
3 1761 08825085 7

HVNC · LIBRVM

INTER · ALIOS

GOLDWINO · SMITH

QVI · CARMINE · HEXAMETRO

PRAEMIVM

SEXTAE · CLASSIS

ET · QVINTAE · CLASSIS

PRIMO · ORDINI

PROPOSITVM

REPORTAVIT

D · D

SCHOL · REGAL · ETONENS

MAGISTRI

ET

AVXILIARES

E · C · HAWTREY · R · OKES

E · COLERIDGE · G · G · COOKESLEY

E · H · PICKERING · H · DVPVIS

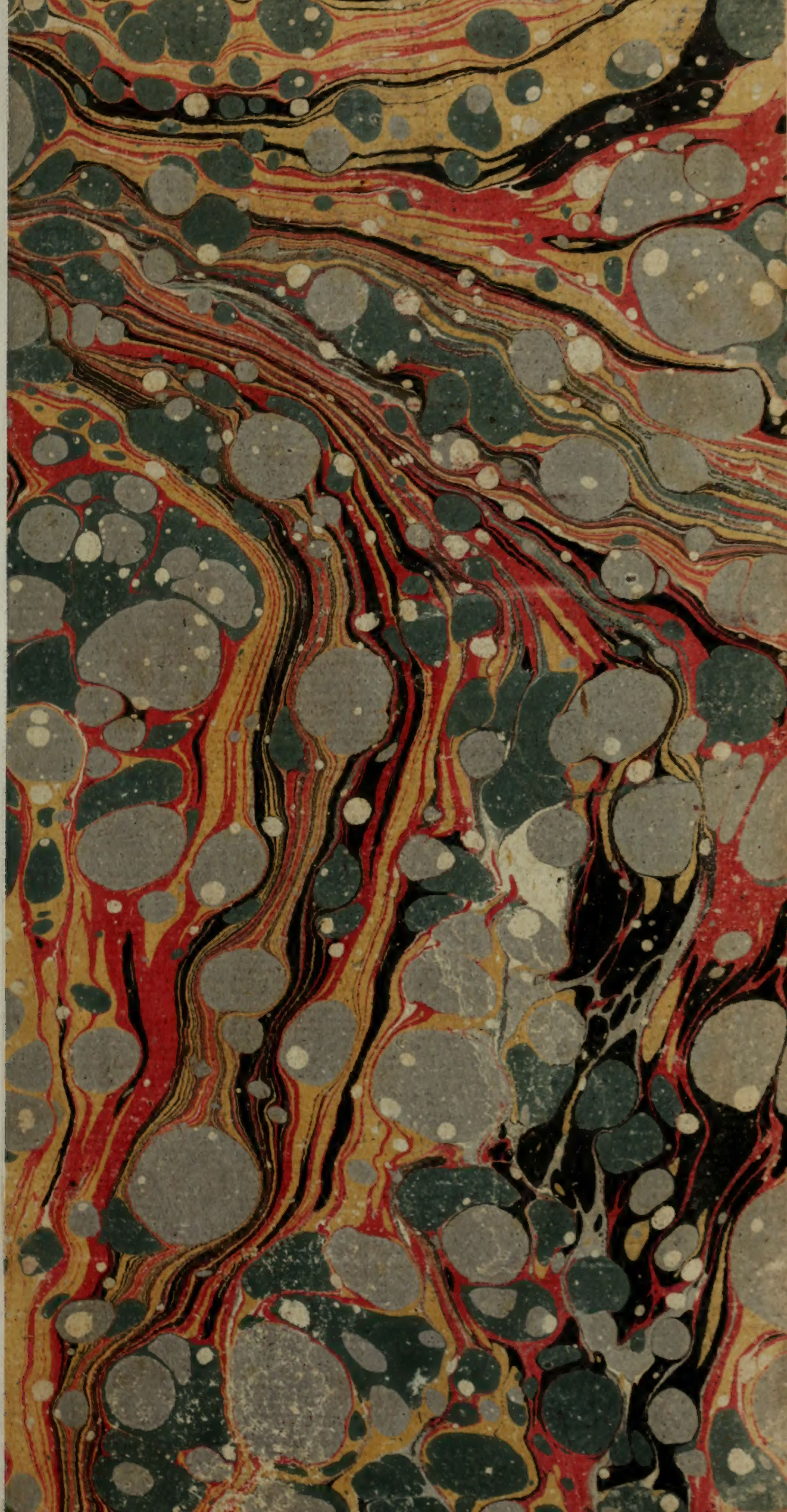
C · O · GOODFORD · C · J · ABRAHAM

G · A · CARTER · F · E · DVRNFORD

E · BALSTON · C · LVXMOORE

G · L · ELIOT · I · E · YONGE

A · D · M · DCCC · XL · I

PLVTARCHI

VOLVMEN DECIMVM,

OPERVM MORALIVM

ET

PHILOSOPHICORVM

PARTEM QVINTAM ET VLTIMAM

TENENS,

CVM NOTIS

GVL. XYLANDRI, H. STEPHANI,

IO. IAC. REISKII, ET TANDEM

PHIL. IAC. MAVSSACI,

TEXTO SVBIECTIS.

ACCEDVNT DENIQVE

DVO FRAGMENTA.

LIPSIAE,

IMPENSIS GOTTH. THEOPH. GEORGI.

CIↃIↃCCLXXVIII.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΟΤΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΦΡΟΝΙΜΩΤΕΡΑ, ΤΑ ΧΕΡΣΑΙΑ Η ΤΑ ΕΝΥΔΡΑ[1].

PLVTARCHI

COMMENTARIVS, TERRESTRIANE, AN AQVATILIA, ANIMALIA SINT CALLIDIORA.

Τὸν Τυρταῖον ὁ Λεωνίδας ἐρωτηθεὶς ποῖόν τινα νομίζοι· Ἀγαθὸν ποιητὴν (ἔφη) νέων ψυχὰς καλλύνειν[2]· ὡς τοῖς νέοις διὰ τῶν ἐπῶν ὁρμὴν ἐμποιοῦντα μετὰ θυμοῦ καὶ φιλοτιμίας, ἐν ταῖς μάχαις[3] ἀφειδοῦσαν αὑτῶν. δέδια δὴ, ὦ φίλοι, μὴ καὶ τὸ τῆς κυνηγεσίας ἐγκώμιον, ἐχθὲς ἀνεγνωσμένον, ἐπάρῃ τοὺς μετρίους πέρα τοὺς

AVTOBVLVS. Leonidas interrogatus, quid de Tyrtaeo ſentiret, reſpondit, ſe eum exiſtimare poëtam eſſe bonum ad demulcendos adoleſcentum animos: quod ſuis carminibus in his excitaret ſtudium quoddam laudis cum excandeſcentia coniunctum, et mortis contemtu. Vereor itaque, amici, ne recitata heri venationis laudatio vltra modum excitet venandi ſtudioſos de noſtris

1. Dialogus eſt; colloquuntur Autobulus et Soclarus. Perſonarum notas ego perſpicuitatis cauſa adieci. *Xylander.*

2. ψυχὰς καλλύνειν] Tametſi ferri haec poteſt lectio, mihi tamen magis probatur, quod in Cleomene legitur Plutarchi noſtri hoc ipſum dictum referentis, αἰκάλλειν, quae vox eſt elegantior, et σαίνειν, θωπεύειν, κινεῖν, προτρέπεσθαι, id eſt (vt vno verbo dicam) blandiendo et demulcendo excitare ſignificat, vt Suidas et alii teſtantur: et ſic Ariſtophanes aliquoties in Equitibus vtitur, vt cum fartor ille ſe oraculo demulceri et ad remp. capeſſendum dicit excitari. τὰ μὲν λόγι' αἰκάλλει με, θαυμάζω δὲ, ὅπως τὸν δῆμον οἷός τ' εἴμ' ἐπιτροπεύειν ἐγώ. In Laconicis eſt κακανεῖν, quod nihil, puto, ſignificat. *Xylander.*

3. ἐν ταῖς ψυχαῖς Petau.

φιλοθήρους ἡμῖν νεανίσκους, ὥστε τἄλλα πάρεργα, καὶ τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι, πρὸς τοῦτο παντάπασι ῥυέντας, ὅπου δοκῶ μοι καὶ αὐτὸς ἐκ νέας αὖθις ἀρχῆς παρ' ἡλικίαν ἐμπαθέστερος γεγονέναι· καὶ ποθεῖν, ὥσπερ ἡ Εὐριπίδου Φαίδρα, Κυσὶ θωΰξαι βαλίαις ἐλάφοις ἐγχριπτόμενος [4]. οὕτως ἔθιγέ μου πυκνὰ καὶ πιθανὰ τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπάγων ὁ λόγος. Σωκ. Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Αὐτόβουλε. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔδοξέ μοι τὸ ῥητορικὸν ἐγεῖραι διὰ χρόνου χαριζόμενος καὶ συνεαρίζων [5] τοῖς μειρακίοις. μάλιστα δὲ ἥσθην τοὺς μονομάχους αὐτοῦ παραθέντος, ὡς οὐχ ἥκιστα τὴν θηρευτικὴν ἄξιον ἐπαινεῖν, ὅτι τοῦ πεφυκότος ἐν ἡμῖν, ἢ μεμαθηκότος χαίρειν μάχαις ἀνδρῶν πρὸς ἀλλήλους διὰ σιδήρου, τὸ πολὺ δεῦρο τρέψασα, καθαρὰν παρέχει θέαν, ἅμα τέχνης καὶ τόλμης νοῦν ἐχούσης πρὸς ἀνόητον ἰσχὺν καὶ βίαν ἀντιταττομένης, καὶ ἐπαινούσης τὸ Εὐριπίδειον· Ἦ βραχύ τοι σθένος ἀνέρος· ἀλλὰ ποικιλίαις πραπίδων δαμᾷ φῦλα πόντου

ſtris adoleſcentes: ita vt reliqua omnia obiter tantum et tanquam nullius momenti agenda putent poſthac, et huic vni ſtudio ſe penitus addicant: quando ipſe etiam denuo, idque praeter aetatem, animo ad eam rem factus commotior mihi videor, et cupere cum Phaedra Euripidea

Canibus acclamare
Diuerſicolores inſectans ceruas:

ita me exacuit oratio tam crebris et probabilibus vſa argumentationibus. SOCLAR. Vera dicis, o Autobule. Videtur enim ille mihi artem dicendi longo poſt tempore reſuſcitaſſe in gratiam adoleſcentum, ac cum iis quaſi vernae delectationi indulſiſſe. Maxime autem me affecit allegatio gladiatorum: cum oſtenderet, haud exiguam laudem deberi venationi, quae vim animi noſtri eam, quae pugnis et ferro, inter ſe commiſſis hominum certaminibus, gaudet, (ſiue natura eam, ſiue diſciplina, indidit) maiori ex parte ad ſe trahens, purum praebet ſpectaculum artis audaciaeque cum prudentia coniunctae, quae robori mentis experti opponatur: collaudetque illud Euripideum:

Vires exiguae ſunt mortalium.
Sed calliditate multiplici

Belluas

4. ἐγχριμπτομέναις. *Reiske.* 5. συννεαρίζων. *Reiske.*

6. ἐ-

χθονίων τ' ἑανά τε [6] παιδεύματα. Αὐτ. Καὶ μὴν ἐκεῖθεν, ὦ φίλε Σώκλαρε, φασὶν ἥκειν ἐπ' ἀνθρώπους τὴν ἀπάθειαν καὶ τὴν ἀγριότητα γευσαμένην φόνου, καὶ προεθισθεῖσαν ἐν ταῖς ἄγραις καὶ τοῖς κυνηγεσίοις, αἷμα καὶ τραύματα ζώων μὴ δυσχεραίνειν, ἀλλὰ χαίρειν σφαττομένοις καὶ ἀποθνήσκουσιν. εἶθ' ὥσπερ ἐν Ἀθήναις πρῶτός τις ὑπὸ τῶν τριάκοντα συκοφάντης ἀποθανὼν ἐπιτήδειος [7] ἐλέχθη, καὶ δεύτερος ὁμοίως καὶ τρίτος· ἐκ τούτου δὲ καταμικρὸν ἤδη προϊόντος, ἥπτοντο τῶν ἐπιεικῶν, καὶ τέλος οὐδὲ τῶν ἀρίστων ἀπείχοντο πολιτῶν· οὕτως ὁ πρῶτος ἄρκτον ἀνελών, ἢ λύκον, εὐδοκίμησε. καὶ βοῦς τις, ἢ σῦς, αἰτίαν ἔσχε προκειμένων ἱερῶν γευσάμενος, ἐπιτήδειος ἀποθανεῖν. ἔλαφοι δὲ

Belluas maris, et terrestria,
Et sub coelo volitantia
Omnia homo domat.

Avt. Enimuero, mi Soclare, inde ferunt inhumanitatem et saeuitiam ad homines venisse, cum ii se adsuefecissent, semel gustu caedium percepto in venationibus, ad sanguinem et vulnera animantium aequo animo ferenda, gaudendumque iis trucidandis. Deinde, sicut Athenis primum aliquis sycophanta a triginta tyrannis necatus, dignus supplicio fuit existimatus, itemque secundus ac tertius: paulatim deinde ii progressi, etiam probos arripuerunt, et ad extremum ne ab optimis quidem ciuibus abstinuerunt iniuriam: ita qui primus interfecit vrsum, aut lupum, laudem inuenit: deinde bos, aut sus, quod proposita sibi sacra gustasset, causam suae necis praebuit. Hinc iam cerui, lepo-

6. ἑανά τε] Vox mihi valde suspecta, nisi si hic τρυφερὸν significat. Scriptus habet ἀνά τε, et in margine, quantum ex reliquis (erat enim marginis extremum, vnaque cum eo literae abscissae) colligere potui, πραπίδων πόντου χθονίων τε δάμναται βουλεύματα, quod sane est multo concinnius. Hi versus citantur etiam a nostro περὶ τύχης. *Xyl.* F. χθονίων τε, οὐράνιά τε παιδεύματα. *Reiske.*

7. ἐπιτήδειος] De hoc monui in annotatis ad orat. 2. de esu carnium. *Xylander.* ὃς Ἐπιτήδειος ἐλέχθη. magna prima litera. Est enim nomen proprium. v. p. 998, 12. [edit. Francf.] Deinde videtur excidisse δικαίως ἀποθανεῖν ἐδόκει. *Reiske.*

τοὐντεῦθεν ἤδη καὶ λαγωοὶ καὶ δόρκες [8] ἐσθιόμενοι, προβάτων καὶ κυνῶν ἐνιαχοῦ καὶ ἵππων κρέα προὐξένησαν. τιθασσὸν δὲ χῆνα καὶ περιστερὰν ἐφέστιον οἰκέτιν τε Σοφοκλῆς [9], οὐχ ὡς γαλαῖ καὶ αἴλουροι τροφῆς ἕνεκα διὰ λιμὸν, ἀλλ' ἐφ' ἡδονῇ καὶ ὄψῳ διασπῶντες καὶ κατακόπτοντες ὅσον ἐστὶ [10] τῇ φύσει φονικὸν καὶ θηριῶδες, ἔρρωσαν, καὶ πρὸς οἶκτον ἀκαμπὲς ἀπειργάσαντο, τοῦ δὲ ἡμέρου τὸ πλεῖστον ἀπήμβλυναν. ὥσπερ αὖ πάλιν οἱ Πυθαγορικοὶ τὴν πρὸς τὰ θηρία πρᾳότητα μελέτην ἐποιήσαντο πρὸς τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλοικτίρμον. ἡ γὰρ συνήθεια δεινὴ τοῖς κατὰ μικρὸν ἐνοικειουμένοις [11] πάθεσι πόῤῥω προαγαγεῖν τὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' οὐκ οἶδ', ὅπως ἐν λόγοις γεγονότες, λελήθαμεν, οὔτε τῶν χθὲς ἡμῖν γεγονότων, οὔτε τῶν τάχα δὴ γενησομένων [12] σήμερον ἀπηρτημένοι [13]. καὶ γὰρ ἐχθὲς, ὡς οἶσθα, μετέχειν ἀμωσ-

lepores, capreae esui haberi coeperunt, feceruntque, vt oues etiam, et canes adeo alicubi, equique comederentur. Denique cicurem anserem, et columbam contubernalem, non alimenti caussa et famis sedandae, sicut feles, aut aeluri, sed voluptati obsonantes cum dilaniarent: quidquid in natura est truculentum et efferum, roborauerunt, et rigidum atque ad misericordiam non flexile reddiderunt: humanitatem autem maxima e parte hebetauerunt. Contra Pythagorei, vt homines ad miserationem et humanitatem condocefacerent, mansuetudinem erga bestias meditandam praeceperunt. Magnam enim vim consuetudo habet, leuibus affectionibus hominem paulatim occupatum longe producendi. Verum nescio, quo modo ita coeperimus colloqui, vt neque heri actorum, neque hodie fortassis agendorum, meminerimus. Cum enim heri dixissemus, vt nosti, omnia

8. Ad δόρκες habet δορκάδες superscriptum scriptus. *Xyl.*
9. ὡς φησὶ Σοφοκλῆς. *Reiske.*
10. ὅσον ἔνεστι. *Reiske.*
11. ἐνοικειουμένη Petau.
12. γεννησομένων idem.

13. ἀπηρτημένοις. *nescio, quomodo inciderimus in sermones non multum diuersos illis, quos heri agitauimus, et hodie quoque, vt videtur, agitabimus. Reiske.*

14. λογι-

γέπως πάντα τὰ ζῶα διανοίας καὶ λογισμοῦ, παρέσχομεν[14] οὐκ ἄμουσον, οὐδ' ἄχαρι τοῖς θηρατικοῖς νεανίσκοις περὶ συνέσεως θηρίων ἐνάλων τε καὶ πεζῶν ἅμιλλαν, ἣν σήμερον, ὡς ἔοικε, βραβεύσομεν[15]· ἄν γε δὴ ταῖς προκλήσεσιν οἱ περὶ Ἀριςόδημον[16] καὶ Φαίδιμον ἐμμείνωσιν. ἐκείνων γὰρ ὁ μὲν τῆς γῆς, ὡς διαφέροντα τῷ φρονεῖν ζῶα γεννώσης, ἐπεδίδου τοῖς ἑταίροις[17] συνήγορον ἑαυτὸν, ὁ δὲ, τῆς θαλάττης. Σωκ. Ἐμμένουσιν, ὦ Αὐτόβουλε, καὶ ὅσον οὔπω πάρεισι. συντασσομένους γὰρ αὐτοὺς ἕωθεν ἑώρων. ἀλλὰ, εἰ βούλει, πρὸ τοῦ ἀγῶνος ὅσα τοῖς ἐχθὲς λόγοις προσήκοντα λεχθῆναι, καιρὸν οὐκ ἔσχεν, ἢ σὺν οἴνῳ καὶ παρὰ πότον οὐ μετὰ σπουδῆς ἐλέχθη, πρὸς αὐτοὺς ἀναλάβωμεν. ἐδόκει γάρ τι πραγματικῶς οἷον ἀντηχεῖν ἐκ τῆς Στοᾶς, ὡς τῷ θνητῷ τὸ ἀθάνατον ἀντίκειται, καὶ τῷ φθαρτῷ τὸ ἄφθαρτον, καὶ σώματί γε τὸ ἀσώματον· οὕτως ὑπάρχοντι τῷ λογικῷ χρῆναι τὸ ἄλογον ἀντικεῖσθαι καὶ ἀνθυπάρχειν, καὶ μὴ

omnia quodammodo rationis participia eſſe animalia; venandi ſtudioſis iuuenibus non inſciti, neque inuenuſti, certaminis materiam praebuimus de calliditate marinorum et terreſtrium animalium: quod hodie (puto) nobis erit diiudicandum, ſi quidem pactis ſtare volent Ariſtotimus et Phaedimus: quorum alter terram ſolertiora proferre animalia ſe demonſtraturum ſociis promiſit, alter eam laudem ſe mari adſerturum. Soc. Illi vero perſiſtunt, o Autobule, in eo, quod in ſe receperunt, ac ſtatim aderunt. Prima enim luce vidi eos ſe parare. Sed ſi placet, ante illud certamen, ea, quae heri tempeſtiue dici non potuerunt, vel inter pocula minus ſerio tractata ſunt aduerſus illos, repetamus. Videbatur enim quidpiam e Stoa quaſi reſonare et occlamari efficaciter, mortali vt opponitur immortale, et interitus capaci interitus expers, corpori incorporeum: ita cum ſit ratione praeditum aliquid, debere etiam opponi brutum aliquid: ne de tot ſeriebus contrariorum

14. λογισμοῦ παρέσχομεν] Inter haec deeſt εἰρηκότες, aut tale aliquid. *Xylander*. Poſt λογισμοῦ deeſt ἐπισχυρισάμενοι, aut φάμενοι. Deinde leg. ἄχαριν. *Reiske*. ἄχαριν dat etiam Petau.

15. βακχεύσομεν Petau.

16. Ἀριςότιμον idem.

17. ἑτέροις idem.

 18. περι-

μόνην ἐν τοσαῖσδε συζυγίαις ἀτελῆ τήνδε λείπεσθαι καὶ πεπηρωμένην. Αὐτ. Τίς δὲ, ὦ φίλε Σώκλαρε, τοῦτ' ἠξίωσεν, ὄντος ἐν τοῖς πράγμασι τοῦ λογικοῦ, μὴ εἶναι τὸ ἄλογον; πολὺ γάρ ἐστι καὶ ἄφθονον ἐν πᾶσι τοῖς ψυχῆς ἀμοιροῦσι, καὶ οὐδ' ἔτι ἑτέρας δεόμεθα πρὸς τὸ λογικὸν ἀντιθέσεως, ἀλλὰ πᾶν εὐθὺς τὸ ἄψυχον ὡς ἄλογον καὶ ἀνόητον ἀντίκειται τῷ μετὰ ψυχῆς λόγον ἔχοντι καὶ διάνοιαν. εἰ δέ τις ἀξιοῖ, μὴ κολοβὸν εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν ἔμψυχον φύσιν ἔχειν, τὸ μὲν λογικὸν, τὸ δ' ἄλογον· ἕτερος ἀξιώσει τὴν ἔμψυχον φύσιν ἔχειν· τὸ μὲν φανταστικὸν, τὸ δ' ἀφαντασίωτον· καὶ τὸ μὲν αἰσθητικὸν, τὸ δ' ἀναίσθητον· ἵνα δὴ τὰς ἀντιζύγους ταύτας καὶ ἀντιθέτους ἕξεις καὶ στερήσεις[18] περὶ ταυτὸν ἡ φύσις ἔχοι γένος οἷον ἰσοῤῥοπούσας. εἰ δ' ἄτοπος ὁ ζητῶν τοῦ ἐμψύχου τὸ μὲν αἰσθητικὸν, τὸ δ' ἀναίσθητον εἶναι· καὶ τὸ μὲν φαντασιούμενον, τὸ δ' ἀφαντασίωτον· ὅτι πᾶν[19] τὸ ἔμψυχον αἰσθητικὸν εὐθὺς εἶναι καὶ φανταστικὸν πέφυκεν· οὐδὲ οὕτως[20] ἐπιεικῶς ἀπαι-

rum inter se comparatorum haec sola imperfecta maneat atque mutila. Avt. Quis vero, mi Soclare, hoc postulauit, vt, cum sit ratione praeditum in rebus, negetur esse aliquid ratione carens? Brutarum enim rerum abunde est in omnibus animae expertibus, neque alia indigemus re, quam opponamus ratione praeditae: cum omne, quod anima caret ac mente, aduersum ei collocare liceat, quod cum anima rationem est nactum. Quod si quis postulet, ne natura sit manca, debere animatorum alia rationem habere, alia esse bruta: inuenietur, qui eodem iure flagitet, animalium alia debere esse vi imaginandi praedita, alia ea carere: alia sensum habere, alia non habere: scilicet vt oppositas habitibus istis priuationes aequalibus veluti momentis natura habeat. Quod si haec postulare absurdum est, cum quoduis animal simul et sentiendi et imaginandi vim nanciscatur: ne hoc quidem

18. περιστήσεις Petau.

19. οὐ πᾶν] γὰρ sensus requirebat inseri, et legi per interrogationem hoc comma, quasi parenthesin. *Xylander.* ὅτι οὐ πᾶν nimirum dant Ald. et Bas. vti etiam Petau.

20. οὗτος. *Reiske.*

τήσει τὸ μὲν λογικὸν εἶναι τοῦ ἐμψύχου, τὸ δ' ἄλογον, πρὸς ἀνθρώπους διαλεγόμενος, μηδὲ ἓν οἰομένους αἰσθήσεως μετέχειν, ὃ μὴ καὶ συνέσεως, μηδ' εἶναι ζῶον, ᾧ μὴ δόξα τις καὶ λογισμὸς, ὥσπερ αἴσθησις καὶ ὁρμὴ κατὰ φύσιν πάρεστιν. ἡ γὰρ φύσις, ἥν ἕνεκα τοῦ καὶ πρός τι πάντα ποιεῖν ὀρθῶς λέγουσιν, οὐκ ἐπὶ ψιλῷ τῷ πάσχοντι [21] αἰσθάνεσθαι τὸ ζῶον αἰσθητικὸν ἐποίησεν, ἀλλ' ὄντων μὲν οἰκείων πρὸς αὐτὸ πολλῶν, ὄντων δ' ἀλλοτρίων, οὐδ' ἀκαρὲς ἦν περιεῖναι, μὴ μαθόντι τὰ μὲν φυλάττεσθαι, τοῖς δὲ συμφέρεσθαι. τὴν μὲν οὖν γνῶσιν ἀμφοῖν ὁμοίως ἡ αἴσθησις ἑκάστῳ παρέχει, τὰς δὲ ἑπομένας τῇ αἰσθήσει, τῶν μὲν ὠφελίμων λήψεις καὶ διώξεις, διακρούσεις δὲ καὶ φυγὰς τῶν ὀλεθρίων καὶ λυπηρῶν, οὐδεμία μηχανὴ [22] τοῖς μὴ λογίζεσθαί τι καὶ κρίνειν καὶ μνημονεύειν καὶ προσέχειν πεφυκόσιν. ἀλλὰ ὧν [23] ἀφέλῃς παντάπασι προσδοκίαν, μνήμην, πρόθεσιν, παρασκευὴν, τὸ ἐλπίζειν, τὸ δεδοικέναι, τὸ ἐπιθυμεῖν, τὸ ἀσχάλλειν, οὔτ' ὀμμάτων ὄφελος οὐδὲν αὐτοῖς παρόντων,

quidem recte postulabitur, esse animalium alia ratione praedita, alia bruta: idque ab iis hominibus, qui nihil sentire putent, quod non etiam intelligat: neque animal censeant, cui non, vt sensus et appetentia, ita etiam opinandi et ratiocinandi vis insit. Etenim natura, quam isti finis certi gratia omnia facere probe dicunt, non eo animal sentiens creauit, vt duntaxat afficeretur sentiendo. Sed cum multa sint naturae eius conuenientia, multa aduersa: non poterat vel momentum temporis incolumitatem suam tueri, nisi quaedam fugere, alia consectari nosset. Vtrorumque porro cognitionem sensus vnicuique animalium perinde praebet: quae vero sequuntur sensum appetitiones et apprehensiones vtilium, perniciosorumque et molestorum auersationes, nullo pacto cadere in ea queunt, quae ratiocinari, iudicare, meminisse et animaduertere non possunt. Immo quibus exspectationem, memoriam, propositum, apparationem, spem, metum, cupiditatem, moleste ferre ademeris: iis nullo vsui erunt oculi, aures, omnes sensus, omnis imaginatio, cum

21. πάσχον, τι duobus distinctis vocabulis. *Reiske.*

22. μηχανὴ παρεῖναι. *Reiske.*

23. Pro ὧν Petau. exhibet ἂν.

 24. ἄνευ

οὔτ' ὤτων· αἰσθήσεώς τε πάσης καὶ Φαντασίας, τὸ χρώμενον ὐκ ἐχούσης, ἀπηλλάχθαι βέλτιον, ἢ πονεῖν καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἀλγεῖν, ᾧ διακρὐσεται ταῦτα μὴ παρόντος. καίτοι Στράτωνός γε, τῦ Φυσικοῦ, λόγος ἐςὶν, ἀποδεικνύων, ὡς οὐδ' αἰσθάνεσθαι τοπαράπαν ἄνευ τῦ [24] νοεῖν ὑπάρχει. καὶ γὰρ γράμματα πολλάκις ἐπιπορευόμενα τῇ ὄψει, καὶ λόγοι προσπίπτοντες τῇ ἀκοῇ διαλανθάνουσιν ἡμᾶς καὶ διαφεύγουσι πρὸς ἑτέροις τὸν νοῦν [25] ἔχοντας. εἶτ' αὖθις ἐπανῆλθε [26], καὶ μεταθεῖ καὶ μεταδιώκει [27] τῶν προϊεμένων ἕκαςον ἀναλεγόμενος. ᾗ καὶ λέλεκται· Νοῦς ὁρῇ, καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δὲ ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά· ὡς τῦ περὶ τὰ ὄμματα καὶ ὦτα πάθους, ἂν μὴ παρῇ τὸ Φρονοῦν, αἴσθησιν οὐ ποιοῦντος. διὸ καὶ Κλεομένης, ὁ βασιλεὺς, παρὰ πότον εὐδοκιμοῦντος ἀκροάματος, ἐρωτηθεὶς, εἴ οἱ [28] Φαίνεται σπουδαῖον, ἐκέλευσεν ἐκείνους σκοπεῖν. αὐτὸν γὰρ ἐν Πελοποννήσῳ τὸν νοῦν ἔχειν. ὅθεν ἀνάγκη πᾶσιν, οἷς τὸ αἰσθάνεσθαι,

cum non habeant, qui vtantur iis: praeſtatque iis carere, quam doloribus et moleſtia affici, cum non ſit declinandi inſtrumentum. Stratonis etiam Phyſici exſtat oratio, qua ſine intelligentia ſentiri omnino nihil poſſe demonſtrat. Nam ſaepenumero ſcripturam aliquam oculis percurrimus, aut verba nobis ad aures accidunt, ita vt nihil eorum obſeruemus, ſed fallant ac effugiant animo noſtro in aliud intento: deinde reuocentur in animum eadem ac recolantur, quae ante erant praetermiſſa: vnde etiam dictum eſt, mentem videre, mentem audire, reliqua omnia coeca eſſe et ſurda: ſcilicet quia affectio aurium, aut oculorum, ſenſum nullum indat, intelligentia abſente. Itaque Cleomenes rex, cum in conuiuio laudaretur quoddam carmen, interrogatus, an ſibi videretur eſſe praeclarum: Vos, aiebat, videritis iſthuc: mihi animus erat in Peloponneſo. Proinde ſi natura ita eſt

24. ἄνευ τῦ μένῦς τῇ ὄψει, omnibus intermediis omiſſis, Petau.

25. προσπίπτοντες τῇ ἀκοῇ διὰ τὸν νῦν ἔχοντας, reliquis intermediis omiſſis, Petau.

26. ἐπανῆλθε] ſcil. ἡμῶν ἕκαςος. *Reiske*.

27. διώκει ſimplex dat Petau.

28. εἰ μὴ Petau. Ald. et Baſ.

29. ἐν

καὶ τὸ νοεῖν ὑπάρχειν, εἰ τῷ νοεῖν αἰσθάνεσθαι πεφύκαμεν. ἔστω δὲ μὴ δεῖσθαι τοῦ νοῦ τὴν αἴσθησιν πρὸς τὸ αὐτῆς ἔργον, ἀλλ᾽ ὅταν γε τῷ ζώῳ πρὸς τὸ οἰκεῖον καὶ τὸ ἀλλότριον ἡ αἴσθησις ἐνεργασαμένη διαφορὰν ἀπέλθῃ, τί τὸ μνημονεῦόν ἐστιν ἤδη, καὶ δεδιὸς τὰ λυποῦντα, καὶ ποθοῦν τὰ ὠφέλιμα, καὶ μὴ παρόντων, ὅπως παρέσται μηχανώμενον ἐν αὐτοῖς [29], καὶ παρασκευαζόμενον ὁρμητήρια καὶ καταφυγὰς, καὶ θήρατρα πάλιν αὖ τοῖς ἁλωσομένοις καὶ ἀποδράσεις τῶν ἐπιτιθεμένων; καὶ ταυτί γε [30] κἀκεῖνοι λέγοντες ἀποκναίουσιν, ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς ἑκάστοτε τὴν πρόθεσιν ὁριζόμενοι, σημείωσιν ἐπὶ τελειώσεως [31]· τὴν δ᾽ ἐπιβολὴν ὁρμὴν πρὸ ὁρμῆς· παρασκευὴν δὲ, πρᾶξιν πρὸ πράξεως· μνήμην δὲ, κατάληψιν ἀξιώματος παρεληλυθότος, οὗ [32] τὸ παρὸν ἐξ αἰσθήσεως κατελήφθη. τούτων γὰρ οὐδὲν, ὃ

eſt comparatum, vt intelligendo ſentiamus, neceſſe eſt omnia, quae ſentiunt, intelligere. Atque etiam vt demus hoc, ſenſum ad ſuum munus perficiendum intelligentia opus non habere: vbi ſenſus diſcrimine ad naturam ſuam accommodati et fugiendi indito animal deſtitutum fuerit, quid porro eſt, quod memoria id retineat, quod metuat ei a nocituris, deſideret profutura, conſectetur que ea, ſiquidem abſint, iiſque paret receptacula, ſuffugia, tum eorum, quae capi poſſint, indagines moliatur, et declinationes inſidiantium? Atqui in introductionibus, quas vocant, ſuis illi ad odium vſque inculcant ſubinde, propoſitum eſſe indicationem perfectionis definientes: aggreſſionem, incitationem alia priorem: apparatum, actionem, quae actioni antecedat: memoriam, comprehenſionem praeteriti alicuius pronunciati, quod praeſens ſenſu fuerit conceptum. Haec vero omnia cum intelli-

29. ἐν αὐτῷ. Redit enim ad τὸ ζῶον. Poteſt tamen vulgata ſeruari, ſi dicas, reſpici ad ſignificatum. Atqui ſermo eſt de animantibus in vniuerſum. *Reiſ.*

30. καίτοι γε. *Reiske.* Et ita etiam dant Turn. Vulcob. et Bong.

31. ἐπὶ τελειώσει. *notationem alicuius rei eo fine, vt iſta res perficiatur:* infigere animo aliquam rem eo conſilio atque propoſito, vt effectui eam des. *Reiske.*

32. οὗ abeſt a Petau.

τι μὴ λογικόν ἐστι, καὶ πάντα τοῖς ζώοις ὑπάρχει πᾶσιν. ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὰ περὶ τὰς νοήσεις, ἃς ἐναποκειμένας μὲν ἐννοίας καλοῦσι, κινουμένας δὲ διανοήσεις, τὰ δὲ πάθη σύμπαντα[33] κοινῶς κρίσεις φαύλας καὶ δόξας ὁμολογοῦντες εἶναι, θαυμαστὸν, ὅτι δὴ παρορῶσιν ἐν τοῖς θηρίοις ἔργα καὶ κινήματα, πολλὰ μὲν θυμῶν, πολλὰ δὲ φόβων· καὶ ναὶ μὰ Δία φθόνον καὶ ζηλοτυπίαν. αὐτοὶ δὲ καὶ κύνας ἁμαρτάνοντας καὶ ἵππους κολάζουσιν, οὐ διακενῆς, ἀλλ' ἐπὶ σωφρονισμῷ, λύπην δι' ἀλγηδόνος ἐμποιοῦντες αὐτοῖς, ἣν μετάνοιαν ὀνομάζομεν. ἡδονῆς δὲ τὸ[34] μὲν δι' ὤτων ὄνομα, κήλησίς ἐστι· τὸ δὲ δι' ὀμμάτων, γοητεία· χρῶνται δὲ ἑκατέροις ἐπὶ τὰ θηρία[35]. κηλοῦνται μὲν ἔλαφοι καὶ ἵπποι σύριγξι καὶ αὐλοῖς, καὶ τοὺς παγούρους ἐκ τῶν χηραμῶν ἀνακαλοῦνται βιαζόμενοι ταῖς φώτιγξι, καὶ τὴν θρίσσαν ᾀδόντων καὶ κροτούντων ἀναδύεσθαι[36] καὶ προϊέναι λέγουσιν. ὁ δ' ὦτος αὖ

intelligentia sunt coniuncta, omniaque omnibus conueniunt animalibus; sicut nimirum etiam notiones, quas, intus repositae dum sunt, notitias, vbi in motu sunt, intellectiones vocant. Iam cum vno ore omnes fateantur, animi (sic enim ipsi nominant) perturbationes esse falsas opiniones et praua iudicia, mirari subit, quod ab iis praetereuntur animalium acta et motus, irae, metus, inuidiae, adeoque odia etiam atque obtrectationes. Quid, quod canes ipsi equosque peccantes plectunt? non equidem frustra, sed castigandi gratia, dolore iis aegritudinem inferentes, quam poenitentiam vocant. Porro voluptas, quae auribus percipitur, delectatio est, seu pellacia: quae oculis, praestigiae. Vtroque interim genere aduersum animalia vtuntur. Illiciuntur enim ac deliniuntur cerui et equi fistulis atque tibiis: et paguros vi e saxorum cauernis eliciunt lotinae fistulae cantu: ac thrissam (siue haec alosa est) cantando plaudendoque protrahi aiunt. Rursum praestigiis otus capitur,

33. σύμπαντα [scil. ὑπάρχει τοῖς ζώοις πᾶσιν, quod praecessit] ἃ κοινῶς. *Reiske.*

34. τῷ μὲν et vs. eod. τῷ δέ. *R.*

35. Aut ἐπὶ τῶν θηρίων, aut περὶ τὰ θηρία. *Reiske.*

36. ἀναδύνεσθαι Petau.

37. F.

πάλιν ἁλίσκεται γοητευόμενος, ὀρχουμένων ἐν ὄψει μεθ᾽ ἡδονῆς ἅμα ῥυθμῷ γλιχόμενος τοὺς ὤμους εὖ διαφέρειν. οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες, μήτε ἥδεσθαι, μήτε θυμοῦσθαι, μήτε φοβεῖσθαι, μήτε παρασκευάζεσθαι [37] τὴν ἀηδόνα, μήτε μνημονεύειν τὴν μέλιτταν, καὶ ὡσανεὶ θυμοῦσθαι [38] τὸν λέοντα, καὶ ὡσανεὶ φοβεῖσθαι τὴν ἔλαφον, οὐκ οἶδα, τί χρήσονται τοῖς λέγουσι, μηδὲ βλέπειν, μηδ᾽ ἀκούειν, ἀλλ᾽ ὡσανεὶ βλέπειν αὐτὰ, καὶ ὡσανεὶ ἀκούειν· μηδὲ φωνεῖν, ἀλλ᾽ ὡσανεὶ φωνεῖν· μηδὲ ὅλως ζῆν, ἀλλ᾽ ὡσανεὶ ζῆν. ταῦτα γὰρ οὐ μᾶλλον ἐκείνων ἐστὶ λεγόμενα παρὰ τὴν ἐνάργειαν, ὡς ἐγὼ πείθομαι. Σωκ. Κἀμὲ τοίνυν, ὦ Αὐτόβουλε, ταῦτά γε [39] τίθει πειθόμενον. τὸ δὲ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἤθεσι καὶ βίοις καὶ πράξεσι καὶ διαίταις τὰ τῶν ζώων παρατιθέναι [40], ἄλλην τε πολλὴν ἐν ὅλῳ φλαυρότητα [41], καὶ τῆς ἀρε-

tur, videns ſaltantes coram homines in numerum, et ipſe geſtiens ſuas ſcapulas belle iactare. Caeterum qui etiam ſtolidius his de rebus loquentes, neque delectari, neque iraſci, neque metuere animalia aiunt: neque parare ſe luſciniam, neque recordari apem, ſed quaſi parare ſe hirundinem, ac veluti iraſci leonem, et tanquam metuere ſibi ceruum: neſcio, quid reſponſuri ſint iis, qui animalia etiam non videre, non audire, non vocem emittere, ſed quaſi videre, quaſi audire, quaſi vocem edere, denique omnino non viuere, ſed duntaxat quaſi viuere dicerent. Nam, vt ego ſentio, haec non magis euidentiae, quam iſta, repugnant. Soc. Me itaque, Autobule, haec ita ſentientem pone. At humanis moribus, vitis, ſtudiis, ac rationibus degendae vitae comparare brutorum quae vocantur res, cum alias mihi videtur totum eſſe plenum abſurdi, tum nulla coniectura

37. F. παρασκευάζεσθαι, μήτε ἁμιλλᾶσθαι τὴν ἀηδόνα. *Reiske.*

38. μέλιτταν, καὶ ὡσανεὶ θυμοῦσθαι] Inter μέλιτταν et καὶ ſcriptus habet optime interſerta haec: (ſi pro καὶ legas ἀλλὰ.) ἀλλ᾽ ὡσανεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα. *Xylander.*

39. ταῦτά τε Petau.

40. Pendet παρατιθέναι, quare videtur excidiſſe ἄτοπον, vel ἄτοπον ἐμοὶ δοκεῖ, *comparare actiones et inſtituta beſtiarum humanis, mihi videtur abſurdum,* aut *eſt abſurdum.* ἄλλην τε γὰρ πολλήν. *Reiske.*

41. Poſt φλαυρότητα [pro quo Petau. habet φαυλότητα] ἔχει, aut aliquid tale, deeſt. *Xyl.*

42. μη-

τῆς, πρὸς ἣν ὁ λόγος γέγονε, μηδένα ἐμφαινομένων [42] στοχασμὸν αὐτῶν, μηδὲ προκοπὴν, μηδ' ὄρεξιν, ἀπορῶ, πῶς ἡ φύσις ἔδωκε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς, ἐπὶ τὸ τέλος ἐξικέσθαι μὴ δυναμένοις [43]. Αὐτ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδ' αὐτοῖς ἐκείνοις, ὦ Σώκλαρε, τοῖς ἀνδράσιν ἄτοπον εἶναι δοκεῖ. τὴν γοῦν πρὸς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίαν, ἀρχὴν μὲν ἡμῖν κοινωνίας καὶ δικαιοσύνης τιθέμενοι, πολλὴν δὲ τοῖς ζώοις καὶ ἰσχυρὰν ὁρῶντες παροῦσαν, οὔ φασιν αὐτοῖς, οὐδ' ἀξιοῦσι μετεῖναι δικαιοσύνης. ἡμιόνοις δὲ τῶν γεννητικῶν μορίων οὐδὲν ἐνδεῖ. καὶ γὰρ αἰδοῖα καὶ μήτρας, καὶ τὸ χρῆσθαι μεθ' ἡδονῆς τούτοις ἔχουσαι, πρὸς τὸ τέλος οὐκ ἐξικνοῦνται τῆς γενέσεως [44]. σκόπει δ' ἄλλως, μὴ καταγέλαστόν ἐστι τοὺς Σωκράτους καὶ τοὺς Πλάτωνας οὐδὲν ἐλαφροτέρᾳ κακίᾳ τοῦ τυχόντος ἀνδραπόδου συνεῖναι φάσκοντας. ἀλλ' ὁμοίως ἄφρονας εἶναι καὶ ἀκολάστους καὶ ἀδίκους, εἶτα τῶν θηρίων αἰτιᾶσθαι τὸ μὴ καθαρὸν, μηδ' ἀπηκριβωμένον πρὸς ἀρετήν· ὥσπερ

iectura ad virtutis (de qua inſtituitur diſputatio) cognitionem ducere: et ſi ponamus, nihil iſta ad virtutem procedere, non video, qui natura principium eis dederit, cum ad finem ea pervenire ſit nefas. Αυτοβ. Enimuero, mi Soclare, hoc illi pro abſurdo non habent. Nam cum id ſtatuant, dilectionem prolis noſtram principium ſocietatis humanae ac iuſtitiae eſſe: reliquis animalibus, in quibus eſſe vehementem eam adfectionem vident, nihilominus pernegant, iuſtitiae quicquam ineſſe: et mulis nulla ad procreationem facientia deſunt membra, cum genitalia vteroſque habeant, et in coitu voluptatem etiam perſentiant: neque tamen illi genus ſuum propagant. Sed et hoc conſideres velim, an non ridiculi ſint, qui Socratem et Platonem non in minore eſſe vitio pronunciantes, quam quoduis mancipium, ac tantundem ſtultos, intemperantes, iniuſtos: porro animalium culpant naturam, vt non ſatis puram, neque abſolute ad virtutes elaboratam. Quaſi vero

42. μηδένα ἐμφήνῃ] ἐμφαίνειν ſcriptus. μηδένα autem, non μηδὲν, ſtare poteſt. *Xylander*. Petau. nempe dat μηδὲν ἐφήνη.

43. δυναμένοις etiam ſcriptus habet, et Aldus. Interim hiat contextus. *Xylander*.

44. γεννήσεως. Item τοὺς Σωκράτην καὶ Πλάτωνα. *Reiske*. Petau. dat τοὺς Σωκράτεις.

45. Aut

οὐχὶ φαυλότητα λόγου καὶ ἀσθένειαν, καὶ ταύτην[45] κακίαν ὁμολογοῦντας[46] εἶναι λογικὴν, ἧς πᾶν θηρίον ἀναπέπλησται. καὶ γὰρ δειλίαν πολλοῖς καὶ ἀκολασίαν, ἀδικίαν τε καὶ κακοήθειαν ὁρῶμεν ὑπάρχουσαν, ὁ δ' ἀξιῶν τὸ μὴ πεφυκὸς ὀρθότητα λόγου δέχεσθαι, μηδὲ λόγον δέχεσθαι φύσει, πρῶτον μὲν οὐδὲν διαφέρει τοῦ μήτε πίθηκον αἴσχους φύσει μετέχειν, μήτε χελώνην βραδυτῆτος, ἀξιοῦντος, ὅτι μηδὲ κάλλους ἐπιδεκτικὰ, μηδὲ τάχους, ἐστίν. ἔπειτα τὴν διαφορὰν ἐμποδὼν οὖσαν οὐ συνορᾷ. λόγος μὲν γὰρ ἐγγίνεται φύσει, σπουδαῖος δὲ λόγος καὶ τέλειος ἐξ ἐπιμελείας καὶ διδασκαλίας διὰ τοῦ λογικοῦ[47] πᾶσι τοῖς ἐμψύχοις μέτεστιν. ἣν δὲ ζητοῦσιν ὀρθότητα καὶ σοφίαν, οὐδ' ἄνθρωπον εἰπεῖν κεκτημένον ἔχουσιν. ὥσπερ ὄψεώς ἐστι πρὸς ὄψιν διαφορὰ, καὶ πτήσεως πρὸς πτῆσιν. (οὐ γὰρ ὁμοίως ἱέρακες βλέπουσι καὶ τέττιγες, οὐδ' ἀετοὶ πέτανται καὶ πέρδικες) οὕτως

vero prauitas et imbecillitas rationis ab iis non ponatur inter vitia rationis, quibus plena ſunt omnia animalia, quorum timiditas, intemperantia, iniuſtitia, et malitia in ſenſus noſtros plerumque incurrunt. Qui vero poſtulat, vt rectitudinem rationis in ſe ſuſcipiat, quod natura ad eam factum non eſt: is primum perinde facit, ac ſi ſimiae turpitudinem, teſtudini tarditatem neget a natura ingenitam, quia pulchritudinis illa, haec celeritatis non eſt capax. Deinde diſcrimen in promtu ſitum non animaduertit: nam ratio natura ineſt: perfecta ratio et virtute praedita induſtriae ac diſciplinae debetur. Quo fit, vt quoduis animal rationis ſit particeps: quam autem iſti requirunt eius rectitudinem ac ſapientiam, nullus eſt homo, in quo eam eſſe queant dicere. Verum vt viſus viſui, volatus volatui praeſtat: (non enim accipiter et cicada aeque vident, neque ita aquilae volant, vt perdices) ita etiam non omne ra-

tionis

45. Aut delendum ταύτην, aut legendum καὶ ταύτῃ, [etiam hic] καὶ κακίαν. *Reiske.*

46. ὁμολογοῦντες Petau.

47. Διὸ τοῦ λογικοῦ] Locum, διὰ pro διὸ ſcripto, diſtinctionibus confuſis foede vitiatum, corriges unius literae momento mutans. *Xylander.* διὰ τοῦ λογικοῦ [ſcil. ἐγγίνεται] οὐ πᾶσι. *Reiske.*

48. F.

οὐδὲ παντὶ λογικῷ μέτεστιν ὡσαύτως τῆς εὑρομένης τὸ ἄκρον [48] εὐστροφίας [49] καὶ ὀξύτητος· ἐπεὶ δείγματά γε πολλὰ κοινωνίας καὶ ἀνδρείας καὶ τοῦ πανούργου περὶ τοὺς πορισμοὺς καὶ τὰς οἰκονομίας, ὥσπερ αὖ καὶ τῶν ἐναντίων, ἀδικίας, δειλίας, ἀβελτηρίας ἔνεστιν αὐτοῖς. καὶ μαρτυρεῖ τὸ νυνὶ πεποιηκὸς ἐν τοῖς νεανίσκοις τὴν ἅμιλλαν. ὡς γὰρ οὔσης τινὸς διαφορᾶς, οἱ μὲν τὰ χερσαῖά φασιν, οἱ δὲ τὰ θαλάσσια μᾶλλον προῆχθαι φύσει πρὸς ἀρετήν· ὃ δὴ καὶ δῆλόν ἐστι, παραβαλλομένων πελαργοῖς ἵππων ποταμίων. οἱ μὲν γὰρ τρέφουσι τοὺς πατέρας, οἱ δ' ἀποκτιννύουσιν, ἵνα τὰς μητέρας ὀχεύωσι. καὶ περιστεραῖς περδίκων. οἱ μὲν γὰρ ἀφανίζουσι τὰ ᾠὰ καὶ διαφθείρουσι τὰς θηλείας, ὅταν ἐπωάζωσιν, οὐ προσδεχομένας τὴν ὀχείαν. οἱ δὲ καὶ διαδέχονται τὴν ἐπιμέλειαν, ἐν μέρει θάλποντες τὰ ᾠά, καὶ ψωμίζουσι πρότεροι τὰ νεοττία, καὶ τὴν θήλειαν, ἐὰν πλείονα χρόνον ἀποπλανηθῇ, κόπτων ὁ ἄῤῥην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ᾠὰ καὶ τοὺς νεοττούς. ὄνοις δὲ καὶ προβάτοις Ἀντίπατρος ἐγκα-

tionis particeps perinde ſummam calliditatem atque celeritatem intelligendi nanciſcitur. Alioqui documenta in animalibus exſtant multa ſocietatis, fortitudinis, et in parandis rebus neceſſariis ac tutanda familia verſutiae: ſicut et contra iniuſtitiae, timiditatis, fatuitatis. Atque hoc teſtatur cauſa, quae noſtris adoleſcentibus ſui certaminis exſtitit: quod ſcilicet, exſtante diſcrimine aliquo, alter terrena, alter aquatilia animalia contenderet a natura plus ad virtutem adiumenti accepiſſe. Quod ſane liquet, ſi cum ciconiis compares fluuiales equos. Illae enim patres ſuos alunt, hi, vt cum matribus coire poſſint, eos necant. Item columbas cum perdicibus. Nam alterius generis mares oua perdunt, foemellaſque corrumpunt, non admittentes marem, dum incubant. Alteri partem curae in ſe recipiunt fouendis ouis, primique pullos cibant, et foemellam, ſi diutius euagetur, mas roſtro tundens ad oua et pullos compellit. Antipater vero ouibus

et

48. F. τῆς ἐῤῥωμένης εἰς τὸ ἄκρον εὐστροφ. Reiske.

49. εὐτροφίας Petau.

50. πε-

λῶν ὀλιγωρίαν καθαριότητος, οὐκ οἶδα, πῶς παρῆλθε [50] τὰς λύγγας καὶ τὰς χελιδόνας, ὧν αἱ μὲν ἐκτοπίζουσι παντάπασι κρύπτουσαι καὶ ἀφανίζουσαι τὸ λυγγούριον. αἱ δὲ χελιδόνες ἔξω στρεφομένους διδάσκουσι τοὺς νεοττοὺς ἀφιέναι τὸ περίττευμα [51]. καίτοι διὰ τί δένδρον δένδρου οὐ λέγομεν ἀμαθέστερον, ὡς κυνὸς πρόβατον, οὐδὲ λαχάνου λάχανον ἀνανδρότερον, ὡς ἔλαφον λέοντος; ἢ καθάπερ ἐν τοῖς ἀκινήτοις ἕτερον ἑτέρου βραδύτερον οὐκ ἔστιν, οὐδὲ μικροφωνότερον ἐν τοῖς ἀναύδοις, οὕτως οὐδὲ δειλότερον, οὐδὲ νωθρότερον, οὐδ᾽ ἀκρατέστερον, οἷς μὴ φύσει πᾶσιν [52] ἡ τοῦ φρονεῖν δύναμις, ἄλλοις δ᾽ ἄλλως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον παροῦσα, τὰς ὁρωμένας διαφορὰς πεποίηκεν. Σωκ. Ἀλλὰ θαυμαστὸν ὅσον ἄνθρωπος εὐηθείᾳ [53] καὶ ἀγχινοίᾳ καὶ τοῖς περὶ δικαιοσύνην καὶ κοινωνίαν διαφέρει τῶν ζώων. Αὐτ. Καὶ γὰρ ἐκείνων, ὦ ἑταῖρε, πολλὰ τοῦτο μὲν μεγέθει καὶ ποδωκείᾳ, τοῦτο δ᾽ ὄψεως ῥώμῃ καὶ ἀκοῆς ἀκριβείᾳ πάντας ἀνθρώπους ἀπολέλοι-

et afinis neglectionem munditiae exprobrans, nefcio, cur lynces praeterierit et hirundines. Nam lynces lyncurium fuum plane e medio remouent, occultantque: hirundines pullos fuos docent foras auerfos excernere. Et vero quid caufae eft, cur arborem arbore non dicamus minus docilem, vt ouem cane? aut olus olere timidius, vt ceruum leone? nimirum, quod, ficut de immobilibus aliud alio tardius, aut de mutis aliud alio minus vocale non habetur: ita timidius, fegnius, intemperantius aliud alio non reputatur, vbi intelligendi vim natura non eft largita. Ea in aliis aliter, ac vel magis, vel minus, infita, difcrimina fecit ea, quae cernimus. Sed, dices, mirum dictu eft, quantum homo prudentia, folertia, iuftitia et focietatis procuratione reliquis praeftet animalibus. Quia enim, amice, etiam haec magnitudine, pedum celeritate, acumine vifus, auditus fubtilitate, aliis alia homines

50. παρῖδε Turn. et Bong.
51. τὸ περίπτωμα Turn. et Bong.
52. πᾶσιν] L. πάρεσι. *Reiske.*
53. In Graeco hic homo dicitur εὐηθείᾳ animalibus praeftare aliis. Sed εὔηθες plane eft, eam vocem pro genuina ducere. Forte ἐπιμηθείᾳ. Nam et haec tolerari, adeoque laudari poteft in iis, qui non funt Promethei. *Xylander.* εὐμαθείᾳ, *facilitate difcendi. Reiske.*

54. ἄν-

πεν. ἀλλ' ὐ διὰ τῦτο τυφλὸς, ὐδ' ἀδύνατος, ὐδ' ἄωτος [54] ὁ ἄνθρωπός ἐςιν· ἀλλὰ καὶ χειρῶν καὶ ὀμμάτων ἰσχύος τε καὶ μεγέθους ἡ Φύσις ἡμᾶς ὐκ ἀπεςέρησεν, καίτοι τὸ μηδὲν ἐν τούτοις πρὸς ἐλέφαντα καὶ κάμηλον ὄντας. ὐκοῦν ὁμοίως μηδὲ τὰ θηρία λέγωμεν [55], εἰ νωθρότερον Φρονεῖ καὶ κάκιον διανοεῖται, μὴ διανοεῖσθαι, μηδὲ Φρονεῖν ὅλως, μηδὲ κεκτῆσθαι λόγον, ἀσθενῆ δὲ καὶ θολερὸν κεκτῆσθαι, ὥσπερ ὀφθαλμὸν ἀμβλυώττοντα καὶ τεταραγμένον. εἰ δὲ μὴ πολλὰ τὐς νεανίσκους αὐτίκα δὴ μάλα προσεδόκων, τὸν μὲν ἐκ γῆς, τὸν δ' ἐκ θαλάττης ἐνταῦθα συνεραγίσειν Φιλολόγους καὶ Φιλογραμμάτους ὄντας, ὐκ ἂν ἀπεσχόμην σῦ μυρία μὲν εὐμαθείας, μυρία [56] εὐφυΐας παραδείγματα θηρίων διηγούμενος, ὧν ἄμαις καὶ σκάφαις ἡμῖν ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀρύσασθαι θεάτρων ἡ καλὴ Ῥώμη παρέσχηκε. ταῦτα μὲν ὖν ἐκείνοις νεαρὰ καὶ ἄθικτα πρὸς τὸν λόγον ἐγκαλλωπίσασθαι καταλείπωμεν. Βούλομαι δὲ μικρόν τι μετὰ σῦ σκέψασθαι καθ' ἡσυχίαν. οἶμαι γὰρ, ἰδίαν

nes vniuersos longe superant. Neque tamen propterea coecus, viribus, auribus carens homo est: neque manuum et oculorum vi ac quantitate nos natura priuauit, etsi nihil hic sumus, cum elephanto, aut camelo, comparati. Proinde etiam animalia caetera, quia tardius intelligunt, minusque recte ratiocinantur, quam homo, non dicemus omni ratione atque intelligentia carere: sed eam possidere imbecillam atque turbidam, sicut oculum lusciosum et distortum. Ac nisi adolescentes nostros iam nunc sperarem, qua sunt eruditione et in humanioribus studiis diligentia, plurima terrestrium vnum, alterum marinorum, exempla conducta in medium prolaturos: non abstinuissem sexcentis docilitatis, sexcentis naturae bonitatis speciminibus recensendis: quorum nobis copia e theatris imperatoriis affatim hauriendam pulchra Roma praebuit. Sed haec nos illis integra atque intacta relinquamus, quibus suam exornent disputationem. Interim tecum quidpiam volo per otium considerare. Arbitror ego, peculiarem

54. ἄωτος pro κωφὸς insolens mihi accidit. *Reiske.*

55. λέγομεν Petau.

56. μυρία δ' εὐφυΐας. *Reiske.*

57. τὸν

τινὰ μέρους ἑκάστου καὶ δυνάμεως φαυλότητα καὶ πήρωσιν εἶναι καὶ νόσον, ὥσπερ ὀφθαλμοῦ τυφλότητα, καὶ σκέλους χωλότητα, καὶ ψελλότητα γλώσσης, ἄλλου δὲ μηδενός. οὐ γάρ ἐστι τυφλότης, μὴ πεφυκότος ὁρᾷν, οὐδὲ χωλότης, μὴ πεφυκότος βαδίζειν, ψελλόν τε τῶν ἀγλώσσων, ἢ τῶν ἀναύδων [57] φύσει τραυλὸν, οὐδένα ἂν προσείποις. οὐκοῦν οὐδὲ παραπαῖον, ἢ παραφρονοῦν, ἢ μαινόμενον, ᾧ μὴ τὸ φρονεῖν, ἢ λογίζεσθαι καὶ διανοεῖσθαι κατὰ φύσιν ὑπῆρχεν. οὐ γάρ ἐστιν ἐμπαθὲς γενέσθαι, μὴ κεκτημένον δύναμιν, ἧς τὸ πάθος ἢ στέρησις, ἢ πήρωσις, ἤ τις ἄλλη κάκωσις ἦν. ἀλλὰ μὴν ἐντετύχηκάς γε λυττώσαις κυσὶν, ἐγὼ δὲ καὶ ἵπποις· ἔνιοι δέ φασι καὶ βοῦς μαίνεσθαι καὶ ἀλώπεκας. ἀρκεῖ δὲ τὸ τῶν κυνῶν, ὃ ἀναμφισβήτητόν ἐστι, καὶ μαρτυρεῖ λόγον ἔχειν καὶ διάνοιαν οὐ φαύλην τὸ ζῶον, ἧς ταραττομένης καὶ συγχεομένης, ἡ λεγομένη λύττα καὶ μανία πάθος ἐστίν. οὔτε γὰρ ὄψιν ἀλλοιουμένην αὐτῶν, οὔτ'

liarem cuique parti, aut facultati, ſuam eſſe mutilationem, ſuam deprauationem, ſuum morbum, quae in aliud nihil cadant: quomodo viſui coecitas, pedi claudicatio, linguae balbuties ſoli accidit. Non enim coecum dicitur id, quod natura ad videndum non fuerat comparatum: aut claudum, cui eadem gradiendi omnem negauerat facultatem: neque balbum, aut blaeſum habetur, quod ſuapte natura linguae eſt vociſque expers. Ergo delirare etiam, deſipere, aut inſanire, non cenſebimus id, cuius naturae ſapere, intelligere, ratiocinari non eſt accommodatum. Affici quippe non poteſt, quod nulla eſt facultate praeditum, cui affectio aliqua, aut priuatio, aut mutilatio, aut laeſio, accidere queat? Nimirum vero rabidos vidiſti canes aliquando. Ipſe etiam equos vidi rabidos: et ſunt, qui boues quoque furere, et vulpes dicant. Sed nobis ſufficit canum exemplum controuerſia carens: quod teſtatur, animal hoc ratione non contemnenda praeditum eſſe: quae conturbata furore iſto, qui dicitur rabies, adficitur. Nam neque viſui eorum, neque auditui quidquam accidere mutationis tum cernimus. Enim-

57. τὸν ἄγλωσσον, ἢ ἄναυδον, Turn. Vulc. et Bong.

ἀκοὴν ὁρῶμεν, ἀλλὰ ὥσπερ ἀνθρώπου μελαγχολῶντος, ἢ παρακόπτοντος [58], ὁ μὴ λέγων ἐξεστάναι καὶ διεφθορέναι τὸ φρονοῦν καὶ λογιζόμενον καὶ μνημονεῦον, ἄτοπός ἐστι· (καὶ γὰρ ἡ συνήθεια ταῦτά γε κατηγορεῖ τῶν παραφρονούντων μὴ εἶναι παρ᾽ αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἐκπεπτωκέναι τῶν λογισμῶν) οὕτως ὁ τοὺς λυττῶντας κύνας ἄλλο τι πεπονθέναι νομίζων, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῷ φρονεῖν πεφυκότι καὶ λογίζεσθαι καὶ μνημονεύειν ἀναπεπλησμένους ταραχῆς, καὶ παραπεπαικότας, ἀγνοεῖν τὰ φίλτατα πρόσωπα, καὶ φεύγειν τὰς συντρόφους διαίτας, ἢ παρορᾶν τὸ φαινόμενον, ἔοικε, μὴ συνορῶν [59] τὸ γινόμενον ἐξ αὐτοῦ, φιλονεικεῖν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Σωκ. Ὀρθῶς μοι δοκεῖς ὑπονοεῖν. οἱ γὰρ ἀπὸ τῆς Στοᾶς καὶ τοῦ Περιπάτου μάλιστα πρὸς τοὐναντίαν ἐντείνονται τῷ λόγῳ, τῆς δικαιοσύνης ἑτέραν γένεσιν οὐκ ἐχούσης, ἀλλὰ παντάπασιν ἀσυστάτου καὶ ἀνυπάρκτου γινομένης, εἰ πᾶσι τοῖς ζώοις λόγου μέτεστι. γίνεται γὰρ ἢ τὸ ἀδικεῖν ἀναγκαῖον ἡμῖν ἀφειδοῦσιν αὐτῶν, ἢ μὴ χρωμένων αὐτοῖς, τὸ ζῆν ἀδύνατον καὶ ἄπορον· καὶ τρόπον τινὰ θηρίων βίον βιωσόμεθα, τὰς ἀπὸ τῶν θηρίων προέμενοι χρείας. ἀφίημι

Enimuero ſicut ineptus ſit, qui hominis melancholia laborantis et inſanientis neget abalienatam corruptamque eſſe vim ratiocinandi ac memoriae: (cum quidem ita receptum ſit conſuetudine, vt ſic affectum non eſſe apud ſe ac mente excidiſſe dicamus) ita qui rabido cani aliud accidiſſe aliquid putet, quam quod, vi intelligendi, ratiocinandi ac memorandi perturbata, deſipiens ignoret cariſſimas perſonas, fugiatque conſuetam a prima aetate vitae rationem, neque agnoſcat, quae cernit, videtur mihi ignoratione cauſae ductus contentioſe veritatem impugnare. Soc. Recte mea ſententia iudicas. Equidem Stoici et Peripatetici contrarium hac maxime probant ratione, quod iuſtitiae eſſe nullam originem poſſe dicunt, nullamque omnino fore iuſtitiam, ſi omnia animalia ratione ſint praedita. Effici enim, vt aut iniuſte faciamus iis veſcendis vtendiſque, aut, vſu eorum omiſſo, vel viuere omnino nequeamus, vel vita inops futura ſit, et quodammodo belluina. Neque dicam

58. παρακύπτοντος Petau. 59. συνορᾷν Petau. 60. ἀρι-

γὰρ Νομάδων καὶ Τρωγλοδυτῶν ἀνεξευρέτους ἀριθμῶν [60] μυριάδας, οἷς τροφὴν σάρκας, ἄλλο δ' οὐδὲν ἴσασιν· ἀλλὰ ἡμῖν, τοῖς ἡμέρως καὶ φιλανθρώπως ζῆν δοκοῦσι, ποῖον ἔργον ἀπολείπεται γῆς, ποῖον ἐν θαλάττῃ, τίς ἐν ὄρεσι τέχνη, τίς κόσμος διαίτης, ἂν, ὡς προσήκει, λογικοῖς καὶ ὁμοφύλοις πᾶσι τοῖς ζώοις οὖσιν ἀβλαβῶς καὶ μετὰ εὐλαβείας προσφέρεσθαι μάθωμεν, ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν. οὐδὲν οὖν φάρμακον, οὐδ' ἴαμα, τῆς ἢ τὸν βίον ἀναιρούσης, ἢ τὴν δικαιοσύνην, ἀπορίας οὐδὲν ἔχομεν, ἂν μὴ τὸν ἀρχαῖον ὅρον καὶ νόμον φυλάττωμεν [61], ᾧ [62], καθ' Ἡσίοδον, τὰς φύσεις διελὼν καὶ θέμενος ἰδίᾳ τῶν γενῶν ἑκάτερον,

Ἰχθύσι μὲν καὶ θηρσὶ καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς,
Ἔσθειν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐστὶ μετ' αὐτοῖς,
Ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην πρὸς ἀλλήλους.

οἷς οὐκ ἔστι [63] δικαιοπραγεῖν πρὸς ἡμᾶς, οὐδ' ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα γίνεται τὸ ἀδικεῖν. ὡς οἵ γε τοῦτον προέμενοι τὸν

cam de Nomadum et Troglodytarum innumeris millibus, qui praeter carnes cibum alium nullum norunt. Nobis quidem, qui manſuete videmur et humaniter viuere, ſi diſcamus bruta omnia pro ratione praeditis nobiſque cognatis habere, ac proinde ſine vllo eorum damno ac cum cautione iis vti, non video, quod opus in terra, in mari, in montibus, quae ars, qui vitae ornatus ſit futurus reliquus. Nullum proinde remedium adhiberi huic difficultati poteſt, quae aut vitam, aut iuſtitiam, abolet? quam vt ſequamur veterem terminum ac legem, quae (vt eſt apud Heſiodum) naturas diſtinguens, ac genera ſeorſim vnumquodque ponens,

Piſces, atque feras iubet, aëreaſque volucres,
Iſtbaec iuſtitiae nulla cum lege ligentur,
Alterum in alterius praedam demittier aluum.
Humano generi ſed mutua iura dicauit.

Scilicet vt, cum bruta nobiſcum iuſte agere non queant, nos quoque iniuſte in ipſa agere non poſſimus. Quam rationem qui

60. ἀριθμῶν. *quos facile non eſt numero complecti. Reiske.* Et ita etiam dat Petau.

61. φυλάττομεν Petau.

62. ᾧ] L. ὅς.

63. οἷς οὖν οὐκ ἔστι. *Reiske.* Petau. dat οἷος οὐκ ἔστι τι δικ.

 64. ᾧ

λόγον, οὔτε χρείαν ἄλλην, οὔτε λιτὴν τῇ δικαιοσύνῃ παρεισελθεῖν ὁδὸν ἀπολελοίπασι. Αὐτ. Ταῦτα μὲν, ὦ Φίλετ', ἀπὸ[64] καρδίας τῶν ἀνδρῶν ἐξείρηκας· οὐ μὴν δοτέον, ὥσπερ δυστοκούσαις γυναιξὶ, περιάψασθαι τοῖς φιλοσόφοις ὠκυτόκιον, ἵνα ῥᾳδίως καὶ ἀταλαιπώρως τὸ δίκαιον ἡμῖν ἀποτέκωσιν. οὐδὲ γὰρ αὐτοὶ τῷ Ἐπικούρῳ διδόασιν ὑπὲρ τῶν μεγίστων, σμικρὸν οὕτω πρᾶγμα καὶ φαῦλον, (οἶμαι[65]) ἄτομον παρεγκλῖναι μίαν ἐπὶ τοὐλάχιστον, ὅπως ἄστρα καὶ ζῶα καὶ τύχη παρεισέλθῃ, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν μὴ ἀπόληται· δεικνύναι δὲ τὸ ἄδηλον[66], ἢ λαμβάνειν τι τῶν προδήλων, καὶ προσήκει τὸ περὶ τῶν ζώων ὑποτίθεσθαι πρὸς τὴν δικαιοσύνην, εἰ μήθ' ὁμολογεῖται, μήτ' ἄλλως ἀποδεικνύουσιν. ἔχει γὰρ ἑτέραν ὁδὸν ἐκεῖ τὸ δίκαιον, οὐ σφαλερὰν καὶ παράκρημνον οὕτω καὶ διὰ τῶν ἐναργῶν ἀνατρεπόμενον[67] φέρουσαν, ἀλλὰ ἣν, Πλάτωνος ὑφηγουμένου, δείκνυσιν οὑμὸς υἱὸς, ὦ Σώκλαρε, σὸς δὲ ἑταῖρος, τοῖς μὴ φιλομαχεῖν, ἕπεσθαι

qui dimittunt, neque vllam vtilitatem vitae, neque vllum iuſtitiae aditum relinquunt. Avt. Haec quidem tu, amice, plane e ſententia illorum dixiſti. Verum non conuenit philoſophis, tanquam difficulter foetum enitentibus mulieribus, appendere medicamentum partum accelerans, vt facile et abſque aerumna iuſtitiam nobis pariant. Nam ipſi quoque non concedunt Epicuro maximarum rerum cauſa fingenti exilem adeo atque nullius pretii rem: inclinationem ſcilicet atomi leuiſſimam, qua is aſtra, animalia et fortunam volebat introducere, et libertatem voluntatis noſtrae tueri. * oſtendere aliquid incertum, aut ſumere aliquid manifeſtum, et conuenit id, quod de animalibus dicitur, ponere in diſputatione de iuſtitia: ſi neque in confeſſo ponitur, neque alias demonſtrant. Etenim alia via ad ſtabiliendam iuſtitiam perueniri poteſt, non ita lubrica et per praecipitia ducente, et euidentia euertente: ſed quam, Platone auctore, meus, Soclare, filius, tuus ſocius, monſtrat non contendendi

64. ὦ φίλε, ἀπὸ καρδίας. V. p. 977, 37. [edit. Francf.] *Reiſ.*

65. Pro οἶμαι Ald. et Baſ. dant καί.

66. Locum hunc non intelligo. *Reiske.*

67. ἀνατρεπομένων. *Reiske.*

68. διὰ

δὲ καὶ μανθάνειν βουλομένοις. ἐπεὶ τό γε μὴ παντάπασι καθαρεύειν ἀδικίας τὸν ἄνθρωπον οὕτω τὰ ζῶα μεταχειριζόμενον, Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἡράκλειτος ὡς ἀληθὲς προσδέχονται, πολλάκις ὀδυρόμενοι καὶ λοιδοροῦντες τὴν φύσιν, ὡς ἀνάγκην καὶ πόλεμον οὖσαν, ἀμιγὲς δὲ μηδὲν, μηδ' εἰλικρινὲς ἔχουσαν, ἀλλὰ διὰ [68] πολλῶν καὶ ἀδίκων παθῶν περαινομένην· ὅπου καὶ τὴν γένεσιν αὐτῆς [69] ἐξ ἀδικίας συντυγχάνειν λέγουσι, τῷ θνητῷ συνερχομένου τοῦ ἀθανάτου, καὶ τέρπεσθαι τὸ γενόμενον [70] παρὰ φύσιν μέλεσι τοῦ γεννήσαντος ἀποσπωμένοις. οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄκρατα καὶ πικρὰ φαίνεται κατακόρως· ἑτέρα δ' ἐστὶν ἐμμελὴς παρηγορία, μήτε τῶν ζώων τὸν λόγον ἀφαιρουμένη, καὶ σώζουσα χρωμένων αὐτοῖς, πῶς προσήκει, τὸ δίκαιον, ἣν τῶν σοφῶν καὶ παλαιῶν εἰσαγόντων, συστᾶσα λαιμαργία μεθ' ἡδυπαθείας ἐξέβαλε καὶ ἠφάνισεν· αὖθις δὲ Πυθαγόρας ἀνελάμβανε, διδάσκων ὠφελεῖσθαι μὴ ἀδικοῦντας. οὐ γὰρ ἀδικοῦσιν οἱ τὰ μὲν ἄμικτα καὶ βλαβερὰ κομιδῆ κολάζον-

dendi cupidis, verum ſequi et diſcere volentibus. Sane non abſque omni iniuſtitia fieri, quod homo ſic agit cum brutis, id tanquam verum ſumſerunt Empedocles et Heracletus, ſaepenumero deplorantes, atque incuſantes naturam, vt quae neceſſitas ſit ac bellum, nihil ſincerum habeat, multiſque iniuſtis affectionibus ad finem ſuum perueniat: quando ipſe etiam ortus hominis ab iniuſtitia ſit, immortali re cum mortali coëunte: delecteturque id, quod naſcitur partibus contra naturam a toto auulſis. Verum haec nimis acerba videtur eſſe et libera inſectatio. Alia autem eſt concinna excuſatio, quae neque eripit animalibus rationem, et conuenienter vtentibus hominibus iuſtitiam conſeruat: quam a veteribus et ſapientibus introductam gulae ac voluptatum ſtudium, coitione facta, exturbauit: Pythagoras autem reuocauit, docens, quomodo citra iniuſtitiam vtilitatem percipere poſſemus. Non enim agunt iniuſte, qui animalia, quae cicurari prorſus non poſſunt, vel damnoſa omnino ſunt, plectunt

68. διὰ abeſt a Petau.
69. αὐτήν. Reiske.
70. γεννώμενον. Reiske. Petau. dat γινόμενον.

71. ὁ·

τες καὶ ἀποκτιννύοντες, τὰ δὲ ἥμερα καὶ φιλάνθρωπα ποιούμενοι τιθασσὰ, καὶ συνεργὰ χρείας, πρὸς ἣν ἕκαστον εὖ πέφυκεν, ἵππων ὄνων τε ὀχείαν [71], καὶ ταύρων γονάς. ὧν ὁ Αἰσχύλου Προμηθεὺς δοῦναι ἡμῖν φησιν ἀντίδουλα [72], καὶ πόνων ἀνδέκτορα. κυσὶ δὲ χρώμενοι προφυλάττουσιν αἶγάς τε καὶ ὄϊς ἀμελγόμενα καὶ κειρόμενα [73] νέμοντες. οὐ γὰρ ἀναιρεῖται τὸ ζῆν, οὐδὲ βίος ἀπόλλυται τοῖς ἀνθρώποις, ἂν μὴ λοπάδας ἰχθύων, μηδὲ ἥπατα χηνῶν ἔχωσι, μηδὲ βοῦς, μήτ' ἐρίφους κατακόπτωσιν ἐπ' εὐωχίᾳ, μηδ' ἀλύοντες ἐν θεάτροις, μηδὲ παίζοντες ἐν θήραις, τὰ μὲν ἀναγκάζωσι τολμᾶν ἄκοντα καὶ μάχεσθαι, τὰ δὲ, μηδ' ἀμύνεσθαι πεφυκότα, διαφθείρωσι. τὸν γὰρ παίζοντα καὶ τερπόμενον οἶμαι συμπαίζουσι δεῖν χρῆσθαι καὶ ἱλαροῖς, οὐχ ὥσπερ ὁ Βίων ἔλεγε

plectunt atque interficiunt, mansueta autem humanaque cicurando ad eas operas condocefaciant, quae vniuscuiusque naturae conueniunt.

Foetus equorum, asinorumque, et boum genus,
vt ait Aeschyli Prometheus, dat deus,
Munera rependens, quae nostris laboribus
Subeant.

Sic canum custodia capras et oues defendit, dum mulgentur, tondentur, pascuntur. Non enim vita hominibus eripitur, si non apponantur patinae piscium plenae, aut iocinora anserum, neque boues, aut hoedos, in conuiuia mactent: neque fallendi temporis causa, aut animi gratia, in theatris ac venationibus alias bestias inuitas cogant resistere et pugnare, alias, quas natura non armauit, interficiant. Qui enim ludit, et se oblectat, qui vna ludant atque gaudeant socios ludi habere debet: non (quemadmodum de pueris dicebat Bio, eos per ludum ranas saxis

71. ὀχεῖα. *vectuaria*, instrumenta, quae vehere et promovere vel insidentem hominem, vel impositum onus, possunt. ὀχεῖα ὄνων sunt ὄνοι ὀχοῦντες. *asini onera gerentes. Reiske.*

72. Pro ἀντίδουλα et ἐνδέκτορα [vti dat Petau. pro ἀνδέκτορα] legi ἀντίδωρα et ἐκδέκτορα, e libello nostri de Fortuna. *Xylander.*

73. αἶγας δὲ καὶ ὄϊς ἀμελγομένας καὶ κειρομένας. *pascentes capellas et oues, quae se mulgeri et tonderi patiuntur. Reiske.*

74. ἀλυ-

τὰ παιδάρια παίζοντα τῶν βατράχων τοῖς λίθοις ἐφίεσθαι, τὰς δὲ βατράχους μηκέτι παίζοντας, ἀλλ' ἀληθῶς [74] ἀποθνήσκειν, οὕτως κυνηγεῖν καὶ ἁλιεύειν, ὀδυνωμένοις τερπομένους καὶ ἀποθνήσκουσι [75], τοῖς δ' ἀπὸ σκύμνων καὶ νεοσσῶν ἐλεεινῶς ἀγομένοις. οὐ γὰρ οἱ χρώμενοι ζώοις, ἀδικοῦσιν, ἀλλ' οἱ χρώμενοι βλαβερῶς καὶ ὀλιγώρως καὶ μετ' ὠμότητος. Σωκ. Ἐπίσχες, ὦ Αὐτόβουλε, καὶ παραβαλοῦ τῆς κατηγορίας [76]. ἐγγὺς γὰρ οἵδε προσιόντες πολλοὶ, καὶ θηρατικοὶ [77] πάντες, οὓς οὔτε μεταθεῖναι ῥᾴδιον, οὔτε λυπεῖν ἀναγκαῖον. Αὐτ. Ὀρθῶς παραινεῖς, ἀλλ' Εὐβίωτον μὲν εὖ οἶδα, καὶ τὸν ἐμὸν ἀνεψιὸν, Ἀρίστωνα, τούς τε Διονυσίου παῖδας ἀπὸ ἀδελφῶν [78], Αἰακίδην καὶ Ἀριστότιμον τοῦτον, εἶτα Νίκανδρον τὸν Εὐθυδάμου χερσαίας δαήμονα [79] ἄγρας, ὡς Ὅμηρος ἔφη,

xis petere, ranas autem non ioco, ſed ſerio, mori) ita venari et piſcari, vt voluptatem capiat beſtiarum cruciatibus et mortibus, aut iis miſerabiliter a pullis catuliſue abreptis gaudeat. Non enim iniuſte faciunt, qui vtuntur animalibus: ſed ii, qui hoc faciunt damnoſe, contemtim, et cum crudelitate. Socl. Inhibe, et ſummoue haec crimina. Prope enim adſunt huc accedentes multi, omnes venandi ſtudio dediti: quos neque facile ſit ab inſtituto ſuo deducere, et nihil attinet offendere. Avt. Probe mones. Sed Eubiotum quidem ſatis ſcio, et conſobrinum meum, Ariſtonem, tum Dionyſii Delphici filios, Aeacidem et Ariſtotimum huncce, nec non Nicandrum, Euthydami F. gnaros eſſe terreſtris venationis, ideoque a partibus Ariſtotimi futuri:

74. ἀληθῶς abeſt a Petau.

75. καὶ ἀποθνήσκουσι breuius dictum pro καὶ τοῖς μὲν ἀποθν. *Reiske.*

76. V. p. 711, 29. [edit. Francf.] Salmaſius haec adſcripſerat: [F. παραβαλοῦ τὸ θυρίον τῆς κατηγορίας. Vid. p. 1733. ἐπίσχες, ὦ Λαμπρία, καὶ παραβαλοῦ τὸ θυρίον τοῦ λόγου.] *Reiske.*

77. θηρατοὶ Petau.

78. ἀπὸ ἀδελφῶν] Impreſſi ἀδελφῶν. Grinaeus παῖδας ἀπὸ ἀδελφῶν *nepotes* conuertit. Quod ſi quis ſequi vult, non contendo. Ego in libro de ciuilibus praeceptis, et alibi etiam, ſimilem errorem detexi atque ſuſtuli. *Xylander.* ἀπὸ Δελφῶν dant etiam Turn. Vulcob. et Bong.

79. δαήμονας. *Reiske.*

 80. Ἀρι-

καὶ διὰ τῦτο πρὸς Ἀριστότιμον [80] γενησομένους. ὥσπερ αὖ πάλιν τῦσδε τὺς νησιώτας καὶ παραλίους, Ἡρακλέωνα τὸν Μεγαρόθεν, καὶ Φιλόστρατον τὸν Εὐβοέα, τοῖσί τε [81] θαλάσσια ἔργα μέμηλε, Φαίδιμος ἔχων περὶ αὐτὸν βαδίζει. Τυδείδην δ' ὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη, τουτονὶ τὸν ἡμέτερον ἡλικιώτην, Ὀπτᾶτον, ὃς πολλοῖς μὲν ἐνάλου ὀρείου [82] πολλάκις ἄγρας ἀκροθινίοις ἀγλαΐσας τὴν ἀγροτέραν ἅμα θεὸν καὶ Δίκτυνναν, ἐνταῦθα δῆλός ἐστι πρὸς ἡμᾶς βαδίζων, ὡς μηδετέροις προσθήσων ἑαυτόν; ἢ φαύλως εἰκάζομεν, ὦ φίλε Ὀπτᾶτε, κοινόν σε καὶ μέσον ἔσεσθαι τῶν νεανίσκων βραβευτήν; Ὀπτ. Πάνυ μὲν ὖν ὀρθῶς ὑπονοεῖς, ὦ Αὐτόβουλε. πάλαι γὰρ ὁ Σόλωνος ἐκλέλοιπε νόμος, τὺς ἐν στάσει μηδετέρῳ μέρει προσγενομένους κολάζων. Αὐτ. Δεῦρο δὲ [83] καθίζου πρὸς ἡμᾶς, ὅπως, εἰ δεήσει μάρτυρος, μὴ τοῖς Ἀριστοτέλους πράγματα βιβλίοις παρέχωμεν, ἀλλὰ

futuri: ſicut ab altera parte Phaedimus adducit inſulares iſtos et marinos, Heracleonem Megarenſem, Philoſtratumque Euboeenſem,

Cura marinorum quibus eſt operum.

Hunc autem noſtrum aequalem Optatum

Vtris annumeres, non eſt dignoſcere promtum:

qui agreſtem ſimul et marinam deam, Dictynnam, vtriuſque generis praedae primitiis ſaepe veneratus, ita accedit, vt neutris videatur ſe adiuncturus. Numnam male coniicimus, mi Optate, communem te fore, et qui medium feriat adoleſcentum arbitrum. Opt. Rectiſſime coniicis, Autobule: iamdudum enim Solonis lex obſoleuit, quae puniri iubet, qui in ſeditione neutri ſe parti adiunxiſſet. Avt. Huc ergo adſide, vt, ſi quid incidet teſte indigens, non Ariſtotelis libri excutiendi ſint, ſed tibi ob

80. Ἀριστότιμον γενησομένυς non cohaeret. Deeſt κατὰ, aut παρὰ, aut aliquid aliud. [πρὸς enim a Petau. Ald. et Baſ. abeſt] Videtur enim dicere, eos Ariſtotimo adſtipulaturos eſſe. *Xyl.* πρὸς Ἀριστοτίμυ. *Reiske.*

81. τε delend. *Reiske.*

82. πολλοῖς μὲν ἐνάλυ, πολλοῖς δὲ ὀρείυ. *Reiske.*

83. δεῦρο δή. *Reiske.* Et ita etiam dant Turn. Vulcob. et Bong.

84. Aut

σοι δι᾽ ἐμπειρίαν ἑπόμενοι, τοῖς λεγομένοις ἀληθῶς τὴν ψῆφον ἐπιφέρωμεν. Ὀπτ.[84] Εἶεν. ὦ ἄνδρες νέοι, γέγονέ τις ὑμῖν ὁμολογία περὶ τάξεως; Φαιδ. Γέγονεν, ὦ Σώκλαρε, πολλὴν παρασχοῦσα φιλονεικίαν. εἶτα κατ᾽ Εὐριπίδην, ὁ τῆς τύχης παῖς, κλῆρος, ἐπὶ τούτῳ ταγεὶς, τὰ χερσαῖα προεισάγει δίκαια[85] τῶν ἐνάλων. Σωκ. Καιρὸς οὖν, ὦ Ἀριστότιμε, σοὶ μὲν ἤδη λέγειν, ἡμῖν δ᾽ ἀκούειν. Ἀρισ. Ἡ μὲν ἀγορὰ[86] τοῖς δικαζομένοις,

τὰ δὲ τὸν γόνον ἀναλίσκει περὶ τὰς ἀποκυήσεις ἐπιτρέχοντα τοῖς θήλεσι. κεστρέως δὲ γένος, οὓς παρδίας καλοῦσιν, ἀπὸ τῆς μύξης τρέφονται τῆς ἑαυτῶν. ὁ δὲ πολύπους αὑτὸν ἐσθίων κάθηται χειμῶνος ἐν[87] ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ ἐν ἤθεσι λευγαλέοισιν· οὕτως ἀρ-

ob peritiam verum dicenti suffragemur. Socl. Agedum, iuuenes, conuenitne inter vos de ordine? Arist. Actum est de eo inter nos magna contentione: tandem, vt ait Euripides,

Fortunae proles, sors, tulit sententiam,

cum eo esset prouocatum, iussitque terrestrium causam prius, quam marinorum, dici. Socl. Tempus ergo est, Aristotime, vt tu iam nunc dicas, nos audiamus. Arist. Forum controvertentibus apertum est * alii foetum perimunt, in ipso partus tempore insilientes foemellis. Genus est mugilum, quos pardias appellant: ii e suo viuunt muco. Polypus se ipsum depascens per hyemem desidet

Igne carente domo, prauo contentus in antro,

adeo

84. Aut delenda Optati persona, et omnia Soclaro tribuenda, aut saltim Soclari persona verbis ὦ ἄνδρες praescribenda. *Reiske.*

85. δικαιοῖ, *iubet. Reiske.* Sed tum, vt pace V. Cl. dixerim, leg. esset προεισάγειν.

86. ἡ μὲν ἀγορὰ] Haec verba quin sint mutilata et vitiosa, dubitari non potest, et sane deesse puto aliquid. Nam in hanc sententiam orsum fuisse Aristotimum piscium insectationem, vt alios steriles diceret, (id est ἄγονα, pro qua voce ἀγορὰ subrepserit) alios procreare contra leges naturae. Si quis haec verba, ἡ μὲν ἀγορὰ, etc. accipere vult pro clausula forensi, non litigo, Sed a τὰ δὲ exordium quale sit, vides; praesertim cum statim alia lex Platonis citetur, quasi alia ante adducta, quae nuspiam exstat. *Xylander.* Hic non pauca desunt. *Reiske.*

87. Legendum εἰν ἀπύρῳ. Est enim Hesiodi vers. 521. *Xyl.*

γὸς, ἢ ἀναίσθητος, ἢ γαστρίμαργος, ἢ πᾶσι τούτοις ἔνοχός ἐστι. διὸ καὶ Πλάτων αὖ πάλιν ἀπεῖπε νομοθετῶν, μᾶλλον δ' ἀπεύξατο, τοὺς νέους θαλαττίου θήρας ἔρωτα λαβεῖν. οὐδὲν γὰρ ἀλκῆς γυμνάσιον, οὐδὲ μελέτημα σοφίας [88], οὐδ' ὅσα πρὸς ἰσχὺν, ἢ τάχος, ἢ κινήσεις διαπονοῦσι, τοῖς πρὸς λάβρακας, ἢ γόγγρους, ἢ σκάρους, ἀγῶσιν. ὥσπερ ἐνταῦθα, τὰ μὲν θυμοειδῆ τὸ φιλοκίνδυνον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἀσκεῖ τῶν μαχομένων· τὰ δὲ πανοῦργα, τὸ φροντιστικὸν καὶ συνετὸν τῶν ἐπιτιθεμένων· τὰ δὲ ποδώκη, τὸ ῥωμαλέον καὶ φιλόπονον τῶν διωκόντων. καὶ ταῦτα τὸ κυνηγεῖν καλὸν πεποίηκε· τὸ δὲ ἁλιεύειν, ἀπ' οὐδενὸς ἔνδοξον· οὐδέ γε θεῶν τις ἠξίωσεν, ὦ ἑταῖρε, γογγροκτόνος, ὥσπερ ὁ Ἀπόλλων λυκοκτόνος· οὐδὲ τριγλοβόλος, ὡς ἐλαφηβόλος ἡ Ἄρτεμις, λέγεσθαι. καὶ τί θαυμαστὸν, ὅπου καὶ ἀνθρώπῳ σῦν μόνον [89] καὶ ἔλαφον καὶ δόρκα καὶ λαγωὸν ἑλεῖν κάλλιον, ἢ πρίασθαι, θύννον καὶ [90] κάραβον καὶ ἀμίαν

adeo vel ignauus est, vel gulae deditus, vel stupidus, vel omnibus iis culpis obligatus. Itaque rursum Plato in Legibus prohibuit, aut potius voto hoc petiit, ne marinam adolescentes venationem vnquam amarent. Nulla enim roboris exercitatio, nulla sapientiae meditatio, neque quicquam ad vires, celeritatemue conducens agilitatemque inest in certaminibus, quae aduersus labraces, congros, aut scaros, suscipiuntur. At in terrestri venatione ferocia animalia congredientium exercent audaciam et fortitudinem: versuta insidiantium calliditatem: velocia robur et laborum tolerantiam apud insequentes. Atque haec bona venationi accepta feruntur: piscatio nulla re est nobilis. Neque sane deorum quisquam, mi amice, dignum se congricidae putauit titulo, cum Lycoctonos voluerit dici Apollo: aut mullicida, cum sit Elaphebolos Diana: ille a lupis, haec a ceruis occidendis. Quid vero miri hoc? cum etiam homini aprum duntaxat, ceruum, capream, leporem capere honestius sit, quam emere: thynnum, carabum, amiam obsonari, quam

88. φιλοσοφίας Petau.
89. μόνον] L. μέν. *Reiske.*
90. θύννον δὲ καὶ κ. *Reiske.* Ald. et Bas. dant θύον δὲ κάραβον, Petau. pro θύννον scribit θύνον, et pro κάραβον habet κέραφον.

91. ἀγε-

σεμνότερόν ἐστιν αὐτὸν ὀψωνεῖν, ἢ ἁλιεύειν; τὸ γὰρ ἀγεννὲς [91] καὶ ἀμήχανον ὅλως καὶ ἀπάνουργον αὐτῶν, αἰσχρὸν [92] καὶ ἄζηλον καὶ ἀνελεύθερον τὴν ἄγραν πεποίηκε. καθόλου δὲ, ἐπεὶ, δι' ὧν οἱ φιλόσοφοι δεικνύουσι τό τε [93] μετέχειν λόγου τὰ ζῶα, προθέσεις εἰσὶ καὶ παρασκευαὶ, καὶ μνῆμαι, καὶ πάθη, καὶ τέκνων ἐπιμέλειαι, καὶ χάριτες εὖ παθόντων, καὶ μνησικακίαι [94] πρὸς τὸ λυπῆσαν, ἔτι δ' εὑρέσεις τῶν ἀναγκαίων, ἔμφασις [95] ἀρετῆς, οἷον ἀνδρείας, κοινωνίας, ἐγκρατείας, μεγαλοφροσύνης· σκοπῶμεν τὰ ἔναλα, εἰ τούτων ἐκεῖνα μὲν οὐδὲν, ἢ πού τι παντελῶς ἀμαυρὸν αἴθυγμα καὶ δυσθέατον ἐνιδεῖν μάλα μόλις τεκμαιρομένῳ δίδωσιν· ἐν δὲ τοῖς πεζοῖς καὶ γηγενέσι λαμπρὰ καὶ ἐναργῆ καὶ βέβαια παραδείγματα τῶν εἰρημένων ἑκάστου λαμβάνειν ἐστὶ καὶ θεᾶσθαι. πρῶτον οὖν ὅρα προθέσεις [96] καὶ παρασκευὰς ταύρων ἐπὶ μάχῃ κονιομένων, καὶ κάπρων θηγόντων ὀδόντας. ἐλέφαντες δὲ, τῆς ὕλης, ἣν ὀρύττοντες, ἢ κείρον-

quam capere, magis decorum? Omnino enim piſcatio propterea turpis, nullo ſtudio digna, illiberalis credita eſt, quod nihil habet ingenioſum, nullas machinas, nullam verſutiam vſurpet. In vniuerſum vero, quando, quibus demonſtrant philoſophi animalia ratione eſſe praedita, haec ſunt: propoſita, apparatus, memoriae, animorum motus, pro ſubole procuratio, gratiarum actio pro acceptis beneficiis, meditatio vltionis in eos, qui laeſerunt, inuentiones rerum neceſſariarum, indicium virtutis alicuius, vt fortitudinis, ſocietatis, continentiae, magnanimitatis: conſideremus, nihilne horum marina, aut obſcuram eorum notationem modo inuolutam ita, vt vix coniecturis ſolertibus poſſit percipi, habeant: in pedeſtribus autem et terrenis documenta iſtorum omnium exſtent ſplendida, euidentia, ſtabilia. Ac initio mihi contemplare propoſita et apparatus taurorum ad pugnam ſe puluere conſpergentium: atque aprorum dentes acuentium. Elephanti, quia materia, quam alimenti ſui cauſa effodiunt,

91. ἀγενὲς Petau.

92. αἰσχρὰν. *Reiske.*

93. τε delendum. *Reiske.*

94. μνησικακία Turn. Vulc. et Petau.

95. καὶ ἐμφάσεις. *Reiske.*

96. προσθέσεις Petau.

97. νοτε-

τες, ἐσθίουσιν, ἀμβλὺν τὸν ὀδόντα ποιούσης ἀποτριβόμενον, τῷ ἑτέρῳ πρὸς ταῦτα χρῶνται, τὸν δ' ἕτερον ἔπακμον ἀεὶ καὶ ὀξὺν ἐπὶ τὰς ἀμύνας φυλάττουσιν. ὁ δὲ λέων ἀεὶ βαδίζει συνεστραμμένοις τοῖς ποσὶν, ἐντὸς ἀποκρύπτων τοὺς ὄνυχας, ἵνα μὴ τριβόμενοι τὴν ἀκμὴν ἀπαμβλύνωσι, μήτε καταλίπωσιν εὐπορίαν τοῖς στιβεύουσιν. οὐ γὰρ ῥᾳδίως εὑρίσκεται ὄνυχος λεοντείου σημεῖον, ἀλλὰ μικροῖς καὶ τυφλοῖς ἴχνεσιν ἐντυγχάνοντες, ἀποπλανῶνται καὶ διαμαρτάνουσιν. ὁ δ' ἰχνεύμων ἀκηκόατε δήπουθεν ὡς οὐδὲν ἀπολείπει θωρακιζομένου πρὸς μάχην ὁπλίτου· τοσοῦτον ἰλύος περιβάλλεται καὶ περιπήγνυσι τῷ σώματι χιτῶνα, μέλλων ἐπιτίθεσθαι τῷ κροκοδείλῳ. τὰς δὲ χελιδόνων πρὸ τῆς τεκνοποιΐας παρασκευὰς ὁρῶμεν, ὡς εὖ τὰ στερεὰ κάρφη προϋποβάλλονται δίκην θεμελίων, εἶτα περιπλάττουσι τὰ κουφότερα· κᾂν πηλοῦ τινος ἐχεκόλλου δεομένην αἴσθωνται τὴν νεοττίαν, λίμνης, ἢ θαλάττης, ἐν χρῷ παραπετόμεναι ψαύουσι τοῖς πτίλοις ἐπιπολῆς, ὅσον νοτεραὶ, μὴ βαρεῖαι [97] γενέσθαι τῇ ὑγρότητι. συλλαβοῦσαι δὲ κονιορτὸν, ἐπαλεί-

diunt, aut excidunt, dentem hebetat deterendo, altero tantum ad hanc rem vtuntur, alterum ſemper acutum ac recentem ſui defendendi gratia ſeruantes. Leo ſemper ambulat pedibus introrſum reductis, itaque vngues occulit, ne attriti aciem amittant, aut inueſtigantibus occaſionem inueniendi exhibeant. Non enim facile inuenitur veſtigium vnguis leonini: ſed in coeca et exigua incidentes ſigna, aberrant venatores. Ichneumon autem, quod auditum vobis puto, parum differt ab induto thoracem ad proelium milite: tantum ſibi coeni circumdat, tamque denſam ſibi circumfigit tunicam, aggreſſurus crocodilum. Hirundo, antequam foetum excludat ſuum, videmus, quo modo nidum adornet: quam belle fundamenti loco feſtucas ſubiiciat ſolidiores, iiſque adfigat deinde tenuiores: et ſi glutinis loco coenum deſideret nidus, quo pacto ſuper lacum, aut mare, ita volitet, vt ſuperficiem eius tangens alis, eas vdas, non tamen grauiores, faciat: iiſque deinde puluerem apprehendens, eo illinat atque con-

97. νοτερὰ, μὴ βαρέα γίνεσθαι. Nam redit ad πτίλα. *Reiske.*

98. οὕτως

φουσιν οὕτως καὶ [98] συνδέουσι τὰ χαλῶντα καὶ διολισθαίνοντα, τῷ δὲ σχήματι τὸ ἔργον οὐ γωνιῶδες, οὐδὲ πολύπλευρον, ἀλλὰ ὁμαλὸν ὡς ἔνεστι μάλιστα καὶ σφαιροειδὲς ἀποτελοῦσι. καὶ γὰρ μόνιμον καὶ χωρητικὸν τὸ τοιοῦτο, καὶ τοῖς ἐπιβουλεύουσι θηρίοις ἔξωθεν ἀντιλήψεις οὐ πάνυ δίδωσι. τὰ δ' ἀράχνης ἔργα κοινὸν ἱστῶν γυναιξὶ, καὶ θήρας σαγηνευταῖς, ἀρχέτυπον, οὐ καθ' ἓν ἄν τις θαυμάσειε. καὶ γὰρ ἡ τοῦ νήματος ἀκρίβεια, καὶ τῆς ὑφῆς τὸ μὴ διεχὲς, μηδὲ στημονῶδες, ἀλλὰ λείου [99] συνέχειαν ὑμένος, καὶ κόλλησιν ὑπό τινος ἀδήλως παραμεμιγμένης γλισχρότητος ἀπειργασμένον, ἥ τε βαφὴ τῆς χρόας, ἐνάερον καὶ ἀχλυώδη ποιοῦσα τὴν ἐπιφάνειαν, ὑπὲρ τοῦ λαθεῖν, αὐτή τε μάλιστα πάντων ἡ τῆς μηχανῆς αὐτῆς ἡνιοχεία καὶ κυβέρνησις, ὅταν ἐνσχεθῇ τι τῶν ἁλωσίμων, ὥσπερ δεινοῦ σαγηνευτοῦ, ταχὺ συναιρεῖν εἰς ταῦτα [100] καὶ συνάγειν τὸ θήρατρον, αἰσθανομένης [1] καὶ φρονούσης τῇ καθ' ἡμέραν ὄψει καὶ θέᾳ τοῦ γενομένου, πιστὸν ἔσχε τὸν λόγον. ἄλλως δ' ἂν ἐδόκει

conſtringat laxas dilapſuraſque partes. Opus ipſum figura eſt angulis et multitudine laterum carente, aequabile et (quantum poteſt fieri) rotundum in globi morem. Sic enim et ſtabile atque capax fit, et non temere anſam praebet foris inſidiantibus beſtiis. Araneae textum, commune exemplar telae mulierum, et retibus, non vna de cauſa admirationem ſui praebet. Nam et fili ſubtilitas, et textura non deiuncta, aut ſtaminis in morem diuulſa, ſed continens tenuis in morem membranae, et quodam glutinoſo humore obſcure admixto conſerta, tum color aëream et caliginoſam reddens ſuperficiem fallendi cauſa, atque ipſa adeo maxime totius machinae gubernatio, quod callidi inſtar venatoris, ſi quid reti ſuo implicuit, illico ſentiens caſſes ſuos contrahit, praedamque conſtringit, haec, inquam, omnia eiuſmodi ſunt, vt, niſi quotidie ſe conſpectui noſtro offerentia fidem facerent, non minus fabulae putarentur, quam

98. οὕτως ἐξαλείφουσι καὶ συνδ. Petau.

99. ἐς λείου. *Reiske.*

100. ταὐτὸ. *ad inſtar venatoris, qui pro ſolertia ſua cito nouit rete contrahere. Reiſ.* Pet. dat ταῦτα.

1. αἰσθανομένη; pertinet ad ἀράχνης, non ad proximum μηχανῆς. *Reiske.* Petau. dat αἰσθομένης.

2. καὶ

μῦθος, ὥσπερ ἡμῖν ἐδόκει τὸ τῶν ἐν Λιβύῃ κοράκων, οἳ ποτοῦ δεόμενοι, καὶ [2] λίθους ἐμβάλλουσιν ἀναπληροῦντες καὶ ἀνάγοντες τὸ ὕδωρ, μέχρις ἂν ἐν ἐφικτῷ γένηται· εἶτα μέντοι κύνα θεασάμενος ἐν πλοίῳ, τῶν ναυτῶν μὴ παρόντων, εἰς ἔλαιον ἀμφορέως ἀποδέους ἐμβάλλοντα τῶν χαλίκων, ἐθαύμασα, πῶς νοεῖ καὶ συνίησι τὴν γινομένην ἔκθλιψιν ὑπὸ τῶν βαρυτέρων τοῖς κουφοτέροις ὑφισαμένων. ὅμοια δὲ καὶ τὰ τῶν Κρητικῶν μελισσῶν, καὶ τὰ τῶν ἐν Κιλικίᾳ χηνῶν. ἐκεῖναι μὲν γὰρ ἀνεμῶδές τι μέλλουσαι κάμπτειν ἀκρωτήριον, ἑρματίζουσιν ἑαυτὰς, ὑπὲρ τοῦ μὴ παραφέρεσθαι [3], μικροῖς λιθιδίοις. οἱ δὲ χῆνες τοὺς ἀετοὺς δεδοικότες, ὅταν ὑπερβάλλωσι τὸν Ταῦρον, εἰς τὸ στόμα λίθον εὐμεγέθη λαμβάνουσιν, οἷον ἐπιστομίζοντες [4] αὑτῶν καὶ χαλινοῦντες τὸ φιλόφωνον καὶ λάλον, ὅπως λάθωσι σιωπῇ παρελθόντες. τῶν δὲ γεράνων καὶ τὸ περὶ τὴν πτῆσιν εὐδοκιμεῖ· πέτανται γὰρ, ὅταν ᾖ πνεῦμα πολὺ καὶ τραχὺς ἀὴρ, οὐχ, ὥσπερ εὐδίας οὔσης, μετωπηδὸν, ἢ κόλπῳ μηνοειδοῦς περιφερείας,

quam coruorum in Africa ſolertia: qui potu indigentes, lapidibus iniectis in aquam, eo vſque eam, impleto cauo continente, eleuant, dum roſtro attingere liceat. Porro autem, cum vidiſſem, canem in naui, nautis abſentibus, lapillos in amphoram oleo non repletam iniicere: miratus ſum, quomodo intelligeret, a grauioribus immiſſis leuiora ſurſum elidi. Similes ſunt Cretenſium apum, et anſerum in Cilicia artes. Illae enim, ventoſum aliquod circumuolaturae promontorium, ne difiiciantur, ſe ipſas exiguis lapillis in os ſumtis quaſi ſaburrant. Hi, quando Taurum traiiciunt, animalia alioqui vocalia et obſtrepera, tum metu aquilarum, in os iuſtae magnitudinis lapide ſumto, taciturnitatem ſibi imperant, vt fallere in tranſitu eas poſſint. Gruum etiam in volando nobilis eſt cautio. Nam cum ſpiritus eſt largus, et aër aſperior, non, vt in tranquillitate, volant, ſinu in fronte curuato in Lunae morem: ſed ſtatim in

2. καὶ delendum. *Reiske.* Et ſane abeſt a Petau.

3. περιφέρεσθαι Petau.

4. ἐπιστοματίζοντες Turn. Vulc. et Bong.

5. συνε-

ἀλλ' εὐθὺς εἰς τρίγωνον συνάγουσαι σχίζουσι τῇ κορυφῇ τὸ πνεῦμα περιῤῥέον, ὥστε μὴ διασπᾶσθαι τὴν τάξιν· ὅταν δὲ καθάρωσιν ἐπὶ γῆν αἱ προφυλακὴν ἔχουσαι νυκτὸς, ἐπὶ θατέρου σκέλους ὀχοῦνται τὸ σῶμα, τῷ δ' ἑτέρῳ ποδὶ λίθον περιλαβοῦσαι κρατοῦσι. συνέχει [5] γὰρ ὁ τῆς ἀφῆς τόνος ἐν τῷ μὴ καθεύδειν πολὺν χρόνον· ὅταν δ' ἀνῶσιν, ἐκπεσὼν ὁ λίθος ταχὺ διήγειρε τὴν προεμένην· ὥστε μὴ πάνυ θαυμάζειν τοῦ Ἡρακλέους, εἰ τόξα μασχάλῃ ὑποθεὶς, καὶ κραταιῷ περιβαλὼν βραχίονι, εὕδει πιέζων χειρὶ δεξιᾷ ξύλον [6]· μηδ' αὖ πάλιν τοῦ πρώτου ὑπονοήσαντος ὀστρέου μεμυκότος ἀνάπτυξιν, ἐντυγχάνοντα τοῖς ἐρωδιῶν σοφίσμασιν. ὅταν γὰρ τὴν κόγχην καταπίῃ μεμυκυῖαν, ἐνοχλούμενος ἐγκαρτερεῖ, μέχρις ἂν αἴσθηται μαλασσομένην καὶ χαλῶσαν ὑπὸ τῆς θερμότητος· τότε δ' ἐκβαλὼν κεχηνυῖαν καὶ ἀπεσπασμένην, ἐξεῖλε τὸ ἐδώδιμον. τὰς δὲ μυρμήκων οἰκονομίας καὶ παρασκευὰς ἐκφράσαι μὲν ἀκριβῶς, ἀμήχανον, ὑπερβῆναι δὲ παντελῶς [7], ὀλίγωρον. οὐδὲν γὰρ οὕτω μικρὸν

in triquetram formam conducto agmine, cuspide eius figurae scindunt circumfluum aërem, ne ordines rumpi ab eo possint. Vbi se in terram demiserunt, eae, quae noctu excubias agunt, corpus vni insistentes cruri librant: altero pede lapidem perpetuo inter vigilandum retinent longo tempore: obrepente somno, dimissus lapis illico excitat; vt iam eo minus mirer Herculem, si arcum axillae subiiciens, et complexus valido brachio,

Ducit soporem, dextra lignum premens,

neque eum etiam, qui primus apertionem ostrei, quod conniveret, exspectandam deprehendit: cum obseruauerim Erodii technam. Is enim, cum a concha, quam deglutiit conniuentem, vexatur, tantisper tolerat, dum eam a calore laxatam emolliendo apertamque senlit: tumque euomens hiantem et diductam, id, quod esui est, eximit. Caeterum formicarum apparatus et dispositiones exacte enarrare nefas paene est: omnes autem praeterire, nimiae socordiae. Nullum enim ita exiguum habet

5. συνεχὴς Petau. Ald. et Bas.
6. Pro ξύλον dant λίθον Turn. Vulc. et Bong.
7. Post παντελῶς inserunt ταλαίπωρον καὶ Turn. Vulcob. et Bong.

ἡ φύσις ἔχει μειζόνων [8] καὶ καλλιόνων κάτοπτρον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σταγόνι καθαρᾷ πάσης ἔνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις. ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, τὸ κοινωνικόν· ἔνι δ' ἀνδρείας εἰκὼν, τὸ φιλόπονον· ἔνεστι δὲ πολλὰ μὲν ἐγκρατείας σπέρματα, πολλὰ δὲ φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης. ὁ μὲν οὖν Κλεάνθης ἔλεγε, καίπερ οὐ φάσκων μετέχειν λόγου τὰ ζῶα, τοιαύτῃ θεωρίᾳ παρατυχεῖν· μύρμηκας ἐλθεῖν ἐπὶ μυρμηκιὰν ἑτέραν μύρμηκα νεκρὸν φέροντας· ἀνιόντας οὖν ἐκ τῆς μυρμηκιᾶς ἑτέρους, οἷον ἐντυγχάνειν αὐτοῖς καὶ πάλιν κατέρχεσθαι· καὶ τοῦτο [9] δὶς, ἢ τρὶς, γενέσθαι. τέλος δὲ, τοὺς μὲν κάτωθεν ἀνενεγκεῖν ὥσπερ λύτρα τοῦ νεκροῦ σκώληκα, τοὺς δ' ἐκεῖνον ἀραμένους, ἀποδόντας δὲ τὸν νεκρὸν οἴχεσθαι. τῶν δὲ πᾶσιν ἐμφανῶν ἥ τε περὶ τὰς ἀπαντήσεις ἐστὶν εὐγνωμοσύνη, τῶν μηδὲν φερόντων τοῖς φέρουσιν ἐξισταμένων ὁδοῦ, καὶ [10] παρελθεῖν διδόντων· αἵ τε τῶν δυσφόρων καὶ δυσπαρακομίστων διαβρώσεις καὶ διαιρέσεις, ὅπως εὐβάστακτα πλείοσι γένηται. τὰς

habet natura magnarum et pulchrarum rerum ſpeculum: ſed tanquam in pura gutta inſunt omnium effigies virtutum.

Intus amicitiae ſimulacrum eſt,

nempe cultura ſocietatis: ineſt etiam fortitudinis imago, laborum tolerantia: inſunt multa continentiae ſemina, multa prudentiae et iuſtitiae. Cleanthes, tametſi negabat, animalia ratione praedita eſſe, nihilominus in tale ſe narrat incidiſſe ſpectaculum. Veniſſe formicas de ſuo cauo ad aliud formicarum examen, formicam portantes mortuam. Ex hoc adſcendiſſe alias formicas tanquam ad colloquium, rurſumque deſcendiſſe: id bis terue factum: tandem has ſurſum extuliſſe vermem, tanquam redemtionis pretium pro mortua: hoc illas accepto, et reddito formicae cadauere, diſceſſiſſe. Sed inter ea, quae manifeſta ſunt omnibus, eſt in occurrendo aequitatis ſtudium, cum nihil geſtantes geſtantibus aliquid de via decedunt, et rerum portatu difficilium corroſiones, atque partitiones, vt a pluribus poſſint ferri, in particulas diuulſae. Quod autem

8. F. ἔχει, ὃ μὴ εἴη μειζόνων. Reiske.

9. τοῦτο δὲ δὶς Petau.

10. καὶ abeſt a Petau. Ald. et Baſ.

11. τὰς

δὲ τῶν σπερμάτων [11] διαθέσεις καὶ διαψύξεις ἐκτὸς, ὑετοῦ ποιεῖται σημεῖον ὁ Ἄρατος [12]· Ἢ κοίλης μύρμηκες ὀχῆς ἐξ ὤεα πάντα Θᾶσσον ἀνηνέγκαντο· καί τινες οὐκ ὠὰ [13]

autem minutas ſuas res aliquando foras efferunt formicae et frigori exponunt, hoc Aratus pluuiam praemonſtrari aſſerit:

Saepius et tectis penetralibus extulit oua
Anguſtum formica terens iter. — Qui-

11. τὰς δὲ τῶν σπερμάτων] Locus valde corruptus. κερμάτων ſcriptus habet, quod non omnino improbari debere videatur, ſiquidem poſterior lectio, cuius mentio fit a Plutarcho, conſtet, vt κέρματα ſint res minutae, quales etiam commorſas formicae in ſuas recondunt cauernas. Quod ad priorem attinet, eam ex ipſo Arato reſtitui, quae in Valderiana eſt, quam Moreliana, planior. [Ex Turn. Vulc. et Bong. affertur καυμάτων, vel κυμάτων.] ὀχῆς [verſ. 2.] vtrobique legitur: recte ſcilicet, ſi *cauernam* ὀχὴ ſignificat, quod alibi nondum memini comperiſſe, et ſuſpicabar, ὀπῆς potius legendum; niſi forte, quia cibum ὀχὴ ſignificat, etiam cauernam μετωνυμικῶς poëtae ſignificat, ſeu penum, vbi formicae cibum reponunt. Feſtus Auienus (neque enim hunc locum a Cicerone verſum exſtare puto) ſic vertit:

Cum proprias ſolers ſedes formica relinquens
Oua cauis effert penetralibus, etc.

Virgil. 1. Georgicorum ita:

Saepius et tectis penetralibus extulit oua
Anguſtum formica terens iter. — quem ſecutus ſum.

Apparet autem, hos legiſſe, vt hodie legimus, ἐξ ὤεα. Quod ad aliam lectionem attinet, diuinare libet, eam ἔξω ἐὰ fuiſſe: qualia a diuiſione et compoſitione vocum ambigua non in ſcriptis tantum, ſed etiam in dictis occurrunt tam multa, vt Elenchi etiam ſophiſtici inde oriantur. *Xylander.*

12. Locus eſt Arati in *Dioſem.* vſ. 224. *Reiske.*

13. F. οὐκ ὤεα, ἀλλ' ὤρεα [vel ὤρια] γράφουσι. *in illo Arati loco non legunt* ὤεα, id eſt *oua*, ſed ὤρεα, *horrea*, vel ὤρια, *fructus*, prouentum anni a ſe in horreis conditum. Deinde notandus Latiniſmus εὐρῶτα συνάγοντας, *ſitum contrahentes*. Poſt haec dudum ſcripta incidi in caput 25. L. VI. Emendationum Pauli Leopardi, vbi eleganti coniectura, cui non poſſum non accedere, pro ἵνα reponit ἥια, ſcitaque multa illo de vocabulo affert, quod *fructus* ſignificat. Ex eodem intelligo, pro ἀναφερόντων, p. 34, 3. eſſe in libris vetuſtis ἀναφέρειν. Quo admiſſo, (neque dubito, probum id eſſe) deerit οἰόμενοι, vel ſimile, legique oportebit οἰόμενοι ἀναφέρειν. *Reiske.*

γράφουσιν, ἀλλ' ἵνα τοὺς ἀποκειμένους καρποὺς, ὅταν εὐρῶτα συνάγοντας αἴσθωνται, καὶ φοβηθῶσι φθορὰν καὶ σῆψιν ἀναφερόντων. ὑπερβάλλει δὲ πᾶσαν ἐπίνοιαν συνέσεως ἡ τοῦ πυροῦ τῆς βλαστήσεως προκατάληψις. οὐ γὰρ δὴ παραμένει ξηρὸς, οὐδ' ἄσηπτος, ἀλλὰ διαχεῖται καὶ γαλακτοῦται μεταβάλλων εἰς τὸ φύειν. ἵνα οὖν μὴ γενόμενος σπέρμα τὴν σιτίου χρείαν διαφθείρῃ, παραμένῃ δ' αὐτοῖς ἐδώδιμος, ἐξεσθίουσι τὴν ἀρχὴν, ἀφ' ἧς τὸν βλαστὸν ὁ πυρὸς ἀφίησιν. τοὺς δὲ τὰς μυρμηκιὰς αὐτῶν ἐπὶ τῷ καταμαθεῖν ὥσπερ ἐξ ἀνατομῆς ποιοῦντας [14] οὐκ ἀποδέχομαι. λέγουσι δ' οὖν, οὐκ εὐθεῖαν εἶναι τὴν ἀπὸ τῆς ὅλης [15] κάθοδον, οὐδ' εὔπορον ἄλλῳ θηρίῳ διεξελθεῖν, ἀλλὰ καμπαῖς καὶ στρεβλότησι κεκλασμένας ὑποπορεύσεις καὶ ἀνατρήσεις ἐχούσαις εἰς τρεῖς κοιλότητας ἀποτελευτῶσαν, ὧν τὴν μὲν [16] ἐνδιαίτημα κοινὸν αὐτοῖς εἶναι, τὴν δὲ τῶν ἐδωδίμων ταμεῖον, εἰς δὲ τὴν τρίτην ἀποτίθεσθαι τοὺς θνήσκοντας. οἶμαι δὲ μὴ ἀκαι-

Quidam non oua interpretantur: ſed verſum ita legunt, vt intelligant, eas fructus, quos reconditos habent, metu rubiginis ac putredinis, quam praeſentiant imminentem exitioque futuram, foras efferre. Omnem earum calliditatem ſuperat praeſenſio tritici germinationis. Non enim manet aridum, aut putredinis exſors, ſed humectatur, et lacteſcit, cum iam eo tendit, vt in herbam mutetur. Ne igitur, ſeminis vim ſeruans, inutile eſui fiat, exedunt illud principium, ſeu acumen grani, e quo germen emitti a tritico ſolet. Non probo eos, qui quaſi corporis diſſectionem aemulantes, earum cauernas rei perſpiciendae cauſa luſtrant. Ii quidem dicunt, a foramine non eſſe rectum in eam deſcenſum, aut quam alia beſtia facile poſſet perrepere: ſed anfractibus atque flexibus cuniculiſque varie interceptum in tres deſinere cauitates: quarum vna commune ſit omnium domicilium, ſecunda penu rerum ad victum pertinentium, in tertiam mortuae reponantur. Puto autem, non importunum vobis viſum

14. ποιοῦντας ſuſpectum. Num σκοποῦντας. *Reiske.*

15. ὅλης] L. ὀπῆς. *Reiske.*

16. Paullo aliter hac de re tradit Aelianus H. A. 6. 43. *Reiske.*

17. τύ-

ϱος ὑμῖν φανεῖσθαι, τοῖς μύϱμηξιν ἐπεισάγων τοὺς ἐλέφαντας, ἵνα τοῦ νοῦ τὴν φύσιν ἔν τε τοῖς μικϱοτάτοις ἅμα καὶ μεγίστοις σώμασι κατανοήσωμεν, μήτε τούτοις [17] ἐναφανιζομένην, μήτ' ἐκείνοις ἐνδέουσαν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι θαυμάζουσι τοῦ ἐλέφαντος, ὅσα μανθάνων καὶ διδασκόμενος, ἐν τοῖς [18] θεάτϱοις ἐπιδείκνυται σχημάτων εἴδη καὶ μεταβολὰς, ὧν οὐδ' ἀνθϱωπίναις μελέταις τὸ ποικίλον καὶ πεϱιττὸν ἐν μνήμῃ καὶ καθέξει γενέσθαι πάνυ ῥᾴδιόν ἐστιν, ἐγὼ δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς ἀφ' αὑτοῦ καὶ ἀδιδάκτοις τοῦ θηϱίου πάθεσι καὶ κινήμασιν, ὥσπεϱ ἀκϱάτοις καὶ ἀπαϱαχύτοις [19], ἐμφαινομένην ὁϱῶ τὴν σύνεσιν. ἐν Ῥώμῃ μὲν γὰϱ οὐ πάλαι πολλῶν πϱοδιδασκομένων στάσεις τινὰς κτᾶσθαι [20] παϱαβόλους, καὶ κινήσεις δυσεξελίκτους ἀνακυκλεῖν, εἷς ὁ δυσμαθέστατος ἀκούων κακῶς ἑκάστοτε καὶ κολαζόμενος πολλάκις, ὤφθη νυκτὸς

visum iri, si post formicas elephantum producam: vt mentis vim et in minimis et in maximis corporibus contemplemur, neque illis non sufficientem, neque his quicquam auferentem. Alii in elephante haec admirantur, quae discens et condocefactus in theatris ostentat: figurarum formas inquam et immutationes: tanta varietate et subtilitate, non facile vt humana meditatione, retentione ac memoria possint aequari. Ego autem magis ex his, quos a sua natura et nulla a disciplina habet hoc animal, motibus, cum animi, tum corporis, tanquam sinceris et meris, intellectum ei inesse animaduerto. Romae non ita pridem, cum multi docerentur institiones admirabiles, gyrosque explicatu difficiles: quidam reliquis omnibus minus docilis, ob idque crebro increpatus et castigatus, deprehensus est noctu sua sponte

17. τούτοις ad remotius, minuta animalia, ἐκείνοις ad propius, magna, redit. *Reiske.*

18. τοῖς abest a Petau.

19. Ex scripto ἀπαϱαχύτοις reponendum, cum sit ἀταϱαχύτοις, [in Ald. puta et Bas.] pro elegante voce absurdum. Sunt et suspecta multa, quae mitto. *Xylander.*

20. Casaubonus in Casaubonianis a Wolfio editis p. 84. pro κτᾶσθαι suadet ἵστασθαι, me non probante. Nam κτᾶσθαι et λαμβάνειν et *accipere* atque *arripere* pro discere, et postremum pro *celeriter discere*, vterque sermo vsu frequentat, vt vel lexica docent. *Reiske.*

αὐτὸς ἀφ' ἑαυτȣ̃ πρὸς τὴν σελήνην ἀνατατ]όμενος τὰ μαθήματα καὶ μελετῶν. ἐν δὲ Συρίᾳ πρότερον Ἄγνων ἱςορεῖ, τρεφομένȣ κατ' οἰκίαν ἐλέφαντος, ἐπιςάτην λαβόντα κριθῶν μέτρον ὑφαιρεῖν καὶ χρεωκοπεῖν μέρος ἥμισυ καθ' ἡμέραν. ἐπεὶ δὲ, τȣ̃ δεσπότȣ παρόντος ποτὲ καὶ θεωμένȣ, πᾶν τὸ μέτρον κατήρασεν, ἐμβλέψαντα καὶ διαγαγόντα τὴν προβοσκίδα, τῶν κριθῶν ἀποδιαςῆσαι καὶ διαχωρίσαι τὸ μέρος, ὡς ἐνῆν λογιώτατα κατειπόντα τȣ̃ ἐπιςάτȣ τὴν ἀδικίαν. ἄλλον δὲ, ταῖς κριθαῖς λίθȣς καὶ γῆν εἰς τὸ μέτρον τȣ̃ ἐπιςάτȣ καταμιγνύοντος, ἑψομένων κρεῶν, δραξάμενον [21] τῆς τέφρας ἐμβαλεῖν εἰς τὴν χύτραν. ὁ δὲ ὑπὸ τῶν παιδαρίων προπηλακισθεὶς ἐν Ῥώμῃ τοῖς γραφείοις τὴν προβοσκίδα κεντούντων, ὃν συνέλαβε μετέωρον ἐξάρας, ἐπίδοξος ἦν ἀποτυμπανίσειν· κραυγῆς δὲ τῶν παρόντων γενομένης [22], ἀτρέμα πρὸς τὴν γῆν πάλιν ἀπηρείσατο, καὶ παρῆλθεν, ἀρκȣ̃σαν ἡγȣ́μενος δίκην τῷ τηλικȣ́τῳ [23], φοβηθῆναι. περὶ δὲ τῶν ἀγρίων καὶ αὐτονόμων ἄλλα τε θαυμάσια καὶ τὰ περὶ τὰς διαβάσεις τῶν ποταμῶν

ſponte ad Lunam ſe exercens, atque diſcens. In Syria ſcribit Agno quondam in domo quadam elephantum fuiſſe nutritum: quem cum magiſter hordei demenſo quotidie dimidio defraudaret, et aliquando idem, domino inſpiciente, totum demenſum affunderet: elephantum, hoc viſo, proboſcide porrecta ſemiſſem ſeparaſſe, itaque ingenioſiſſime fraudem praefecti ſui prodidiſſe. Alium, cum in menſuram alimenti terram et lapides ingereret magiſter, et carnes iuxta elixarentur, cineres arreptos in ollam conieciſſe. Alius Romae a pueris vexatus, proboſcidem eius ſtylis qui pungebant, vnum ex iis comprehenſum ſublimem extulit, videbaturque enecaturus. Sed oborto adſtantium clamore, paulatim ad terram demiſit ac diſceſſit, metum tali homini ſatis eſſe poenae arbitratus. De feris autem et ſeorſim paſcentibus, cum alia multa mirabilia narrantur, tum quo modo flumina tranare

21. δεξάμενον Petau.
22. γινομένης Petau.
23. δίκην τὸ τηλικȣ́τως φοβηθῆναι. *Reiske*.

24. αὐ-

ἰσορῦσι. προδιαβαίνει γὰρ ἐπιδὺς αὐτὸν [24] ὁ νεώτατος καὶ μικρότατος· οἱ δὲ ἑςῶτες ἀποθεωρῦσιν, ὡς ἂν ἐκεῖνος ὑπεραίρῃ τῷ μεγέθει τὸ ῥεῦμα, πολλὴν τοῖς μείζοσι πρὸς τὸ θαῤῥεῖν περιυσίαν τῆς ἀσφαλείας ὖσαν. ἐνταῦθα τῦ λόγυ γεγονὼς, ὐ δοκῶ μοι παρήσειν δι' ὁμοιότητα τῆς [25] ἀλώπεκος. οἱ μὲν ὖν μυθολόγοι τῷ Δευκαλίωνί φασι περιςερὰν ἐκ τῆς λάρνακος ἀφιεμένην, δήλωμα γενέσθαι, χειμῶνος μὲν, εἴσω πάλιν ἐνδυομένην, εὐδίας δὲ, ἀποπτᾶσαν· οἱ δὲ Θρᾷκες ἔτι νῦν, ὅταν παγέντα ποταμὸν διαβαίνειν ἐπιχειρῶσιν, ἀλώπεκα ποιοῦνται γνώμονα τῆς τῦ πάγυ ςεῤῥότητος. ἡσυχῆ γὰρ ὑπάγυσα παραβάλλει τὸ ὖς, κἂν μὲν αἴσθηται ψόφῳ τῦ ῥεύματος ἐγγὺς ὑποφερομένυ, τεκμαιρομένη, μὴ γεγονέναι διὰ βάθυς τὴν πῆξιν, ἀλλὰ λεπτὴν καὶ ἀβέβαιον, ἵςαται, κἂν ἐᾷ τις, ἐπανέρχεται, τῷ δὲ μὴ ψοφεῖν θαῤῥῦσα διῆλθε. καὶ τῦτο μὴ λέγομεν [26] αἰσθήσεως ἄλογον ἀκρίβειαν, ἀλλ' ἐξ αἰσθήσεως συλλο-

tranare ſoleant. Primus ſe committit fluuio, qui aetate et quantitate eſt reliquis minor omnibus. Illi autem ſtantes in ripa ſpectant: quod, ſi ille ſuo corpore ſupra aquam exſtet, iam fiduciam traiiciendi indubitatam ſibi ſciant eſſe concipiendam. Huc vſque prouectus oratione, videor mihi propter ſimilitudinem non debere praeterire vulpis aſtutiam. Sane qui fabulas narrant, ii columbam aiunt ex arca emiſſam Deucalioni certum indicium detuliſſe tempeſtatis, cum rurſus ingrederetur: ſerenitatis, cum auolaſſet. Sed Thraces in hunc vſque diem, quando concretum gelu fluuium volunt tranſire, vulpe vtuntur ad ſoliditatem glaciei explorandam. Senſim enim accedens, aurem admouet: et ſiquidem ſtrepitu oblato ſentiat, aquam prope ſubterlabi, ratiocinatur, non in profundum congelaſſe aquam, ideoque ſubſiſtit, et, niſi prohibeat aliquis, retro abit: ſi nullum ſonitum percipiat, iam audacter tranſit. Neque eſt, quod hoc dicamus ſenſus brutam eſſe ſubtilitatem, ſed ratiocinationem, cui ſenſus praebuerit principium. Ea autem eſt talis: Quod ſoni-

24. αὐτῶν Ald. et Baſ.
25. τὰ τῆς ἀλώπεκος. *Reiske.*
26. λέγωμεν Petau.

 27. συν-

γισμὸν, ὅτι τὸ ψοφῦν κινεῖται, τὸ δὲ κινύμενον ὐ πέπηγε· τὸ δὲ μὴ πεπηγὸς, ὑγρόν ἐςι, τὸ δὲ ὑγρὸν ἐνδίδωσιν. οἱ δὲ διαλεκτικοὶ φασὶ, τὸν κύνα τῷ διὰ πλειόνων διεζευγμένῳ [27] χρώμενον ἐν ταῖς πολυσχιδέσιν ἀτραποῖς, συλλογίζεσθαι πρὸς ἑαυτόν· Ἤτοι τήνδε τὸ θηρίον ὥρμηκεν, ἢ τήνδε, ἢ τήνδε [28]· ἀλλὰ μὴν ὔτε τήνδε, ὔτε τήνδε· τήνδε λοιπὸν ἄρα, τῆς μὲν αἰσθήσεως ὐδὲν, ἢ τὴν πρόληψιν [29], διδύσης [30], τῦ δὲ λόγυ τὰ λήμματα, καὶ τὸ συμπέρασμα τοῖς λήμμασιν ἐπιφέροντος. ὐ μὴν δεῖταί γε τοιαύτης μαρτυρίας ὁ κύων· ψευδὴς γάρ ἐςι καὶ κίβδηλος. ἡ γὰρ αἴσθησις αὐτὴ τοῖς ἴχνεσι καὶ τοῖς νεύμασι [31] τῦ θηρίυ τὴν φυγὴν ἐπιδείκνυσι, χαίρειν λέγυσα διεζευγμένοις ἀξιώμασι καὶ συμπεπλεγμένοις, δι' ἄλλων δὲ πολλῶν ἔργων καὶ παθῶν καὶ καθηκόντων, ὔτ' ὀσφραντῶν, ὔτε ὁρατῶν, ἀλλὰ διανοίᾳ καὶ λόγῳ μόνον πρακτῶν καὶ θεατῶν ὄντων, κατιδεῖν ἐςὶ τὴν κυνὸς φύσιν. ὐ τὰς μὲν ἐν ἄγραις ἐγκρατείας, καὶ [32] πειθαρ-

ſonitum edit, mouetur: quod mouetur, non congelauit: quod gelu non concreuit, humidum eſt: quod humidum, id ſubſidere ſolet. Dialectici aiunt, canem in triuiis ea vti argumentatione, quae e pluribus diſiunctis enunciatis conficitur. Sic enim ſecum colligere: Fera aut hac, aut illa, inſtitit via: ſed neutra: ergo hac, quae ſupereſt: ſenſu, niſi praenotionem, nihil ſuppeditante: ratione aſſumtiones, iiſque concluſionem inferente. Neque vero canis hoc indiget teſtimonio: falſum cum ſit et adulterinum. Nam ipſe ſenſus cani, veſtigiis et curſus flexibus perſequendis ferae, quo fugerit ea, demonſtrat: valere iuſſis iſtis deiunctis, aut copulatis, effatis. Alioqui vero e multis factis, affectionibus et officiis canis, quae neque olfactui, neque viſui, obuia, ſola intelligentia agi ac conſiderari queunt, natura eius perſpici poteſt. Ridiculus ſim, huius animalis in venatione conti-

27. συνεζευγμένῳ Petau.

28. Poſtremum hoc ἢ τήνδε abeſt ab Ald. et Baſ.

29. πρόσληψιν Petau.

30. δύσης Ald. et Baſ. ποιύσης Turn. et Bong.

31. ῥεύμασι] Scriptus νεύμασι, quod quadrare opinor. [ῥεύμασι nempe dant Petau. Ald. et Baſ.] Obiter pius lector notet, Deucalionis columbam in Graecorum fabulis, de Noachica hiſtoria traductam. *Xylander.*

32. Hoc καὶ abeſt ab Ald. et Baſ.

33. ὐδὲ

χίας, καὶ ἀγχινοίας, γελοῖος ἔσομαι λέγων πρὸς ὑμᾶς τοὺς ὁρῶντας αὐτὰ καθ' ἡμέραν καὶ μεταχειριζομένους. οὐδὲ τοῦ Ῥωμαίου [33] σφαγέντος ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις οὐδεὶς ἐδυνήθη τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν πρότερον, πρὶν ἢ τὸν κύνα τὸν φυλάττοντα καὶ προμαχόμενον αὐτοῦ κατακεντῆσαι περιστάντας. Πύῤῥος δὲ, ὁ βασιλεὺς, ὁδεύων ἐνέτυχε κυνὶ φρουροῦντι σῶμα πεφονευμένου, καὶ πυθόμενος, τρίτην ἡμέραν ἐκείνην ἄσιτον παραμένειν καὶ μὴ ἀπολιπεῖν, τὸν μὲν νεκρὸν ἐκέλευσε θάψαι, τὸν δὲ κύνα μεθ' ἑαυτοῦ κομίζειν ἐπιμελουμένους. ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις ἐξέτασις ἦν τῶν στρατιωτῶν, καὶ πάροδος καθημένου τοῦ βασιλέως, καὶ παρῆν ὁ κύων ἡσυχίαν ἔχων· ἐπεὶ δὲ τοὺς φονέας τοῦ δεσπότου παριόντας εἶδεν, ἐξέδραμεν μετὰ φωνῆς καὶ θυμοῦ ἐπ' αὐτοὺς, καὶ καθυλάκτει πολλάκις μεταστρεφόμενος εἰς τὸν Πύῤῥον· ὥστε μὴ μόνον ἐκείνῳ δι' ὑποψίας, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς παροῦσι, τοὺς ἀνθρώπους γενέσθαι. διὸ συλληφθέντες εὐθὺς καὶ ἀνακρινόμενοι, μικρῶν τινῶν τεκμηρίων ἔξωθεν προσγενομένων, ὁμολογήσαντες τὸν φόνον, ἐκολάσθη-

continentiam, obedientiam, atque ſolertiam vobis narrans, quotidie iſta videntibus et tractantibus. Romano cuidam in bellis ciuilibus iugulato caput amputare nemo potuit, niſi prius canem, qui dominum cuſtodiebat, ac pro eo propugnabat, circumfuſi confodiſſent. Pyrrhus rex iter faciens incidit in canem, qui interfecti hominis corpus adſeruabat: cognitoque, eum tertium iam diem cibi expertem aſſidere, neque cadauer deſerere tamen: illud quidem humari, canem autem attente ſecum duci iuſſit. Paucis poſt diebus militum habita fuit luſtratio, ita vt ſinguli, rege ſedente, tranſirent. Ibi canis, qui aderat, atque adhuc quietus fuerat, vt vidit, domini ſui percuſſores tranſire, fremens procurrit, eoſque allatrauit, ſubinde ſe ad Pyrrhum obuertens: ita quidem, vt non rex modo, ſed qui aderant omnes ſuſpicionem de iis conciperent. Ergo comprehenſi et examinati, leuibus quibuſdam ſignis aliunde accedentibus, faſſi homicidium

33. οὐδὲ τοῦ Ῥωμαίου] Niſi quid excidit, οὐ δὴ malim. *Xylander.* οὐδὲ τοῦ] F. Οὐαλερίου. V. Harduin. ad Plin. VIII, 40. et Gronov. ad Aelian. VII, 10. *Reiske.*

 34. ταὐ-

σαν. ταῦτα[34] δὲ καὶ τὸν Ἡσιόδου κύνα τοῦ σοφοῦ δρᾶσαι λέγουσι, τοὺς Γανύκτορος ἐξελέγξαντα τοῦ Ναυκλητίου[35] παῖδας, ὑφ' ὧν ὁ Ἡσίοδος ἀπέθανεν[36]. ὃ δὲ οἱ πατέρες ἡμῶν ἔγνωσαν αὐτοὶ σχολάζοντες Ἀθήνησιν, ἐναργέστερόν ἐστι τῶν εἰρημένων. παραῤῥυεὶς γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὸν νεὼν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὰ εὔογκα τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἔλαβεν ἀναθημάτων, καὶ λεληθέναι νομίζων ὑπεξῆλθεν. ὁ δὲ φρουρὸς κύων, ὄνομα Κάππαρος, ἐπεὶ μηδεὶς ὑλακτοῦντι τῶν νεωκόρων ὑπήκουσεν αὐτῷ, φεύγοντα τὸν ἱερόσυλον ἐπεδίωκε. καὶ πρῶτον μὲν βαλλόμενος λίθοις οὐκ ἀπέστη· γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐγγὺς οὐ προσιὼν, ἀλλ' ἀπ' ὀφθαλμοῦ παραφυλάττων εἵπετο, καὶ τροφὴν προβάλλοντος, οὐκ ἐλάμβανεν· ἀναπαυομένῳ δὲ παρενυκτέρευε, καὶ βαδίζοντος, πάλιν ἐπηκολούθει ἀναστάς. τοὺς δ' ἀπαντῶντας ὁδοιπόρους ἔσαινεν, ἐκείνῳ δ' ἐφυλάκτει καὶ προσέκειτο. ταῦτα δὲ οἱ διώκοντες πυνθανόμενοι παρὰ τῶν ἀπαντώντων

dium poenas dederunt. Idem fecisse aiunt Hesiodi illius sapientis canem, qui Ganyctoris Naupactii filios prodiderit, a quibus Hesiodus interfectus fuerat. Quod autem parentes nostri Athenis, cum ibi bonis literis vacarent, comperere, id dictis euidentius est. Quidam, cum in templum Aesculapii occulte intrasset, argenteorum et aureorum donariorum, quae mediocris essent ponderis, arripuit, cumque iis abiit, fefellisse se putans. Sed custos canis, nomine Capparus, cum nemo aedituorum latrantem exaudiret, fugientem sacrilegum insecutus est: et initio quidem saxis petitus, non abstitit: luce autem facta, eminus eum est secutus, tanto spatio, vt videre hominem semper posset eum obseruans: cibum ab eo proiectum respuit, iuxta dormientem excubauit, rursum surgentem subsecutus est, obuiis viatoribus adblandiens, illum allatrauit atque vrsit. Haec cum ii, qui sacrilegum persequebantur, ex occurrentibus audiuissent, simul

34. ταὐτά. *Reiske.*

35. Ναυπάκτιου etiam Palmerius emendat Exerc. p. 231. *Reiske.* Et ita etiam dant Turn. Petau. et Bas.

36. Vide conuiuium septem sapientum, T. VI. p. 618. *Xyl.*

37. καὶ

ἅμα καὶ τὸ χρῶμα φραζόντων καὶ μέγεθος [37] τοῦ κυνὸς, προθυμότερον ἐχρήσαντο τῇ διώξει, καὶ καταλαβόντες τὸν ἄνθρωπον, ἀνήγαγον ἀπὸ Κρομμυῶνος. ὁ δὲ κύων ἀναστρέψας προηγεῖτο γαῦρος καὶ περιχαρὴς, οἷον ἑαυτοῦ ποιούμενος ἄγραν καὶ θήραμα τὸν ἱερόσυλον. ἐψηφίσαντο δὴ σῖτον αὐτῷ δημοσίᾳ μετρεῖσθαι, καὶ παρεγγυᾶσθαι τοῖς ἱερεῦσιν εἰσαεὶ τὴν ἐπιμέλειαν· ἀπομιμησάμενοι τὸ πρὸς τὸν ἡμίονον φιλανθρώπευμα τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων. τὸν γὰρ ἑκατόμπεδον νεὼν Περικλέους ἐν ἀκροπόλει κατασκευάζοντος, ὡς εἰκὸς, λίθοι προσήγοντο πολλοῖς ζεύγεσι καθ' ἡμέραν. τῶν οὖν συνειργασμένων μὲν [38] προθύμως, ἤδη δὲ διὰ γῆρας ἀφειμένων ὀρέων εἷς κατερχόμενος εἰς Κεραμεικὸν, καὶ τοῖς ἀνάγουσι ζεύγεσι τοὺς λίθους ὑπαντῶν, ἀεὶ συνανέστρεφε καὶ συμπαρετρόχαζεν, οἷον ἐγκελευόμενος καὶ παρορμῶν. διὸ θαυμάσας αὐτοῦ τὴν φιλοτιμίαν ὁ δῆμος, ἐκέλευσε δημοσίᾳ τρέφεσθαι, καθάπερ ἀθλητῇ σίτησιν ὑπὸ γήρως ἀπειρηκότι ψηφισάμενος. διὸ τοὺς λέγοντας, ὡς ἡμῖν οὐδὲν πρὸς τὰ ζῶα δίκαιόν ἐστι, ῥητέον εὖ λέγειν, ἄχρι

ſimul colorem et magnitudinem canis exponentibus, alacrius perrexerunt, deprehenſumque ſacrilegum a Cromyone reduxerunt: cane in reuertendo praeeunte, laetitiaque exſultante, vt qui ſibi capti ſacrilegi laudem vindicaret. Athenienſes decreverunt, vt cibus ei publice demenſus daretur, et ſacerdotibus ea cura ſemper demandaretur. Qua in re imitati ſunt priſcorum Athenienſium humanitatem erga mulum. Cum enim Pericles hecatompedum templum in arce aedificaret, atque (vt fieri adſolet) quotidie lapides multis ſarracis eo ſubueherentur: mulorum vnus, qui alacriter quidem opus adiuuerat, ſed iam ob aetatem vacatione donatus fuerat, in Ceramicum deſcendens, ac lapides vectantibus plauſtris occurrens, perpetuo vna verſabatur atque curſitabat, veluti exhortans alios et incitans. Itaque populus eius ſtudium miratus, tanquam athletae ob ſenectutem rude donato publice alimenta decreuit. Dicendum eſt ergo, eos, qui negant, quicquam nobis aduerſus animalia iuris eſſe, hactenus

37. καὶ τὸ μέγεθος Petau.

38. συνειργασμένων μὲν ἂν προθύμως. *qui promte quidem et libenter fuiſſent operam ſuam collaturi.* Reiske.

τῶν ἐνάλων καὶ βυθίων. ἄμικτα γὰρ ἐκεῖνα κομιδῆ πρὸς χάριν καὶ ἄστοργα, καὶ πάσης ἄμοιρα γλυκυθυμίας. καὶ καλῶς Ὅμηρος εἶπε· Γλαυκὴ δέ σ' ἔτικτε θάλασσα· πρὸς τὸν ἀνήμερον εἶναι δοκοῦντα καὶ ἄμικτον· ὡς μηδὲν τῆς θαλάσσης εὐνοϊκὸν, μηδὲ πρᾷον, φερούσης. ὁ δὲ καὶ πρὸς τὰ χερσαῖα τῷ λόγῳ τούτῳ χρώμενος, ἀπηνὴς καὶ θηριώδης· εἰ δὲ μὴ [39] Λυσιμάχῳ τι γεγονέναι φήσει πρὸς τὸν κύνα τὸν Ὑρκανὸν δίκαιον, ὃς νεκρῷ τε μόνος παρέμεινεν αὐτῷ, καὶ καιομένου τοῦ σώματος, ἐνδραμὼν [40] αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπέῤῥιψε. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τὸν αὐτὸν [41] δρᾶσαι λέγουσιν, ὃν Πύῤῥος, οὐχ ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ ἕτερός τις ἰδιώτης, ἔθρεψεν. ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ, περὶ τὸ σῶμα διατρίβων, καὶ περὶ τὸ κλινίδιον αἰωρούμενος ἐκφερομένου, τέλος εἰς τὴν

tenus recte loqui, ſi hoc de marinis et in profundo degentibus accipi velint: quae nullo nobis commercio, nulla gratia, nullo amore coniuncta, omnis expertia ſunt iucunditatis: et recte dicitur apud Homerum:

— *ſed te genuit mare glaucum:*

in hominem immitem et inſociabilem; quod nimirum mare nihil beneuolum, nihil manſuetum proferat. Qui vero hoc etiam de terreſtribus affirmat, immanis eſt et ferus; niſi forte nihil iuris fuiſſe Lyſimacho afferamus aduerſus Hyrcanum canem, qui et cadaueri ſolus adſedit, et, cum id cremaretur, adcurrens in ignem ſeſe coniecit. Idem etiam Aſtum feciſſe ferunt, canem a Pyrrho (non rege illo, ſed alio quodam priuato) enutritum. Nam et circa cadauer mortui moram traxit, et cum efferretur, le-

lecticae

39. Legendum eſt εἰ μηδὲ Λυσιμάχῳ. Scribebatur traiectis particulis, et perperam diſtinctionibus poſitis, θηριώδης. εἰ δὲ μή. *Xylander.*

40. δραμὼν ſimplex, et ἐπέῤῥιψε, *ſe ſuperiniecit.* *Reiske.*

41. καὶ τὸν αὐτὸν δρᾶσαι ſcriptum erat, quod plane abſurdum producit ſenſum. Ego cum ad αὐτὸν viderem in ſcripto inferne allitum a correctore ἀστὸν, id praetuli, et canis proprium nomen exiſtimaui, quale et Capparus paulo ante occurrit. *Xylander.* [ἀστὸν dant etiam Turn. Vulc. et Bong.] Aut delendum τὸν αὐτὸν, aut καὶ τὸν ἄλλον legendum. *Reiſ.*

42. εἶσα-

πυρὰν ϛειλάμενος [42] *ἀφῆκεν ἑαυτὸν καὶ συγκατέκαυσε. Πώρȣ δὲ, τȣ̃ βασιλέως, ὁ ἐλέφας, ἐν τῇ πρὸς Ἀλέξανδρον μάχῃ κατατετρωμένȣ, πολλὰ τῶν ἀκοντισμάτων ἀτρέμα καὶ φειδόμενος ἐξῆρει τῇ προβοσκίδι, καὶ κακῶς ἤδη διακείμενος αὐτὸς, ȣ̓ πρότερον ἐνέδωκεν* [43]*, ἢ τȣ̃ βασιλέως ἐξαίμȣ γενομένȣ καὶ περιῤῥέοντος αἰσθανόμενος, καὶ φοβηθεὶς, μὴ πέσῃ, πράως ὑφῆκε, παρέχων ἐκείνῳ τὴν ἀπόκλισιν ἄλυπον. ὁ δὲ Βȣκεφάλας γυμνὸς μὲν ὢν παρεῖχεν ἀναβῆναι τῷ ἱπποκόμῳ, κοσμηθεὶς δὲ τοῖς βασιλικοῖς προκοσμίοις καὶ περιδεραίοις ȣ̓δένα προσίετο, πλὴν αὐτὸν Ἀλέξανδρον· τοῖς δ᾽ ἄλλοις, εἰ πειρώμενοι προσίοιεν, ἐναντίος ἐπιτρέχων ἐχρεμέτιζε μέγα καὶ συνήλλετο* [44]*, καὶ κατεπάτει τȣ̀ς μὴ πρόσω ἵεσθαι, μηδ᾽ ἀποφεύγειν, φθάσαντας. ȣ̓κ ἀγνοῶ δὲ, ὅτι* [45] *τῶν παραδειγμάτων ὑμῖν φανῆναί τι ποικίλον. ȣ̓κ ἔϛι δὲ ῥαδίως τῶν εὐφυῶν ζώων πρᾶξιν εὑρεῖν μιᾶς ἔμφασιν ἀρετῆς ἔχȣσαν, ἀλλ᾽ ἐμφαίνεται καὶ τῷ φιλο-*

ﬅicae adſultauit, et in rogum denique inſiluit, eſtque vna combuſtus. Poro in pugna contra Alexandrum vulneribus confecto, elephantus ſenſim et leniter multa ſpicula proboſcide extraxit: et ipſe iam male affectus, non prius tamen procubuit, quam ſenſit, regem exſanguem delabi: tum demum, ne corrueret, paulatim ſeſe demiſit, vt rex commodius ad ſolum ſe inclinare poſſet. Bucephalus nudus conſcendendum ſe equiſoni ſuo praebebat: ornatus autem regiis phaleris et bullis, neminem, excepto Alexandro, admittebat: caeterorum ſi quis accederet tentandi gratia, aduerſus occurrens magno cum hinnitu inſiliebat ac conculcabat, niſi quis fuga ſaluti conſuluiſſet. Neque neſcio, quoduis exemplum vobis viſum iri varietate aliqua conſtare. Non poteſt autem facile ingenioſi animalis factum aliquod inueniri, in quo vnius duntaxat virtutis inſit indicium, ſed

42. *εἰσαλλόμενος.* *Reiske.*

43. ἀνέδωκεν Ald. et Baſ.

44. ἀνήλλετο, *exſiliebat.* *Reiſ.*

45. ὅτι τῶν παραδειγμ.] Legendum ὁτιȣ̃ν, vt conſtet ſententia. *Xylander.* F. ὅτι δεῖ ἐπὶ τῶν παραδ. *Reiske.*

46. Poſt

στόργῳ[46] τὸ φιλότιμον αὐτῶν, καὶ τῷ γενναίῳ τὸ θυμόσοφον, ἥ τε[47] πανουργία καὶ τὸ συνετὸν οὐκ ἀπήλλακται τοῦ θυμοειδοῦς καὶ ἀνδρώδους. οὐ μὴν ἀλλὰ βουλομένοις διαιρεῖν καὶ διορίζειν καθ' ἕκαστον, ἡμέρου μὲν ἔμφασιν ὁμοῦ καὶ ὑψηλοῦ φρονήματος ποιοῦσιν οἱ κύνες, ἀποτρεπόμενοι τῶν συγκαθεζομένων· ὥς που καὶ ταῦτ' εἴρηται[48]·

Οἱ μὲν κεκλήγοντες ἐπέδραμον[49]· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἕζετο κερδοσύνῃ, σκῆπτρον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.

οὐκέτι γὰρ προσμάχονται τοῖς ὑποπεσοῦσι καὶ γεγονόσι ταπεινῷ[50] τὰς ἕξεις ὁμοίοις. Φασὶ δὲ καὶ τὸν πρωτεύοντα κύνα τῶν Ἰνδικῶν καὶ μαχεσθέντα[51] πρὸς Ἀλέξανδρον, ἐλάφου ἀφιεμένου καὶ κάπρου καὶ ἄρκτου, ἡσυχίαν ἔχοντα κεῖσθαι καὶ περιορᾶν· ὀφθέντος δὲ λέοντος, εὐθὺς ἐξαναστῆναι καὶ διακονίεσθαι, καὶ φανερὸν εἶναι

ſed eluceſcit in amore eorum erga prolem ſimul ſtudium laudis et alacritas, in fortitudine ſapientia irae moderans, et prudentia atque aſtutia non eſt absque audacia. Si tamen libeat diuidere et diſtinguere ſingula, manſueti ſimul et excelſi animi imaginem proponunt canes, qui auertuntur a ſubſidentibus in terram. Quo haec pertinent:

Cum clangore canes tunc irruere: hic ſed Vlyſſes
Aſtu ſubſedit, baculumque abiecit. —

Non enim porro impetunt canes eos, qui ſe demiſerunt, humiliumque animo ſimiles ſunt facti. Ferunt etiam, praecipuum de Indicis canibus, qui in Alexandrum pugnauit, emiſſis ceruo, apro et vrſo, quietum iacuiſſe, eoſque ſpreuiſſe, viſo autem leone, ſtatim ſurrexiſſe, et ad certamen ſe paraſſe: palam oſtendentem,

46. Poſt φιλοϛόργῳ Petau. repetit καὶ.

47. ἡ δὲ πανουργία. Sed, vt verum fatear, videtur aut haec periodus, aut verba καὶ τῷ γενναίῳ τὸ θυμόσοφον inducenda. Nam idem ambo dicunt. *Reiſ.*

48. Ante εἴρηται deeſſe videtur aliquid. Num ὥς που καὶ ταῦτα δηλοῖ, ἃ περὶ Ὀδυσσέως Ὁμήρῳ εἴρηται. *Reiske.*

49. ἀπέδραμον Ald. et Baſ.

50. ταπεινῶν. Nam ὅμοιος non ſolummodo Datiuum, ſed etiam Genit. regit. *Reiske.*

51. F. τῶν Ἰνδικῶν προσαχθέντα πρὸς Ἀλέξανδρον. Vid. Aelian. H. A. VIII, 1. *Reiske.* Turn. pro μαχεσθέντα coniicit μαχθέντα.

52. ὀρ-

αὐτῷ ποιούμενον ἀνταγωνιστὴν, τῶν δ' ἄλλων ὑπερφρονοῦντα πάντων. οἱ δὲ τοὺς δασύποδας διώκοντες, ἐὰν μὲν αὐτοὶ κτείνωσιν, ἥδονται διασπῶντες, καὶ τὸ αἷμα λάπτουσι προθύμως· ἐὰν δ' ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ὁ λαγωὸς, (ὃ γίνεται πολλάκις) ὅσον ἔχει πνεύματος εἰς τὸν ἔσχατον ἀναλώσας δρόμον ἐκλίπῃ, νεκρὸν καταλαβόντες οὐχ ἅπτονται τοπαράπαν, ἀλλ' ἵστανται, τὰς οὐρὰς κινοῦντες, ὡς οὐ κρεῶν χάριν, ἀλλὰ νίκης καὶ φιλονεικίας, ἀγωνιζόμενοι. πανουργίας δὲ πολλῶν παραδειγμάτων ὄντων, ἀφεὶς ἀλώπεκας καὶ λύκους, καὶ τὰ γεράνων σοφίσματα καὶ κολοιῶν, (ἔστι γὰρ δῆλα) μάρτυρι χρησόμεθα Θαλῇ, τῷ παλαιοτάτῳ τῶν σοφῶν, ὃν οὐχ ἥκιστα θαυμασθῆναι λέγουσιν ὀρθῶς [52] τέχνῃ περιγενόμενον. τῶν γὰρ ἀληγῶν ἡμιόνων εἷς ἐμβαλὼν εἰς ποταμὸν ὤλισθεν αὐτομάτως, καὶ τῶν ἁλῶν διατακέντων, ἀναστὰς ἐλαφρὸς, ᾔσθετο τὴν αἰτίαν, καὶ κατεμνημόνευσεν· ὥστε διαβαίνων ἀεὶ τὸν ποταμὸν, ἐπίτηδες ὑφιέναι καὶ βαπτίζειν τὰ ἀγγεῖα, συγκαθίζων καὶ ἀπονεύων εἰς ἑκά-

dentem, hunc ſe ſibi aduerſarium, contemtis reliquis omnibus, deligere. Canes vero, qui lepores venantur, ſi ipſi eos interficiant, gaudent iis dilacerandis ac ſanguine eorum potando: ſi vero lepus, deſperata ſalute, (vt ſaepe fit) quidquid habet reliquum ſpiritus in extremum inſumens curſum concidat: mortuum nactus canis non tangit omnino, ſed adſtat caudam movens: ſignificans nimirum, ſe non carnis, ſed victoriae, cauſa certaſſe. Verſutiae autem cum ſint multa exempla, omiſſis vulpium, luporum, gruum, graculorumque commentis callidis, (ſunt enim nota) teſtem laudabo Thaletem, antiquiſſimum philoſophorum: quem ferunt non minimam laudem eo inueniſſe, quod artem arte dextre ſuperaſſet. Salem portantium mulorum quidam fluuium ingreſſus, fortuito concidit, ac ſale in aqua colliquato, cum ſurgens onere ſe animaduerteret leuatum, cauſam ſenſit ac memoriae mandauit: et quoties per amnem tranſiret, dedita porro opera ſe demiſit, et in vtramque partem verſauit, vt

52. ὀρθῶς] L. ὀρέως. Natum mendum ex Є cum Θ permutato. *Reiske.*

53. ἐπι-

τερον μέρος. ἀκούσας οὖν ὁ Θαλῆς, ἐκέλευσεν, ἀντὶ τῶν ἁλῶν, ἐρίων τὰ ἀγγεῖα καὶ σπόγγων ἐμπλήσαντας καὶ ἀναθέντας, ἐλαύνειν τὸν ἡμίονον. ποιήσας οὖν το εἰωθὸς, καὶ ἀναπλήσας ὕδατος τὰ φορτία, συνῆκεν ἀλυσιτελῆ σοφιζόμενος ἑαυτῷ, καὶ τολοιπὸν οὕτω προσέχων καὶ φυλαττόμενος διέβαινε τὸν ποταμὸν, ὥστε μηδ᾽ ἄκοντος αὐτοῦ τῶν φορτίων παραψαῦσαι τὸ ὑγρόν. ἄλλην δὲ πανουργίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ φιλοστόργου πέρδικες ἐπιδεικνύντες[53], τοὺς μὲν νεοττοὺς ἐθίζουσι, μηδέπω φεύγειν δυναμένους, ὅταν διώκωνται, καταβάλλοντας[54] ὑπτίους ἑαυτοὺς, βῶλόν τινα, ἢ συρφετὸν, ἄνω προΐσχεσθαι τοῦ σώματος, οἷον ἐπηλυγαζομένους· αὗται[55] δὲ τοὺς διώκοντας ὑπάγουσιν ἄλλῃ, καὶ περισπῶσιν εἰς[56] ἑαυτὰς, ἐμποδὼν διαπετόμεναι, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξανιστάμεναι· μέχρις ἂν οὕτως ἁλισκομένων δόξας ἐνδιδοῦσαι, μακρὰν ἀποσπάσωσι τῶν νεοττῶν. οἱ δὲ δασύποδες πρὸς εὐνὴν ἐπανιόντες ἄλλον ἀλλαχῆ κομίζουσι τῶν λαγιδέων[57], καὶ πλέθρου διάστημα πολλάκις ἀλλήλων ἀπέχοντας[58],

vt vaſa in aquam demergerentur. Quod vbi Thales audiuit, iuſſit loco ſalis lana et ſpongiis vaſa impleri, iisque oneratum agi mulum. Qui cum pro more ſuo egiſſet, et aqua onus ſuum impleuiſſet: ſentiens, ſuas ſibi argutias male ceſſiſſe, poſthac ita caute fluuium tranſiit, vt ne inuito quidem ipſo vaſa aqua tangerentur. Alium aſtum cum foetus amore coniunctum perdices vſurpant. Adſuefaciunt enim pullos ſuos, qui nondum volare poſſunt, vrgente aucupe, ſupinos iacere, et glebam aliquam, aut quiſquilias, corpori iniicere ac praetendere, tanquam vmbraculum, aut tegumentum quoddam. Ipſae perſequentem aliorſum abducunt atque circumagunt hinc inde volitantes, paulatimque loco cedentes, donec lactatum ſpe capiendi longe a pullis auellant. Lepores in cubiculum ſuum redeuntes, catulorum alium alio ponunt, ſaepe iugeri interuallo vnum ab alio locantes:

53. ἐπιδείκνυνται Turn. et Bong. ἐνδείκνυνται Vulc.

54. καταβαλόντες Petau. ſi quidem recte enotatum eſt.

55. αὐταὶ δὲ. *Reiske.*

56. εἰς abeſt a Petau.

57. λαγιδίων. *Reiske.*

58. Poſt ἀπέχοντας videtur καταλείπουσι, vel ſimile quid, deeſſe. *Reiske.*

59. ἴχνη

ὅπως ἂν ἄνθρωπος, ἢ κύων, ἐπίῃ, μὴ πάντες ἅμα συγκινδυνεύσωσιν, αὐτοὶ δὲ πολλαχόθι ταῖς μεταδρομαῖς ἰχνηθέντες[59]· τὸ δ' ἔσχατον ἅλμα μέγα καὶ μακρὰν τῶν ἰχνῶν ἀποσπάσαντες, οὕτω καθεύδουσιν. ἡ δ' ἄρκτος ὑπὸ τοῦ[60] πάθους, ὃ καλοῦσι φωλία[61], καταλαμβανομένη, πρὶν ἢ παντάπασι ναρκῆσαι καὶ γενέσθαι βαρεῖα καὶ δυσκίνητος, τόν τε τόπον ἀνακαθαίρει, καὶ μέλλουσα καταδύεσθαι, τὴν μὲν ἄλλην πορείαν ὡς ἐνδέχεται μάλιστα ποιεῖται μετέωρον καὶ ἐλαφρὰν, ἄκροις ἐπιθιγγάνουσα τοῖς ἴχνεσι, τῷ νώτῳ δὲ τὸ σῶμα προσάγει, καὶ παρακομίζει[62] πρὸς τὸν φωλεόν. τῶν ἐλάφων[63] αἱ θήλειαι μάλιστα τίκτουσι παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου τὰ σαρκοβόρα θηρία μὴ πρόσεισιν, οἵ τ' ἄῤῥενες, ὅταν αἴσθωνται βαρεῖς ὑπὸ πιμελῆς καὶ πολυσαρκίας ὄντες, ἐκτοπίζουσι, σώζοντες αὑτοὺς τῷ λανθάνειν, ὅτε τῷ φεύγειν οὐ πεποίθασιν. τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων ἡ μὲν ὑπὲρ αὑτῶν ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε·

locantes: ne, si homo, aut canis, superueniat, omnes simul periclitentur. Ipsi, cum hac illac discurrentes varia vestigia reliquerint, ad extremum saltu magno longe a vestigiis se subducentes, ita dormiunt. Vrsa, quando grauedine, quam pholian appellant, corripitur, priusquam omnino torpeat, grauisque et immobilis fiat, locum receptui destinatum expurgat: eumque subitura incedit quam potest maxime suspensis gressibus, summis insistens vestigiis: tandem corpore in tergum coniecto, in antrum suum sese infert. Ceruae potissimum iuxta vias pariunt, quo carniuora animalia non accedunt. Cerui, quando se graves ob pinguedinem et carnium abundantiam sentiunt, subducunt se alio: vt, quod fugiendo consequi non possunt, latendo impetrent. Terrestrium echinorum (quos erinaceos etiam et ericios appellant) sui defensio et custodia etiam prouerbium genuit:

Scit

59. ἴχνη θέντες, duobus vocabulis. *Reiske.*

60. τοῦ abest a Petau.

61. φωλείαν. *Reiske.*

62. κομίζει simplex dant Turn. Vulc. et Bong.

63. τῶν ἐλάφων] In scripto est τῷ ἐλέφαντι, plane ad aliud animal relata hac calliditate. Sed id librario puto deberi. *Xylander.* τῶν ἐλεφάντων dant Ald. et Petau.

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα. προσιούσης γὰρ αὐτῆς, ὥς φασιν, οἷον στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν[64] εἱλίξας δέμας, κεῖται, θίγειν τε καὶ δακεῖν ἀμήχανος. γλαφυρωτέρα δ' ἐστὶν ἡ περὶ τῶν σκυμνίων πρόνοια. μετοπώρου γὰρ ὑπὸ τὰς ἀμπέλους ὑποδυόμενος, καὶ τοῖς ποσὶ τὰς ῥᾶγας ἀποσείσας τοῦ βότρυος χαμάζε, καὶ περικυλισθεὶς[65], ἀναλαμβάνει ταῖς ἀκάνθαις. καὶ παρέσχε ποτὲ πᾶσιν ἡμῖν ὁρῶσιν ὄψιν ἑρπούσης, ἢ βαδιζούσης, σταφυλῆς. οὕτως ἀνάπλεως ἐχώρει τῆς ὀπώρας. εἶτα καταδὺς εἰς τὸν φωλεὸν, τοῖς σκύμνοις χρῆσθαι καὶ λαμβάνειν ἀπ' αὐτοῦ ταμιευομένοις παραδίδωσι. τὸ δὲ κοιταῖον αὐτῶν ὀπὰς ἔχει δύο, τὴν μὲν πρὸς νότον, τὴν δὲ πρὸς βορέαν βλέπουσαν· ὅταν δὲ προαίσθωνται τὴν διαφορὰν τοῦ ἀέρος, ὥσπερ ἱστίον κυβερνῆται μεταλαμβάνοντες ἐμφράσσουσι τὴν κατ' ἄνεμον, τὴν δὲ ἑτέραν ἀνοίγουσι. καὶ τοῦτό τις ἐν Κυζίκῳ καταμαθὼν, δόξαν ἔσχεν, ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν μέλλοντα πνεῖν ἄνεμον

Scit multa vulpes, magnum echinus vnum habet.

Nam accedente, vt aiunt, vulpe, ipse

Corpus conuoluens pineae in morem nucis
Spinis riget, horrens, ne vel morderi queat,
Vel tangier. —

Elegantior tamen est eius pro catulis procuratio. Autumni enim tempore sub vites obrepens vuarum baccas pedibus decutit in terram, easque circumuolutans se spinis suis excipit: ac nobis aliquando omnibus hoc spectantibus speciem exhibuit ambulantis vuae. Deinde in cauernam suam descendens, catulis eas a se decerpendas praebet. Cubile eius duo habet foramina: vnum versus meridiem, alterum versus septentriones. Cum ergo praesentit mutationem aëris, instar gubernatoris vela mutantis obthurat id, quod vento est oppositum: alterum aperit. Quod cum Cyzici quidam obseruasset, creditus est a se praedi-

64. F. ἀμφάκανθον, vno vocabulo. *vndique spinis hirsutum. Reiske.*

65. καὶ deleto, scribo περικυλισθείσας, vt ad ῥᾶγας redeat. *Reiske.*

66. ὑπερ-

προαγορεύων. τόγε μὴν κοινωνικὸν μετὰ τοῦ συνετοῦ τοὺς ἐλέφαντας ἀποδείκνυσθαί φησιν ὁ Ἰόβας. ὀρύγματα γὰρ αὐτοῖς οἱ θηρεύοντες ἀπεργασάμενοι[66] λεπτοῖς φρυγάνοις καὶ φόρτῳ[67] κούφῳ κατερέφουσιν. ὅταν οὖν εἷς ὀλισθῇ, πολλῶν ὁμοῦ πορευομένων, οἱ λοιποὶ φοροῦντες ὕλην καὶ λίθους ἐμβάλλουσιν, ἀναπληροῦντες τὴν κοιλότητα τοῦ ὀρύγματος, ὥστε ῥᾳδίαν ἐκείνῳ γενέσθαι τὴν ἔκβασιν. ἱστορεῖ δὲ καὶ εὐχῇ χρῆσθαι θεῶν τοὺς ἐλέφαντας ἀδιδάκτως, ἁγνιζομένους[68] τε τῇ θαλάσσῃ, καὶ τὸν ἥλιον ἐκφανέντα προσκυνοῦντας, ὥσπερ χειρὸς ἀνασχέσει[69] τῆς προβοσκίδος. ὅθεν καὶ θεοφιλέστατόν ἐστι τὸ θηρίον, ὡς Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἐμαρτύρησε. κρατήσας γὰρ Ἀντιόχου[70], καὶ βουλόμενος εὐπρεπῶς τιμῆσαι τὸ θεῖον, ἄλλα τε πάμπολλα κατέθυσεν ἐπινίκια τῆς μάχης, καὶ τέσσαρας ἐλέφαντας· εἶτα νύκτωρ

praedicere poſſe ventum, qui eſſet ſpiraturus. Societatis tuendae ac prudentiae exempla Iuba ſcribit ab elephantis exhiberi. Venatores enim foſſas, quas ad ipſos capiendos faciunt, leuibus ſarmentis et terra vili iniecta obtegunt. Cum ergo elephantorum vnus (nam multi ſimul ambulant) in foſſam incidit: reliqui materiam congerunt, et lapides ingerunt, vt illapſus facile exire poſſit. Scribit etiam, elephantos diis vota facere, cum ſe, nemine docente, mari luſtrent, ſolemque orientem adorent, proboſcide manus loco ſurſum erecta. Itaque etiam hoc animal diis eſt cariſſimum, vt Ptolemaeus Philopator teſtatum fecit. Cum enim, victo Antiocho, vellet diis honorem ſplendide habere, praeter alia ob partam proelio victoriam ſacrificia quatuor etiam elephantes immolauit. Nocturnis autem territus inſomniis,

66. ὑπεργασάμενοι Petau. Ald. et Baſ.

67. φορυτῷ. *quiſquiliis vndecunque congeſtis:* confuſa materia e foeno, ſtramine, feſtucis, ſimilibus. *Reiske.*

68. ἀγωνιζομένους Turn. Vulc. et Bong.

69. ἀνατάσει iidem tres codices.

70. Videtur Ptolemaei Philopatoris inſignem de Antiocho M. partam apud Raphiam Syriae victoriam ſignificare, de qua v. Polyb. *Reiske.*

ὀνείρασιν ἐντυχὼν, ὡς τῦ θεῦ μετ' ὀργῆς ἀπειλοῦντος αὐτῷ διὰ τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην θυσίαν, ἱλασμοῖς τε πολλοῖς ἐχρήσατο, καὶ χαλκοῦς ἐλέφαντας ἀντὶ τῶν σφαγέντων ἀνέστησε τέσσαρας. οὐχ ἧττον δὲ κοινωνικὰ τὰ τῶν λεόντων. οἱ γὰρ νέοι τοὺς βραδεῖς καὶ γέροντας ἤδη συνεξάγυσιν ἐπὶ θήραν. ὅπῃ δ' ἂν ἀπαγορεύσωσιν, οἱ μὲν κάθηνται περιμένοντες, οἱ δὲ θηρεύυσι· κἂν λάβωσιν ὁτιῦν, ἀνακαλῦνται, μόσχυ μυκήματι τὸ βρύχημα ποιῦντες ὅμοιον. οἱ δ' εὐθὺς αἰσθάνονται, καὶ παραγενόμενοι, κοινῇ τὴν ἄγραν ἀναλίσκυσιν. ἔρωτες δὲ πολλῶν, οἱ μὲν ἄγριοι καὶ περιμανεῖς γεγόνασιν· οἱ δ' ἔχοντες ὐκ ἀπάνθρωπον ὡραϊσμὸν, ὐδ' ἀναφρόδιτον ὁμιλίαν. οἷος ἦν ὁ τῦ ἐλέφαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῦ ἀντερῶντος Ἀριστοφάνει τῷ γραμματικῷ. τῆς γὰρ αὐτῆς ἤρων στεφανοπώλιδος, καὶ ὐχ ἧττον ἦν ὁ ἐλέφας διάδηλος. ἔφερε γὰρ αὐτῇ τῆς ὀπώρας ἀεὶ πρατήρια [71] παραπορευόμενος, καὶ χρόνον πολὺν ὑφίστατο, καὶ τὴν προβοσκίδα τῶν χιτωνίων ἐντὸς, ὥσπερ χεῖρα, παραβαλὼν [72], ἀτρέμα τῆς περὶ τὸ στῆθος ὥρας ἔψαυεν. ὁ δὲ

mniis, quod numen ei ob ſacrificium illud inuſitatum comminaretur, cum multis vſus eſt piaculis, tum quatuor aereos elephantos pro occiſis poſuit. Neque minus ſocietatem colunt leones. Nam a iunioribus in venationem educuntur aetate grauiores et tardiores. Hi vbi defatigati ſunt, ſedent et iuniores opperiuntur: qui praedam nacti, mugitu (qui ſimilis eſt boatui vituli) ſeniores vocant: hi id ſtatim ſentiunt, accedunt, communique praeda veſcuntur. Amores porro multorum exſtitere animalium, alii ſaeui et furioſi, alii habentes non inhumanam elegantiam, neque inuenuſtam conſuetudinem. Qualis fuit Alexandreae amor elephanti, riualem ſe Ariſtophani grammatico exhibentis. Amabant enim ambo puellam corollas vendentem, et non minus euidenter elephas: nam per forum pomarium tranſiens, ſemper ei poma adferebat, diuque adſtabat, proboſcideque manus inſtar intra veſtem inſerta pectus ſenſim contrectabat. Draco

71. F. τὰ στεφάνων πρατήρια. *forum corollarium praeteriens. R.*

72. προβαλὼν Petau.

73. καὶ

δράκων, ὁ τῆς Αἰτωλίδος ἐρασθεὶς, ἐφοίτα νύκτωρ πρὸς αὐτὴν, καὶ τοῦ σώματος ὑποδυόμενος ἐν χρῷ, καὶ περιπλεκόμενος, οὐδὲν, οὔτε ἑκὼν, οὔτ' ἄκων, ἔβλαψεν, ἀλλὰ καὶ [73] κοσμίως ἀεὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἀπηλλάττετο. συνεχῶς δὲ τοῦτο ποιοῦντος αὐτοῦ, μετῴκισαν οἱ προσήκοντες ἀπωτέρω τὴν ἄνθρωπον. ὁ δὲ τρεῖς μὲν, ἢ τέτταρας, οὐκ ἦλθεν, ἀλλ', ὡς ἔοικε, περιῄει ζητῶν καὶ πλανώμενος· μόλις δέ πως ἐξανευρὼν, καὶ περιπεσὼν, οὐ πρᾴως, ὥσπερ εἰώθει, ἀλλὰ τραχύτερος [74], τῷ μὲν ἄλλῳ σπειράματι τὰς χεῖρας αὐτῆς ἔδησε πρὸς τὸ σῶμα, τῷ δ' ἀπολήγοντι τῆς οὐρᾶς ἐμαστίγου τὰς κνήμας, ἐλαφράν τινα καὶ φιλόστοργον καὶ πλέον ἔχουσαν τοῦ κολάζοντος τὸ φειδόμενον ὀργὴν ἐπιδεικνύμενος [75]. τὸν δ' ἐν Αἰγύπτῳ [76] παιδεραστοῦντα χῆνα, καὶ τὸν ἐπιθυμήσαντα Γλαύκης, τῆς κιθαρῳδοῦ, κριὸν, (περιβόητοι γάρ εἰσι, καὶ πολλῶν οἶμαι διηγημάτων διακορεῖς ὑμᾶς εἶναι) διὸ [77] ταῦτα μὲν ἀφίημι. ψᾶρες δὲ καὶ κόρακες καὶ ψιττακοὶ μανθάνοντες διαλέγεσθαι, καὶ τὸ τῆς φωνῆς πνεῦ-

Draco autem, qui Aetolicam foeminam amauit, noctu ad eam commeabat, et ad cutem vſque ſubiens amplexanſque, neque volens, neque imprudens, laedebat: placideque ſemper ſub auroram abiit. Quod cum adſiduo faceret, neceſſarii longius remouerunt foeminam. Draco poſt id, triduum, aut quatriduum, non venit, quaerens (vt apparet) eam, et vagans, tandem aegre cum reperiſſet, non pro more placidus, ſed aſperior acceſſit, et cum manus eius reliquis voluminibus corpori alligaſſet, ſuras extrema cauda flagellauit: lenem quandam et amatoriam iram oſtendens, quae plus indulgentiae haberet, quam poenae. Omitto anſerem, qui in Aegypto puerum adamauit, et Glauces citharoedae amore captum arietem. Sunt enim in ore omnium, et vobis multarum narrationum ſatietatem obortam puto. Iam ſturni, corui, pſittaci, quando loqui diſcunt, vociſque ſpiritum ita facilem fictu doctoribus praebent: videntur

73. καὶ abeſt a Petau. Ald. et Baſ.

74. τραχυτέρως. *Reiske.*

75. ἀποδεικνύμενος Ald. et Baſ.

76. ἐν Ἀσώπῳ Turn. Vulc. et Bong.

77. διὰ ταῦτα, *propterea. R.*

78. Num

μα τοῖς διδάσκουσιν εὔπλαστον οὕτω καὶ μιμηλὸν ἐξαριθμεῖν[78] καὶ ῥυθμίζειν παρέχοντες, ἐμοὶ δοκοῦσι προδικεῖν καὶ συνηγορεῖν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἐν τῷ μανθάνειν, τρόπον τινὰ διδάσκοντες ἡμᾶς, ὅτι καὶ προφορικοῦ λόγου καὶ φωνῆς ἐνάρθρου μέτεστιν αὐτοῖς· εἰ καὶ τοῖς πολλοῖς[79] κατάγελως τὸ πρὸς ταῦτα καταλιπεῖν ἐκείνοις σύγκρισιν, οἷς οὐδὲ ὅσον ὠρύσασθαι μέτεστιν, οὐδ' ὅσον στενάξαι, φωνῆς. τούτων δὲ καὶ τοῖς αὐτοφυέσι καὶ τοῖς ἀδιδάκτοις γηρύμασιν ὅση μοῦσα καὶ χάρις ἔπεστιν, οἱ λογιώτατοι καὶ καλλιφωνότατοι μαρτυροῦσι, τὰ ἥδιστα ποιήματα καὶ μέλη[80] κύκνων καὶ ἀηδόνων ᾠδαῖς ἀπεικάζοντες. ἐπεὶ δὲ τοῦ μαθεῖν τὸ διδάξαι λογικώτερον, ἤδη πειστέον Ἀριστοτέλει, λέγοντι, καὶ τοῦτο τὰ ζῶα ποιεῖν. ὀφθῆναι γὰρ ἀηδόνα[81] νεοσσὸν ᾄδειν προδιδάσκουσαν. μαρτυρεῖ δ' αὐτῷ τὸ φαυλότερον ᾄδειν,

tur mihi inter dicendum patrocinari aliis animalibus, ac nos quodammodo docere, etiam eius, quae viua voce exprimitur, et articulatae orationis partem ipſis eſſe. Quo fit, vt valde ridiculi ſint, qui cum iſtis animalibus ſibi comparandos ſumunt piſces, qui neque ad vlulatum quidem, aut ad gemitum, ſatis habent vocis; cum auium a natura profectis et nulla diſciplina formatis cantilenis quantum venuſtatis et gratiae inſit, eruditiſſimi et muſices peritiſſimi homines teſtimonium ferant, ſuauiſſima poëmata et carmina olorum et luſciniarum comparantes cantibus. Quoniam autem in docendo, quam diſcendo, plus ineſt rationis, fides iam habeatur Ariſtoteli, qui docere etiam animalia ait. Viſam enim eſſe luſciniam, quae ſuo pullo canendi modum traderet. Atque teſtimonium ei fert haec res, quod eae philomelae

78. Num ἐξαρθμίζειν, *facere ἄρθμιον, diſtinctam et claram*, aut ἐξαρτύειν. v. p. 54, 8. F. quoque μιμηλὸν ὄν. *Reiske.*

79. ἢ καὶ πολὺς] [ita nimirum dant Petau. Ald. et Baſ.] ἢ καὶ τοῖς πολλοῖς ſcriptus. Locus eſt obſcurus. Verſio mea docebit te, quid ſentiam. *Xylander.*

80. καὶ μέλεσι Turn. Vulc. et Bong.

81. Quod de luſcinia ex Ariſtotele dicitur, eſt lib. hiſt. animal. 4. 9. *Xylander.*

82. ᾀδού-

ὅσαις συμβέβηκε μικρᾶις ἁλέσαις [82], ἀποτρόφοις τῶν μητέρων γενέσθαι. διδάσκονται γὰρ αἱ συντρεφόμεναι καὶ μανθάνουσιν, οὐ διὰ μισθὸν, οὐδὲ πρὸς δόξαν, ἀλλὰ τῷ χαίρειν διαμελιζόμεναι, καὶ τὸ καλὸν ἀγαπᾶν μᾶλλον, ἢ τὸ χρειῶδες, τῆς φωνῆς. ἔχω δὲ περὶ τούτου καὶ λόγον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἀκούσας Ἑλλήνων τε πολλῶν καὶ Ῥωμαίων παραγενομένων. κουρεὺς γάρ τις ἐργαστήριον ἔχων ἐν Ῥώμῃ πρὸ τοῦ τεμένους, ὃ καλοῦσιν Ἑλλήνων ἀγορὰν, θαυμαστόν τι χρῆμα πολυφώνου καὶ πολυφθόγγου κίττης ἔτρεφε, καὶ ἀνθρώπου ῥήματα καὶ θηρείους φθόγγους ἀνταπεδίδου, καὶ ψόφους ὀργάνων, μηδενὸς ἀναγκάζοντος, ἀλλ' αὐτὴν ἐθίζουσα, καὶ φιλοτιμουμένη μηδὲν ἄῤῥητον ἀπολιπεῖν, μηδ' ἀμίμητον. ἔτυχε δέ τις ἐκείνῃ τῶν πλουσίων ἐκκομιζόμενος ὑπὸ σάλπιγξι πολλαῖς, καὶ γενομένης (ὥσπερ εἴωθε) κατὰ τὸν τόπον ἐπιστάσεως, εὐδοκιμοῦντες οἱ σαλπιγκταὶ καὶ κελευόμενοι, πολὺν χρόνον ἐνδιέτριψαν. ἡ δὲ κίττα μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἄφθογγος ἦν καὶ ἄναυδος, οὐδὲ τὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις πάθεσιν ἀφιεῖσα φωνήν. τοῖς οὖν

lae deterius canunt, quae paruae captae et conuictui matrum ereptae aluntur. Quae enim a matribus educantur, ſimul diſcunt: non mercedis, aut gloriae, gratia cantillantes, ſed quia delectantur, et vocis pulchritudinem magis, quam vtilitatem, diligunt. Eſt, quod vobis narrem, auditum ex ore multorum Romanorum et Graecorum, qui rem coram ſpectauerunt. Tonſor quidam tonſtrinam habebat ante templum, quod Forum Graecorum appellant. Is mirifice vocalem et garrulam alebat picam, quae et hominum verba, et voces boum redderet, inſtrumentorumque ſonos: non cogente quoquam, ſed quod ipſa impenſe ſtuderet omnes voces prodere, nihil non ſonorum exprimere imitando. Forte euenit, vt in ea vicinia diues quidam efferretur, multis tubis accinentibus. Cumque pro more ibi locorum fieret inſtitio, tubicines, quia placebant, iuſſi, cantum diutius protraxere. Ab illa die pica ita muta, ita voce omni deſtituta fuit, vt ne eam quidem ederet, qua neceſſaria ſibi ſolebat indicare.

82. ᾀδούσαις Petau. Ald. et Baſ. οὔσαις Turn. Vulc. et Bong.

 83. κωφὸν

πρότερον αὐτῆς θαυμάζουσι τὴν φωνὴν τότε θαῦμα μεῖζον ἡ σιωπὴ παρεῖχε, κωφὸν ἀκρόαμα τοῖς συνήθως [83] παροδεύουσι τὸν τόπον. ὑποψίαι δὲ φαρμάκων ἐπὶ τοὺς ὁμοτέχνους ἦσαν. οἱ δὲ πλεῖστοι τὰς σάλπιγγας εἴκαζον ἐκπλῆξαι τὴν ἀκοήν, τῇ δ' ἀκοῇ συγκατεσβέσθαι τὴν φωνήν. ἦν δ' οὐδέτερα τούτων, ἀλλ' ἄσκησις [84] (ὡς ἔοικε) καὶ ἀναχώρησις εἰς ἑαυτὸ τοῦ μιμητικοῦ, καθάπερ ὄργανον ἐξαρτυομένου τὴν φωνὴν καὶ παρασκευάζοντος· ἄφνω γὰρ αὖθις ἧκε καὶ ἀνέλαμψεν, οὐδὲν τῶν συνήθων καὶ παλαιῶν μιμημάτων ἐκείνων, ἀλλὰ τὰ μέλη τῶν σαλπίγγων αὐταῖς περιόδοις φθεγγομένη, καὶ μεταβολὰς πάσας καὶ κρουμάτων διεξιοῦσα πάντας ῥυθμούς. ὥστε (ὅπερ ἔφην) τῆς εὐμαθείας λογικωτέραν εἶναι τὴν αὐτομάθειαν ἐν αὐτοῖς [85]. πλὴν ἕν γέ τι μάθημα κυνὸς οὐ δοκῶ μοι παρήσειν, γενόμενος ἐν Ῥώμῃ θεατής. παρῶν γὰρ ὁ κύων μίμῳ πλοκὴν ἔχοντι δραματικὴν καὶ πολυπρόσωπον, ἄλλας τε

care. Quibus ergo ante vox eius, iis tunc ſilentium admirationi ſuit: etiam eo maiori, quod auditorium ſolitorum ea pergere ita conticuiſſet. Non deerant, qui veneficio eandem artem tractantium hoc effectum ſuſpicarentur. Plerique ſono tubarum auditum auis perculſum putabant et attonitum, vnaque cum eo exſtinctam vocem. Verum nihil erat tale in cauſa; ſed exercitatio, vt apparuit, vi imitandi in ſeſe conuerſa, et vocem, tanquam inſtrumentum, concinnante atque apparante. Subito enim rurſum emicuit, nihil vſitatarum illarum et veterum imitationum, ſed cantus tubarum ipſis conuerſionibus modulans, omneſque mutationes et pulſationum numeros exprimens: vt, quomodo dixi, in animalibus intelligi poſſit facultatem a ſe ipſo diſcendi rationis maiorem habere vim, quam docilitatem magiſtro aptam. Vnam tamen canis diſciplinam non videor mihi debere ſilentio premere, cuius ſpectator Romae fui. Erat mimo cuidam, qui tum fabulam perplexam, multarumque actione perſonarum

83. κωφὸν ἀκροάματος συνήθους. *ſurdum ab acroamate locum praetereuntes*, hoc eſt, in quo ſolitum acroama iam non amplius audiretur. *Reiske.*

84. αἴσθησις Petau.

85. Pro ἐν αὐτοῖς Petau. dat ἑαυτοῖς.

86. ἐνδεί-

μιμήσεις ἀπεδίδȣ τοῖς ὑποκειμένοις πάθεσι καὶ πράγμασι προσφόρους, καὶ φαρμάκȣ ποιȣμένων ἐν αὐτῷ πεῖραν, ὑπνωτικȣ̃ μὲν, ὑποκειμένȣ δ' εἶναι θανασίμȣ, τόν τ' ἄρτον, ᾧ δῆθεν ἐμέμικτο τὸ φάρμακον, ἐδέξατο, καὶ καταφαγὼν, ὀλίγον ὕςερον ὅμοιος ἦν ὑποτρέμοντι καὶ σφαλλομένῳ καὶ καρηβαρȣ̃ντι· τέλος δὲ προτείνας [86] ἑαυτὸν, ὥσπερ νεκρὸς ἔκειτο, καὶ παρεῖχεν ἕλκειν καὶ μεταφέρειν, ὡς ὁ τȣ̃ δράματος ὑπηγόρευε λόγος. ἐπεὶ δὲ τὸν καιρὸν ἐκ τῶν λεγομένων καὶ πραττομένων ἐνόησεν, ἡσυχῇ τοπρῶτον ἐκίνησεν ἑαυτὸν, ὥσπερ ἐξ ὕπνȣ βαθέος ἀναφερόμενος, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπάρας διέβλεψεν. ἔπειτα θαυμασάντων, ἐξαναςὰς ἐβάδιζε πρὸς ὃν ἔδει· καὶ προσῄει μὲν [87] χαίρων καὶ φιλοφρονȣ́μενος, ὥστε πάντας ἀνθρώπους καὶ Καίσαρα (παρῆν γὰρ ὁ γέρων Οὐεσπασιανὸς ἐν τῷ Μαρκέλλȣ θεάτρῳ) συμπαθεῖς γενέσθαι. γελοῖοι δ' ἴσως ἐσμὲν ἐπὶ τῷ μανθάνειν τὰ ζῶα σεμνύνοντες, ὧν ὁ Δημόκριτος ἀποφαίνει μαθητὰς ἐν τοῖς μεγίςοις γεγονό-

ſonarum conſtantem docebat. Is canis cum alios geſtus referebat, rebus et motibus animorum propoſitis reſpondentes: tum facto periculo in ipſo de veneno, quod ſoporem afferret, ſed letale videri ex argumento fabulae debebat, panem, in quo id exhibebatur, accepit, et poſtquam ediſſet, paulo poſt ſimilem ſe tremebundo, labaſcenti, ac caput ob grauitatem ſuſtentare nequeunti praebuit: denique ſe, tanquam exſtinctum, protendit, trahendumque et transferendum praebuit: ſicut fabulae rationes poſtulabant. Deinde articulo temporis ex his, quae dicebantur agebanturque, cognito, ſenſim principio ſeſe commouit, tanquam ſi ex alto ſomno expergiſceretur, ac ſublato capite circumſpexit: poſt admirantibus omnibus, ad eum acceſſit, ad quem debuit, laetitiam ſimulans atque comitatem. Ea res commouit animos omnium hominum, ipſiuſque etiam Veſpaſiani ſenis imperatoris, qui vna tum in theatro Marcelli aderat. Sed ridiculi fortaſſe ſumus, qui eo nomine laudamus animalia, quod diſcant: cum Democritus affirmet, nos eorum in maximis rebus fuiſſe diſci-

86. ἐκτείνας. *Reiske.* 87. F. προσέσαινε χαίρων. *R.*

 88. Aut

τας ἡμᾶς· ἀράχνης, ἐν ὑφαντικῇ καὶ ἀκεστικῇ· χελιδόνος, ἐν οἰκοδομίᾳ· καὶ τῶν λιγυρῶν, κύκνου καὶ ἀηδόνος, ἐν ᾠδῇ, καὶ [88] κατὰ μίμησιν. ἰατρικῆς δὲ πολὺ τῶν τριῶν εἰδῶν [89] ἑκάστου καὶ γενναῖον ἐν αὐτοῖς μόριον ὁρῶμεν. οὐ γὰρ μόνῳ τῷ φαρμακευτικῷ χρῶνται, χελῶναι μὲν ὀρίγανον, γαλαῖ δὲ πήγανον, ὅταν ὄφεως φάγωσιν, ἐπεσθίουσαι· κύνες δὲ πόα τινὶ καθαίροντες ἑαυτοὺς χολεριῶντας· ὁ δὲ δράκων ὁ [90] τῷ μαράθρῳ τὸν ὀφθαλμὸν ἀμβλυώττοντα λεπτύνων καὶ διαχαράττων· ἡ δ' ἄρκτος, ὅταν ἐκ τοῦ φωλεοῦ παρέλθῃ [91], τὸ ἄρον ἐσθίουσα πρῶτον τὸ ἄγριον. ἡ γὰρ δριμύτης ἀνοίγει συμπεφυκὸς [92] αὐτῆς τὸ ἔντερον. ἄλλως δ' ἀσώδης γενομένη πρὸς τὰς μυρμηκιὰς [93] τρέπεται, καὶ κάθηται

discipulos: araneae, in texendi arte atque reficiendi: hirundinis, in aedificandi: oloris et lusciniae, in suauiter canendi et imitandi. Medicinae porro trium partium exempla illustria in iis videmus. Non enim medicante duntaxat eius vtuntur specie: cuius quidem subiiciam exempla. Testudines origanum, mustelae rutam mandunt, vbi aliquid de serpente comederunt. Canes certa quadam herba se bili vexante expurgant. Draco oculum obtuse videntem feniculo compunctum acuit. Vrsa, cum primum ex antro suo prodit, aro vescitur agresti, cuius acrimonia aperit intestinum ipsius concretum. Alioqui nausea cum tentatur, ad formicarum cauernam se confert, linguamque suam pinguem

88. Aut delendum hoc καὶ, aut deest aliquid, e. c. ζήλῳ καὶ κατὰ μίμησιν. *Reiske*. Et sane abest ab Ald. et Bas.

89. Tres medicinae partes sunt, ἡ φαρμακευτικὴ, v. 5. seu quae epotis medicamentis morbos profligat, tum ἡ διαιτητικὴ p. 57. 8. quae victus et animi motuum aequabili moderamine sanitatem tuetur, tandem ἡ χειρουργικὴ p. 57. 15. quae vulnera sanat admotis manibus et fomentis. *Reiske*.

90. ὁ secundum delendum. *Reiske*.

91. F. προέλθῃ. *Reiske*.

92. συμπεπηγὸς Turn. Vulc. et Bong.

93. μυρμηκιὰς, et mox μυρμήκων scribo. Legebatur μαρυκίας, [in Ald. puta et Bas.] et μαρυκημάτων, [in Petau.] quae cum nihil significarent, historiam in emendando secutus sum, quae et in quaest. naturali vigesima sexta traditur, et apud Aelianum de anim. hist. lib. 6. cap. 3. *Xylander*.

94. τοῖς

προβάλλουσα λιπαρὰν καὶ μαλακὴν ἰκμάδι γλυκείᾳ τὴν γλῶσσαν, ἄχρις οὗ μυρμήκων ἀνάπλεως γένηται. καταπίνουσα γὰρ ὠφελεῖται. τῆς τ' ἴβεως τὸν ὑποκλυσμὸν ἅλμῃ καθαιρομένης Αἰγύπτιοι συνιδεῖν καὶ μιμήσασθαι λέγουσιν. οἱ δὲ ἱερεῖς ὕδατι χρῶνται, περιαγνίζοντες ἑαυτοὺς, ἐξ οὗ πέπωκεν ἶβις. ἂν γὰρ ᾖ φαρμακῶδες, ἢ νοσερὸν ἄλλως, τὸ ὕδωρ, οὐ πρόσεισιν. ἀλλὰ καὶ τροφῆς ἀποσχέσει ἔνια θεραπεύονται, καθάπερ λύκοι καὶ λέοντες, ὅταν κρεῶν γένωνται διακορεῖς, ἡσυχίαν ἄγουσι κατακείμενοι, καὶ συνθάλποντες ἑαυτούς. τίγριν δέ φασιν, ἐρίφου παραδοθέντος αὐτῇ, χρωμένην διαίτῃ μὴ φαγεῖν ἐφ' ἡμέρας δύο, τῇ δὲ τρίτῃ πεινῶσαν αἰτεῖν ἄλλο, καὶ τὴν γαλεάγραν σπαράσσειν· ἐκείνου δὲ φείσασθαι οἰομένην σύντροφον ἔχειν ἤδη καὶ σύνοικον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χειρουργίᾳ χρῆσθαι τοὺς ἐλέφαντας ἱστοροῦσι. καὶ γὰρ ξυστὰ καὶ λόγχας καὶ τοξεύματα, παριστάμενοι τοῖς τετρωμένοις [94], ἄνευ σπαραγμοῦ ῥᾳδίως καὶ ἀβλαβῶς ἐξέλκουσιν. αἱ δὲ Κρητι-

pinguem et dulci ſucco mollitam exſerens eis proponit, dum haec formicarum fiat plena: quibus deglutitis iuuatur. Sed et ibis prolutionem alui, per inteſtinorum vltimam extremitatem ingeſta marina aqua ſe purgantis, animaduertiſſe et imitati dicuntur Aegyptii. Et ſacerdotes eorum, cum ſe conſpergendo luſtrant, aqua ad hoc vtuntur, e qua ibis biberit: quod infectam, aut inſalubrem, nullam haec aquam tangat auis. Sed et cibi abſtinentia curantur quaedam, vt lupi et leones, qui cum faſtidium carnium eſu nimio contraxerunt, aliquantum iacentes et ſe calefacientes quieſcunt. Tigrin ferunt, ſi ei hoedus porrigatur, abſtinere cibo per biduum: tertia die eſurientem, aliud poſcere, et ni mox detur, caueam conuellere, in qua incluſa tenetur, interim hoedo, vt conuictori iam et contubernali facto, parcere. Sed et medicinam, quae manibus adminiſtratur, exerceri ab elephantis aiunt: qui vulneratis adſtantes, contos, lanceas et ſagittas facile et abſque damno, aut laniatione, euellant. Capellae

94. τοῖς τετρωμένοις abſunt a Petau.

καὶ αἶγες, ὅταν τὸ δίκταμον [95] φάγωσιν, ἐκβάλλουσαι τὰ τοξεύματα ῥαδίως, καταμαθεῖν ταῖς ἐγκύοις τὴν βοτάνην παρέσχον ἐκτρωτικὴν δύναμιν ἔχουσαν. ἐπ' οὐδὲν γὰρ ἄλλο τρωθεῖσαι φέρονται, καὶ ζητοῦσι καὶ διώκουσι [96] τὸ δίκταμον. ἧττον δὲ ταῦτα θαυμαστὰ, καίπερ ὄντα θαυμάσια, ποιοῦσι καὶ νόησιν [97] ἀριθμοῦ καὶ δύναμιν τοῦ ἀριθμεῖν ἔχουσαι φύσεις, ὥσπερ ἔχουσιν αἱ περὶ Σοῦσα βόες. εἰσὶ γὰρ αὐτόθι τὸν βασιλικὸν παράδεισον ἄρδουσαι περιάκτοις ἀντλήμασιν, ὧν ὥρισται τὸ πλῆθος. ἑκατὸν γὰρ ἑκάστη βοῦς ἀναφέρει καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἀντλήματα· πλείονα δ' οὐκ ἔστιν οὔτε λαβεῖν, οὔτε βιάσασθαι, βουλόμενον· ἀλλὰ καὶ πείρας ἕνεκα πολλάκις προστιθέντων, ὑφίσταται, καὶ οὐ πρόεισιν, ἀποδοῦσα τὸ τεταγμένον. οὕτως ἀκριβῶς συντίθησι καὶ καταμνημονεύει τὸ κεφάλαιον, ὡς Κτησίας ὁ Κνίδιος ἱστόρηκε. Λίβυες δ' Αἰγυπτίων [98] καταγελῶσι μυθολογούντων περὶ τοῦ ὄρυγος [99], ὡς φωνὴν ἀφιέντος ἡμέρας

Capellae Cretenſes, quod, dictamno eſa, facile eiiciunt infixa ipſis ſpicula, (ſtatim enim ſauciatae eam herbam, nihil aliud, ſectantur) grauidis mulieribus occaſionem dederunt obſeruandi, eam vim eiiciendi foetus habere. Haec, quanquam admirabilia, minus tamen admirationis merentur, quam quod beſtiae ſunt, quae numeri vim intelligunt, et numerare poſſunt. Suſis boues ſunt, quae regium ibi hortum rigant portatilibus hauſtris, quorum numerus eſt definitus, vt quaeuis bos quotidie centum id genus vaſa aquae plena eo portet. Plura vt portet, nulla ratione, ne vi quidem vlla efficies. Nam ſaepe quidem tentatum eſt: ſed bos, vbi conſtitutum numerum abſoluit, ſubſiſtit, neque amplius progreditur. Ita accurate ſummam concipit, et in memoria conſeruat. Auctor Ctesias Cnidius. Afri Aegyptios derident, qui de oryge fabulentur, eum ea die et hora vocem emittere,

95. δίκταμνον Petau.
96. διώκουσιν, ἢ τὸ δίκτ. *Reiſ.*
97. ποιοῦσιν αἱ κατανόησιν. *Reiſ.* Et reuera αἱ pro καὶ dant Turn. et Bong.
98. Vid. Salmaſii Exerc. Plin. p. 336. *Reiske.*
99. Ὤρυγος habet ſcriptus ω magno, cum Ὄρυξ apud Ariſtotelem et Aelianum. *Xyl.*

ἐκείνης καὶ ὥρας, ἧς ἐπιτέλλει τὸ ἄστρον, ὃ Σῶθιν αὐτοὶ, Κύνα δὲ καὶ Σείριον ἡμεῖς καλοῦμεν. τὰς γὰρ αὐτῶν ὁμοῦ πάσας αἶγας, ὅταν ἀνάσχῃ μεθ' ἡλίου τὸ ἄστρον ἀτρεκῶς, ἐκεῖ [200] στρεφομένας [1] ἀποβλέπειν πρὸς τὴν ἀνατολήν. καὶ τεκμήριον τοῦτο τῆς περιόδου βεβαιότατον [2] εἶναι, καὶ μάλιστα τοῖς μαθηματικοῖς κανόσιν ὁμολογούμενον. ἵνα δὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ παύσηται, φέρε κινήσαντες τὴν ἀφ' ἱερᾶς βραχέα περὶ θειότητος [3] αὐτῶν καὶ μαντικῆς εἴπωμεν. οὐ γάρ τι μικρὸν, οὐδ' ἄδοξον, ἀλλὰ πολὺ καὶ παμπάλαιον μαντικῆς μόριον, οἰωνιστικὴ κέκληται. τὸ γὰρ ὀξὺ καὶ νοερὸν αὐτῶν καὶ δι' εὐστροφίαν ὑπήκοον ἁπάσης φαντασίας, ὥσπερ ὀργάνῳ [4] τῷ θεῷ παρέχει χρῆσθαι καὶ τρέπειν ἐπί τε κίνησιν, ἐπί τε φωνὰς καὶ γηρύματα, καὶ σχήματα, νῦν μὲν ἐνστατικὰ, νῦν δὲ φορὰ, καθάπερ πνεύματα, ταῖς [5] μὲν ἐπικόπτοντα, ταῖς δ' ἐπευθύνοντα πράξεις καὶ ὁρμὰς εἰς τὸ τέλος. διὸ κοινῇ

tere, qua ſidus oritur, quod Sirium et Caniculam nos appellamus, ipſi Sothen: ſuas enim vniuerſe capras, quando illud aſtrum cum Sole oritur, certo conuerſas ad ortum intueri: eſſeque id firmiſſimum documentum annuae circuitionis, maximeque cum aſtronomicis conſentiens tabulis. Vt autem oratio noſtra colophonem ipſa ſibi imponens deſinat, agedum moueamus (quod dicitur) a ſacra linea ſcrupulum, et exigua quaedam de diuinitate diuinationeque noſtrorum dicamus animalium. Non enim exigua, aut ignobilis, ſed cum magna, tum peruetuſta, pars diuinationis eſt auſpicium. Celeritatem quippe ſuam aues, vim intelligendi ob agilitatem omnibus viſis percipiendis aptam, deo accommodant vtendam: vt is eam conuertat et ad motus, et ad voces, et ad garritus, et ad figuras: quae omnia alias inſiſtant, alias venti in morem citentur: aliaſque actiones impediant, alias dirigant et ſuis impulſibus ad finem perducant. Ideo in genere Euri-

200. ἔχει Petau. Ald. et Baſ.
1. τρεφομένας Petau.
2. βεβαιότητος Petau.
3. θεότητος Petau.
4. ὄργανον. *Reiske.*
5. τοῖς μὲν et τοῖς δὲ ἀπευθ. *Reiske.*

6. λοι-

μὲν ὁ Εὐριπίδης θεῶν κήρυκας ὀνομάζει τὰς ὄρνιθας· ἰδίᾳ δέ φησιν ὁ Σωκράτης ὁμόδουλον ἑαυτὸν ποιεῖσθαι τῶν κύκνων. ὥσπερ αὖ καὶ τῶν βασιλέων ἀετὸς μὲν ὁ Πύῤῥος ἥδετο καλούμενος· ἱέραξ δὲ, ὁ Ἀντίοχος. ἰχθῦς δὲ τοὺς ἀμαθεῖς καὶ ἀνοήτους λοιδοροῦντες, ἢ [6] σκώπτοντες, ὀνομάζομεν. ἀλλὰ δὴ μυρίων μυριάκις εἰπεῖν παρόντων, ἃ προδείκνυσιν ἡμῖν καὶ προσημαίνει τὰ πεζὰ καὶ πτηνὰ παρὰ τῶν θεῶν, ἐν οὐκ ἔστι τοιοῦτον ἀποφῆναι τῷ προδικοῦντι τῶν ἐνύδρων, ἀλλὰ κωφὰ πάντα καὶ τυφλὰ τῆς προνοίας εἰς τὸν ἄθεον καὶ τιτανικὸν ἀπέῤῥιπται τόπον, ὥσπερ ἀσεβῶν χῶρον, οὗ τὸ λογικὸν καὶ νοερὸν ἐγκατέσβεσται [7] τῆς ψυχῆς, ἐσχάτῳ δέ τινι συμπεφυρμένης καὶ καταπεκλυσμένης αἰσθήσεως μορίῳ, σπαίρουσι μᾶλλον, ἢ ζῶσιν, ἔοικεν. Ἡρακ. Ἄναγε τὰς ὀφρῦς, ὦ φίλε Φαίδιμε, καὶ διέγειρε σεαυτὸν ἡμῖν τοῖς ἐναλίοις καὶ νησιώταις. οὐ παιδιὰ τὸ χρῆμα τοῦ λόγου γέγονεν, ἀλλ' ἐῤῥωμένος ἀγὼν καὶ ῥητορεία κιγ-

Euripides aues deorum praecones appellauit: in specie autem Socrates olorum conseruum se facit. Sicut etiam de regibus Pyrrhus aquilae cognomento, accipitris Antiochus delectatus fuit: piscium appellationem inscitis hominibus duntaxat, vel probri, vel salse mordendi gratia, tribuimus. Verum enimuero cum sexcenties sexcenta possint enumerari, quae a terrestribus et aëreis animalibus nobis voluntate deorum praemonstrantur atque praesignificantur: piscium patronus ne vnum quidem tale proferre potest. Muta enim aquatilia omnia, et nihil prouidentiae diuinae cernentia, in Titanicum mare impiumque abiecta sunt, veluti in sceleratorum regionem, vbi ratio et mens animi extinguuntur: vt extrema animi parte, qua sentitur, confuse et dilute praedita ista, magis palpitantium, quam animalium, sint similia. HERACLEO. Contrahe supercilia, mi Phaedime, teque excita ad causam marinorum nostrum insulanorumque defendendam. Non enim iocose dixit Aristotimus, sed valido vsus est agone, ac dicendi arte, cui ad forensem rationem nihil

6. λοιδοροῦντες μᾶλλον, ἢ σκώπτοντες. *Reiske.*

7. ἐγκατέσβεσται] Sic legendum sensus docet, non βεται. Scriptus habet ἐγκατασκευάσθαι, prorsus vitio. *Xylander.* Petau. dat ἐγκατέσβεσε.

κλίδων ἔτι δέουσα [8] καὶ βήματος. Φαιδ. Ἐνέδρα μὲν οὖν, ὦ Ἡρακλέων, σὺν δόλῳ καταφανής. κραιπαλῶσι γὰρ ἔτι τὸ χθιζὸν καὶ βεβαπτισμένοις νήφων (ὡς ὁρᾷς) ὁ γενναῖος ἐκ παρασκευῆς ἐπιτέθειται. παραιτεῖσθαι δ' οὐκ ἔστιν. οὐ γὰρ βούλομαι Πινδάρου ζηλωτής [9] ὢν, ἀκοῦσαι τὸ Τιθεμένων ἀγώνων πρόφασις [10] ἀρετὰν ἐς αἰπὺν ἔβαλε σκότον. σχολὴ μὲν γὰρ πολλή ἐστιν ὑμῖν ἀργούντων, οὐ χορῶν, ἀλλὰ κυνῶν [11] καὶ ἵππων, καὶ δικτύου καὶ πάσης σαγήνης, διὰ τοὺς λόγους ἐκεχειρίας κοινῇ πᾶσι τοῖς ζώοις κατά τε γῆν κατά τε θάλατταν δεδομένης τὸ σήμερον· ἀλλὰ μὴ φοβηθῆτε· χρήσομαι γὰρ αὐτῇ μετρίως, οὔτε δόξας φιλοσόφων, οὔτ' Αἰγυπτίων μύθους, οὔτ' ἀμαρτύρους Ἰνδῶν ἐπαγόμενος, ἢ Λιβύων, διηγήσεις· ἃ δὲ πανταχοῦ μάρτυρας ἔχει τοὺς ἐργαζομένους τὴν θάλατταν ὁρώμενα, καὶ δίδωσι τῇ ὄψει πίστιν, τούτων ὀλίγα παραθήσομαι. καίτοι τῶν ἐν γῇ παραδειγμάτων ἐπίπροσθεν οὐδέν ἐστιν,

nihil praeter cancellos et tribunal defuit. PHAEDIMVS. Inſidiae vero, mi Heracleo, doluſque manifeſtus nobis intentantur. Nos enim heſterna adhuc crapula obrutos ſobrius, vt vides, praeclarus iſte praemeditate adortus eſt. Recuſare tamen certamen non licet. Nolo enim de me, ſi Pindarum aemuler, dici haec:

Propoſito certamine, praeſcriptio
Virtutem in altas coniecerit tenebras.

Multum enim otii nobis eſt, ceſſantibus non choris, ſed equis, canibus, retibus, et verriculis: cum ob diſputationem hanc induciae hodie omnibus in terra marique verſantibus animalibus contigerint. Non tamen eſt, quod metuatis. Vtar enim eo modice: neque philoſophorum opiniones, neque fabulas Aegyptiorum, aut Indorum, teſte carentes, Afrorumue narrationes adducens: ſed pauca eorum proferens, quae vbique teſtes habent eos, qui mare exercent, viſuque fidem ſui faciunt. Quanquam terreſtrium quidem exemplorum nullum in occulto eſt, ſed aperte

8. F. κιγκλίδων ἐπιδέουσα. *Reiſ.*

9. ζηλωτὸς Petau.

10. πρόφασιν idem.

11. οὐχ ὁρῶν, ἀλλὰ κυνῶν non ſatis aſſequor: forte οὐ χορῶν. *Xylander.* οὐχ ὁρῶν enim dant Ald. et Baſ. pro οὐ χορῶν.

12. Poſt

ἀλλ' ἀνεῳγμένη παρέχει τῇ αἰσθήσει τὴν ἱστορίαν. ἡ δὲ θάλασσα μικρὰ κατιδεῖν καὶ γλίσχρα δίδωσι. τῶν δὲ πλείστων καταναλύπτει γενέσεις καὶ τροφὰς, ἐπιθέσεις τε καὶ φυλακὰς ἀλλήλων, ἐν αἷς ἐκ ὀλίγα καὶ συνέσεως ἔργα καὶ μνήμης καὶ κοινωνίας ἀγνοέμενα βλάπτει [12] τὸν λόγον. ἔπειτα τὰ μὲν ἐν γῇ διὰ τὴν ὁμοφυλίαν καὶ τὴν συνδιαίτησιν ἀμωσγέπως συναναχρωννύμενα τοῖς ἀνθρωπίνοις ἤθεσιν, ἀπολαύει καὶ τροφῆς καὶ διδασκαλίας καὶ μιμήσεως· ἡ τὸ μὲν πικρὸν ἅπαν καὶ σκυθρωπὸν, ὥσπερ ἐπιμιξία ποτίμε θάλασσαν ἐφηδύνει, τὸ δὲ δυσξύνθετον [13] ἅπαν καὶ νωθρὸν ἐπεγείρει ταῖς μετ' ἀνθρώπων κινήσεσιν ἀναῤῥιπιζόμενον. ὁ δὲ τῶν ἐνάλων βίος ὅροις μεγάλοις τῆς πρὸς ἀνθρώπες ἀπῳκισμένος ὁμιλίας, ἐπείσακτον ἐδὲν, ἐδὲ συνειθισμένον ἔχων, ἴδιός ἐστι καὶ αὐθιγενὴς, καὶ ἄκρατος ἀλλοτρίοις ἤθεσι, διὰ τὸν τόπον, ἐ διὰ τὴν φύσιν. ἡ γὰρ φύσις ὅσον ἐξικνεῖται μαθήσεως ἐπ' αὐτὴν, δεχομένη καὶ στέγεσα, παρέχει, πολλὰς μὲν ἐγχέλεις ἱερὰς λεγομένας ἀνθρώποις χειροήθεις, ὥσπερ τὰς ἐν

aperte ſenſui cognitionem ſui praebent. Mare autem pauca et exilia praebet, et ſuorum animalium plerorumque abſcondit ortus, nutritiones, inſidias, quas inuicem ſtruunt et cauent: in quibus non pauca prouidentiae, memoriae et iuſtitiae opera ignorata, obſunt noſtrae cauſae. Deinde terreſtria animalia ob generis communitatem et vitae conſuetudinem vtcunque cum hominum moribus commixta, educationem, doctrinam imitationemque conſequuntur: quibus acerbitates omnes et moroſitates, tanquam dulci aqua admixta marinae ſalſugo, delinitur atque conditur, incompoſita et inertia omnia excitantur motuum humanorum commercio. At marinorum vita, magnis limitibus ab hominum conſuetudine diſtincta, nihilque adſcititium habens, nihil vſu partum, ſua eſt tota et genuina, et nullis permixta alienis moribus: non ob naturam hoc, ſed propter locum. Natura enim, quantum ex ſe diſciplinae conſequi poteſt, inque ſe continet, etiam piſcibus largitur. Itaque multas anguillas hominibus praebet cicures, quae ſacrae vocantur: quales ſunt in Arethu-

12. Poſt βλάπτει Bong. inſerit καὶ. 13. δυσξύνετον. *Reiske.*

14. Pro

τῇ Ἀρεθούσῃ, πολλαχοῦ δ' ἰχθῦς ὑπακούοντας αὐτῶν ὀνόμασιν. ὥσπερ τὴν Κράσσου μύραιναν ἱστοροῦσιν, ἧς ἀποθανούσης, ἔκλαυσεν ὁ Κράσσος. καί ποτε Δομιτίου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος· Οὐ [14] σὺ μυραίνης ἀποθανούσης ἔκλαυσας; ἀπήντησεν· Οὐ [15] σὺ τρεῖς θάψας γυναῖκας οὐκ ἐδάκρυσας; οἱ δὲ κροκόδειλοι τῶν ἱερέων οὐ μόνον γνωρίζουσι τὴν φωνὴν καλούντων, καὶ τὴν ψαῦσιν ὑπομένουσιν, ἀλλὰ καὶ διαχανόντες [16] παρέχουσι τοὺς ὀδόντας ἐκκαθαίρειν ταῖς χερσὶ, καὶ περιμάττειν ὀθονίοις. ἔναγχος δὲ Φιλῖνος ὁ βέλτιστος ἥκων πεπλανημένος ἐν Αἰγύπτῳ παρ' ἡμῶν [17], διηγεῖτο, γραῦν ἰδεῖν ἐν Ἀνταίου πόλει κροκοδείλῳ συγκαθεύδουσαν ἐπὶ σκίμποδος εὖ μάλα [18] κοσμίως παρεκτεταμένῳ. πάλαι δὲ ἱστοροῦσι, Πτολεμαίου, τοῦ βασιλέως, παρακαλουμένου, τὸν ἱερὸν κροκόδειλον μὴ ὑπακούσαντα, μηδὲ πεισθέντα λιπαροῦσι καὶ δεομένοις τοῖς ἱερεῦσι [19], δόξαι προσημαίνειν τὴν μετ' οὐ πολὺ συμβᾶσαν αὐτῷ τοῦ βίου τελευτήν·

Arethuſa ſaepe etiam piſces, qui nominatim vocati exaudiant: qualem ferunt Craſſo fuiſſe muraenam, qua mortua fleuit, cum quidem Domitio, obiicienti hoc, reſpondit: Nonne tu ſine lacrymis tres vxores ſepeliuiſti? Crocodili ſacerdotum non modo vocem agnoſcunt vocantium, ſeque contrectari ſinunt: ſed etiam, rictu diducto, dentes manibus purgandos et linteo tergendos praebent. Nuper optimus Philinus, cum in Aegypto vagatus ad nos rediiſſet, narrauit, ſe in vrbe, quae ab Antaeo nomen habet, vidiſſe vetulam cum crocodilo dormientem, iuxta eam in grabbato molliſſimo decore porrectum. Sacrum vero crocodilum antiquitus narrant Ptolemaeo regi, cum ab eo vocatus non compareret, fruſtra etiam ſacerdotibus hortantibus atque precantibus, finem vitae, qui non multo poſt ſecutus eſt, praemonſtraſſe.

14. Pro οὐ dant εἰ Turn. Vulc. Bong. et Petau.

15. Hic pariter pro οὐ dant εἰ Turn. Vulc. et Bong.

16. διαχανόντας Petau.

17. παρ' ἡμᾶς Turn. Vulc. et Bong.

18. Pro εὖ μάλα Petau. dat μαλακωτάτου.

19. F. λιπαροῦντι καὶ δεομένῳ [ſcil. Ptolemaeo, neſcio cui,] τοῖς ἱερεῦσι δόξαι. *Reiske.* Pro δεομένοις Petau. dat δεόμενον.

ὥστε μηδὲ τῆς πολυτιμήτου μαντικῆς ἄμοιρον εἶναι τὸ τῶν ἐνύδρων γένος, μηδ᾽ ἀγέραστον. ἐπεὶ καὶ περὶ Σοῦραν πυνθάνομαι, κώμην ἐν τῇ Λυκίᾳ, Φελλοῦ μεταξὺ καὶ Μύρων, καθεζομένους ἐπ᾽ ἰχθύσιν [20], ὥσπερ οἰωνοῖς, διαμαντεύεσθαι [21] τέχνῃ τινὶ, καὶ λόγων λέξεις, καὶ [22] φυγὰς καὶ διώξεις αὐτῶν ἐπισκοποῦντας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔστω τοῦ μὴ παντάπασιν ἐκφύλου, μηδ᾽ ἀσυμπαθοῦς πρὸς ἡμᾶς, ἱκανὰ δείγματα, τῆς δ᾽ ἀκράτου καὶ φυσικῆς συνέσεως μέγα δήλωμα τὸ κοινόν ἐστιν. οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐχείρωτον ἀνθρώπῳ νηκτὸν, ἃ [23] μὴ πέτραις προσέχεται καὶ προσπέφυκεν, οὐδὲ ἁλώσιμον ἄνευ πραγματείας, ὡς λύκοις μὲν ὄνοι, καὶ μέροψι μέλισσαι· χελιδόσι δὲ τέττιγες· ἐλάφοις δὲ ὄφεις ἀγόμενοι ῥᾳδίως ὑπ᾽ αὐτῶν, ᾗ [24] καὶ τοὔνομα πεποίηται παρώνυμον, οὐ τῆς ἐλαφρότητος, ἀλλὰ τῆς ἕλξεως τοῦ ὄφεως· καὶ τὸ πρόβατον προσκαλεῖται τῷ ποδὶ τὸν λύκον, τῇ δὲ παρδάλει τὰ πλεῖστα προσχωρεῖν, χαίροντα τῇ ὀσμῇ, μάλιστα δὲ τὸν πίθηκον λέγουσι. τῶν

ſtraſſe. Vt iam neque pretioſae illius diuinationis exſors ſit aquatile animalium genus, neque ſuo honore careat: quando etiam apud Suram (pagus is eſt Lyciae inter Phellos et Myra) audio homines piſcibus adſidere, ex iiſque arte quadam, tanquam ex auibus, praeſagia futurorum captare. Verum haec ſufficiant exempla ad oſtendendum, piſces non omnino a noſtro genere alienos eſſe, aut qui nulla nobiſcum affectione conſpirent. Sincerae autem et naturalis perſpicientiae magnum eſt hoc et commune argumentum: quod nullum aquatile, demtis his, quae ad ſaxa adhaereſcunt, vel iis adnata ſunt, ita facile et abſque negotio ab homine capi poteſt: vt aſini a lupis, apes a meropibus, cicadae ab hirundinibus, angues a ceruis (quibus quidem non a curſus, ſed ſerpentes attrahendi, facilitate elaphi nomen apud Graecos eſt). Sed et ouis pede lupum ad ſe vocat, et ad pantheram pleraque aiunt accedere ſuauitate odoris illecta, maxime

20. F. καθεζομένους ἐπ᾽ ἀκτῇ, ἰχθύσιν [id eſt, ἐν ἰχθύσιν.] *Reiſ.*

21. διαμαντεύσασθαι Petau.

22. F. τέχνῃ τινὶ καὶ λόγῳ ἐλίξεις [aut ἀΐξεις] καὶ φυγάς. *Reiſ.*

23. ὃ μὴ π. *Reiſ.*

24. Pro ᾗ Petau. dat ἣ.

25. μο-

δὲ θαλαττίων ὁμȣ̃ τι πάντων ἡ προαίσθησις ὕποπτος ȣ̃σα καὶ πεφυλαγμένη πρὸς τὰς ἐπιθέσεις, ὑπὸ συνέσεως, ȣ̓χ ἁπλȣ̃ν τὸ τῆς ἄγρας ἔργον, ȣ̓δὲ φαῦλον, ἀλλ᾽ ὀργάνων τε παντοδαπῶν καὶ σοφισμάτων ἐπ᾽ αὐτὰ δεινῶν καὶ ἀπατηλῶν δεόμενον ἀπείργασαι. καὶ τȣ̃το δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τῶν πάνυ προχείρων. τὸν μὲν γὰρ ἀσπαλιευτικὸν κάλαμον ȣ̓ βȣ́λονται πάχος ἔχειν, καίπερ εὐτόνȣ δεόμενοι πρὸς τȣ̀ς σπαραγμȣ̀ς τῶν ἁλισκομένων, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκλέγονται τὸν λεπτὸν, ὅπως μὴ πλατεῖαν ἐπιβάλλων σκιὰν ἐκταράττῃ τὸ ὕποπτον αὐτῶν. ἔπειτα τὴν ὁρμιὰν ȣ̓ ποιȣ̃σι πολύπλοκον τοῖς ἅμμασι τῶν βρόχων, ȣ̓δὲ τραχεῖαν· ἐπεὶ καὶ τȣ̃το τȣ̃ δόλȣ γίνεται τεκμήριον αὐτοῖς· καὶ τῶν τριχῶν τὰ καθήκοντα πρὸς τὸ ἄγκιστρον ὡς ἔνι μάλιστα λευκὰ φαίνεσθαι μηχανῶνται. μᾶλλον γὰρ ȣ̃τως ἐν τῇ θαλάττῃ δι᾽ ὁμοιότητα τῆς χρόας λανθάνȣσι. τὸ δὲ ὑπὸ τȣ̃ ποιητȣ̃ λεγόμενον·

Ἡ δὲ μολυβδαίνῃ [25] ἰκέλη ἐς βυσσὸν ὄρȣσεν,

maxime ſimias. Marina autem fere omnia cum praeſentiant ſuſpicenturque et caueant inſidias calliditate ſua, fecerunt, vt piſcatio non ſimplex, aut expedita eſſet, ſed varia inſtrumenta, omniſque generis artes ac fallacias requirerèt. Idque liquet etiam ex iis, quae maxime ſunt in promtu. Nam calamum piſcatorium non volunt craſſum eſſe, quanquam eo robuſto opus ſit ob captorum piſcium violentas reuulſiones: ſed tenuem potius eligunt, ne latam faciens vmbram terreat animal natura ſuſpicioſum. Quin et funiculum hami paucis nodis nectunt, laeuemque faciunt: quod alias dolum ſenſuros piſces putant. Et ſetae partes, quibus vncus alligatur, quam maxime albas faciunt, vt eo facilius lateant in mari ob ſimilitudinem coloris. Verſus autem Homeri:

Illa cito, plumbi ſimilis, petit impete fundum:

Quod

25. μολυβδαίνῃ, non δίνῃ, quod tamen et in ſcripto eſt: ſed ιν ſyllaba eſſet breuis. Omnia, quae ego vidi, Homeri exemplaria ει habent, Iliad. ω. 80. *Xylander.* μολυβδίνῃ nempe dant Petau. Ald. et Baſ.

Ἢ τε κατ' ἀγραύλοιο βοὸς κέρας ἐμβεβαυῖα
Ἔρχεται ὠμηστῇσιν ἐπ' ἰχθύσι κῆρα φέρουσα·

παρακούοντες ἔνιοι βοείαις θριξὶν οἴονται πρὸς τὰς ὁρμιὰς χρῆσθαι τοὺς παλαιούς. κέρας γὰρ τὴν τρίχα λέγεσθαι, καὶ τὸ κείρασθαι διὰ τοῦτο, καὶ τὴν κουράν· καὶ τὸν παρ' Ἀρχιλόχῳ κηροπλάστην [26], φιλόκοσμον εἶναι περὶ κόμην καὶ καλλωπιστήν. ἔστι δ' οὐκ ἀληθές. ἱππείαις γὰρ θριξὶ χρῶνται, τὰς τῶν ἀῤῥένων λαμβάνοντες. αἱ γὰρ θήλειαι τῷ οὔρῳ τὴν τρίχα βεβρεγμένην ἀδρανῆ ποιοῦσιν. Ἀριστοτέλης δέ φησι, μηδὲν ἐν τούτοις λέγεσθαι σοφὸν, ἢ περιττὸν, ἀλλὰ τῷ ὄντι κεράτιον περιτίθεσθαι πρὸ τοῦ ἀγκίστρου περὶ τὴν ὁρμιὰν, ἔπειτα πρὸς ἄλλο ἐρχόμενοι διεσθίουσι [27]. τῶν δ' ἀγκίστρων τοῖς μὲν στρογγύλοις ἐπὶ κεστρέας καὶ ἀμίας χρῶνται μικροστόμους ὄντας· τὸ γὰρ εὐθύτερον [28] εὐλαβοῦνται.

Quod bouis agreſtis cornu ducente ſub vndas
Crudiuoris miſſum mortem fert piſcibus atram:

quidam ſic accipiunt, vt putent, veteres boum crinibus ad hamorum funiculos conficiendos fuiſſe vſos. Keras enim, quod alias cornu ſignificat, hic eſſe crinem: vnde Kiraſthae tonderi, et Kura tonſura, et Keroplaſtes ille apud Archilochum, ſtudioſus comae ornandae. Sed errant hi. Nam ſetis equinis vtebantur maſculis: cum equarum caudae vrina madefactae ſetas habeant inualidas. Ariſtoteles in his nihil ait ſapienter, aut ſubtiliter, dictum eſſe; ſed reuera funiculo ante hamum apponi corniculum, quod piſces peruoret, ſi quid aliud attingant. Hamis porro vtuntur rotundis aduerſus mugiles et amias, quia iis os eſt paruum. A recto enim ſibi timent. Aliquando etiam teretem ſuſpectum

26. κεροπλάστην Turn. et Vulc.

27. Verba haec, ἔπειτα πρὸς ἄλλο ἐρχόμ. διεσθ. mendoſa ſunt: quibus tamen voluit declarare, cornu ante hamum filo annecti, ne morſu filum piſcis abrumperet. *Xylander*. Nihil melius nunc ſuccurrit, quam ἐπεὶ τὰ προσεχῆ, vel πρόσω προσαλλόμενοι διεσθίουσιν, aut ἐπεὶ πρὸς τὰ ἄνω ἐρχόμενοι διεσθ. vel ἐπεὶ τὰ ἄνω προσερχόμενοι, vel προσαλλόμενοι, διεσθίουσιν. Superſcripſerat aliquis ſuper ἐρχο variam lectionem ἁλλο, quo ſignificarat, in aliis Codd. eſſe προσαλλόμενοι, in aliis προσερχόμενοι. Vid. paullo poſt p. 67. antep. hinc nata ea corruptela. *Reiske*.

28. F. εὐρύτερον. *Reiſ.*

28. F.

πολλάκις δὲ καὶ τὸ ϛρογγύλον ὁ κεϛρεὺς ὑποπτεύων ἐν κύκλῳ περινήχεται, τῇ ὀρᾷ περιῤῥαπίζων τὸ ἐδώδιμον, καὶ ἀνακάμπτων τὸ ἀποκρεμάμενον [29]. ἂν δὲ μὴ δύνηται, συνάγων τὸ ϛόμα καὶ περιϛείλας, τοῖς χείλεσιν ἄκροις ἐπιψαύων ἀποκνίζει τοῦ δελέατος. ὁ δὲ λάβραξ ἀνδρικώτερον τοῦ ἐλέφαντος, οὐχ ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸν, ὅταν περιπέσῃ τῷ ἀγκίϛρῳ, βελουλκεῖ, τῇ δεῦρο κἀκεῖ παραλλάζει τῆς κεφαλῆς ἀνευρύνων τὸ τραῦμα, καὶ τὸν ἐκ τοῦ σπαραγμοῦ πόνον ὑπομένων, ἄχρις ἂν ἐκβάλῃ τὸ ἄγκιϛρον. ἡ δ' ἀλώπηξ οὐ πολλάκις μὲν ἀγκίϛρῳ πρόσεισιν, ἀλλὰ φεύγει τὸν δόλον, ἁλοῦσα δ' εὐθὺς ἐκτρέπεται. πέφυκε γὰρ δι' εὐτονίαν καὶ ὑγρότητα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ ϛρέφειν, ὥστε, τῶν ἐντὸς ἐκτὸς γενομένων, ἀποπίπτειν τὸ ἄγκιϛρον. ταῦτα μὲν οὖν γνῶσιν ἐμφαίνει καὶ χρῆσιν ἐπὶ καιρῷ τοῦ συμφέροντος εὐμήχανον καὶ περιττήν [30]· ἄλλα δ' ἐπιδείκνυται μετὰ τοῦ συνετοῦ τὸ κοινωνικὸν καὶ τὸ φιλάλληλον, ὥσπερ ἀνθίαι καὶ σκάροι. σκάρου μὲν ἄγκιϛρον καταπιόντος, οἱ παρόντες σκάροι προσαλλόμενοι τὴν ὁρμιὰν ἀποτρώγουσιν. οὗτοι δὲ καὶ τοῖς εἰς κύρτον ἐμπεσοῦσι τὰς οὐρὰς παραδόντες, ἔξωθεν ἕλκουσι

ſpectum habens mugil, in orbem circumnatat, eſcam cauda verberans, et quod decuſſit, ad os reflectens; quod ſi nequit, ore contracto ſummis labris eſcam attingit, aliquid inde carpens. Labrax elephanto fortiorem ſe gerit. Non enim alium, ſed ipſe ſe ipſum, quando hamum momordit, capite hinc inde agitato, vt vulnus dilatet, doloremque iſtius tolerans laniationis, vnco liberat. Vulpes raro ad hamum accedit, ſed dolum fugit: capta ſtatim extra vertit corporis interiora, (quod ei ob robur et flexibilitatem datum eſt) itaque hamum eiicit. Haec quidem intelligentiam demonſtrant, vſumque eius tempeſtiuum, atque eum artificioſum et ſubtilem. Alia ſunt, quibus cum prudentia coniunctus mutuus amor, ſocietatiſque ſtudium declarantur. Scarus vbi hamum vorauit, reliqui ſcari adſiliunt, et funiculum morſibus rumpunt. Iidem ſuis in rete illapſis caudas tradunt, mordicuſque

29. F. τὸ ἀποκρεμαννύμενον. R. 30. περιτλὸν Turn. Vulc. et Bong.

δάκνοντες [31] προθύμως, καὶ συνεξάγουσιν. οἱ δ' ἀνθίαι τῷ συμφύλῳ βοηθοῦσιν ἰταμώτερον. τὴν γὰρ ὁρμιὰν ἀναθέμενοι κατὰ ῥάχιν καὶ στήσαντες [32] τὴν ἄκανθαν, ἐπιχειροῦσι διαπρίειν τῇ τραχύτητι καὶ διακόπτειν. καίτοι χερσαῖον οὐδὲν ἴσμεν ἑτέρῳ κινδυνεύοντι τολμᾷν ἀμύνειν, οὐκ ἄρκτον, οὐ σῦν, οὐδὲ λέαιναν, οὐδὲ πάρδαλιν. ἀλλὰ συγχωρεῖ μὲν εἰς ταυτὸν ἐν τοῖς θεάτροις τὰ ὁμόφυλα, καὶ κύκλῳ μετ' ἀλλήλων περίεισιν. ἑτέρῳ δὲ ἕτερον οὐκ οἶδεν, οὐδὲ φρονεῖ βοηθεῖν, ἀλλὰ φεύγει καὶ ἀποπηδᾷ πορρωτάτω γινόμενα τοῦ τετρωμένου καὶ θνήσκοντος. ἡ δὲ τῶν ἐλεφάντων ἱστορία, φίλε [33], τῶν εἰς τὰ ὀρύγματα φορούντων καὶ τὸν ὀλισθοῦντα [34] διὰ χώματος ἀναβιβαζόντων, ἔκτοπός ἐστι δεινῶς καὶ ἀλλοδαπὴ, καθάπερ ἐκ βασιλικοῦ διαγράμματος ἐπιτάττουσα πιστεύειν αὐτῇ τῶν Ἰόβα βιβλίων. ἀληθὴς δ' οὖσα, πολλὰ δείκνυσι τῶν ἐνάλων μηδὲν ἀπολειπόμενα

que tenentes alacriter extrahunt. Anthiae in gentilibus ſuis liberandis maiorem adhibent audaciam; funiculum enim in dorſum recipiunt, ſpiniſque erectis conantur earum aſperitate tanquam ſerra differrare. Atqui nullum nouimus animal, quod alii ſui generis audeat opem ferre: non vrſam, non aprum, non leaenam, non pantheram. Sed conueniunt quidem in theatris, quae eiuſdem ſunt naturae, inque orbem circumeunt: alteri vero alterum ſubuenire neque nouit, neque curat, ſed ab eo vulnerato, aut moriente, quam longiſſime fugit atque deſilit. Narratio autem, amice, de elephantis, qui in foſſam delapſum congeſta materia educant, nimiſquam abſurda eſt, et aliena: tanquam e regio edicto iubens nos libris Iubae credere. Quod ſi vera eſt, oſtendit, multa marina animalia ſocietatis ſtudio prudentiaque

31. παραδόντες ἐνδακεῖν ἔξωθεν ἕλκουσι προθύμως. *Reiſ.* Pro δάκνοντες Turn. Vulc. et Bong. dant δάκνοντας.

32. Poſt στήσαντες Petau. inſerit ὀρθήν.

33. ὦ φίλε. V. p. 20, 3. et 75, vlt. et εἰς τὰ ὀρύγματα φορυτὸν συμφορούντων. *Reiſ.*

34. ὀλισθόντα, et f. quoque ψευδὴς μὲν οὖσα excidit ante ἔκτοπος ob ſequens ἀληθὴς δ' οὖσα. *Reiſ.* ὀλισθόντα dant etiam Turn. Bong. et Petau. ὀλισθέντα Ald. et Baſ.

τῷ κοινωνικῷ καὶ συνετῷ τȣ̃ σοφωτάτȣ τῶν χερσαίων. ἀλλὰ περὶ κοινωνίας αὐτῶν ἴδιος ἔσαι τάχα λόγος. οἱ δὲ ἁλιεῖς συνορῶντες ὥσπερ ἀδοξήμασι [35] παλαισμάτων τὰ πλεῖστα διακρȣόμενα τὰς ἀπ' ἀγκίστρȣ βολὰς, ἐπὶ βίας [36] ἐτράπησαν, καθάπερ οἱ Πέρσαι σαγηνεύοντες, ὡς τοῖς ἐνσχεθεῖσιν ȣ̓δεμίαν ἐκ λογισμȣ̃ καὶ σοφίας διάφευξιν ȣ̓̃σαν. ἀμφιβλήστροις μὲν γὰρ καὶ ὑποχαῖς [37] κεστρεῖς καὶ ἰȣλίδες ἁλίσκονται, μόρμυροί τε καὶ σαργοὶ καὶ κωβιοὶ καὶ λάβρακες. τὰ δὲ βολιστικὰ καλȣ́μενα, τρίγλαν, χρυσωπὸν καὶ σκορπίον, γρίποις τε καὶ σαγήναις σύρȣσι περιλαμβάνοντες. διὸ [38] τῶν δικτύων τὸ γένος ὀρθῶς Ὅμηρος πανάγραν προσεῖπεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτα μηχαναὶ ταῖς γαλαῖς, ὥσπερ τῷ λάβρακι. συρομένην γὰρ αἰσθανόμενος βίᾳ διΐστησι, καὶ τύπτει κοιλαίνων [39] τȣ̓̃δαφος. ὅταν δὲ ποιήσῃ τῆς ἐπιδρομῆς [40] τȣ̃ δικτύȣ χώραν, ἔωσεν ἑαυ-

que nihil concedere terreſtrium ſapientiſſimo. Sed mox de ſocietate eorum peculiaris erit ſermo. Caeterum piſcatores, cum vident, pleroſque piſcium ex hamis eluctari, ad vim ſe conuertunt, Perſarum more ſagenis eos circumuenientes, quibus comprehenſi nulla calliditate effugere poſſint. Nam verriculis et naſſis mugiles iulideſque capiuntur, tum mormyri, ſargi, gobii, labraces. Quae autem iaciuntur in altum retia, mullum, chryſopum, ſcorpium trahunt. Quin etiam gripis et ſagenis piſces incluſos rapiunt: quod retium genus panagram Homerus recte appellauit, quod omnia eo capiantur. Sunt tamen aduerſus haec machinae muſtelis et labracibus. Labrax enim, cum ſentit, panagram trahi, vi ſolum tundit, in eoque cauitatem efficit, in qua

35. F. ἀδοξήματα παλαισμάτων, id eſt, ἄδοξα παλαίσματα. *videntes a piſcium plurimis dolos ſuos hamatos velut artificia quaedam palaeſtrica ignobilia et contemta eludi.* *Reiske.*

36. βίαν. *Reiske.*

37. ἐποχαῖς. V. in Nouellis Leonis, vbi initio τῶν ἐποχῶν. *Salmas.*

38. διὸ abeſt a Petau. Ald. et Baſ.

39. καὶ τύπτων κοιλαίνει. *Reiſ.*

40. τῇ ἐπιδρομῇ — In ἔωσεν ἑαυτὸν ſubauditur εἰς τȣ̓̃δαφος, vel εἰς τὸ κοίλωμα. *Reiske.*

τὸν, καὶ προσέχεται, μέχρις ἂν παρέλθῃ. δελφὶς δὲ περιληφθεὶς, ὅταν συναίσθηται γεγονὼς ἐν ἀγκάλαις σαγήνης, ὑπομένει μὴ ταραττόμενος, ἀλλὰ χαίρων. εὐωχεῖται γὰρ ἄνευ πραγματείας, ἀφθόνων ἰχθύων παρόντων· ὅταν δὲ πλησίον τῇ γῇ προσίῃ, φαγὼν [41] τὸ δίκτυον ἄπεισιν· εἰ δὲ μὴ φθαίη διαφυγὼν τοπρῶτον [42], ὐδὲν ἔπαθε δεινὸν, ἀλλὰ διαῤῥάψαντες αὐτῦ [43] περὶ τὸν λόφον ὁλοσχοίνυς ἀφῆκαν. αὖθις δὲ ληφθέντα, πληγαῖς κολάζυσι, γνωρίσαντες ἐκ τῦ διαῤῥάμματος. σπανίως δὲ τῦτο συμβαίνει. συγγνώμης γὰρ τυγχάνοντες τοπρῶτον, εὐγνωμονῦσιν [44] οἱ πλεῖςοι, καὶ φυλάττονται τολοιπὸν μὴ ἀδικεῖν. ἔτι δὲ πολλῶν τῶν πρὸς εὐλάβειαν καὶ προφυλακὴν καὶ ἀπόδρασιν ὄντων παραδειγμάτων, ὐκ ἄξιόν ἐςι τὸ τῆς σηπίας παρελθεῖν. τὴν γὰρ καλυμένην μύςιν [45] παρὰ τὸν τράχηλον ἔχυσα πλήρη ζοφερᾶς ὑγρότητος, ἣν θόλον καλῦσιν, ὅταν καταλαμβάνηται, μεθίησιν ἔξω,

qua se continet, tum rete transeat. Delphin deprehensus, vbi se in vlnis sagenae teneri sentit, nihil perturbatus, sed laetus intus manet, epulaturque absque negotio, tanta piscium copia praesente: vbi rete prope ad terram adducitur, eo eroso, abit. Quod si non effugiat, primum nihil aliud patitur, quam quod piscatores, mariscis ei circa cristam insutis, ita signatum dimittunt. Rursus capto verbera ingerunt, agnito e sutura. Sed hoc raro euenit. Plerique enim primum veniam consecuti, posthac a maleficio abstinent. Cum autem multa praeterea sint prudentiae in praecauendis et effugiendis insidiis exempla, sepiae artem praeterire non conuenit. Vesicam enim iuxta collum habens plenam atro humore, (tholus is vocatur) vbi deprehenditur,

41. διαφαγών. *Reiske.*

42. Comma ante τὸ πρῶτον reuocandum. Respondet enim ad αὖθις vs. 8. V. quoque vs. 11. *Reiske.*

43. αὐτὸν, aut potius αὐτῦ τὰ περὶ τὸν λόφον. *Reiske.*

44. ἀγνωμονῦσιν Petau.

45. κύςιν] Legebatur μύςιν, et in scripto μύςην. Quod quid sit, non assequor. Sed nimirum affinitas literarum κ et μ errorem peperit. *Xylander.* κύςιν. *Reiske.*

46. Pro

τεχνωμένη τῆς θαλάττης διαθολωθείσης, ποιήσασα περὶ αὐτὴν σκότος, ὑπεκδῦναι καὶ ἀποδρᾶναι τὴν τοῦ θηρεύοντος ὄψιν, ἀπομιμουμένη τοὺς Ὁμήρου θεοὺς, κυανέῃ νεφέλῃ πολλάκις οὓς ἂν [46] σῶσαι θέλωσιν ὑφαιρουμένους καὶ διακλέπτοντας. ἀλλὰ τούτων μὲν ἅλις, τῆς δ' ἐπιχειρητικῆς καὶ θηρευτικῆς δεινότητος αὐτῶν ἐν πολλοῖς σοφίσματα κατιδεῖν ἐστιν. ὁ μὲν γὰρ ἀστὴρ, ὧν ἂν ἅψηται, πάντα διαλυόμενα καὶ διατηκόμενα γινώσκων, ἐνδίδωσι τὸ σῶμα καὶ περιορᾷ ψαυόμενος [47] ὑπὸ τῶν παριόντων, ἢ προσπελαζόντων. τῆς δὲ νάρκης ἴστε δή που τὴν δύναμιν, οὐ μόνον τοὺς θίγοντας αὐτῆς ἐκπηγνύουσαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σαγήνης βαρύτητα ναρκώδη ταῖς χερσὶ τῶν ἀντιλαμβανομένων ἐμποιοῦσαν. ἔνιοι δὲ ἱστοροῦσι, πεῖραν αὐτῆς ἐπιπλέον λαμβάνοντες, ἂν ἐκπέσῃ ζῶσα, κατασκεδαννύντες ὕδωρ ἄνωθεν, αἰσθάνεσθαι τοῦ πάθους ἀνατρέχοντος ἐπὶ τὴν χεῖρα, καὶ τὴν ἀφὴν ἀμβλύνοντος (ὡς ἔοικε) διὰ τοῦ ὕδατος τρεπομένου καὶ προπεπονθότος. ταύτην [48] οὖν ἔχουσα σύμφυτον αἴσθησιν, μάχεται μὲν ἐξ ἐναντίας πρὸς

ditur, hunc effundit foras, tenebrasque circa se efficit mari infecto, vt piscatoris conspectum subterfugere possit, imitans deos Homericos, qui, quos saluos volunt, caerulea saepenumero nube obiecta, eripiunt atque suffurantur. Sed de his satis. Insidiandi autem et praedandi eorum calliditas in multis conspicitur. Aster, cum sciat, omnia, quae tetigerit, dissolui ac colliquari, corpus suum tangi sinit ab appropinquantibus. Torpedinis vim nostis, quae non modo tangentibus stuporem infert, sed etiam per sagenam torporem manibus captantium immittit. Quidam, qui eius naturam magis compererunt, aiunt, si viua in terram excidat, aquam ei superfundentes, torporem sentire per affectam qualitate piscis aquam ad manum allatum. Huius ergo rei cum habeat innatum sensum, cum nullo cominus pugnat pisce, neque pericu-

46. Pro οὓς ἂν dant ὅτ' ἂν (id est ὅταν) Petau. Ald. et Bas.

47. ψαυόμενον Turn. Vulc. et Bong.

48. ταύτης Petau. Ald. et Bas.

49. Le-

οὐδὲν, οὐδὲ διακινδυνεύει· κύκλῳ δὲ περιιοῦσα τὸ θηρευόμενον, ὥσπερ βέλη διασπείρει ἀποῤῥοὰς, φαρμάττουσα τὸ ὕδωρ πρῶτον, εἶτα τὸ ζῶον διὰ τοῦ ὕδατος, μήτ' ἀμύνασθαι δυνάμενον, μήτε φυγεῖν, ἀλλ' ἐνισχόμενον ὥσπερ ὑπὸ δεσμῶν καὶ πηγνύμενον. ὁ δὲ καλούμενος ἁλιεὺς γνώριμός ἐστι πολλοῖς, καὶ διὰ τὸ ἔργον αὐτῷ γέγονε τοὔνομα· ᾧ σοφίσματι καὶ τὴν σηπίαν χρῆσθαί φησιν ὁ Ἀριστοτέλης. καθίησι γὰρ ὥσπερ ὁρμιὰν ἀπὸ τοῦ τραχήλου πλεκτάνην, μηκύνεσθαί τε πόῤῥω χαλώσης, καὶ πάλιν συντρέχειν [49] εἰς ἑαυτὴν ἀναλαμβανούσης ῥᾶστα πεφυκυῖαν. ὅταν οὖν τι τῶν μικρῶν ἰχθυδίων ἴδῃ πλησίον, ἐνδίδωσι δακεῖν, καὶ κατὰ μικρὸν ἀναμηρύεται λανθάνουσα, καὶ προσάγεται, μέχρις ἂν ἐν ἐφικτῷ τοῦ στόματος γένηται τὸ προσχόμενον. τῶν δὲ πολυπόδων τῆς χρόας τὴν ἄμειψιν ὅ τε Πίνδαρος περιβόητον πεποίηκεν, εἰπών· Ποντίου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πάσαις πολίεσσιν ὁμιλεῖ· καὶ Θέογνις ὁμοίως·

Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυχρόου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇπερ ὁμιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

periculum vllum adit: tantum in orbem circumnans, quaſi tela ſpargit vim a ſe defluentem, inficitque primo aquam, deinde animal per aquam, cum id neque defendere ſe queat, neque effugere, ſed quaſi vinculis irretitum teneatur atque congelet. Notus eſt etiam multis piſcator, cui a capiendis piſcibus nomen eſt factum: cuius arte etiam ſepiam vti Ariſtoteles ſcribit. A collo ſuo demittit acetabulum inſtar funiculi, quo hamus dependet, quod et laxatum longe emitti, et facillime retrahi in ſe poteſt. Id piſciculis, quos prope ſe videt, mordendum exhibet, paulatimque in ſe retrahens fraude ad ſe praedam adducit, dum ore contingere poſſit. Polypus vt colorem ſuum mutet, Pindarus notum fecit ac celebre, ſic canens:

Marinae beſtiae colori
Aduerte mentem, et ſic vafer omnibus
Verſare in vrbibus.

Et Theognis:

Polypodis fac morem imiteris verſicoloris:
Cui ſubit is, ſemper fit ſimilis, lapidi.

Sane

49. Legi καὶ πάλιν συντρέχειν. Legebatur mutilata voce πᾶν. *Xyl.*

50. μετα-

μεταβάλλει γὰρ ὁ μὲν [50] χαμαιλέων οὐδέν τι μηχανώμενος, οὐδὲ κατακρύπτων ἑαυτὸν, ἀλλ᾽ ὑπὸ δέους ἄλλως τρέπεται, φύσει ψοφοδεὴς ὢν καὶ δειλός· συνέπεται [51] δὲ καὶ πνεύματος πλῆθος, ὡς Θεόφραστος. ὀλίγον γὰρ ἀποδεῖ πᾶν τὸ σῶμα τοῦ ζώου πλῆρες εἶναι πνεύμονος [52], ᾧ τεκμαίρεται τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὰς μεταβολὰς εὔτρεπτον. τοῦτο δὲ πολύποδος ἔργον ἐστὶν, οὐ πάθους [53] ἡ μεταβολή· μεταβάλλει γὰρ ἐκ προνοίας, μηχανῇ χρώμενος τοῦ λανθάνειν, ἃ δέδιε, καὶ λαμβάνειν, οἷς τρέφεται. παρακρουόμενος γὰρ αἱρεῖ [54] μὴ φεύγοντα, τὰ δ᾽ ἐκφεύγει παρερχόμενα. τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ τὰς πλεκτάνας κατεσθίειν αὐτὸν, ψεῦδός ἐστιν· τὸ δὲ μύραιναν δεδιέναι καὶ γόγγρον, ἀληθές ἐστιν. ὑπ᾽ ἐκείνων γὰρ κακῶς πάσχει, δρᾷν μὴ δυνάμενος ἐξολισθαινόντων· ὥσπερ αὖ πάλιν ὁ κάραβος, ἐκείνων μὲν ἐν λαβαῖς γενομένων περιγίνεται ῥαδίως [55]. ἡ γὰρ ψιλότης οὐ βοηθεῖ πρὸς τὴν

Sane etiam chamaeleon mutatur: non vt moliatur aliquid, aut ſeſe occulat: ſed ob metum ita vertitur natura meticuloſus: et id mutationis conſequitur, vt ait Theophraſtus, ſpiritus multitudinem. Parum enim abeſt, quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo indicatur, ipſum ſpirituum plenum et mutatu facilem eſſe. At polypi mutatio non eſt animae affectio, ſed actio quaedam. Mutat enim ſe dedita opera, hac arte fugiens, quae timet, et apprehendens, quibus alitur: decipiendo capiens non fugientia, et euitans praeteruehentia. Nam ipſum ſua comedere acetabula, falſum: a muraena ſibi et congro metuere, verum eſt: ab his enim male tractatur, neque laedere viciſſim poteſt ob lubricitatem elabentes: ſicut rurſum carabus illis in complexum venientibus vincit. Nam tenuitas non eſt aduerſus aſperi-

50. μεταβάλλει μὲν γὰρ ὁ χαμαιλέων. Reiske.

51. συνέπεται] id eſt, συνεργεῖ. Reiske.

52. πνεύματος Turn. Vulc. et Bong.

53. τοῦ δὲ πολύποδος ἔργον, οὐ πάθος, ἡ μ. Reiske. τοῦ δὲ πολύποδος dant etiam Turn. Vulcob. et Bong.

54. αἱρεῖ τὰ μὴ φεύγοντα. R.

55. ῥαδίως abeſt a Petau. Ald. et Baſ.

 56. τινὰ

τραχύτητα. τοῦ δὲ πολύποδος εἴσω τὰς πλεκτάνας διωθοῦντος, ἀπόλλυται. καὶ τὸν κύκλον τοῦτον καὶ τὴν περίοδον ταῖς κατ' ἀλλήλων διώξεσι καὶ φυγαῖς γύμνασμα καὶ μελέτην ἡ φύσις αὐτοῖς ἐναγώνιον πεποίηκε δεινότητος καὶ συνέσεως. ἀλλὰ μὴν ἐχίνου γε τινὰ [56] χερσαίου διηγήσατο πνευμάτων προαίσθησιν Ἀριστότιμος, ὃς ἐθαύμαζε καὶ γεράνων τὴν ἐν τριγώνῳ πτῆσιν. ἐγὼ δ' ἐχῖνον μὲν οὐδένα Κυζικηνὸν, ἢ Βυζάντιον, ἀλλὰ πάντας ὁμοῦ παρέχομαι τοὺς θαλαττίους, ὅταν αἴσθωνται μέλλοντα χειμῶνα καὶ σάλον, ἑρματιζομένους λιθιδίοις, ὅπως μὴ περιτρέπωνται διὰ κουφότητα, μηδ' ἀποσύρωνται, γενομένου κλύδωνος, ἀλλ' ἐπιμένωσιν ἀραρότως τοῖς πετριδίοις. ἡ δὲ γεράνων μεταβολὴ τῆς πτήσεως πρὸς ἄνεμον οὐχ ἑνὸς γένους ἐστὶν, ἀλλὰ τοῦτο κοινῇ πάντες ἰχθύες νοοῦντες, ἀεὶ πρὸς κῦμα καὶ ῥοῦν ἀντινήχονται, καὶ παραφυλάττουσιν, ὅπως μὴ, κατ' οὐρὰν προσφερομένου τοῦ πνεύματος, ἡ λεπὶς ἀναπτυσσομένη λυπῇ τὸ σῶμα γυμνούμενον καὶ διατραχυνόμενον. ὅθεν ἀεὶ συνέχουσιν ἑαυτοὺς ἀντιπρώρους. σχιζομένη γὰρ οὕτω κατὰ κορυφὴν ἡ θάλασσα τά τε

aſperitatem auxilio: polypo autem acetabula intrudente, perit. Atque hunc orbem et viciſſitudinem mutuo ſeſe inſequendi et fugiendi natura ipſis, vt exercitationem ac meditationem certaminis de calliditate et prudentia, ingenerauit. Enimuero echinum terreſtrem retulit Ariſtotimus, qui praeſenſiſſet ventos, laudauitque gruum volatum trianguli forma. Ego autem echinum nullum Cyzicenum, aut Byzantium, ſed omnes in vniuerſum marinos echinos profero, qui, vbi tempeſtatem fluctuſque praenoſcunt, lapillis ſeſe ſaburrant: ne ob leuitatem euertantur, aut, vndis obortis, auellantur, ſed lapillis praegrauantibus maneant. Volatus gruum ad venti rationes accommodatus, non eſt vnius generis. Sed hoc omnibus communiter notum eſt piſcibus, ſemperque aduerſum vndas et fluctum natant, cauentque, ne, vento ſecundum caudam incidente, ſquamae nudatae corpus nudum exhibeant, idque dolore afficiatur. Itaque proram ſuorum corporum ſemper aduerſam vndis ſtatuunt. Sic enim ſciſſum a fronte

56. τινὰ τοῦ χερσαίου. Reiske.

βραγχία καταστέλλει, καὶ κατὰ τῆς ἐπιφανείας ῥέουσα λείως πιέζει, καὶ οὐκ ἀνίστησι τὸ φρικῶδες. τοῦτο μὲν οὖν (ὥσπερ ἔφην) κοινόν ἐστι τῶν ἰχθύων, πλὴν τοῦ ἔλλοπος [57]. τοῦτον δέ φασι κατ' ἄνεμον καὶ ῥοῦν νήχεσθαι, μὴ φοβούμενον τὴν ἀναχάραξιν τῆς λεπίδος, ἅτε δὴ μὴ πρὸς οὐρὰν τὰς ἐπιπτυχὰς ἐχούσης [58]. ὁ δὲ θύννος οὕτως ἰσημερίας αἰσθάνεται καὶ τροπῆς, ὥστε καὶ τὸν ἄνθρωπον διδάσκειν, μηδὲν ἀστρολογικῶν κανόνων δεόμενον. ὅπου γὰρ ἂν αὐτὸν αἱ τροπαὶ χειμῶνος καταλάβωσιν, ἀτρεμεῖ, καὶ διατρίβει περὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἄχρι τῆς ἰσημερίας. ἀλλὰ τῆς γεράνου σοφὸν ἡ τῆς λίθου περίδραξις, ὅπως προϊεμένη πυκνὸν [59] ἐξυπνίζηται; καὶ πόσῳ σοφώτερον, ὦ φίλε, τὸ τοῦ δελφῖνος, ᾧ

fronte mare branchias conſtringit, laeuiterque per ſummam ſuperficiem defluens ſquamas deprimit, neque cum horrore erigit. Hoc, inquam, omnium commune eſt piſcium, excepto ellope. Is ſuapte natura ſecundo vento et fluxu nat, neque metuit ſibi a ſquamarum erectione, cum earum commiſſurae non ſint verſus caudam conſertae. Iam thynnus ita exacte aequinoctia et ſolſtitia ſentit, vt etiam hominem doceat, nihil huc tabulis opus habentem aſtrologicis. Vbi enim eum bruma deprehendit, ibi quieſcit, eodemque ſe loco continet vſque ad aequinoctium. Callidum vero eſt illud gruis, quod lapidem tenet, vt, eo excidente, euigilet. Quanto, amice, maior eſt delphini ſolertia? Huic

57. ἔλλοπος] Hoc vocabuli poëtae pro quouis piſce ſumunt: vnde piſcari eſt ἐλλοπιεύειν, Theocrito Idyl. I. Vide Euſtathium in Odyſſ. μ. 252. et Athenaeum libro ſeptimo, vbi docetur, eſſe cum acipenſere eundem: quod idem eſt apud Plinium lib. 9. cap. 17. etſi in fine lib. 32. videatur negari. Certe deſcriptio priore loco tradita cum Plutarchianis optime conuenit. Et confirmatur haec opinio Nigidii Figuli verbis apud Macrobium 3. Saturn. 16. *Xylander.*

58. *Quum in eo piſce ſquamae, qua parte vnae alteris tegularum ad inſtar incumbunt, non verſus caudam reſpiciunt. Reiske.*

59. ἡ τοῦ λίθου περίδραξις, ὅπως προϊεμένη πρὸς τὸν κτύπον ἐξυπνίζηται. *Reiske.*

60. Iam-

στῆναι μὲν οὐ θέμις, οὐδὲ παύσασθαι φορᾶς [60]. (ἀεικίνητος γάρ ἐστιν ἡ φύσις αὐτοῦ, καὶ ταυτὸν ἔχουσα τοῦ ζῆν καὶ τοῦ κινεῖσθαι πέρας) ὅταν δὲ ὕπνου δέηται, μετεωρίσας ἄνω τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάττης, ὕπτιον ἀφῆκε διὰ βάθους, αἰώρας τινὶ σάλῳ κομιζόμενος [61], ἄχρι προσπεσεῖν καὶ ψαῦσαι τῆς γῆς. οὕτω δ' ἐξυπνισθεὶς ἀναῤῥοιζεῖ, καὶ πάλιν ἄνω γενόμενος [62] ἐνδίδωσι, καὶ φέρεται κινήσει τινὰ μεμιγμένην ἀνάπαυσιν αὐτῷ μηχανώμενος. τὸ δ' αὐτὸ δρᾶν καὶ θύννους ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας λέγουσιν. ἐπεὶ δ' ἄρτι τὴν μαθηματικὴν οὕτω [63] τῆς τοῦ ἡλίου μεταβολῆς [64] ἐτέλεσα [65] πρόγνωσιν, ἧς μάρτυς Ἀριστοτέλης ἐστὶν, ἄκουσον ἤδη τὴν ἀριθμητικὴν ἐπιστήμην αὐτῶν· πρότερον δὲ ναὶ μὰ Δία τὴν ὀπτικὴν, ἣν ἔοικε μηδ' Αἰσχύλος ἀγνοῆσαι. λέγει γὰρ τοῦτο· Σκαιὸν [66] ὄμμα παραβαλὼν

Huic cum nefas ſit ſtare, et motu vacare, in quo natura eius ſemper eſt, neque ante mouendi, quam viuendi, finem facit: quando ſomnum captat, corpus ſurſum ad ſuperficiem maris euehit, ſupinumque rurſum per profundum dimittit, fluctu quodam vectationis agitatus, donec ad terram perueniat: ibi excitatus e ſomno, ſurſum cum impetu ad maris ſuperficiem effertur, iterumque poſt ſe demittit, itaque ſibi in motu quietem quandam machinatur. Idem eadem de cauſa facere thynnos aiunt. Quorum quoniam paulo ante mathematicam praedictionem conuerſionum Solis retuli, cui etiam Ariſtoteles teſtimonium perhibet: audi nunc etiam arithmeticam eorum ſcientiam: imo opticam me hercle prius dicam, quam videtur non ignoraſſe Aeſchylus. Sunt enim haec eius verba:

In morem thunni obliquos oculos ingerens.

Viden-

60. Iambus hic eſt, neſcio, vnde depromtus. *Reiske.*

61. κοιμιζόμενος. *Reiske.*

62. θέμενος Petau.

63. οὕτω] F. αὐτῶν. *Reiske.*

64. τὴν τοῦ ἡλίου μεταβολὴν Pet. Ald. et Baſ.

65. ἐτέλεσα] Num ἐπελήλυθα, an ἐγέλας. *quia modo me ridebas praedicantem obſeruatas a thynnis mutationes ſolis. Reiſ.*

66. λέγει γάρ που· τὸ σκαιὸν ὄμμα — *dicit enim alicubi: ſiniſtrum oculum conniuens, vel claudens, vt thynnus.* Ita verti debet παραβαλὼν ὄμμα, non *oculum applicans.* V. Aelian. H. A. VII. 42. *Reiske.*

67. τῷ

θύννου δίκην. τῷ γὰρ ἑτέρῳ [67] δοκοῦσιν ἀμβλυώττειν· ὅθεν ἐμβάλλουσιν εἰς τὸν Πόντον ἐν δεξιᾷ, τῆς γῆς ἐχόμενοι, καὶ τοὐναντίον, ὅταν ἐξίωσιν· ἐμφρόνως πάνυ καὶ νουνεχῶς ἀεὶ τὴν τοῦ σώματος φυλακὴν ἐπὶ τῷ κρείττονι ποιούμενοι τῶν ὀφθαλμῶν. ἀριθμητικῆς δὲ διὰ τὴν κοινωνικὴν (ὡς ἔοικε) καὶ φιλάλληλον ἀγάπησιν ἑαυτῶν [68] δεηθέντες, οὕτως ἐπ' ἄκρον ἥκουσι τοῦ μαθήματος, ὥστε, ἐπεὶ πάνυ χαίρουσι τῷ συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι μετ' ἀλλήλων, ἀεὶ τὸ πλῆθος τῷ σχήματι κυβίζουσι, καὶ στερεὸν ἐκ πάντων ποιοῦσιν, ἓξ ἴσοις ἐπιπέδοις περιεχόμενοι [69]. εἶτα νήχονται τὴν τάξιν [70] οὕτω τὸ πλαίσιον ἀμφίστομον διαφυλάττοντες. ὁ γοῦν θυννοσκόπος, ἂν ἀκριβῶς λάβῃ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπιφανείας, εὐθὺς ἀποφαίνεται, πόσον ἐστὶ πᾶν τὸ πλῆθος· εἰδὼς, ὅτι καὶ τὸ βάθος αὐτῶν ἐν ἴσῳ τεταγμένον στοιχείῳ πρός τε τὸ πλάτος ἐστὶ καὶ τὸ μῆκος. ἀμίαις δὲ καὶ τοὔνομα παρέσχηκεν ὁ συναγελασμὸς, οἶμαι δὲ καὶ ταῖς πηλαμύσι. τῶν δ' ἄλλων γενῶν, ὅσα

Videntur enim altero oculo coecutire thynni. Itaque in mare ita ingrediuntur, vt a dextra habeant terram, et egrediuntur, vt a ſiniſtra: plane prudenter atque attente cuſtodiam corporis meliori oculo committentes. Arithmetica autem ob ſocietatis tutelam, vt apparet, et mutuam dilectionem cum haberent opus, ita ad ſummum eius ſcientiae peruenerunt, vt, cum gaudeant conuictu et congregatione, multitudinem ſemper in cubi modum ſtipent, vniuerſis in ſex planas ſuperficies diſtributis. Deinde ita natant, vt ordinem ſic conſeruent, figura ſemper, in quam libeat partem, verſatili. Itaque is, qui eos obſeruat, ſpeculator, ſi vnum latus ſuperficiei exſtantis recte dinumerauerit, ſtatim de toto numero ipſorum poteſt pronunciare, ſciens, longitudinem, latitudinem et craſſitiem figurae inter ſe eſſe aequalia. Amiae etiam nomen inde habent, quod ſimul eant: puto etiam pelamydes. Reliquorum generum, quae conſpiciuntur et

67. τῷ ἑτέρῳ] ſiniſtro puta. *Reiske.*

68. αὐτῶν Petau. Ald. et Baſ.

69. περιεχόμενον Turn. Vulc. et Bong.

70. F. νήχονται κατὰ τάξιν. *Reiske.*

71. σπογ-

φαίνεται καὶ ζῇ κοινωνικῶς μετ' ἀλλήλων ἀγεληδὸν, οὐκ ἄν τις εἴποι τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ τὰς κατ' ἰδίαν κοινωνίας αὐτῶν καὶ συμβιώσεις ἰτέον, ὧν ἐστὶ καὶ ὁ τὸ πλεῖστον ἐξαναλώσας Χρυσίππου μέλαν πινοθήρας, παντὶ καὶ φυσικῷ βιβλίῳ καὶ ἠθικῷ προεδρίαν ἔχων. τὸν γὰρ σπογγοθῆρα[71] οὐχ ἱστόρηκεν· οὐ γὰρ ἂν παρέλιπεν. ὁ μὲν οὖν πινοθήρας ζῶόν ἐστι καρκινῶδες· (ὥς φασι) καὶ τῇ πίνῃ σύνεστι, καὶ πυλωρεῖ τὴν κόγχην προκαθήμενος, ἐῶν ἀνεῳγμένην καὶ διακεχηνυῖαν, ἄχρι προσπέσῃ τι τῶν ἁλωσίμων αὐτοῖς ἰχθυδίων· τότε δὲ τὴν σάρκα τῆς πίνης δακὼν παρεισῆλθεν, ἡ δὲ συνέκλεισε τὴν κόγχην, καὶ κοινῶς τὴν ἄγραν ἐντὸς ἕρκους γενομένην κατεσθίουσι· τὸν δὲ σπόγγον ἡνιοχεῖ θηρίδιον, οὐ καρκινῶδες, ἀλλ' ἀράχνῃ παραπλήσιον. οὐ γὰρ ἄψυχον, οὐδ' ἀναίσθητον, οὐδ' ἄναιμον ὁ σπόγγος ἐστὶν, ἀλλὰ ταῖς μὲν πέτραις, ὡς ἄλλα πολλὰ, προσπέφυκεν, ἔχει δὲ κίνησιν ἰδίαν ἐξ ἑαυτοῦ καὶ εἰς ἑαυτὸν, οἷον ὑπομνήσεως καὶ παιδαγωγίας δεομένην. μα-

et viuunt ſocietate deuincta, numerus exprimi non poteſt. Itaque potius accedamus ad eas ſocietates recenſendas, quae privatim piſcibus intercedunt. De quibus eſt is, qui plurimum atramenti Chryſippo conſumſit, primo in omnibus phyſicis, omnibus ethicis libris, loco poſitus, pinnotheras. Spongotheram enim Chryſippus non nouerat, alioquin haud praeteriturus. Pinnotheras, cui ab obſeruanda pinna nomen factum, animal eſt cancri ad formam accedens, (ſic enim traditur) et cum pinna degit, eiuſque conchae apertionem obſeruat, foris adſidens apertae et hianti: donec aliquis piſciculus accidat, qui ab ipſis capi poſſit. Tunc carnem pinnae mordens, eam de captura monet, vnaque in teſtudinem intrat. Ea concham claudit: ſic praeda intra ſuam munitionem recepta ſimul veſcuntur. Spongotheres gubernatur ab animalculo, quod non cancri, ſed araneae, ſimile eſt. Non enim anima et ſanguine caret ſpongia: ſed ſaxis adnata, vt multa etiam alia, motum habet peculiarem a ſe ipſa et in ſe ipſam, qui monitore tamen et veluti paedagogo habeat opus.

71. σπογγοθήραν. *Reiske.* Et ita etiam dat Petau.

72. ση-

νὸς γὰρ ὢν ἄλλως, καὶ τοῖς ἀραιώμασιν ἀνειμένος ὑπ' ἀργίας καὶ ἀμβλύτητος, ὅταν ἐμβῇ τι τῶν ἐδωδίμων, ἐκείνου σημήναντος [72], ἔμυσε καὶ κατηνάλωσεν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνθρώπου προσιόντος, ἢ θίγοντος, διδασκόμενος καὶ χαρασσόμενος, οἷον ἔφριξε καὶ συνέκλεισε τὸ σῶμα πήξας καὶ πυκνώσας, ὥστε μὴ ῥᾳδίαν, ἀλλὰ δύσεργον, εἶναι τὴν ὑποτομὴν αὐτοῦ τοῖς θηρεύουσιν. αἱ δὲ πορφύραι συναγελαζόμεναι, τὸ μὲν κηρίον, ὥσπερ αἱ μέλιτται, κοινῇ ποιοῦσιν, ἐν ᾧ λέγονται γονεύειν· τὰ δ' ἐδώδιμα τῶν βρύων καὶ τῶν φυκίων [73] ἀναλαμβάνουσαι προϊσχόμενα [74] τοῖς ὀστράκοις, οἷον ἐν περιόδῳ κυκλουμένην ἑστίασιν ἀλλήλαις παρέχουσιν, ἑτέραν ἑτέρας ἔξωθεν ἐπινεμομένης. καὶ τί ἄν τις ἐν τούτοις τὴν κοινωνίαν θαυμάσειεν, ὅπου τὸ πάντων ἀμικτότατον καὶ τὸ θηριωδέστατον [75], ὧν τρέφουσι ποταμοὶ καὶ λίμναι καὶ θάλασσαι, ζῷον, ὁ κροκόδειλος, θαυμαστὸν ἑαυτὸν ἐπιδείκνυται πρὸς κοινωνίαν καὶ χάριν ἐν τοῖς πρὸς τὸν τροχίλον συμβολαίοις; ὁ γὰρ τροχίλος ἐστι μὲν ὄρνις τῶν

opus. Nam alioqui rara, et multis hiatibus aperta ſpongia, ob ignauiam et hebetudinem, ſi quid eorum, quae ſunt eſui, intrauerit in caua ipſius, ſpongothera indicante, ſe contrahit, atque id conſumit: multoque magis, homine accedente, aut tangente, monita et puncta ab ſuo cuſtode ſpongia, quaſi inhorret, clauſoque ore ita ſe ſtipat, vt difficulter poſſit a venantibus abſcindi. Purpurae gregatim conſueſcentes, fauum quidem communiter, apium inſtar conficiunt: in quo dicuntur generare. Muſci et algae quidquid eſt eſui, ita in ſuas teſtas recipiunt, vt iis in orbem exſertis quaſi circularem conuiuationem praebeant, vna alterius alimentum depaſcente. Et vero quis in hiſce admiretur communitatem? quando etiam crocodili, quo nullum animal perinde efferum et a ſocietate alienum, mare, flumina, paludes, gignunt, tamen in ſuis cum trochilo commerciis mirificam demonſtrat coniunctionem atque elegantiam. Trochilus auis eſt

72. σημαίνοντος Turn. et Bong.
73. φωκίων Pet. φωκέων Turn. et Vulc.
74. προσισχόμενα. *Reiske.*
75. θηριωδέστερον Turn. Vulc. et Bong.

76. προσ-

ἑλείων καὶ παραποταμίων, φρουρεῖ δὲ τὸν κροκόδειλον, οὐκ οἰκόσιτος, ἀλλὰ τοῖς ἐκείνου λειψάνοις παρατρεφόμενος. ὅταν γὰρ αἴσθηται τοῦ κροκοδείλου καθεύδοντος, ἐπιβουλεύοντα τὸν ἰχνεύμονα πηλούμενον, καὶ ἐπ' αὐτὸν, ὥσπερ ἀθλητὴν, κονιόμενον, ἐπεγείρει φθεγγόμενος καὶ κολάπτων. ὁ δὲ οὕτως ἐξημεροῦται πρὸς αὐτὸν, ὥστε τοῦ στόματος διαχανὼν ἐντὸς παρίησι, καὶ χαίρει τὰ λεπτὰ τῶν ἐνισχομένων τοῖς ὀδοῦσι σαρκῶν ἐκλέγοντος ἀτρέμα τῷ ῥάμφει καὶ διασκαλεύοντος. ἂν δὲ μετρίως ἔχων ἤδη βούληται συναγαγεῖν τὸ στόμα καὶ κλεῖσαι, προκλίνει [76] τὴν σιαγόνα, καὶ διασημαίνει, καὶ οὐ πρότερον καθίησιν, ἢ συναισθανόμενον ἐκπτῆναι τὸν τροχίλον. ὁ δὲ καλούμενος ἡγεμὼν μεγέθει μέν ἐστι καὶ σχήματι κωβιῶδες ἰχθύδιον, τὴν δ' ἐπιφάνειαν ὄρνιθι φρίσσοντι διὰ τὴν τραχύτητα τῆς λεπίδος ἐοικέναι λέγεται, καὶ ἀεὶ σύνεστιν ἑνὶ τῶν μεγάλων κητῶν, καὶ προνήχεται τὸν δρόμον ἐπευθύνον [77], ὅπως οὐκ ἐνσχεθήσεται βράχεσιν, οὐδ' εἰς τέναγος, ἤ τινα πορθ-

est ex earum genere, quae circa lacus et fluuios versantur. Ea crocodilum custodit, non proprio victu, sed eius reliquiis enutrita. Cum enim sentit, ichneumonem luto (sicut athletae puluere solent) oppletum crocodilo dormiendi insidiari, vociferans et tundens rostro hunc excitat. Crocodilus vicissim ita se huic cicurem praebet, vt eum aperto ore intromittat, gaudeatque eo tenues carnium particulas, quae dentibus inhaeserant suis, rostro sensim legente et deradente. Et vbi iam contentus, os claudere vult, leniter mandibulam inclinans id significet, neque eam prius demittat, quam trochilum euolasse senserit. Piscis autem, qui Graecis Hegemon, quod est dux, siue ductor, appellatur, exiguus est, gobio non absimilis quantitate et forma, semperque adest magno alicui ceto, praenatansque eius cursum dirigit, ne in vadum is, aut in limum, vel fretum aliquod, incidat,

76. προσκλίνει. *Reiske.*

77. Nil refert, ἐπευθύνον, an ἐπευθύνων [vti Petau. dat.] legatur. Hoc ad ἡγεμὼν, illud ad ἰχθύδιον redit. Videtur tamen vulgata potius seruanda ob sequens ἐκεῖνο p. 81, 5. *Reiske.*

78. σκα-

μὸν ἐμπέσῃ δυσέξοδον. ἕπεται γὰρ αὐτῷ τὸ κῆτος, ὥσπερ οἴακι ναῦς, παραγόμενον εὐπειθῶς. καὶ τῶν μὲν ἄλλων ὅτι ἂν παραλάβῃ τῷ χάσματι, ζῶον, ἢ σκάφος [78], ἢ λίθον, εὐθὺς διέφθαρται καὶ ἀπόλωλε πᾶν ἐμβεβυθισμένον· ἐκεῖνο δὲ γινώσκον ἀναλαμβάνει τῷ στόματι καθάπερ ἄγκυραν ἐντός. ἐγκαθεύδει γὰρ αὐτῷ, καὶ τὸ κῆτος ἕστηκεν ἀναπαυομένου καὶ ὁρμεῖ· προελθόντος δ' αὖθις ἐπακολουθεῖ, μήτε ἡμέρας, μήτε νυκτὸς ἀπολειπόμενον, ἢ ῥέμβεται καὶ πλανᾶται, καὶ πολλὰ διεφθάρη, καθάπερ [79] ἀκυβέρνητα πρὸς γῆν ἐξενεχθέντα. καὶ γὰρ ἡμεῖς περὶ Ἀντίκυραν ἑωράκαμεν, οὐ πάλαι καὶ πρότερον [80] ἱστοροῦσιν, οὐ πόῤῥω Βουνῶν ἐξοκείλαντος καὶ κατασαπέντος, λοιμὸν γενέσθαι. ἆρ' οὖν ἄξιόν ἐστι [81] ταύταις ταῖς κοινωνίαις καὶ συμπεριφοραῖς παραβάλλειν; ὁ γὰρ [82] Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ φιλίας

incidat, vnde exitus difficulter detur. Sequitur cetus, veluti clavum nauis, cursum eius tenens. Et quidquid aliarum est rerum, siue animal, siue nauis, siue lapis, quod ad ceti rictum accidit, id statim demersum in eius ventrem periit. Ductorem autem suum agnoscens veluti ancoram intro recipit. Intus enim dormit ductor, et cetus, eo quiescente, subsistit ac stationem agit: rursumque, eo progrediente, sectatur, neque noctu dieue abscedit. Si enim abscedat, vagatur iam erratque cetus: et multi ceti, quasi gubernatore destituti, pereunt ad terram elati. Idque nos vidimus apud Anticyram: et memorant ante, ceto haud procul Bunis ita in litus egresso atque putrefacto, pestem ortam fuisse. Dignum vero est his societatibus et consensui ac consuetudini eas amicitias componere, quas Aristoteles narrat vulpium

78. σκάφος] Atqui quomodo naues deglutiat cetus, vel balaena, cui angustae fauces sunt? *Reiske.*

79. καὶ πολλάκις [vel τὰ πολλὰ] διεφθάρη, καθάπερ πλοῖα ἀκυβέρνητα. *Reiske.*

80. ἑωράκαμεν οὐ πάλαι, καὶ πρότερον ἤδη τινὸς ἱστοροῦσιν. *Reis.*

81. ἄξιον ἐστί τι ταύταις — *R.*

82. παραβάλλειν. ὁ γὰρ] Vtcunque haec cohaerent. Sed puto legendum παραβάλλειν, ὡς ὁ Ἀρ. Sic enim sententia erit concinna. *Xylander.* ὁ γὰρ —] Bene habet hic locus. Est fictus sermo, vel fictum argumentum occurrentis ad hactenus disputata, statim refutandum. *Reiske.*

ἀλωπέκων καὶ ὄφεων, διὰ τὸ κοινὸν αὐτοῖς πολέμιον εἶναι τὸν ἀετὸν, καὶ τὰς ὠτίδων πρὸς ἵππους, ὅτι χαίρουσι προσπελάζουσαι [83] καὶ διασκάλλουσαι τὸν ὄνθον. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδ᾽ ἐν μελίτταις ὁρῶ τοσαύτην, οὐδ᾽ ἐν μύρμηξιν, ἐπιμέλειαν ἀλλήλων· τὸ γὰρ κοινὸν αὔξουσι πᾶσαι καὶ πάντες ἔργον, ἑτέρῳ δὲ καθ᾽ ἕτερον ἑτέρου στοχασμὸς οὐδεὶς, οὐδὲ φροντίς ἐστιν. ἔτι δὲ μᾶλλον κατοψόμεθα τὴν διαφορὰν, ἐπὶ τὰ πρεσβύτατα καὶ μέγιστα τῶν κοινωνικῶν ἔργων, καθηκόντων [84] τὰ περὶ τὰς γενέσεις καὶ τεκνώσεις τὸν λόγον τρέψαντες. πρῶτον μὲν γὰρ οἱ λίμναις παρήκουσαν [85], ἢ ποταμοὺς ὑποδεχομένην, νεμόμενοι θάλατταν ἰχθύες, ὅταν μέλλωσι τίκτειν, ἀνατρέχουσι, τῶν ποτίμων ὑδάτων τὸ πρᾳότατον καὶ τὸ ἄσαλον διώκοντες. ἀγαθὴ γὰρ ἡ γαλήνη λοχεῦσαι. καὶ τὸ ἄθηρον ἅμα ταῖς λίμναις ἔνεστι καὶ ποταμοῖς, ὥστε σώζεσθαι τὰ τικτόμενα. διὸ καὶ πλεῖστα καὶ μάλιστα γονεύεται περὶ τὸν Εὔξεινον πόντον· οὐ γὰρ τρέφει κήτη ἀλλ᾽, ἢ φώκην ἀραιὰν καὶ δελφῖνα

vulpium et ſerpentum, quia communem inimicum habeant aquilam? aut otidibus cum equis, quibus appropinquare et fimum diſiicere gaudent? Ego ne in apibus quidem ipſis, aut formicis, tantum animaduerto mutuae procurationis. Nam vt commune opus omnes augent: ita alteri nulla eſt alterius cura, nulla conſideratio. Hoc diſcrimen magis etiam elucefcet, ſi ſermonem conuertamus ad ea, quae ſocietatis antiquiſſima ſunt et potentiſſima opera, nempe ad foetus procreationem. Primum enim piſces, qui paludibus contiguum, aut amnes excipiens, mare inhabitant, inſtante partu, ſurſum euadunt, potabilium aquarum mitiſſimam ac placidiſſimam quaerentes. Nam et partui tranquillitas eſt commoda, et a belluis immunes ſunt fluuii, ſunt paludes: vt foetus ſaluti iam conſulant. Quae cauſa eſt, quod piſcium maxima vis apud Euxinum procreatur pontum. Non enim cete ibi ſunt, ſed duntaxat exilem phocam, et paruum delphi-

83. προσπελάζουσι Turn. Vulc. et Bong. contra Petau. pro χαίρουσι dat χαίρουσαι.

84. καὶ καθηκόντων. *Reiske.*

85. προσήκουσαν. *Reiske.*

86. ὅτι

μικρόν. ἔτι [86] δὲ ἡ τῶν ποταμῶν ἐπιμιξία, πλείστων καὶ μεγίστων ἐκδιδόντων εἰς τὸν Πόντον, ἤπιον παρέχει καὶ πρόσφορον τοῖς λοχευομένοις κρᾶσιν. τὸ [87] δὲ τοῦ ἀνθίου θαυμασιώτατόν ἐστιν, ὃν Ὅμηρος ἱερὸν ἰχθὺν εἴρηκε. καίτοι μέγαν τινὲς οἴονται τὸν ἱερὸν, (καθάπερ ὀστοῦν ἱερὸν τὸ μέγα, καὶ τὴν ἐπιληψίαν, μεγάλην νόσον οὖσαν, ἱερὰν καλοῦσιν) ἔνιοι δὲ κοινῶς τὸν ἄφετον καὶ ἱερωμένον [88]. Ἐρατοσθένης δὲ τὸν χρυσόφρυν ἔοικεν, Εὐδρομίην χρύσειον ἐπ' ὀφρύσιν, ἱερὸν ἰχθὺν λέγειν. πολλοὶ δὲ τὸν ἔλλοπα. σπάνιος γάρ ἐστι καὶ οὐ ῥάδιος ἁλῶναι. φαίνεται δὲ περὶ Παμφυλίαν πολλάκις. ἂν οὖν ποτε λάβωσι, στεφανοῦνται μὲν αὐτοὶ, στεφανοῦσι δὲ

delphinem habet. Tum fluuiorum plurimorum atque maximorum in eum ſe effundentium admixtio temperiem partibus commodam efficit. Maxime admirabilis eſt anthias piſcis, quem ſacrum Homerus appellat: etſi pro magno piſcem ſacrum quidam interpretantur, quo modo os magnum ſacri appellationem habet, et morbus comitialis, cum ſit magnus, ſacer dicitur: alii ſacrum eum intelligunt, qui dimittendus ſit, vtpote alicuius numinis tutelae conſecratus. Eratoſthenes videtur interpretari chryſophryn, ſic ab aureis ciliis dictum:

Aureus huic ſacro ſua cilia circulus ambit.

Ellopem putant multi. Eſt enim rarus, et non facilis captu. Apud Pamphyliam ſaepenumero viſitur: et cum eum capiunt, tum et ipſi piſcatores coronantur, et lembos ſuos ſertis redimiunt,

86. ὅτι δὲ ἡ τῶν] ὅτι pro ἔτι legitur falſo. [in cod. Petau. puta] Alteram enim cauſam refert, cur tam multi in Euxino naſcantur piſces. *Xylander.*

87. ὃ δὲ τοῦ — *quod autem in Anthia maxime mirandum eſt, id eſt, quod, vbi ille ſit, cete nulla ſunt.* Debuerat auctor ſtatim ſubiicere ὅπου ἂν ὀφθῇ, θηρίον οὐκ ἔστι. At ille poſt multa interiecta demum p. 84. 3. ad propoſitum venit. Poteſt tamen illis ambagibus careri, ſi ὃν deleatur vſ. 4. *quod autem in Anthia maxime mirabile eſt, hoc eſt, quod Homerus* [Iliad. π. v. 407.] *eum ſacrum, vel ſanctum, appellauit. Reiske.*

88. ἄφετον καὶ ἱέμενον.] Lego ἱερωμένον, aut καθιερωμένον. De hoc piſce vide Euſtathium Ilia. π. 407. *Xylander.* ἱέμενον nempe dat Petau.

τὰς ἁλιάδας, κρότῳ δὲ καὶ πατάγῳ καταπλέοντας[89] αὐτοὺς ὑποδέχονται καὶ τιμῶσιν. οἱ δὲ πλεῖστοι τὸν ἀνθίαν ἱερὸν εἶναι καὶ λέγεσθαι νομίζουσιν. ὅπου γὰρ ἂν ἀνθίας ὀφθῇ, θηρίον οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ θαῤῥοῦντες μὲν οἱ σπογγοθῆραι κατακολυμβῶσι, θαῤῥοῦντες δὲ τίκτουσιν οἱ ἰχθύες, ὥσπερ ἐγγυητὴν ἀσυλίας ἔχοντες. ἡ δ' αἰτία δυσλόγιστος, εἴτε φεύγει τὰ θηρία τὸν ἀνθίαν, ὡς σῦν ἐλέφαντες, ἀλεκτρυόνα δὲ λέοντες· εἴτ' ἐστὶ σημεῖα τόπων ἀθήρων, ἃ γινώσκει καὶ παραφυλάττει συνετὸς ὢν καὶ μνημονικὸς ὁ ἰχθύς. ἀλλὰ ἥ γε[90] πρόνοια κοινὴ τοῖς τίκτουσι τῶν γεννωμένων, οἱ δ' ἄῤῥενες οὐ τῶν[91] αὐτῶν κατεσθίουσι γόνον, ἀλλὰ καὶ προσδιατρίβουσι τοῖς κυήμασιν ὠοφυλακοῦντες, (ὡς ἱστόρηκεν Ἀριστοτέλης) οἱ δὲ ἑπόμενοι ταῖς θηλείαις, καταῤῥέουσι μικρὸν τὸν ὀρόν[92]. ἄλλως γὰρ οὐ γίνεται μέγα τὸ τεχθὲν, ἀλλ' ἀτελὲς μένει καὶ ἄναυξον· ἰδίᾳ δὲ αἱ φυκίδες[93] ἐκ τῶν φυκίων οἷον νεοττιὰν διαπλασάμεναι περιαμπέχουσι τὸν γό-

miunt, ac cum ſtrepitu plauſuque aduecti, excipiunt et venerantur. Plerique tamen anthiam putant eſſe ſacrum piſcem: itaque dici, quod, vbi anthias apparet, nulla eſt bellua, ſed audacter ſpongiarum captatores vrinant, audacter piſces foetificant, tanquam obſidem ſecuritatis a praedantibus nacti. Cauſa colligi non facile poteſt: fugiantne belluae anthiam, vt ſuem elephanti, gallum leones: an ſignum eius praeſentia ſit locorum belluis carentium, quae agnoſcat ille et obſeruet, vt calliditate et memoria praeditus. Porro autem piſcium foetus procuratio vtrique eſt ſexui communis: tantumque abeſt, vt mas foetum deuoret, vt etiam adſideat ouis, eaque cuſtodiat. Teſtis Ariſtoteles. Etſi qui foemellas ſectantur, exiguum aliquid ſeminis infundunt: quod alias foetus ad iuſtam magnitudinem non excreſcat. Peculiariter phycides ex alga veluti nidum quendam conſtru-

89. καταγοντας Turn. Vulc. et Bong.

90. ἀλλ' ἡ μὲν πρόνοια. *Reiske.*

91. οὐ τὸν αὐτῶν. *Reiske.*

92. Num καταῤῥαίνουσι κατὰ μικρὸν τὸν σπόρον. *ſpargunt paulatim, vel eiaculantur, ſemen. Reiske.* Pro ὀρὸν dat ὀῤῥὸν Pet. ὄῤῥιν Turn. Vulc. et Bong.

93. φωκίδες, et ſtatim poſt φωκίων, Petau.

94. αὐ-

νον, καὶ σκέπουσιν ἀπὸ τοῦ κλύδωνος. τοῦ δὲ γαλεοῦ τὸ φιλόστοργον οὐδενὶ τῶν ἡμερωτάτων ζώων ὑπερβολὴν γλυκυθυμίας πρὸς τὰ ἔκγονα καὶ χρηστότητος ἀπολέλοιπε. τίκτουσι μὲν γὰρ ὠὸν, εἶτα ζῶον, οὐκ ἐκτὸς, ἀλλ' ἐντὸς ἐν ἑαυτοῖς. καὶ τρέφουσιν οὕτως καὶ φέρουσιν, ὥσπερ ἐκ δευτέρας γενέσεως. ὅταν δὲ μείζονα γένηται, μεθιᾶσι θύραζε, καὶ διδάσκουσι νήχεσθαι πλησίον· εἶτα πάλιν εἰς ἑαυτοὺς διὰ τοῦ στόματος ἐπαναλαμβάνουσι, καὶ παρέχουσιν ἐνδιαιτᾶσθαι τὸ σῶμα χώραν ἅμα καὶ τροφὴν καὶ καταφυγὴν, ἄχρις ἂν ἐν δυνάμει τοῦ βοηθεῖν αὐτοῖς γένηται. θαυμαστὴ δὲ καὶ ἡ τῆς χελώνης περὶ τὴν γένεσιν καὶ σωτηρίαν τῶν γεννωμένων ἐπιμέλεια. τίκτει μὲν γὰρ ἐκβαίνουσα τῆς θαλάττης πλησίον· ἐπωάζειν δὲ μὴ δυναμένη, μηδὲ χερσεύειν πολὺν χρόνον, ἐντίθησι τῇ ψάμμῳ τὰ ὠὰ, καὶ τὸ λειότατον ἐπαμᾶται τῆς θινὸς αὐτοῖς [94] καὶ μαλακώτατον· ὅταν δὲ καταχώσῃ καὶ ἀποκρύψῃ βεβαίως, οἱ μὲν λέγουσι τοῖς ποσὶν ἀμύττειν καὶ καταστίζειν τὸν τόπον, εὔσημον ἑαυτῇ ποιοῦσαν· οἱ δὲ, τὴν θήλειαν ὑπὸ τοῦ ἄῤῥενος τρεπομένην [95], τύπους ἰδίους καὶ σφραγῖδας ἐναπολείπειν. ὃ δὲ

construentes, eo suum foetum ab vndis defendunt. Mustelae amor erga prolem ac dilectio tantum habet suauitatis, quantum nulla, etiam cicuratissima, superare possint animalia. Ouum parit, et vbi exclusus est foetus, non foris, sed intro receptum eum ita alit et educat, tanquam denuo paritura. Et cum aliquantum adoleuit, emittitur, doceturque iuxta natare: deinde rursum per os in se recipit, receptaculum iuxta ei et alimentum praebens ac locum tutum, dum eo virium perueniat, vt ipse tutari se possit. Testudinis quoque in pariendo, et foetu ruendo, mirabilis est accuratio. Parit e mari egressa in vicinia. Deinde quia incubare, diuue in terra morari non potest, oua in sabulo ponit, laeuissimum et mollissimum ei ingerens. Vbi texit, satisque tuto obruit, sunt, qui dicant, eam pedibus locum notis impressis notare, itaque facere, vt facile ab ipsa agnosci possit. Alii foemellam a mare nutritam sigilla propria et formulas ibi relin-

94. αὐτῆς Petau.

95. προτρεπομένην, *iussam, impulsam amare. Reiske.*

 96. ὅπως

τȣ́τȣ θαυμασιώτερόν ἐςιν, ἡμέραν ἐκφυλάξασα τεσσαρακοςὴν (ἐν τοσαύταις γὰρ ἐκπέττεται καὶ περιῤῥήγνυται τὰ ᾠὰ) πρόσεισι καὶ γνωρίσασα τὸν ἑαυτῆς ἑκάςη θησαυρὸν, ὡς ȣ̓δεὶς χρυσίȣ θήκην ἄνθρωπος, ἀσμένως ἀνοίγει καὶ προθύμως. τῶν δὲ κροκοδείλων τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσια, τῆς δὲ χώρας ὁ ςοχασμὸς ἐπίνοιαν ἀνθρώπῳ τῆς αἰτίας ȣ̓ δίδωσιν, ȣ̓δὲ συλλογισμόν. ὅθεν ȣ̓ φασὶ λογικὴν, ἀλλὰ μαντικὴν, εἶναι τὴν περὶ τȣ́τȣ τȣ̃ θηρίȣ πρόγνωσιν. ȣ̎τε γὰρ πλέον, ȣ̎τ' ἔλαττον ἐκβᾶσα, ἀλλὰ ὅσον εἰς ὥραν ἔτȣς ὁ Νεῖλος αὐξηθεὶς ἐπικλύσει καὶ ἀποκρύψει τῆς γῆς, ἐκεῖ τὰ ᾠὰ τίθησιν· ὥςε τὸν ἐντυχόντα τῶν γεωργῶν αὐτὸν γινώσκειν, ἑτέροις τε φράζειν, ὁπόσον αὐτοῖς ὁ ποταμὸς πρόεισιν. ȣ̎τω συνεμετρήσατο μὴ βρεχομένȣ [96] αὐτὸς βρεχόμενος ἐπωάζῃ. ἐκλιπόντων [97] δὲ τῶν σκύμνων, ὃς ἂν [98] εὐθὺς ἀναδὺς μὴ λάβῃ τι τῶν προςυχόντων, ἢ μυῖαν,

relinquere ferunt. Id magis mirabile eſt, quod, diebus XL obſeruatis, (tot enim diebus excoquuntur et rumpuntur oua) ſub earum finem accedunt, et vnaquaeuis ſuum theſaurum, ita vt non melius homines ciſtam cum auro depoſitam agnoſcentes, aperiunt cum gaudio et alacritate. Crocodili his caetera habent ſimilia. Sed conie&#x1d;tatio loci non dat homini occaſionem cauſae ratiocinando explorandae: vnde eſt, quod non rationi, ſed diuinationi, imputetur huius animalis praenotio. Nam neque intra, neque vltra illud ſpatium, ad quod Nilus ſua annua eluuie peruenturus eſt, progreſſus oua ponit; vt quicunque agricola in ea incidat, cum ipſe intelligere, tum aliis queat narrare, quouſque effluxurus ſit amnis: adeo ſcite dimenſus eſt, ne humidus ipſe humido incubet. Excluſis catulis, qui primum in lucem progreſſus non ſtatim ore arripit obuium aliquid, muſcam puta,

96. ὅπως μὴ βρεχόμενα. *Reiſ.* Pro βρεχομένȣ dant βρεχομένων Turn. et Bong.

97. ἐκλεπέντων. *teſta liberatis.* *Reiske.* ἐκλεπισθέντων dant Turn. Vulc. et Bong.

98. ἂν abeſt a Petau.

ἢ ἔριφον [99], ἢ γῆς ἔντερον, ἢ κάρφος, ἢ βοτάνην, τῷ στόματι, διασπαράξασα τοῦτον ἡ μήτηρ ἀπέκτεινε δακοῦσα. τὰ δὲ θυμοειδῆ καὶ δραστήρια στέργει καὶ περιέπει, καθάπερ οἱ σοφώτατοι τῶν ἀνθρώπων ἀξιοῦσι, κρίσει τὸ φιλεῖν [300], οὐ πάθει, νέμουσα. καὶ μὴν αἱ φῶκαι τίκτουσι μὲν ἐν [1] τῷ ξηρῷ, καταμικρὸν δὲ προάγουσαι τὰ σκυμνία, γεύουσι τῆς θαλάττης, καὶ ταχὺ πάλιν ἐξάγουσι. καὶ τοῦτο πολλάκις ποιοῦσιν ἐν μέρει, μέχρις ἂν οὕτως ἐθιζόμενα θαῤῥήσῃ, καὶ στέρξῃ τὴν ἐνάλον δίαιταν. οἱ δὲ βάτραχοι περὶ τὰς ὀχείας ἀνακλήσεσι χρῶνται, τὴν λεγομένην ποιοῦντες ὀλολυγόνα [2] φωνὴν, ἐρωτικὴν καὶ γαμήλιον οὖσαν· ὅταν δὲ τὴν θήλειαν ὁ ἄῤῥην οὕτω προσαγάγηται, κοινῇ τὴν νύκτα περιμένουσιν. ἐν ὑγρῷ μὲν γὰρ οὐ δύνανται, μεθ' ἡμέραν δὲ δεδίασιν ἐπὶ γῆς μίγνυσθαι. γενομένου δὲ σκότους, ἀδεῶς

puta, culicem, vermem, aut festucam, vel herbam, eum mater morsibus dilaniat atque enecat. Feroces autem et strenuos amat et fouet, iudicio, (id quod sapientissimi hominum postulant) non affectui, amorem tribuens. Phocae etiam pariunt in sicco: paulatim autem catulos producunt, et mare iis gustandum praebent, moxque rursum educunt: idque saepe et singulatim faciunt, dum sic adsuescant, audacterque marinam vitam sustineant. Ranae in coitu euocationibus vtuntur, vocem edentes, quae ololygon dicitur, ad amorem et coniugium aptam. Vbi autem mas foemellam sic allexit, vna noctem istam commorantur. Misceri enim in humido non possunt, et interdiu id in terra verentur facere, obortis tenebris absque metu congrediuntur.

99. ἔριφον] Hoedi non nascuntur, neque semper adsunt in ripis fluuiorum. Nimis quoque grandis est hoedus, quam vt modo ouo exclusus crocodilus eum deglutire queat. Quare malim σέρφος, *vermiculum* instar formicae. Paulus Leopardus Emend. V. 21. σέριφον emendat, quod *locustam* vertit, et non contemnenda de v. σέριφος affert. *Reiske.*

300. F. τὸ φιλοῦν, id est, τὴν φιλίαν. *Reiske.*

1. ἐν abest a Petau.

2. ὀλολυγόνην Turn. Vulc. et Bong.

συμπλέκονται προϊόντες [3]. ἄλλως δὲ λαμπρύνουσι τὴν φωνὴν, ὑετὸν προσδεχόμενοι. καὶ τοῦτο σημεῖον ἐν τοῖς βεβαιοτάτοις ἐστίν. ἀλλὰ οἷον, ὦ φίλε Πόσειδον, ὀλίγου πάθος [4] ὡς ἄτοπον πέπονθα καὶ καταγέλαστον, εἴ με, διατρίβοντα περὶ φώκας καὶ βατράχους, τὸ σοφώτατον καὶ θεοφιλέστατον παρῆλθε καὶ ἐξέφυγε τῶν ἐναλίων. ποίας γὰρ ἀηδόνας ἄξιον τῷ φιλομούσῳ τῆς ἀλκυόνος, ἢ τῷ φιλοτέχνῳ [5] χελιδόνας, ἢ τῷ φιλανθρώπῳ [6] πελειάδας, ἢ τῷ τεχνικῷ παραβάλλειν μελίττας; τίνος δὲ γενέσεις καὶ τόκους καὶ ὠδῖνας ὁ θεὸς οὕτως ἐτίμησε; τὰς μὲν γὰρ Λητοῦς γονὰς μίαν ὑποδέξασθαι νῆσον ἐρασθεῖσαν [7] ἱστοροῦσι· τῇ δ' ἀλκυόνι τικτούσῃ περὶ τροπὰς πᾶσαν ἵστησι θάλασσαν ἀκύμονα καὶ ἀσάλευτον [8]. ὅθεν οὐδέν ἐστι ζῶον ἄλλο, ὃ οὕτω [9] φιλοῦσιν ἄνθρωποι, δι' ἣν [10] ἑπτὰ μὲν ἡμέρας, ἑπτὰ δὲ νύκτας

diuntur. Alias autem vocem edunt clariorem, pluuia immineute: idque ſignum eſt vnum de firmiſſimis. Sed quam, o care Neptune, paene in rem incidi abſurdam atque ridiculam? ſi me, circa phocas et ranas oratione moras nectentem, ſapientiſſimum diiſque acceptiſſimum omnium marinorum animal ſubterfugiſſet. Quae enim muſica luſciniarum, quae hirundinum induſtria, quae columbarum humanitas, quod apum artificium, cum alcyonis virtutibus comparari meretur? cuiuſnam animalis ortus et partus deus tanto honore affecit? Latonae partum ferunt ab vna inſula eius amore capta fuiſſe exceptum. Alcyoni autem circa brumam parienti totum mare deus fluctuum et pluviarum vacuum praebet: vt iam animal aliud ſit nullum, quod homines ita merito ament. Huic enim acceptum referre debent,

3. προϊόντες] ſcil. εἰς τὴν γῆν. *Reiske.*

4. πάθους Turn. Vulc. et Bong.

5. φιλοτέκνῳ, *amori prolis.* Idem enim eſt τὸ φιλότεχνον et τὸ τεχνικὸν, vſ. 9. Vid. p. 89. 13. *Reiske.*

6. φιλανθρώπῳ] Lego φιλάνδρῳ, *caritati mariti.* Vid. p. 89, 4. *Reiske.*

7. ἐρασθεῖσαν] Sententia flagitat ὁρμισθεῖσαν, aut ἑρματισθεῖσαν, aut σταθεῖσαν. Et ſane ΕΡΑΘΕΙΣΑΝ facile naſci potuit e ΣΤΑΘΕΙΣΑΝ. *Reiske.*

8. ἀστάλακτον Petau. Ald. et Baſ.

9. οὕτω abeſt a Petau. Ald. et Baſ.

10. ἢ δι' ἥν. *Reiske.*

11. ὡσ-

ἐν ἀκμῇ χειμῶνος ἀδεῶς πλέουσι, τῆς κατὰ γῆν πορείας τηνικαῦτα τὴν διὰ τῆς θαλάσσης ἀσφαλεστέραν ἔχοντες. εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ ἑκάστης τῶν ἀρετῶν, ἃς ἔχει, βραχέα φάναι, φίλανδρος μὲν οὕτως ἐστὶν, ὥστε μὴ καθ' ἕνα καιρὸν, ἀλλὰ δι' ἔτους, συνεῖναι καὶ προσδέχεσθαι τὴν τοῦ ἄῤῥενος ὁμιλίαν, οὐ διὰ τὸ ἀκόλαστον, (ἄλλῳ γὰρ οὐ μίγνυται τοπαράπαν) ἀλλ' ὑπ' εὐνοίας, ὥσπερ γυνὴ γαμετὴ, καὶ φιλοφροσύνης. ὅταν δὲ διὰ γῆρας ἀσθενὴς ὁ ἄῤῥην γένηται συνέπεσθαι, καὶ βαρὺς, ὑπολαβοῦσα γηροφορεῖ καὶ γηροτροφεῖ, μηδαμοῦ προϊεμένη, μηδὲ καταλιποῦσα χωρίς· ἀλλὰ τοῖς ὤμοις ἐκεῖνον ἀναθεμένη, κομίζει πανταχόσε καὶ θεραπεύει, καὶ σύνεστιν ἄχρι τελευτῆς. τῷ δὲ φιλοτέκνῳ καὶ πεφροντικότι σωτηρίας τῶν γεννωμένων, συναισθανομένη κύουσαν ἑαυτὴν, τάχιστα τρέπεται πρὸς ἐργασίαν τῆς νεοττιᾶς, οὐ φυρῶσα πηλὸν, οὐδὲ προσερείδουσα τοίχοις καὶ ὀρόφοις, ὥσπερ αἱ χελιδόνες, οὐδὲ χρωμένη πολλοῖς τοῦ σώματος ἐνεργοῖς μέρεσιν, ὥσπερ τῆς μελίττης [11] ἐνδυό-

bent, quod media hyeme ſeptem diebus totidemque noctibus abſque vllo periculo nauigant, iterque marinum tum terreſtri tutius habent. Quod ſi de ſingulis eius virtutibus pauca ſint dicenda: primum ita maritum diligit alcyon, vt non vno aliquo ſtato tempore, ſed per totum annum, conſuetudine eius vtatur: non ob laſciuiam, (neque enim vnquam alium admittit) ſed ob beneuolentiam et amicitiam, qualis vxori aduerſus ſuum eſt virum. Vbi autem ſenectus marem imbecillum et ad ſectandum tardum reddidit, ipſa eum ſuſcipiens geſtat atque nutrit, nunquam deſtituens, nunquam ſolum relinquens: ſed in humeros ſublatum vſquequaque portat atque fouet, eique ad mortem vſque adeſt. Ad amorem prolis et pro eius ſalute procurationem quod attinet, vbi primum ſe concepiſſe intelligit, ſtatim ad nidum conficiendum ſe confert. Hic non lutum ſubigit, non parietibus, aut culminibus, innititur, vt hirundines, neque multis partibus corporis operantibus vtitur, vt apes, quae cellulas ſuas mellis

11. ὥσπερ τῆς μελίττης] Videntur quaedam deeſſe. Alias facile eſſet αἱ μέλιτται et ἐνδυόμεναι et ἀνοίγουσαι reſcribere. Sed locus mutilus et impeditus eſt. Id ſolum video, loco τῷ σώματι leg. eſſe τῷ σίμβλῳ et εἰς ἑξάγωνα τὸν τύπον ἀγγεῖα. *Reiske.*

 12. εἰς

μένης τῷ σώματι, τὸ κηρίον ἀνοιγούσης, ὁμοῦ ψαύοντες εἰς ἀγκῶνα [12] τόπον ἀγγεῖα διαιροῦσιν. ἡ δ' ἀλκυὼν ἓν ὄργανον ἁπλοῦν, ἓν ὅπλον, ἓν ἐργαλεῖον ἔχουσα, τὸ στόμα, καὶ μηδὲν ἄλλο τοῦ φιλοπόνου καὶ φιλοτέκνου τὸ [13] συνεργὸν, οἷα μηχανᾶται καὶ δημιουργεῖ. χαλεπόν ἐστι μὴ καταμαθόντας πεισθῆναι τῇ [14] ὄψει, τὸ πλαττόμενον ὑπ' αὐτῆς, μᾶλλον δὲ ναυπηγούμενον, σχημάτων πολλῶν μόνον ἀπερίτρεπτον καὶ ἀβάπτιστον. συλλέξασα [15] τὰς τῆς [16] βελόνης ἀκάνθας συντίθησι καὶ συνδεῖ πρὸς ἀλλήλας ἐγκαταπλέκουσα, τὰς μὲν εὐθείας, τὰς δὲ πλαγίας, ὥσπερ ἐπὶ στήμονι κρόκην ἐμβάλλουσα, πρὸς χρωμένην [17] καμπαῖς καὶ περιαγωγαῖς δι' ἀλλήλων, ὥστε διαρμόσαι [18] καὶ γενέσθαι στρογγύλον εὐήρεμον, προμήκει τοῦ σχήματος, ἁλιευτικῷ κύρτῳ παραπλήσιον. ὅταν δὲ συντελέσῃ, φέρουσα παρέθηκε παρὰ τὸ κλύσμα τοῦ κύματος, ὅπου προσπίπτουσα μαλα-

mellis faciundi caufa fubeuntes toto corpore omnibufque membris laborant: fed alcyoni vnum fimplex inftrumentum eft, os videlicet. Ac nullum aliud adiumentum cum habeat fui ftudii, tamen, quale opus quamque artificiofum conficiat, vix, vt credant, adduci poffunt, qui non viderunt: adeo quod illa effingit, aut potius nauis in morem compingit, eam habet figuram, quae fola euerti mergique non poteft. Collectas enim fpinas acus marinae conferit inter fe atque contexit, perinde ac fi telae fubtegmen ingereret: ita alias obliquas, alias rectas committens inter fe flectendo complicandoque, atque fic abfoluit teretem nidum, fimilem nauiculae vno remo agitatae, figura prominentem habente cufpidem, qualis fere eft pifcatorio vafi, quod curtum vocant. Ita perfectum deponit in fluxum vndarum, vbi mare leniter accidens non fatis concinnata, fuoque allifu laxata

monet

12. εἰς ἀγῶνα Petau. Ald. et Baf.

13. καὶ φιλοτέχνου συνεργὸν. R. τὸ etiam a Petau. abeft.

14. τῇ abeft a Petau.

15. Poft συλλέξασα indunt γὰρ Turn. Vulc. et Bong.

16. τῆς θαλαττίας βελόνης. R.

17. προσχρωμένη. Reiske.

18. F. ὥστε δὴ συναρμόσαι, et εὐήρετμον πρόμηκες, ἀπὸ τοῦ σχήματος. Reiske.

19. Poft

κῶς ἡ θάλασσα τὸ μὲν ἐ καλῶς ἁρμοσθὲν ἐδίδαξεν ἀκέσασθαι καὶ καταπυκνῶσαι, χαλώμενον ὁρῶσαν ὑπὸ τῆς πληγῆς· τὰ δὲ ἡρμοσμένα κατασφίγγει καὶ πήγνυσιν, ὥστε καὶ λίθῳ καὶ σιδήρῳ δυσδιάλυτον εἶναι καὶ δύστρωτον. ἐδενὸς δὲ ἧσσον ἀξιοθαύμαστόν ἐστιν ἥ τε συμμετρία τό τε σχῆμα τῆς τῦ ἀγγείου κοιλότητος. πεποίηται γὰρ αὐτὴν ἐκείνην μόνην ἐνδυομένην δέχεσθαι, τοῖς δ᾽ ἄλλοις τυφλὸν εἶναι πάντη καὶ κρύφιον· ὥστε παριέναι μηδὲν εἴσω μηδὲ τῆς θαλάττης. οἶμαι μὲν ἐν, μηδένα ὑμῶν ἀθέατον [19] εἶναι τῆς νεοττιᾶς· ἐμοὶ δὲ πολλάκις ἰδόντι καὶ θίγοντι παρίσταται λέγειν καὶ ᾄδειν· Δήλῳ δή ποτε [20] τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ ναῷ, τὸν κεράτινον βωμὸν εἶδον ἐν τοῖς ἑπτὰ καλεμένοις θεάμασιν ὑμνέμενον, ὅτι μήτε κόλλης δεόμενος [21], μήτε τινὸς ἄλ-

monet reficere ac ſtipare, recte autem compacta ſtipat, itaque conſolidat, vt etiam lapide, aut ferro, vix rumpi diſſoluique poſſit. Proportio maximam meretur admirationem, et cauitatis forma. Ita enim adornatur, vt ſolam alcyonem accipiat, omnibus aliis aditus ſit ignotus, ac ne mare quidem admittatur. Exiſtimo ſane, omnibus vobis viſum fuiſſe talem nidum. Mihi vero ſaepius videnti atque contrectanti ſubiit dicere:

Tale quid in Delo, et Phoebi me cernere templo,

memini: nempe aram ceratinam, ſiue cornutam, quae inter ſeptem mundi miracula celebratur: quod neque glutine vllo, neque

19. Poſt ἀθέατον Petau. addit τῦτον.

20. Δήλῳ δή ποτε] Verſus eſt Homericus Odyſſ. ζ. 162. ad quem eleganter alludit locum. [Δῆλον dant Petau. Ald. et Baſ.] Quae praecedunt de apibus, admodum ſunt vitiata. Sequitur autem locus valde corruptus: neque vllum ad eum reſtituendum in ſcripto eſt auxilium. Quod ad mullum (ſiquidem is eſt Graecorum τρίγλα) attinet, eſt apud Athenaeum, eſu eius Venerem exſtingui, ſterilitatemque induci, lib. VII. vt fortaſſis Veneri is piſcis ideo fuerit immolatus, et dicta Ἀφροδίτη τριγλοβόρος, aut aliquid tale. Ibidemque Dianae ſacer piſcis dicitur. Abſtinuiſſe eo, vt ſacro, Eleuſinios myſtas, et Iunonis Argiuae antiſtitam, habet etiam libro nono Animalium hiſtoriae Aelianus cap. 51. et 65. Sed his adhibitis, reduuia fortaſſe aliqua curari poteſt: capiti mederi non poſſum. *Xylander.*

21. δεόμενον Petau.

22. τι]

λου δεσμοῦ, διὰ μόνων τῶν δεξιῶν συμπέπηγε καὶ συνήρμοσται κεράτων. ἵλεως δὲ ὁ θεὸς εἴη καὶ πρός τι [22] μουσικὸν ὄντα καὶ νησιώτην ὑμνουμένης τῆς πελαγίου σειρῆνος, εὐμενῶς [23] καὶ καταγελᾶν τῶν ἐρωτημάτων ἐκείνων, ἃ σκώπτοντες ἐρωτῶσιν οὗτοι, διὰ τί Ἀπόλλων * συθ' οὐδὲ τριγλοβολὴ γινώσκοντα [24] Ἀφροδίτην ὁμοῦ κατὰ θάλατταν ποιουμένην αὐτῆς ἱερὰ καὶ ἀδελφὰ, καὶ μηδὲν ὀνευομένῳ [25] χαίρουσαν. ἐν δὲ Λέπτει τοὺς ἱερεῖς τοῦ Ποσειδῶνος οὐδὲν ἔναλον τοπαράπαν [26] ἐσθίοντας, τρίγλαν δὲ τοὺς [27] Ἐλευσῖνι μύστας σεβομένους ἴστε, καὶ τῆς Ἥρας ἐν Ἄργει τὴν ἱέρειαν ἀπεχομένην ἐπὶ τιμῇ τοῦ ζώου. τὸν γὰρ θαλάττιον λαγωὸν, ὅς ἐστιν ἀνθρώπῳ θανάσιμος, κτείνουσιν αἱ τρίγλαι μάλιστα

neque aliis vinculis, cohaerens, e ſolis dextris cornibus compacta eſt. Propitium autem mihi precor deum, qui homo inſularis aliquid de muſica Sirene. * * *
et interrogationem illam deridere, cur Apollo non vocetur Triglobolus. An enim non agnoſcunt Venerem Triglobolon, quod mulli ei conſecrantur, eique in mari templa conduntur * aliaque ſimilia: quod ne interfecto quidem eo gaudet? Lepti autem ſacerdotes nullo marino veſcuntur: Myſtae Eleuſinii nullum venerantur, quod ſcitis: eodemque Iunonis Argivae antiſtita honoris gratia abſtinet. Nam leporem marinum, qui homini eſt letalis, maxime interficiunt et conſumunt mulli.

Ideo-

22. τι] L. τε. *Reiske.*

23. εὐμενής. Apollo appellatur *inſulanus*, quia dicebatur in inſula Delo natus fuiſſe. Poſt εὐμενής deſunt quaedam. τί οὖν. οὐκ ἄξιον ἀποβάλλειν καὶ καταγελᾶν. *quid igitur? iamne porro non decebit illas quaeſtiones ſpernere atque ridere? quas* — *Reiske.*

24. F. Ἀπόλλων οὐ γογγροκτόνος [et ſic quoque ſuppleuerat Salmaſius] οὐδὲ τριγλοβόλος γιγνώσκεται Ἄρτεμις. Deinde deſunt quaedam de Venere. Locus miſere eſt corruptus et corroſus, vt reſtitui ex ingenio nequeat. *Reiske.*

25. F. μηδενὶ ἐναίμῳ, aut μηδενὶ τῶν ἐναίμων. *Reiske.* ὀνευόμενον dant Turn. Vulc. et Bong.

26. οὐδὲν ἐν ἄλλοις τὸ πράττειν Turn. et Bong. οὐδὲν εἰς ἄλλους τὸ πράττειν Vulc.

27. Poſt τοὺς inſerunt ἐν Turn. et Bong.

28. διὰ

καὶ καταναλίσκουσι. διὰ ταῦτα[28], ὡς φιλάνθρωπα καὶ σωτήρια ζῶα, τὴν ἄδειαν ἔχουσι. καὶ μὴν Ἀρτέμιδός γε Δικτύννης Δελφινίου τ' Ἀπόλλωνος ἱερὰ καὶ βωμοὶ παρὰ πολλοῖς Ἑλλήνων εἰσίν. ὃν δ' αὐτὸς[29] ἑαυτῷ τόπον ἐξαίρετον ὁ θεὸς πεποίηται, Κρητῶν[30] ἀπογόνους οἰκοῦντας ἡγεμόνι δελφῖνι χρησαμένων. οὐ γὰρ θεὸς[31] προενήχετο τοῦ[32] στόλου μεταβάλλων εἶδος, (ὡς οἱ μυθογράφοι λέγουσιν) ἀλλὰ δελφῖνα πέμψας τοῖς ἀνδράσιν ἰθύνοντα τὸν πλοῦν κατήγαγεν εἰς Κίρραν. ἱστοροῦσι δὲ[33] καὶ τοὺς πεμφθέντας[34] εἰς Σινώπην ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τὴν Σαράπιδος κομιδὴν, καὶ Διονύσιον, ἀπωσθέντα[35] ἀνέμῳ βιαίῳ, κομίζεσθαι παρὰ γνώμην ὑπὲρ Μαλέαν, ἐν δεξιᾷ Πελοπόννησον ἔχοντας, εἶτα ῥεμβομένους καὶ δυσθυμοῦντας αὐτοὺς προφανέντα δελφῖνα πρώραθεν ὥσπερ ἐκκαλεῖσθαι καθηγούμενον εἰς τὰ ναύλοχα καὶ στόλους μαλακοὺς ἔχοντα τῆς χώρας, εἶναι[36] ἀσφαλεῖς, ἄχρις οὗ τοῦτον τὸν τρόπον

Ideoque vt humanis et ſalutaribus animalibus parcitur. Iam Dianae, Dictynnae a retibus dictae, et Apollinis Delphinii templa et arae paſſim ſunt apud Graecos: et locum, quem Apollo ſibi eximium delegit, coloniam putant eſſe Cretum delphino duce vſorum. Non enim deus ante claſſem mutata forma natavit, vt fabularum ſcriptores tradunt: ſed delphino miſſo, qui curſum hominum dirigeret, eos Cirrham deduxit. Ferunt etiam, Sinopen miſſos a Ptolemaeo Sotere ad Sarapidem auehendum et Bacchum, violento vento eiectos ſupra Maleam nauigaſſe inuitos, ita vt Peloponneſum ad dextram haberent. Hic iis vagantibus et oberrantibus delphinum ante proram apparuiſſe, qui quaſi inuitans in commodas ſubinde ſtationes deduxerit, tantiſ-

28. διὰ ταύτην Turn. Vulc. et Bong.

29. αὐτὸν Ald. et Baſ.

30. Ante Κρητῶν eſt lacuna. *Reiske.*

31. οὐ γὰρ ὁ θεὸς, et μεταβαλών. *Reiske.*

32. προενήνοχε τὸ τοῦ στόλου Pet.

33. Hiſtoriam narrat Tacitus Hiſt. IV. 83. *Reiſ.*

34. τοὺς περιλειφθέντας Petau.

35. κατὰ Δῖαν νῆσον ἀπωσθέντας. *apud Diam inſulam a violento vento abreptos.* *Reiſ.*

36. εἶναι] L. καί. *Reiſ.*

37. ἄνω

ἄγων καὶ παραπέμπων τὸ πλοῖον εἰς Κίῤῥαν κατέστησεν. ὅθεν ἀναβατήριον[37] θύσαντες, ἔγνωσαν, ὅτι δεῖ δυοῖν ἀγαλμάτων, τὸ μὲν τοῦ Πλούτωνος ἀνελέσθαι καὶ κομίζειν, τὸ δὲ τῆς Κόρης ἀπομάξασθαι καὶ καταλιπεῖν. εἰκὸς μὲν οὖν ἦν καὶ τὸ φιλόμουσον ἀγαπᾶν τοῦ θηρίου τὸν θεόν. ᾧ καὶ Πίνδαρος ἀπεικάζων ἑαυτὸν, ἐρεθίζεσθαι φησὶν, οὐ δελφῖνος ἀπόκρισιν[38]· τὸν μὲν ἀκύμονος ἐκ Πόντου πελάγει αὐλῶν ἐκίνησεν ἐρατὸν μέλος[39]. ἀλλὰ μᾶλλον ἔοικε τὸ φιλάνθρωπον αὐτοῦ θεοφιλὲς εἶναι. μόνος γὰρ ἄνθρωπον ἀσπάζεται, καθὸ ἄνθρωπός ἐστι. τῶν δὲ χερσαίων τὰ μὲν οὐδένα, τὰ δὲ ἡμερώτατα μόνους περιέπει τοὺς τρέφοντας ἀπὸ[40] χρείας, καὶ τοὺς συνήθεις, ὁ κύων, ὁ ἵππος, ὁ ἐλέφας. αἱ δὲ χελιδόνες

tantisper, dum nauim ad Cirrham constitueret. Ibi cum sacrum ab exscensione e naui fecissent, quod anabaterium dicitur, cognouerunt, de duobus simulacris vnum, quod erat Plutonis, debere se auferre secum, alterius, quod Proserpinae, excipere formam, ipsumque relinquere. Verisimile quidem est, deum probare studium musices in delphino: cui etiam Pindarus se comparans, incitari se ait delphini in morem,

Quem placido e mari
Suauis exciuit tibiae sonus.

Magis tamen humanitatem eius deo puto caram esse. Solus enim hominem, vt homo est, amat. Terrestrium animalium alia nullum hominem, mansuetissima tantum vtilitatis gratia eos, a quibus aluntur, et cum quibus consueuerunt, vt canis, equus, elephas.

37. ἀναβατήρια. *Reis.*

38. Δελφῖνος ἀπόκρισιν] Forte ὑπόκρισιν, sicut legitur 7. Symp. cap. 5. *Xylander.*

39. φησὶν ἁλίου δελφῖνος ὑπόκρισιν, τὸν μεγακύμονος ἐκ πόντου πλαγιαύλων ἐκίνησεν ἐρατὸν μέλος. Sic restituendus est hic locus partim e Tom. VIII. p. 816. 6. vt ibi iam diximus. ὑπόκρισιν idem valet, atque μιμήσει, prorsus vt δίκην *ad instar* est, ita nudus quoque Acc. ὑπόκρισιν est pro πρὸς ὑπόκρισιν, ὑποκρίσει. *ad instar, ad exemplum delphini,* τὸν idem est, atque ὃν, *quem e ponto magnos fluctus iactante prouocat, exciet amabile carmen plagiaulorum.* μεγακύμων idem est, atque μεγαλοκύμων. *Reis.*

40. ὑπὸ Turn. Vulc. et Bong.

ὅσον [41] μὲν δέονται τυγχάνουσιν εἰσοικισάμεναι σκιᾶς [42] καὶ ἀναγκαίας ἀσφαλείας, φεύγουσι δὲ καὶ φοβοῦνται τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ θηρίον. τῷ δὲ δελφῖνι παρὰ πάντα καὶ μόνῳ τὸ ζητούμενον ὑπὸ τῶν ἀρίστων φιλοσόφων ἐκεῖνο, τὸ φιλεῖν ἄνευ χρείας, φύσει πρὸς ἀνθρώπους ὑπάρχει. μηδενὸς γὰρ εἰς μηδὲν ἀνθρώπου δεόμενος, πᾶσιν εὐμενής ἐστι φίλος, καὶ βεβοήθηκε πολλοῖς· ὧν τὰ μὲν Ἀρίωνος οὐδεὶς ἀγνοεῖ· (περιβόητα γάρ ἐστιν) Ἡσιόδου δὲ κατὰ καιρὸν αὐτὸς ἡμᾶς, ὦ φίλε, ἀνέμνησας, -- ἀτὰρ οὐ τέλος ἵκεο μύθων. ἔδει δὲ τὸν κύνα αἰτησάμενον [43], μὴ παραλιπεῖν τοὺς δελφῖνας. τυφλὸν γὰρ ἦν τὸ μήνυμα τοῦ κυνὸς, ὑλακτοῦντος καὶ μετὰ βοῆς ἐπιφερομένου τοῖς φονεῦσι. περὶ τὸ [44] Νέμειον θαλάσσῃ διαφερόμενον ἀράμενοι δελφῖνες, ἕτεροι παρ' ἑτέρων ἐκδεχόμενοι προθύμως, εἰς τὸ Ῥίον ἐκθέντες, ἔδειξαν ἐσφαγμένον. Ἔναλον δὲ τὸν Αἰολέα Μύρτιλος ὁ Λέ-

elephas. Hirundines, quantum ipſis opus eſt, domos hominum ſubeunt, vmbram ſecuritatemque quaerentes: ipſum hominem interim fugiunt, tanquam feram. Delphino praeter omnia animalia et ſoli id natura dedit, quod optimi requirunt philoſophi, nempe vt amet gratis. Nullam enim ad rem homine opus habens, omnibus benignus eſt, omnes amat, multis auxilium tulit. Atque Arionis quidem hiſtoriam omnium ore celebratam nemo ignorat. Heſiodi tu, amice, tempeſtiue nos admonuiſti:

— ſed non oratio ſine
Eſt abs te concluſa ſuo. —

Qui enim canem laudaſſes, non debuiſti delphinum reticere. Coecum enim fuit indicium canis, latrantis et cum clamore percuſſores inuadentis. * apud Nemeum cadauer Heſiodi mari iactatum ſuſtulerunt, aliique ab aliis ſtudioſe excipientes ad Rhium expoſuerunt, occiſumque hominem demonſtrarunt. Myrſilus Lesbius ſcribit, Enalum Aeolenſem, cum amaret Phinei filiam,

41. ὅσων, in Genit. plur. *R.*
42. σκιᾶς, in Genit. ſing. *R.*
43. Pro αἰτησάμενον malim αἰτιασάμενον. De Heſiodi cadauere locus eſt mutilus. Sed integra hiſtoria ſub finem conuiuii ſeptem ſapientum exſtat. *Xylander.* Pro αἰτησάμενον ſententia flagitat ἐπαινέσαντα, aut παραγαγόντα. *Reiſ.*
44. φονεῦσιν, εἰ μὴ περὶ τὸ N. *Reiſ.*

45. Πεν-

σβιος ἱστορεῖ τῆς Φινέως ἐρῶντα θυγατρὸς ῥιφείσης κατὰ χρησμὸν τῆς Ἀμφιτρίτης ὑπὸ τῶν Πενθίδων [45], καὶ αὐτὸν ἐξαλλόμενον [46] εἰς τὴν θάλασσαν, ὑπο δελφῖνος σῶον ἐξενεχθῆναι πρὸς τὴν Λέσβον. ἡ δὲ προς τὸν Ἰασέα παῖδα τοῦ δελφῖνος εὔνοια καὶ φιλία, δι' ὑπερβολὴν ἔρως ἔδοξε. συνέπαιζε γὰρ αὐτῷ καὶ συνενήχετο καθ' ἡμέραν, καὶ παρεῖχεν [47] ἐν χρῷ ψαυόμενος [48]. ἔπειτα περιβαίνοντος, οὐκ ἔφευγεν, ἀλλ' ἔφερε χαίρων, πρὸς ὃ ἔκαμπτε κλίνων, ὁμοῦ πάντων Ἰασέων ἑκάστοτε συντρεχόντων ἐπὶ τὴν θάλατταν. ὄμβρου δὲ [49] πολλοῦ ποτε [50] μετὰ χαλάζης ἐπιπεσόντος, ὁ μὲν παῖς ἀποῤῥυεὶς ἐξέλιπεν, ὁ δὲ δελφὶν ὑπολαβὼν ἅμα τῷ νεκρῷ συνεξέωσεν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ οὐκ ἀπέστη τοῦ σώματος, ἕως ἀπέθανε, δικαιώσας μετασχεῖν ἧς ὡς [51] συναίτιος ἔδοξε γεγονέναι τῆς τελευτῆς.

filiam, quae, oraculo Amphitritae iubente, de Penthidibus ſaxis deiecta fuerat, ipſum quoque in mare inſiluiſſe, ſaluumque a delphino fuiſſe ad Lesbum delatum. Beneuolentia autem delphinis erga Iaſſenſem puerum, ob excellentiam amor viſa eſt. Cum eo enim quotidie ludebat, iuxtaque nabat, et tangendum ſe praebebat, patiebaturque ab eo conſcendi, et, quocunque flecteret, vehebat, ad mare ſpectaculi gratia ſubinde omnibus Iaſſenſibus concurrentibus. Aliquando autem ingenti imbre grandineque ingruentibus, puer a delphino defluens periit: delphin vna cum excepto cadauere in terram ſeſe eiecit, neque ante ab illo deſtitit, quam moreretur, iuſtum ratus vna cum eo perire, cui cauſam exitii contuliſſet: et Iaſſenſibus monumentum

45. Πενθίδων] Non ſcio, qui ſint, et an ἀπὸ. vt ſit in mare de ſaxis quibuſdam Penthidibus praecipitata. *Xyl.* Egregie hoc de loco meritus eſt Meziriacus comment. ad Ouid. Epiſtol. T. II. p. 373. vbi docet, leg. eſſe ὑπὸ τῶν Πενθιλίδων, qui Penthilidae fuerunt Oreſtae poſteri, et eiecti Peloponneſo ab Heraclidis, Lesbo imperarunt. *Reiſ.*

46. ἐξαλόμενον. vno λ. *Reiſ.*

47. παρεῖχεν] Subaudi ἑαυτὸν, id eſt, ὑπέμεινε. *Reiſ.*

48. ψαυόμενον Turn. et Bong.

49. Aliter rem narrat Aelianus H. A. VI. 15. *Reiſ.*

50. ποτε abeſt a Petau.

51. μετασχεῖν, ᾧ συναίτιος — *Reiſ.*

52. βόλον.

καὶ τοῦ πάθους ἐπίσημον Ἰασεῦσι τὸ χάραγμα τοῦ νομίσματός ἐστι, παῖς ὑπὲρ Δελφῖνος ὀχούμενος. ἐκ δὲ τούτου καὶ τὰ περὶ Κοίρανον, ὄντα μυθώδη, πίστιν ἔσχε. Πάριος γὰρ ὢν τὸ γένος ἐν Βυζαντίῳ δελφίνων βόλῳ[52] ἐνσχεθέντων σαγήνῃ, καὶ κινδυνευόντων κατακοπῆναι, πριάμενος μεθῆκε πάντας. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἔπλει πεντηκόντορον ἔχων, ὥς φασι[53], λῃστῶν ἄνδρας ἄγουσαν[54]. ἐν δὲ τῷ *μεταξὺ Νάξου καὶ Πάρου πορθμῷ τῆς νεὼς ἀνατραπείσης, καὶ τῶν ἄλλων διαφθαρέντων, ἐκεῖνον λέγουσι, δελφῖνος ὑποδραμόντος αὐτῷ καὶ ἀνακουφίζοντος, ἐξενεχθῆναι τῆς Σικύνθου[55], κατὰ σπήλαιον, ὃ δείκνυται μέχρι νῦν, καὶ καλεῖται Κοιράνειον. ἐπὶ τούτῳ δὲ λέγεται ποιῆσαι τὸν Ἀρχίλοχον· Πεντήκοντ' ἀνδρῶν λίπε κοίρανον ἤπιος Ποσειδῶν. ἐπεὶ δὲ ὕστερον ἀποθανόντος αὐτοῦ τὸ σῶμα πλησίον τῆς θαλάττης οἱ προσ-

tum huius casus est monetae nota, puer Delphino inuehens. Haec res etiam fabulosae de Coerano historiae fidem conciliauit. Is Pari natus, quodam tempore Byzantii delphinos, qui sagena iacta capti extractique in terram, ac iamiam mactandi erant, emtos vniuersos dimisit. Paulo post quinquaginta remis acta naui vectus, in qua fuisse praedones aiunt, naui in freto, quod inter Naxum est et Parum, subuersa, reliquis submersis, ipse a succurrente delphino sublatus et in Cythnum est delatus ad speluncam, quae Coeraneum dicitur, atque etiamnum visitur. Atque de hoc Archilochum aiunt scripsisse:

De quinquaginta Neptunus Coeranon vnum
Propitius seruat mortalibus. —

Cum autem postmodo defuncti corpus necessarii prope mare crema-

52. βόλον. Cohaeret enim cum πριάμενος. *Reis.*

53. ὥς φησὶ Petau.

54. F. ἄγουσαν ν̄. id est, πεντήκοντα. Vid. vs. antep. *Reis.*

55. Pro Σικύνθου legi Κύθνου. et insula et scriptura vicina. *Xyl.* Σικήνου, vel Σικίνου. Nam vtroque modo scribitur. Hodie adhucdum *Sicino* appellatur. Est maris Aegaei exigua insula, olim Oenoë dicta, apud Euboeam. V. Stephan. Byz. v. Σίκινος. Palmer. p. 231. dubium ait esse, Σικύνου, an Σίφνου, reponi oporteat. *Reiske.*

ἥκοντες ἔκαιον, ἐπεφαίνοντο πολλοὶ δελφῖνες παρὰ[56] τὸν αἰγιαλὸν, ὥσπερ ἐπιδεικνύντες ἑαυτȣ̀ς ἥκοντας ἐπὶ τὰς ταφὰς, καὶ παραμείναντες, ἄχρις ȣ̓ συνετελέσθησαν. ἡ δ' Ὀδυσσέως ἀσπὶς ὅτι μὲν ἐπίσημον εἶχε δελφῖνα, καὶ Στησίχορος ἱςόρηκεν· ἐξ ἧς δ' αἰτίας, Ζακύνθιοι διαμνημονεύȣσιν, ὡς Κριθεὺς μαρτυρεῖ. νήπιος γὰρ ὢν ὁ Τηλέμαχος (ὥς φασιν) εἰς ἀγχιβαθὲς τῆς θαλάττης ὀλισθὼν ἐσώθη, δελφίνων ὑπολαβόντων καὶ ἀνανηξαμένων. ὅθεν ἐποιήσατο γλυφὴν τῇ σφραγῖδι[57] καὶ τῆς ἀσπίδος κόσμον ὁ πατὴρ, ἀμειβόμενος τὸ ζῶον. ἀλλ' ἐπεὶ προειπὼν, ὡς ȣ̓δὲ μῦθον ὑμῖν ἐρῶ, καὶ αὐτὸς ȣ̓κ οἶδα, ὅπως πρὸς τοῖς δελφῖσιν ἔλαθον πορρωτέρω τȣ̃ πιθανȣ̃ συνεξοκείλας εἰς τὸν Ὀδυσσέα καὶ Κοίρανον, ἐπιτίθημι δίκην ἐμαυτῷ. παύομαι γὰρ ἤδη λέγων. Ἀρις. Ἔξεςιν ȣ̓͂ν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικαςαὶ, τὴν ψῆφον φέρειν. Σωκ. Ἀλλὰ ἡμῖν γε πάλαι τὸ τȣ̃ Σοφοκλέȣς δεδογμένον ἐςίν· εὖ γὰρ καὶ διχοςατῶν λόγος συγκολλᾶτ' ἐς μέσον ἀμφοῖν[58] τέτακται. ταυτὶ

cremarent, multi delphini apud litus apparuerunt, veluti oftentantes, fe ad perfoluendum iufta venire, et, dum id conficeretur, adfuerunt. Vlyffis porro fcutum infigne habuiffe delphinum, etiam Stefichorus fcripfit: Zacynthii narrant caufam, vt Critheus teftatur. Nam Telemachum puerum, in mare profundum de litore prolapfum, delphini feruauerunt, fubeuntefque natando extulerunt, et pater, vt animali gratiam referret, annulo ac fcuto delphinum infculpfit. Sed quando praefatus, nihil fabulofi me dicturum, nefcio tamen, quomodo in narratione de delphinis vltra verifimilitudinem prouectus fum ad Vlyffem et Coeranum: id mihi ipfi poenae impono, vt finem dicendi iam nunc faciam. Dixi. Veftrum eft, iudices, ferre fententias. Soc. Atqui nobis iamdudum ea ftat fententia, quam fic extulit Sophocles:

Orationum quaeuis difcrepantia,
Vtrinque fi perite prolatae fient,
Cohaeret, in mediumque dicta congruunt.

Nam

56. περὶ Petau.

57. γλυφήν τε σφραγῖδα Petau.

58. Sophoclis verba cohaerebunt, inferto poft ἀμφοῖν

γὰρ, ἃ πρὸς ἀλλήλȣς εἰρήκατε [359], συνθέντες εἰς ταυτὸν ἀμφότεροι, καλῶς ἀγωνιεῖσθε κοινῇ, πρὸς τȣ̀ς τὰ ζῶα λόγȣ καὶ συνέσεως ἀποστερȣ͂ντας.

Nam hoc modo vos etiam in iis, quae alter aduerſus alterum dixit, pulchro defuncti certamine, optime ea contuliſtis, quibus refelluntur, qui animalibus rationem et intelligentiam adimunt.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΑΛΟΓΑ ΛΟΓΩ ΧΡΗΣΘΑΙ

ΟΔΥΣΣΕΥΣ, ΚΙΡΚΗ, ΓΡΥΛΛΟΣ.

PLVTARCHI

BRVTA ANIMALIA RATIONE VTI.

COLLOQVVNTVR VLYSSES, CIRCE, GRYLLVS.

Ταῦτα μὲν, ὦ Κίρκη, μεμαθηκέναι δοκῶ καὶ διαμνημονεύειν· ἡδέως δ' ἂν σȣ πυθοίμην, εἴ τινας ἔχεις Ἕλληνας ἐν τȣ́τοις, ȣ̀ς λύκȣς καὶ λέοντας ἐξ ἀνθρώπων πεποίηκας. Κιρ. Καὶ πολλȣ̀ς, ὦ ποθȣ́μενε Ὀδυσσεῦ. πρὸς τί δὲ τȣ͂το ἐρωτᾷς; Οδ. Ὅτι νὴ Δία καλὴν ἄν μοι δοκῶ γενέσθαι φιλοτιμίαν πρὸς τȣ̀ς Ἑλ-

VLYSSES. Haec quidem, o Circe, percepiſſe me atque memoria tenere arbitror. Sed libet ex te quaerere, an inter hos, quos de hominibus lupos et leones redegiſti, aliquos habeas Graecos. CIRCE. Ac quidem multos, ſuauiſſime Vlyſſes. Sed quorſum iſthuc interrogas? VLYS. Quia magnam me mihi apud Graecos paraturum mehercle opinor gloriam, ſi hoſce rurſum tuo

φοῖν vel εἰ, vel ὅς. *Xylander.* Non habeo quidem in promtu medicinam huic loco, puto tamen, ſilentio non praetermittendum, pro τέτακται non ſolum in Cod. Petauino, ſed etiam in Edit. Baſil. eſſe τεκταίνεται, ex quo viderint acutiores quid exſculpant. *Reiske.*

359. εἰρήκαμεν Ald. et Petau.

λήνας, εἰ χάριτι σῇ[1] λαβὼν τούτους, αὖθις ἀνθρώπους ἑτέρους[2] ἀνασώσαιμι, καὶ μὴ περιίδοιμι καταγηράσαντας παρὰ φύσιν ἐν σώμασι θηρίων, οἰκτρὰν καὶ ἄτιμον οὕτω δίαιταν ἔχοντας. Κιρ. Οὗτος[3] ὁ ἀνὴρ οὐχ αὑτῷ μόνον, οὐδὲ τοῖς ἑταίροις, ἀλλὰ τοῖς μηδὲν προσήκουσιν, οἴεται δεῖν ὑπ' ἀβελτηρίας συμφορὰν γενέσθαι τὴν αὑτοῦ φιλοτιμίαν. Ὀδ. Ἕτερον αὖ τινὰ τοῦτον, ὦ Κίρκη, κυκεῶνα λόγων[4] ταράττεις καὶ ὑποφαρμάττεις, ἐμὲ γοῦν ἀτεχνῶς ποιοῦσα θηρίον, εἰ πείσομαί σοι, ὡς συμφορά ἐστιν, ἄνθρωπον ἐκ θηρίου γενέσθαι. Κιρ. Οὐ γὰρ ἤδη τούτων ἀτοπώτερα πεποίηκας σεαυτὸν, ὃς τὸν ἀθάνατον καὶ ἀγήρω σὺν ἐμοὶ βίον ἀφεὶς, ἐπὶ γυναῖκα θνητὴν (ὡς δ' ἐγώ φημι, καὶ γραῦν ἤδη) διὰ μυρίων ἔτι κακῶν σπεύδεις, ὡς δὴ περίβλεπτος ἐκ τούτου καὶ ὀνομαστὸς ἔτι μᾶλλον, ἢ νῦν γενόμενος, κενὸν ἀγαθὸν καὶ εἴδωλον ἀντὶ τῆς ἀληθείας διώκων. Ὀδ. Ἐχέτω ταῦτα, ὡς λέγεις, ὦ Κίρκη. τί γὰρ[5] δεῖ πολλάκις ζυγομαχεῖν ἡμᾶς

tuo beneficio vitae humanae reſtituam, neque patiar, vt ob meam incuriam ita miſere foedeque vitam tolerantes, in beſtiarum forma contra naturam conſeneſcant. CIRCE. Hic homo non ſibi modo et ſociis, ſed etiam nihil ad ſe pertinentibus, prae ſtultitia vult ſuam ambitionem eſſe calamitoſam. V. Hoc tu iam alterum poculum monſtroſae orationis miſces, omnino me in beſtiam mutatura, ſi tibi hoc adſentiar, calamitatis loco habendum, ſi quis e beſtia fiat homo. C. Quaſi vero non peius iam ante tibi conſulueris, qui, immortali et ſenectutis immuni vita, quam apud me licebat degere, dimiſſa, ad mulierem mortalem, adde etiam vetulam, per infinita, quae te manent, mala contendis? ſcilicet vt celebrior ac nobilior, quam adhuc es factus, inane bonum et imaginem veritatis loco conſequare. V. Sint iſthaec ita, vti dicis: ne de eadem re ſaepius altercemur. Iſtos tamen

tu

1. εἰ χάριτι σῇ] Deerat σῇ, et legebatur ἑτέρους. Emendatio ſecundum coniecturam debetur libro ſcripto. *Xylander.* σῇ abeſt etiam a Petau.

2. ἀνθρώπους ἑταίρους, *ſodales*. R.

3. οὕτως Petau.

4. λόγων, et deinde καὶ ὑποφαρμάττεις, abſunt a Petau. Ald. et Baſ.

5. γὰρ abeſt a Petau.

κα-

περὶ τῶν αὐτῶν; τούτους δέ μοι δὸς ἀναλύσασα καὶ χάρισαι τοὺς ἄνδρας. Κιρ. Οὐχ οὕτως γε ἁπλῶς, μὰ τὴν Ἑκάτην. οὐ γὰρ οἱ τυχόντες εἰσίν. ἀλλ' ἐροῦ πρῶτον αὐτούς, εἰ θέλουσιν· ἂν δὲ μὴ φῶσι, διαλεχθείς, ὦ γενναῖε, πεῖσον· ἐὰν δὲ μὴ πείσῃς, ἀλλὰ καὶ περιγένωνται διαλεγόμενοι, ἱκανὸν ἔστω σοι περὶ σεαυτοῦ καὶ τῶν φίλων κακῶς [6] βεβουλεῦσθαι. Ὀδ. Τί μου καταγελᾷς, ὦ μακαρία; πῶς γὰρ ἂν ἢ δοῖεν οὗτοι λόγον, ἢ λάβοιεν, ἕως ὄνοι καὶ σύες καὶ λέοντές εἰσι; Κιρ. Θάῤῥει, φιλοτιμότατε ἀνθρώπων. ἐγώ σοι παρέξω καὶ συνιέντας αὐτοὺς καὶ διαλεγομένους. μᾶλλον δὲ εἷς ἱκανὸς ἔσται καὶ διδοὺς καὶ λαμβάνων ὑπὲρ πάντων λόγον. ἰδοὺ τούτῳ διαλέγου. Ὀδ. Καὶ τίνα τοῦτον [7], ὦ Κίρκη, προσαγορεύσομεν; ἢ τίς ἦν [8] οὗτος ἀνθρώπων; Κιρ. Τί γὰρ τοῦτο πρὸς τὸν λόγον; ἀλλὰ καὶ κάλει αὐτὸν (εἰ βούλει) Γρύλλον· ἐγὼ δ' ἐκστήσομαι ὑμῖν, μὴ καὶ παρὰ γνώμην ἐμοὶ δοκῇ χαριζόμενος διαλέγεσθαι. Γρ. Χαῖρε, Ὀδυσσεῦ; Ὀδ. Καὶ σὺ νὴ Δία, Γρύλλε. Γρ. Τί βού-

tu mihi viros reſtitue et largire. C. Non per Proſerpinam, non hoc ita ſimpliciter fiet. Sunt enim non vulgares. Sed prius ex iis quaere, an fieri hoc velint. Quod ſi negent, differendo iis tu, homo praeclare, perſuade. Si vero non perſuadeas, ſed diſputando ab iis vincare, ſatis tibi ſit, de tuis amicorumque rebus male ſtatuiſſe. V. Cur me, beata, rides? Quomodo enim cum iis colloquar, quomodo reſpondeant, dum aſini, ſues, ac leones ſunt? C. Bono es animo, hominum ambitioſiſſime, ego tibi eos praebebo et intelligentes et differentes: aut potius hoc, vnum ſufficiat audire voces, et reddere loco omnium. En tibi huncce, habes, quicum diſputes. V. Quo autem, mea Circe, hunc nomine compellabo, aut quiſnam hic eſt hominum? C. Quid hoc ad rem? vocetur tibi, ſi videtur, Gryllus. Ego autem vos relinquam, ne quid videatur in meam gratiam dicere praeter animi ſui ſententiam. Gryl. Salue, Vlyſſes. Vlys. Et tu per Iouem, Grylle. Gr. Quid vis interrogare? Vl. Intelligo, vos

6. κακῶν Petau. vnde Xylander annotat: Lege τοῦτον.

7. καὶ τινα τούτων Ald. et Baſ.

8. Pro ἦν dant οὖν Ald. et Baſ.

9. γι-

λει ἐρωτᾷν. Οδ. Ἐγὼ γινώσκων [9] ὑμᾶς ἀνθρώπȣς γεγονότας, οἰκτείρω μὲν ȣ̓ν ἅπαντας ȣ̔́τως ἔχοντας· εἰκὸς δέ μοι μᾶλλον διαφέρειν, ὅσοι Ἕλληνες ὄντες εἰς ταύτην ἀφῖχθε τὴν δυςυχίαν. νῦν ȣ̓ν ἐποιησάμην τῆς Κίρκης δέησιν, ὅπως τὸν βȣλόμενον ὑμῶν ἀναλύσασα καὶ καταςήσασα πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον εἶδος ἀποπέμψῃ μεθ' ἡμῶν. Γρ. Παῦε, Ὀδυσσεῦ, καὶ περαιτέρω μηδὲν εἴπῃς· ὡς καὶ σȣ̃ πάντες ἡμεῖς καταφρονȣ̃μεν, ὡς μάτην ἄρα δεινὸς ἐλέγȣ, καὶ τῷ φρονεῖν πολὺ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐδόκεις διαφέρειν, ὃς αὐτὸ τȣ̃το ἔδεισας, τὴν μεταβολὴν ἐκ χειρόνων εἰς ἀμείνω, μὴ σκεψάμενος· ὥσπερ οἱ παῖδες τὰ φάρμακα τῶν ἰατρῶν φοβȣ̃νται, καὶ τὰ μαθήματα [10] φεύγȣσιν, ἃ μεταβάλλοντα ἐκ νοσερῶν καὶ ἀνοήτων ὑγιεινοτέρȣς καὶ φρονιμωτέρȣς ποιȣ̃σιν αὐτȣ̀ς, ȣ̔́τως σὺ διεκρȣ́σω τὸ ἄλλος ἐξ ἄλλȣ γενέσθαι, καὶ νῦν αὐτός τε φρίττων καὶ ὑποδειμαίνων τῇ Κίρκῃ συνεῖναι [11], μή σε ποιήσῃ λαθȣ̃σα σῦν, ἢ λύκον, ἡμᾶς τε πείθεις, ἐν ἀφθόνοις ζῶντας ἀγαθοῖς, ἀπολιπόντας ἅμα τȣ́τοις τὴν ταῦτα παρασκευάζȣσαν, ἐκ-

vos fuiſſe homines. Itaque miſeror vniuerſos, qui hanc in conditionem decideritis. Par autem eſt, eorum me habere rationem maiorem, qui, cum fuerint Graeci, huc miſeriae peruenerunt. Exoraui itaque Circen, vt, quicunque ex vobis ita velit, eum illa reſtitutum priſtinae formae mecum dimittat. Gr. Deſine, Vlyſſes, neque verbum addideris vlterius. Vſque adeo a nobis tu omnibus contemneris, qui fruſtra callidus, reliquiſque multo prudentior hominibus iactabare: cum tu tamen per imprudentiam et incogitantiam mutationem de ſtatu deteriore in meliorem reformidaueris. Quo modo pueri ſolent ſubterfugere remedia, eaque reformidant pati, quae de morboſis et fatuis ſaniores ac vſu rationis valentiores efficiunt: eodem tu pacto mutari ex alio in alium renuiſti: nuncque cum ipſe horres ac metuis, ne, ſi cum Circe degas, ea te imprudentem rei in lupum, aut ſuem, conuertat: tum nobis auctor ſis, vt, relicta vita omnium rerum copia affluente, ſimulque iis, quae nobis iſta bona

9. γινώσκω Ald. et Baſ.
10. παθήματα Petau.
11. σύνει, conuerſaris. Reiſ.

12. F.

πλεῖν μετὰ σοῦ, τὸ πάντων φιλοποτμότατον [12] ζῶον αὖθις ἀνθρώπους γενομένους. Ὀδ. Ἐμοὶ σὺ, Γρύλλε, δοκεῖς οὐ τὴν μορφὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν, ὑπὸ τοῦ πόματος ἐκείνου διεφθάρθαι, καὶ γεγονέναι μεστὸς ἀτόπων καὶ διαλελωβημένων παντάπασι δοξῶν. ἢ σέ τις αὖ συνηθείας ἡδονὴ πρὸς τόδε τὸ σῶμα καταγεγοήτευκεν. Γρ. Οὐδετέρα τούτων, ὦ βασιλεῦ Κεφαλλήνων. ἂν δὲ διαλέγεσθαι μᾶλλον ἐθέλῃς, ἢ λοιδορεῖσθαι, ταχύ σε μεταπείσομεν, ἑκατέρου τῶν βίων ἐμπείρως ἔχοντες, ὅτι ταῦτα πρὸ ἐκείνων εἰκότως ἀγαπῶμεν. Ὀδ. Ἀλλὰ μὴν ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς [13] ἀκροᾶσθαι. Γρ. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν λέγειν. ἀρκτέον δὲ πρῶτον ἀπὸ τῶν ἀρετῶν, ἐφ' αἷς ὁρῶμεν ὑμᾶς μέγα φρονοῦντας, ὡς τῶν θηρίων πολὺ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ φρονήσει καὶ ἀνδρείᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς διαφέροντας. ἀπόκριναι δή μοι, σοφώτατε ἀνδρῶν· ἤκουσα γάρ σου ποτὲ διηγουμένου τῇ Κίρκῃ περὶ τῆς τῶν Κυκλώπων γῆς, ὡς οὔτ' ἀρουμένη τοπαράπαν, οὔτε τινὸς εἰς αὐτὴν φυτεύοντος οὐδὲν, οὕτως ἐστὶν ἀγαθὴ καὶ

na parat, deſertis, tecum diſcedamus rurſum homines facti, quo animali nullum eſt, quod ad miſerias facilius feratur. Vl. Videre mihi, Grylle, non formam tantum, ſed animum quoque perdidiſſe poculi iſtius veneficio, ac repletus eſſe abſurdis et foedis vſquequaque opinionibus; niſi forte quaedam conſuetudinis voluptas ad hoc corpus te praeſtigiis ſuis deuinxit. Gr. Neutrum horum eſt, o rex Cephalleniae. Quod ſi colloqui placet, non conuiciari, facile nos, qui vtrumque vitae genus callemus, in eam te ſententiam traducemus, recte nos hanc iſti vitam anteferre. Vl. Enimuero, Grylle, paratus ſum iſthaec e vobis audire. Gr. Proinde nobis quoque in promtu eſt dicere. Ordiamur autem a virtutibus, quarum gratia videmus vos ſuperbire, vt qui iuſtitia, prudentia, fortitudine, aliiſque virtutibus bruta maiorem in modum praeſtetis. Reſponde igitur mihi, hominum ſapientiſſime. Memoria teneo, te aliquando Circae narraſſe de agro Cyclopum, quod is, neque arante quoquam, neque plantante quicquam, tamen ea ſit ſoli praeſtantia, vt vltro omnis

12. F. πάντων δυσποτμότατον, aut βαρυποτμ. *Reiske.*

13. ἐγὼ πρόθυμος ἀκροᾶσθαι. *Reiske.*

γενναία τὴν φύσιν, ὥςε ἅπαντας ἐκφέρειν τοὺς καρποὺς ἀπ᾽ αὐτῆς. πότερον οὖν ταύτην ἐπαινεῖς μᾶλλον, ἢ τὴν αἰγίβοτον Ἰθάκην καὶ τραχεῖαν, ἣ μόλις ἀπ᾽ ἔργων τε πολλῶν, καὶ διὰ πόνων μεγάλων, μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μηδενὸς ἄξια τοῖς γεωργοῦσιν ἀναδίδωσι. καὶ ὅπως οὐ χαλεπῶς οἴσεις, παρὰ τὸ φαινόμενον, εὐνοίᾳ τῆς πατρίδος, ἀποκρινόμενος. Ὀδ. Ἀλλ᾽ οὐ δεῖ ψεύδεσθαι. Φιλῶ μὲν γὰρ καὶ ἀσπάζομαι τὴν ἐμαυτοῦ πατρίδα καὶ χώραν μᾶλλον, ἐπαινῶ δὲ καὶ θαυμάζω τὴν ἐκείνων. Γρ. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν οὕτως ἔχειν φήσομεν, ὡς ὁ φρονιμώτατος ἀνθρώπων ἄλλα μὲν οἴεται δεῖν [14] ἐπαινεῖν καὶ δοκιμάζειν, ἄλλα δὲ αἱρεῖσθαι καὶ ἀγαπᾶν· ἐκεῖνο δ᾽ οἶμαί σε καὶ περὶ τῆς ψυχῆς ἀποκεκρίσθαι [15]. ταυτὸν γάρ ἐςι τῷ περὶ τῆς χώρας, ὡς ἀμείνων, ἥτις ἄνευ πόνου τὴν ἀρετὴν ὥσπερ αὐτοφυῆ καρπὸν ἀναδίδωσιν. Ὀδ. Ἔςω σοι καὶ τοῦτο οὕτως. Γρ. Ἤδη οὖν ὁμολογεῖς, τὴν τῶν θηρίων ψυχὴν εὐφυεςέραν εἶναι πρὸς γένεσιν ἀρετῆς καὶ τελειοτέραν. ἀνεπίτακτος γὰρ καὶ ἀδίδακτος, ὥσπερ ἄσπορος καὶ ἀνήροτος ἐκφέρει καὶ αὔξει κατὰ φύ-

omnis generis fruges edat. Vtram ergo praefers, hancne terram, an capris compafcuam iftam Ithacam et afperam, quae magno culta labore et moleftiis diuturnis, vix tandem paucos quofdam et nullius pretii fructus cultoribus reddit? Ac caue fis, ne moleftum tibi fit aliter refpondere, quam patriae amor poftulet. Vl. Atqui mentiendum non eft. Magis quidem amo et amplector meam patriam: iftam autem Cyclopum regionem laudibus et admiratione maiore dignor. Gr. Sic ergo rem habere dicemus, ficut prudentiffimus hominum cenfet: alia magis laudanda et approbanda, alia magis deligenda et diligenda effe. Atque hoc ipfum etiam de anima abs te refponfum effe cenfeo. Eadem eft enim ratio animae, vt melior fit ea, quae abfque labore virtutem tanquam fponte enatum fructum edat. V. Conceffum fit tibi hoc quoque. G. Proinde id fimul iam das, animam brutorum ad virtutem effe natura feraciorem, ac perfectiorem. Nam abfque imperio et difciplina, tanquam terra non arata, neque

14. F. ἀνθρώπων οἴεται, ἄλλα μὲν δεῖν ἐπαινεῖν. *Reiske.*

15. ἀποκεκρίσεσθαι in paullo poft fut. *Reiske.*

16. λό

σιν, τὴν ἑκάϛῳ προσήκȣσαν ἀρετήν. Ὀδ. Καὶ τίνος ποτ' ἀρετῆς, ὦ Γρύλλε, μέτεϛι τοῖς θηρίοις; Γρ. Τίνος μὲν ȣ̓ν ȣ̓χὶ μᾶλλον, ἢ τῷ σοφωτάτῳ τῶν ἀνθρώπων; σκόπει δὲ πρῶτον (εἰ βȣ́λει) τὴν ἀνδρείαν, ἐφ' ᾗ σὺ φρονεῖς μέγα, καὶ ȣ̓κ ἐγκαλύπτῃ θρασὺς καὶ πτολίπορθος ἀποκαλȣ́μενος, ὅϛις, ὦ σχετλιώτατε, δόλοις [16] καὶ μηχαναῖς ἀνθρώπȣς ἁπλȣ̃ν καὶ γενναῖον εἰδότας πολέμȣ τρόπον, ἀπάτης δὲ καὶ ψευδῶν ἀπείρȣς παρακρȣσάμενος, ὄνομα τῇ πανȣργίᾳ προστίθης [17], τῆς ἀρετῆς ἥκιϛα πανȣργίαν προσιεμένης. ἀλλὰ τῶν γε θηρίων τȣ̀ς πρὸς ἄλληλα [18] καὶ πρὸς ὑμᾶς [19] ἀγῶνας ὁρᾷς, ὡς ἄδολοι καὶ ἄτεχνοι, καὶ μετ' ἐμφανȣ̃ς γυμνȣ̃ τε τȣ̃ [20] θαῤῥεῖν πρὸς [21] ἀληθινῆς ἀλκῆς ποιȣ̃νται τὴν ἄμυναν [22]· καὶ ȣ̓́τε νόμȣ καλȣ̃ντος, ȣ̓́τ' ἀϛρατείας δεδοικότα γραφήν, ἀλλὰ φύσει φεύγοντα τὸ κρα-

que consita, naturae instinctu producit augetque vnicuique convenientem virtutem. V. Et quaenam sit ea virtus, Grylle, cuius bestiae sint participes? G. Imo nulla est virtus, qua non magis praeditae sint, quam hominum aliquis sapientissimus. Ac si placet, primo loco fortitudinem considera, ob quam tu superbis, neque pudori tibi ducis, quod audax et domitor vrbis appellaris: cum quidem dolis, improbissime, et technis homines simplicem ingenuumque belli modum callentes, fraudis et mendaciorum rudes, deceperis, ac virtutis nomen versutiae indas, quae minime versutiam admittit. Atqui brutorum inter se et aduersum homines certamina vides, vt sine arte ac fraude aperta et nuda cum virium fiducia peragantur, vt suo freta robore se defendant, neque legem vocantem ad pugnam, neque actionem desertae militiae metuentia: sed quia natura metuunt supera-

16. λόγοις Petau.

17. Comma post ἀρετῆς promouendum, aut prorsus delendum. *Reiske.*

18. τȣ̀ς πρὸς ἄλληλα] Haec tria verba absunt a Petau.

19. Post ὑμᾶς deest κατανοῶν, vel σκοπȣ́μενος. *Reis.*

20. Scriptus recte habet γυμνȣ̃ τε τȣ̃ θαῤῥεῖν, impressi [Ald. et Bas. vti etiam Petau.] γυμνȣ̃ται τῷ θαῤῥ. quod nullam efficit sententiam. *Xylander.*

21. πρὸς] L. καὶ.

22. τὰς ἀμύνας Petau. Xylander haec annotat: Scriptus annotatum habet in margine τὴν ἄμυναν.

 23. ἀτα-

τεῖσθαι, μέχρι τῶν ἐσχάτων ἐγκαρτερεῖ καὶ διαφυλάττει τὸ ἀήττητον. οὐ γὰρ ἡττᾶται κρατούμενα τοῖς σώμασιν, οὐδ' ἀπαγορεύει ταῖς ψυχαῖς, ἀλλὰ ταῖς μάχαις [23] ἐναποθνήσκει. πολλῶν δὲ θνησκόντων ἡ ἀλκὴ μετὰ τοῦ θυμοειδοῦς ἀποχωρήσασά που καὶ συναθροισθεῖσα περὶ ἕν τι τοῦ σώματος μόριον, ἀνθίσταται τῷ κτείνοντι, καὶ πηδᾷ καὶ ἀγανακτεῖ, μέχρις ἂν ὥσπερ πῦρ ἐγκατασβεσθῇ παντάπασι καὶ ἀπόληται [24], δέησις δ' οὐκ ἔστιν, οὐδ' οἴκτου [25] παραίτησις, οὐδ' ἐξομολόγησις ἥττης, οὐδὲ δουλεύει λέων λέοντι, καὶ ἵππος ἵππῳ, δι' ἀνδρείαν [26], ὥσπερ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, τὴν τῆς δειλίας ἐπώνυμον [27], εὐκόλως ἐνασπαζόμενος [28]. ὅσα δ' ἄνθρωποι πάγαις, ἢ δόλοις, ἐχειρώσαντο, τὰ μὲν ἤδη

ſuperari, vſque ad extremum perdurantia inuicta. Non enim vincuntur, quando corpore ſuperantur, neque deſpondent animum, ſed inter pugnandum moriuntur. Ac multis, dum moriuntur, robur et irae ardor in vnam aliquam corporis partem recedentia atque coëuntia, interficienti reſiſtunt, ſubſultantque et fremunt, donec ignis inſtar prorſum exſtinguantur et pereant. Nulla hic deprecatio, nulla miſericordiae imploratio, neque victa ſe fatentur, neque leo leoni ob fortitudinem ſeruit, aut equus equo: ſicut homo homini ſeruit, ac facile amplectitur timiditatis affinem ſeruitutem. Quae vero homines tendiculis, aut dolo, ceperunt, ea, ſi iam adulta ſunt, inedia ac ſiti mori

23. ἀπαγορεύει, ταῖς ψυχαῖς ἐναποθνήσκει, omiſſis vocabulis intermediis, ἀλλὰ ταῖς μάχαις.

24. Ex ſcripto et ratione ἀπόληται pro ἀπόλυται legimus. *Xylander.*

25. οἴκτῳ Petau.

26. δι' ἀνανδρείαν, *ob imbellem et degenerem animum. Reiſ.*

27. Legi τὴν τῆς δειλίας ἐπώνυμον δουλείαν. In noſtro aberat δουλείαν: in ſcripto δουλείας legebatur pro δειλίας, et deerat ſubſtantiuum, ad quod ἐπώνυμον pertineret. Itaque non dubito, quin locum recte integrauerim. Vocat autem δουλείαν δειλίας ἐπώνυμον, quia leuiter admodum ου et ει, itemque ει et ι differunt literis. *Xylander.* τὴν τῆς δειλείας ἐπώνυμον] id eſt, τὴν δουλείαν. Eſt igitur hic loci ἐπώνυμος idem, atque quod ſono alii cuidam vocabulo eſt affine. *Reiſ.*

28. ἀσπαζόμενος ſimpliciter. *Reiske.*

29. ὑπο

τέλεια, καὶ τροφὴν ἀπωσάμενα, καὶ πρὸς δίψαν ἐγκαρτερήσαντα, τὸν πρὸ δουλείας ἐπάγεται καὶ ἀγαπᾷ θάνατον· νεοσσοῖς δὲ καὶ σκύμνοις τούτων, δι' ἡλικίαν εὐαγώγοις καὶ ἁπαλοῖς οὖσιν, πολλὰ καὶ ἀπατηλὰ μειλίγματα καὶ ὑποπεττεύματα [29] προσφέροντες καὶ καταφαρμάττοντες, ἡδονῶν παρὰ φύσιν γευόμενα, καὶ διαίτης ἀδρανῆ χρόνον [30] κατειργάσαντο καὶ προσεδέξαντο, καὶ ὑπέμειναν τὴν καλουμένην ἐξημέρωσιν, ὥσπερ ἀπογυναίκωσιν τοῦ θυμοειδοῦς· οἷς δὴ μάλιστα δηλονότι [31] τὰ θηρία πρὸς τὸ θαῤῥεῖν εὖ πέφυκε. τοῖς δ' ἀνθρώποις ἡ παῤῥησία καὶ παρὰ φύσιν ἐστίν. ἐκεῖθεν δ' ἂν, ὦ βέλτιστε Ὀδυσσεῦ, μάλιστα καταμάθῃς [32]. ἐν γὰρ τοῖς θηρίοις ἰσοῤῥοπεῖ πρὸς ἀλκὴν ἡ φύσις, καὶ τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος οὐδὲν ἀποδεῖ, πονεῖν τε τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις πόνους, ἀγωνίζεσθαί τε τοὺς ὑπὲρ τῶν τέκνων ἀγῶνας. ἀλλὰ καὶ Κρομμυωνίαν [33] τινὰ σῦν ἀκούεις, ἣ πρά-

mori malunt, quam seruire. Pulli et catuli ob aetatem tenelli ac deceptu faciles, multis, iisque fallacibus, illecebris atque invitamentis tanquam veneficio deliniuntur, vt contra naturam gustatis voluptatibus elanguescant tempore, sustineantque eam, quae cicuratio dicitur, cum sit effoeminatio ferociae natiuae. Vnde maxime patet, bruta natura ad audaciam procliuia, hominum vero confidentiam praeter naturam esse: quod vel hinc potissimum, Vlysses optime, addiscere possis. In brutis natura paria ad robur momenta in vtroque posuit sexu, vt foemina mari nihil concedat, vel in tolerandis necessariis laboribus, vel in propugnando pro foetu. Sed et suem quandam Cromyoniam cele-

29. ὑποπεττεύματα Graeca vox est, eamque codex scriptus agnouit, et Aldus. *Xylander.* ὑποπεττεύματα] Estne vocabulum probum? Et quid significat? *Reiske.*

30. Num διαίτης ἀβρᾶς βραχεῖ χρόνῳ κατειργάσαντο. *Reiske.* Pro χρόνον dant χρόνου Turn. Vulc. et Bong.

31. Legitur δηλονότι, ὑφὲν: magno sententiae detrimento, cum sit conclusio argumenti: et scriptus hic quoque recte, [nempe δῆλον, ὅτι, diuisim] vt et alia quaedam, quae agnouimus. *Xylander.*

32. καταμάθοις Petau.

33. Scripsi Κρομυωνίαν vnico μ, altero sublato, codicem nostrum

γματα πολλὰ, θῆλυ θηρίον ὄσα, τῷ Θησεῖ παρέσχε. καὶ τὴν Σφίγγα ἐκείνην οὐκ ἂν ὤνησεν ἡ σοφία περὶ τὸ Φύκιον [34] ἄνω καθεζομένην, αἰνίγματα καὶ γρίφους πλέκουσαν, εἰ μὴ ῥώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ πολὺ τῶν Καδμείων ἐπεκράτει. ἐκεῖ δέ που καὶ Τελμησίαν ἀλώπεκα [35], μέρμερον χρῆμα, καὶ πλησίον [36] ὄφιν τῷ Ἀπόλλωνι περὶ τοῦ χρηστηρίου μονομαχοῦσαν ἐν Δελφοῖς γενέσθαι λέγουσι. τὴν δ' Αἴθην ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ἔλαβε παρὰ τοῦ Σικυωνίου μισθὸν ἀστρατείας, ἄριστα βουλευσάμενος, ὃς δειλοῦ προετίμησεν ἀνδρὸς ἵππον ἀγαθὴν καὶ φιλόνεικον. αὐτὸς

celebrari audis, quae multum negotii Theſeo exhibuit. Et illam in Phycio Sphingem deſidentem, ac aenigmata et griphos texentem, non tutata eſſet ſua ſapientia, ſi non viribus et fortitudine Thebanis multum antecelluiſſet: circum quae loca etiam vulpem Teumeſiam fuiſſe aiunt, animal pernicioſum: et in vicinia ſerpentem foemellam, quae apud Delphos cum Apolline de oraculo certamine ſingulari decreuerit. Atque Aetham rex veſter a Sicyonio illo accepit mercedis loco, vt eum immunem militiae faceret: optimo ſane conſilio, vt qui homini timido equam bonam ac certandi cupidam anteponeret. Ipſe pantheras

ſtrum ſequens, et Latini poëtae verſus memor:

Quodque ſuam ſecurus arat Cromyona colonus. Xyl.

34. περὶ τὸ Φίκιον] In ſcripto eſt Φύκιον, *Phicium.* Aldus et noſter Φίκκιον. Sed non dubito, quin noſtra ſit melior ſcriptura. Stephanus certe Boeotiae montem Φίκειον et Φίκιον (ait enim, vtrumque ſcribi) refert. Sed et Zeza in Lycophronem proxime initium Φίκιον ὄρος nominat. Io. Regius interpres legit Φίκειον, vt apparet: habet enim Phiceium. *Xylander.* Φύκιον] V. hoc de vocab. Valkenaer ad Eurip. Phoeniſſ. p. 302. *Reiske.*

35. Quod ego ſcripſi Τευμησίαν ἀλώπεκα, habebat liber noſter Τελμησίαν. Codex ſcriptus per ι habebat, Τελμισίαν. Caeterum ego Pauſaniae Boeoticis et Stephani etiam ſuffragio literario fretus, vocem correxi. Fit huius vulpis etiam mentio in fine Metamorph. Antonii Liberalis noſtrarum. *Xylander.*

36. πλησίον] Plutarchus hic loquitur, Boeotus, Delphorum accola, oblitus, Gryllo a ſe datam fuiſſe perſonam, apud Circen agenti, quam prope Delphos habitaſſe nemo facile dixerit. *Reiske.*

37. τῷ

δὲ καὶ παρδάλεις καὶ λεαίνας πολλάκις ἑώρακας, ὡς ὐδέν τι τὰ θήλεα τοῖς ἄῤῥεσιν ὑφίεται τῦ[37] θυμῦ καὶ ἀλκῆς· ὥσπερ ἡ σὴ γυνὴ, σῦ πολεμῦντος, οἴκοι κάθηται πρὸς ἐσχάραν πυρὸς, ὐκ ἂν ὐδ᾽ ὅσον αἱ χελιδόνες ἀμυνομένη τὺς ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ τὸν οἶκον βαδίζοντας, καὶ ταῦτα Λάκαινα ὖσα. τί ὖν ἔτι σοι λέγω τὰς Καρικὰς, ἢ Μαιονίδας; ἀλλ᾽ ἐκ τύτων γε δῆλόν ἐστιν, ὅτι τοῖς ἀνδράσιν ὐ φύσει μέτεστι τῆς ἀνδρείας. μετῆν γὰρ ἂν ὁμοίως καὶ ταῖς γυναιξὶν ἀλκῆς. ὥσθ᾽ ὑμεῖς κατὰ νόμων ἀνάγκην, ὐχ ἑκύσιον, ὐδὲ βυλομένην, ἀλλὰ δυλεύυσαν ἔθεσι καὶ ψόγοις καὶ δόξαις ἐπήλυσι, καὶ λόγοις πλαττομένην μελετᾶτε ἀνδρείαν· καὶ τὺς πόνυς ὑφίστασθε καὶ τὺς κινδύνυς, ὐ πρὸς ταῦτα θαῤῥῦντες, ἀλλὰ τῷ[38] ἕτερα μᾶλλον τύτων δεδιέναι. ὥσπερ ὖν τῶν σῶν ἑταίρων ὁ φθάσας πρῶτος ἐπὶ τὴν ἐλαφρὰν ἀνίσταται κώπην, ὐ καταφρονῶν ἐκείνης, ἀλλὰ δεδιὼς καὶ φεύγων τὴν βαρυτέραν, ὕτως ὁ πληγὴν ὑπομένων, ἵνα μὴ λάβῃ τραύματα, καὶ πρὸ αἰκίας τινὸς, ἢ θανάτυ, πολέμιόν[39] τινα ἀμυνόμενος, ὐ πρὸς ταῦτα

ras ac leaenas saepius vidisti, nihilo masculis ferocia et robore inferiores, cum tua vxor, te belligerante, domi ad focum desideat, et ne tantum quidem, quantum hirundines, moliatur contra eos, qui ipsam familiamque oppressum eunt: et quidem ea Spartana est, ne Caricas tibi, aut Maeonidas, mulieres obiiciam. Ex his tamen, quae dixi, liquet, viros non naturali esse praeditos fortitudine, (alioquin haec etiam mulieribus adesset) sed legum necessitate coactos, non sponte vestra, moribus, reprehensionibus, aduentitiisque opinionibus seruientem, verbisque effictam meditari fortitudinem: laboresque et pericula subsistere, non quod animos aduersum ea geratis confidentes, sed quod alia his magis metuitis. Sicut itaque tuorum sociorum, qui reliquos anteuertit, is remum leuem arripit, non quod hunc contemnat, sed quod sibi à grauiore metuit: ita qui ictum sustinet, ne vulneretur, et hostem vlciscitur, ne cruciatum, aut mortem,

37. τῦ delendum. *Reiske.*

38. ἀλλὰ τῷ] Haec duo vocabula absunt a Petau.

39. πόλεμόν τινα Ald. et Bas.

40. ἀνὰ

θαῤῥαλέος, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνα δειλός ἐςι. οὕτως δ' ἀναφαίνει[40] ὑμῖν ἡ μὲν[41] ἀνδρεία, δειλία φρόνιμος οὖσα, τὸ δὲ θάρσος, φόβος ἐπιςήμην ἔχων τοῦ δι' ἑτέρων ἕτερα φεύγειν. ὅλως δὲ, εἰ πρὸς ἀνδρείαν οἴεσθε βελτίους εἶναι τῶν θηρίων, τί ποτε ὑμῶν οἱ ποιηταὶ τοὺς κράτιςα τοῖς πολεμίοις μαχομένους, λυκόφρονας καὶ θυμολέοντας καὶ συῒ ἰκέλους ἀλκὴν προσαγορεύουσιν; ἀλλ' οὐ λέοντά τις αὐτῶν ἀνθρωπόθυμον, οὐ συῒν ἀνδρὶ εἴκελον ἀλκὴν προσαγορεύει· ἀλλ' ὥσπερ (οἶμαι) τοὺς ταχεῖς, ποδηνέμους, καὶ τοὺς καλοὺς, θεοειδεῖς, ὑπερβαλλόμενοι ταῖς εἰκόσιν, ὀνομάζουσιν, οὕτω τῶν δεινῶν μάχεσθαι πρὸς τὰ κρείττονα ποιοῦνται τὰς ἀφομοιώσεις. αἴτιον δὲ, ὅτι τῆς μὲν ἀνδρείας οἷον βαφή τις ὁ θυμός ἐςι καὶ ςόμωμα· τούτῳ δ' ἀκράτῳ τὰ θηρία χρῆται πρὸς τοὺς ἀγῶνας, ὑμῖν δὲ προσμιγνύμενος πρὸς τὸν λογισμὸν, ὥσπερ οἶνος πρὸς ὕδωρ, ἐξίςαται περὶ[42] τὰ δεινὰ, καὶ ἀπολείπει τὸν καιρόν. ἔνιοι δὲ ὑμῶν οὐδὲ ὅλως φασὶ χρῆναι παραλαμβάνειν ἐν ταῖς μάχαις τὸν θυμὸν,

mortem, perferat, non animosus aduersum illa, sed ad haec timidus est. Itaque apparet, fortitudinem vestram prudentem esse timiditatem, confidentiam autem metum cum scientia coniunctum alia per alia euitandi. Denique si fortitudine vos praeire brutis putatis, cur poëtae vestri eos, qui optime in hostem pugnant, luporum, leonum, aut apri, robore similes perhibent? cum vicissim nemo leonem homini animo, vel robore, similem dicat. Sed nimirum, sicut veloces aiunt ventorum celeritatem in pedibus habere, et formosos deorum formae aequales, re nimis exaggerata, dicunt: sic etiam pugnacium similitudinem à praestantiore ducunt. Cuius rei causa est, quod fortitudinis tanquam acies et induratio est animi feruor, quo puro vtuntur bruta in certaminibus: vobis cum ratione commixtus, veluti aqua dilutum vinum, cedit periculis, et occasionem dimittit. Sunt quidam vestrum, qui omnino in pugna negant debere

40. ἀναφαίνεται, vel ἀνεφάνη. *Reiske.*

41. ἡ μὲν absunt a Petau.

42. παρὰ τὰ δεινὰ, *sub ipsa discrimina*, instante certamine. *Reiske.*

ἀλλ᾽ ἐκποδὼν θεμένους, νήφοντι χρῆσθαι τῷ λογισμῷ, πρὸς μὲν σωτηρίας ἀσφάλειαν ὀρθῶς, πρὸς δ᾽ ἀλκὴν καὶ ἄμυναν αἴσχιστα λέγοντες. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, αἰτιᾶσθαι μὲν ὑμᾶς τὴν φύσιν, ὅτι μὴ κέντρα προσέφυσε τοῖς σώμασι, μηδ᾽ ἀμυντηρίους ὀδόντας, μηδ᾽ ἀγκύλους ὄνυχας, αὐτοὺς δὲ τῆς ψυχῆς τὸ σύμφυτον ἀφαιρεῖν ὅπλον καὶ κολούειν; Ὀδ. Παπαὶ, ὦ Γρύλλε, δεινός μοι δοκεῖς γεγονέναι σοφιστὴς, ὅς γε καὶ νῦν ἐκ τῆς συηνίας φθεγγόμενος, οὕτω νεανικῶς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἐπικεχείρηκας. ἀλλὰ τί οὐ [43] περὶ τῆς σωφροσύνης ἐφεξῆς διεξῆλθες; Γρ. Ὅτι ᾤμην, σὲ τῶν εἰρημένων πρότερον ἐπιλήψεσθαι. σὺ δὲ σπεύδεις ἀκοῦσαι τὸ περὶ τῆς σωφροσύνης, ἐπεὶ σωφρονεστάτης μὲν ἀνὴρ εἶ γυναικὸς, ἀπόδειξιν δὲ σωφροσύνης αὐτὸς οἴει δεδωκέναι, τῶν Κίρκης ἀφροδισίων περιφρονήσας. καὶ τούτων μὲν οὐδενὸς τῶν θηρίων διαφέρει [44] πρὸς ἐγκράτειαν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνα τοῖς κρείττοσιν ἐπιθυμεῖ πλησιάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τοὺς ἔρωτας πρὸς τὰ ὁμόφυλα ποιεῖται. οὐ θαυμαστὸν μὲν οὖν ἐστιν, εἰ, καθάπερ ὁ Μενδή-

bere animum excandefcere, fed hoc feruore exclufo, fobria vtendum ratione: recte dicentes, quod ad falutem tutandam attinet, peffime, quod ad vltionem et robur exferendum. Qui enim non fit abfurdum, quod, cum naturam incufetis, quae corporibus non adiecit ftimulos, neque dentes ad vlcifcendum paratos, aut curuos vngues, ipfi arma animae à natura data aufertis, aut eneruatis? Vl. Papae, Grylle, videre mihi egregius factus fophifta, qui etiam nunc ex fuilla loquens cute tam ftrenue de propofito argumentaris. Sed cur non deinceps de temperantia differuifti? Gr. Quia dicta exiftimabam te prius reprehenfurum. Sed tu feftinas ad auditionem de hac virtute, quia et pudiciffimam habes vxorem, et ipfe videris documentum edidiffe temperantiae, Circes concubitu fpreto. Atque profecto nihil hac in re antecellis animalibus brutis. Nam haec quoque voluptates et amores captant à fui generis animalibus. Itaque admiratione dignum non eft, fi, quemadmodum

43. οὐ abeft a Petau.

44. κἂν τούτῳ μὲν οὐδενὸς τ. θ. διαφέρεις. Et fic quoque Xylander in Latinis. *Reiske.*

σιος ἐν Αἰγύπτῳ τράγος λέγεται πολλαῖς καὶ καλαῖς συνειργνύμενος γυναιξὶν, οὐκ εἶναι μίγνυσθαι πρόθυμος, ἀλλὰ πρὸς τὰς αἶγας ἐπτόηται μᾶλλον, οὕτω σὺ χαίρων ἀφροδισίοις συνήθεσιν, οὐ θέλεις ἄνθρωπος ὢν θεᾷ συγκαθεύδειν. τὴν δὲ Πηνελόπης σωφροσύνην μυρίαι κορῶναι κρώζουσαι γέλωτα θήσονται καὶ καταφρονήσουσιν, ὧν ἑκάστης ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἄῤῥην, οὐκ ὀλίγον χρόνον, ἀλλ᾽ ἐννέα χηρεύει [45] γενεὰς ἀνθρώπων· ὥστε σοι τὴν καλὴν Πηνελόπην ἐννεάκις ἀπολείπεσθαι τοῦ σωφρονεῖν ἧς βούλει κορώνης. ἀλλ᾽ ἐπεί σε μὴ λέληθα σοφιστὴς ὤν, φέρε χρήσομαι τάξει τινὶ τοῦ λόγου, τῆς μὲν σωφροσύνης ὅρον θέμενος, κατὰ γένος δὲ [46] τὰς ἐπιθυμίας διελόμενος. ἡ μὲν οὖν σωφροσύνη βραχύτης [47] τις ἐστὶν ἐπιθυμιῶν καὶ τάξις, ἀναιροῦσα μὲν τὰς ἐπεισάκτους καὶ περιττὰς, καιρῷ δὲ καὶ μετριότητι κοσμοῦσα τὰς ἀναγκαίας. ταῖς δ᾽ ἐπιθυμίαις ἐφορᾷς που μυρίαν διαφο-

modum Mendesius in Aegypto caper inclusus cum multis ac formosis mulieribus coitu abhorret, et capras desiderat: ita tu venere consueta vtens, homo cum sis, concumbere cum dea noluisti. Caeterum Penelopes tuae castitatem innumerae cornices crocitantes ridiculam esse ostendent atque contemtui exponent, quarum vniuscuiusque si moriatur mas, viduitatem non per exiguum tempus, sed per nouem aetates hominum seruant: vt, si libeat comparare, vnaquaeuis cornix nouies castitatem tuae superet Penelopes. Sed quando obseruauisti, me esse sophistam, agedum dispositione quadam vtar orationis, expositaque temperantiae definitione, concupiscentiarum genera persequar diuidendo. Est ergo temperantia contractio quaedam cupiditatum, et ordo, perimens superuacaneas et adscititias, tempestiue autem et mediocriter cum decori ratione obsequens necessariis. Iam in appetitionibus nonne cernis inesse infinitum differentiarum

45. χηρεύσῃ Ald. et Bas.

46. F. κατὰ γένος, κατ᾽ εἴδη δὲ τὰς ἐπιθυμίας. *primum temperantiam summatim [in genere dicunt] definiam, deinde per species singulas eundo cupidinum ordines quosque percensebo. Reis.*

47. F. βραδύτης. *Reiske.*

48. Post

ρὰν [48], καὶ τὴν πόσιν ἅμα τῷ φυσικῷ καὶ τὸ ἀναγκαῖον ἔχουσαν· αἱ δὲ τῶν ἀφροδισίων, αἷς ἀρχὰς ἡ φύσις ἐνδίδωσιν, ἔστι δέ που [49] καὶ μὴ χρώμενον ἔχειν ἱκανῶς ἀπαλλαγέντα· φυσικαὶ μὲν οὖν [50], οὐκ ἀναγκαῖαι δ' ἐκλήθησαν. τὸ δὲ τῶν μήτ' ἀναγκαίων, μήτε φυσικῶν, ἀλλ' ἔξωθεν ὑπὸ δόξης κενῆς δι' ἀπειροκαλίαν ἐπικεχυμένων [51] γένος, ὑμῶν μὲν ὀλίγου δεῖν τὰς φυσικὰς ἀπέκρυψεν ὑπὸ πλήθους ἁπάσας, ἔχει δὲ καθάπερ ξένων [52] ὄχλος ἔπηλυς ἐν δήμῳ, καταβιαζόμενος πρὸς τοὺς ἐγγενεῖς πολίτας. τὰ δὲ θηρία παντάπασιν ἀβάτους καὶ ἀνεπιμίκτους ἔχοντα τοῖς ἐπεισάκτοις πάθεσι τὰς ψυχὰς, καὶ τοῖς βίοις πόῤῥω τῆς κενῆς δόξης, ὥσπερ θαλάσσης, ἀπῳκισμένα, τοῦ γλαφυρῶς καὶ περιττῶς διάγειν ἀπολείπεται. τὸ δὲ σωφρονεῖν καὶ μᾶλλον εὐνομεῖσθαι ταῖς ἐπιθυμίαις, οὔτε πολλαῖς συνοικούσαις, οὔτ' ἀλλοτρίαις, σφόδρα διαφυλάττεται· ἐμὲ γοῦν

rum numerum? Potus et a natura deſideratur, et a neceſſitate flagitatur. Res venerea quanquam ſuum habet a natura principium, tamen ſunt, qui ea nullo cum incommodo careant. Itaque naturalis haec, non etiam neceſſaria vocatur. Sed eae appetitiones, quae neque a natura, neque a neceſſitate, oriuntur, ob imperitiam autem recti foris ex inani quadam opinione intro ſuperfuſae ſunt, parum abeſt, quin veſtras naturales obruerint cupiditates ſua multitudine vniuerſas. Itaque ſe gerunt, vt turba peregrinorum conuena vi vrgens ciues atque indigenam populum. At enim omnes beſtiae animis praeditae, quae inacceſſae ſint omnibus foris introductis affectionibus, et a vanis opinionibus tanquam a mari longe remotam vitam agant, elegantia et ſuperuacaneo vitae degendae cultu vobis ſunt inferiores: temperantiam praeclare tuentur, appetitioneſque rectis legibus regunt, quae iis adſunt, neque multae, neque alienae. Me quidem

48. Poſt διαφορὰν videtur aliquid deeſſe, e. c. αἱ μὲν γὰρ ἀναγκαῖαί εἰσιν. οἷον δρᾷς τὴν βρῶσιν — *Reiske.*

49. δή που Petau.

50. Videtur οὖν redundare et deleri oportere. *Reiske.*

51. ἐπικεχυμένον Petau.

52. ξένος Petau.

ποτε καὶ αὐτὸν ὀυχ ἧττον, ἢ σὲ νῦν, ἐξέπληττε μὲν χρυσὸς, ὡς κτημάτων [53] ἄλλων ὀυδενὶ παραβλητόν· ἦρει δ' ἄργυρος καὶ ἐλέφας. ὁ δὲ πλεῖστα τούτων κεκτημένος, ἐδόκει μακάριός τις εἶναι καὶ θεοφιλὴς ἀνὴρ, εἴτε Φρὺξ, εἴτε Κὰρ ἦν, τοῦ Δόλωνος ἀγεννέστερος καὶ τοῦ Πριάμου βαρυποτμότερος. ἐνταῦθα ἀνηρτημένος ἀεὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, ὄυτε χάριν, ὄυτε ἡδονὴν, ἀπὸ τῶν ἄλλων πραγμάτων ἀφθόνων ὄντων καὶ ἱκανῶν ἐκαρπούμην [54] τὸν ἐμαυτοῦ βίον, ὡς τῶν μεγίστων ἐνδεὴς καὶ ἄμοιρος ἀγαθῶν ἀπολελειμμένος. τοιγαροῦν, ὥς σε μέμνημαι ἐν Κρήτῃ θεασάμενος ἀμπεχόνῃ κεκοσμημένον πανηγυρικῶς, ὀυ τὴν φρόνησιν ἐζήλουν, ὀυδὲ τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ τοῦ χιτῶνος εἰργασμένου περιττῶς εἰς λεπτότητα, καὶ τῆς χλαμύδος ὀυσης ἁλουργοῦ τὴν ὀυλότητα, καὶ τὸ κάλλος [55] ἀγαπῶν καὶ τεθηπὼς, εἶχε δέ τι καὶ ἡ πόρπη χρυσὸς ὀυσα παίγνιον, οἶμαι, τορείας [56] διηκριβωμένον, καὶ εἰπόμην γεγοητευμένος, ὥσπερ αἱ γυναῖκες. ἀλλὰ νῦν

quidem ipſum, non minus, quam nunc te, aurum perculit, vt cui nulla res digne poſſet comparari. Ad ſe trahebant me ebur et argentum. Qui horum poſſideret plurimum, mihi felix et diis carus videbatur homo, ſiue Phryx eſſet, ſiue Car, et vel Dolone ignobilior, vel Priamo calamitoſior. Huc ego ſemper meis accommodatis cupiditatibus, nullam neque gratiam, neque voluptatem, aliis ex bonis vitae percepi, cum quidem eſſent abvnde, quod me maximorum indignum et exſortem bonorum eſſe arbitrarer. Itaque memoria recolo, me, quo tempore te in Creta vidi amictum veſte ad ſolennem facta oſtentationem, non admiratum fuiſſe prudentiam, aut virtutem tuam, ſed amiculi textum tenuitatis eximiae, et coruſcationem in laena coloris purpurei, attonitumque fuiſſe ob pulchritudinem veſtitus. Sed et fibula aurea habebat, ſi recte memini, aliquid operis elegantis caelo parati ſubtiliſſime. Denique mulieris in modum praeſtigiis captus te ſectabar. Nunc inanibus iſtis opinionibus euacua-

53. κλῆμα τῶν ἄλλων. *Reiſ.*

54. F. ἐκαρπούμην, ἀλλ' ἔκλαιον [vel ἐθρήνουν, aut ᾠκτιζόμην] τὸν ἐμαυτοῦ βίον. *Reiſ.*

55. κάλλος] F. γάνος. et εἶχε δέ με καὶ ἡ πόρπη. *Reiſ.*

56. τορείαις. *Reiske.*

57. ἀνα-

ἀπηλλαγμένος ἐκείνων τῶν κενῶν δοξῶν καὶ κεκαθαρμένος, χρυσὸν μὲν καὶ ἄργυρον ὥσπερ τοὺς ἄλλους λίθους περιορῶν ὑπερβαίνω, ταῖς δὲ σαῖς χλανίσι καὶ τάπησιν οὐδὲν ἂν μὰ Δία ἥδιον, ἢ βαθεῖ καὶ μαλθακῷ πηλῷ, μεστὸς ὢν ἐγκατακλιθείην ἀναπαυόμενος[57]. τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἐπεισάκτων ἐπιθυμιῶν οὐδεμία ταῖς ἡμετέραις ἐνοικίζεται ψυχαῖς· ἀλλὰ τὰ μὲν πλεῖστα ταῖς ἀναγκαίαις ὁ βίος ἡμῶν ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς διοικεῖται, ταῖς δ' οὐκ ἀναγκαίαις, ἀλλὰ φυσικαῖς μόνον, οὔτ' ἀτάκτως, οὔτ' ἀπλήστως, ὁμιλοῦμεν. καὶ ταύτας γε πρῶτον διέλθωμεν. ἡ μὲν οὖν πρὸς τὰ εὐώδη καὶ κινοῦντα ταῖς ἀποφοραῖς τὴν ὄσφρησιν οἰκεῖος ἡδονὴ πρὸς τῷ τὸ ὄφελος καὶ προῖκα καὶ ἁπλοῦν ἔχειν, ἅμα χρείαν τινὰ συμβάλλεται τῇ διαγνώσει τῆς τροφῆς. ἡ μὲν γὰρ γλῶττα τοῦ γλυκέος καὶ δριμέος[58] καὶ αὐστηροῦ γνώμον ἐστί τε καὶ λέγεται, ὅταν τῷ γνωστικῷ προσμιγέντες οἱ χυμοὶ σύγχυσίν τινα λάβωσιν. ἡ δ' ὄσφρησις ἡμῶν πρὸ τῶν χυμῶν, γνώμων οὖσα τῆς δυνάμεως ἑκάστου, πολὺ τῶν βασιλικῶν προγευστῶν σκεπτότερον[59] διαισθανομένη,

euacuatis, aurum et argentum ſicut quoſuis lapides contemno, et ſuper ea incedo, tuis autem laenis et tapetibus non per Iovem ſuauius indormiam, quam plenus cibi alto mollique coeno. Ac huiuſmodi quidem foris adſcitarum cupiditatum nulla in animo habitat noſtro: ſed maior pars vitae noſtrae neceſſariis appetitionibus atque concupiſcentiis temperatur, et voluptatibus non neceſſariis, ſed naturalibus duntaxat, neque incompoſite, neque profuſe, indulgemus. Atque has quidem primo loco perpendamus. Voluptas ea, quam ex fragrantibus et odore ſuo exhalante olfactum adficientibus percipimus, praeterquam quod ſimplicem ſui praebet, eamque gratis, vſuram, ſimul etiam diſcernendo alimento conducit. Nam lingua et eſt et dicitur norma ſaporum, vt dulcis, acris, auſteri, reliquorum: quando ii confuſi offeruntur ſenſui. Olfactus autem noſter ante ſaporem deprehendens vim vniuſcuiuſque alimenti, longeque accuratius, quam regii ſolent praeguſtatores, ſenſu eam percipiens, id, quod

naturae

57. ἀναπαυσόμενος. Reiske.
58. τοῦ γλυκέως καὶ δριμέως Pet.
59. ἐπισκεπτότερον. Reiske.

60. φίλ-

τὸ μὲν οἰκεῖον εἴσω παρίησι, τὸ δ' ἀλλότριον ἀπελαύνει, καὶ οὐκ ἐᾷ θίγειν, οὐδὲ λυπῆσαι τὴν γεῦσιν, ἀλλὰ διαβάλλει καὶ κατηγορεῖ τὴν φαυλότητα, πρὶν ἢ βλαβῆναι. τἄλλα δ' οὐκ ἐνοχλεῖ, καθάπερ ὑμῖν τὰ θυμιάματα καὶ κιννάμωμα καὶ νάρδους καὶ φύλλα[60] καὶ καλάμους Ἀραβικούς, μετὰ δεινῆς τινος καὶ δευσοποιοῦ φαρμακίδος τέχνης, ἢ μυρεψικῆς, ἀνόμοια[61] συνάγειν εἰς ταυτὸ καὶ συμφοιτᾶν[62] ἀναγκάζουσα, χρημάτων πολλῶν ἡδυπάθειαν ἄνανδρον καὶ κορασιώδη καὶ πρὸς οὐδὲν οὐδαμῶς χρήσιμον ὠνουμένους. ἀλλά, καίπερ οὖσα τοιαύτη, διέφθαρκεν οὐ μόνον πάσας γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς πλείστους, ὡς μηδὲ ταῖς αὑτῶν ἐθέλειν συγγίνεσθαι γυναιξίν, εἰ μὴ μύρων ὑμῖν ὀδωδυῖαι καὶ διαπασμάτων εἰς ταυτὸ φοιτῷεν. ἀλλὰ κάπρους τε σύες καὶ τράγους αἶγες, καὶ τὰ ἄλλα θήλεα τοὺς συννόμους αὑτῶν ταῖς ἰδίαις ὀσμαῖς ἐπάγεται, δρόσου τε καθαρᾶς καὶ λειμώνων ὀδωδότα καὶ χλόης, συμφέρεται πρὸς τοὺς

naturae conueniens est, admittit, alienum amolitur, neque gustare id finit, aut gustatum offendere: sed vitium rei olfactae defert atque accusat, antequam iniuriam ea attulerit. De caetero autem molestus nobis non est odoratus, sicut vobis, quos cogit suffitus, cinnamoma, nardos, malobathra, calamos Arabicos, cum subtili quadam medicatrice arte, aut seplasiaria, conquirere et vna vorare, magna pecunia, parum virilem, ac potius puellas decentem, nullaque omnino vtilitate comitatam delectationem redimentes. Et vero is odoratus, quanquam hoc modo affectus, corrupit tamen non mulieres tantum omnes, sed et plerosque viros, vt ne cum suis quidem coire velint vxoribus, nisi vnguenta eae ac odoratos pulueres redoleant. Atqui porcae sues, et capros caprae, aliaeque foeminae sui generis mares proprio odore alliciunt, purumque rorem, prata, herbasque vbi redolent, communi amore ad miscendum corpora cientur. Non

60. φύλλα] Recte vertisse Xylandrum *malobathra*, demonstrat Salmas. Ex. Plin. p. 753. b. *Reiske.*

61. Pro ἀνόμοια dant ὄνομα Petau. Ald. et Bas.

62. Iidem tres libri pro συμφοιτᾶν exhibent συμφαγεῖν.

63. μι-

γάμους ὑπὸ κοινῆς φιλοφροσύνης, οὐχὶ θρυπτόμεναι μὲν αἱ θήλειαι, καὶ προϊσχόμεναι τῆς ἐπιθυμίας ἀπάτας καὶ γοητείας καὶ ἀρνήσεις· οἱ δ' ἄῤῥενες ὑπ' οἴστρου καὶ μαργότητος ὠνούμενοι μισθοῦ [63] καὶ πόνου καὶ λατρείας, τὸ τῆς γενέσεως ἔργον, ἄδολον [64] δὲ σὺν καιρῷ καὶ ἄμισθον ἀφροδίτην μετιόντες, ἣ καθ' ὥραν ἔτους, ὥσπερ φυτῶν βλάστην, ἐγείρουσα τῶν ζώων τὴν ἐπιθυμίαν, εὐθὺς ἔσβεσεν, οὔτε τοῦ θήλεος προσιεμένου μετὰ τὴν κύησιν, οὔτε πειρῶντος ἔτι τοῦ ἄῤῥενος. οὕτω μικρὰν ἔχει καὶ ἀσθενῆ τιμὴν ἡδονὴ παρ' ἡμῖν, τὸ δὲ ὅλον ἡ φύσις. ὅθεν οὔτ' ἄῤῥενος [65] πρὸς ἄῤῥεν, οὔτε θήλεος πρὸς θῆλυ μίξιν εἶναι τῶν θηρίων ἐπιθυμία, μέχρι γε νῦν ἐνηνόχασιν [66]. ὑμῶν δὲ πολλὰ τοιαῦτα τῶν σεμνῶν καὶ ἀγαθῶν. ἐῶ γὰρ τοὺς οὐδενὸς ἀξίους· ὁ δ' Ἀγαμέμνων τὴν Βοιωτίαν ἐπῆλθε κυνηγετῶν τὸν Ἄργυννον [67] ὑποφεύγοντα, καὶ

Non hic, vt inter homines, foeminae ſimulatione recuſationis ludunt, aut libidini fraudes, praeſtigias, denegationeſque praetexunt: neque mares ſtimulo et luxuria agitati, mercede, labore atque obſequiis coitum redimunt: ſed doli expertem ac ſine mercede tempeſtiuam ſectamur venerem, quae ſtato anni tempore cupiditatem animalium veluti germen aliquod excitans, illico reſtinguit, neque foemella marem a conceptu admittente, neque aggrediente mare. Adeo exilem et imbecillum honorem apud nos voluptas obtinet, omnia naturae deferuntur. Itaque in hunc vſque diem inter nos neque mas marem, neque foeminam foemina amauit. Qualia multa memorabiles et praeclari viri apud vos commiſerunt: vt viles miſſos faciam. Agamemno quidem Boeotiam perluſtrauit Argaeum venans ſubterfugientem,

63. μισθὸν iidem.

64. ἄθυλον. Modo enim dixerat πόνου καὶ λατρείας. *Reiske.*

65. οὕτω μικρὰν ἔχει — vſque ad ὅθεν οὔτ' ἄῤῥενος] Haec omnia abſunt a Petau.

66. F. αἱ ἐπιθυμίαι μέχρι γε νῦν ἐννενοήκασι. *Reiske.*

67. Vid. P. Leopardi Emendat. 4, 4. cui Ἄργυννον debetur, quam emendationem H. Stephanus, vt quaſdam alias Leopardi et Turnebi, auctoribus non nominatis, in textum Plutarchi immiſit. *Reiske.* Ἄργαιον nempe dant Petau. Ald. et Baſ.

 68. Pro

καταψευδόμενος τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πνευμάτων. εἶτα καλὸν καλῶς ἑαυτὸν βαπτίζων εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην, ὡς αὐτόθι κατασβέσων τὸν ἔρωτα, καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἀπαλλαξόμενος. ὁ δὲ Ἡρακλῆς ὁμοίως ἑταῖρον ἀγένειον ἐπιδιώκων, ἀπελείφθη τῶν ἀριστέων, καὶ προὔδωκε τὸν στόλον. ἐν δὲ τῇ θόλῳ τοῦ Πτώου [68] Ἀπόλλωνος λαθών [69] τις ὑμῶν ἐνέγραψεν· Ἀχιλλεὺς καλός· ἤδη τοῦ Ἀχιλλέως υἱὸν ἔχοντος· καὶ τὰ γράμματα πυνθάνομαι διαμένειν [70]. ἀλεκτρυὼν δ' ἀλεκτρυόνος ἐπιβαίνων, θηλείας μὴ παρούσης, καταπίμπραται ζωός, μάντεώς τινος, ἢ τερατοσκόπου, μέγα καὶ δεινὸν ἀποφαίνοντος εἶναι τὸ γινόμενον. οὕτως καὶ παρ' αὐτῶν ὡμολόγηται [71] τῶν ἀνθρώπων, ὅτι μᾶλλον τοῖς θηρίοις σωφρονεῖν προσήκει, καὶ μὴ παραβιάζεσθαι ταῖς ἡδοναῖς τὴν φύσιν. τὰ δ' ἐν ὑμῖν ἀκόλαστα οὐδὲ τὸν νό-

gientem, falſisque mare et ventos onerans criminibus, tandem pulchre pulchrum ſeſe in lacum Copaidem demerſit, vt ibi amorem exſtingueret, ac ſe cupiditate liberaret. Itidem Hercules imberbem ſectans amaſium, deſeruit optimos ſocios, claſſemque et inſtitutum prodidit. Et in tholo Apollinis Ptoi quidam veſtrum expertus ſcripſit: Achilles pulcher: cum iam Achilles filium haberet: audioque, durare adhuc eam ſcripturam. At gallus ſi gallum conſcendat, abſente gallina, viuus comburitur, aruſpice aliquo pronunciante, graue atroxque id eſſe oſtentum. Ita ipſi homines hoc confeſſi ſunt, caſtitate a brutis ſe ſuperari, eaque naturae vim non facere voluptatum percipiendarum cauſa. Veſtras libidines natura, quanquam legis auxilio

68. Pro Πτώου dant Στωϊκοῦ Turn. Vulc. et Bong. Πτῴου cum iota ſubſcripto Ald. et Baſ.

69. μαθών τις Petau. Ald. et Baſ.

70. διαμένειν] Hic rurſus e ſua perſona loquitur Plutarchus Grylli oblitus. Inſcriptionem enim Achilli poſitam adhuc Vlyſſis aetate exſtare tam nil mirum erat, vt etiam ridiculus videatur, qui id dicat. Vlyſſes enim et Achilles erant aequales et ſodales. *Reiske.*

71. ἀνωμολόγηται Petau.

72. ἐκφε-

μον ἔχȣσα σύμμαχον ἡ Φύσις ἐντὸς ὅρων καθείργνυσιν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ ῥεύματος ἐκΦερόμενον[72] *πολλαχȣ̃ ταῖς ἐπιθυμίαις δεινὴν ὕβριν καὶ ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἐν τοῖς ἀΦροδισίοις ἀπεργάζεται τῆς Φύσεως. καὶ γὰρ αἰγῶν ἐπειράθησαν ἄνδρες καὶ ὑῶν καὶ ἵππων μιγνύμενοι, καὶ γυναῖκες ἄῤῥεσι θηρίοις ἐπεμάνησαν. ἐκ γὰρ τῶν τοιȣ́των γάμων ὑμῖν* Μινώταυροι *καὶ* Αἰγίπανες, *ὡς δ' ἐγῷμαι, καὶ* ΣΦίγγες *ἀναβλαστάνȣσι, καὶ* Κένταυροι. *καίτοι διὰ λιμόν ποτε ἀνθρώπȣ καὶ κύων ἔΦαγεν ὑπ' ἀνάγκης, καὶ ὄρνις ἐπεγεύσατο*[73], *πρὸς δὲ συνȣσίαν ȣ̓δέποτε θηρίον ἐπεχείρησεν ἀνθρώπῳ χρήσασθαι. θηρία δ' ἄνθρωποι καὶ πρὸς ταῦτα καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ καθ' ἡδονὰς βιάζονται καὶ παρανομȣ̃σιν. ȣ̔́τω δὲ Φαῦλοι καὶ ἀκρατεῖς περὶ τὰς εἰρημένας ἐπιθυμίας ὄντες, ἔτι μᾶλλον ἐν ταῖς ἀναγκαίαις*[74] **ἐλέγχονται** *πολὺ τῷ σωΦρονεῖν ἀπολειπόμενοι τῶν θηρίων. αὗται δέ εἰσιν αἱ περὶ βρῶσιν καὶ πόσιν, ὧν ἡμεῖς μὲν τὸ ἡδὺ μετὰ χρείας τινὸς ἀεὶ λαμβάνομεν· ὑμεῖς δὲ τὴν ἡδονὴν μᾶλλον, ἢ τὸ κατὰ Φύσιν τῆς τροΦῆς, διώκον-*

lio fulta, tamen intra ſuos non poteſt coërcere fines: quin eae inſtar fluuii exundantes atrocem foeditatem, tumultum, confuſionemque naturae gignant in re venerea. Nam et capras, porcas, equas iniuerunt viri, et foeminae inſana maſcularum beſtiarum amore exarſerunt. Ex huiuſmodi enim coitibus vobis ſunt Minotauri, Siluani, ſeu Aegipanes, atque (vt mea fert ſententia) etiam Sphinges et Centauri nati. Enimuero fame coactus canis, aut auis, aliquando cadavere humano veſcitur: ad coitum nullus vnquam eſt homo a beſtia ſolicitatus. Beſtias vero cum ad hanc, tum ad alias voluptates, vos vi trahitis ac contra ius vſurpatis. Porro homines ita vitioſi et incontinentes cum ſint in dicto cupiditatis genere: tamen euinci poteſt, multo adhuc brutis intemperantiores eos eſſe, quod attinet ad appetitus neceſſarios, id eſt potum ac cibum. Hic nos voluptatem ſemper cum aliqua vtilitate captamus. Vos, qui voluptatem potius, quam naturae conveniens

72. ἐκΦερόμενα, ſcil. τὰ ἀκόλαςα, hoc eſt ἡ ἀκολασία. *Reiſ.*

73. ἀπεγεύσατο. *Reiſ.*

74. ἀνάγκαις Petau.

75. σύμ-

τες, ὑπὸ πολλῶν καὶ μακρῶν κολάζεσθε νοσημάτων, ἅπερ ἐκ μιᾶς πηγῆς ἀπαντλούμενα, τῆς πλησμονῆς, τοῖς σώμασι, παντοδαπῶν πνευμάτων καὶ δυσκαθάρτων ὑμᾶς ἐμπίπλησι. πρῶτον μὲν γὰρ ἑκάστῳ γένει ζώου μία τροφὴ σύμφυλός [75] ἐστι, τοῖς μὲν πόα, τοῖς δὲ ῥίζα τις, ἢ καρπός· ὅσα δὲ σαρκοφαγεῖ, πρὸς οὐδὲν ἄλλο τρέπεται βορᾶς εἶδος, οὐδ᾽ ἀφαιρεῖται τῶν ἀσθενεστέρων τὴν τροφήν, ἀλλ᾽ ἐᾷ νέμεσθαι καὶ λέων ἔλαφον, καὶ λύκος πρόβατον, ᾗ πέφυκεν. ὁ δ᾽ ἄνθρωπος ἐπὶ πάντα ταῖς ἡδοναῖς ὑπὸ λαιμαργίας ἐξαγόμενος, καὶ πειρώμενος πάντων καὶ ἀπογευόμενος, ὡς οὐδέπω τὸ πρόσφορον καὶ οἰκεῖον ἐγνωκώς, μόνος γέγονε τῶν ὄντων παμφάγων [75], καὶ σαρξὶ χρῆται πρῶτον, ὑπ᾽ οὐδεμιᾶς ἀπορίας, οὐδ᾽ ἀμηχανίας, ᾧ πάρεστιν ἀεὶ καθ᾽ ὥραν ἄλλα ἐπ᾽ ἄλλοις ἀπὸ φυτῶν καὶ σπερμάτων τρυγῶντι καὶ λαμβάνοντι καὶ δρεπομένῳ, μὴ κάμνειν [77] διὰ πλῆθος· ἀλλ᾽ ὑπὸ τρυφῆς καὶ κόρου τῶν ἀναγκαίων βρώσεις ἀνεπιτηδείους καὶ οὐ καθαρὰς σφαγαῖς ζώων μετερχόμενος,

veniens alimentum, perſequimini, multis ac diuturnis multamini morbis, qui tanquam vno aliquo e fonte hauſti, abundantia, corpus omnis generis flatibus expurgatu difficilibus replent. Primum enim vnicuilibet animalis generi ſuum eſt quoddam cognatum naturae alimentum: aliis herba, aliis radix, aut fructus: et quae carne veſcuntur, nullum alium fructum ea appetunt, neque infirmioribus alimentum eripiunt; ſed et ceruum paſci ſinit leo, et lupus ouem, quantum natura ſtatuit. Homo autem gulae ſtudio ad omnia ſe ferens, omnia tentans, omnia guſtans, vt ſui et naturae ipſius conuenientis ignarus etiamnum nutrimenti, ſolus inter omnia animalia omnibus veſcitur. Primum vtitur carnibus, nulla cogente inopia, nulla penuria: cum liceat ei quouis tempore alios e ſeminibus et plantis decerpere cibos, multitudine nunquam defectura: ſed luxuria, et ſatietate neceſſariorum, alienas et pollutas caedibus animalium eſcas ſectatur,

75. σύμφιλος Petau.

76. παμφάγος. *Reiſ.* Petau. dat παμφάγον, quae lectio ſi vera eſſet, ſubaudiendum eſſet ζῶον.

77. μὴ κάμνειν] F. μονονοὺ κάμνειν. *Reiske.*

78. F.

πολὺ τῶν ἀγριωτάτων θηρίων ὠμότερον[78]. αἷμα μὲν[79] γὰρ καὶ φόνος καὶ σάρκες ἰκτίνῳ καὶ λύκῳ καὶ δράκοντι σιτίον οἰκεῖον, ἀνθρώπῳ δ' ὄψον ἐστίν. ἔπειτα παντὶ γένει χρώμενος, οὐχ, ὡς τὰ θηρία, τῶν πλείστων ἀπέχεται, ὀλίγοις δὲ πολεμεῖ, διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἀνάγκην, ἀλλ' οὔτε τι πτηνὸν, οὔτε νηκτὸν, (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὔτε χερσαῖον, ἐκπέφευγε τὰς ἡμέρους δὴ λεγομένας ὑμῶν καὶ φιλοξένους τραπέζας. εἶεν. ἀλλ' ὄψοις χρῆσθε τούτοις ἐφηδύνοντες τὴν τροφήν; τί οὖν ἐπ' αὐτὰ ταῦτα φῶντας[80]; ἀλλ' ἡ τῶν θηρίων φρόνησις τῶν μὲν ἀχρήστων καὶ ματαίων τεχνῶν οὐδεμιᾷ χώραν δίδωσι, τὰς δ' ἀναγκαίας, οὐκ ἐπεισάκτους παρ' ἑτέρων, οὐδὲ μισθοῦ διδακτὰς, οὐδὲ κολλῶσα μελέτῃ καὶ συμπηγνύουσα γλίσχρῳ[81] τῶν θεωρημάτων ἕκαστον πρὸς ἕκαστον, ἀλλ' αὐτόθεν ἐξ αὐτῆς οἷον ἰθαγενεῖς καὶ συμφύτους ἀναδίδωσι. τοὺς μὲν γὰρ Αἰγυπτίους πάντας ἰατροὺς ἀκούομεν εἶναι, τῶν δὲ ζώων ἕκαστον οὐ μόνον πρὸς ἴασιν αὐτότεχνόν ἐστιν, ἀλλὰ

ſectatur, immanitate etiam ſaeuiſſimas vincens feras. Sanguis enim, et caedes, ac carnes, miluo, lupo, draconi conueniens ſunt cibus, homini autem obſonium. Deinde cum omnibus vtatur generibus, non, ſicut beſtiae, a pleriſque formis abſtinet homo, paucis ob neceſſitatem nutrimenti infeſtus eſt: ſed neque auis vlla, neque in aquis degens, aut in terra viuens animal vllum effugit veſtras illas, quae benignae hoſpitaleſque dicuntur, menſas. Eſto: his vos obſoniis dulciores reddere cibos. Quid ergo ad haec ipſa * Sed animalium brutorum nullam inutilem, aut inanem, admittit artem prudentia. Neceſſarias non ab aliis importatas, aut mercede data cognitas, vel cura glutinante ſingula, parceque oblatis contemplationibus compingente nanciſcitur, ſed a natura habet genuinas et cognatas, atque profert. Aegyptios vniuerſos aiunt eſſe medicos. At vero quoduis brutum animal non tantum ex ſeſe arte ad

78. F. ὠμότερος ἀναπέφανται. *R.*

79. μὲν abeſt a Petau.

80. Hoc loco mendum eſt, et, vt eruditis puto conſtare, mutilatus non paucis verſibus locus. *Xylander.* Num τροφήν, Ἴωμεν ἐπ' ἄλλα, ταῦτα ἀφέντες? Sed grauius affectus eſt locus, et multa videntur deeſſe. *R.*

81. γλίσχρως. *Reiske.*

καὶ πρὸς διατροφὴν καὶ πρὸς ἀλκὴν, θήραν τε καὶ φυλακὴν καὶ μουσικῆς ὅσον ἑκάστῳ προσήκει κατὰ φύσιν. παρὰ τίνος γὰρ ἡμεῖς ἐμάθομεν νοσοῦντες ἐπὶ τοὺς ποταμοὺς χάριν τῶν καρκίνων βαδίζειν; τίς δὲ τὰς χελώνας ἐδίδαξε τῆς ἔχεως φαγούσας, τὴν ὀρίγανον ἐπεσθίειν; τίς δὲ τὰς [82] Κρητικὰς αἶγας, ὅταν περιπέσωσι τοῖς τοξεύμασι, τὸ δίκταμνον διώκειν; οὗ βρωθέντος, ἐκβάλλουσι τὰς ἀκίδας. ἂν γὰρ εἴπῃς, ὅτι ἀληθές ἐστι, τούτων διδάσκαλον εἶναι τὴν φύσιν, εἰς τὴν κυριωτάτην καὶ σοφωτάτην ἀρχὴν ἀναφέρεις τὴν τῶν θηρίων φρόνησιν· ἣν εἰ μὴ λόγον οἴεσθε δεῖν, μηδὲ φρόνησιν, καλεῖν, ὥρα σκοπεῖν ὄνομα κάλλιον αὐτῇ καὶ τιμιώτατον [83], ὥσπερ ἀμέλει καὶ δι' ἔργων ἀμείνονα καὶ θαυμασιωτέραν παρέχεται τὴν δύναμιν, οὐκ ἀμαθὴς, οὐδ' ἀπαίδευτος, αὐτομαθὴς δέ τις μᾶλλον οὖσα καὶ ἀπροσδεὴς, οὐ δι' ἀσθένειαν, ἀλλὰ ῥώμῃ καὶ τελειότητι τῆς κατὰ φύσιν ἀρετῆς, χαίρειν ἐῶσα τὸν παρ' ἑτέρων διὰ

ad ſanandum eſt praeditum, ſed etiam alimenti quaerendi, robur parandi, aduerſa declinandi, conuenientia quaerendi, atque etiam ad muſicen, pro modo cuique animalium a natura praeſcripto. Nam a quo didicimus porci, quando aegrotamus, ad fluuium deſcendere cancrorum capiendorum gratia? Quis docuit teſtudines, deuoratis viperis, origanum poſtea edere? Quis capris Cretenſibus praecepit, vt ſagittis ictae dictamnum quaerant, quo comeſto cuſpides excidunt. Si enim dicas, verum eſſe, harum rerum magiſtram eſſe naturam, brutorum intelligentiam refers ad principium praecipuum atque ſapientiſſimum. Tum ſi iſtam intelligentiam non dignamini rationis, aut intelligentiae, nomine: tempus eſt, vt circumſpiciatis de nomine alio honeſtiore et auguſtiore: ſicut nimirum re ipſa oſtendit, maiorem admirabilioremque facultatem ſibi eſſe, non rudis, aut indocta, ſed a ſe ipſa docta, et nihil extra ſe deſiderans, non ob imbecillitatem, ſed naturalis virtutis perfectionem ac vigorem, iuſſa valere ea diſciplina, qua veluti collecta ſtipe aliunde

82. Ex Petau. affertur τὰς δὲ Κρητικὰς: videtur itaque proxime praecedens τίς ab hoc codice abeſſe.

83. τιμιώτερον. *Reiske.*

84. Hoc

μαθήσεως τȣ̃ φρονεῖν συνερανισμόν. ὅσα γȣ̃ν ἄνθρωποι τρυφῶντες, ἢ παίζοντες, εἰς τὸ μανθάνειν καὶ μελετᾷν ἄγȣσιν, τȣ́των ἡ διάνοια καὶ παρὰ φύσιν τȣ̃ σώματος καὶ [84] περιȣσίᾳ συνέσεως ἀναλαμβάνει τὰς μαθήσεις. ἐῶ γὰρ ἰχνεύειν σκύλακας, καὶ βαδίζειν ἐν ῥυθμῷ πώλȣς μελετῶντας, ἀλλὰ κόρακας διαλέγεσθαι, καὶ κύνας ἅλλεσθαι διὰ τροχῶν περιφερομένων· ἵπποι δὲ καὶ βόες ἐν θεάτροις κατακλίσεις καὶ χορείας καὶ στάσεις παραβόλȣς, καὶ κινήσεις ȣ̓δ' ἀνθρώποις πάνυ ῥᾳδίας [85] ἀκριβȣ̃σιν, ἐκδιδασκόμενοι καὶ μνημονεύοντες, εὐμαθείας ἐπίδειξιν ὡς [86] ἄλλο ȣ̓δὲν ȣ̓δαμῶς χρήσιμον ἔχȣσιν. εἰ δ' ἀπιστεῖς, ὅτι τέχνας μανθάνομεν [87], ἄκȣσον, ὅτι καὶ διδάσκομεν. αἵ τε γὰρ πέρδικες ἐν τῷ προφεύγειν [88] τȣ̀ς νεοττȣ̀ς ἐθίζȣσιν ἀποκρύπτεσθαι καὶ προΐσχεσθαι βῶλον ἀνθ' ἑαυτῶν τοῖς ποσὶν ὑπτίȣς ἀναπεσόντας· καὶ τοῖς πελαργιδεῦσιν ὁρᾷς ἐπὶ τῶν τεγῶν ὡς οἱ τέλειοι παρόντες ἀναπειρωμένοις ὑφηγȣ̃νται τὴν

aliunde discitur. Quae enim homines ludentes, aut luxuriantes, discunt, ac meditantur, haec nostra intelligentia etiam contra corporis naturam adsequitur, freta vi percipiendi innata atque copiosissima. Non dicam de catulis feras indagantibus, aut pullis equorum ad certum numerum gradi discentibus. Sed et corui loqui, et canes per obuersos saltare orbes discunt: et equi ac boues in theatris mirabiles addiscunt motus, sessiones, institiones, choreas, itaque meminerunt artis, eamque exercent, hominum maximo studio atque industria: quae ipsa docilitatis sunt documentum, nullam aliam ad rem prosunt. Quod si negas, disci a nobis artes, etiam doceri eas a nobis audi. Perdices suos pullos docent inter fugiendum occultare sese, et glebam pedibus pro se obtendere, postquam supini corruerunt: et vides, vt ciconiae suos pullos volare doceant, primum id tentantes.

84. Hoc καὶ delend. Forte quoque τȣ́των ἡ ἡμῶν [vel ἡμετέρα] διάνοια. Nam Gryllus loquitur porcus ex homine factus. *R.*

85. ῥᾳδίως Ald. et Bas. ῥᾳδίαν Turn. Vulc. et Bong.

86. ὡς noui saepe idem, atque πρὸς, significare, mallem tamen hic loci aut πρὸς, aut εἰς. *Reiske.*

87. μανθάνωμεν Petau.

88. προσφεύγειν idem.

89. Pro

πτῆσιν. αἱ δ' ἀηδόνες τοὺς νεοσσοὺς προδιδάσκουσιν ᾄδειν· οἱ δὲ ληφθέντες ἔτι νήπιοι καὶ τραφέντες ἐν χερσὶν ἀνθρώπων χεῖρον ᾄδουσιν, ὥσπερ πρὸ ὥρας ἀπὸ διδασκάλου γεγονότες. καταδὺς δ' εἰς τουτὶ τὸ σῶμα, θαυμάζω τοὺς λόγους ἐκείνους, οἷς ἀνεπειθόμην ὑπὸ τῶν σοφιστῶν, ἄλογα καὶ ἀνόητα πάντα, πλὴν ἀνθρώπου, νομίζειν. Οδ. Νῦν μὲν οὖν, Γρύλλε, μεταβέβλησαι σὺ, καὶ τὸ πρόβατον λογικὸν ἀποφαίνεις καὶ τὸν ὄνον; Γρ. Αὐτοῖς μὲν οὖν τούτοις, ὦ βέλτιστε Ὀδυσσεῦ, μάλιστα δεῖ τεκμαίρεσθαι τὴν τῶν θηρίων φύσιν, ὡς λόγου καὶ συνέσεως οὐκ ἔστιν ἄμοιρος. ὥσπερ οὐκ ἔστι δένδρον ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον, οὐδὲ ἧττον, ἄψυχον, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει πάντα πρὸς ἀναισθησίαν· (οὐδενὶ γὰρ αὐτῶν ψυχῆς μέτεστιν) οὕτως οὐκ ἂν ἐδόκει ζῶον ἕτερον ἑτέρου τῷ [89] φρονεῖν ἀργότερον εἶναι καὶ δυσμαθέστερον, εἰ μὴ πάντα λόγου καὶ συνέσεως, ἄλλα δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον ἄλλων πως μετεῖχεν. ἐννόησον δὲ, ὅτι τὰς ἐνίων ἀβελτηρίας καὶ βλακείας ἐλέγχουσιν ἑτέρων πανουργίαι καὶ δριμύτη-

tantes. Lusciniae quoque suos pullos cantare docent: et capti ante tempus, enutritique inter hominum manus, deterius canunt, quia praepropere a magistro sunt remoti. Ego iam, ex quo in hoc corpus sum illapsus, miror rationes istas, quibus mihi a sophistis persuaderi passus sum, omnia animalia, homine demto, esse bruta et rationis expertia. V. Nunc ergo tu, Grylle, a mutatione tua etiam oui atque asino rationem tribuis? Gr. Mi Vlysses, ex his ipsis colligere par est, bestiarum naturam non esse mentis atque intelligentiae expertem. Sicut enim non est stirps alia stirpe magis exsors sentientis animae, sed eodem omnes modo destituuntur sentiendi facultate, quia nihil eorum, quorum stirpes terra continentur, anima est praeditum. Ita animalium quoque nullum altero ignauius, aut ad discendum ineptius, diceretur, nisi vniuersa rationem atque intelligentiam, sed alia minus, vel amplius, haberent insitam. Atque mihi hoc considera, stupiditatem ac fatuitatem quarundam bestiarum acumine et versutia aliarum demonstrari: verbi gratia,

89. Pro τῷ Petau. exhibet τό.

90. με-

τες, ὅταν ἀλώπεκι καὶ λύκῳ καὶ μελίττῃ [90] παραβάλῃς ὄνον καὶ πρόβατον· ὥσπερ εἰ σαυτῷ τὸν Πολύφημον, ἢ τῷ πάππῳ σου, τῷ Αὐτολύκῳ, τὸν Κορίνθιον ἐκεῖνον Ὅμηρον [91]. οὐ γὰρ οἶμαι, θηρίου πρὸς θηρίον ἀπόστασιν εἶναι τοσαύτην, ὅσον ἄνθρωπος ἀνθρώπου τῷ φρονεῖν καὶ λογίζεσθαι καὶ μνημονεύειν ἀφέστηκεν. Ὀδ. Ἀλλὰ ὅρα, Γρύλλε, μὴ δεινὸν ᾖ καὶ βίαιον, ἀπολιπεῖν λόγον, οἷς οὐκ ἐγγίνεται θεοῦ νόησις. Γρ. Εἶτά σε μὴ φῶμεν, ὦ Ὀδυσσεῦ, σοφὸν οὕτως ὄντα καὶ περιττὸν, ἐκ τοῦ Σισύφου [92] γεγονέναι;

gratia, ſi compares cum vulpe, lupo, aut ape, aſinum, vel ouem, perinde eſt, ac ſi tecum componas Polyphemum, aut cum auo tuo, Autolyco, Glaucum illum Corinthium, de quo eſt apud Homerum. Non enim exiſtimo, tanto differre beſtiam a beſtia interuallo, quanto homo ab homine diſiungitur, quod ad intelligendum, ratiocinandum, memoriaque tenendum attinet. Vl. Attamen, Grylle, hoc vide, ne improbum ſit et violentum, rationem iis adſcribere, quae notitia Dei carent. Gr. Non ergo dicemus, te, Vlyſſes, ita ſapientem ac curioſum, Siſypho genitum fuiſſe?

ΠΛΟΥ-

90. μελίττῃ] Cum caetera duo animalia ſuum quodque habeant animal, cum quo comparantur, vulpes aſinum, lupus ouem, apis nullum habet par. Quare exiſtimo, καὶ σφῆκα hic excidiſſe. Nam vt lupus ouem venatur et vorat, ſic apis fucum. *Reiske.*

91. Κορίνθιον Ὅμηρον quin ſit vitioſum, neſcio, an fas ſit dubitare: niſi quis hoc adfirmet, inter tam multas vrbes etiam Corinthum Homero fuiſſe patriam adſignatam. Ego Ὁμήρου legerem, aut Ὁμηρικόν. Nam accipio de Glauco, qui cum Diomede arma plus ſatis ſtolide permutauit, Iliad. ζ. 152. quem Corinthium dici non eſt abſurdum. Qui non credit, locum totum perpendat, et Dionis vitae a Plutarcho ſcriptae initium legat. *Xylander.* Ὅμηρον rectum puto. Nam quare τὸν Κορίνθιον addidiſſet, niſi voluiſſet hunc Homerum, hominem, vt videtur, Autolyco, Vlyſſis auo, aequalem, et a ſtupiditate nobilitatum, ab Homero poëta diſtinguere? *Reiske.*

92. ἐκ τοῦ Σισύφου] ἐκ non habet ſcriptus. Notum eſt, Vlyſſem creditum Siſypho fuiſſe ſatum: et apud Ouid. Aiax ei in certamine de armis hoc exprobrat:

— *quid ſanguine natus*
Siſyphio

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΠΕΡΙ ΣΑΡΚΟΦΑΓΙΑΣ
ΛΟΓΟΣ Α.

PLVTARCHI
DE ESV CARNIVM
ORATIO PRIOR.

Ἀλλὰ σὺ μὲν ἐρωτᾷς, τίνι λόγῳ Πυθαγόρας ἀπείχετο σαρκοφαγίας· ἐγὼ δὲ θαυμάζω, καὶ τίνι πάθει καὶ ποίᾳ ψυχῇ, ἢ λόγῳ, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἥψατο φόνου στόματι, καὶ τεθνηκότος ζώου χείλεσι προσήψατο σαρκός· καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ εἰδώλων προθέμενος [1] τραπέζας, ὄψα καὶ τροφὴν καὶ προσέτι εἰ-

Tu vero quaeris, qua ratione inductus Pythagoras esu carnium abstinuerit. At ego miror, quomodo affectus, quo animo, qua ratione impulsus homo ille fuerit, qui primus ore suo tangere cadauer, et mortui animalis carnes gustare aggressus, mortuorum corporum ac simulacrorum mensas proposuit, ac pro obsonio

Sisyphio furtisque et fraude simillimus illi?
Caeterum liber fine, atque etiam, nisi erro, maiore sui parte, curtatus est. *Xylander.* Ratiocinatur hoc modo Gryllus: Si ex eo, quod aliquis deum non agnoscit, neque reueretur, sequitur, eum ratione carere, necesse est, te, virum tam sapientem et acutum, e Sisypho non potuisse nasci, quem constat deorum fuisse contemtorem, cuius impietatis poenas apud inferos saxo perpetim voluendo dat. Confusus tanta contumelia et dicterio tam acerbo ictus Vlysses abrumpit colloquium. Apta sane et hamata clausula, qua nil poterat conuenientius excogitari. *Reiske.*

1. Scribendum videtur προύθετο, seu προέθετο. Participium enim προθέμενος orationem suspensam

πεῖν τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν βρυχόμενα[2] μέρη καὶ φθεγγόμενα καὶ κινέμενα καὶ βλέποντα· πῶς ἡ ὄψις ὑπέμεινε τὸν φόνον σφαζομένων, δερομένων, διαμελιζομένων· πῶς ἡ ὄσφρησις ἤνεγκε τὴν ἀποφοράν· πῶς τὴν γεῦσιν ἐκ ἀπέστρεψεν[3] ὁ μολυσμὸς ἑλκῶν ψαύεσαν ἀλλοτρίων, καὶ τραυμάτων θανασίμων χυμὲς καὶ ἰχῶρας ἀπολαμβάνεσαν.

Εἷρπον μὲν ῥινοὶ, κρέα δ' ἀμφ' ὀβελοῖσ'[4] ἐμεμύκει
Ὀπταλέα τε καὶ ὠμὰ, βοῶν δ' ὡς γίνετο φωνή.

τῦτο[5] πλάσμα καὶ μῦθός ἐστι, τὸ δέ γε δεῖπνον ἀληθῶς τερατῶδες, πεινᾷν τινα τῶν μυκωμένων ἔτι, καὶ[6] διδάσκοντα ἀφ' ὧν δεῖ[7] τρέφεσθαι ζώντων ἔτι καὶ λα-

ſonio et alimento habuit membra, quae modo mugiebant, vocem edebant, mouebantur, et videbant. Quomodo oculi ſuſtinuere conſpectum caedis, cum animal iugularetur, pelle ſpoliaretur, in fruſta ſecaretur? quomodo odorem nares tulerunt? qui guſtatum non auertit inquinatio, aliena tangentem vlcera, letaliumque vulnerum ſuccos et ſaniem haurientem? Figmentum eſt hoc et fabula:

Vellera repebant: carnes verubus quoque in ipſis
Mugitum edebant aſſae, crudaeque boabant.

Atqui coena haec vere eſt monſtroſa, eſurire aliquem adhuc mugientia animalia, et docere iis veſci, quae viuunt adhuc, et vocem

penſam relinquit. Sed et accuſatiuus τραπέζας in datiuum τραπέζαις mutandus eſſe videtur, et articulus τὰ poſt τροφὴν ponendus. Denique hic locus ita videtur eſſe legendus: καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ εἰδώλων προέθετο τραπέζαις ὄψα καὶ τροφὴν, τὰ προσέτι εἰπεῖν μικρὸν ἔμπροσθεν, &c. Sed in hac quoque lectione aliqua mihi ſuſpecta ſunt. Ne hoc quidem omittendum eſt, pro τροφὴν inueniri ſcriptum et τρυφήν. *H. Stephanus.* τρυφὴν nempe dat codex Turn. τρυφὰς Pet.

2. F. ὄψα καὶ τρυφὴν ἐποιεῖτο, καὶ ἐτόλμα δειπνεῖν τὰ μικρὸν ἔμπ. βρυχώμενα. *Reiske.*

3. ἀπέτρεψεν codex quidam innominatus.

4. Eſt ſcriptum ὀβελοῖσ' cum apoſtropho, tanquam poſitum ſit pro ὀβελοῖσι: ſed malim ὀβελοῖς. Sunt autem hi verſus ex Iliadis libro μ. *H. Stephanus.*

5. τῦτο μὲν πλάσμα. *Reiske.*

6. Particula καὶ, quae eſt ante διδάσκοντα, aptius collocaretur ante διατατ]όμενον. *H. Stephanus.*

7. καὶ τὸν διδάσκοντα, ἀφ' ὧν οὐ δεῖ [vel οὐκ ἔδει] τρέφεσθαι. *Reiſ.*

8. τέτων

λόντων, διαταττόμενον ἀρτύσεις τινὰς καὶ ὀπτήσεις καὶ παραθέσεις. τοῦτον [8] ἔδει ζητεῖν τὸν πρῶτον ἀρξάμενον, οὐ τὸν ὀψὲ παυσάμενον. ἢ [9] τοῖς μὲν πρώτοις ἐκείνοις ἐπιχειρήσασι σαρκοφαγεῖν τὴν αἰτίαν ἂν εἴποι πᾶσαν καὶ [10] τὴν ἀπορίαν. οὐ γὰρ ἐπιθυμίαις ἀνόμοις συνδιάγοντες, οὐδ' ἐν περιουσίᾳ τινὶ ἀναγκαίων ὑβρίσαντες [11], εἰς ἡδονὰς παρὰ φύσιν ἀσυμφύλους ἐπὶ ταῦτ' ἦλθον, ἀλλ' εἴποιεν ἄν, αἴσθησιν ἐν τῷ παρόντι καὶ φωνὴν λαβόντες· Ὦ μακάριοι καὶ θεοφιλεῖς οἱ νῦν ὄντες ὑμεῖς, οἷον βίου λαχόντες αἰῶνα καρποῦσθε καὶ νέμεσθε κλῆρον ἀγαθῶν ἄφθονον, ὅσα φύεται ὑμῖν, ὅσα τρυγᾶται, ὅσον πλοῦτον ἐκ πεδίων [12], ὅσας ἀπὸ φυτῶν ἡδο-

cem edunt, ac diſponere condiendi, aſſandi, apponendique modos. Is quaerendus fuit, qui primus iſta coepiſſet, non qui ſero tandem ab iis deſtitiſſet. Enimuero primi iſti, qui carnibus veſci ſunt aggreſſi, omnem fortaſſe culpam in inopiam reiecerint. Non enim cupiditatibus iniuſtis capti, et inter copiam omnium rerum libidine elati ad voluptates, quae a natura et ſocietate animantium eſſent alienae, prouecti eo ſe contulerunt. Quibus ſi in praeſentia ſenſus et ſermo daretur, haud dubie ſic nos compellarent: O beati, qui hodie viuitis, et diis cari, quale vobis contigit aeuum, qui omnium rerum abundantia ſorte oblata perfruimini? quam multa vobis naſcuntur, quam locuples rerum vobis vindemia? quantum e campis diuitiarum, quantas e ſtir-

8. τούτων Turn. et Vulc.

9. Alia fortaſſe particula, quam ἢ, ſcripta hic a Plutarcho fuit: quam tamen non omnino excludo. *H. Stephanus.*

10. Non dubito, quin particula καὶ locum infinitiui εἶναι occupet. Pro εἴποι autem ſcribendum eſſe dixerim εἴποις, vel ἄν τις εἴποι, pro ἂν εἴποι. *H. Stephanus.* F. εἴποι τις τὴν πᾶσαν ἀνάγκην [vel ἔνδειαν] καὶ τὴν ἀπορίαν. *Reiske.* Turn. et Vulc. dant τὴν αἰτίαν ἂν εἴποι τις πᾶσαν τὴν ἀπορίαν.

11. Interpungo poſt ἀναγκαίων, non poſt ὑβρίσαντες: item poſt ἀσυμφύλους. *H. Stephanus.*

12. ὅσα φύεται vſque ad ἐκ πεδίων] Haec verba abſunt a Petau.

13. Arti-

νὰς, ἃς [13] δρέπεσθαι [14] πάρεστιν· ἔξεστιν ὑμῖν καὶ τρυφᾷν μὴ μιαινομένοις. ἡμᾶς δὲ σκυθρωπότατον καὶ φοβερώτατον ἐδέξατο βίου καὶ χρόνου μέρος, εἰς πολλὴν καὶ ἀμήχανον ἐκπεσόντας ὑπὸ τῆς πρώτης γενέσεως ἀπορίαν. ἔτι μὲν οὐρανὸν ἔκρυπτεν ἀὴρ, καὶ ἄστρα θολερῷ καὶ δυστατοῦντι [15] πεφυρμένα ὑγρῷ καὶ πυρὶ, καὶ ζάλαις ἀνέμων. οὐδέπω δὲ ὁ ἥλιος ἵδρυτο ἀπλανῆ καὶ βέβαιον ἔχων δρόμον, ἠῶ καὶ δύσιν ἔκρινε περὶ σέ [16]. ἤγαγεν αὖθις ὀπίσω καρποφόροισιν ἐπιστρέψας κάλυκος στεφά-

e ſtirpibus voluptates percipitis? ita quidem, vt potiri illis et luxuriare vobis abſque vlla pollutione detur? Nos autem triſtiſſima excepit et apprime terribilis aetas, cum in immenſam atque difficillimam primi ortus incidiſſemus inopiam. Adhuc coelum occultabat aër ac ſtellas, turbido et penetratu difficili humore confuſas, ignique, et ventorum aeſtibus. Nondum ſuo loco Sol fixus haeſerat, nondum certum conficiebat curſum, nondum ortus eius occaſusque definitis diſtinguebantur limitibus: neque ſuis ſtatis conuerſionibus frugifera tempeſtatum anni interualla diſcer-

13. Articulus hic ἃς omnino ſuperuacaneus eſt: et ex vltima nominis ἡδονὰς ſyllaba perperam repetita factum eſſe eum, mihi eſt veriſimile: quippe qui alibi talia menda obſeruarim. *H. Stephanus.* ἃς delendum. *Reiske.*

14. δρέψασθαι Turn. et Vulc.

15. δυσδιαστατοῦντι e ſcripto. Nam concinnior vox videtur, quam δυστατοῦντι. Eſt autem δυσδιαστατοῦν, quod non facile diſcedat a ſe, aut diuellatur, non facile intercapedinem admittat, ideoque viſu haud facile penetretur. *Xyl.*

16. ἔκρινε περί σε quid ſit? Alluditur deinde ad alicuius poëtae verſus. Me in tantilla re piget moleſtiae coniectandi. *Xylander.* Pro περί σε quid reponi debeat, aſſequi coniectura nequeo: nec totam huius loci deprauationem in his verbis verſari puto. Pro ἐπιστρέψας quidem in quibuſdam codicibus [nempe in Pet. Turn. et Vulc.] ſcriptum eſt ἐπιστέψας: [et ita etiam Cl. Reiskius legendum cenſet] ſed ſimul etiam datiui ὥραις καρποφόροισιν in accuſatiuos ὥρας καρποφόρους mutandi videri poſſent. Caeterum deſcriptionem iſtam ex poëta quopiam ſumtam eſſe exiſtimo. *H. Stephanus.* ἔκρινε, περί τε ἤγαγεν [id eſt καὶ περιήγαγεν]. *Reiske.* Petau. pro περὶ σὲ dat περὶ δὲ.

νοισιν ὥραις[17]. γῆ δὲ ὕβριςο ποταμῶν ἐκβολαῖς ἀτάκτων, καὶ πολλὰ λίμναισιν ἄμορφα, καὶ πηλοῖς βαθέσι καὶ λόχμαις ἀφόροις καὶ ὕλαις ἐξηγρίωτο· φορὰ δὲ ἡμέρων καρπῶν, καὶ τέχνης ὄργανον ὐδὲν, ὐδὲ μηχανὴ σοφίας. ὁ δὲ λιμὸς ὐκ ἐδίδυ χρόνον, ὐδὲ ὥρας ἐτησίυς σπόρος[18] ὦν τότε ἀνέμενε. τί θαυμαςὸν, εἰ ζώων ἐχρησάμεθα σαρξὶ παρὰ φύσιν, ὅτ' ἰλὺς ἠσθίετο καὶ φλοιὸς ἐβρώθη ξύλυ, καὶ ἄγρωςιν εὑρεῖν βλαςάνυσαν, ἢ φλοιῦ[19] τινὰ ῥίζαν, εὐτυχὲς ἦν. βαλάνυ δὲ γευσάμενοι καὶ φαγόντες, ἐχόρευσαν ὑφ' ἡδονῆς περὶ δρῦν τινα καὶ φηγὸν, ζείδωρον δὲ[20] καὶ μητέρα καὶ τροφὸν

discernebantur. Tum terra fluminum incompositis eluuiis vastata erat; multa ob paludes informia, coeno alto, saltubus infrugiferis et syluis erant inculta. Imo ad producendos mites fructus, ad artem culturae nullum suppetebat instrumentum, nulla sapientiae machina; neque fames moram patiebatur, neque anniuersarium tempus sementis facta exspectabat. Quid ergo mirum, si animalium carnibus vsi sumus praeter naturam eo tempore, quo coenum edebatur, et cortex vorabatur ligni, et gramen inuenire virens, aut radicem alicuius herbae, fortunatum putabatur, qui vero glandem gustassent atque comedissent, prae voluptate choros circa quercum aliquam, aut fagum, duxerunt, vitae datricem eam, matrem, nutricemque appellantes?

17. ὥρας. *nondum sol auroram et vesperam discernebat, neque reducebat reuolutas anni tempestates a sua velut manu coronatas frugiferis spicarum coronis.* κάλυκος accipio de spicis, seu de folle granorum et baccarum omnium. Consentit mecum codex Petauii, Turn. autem et Vulc. ἐπιςέψας καλλιςεφάνοισιν ὥραις habent, quod probat Cl. Valkenar ad Euripidae Phoenissas p. 295. *Reiske.*

18. F. σπόρος γὰρ ὧν. *satio,* vel *sementis, etiamsi tum iam adfuisset, vt non adfuit, tamen non exspectasset tempestates maturescendi idoneas vertente anno redeuntes. Reis.*

19. *Stirpis.* Est quidem φλοιὸς *cortex*, sed quin herbam etiam, aut stirpem, significet, nihil impedit licere suspicari. Vide caput octauum libri quinti Symposiacῶν. *Xyl.* Crediderim, φλοιῦ perperam hic esse scriptum (repetendo ex proxime praecedentibus) pro φλεῶ. *H. Steph.* Et sane φλεῦ dat cod. Turn.

20. Repone ζείδωρόν τε. *H. Stephanus.* Pro δὲ leg. τε. *Reiske.*

ἀποκαλοῦντες ἐκείνην, ἣν ὁ τότε βίος ἑορτὴν ἔγνω, τὰ δ' ἄλλα Φλεγμονῆς ἦν ἅπαντα μεστὰ καὶ στυγνότητος. ὑμᾶς δὲ πῶς [21] νῦν τίς λύσσα καὶ τίς οἶστρος ἄγει πρὸς μιαιφονίαν, οἷς τοσαῦτα περίεστι τῶν ἀναγκαίων; τί καταψεύδεσθε τῆς γῆς ὡς τρέφειν μὴ δυναμένης; τί τὴν θεσμοφόρον ἀσεβεῖτε Δήμητραν [22], καὶ τὸν ἡμερίδην καὶ μειλίχιον αἰσχύνετε Διόνυσον, ὡς οὐχ ἱκανὰ παρὰ [23] τούτων λαμβάνοντες; οὐκ αἰδεῖσθε τοὺς ἡμέρους καρποὺς αἵματι καὶ φόνῳ μιγνύοντες; ἀλλὰ δράκοντας ἀγρίους καλεῖτε καὶ παρδάλεις καὶ λέοντας, αὐτοὶ δὲ μιαιφονεῖτε εἰς ὠμότητα καταλιπόντες ἐκείνοις οὐδέν. ἐκείνοις μὲν γὰρ ὁ φόνος τροφὴ, ὑμῖν δ' ὄψον ἐστίν. οὐ γὰρ δὴ λέοντάς γ' ἀμυνόμενοι καὶ λύκους ἐσθίομεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐῶμεν· τὰ δ' ἀβλαβῆ, καὶ χειροήθη, καὶ ἄκεντρα, καὶ νωδὰ πρὸς τὸ δακεῖν, συλλαμβάνοντες, ἀποκτιννύομεν· ἃ νὴ Δία καὶ κάλλους ἕνεκα καὶ χάριτος ἡ φύσις ἔοικεν ἐξενεγκεῖν. ὅμοιον ὡς εἴ τις [24] τὸν Νεῖλον

tes? Hanc enim eius feculi feſtiuitatem vnicam nouerant homines, reliqua omnia perturbationis ac triſtitiae plena erant. Vos autem quomodo nunc rabies quaedam et oeſtrus agit ad caedes ſceleratas, in tanta rerum neceſſariarum abundantia? Cur terram mendacio grauatis, tanquam alere vos quae nequeat? cur legiferam Cererem impie offenditis, cur Manſuetum et Comem hac contumelia afficitis, vt non ſatis vos ab illis accipere prae vobis geratis? Non pudet mites fructus cum ſanguine et caede miſcere? Dracones, pantheras, leones, dum ſaeuitiae accuſatis, ipſi interim improbis caedibus eorum feritati nihil ceditis: quippe iis ea animalia alimentum, vos obſonium vobis paratis. Non enim leones et lupos, eorum vlti iniurias, voramus: ſed his omiſſis, innocua, manſueta, et ſtimulis dentibuſque ad laedendum carentia interficimus, quae me Hercle pulchritudinis venuſtatiſque gratia videtur natura produxiſſe. Ac perinde facimus, ac

21. Fortaſſe pro πῶς νῦν ſcribendum fuerit πῶς νῦν. *H. Stephanus.*

22. Δήματρα. *Salmas.*

23. Pro παρὰ Petau. exhibet πρὸς.

24. Quid ad rem hae comparationes? Nihil certe, meo quidem

ὀρῶν πλημμυροῦντα, καὶ τὴν χώραν ἐμπιπλῶντα γονίμου καὶ καρποφόρου ῥεύματος, μὴ τοῦτο θαυμάζοι τοῦ φερομένου τὸ φυτάλμιον, καὶ εὔκαρπον τῶν ἡμερωτάτων καὶ βιωφελεστάτων καρπῶν, ἀλλ' ἰδών που καὶ κροκόδειλον ἐννηχόμενον, καὶ ἀσπίδα κατασυρομένην, καὶ μυίας[25] ἄγρια ζῶα καὶ μιαρά, ταύτας λέγοι τὰς αἰτίας τῆς μέμψεως καὶ τῆς τοῦ πράγματος ἀνάγκης[26]. ἢ νὴ Δία τὴν γῆν ταύτην καὶ τὴν ἄρουραν ἀποβλέψας ἐμπεπλησμένην ἡμέρων καρπῶν καὶ βρίθουσαν ἀσταχύων, ἔπειτα ὑποβλέψας[27] που τοῖς ληΐοις τούτοις, καί που τινὸς

ac si quis exundantem cernens Nilum, a quo terra impleatur genitabili ac frugifero fluore, non admiretur eius vim, foecundam mitissimarum ac vitae vtilissimarum frugum: sed sicubi crocodilum innatare, aut aspidem deuolui, muscarumque videat feram et impuram nationem: has vituperationis causas proferat. Aut si quis solum hoc telluremque cernens mansuetis frugibus refertam, foetamque spicis, dispiciens deinde in segete ista lolii aristam,

quidem iudicio. Quum autem contra haec verba, quae p. 134. antep. habentur, ἀλλ' οὐδὲν ἡμᾶς δυσωπεῖ, οὐ χρόας ἀνθηρὸν εἶδος, &c. optime cohaereant cum illis, ἃ νὴ Δία καὶ κάλλους ἕνεκα καὶ χάριτος ἡ φύσις ἔοικεν ἐξενεγκεῖν, interiectas illas comparationes aliunde huc migrasse puto. Fortasse autem librario istud ex eo contigit, quod ex duabus chartis vnam pro altera sumserit, deinde animaduerso errore, ad suam quidem redierit, sed delere, quae ex aliena descripserat, oblitus sit. *H. Stephan.* Paulo abditior et obscurior comparationis ratio, quae videtur haec esse: Nos occidentes animalia et comedentes plurima innoxia, venusta atque gratiosa, ob pauca quaedam noxia, fera et adspectu tetra, idem patimur, atque qui Nilum reprehenderet ob crocodilos, aut grauem et incitatam orationem ob voculas quasdam, quae dicenti exciderint, non lectissimas. *Reis.*

25. F. μυία, καὶ ἄγρια — *et algam et* [in solo continente] *feras bestias.* Sane in Codd. Turn. Bong. et Vulc. est μυαίας. *Reiske.*

26. F. καὶ ταύτην τοῦ πράγματος ἀνάγκην. *Reis.*

27. In ὑποβλέψας latere ὑποβλαστάνουσαν, in καί που latere nomen herbae aut vilis et inutilis, aut venenatae, quales sunt e. c. aconitum, hyoscyamus, &c. denique in τινὸς latere τινά, καὶ — certus sum; iam reliqua expediat ipse lector, hoc scil. quale sit illud nomen herbae, quod in

ὥρας [28] στάχυν ἰδὼν καὶ ὀριβάτην, εἶτ' ἀφεὶς ἐκεῖνα καρποῦσθαι καὶ ληΐζεσθαι, μέμψοιτο περὶ τούτων. τοιοῦτόν τι [29], καὶ λόγον ῥήτορος ὁρῶν ἐν δίκῃ τινὶ καὶ συνηγορίᾳ πληθύοντα καὶ φερόμενον ἐπὶ βοήθειαν [30] κινδύνων, ἢ νὴ Δία ἐλέγχῳ καὶ κατηγορίᾳ τολμημάτων καὶ ἀποδείξεων [31], ῥέοντα δὲ καὶ φερόμενον οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ λιτῶς, ἀλλ' ὁμοῦ πάθεσι πολλοῖς, μᾶλλον δὲ παντοδαποῖς, εἰς ψυχὰς ὁμοίως πολλὰς καὶ ποικίλας καὶ διαφόρους τῶν ἀκροωμένων, ἢ τῶν δικαζόντων, ἃς δεῖ τρέψαι καὶ μεταβαλεῖν, ἢ νὴ Δία [32] πραΰναι καὶ ἡμερῶσαι

ariſtam, aut orobanches, frugum omiſſa lectione, iſthaec incuſet. Quid, ſi quis orationem rhetoris in iudicio ac patrocinio ſentiat ferri ad depulſionem periculi, aut demonſtrationem et coargutionem facinorum, quae non ſimpliciter, neque tenuiter incitata fluat, multis ſimul motibus variorum animorum inſtructa, et ingeniorum, quae diuerſis ſunt auditoribus, aut iudicibus, aut excitandis, aut mutandis, aut etiam placandis atque ſedandis: omiſſis

in καί τυ latet. Nam id me fugit. Reliqua iam expedierunt Xylander et Codd. MSti. *Reiſ.*

28. αἴρας στάχυν] *Loliginis.* Sic ſcriptus. [vti etiam Turn. et Vulc.] Nam ὥρας quidem non minus huius loci eſt vitium, quam lolium tritici, ſed et ὀριβάχην ſcriptus habet, vbi nos ὀριβάτην. Acutiores viderint, quid ſit ſubſtituendum pro hac voce: mihi ὀροβάγχη ſuccurrebat. Nolui tamen acutioribus praeiudicare. *Xylander.* Pro ὥρας reponi debere αἴρας, manifeſtum eſt. Sed et ὀριβάτην mendoſe ſcriptum eſſe negari non poteſt: nihil autem magis e propinquo accipere poſſumus, quod ſubſtituamus, quam ὀροβάγχην. [et ita ſane dant Turn. et Vulc.] Videndum autem, an et caſum mutare neceſſe ſit, ac ſcribere ὀροβάγχης in genitiuo, ſicut αἴρας genitiui eſt caſus. *H. Stephan.*

29. τί οὖν εἰ τοιοῦτον, ex ſcripto. Neque tamen omnia recte habent. *Xylander.* τοιοῦτός τις καὶ ὁ λόγον ῥήτορος — *Reiſ.*

30. βοηθείᾳ. *Reiſ.*

31. Alium potius genitiuum, quam hunc ἀποδείξεων, Plutarchum copulaſſe cum τολμημάτων arbitror. *H. Stephan.* Ante ἀποδείξεων deeſt μεστὸν, vel γέμοντα, vel εὐποροῦντα. *copioſam argumentis euincentibus orationem. Reiſ.*

32. νὴ Δία abſunt a Petau.

καὶ καταστῆσαι· εἶτα παρεὶς τοῦτο τοῦ πράγματος, ὁρᾷν καὶ μετρεῖν τὸ Φύλαιον [33] καὶ ἀγώνισμα, παῤῥήσεις ἐκλέγων [34], ἃς κατιὼν ὁ λόγος συγκατήνεγκε τῇ ῥύμῃ τῆς Φορᾶς, συνεμπεσούσας [35] καὶ παρολισθούσας [36] τῷ λοιπῷ τοῦ λόγου καὶ δημηγόρου τινὸς ὁρῶν [37]. ἀλλ' οὐδὲν ἡμᾶς δυσωπεῖ, οὐ χρόας ἀνθηρὸν εἶδος, οὐ Φωνῆς ἐμμελοῦς πιθανότης, οὐ πανουργία ψυχῆς, οὐ τὸ καθαρὸν [38]

omiſſis iſtis, neque reputans, aut metiens, operam impenſam, atque contentionis magnitudinem, aliqua vocabula non recte prolata excerpat, quae inter orationis impetum elapſa ſunt: eoque nomine oratorem ipſum vituperet? * Sed nihil nobis verecundiam incutit, non color floribus certans, non vocis concinna ſuauitas, non ſolertia, non puritas in victu, non ſumma pruden-

33. Valde ſunt deprauata haec. τὸ φύλαιον quid ſit, neſcio. Ego τούλαιον ſuſpicatus ſum ſcripſiſſe auctorem: oleo pro opera inſumta poſito, cum ad lucernam ſcripta eſſet oratio. Sed haec eſt coniectura, nihil aliud. *Xylander.* Pro τοῦτο ſcribo τὸ, et κεφάλαιον pro τὸ φύλαιον. Poſſit tamen et τὸ κεφάλαιον legi, ſed omittendo eundem articulum in verſu praecedenti: vt τοῦτο non mutetur in τὸ, ſed plane expungatur. *H. Stephan.* Si τὸ κεφάλαιον H. Stephani et Codd. Turn. et Vulc. probandum eſt, quod mihi vehementer quoque probatur, oportet deinceps legi καὶ αὐτὸ τὸ ἀγώνισμα, vel καὶ τοῦ ἀγωνίσματος. *Reiſ.* Ex Turn. et Vulc. praeter τὸ κεφάλαιον alia quoque lectio affertur, nempe τὸ βίαιον.

34. Scribe potius ἐκλέγοι. *H. Stephanus.*

35. τῇ ῥύμῃ, καὶ συνεκπεσούσας — vocabulis τῆς φορᾶς deletis, quae ſunt ſcholium voc. ῥύμῃ. *R.*

36. συμπεσοῦσαν καὶ παρολισθοῦσαν Petau.

37. His verbis errorem ſubeſſe, perſuaſum habeo. *H. Steph.* F. τῷ λοιπῷ τοῦ λόγου θηρῶν, caeteris deletis, vt ſcholio, aut variante lectione. *Reiſ.* Ex Turn. et Vulc. pro ὁρῶν affertur ὁρμῇ, vel ὁρώης.

38. Malim καθάριον, quam καθαρόν. Exiſtimo autem, poſſe referri ad ea, quae ſcribit in libello, quo diſputat, vtra animantia ſint prudentiora, de lyncibus et hirundinibus: ὄνοις δὲ καὶ προβάτοις Ἀντίπατρος ἐγκαλῶν ὀλιγωρίαν καθαριότητος, οὐκ οἶδα, πῶς παρῆλθε τὰς λύγγας καὶ τὰς χελιδόνας· ὧν αἱ μὲν ἐκτοπίζουσι παντάπασι κρύπτουσαι καὶ ἀφανίζουσαι τὸ λυγγούριον· αἱ δὲ χελιδόνες ἔξω στρεφομένους διδάσκουσι τοὺς νεοττοὺς ἀφιέναι τὸ περίττωμα. Verum ſi dictum illud ad hoc referretur, genitiuus διαίτης aliter interpretandus eſſet. *H. Stephan.*

39. ψυ-

ἐν διαίτῃ καὶ περιττὸν ἐν συνέσει τῶν ἀθλίων, ἀλλὰ σαρκιδίου μικροῦ χάριν, ἀφαιροῦμεθα ψυχῆς [39] ἥλιον, φῶς, τὸν τοῦ βίου χρόνον, ἐφ' ᾧ [40] γέγονε καὶ πέφυκεν. εἶτα ἃς φθέγγεται καὶ διέτρεσε [41] φωνὰς ἀνάρθρους εἶναι δοκοῦμεν, οὐ παραιτήσεις καὶ δεήσεις καὶ δικαιολογίας ἑκάστου, λέγοντος· Οὐ παραιτοῦμαί σου τὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ τὴν ὕβριν· ἵνα φάγῃς, ἀπόκτεινον· ἵνα δὲ ἥδιον [42] φάγῃς, μή με ἀναίρει. ὢ τῆς ὠμότητος· δεινὸν μέν ἐστι καὶ τιθεμένην ἰδεῖν τράπεζαν ἀνθρώπων πλουσίων νεκροκόσμοις χρωμένων μαγείροις καὶ ὀψοποιοῖς· δεινότερον δ' ἀποκομιζομένην [43]. πλείονα γὰρ τὰ λειπόμενα τῶν βεβρωμένων ἐστίν. οὐκοῦν ταῦτα μάτην ἀπέθανεν. ἕτεροι δὲ φειδόμενοι τῶν παρατεθέντων, οὐκ ἐῶσι τέμνειν, οὐδὲ κατακόπτειν παραιτούμενα [44] κρέα, ζώντων δ' οὐκ

prudentia miſerorum animalium: exiguae caruncuIae gratia ſpoliamus ea Sole, luce et vitae tempore iis, dum naſcerentur, deſtinato. Deinde quas emittunt ea voces, putamus indiſtinctas eſſe, non deprecationes ſingulorum, non obteſtationes, quouis eorum dicente: Non deprecor, ſi neceſſitas te cogit, iniuriam deprecor: interfice, vt cibum habeas, noli interficere, vt ſuauius edas. Proh crudelitatem. Atrox quidem eſt res, videre appoſitam homini diuiti menſam, qui coquis vtatur, ſua obſonia de cadaueribus qui conficiant. Atrocior, videre ſublatam. Plura enim reliqua ſunt, quam quae ſint vorata. Ergo reliqua fruſtra ſunt interfecta. Et cum appoſitis abſtinuerint, non ſinunt alios carnes recuſatas ſcindere, cum non pepercerint

39. ψυχὴν Turn. et Bong.

40. ἐφ' ᾇ. *quorum cauſſa*, quibus vt frueretur. *Reiſ.*

41. Pro διέτρεσε multo eſſet aptius διέτρισε, ſi eiuſdem cum verbo φθέγγεται temporis eſſet. *H. Stephanus.* διέτρισε. *cum ſtridore emiſit.* φθέγγεσθαι eſt beſtiarum maiorum, vt ouis, vituli; τρίζειν volatilium praeſertim, gallinarum, columbarum. Poteſt quoque leg. καὶ, νὴ Δί', ἔτρισε. *Reiske.*

42. Pro ἥδιον Petau. dat ἴδιον.

43. Scriptus rectiſſime ἀποκομιζομένην. *Xylander.* ἀποκομιζομένοις nempe dant Petau. Ald. et Baſ. ἀποκομιζομένης Turn. et Bong.

44. Nullum hic locum videtur poſſe habere participium παραιτούμενα: quare videndum, an non potius ſcribendum ſit παραιτούμενοι, et addendus genitiuus νεκρῶν, vel τεθνηκότων, vt lega-

ἐφείσαντο. ἀλλ' ἄγε [45], παρειλήφαμεν ἐκείνους λέγειν τοὺς ἄνδρας, ἀρχὴν [46] ἔχειν τὴν φύσιν. ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ κατὰ φύσιν τὸ σαρκοφαγεῖν, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν σωμάτων δηλοῦται τῆς κατασκευῆς. οὐδενὶ γὰρ ἔοικε τὸ ἀνθρώπου σῶμα τῶν ἐπὶ σαρκοφαγίᾳ γεγονότων, οὐ γρυπότης χείλους, οὐκ ὀξύτης ὄνυχος, οὐ τραχύτης ὀδόντων πρόσεστιν, οὐ κοιλίας εὐτονία καὶ πνεύματος θερμότης, τρέψαι καὶ κατεργάσασθαι δυνατὴ τὸ βαρὺ καὶ κρεῶδες [47]· ἀλλ' αὐτόθεν [48] ἡ φύσις τῇ λειότητι τῶν

rint viuis. Verum enimuero accepimus, iſtos homines hoc dicere, eſum carnium habere a natura initium. At non a natura hominem hoc habere, vt carnes edat, primum ipſa corporis humani demonſtrat conſtitutio. Non oris vncus, non vnguis acumen adeſt, non dentium aſperitas, non ventris robur, non calor ſpiritus, quo ſubigere et mutare poſſit carneam molem. Sed iam tum ipſa dentium laeuitate, oris exiguitate, linguae mollitie, et

legatur ita: νεκρῶν παραιτούμενοι κρέα, vel τεθνηκότων. Paulo poſt autem pro ἀλλ' ἄγε fortaſſe rectius ſcribetur ἀλλά γε. *H. Stephanus.* Pro παραιτούμενα dant παρατιθέμενα Turn. Vulcob. et Bong. et horum Codd. priores duo, Turn. puta et Vulc. etiam dant ἀλλά γε, pro ἀλλ' ἄγε.

45. F. ἀλλ' ἄγε σκοπῶμεν, ἅ γε παρειλήφαμεν. *Reiske.*

46. Cum accuſatiuo ἀρχὴν aut ſcriptus fuit genitiuus σαρκοφαγίας, aliuſue ei ſimilis, aut relictus ſubaudiendus. Ita enim loquitur, ſi verbum verbo reddatur: *Accepimus, illos homines dicere, naturam habere principium.* Ego verti: *Carnium eſum a natura eſſe profectum.* Poteram dicere etiam: *A natura manaſſe.* Non male autem reddatur et ſic: *Aiunt, nos, quum carnes edimus, id facere natura auctore.* Vel breuius: *Aiunt, nos carnes edere natura auctore.* Sed videri poſſint aliqua deeſſe inter verba haec, ἀρχὴν ἔχειν τὴν φύσιν, et ea, quae proxime ſequuntur, ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ κατὰ φύσιν τὸ σαρκοφαγεῖν: aut pro ὅτι aliam particulam reponi debere. Id autem eſt, quod in mea interpretatione ſequutus ſum, reddens: *Imo vero hominem in eſu carnium naturam non ſequi. H. Stephanus.* F. ἀρχηγὸν ἔχειν τῆς σαρκοφαγίας τὴν φύσιν. *Reiske.*

47. κρυῶδες Petau.

48. Aduerbii αὐτόθεν interpretatio nonnihil negotii mihi exhibuit. Ego haec verba, αὐτόθεν τῇ λειότητι τῶν ὀδόντων, exiſtimaui non aliud ſignificare, quam ἤδη καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς λειότητος: ideoque verti: *Eo ipſo, quod laeues dentes praebeat.* Perin-

ὀδόντων, καὶ τῇ σμικρότητι τοῦ στόματος, καὶ τῇ μαλακότητι τῆς γλώσσης, καὶ τῇ πρὸς πέψιν ἀμβλύτητι τοῦ πνεύματος ἐξόμνυται τὴν σαρκοφαγίαν. εἰ δὲ λέγεις, πεφυκέναι σεαυτὸν ἐπὶ τοιαύτην ἐδωδὴν, ὃ βούλει φαγεῖν, πρῶτον αὐτὸς ἀπόκτεινον· ἀλλ' αὐτὸς διὰ σεαυτοῦ, μὴ χρησάμενος κοπίδι, μηδὲ τυσάνῳ[49] τινὶ, μηδὲ πελέκει; ἀλλὰ ὡς λύκοι καὶ ἄρκτοι καὶ λέοντες αὐτοὶ ὡς[50] ἐσθίουσι φονεύουσιν, ἄνελε δήγματι βοῦν, ἢ στόματι σῦν, ἢ ἄρνα, ἢ λαγωὸν, διάῤῥηξον, καὶ φάγε προσπεσὼν ἔτι ζῶντος, ὡς ἐκεῖνα. εἰ δ' ἀναμένεις νεκρὸν γενέσθαι τὸ ἐσθιόμενον[51], καὶ δυσωπεῖ σε παροῦσαν

et ſpiritus ad concoctionem imbecillitate, eſum carnium eiurat. Quod ſi contendis, te natum eſſe ad hoc cibi genus ſumendum, primum id, quod vis edere, ipſe interfice, idque tua ſolius opera, non ſeceſpita vtens, non malleo, non ſecuri: ſed ſicut lupi, vrſi et leones ipſi necant, quae vorare volunt, ita tu morſu bovem, aut ore ſuem neca, ouemque, aut leporem, irruens in vivum etiamnum diripe, ſicut iſtae ferae. Sin exſpectas, dum moriatur, vereriſque praeſentem animam e carne expellere:

cur

Perinde eſt certe, acſi diceret: *Iam inde a prima corporis noſtri conſtructione, ſeu fabricatione, eſum carnium eiurat: vtpote dans laeues dentes, os anguſtum*, etc. Poſſit et ita exponi: *Iam inde ab eo tempore, quo dat laeues dentes, os anguſtum*, etc. Vidi autem, qui in tali loco αὐτόθεν interpretarentur: *Suo ipſius iudicio, Sua ipſius ſententia.* Sed hoc interpretationis genus minime mihi placuit. *H. Stephanus.*

49. τυσάνῳ] Hanc vocem non noui. A τύπτω videtur τύμπανον non abeſſe ſua origine, vt fortaſſe inſtrumentum, quo feritur aliquid, ſignificet. *Xyl.* Pro τυσάνῳ legitur etiam τυμπάνῳ. [ſcil. in Cod. Pet.] Illam certe vocem nuſquam reperio: at τύμπανον videndum eſt an vllam huic loco conuenientem ſignificationem habere poſſit. Ego in mea interpretatione vocem delegi, quae ſaltem rei, de qua agitur, aptam ſignificationem haberet. *H. Stephanus.* τυσάνῳ] F. τυπάνῳ, aut τυμπάνῳ, quod H. Stephanus ſe in vetuſto Cod. reperiſſe teſtatur, id eſt ξύλῳ, βακτηρίᾳ, ῥόπτρῳ. Poſſet quoque de ῥοπάλῳ cogitari. *claua.* Salmaſius adſcripſerat τυπάνῳ, ἢ κοπάνῳ. *Reiske.*

50. ὡς] L. ὅσα. *Reiſ.* Turn. codex dat ὧν.

51. αἰσθόμενον Petau.

ψυχὴν ἀπελαύνειν τῆς σαρκὸς, τί παρὰ φύσιν ἐσθίεις τὸ ἔμψυχον; ἀλλ' οὐδ' ἄψυχον[52] ἄν τις φάγοι καὶ νεκρὸν, οἷόν ἐστιν, ἀλλὰ ἕψουσιν, ὀπτῶσι, μεταβάλλουσι διὰ πυρὸς καὶ φαρμάκων, ἀλλοιοῦντες καὶ τρέποντες καὶ σβεννύοντες ἡδύσμασι μυρίοις τὸν φόνον, ἵνα ἡ γεῦσις ἐξαπατηθεῖσα προσδέξηται τὸ ἀλλότριον· καίτοι χάριέν γε τὸ τοῦ Λάκωνος, ὃς ἰχθύδιον ἐν πανδοκείῳ πριάμενος, τῷ πανδοκεῖ σκευάσαι παρέδωκεν· αἰτοῦντος δ' ἐκείνου τυρὸν, καὶ ὄξος καὶ ἔλαιον· Ἀλλ' εἰ ταῦτ' εἶχον, (εἶπεν) οὐκ ἂν ἰχθὺν ἐπριάμην. ἡμεῖς δὲ οὕτως ἐν τῷ μιαιφόνῳ τρυφῶμεν, ὥστ' ὄψον τὸ κρέας προσαγορεύομεν, εἶτ' ὄψων πρὸς αὐτὸ τὸ κρέας δεόμεθα, ἀναμιγνύντες ἔλαιον, οἶνον, μέλι, γάρον, ὄξος, ἡδύσμασι Συριακοῖς, Ἀρραβικοῖς[53], ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. καὶ γὰρ οὕτως αὐτῶν διαλυθέντων καὶ μαλαχθέντων καὶ τρόπον τινὰ κρεοσαπέντων[54] ἔργον ἐστὶ τὴν πέψιν κρατῆσαι· καὶ διακρατηθείσης[55] δὲ δεινὰς βαρύτη-

cur contra naturam edis id, quod anima eſt praeditum? Imo nemo anima caſſum et mortuum animal ita edit, ſicut eſt. Elixant, aſſant, ignis et condimentorum ope mutant, caedemque medicamentis innumeris amoliuntur, vt guſtatus deceptus alienum alimentum admittat. Et vero ſcitum eſt illud Laconis, qui, cum in caupona emiſſet piſciculum, eumque cauponi coquendum tradidiſſet, atque caſeum, et acetum, oleumque ab eo poſtularetur: Quid, inquit? an, ſi iſthaec haberem, piſcem emiſſem? Nos autem ita flagitioſas inter caedes iſtas luxuriamus, vt carnem obſonii nomine dignemur. Deinde obſoniis indigemus ad ipſam condiendam carnem, admiſcentes oleum, mel, vinum, garum, acetum, aromata Syriaca et Arabica, haud aliter, ac ſi re vera cadauer humi condendum condiremus. Etenim carnes, quas edimus, hoc modo diffluentes, emollitas, ac quodam modo putrefactas, difficile eſt a concoctione ſubigi. Quin etiam ſuperatae vi concoctionis carnes, cruditates tamen moleſtas

52. τὸ ἄψυχον. *Reiske.*

53. Ἀραβικοῖς Petau.

54. Suſpectum eſt hoc participium κρεοσαπέντων. *H. Steph.* κατασαπέντων. *Reiske.*

55. Fortaſſe non διακρατηθείσης ſcripſit huius libelli auctor, ſed διακρατησάσης: vt ſit ſenſus: *Difficile eſt, concoctionem illas carnes ſuperare: quod ſi etiam ſuper-*

τας ἐμποιεῖ καὶ νοσώδεις ἀπεψίας. Διογένης δ' ὠμὸν φαγεῖν πολύπουν ἐτόλμησεν, ἵνα τὴν διὰ τοῦ πυρὸς ἐκβάλῃ κατεργασίαν. τῶν δ' ἱερέων καὶ πολλῶν περιεστώτων αὐτὸν ἀνθρώπων, ἐγκαλυψάμενος τῷ τρίβωνι καὶ τῷ στόματι προσφέρων τὸ κρέας· Ὑπὲρ ὑμῶν (φησὶν) ἐγὼ παραβάλλομαι καὶ προκινδυνεύω καλὸν, ὦ Ζεῦ, κίνδυνον [56]. οὐ γὰρ, ὡς Πελοπίδας ὑπὲρ τῆς Θηβῶν ἐλευθερίας, ἢ [57] ὡς Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ὑπὲρ Ἀθηναίων προεκινδύνευσεν [58], ὁ φιλόσοφος ὠμῷ πολύποδι διαμαχόμενος, ἵνα [59] τὸν βίον ἀποθηριώσῃ. οὐ

ſtas gignunt. Diogenes vero crudum polypum vorare ſuſtinuit, vt amoliretur confectionem, qua ignis obſonia conficit: et ſacerdotibus multiſque aliis circumſtantibus, caput pallio velans, polypumque ori admouens: Pro vobis, inquit, ego me periculo obiicio. Praeclarum me hercle periculum, ſcilicet vt Pelopidas pro Thebanorum, Ariſtogiton pro Athenienſium libertate, ita philoſophus aduerſus crudum polypum decertauit, vt vitam huma-

ſuperauerit, tamen grauitates et morboſas cruditates inducunt. Sed quum antea ſimplici κρατῆσαι vſus eſſet, videtur dicendum potius fuiſſe itidem κρατησάσης: nec abſimile vero eſt, praepoſitionem participio iſti praefixam alienum locum occupare. *H. Stephanus.*

56. Verba haec, καλὸν ὦ Ζεῦ κίνδυνον, praecedentibus iungi non debent. Sunt enim non Diogenis, ſed Plutarchi, aut eius, quicunque eſt libelli iſtius auctor, Diogenem irridentis. Haec autem verba, οὐ γὰρ etc. perinde interpretatus ſum, ac ſi interrogatiue legerentur, continuando videlicet ironiam, quae ab his verbis incipit: καλὸν, ὦ Ζεῦ, κίνδυνον. Multo enim plus gratiae huic lectioni ineſſe videtur. *H. Stephan.* Poſt προκινδυνεύω figendum punctum. Nam ibi deſinit oratio Diogenis, deinceps incipit iudicium Plutarchi de illo Diogenis facto, quod non ſatis video ſitne ſerium, an cauillatio. Sed cauillatio potius videtur eſſe. *Reiſ.* Petau. ita dat: καλὸν οὐ γὰρ ὦ Ζεῦ κίνδυνον, ὡς —

57. ἢ abeſt a Petau.

58. Rectius interpungetur ante προεκινδύνευσεν, vt iungatur hoc verbum cum ſequentibus: et ſubaudiendum erit itidem cum praecedentibus, aut certe προεκινδύνευσαν. *H. Stephanus.* Petau. dat προεκινδύνευεν, in imperf.

59. ἀλλ' ἵνα. *Reiske.*

60. Ex

τοίνυν μόνον αἱ κρεωφαγίαι τοῖς σώμασι γίνονται παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς ὑπὸ πλησμονῆς καὶ κόρου παχύνουσιν. οἶνος γὰρ καὶ σαρκῶν ἐμφορήσεις σῶμα μὲν ἰσχυρὸν ποιοῦσι καὶ ῥωμαλέον, ψυχὴν δὲ ἀσθενέα [60]. καὶ ἵνα μὴ τοῖς ἀθληταῖς ἀπεχθάνωμαι, συγγενέσι χρῶμαι [61] παραδείγμασι. τοὺς γὰρ Βοιωτοὺς ἡμᾶς οἱ Ἀττικοὶ καὶ παχεῖς καὶ ἀναισθήτους καὶ ἠλιθίους, μάλιστα διὰ τὰς ἀδηφαγίας προσηγόρευον. οὗτοι δὲ αὖ σῦς [62]. καὶ ὁ Μένανδρος· οἳ γνάθους ἔχουσι. καὶ ὁ Πίνδαρος. Γνῶναί τ' ἔπειτα [63], αὐγῇ ξηρῇ ψυχὴ σοφω-

humanam efferaret. Porro carnis eſus non modo praeter naturam corporibus noſtris accidunt, ſed ſatietatem etiam craſſitiemque ingenerant. Vinum enim et carnium eſus corpus quidem robuſtum validumque faciunt, animos autem hebetant. Ac ne athletas adducendo offendam, vtar cognatis exemplis. Boeotos nos Attici craſſos, ſtupidos, ſtolidos maxime ob voracitatem appellauerunt, atque adeo ſues, et Menander:

— *mandibulas habent.*

et Pindarus. Notum vero eſt, ſecundum Heracletum, animam ſiccam

60. Ex ſcriptore quopiam Ionica dialecto vtente ſumta haec ſunt: quae et alibi a Plutarcho afferuntur. *H. Steph.*

61. χρώμενος codex quidam innominatus.

62. Haec verba minime mendo carent: neque ipſius auctoris ſunt, ſed aliunde petita: verum locus eſſe etiam imperfectus videtur. *H. Steph.* F. προσαγορεύουσιν. ἄλλοι δὲ καὶ σῦς. *R.*

63. γνῶναί τ' ἔπειτα] Haec verba bis poſita ſunt, haud dubie falſo. In ſcripto poſteriore loco ſunt expuncta. Pindari verba deſunt, nota in Olympicis. Vide prouerbium: *Sus Boeotia.* De Heracleti dicto alibi annotauimus. Auctor ſe Boeotum facit: magnum Plutarchum eſſe, vix credibile puto. Forte ἐκλογὴ ſit eius ex oratione, aut commentario hac de re compoſito: nam vbi eſt id, quod poſterioris orationis finis, nobis quidem, promittit? Reliqua non optime cohaerent. *Xylander.* Haec verba, γνῶναί τ' ἔπειτα, multum facesſere negotii poſſint ei, qui locum, vnde ſunt depromta, non nouerit: quum ex illis ſolis nullus elici ſenſus poſſit. Sciendum eſt igitur, ea poſteriore quidem loco vacare, at in priore eſſe initium loci cuiuſdam Pindarici, Olympiorum ode 6. Eius enim ſtrophen quintam verſiculis iſtis claudit:

— ὄτρυνον νῦν ἑταίρους

Αἰνέα,

τάτη[64], κατὰ τὸν Ἡράκλειτον ἔοικεν. γνῶναί τ' ἔπειτα[65]. οἱ πίθοι κρουσθέντες ἠχοῦσι, γενόμενοι δὲ πλήρεις, οὐχ ὑπακούουσι ταῖς πληγαῖς. τῶν χαλκωμάτων τὰ λεπτὰ τοὺς ψόφους ἐν κύκλῳ διαδίδωσιν, ἄχρις οὗ ἐμφράξῃ[66] καὶ τυφλώσῃ τῇ χειρὶ τῆς πληγῆς περιφερομένης. ἐπιλαμβανόμενος[67] ὀφθαλμὸς ὑγροῦ πλεονάσαντος ἀναπλησθεὶς, μαραυγεῖ καὶ ἀτονεῖ πρὸς τὸ οἰ-

ſiccam eſſe optimam atque ſapientiſſimam. Id quoque conſtat, vaſa vacua, cum pulſantur, ſonitum reddere, impleta obmuteſcere, aerea vaſa icta vocem in orbem didunt, niſi quis iniecta manu obthuret atque inhibeat. Oculus etiam humore occupatus abundante hebeſcit, et officium ſuum facere nequit. Solem per

Αἰνέα, πρῶτον μὲν Ἥ-
ραν παρθενίαν κελαδῆσαι·
Γνῶναί τ' ἔπειτ' ἀρχαῖον ὄνειδος
ἀλα-
θέσι λόγοις εἰ φεύγομεν, Βοιωτίαν
Ὗν· ἐσσὶ γὰρ ἄγγελος ὀρθὸς
Ἠϋκόμων σκυτάλα Μοισᾶν, γλυκὺς
Κρητὴρ ἀγαφθέγκτων ἀοιδᾶν.

Relatum autem et inter prouerbia fuit hoc dictum: Βοιωτία ὗς. Affert vero ſcholiaſtes hunc eiuſdem poëtae eadem de re locum ex dithyrambis: ἦν, ὅτε σύας τὸ Βοιώτιον ἔθνος ἔλεγον. Quin etiam praecedens ille locus, οὗτοι δὲ αὖ σῦς, ex eodem enarratore emendari poteſt, afferente ex Cratino: οὗτοι δ' εἰσὶν συοβοιωτικὸν πεζοφόρον γένος ἀνδρῶν. *H. Stephan.* Poſt Πίνδαρος deeſt Pindari de ſtupiditate Boeotorum teſtimonium, tum legendum: γνῶναί τε τὰ ἔπειτα, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον. οἱ κενοὶ πίθοι κρουσθέντες — caeteris, vt ſcholiis, partim vt aberrationibus librariorum, amputatis. *anima* αὔη, hoc eſt ξηρὰ, *ſicca, eſt ſubtiliſſima ad cognoſcenda futura.* Videtur opuſculum hoc e ſchedis Plutarchi deſcriptum eſſe, qui neglexit Pindari locum, ſibi notum et familiarem, adſcribere, compendii temporis faciendi ergo: quod etiam p. 144, 2. in verſu Empedoclis fecit. *Reiske.*

64. Alicubi legiſſe mihi videor Heracliti dictum ita ſcriptum: ἔνθα γῆ ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη. *H. Steph.*

65. De his verbis γνῶναί τε ἔπειτα dixi in annotatione abhinc ſecunda. *H. Stephanus.* Vid. not. 63.

66. Cum verbis ἐμφράξῃ et τυφλώσῃ deeſt particula τις. Alioqui in ἐμφράξῃς et τυφλώσῃς mutanda eſſent. *H. Stephanus.* ἐμφράξῃ] Subaudi τις. *Reiske.*

67. F. χειρὶ τὸν ἦχον, τῆς πληγῆς περιφερομένης ἐπιλαμβανόμενος. *Reiske.*

68. πλη-

κεῖον ἔργον. τὸν ἥλιον δι' ἀέρος ὑγροῦ καὶ πλήθους[68] ἀναθυμιάσεων ἀπέπτων ἀθροίσαντες[69], οὐ καθαρὸν, οὐδὲ λαμπρὸν, ἀλλὰ βύθιον καὶ ἀχλυώδη καὶ ὀλισθαίνοντα ταῖς αὐγαῖς ὁρῶμεν. οὕτω δὴ καὶ διὰ σώματος θολεροῦ καὶ διακόρου, καὶ βαρυνομένου τροφαῖς ἀσυμφύλοις, πᾶσα[70] ἀνάγκη τὸ γάνωμα τῆς ψυχῆς καὶ τὸ φέγγος ἀμβλύτητα καὶ σύγχυσιν ἔχειν, καὶ πλανᾶσθαι καὶ φέρεσθαι[71] πρὸς τὰ λεπτὰ καὶ δυσθεώρητα τέλη τῶν πραγμάτων αὐγὴν καὶ τόνον οὐκ ἐχούσης. χωρὶς δὲ τούτων ὁ πρὸς φιλανθρωπίαν ἐθισμὸς οὐ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι; τίς γὰρ ἂν[72] ἀδικήσειεν ἄνθρωπον, οὕτω πρὸς ἀλλότρια κακὰ[73] καὶ ἀσύμφυλα[74] διακείμενον[75] καὶ πράως καὶ φιλανθρώπως; ἐμνήσθην δὲ

per aërem humidum vaporumque multitudinem crudorum intuentes, non purum, aut ſplendidum, ſed obſcurum et caliginoſum dubioque lumine conſpicimus. Ita profecto etiam in corpore repleto et turbido, alieniſque cibis grauato omnino neceſſe eſt ſplendorem animi lucemque retundi, atque conturbari, vagarique, et ad viles res cernendas ſe conferre, cum ad conſideranda ea, quae aliquid habent difficultatis, nihil ei ſit acuminis atque virium. Iam abſque haec eſſent, quis non maximi faciat adſuefactionem ad humanitatem? Quis enim laedere vellet hominem, ita benigne et humaniter affectum animo ad aliena et non cognatorum ſibi mala? Nudius tertius diſſerens,

68. πλῆθος et ἀθροίσαντος. *R.*
69. Reponendum eſt ἀθρήσαντες pro ἀθροίσαντες. *H. Steph.* Et ita ſane dat Petau.
70. πᾶσαν Petau.
71. φύρεσθαι. *Reiske.*
72. ἂν abeſt a Petau.
73. F. κακὰ et καὶ poſt διακείμενον delenda ſunt. *Reiske.*
74. ἀσύμφυλον Petau.
75. Pro διακείμενον inuenitur ſcriptum et διακείμενος; quae lectio magis mihi placet, vt magis cum praecedentibus cohaerens. Quum enim meminerit antea τοῦ πρὸς φιλανθρωπίαν ἐθισμοῦ, apte ſubiungetur: τίς γὰρ οὕτω πράως καὶ φιλανθρώπως διακείμενος πρὸς ἀλλότρια κακὰ καὶ ἀσύμφυλα, ἀδικήσειεν ἄνθρωπον; Eam lectionem in mea etiam interpretatione ſequutus ſum. *H. Stephanus.*

76. Ita

τρίτην ἡμέραν διαλεγόμενος [76], τὸ τȣ̃ Ξενοκράτȣς [77], καὶ ὅτι Ἀθηναῖοι τῷ ζῶντα τὸν κριὸν ἐκδείραντι δίκην ἐπέθηκαν. ȣ̓κ ἔςι δὲ (οἶμαι) χείρων [78] ὁ ζῶντα βασανίζων τȣ̃ παραιρȣμένȣ τὸ ζῆν καὶ φονεύοντος. ἀλλὰ μᾶλλον (ὡς ἔοικε) τῶν παρὰ συνήθειαν, ἢ τῶν παρὰ φύσιν, αἰσθανόμεθα [79]. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖ κοινότερον ἔλεγον. τὴν δὲ μεγάλην καὶ μυςηριώδη καὶ ἄπιςον ἀνδράσι δειλοῖς (ἥ φησὶν ὁ Πλάτων) καὶ θνητὰ φρονȣ̃σιν ἀρχὴν τȣ̃ δόγματος ὀκνῶ μὲν ἐπὶ [80] τῷ λόγῳ κινεῖν [81], ὥσπερ ναῦν ἐν χειμῶνι ναύκληρος, ἢ μηχανὴν ἐρεῖ [82] ποιητικὸς ἀνὴρ ἐν θεάτρῳ σκηνῆς περιφερομένης.

rens, mentionem feci Xenocratis: et quod Athenienſes poenam ab eo exegerunt, qui viuo arieti pellem detraxerat. Non eſt autem, puto, viuum torquens deterior eo, qui interficit. Sed nimirum magis ea ſentimus, quae conſuetudini, quam quae naturae repugnant. Initium autem noſtrae opinionis, magnum illud et ſacri myſterii germanum, ignauiſque (vt ait Plato) et mortalia ſapientibus incredibile, equidem vix audeo verbis attingere: tanquam cum nauim in tempeſtate gubernator torquet, aut in theatro, ſcena labante, machinam tollit poëta. Tamen

76. Ita interpretatus ſum hunc locum, ac ſi ſcriptum eſſet ἀναλεγόμενος, non διαλεγόμενος. Neque enim dubito, quin vera ſit illa lectio, non haec: praeſertim quum ἐμνήσθην non accuſatiuum, ſed genitiuum, poſcat. Non ignoro alioqui, pro altero illo verbo διαλεγόμενος videri facere haec, quae verſ. 6. habentur, καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖ κοινότερον ἔλεγον. Sed in his aliquid mihi ſuſpectum eſt. *H. Stephanus.*

77. Hic rurſus memoriae ſuae confiſus, ſatis habuit Plutarchus Xenocratis nomen chartae mandare. *Reiske.*

78. χείρων] Sententia flagitat κρείττων: aut, ſeruato χείρων, delendum ȣ̓κ. *Reiske.*

79. αἰσθανόμενα Petau.

80. ἐπὶ] F. ἔτι. niſi ἐπὶ τῷ λόγῳ accipias pro ἐπὶ [id eſt ἐν] τȣ́τῳ τῷ λόγῳ. *in praeſentia*, ἐπὶ τῷ παρόντι λόγῳ. V. quae de omiſſione pronominis ȣ̃τος ad Polybii p. 423, 25. adſcripſi. Vel ὤκνȣν ἐκεῖ τῷ λόγῳ. *Reiske.*

81. His verbis, ἐπὶ τῷ λόγῳ κινεῖν, ſubeſſe mendum aliquod videtur. *H. Stephan.*

82. αἴρει pro ἐρεῖ debere ſcribi, certum eſt. [Et profecto αἴρει dant Turn. Vulc. et Bong. ex quorum primo, Turn. aſſertur etiam αἴρειν in infin.] Notum eſt, quid ſit *machinam tollere*, et

ὐ χεῖρον δ' ἴσως καὶ [83] προανακρούσασθαι [84] καὶ προαναφωνῆσαι [85] τὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους [86]. ἀλληγορεῖ γὰρ ἐνταῦθα τὰς ψυχὰς, ὅτι φόνων καὶ βρώσεως σαρκῶν καὶ ἀλληλοφαγίας δίκην τίνουσαι σώμασι θνητοῖς ἐνδέδενται. καίτοι δοκεῖ παλαιότερος οὗτος ὁ λόγος εἶναι. τὰ γὰρ δὴ περὶ τὸν Διόνυσον μεμυθευμένα πάθη τοῦ διαμελισμοῦ, καὶ τὰ Τιτάνων ἐπ' αὐτὸν τολμήματα, γευσαμένων τε τοῦ φόνου κολάσεις τε τούτων καὶ κεραυνώσεις [87], ᾐνιγμένος [88] ἐστὶ μῦθος εἰς τὴν παλιγγενεσίαν· τὸ γὰρ ἐν ἡμῖν ἄλογον καὶ ἄτακτον καὶ βίαιον, οὐ θεῖον, ἀλλὰ δαιμονικὸν [89], οἱ παλαιοὶ Τιτᾶνας ὠνόμασαν, καὶ τοῦτό ἐστι κολαζομένου καὶ δίκην διδόντος [90].

men nihil obſtat, quo minus Empedocleam ſententiam prooemii loco praecinam. Quod enim noſtrae animae mortalibus corporibus ſunt illigatae, id ita interpretatur, quod poenas eae caedium et eſus carnium pendant. Quanquam haec quidem oratio videtur eſſe antiquior. Quae enim fabulae feruntur de Baccho membratim diſcerpto, et quae aduerſus eum conati ſint Titanes, vtque guſtauerint caeſi cadauer, punitique et fulminibus icti perierint: ſermo eſt, qui ad nouos refertur natales ſecundumque ortum. Brutam enim in nobis animae facultatem, incompoſitam eam et violentam, non diuinam, ſed a genio profectam, veteres Titanas appellauerunt: eaque eſt, quae dat poenas.

et θεὸς ἀπὸ μηχανῆς. *Xylander.* Satis notum et tritum eſt proverbium μηχανὴν αἴρειν: (ab Eraſmo tamen praetermiſſum) vnde non dubium eſt, quin αἴρει pro ἐρεῖ reponi hic debeat. Verum hac emendatione totus iſte locus minime ſanatur. *H. Steph.*

83. F. ἴσως καὶ νῦν προανακρ. *Reiske.*.

84. προσανακρούσασθαι Ald. et Baſ.

85. προσαναφωνῆσαι Turn.

86. Poſt genitiuum Ἐμπεδοκλέους deſiderantur Empedoclis verſus, in quibus dicit eum ἀλληγορεῖν τὰς ψυχάς. *H. Steph.*

87. κολάσεις καὶ κεραυνώσεις. caeteris deletis. *Reiſ.*

88. ᾐνιγμένος. *obſcure et per aenigmata adumbratus. Reiſ.*

89, δαιμονικὸν ὂν, οἱ παλ. *R.*

90. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ κολαζόμενον καὶ δίκην διδόν. *Reiske.*

ΠΛΟΥ-

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ ΣΑΡΚΟΦΑΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ Β.

PLVTARCHI

DE ESV CARNIVM

ORATIO POSTERIOR.

Ἐπὶ τὰ ἕωλα τῆς σαρκοφαγίας προσφάτους [1] ἡμᾶς ὁ λόγος παρακαλεῖ ταῖς τε διανοίαις καὶ προθυμίαις γενέσθαι. χαλεπὸν μὲν γὰρ (ὥσπερ Κάτων ἔφησε) λέγειν πρὸς γαστέρας ὦτα μὴ ἐχούσας· καὶ πέποται ὁ τῆς συνηθείας κυκεὼν, ὥσπερ ὁ τῆς Κίρκης ὠδίας [2].

Ratio nos hortatur, vt recentibus alacribusque cogitationibus ad diſputationem de carnium eſu pridianam reuertamur. Eſt vero, vt aiebat Cato, difficile, verba facere ad ventres auribus carentes: hauſtuſque eſt a pleriſque conſuetudinis ille e variis mixtus ac confuſus potus, Circaei cyceonis inſtar pariens *Frau-*

1. προσφάτους] Scriptus προσφάτως. ſed alterum malo. *Xyl.*

2. In ſcripto erat ὠδίνας, quod eſt rectius, et eſt (vt apparet) verſus Hexameter. Malim quidem κυκῶν legere in eo, aut ſaltem (ſi quis υ breue vult, cum in Homerico κυκεῶ ad apocopam accedere potuerit ſynaereſis) κυκέων, *miſcens*, vt ad originem nominis κυκεῶν verſus reſpiciat. Scriptus ſane habet κυκεῶν. Niſi forte ὠδίνας participium eſt verbi ὠδίνω, *parturio*. *Xylander*. Pro ὠδίας videtur reponendum ὠδίνων: vt verſus hexameter ſit; Ὠδίνων' ὀδύνας κυκεὼν, ἀπάτας τε γόους τε. Videat tamen lector, num quid aptius excogitare poſſit, quod in locum vocis illius reponat. *H. Stephanus*. F. ὦ δεινᾶς ὀδύνας κυκεὼν, ἀπάτας τε, γόου τε. Sunt Genitiui. aut ὠδίνων, *pariens*, *gignens dolores*. *Reiske*.

ὀδύνας κυκεὼν ἀπάτας τε γόους τε· καὶ τὸ ἄγκιστρον ἐκβάλλειν τῆς σαρκοφαγίας ὡς ἐμπεπλησμένων [3] τῇ φιληδονίᾳ, καὶ διαπεπαρμένον [4], οὐ ῥάδιόν ἐστιν. ἐπεὶ καλῶς εἶχεν, ὥσπερ Αἰγύπτιοι τῶν νεκρῶν τὴν κοιλίαν ἐξελόντες, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον ανασχίζοντες ἐκβάλλουσιν [5], ὡς αἰτίαν ἁπάντων, ὧν ὁ ἄνθρωπος ἥμαρτεν, οὕτως ἡμᾶς ἑαυτοὺς [6] τὴν γαστριμαργίαν καὶ μιαιφονίαν ἐκτέμνοντας, ἁγνεῦσαι τὸν λοιπὸν [7] βίον. ἐπεὶ ἥ γε [8] γαστὴρ οὐ μιαιφόνον ἐστὶν, ἀλλὰ μιαινόμενον ἀπὸ τῆς ἀκρασίας. οὐ μὴν ἀλλ᾽ [9] εἰ καὶ ἀδύνατον, ἢ [10] διὰ τὴν συνήθειαν τὸ ἀναμάρτητον αἰσχυνόμενοι, τῷ ἁμαρτάνοντι χρησό-

Fraudes, et gemitus, cruciatus, atque dolores.

neque facile hamus eximi poteſt eſus carnium, voluptatis cupiditate occupatis ac tanquam transfixis. Equidem conueniebat, vt, quo more Aegyptii hominis mortui ventrem exſecant, atque aduerſo Sole conſciſſum abiiciunt, eum innuentes fuiſſe cauſam omnium, quae in vita peccauit homo: ita nos, gulae caediſque ſtudio euulſo, reliquum vitae tempus caſte exigere, quando ipſe venter non ad caedes impellit, ſed intemperantiae noſtrae culpa iis polluitur. Verumtamen ſi fieri nequit, vt plane vitemus eſum carnium, et conſuetudo facit, vt nos pudeat iſto pec-

3. Repono ἐμπεπλεγμένον: ſumque hanc meam caſtigationem in mea quoque interpretatione ſequutus. *H. Stephanus.* ἐκπεπληγμένον dat Turn. ἐπεπλημένον Vulc. ἐμπεπλησμένον Petau.

4. διαπεπαρμένων. Subaudi αὐτῇ ἡμῶν. *Reiske.*

5. ἐμβάλλουσιν Petau.

6. Pro ἑαυτοὺς ſcribendum eſt ἑαυτῶν: [et ita ſane dant Turn. et Vulc.] alioqui mutandum aliud quidpiam hoc in loco fuerit. *H. Stephanus.* Aut ἑαυτῶν, aut ἐν ἑαυτοῖς. *Reiske.*

7. Pro λοιπὸν Petau. dat λογικόν.

8. ἤ τε Petau.

9. Emendari videtur poſſe haec periodus, ſi ita legatur: οὐ μὴν ἀλλὰ εἰ καὶ ἀδύνατον ᾖ διὰ τ. σ. τ. ἀναμάρτητον, αἰσχυνόμενοι, τῷ ἁμαρτάνοντι χρησόμεθα κατὰ τὸν λόγον. *Xylander.*

10. Particula ἢ poſt ἀδύνατον loci huius ſententiam perturbat: ideoque illam in mea interpretatione praeterii: ſimulque interpunctionem, quae poſt ἀδύνατον erat, poſt ἀναμάρτητον collocaui. Quin etiam ex χρησόμεθα feci χρησώμεθα. *H. Stephanus.*

11. ἰδό-

μεθα διὰ τὸν λόγον, ἐδώμεθα [11] σάρκας, ἀλλὰ πεινῶντες, ȣ̓ τρυφῶντες· ἀναιρήσομεν ζῶον, ἀλλ᾽ οἰκτείροντες καὶ ἀλγȣ̃ντες, ȣ̓χ ὑβρίζοντες, ȣ̓δὲ βασανίζοντες· οἷα νῦν πολλὰ δρῶσιν, οἱ μὲν εἰς σφαγὴν ὑῶν ὠθȣ̃ντες ὀβελȣ̀ς διαπύρȣς, ἵνα τῇ βαφῇ τȣ̃ σιδήρȣ περισβεννύμενον τὸ αἷμα καὶ διαχεόμενον, τὴν σάρκα θρύψῃ καὶ μαλάξῃ. οἱ δ᾽ ȣ̓̈θασι συῶν ἐπιτόκων ἐναλλόμενοι καὶ λακτίζοντες [12], ἵνα αἷμα καὶ γάλα καὶ λύθρον ἐμβρύων ὁμȣ̃ συμφθαρέντων ἐν ὠδῖσιν ἀναδεύσαντες (ὦ Ζεῦ καθάρσιε) φάγωσι τȣ̃ ζώȣ τὸ μάλιστα φλεγμαῖνον. ἄλλοι γεράνων ὄμματα καὶ κύκνων ἀποῤῥάψαντες καὶ ἀποκλείσαντες ἐν σκότει πιαίνȣσιν, ἀλλοκότοις μίγμασι καὶ καρυκείαις τισὶν αὐτῶν τὴν σάρκα ὀψοποιȣ̃ντες· ἐξ ὧν καὶ μάλιστα δῆλόν ἐστιν, ὡς ȣ̓ διὰ τροφὴν, ȣ̓δὲ χρείαν, ȣ̓δ᾽ ἀναγκαίως, ἀλλ᾽ ὑπὸ κόρȣ καὶ ὕβρεως καὶ πολυτελείας, ἡδονὴν πεποίηνται τὴν ἀνομίαν. εἶτα ὥσπερ ἐν γυναιξὶν ἡδονῆς κόρον ȣ̓κ ἐχȣ́σης, ἀποπειρώμενος πάντα καὶ πλανώμενος ἀκολασταίνων ἐξέπεσεν [13] εἰς τὰ ἄῤῥητα· ȣ̔́τως

peccato abſtinere: ſaltem cum ratione peccemus. Edamus, inquam, carnes, ſed fame, non luxuria impulſi: interficiamus animal, ſed miſerantes et dolentes: non inſultantes et excruciantes: qualia nunc multi multa perpetrant: alii verubus ignitis porcos iugulant, vt ferri tinctura ſanguis exſtinctus atque diffuſus carnem molliat delicatamque reddat: alii vberibus ſuum foetarum, inſtante iam partu, inſiliunt, eaque calcant, vt ſanguinem et lac et tabum foetus ſimul interfecti inter matris dolores eximentes, (proh Piacularis Iupiter) maxime inflammatam animalis partem vorent: alii grues et olores, oculis conſutis, incluſos in tenebris ſaginant, alienis temperamentis atque condimentis guſtum novum obſonio ſuo conciliantes. Vnde apprime manifeſtum fit, non alimenti, aut vſus, neceſſitatiſue gratia, ſed ob ſatietatem, luxum et prodigalitatem nefas hoc ad voluptatem parandam fuiſſe conuerſum. Proinde ſicut libidinem in mulieribus ſuis non explentes, omnia tentando ac inceſtis cupiditatibus vagando tandem ad infanda prolabuntur: ſic circa nutrimentum intemperantia

11. ἐδόμεθα Petau.
12. γαλακτίζοντες Petau.
13. Poſt ἐξέπεσεν, aut poſt τὰ ἄῤῥητα, excidit ὁ ἔρως. *Reiſ.*

αἱ περὶ τὴν ἐδωδὴν ἀκρασίαι, τὸ φυσικὸν παρελθοῦσαι [14] καὶ ἀναγκαῖον τέλος, ἐν ὠμότητι καὶ παρανομίᾳ ποικίλλουσι τὴν ὄρεξιν. συννοσεῖ γὰρ ἀλλήλοις τὰ αἰσθητήρια καὶ συναναπείθεται καὶ συνακολασταίνει μὴ κρατοῦντα τῶν φυσικῶν μέτρων. οὕτως ἀκοὴ νοσήσασα μουσικὴν διέφθειρεν, ἀφ' ἧς [15] τὸ θρυπτόμενον καὶ θηλυνόμενον αἰσχρὰς τιθεῖ [16] ψηλαφήσεις καὶ γυναικώδεις γαργαλισμούς. ταῦτα τὴν ὄψιν ἐδίδαξε μὴ πυῤῥίχαις χαίρειν, μηδὲ χειρονομίαις, μηδ' ὀρχήμασι γλαφυροῖς, μηδ' ἀγάλμασι καὶ γραφαῖς, ἀλλὰ φόνον καὶ θάνατον ἀνθρώπων, καὶ τραύματα καὶ μάχας, θέαμα ποιεῖσθαι πολυτελέστατον. οὕτως ἕπονται [17] παρανόμοις τραπέζαις συνουσίαι ἀκρατεῖς, ἀφροδισίοις αἰσχροῖς ἀκροάσεις ἄμουσοι, μέλεσι καὶ ἀκούσμασιν ἀναισχύντοις θέατρα ἔκφυλα, θεάμασιν ἀνημέροις ἀπάθεια πρὸς ἀνθρώπους καὶ ὠμότης. διὰ τοῦτο ὁ θεῖος Λυκοῦργος ἐν

perantia naturalem et necessarium transgressa finem crudelitate ac flagitio cupiditatem variauit. Etenim sensus contagio quodam vitiantur, vnusque alterius vitio et libidini socium se praebet, vbi modum a natura praescriptum excedunt. Sic auditus vitio laborans, Musicam corrupit, vt molles quidam effoeminatique modi turpes palpationes muliebresque titillationes ederent. Ita visus didicit non pyrrichio saltu gaudere, non gesticulationibus manuum, non saltationibus elegantibus, videndis: sed caedes et mortes hominum, vulneraque et pugnas spectaculum sumtuosissimum sibi parere. Ita iniustae mensae comitatur coitus intemperans: coitui turpi auditiones a musica alienae, cantibus et auditionibus impudentibus theatra absurda, spectaculis inhumanis immanitas et aduersum homines crudelitas. Itaque diuinus

14. προσελθοῦσαι codex quidam innominatus.

15. Pro ἀφ' ἧς minime dubium est quin reponi debeat ἀφῆς. [Et ita sane dant Turn. et Bong.] Paulo post autem pro τιθεῖ scribendum puto φιλεῖ, aut quodpiam aliud verbum. *H. Stephanus.*

16. F. αἰσχρὰς ἐπινοεῖ ψηλ. *R.* Pro τιθεῖ ex Turn. et Vulc. duae citantur lectiones, ποθεῖ et αἰτεῖ.

17. ἴσονται Petau.

18. τὸ

ταῖς τρισὶ ῥήτραις, τὸ[18] ἀπὸ πρίονος καὶ πελέκεως γίνεσθαι[19] τὰ θυρώματα τῶν οἰκιῶν καὶ τὰς ἐρέψεις[20], ἄλλο δ' ὄργανον μηδὲ[21] προσφέρεσθαι[22]. οὐ πολεμῶν δή που τερέτροις καὶ σκεπάρνοις, καὶ ὅσα λεπτουργεῖν πέφυκεν. ἀλλ' εἰδὼς, ὅτι διὰ τοιούτων ἔργων[23] οὐκ εἰσοίσεις κλινίδιον ἐπίχρυσον, οὐδὲ τολμήσεις εἰς οἰκίαν λιτὴν ἀργυρᾶς εἰσενεγκεῖν τραπέζας, καὶ τάπιδας ἁλουργὰς, καὶ λίθους πολυτελεῖς· ἀλλ' ἕπεται οἰκίᾳ καὶ κλίνῃ καὶ τραπέζῃ καὶ κύλικι τοιαύτῃ δεῖπνον ἀφελὲς, καὶ ἄριστον δημοτικόν. ἀρχῇ[24] δὲ μοχθηρᾶς διαίτης, ἄθηλος ἵππῳ πῶλος ὡς ἅμα τρέχει πᾶσα τρυφὴ καὶ πολυτέλεια.

diuinus ille Lycurgus in tribus suis legum tabulis, quas rhetras appellant, serra et securi solis ianuas domorum ac fastigia fabricari iussit, nullo alio instrumento adhibito: non profecto, quod asciis, terebris, aliisque ad subtile opus faciendum vtilibus bellum indixisset: sed sciens, te talibus aedificiis non illaturum lecticam auro ornatam, mensas argenteas, purpureos tapetes, lapides pretiosos: ac domum talem, culcitram, mensam, calicemque trahere secum coenam tenuem prandiumque vulgare. Initio vero prauae viuendi rationis succedit

(*Lactens equam propter ceu pullus cursitat*)

omnis

18. τὸ] Sententia flagitat ἐκέλευσεν. *Reiske.*

19. Cum infinitiuo γίνεσθαι deest vel ἐκέλευσε, vel ἐνομοθέτησε, vel aliquid huiusmodi. *H. Stephanus.*

20. τέρψεις [quod habet Pet. pro ἐρέψεις] vox est huc nihil faciens. Legendum videtur ἐρέψεις, quod ὀρόφους significet. Nam alibi Plutarchus fastigium et ianuam diserte coniungit, hoc referens. *Xylander.* In praecedentibus editionibus scriptum est τέρψεις: quod vocabulum minime locum hic habere nemo non videat. At ἐρέψεις, quod repositum fuit, vel ex Thucydide confirmari potest, qui ὀροφὰς et θυρώματα itidem coniungit. *H. Stephanus.*

21. μηδέν. *Reiske.*

22. Hic deest προσέταξεν, aut aliquid tale. *Xylander.*

23. Vel pro ἔργων scribendum est οἴκων, vel τοιούτων ἔργων exponendum est οἴκων οὕτως εἰργασμένων. *H. Steph.*

24. ἀρχῇ δὲ μοχθ. non ἀρχή, ex sententia, quam alibi quoque a nostro positus senarius aperit. *Xylander.* Et ita etiam legendum censet Cl. Reiskius.

25. οὐ

ποῖον ὖν ὖ [25] πολυτελὲς δεῖπνον [26]; εἰς ὃ ὖ [27] θανατῦταί τι ἔμψυχον. μικρὸν ἀνάλωμα ἡγύμεθα ψυχήν; ὔπω λέγω, τάχα μητρὸς, ἢ πατρὸς, ἢ φίλυ τινὸς, ἢ παιδὸς [28], ὡς ἔλεγεν Ἐμπεδοκλῆς· ἀλλ' αἰσθήσεώς τε [29] μετέχυσαν, ὄψεως, ἀκοῆς, φαντασίας, συνέσεως, ἣν ἐπὶ κτήσει τῦ οἰκείυ καὶ φυγῆ τῦ ἀλλοτρίυ παρὰ τῆς φύσεως [30] ἕκαστον εἴληχε. σκόπει δὲ, ἡμᾶς πότερον [31] βέλτιον ἐξημερῦσι τῶν φιλοσόφων οἱ καὶ τέκνα καὶ φίλυς καὶ πατέρας [32] καὶ γυναῖκας ἐσθίειν κελεύοντες, ὡς ἀποθανόντας, ἢ Πυθαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ἐθίζον-

omnis luxuria et profusio. Quae enim non est sumtuosa coena, ad quam aliquod necatur animal? An paruum impendium videtur nobis anima? nondum dicam, fortasse patris, matris, filii, aut amici, anima, vt Empedocles: sed tamen sensu, visu, auditu, vi imaginandi intelligendique praedita? quam ad sui appetitum et consecutionem alienique fugam vnumquodque animal a natura accepit. Iam hoc considera, vtri nos melius cicures humanosque faciant philosophorum: iine, qui liberos, amicos, parentes, vxores a nobis manducari volunt, vt morte vere exstinctos: an Pythagoras et Empedocles, qui nos condocefaciunt etiam

25. ὖ hoc abest a Petau.

26. Quidam post δεῖπνον non ponunt interrogationis notam, verum post ἔμψυχον: hoc modo: ποῖον ὖν ὖ πολυτελὴς δεῖπνον, εἰς ὃ ὖ θανατῦταί τι ἔμψυχον; Atque adeo haec in praecedentibus editionibus, Aldina et Germanica, ita scripta sunt: nisi quod Aldina post ἔμψυχον hypostigmen, non interrogationis notam, habet. *H. Steph.*

27. Hoc ὖ ipsa loci sententia tollit. *Xylander.* ποῖον ὖν πολυτελὲς δεῖπνον, εἰς ὃ ὖ θανατῦταί τι ἐμψ. *quae enim sumtuosa est coena, ad quam non mactetur aliquod animal? Reiske.*

28. ἢ παιδὸς absunt a Petau.

29. Pro τε loci sententia γε poscit. *Xylander.* Pro τε repono γε, id est *saltem.* *H. Steph.* Et ita etiam legendum esse censet Cl. Reiskius.

30. παρὰ τῆς φύσεως] Haec tria verba absunt a cod. Petau. Sed Ald. et Bas. pro παρὰ dant περὶ, vnde Xylander annotat: Pro περὶ loci sententia poscit παρά.

31. πότεροι Petau.

32. Pro πατέρας Petau. dat μητέρας.

33. ἐθίζ

τες [33] εἶναι καὶ πρὸς τὰ ἄλλα μέρη [34] δικαίους. σὺ μὲν καταγελᾷς τοῦ τὸ πρόβατον μὴ ἐσθίοντος· ἀλλ' ἡμεῖς γε (φήσουσι) θεασάμενοι τοῦ πατρὸς τεθνηκότος, ἢ τῆς μητρὸς, ἀποτεμόντα μερίδας, καὶ τῶν φίλων ἀποπεμπόμενον τοῖς μὴ παροῦσι, τοὺς δὲ παρόντας καλοῦντα, καὶ παρατιθέντα τῶν σαρκῶν ἀφειδῶς, μή τι γελάσαιμεν [35]; ἀλλὰ καὶ νῦν ἴσως ἁμαρτάνομεν, ὅτε ἀψώμεθα τῶν βιβλίων τούτων, μὴ καθαιρόμεναι χεῖρας καὶ ὄψεις καὶ πόδας [36] καὶ ἀκοάς, εἰ μὴ νὴ Δία ἐκείνων καθαρμός ἐστι, τὸ περὶ τούτων διαλέγεσθαι, ποτίμῳ λόγῳ (ὥς φησι Πλάτων) ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλυζομένους. εἰ δὲ θείη τις τὰ βιβλία παράλληλα καὶ τοὺς λόγους, ἐκεῖνα μὲν Σκύθαις φιλοσοφεῖσθαι [37] καὶ Σογδιανοῖς καὶ Μελαγχλαίνοις, περὶ ὧν Ἡρόδοτος ἱστορῶν ἀπιστεῖται·

iam erga alius generis animalia iuſtitiam exerceo? Tu quidem rides eum, qui ab ouis eſu abſtinet. Is tamen dicet: Cum vos videmus mortui patris, aut matris, portiones abſcindere, amicisque eas abſentibus mittere, praeſentes vero inuitare, carnesque illis larga manu opponere, non rideam? Quamquam nos fortaſſe peccamus, qui libros iſtos attingimus, manibus, oculis, pedibus et auribus non prius luſtratis: niſi profecto haec ipſa luſtratio eſt, cum de hiſce diſſerentes oratione liquida (vt ait Plato) ſalſum auditum proluimus. Tamen ſi quis librorum diſputationumque inſtituat comparationem: deprehendet, iſtorum philoſophiam ad Scythas pertinere, Sogdianos et Melanchlaenos, de quibus ſcribenti Herodoto non habetur fides: Pythagorae

33. ἐθίζοντας idem.

34. Pro μέρη vellem γένη. *Xylander*. Pro μέρη crediderim ſcriptum fuiſſe γένη, aut aliquid huiusmodi. *H. Steph.* Pro μέρη leg. γένη. *Reiske.*

35. In mea interpretatione non ſequutus ſum eos codices, qui interrogationis notam habent poſt γελάσαιμεν. Quum enim res ſit, quae commiſerationem potius, quam riſum, mouere debeat, magis rationi conſentaneum eſſe videtur, accipi μή τι γελάσαιμεν pro *Haudquaquam rideamus*, vel *Abſit, vt rideamus. H. Steph.*

36. καὶ πόδας abſunt a Petau.

37. Σκύθαις φιλοσοφεῖσθαι] Deeſt *conſtat, apparet, videbitur*, aut aliquid tale. *Xylander.* φιλοσοφεῖται. ob ſequens ἦσαν. *Reiſ.*

 38. πυ-

τὰ δὲ Πυθαγόρε καὶ Ἐμπεδοκλέες δόγματα, νόμοι τῶν παλαιῶν ἦσαν Ἑλλήνων καὶ πυρίαι[38] καὶ δίαιται[39], ὅτι πρὸς τὰ ἄλογα[40] ζῶα δίκαιον ἡμῖν ἐδέν ἐςι. τίνες ἒν ὕςερον τἕτο ἔγνωσαν,

Οἳ πρῶτοι κακοεργὸν ἐχαλκεύσαντο μάχαιραν
Εἰνοδίην, πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ' ἀροτήρων.

ἕτω τοι καὶ οἱ τυραννἕντες ἄρχεσι μιαιφονίας, ὥσπερ ἀπὸ τῶν πρώτων[41] ἀπέκτειναν Ἀθήνησι τὸν κάκιςον τῶν συκοφαντῶν, ὃς Ἐπιτήδειος προσηγορεύθη[42], καὶ δεύτερον ὁμοίως καὶ τρίτον. εἶτ' ἐκ τἕτε συνήθεις γε-

thagorae autem et Empedoclis decreta leges fuiſſe priſcorum Graecorum, hoſque eorum inſtitutis in vita degenda ſtetiſſe, neque eos vllam in bruta vim feciſſe. Qui ergo ſunt, qui poſtea temporis decreuerunt caedes animalium?

Qui primum gladios duxere ex aere malignos,
Primi et aratoris guſtarunt viſcera tauri.

Hoc ſane modo etiam tyranni homicidiorum initia iaciunt: vt Athenis principio interfecerunt peſſimum ſycophantam, qui Epitedius appellabatur: itemque ſecundum et tertium. Deinde

38. πυρίαι quid hic ſit, aut agat, non video. Et Pythagoras certe non negauit, ſed affirmauit, eſſe quandam homini cum brutis ſocietatem. Stoicos negaſſe iſthuc, cum aliunde euidenter patet, tum ex huius etiam orationis qualicunque fine. *Xylander.* Non dubito, quin vox πυρίαι mendoſe hic ſcripta ſit. *H. Steph.* πυρίαι ſuſpectum. *Reiske.* Petau. dat πυρεῖα.

39. Ante ὅτι aliquot verba deſiderantur, quum hic Stoicorum ὑποφορὰ ponatur. Fortaſſis ab auctore fuerunt haec ſcripta: ἀλλὰ φήσεσιν, ὅτι: aut certe aliqua huiuſmodi. *H. Steph.* Poſt δίαιται deeſt ἀλλ' ἐρἕσιν. *Reiske.*

40. Pro ἄλογα Petau. exhibet ἄλλα.

41. ὥσπερ τὸν πρῶτον Petau.

42. Ἐπιτήδειος προσηγορεύθη] Nomen ſuſpectum, vt et [p. 153, 2.] *Polemarchus.* Sed in libro de terreſtrium cum aquatilibus comparatione, in ipſo exordio, idem legitur, ἐπιτήδειος ἐλέχθη: vt appareat, non eſſe proprium, ſed hoc ſignificare, dignum ſupplicio habitum. *Xyl.* V. p. 3, 8. *Reiske.*

43. γι-

νόμενοι [43], Νικήρατον ἑώρων [44] ἀπολλύμενον, τὸν Νικίȣ, καὶ Θηραμένη, τὸν στρατηγὸν, καὶ Πολέμαρχον, τὸν φιλόσοφον. ȣ̓́τω τὸ πρῶτον ἄγριόν τι ζῶον ἐβρώθη καὶ κακȣ̑ργον, εἶτ' ὄρνις τις, ἢ ἰχθὺς, εἵλκυστο· καὶ γευόμενον ȣ̓́τω καὶ προμελετῆσαν ἐν ἐκείνοις τὸ νικȣ̑ν [45], ἐπὶ βȣ̑ν ἐργάτην ἦλθε, καὶ τὸ κοσμȣ̑ν [46] πρόβατον, καὶ τὸν οἰκȣρὸν ἀλεκτρυόνα· καὶ κατὰ μικρὸν ȣ̓́τω τὴν ἀπληστίαν τονώσαντες [47], ἐπὶ σφαγὰς ἀνθρώπων καὶ φόνȣς καὶ πολέμȣς προῆλθον. ἀλλ' ἐὰν μὴ προσαποδείξῃ [48] τις, ὅτι χρῶνται κοινοῖς αἱ ψυχαὶ σώμασιν ἐν ταῖς παλιγγενεσίαις, καὶ τὸ νῦν λογικὸν αὖθις γίνεται ἄλογον, καὶ πάλιν ἥμερον τὸ νῦν ἄγριον· ἀλλάσσει δὲ [49] ἡ φύ-

inde caedibus adſueti, Niceratum, Niciae F. interfici viderunt, et imperatorem Theramenem, atque Polemarchum philoſophum. Sic ab initio ferum aliquod et noxium animal deuoratum fuit: deinde auis aliqua, aut piſcis: donec his condocefacta et guſtui adſueta libido ad bouem operarium progreſſa eſt, et ouem, quae nos ornat, cuſtodemque domus gallum. Itaque paulatim inexpletam roborantes auiditatem in caedes hominum et bella ſunt delapſi. Verum niſi quis praeterea demonſtret, animas, dum renaſcuntur, promiſcue vti corporibus hominum et brutorum, et quod nunc eſt brutum, poſt fieri hominem, ac per vices ferum ac manſuetum, naturamque omnia mutare

43. γινόμενοι Petau.

44. Pro ἑώρων reponendum puto περιεώρων, vt ſit ſenſus: *Nicerati, Theramenis et Polemarchi necem inultam relinquebant, Nihil illorum nece commouebantur. H. Steph.* F. περιεώρων. *Reiſ.*

45. Pro τὸ νικȣ̑ν reponendum fuerit (vt opinor) vocabulum, quod crudelitatis ſignificationem habeat: ſed ex iis, quae talem ſignificationem habent, nullum mihi in mentem venit, cuius ſcriptura vocis illius ſcripturae vicina ſit. Hoc igitur tantum dico, ὑβριστικὸν, aut πικρὸν, ad illam magis accedere, quam ὠμόν. *H. Steph.* τὸ νικȣ̑ν] Sententia flagitat τὸ λίχνον. *appetens cupediarum. Reiſ.* Petau. dat νικῶν, recte quidem, ſi verbum νικᾶν hic locum haberet. Quid enim eſt vocabuli νικȣ̑ν. Turn. et Vulc. dant τὸ φονικόν.

46. F. κόσμιον, *modeſtum, mite, placidum. Reiſ.* Et ita ſane dant Turn. et Vulc.

47. στομώσαντες Petau.

48. ἀποδείξῃ idem.

49. δὲ] L. τε. *Reiske.*

σις ἅπαντα καὶ μετοικίζει, σαρκῶν [50] ἀλλογνῶτι περιστέλλουσα χιτῶνι [51]. ταῦτα οὐκ ἀποτρέπει τὸν ἀνηρημένον τὸ ἀκόλαστον, τὸ καὶ σώμασι [52] νόσους καὶ βαρύτητας ἐμποιοῦν [53], καὶ ψυχὴν ἐπὶ πόλεμον ἀνομωτέρων τρεπομένην διαφθείρειν [54]· ὅταν ἐθισθῶμεν μὴ αἵματος ἄνευ καὶ φόνου μὴ ξένον ἑστιᾶν, μὴ γάμον ἑορτάζειν, μὴ φίλοις συγγενέσθαι [55]. καίτοι τῆς λεγομένης ταῖς ψυχαῖς εἰς σώματα [56] πάλιν μεταβολῆς [57], εἰ μὴ πίστεως ἄξιον τὸ ἀποδεικνύμενον, ἀλλ' εὐλαβείας τε [58] μεγάλης καὶ δέους τὸ ἀμφίβολον. οἷον εἴ τις ἐν νυκτομαχίαις [59] στρατοπέδων ἀνδρὶ πεπτωκότι καὶ τὸ σῶμα κρυπτομένῳ τοῖς

mutare et transferre alieno carnis velantem amictu: haec non auertunt eum, qui gulae se dedidit: quod gulae studium et corpori morbos grauedinemque ingenerat, et animam ad bellum traductam iniustius vitiat: vbi nos adsuefecimus, vt absque caede et sanguine neque hospitem excipere, neque nuptias celebrare, neque cum amicis viuere velimus. Quod si illa, quae de animarum per vicissitudinem quandam in corpora illapsu disputantur, non faciunt fidem: attamen dubitatio ipsa magnam nos cautionem, magnum iubet adhibere metum. Verbi gratia: Si in nocturno aliquis proelio in virum, qui collapsus armis corpus

50. Verba haec, σαρκῶν ἀλλογνῶτι περιστέλλουσα χιτῶνι, hexametrum versum efficiunt, qui fortassis est Empedoclis. *H. Stephanus.* In verbis σαρκῶν — χιτῶνι suspicabatur Salmasius [vti etiam H. Stephanus, vt modo vidimus] latere versum Empedoclis. *Reiske.*

51. Post χιτῶνι non debuit collocari τελεία στιγμή, quum sententia adhuc pendeat, vt ex mea interpretatione cognosces. Versu autem 5. post διαφθείρειν ponendam esse interrogationis notam, ex eadem intelliges. Praeterea vero ita verti, ac si non τὸν ἀνηρημένον, sed τὸ ἀνήμερον, legeretur. *H. Steph.*

52. ταῦτα οὐκ ἀποτρέπει [scil. τῆς σαρκοφαγίας] τῶν ἀνηρημένων τὸ ἀκόλαστον, καὶ τὰ σώμασί τε νόσους. *Reiske.* τῶν ἀνηρημένων habet etiam codex Turn.

53. ἐμποιεῖν Petau.

54. F. ἐπὶ τόλμαν ἀνομωτέραν τρεπομένην διαφθεῖρον. *Reis.*

55. συγγίνεσθαι Petau.

56. σῶμα idem.

57. παλιμμεταβολῆς, vno vocab. dat codex quidam, cuius nomen non additur.

58. τε] L. γε. *Reiske.*

59. κυκλομαχία. *Reiske.*

60. ἀκού-

ὅπλοις ἐπιφέρων ξίφος, ἀκούσει[60] τινὸς λέγοντος, οὐ πάνυ μὲν εἰδέναι βεβαίως, οἴεσθαι δὲ καὶ δοκεῖν υἱὸν αὐτοῦ[61] τὸν κείμενον, ἢ ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἢ πατέρα, ἢ σύσκηνον εἶναι. τί βέλτιον[62] ὑπονοίᾳ προσθέμενον οὐκ ἀληθεῖ προέσθαι τὸν ἐχθρὸν, ὡς φίλον, ἢ καταφρονήσαντα τοῦ μὴ βεβαίου πρὸς πίστιν, ἀνελεῖν τὸν οἰκεῖον, ὡς πολέμιον; ἐκεῖνο δεινὸν φήσετε πάντες. σκόπει δὲ καὶ τὴν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ Μερόπην, ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτὸν, ὡς φονέα τοῦ υἱοῦ, πέλεκυν ἀραμένην, καὶ λέγουσαν· Ὠνητέραν[63] δὴ τήνδ' ἐγὼ δίδωμί σοι πληγὴν, ὅσον ἐν τῷ

pus cooperiat, irruat ſtricto gladio, audiatque interim quendam dicere, non certo ſibi conſtare, putare tamen, eum, qui iacet, imminentis eſſe filium, fratrem, patrem, aut contubernalem: praeſtatne, opinioni ei falſae ſubſcribentem dimittere hoſtem amici loco: aut contemta ea, quod ad fidem faciendam firma ſatis non ſit, domeſticum pro hoſte interficere? Hoc ſane omnes dicetis indignum fore facinus. Conſidera mihi etiam Meropen illam, quae ſublata ſecuri filium, quem percuſſorem filii putat eſſe, ferire iam volens dicit:

Penetrabili te mactabo ictu nunc ego hoc:

quantum

60. ἀκούσῃ. *Reiske.*

61. αὐτοῦ hoc abeſt a codice quodam innominato: forte eſt Petau. a quo etiam alterum illud αὐτοῦ, quod poſt ἀδελφὸν legitur, abeſt.

62. Poſt τί βέλτιον ſiſtenda eſt oratio, poſita interrogationis nota, aut ſaltem interpunctione, ſi particula τί ſatis per ſe declarare interrogationem videtur. *H. Steph.*

63. Pro ὠνητέραν quum dubitarem quid reponendum eſſet, locum in mea interpretatione vacuum reliqui. Nam etiamſi ὠνητοτέραν pro *venaliorem*, et ὀνητοτέραν pro *vtiliorem* conſtaret inueniri, neutrum aptam loco ſignificationem habere dicerem. Sumta eſt autem haec ſiue hiſtoria, ſiue fabula, ex Creſphonte Euripidis. Meminit Ariſtoteles in Arte poëtica, Pauſanias quoque et Hyginus. *H. Steph.* In ὠνητέραν videtur ὢν latere, et vocabulum, quod ſenſu reſpondeat verbo ἐκδικήτριαν, aut ἐκτίντριαν, *quorum facinorum tuorum puniendorum et vlciſcendorum cauſſa tibi hunc ictum inſligo. Reiske.* Turn. et Vulc. dant ὀσιωτέραν pro ὠνητέραν.

64. Geni-

θεάτρῳ κίνημα ποιεῖ, συνεξορθιάζουσα φόνου[64], καὶ δέος, μὴ φθάσῃ τὸν ἐπιλαμβανόμενον γέροντα, καὶ τρώσῃ τὸ μειράκιον. εἰ δὲ ἕτερος λέγων[65] παρειστήκει γέρων· Παῖσον, πολέμιός ἐστιν· ἕτερος δέ· Μὴ παίσῃς, υἱός ἐστι· πότερον ἀδίκημα μεῖζον, ἐχθροῦ κόλασιν ἐκλιπεῖν διὰ τὸν υἱὸν, ἢ τεκνοκτονίᾳ περιπεσεῖν ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν ἐχθρὸν ὀργῆς; ὁπότε τοίνυν οὐ μῖσός ἐστιν, οὐδὲ θυμὸς, ὁ πρὸς τὸν φόνον ἐξάγων ἡμᾶς, οὐδὲ ἄμυνά τις, οὐδὲ φόβος ὑπὲρ αὑτῶν, ἀλλ' εἰς ἡδονῆς μέρος ἕστηκεν ἱερεῖον ἀνακεκλασμένῳ τραχήλῳ ὑποκείμενον[66], εἶτα λέγει τῶν φιλοσόφων ὁ μέν· Κατάκοψον, ἄλογόν ἐστι τὸ[67] ζῶον· ὁ δέ· Ἀνάσχου· τί γὰρ, εἰ συγγενοῦς, ἢ θεοῦ[68] τινος ἐνταῦθα ψυχὴ κεχώρηκεν; ἴσος[69] γε, ὦ θεοὶ, καὶ ὅμοιος ὁ κίν-

quantum in theatro excitat motum intentorum caedi, ac metuentium, ne ſenem anteuertat inhibentem, adoleſcentemque feriat. At enim, ſi tum alius aliquis ſenex adſtitiſſet, dixiſſetque: Feri, hoſtis eſt: alius: Ne ferias, filius eſt: quaero, vtrum ſit flagitium maius, filii gratia hoſtem impunitum dimittere, an ob iram aduerſus inimicum incidere in caedem filii? Quapropter, quandoquidem non odium nos, non ira, non vlciſcendi cupiditas, in brutorum caedem agit, ſed ad partem aliquam voluptatis parandam adſtat reducta ceruice victima, neci deſtinata: ſi iam philoſophorum alius dicat: Perime, brutum eſt animal: alius: Inhibe necem. Quid enim, ſi in hoc corpus cognati alicuius, aut dei, anima conceſſerit? Proh deum fidem, in

64. Genitiuus φόνου nullo modo ſtare hic poſſe videtur. Tolerabilior eſſet haec lectio: ὅσον ἐν τῷ θεάτρῳ κίνημα ποιεῖ, φόβον καὶ δέος. Niſi forte pro φόνου καὶ δέος ſcribendum eſt καὶ ὅσον δέος. *H. Steph.* F. συνεξορθιάζουσα τοὺς θεατὰς οἴκτῳ τοῦ φόνου. *ſimul arrigens in exſpectationem magni euentus ſpectatores, mota in ipſis commiſeratione caedis, perpetrandae.* *Reiske.*

65. Pro λέγων Petau. dat γέρων, et viciſſim pro γέρων habet λέγων.

66. ὑποκείμενον] Id eſt προκείμενον, vel ἐκκείμενον. Poteſt quoque τῇ αἰχμῇ excidiſſe. Sed eo non valde opus eſt. *Reiske.*

67. τὸ abeſt a Petau.

68. Pro θεοῦ ſuſpicetur fortaſſis aliquis ſcribendum eſſe θείου. *H. Steph.*

69. ἴσως Petau.

70. Pro

δυνος ἔχει, ἂν ἀπειθῶ[70] φαγεῖν κρέας, ἂν ἀπιςῶ φονεῦσαι τέκνον, ἢ ἕτερον οἰκεῖον. ἐκ ἴσος δέ τις ὁ ἀγὼν ἔτος τοῖς Στωϊκοῖς ὑπὲρ τῆς σαρκοφαγίας. τίς ὁ πολύςομος[71] εἰς τὴν γαςέρα καὶ τὰ ὀπτανεῖα; τί τὴν ἡδονὴν θηλύνοντες καὶ διαβάλλοντες, ὡς ἔτ' ἀγαθὸν, ἔτε προηγέμενον[72], ἔτ' οἰκεῖον, ἔτως πρὸς τὰ[73] περὶ τῶν ἡδονῶν ἐσπεδάκασι; καὶ μὴν ἀκόλεθον ἦν αὐτοῖς, εἰ μύρον ἐξελαύνεσι καὶ πέμμα τῶν συμποσίων, μᾶλ-

in eodemne verſor periculo, ſiue hoc credens abſtineo carnis eſu, ſiue fidem derogans interficio filium, aut aliquem alium neceſſariorum? Impar vero huic diſputationi eſt Stoicorum pro eſu carnium decertatio? Quis enim eſt iſte, cui tam multa in ventrem et culinam ora patent? Cur voluptatem effoeminatam dicentes, et neque inter bona, neque inter ea, quae praecipua vocant, neque inter naturae conuenientia, numerantes, tanto ſtudio pro iis laborant, quae ad voluptatem conducunt? Certe conſequens hoc erat, vt, cum e conuiuiis vnguentum et placentas

70. Pro ἀπειθῶ non dubito quin ſcribendum ſit πεισθῶ. Hoc quidem certe conſtat, pro ἀπειθῶ reponendum eſſe vel πεισθῶ, vel aliud verbum, quod eandem ſignificationem habeat. Nullo enim modo ferri poteſt ἀπειθῶ, quum aliud hoc loco ſignificare non poſſit, quam ἀπιςῶ, quod ſequitur, et tamen ſententia verbum contrariae ſignificationis poſcat. Poſt ἀπιςῶ autem interpunctio ponenda eſt: poſt οἰκεῖον interrogationis nota. Niſi quis haec tanquam ironice dicta malit accipere. *H. Steph.* F. ὁ κίνδυνος, ἐκεῖ, ἂν ἀπειθῶ, κρέας φαγεῖν, ἐνταῦθα, ἂν ἀπιςῶ. *Reiſ.*

71. F. ἐκ ἴσος δ' ἔτι καὶ ἔτος ὁ ἀγὼν — *ſupereſt adhuc aliud certamen Stoicis non aequum.* ὑπὲρ τῆς σαρκοφαγίας μάχεται [vel διατείνεται] ὁ πολύςομος — *pro eſu carnium pugnat ille, qui tam copioſa dictione in ventrem et culinas debacchatur!* cum admiratione proferenda dictio. *Reiske.* ἔτος ὁ ἀγὼν dat etiam Petau.

72. Pro προηγέμενον minime dubium eſt quin προηγμένον ſcribendum ſit: cuius vocabuli Stoici expoſitionem Ciceronianam habes Lexico, quod Ciceronianum Graecolatinum inſcripſi. *H. Stephanus.*

73. πρὸς τὰ del. *Reiſ.*

74. *Tan-*

λον αἷμα καὶ σάρκα δυσχεραίνειν, νῦν δ' ὥσπερ εἰς τὰς ἐφημερίδας φιλοσοφοῦντες [74], δαπάνην ἀφαιροῦσι τῶν δείπνων ἐν τοῖς ἀχρήστοις καὶ περιττοῖς· τὸ δ' ἀνήμερον τῆς πολυτελείας καὶ φονικὸν οὐ παραιτοῦνται. ναί· (φησὶν [75]) οὐδὲν γὰρ ἡμῖν πρὸς τὰ ἄλογα οἰκεῖόν [76] ἐστιν. οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ μύρον, (φαίη τις ἂν) οὐδὲ πρὸς [77] τὰ ξενικὰ τῶν ἡδυσμάτων· ἀλλὰ καὶ τούτων ἀποτρέπεσθε, τὸ μὴ χρήσιμον, μηδ' ἀναγκαῖον [78] ἐν ἡδονῇ, πανταχόθεν ἐξελαύνοντες. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἤδη σκεψώμεθα, τὸ μηδὲν εἶναι πρὸς τὰ ζῶα δίκαιον ἡμῖν, μηδὲ [79] τεχνικῶς, μηδὲ σοφιστικῶς, ἀλλὰ τοῖς πάθεσιν

tas exegiſſent, multo magis carnem et ſanguinem auerſarentur. Nunc, veluti ſi ſuam philoſophandi rationem ad diarias redituum inſtituiſſent annotationes, ſumtum in res inutiles atque otioſas faciendum amputant: inhumanitatem luxus atque crudelitatem non auerſantur. Quid tum poſtea? dicent. Nulla nobis cum brutis eſt familiaritas. Ne cum vnguentis quidem, inquam, et exoticis condimentis: et tamen haec, tanquam inutilia et ſuperuacanea, ſolique voluptati inſeruientia, vndique expellitis. Verum enimuero hoc ipſum iam nunc diſpiciamus, an nullo nobis iure natura brutum animantium genus deuinxerit: non artificioſe hoc, aut ſophiſtarum more diſputantes: ſed in ipſas

74. *Tanquam ſi eo tantum modo philoſopharentur, vt fructus inde ad diarios libellos rediret*, i. e. vt minuerentur quotidianae minutae expenſae culinares. *Reiske.*

75. φησὶν] ſcil. Chryſippus. *Reiske.*

76. Non immerito quis ſuſpicetur, reponi debere δίκαιον pro οἰκεῖον. *H. Steph.* οἰκεῖον poteſt locum tueri, videtur tamen Plutarchus potius δίκαιον ſcripſiſſe. *Reiske.*

77. τὸ μύρον, φαίη τις ἂν, οὐδὲ πρὸς] Haec verba abſunt a Pet.

78. Vocabulum hoc ἀναγκαῖον iungi non poteſt cum verbis ſequentibus ἐν ἡδονῇ. Tolerabilius eſſet εἰ μὴ ἐν ἡδονῇ: quam lectionem in mea interpretatione ſequutus ſum, ſed tamen ne ipſam quidem mihi ſatisfacientem. *H. Steph.* Poſt ἀναγκαῖον videtur aliquid deeſſe, e. c. τὸ γαργαλίζον ἐν ἡδονῇ. *Reiske.*

79. μὴ δὲ, duobus diſtinctis vocabulis. *non autem.* Idem eſt, atque ἀλλὰ μή. *Reiske.*

80. Mul-

ἐμβλέψαντες τοῖς ἑαυτῶν, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἀνθρωπικῶς λαλήσαντες καὶ ἀνακρίναντες [80].

ipſas noſtrorum animorum affectiones intuiti, humaniterque nobiſcum iſta meditantes atque perpendentes.

* * *

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.

PLVTARCHI

QVAESTIONES PLATONICAE.

Τί δήποτε τὸν Σωκράτην ὁ θεὸς μαιοῦσθαι μὲν ἐκέλευσεν ἑτέροις, αὐτὸν δὲ γεννᾶν ἀπεκώλυσεν; ὡς ἐν Θεαιτήτῳ λέγεται. οὐ γὰρ εἰρωνευόμενός τε καὶ παίζων προσεχρήσατο ἂν τῷ τοῦ θεοῦ ὀνόματι. καὶ ἄλλως ἐν τῷ Θεαιτήτῳ πολλὰ μεγάλαυχα καὶ σοβαρὰ Σωκράτει περιτέθεικεν, ὧν καὶ ταῦτά ἐστι· Πολλοὶ γὰρ δὴ, ὦ θαυμάσιε, οὕτω πρός με διετέθησαν, ὥστ᾽ ἀτε-

Quidnam rei hoc eſt, quod Socratem deus aliis obſtetricis miniſterium praeſtare iuſſit, ipſum gignere prohibuit? Sic enim in Theaeteto ipſe loquitur, non vtique ſuo more ludens et iocans: neque enim adhibuiſſet dei nomen dicto non ſerio. Et alioqui Plato eo in libro multa arroganter ac per iactantiam dicta Socrati tribuit, de quibus etiam hoc eſt: Multi enim, o lepidum caput, eo ſunt erga me animo, vt parati ſint illico mordere,

80. Multa hic deeſſe manifeſtum eſt, quum propoſitionem duntaxat diſputationis ſequuturae habeamus. Vſus autem ſum notulis in mea interpretatione, quibus huiuſmodi defectus vulgo indicari ſolent. *H. Stephanus.*

1. Pro

χνῶς δάκνειν ἕτοιμοι εἶναι, ἐπειδάν τινα λῆρον αὐτῶν ἀφαιρῶμαι. καὶ ἐκ οἴονταί με εὐνοίᾳ τῦτο ποιεῖν, πόῤῥω ὄντες τῦ εἰδέναι, ὅτι ἐδεὶς θεὸς δύσνες ἀνθρώποις· ἐδ' ἐγὼ δυσνοίᾳ τοιῦτον ἐδὲν δρῶ, ἀλλά μοι ψεῦδός τε συγχωρῆσαι, καὶ ἀληθὲς ἀφανίσαι, ἐδαμῶς θέμις. πότερον ἐν τὴν ἑαυτῦ φύσιν, ὡς κριτικωτέραν καὶ [1] γονιμωτέραν ἐσαν, θεὸν προσεῖπε; καθάπερ Μένανδρος· Ὁ νῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. καὶ Ἡράκλειτος· Ἦθος ἀνθρώπε δαίμων. ἢ θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον ὡς ἀληθῶς αἴτιον ὑφηγήσατο Σωκράτει τῦτο της φιλοσοφίας τὸ γένος, ᾧ τὲς ἄλλες ἐξετάζων ἀεὶ, τύφε, καὶ πλάνης, καὶ ἀλαζονείας, καὶ τῦ βαρεῖς εἶναι πρῶτον μὲν αὐτοῖς, εἶτα καὶ τοῖς συνῦσιν, ἀπήλλαττε; καὶ γὰρ ὥσπερ ἐκ τύχης τότε φορὰν γενέσθαι συνέβη σοφιςῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· καὶ τέτοις οἱ νέοι πολὺ τελῦντες ἀργύριον, οἰήματος ἐπληρῦντο, καὶ δοξοσοφίας, καὶ λόγων ζήλε [2], σχολὴν καὶ διατριβὰς ἀπράκτες ἐν ἔρισι [3] καὶ

dere, quoties aliquid delirii eis adimo: putantque, ductum beneuolentia hoc me facere: admodum quippe ignorant, neminem deum male velle hominibus, ac proinde me quoque nihil horum maleuolentiae impulsu facere: sed quia nefas ducam, mendacio assentiri, aut veritatem obruere. Numnam igitur suam naturam, vt maiore iudicii vi ac facunditate praeditam, dei nomine affecit? sicut Menander:

Nam meus nobis deus est. —

et Heracletus: Ingenium hominis numen. Aut diuina aliqua causa geniusque aliquis Socrati hunc philosophandi morem praecepit? vt semper alios examinans, fastu eos et errore atque arrogantia, quibus rebus primum sibi ipsis, deinde etiam vna agentibus, erant molesti, liberaret. Ea enim tempestate quasi fortuna quadam sophistae in Graecia proueniebant frequentes, quibus adolescentes, multum pendentes pecuniae, implebantur doctrinae ac sapientiae opinione, studioque disputandi certatim: quod genus disputationis inutilibus contentionibus otium

1. Pro καὶ Turn. exhibet ἢ.
2. Idem pro ζήλε dat ἐζήλεν.
3. ἐν ἔρισι] Hoc ex coniectura (nam scriptus hunc librum non habet) repono, pro ἐν ἔτισι, quod [praeter Bas.] etiam in Aldino est.

φιλοτιμίαις [4] ἄγοντες, καλὸν δὲ καὶ χρήσιμον ἐδ' ὁτιῦν. τὸν ἐν ἐλεγκτικὸν λόγον ὥσπερ καθαρτικὸν ἔχων φάρμακον ὁ Σωκράτης, ἀξιόπιςος ἦν, ἑτέρες ἐλέγχων, τῷ μηδὲν ἀποφαίνεσθαι· καὶ μᾶλλον ἥπτετο, δοκῶν ζητεῖν κοινῇ τὴν ἀλήθειαν, ἐκ αὐτὸς ἰδίᾳ δόξῃ βοηθεῖν. ἔπειτα τε κρίνειν ὄντος ὠφελίμε, τὸ γεννᾷν [5] ἐμπόδιόν ἐςι. τυφλῦται γὰρ τὸ φιλῦν περὶ τὸ φιλέμενον· φιλεῖται δὲ τῶν ἰδίων ἐδὲν ἕτως, ὡς δόξα καὶ λόγος, ὑπὸ τε τεκόντος. ἡ γὰρ λεγομένη τέκνων δικαιοτάτη διανομὴ πρὸς λόγες ἐςὶν ἀδικωτάτη. δεῖ γὰρ ἐκεῖ λαβεῖν μὲν τὸ ἴδιον, ἐνταῦθα δὲ, κᾂν ἀλλότριον ᾖ, τὸ βέλτιςον. ὅθεν ὁ γεννῶν ἴδια, γίνεται φαυλότερος ἑτέρων κριτής. καὶ καθάπερ Ἠλείες τῶν σοφιςῶν τις ἔφη βελτίες ἂν εἶναι τῶν Ὀλυμπίων ἀγωνοθέτας, εἰ μηδὲ εἷς Ἠλείων ἦν ἀγωνιςὴς, ἕτως ὁ μέλλων ἐν λόγοις ὀρθῶς ἐπιςατήσειν, ἐ δίκαιός ἐςιν αὐτὸς φιλοςεφανεῖν, ἐδ' ἀνταγωνίζεσθαι

otium tempusque conterebat, neque pulchri, aut vtilitatis, quicquam habebat. Socrates autem, ratione differendi ad redarguendum apposita instructus, eaque tanquam purgante vtens medicamento, eo fidem sibi auctoritatemque comparabat, quod alios refellens nihil ipse affirmabat: et admittebatur facilius, quia vna quaerere veritatem, non suam opinionem defendere, videbatur. Nam iudicium, res perutilis, impeditur familiaritate. Amantem enim res amata coecum facit: de his autem, quae nostra sunt, nihil perinde amamus, atque opinionem et orationem a nobis fictam. Etenim quae iustissima dicitur liberum diuisio, hic fit iniustissima. Illhic enim suam quisque prolem debet accipere: hic teneri debet, quod est optimum, etiamsi alienum sit. Quo fit, vt, qui ipse gignit opiniones, eo deterior fit alienarum iudex. Ac sicut sophista ille dicebat, Eleos optimos fore Olympicorum certaminum arbitros, si nemo Eleus certaret: ita qui de disputatione aliqua recte volet pronunciare, par est, ipsum non ambire coronam, neque aduersari iis, quae sunt diiudicanda; quippe

est. Emendaui et alia ex iudicio, quae facile et obseruabuntur, et (vt spero) probabuntur. *Xylander*. Ex Turn. affertur ἐνίησι, vel ἐμποιῦντός τισι.

4. φιλοτιμίας Turn. et Vulc.

5. τὸ γενναῖον Ald. et Bas. γεννῶν Turn. Vulc. et Bong.

τοῖς κρινομένοις. καὶ γὰρ οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ τὴν περὶ τῶν ἀριστείων ψῆφον φέροντες, αὐτοὺς ἀρίστους ἔκριναν ἅπαντας. καὶ τῶν φιλοσόφων οὐδείς ἐστιν, ὃς οὐ τοῦτο πέπονθε, δίχα τῶν, ὥσπερ Σωκράτης, ὁμολογούντων μηδὲν ἴδιον λέγειν. οὗτοι δὲ καθαροὺς μόνοι καὶ ἀδεκάστους τῆς ἀληθείας παρέχουσιν ἑαυτοὺς δικαστάς. ὥσπερ γὰρ ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν ἀὴρ, ἂν μὴ σταθερὸς ᾖ, μηδὲ φωνῆς ἰδίας ἔρημος, ἀλλ' ἤχου καὶ ῥοίζου μεστὸς, οὐκ ἀκριβῶς ἀντιλαμβάνεται τῶν φθεγγομένων, οὕτω τὸ τοὺς λόγους ἐν φιλοσοφίᾳ κρῖνον, ἂν ἔνδοθεν ἀντιπαταγῇ καὶ ἀντηχῇ, δυσξύνετον ἔσται τῶν λεγομένων ἔξωθεν. ἡ γὰρ οἰκεία δόξα καὶ σύνοικος, ὧν ἂν ἄριστα πράττῃ, φιλοσοφίαν ἔχει κατορθοῦσαν, οἰομένας δὲ τὰς ἄλλας ἁπάσας πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ἔτι τοίνυν, εἰ μὲν οὐδέν ἐστι καταληπτὸν ἀνθρώπῳ καὶ γνωστὸν, εἰκότως ὁ θεὸς ἀπεκώλυσεν αὐτὸν ὑπηνέμια καὶ ψευδῆ καὶ ἀβέβαια γεννᾶν, ἐλέγχειν [6] δὲ τοὺς ἄλλους ἠνάγκαζε τοιαῦτα δοξάζοντας. οὐ γὰρ μικρὸν ἦν ὄφελος, ἀλλὰ μέγιστον, ὁ

pe et Graecorum duces, ſuffragia ferentes de his, qui rem optime geſſiſſent, ſe ipſos ſinguli optimos pronunciarunt: neque vllus eſt philoſophus, qui non eodem egerit modo, extra eos, qui Socratis exemplo profeſſi ſunt, nihil ſe de ſuo dicere. Atque hi ſoli puros ſe et incorruptos iudices veritatis praebent. Nam ſicut aër in auribus contentus, ſi non tranquillus ſit propriaeque vocis expers, ſed ſonitus ac fremitus plenus, non accurate excipit voces, ſic in philoſophia iudicium, ſi intus ſit, quo commoueatur, et quod obſtrepat, recte intelligere nequit ea, quae foris dicuntur. Domeſtica enim et nobiſcum habitans opinio, ſi optime cum ea agatur, a philoſophia regitur atque conſtituitur: reliquae omnes a veritate aberrant. Praeterea ſi comprehendere homo ac pernoſcere nihil poteſt, haud iniuria deus Socrati interdixit procreatione falſorum ac inſtabilium ſermonum, qui inſtar zephyriorum ouorum eſſent: aliis autem dicere eum coëgit, vanis eos duci opinionibus. Nam haud exigua, ſed maxima,

6. Pro ἐλέγχειν dant λέγειν Ald. et Baſ.

7. μὴ

τῦ μεγίςυ τῶν κακῶν, ἀπάτης καὶ κενοφροσύνης, ἀπαλλάττων λόγος. Οὐδ' Ἀσκληπιάδαις τῦτό γ' ἔδωκε θεός. ὐ γὰρ σώματος ἡ Σωκράτυς ἰατρεία, ψυχῆς δ' ἦν ὑπύλυ καὶ διεφθαρμένης καθαρμός. εἰ δέ ἐςιν ἐπιςήμη τῦ ἀληθῦς, ἓν δὲ τὸ ἀληθὲς, ὐκ ἔλαττον ἔχει τῦ εὑρόντος ὁ μαθὼν παρὰ τῦ μὴ [7] εὑρόντος. λαμβάνει δὲ μᾶλλον ὁ μὴ πεπεισμένος ἔχειν, καὶ λαμβάνει τὸ βέλτιςον ἐξ ἁπάντων, ὥσπερ ὁ μὴ τεκὼν παιδοποιεῖται τὸν ἄριςον. ὅρα δὲ, μὴ τἄλλα μὲν ὐδεμιᾶς ᾖ ἄξια σπυδῆς ποιήματα καὶ μαθήματα, καὶ λόγοι ῥητόρων, καὶ δόγματα σοφιςῶν, ἃ Σωκράτην γεννᾷν τὸ δαιμόνιον ἀπεκώλυσεν· ἣν δὲ μόνην ἡγεῖτο Σωκράτης σοφίαν περὶ τὸ θεῖον καὶ νοητὸν, ἐρωτικὴν ὑπ' αὐτῦ προσαγορευομένην, ταύτης ὐ γένεσίς ἐςιν ἀνθρώποις, ὐδὲ εὕρεσις, ἀλλ' ἀνάμνησις. ὅθεν ὐδὲν ἐδίδασκε Σωκράτης, ἀλλ' ἐνδιδὺς ἀρχὰς ἀποριῶν, ὥσπερ ὠδίνων, τοῖς νέοις, ἐπήγειρε καὶ ἀνεκίνει καὶ συνεξῆγε τὰς ἐμφύτυς νοήσεις· καὶ τῦτο μαιωτικὴν τέχνην ὠνόμαζεν, ὐκ ἐντι-

maxima, vtilitas erat eius orationis, quae hominem maximo malorum, vanitate opinionis, liberaret.

Non Asclepiadis hocce deus dederat.

Non enim corpori medicinam faciebat Socrates, sed animum occulto vitio expurgabat. Quod si veritatis aliqua est scientia, vnica autem est veritas: non minus fert eo, qui eam inuenit, is, qui ex inuentore eam discit. Is autem facilius assequitur veritatem, qui non persuadet sibi se habere: et ex omnibus optimum deligit, sicut is, qui non genuit, optimum adoptat. Quin et hoc considera, reliqua omnia nullius fuisse momenti, poëmata, mathemata, orationes arte compositas, sophistarum decreta: quae gignere Socratem numen prohibuit. Quam vero solam is existimabat sapientiam, et amatoriam appellabat, dei et mente percipiendae naturae nimirum cognitionem, eam non gigni ab hominibus, non inueniri, sed in mentem reuocari. Quapropter nihil docuit Socrates, sed principia dubitandi, tanquam dolores partum praeeuntes, adolescentibus suggerens, exsuscitauit atque vna confirmauit insitas notitias: idque artem obstetricandi appellauit,

7. μὴ illud videtur officere sensui. *Xylander.*

θεῖσαν ἔξωθεν, ὥσπερ ἕτεροι προσεποιοῦντο νοῦν τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ἀλλ' ἔχοντας οἰκεῖον ἐν ἑαυτοῖς, ἀτελῆ δὲ καὶ συγκεχυμένον τοῦ τρέφοντος [8] ἐπιδεικνύουσαν.

Τί δή ποτε τὸν ἀνωτάτω θεὸν πατέρα πάντων καὶ ποιητὴν προσεῖπεν; ἢ τῶν μὲν θεῶν τῶν γεννητῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων πατήρ ἐστιν, (ὡς Ὅμηρος ἐπονομάζει) ποιητὴς δὲ τῶν ἀλόγων καὶ ἀψύχων; οὐ γὰρ χωρίου φησὶ Χρύσιππος πατέρα καλεῖσθαι τὸν παρασχόντα τὸ σπέρμα, καίπερ ἐκ τοῦ [9] σπέρματος γεγονότος. ἢ τῇ μεταφορᾷ [10] χρώμενος, ὥσπερ εἴωθε, τὸν αἴτιον πατέρα τοῦ κόσμου κέκληκεν; ὡς τῶν ἐρωτικῶν λόγων πατέρα Φαῖδρον ἐν Συμποσίῳ προσεῖπεν, εἰσηγητὴν αὐτὸν γενόμενον; ἐν δὲ τῷ ὁμωνύμῳ διαλόγῳ Καλλιππίδαν [11]. πολλοὺς γὰρ ἦν καὶ καλοὺς λόγους ἐν φιλοσοφίᾳ γενέσθαι, τὴν ἀρχὴν ἐκείνου παρασχόντος. ἢ δια-

pellauit, quae non (vt alii profitebantur) intelligentiam extrinſecus ingereret auditoribus, ſed demonſtraret, eam in ipſis inſitam, imperfectam tamen, atque confuſam et alumni egentem eſſe.

Cur ſupremum Deum omnium patrem et opificem appellauit? An deorum, qui creati ſunt, et hominum pater eſt, vt Homerus vocat: brutorum autem, et anima carentium, opifex? Non enim agri pater, ſi Chryſippo credimus, is dicitur, qui eum conſeuit, quanquam e ſemine deinde fruges naſcantur. * ſed vſus eſt translatione more ſuo, et auctorem mundi patrem eius nominauit: ſicut in Conuiuio Phaedrum patrem amatoriae diſputationis, quam is introduxerat: et in Phaedro Lyſiam, quo initium praebente, multa ac praeclara de philoſophia erant diſputata. Aut intereſt aliquid inter patrem ac opificem, procreationem

8. τὸ τοῦ τρέφοντος Turn. Vulc. et Bong. Caeterum mancam hic eſſe ſententiam Xylander annotat.

9. καίπερ τοῦ ἐκ σπ. Turn. et Vulc.

10. Ante τῇ μεταφορᾷ locus eſt mutilatus. *Xylander.*

11. Καλλιππίδαν] Vide, an non ſit μνημονικὸν erratum, ſi vox corrupta non eſt. Haec ſane verba in *Phaedro* leguntur: Ἐν τῷ πρόσθεν δ' εἴ τι λόγῳ σοι ἀπηνὲς εἴπομεν, Φαῖδρός τε καὶ ἐγὼ, Λυσίαν, τὸν τοῦ λόγου πατέρα, αἰτιώμενος, παῦε τῶν τοιούτων λόγων. *Xylander.*

12. Non

φέρει πατήρ τε ποιητοῦ καὶ γεννήσεως ποίησις[12]. ὡς γὰρ τὸ γεγεννημένον καὶ πεποίηται[13], οὐ μὴν ἀνάπαλιν, οὕτως ὁ γεννήσας καὶ πεποίηκεν. ἐμψύχου γὰρ γένεσις[14] ἡ γέννησίς ἐστι· καὶ ποιητοῦ μὲν, οἷος οἰκοδόμος, ἢ ὑφάντης, ἢ λύρας δημιουργὸς, ἢ ἀνδριάντος, ἀπήλλακται τὸ γενόμενον ἔργον· ἡ δ' ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος ἀρχὴ καὶ δύναμις ἐγκέκραται τῷ τεκνωθέντι, καὶ συνέχει τὴν φύσιν, ἀπόσπασμα καὶ μόριον οὖσαν τοῦ τεκνώσαντος. ἐπεὶ τοίνυν οὐ πεπλασμένοις ὁ κόσμος, οὐδὲ συνηρμοσμένοις ποιήμασιν ἔοικεν, ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ μοῖρα πολλὴ ζωότητος καὶ θειότητος, ἣν ὁ θεὸς ἐγκατέσπειρεν ἀφ'[15] ἑαυτοῦ τῇ ὕλῃ καὶ κατέμιξεν, εἰκότως ἅμα πατήρ τε τοῦ κόσμου, ζώου γεγονότος, καὶ ποιητὴς ἐπονομάζεται. τούτων δὲ μάλιστα τῆς Πλάτωνος ἁπτομένων δόξης, ἐπίστησον, εἰ κἀκεῖνα[16] λεχθήσεται πιθανῶς, ὅτι, δυοῖν ὄντοιν, ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνέστηκε, σώ-

nem et ortum? Sicut enim, quod procreatum eſt, id omnino etiam ortum eſt, non viciſſim: ita qui genuit, is etiam fecit: ortus enim animati, eſt procreatio. Tum opus ab opifice confectum, vt aedificatore, textore, lyrae fabro, aut ſtatuario, prorſus ab auctore ſuo abſcedit. Vis autem et principium procreantis inſita eſt progeniei, eiuſque continet naturam, portiuncula quaedam a genitore auulſa. Quando itaque mundus non effictis, aut compactis operibus ſimilis eſt, ſed magna ei ineſt pars vitae atque diuinitatis, quam a ſe deus materiae inſeruit atque admiſcuit: haud iniuria iuxta et pater mundi, qui viuens exſtitit, et opifex appellatur. Haec cum maxime ad ſententiam Platonis accedant, conſidera, an et haec probabiliter dici poſſint. Cum mundus conſtet e duabus partibus, corpore et anima:

12. Non dubito, quin recte legerim γένεσις pro γέννησις, [γέννησις nimirum dant Ald. et Baſ. pro ποίησις] euidenter id ipſa loci huius ſententia docente. *Xylander.*

13. ὡς γὰρ τὸ γεγεννημένον καὶ γέγονεν Ald. et Baſ.

14. Pro γένεσις dant ποίησις Turn. Vulc. et Bong.

15. ἐφ' ἑαυτοῦ Ald. et Baſ. vnde Xylander annotat: Pro ἐφ' lego ἀφ'.

16. κἀκεῖ Ald. et Baſ.

ματος καὶ ψυχῆς, τὸ μὲν ὀκ ἐγέννησε θεὸς, ἀλλὰ τῆς ὕλης παρασχομένης, ἐμόρφωσε καὶ συνήρμοσε, πέρασιν οἰκείοις καὶ σχήμασι δήσας καὶ ὁρίσας τὸ ἄπειρον· ἡ δὲ ψυχὴ, νȣ̃ μετασχȣ̃σα καὶ λογισμȣ̃ καὶ ἁρμονίας, ὀκ ἔργον ἐςὶ τȣ̃ θεȣ̃ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρος, ὀδ' ὑπ' αὐτȣ̃, ἀλλ' ἀπ' αὐτȣ̃ καὶ ἐξ αὐτȣ̃, γέγονεν. ἐν τῇ Πολιτείᾳ γȣ̃ν, τȣ̃ [17] παντὸς ὥσπερ μιᾶς γραμμῆς τετμημένης [18] ἄνισα τμήματα, πάλιν τέμνων ἑκάτερον τμῆμα εἰς δύο ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τό τε τȣ̃ ὁρωμένȣ γένος καὶ τὸ τȣ̃ νοȣμένȣ περὶ τὰ πάντα ποιήσας, τȣ̃ μὲν νοητȣ̃ πρῶτον ἀποφαίνει, τὸ περὶ τὰ πρῶτα εἴδη, δεύτερον τὸ μαθηματικόν. τȣ̃ δ' αἰσθητȣ̃ πρῶτον μὲν τὰ ςερέμνια σώματα, δεύτερον δὲ τὰς εἰκόνας καὶ τὰ εἴδωλα τȣ́των. καὶ κριτήριον ἑκάςῳ τῶν τέτταρων ἀποδίδωσιν ἴδιον, νȣ̃ν μὲν τῷ πρώτῳ, διάνοιαν δὲ τῷ μαθηματικῷ, τοῖς δ' αἰσθητοῖς πίςιν, εἰκασίαν δὲ τοῖς περὶ τὰ εἴδωλα καὶ τὰς εἰκόνας. τί ȣ̃ν διανοηθεὶς ἄνισα τὰ τμήματα τὸ πᾶν ἔτεμνε; καὶ πότερον τῶν τμημάτων, τὸ νοητὸν, ἢ τὸ αἰσθητὸν, μεῖζόν ἐςιν; αὐτὸς γὰρ ȣ̓ δεδήλωκε.

anima: corpus quidem non genuit deus, ſed a materia exhibitum conformauit ac concinnauit, ſuis terminis ac figuris deuinciens definienſque infinitum: anima autem, mentis, rationis concentuſque particeps, non opus modo, ſed et pars, dei eſt, neque ab ipſo facta, ſed de ipſo et ex ipſo exſtitit. Itaque in Republica, vniuerſo comparato lineae in partes inaequales duas ſectae, vtramque rurſum in duas eadem proportione partes diuidit, et cum eorum, quae videntur, tum eorum, quae mente ſola percipiuntur, genera conſtituit: eorum, quae mente cernuntur, prius genus, quod complectitur primas formas, alterum mathematicum: eorum, quae ſentiuntur, prius, quod continet ſolida corpora, ſecundum, quod viſa et imagines eorum. Vnicuique porro horum generum ſuam vim, qua perciperetur atque iudicaretur, adſignauit, primo mente, mathematico intellectum, ſenſilibus fidem, ſimulacris et viſis coniecturam. Quid autem voluit ſibi, cum Vniuerſum in partes inaequales diuideret? et vtra maior eſt, ſenſilis, an menti expoſita? Ipſe enim non explica-

17. τȣ̃ abeſt ab Ald. et Baſ. 18. τετμημένȣ Turn. et Vulc.

19. ὑπο-

δόξει δ' αὐτόθεν μὲν εἶναι μεῖζον τὸ αἰσθητόν. ἡ γὰρ ἀμέριστος ὀσία καὶ κατὰ ταυτὸν ὡσαύτως ἔχουσα τῶν νοητῶν ἐστιν, εἰς βραχὺ συνηγμένη καὶ καθαρόν· ἡ δὲ σκεδαστὴ περὶ τὰ σώματα καὶ περιπλανὴς τὸ αἰσθητὸν παρέσχεν. ἔτι, τοῦ μὲν ἀσωμάτου πέρας οἰκεῖον, τὸ δὲ σῶμα τῇ μὲν ὕλῃ ἄπειρον καὶ ἀόριστον, αἰσθητὸν δὲ γινόμενον, ὅταν ὁρισθῇ μετοχῇ τοῦ νοητοῦ. ἔτι, καθάπερ αὐτῶν τῶν αἰσθητῶν ἕκαστον εἰκόνας ἔχει πλείους, καὶ σκιὰς, καὶ εἴδωλα, καὶ ὅλως ἀφ' ἑνὸς παραδείγματος πάμπολλα μιμήματα γίνεσθαι καὶ φύσει καὶ τέχνῃ δυνατόν ἐστιν, οὕτως ἀνάγκη τὰ ἐνταῦθα τῶν ἐκεῖ πλήθει διαφέρειν, κατὰ τὸν Πλάτωνα, παραδείγματα καὶ ἰδέας τὰ νοητὰ τῶν αἰσθητῶν, ὥσπερ εἰκόνων, ἢ ἐμφάσεων, ὑποτιθέμενον[19]. ἔτι, τῶν εἰδῶν νόησιν ἐξ ἀφαιρέσεως καὶ περικοπῆς σώματος ἐπάγεται[20] τῇ τῶν μαθημάτων[21] τάξει, καταβιβάζων ἀπὸ τῆς ἀριθμητικῆς ἐπὶ γεωμετρίαν, εἶτα μετὰ ταύτην ἐπ' ἀστρολο-

explicauit hoc. Statim autem apparet, quod ſit maior portio ſenſilis. Nam diuiſionem non admittens, eodemque ſemper modo habens natura rerum ſub mentis adſpectum cadentium, in arctum contracta eſt et pura: ea, quae diſſipari circum corpora poteſt, et hinc inde vagari, ſenſilem partem praebuit. Iam quod corpore vacat, ſuo continetur termino. Corpus materiae ratione infinitum eſt atque immenſum: cum ſenſile ſit, participanda mente definitur. Praeterea ſicut ipſarum rerum ſenſilium quaevis complures habet imagines, vmbras, et ſimulacra, et vniuerſe ab vno exemplari permulta exempla fieri natura atque arte poſſunt: ita neceſſe eſt quae hic ſunt, multitudine iis, quae iſthic ſunt, praeſtare, de Platonis ſententia, qui ſenſilium rerum, tanquam formarum in materia expreſſarum, ſpecies (ideas ipſe vocat) et exemplaria eſſe notiones mente conceptas ſtatuit. Caeterum mens vnum genus idearum, quod, omiſſa corporis conſideratione, abſtrahitur a materia, concipit: quod ad mathemata pertinet, ea ab arithmetica ad geometriam, hinc ad aſtrologiam,

19. ὑποτιθεμένων Ald. et Baſ.
20. ἐπάγει Ald. et Baſ.
21. μαθητῶν iidem codd.

22. ἐπ'

γίαν[22]· ἐπὶ πάσαις δὲ τὴν ἁρμονικὴν τιθείς. γίνεται μὲν γὰρ τὰ γεωμετρούμενα, τοῦ ποσοῦ μέγεθος προσλαβόντος· τὰ δὲ στερεὰ, τοῦ μεγέθους, βάθος· τὰ δ᾽ ἀστρολογούμενα, τοῦ στερεοῦ, κίνησιν· τὰ δὲ ἁρμονικὰ, τῷ κινουμένῳ σώματι φωνῆς προσγενομένης. ὅθεν ἀφαιροῦντες φωνὴν μὲν τῶν κινουμένων, κίνησιν δὲ τῶν στερεῶν, βάθος δὲ τῶν ἐπιπέδων, μέγεθος δὲ τῶν ποσῶν, ἐν αὐταῖς γενησόμεθα ταῖς νοηταῖς ἰδέαις, οὐδεμίαν διαφορὰν ἐχούσαις πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὸ ἓν καὶ μόνον. οὐ γὰρ ποιεῖ μονὰς ἀριθμὸν, ἂν μὴ τῆς ἀπείρου δυάδος ἅψηται. ποιήσασα δὲ οὕτως ἀριθμὸν, εἰς στιγμὰς, εἶτα γραμμὰς, ἐκ δὲ τούτων εἰς ἐπιφανείας καὶ βάθη καὶ σώματα πρόεισι, καὶ σωμάτων ποιότητας ἐν πάθεσι γινομένων. ἔτι, τῶν μὲν νοητῶν ἓν κριτήριον ὁ νοῦς. καὶ γὰρ ἡ διάνοια νοῦς ἐστιν ἐν τοῖς μαθηματικοῖς, ὥσπερ ἐν κατόπτροις, ἐκφαινομένων[23] τῶν νοητῶν. ἐπὶ δὲ τὴν τῶν σωμάτων γνῶσιν ὑπὸ πλήθους πέντε δυνάμεις καὶ διαφορὰς αἰσθητηρίων ἡ φύσις ἔδωκεν ἡμῖν· καὶ οὐ πάντα ἐφορᾶται ταύταις, ἀλλ᾽ ἐκφεύγει πολλὰ εἰς μα-

logiam, denique ad muſicam, ſeu harmonicam, deducit. Nam geometricae fiunt res, magnitudine ad numerum accedente, ſolidae, accedente magnitudini craſſitie, aſtrologicae, cum mouentur ſolida, harmonicae, vbi motum ſequitur ſonus. Quo fit, vt, ſi vocem motis, motum ſolidis, craſſitiem ſuperficiebus, magnitudinem quantis adimamus, iam in ipſis ſimus menti expoſitis ideis, quae inuicem nulla differentia diſcernuntur ratione Vnius et Solius. Non enim numerum vnitas efficit, niſi infinitum ſi attingat binarium. Sic facto numero, ad puncta, tum lineas, deinde ſuperficies, craſſities, mox corpora, et qualitates corporum affectorum progredimur. Porro autem, quae mente cernuntur, vnicum habent, quo iudicentur, mentem. Intellectus enim mens eſt in mathematicis, ſicut in ſpeculis ex apparentibus formis ſola mente cernendis. Ad corporum vero cognitionem ob multitudinem quinque nobis ſenſus natura dedit, qui de iis iudicent. Neque tamen hi omnia deprehendunt, multis ſenſum ob ſui exilitatem ſubterfugienti-

22. ἐπ᾽ ἀστρολόγοις Ald. et Baſ. 23. ἐμφαινομένων Turn. et Vulc.

24. Lego

κρότητα [24] τὴν αἴσθησιν. ἐν ᾧ, καίπερ ἡμῶν ἑκάστου συνεστῶτος ἔκ τε τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, μικρόν ἐστι τὸ ἡγεμονικὸν καὶ νοερὸν ἐν πολλῷ τῷ τῆς σαρκὸς ὄγκῳ κεκρυμμένον. οὕτως εἰκὸς ἔχειν ἐν τῷ παντὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ νοητόν. καὶ γὰρ ἄρχει τὰ νοητὰ τῶν σωματικῶν· ἀρχῆς δὲ πάσης πλέον τὸ ἐξ αὐτῆς καὶ μεῖζον. πρὸς δὲ τοὐναντίον εἴποι τις ἄν· πρῶτον, συγκρίνοντες τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς, τρόπον τινὰ τὰ θνητὰ τοῖς θείοις ἐξισοῦμεν. ὁ γὰρ θεὸς ἐν τοῖς νοητοῖς. ἔπειτα πανταχοῦ δή που τὸ περιεχόμενον ἔλαττόν ἐστι τοῦ περιέχοντος· ἡ δὲ τοῦ παντὸς φύσις τῷ νοητῷ περιέχει τὸ αἰσθητόν. ὁ γὰρ θεὸς τὴν ψυχὴν εἰς τὸ μέσον θεὶς, διὰ παντός τ' ἔτεινε, καὶ ἔξωθεν τὰ σώματα αὐτῇ περιεκάλυψεν. ἔστι δ' ἀόρατος ἡ ψυχὴ, καὶ πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν ἀναίσθητος, ὡς ἐν τοῖς Νόμοις εἴρηται. διὸ καὶ φθαρτὸς ἡμῶν εἷς ἕκαστός ἐστιν· ὁ δὲ κόσμος οὐ φθαρησόμενος. ἡμῶν μὲν γὰρ ἑκάστου [25] τὴν ζωτικὴν

gientibus. At enim, quanquam quiſque noſtrum animo et corpore conſtat, tamen vis princeps mentis exigua latet in magna corporis mole. Eodemque modo in Vniuerſo res habet cum formis menti et ſenſibus expoſitis. Nam quas mens videt formas, eae ſenſilibus praeſunt. Principio autem cuiuis plus in eo eſt, et maius id, quod ex ſe habet. Contra autem aliquis dicet, primum nos ſenſilia mente percipiendis comparando, quodammodo mortalia diuinis exaequare. Deus enim eſt ex iis, quae mens conſiderat. Deinde vbique id, quod continetur, continente minus eſt. At Vniuerſi natura eo, quod mente videtur, ſenſilia continet. Deus enim animam in medio poſitam per omnia extendit, eique foris corpora circumdedit. Videri autem non poteſt anima, neque vllo alio ſenſu percipi, vt in Legibus dictum eſt. Itaque et vnuſquiſque interitui obnoxius eſt, mundus nequaquam interibit. Nam quiuis noſtrum intus vitalem vim mortali

24. Lego μικρότητα, cum alterum non congruat. *Xylander*. Et ita profecto dant Turn. Vulc. et Bong. e quorum primo, Turn. aſſertur etiam τῇ σμικρότητι.

25. ἕκαστος Ald. et Baſ.

δύναμιν ἐντὸς περιέχει τὸ θνητοειδὲς καὶ διάλυτον· ἐν δὲ τῷ κόσμῳ τοὐναντίον ὑπὸ τῆς κυριωτέρας καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἐχούσης ἀεὶ σώζεται τὸ σωματικὸν ἐν μέσῳ περιεχόμενον. καὶ μὴ [26] ἀμερές τε λέγεται καὶ ἀμέριστον, τὸ μὲν σῶμα μικρότητι, τὸ δ' ἀσώματον καὶ νοητὸν, ὡς ἁπλοῦν, καὶ εἰλικρινὲς, καὶ καθαρὸν ἁπάσης στερεότητος [27] καὶ διαφορᾶς. καὶ ἄλλως εὔηθές ἐστι, τοῖς σωματικοῖς τεκμαίρεσθαι περὶ τῶν ἀσωμάτων. τὸ γοῦν νῦν, ἀμερὲς μὲν καλεῖται καὶ ἀμέριστον, ἅμα δὲ πανταχοῦ ἐνέστηκε, καὶ οὐδέν τι τῆς οἰκουμένης μέρος αὐτοῦ ἔρημόν ἐστιν· ἀλλὰ καὶ πάθη πάντα καὶ πράξεις, φθοραί τε πᾶσαι καὶ γενέσεις αἱ [28] ὑπὸ τοῦ κόσμου ἐν τῷ νῦν περιέχονται. κριτήριον δὲ τοῦ νοητοῦ μόνου [29] ἐστὶν ὁ νοῦς, ὡς φωτὸς ὄψις, δι' ἁπλότητα καὶ ὁμοιότητα.

mortali ac diſſolubili corpore continet: in mundo contra a principe parte, et ſemper eodem modo ſe habente, corporea perpetuo conſeruatur natura in medio ſita. Et vero diuerſis modis ſenſile et ſola mente perceptibile dicuntur indiuidua eſſe, nullamque admittere partitionem: illud ob exiguitatem, hoc ob ſimplicitatem ac ſinceritatem, et quod omnis priuationis expers eſt atque differentiae. Quin et alioqui ſtolidum eſt, corporeis rebus iudicare de incorporeis velle. Nam nunc indiuiduum dicitur, et quod in partes ſcindi nequeat, ſimul tamen vbique inſtat, neque eo vlla mundi pars vacat: ſed et affectiones omnes, et actiones, interituſque et ortus eo, quod Nunc dicitur, continentur. Quod autem mente percipitur, de eo ſola mens iudicat, ſicut ſolus viſus de luce, ob ſimplicitatem et ſimilitudinem.

Corpora

26. Pro μὴ emendandum eſt μὴν, cum μὴ nullo ſenſu legatur. *Xylander*. Et ſane μὴν exhibet Turn. μὲν Vulc.

27. ἁπάσης στερεότητος] Profecto στερεότης, *ſoliditas*, nihil hic, niſi petitionem principii, facit: et linea ac ſuperficies στερεότητος καθαρὰ ſunt ſoliditatis omnis expertia vtique, non tamen ἀμερῆ. Iudicent docti, an non ſit legendum στερήσεως. Nam στιγμὴ, punctum, quo lineae diuiduntur τῷ ἀμερεῖ proximae, eſt priuatio, στέρησις. Sic Ariſtoteles γ'. περὶ ψυχῆς docet: ἡ δὲ στιγμὴ, καὶ πᾶσα διαίρεσις, καὶ τὸ ὄντως ἀδιαίρετον δηλοῦται, ὥσπερ ἡ στέρησις. *Xylander*.

28. Pro αἱ dant καὶ Ald. et Baſ.

29. μόνον Petau.

30. Pro

τὰ δὲ σώματα πολλὰς διαφορὰς ἔχοντα καὶ ἀνομοιότητας, ἄλλοις ἄλλα κριτηρίοις, ὥσπερ ὀργάνοις, ἁλίσκεσθαι πέφυκεν. ἀλλὰ μὴν ȣ̓δὲ τῆς ἐν ἡμῖν νοητῆς καὶ νοερᾶς δυνάμεως καταφρονοῦσιν ὀρθῶς· πολλὴ γὰρ ȣ̓̃σα καὶ μεγάλη, περίεστι παντὸς τȣ̃ αἰσθητȣ̃ [30], καὶ μέχρι τῶν θείων ἐξικνεῖται. τὸ δὲ μέγιστον, αὐτὸς ἐν Συμποσίῳ διδάσκων, πῶς δεῖ τοῖς ἐρωτικοῖς χρῆσθαι, μετάγοντα τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν καλῶν ἐπὶ τὰ νοητά, παρεγγυᾷ, μήτε σώματός τινος, μήτ' ἐπιτηδεύματος, μήτ' ἐπιστήμης κάλλει μιᾶς ὑποτετάχθαι καὶ δουλεύειν, ἀλλ' ἀποστάντα τῆς περὶ ταῦτα μικρολογίας ἐπὶ τὸ πολὺ τȣ̃ καλȣ̃ πέλαγος τρέπεσθαι.

Τί δή ποτε τὴν ψυχὴν ἀεὶ πρεσβυτέραν ἀποφαίνων τȣ̃ σώματος, αἰτίαν τε τῆς ἐκείνȣ γενέσεως καὶ ἀρχήν, πάλιν φησὶν ȣ̓κ ἂν γενέσθαι ψυχὴν ἄνευ σώματος, ȣ̓δὲ νȣ̃ν ἄνευ ψυχῆς, ἀλλὰ ψυχὴν μὲν ἐν σώματι, νȣ̃ν δ' ἐν τῇ ψυχῇ; δόξει γὰρ τὸ σῶμα καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, συνυπάρχον ἅμα τῇ ψυχῇ, καὶ γεννώμενον ὑπὸ τῆς ψυχῆς. ἢ τὸ πολλάκις ὑφ' ἡμῶν λεγό-

Corpora autem, cum varias habeant differentias et diuerſitates, alias aliis iudicandi inſtrumentis percipiuntur. Caeterum ne hoc quidem recte, quod mentem cuiusuis in nobis intelligit atque intelligitur, deſpiciunt: quae cum ſit magna atque multa, complectitur omnia ſenſilia, et vſque ad res diuinas pertingit. Id vero maximum eſt, quod ipſe in Conuiuio docens, quo pacto amatoriis vti debeamus, animum a ſenſilibus bonis ad ea, quae ſola mens cernit, traducendo, hortatur nos, ne vllius corporis, ſtudii, aut ſcientiae pulchritudini addicti ſeruiamus: ſed abiecta iſta puſillanimitate, ad vaſtum pulchritudinis mare nos conuertamus.

Qua de cauſa Plato, cum ſemper animam dicat corpore antiquiorem, eique ortus principium et cauſam, tamen dicit, neque animam exſtitiſſe ſine corpore, neque mentem ſine anima, ſed animam in corpore, mentem in anima. Sic enim videbitur corpus et eſſe et non eſſe, quod et ſimul cum anima exſiſtat, et ab anima gignatur. An verum eſt id, quod ſaepe

30. Pro αἰσθητȣ̃ Petau. dat ἀγαθȣ̃.

31. καὶ

μενον ἀληθές ἐστιν; ἡ μὲν γὰρ ἄνευ ψυχὴ καὶ [31] τὸ ἄμορφον σῶμα συνυπῆρχον ἀλλήλοις ἀεὶ, καὶ οὐδέτερον αὐτῶν γένεσιν ἔσχεν, οὐδ' ἀρχήν· ἐπεὶ δὲ ἡ ψυχὴ νοῦ μετέλαβε καὶ ἁρμονίας, καὶ γενομένη διὰ συμφωνίας ἔμφρων, μεταβολῆς αἰτία γέγονε τῇ ὕλῃ, καὶ κρατήσασα ταῖς αὐτῆς κινήσεσι τὰς ἐκείνης ἐπεσπάσατο καὶ ἐπέστρεψεν [32], οὕτω τὸ σῶμα τοῦ κόσμου γένεσιν ἔσχεν ὑπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ κατασχηματιζόμενον καὶ συνομοιούμενον. οὐ γὰρ ἐξ αὑτῆς ἡ ψυχὴ τὴν τοῦ σώματος ἐδημιούργει φύσιν, οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἀλλ' ἐκ σώματος ἀτάκτου καὶ ἀσχηματίστου σῶμα τεταγμένον ἀπειργάσατο καὶ πειθήνιον. ὥσπερ οὖν εἰ φαίη τις, ἀεὶ τὴν τοῦ σπέρματος δύναμιν εἶναι μετὰ σώματος, γεγονέναι μέντοι τὸ σῶμα τῆς συκῆς, ἢ τῆς ἐλαίας, ὑπὸ σπέρματος, οὐδὲν ἐρεῖ διάφωνον· (αὐτὸ γὰρ τὸ σῶμα, κινήσεως αὐτῷ καὶ μεταβολῆς ὑπὸ τοῦ σπέρματος ἐγγενομένης [33], ἔφυ τοιοῦτο καὶ διεβλάστησεν) οὕτως ἡ ἄμορφος ὕλη καὶ ἀόριστος ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἐνούσης σχηματισθεῖσα, μορφὴν ἔσχε τοιαύτην καὶ διάθεσιν.

ſaepe diximus? Scilicet mentis expers anima et corpus informe ſemper ſimul fuerunt, neutrumque eorum ortum habuit, aut principium. Poſtquam autem anima mentem et harmoniam participauit, atque ob concentum ſapiens facta mutationem materiae intulit, ſuiſque motibus ſuperior motiones eius ad ſe traxit atque conuertit: ita corpus mundi ab anima principium duxit, eique conforme et ſimile eſt factum. Non enim ex ſe ipſa naturam corporis eſt fabricata anima, neque ex nihilo: ſed ex incompoſito et informi corpore conditum atque obtemperans redegit. Ergo ſicut is, qui diceret, ſemper vim ſeminis eſſe cum corpore, tamen corpus ficus, aut oleae, a ſemine factum, nihil diceret diſſonans: (ipſum quippe corpus, motus et mutationis principio a ſemine indito, ſic natum eſt atque pullulauit) ita informis et indefinita materia ab inſita anima cum formaretur, talem formam atque diſpoſitionem accepit.

Cur,

31. καὶ abeſt ab Ald.
32. ἐπέτρεψεν Petau.
33. γενομένης ſimplex dat Petauius.

34. σωμά-

Διὰ τί, τῶν μὲν εὐθυγράμμων, τῶν δὲ κυκλικῶν σωμάτων καὶ σχημάτων ὄντων, τὰς τῶν εὐθυγράμμων ἀρχὰς ἔλαβε τὸ ἰσοσκελὲς τρίγωνον καὶ τὸ σκαληνόν; ὧν τὸ μὲν τὸν κύβον συνέστησε, γῆς στοιχεῖον ὄντα, τὸ δὲ σκαληνὸν τήν τε πυραμίδα καὶ τὸ ὀκτάεδρον, καὶ τὸ εἰκοσάεδρον, τὸ μὲν πυρὸς σπέρμα, τὸ δ' ἀέρος, τὸ δὲ ὕδατος γενόμενον. τὸ δὲ τῶν κυκλικῶν ὅλως παρῆκε, καίτοι μνησθεὶς τοῦ σφαιροειδοῦς, ἐν οἷς φησι τῶν κατηριθμημένων σχημάτων[34] ἕκαστον σώματος περιφεροῦς εἰς ἴσα διανεμητικὸν εἶναι. πότερον (ὡς ὑπονοοῦσιν ἔνιοι) τὸ δωδεκάεδρον τῷ σφαιροειδεῖ προσένειμεν, εἰπὼν, ὅτι τούτῳ πρὸς τὴν τοῦ παντὸς ὁ θεὸς κατεχρήσατο φύσιν, ἐκεῖνο διαζωγραφῶν; καὶ γὰρ μάλιστα τῷ πλήθει τῶν στοιχείων, ἀμβλύτητι δὲ τῶν γωνιῶν, τὴν εὐθύτητα διαφυγὸν, εὐκαμπές ἐστι, καὶ τῇ περιτάσει, καθάπερ αἱ δωδεκάσκυτοι σφαῖραι, κυκλοτερὲς γίνεται καὶ περιληπτικόν. ἔχει γὰρ εἴκοσι γωνίας στερεὰς, ὧν ἑκάστην ἐπίπεδοι περιέχουσιν ἀμβλεῖαι τρεῖς. ἑκάστη γὰρ ὀρθῆς ἐστι καὶ πέμπτου μορίου. συνήρμοσται δὲ καὶ

Cur, cum corpora et figurae partim circulis, partim rectis lineis contineantur, rectilineorum principia statuit triangulum aequilaterum et inaequalium omnium laterum, (qui scalenus dicitur) quorum illud cubum confecerit, terrae elementum, hoc pyramidem, ac octo et viginti basium corpora, ignis, aëris et aquae primordia: circularia autem omnino omisit, quanquam globi mentionem fecisset, vbi dictarum figurarum a quauis rotundum corpus ait posse in aequalia diuidi? An vera est eorum sententia, qui eum dodecaëdrum, id est duodecim laterum corpus, globo adscripsisse dicunt, cum ait, deum eo vsum in expingenda Vniuersi natura? Etenim corpus XII basium, multitudine laterum angulorumque amplitudine recti naturam subterfugiens, flexile est, et circum extendendo, sicut globi e duodecim pellibus compacti, circulum imitatur, ac multa complectitur. Habet enim XX. angulos solidos, quorum quiuis tribus planis obtusis continetur, singulis rectum et eius quintam partem continentibus. Compingitur autem atque concin-

34. σωμάτων codex quidam innominatus.

35. με-

συμπέπηγεν ἐκ δώδεκα πενταγώνων ἰσογωνίων καὶ ἰσοπλεύρων· ὧν ἕκαστον ἐκ τριάκοντα τῶν πρώτων σκαληνῶν τριγώνων συνέστηκε. διὸ καὶ δοκεῖ τὸν ζωδιακὸν ἅμα καὶ τὸν ἐνιαυτὸν ἀπομιμεῖσθαι ταῖς διανομαῖς τῶν μοιρῶν [35] ἰσαρίθμοις οὔσαις. ἢ πρότερόν ἐστι κατὰ φύσιν τὸ εὐθὺ τοῦ περιφεροῦς, μᾶλλον δὲ ὅλως πάθος τι τῆς εὐθείας ἡ περιφερής; κάμπτεσθαι γὰρ λέγεται τὸ ὀρθὸν, καὶ ὁ κύκλος γράφεται κέντρῳ καὶ διαστήματι. τοῦτο δέ ἐστιν εὐθείας τόπος, ὑφ' ἧς καὶ μετρεῖται. τὸ γὰρ περιέχον ἐκ τοῦ μέσου πανταχόθεν ἴσον ἀφέστηκε. γεννᾶται δὲ καὶ κῶνος καὶ κύλινδρος ἀπ' εὐθυγράμμων· ὁ μὲν, τριγώνου περὶ μίαν πλευρὰν μενούσαν τῇ ἑτέρᾳ πλευρᾷ καὶ τῇ βάσει περιενεχθέντος· ὁ δὲ κύλινδρος, παραλληλογράμμου ταὐτὸ τοῦτο παθόντος. ἔτι [36] τῆς μὲν ἀρχῆς ἐγγυτέρω τὸ ἔλαττον, ἐλαχίστη δὲ πασῶν ἡ εὐθεῖα. τῆς γὰρ περιφεροῦς τὸ μέν ἐστι κοῖλον, τὸ ἐντός [37]· τὸ δὲ κυρτὸν, τὸ ἐκτός. ἔτι, τῶν σχημά-

concinnatur ex duodecim quinquangulis aequilateris atque aequiangulis: quorum quoduis conſtat e triginta primis ſcalenis. Itaque videtur ſimul et Zodiacum et annum repraeſentare, quod in aequales cum illis numero portiones diuidatur. An quia ordine naturae rectum circumferentiae antecedit? aut potius circumferentia accidens quodpiam recti eſt omnino. Flecti enim dicitur rectum, et circulus deſcribitur e centro, certa inter id et circumferentiam intercapedine, quae rectam lineam capit, et ſui menſuram habet. Vndiquaque enim circumferentia a medio aeque diſtat. Tum conus quoque (ſiue turbinem mauis dicere, ſiue metam, nihil moror) conus, inquam, et cylindrus a rectilineis propagantur. Ille, ſi, fixo latere vno trianguli, reliqua in orbem circumagantur: hic, ſi idem parallelogrammo contingat. Et quando principio id eſt propius, quod eſt minus: minima vtique eſt omnium linearum recta, vtpote ſimplex, cum in circumferente aliud ſit conca-

35. μερῶν Petau.
36. Pro ἔτι dant ἐπεὶ Petau. Ald. et Baſ.
37. τὸ ἐντὸς abſunt ab Ald. et Baſ. vti etiam a Petau. qui poſtremus codex deinde ſic pergit: κυρτὸν δὲ τὸ ἐκτός: τὸ ante κυρτὸν omiſſo.

38. Quod

των οἱ ἀριθμοὶ πρότεροι. καὶ γὰρ ἡ μονὰς τῆς στιγμῆς. ἔστι γὰρ ἡ στιγμὴ μονὰς ἐν θέσει. καὶ μὴν ἡ μονὰς [38] τρίγωνός ἐστι. πᾶς γὰρ τρίγωνος ἀριθμὸς ὀκτάκις γενόμενος, καὶ μονάδα προσλαβὼν, γίνεται τετράγωνος· τοῦτο δὲ καὶ τῇ [39] μονάδι συμβέβηκε. πρότερον οὖν τοῦ κύκλου τὸ τρίγωνον. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ εὐθεῖα τῆς περιφερείας. ἔτι, τὸ στοιχεῖον εἰς [40] οὐδὲν διαιρεῖται τῶν συνισταμένων ἐξ αὐτοῦ, τοῖς δ' ἄλλοις εἰς τὸ στοιχεῖον ἡ διάλυσις. εἰ τοίνυν τὸ μὲν τρίγωνον εἰς οὐδὲν περιφερὲς διαλύεται, τὸν δὲ κύκλον εἰς τέτταρα τρίγωνα [41] τέμνουσιν αἱ δύο διάμετροι, πρότερον ἂν τῇ φύσει καὶ στοιχειωδέστερον εἴη τοῦ κυκλικοῦ τὸ εὐθύγραμμον. ὅτι τοίνυν προηγούμενον μέν ἐστι τὸ εὐθύγραμμον, τὸ δὲ κυκλικὸν, ἐπιγινόμενον καὶ συμβεβηκὸς, αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐνεδείξατο. τὴν γὰρ γῆν ἐκ κύβων συστησάμενος, ὧν ἕκαστον εὐθύγραμμοι περιέχουσιν ἐπιφάνειαν, σφαι-

concauum, aliud conuexum. Praeterea numeri figuris sunt priores, sicut et vnitas prior puncto: quod est vnitas in positu considerata. At vero quaeuis vnitas, triangulus est. Nam omnis triangulus numerus, si octies sumtus vnitatem adsciscat, quadratum exhibet: estque hoc ei cum vnitate commune. Prior ergo circulo est triangulus: ac proinde etiam recto circumferentem antecedit. Iam elementum nullum in ea diuiditur, quae ex ipso sunt composita: haec in elementa resoluuntur sua. At triangulus non resoluitur in vllam circumferentia comprehensam figuram: circulum duae diametri in quatuor diuidunt triangulos. Ergo prius est rectilineum circulo: magisque elementi naturam habet. Sed et ipse Plato ostendit, priore loco esse rectilineum, circulum eius quasi appendicem quandam et accidens. Vbi enim terram ex cubis constituit, quorum quiuis rectilineis conti-

38. Quod hic de vnitatis punctique natura dicitur, videtur esse repetitum ex Aristotele ὑστέρ. ἀναλ. ά. cap. 23. et 25. *Xylander.*

39. τῇ abest a Petau.

40. Pro εἰς dant ὡς Ald. et Bas.

41. Haec verba, εἰς τέτταρα τρίγωνα vsque ad τὸ δὲ κυκλικὸν, absunt a Petau.

42. Ver-

ῥοειδὲς αὐτῆς γεγονέναι τὸ σχῆμά φησι καὶ στρογγύλον. ὥστ' οὐδὲν ἔδει ποιεῖν τῶν περιφερῶν ἴδιον στοιχεῖον, εἰ καὶ τοῖς εὐθυγράμμοις πρὸς ἄλληλά πως συναρμοττομένοις ὁ σχηματισμὸς οὗτος ἐπιγίνεσθαι πέφυκεν. ἔτι, εὐθεῖα μὲν, ἥ τε μείζων, ἥ τε μικροτέρα τὴν αὐτὴν εὐθύτητα διατηρεῖ, τὰς δὲ τῶν κύκλων περιφερείας, ἂν ὦσι μικρότεραι, καμπυλωτέρας καὶ σφιγγομένας τῇ κυρτότητι μᾶλλον ὁρῶμεν· ἂν δὲ μείζους, ἀνειμένας. ἱστάμενοι γοῦν κατὰ τὴν κυρτὴν περιφέρειαν, οἱ μὲν κατὰ σημεῖον, οἱ δὲ κατὰ γραμμὴν ἅπτονται τῶν ὑποκειμένων ἐπιπέδων. ὥστε ὑπονοήσειεν ἄν τις, εὐθείας κατὰ μικρὰ πολλὰς συντιθεμένας τὴν περιφερῆ γραμμὴν ἀποτελεῖν. ὅρα δὲ, μὴ τῶν ἐνταῦθα κυκλικῶν καὶ σφαιροειδῶν οὐδέν ἐστιν ἀπηκριβωμένον, ἀλλ' ἐν στάσει καὶ περιτάσει τῶν εὐθυγράμμων, ἢ μικρότητι τῶν μορίων, τῆς διαφορᾶς λανθανούσης, ἐπιφαίνεται τὸ στρογγύλον καὶ κυκλοειδές. ὅθεν οὐδὲ κινεῖται φύσει τῶν ἐνταῦθα σωμάτων ἐγκυκλίως οὐδὲν, ἀλλ' ἐπ' εὐθείας ἅπαντα. τὸ δ' ὄντως σφαιροειδὲς οὐκ ἔστιν αἰσθητοῦ σώματος, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ στοιχεῖον, οἷς καὶ τὴν κυκλο-

continetur ſuperficiebus, ait, corpus eius globoſum fieri ac teres. Non itaque opus fuit, peculiare elementum rotundis ponere: quando etiam certo modo inter ſe concinnata rectilinea hanc figuram praeſtare poſſunt. Adde, quod rectae lineae, ſiue magnae ſint, ſiue paruae, eandem prorſus conſeruant rectitudinem; circulorum circumferentiae, quanto ſunt minores, tanto magis curuatae atque arctatae ſunt: quanto maiores, tanto laxiores. Inſiſtentes itaque in ſuperficie conuexa, aliae in puncto, aliae in linea, attingunt ſubiectas planas ſuperficies: vt ſuſpicari non nemo poſſit, a rectis paulatim multis compoſitis circumferentem lineam abſolui. Hoc autem vide, ne eorum, quae in caduca ſunt natura, circularium et globoſorum, fortaſſe nihil ſit ex omni parte ſuo reſpondens nomini: ſub inſiſtentia et extenſione rectilineorum, aut exiguitate particularum, latente diſcrimine, vt id, quod non eſt, videatur rotundum atque teres. Itaque ergo caducorum corporum nullum circulari motu circumagitatur, ſed ad rectam omnia lineam. Vere autem globoſum eſſe, non eſt ſenſilis corporis, ſed animae et mentis, elementum: quibus etiam

φορητικὴν κίνησιν, ὡς προσήκουσαν, κατὰ φύσιν ἀποδίδωσιν.

Πῶς ποτε ἐν τῷ Φαίδρῳ λέγεται τὸ τὴν τοῦ πτεροῦ φύσιν, ὑφ' ἧς ἄνω τὸ ἐμβριθὲς ἀνάγεται, κεκοινωνηκέναι μάλιστα τῶν περὶ τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ; πότερον, ὅτι περὶ ἔρωτος ὁ λόγος ἐστὶ, κάλλους δὲ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ὁ ἔρως; τὸ δὲ κάλλος ὁμοιότητι τῇ πρὸς τὰ θεῖα κινεῖ καὶ ἀναμιμνήσκει τὴν ψυχήν; ἢ μᾶλλον, οὐθὲν περιεργαστέον, ἀλλ' ἁπλῶς ἀκουστέον, ὅτι, τῶν περὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς δυνάμεων πλειόνων οὐσῶν, ἡ διαλογιστικὴ καὶ διανοητικὴ μάλιστα τοῦ θείου κεκοινώνηκεν, ἣν τῶν θείων καὶ οὐρανίων ἔφησεν; ἣν οὐκ ἀπὸ τρόπου πτερὸν προσηγόρευσεν, ὡς τὴν ψυχὴν [42] ἀπὸ τῶν ταπεινῶν καὶ θνητῶν ἀναφέρουσαν.

Πῶς ποτε φησὶν ὁ Πλάτων, τὴν ἀντιπερίστασιν τῆς κινήσεως, διὰ τὸ μηδαμοῦ κενὸν ὑπάρχειν, αἰτίαν εἶναι τῶν περὶ τὰς ἰατρικὰς σικύας παθημάτων, καὶ τῶν περὶ τὴν κατάποσιν, καὶ τὰ ῥιπτούμενα βάρη [43], καὶ τὰ

iam circularem reuolutionem, vt naturae conuenientem eorum, adſignat.

Quomodo in Phaedro dicitur, naturam alae, qua id, quod graue eſt, ſurſum euehitur, maxime eorum fieri participem, quae ſunt circum corpus dei? An quia de amore ſermo eſt: amor autem eſt pulchritudinis corpori inhaerentis: pulchritudo autem ſimilitudine rerum diuinarum mouet animum, eique res in memoriam redigit? Aut potius abſque vlla curioſa interpretatione verba ſimpliciter ſunt accipienda: nempe quod, multis animi facultatibus circa corpus occupatis, vis ratiocinandi et intelligendi maxime diuinam participet naturam: quam ille vim diuinarum ac coeleſtium rerum capacem cum dixiſſet, non abs re alam appellavit, vt quae animam ab humilibus et caducis rebus ſurſum euehat.

Qua tandem ratione ait Plato, motus circumreſiſtentiam (hoc enim nobis ſit antiperiſtaſis) eo, quod nuſquam quicquam ſit inane, cauſam eſſe eorum, quae eueniunt medicorum cucurbitulis,

42. Verba vltima huius quaeſtionis, ab ὡς τὴν ψυχὴν inde ad finem, abſunt a codice Petau.

43. Pro βάρη Petau. dat μέρη.

τῶν ὑδάτων ῥεύματα, καὶ κεραυνὸς, τήν τε Φαινομένην πρὸς ἤλεκτρα καὶ τὸν λίθον τὸν Ἡράκλειον ὁλκὴν, τάς τε τῶν φθόγγων συμφωνίας; δόξει γὰρ ἀτόπως αἰτίαν παμπόλλων καὶ ἀνομοίων γένεσιν ὑπάγειν[44] παθῶν. τὸ μὲν γὰρ περὶ τὴν ἀναπνοὴν, ὡς γίνεται τῇ ἀντιπεριςάσει τοῦ ἀέρος, αὐτὸς ἱκανῶς ἀποδέδειχε. τὰ δὲ λοιπὰ πάντα φήσας θαυματουργεῖσθαί τε καὶ εἶναι μηδὲν, περιωθεῖν τ' αὐτὰ ταῦτ' εἰς ἄλληλα, καὶ διαμείβεσθαι πρὸς τὰς αὐτῶν ἕδρας ἰόντα, τὴν καθ' ἕκαςον ἐξεργασίαν ἡμῖν ἀφῆκε. πρῶτον μὲν οὖν τὸ περὶ τὴν σικύαν τοιοῦτόν ἐςιν· ὁ περιληφθεὶς ὑπ' αὐτῆς πρὸς τῇ σαρκὶ μετὰ θερμότητος ἀὴρ ἐκπυρωθεὶς, καὶ γενόμενος τῶν τοῦ χαλκοῦ πόρων ἀραιότερος, ἐξέπεσεν οὐκ εἰς κενὴν χώραν, (οὐ γάρ ἐςιν) εἰς δὲ τὸν περιεςῶτα τὴν σικύαν ἔξωθεν ἀέρα, κἀκεῖνον ἀπέωσεν· ὁ δὲ τὸν πρὸ αὐτοῦ. καὶ τοῦτο πάσχων ἀεὶ καὶ ἄγων ὁ ἔμπροσθεν ὑποχωρεῖ, τῆς κενουμένης γλιχόμενος χώρας, ἣν ὁ πρῶτος ἐξέλιπεν. οὕτω δὲ τῇ σαρκὶ περιπίπτων, ἧς ἡ σικύα δέδρακται, καὶ ἀναζέων ἅμα συνεκθλίβει τὸ ὑγρὸν

bitulis, glutitioni, onerum iactationi, aquarum fluxui, fulminibus, fuccino et Herculeo lapidi res ad fe trahentibus, et fonorum confonantiae? Videtur enim abfurde tam multorum tamque diverforum effectuum vna caufa adferri. Nam quomodo ob circumrefiftentiam aëris refpiratio fiat, ipfe fatis explicauit: reliqua omnia dicens mirabiliter effici, nihilque effe, atque ipfa fefe invicem contrudere, et viciffim impellendo fuas fedes petere, fingula nobis explicanda reliquit. Primum de cucurbitula res ita habet. Aër carni proximus ab ea cum calore comprehenfus et inflammatus, rariorque, quam fint aeris meatus, redditus, excidit non in vacuum fpatium, (quod nullum eft) fed in eum aërem, qui foris ambit cucurbitulam, eumque impellit: is ante fe fitum. Atque ita femper aërem aër impellit cedentem, appetens fuccedere in locum vacuatum prioris ceffione. Sic autem aër accidens ad carnem a cucurbitula comprehenfam, atque efferuefcens, fimul humo-

44. ἐπάγειν lego: Nam hoc *Xylander*. Et fane ἐπάγειν dant verbum congruit, non ὑπάγειν. Turn. et Vulc.

45. κα-

εἰς τὴν σικύαν. ἡ δὲ κατάποσις [45] γίνεται τὸν αὐτὸν τρόπον. αἱ γὰρ περὶ τὸ στόμα καὶ τὸν στόμαχον κοιλότητες ἀέρος ἀεὶ πλήρεις εἰσίν. ὅταν οὖν ἐμπιεσθῇ τὸ σιτίον ὑπὸ τῆς γλώττης ἅμα καὶ τῶν παρισθμίων ἐνταθέντων, ἐκθλιβόμενος ὁ ἀὴρ πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἔχεται τοῦ ὑποχωροῦντος, καὶ συνεπωθεῖ τὸ σιτίον. τὰ δὲ ῥιπτούμενα βάρη τὸν ἀέρα σχίζει μετὰ πληγῆς ἐκπεσόντα [46], καὶ διΐστησιν. ὁ δὲ περιῤῥέων ὀπίσω, τῷ φύσιν ἔχειν ἀεὶ τὴν ἐρημουμένην χώραν διώκειν καὶ ἀναπληροῦν, συνέπεται τῷ ἀφιεμένῳ, τὴν κίνησιν συνεπιταχύνων. αἱ δὲ τῶν κεραυνῶν πτώσεις, καὶ αὐταὶ ῥίψεσιν ἐοίκασιν. ἐκπηδᾷ γὰρ ὑπὸ πληγῆς ἐν τῷ νέφει γενομένης τὸ πυρῶδες εἰς τὸν ἀέρα· κἀκεῖνος ἀντιῤῥαγεὶς ὑποχωρεῖ, καὶ πάλιν εἰς ταυτὸ συμπίπτων ἄνωθεν, ἐξωθεῖ κάτω παρὰ φύσιν ἀποβιαζόμενος τὸν κεραυνόν· τὸ δ' ἤλεκτρον οὐδὲν ἕλκει τῶν παρακειμένων, ὥσπερ οὐδ' ἡ σιδηρῖτις λίθος, οὐδὲ προσπηδᾷ τι τούτοις ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν πλησίον, ἀλλ' ἡ μὲν λίθος τινὰς ἀποῤῥοίας ἐξίησιν ἐμβριθεῖς καὶ πνευματώδεις, αἷς ὁ συνεχὴς ἀναστελλόμενος ἀὴρ ὠθεῖ τὸν πρὸ αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἐν κύκλῳ περιϊὼν,

humorem in cucurbitulam elidit. Eadem eſt deglutiendi ratio. Cauitates enim, quae circa os ſunt et ſtomachum, aëris ſunt plenae. Cum ergo cibus in eas deprimitur a lingua ſimul, et tonſillis intentis, eliſus aër cedentem inſequitur, vnaque cibum detrudit. Pondera autem iactata aërem ſcindunt, cum ictu incidentia, ac diſſipant. Is autem retro circumfluens, eo, quod eius natura eſt haec, vt vacuatum ſequatur impleatque locum, ſubinde impulſum inſequitur, motumque accelerat. Fulminum autem caſus ipſi quoque ſimiles ſunt iactationi. Ab ictu enim, qui in nube fit, ignea materia exploſa in aërem exſilit, iſque contra ruptus cedit, ac rurſum in ſeſe concidens deſuper, vi deorſum et contra naturam fulmen deprimit. Electrum vero nihil eorum attrahit, quae ei appoſita ſunt, vt neque Herculeus lapis, neque quicquam ad ea ſponte ſua adſilit. Sed lapis hic halitus emittit graues, quibus continens aër impulſus, eum, qui ante ſe eſt, trudit,

45. κατάπλωσις Petau. 46. ἐμπεσόντα idem.

 47. τοῦτο

καὶ ὑπονοστῶν αὖθις ἐπὶ τὴν κενουμένην χώραν, ἀποβιάζεται καὶ συνεφέλκεται τὸν σίδηρον. τὸ δ' ἤλεκτρον ἔχει μέν τι φλογοειδὲς, ἢ πνευματικὸν, ἐκβάλλει δὲ τοῦτο τρίψει [47] τῆς ἐπιφανείας, τῶν πόρων ἀναστομωθέντων. τὸ δὲ ταυτὸ μὲν ἐκπεσὸν ποιεῖ τῷ [48] τῆς σιδηρίτιδος, ἐφέλκεται δὲ τῶν πλησίον τὰ κουφότατα καὶ ξηρότατα διὰ λεπτότητα καὶ ἀσθένειαν. οὐ γάρ ἐστιν ἰσχυρὸν, οὐδ' ἔχει βάρος, οὐδὲ ῥύμην πλῆθος ἀέρος ἐξῶσαι δυναμένην, ᾧ τῶν μειζόνων, ὥσπερ ἡ σιδηρῖτις, ἐπικρατήσει. πῶς οὖν οὔτε λίθον, οὔτε ξύλον, ὁ ἀὴρ, ἀλλὰ τὸν σίδηρον μόνον [49] ὠθεῖ, καὶ προστέλλει πρὸς τὸν λίθον, αὕτη δ' ἐστι μὲν ἀπορία κοινὴ πρός τε τοὺς ὁλκῇ τοῦ λίθου, καὶ τοὺς φορᾷ τοῦ σιδήρου τὴν σύμπηξιν οἰομένους γίνεσθαι τῶν σωμάτων. ὁ σίδηρος οὔτ' ἄγαν ἀραιός ἐστιν, ὡς ξύλων, οὔτ' ἄγαν πυκνὸς, ὡς χρυσὸς, ἢ λίθος, ἀλλ' ἔχει πόρους καὶ οἴμους καὶ τραχύτητας διὰ τὰς ἀνωμαλίας τῷ ἀέρι συμμέτρους· ὥστε μήτ' ἀπολισθαίνειν, ἀλλὰ ἕδραις τισὶν ἐνι-

dit, isque in orbem agitatus, ac ad vacuatum reuertens locum, vi vna trahit ferrum. Electro quippiam inest flammeum, aut spiritus habens naturam. Atque hoc attritione superficiei reclusis meatibus emissum, idem agit, quod magnes: trahit quippe secum proximorum corporum leuissima atque siccissima, ob tenuitatem et imbecillitatem. Non enim ita validum est, neque grauitate impetuue praeditum, quo multum aëris impellere, et maioribus magnetis in morem vim facere possit. Cur vero neque lapidem aër, neque lignum, sed ferrum modo ad Herculeum promouet lapidem? Haec enim est quaestio communis, et horum, qui tractione lapidis, et eorum, qui incitatione ferri existimant istorum corporum fieri coitionem. Ferrum neque adeo rarum est, vt lignum, neque ita solidum omnino, vt aurum, vel lapis: sed meatus habet quosdam et transitus atque asperitates, quae ob inaequalitatem aëri proportione respondent: quibus efficitur, vt non elabatur aër, sed sedibus quibusdam receptus, et

47. τοῦτο τῇ τρίψει idem.
48. Pro τῷ habent τὸ Ald. et Bas.
49. μόνον τὸν σίδηρον Petavius.

50. πλη-

σχόμενον καὶ ἀντερείσεσι περιπλοκὴν σύμμετρον ἐχούσαις, ὡς ἂν ἐμπέσῃ πρὸς τὸν λίθον φερόμενος ἀποβιάζεσθαι καὶ προωθεῖν τὸν σίδηρον. τούτων μὲν οὖν τοιοῦτός τις ἂν εἴη λόγος. ἡ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς ὑδάτων ῥύσις οὐχ ὁμοίως εὐσύνοπτον ἔχει τὸν τῆς ἀντιπεριώσεως τρόπον, ἀλλὰ χρὴ καταμανθάνειν, τὰ λιμναῖα τῶν ὑδάτων ἀτρεμοῦντα καὶ μένοντα, τῷ περικεχύσθαι καὶ συναγαγεῖν πανταχόθεν αὐτοῖς ἀκίνητον ἀέρα, μηδαμοῦ κενὴν ποιοῦντα χώραν. τὸ γοῦν ἐπιπολῆς ὕδωρ ἔν τε ταῖς λίμναις καὶ ἐν τοῖς πελάγεσι, δονεῖται καὶ κυμαίνεται, τοῦ ἀέρος σάλον λαμβάνοντος. ἕπεται γὰρ εὐθὺς μεθισαμένῳ καὶ συναπορρεῖ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν. ἡ γὰρ κάτω πληγὴ τὴν κοιλότητα ποιεῖ τοῦ κύματος· ἡ δ' ἄνω τὸν ὄγκον, ἄχρις οὗ καταστῇ καὶ παύσηται, τῆς περιεχούσης τὰ ὑγρὰ χώρας ἱσταμένης. αἱ ῥύσεις οὖν τῶν φερομένων ἀεὶ τὰ ὑποχωροῦντα τοῦ ἀέρος διώκουσαι, τοῖς δ' ἀντιπεριωθουμένοις ἐλαυνόμεναι, τὸ ἐνδελεχὲς καὶ ἀλώφητον ἔχουσι. διὸ καὶ φέρονται θᾶττον οἱ ποταμοὶ πληθύνοντες [50]. ὅταν δ' ὀλίγον ᾖ καὶ [51] κοῖλον,

et a ferro moderate reluctante comprehensus, cum in id ad lapidem reuertens incidisset, vna secum rapiat atque perferat. Atque horum quidem haec fere est ratio. Modus autem, quo aquae per terram fluentes contra aërem circumagunt, non perinde est euidens. Sed animaduertendum est, lacuum ac paludum aquas immotas manere, quod eis circumfusus est vndiquaque aër immobilis, et nullum vacuum praebens locum. Itaque ergo, quae in superficie est aqua lacuum et marium, turbatur atque fluctuat, aëre exagitato. Sequitur enim statim eo locum mutante, atque ob inaequalitatem vna defluit. Nam ictus, qui inferne accidit, canitatem fluctus efficit, qui superne, grauitatem: donec considat et conquiescat humorem continens ambiensque aër. Fluxus ergo aquarum, quae ita feruntur, vt subinde cedentem aërem insequantur, vicissimque ab impulsu aduerso circumactis impellantur, absque fine continuantur. Atque haec est causa, quod fluuii aucti aquis celerius currunt: iidem tenues et cauo alueo

50. πληθύοντες Petau. 51. καὶ abest a Petau.

 52. Pro

ἵεται τὸ ὑγρὸν ὑπ᾽ ἀσθενείας, οὐχ ὑπείκοντος τοῦ ἀέρος, οὐδὲ πολλὴν ἀντιπερίστασιν λαμβάνοντος. οὕτω δὲ καὶ τὰ πηγαῖα τῶν ὑδάτων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀναφέρεσθαι, τοῦ θύραθεν ἀέρος εἰς τὰς κενουμένας ἐν βάθει χώρας ὑποφερομένου, καὶ πάλιν θύραζε τὸ ὕδωρ ἐκπέμποντος. οἴκου δὲ βαθυσκίου καὶ περιέχοντας ἀέρα, ἢ νήνεμον[52] ὕδατι ῥανθὲν ἔδαφος πνεῦμα ποιεῖ καὶ ἄνεμον, μεθισταμένου τοῦ ἀέρος ἐξ ἕδρας παρεμπίπτοντι τῷ ὑγρῷ, καὶ πληγὰς λαμβάνοντος. οὕτως ἐξωθεῖσθαί τε ὑπ᾽ ἀλλήλων καὶ ἀνθυπείκειν ἀλλήλοις πέφυκεν, οὐκ οὔσης κενότητος· ἐν ᾗ θάτερον ἱδρυθὲν, οὐ μεθέξει τῆς θατέρου μεταβολῆς. καὶ μὴν τὰ περὶ τῆς συμφωνίας αὐτὸς εἴρηκεν, ὃν τρόπον ὁμοιοῦσι τοὺς φθόγγους. ὀξὺς μὲν γὰρ ὁ ταχὺς γίνεται, βαρὺς δὲ ὁ βραδύς[53]. διὸ καὶ πρότερον κινοῦσι τὴν αἴσθησιν οἱ ὀξεῖς. ὅταν δὲ τούτοις ἤδη μαραινομένοις καὶ ἀπολήγουσιν οἱ βραδεῖς ἐπιβάλωσιν ἀρχόμενοι, τὸ κραθὲν αὐτῶν δι᾽ ὁμοιοπάθειαν, ἡδονὴν τῇ ἀκοῇ παρέσχεν, ἣν συμφωνίαν καλοῦσιν. ὅτι δὲ τούτων ὄργανον ὁ ἀήρ ἐστι, ῥάδιον συνιδεῖν ἐκ τῶν

alueo tardius meant ob imbecillitatem, non cedente aëre, neque magnam circumresistentiam percipiente. Sic et fontium aquas necesse est effluere, aëre extrinsecus in loca vacuata succedente in profundum, rursumque aquam foras eiiciente. In domo etiam opaca et aërem ventumue continente, solum aqua conspersum edit spiritum, aut ventum: quod humori incidenti ictumque afferenti aër e suis sedibus cedit. In natura comparatum est, vt mutuo se pellant, vicissimque cedant aër et aqua: quod nullum est vacuum, in quo alterum subsistens ab altero non moueatur. De consonantia ipse modum aperuit, quo soni concinunt. Sonus enim celer fit acutus, tardus autem grauis. Itaque etiam sensum citius mouent acuti soni: quibus iam euanescentibus, vbi superueniunt graues, quod ex iis ob similem affectionem contemperatur, id voluptatem auditui adfert, quae concentus dicitur. Facile autem ex iis, quae ante dicta sunt, intelligitur, horum instrumentum esse aërem. Quippe

52. Pro νήνεμον dant ἄνεμον Petau. Ald. et Bas.

53. βραδὺς δὲ ὁ βαρὺς Petau.

προειρημένων. ἔστι γὰρ ἡ φωνὴ πληγὴ τοῦ αἰσθανομένου δι' ὤτων ὑπ' ἀέρος. πλήττει γὰρ πληγεὶς ὁ ἀὴρ ὑπὸ τοῦ κινήσαντος, ἂν μὲν ᾖ σφοδρὸν, ὀξέως, ἂν δ' ἀμβλὺ, μαλακώτερον. ὃς δὴ σφόδρα καὶ συντόνως πληγεὶς προσμίγνυσι τῇ ἀκοῇ πρότερος· εἶτα περιϊὼν πάλιν καὶ καταλαμβάνων τὸν βραδύτερον, συνέπεται καὶ συμπαραπέμπει τὴν αἴσθησιν.

Πῶς λέγει τὰς ψυχὰς ὁ Τίμαιος εἴς τε γῆν καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ὄργανα χρόνου σπαρῆναι; πότερον οὕτως ἐκίνει τὴν γῆν, ὥσπερ ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τοὺς πέντε πλανήτας, οὓς ὄργανα χρόνου διὰ τὰς τροπὰς προσηγόρευε; καὶ ἔδει τὴν γῆν, ἰλλομένην περὶ τὸν διὰ πάντων πόλον τεταγμένον, μὴ μεμηχανῆσθαι συνεχομένην καὶ μένουσαν, ἀλλὰ στρεφομένην καὶ ἀνειλουμένην νοεῖν; ὡς ὕστερον Ἀρίσταρχος καὶ Σέλευκος ἀπεδείκνυσαν· ὁ μὲν, ὑποτιθέμενος μόνον· ὁ δὲ Σέλευκος, καὶ ἀποφαινόμενος. Θεόφραστος δὲ καὶ προσιστορεῖ [54], τῷ Πλάτωνι πρεσβυτέρῳ γενομένῳ μεταμελεῖν, ὡς οὐ

Quippe vox eſt ictus audientis ſenſus per aures ab aëre illatus. Icit enim aër a mouente re ictus: quod mouens ſi vehemens fuit, acute: ſi languidum, molliuſcule: et quidem vehemens ictus ac contentus ad aures celerius accidit: deinde aër circumiens et ictum aſſumens tardiorem, aſſequitur et ſecum ducit ſenſum.

Quomodo ait Timaeus, animas in terram, Lunam, et quae alia ſunt inſtrumenta temporis, diſperſas eſſe? An hoc modo moueri ſtatuebat terram, quo Solem, Lunam, et quinque planetas, quos conuerſionum cauſa appellat inſtrumenta temporis? et oportuit terram deuinctam circa axem Vniuerſi, non ita fabricatam intelligi, vt vno contento loco maneret, ſed quae conuerteretur et circumageretur? poſtmodo Ariſtarchus et Seleucus oſtenderunt. Sane hoc ille ita, vt poneret tantum, hic etiam pronuncians. Theophraſtus porro etiam id narrat, Platonem iam natu grandem poenitentia fuiſſe ductum, quod terram

54. ἱστορεῖ ſimplex dat Petau. a quo codice etiam proxime praecedens καὶ abeſt.

προσήκουσαν ἀποδόντι τῇ γῇ τὴν μέσην χώραν τοῦ παντός. ἢ τούτοις μὲν ἀντίκειται πολλὰ τῶν ὁμολογουμένως ἀρεσκόντων τῷ ἀνδρί. μεταγραπτέον δὲ τὸ χρόνου χρόνῳ, λαμβάνοντα ἀντὶ τῆς γενικῆς τὴν δοτικήν, καὶ δεκτέον, ὄργανα μὴ τοὺς ἀστέρας, ἀλλὰ τὰ σώματα τῶν ζώων, λέγεσθαι. καθάπερ Ἀριστοτέλης ὡρίσατο τὴν ψυχὴν ἐνδελέχειαν [55] σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. ὥστε τοιούτων [56] εἶναι τὸν λόγον· αἱ ψυχαὶ εἰς τὰ προσήκοντα ὀργανικὰ σώματα ἐν χρόνῳ κατεσπάρησαν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο παρὰ τὴν δόξαν ἐστίν. οὐ γὰρ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις, ὄργανα χρόνου τοὺς ἀστέρας εἴρηκεν, ὅπου καὶ τὸν ἥλιον αὐτὸν εἰς διορισμὸν καὶ φυλακὴν ἀριθμὸν χρόνου [57] γεγονέναι φησὶ μετὰ τῶν ἄλλων πλανητῶν. ἄριστον οὖν τὴν γῆν ὄργανον ἀκούειν χρόνου, μὴ κινουμένην, ὥσπερ τοὺς ἀστέρας, ἀλλὰ τῷ περὶ αὐτὴν μένουσαν ἀεὶ παρέχειν ἐκείνοις φερομένοις ἀνατο-

terram in medio Vniuerſi non ſuo loco collocauiſſet. An vero his repugnant multae aliae haud dubiae probatae Platoni ſententiae? Mutata igitur ſcriptura, datiuus chrono pro genitiuo chronu legendus videtur: vt intelligas, non ſidera, ſed animalium corpora, appellari inſtrumenta: quo modo Ariſtoteles animam definiuit actum corporis naturalis inſtrumentis praediti ac facultate vitae. Talis ergo fuerit ſententia: anima in congruentia ipſis et inſtrumentis praedita corpora in tempore ſunt diſperſae. Sed et haec aliena eſt opinio. Non enim ſemel, ſed ſaepius, ſtellas inſtrumenta temporis appellauit: quando etiam ipſum Solem ait cum reliquis errantibus ſtellis factum ad definiendos et cuſtodiendos temporis numeros. Optimum igitur fuerit ſic accipere, dici terram inſtrumentum temporis, non quae itidem, vt ſtellae, moueatur: ſed quod ſuo ipſa ſemper in loco manens, iis

55. In animae definitione Ariſtotelea ἐντελέχειαν eſſe, non ἐνδελέχειαν, ſciunt docti. *Xyl.*

56. τοιοῦτον Petau.

57. ἀριθμῶν χρόνῳ dant Petau. Ald. et Baſ. hinc Xylander ita annotat: ἀριθμῶν χρόνῳ erat. At ſenſus genitiuum exigit, et eo caſu legitur apud Platonem, pag. Baſ. 482. vnde haec deſcripta ſunt. Hactenus *Xylander.* Ex Vulc. affertur χρόνον.

58. ἐγ-

λὰς καὶ δύσεις, αἷς τὰ πρῶτα μέτρα τῶν χρόνων, ἡμέραι καὶ νύκτες, ὁρίζονται. διὸ καὶ Φύλακα καὶ δημιουργὸν αὐτὴν ἀτρεκῆ νυκτὸς καὶ ἡμέρας προσεῖπε. καὶ γὰρ οἱ τῶν ὡρολογίων γνώμονες οὐ συμμεθιστάμενοι ταῖς σκιαῖς, ἀλλὰ ἑστῶτες, ὄργανα καὶ χρόνου μέτρα γεγόνασι, μιμούμενοι τῆς γῆς τὸ ἐπιπροσθοῦν τῷ ἡλίῳ περὶ αὐτὴν ὑποφερομένῳ, καθάπερ εἶπεν Ἐμπεδοκλῆς·

Νύκτα δὲ γαῖα τίθησιν, ὑφισαμένη φαέεσσι.

τοῦτο μὲν οὖν τοιαύτην ἔχει τὴν ἐξήγησιν. ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἄν τις ὑπίδοιτο, μὴ παρὰ τὸ εἰκὸς ὁ ἥλιος καὶ ἀτόπως λέγηται μετὰ τῆς σελήνης καὶ τῶν πλανητῶν εἰς διορισμὸν χρόνου γεγονέναι. καὶ γὰρ ἄλλως μέγα τοῦ ἡλίου τὸ ἀξίωμα. καὶ ὑπ' αὐτοῦ Πλάτωνος ἐν Πολιτείᾳ βασιλεὺς ἀνηγόρευται παντὸς τοῦ αἰσθητοῦ καὶ κύριος, ὥσπερ τοῦ νοητοῦ τὸ ἀγαθόν. ἐκείνου γὰρ ἔκγονος [58] λέγεται, παρέχων τοῖς ὁρατοῖς μετὰ τοῦ φαίνεσθαι τὸ γίνεσθαι· καθάπερ ἀπ' ἐκείνου τὸ εἶναι καὶ τὸ γινώσκεσθαι τοῖς νοητοῖς ὑπάρχει. τὸν δὴ τοιαύτην φύσιν ἔχοντα

iis motu cuique ſuo citatis ortuum et occaſuum cauſa ſit: quibus primae temporum menſurae, dies et nox, definiuntur. Itaque cuſtodem eam, et veracem noctis dieique artificem dixit. Etenim horologiorum quoque gnomones, non quia vna cum vmbris locum mutent, ſed quia in ſuo loco perſiſtant, inſtrumenta ſunt dimetiendi temporis: eoque terram imitantur, quae Solis infra ipſam delati lumen intercipit. Sicut ait Empedocles:

Noctem terra facit, dum lucem intercipit almam.

Hoc ergo hanc habet expoſitionem. Id vero magis adhuc ſuſpicetur non nemo dictum eſſe praeter probabilitatem atque adeo abſurde, Solem et Lunam ac planetas factos eſſe ad diſtinctionem temporis. Nam cum alias magna eſt Solis dignitas, tum ab ipſo Platone in Republica vocatur rex dominuſque omnis ſenſilis naturae, ſicut Bonum naturae ſola mente cernendae. Nam Boni ſoboles dicitur, viſilibus rebus hoc dans, vt et ſint, et conſpiciantur: ſicut res, quae mente videntur ſola, id a Bono habent, vt ſint, et intelligantur. Eum igitur deum, tali natura tantaque potentia,

58. ἔγγονος Petau.

καὶ δύναμιν τηλικαύτην θεὸν, ὄργανον χρόνου γεγονέναι καὶ μέτρον ἐναργὲς τῆς πρὸς ἀλλήλας βραδυτῆτι καὶ τάχει τῶν ὀκτὼ σφαιρῶν διαφορᾶς, οὐ πάνυ δοκεῖ πρέπωδες, οὐδ' ἄλλως εὔλογον εἶναι. ῥητέον οὖν, τοὺς ὑπὸ τούτων ταραττομένους δι' ἄγνοιαν οἴεσθαι, τὸν χρόνον μέτρον εἶναι κινήσεως καὶ ἀριθμὸν κατὰ πρότερον καὶ ὕστερον, ὡς Ἀριστοτέλης εἶπεν· ἢ τὸ ἐν κινήσει ποσὸν, ὡς Σπεύσιππος, ἢ διάστημα κινήσεως. ἄλλο δ' οὐδὲν, ὡς ἔνιοι τῶν Στωϊκῶν ἀπὸ συμβεβηκότος ὁριζόμενοι, τὴν δ' [59] οὐσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν δύναμιν οὐ συνορῶντες, ἣν ὅ τε [60] Πίνδαρος ἔοικεν οὐ φαύλως ὑπονοῶν, εἰπεῖν· Ἄνα [61] τῶν πάντων ὑπερβάλλοντα χρόνον μακάρων· ὅ τε Πυθαγόρας, ἐρωτηθεὶς, τί χρόνος ἐστὶ, τὴν τοῦ οὐρανοῦ [62] ψυχὴν εἰπεῖν. οὐ γὰρ πάθος, οὐδὲ συμβεβηκὸς ἧς ἔτυχε κινήσεως ὁ χρόνος ἐστὶν, αἰτία δὲ καὶ δύναμις καὶ ἀρχὴ τῆς πάντα συνεχούσης τὰ γινόμενα συμμετρίας

tia, inſtrumentum temporis, ac conſpicuam menſuram diſcriminis, quod ratione tarditatis ac celeritatis octo orbibus inter ſe intercedit, non admodum dictu decorum ac probabile videtur. Reſpondendum eſt, eos, qui his rationibus turbantur, ignoratione labi, quod putant, tempus menſuram eſſe motus et numerum ſecundum prius ac poſterius, vt Ariſtoteles dixit: aut quantitatem in motu, vt Speuſippus: aut interuallum motus, aliud nihil, vt Stoicorum nonnulli: ab accidente ſcilicet rem definientes, naturam autem eius et vim non perſpicientes. Quam quidem Pindarus non inepte videtur intellectam protuliſſe his verbis:

Ad tempus, quod omnibus praeſtat coelitibus.

Pythagoras quoque interrogatus, quid eſſet tempus, animam Vniuerſi reſpondit. Non enim affectio, aut accidens, cuiuſuis motionis eſt tempus: ſed cauſa, vis, et principium omnia orta continentis concinnitatis atque ordinis, quo natura Vniuerſi moue-

59. δ' abeſt a Petau.
60. ὅ γε Petau.
61. ἀνὰ idem.
62. Pro τοῦ οὐρανοῦ Petau. exhibet τούτου: vnde Xylander ita annotat: τούτου mundum videtur ſignificare, aut potius locus eſſe mancus. Aliter in *Placitis* refert, lib. I. cap. 21.

63. Pro

καὶ τάξεως, ἣν ἡ τῦ ὅλυ φύσις ἔμψυχος ἦσα κινεῖται. μᾶλλον δὲ κίνησις ἦσα καὶ τάξις αὕτη καὶ συμμετρία, χρόνος καλεῖται. πάντα γὰρ δι' ἀψόφυ βαίνων κελεύθυ κατὰ δίκην τὰ θνητὰ ἄγει. καὶ γὰρ ἡ ψυχῆς ὐσία κατὰ τὺς παλαιὺς ἀριθμὸς ἦν αὐτὸς ἑαυτὸν κινῶν. διὸ δὴ καὶ Πλάτων ἔφη, χρόνον ἅμα μετ' ὐρανῦ γεγονέναι, κίνησιν δὲ καὶ πρὸ τῆς τῦ ὐρανῦ γενέσεως. χρόνος δ' ὐκ ἦν. ὐδὲ γὰρ τάξις, ὐδὲ μέτρον ὐδὲν, ὐδὲ διορισμὸς, ἀλλὰ κίνησις ἀόριστος, ὥσπερ ἄμορφος ὕλη χρόνυ καὶ ἀσχημάτιστος· ἐπικλύσασα δ' ἐν χρόᾳ καὶ καταβαλῦσα, τὴν μὲν ὕλην σχήμασι, τὴν δὲ κίνησιν περιόδοις, τὴν μὲν κόσμον ἅμα, τὴν δὲ χρόνον ἐποίησεν. εἰκόνες [63] δέ εἰσιν ἄμφω τῦ θεῦ, τῆς μὲν ὐσίας ὁ κόσμος, τῆς δ' ἀϊδιότητος ὁ [64] χρόνος ἐν κινήσει, καθάπερ ἐν γενέσει θεὸς ὁ κόσμος. ὅθεν ὁμῦ γεγονότας φησὶν ὁμῦ καὶ λυθήσεσθαι πάλιν, ἄν τις αὐτὺς καταλαμβάνῃ λύσις. ὐ γὰρ οἷόν τε χωρὶς χρόνυ τὸ γεννητὸν, ὥσπερ ὐδὲ τὸ νοητὸν, αἰῶνος, εἰ μέλλει τὸ ἀεὶ

mouetur, animata ea: aut potius ipſa, cum ſit motus et ordo ac concinnitas, tempus dicitur. Omnia enim mortalia iuſte temderat, viam abſque ſtrepitu ambulans ſuam. Etenim anima, ſecundum antiquos, numerus eſt ſe ipſum mouens. Itaque etiam Plato ait, tempus vna cum coelo exſtitiſſe, motum ante coeli ortum fuiſſe, tempus non item. Neque enim ordo tum erat, neque menſura, neque definitio: ſed motus infinitus, tanquam informis et rudis materia temporis: quae motio cum deinde figuris materiam, motum conuerſionibus, ſeu circuitionibus, informaſſet, ex altero mundum, ex altero tempus fecit. Haud iniuria autem ambo haec deo tribuuntur: ſubſtantiae mundus, aeternitati tempus in motu: ſicut in ortu mundus eſt deus. Itaque ſimul orta coelum et motum ſimul ait deſitura, ſiquidem eius interitus accidat. Fieri enim non poteſt, vt, quod ortum eſt, abſque tempore ſit, vt neque ſine aeternitate, id quod mente

63. Pro εἰκόνες dant εἰκότως Petau. Ald. et Baſ.

64. ὁ abeſt a Petau.

65. λεγι-

μένειν, τὸ δὲ μηδέποτε διαλύεσθαι γινόμενον. οὕτως οὖν ἀναγκαίαν πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔχων συμπλοκὴν καὶ συναρμογὴν ὁ χρόνος, οὐχ ἁπλῶς κίνησις, ἀλλ', ὥσπερ εἴρηται, κίνησις ἐν τάξει μέτρον ἐχούσῃ καὶ πέρατα καὶ περιόδους· ὧν ὁ ἥλιος ἐπιστάτης ὢν καὶ σκοπὸς, ὁρίζειν καὶ βραβεύειν καὶ ἀναδεικνύναι καὶ ἀναφαίνειν μεταβολὰς καὶ ὥρας, αἳ πάντα φέρουσι καθ' Ἡράκλειτον, οὐδὲ φαύλων, οὐδὲ μικρῶν, ἀλλὰ τῶν μεγίστων καὶ κυριωτάτων, τῷ ἡγεμόνι καὶ πρώτῳ θεῷ γίνεται συνεργός.

Περὶ τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἐν Πολιτείᾳ Πλάτωνος τὴν τοῦ λογικοῦ καὶ θυμοειδοῦς καὶ ἐπιθυμητικοῦ συμφωνίαν ἁρμονίᾳ μέσης καὶ ὑπάτης καὶ νήτης εἰκάσαντος ἄριστα, διαπορήσειεν ἄν τις, πότερον κατὰ τῆς μέσης τὸ θυμοειδὲς, ἢ τὸ λογιστικὸν [65] ἔταξεν· οὕτως γὰρ ἔν γε τούτοις οὐ δεδήλωκεν. ἡ μὲν οὖν κατὰ τόπον τῶν μερῶν τάξις εἰς τὴν τῆς μέσης χώραν [66] τίθεται τὸ θυμοειδὲς, τὸ δὲ λογιστικὸν [67], εἰς τὴν τῆς ὑπάτης.

te ſola percipitur: quando id ſemper manere debet, illud ortum nunquam diſſolui. Adeo itaque neceſſariam cum coelo habet complexionem et compagem tempus, non ſimpliciter motus, ſed (vt diximus) motus ordinatus, menſura ſua, finibus et reuolutionibus contentus, quibus praefectus Sol cum ſit, eorumque inſpector, vt definiat, temperet, producatque in lucem mutationes et diſcrimina temporum, quae, vt Heracletus dicebat, omnia ferunt: non vilibus, aut exilibus, ſed maximis ac praecipuis ſummamque continentibus in rebus principi ac primo deo operam nauat.

Cum Plato in Republica, de animae facultatibus diſſerens, conſonantiam rationis, eius, in qua irarum ardores exſiſtunt, et concupiſcentis optime comparauerit concentui imae, mediae et ſupremae chordae: haud abs re dubitauerit aliquis, rationemne, an vero iracundiae capacem vim, in medio collocauerit. Neque enim id ibi expreſſe ſignificauit. Sane facultatum ratione loci facta diſpoſitio, iraſcentem mediae chordae loco ponet, rationem ſummae, quam Graeci hypaten vocant. Antiquitus

65. λογικὸν Petau.
66. χώρας idem.
67. Haec verba, τὸ δὲ λογιστικὸν, vſque ad προσηγόρευεν, a Petau. abſunt.
68. For-

τὸ γὰρ ἄνω καὶ πρῶτον, ὕπατον οἱ παλαιοὶ προσηγόρευον· ᾗ καὶ Ξενοκράτης, Δία, τὸν ἐν μὲν τοῖς κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχουσιν, ὕπατον καλεῖ, νέατον δὲ, τὸν [68] ὑπὸ σελήνην. πρότερον [69] δὲ Ὅμηρος τὸν τῶν ἀρχόντων ἄρχοντα, θεὸν, ὕπατον κρειόντων προσεῖπε. καὶ δικαίως τῷ κρατίστῳ ἀποδέδωκε τὴν ἄνω χώραν ἡ Φύσις, ὥσπερ κυβερνήτην ἐνιδρύσασα τῇ κεφαλῇ τὸν λογισμὸν, ἔσχατον δὲ καὶ νέατον ἀποικίσασα πόῤῥω τὸ ἐπιθυμητικόν. ἡ γὰρ κάτω νεάτη προσαγορεύεται τάξις, ὡς δηλοῦσιν αἱ τῶν νεκρῶν κλήσεις νερτέρων καὶ ἐνέρων προσαγορευομένων. ἔνιοι δὲ καὶ τῶν ἀνέμων φασὶ τὸν κάτωθεν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς πνέοντα, νότον ὠνομάσθαι. ἣν οὖν τὸ ἔσχατον ἔχει πρὸς τὸ πρῶτον ἀντίθεσιν, καὶ τὸ νέατον πρὸς τὸ ὕπατον, ταύτην τοῦ ἐπιθυμητικοῦ πρὸς τὸ λογιστικὸν [70] ἔχοντος, οὐκ ἔστιν ἀνωτάτω μὲν εἶναι καὶ πρῶτον, ὕπατον δὲ μὴ εἶναι τὸ λογικὸν, ἀλλὰ ἕτερον. οἱ γὰρ ὡς κυρίαν δύναμιν αὐτῷ τὴν τῆς μέσης ἀποδιδόντες, ἀγνοοῦσιν, ὅτι τὴν κυριωτέ-

quitus enim primum et ſupremum ii hypaton dicebant. Ita etiam Xenocrates Iouem in rebus immutabilibus hypatum vocat, imum in iis, quae ſunt infra Lunam. Et ante eum Homerus principum principem, deum, vocauit ὕπατον κρειόντων. Iuſte autem natura praeſtantiſſimam partem ſummo ſtatuit loco, ratione gubernatoris inſtar in capite collocata: longe autem hinc, et vltimo atque infimo loco poſuit concupiſcentem vim. Vnus enim locus nete et neatos vocatur: quod ex mortuorum appellationibus patet, qui νέρτεροι et ἔνεροι dicuntur. Quidam etiam ventum, qui ex imo et obſcuro loco ſpirat, inde Notum vocari autumant. Quo itaque modo vltimum primo, imum ſummo opponitur: cum ſe concupiſcentia habeat eodem modo ad rationem: non poteſt ratio ſummum eſſe et primum, non etiam ſupremum, ſed aliud. Qui autem ei medium locum, vt principem, tribuunt, ignorant, ſe ei praeſtantiorem adimere, nempe

ſummum,

68. Forte νέατον δὲ, τὸν ἐν τοῖς ὑπὸ σελ. Et alia ſunt remedium deſiderantia. *Xylander*.

69. πρότερος Petau.

70. λογικὸν Petau.

71. Pro

ραν ἀφαιροῦνται τὴν τῆς ὑπάτης, μήτε τῷ θυμῷ, μήτε τῇ ἐπιθυμίᾳ, προσήκουσαν. ἑκάτερον γὰρ ἄρχεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν, οὐδέτερον δ' ἄρχειν, ἢ ἡγεῖσθαι τοῦ λογιστικοῦ πέφυκεν. ἔτι δὲ μᾶλλον τῇ φύσει φανεῖται τὸ θυμοειδὲς τῷ τόπῳ τὴν μέσην ἔχον ἐκείνων τάξιν. εἴ γε δὴ τῷ μὲν λογιστικῷ τὸ ἄρχειν, τῷ δὲ θυμοειδεῖ τὸ ἄρχεσθαι καὶ τὸ ἄρχειν κατὰ φύσιν ἐστὶν, ὑπηκόῳ μὲν ὄντι τοῦ λογισμοῦ, κρατοῦντι δὲ καὶ κολάζοντι τὴν ἐπιθυμίαν, ὅταν ἀπειθῇ τῷ λογισμῷ. καὶ καθάπερ ἐν γράμμασι τὰ ἡμίφωνα μέσα τῶν ἀφώνων ἐστὶ καὶ τῶν φωνηέντων, τῷ [71] πλέον ἐκείνων ἠχεῖν, ἔλαττον δὲ τούτων· οὕτως ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου τὸ θυμοειδὲς οὐκ ἀκράτως παθητικόν ἐστιν, ἀλλὰ φαντασίαν καλοῦ πολλάκις ἔχει μεμιγμένην ἀλόγῳ [72] τῇ τῆς τιμωρίας [73] ὀρέξει. καὶ Πλάτων αὐτὸς, εἰκάσας συμφύτῳ ζεύγει καὶ ἡνιόχῳ τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος, ἡνίοχον μὲν (ὡς παντὶ δῆλον) ἀπέφηνε τὸ λογιστικὸν, τῶν δ' ἵππων τὸ μὲν

summum, qui neque irascenti tribui, neque concupiscenti potest facultati: cum vtriusque ea sit natura, vt regi et obsequi rationi possit, neutrius, vt ei imperet. Magis etiam ita videbitur comparatum natura, vt irascendi vis in medio constituatur reliquarum. Nam rationis quidem ea est natura, vt imperet: irascendi facultatis, vt et regat et regatur, cum et pareat rationi, et compescat coërceatque concupiscentiam rationi non obedientem. Ac sicut literae eae, quae semiuocales dicuntur, mediae sunt inter mutas et vocales, quod his minus, iis plus habent: ita in animo hominis irascendi facultas, non intemperate patiendi potestatem habet tantum, sed saepe admixtam honesti imaginem, cum ratione ad vlciscendum fertur. Ipse Plato, cum animam pari equorum cognato et aurigae contulisset, aurigam (quod neminem fallit) rationem facit: de equis eum, qui concupiscendi

71. Pro τῷ Petau. habet τὸ, et pro ἠχεῖν dat ἔχειν, vtrumque vitiose. Caeterum posterius, nempe ἔχειν, exhibent etiam Ald. et Bas.

72. ἀλόγως] Certe sensus εὐλόγως poscit, aut οὐκ ἀλόγως, nisi forte ἀλόγῳ malis. *Xylander.*

73. Pro τιμωρίας Petau. dat μωρίας.

74. περὶ

περὶ τὰς ἐπιθυμίας, ἀπειθὲς καὶ ἀνάγωγον παντάπασι. περὶ ὦ ταλάσιον [74], κωφὸν, μάστιγι μετὰ κέντρων μόγις [75] ὑπεῖκον· τὸ δὲ θυμοειδὲς εὐήνιον [76] τὰ πολλὰ τῷ λογισμῷ καὶ σύμμαχον. ὥσπερ οὖν συνωρίδος οὐχ ὁ ἡνίοχός ἐστιν ἀρετῇ καὶ δυνάμει μέσος, ἀλλὰ τῶν ἵππων ὁ φαυλότερος μὲν τοῦ ἡνιόχου, βελτίων δὲ τοῦ ὁμοζύγου, οὕτω τῆς ψυχῆς οὐ τῷ κρατοῦντι τὴν μέσην ἀπένειμε τάξιν, ἀλλ' ᾧ πάθους μὲν ἧττον, ἢ τῷ πρώτῳ, λόγου δὲ μᾶλλον, ἢ τῷ τρίτῳ, μέτεστιν. αὕτη γὰρ ἡ τάξις καὶ τὴν τῶν συμφωνιῶν ἀναλογίαν φυλάσσει, τοῦ μὲν θυμοειδοῦς πρὸς τὸ λογικὸν, ὡς ὑπάτην [77] τὸ διὰ τεσσάρων· πρὸς δὲ τὸ ἐπιθυμητικὸν, ὡς νήτην τὸ διὰ πέντε· τοῦ δὲ λογιστικοῦ πρὸς τὸ ἐπιθυμητικὸν, ὡς ὑπάτη πρὸς νήτην τὸ διὰ πασῶν. ἐὰν δὲ τὸν λογι-

cupiſcendi vim refert, omnino contumacem et refractarium, hirtum circa aures, ſurdum, et qui vix flagello ſtimuliſque pareat: iraſcentem vero partem freno facile obſequentem rationis, eiusque adiutricem. Sicut ergo in bigis non auriga eſt virtute et poteſtate medius, ſed equorum alter deterior rectore, idemque iugali ſuo melior: ita in anima Plato non principi parti medium locum tribuit, ſed ei facultati, quae minus rationis habet, quam princeps pars, plus, quam tertia. Hic ordo etiam conſonantiarum proportionem conſeruat, cum iraſcendi facultas, mediae chordae vicem gerens, ad rationem, veluti hypaten, ſiue ſummam, referat diateſſaron, (Quartam vulgo dicunt) ad concupiſcentiam vero, vtpote quae neten, ſeu imam chordam, repraeſentat, diapente conficiat, quae Quinta vſurpatur. Ratio autem ad concupiſcentiam, tanquam hypate ad neten, diapaſon, ſiue Octauam, exhibet. At ſi medio loco rationem collocares,

74. περὶ ὦ ταλάσιον] Hoc quidem ſtare non poteſt, et *Talaſius* male huc vocetur. περὶ ὦτα λάσιον eſſe legendum, ſatis conſtat ex *Phaedro* Platonis, vnde hic locus deſumtus eſt. Supra ſimilem errorem notaui in de ει Delphico, ἐξώδια τρίβοντας pro ἔξω διατρίβοντας. *Xylander.* Et ſane περὶ ὦτα λάσιον dant Turn. et Vulc.

75. μόλις Petau.

76. εὐθύνιον idem.

77. Poſt ὑπάτην Petau. inſerit πρὸς νήτην.

78. ἔλκε-

σμὸν εἰς τὸ μέσον ἕλκωμεν [78], ἔσαι πλέον ὁ θυμὸς ἀπέχων τῆς ἐπιθυμίας, ὃν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων ἐπιθυμίᾳ ταὐτὸν εἶναι δι' ὁμοιότητα νομίζουσιν. ἢ τὸ μὲν τοῖς τόποις ἀπονέμειν τὰ πρῶτα καὶ τὰ μέσα καὶ τὰ τελευταῖα, γελοῖόν ἐσιν, αὐτὴν τὴν ὑπάτην ὁρῶντας ἐν μὲν λύρᾳ τὸν ἀνωτάτω καὶ πρῶτον, ἐν δ' αὐλοῖς τὸν κάτω καὶ τὸν τελευταῖον ἐπέχουσαν. ἔτι δὲ τὴν μέσην ἐν ᾧ τις ἂν χωρίῳ τῆς λύρας θέμενος ὡσαύτως ἁρμόσηται φθεγγομένην, ὀξύτερον μὲν ὑπάτης, βαρύτερον δὲ νήτης. καὶ γὰρ ὀφθαλμὸς οὐκ ἐν παντὶ ζώῳ τὴν αὐτὴν ἔχει τάξιν, ἐν παντὶ δὲ καὶ πανταχοῦ κείμενος κατὰ φύσιν ὁρᾶν ὁμοίως πέφυκεν. ὥσπερ οὖν ὁ παιδαγωγὸς καὶ πρόσθεν καὶ ὄπισθεν βαδίζων, ἄγειν λέγεται· καὶ ὁ τῶν Τρώων σρατηγὸς - ὁ τὲ μέν τε μετὰ πρώτοισι φάνεσκεν, Ἄλλοτε δ' ἐν πυμάτοισι κελεύων· ἑκατέρωθι δ' ἦν πρῶτος, καὶ τὴν πρώτην δύναμιν εἶχεν· οὕτω τὰ τῆς ψυχῆς μόρια δεῖ μὴ τοῖς τόποις καταβιάζεσθαι, μηδὲ τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀναλογίαν ἐξετάζειν. τὸ γὰρ τῇ θέσει πρῶτον ἱδρυ-

res, iam longius irafcendi vim a vi appetendi dimoueres: cum nonnulli philofophorum, fimilitudine harum moti, iram cum cupiditate idem ftatuerint effe. Quid quod ridiculum videtur, primum, medium et vltimum locis defcribere? cum videamus, hypaten in lyra fupremam, in tibia vltimam habere fedem: et quocunque loco mefen in lyra pofueris, eodem modo contentam, eam acutius hypata, grauius neta fonare. Sane oculus non in omnibus animalibus eundem obtinet locum: vbicunque autem fitus fit, hoc a natura habet, vt videat. Paedagogus etiam non praecedens, fed a tergo fequens, ducere dicitur: et Trojanorum ille ductor exercitus,

Nunc inter primos cernendus proelia obibat,
Nunc acies inter poftremas imperitabat:

vtrobique tamen primus erat, et primaria potentia pollebat. Eodem pacto animae facultates non loci ratione in ordinem cogendae funt; fed vires et proportio examinandae. Quod enim ratio in corpore

78. ἕλκομεν Petau.

79. ἀλό-

σθαι τὸ λογιστικὸν ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ συμβεβηκός ἐστι· τὴν δὲ πρώτην ἔχει καὶ κυριωτάτην δύναμιν, ὡς μέση πρὸς ὑπάτην μὲν τὸ ἐπιθυμητικὸν, νήτην δὲ τὸ θυμοειδὲς, τὸ χαλᾶν καὶ ἐπιτείνειν, καὶ ὅλως συνῳδὰ καὶ σύμφωνα ποιεῖν, ἑκατέρου τὴν ὑπερβολὴν ἀφαιρῶν, καὶ πάλιν, οὐκ ἐῶν ἀνίεσθαι παντάπασιν, οὐδὲ καταδαρθάνειν. τὸ γὰρ μέτριον καὶ τὸ σύμμετρον ὁρίζεται μεσότητι. μᾶλλον δὲ τοῦτ' ἀτελές ἐστι τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως μεσότητας ἐν τοῖς πάθεσι ποιεῖν, ἃς ἱερὰς καλοῦσιν οὐσίας, ἐχούσας τὴν τῶν ἄκρων πρὸς τὸν λόγον καὶ πρὸς ἄλληλα διὰ τοῦ λόγου σύγκρασιν· οὐ γὰρ ἡ συνωρὶς μέσον ἔχει τῶν ὑποζυγίων τὸ κρεῖττον. οὐδὲ τὴν ἡνιοχείαν ἀκρότητα θετέον, ἀλλὰ μεσότητα τῆς ἐν ὀξύτητι καὶ βραδυτῆτι τῶν ἵππων ἀμετρίας. ὥσπερ ἡ τοῦ λόγου δύναμις ἀντιλαμβανομένη κινουμένων ἀλόγως [79] τῶν παθῶν, καὶ συναρμόττουσα περὶ αὐτὴν εἰς τὸ μέτριον, ἐλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς μεσότητα καθίστησι.

corpore hominis principe loco ineſt, id per accidens fit. Primam autem atque primariam vim, tanquam meſa ad hypatam, ad partem appetentem, et vt ad netam ad partem iraſcentem habet ratio: quatenus vtramque et laxat et intendit, omninoque conſonantiam eorum efficit, vel auferendo id, quod eſt nimium, vel non ſinendo eas plane luxari atque torpere. Moderatum enim et concinnum quod ſit atque proportione reſpondens, mediocritate definitur. Imo autem hoc imperfectum eſt, rationis facultatis mediocritates in animi affectionibus facere, quas ſacras vocant ſubſtantias, extremorum ad rationem, et inter ſe ratione temperaturam habentes. Non enim in bigis medio loco habetur iumentorum praeſtantius: neque ſummo loco ponenda eſt aurigatio, ſed mediocritas in inaequalitate celeritatis atque tarditatis equorum. Quo modo rationis vis corripiens abſurde concitatos affectus, et ad ſe accommodans, inque modum redigens, mediocritatem inter nimium et parum conſtituit.

Cur

79. ἀλόγων Petau.

Διὰ τί Πλάτων εἶπε, τὸν λόγον ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων κεράννυσθαι; δοκεῖ γὰρ πάντα, πλὴν δυεῖν τούτων, τὰ μέρη τοῦ λόγου μηθέν· Ὅμηρον δὲ καὶ νεανιευσάμενον εἰς ἕνα στίχον ἐμβαλεῖν ἅπαντα τοῦτον·

Αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε τὸ σὸν γέρας· ὄφρ' εὖ εἰδῇς.

καὶ γὰρ ἀντωνυμία, καὶ μετοχὴ, καὶ ὄνομα, καὶ ῥῆμα, καὶ πρόθεσις, ἄρθρον, καὶ σύνδεσμος, καὶ ἐπίρρημα ἔνεστι. τὸ γὰρ[80] δὲ μόριον νῦν ἀντὶ τῆς εἰς προθέσεως τέτακται. τὸ γὰρ Κλισίηνδε, τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον τὸ Ἀθήναζε. τί δὴ ῥητέον ὑπὲρ τοῦ Πλάτωνος; ἢ ὅτι πρῶτον λόγον οἱ παλαιοὶ, τὴν τότε καλουμένην πρότασιν, νῦν δ' ἀξίωμα, προσηγόρευον; ὃ πρῶτον λέγοντες, ἀληθεύουσιν, ἢ ψεύδονται; τοῦτο δ' ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος συνέστηκεν, ὧν τὸ μὲν πτῶσιν οἱ διαλεκτικοὶ, τὸ δὲ κατηγόρημα καλοῦσιν. ἀκούσαντες γὰρ, ὅτι Σωκράτης φιλοσοφεῖ, καὶ πάλιν, ὅτι Σωκράτης τρέπεται, τὸν μὲν ἀληθῆ λόγον εἶναι, τὸν δὲ ψευδῆ φήσομεν, οὐδενὸς ἄλλου προσδεηθέντες. καὶ γὰρ εἰκὸς, ἀνθρώπους ἐν χρείᾳ

Cur dixit Plato, orationem e nominibus et verbis temperari? Omnes enim aliae partes orationis praeter has nihil fierent. Iuuenili quidem ſtudio quodam Homerus omnes in hunc verſum coniecit:

Αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε τὸ σὸν γέρας· ὄφρ' εὖ εἰδῇς.

Nam pronomen, participium, nomen, praepoſitio, articulus, coniunctio, et aduerbium ac verbum in eo ſunt, particula δὲ loco praepoſitionis εἰς poſita: cum κλισίηνδε tale ſit, quale eſt Ἀθήναζε. Quid ergo pro Platone afferemus? Nempe antiquos ab initio id orationem, ſiue λόγον, appellaſſe, quod enunciatum hodie, id eſt protaſis, aut axioma, Graecis dicitur: quod ſcilicet primum vbi effertur, veritas in eo, vel falſitas, ineſt. Ea vero oratio e nomine et verbo conſtat: hoc praedicatum, illud ſubiectum dialectici appellant. Cum enim haec audimus: Socrates philoſophatur, Socrates mutatur: nihil praeterea deſiderantes, alterum verum, alterum falſum eſſe dicimus. Apparet nempe, homines ab initio

80. γὰρ abeſt a Petau.

81. τύ-

λόγε τοπρῶτον καὶ φωνῆς ἐνάρθρε γενέσθαι, τάς τε πράξεις καὶ τὲς πράττοντας αὐτὰς καὶ τὰ πάθη καὶ τὲς πάσχοντας ἀλλήλοις διασαφεῖν καὶ ἀποσημαίνειν βελομένες. ἐπεὶ τοίνυν τῷ μὲν ῥήματι τὰ πράγματα καὶ τὰ πάθη, τῷ δ' ὀνόματι τὲς πράττοντας αὐτὰ καὶ πάσχοντας ἀποχρώντως δηλῦμεν, ὡς αὐτὸς εἴρηκε, ταῦτα σημαίνειν ἔδοξε. τὰ δ' ἄλλα φαίη τις ἂν ἐ σημαίνειν, οἷον οἱ στεναγμοὶ καὶ ὀλολυγμοὶ τῶν ὑποκριτῶν. καὶ νὴ Δία πολλάκις ἐπιμειδίασις καὶ ἀποσιώπησις ἐμφαντικώτερον ποιεῖ τὸν λόγον. ἐ μὴν ἀναγκαίαν ἔχειν πρὸς τὸ σημαίνειν, ὡς τὸ ῥῆμα, καὶ τὄνομα δύναμιν, ἀλλ' ἐπίθετόν τινα ποικίλλεσαν τὸν λόγον· ὥσπερ τὰ στοιχεῖα ποικίλλεσιν οἱ τὰ πνεύματα καὶ τὰς δασύτητας αὐτῶν, ἐκτάσεις τε καὶ συστολὰς ἐνίων αὐτὰ καθ' αὑτὰ στοιχεῖα τιθέμενοι, πάθη μᾶλλον ὄντα καὶ συμβεβηκότα, καὶ διαφορὰς στοιχείων, ὡς ἐδήλωσαν οἱ παλαιοὶ, διὰ τῶν ἑκκαίδεκα φράζοντες ἀποχρώντως καὶ γράφοντες. ἔπειτα σκόπει, μὴ παρακέωμεν τε Πλάτωνος, ἐκ τέτων κεράννυσθαι τὸν λόγον, ἐ διὰ τέτων, εἰρηκότος. εἶτα ὥσπερ ὁ τὸν λέγοντα τὸ φάρμακον ἐκ

itio ad hoc orationem et vocem articulis diſtinctam deſideraſſe, vt et actiones, et qui eas agerent, itemque affectiones, et qui iis afficerentur, inuicem ſignificare et explicare poſſent. Quoniam igitur actiones et affectiones verbo, qui agunt et afficiuntur, nomine ſatis diſerte exprimuntur, ſicut ipſe inquit: haec ſignificare ideo videntur. Reliqua autem dixerit aliquis non ſignificare. Verbi gratia, gemitus, et vlulatus hiſtrionum, atque adeo arriſio et reticentia interdum, faciunt, vt maiore vi ſermo aliquid exprimat: non tamen ita, vt nomen et verbum, neceſſariam habent ſignificandi vim, ſed adſcititiam quandam, quae orationem variet: quo pacto literas variant, qui ſpiritus et quantitates literis annotant, non literas, ſed affectiones potius, et accidentia atque differentias literarum. Quod manifeſtum fecerunt veteres, quibus XVI literae ſuffecerunt ad eloquenda et ſcribenda omnia. Porro vide, ne non obſeruemus, Platonem dicere, ex his, non per haec, orationem miſceri: ac proinde, vt ſi quis dicat,

κηρȣ̃ μεμίχθαι καὶ χαλβάνης συκοφαντῶν, ἐπεὶ τὸ πῦρ παρέλιπε καὶ τὸ ἀγγεῖον, ὧν χωρὶς ȣ̓κ ἐνῆν μεμίχθαι· καὶ ἡμεῖς ὁμοίως ἐγκαλῶμεν, ὅτι συνδέσμȣς καὶ προθέσεις καὶ τὰ τοιαῦτα παρῆκεν. ȣ̓ γὰρ ἐκ τȣ́των ὁ λόγος, ἀλλ' εἴπερ ἄρα διὰ τȣ́των καὶ ȣ̓κ ἄνευ τȣ́των κεράννυσθαι πέφυκεν. ȣ̓ γὰρ, ὥσπερ ὁ τὸ Τύπτειν [81] φθεγξάμενος, ἢ τὸ Τύπτεσθαι, καὶ πάλιν τὸ Σωκράτης, ἢ τὸ Πυθαγόρας, ἁμωσγέπως νοῆσαί τι καὶ διανοηθῆναι παρέσχηκεν· ȣ̓́τω τȣ̃ μὲν, ἢ γὰρ, ἢ περὶ, καθ' αὑτὸ ἐκφωνηθέντος, ἔςιν ἔννοιάν τινα λαβεῖν, ἢ πράγματος, ἢ σώματος· ἀλλ' ἐὰν μή τι [82] περὶ ἐκεῖνα καὶ μετ' ἐκείνων ἐκφέρηται, ψόφοις κενοῖς καὶ ἤχοις ἔοικεν· ὅτι ταῦτα μὲν ȣ̓́τε καθ' αὑτὰ σημαίνειν, ȣ̓́τε μετ' ἀλλήλων ȣ̓δὲν πέφυκεν, ἀλλ' ὅπως ἂν συμπλέκωμεν, ἢ μιγνύωμεν εἰς ταυτὸ συνδέσμȣς καὶ ἄρθρα καὶ προθέσεις, ἕν τι [83] πειρώμενοι κοινὸν ἐξ αὐτῶν ποιεῖν, τερετίζειν μᾶλλον, ἢ διαλέγεσθαι, δόξομεν. ῥήματος δ' ὀνόματι συμπλεκομένȣ, τὸ γενόμενον εὐθὺς διάλεκτός ἐςι καὶ λόγος. ὅθεν εἰκότως ἔνιοι μόνα ταῦ-

medicamentum e cera et galbano miſceri, aliquis id calumnians obiiciat, ignem et vas omiſſa eſſe, ſine quibus mixtio fieri non potuit: ita nos Platonem culpemus, quod coniunctiones et praepoſitiones aliaque id genus omiſerit. Non enim ex his oratio, tamen eorum opera, neque ſine his, confici videtur. Nam qui *verberare*, aut *verberari*, dicit, qui *Socrates*, aut *Pythagoras*: is vtcunque aliquid intelligendum ac cogitandum praebet: non item, ſi quis *Quidem*, aut *Enim*, ſeorſim pronunciet, licet concipere animo corporis, aut rei alicuius, notionem: ſed niſi talia vocabula cum nominibus et verbis efferuntur, inanibus ſonis ac ſtrepitibus ſimilia ſunt. Nam neque ſeorſim, neque inter ſe coniuncta illa, quicquam notant rei: ſed vtut coniungas inter ſe ac in vnum confundas coniunctiones, articulos et praepoſitiones, conatus aliquid vnum ex iis facere, videbimur inanes ſonos praecinere, non diſſerere. Nomine autem cum verbo conſtructo quod componitur, illico iam oratio eſt. Itaque non iniuria nonnulli

81. τύπτει, et paulo poſt τύπτεται, Petau.

82. Pro μή τι dant μὴ Petau. Ald. et Baſ.

83. Pro ἕν τι Petau. dat ἔτι.

84. Εὐδυ-

τα μέρη τȣ̃ λόγȣ τίθενται. καὶ Ὅμηρος ἴσως τȣ̃το βȣ́λεται δηλȣ̃ν ἑκάστοτε λέγων· -- ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν. ἔπος γὰρ τὸ ῥῆμα καλεῖν εἴωθεν, ὥσπερ ἐν τȣ́τοις·

Ὦ γύναι, ἦ μάλα τȣ̃το ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες. καί·

Χαῖρε, πάτερ, ὦ ξεῖνε, ἔπος δ' εἴπερ τι λέλεκται
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι.

ȣ̓́τε γὰρ σύνδεσμον, ȣ̓́τ' ἄρθρον, ȣ̓́τε πρόθεσιν, δεινόν ἐστι καὶ θυμαλγὲς εἰπεῖν, ἀλλὰ ῥῆμα πράξεως ἐμφατικὸν αἰσχρᾶς, ἐκ πάθȣς τινὸς ἀνεπιτηδείȣ. διὸ καὶ ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς εἰώθαμεν ἐπαινεῖν, ἢ ψέγειν, ȣ̔́τω πως λέγοντες· Ἀττικοῖς ὀνόμασιν ὁ δεῖνα κέχρηται, καλοῖς ῥήμασιν, ἢ πάλιν πεζοῖς. ȣ̓̔δὲ δὲ, πεζοῖς, ἢ καλοῖς πάλιν καὶ Ἀττικοῖς ἄρθροις ȣ̓κ ἂν εἴποι τις Εὐριπίδην, ἢ Θȣκυδίδην, διειλέχθαι. τί ȣ̓̃ν; (φήσαι τις ἂν) ȣ̓θὲν ταῦτα συμβάλλεται πρὸς λόγον; ἔγωγε φήσαιμ' ἂν, ὥσπερ ἅλας συμβάλλεσθαι πρὸς ὄψον,

nulli has tantum partes orationis ponunt. Atque Homerus etiam fortassis hoc declarare voluit, subinde dicens:

— ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν.

Verbum enim voce ἔπος solet innuere, vt in his:

Ὦ γύναι, ἦ μάλα τȣ̃το ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες. et:

Χαῖρε, πάτερ, ὦ ξεῖνε, ἔπος δ' εἴπερ τι λέλεκται
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι.

Non enim coniunctio, aut praepositio, aut articulus cum dicitur, animo dolor adfertur, sed verbum hoc *Efficitur*, actionem designans turpem a motu animi inepto profectam. Itaque etiam poëtas et scriptores laudantes, aut vituperantes, solemus dicere, aliquem vsum verbis Atticis, bonis, aut contra pedestribus: at talibus vsum articulis Thucydidem, aut Demosthenem, nemo diceret. Quid? inquies, nihilne reliquae partes ad orationem conducunt? Respondeo, sic conducere, vt salem ad obsonium,

 aquam

ὕδωρ δὲ πρὸς μάζαν. Εὔηνος[84] δὲ καὶ τὸ πῦρ ἔφασκεν ἡδυσμάτων εἶναι ἄριστον[85], οὔτε πῦρ, οὔτε ἅλας, ἑψήματος, ἢ βρώματος, ὧν ἀεὶ τυγχάνομεν δεόμενοι. οὕτως[86] ὁ λόγος πολλάκις ἐκείνων ἀπροσδεής ἐστιν. ὡς δοκεῖ μοι περὶ Ῥωμαίων λέγειν, ὧν μὲν λόγῳ νῦν ὁμοῦ τι πάντες ἄνθρωποι χρῶνται. προθέσεις τε γὰρ ἀφήρηκε, πλὴν ὀλίγων, ἁπάσας, τῶν τε καλουμένων ἄρθρων οὐθὲν[87] προσδέχεται τοπαράπαν, ἀλλ' ὥσπερ κρασπέδοις χρῆται τοῖς ὀνόμασι. καὶ οὐ θαυμαστόν ἐστιν, ὅπου καὶ Ὅμηρος ἐπέων κόσμῳ περιγενόμενος, ὀλίγοις τῶν ὀνομάτων[88] ἄρθρα ὥσπερ λαβὰς ἐκπώμασι δεομένοις, ἢ λόφους κράνεσιν ἐπιτίθησι. διὸ καὶ παράσημα τῶν ἐπῶν, ἐν οἷς ταῦτα ποιεῖ, γέγονεν, ὡς τό· Αἴαντι δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινε Τῷ Τελαμωνιάδῃ.

aquam ad mazam. Euenus quoque ignem condimentorum optimum dixit * dicimus, neque ignem, neque ſalem, rei elixae, aut cibi, quibus ſemper potimur: non ſicut oratio iſtis ſaepe videtur nihil indigere. Id quod de Romana lingua dicere poſſum, qua vere omnes hodie homines vtuntur. Praepoſitiones enim, paucis exceptis, omnes ſuſtulit, neque vllis omnino vtitur articulis, niſi ſicubi eos, tanquam fimbrias nominum, adhibet. Neque hoc eſt mirum: quando etiam Homerus, heroici carminis ornatu omnibus ſuperior, paucis nominibus articulos, tanquam poculis anſas, aut galeis criſtas, adiecit. Itaque etiam notati ſunt ii verſus, in quibus articuli exprimuntur, vt:

Αἴαντι δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινε
Τῷ Τελαμωνιάδῃ. — et:

Ποίεεν,

84. Εὔδυνος Petau.

85. Locus lacer et confuſus, ac qui ſolis coniecturis periculoſe curandus appareat. Eueni dictum etiam in libro de *adulatoris et amici diſcrimine* refertur, idemque Prodico tribuitur in praeceptis de tuenda ſanitate. Vt ſemel dicam, quid de locis hic abs me praeteritis ſenſerim, ſatis mea verſio docebit. Neque ingrati erimus meliora docti. *Xyl.* Caeterum pro ἄριστον Petau. dat λέγομεν.

86. Pro οὕτως Pet. dat οὐχ ὥσπερ.

87. οὐδὲν Petau.

88. Haec verba, ὀλίγοις τῶν ὀνομάτων, vſque ad δεομένοις, a Petau. abſunt.

89. τὸ

καὶ τό· Ποίεεν, ὄφρα τὸ [89] κῆτος ὑπεκπροφυγὼν ἀλέοιτο. καὶ βραχέα πρὸς τούτοις ἕτερα. τοῖς δ' ἄλλοις μυρίοις οὖσιν ἄρθρου μὴ προσόντος, οὐδὲν εἰς σαφήνειαν, οὐδὲ κάλλος, ἡ φράσις βλάπτεται. καὶ μὴν, οὔτε ζῶον, οὔτ' ὄργανον, οὔτε ὅπλον, οὔτ' ἄλλο τῶν ὄντων οὐθὲν, οἰκείου μέρους ἀφαιρέσει καὶ στερήσει πέφυκε γίνεσθαι κάλλιον, οὐδ' ἐνεργέστερον, οὐδὲ ἥδιον. λόγος δὲ, συνδέσμων ἐξαιρεθέντων, πολλάκις ἐμπαθεστέραν καὶ κινητικωτέραν ἔχει δύναμιν· ὡς ὁ τοιοῦτος·

Ἄλλον ζωὸν ἔχουσα νεούτατον, ἄλλον ἄουτον,
Ἄλλον τεθνειῶτα κατὰ μόθον ἕλκε ποδοῖϊν.

καὶ τὰ τοῦ Δημοσθένους ταυτί· Πολλὰ γὰρ ἂν ποιήσειεν ὁ τύπτων, ὧν ὁ παθὼν ἔνια οὐδ' ἂν ἀπαγγεῖλαι δύναιτο ἑτέρῳ· τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ· ὅταν ὑβρίζων, ὅταν ἐχθρὸς ὑπάρχων, ὅταν κονδύλοις, ὅταν ἐπὶ κόρρης· ταῦτα κινεῖ, ταῦτ' ἐξίστησιν αὐτῶν ἀνθρώπους ἀήθεις τοῦ προπηλακίζεσθαι. καὶ πάλιν· Ἀλλ' οὐ Μειδίας· ἀλλ' ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας λέγει, λοιδορεῖ-

Ποίεεν, ὄφρα τὸ κῆτος ὑπεκπροφυγὼν ἀλέοιτο.

Et pauca horum ſimilia. In aliis infinitis articulus omiſſus, neque perſpicuitati, neque elocutioni, quicquam detraxit. Et vero neque animal vllum, neque inſtrumentum, neque armorum genus, neque vlla denique alia res, partis ſuae alicuius ſublatione fieri ſolet pulchrior, efficacior, gratior. Oratio, coniunctionibus ademtis, ſaepe maiorem ſortitur ad mouendum vim, vt in hoc:

Ἄλλον ζωὸν ἔχουσα νεούτατον, ἄλλον ἄουτον,
Ἄλλον τεθνειῶτα κατὰ μόθον ἕλκε ποδοῖϊν.

Et iſta Demoſthenis: Multa facere poteſt verberans, quorum aliqua percuſſus ne indicare quidem alii poſſit: figura, vultu, voce, quando contumelioſe agens, quando inimicus, quando pugnis, quando in malam. Haec mouent, haec de ſtatu rationis deturbant homines, qui contumeliis non ſunt adſueti. Item: Quid? nonne Midias ab hac ipſa die perorat, criminatur, clamitat? Si

89. τὸ abeſt a Petau. vitioſe.

ται, βοᾷ, χειροτονεῖταί τι, Μειδίας Ἀναγυῤῥάσιος προβέβληται, Πλουτάρχῳ προξενεῖ, τὰ ἀπόῤῥητα οἶδεν, ἡ πόλις αὐτὸν οὐ χωρεῖ. διὸ καὶ σφόδρα τὸ ἀσύνδετον σχῆμα παρὰ τοῖς τέχνας γράφουσιν εὐδοκιμεῖ· τοὺς δ' ἄγαν νομίμους ἐκείνους καὶ μηδένα σύνδεσμον ἐκ τῆς συνηθείας ἀφιέντας, ὡς ἀργὴν καὶ ἀπαθῆ καὶ κοπώδη τῷ ἀμεταβλήτῳ τὴν φράσιν ποιοῦντας αἰτιῶνται. τὸ δὲ τοὺς διαλεκτικοὺς μάλιστα συνδέσμων δεῖσθαι πρὸς τὰς τῶν ἀξιωμάτων συναφὰς καὶ συμπλοκὰς καὶ διαζεύξεις, ὥσπερ ἡνιόχους ζυγῶν, καὶ τὸν Κύκλωπος Ὀδυσσέα λύγων πρὸς τῶν προβάτων [90] * οὐ μέρος λόγου τὸν [91] σύνδεσμον, ἀλλ' ὄργανόν τι συνδετικὸν [92] ἀποφαίνει, καθάπερ ὠνόμασται, καὶ συνεκτικὸν οὐ πάντων, ἀλλὰ τῶν οὐχ ἁπλῶς λεγομένων· εἰ μὴ καὶ τοῦ φορτίου, τὸν ἱμάντα, καὶ τοῦ βιβλίου, τὴν κόλλαν ἀξιοῦσι μέρος εἶναι, καὶ τὰς διανομὰς τοῦ πολιτεύματος, ὡς ἔλεγε Δημάδης,

Si in ſuffragia mittitur populus, Midias Anagyraſius obtruditur, Plutarchi publicus eſt hoſpes, arcana nouit, vrbs ipſum non capit? Hinc eſt, quod ea figura, qua coniunctiones omittuntur, valde ab iis commendatur, qui artis oratoriae praecepta ſcribunt. Iidemque eos, qui nimis adſtricti legibus ac conſuetudini nullam praetermittunt coniunctionem, incuſant, vt otioſam languidamque moleſtamque, eo, quod omni varietate careat, orationem efficientes. Iam res ipſa oſtendit, dialecticos, qui maxime coniunctionibus opus habent ad connexiones, aut disiunctiones, enunciatorum, ita eas vſurpare, vt iugo auriga vtitur et viminibus Vlyſſes ad oues Cyclopis. Non enim partem orationis, aut compagem, iſta vocabula, ſed colligandi inſtrumentum, ſignificant, quod ipſa docet appellatio: neque conſtringuntur iis omnia, ſed ea tantum, quae non dicuntur ſimpliciter; niſi velis etiam lorum oneris, et gluten libri partem eſſe, ac diuiſiones pecuniae partem reipublicae gerendae: quomodo Demades dixit, pecuniam, quae populo ex aerario dabatur

90. Haec quatuor verba, λύγων πρὸς τῶν προβάτων, abſunt a Petau.

91. Pro τὸν dant οὐ Ald. et Baſ.

92. συνδεκτικὸν Petau.

93. Poſt

κόλλαν ὀνομάζων τὰ θεωρητικὰ τῆς δημοκρατίας. ποῖος δὲ σύνδεσμος ὅτως[93] ἐκ πολλῶν ἀξίωμα ποιεῖ συμπλέκων καὶ συνάπτων, ὡς ἡ μάρμαρος τὸν συλλιπαινόμενον διὰ τοῦ πυρὸς σίδηρον; ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ λέγεται, τοῦ σιδήρου μέρος, καίτοι ταῦτά γε τοῖς κεραννυμένοις ἐνδυόμενα καὶ συντηκόμενα ποιεῖ τι καὶ πάσχει κοινὸν ἐκ πλειόνων. τοὺς δὲ συνδέσμους εἰσὶν οἱ μὴ νομίζοντες ἕν τι ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἐξαρίθμησιν εἶναι τὴν διάλεκτον, ὥσπερ ἀρχόντων ἐφεξῆς ἡμερῶν καταλεγομένων. καὶ μὴν τῶν γε λοιπῶν ἡ μὲν ἀντωνυμία περιφανῶς γένος ὀνόματός ἐστιν, οὐχ ῇ πτώσεων μετέχει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ κυριωτάτην ἅμα τῇ φύσει ποιεῖν δεῖξιν ἐννοίας[94] ἐπὶ τῶν ὡρισμένων ἐκφερομένας. καὶ οὐκ οἶδ᾽, ὅτι μᾶλλον ὁ Σωκράτην φθεγξάμενος, ἢ ὁ τοῦτον εἰπὼν, ὀνομαστὶ πρόσωπον δεδήλωκεν. ἡ δὲ καλουμένη μετοχὴ, μίγμα ῥήματος οὖσα καὶ ὀνόματος, καθ᾽ ἑαυτὴν μὲν οὐκ ἔστιν, (ὥσπερ οὐδὲ τὰ κοινὰ θηλυκῶν καὶ ἀρ-

batur ad ſpectaculorum vſum, gluten eſſe popularis in republica ſtatus. Quae vero coniunctio ita ex multis vnum facit pronunciatum copulando atque connectendo, vt marmor colliquefactum igni ferrum conſtringit? Neque tamen marmor ferri pars vel eſt, vel dicitur. Quanquam id quidem genus res, dum in liquata ſubeunt atque penetrant, et afficiunt et afficiuntur viciſſim. Coniunctiones ſunt qui cenſeant non vnum aliquid efficere, ſed eſſe recenſionem, tanquam cum ordine aliquot enumerantur, qui deinceps magiſtratum geſſerint. Porro ad reliquas quod attinet orationis partes, pronomen manifeſto nominis eſt ſpecies: non tantum quia caſus habet eoſdem: ſed quod quaedam prolata propriiſſime id, quod ante definitum dicendo fuit, exprimunt. Neque video, quid amplius dicat, qui Socratem, quam qui nominatim hunc hominem dicat. Quod participium appellatur, mixtum quidpiam e nomine et verbo, ipſum pro ſe nihil eſt, vt neque communia foemineorum et virilium

93. Poſt οὕτως codex quidam, cuius nomen reticetur, inſerit ἕν.

94. Pro ἐννοίας dant ἰδίας Petau. Ald. et Baſ.

ῥενικῶν ὀνόματα) συντάττεται δὲ ἐκείνοις, ἐφαπτομένη τοῖς μὲν χρόνοις, τῶν ῥημάτων, ταῖς δὲ πτώσεσι, τῶν ὀνομάτων. οἱ δὲ διαλεκτικοὶ τὰ τοιαῦτα καλοῦσιν ἀνακλάστους, οἷον ὁ φρονῶν ἀπὸ τοῦ φρονίμου, καὶ ὁ σωφρονῶν ἀπὸ τοῦ σώφρονός ἐστιν, ὡς ὀνομάτων καὶ προσηγορίαν καὶ δύναμιν ἔχοντα. τάς γε μὴν προθέσεις ἔστιν ἐπικράνοις καὶ βάσεσι καὶ ὑποθέμασιν, ὡς οὐ λόγους, ἀλλὰ περὶ τοὺς λόγους μᾶλλον οὔσας, ὁμοιοῦν. ὅρα δὲ, μὴ κόμμασι καὶ θραύσμασιν ὀνομάτων ἐοίκασιν, ὥσπερ γραμμάτων σπαράγμασι καὶ κεραίαις οἱ σπεύδοντες γράφουσι. τὸ γὰρ Ἐμβῆναι καὶ Ἐκβῆναι, συγκοπὴ προφανής ἐστι [95] τοῦ Ἐντὸς βῆναι καὶ τοῦ Ἐκτὸς βῆναι, καὶ τὸ Προγενέσθαι, τοῦ Πρότερον γενέσθαι, καὶ τὸ Καθίζειν, τοῦ Κάτω ἵζειν [96]. ὥσπερ ἀμέλει τὸ Λίθους βάλλειν καὶ Τοίχους ὀρύσσειν, Λιθοβολεῖν καὶ Τοιχωρυχεῖν, ἐπιταχύνοντες, καὶ σφίγγοντες τὴν φράσιν, λέγουσι. διὸ χρείαν μέν τινα τῷ λόγῳ παρέχεται τούτων ἕκαστον, μέρος δὲ λόγου καὶ στοιχεῖον οὐδέν ἐστι, πλὴν, ὥσ-

rilium nomina. Conſtruitur ergo cum nomine et cum verbo, temporum ratione verba, caſuum cauſa nomina attingens. Dialectici talia vocant ἀνακλάστους, quaſi ſi refracta, aut decerpta, diceres: quia ſcilicet nominum et appellationum vim habent: vt cum militantem pro milite, amantem pro amatore diceres. Praepoſitiones galearum criſtis, et baſibus atque ſubiicibus licet comparare, quod non verba ſint, ſed circa orationem verſentur. Tu vide, ne fruſtis potius fragmentisque vocabulorum ſimiles ſint: ſicut literarum portiunculis et apicibus ſcribunt, qui feſtinant. Nam ἐμβῆναι et ἐκβῆναι manifeſtum eſt conciſa eſſe pro integris ἐντὸς βῆναι, et ἐκτὸς βῆναι, et προγενέσθαι loco πρότερον γενέσθαι, et καθίζειν pro καταΐζειν: ſicut haud dubie etiam λίθους βάλλειν et τοίχους ὀρύττειν feſtinantes orationemque coarctantes dixere λιθοβολεῖν et τοιχωρυχεῖν. Proinde vnumquodque horum vſum orationi aliquem praeſtat, pars autem et elementum eius non eſt. Hoc enim (vt docuimus) ſolis nomini et verbo debetur hono-

95. Haec verba, συγκοπὴ προφανής ἐστι, vſque ad ἐκτὸς βῆναι, abſunt a Petau.

96. Pro κάτω ἵζειν dant καταΐζειν Ald. et Baſ.

περ εἴρηται, τὸ ῥῆμα καὶ τοὔνομα, ποιοῦντα τὴν πρώτην τό τ' ἀληθὲς καὶ — τὸ ψεῦδος δεχομένην σύνθεσιν, ἣν οἱ μὲν πρότασιν, οἱ δ' ἀξίωμα, Πλάτων δὲ λόγον προσηγόρευκεν.

honoris, quae primam iſtam conficiunt iuncturam, in qua verum falſumue locum habet, quam protaſin alii, alii axioma, Plato logon, ſiue orationem, appellat.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΙΜΑΙΩ ΨΥΧΟΓΟΝΙΑΣ.

Ὁ ΠΑΤΗΡ ΑΥΤΟΒΟΥΛΩ

ΚΑΙ ΠΛΟΥΤΑΡΧΩ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

PLVTARCHI

COMMENTARIVS, DE ANIMAE PROCREATIONE, QVAE IN TIMAEO PLATONIS DESCRIBITVR.

PATER FILIIS AVTOBVLO ET PLVTARCHO S.

Ἐπεὶ τὰ πολλάκις εἰρημένα καὶ γεγραμμένα σποράδην ἐν ἑτέροις ἕτερα, τὴν Πλάτωνος ἐξηγουμένοις δόξαν, ἣν εἶχεν ὑπὲρ ψυχῆς, ὡς ὑπενοοῦμεν ἡμεῖς, οἴεσθε δεῖν εἰς ἓν συναχθῆναι, καὶ τυχεῖν ἰδίας ἀναγρα-

Quandoquidem cenſuiſtis colligenda, et peculiari comprehendenda commentario ea, quae ſparſe vel diſſeruimus, vel ſcripſimus, alias alia, quibus Platonis de anima ſententiam interpretati ſumus ita, vt nobis ſenſiſſe is viſus fuit: cum ea diſputatio,

φῇς, τὸν λόγον [1] τοῦτον οὔτ' ἄλλως εὐμεταχείριστον [2] ὄντα, καὶ διὰ τὸ τοῖς πλείστοις τῶν ἀπὸ Πλάτωνος ὑπεναντιοῦσθαι, δεόμενον [3] παραμυθίας, προεκθήσομαι τὴν λέξιν, ὡς ἐν Τιμαίῳ γέγραπται. Τῆς ἀμεροῦς [4] καὶ ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ἐχούσης οὐσίας, καὶ τῆς αὖ περὶ τὰ σώματα γινομένης μεριστῆς, τρίτον ἐξ ἀμφοῖν ἐν μέσῳ συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος, τῆς τε ταυτοῦ φύσεως αὖ πέρι καὶ τῆς θατέρου· καὶ κατὰ ταῦτα συνέστησεν ἐν μέσῳ τοῦ τ' ἀμεροῦς αὐτὴν καὶ τοῦ κατὰ τὰ σώματα μεριστοῦ, καὶ τρία λαβὼν αὐτὰ ὄντα, συνεκεράσατο εἰς μίαν πάντα ἰδέαν, τὴν θατέρου φύσιν δύσμικτον οὖσαν εἰς τὸ αὐτὸ συναρμόττων βίᾳ. μιγνὺς δὲ μετὰ τῆς οὐσίας, καὶ ἐκ τριῶν ποιησάμενος ἕν, πάλιν ὅλον τοῦτο μοίρας εἰς ἃς [5] προσῆκε διένειμεν. ἑκάστην δὲ τούτων ἔκ τε ταυτοῦ καὶ θατέρου καὶ τῆς οὐσίας μεμιγμένην. ἤρχετο δὲ διαιρεῖν ὧδε ταῦτα πρῶτον, ὅσας παρέσχηκεν τοῖς ἐξηγουμένοις διαφορὰς, ἄπλετον ἔργον ἐστὶ διελθεῖν ἐν τῷ

putatio, alioqui tractatu difficilis, etiam excuſatione opus habeat, quia pleriſque Platonicorum nonnihil aduerſatur, ipſa ego verba de Timaeo Platonis proponam. Ea ex natura, quae indiuidua eſt, ſemperque eodem modo habet, tum ex ea, quae circum corpora diuiſioni eſt obnoxia, tertium quoddam genus intermedium contemperauit, quod etiam inter Eiuſdem et Diuerſi naturam medio loco intercederet: ac proinde id conſtituit in medio indiuiduae naturae, et eius, quae circa corpus eſſet diuidua. Haec deinde tria ſumſit, et in vnam omnia ideam, ſiue ſpeciem, contemperauit, Diuerſi naturam, quae difficulter miſcetur, in Idem vi concinnans. Miſcens autem cum natura, vbi ex tribus vnum feciſſet, totum hoc in partes, quot eſſe conueniebat, diuiſit: quarum quaeuis conflata eſſet ex Eodem, Diuerſo, et ſubſtantia. Sic autem coepit diuidere. Iam primum narrare, haec quantam interpretibus materiam diſſentiendi praebuerit, in praeſentia immenſi eſſet operis: ſuperuacanei etiam

1. τοῦ λόγου Turn. et Vulc.
2. εὐμεταχειρίστου iidem.
3. δεομένου iidem.
4. τῆς ἀμεροῦς] Apud Platonem ἀμερίστου legitur, cui τὸ μεριστὸν mox opponitur. Sed et τὸ ἀμερὲς pro eodem paulo poſt ponitur. *Xylander.*
5. εἰς ἃς pro ὅσας mendoſe legitur. *Xylander.*

6. Pro

παρόντι, πρὸς δὲ ὑμᾶς ἐντετυχηκότας ὁμȣ̃ ταῖς πλείϛαις καὶ περιττόν. ἐπεὶ δὲ τῶν δοκιμωτάτων ἀνδρῶν τȣ̀ς μὲν Ξενοκράτης προσηγάγετο, τῆς ψυχῆς τὴν ȣ̓σίαν, ἀριθμὸν αὐτὸν ὑφ' ἑαυτȣ̃ κινȣ́μενον ἀποφηνάμενος, οἱ δὲ Κράντορι τῷ Σολιεῖ προσέθεντο, μιγνύντι τὴν ψυχὴν ἔκ τε τῆς νοητῆς καὶ τῆς περὶ τὰ αἰσθητὰ δοξαϛῆς φύσεως, οἶμαί τι τὴν τȣ́των ἀνακαλυφθέντων σαφήνειαν ὥσπερ ἐνδόσιμον ὑμῖν παρέξειν. ἔϛι δὲ βραχὺς ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁ λόγος· οἱ μὲν γὰρ ȣ̓δὲν, ἢ γένεσιν ἀριθμȣ̃, δηλȣ̃σθαι νομίζȣσι τῇ μίξει τῆς ἀμερίϛȣ καὶ μεριϛῆς ȣ̓σίας. ἀμέριϛον μὲν γὰρ εἶναι τὸ ἓν, μεριϛὸν δὲ τὸ πλῆθος. ἐκ δὲ τȣ́των γίνεσθαι τὸν ἀριθμὸν τȣ̃ ἑνὸς ὁρίζοντος τὸ πλῆθος, καὶ τῇ ἀπειρίᾳ πέρας ἐντιθέντος, ἣν καὶ δυάδα καλȣ̃σιν ἀόριϛον. καὶ Ζαράτας, ὁ Πυθαγόρȣ διδάσκαλος, ταύτην μὲν ἐκάλει τȣ̃ ἀριθμȣ̃ μητέρα, τὸ δὲ ἓν πατέρα. διὸ καὶ βελτίονας εἶναι τῶν ἀριθμῶν, ὅσοι τῇ μονάδι προσεοίκασι. τȣ̃τον δὲ μήπω ψυχὴν τὸν ἀριθμὸν εἶναι. τὸ γὰρ κινητικὸν καὶ τὸ κινητὸν [6] ἐνδεῖν αὐτῷ. τȣ̃ δὲ ταυτȣ̃ καὶ τȣ̃ ἑτέρȣ

etiam apud vos, qui pleraſque ſententias legiſtis. Sed quoniam praeſtantiſſimorum virorum quoſdam Xenocrates ad ſe pertraxit, animam dicens numerum eſſe, qui a ſe ipſo moueatur: alii Crantorem Solenſem amplexi ſunt, qui animam miſceri dixit e duabus naturis, quarum altera mente cernatur, alia opinabilis ſit et ſenſilibus inhaereat: niſi fallor, horum, vbi explicata fuerint, perſpicuitas quoddam nobis exordium ſuggeret. Eſt autem de vtroque breuis diſputatio. Nam priores animam nihil putant intelligi debere, quam exortum numeri, indiuiduae et diuiduae naturae mixtione geniti. Vnitatem nimirum eſſe indiuiduam, diuiduam multitudinem: hinc naſci numerum, vnitate multitudinem definiente, terminumque infinitati imponente, quam binarium infinitum appellant. Zaratas quoque, Pythagorae diſcipulus, binarium vocauit numeri matrem, vnitatem patrem: ideoque meliores numeros eos eſſe dixit, qui adſimiles eſſent vnitati. Hunc tamen numerum nondum eſſe animam: ei enim deeſſe adhuc vim, qua moueat et moueatur. Eodem autem

6. Pro κινητὸν Turn. dat ἀκίνητον.

7. Legi-

συμμιγέντων, ὧν τὸ μέν ἐϛι κινήσεως ἀρχὴ καὶ μεταβολῆς, τὸ δὲ μονὴν ψυχῆς [7] γεγονέναι, μηδὲν ἧττον τῦ ἱϛάναι καὶ ἵϛαϑαι δύναμιν, ἢ τῦ κινεῖϑαι καὶ κινεῖν, ἔσαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Κράντορα μάλιϛα τῆς ψυχῆς ἴδιον ὑπολαμβάνοντες ἔργον εἶναι τὸ [8] κρίνειν τά τε νοητὰ καὶ τὰ αἰϑητὰ, τάς τε τέτων ἐν αὐτοῖς καὶ πρὸς ἄλληλα γινομένας διαφορὰς καὶ ὁμοιότητας, ἐκ πάντων φασὶν, ἵνα πάντα γινώσκῃ, συγκεκρᾶϑαι τὴν ψυχήν. ταῦτα δ' εἶναι τέτλαρα, τὴν νοητὴν φύσιν ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχεσαν, καὶ τὴν περὶ τὰ σώματα παϑητικὴν καὶ μεταβλητήν· ἔτι δὲ τὴν ταυτῦ καὶ τῦ ἑτέρε, διὰ τὸ κἀκείνων ἑκατέραν μετέχειν ἑτερότητος καὶ ταυτότητος. ὁμαλῶς δὲ πάντες ἔτοι χρόνῳ μὲν οἴονται τὴν ψυχὴν μὴ γεγονέναι, μηδ' εἶναι γεννητὴν, πλείονας δὲ δυνάμεις ἔχειν, εἰς ἃς ἀναλύοντα ϑεωρίας ἕνεκα τὴν ἐσίαν αὐτῆς, λόγῳ τὸν Πλάτωνα γινο-

autem et Diuerfo mixtis, (quorum alterum motus eſt et mutationis initium, alterum quietis) animam exſtitiſſe, vim ſcilicet non minus ſiſtendi et inſiſtendi, quam mouendi et motus percipiendi. Crantor, vt qui id maxime proprium animae officium putaret, iudicare ſenſilia et ſub intellectum cadentia, eorumque et inter ſe in ſuo et inuicem in diuerſo genere diſcrimina atque ſimilitudines: animam, vt omnia poſſit cognoſcere, ex omnibus ait eſſe concretam. Eſſe autem haec quatuor, naturam, quae mente duntaxat cernitur, ſemperque eodem habet modo: tum eam, quae corporibus adeſt, mutabilem atque perpeſſionibus obnoxiam: ad haec Eiuſdem et Diuerſi, quod etiam iſtarum vtraque particeps ſit Eiuſdem et Diuerſi proprietatum. Iſti omnes aeque ita ſentiunt, animam tempore non eſſe ortam, neque originem competere in eam: ſed pluribus eſſe praeditam facultatibus, in quas eam Plato contemplationis gratia diſſoluens,

7. Legitur μονὴν ψυχῆς, prorſus contra ſententiam. ταυτὸ vocat nimirum μονῆς, quietis motui oppoſitae, principium, vt τὸ ἕτερον mutationis. Sic itaque lego hunc locum: συμμιγέντων (ὧν τὸ, &c. τὸ δὲ μονῆς) ψυχὴν γ. Nec dubito, quin ſic etiam Turnebus legerit. *Xyl.* Ex Turn. nempe atque Vulc. affertur τὸ δὲ μονῆς ψυχήν.

8. Pro τὸ Ald. exhibet τῦ.

9. ἀπλῶν

μένην ὑποτίθεσθαι καὶ συγκεραννυμένην. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ κόσμου διανοούμενον, ἐπίστασθαι μὲν ἀΐδιον ὄντα καὶ ἀγέννητον· τὸ δὲ ᾧ τρόπῳ συντέτακται καὶ διοικεῖται καταμαθεῖν οὐ ῥάδιον ὁρῶντα τοῖς μήτε γένεσιν αὐτοῦ, μηδὲ τῶν γεννητικῶν σύνοδον ἐξ ἀρχῆς προϋποθεμένοις, ταύτην τὴν ὁδὸν τραπέσθαι. τοιούτων δὲ τῶν καθόλου λεγομένων, ὁ μὲν Εὔδωρος οὐδετέρους ἀμοιρεῖν οἴεται τοῦ εἰκότος· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι τῆς Πλάτωνος ἀμφότεροι διαμαρτάνειν δόξης, εἰ κανόνι τῷ πιθανῷ χρηστέον, οὐκ ἴδια δόγματα περαίνοντας, ἀλλ' ἐκείνῳ τι βουλομένους λέγειν ὁμολογούμενον. ἡ μὲν ἐκ τῆς νοητικῆς καὶ τῆς αἰσθητικῆς οὐσίας λεγομένη μίξις οὐ διασαφεῖται, πῆ ποτε ψυχῆς μᾶλλον, ἢ τῶν ἄλλων ὅ τι ἄν τις εἴπῃ, γένεσίς ἐστιν. αὐτός τε γὰρ ὁ κόσμος οὗτος, καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον αὐτοῦ συνέστηκεν ἔκ τε σωματικῆς οὐσίας καὶ νοητῆς· ὧν ἡ μὲν ὕλην καὶ ὑποκείμενον, ἡ δὲ μορφὴν καὶ εἶδος τῷ γενομένῳ παρέσχε. καὶ τῆς μὲν ὕλης τὸ μετοχῇ καὶ εἰκασίᾳ τοῦ νοητοῦ μορφωθὲν εὐθὺς

ſoluens, ponat natam eſſe et commixtam. Eademque illum de mundo etiam ſenſiſſe: quem cum ſciret eſſe aeternum et nunquam ortum, videret autem, difficulter conſiderari poſſe, quo modo compoſitus eſſet et gubernaretur, niſi quis ortum eius et cauſarum ipſum conficientium congreſſionem ab initio poſuiſſet: iſti viae ac rationi inſtitiſſe. His ita vniuerſe dictis, Eudorus neutrum putat non habere pro ſe aliquid probabile. Mihi, ſi probabilitas pro regula iudicandi ſit habenda, vtrique videntur a Platonis opinione aberraſſe: ſi non propria placita concinnare, ſed conſentientia Platonis ſententiae dicere ſit propoſitum. Quippe illa e mente comprehenſibili et e ſenſili natura mixtione, quam dicunt, non declaratur, qui animae magis, quam aliarum quarumuis rerum, ſit procreatio. Nam cum ipſe mundus, tum quaelibet eius pars, ex iſtis duabus conſtat naturis: quarum haec materiam et ſubiectum, illa formam et ſpeciem rei naſcenti praebuit: et quidquid materiae informatum eſt, participatione atque adſimilatione intelligibilis (ſic enim liceat vocare eam, quae ſola mente percipitur) naturae ſtatim hoc conſequitur, vt tangi videri-

ἀπτὸν καὶ ὁρατόν [9] ἐστιν, ἡ ψυχὴ δὲ πᾶσαν αἴσθησιν ἐκπέφευγεν. ἀριθμόν γε μὴν [10] ὁ Πλάτων οὐδέποτε τὴν ψυχὴν προσεῖπεν, ἀλλὰ φύσιν [11] αὐτοκίνητον ἀεὶ, καὶ κινήσεως πηγὴν καὶ ἀρχήν. ἀριθμῷ δὲ καὶ λόγῳ καὶ ἁρμονίᾳ διακεκόσμηκε τὴν οὐσίαν αὐτῆς ὑποκειμένην καὶ δεχομένην τὸ κάλλιστον εἶδος ὑπὸ τούτων ἐγγινόμενον. οἶμαι δὲ, μὴ ταυτὸν εἶναι τῷ κατὰ ἀριθμὸν συνεστάναι τὴν ψυχὴν τὸ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἀριθμὸν ὑπάρχειν· ἐπεὶ καθ' ἁρμονίαν συνέστηκεν. ἁρμονία δ' οὐκ ἔστιν, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ψυχῆς ἀπέδειξεν. ἐκφανῶς δὲ τούτοις ἠγνόηται τὸ περὶ ταυτοῦ καὶ τοῦ ἑτέρου. λέγουσι γὰρ, ὡς τὸ μὲν στάσεως, τὸ δὲ κινήσεως συμβάλλεται δύναμιν εἰς τὴν τῆς ψυχῆς γένεσιν· αὐτοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Σοφιστῇ τὸ ὂν καὶ τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον, πρὸς δὲ τούτοις στάσιν καὶ κίνησιν, ὡς ἕκαστον ἑκάστου διαφέρον, καὶ πέντε ὄντα, χωρὶς ἀλλήλων τιθεμένου καὶ διορίζοντος. ὅ γε μὴν οὗτοί τε κοινῇ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν χρωμένων Πλάτωνι, φοβούμενοι καὶ παραλυπούμενοι [12], πάντα μηχα-

viderique possit. Anima autem omnem sensum subterfugit. Plato quidem animam nusquam dixit esse numerum: sed motum, qui se ipsum semper cieat, fonsque sit et principium motus: naturam vero eius numero et harmonia exornauit, subiectam his, formamque in se pulcherrimam recipientem. Puto autem, non idem esse, secundum numerum animam esse constitutam, et, naturam animae esse numerum. Nam secundum contentionem (sic harmoniam dico) constituta, harmonia non est anima, vt ipse in Phaedone demonstrauit. Liquet autem, hos vim Eiusdem et Diuersi ignorauisse, dum alterum quietis, alterum motus caussam faciunt: cum Plato in Sophista Ens, Idem, Diuersum, Motum, Statum, vt quinque numero, et omnia a se inuicem differentia, posuerit. Quod autem communiter hi, et plerique Platonis sectatorum, timentes atque aegre ferentes, omnia moliuntur,

9. ἀπτὸν ὁρατὸν] Καὶ inserui inter haec duo vocabula. Sic et Turnebus. *Xylander.*

10. μὴν abest ab Ald. et Bas. E Turn. affertur ἀριθμόν γε καί.

11. Pro φύσιν dant κίνησιν Ald. et Bas.

12. παραμυθούμενοι Turn. et Vulc.

13. τὸ

νῶνται, καὶ παραβιάζονται καὶ στρέφουσιν, ὥς τι δεινὸν καὶ ἄρρητον οἰόμενοι δεῖν περικαλύπτειν καὶ ἀρνεῖσθαι, τήν τε τοῦ κόσμου τήν τε τῆς ψυχῆς αὐτοῦ γένεσιν καὶ σύστασιν, οὐκ ἐξ ἀϊδίου συνεστώτων, οὐδὲ τὸν ἄπειρον χρόνον οὕτως ἐχόντων, ἰδίᾳ τε λόγου τέτευχε, καὶ νῦν ἀρκέσει ῥηθὲν, ὅτι τὸν ἐπὶ θεῶν ἀγῶνα καὶ λόγον, ᾧ Πλάτων ὁμολογεῖ φιλοτιμότατα καὶ παρ' ἡλικίαν πρὸς τοὺς ἀθέους κεχρῆσθαι, συγχέουσι, μᾶλλον δὲ ὅλως ἀναιροῦσιν. εἰ γὰρ ἀγέννητος ὁ κόσμος ἐστὶν, οἴχεται τῷ Πλάτωνι τὸ πρεσβύτερον τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν οὖσαν ἐξάρχειν μεταβολῆς καὶ κινήσεως πάσης, ἡγεμόνα καὶ πρωτουργὸν (ὡς αὐτὸς εἴρηκεν) ἐγκαθεστῶσαν. τίς δ' οὖσα καὶ τίνος ὄντος ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος προτέρα καὶ πρεσβυτέρα λέγεται γεγονέναι, προϊὼν ὁ λόγος ἐνδείξεται. τοῦτο γὰρ ἠγνοημένον ἔοικε τὴν πλείστην ἀπορίαν καὶ ἀπιστίαν παρέχειν τὸν ἀληθοῦς δόξης. πρῶτον οὖν, ἣν ἔχω περὶ τούτων διάνοιαν, ἐκθήσομαι, πιστούμενος τῷ εἰκότι, καὶ παραμυθούμενος, ὡς ἔνεστι, τὸ ἀληθὲς τοῦ λόγου [13]

untur, vique peruertunt, putantque, tanquam flagitiosam et infandam sententiam debere occultari et negari, quae mundum eiusque animam non ex sempiternis constituit principiis, neque infinito tempore talem fuisse affirmat: id peculiari disputatione explicatum est: et nunc tantum satis est dicere, istos concertationem, qua Plato fatetur summa contentione et praeter aetatem se vsum aduersus eos, qui deum esse negant, confundere, aut potius totam tollere. Si enim origine caret mundus, actum est de Platonis sententia, qui animam corpore priorem aetate, initium ait motui ac quieti praebuisse intus habitantem, eorumque ducem et primam effectricem causam fuisse. Quae autem anima, et quo corpore, cuius anima sit, antiquior fuerit, in progressu orationis aperietur. Hoc enim ignoratum, videtur plurimum inuexisse dubitationis, et de fide verae sententiae tantundem derogasse. Principio meam de re sententiam explicabo, eique fidem, quantam possum, faciam probabilitate inducenda, qua id, quod alienum plerisque et contrarium receptis videbitur opinio-

13. τὸ ἀληθὲς τοῦ λόγου] Illud ἀληθὲς plane repugnat sensui. ἀλλόκοτον, aut aliquid tale, requiritur. *Xylander.*

καὶ παράδοξον. ἔπειτα ταῖς λέξεσιν ἐπάξω, συνοικειῶν ἅμα τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν ἀπόδειξιν. ἔχει γὰρ ὕτω κατά γε τὴν ἐμὴν τὰ πράγματα δόξαν. κόσμον τόνδε (φησὶν Ἡράκλειτος) ὔτε τις θεῶν, ὔτ' ἀνθρώπων, ἐποίησεν, ὥσπερ φοβηθεὶς, μὴ θεῦ ἀπογνόντες, ἄνθρωπόν τινα γεγονέναι τῦ κόσμυ δημιυργὸν ὑπονοήσωμεν. βέλτιον ὖν, Πλάτωνι πειθομένυς, τὸν μὲν κόσμον ὑπὸ θεῦ γεγονέναι λέγειν καὶ ᾄδειν. ὁ μὲν γὰρ κάλλιςος τῶν γεγονότων, ὁ δ' ἄριςος τῶν αἰτιῶν. τὴν δ' ὐσίαν καὶ ὕλην, ἐξ ἧς γέγονεν, ὐ γενομένην, ἀλλὰ ὑποκειμένην ἀεὶ τῷ δημιυργῷ, εἰς διάθεσιν καὶ τάξιν αὐτῆς, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐξομοίωσιν, ὡς δυνατὸν ἦν, παρασχεῖν. ὐ γὰρ ἐκ τῦ μὴ ὄντος ἡ γένεσις, ἀλλ' ἐκ τῦ μὴ καλῶς, μηδ' ἱκανῶς, ἔχοντος, ὡς οἰκίας, καὶ ἱματίυ, καὶ ἀνδριάντος. ἀκοσμία γὰρ ἦν τὰ πρὸ τῆς τῦ κόσμυ γενέσεως. ἀκοσμία δὲ, ὐκ ἀσώματος, ὐδ' ἀκίνητος, ὐδ' ἄψυχος· ἀλλ' ἄμορφον μὲν καὶ ἀσύςατον τὸ σωματικὸν, ἔμπληκτον δὲ καὶ ἄλογον τὸ κινητικὸν ἔχυσα. τῦτο δ' ἦν ἀναρμοςία ψυχῆς ὐκ ἐχύσης λό-

opinionibus, excuſem. Poſtea ipſis verbis cum interpretationem, tum demonſtrationem, accommodabo. Sic enim res habet, vt mea quidem fert ſententia. Mundum hunc, Heracletus ait, neque deorum quiſquam, neque hominum fecit, metuens ſcilicet, ne, poſtquam de diis deſperauiſſemus, hominem aliquem mundi opificem fuiſſe ſuſpicaremur. Praeſtat itaque, Platonis ſententiam ſequi, atque hoc et dicere et canere, mundum a deo eſſe factum. Nam et mundus omnium operum eſt pulcherrimum, et deus omnium cauſarum praeſtantiſſima. Subſtantiam autem et materiam, ex qua factus eſt mundus, non natam, ſed ſemper ſubiectam opifici diſponendam ſe et ordinandam, adque ipſius ſimilitudinem, quantum eius fieri poteſt, effingendam praebuiſſe. Non enim ex eo, quod nihil eſſet, exſtitit mundus, ſed ex eo, quod non pulchre, non recte, aut perfecte, eſſet: quo modo fiunt domus, veſtis, ſtatua. Fuit nimirum, antequam mundus naſceretur, materies, non corporis eo, non motus, non animae expers: ſed corpore informi atque incompoſito, temerario et bruto motu praeditum. Erat autem hoc ipſum inconcinnitas

animae

γον. ὁ γὰρ θεὸς οὔτε σῶμα τὸ ἀσώματον, οὔτε ψυχὴν τὸ ἄψυχον ἐποίησεν, ἀλλ' ὥσπερ ἁρμονικὸν ἄνδρα καὶ ῥυθμικὸν οὐ φωνὴν ποιεῖν, οὐδὲ κίνησιν, ἐμμελῆ δὲ φωνὴν καὶ κίνησιν εὔρυθμον ἀξιοῦμεν. οὕτως ὁ θεὸς οὔτε τοῦ σώματος τὸ ἁπτὸν καὶ ἀντίτυπον, οὔτε τῆς ψυχῆς τὸ φανταστικὸν καὶ κινητικὸν αὐτὸς ἐποίησεν· ἀμφοτέρας δὲ τὰς ἀρχὰς παραλαβὼν, τὴν μὲν ἀμυδρὰν καὶ σκοτεινὴν, τὴν δὲ ταραχώδη καὶ ἀνόητον, ἀτελεῖς δὲ τοῦ προσήκοντος ἀμφοτέρας καὶ ἀορίστους, ἔταξε καὶ διεκόσμησε καὶ συνήρμοσε, τὸ κάλλιστον ἀπεργασάμενος καὶ τελειότατον ἐξ αὐτῶν ζῶον. ἡ μὲν οὖν σώματος οὐσία τῆς λεγομένης ὑπ' [14] αὐτοῦ πανδεχοῦς φύσεως, ἕδρας τε καὶ τιθήνης τῶν γεννητῶν οὐχ ἑτέρα τις ἐστίν. τὴν δὲ τῆς ψυχῆς ἐν Φιλήβῳ μὲν, ἀπειρίαν κέκληκεν, ἀριθμοῦ καὶ λόγου στέρησιν οὖσαν, ἐλλείψεώς τε καὶ ὑπερβολῆς καὶ διαφορᾶς καὶ ἀνομοιότητος, ἐν αὐτῇ πέρας οὐδὲν, οὐδὲ μέτρον ἔχουσαν· ἐν δὲ Τιμαίῳ, τὴν τῇ ἀμερί-

animae proportione carentis. Etenim deus neque corpus de incorporeo, neque animam de inanimo redigit. Sed quo modo virum modorum numerorumque musicorum peritum non vocem, aut motum, sed concinnam vocem, numerosumque motum, efficere volumus: ita deus neque corpori, vt tangi et resistere, neque animae, vt imaginari et mouere posset, indidit: sed vtrumque sumens principium, alterum obscurum et tenebricosum, alterum turbulentum et amens, ambo imperfecta atque indefinita iis ordinandis, digerendis atque concinnandis, pulcherrimum et perfectissimum confecit animal. Ergo corporis natura alia non est, quam quae ab eo omnium receptaculum, sedes, nutrixque dicitur rerum ortarum. Animae autem naturam in Philebo appellat infinitatem, vtpote numeri et rationis priuationem, et in qua defectus, abundantiae, differentiae, dissimilitudinis nullus terminus insit, nulla mensura. In Timaeo autem cum dicitur indiui-

14. ἀπ' αὐτοῦ dant Ald. et Bas. vnde Xylander haec annotat: Malim ὑπ' αὐτοῦ. Sed quia aliquando istae particulae confunduntur, non contendo. Qui confusionem librariis, non auctoribus, imputandam credent, ὑπ' reponent. Dixi de hac re alibi.

στῳ συγκεραννυμένην φύσει, καὶ περὶ τὰ σώματα γίνεσθαι λεγομένην μεριστὴν, οὔτε πλῆθος ἐν μονάσι καὶ στιγμαῖς, οὔτε μήκει καὶ πλάτει λέγεσθαι νομιστέον, ἃ σώμασι προσήκει, καὶ σωμάτων μᾶλλον, ἢ τῆς ψυχῆς, ἐστὶν, ἀλλὰ τὴν ἄτακτον καὶ ἀόριστον, αὐτοκίνητον δὲ καὶ κινητικὴν ἀρχὴν, ἐκείνην, ἣν πολλαχοῦ μὲν ἀνάγκην, ἐν δὲ τοῖς Νόμοις ἄντικρυς ψυχὴν ἄτακτον εἴρηκε καὶ κακοποιόν· αὕτη γὰρ ἦν ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν, νοῦ δὲ καὶ λογισμοῦ καὶ ἁρμονίας ἔμφρονος μετέσχεν, ἵνα κόσμου ψυχὴ γένηται. καὶ γὰρ τὸ πανδεχὲς καὶ ὑλικὸν ἐκεῖνο μέγεθος μὲν ἐκέκτητο καὶ διάστημα καὶ χώραν· κάλλους δὲ καὶ μορφῆς καὶ σχημάτων μετριότητος, ἐνδεῶς εἶχεν. ἔλαχε δὲ τούτων, ἵνα γῆς, καὶ θαλάττης, καὶ οὐρανοῦ, καὶ ἀστέρων, φυτῶν τε καὶ ζώων παντοδαπὰ σώματα καὶ ὄργανα γίνηται κοσμηθέν. οἱ δὲ τὴν ἐν Τιμαίῳ λεγομένην ἀνάγκην, ἐν δὲ Φιλήβῳ περὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς ἀμετρίαν καὶ ἀπειρίαν τῇ ὕλῃ προστιθέντες, ἀλλὰ μὴ τῇ ψυχῇ γε οὐ θήσονται[15], τὸ τὴν ὕλην ἀεὶ μὲν ἄμορφον καὶ

indiuiduae commixta naturae, et quae circa corpora verſans diuidua appelletur: neque multitudo vnitatum, aut punctorum, intelligi debet, neque longitudines, aut latitudines: quae corporibus conueniunt, et corporum magis ſunt, quam animae: ſed incompoſitum, infinitum, ſe ipſum mouens et praeditum mouendi facultate principium illud, quod ſaepe neceſſitatem, in Legibus autem palam animam inordinatam dixit et maleficam. Ipſa enim ex ſeſe natura talis erat: mentem autem et rationem harmoniamque ſolertem nacta eſt, vt fieret mundi anima. Nam omnium capax illa materies magnitudinem, interuallum, ſpatiumque habebat, pulchritudine, ſpecie, formarumque mediocritate indigebat. Adepta autem ea eſt, dum ita exornata fuit, vt terrae, maris, coeli, ſtellarum, plantarum, animaliumque omnis generis corpora et inſtrumenta exſiſterent. At qui neceſſitatem, quae in Timaeo dicitur, in Philebo infinitas atque menſurae vacuitas ob exſuperantiam et defectum, materiae, non animae, adſcribunt: quo pacto id defendent, quod materiam idem ſemper informem,

15. ψυχῇ * γε οὐ θήσονται] *quo tandem modo tuebuntur:* Turnebus:

ἀσχημάτιστον ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι, καὶ πάσης ποιότητος καὶ δυνάμεως οἰκείας ἔρημον· εἰκάζεσθαι δ' ἀώδεσιν ἐλαίοις, ἃ πρὸς τὰς βαφὰς οἱ μυρεψοὶ λαμβάνουσιν. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ ἄποιον καὶ ἀργὸν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀῤῥεπὲς αἰτίαν κακοῦ καὶ ἀρχὴν ὑποτίθεσθαι τὸν Πλάτωνα, καὶ καλεῖν ἀπειρίαν, αἰσχρὰν καὶ κακοποιὸν, αὖθις δ' ἀνάγκην, πολλὰ τῷ θεῷ δυσμαχοῦσαν καὶ ἀφηνιάζουσαν. ἡ γὰρ ἀναστρέφουσα τὸν οὐρανὸν, (ὥσπερ ἐν Πολιτικῷ λέγεται) καὶ ἀνελίττουσα πρὸς τοὐναντίον ἀνάγκη, καὶ σύμφυτος ἐπιθυμία, καὶ τὸ τῆς πάλαι ποτὲ φύσεως σύντροφον πολλῆς μετέχον ἀταξίας, πρὶν εἰς τὸν νῦν κόσμον ἀφικέσθαι, πόθεν ἐγγέγονε τοῖς πράγμασιν, εἰ τὸ μὲν ὑποκείμενον ἄποιον ἦν ὕλη καὶ ἄμοιρον αἰτίας ἁπάσης, ὁ δὲ δημιουργὸς ἀγαθὸς καὶ πάντα βουλόμενος αὐτῷ κατὰ δύναμιν ἐξομοιῶσαι; τρίτον δὲ παρὰ ταῦτα μηθέν. αἱ γὰρ Στωϊκαὶ καταλαμβάνουσιν ἡμᾶς ἀπορίαι, τὸ κακὸν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀναιτίως καὶ

formem, omnis qualitatis et facultatis propriae vacuam asserit, similemque ait esse olei odoris expertis, quo ad tingendum vtantur vnguentarii. Fieri enim nequit, vt, quod suapte natura qualitatis exsors, otiosum et informe est, id Plato causam mali principiumque ponat, vocetque infinitatem turpem ac maleficam, rursusque necessitatem frequenter deo repugnantem et frenos excutientem. Illa enim, quae (vt in Politico ait) coelum in contrariam torquet partem, necessitas et innata cupiditas, et illius priscae naturae vna quasi educata confusio, antequam in hunc mundum veniret, vndenam in res inuecta est: si subiectum qualitate carebat, materies nullam vim causae habens, opifex autem bonus ipse, omnia sibi, quantum res ferret, similia voluit facere? Nihil enim est tertium. Nam hic in Stoicorum delabemur angustias, qui malum ex non ente absque causa et procreatione introdu-

nebus: siue meliorem lectionem, siue coniecturam secutus, quam valde probo, etsi, quid legendum duxerit, suspicari lubricum. [Pro οὐ nempe Turn. codex habet τοῦ] Post verba Platonis ex ipso auctore corrige, ac nostra versione: et quidem non vno loco, sed compluribus. *Xylander*.

ἀγεννήτως ἐπεισάγοντας. ἐπεὶ τῶν γ' ὄντων οὔτε τὸ ἀγαθὸν, οὔτε τὸ ἄποιον, εἰκός ἐστιν οὐσίαν κακοῦ καὶ γένεσιν παρασχεῖν. ἀλλὰ ταυτὸ Πλάτων οὐκ ἔπαθε τοῖς ὕστερον, οὐδὲ παριδὼν, ὡς ἐκεῖνοι, τὴν μεταξὺ τῆς ὕλης καὶ τοῦ θεοῦ τρίτην ἀρχὴν καὶ δύναμιν, ὑπέμεινε τῶν λόγων τὸ ἀτοπώτατον, ἐπεισόδιον οὐκ οἶδα ὅπως ποιοῦντα τῶν κακῶν φύσιν ἀπ' αὐτομάτου κατὰ συμβεβηκός. Ἐπικούρῳ μὲν γὰρ οὐδ' ἀκαρὲς ἐγκλῖναι τὴν ἄτομον συγχωροῦσιν, ὡς ἀναίτιον ἐπεισάγοντι κίνησιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. αὐτοὶ δὲ κακίαν καὶ κακοδαιμονίαν τοσαύτην, ἑτέρας τε περὶ σῶμα μυρίας ἀτοπίας καὶ δυσχερείας, αἰτίαν ἐν ταῖς ἀρχαῖς οὐκ ἐχούσας [16], κατ' ἐπακολούθησιν γεγονέναι λέγουσιν· ὁ δὲ Πλάτων οὐχ οὕτως· ἀλλὰ τήν γε ὕλην διαφορᾶς ἁπάσης ἀπαλλάττων, καὶ τοῦ θεοῦ τὴν τῶν κακῶν αἰτίαν ἀπωτάτω τι θέμενος, ταῦτα περὶ τοῦ κόσμου γέγραφεν ἐν τῷ Πολιτικῷ· Παρὰ μὲν γὰρ τοῦ ξυνθέντος [17] πάντα τὰ καλὰ κέκτηται· παρὰ δὲ τῆς ἔξωθεν [18] ἕξεως ὅσα χαλεπὰ καὶ ἄδικα ἐν οὐρανῷ γί-

troducunt: quando de his, quae ſunt, neque bonum, neque qualitatis vacuum, probabile eſt ſubſtantiam et originem malo praebuiſſe. Caeterum Platoni non accidit idem, quod poſterioribus, neque neglecta (quod his vſu venit) tertia facultate et principio, quod inter materiam et deum eſt medio loco, admiſit abſurdiſſimum illud commentum, quod neſcio quomodo malorum naturam aliunde irrepſiſſe per accidens et caſu fingit. Sane Epicuro ne momentaneam quidem atomi inclinationem concedunt, quod eum dicant motum abſque cauſa ex non ente introducere. Ipſi malitiam, tantumque miſeriarum, aliaſque circa corpus infinitas incommoditates et difficultates, quarum nulla in principiis cauſa ſit, ex conſecutione quadam aiunt exſtitiſſe. Non ita Plato: ſed cum materiam omni diſcrimine liberaſſet, deumque a malorum cauſa quam longiſſime collocaſſet, haec in Politico ſcripſit de mundo. Is enim ab eo, qui ipſum compoſuit, omnia eſt adeptus bona. Quae autem moleſta et iniuſta fiunt in coelo, cum

16. Pro ἐχούσας dant ἔχοντες Turn. et Vulc.

17. τοῦ ξυνελθόντος iidem.

18. ἔμπροσθεν iidem.

19. Viden-

νεται, ταῦτ' ἐξ ἐκείνης αὐτός τε ἔχει, καὶ τοῖς ζώοις ἐναπεργάζεται. καὶ μικρὸν ἔτι προελθών· Προϊόντος δὲ (φησὶ) τοῦ χρόνου, καὶ λήθης ἐγγινομένης ἐν αὐτῷ, μᾶλλον δυναστεύει τὸ τῆς παλαιᾶς ἀναρμοστίας πάθος, καὶ κινδυνεύει διαλυθεὶς εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος ἄπειρον ὄντα τόπον δύναι πάλιν. ἀνομοιότης δὲ περὶ τὴν ὕλην, ἄποιον καὶ ἀδιάφορον οὖσαν, οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ μετὰ πολλῶν ἄλλων καὶ Εὔδημος [19] ἀγνοήσας, κατειρωνεύεται τοῦ Πλάτωνος, ὡς οὐκ αὐτὴν πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ μητέρα καὶ τιθηνὴν προσαγορευομένην, αἰτίαν κακῶν, ῥίζαν, ἀρχὴν ἀποφαίνοντος. ὁ γὰρ Πλάτων μητέρα μὲν καὶ τιθηνὴν καλεῖ τὴν ὕλην· αἰτίαν δὲ κακοῦ, τὴν κινητικὴν τῆς ὕλης, καὶ περὶ τὰ σώματα γινομένην μεριστὴν, ἄτακτον καὶ ἄλογον, οὐκ ἄψυχον δὲ κίνησιν, ἣν ἐν Νόμοις (ὥσπερ εἴρηται) ψυχὴν ἐναντίαν καὶ ἀντίπαλον τῇ ἀγαθουργῷ προσεῖπε. ψυχὴ γὰρ αἰτία κινήσεως καὶ ἀρχὴ, νοῦς δὲ, τάξεως καὶ συμφωνίας περὶ κίνησιν. ὁ γὰρ

cum ipſum ab externo habitu habet, tum in animalibus etiam efficit. Ac paulo poſt: Progreſſu autem temporis, obliuione ei obrepente, magis adhuc obtinuit priſcae inconcinnitatis morbus, periculumque eſt, ne diſſolutus rurſum ſubeat infinitum diſſimilitudinis locum. Diſſimilitudo autem non eſt in materia, quae caret qualitate et differentiis. Quod cum aliis multis ignorans Eudemus, Platonem ſubſannat, quaſi hic, dum ſaepenumero matrem et nutricem rerum vocat materiam, etiam malorum cauſam, radicem, principium dixerit. Plato enim matris nutricisque nomine materiam afficit: cauſam autem malorum eam vim, quae materiam mouet, et circa corpora eſt partilis, inordinata, bruta, non tamen animae exſors motio, facit, quam in Legibus, vt dixi, animam vocat contrariam et aduerſantem beneficae. Anima enim cauſa eſt et principium motus: mens, ordinis et conſonantiae in motu. Neque deus materiam otioſam

19. Videndum, an is *Eudemus* ſit, qui ſupra *Eudorus* legitur, vt et infra de medietatibus, *Xylander*.

θεὸς οὐκ ἀνέστησε[20] τὴν ὕλην ἀργοῦσαν, ἀλλ' ἔστησεν ὑπὸ τῆς ἀνοήτου ταραττομένην αἰτίας. οὐδ' ἀρχὰς τῇ φύσει μεταβολῆς καὶ παθῶν παρέσχεν, ἀλλ' οὔσης ἐν πάθεσι παντοδαποῖς καὶ μεταβολαῖς ἀτάκτοις, ἐξεῖλε τὴν πολλὴν ἀοριστίαν καὶ πλημμέλειαν, ἁρμονίᾳ καὶ ἀναλογίᾳ καὶ ἀριθμῷ χρώμενος ὀργάνοις, ὧν ἔργον ἐστὶν, οὐ μεταβολῇ καὶ κινήσει ἑτερότητος πάθη καὶ διαφορὰς παρέχειν τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπλανῆ καὶ στάσιμα, καὶ τοῖς κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἔχουσιν ὅμοια ποιεῖν. ἡ μὲν οὖν διάνοια τοιαύτη (κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν) τοῦ Πλάτωνος. ἀπόδειξις δὲ πρώτη μὲν, ἡ τῆς λεγομένης καὶ δοκούσης αὐτοῦ πρὸς ἑαυτὸν ἀσυμφωνίας καὶ διαφορᾶς λύσις. οὐδὲ γὰρ σοφιστῇ κραιπαλῶντι, πόθεν γε δὴ Πλάτωνι τοιαύτην ἄν τις ἀναθείη, περὶ οὓς ἐσπουδάκει μάλιστα τῶν λόγων ταραχὴν καὶ ἀνωμαλίαν, ὥστε τὴν αὐτὴν φύσιν ὁμοῦ καὶ ἀγέννητον ἀποφαίνειν καὶ γενομένην. ἀγέννητον μὲν ἐν Φαίδρῳ τὴν ψυχὴν, ἐν δὲ Τιμαίῳ, γινομένην· ἡ μὲν οὖν ἐν Φαίδρῳ διάλεκτος ὀλίγου δεῖν ἅπασι διὰ στόματός ἐστι, τῷ ἀγεν-

ſam conſtituit: ſed ſtabiliuit a bruta turbatam cauſa: neque principia mutationis et affectionum indidit naturae: ſed cum ea omnis generis motibus atque affectionibus inordinatis exagitaretur, magnam illam infinitatem prauitatemque exemit, inſtrumentis vſus harmonia, proportione, et numero: quorum opus eſt, non mutatione et motu diuerſitates et diſcrimina in rebus efficere; ſed ea potius ſtabilia, certa, et eorum, quae eodem ſemper ſunt modo, ſimilia reddere. Atque haec eſt, mea quidem opinio vt fert, Platonis ſententia. Demonſtratio autem prima erit, ſi ea, in quibus ipſe ſibi dicitur ac putatur contraria dixiſſe, expediamus. Nam ne ſophiſtae quidem ebrio, nedum Platoni, tanta imputanda ſit perturbatio et inconſtantia, ea in diſputatione, quam ſummo ſtudio tractauerit: vt eandem naturam ſimul et nunquam natam, et ortam dicat: quorum hoc in Timaeo, illud in Phaedro aiunt exſtare. Verba quidem de Phaedro omnibus fere in ore ſunt, vbi, quod anima non ſit genita, ex

20. οὐκ ἂν ἔστησε Turn. et Vulc.

21. συν-

νήτῳ τὸ ἀνώλεθρον, τῷ δ' αὐτοκινήτῳ πιστουμένη τὸ ἀγέννητον αὐτῆς· ἐν δὲ Τιμαίῳ· Τὴν δὲ ψυχὴν (φησὶν) οὐχ ὡς νῦν ὑστέραν ἐπιχειροῦμεν λέγειν, οὕτως ἐμηχανήσατο καὶ ὁ θεὸς νεωτέραν. οὐ γὰρ ἂν ἄρχεσθαι πρεσβύτερον ὑπὸ νεωτέρου συνέρξας [21], εἴασεν, ἀλλά πως ἡμεῖς πολὺ μετέχοντες τοῦ προστυχόντος τε καὶ εἰκῆ ταύτῃ πῃ καὶ λέγομεν. ὁ δὲ καὶ γενέσει καὶ ἀρετῇ προτέραν τὴν ψυχὴν [22] σώματος, ὡς δεσπότιν καὶ ἄρξουσαν ἀρξομένου, συνεστήσατο. καὶ πάλιν εἰπὼν, ὡς αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ στρεφομένη, θείαν ἀρχὴν ἤρξατο ἀπαύστου καὶ ἔμφρονος βίου· Τὸ μὲν δὴ σῶμα (φησὶν) ὁρατὸν οὐρανοῦ γέγονεν, αὕτη δ' ἀόρατος μὲν, λογισμοῦ δὲ μετέχουσα καὶ ἁρμονίας ψυχὴ, τῶν νοητῶν ἀεί τ' ὄντων ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀρίστη γενομένη τῶν γεννηθέντων. ἐνταῦθα γὰρ τὸν μὲν θεὸν ἄριστον εἰπὼν τῶν ἀεὶ ὄντων, τὴν δὲ ψυχὴν ἀρίστην τῶν γεννηθέντων, σαφεστάτῃ ταύτῃ τῇ διαφορᾷ καὶ ἀντιθέσει τὸ ἀΐδιον αὐτῆς καὶ τὸ ἀγέννητον ἀφῄρηται. τίς

ex eo probatur, quia ſe ipſam mouet: et quod non interitura, ex eo, quia non ſit genita. In Timaeo: Animam vero, inquit, non vt nunc poſteriorem conamur dicere, ita etiam deus machinatus eſt corpore iuniorem: non enim ſiuiſſet maius natum cum natu minore copulatum ei parere: ſed nos, quibus multum temeritatis ac fortuiti adeſt, ſic etiam loquimur. Ille autem et ortu et virtute priorem animam corpore, tanquam dominam et obtemperanti imperaturam, condidit. Et rurſus, cum dixiſſet, ipſam in ſe ipſa conuerſantem vitae perennis et ſapientis initium diuinum feciſſe: Corpus, inquit, coeli factum eſt adſpectabile, anima autem, quae videri nequeat, ſed rationis ſit et harmoniae particeps, a praeſtantiſſimo intelligibilium ſemperque manentium ipſa rerum natarum praeſtantiſſima facta. Hic deum rerum ſempiternarum praeſtantiſſimum, animam rerum factarum optimam dicens, manifeſtiſſimo diſcrimine et oppoſitione vſus, aeternam et non ortam naturam animae ademit. Quomodo ergo

21. συνῆρξεν Ald. et Baſ.

22. Poſt ψυχὴν addunt καὶ πρεσβυτέραν Turn. et Vulc.

τȣ́των ἐπανόρθωσις ἑτέρα, πλὴν ἧς αὐτὸς δίδωσι τοῖς δέχεσθαι βȣλομένοις; ἀγέννητον μὲν γὰρ ἀποφαίνει ψυχὴν τὴν πρὸ τῆς κόσμȣ γενέσεως πλημμελῶς πάντα καὶ ἀτάκτως κινȣ̃σαν· γενομένην δὲ καὶ γεννητὴν πάλιν, ἣν ὁ θεὸς ἔκ τε ταύτης καὶ τῆς μονίμȣ τε καὶ ἀρίστης ȣ̓σίας ἐκείνης ἔμφρονα καὶ τεταγμένην ἀπεργασάμενος, καὶ καθάπερ εἶδος καὶ τῷ αἰσθητικῷ τὸ νοερὸν, καὶ τῷ κινητικῷ τὸ τεταγμένον ἀπ᾽ αὐτȣ̃ παρασχὼν, ἡγεμόνα τȣ̃ παντὸς ἐγκατέστησεν· ȣ̃̓τω γὰρ καὶ τὸ σῶμα τȣ̃ κόσμȣ, πῆ μὲν ἀγέννητον ἀποφαίνει, πῆ δὲ γεννητόν. ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ, πᾶν, ὅσον ἦν ὁρατὸν, ȣ̓χ ἡσυχίαν ἄγον, ἀλλὰ κινȣ́μενον ἀτάκτως, τὸν θεὸν παραλαβόντα διακοσμεῖν, καὶ πάλιν τὰ τέτταρα γένη, πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν, καὶ ἀέρα, πρὶν ἢ τὸ πᾶν ὑπ᾽ αὐτῶν διακοσμηθὲν γενέσθαι, σεισμὸν ἐμποιεῖν [23] τῇ ὕλῃ, καὶ ὑπ᾽ ἐκείνης τινάσσεσθαι διὰ τὴν ἀνωμαλίαν, ὄντα πȣ ποιεῖ καὶ ὑποκείμενα τὰ σώματα πρὸ τῆς τȣ̃ κόσμȣ γενέσεως. ὅταν δὲ πάλιν λέγῃ, τῆς ψυχῆς νεώτερον γεγονέναι τὸ σῶμα, καὶ τὸν κόσμον εἶναι γεννη-

go haec melius explicabuntur, quam ea ratione, quam accipere volentibus ipſe tradit? Ortus enim expertem ait eam animam, quae ante mundi ortum omnia vitioſe et confuſe mouit: rurſum ortam et natam eam, quam deus ex hac et ſtabili optimaque illa natura prudentem ordinatamque confecit, et tanquam formam ſenſili intelligibilem, mouenti ordinatam praebens, ducem Vniverſi conſtituit. Hoc enim modo etiam corpus mundi alicubi generatum, alicubi non genitum ponit. Cum enim dicit, omne, quod ſub adſpectum cadit, non quieuiſſe, ſed cum inordinatis cieretur motibus, deum id ſumſiſſe et concinnaſſe: item quatuor haec genera, ignem, aquam, terram, et aërem, antequam Vniuerſum iis diſpoſitis conficeretur, motum intuliſſe materiae, ab eaque ob inaequalitatem fuiſſe concuſſa: equidem corpora facit, quae alicubi fuerint ac ſubſtiterint ante mundi originem. Rurſum corpus anima poſterius dicens, et mundum eſſe factum, quia

23. ἐμποιεῖν Ald. et Baſ.

24. ἔχον

τὸν, ὅτι ὁρατὸς καὶ ἁπτὸς καὶ σῶμα ἔχων ἐστὶ, τὰ δὲ τοιαῦτα γιγνόμενα καὶ γεννητὰ ἐφάνη, παντὶ δῆλον, ὡς γένεσιν τῇ φύσει τοῦ σώματος ἀποδίδωσιν. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ τἀναντία λέγειν καὶ διαφέρεσθαι πρὸς αὑτὸν οὕτως ἐκφανῶς ἐν τοῖς μεγίστοις. οὐ γὰρ ὡσαύτως οὐδὲ ταυτὸ σῶμα γίνεσθαί τε φησὶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ εἶναι, πρὶν ἢ γενέσθαι. ταῦτα γὰρ ἄντικρυς φαρμακῶντός ἐστιν. ἀλλὰ τί δεῖ νοεῖν γένεσιν, αὐτὸς διδάσκει. Τὸ μὲν γὰρ προτοῦ (φησὶ) ταῦτα πάντα εἶχεν ἀλόγως καὶ ἀμέτρως· ὅτε δ' ἐπεχειρεῖτο κοσμεῖσθαι τὸ πᾶν, πῦρ πρῶτον, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν, καὶ ἀέρα, ἴχνη μὲν ἔχοντα αὐτὰ αὑτῶν[24] παντάπασιν ἦν διακείμενα, ὥσπερ εἰκὸς ἔχειν ἅπαν, ὅταν ἀπῇ τινὸς θεός. οὕτω δὴ τότε πεφυκότα ταῦτα, πρῶτον διεσχηματίσατο εἴδεσι καὶ ἀριθμοῖς. ἔτι δὲ πρότερον εἰπὼν, ὡς οὐ μιᾶς ἔργον ἦν ἀναλογίας, ἀλλὰ δυεῖν, τὸ συνδῆσαι στερεὸν ὄντα καὶ βάθος ἔχοντα τὸν τοῦ παντὸς ὄγκον, καὶ διελθὼν, ὅτι πυρὸς καὶ γῆς ὕδωρ ἀέρα τε ὁ θεὸς ἐν μέσῳ θεὶς, συνέδησε καὶ

quia videri et tangi poſſit, quia corpus habeat, talia autem oſtenſum ſit orta et nata eſſe: nemo non videt, eum corporis naturae ortum adſcribere. Verum perlonge ab eo abeſt Plato, vt ſecum ipſe palam diſſentiat, ac pugnantia dicat de rebus maximis. Non enim eodem modo, neque idem corpus a deo factum ait, et fuiſſe, antequam naſceretur. Hoc enim palam eſſet praeſtigiis vti. Sed quid intelligendum ſit vocabulo ortus, ipſe docet. Antehac, inquit, omnia ratione et ordine carebant: verum vbi deus aggreſſus eſt digerere vniuerſum, ignem primum, aquam, terram et aërem: (quae veſtigia quidem ſuarum formarum aliqua habebant, ita tamen affecta erant, vt par eſt vniuerſum eſſe, a quo deus abſit) haec ergo primum conformauit ſpecie et numero quodque ſuo. Etiam ante cum dixiſſet, non vnius, ſed duarum proportionum opus fuiſſe, molem Vniuerſi ſolidam ac craſſitie praeditam conſtringere, explicauiſſetque, igne, terra, aqua et aëre in medio poſitis deum coelum conſtrinxiſſe atque conſtituiſſe:

24. ἔχον τὰ αὐτὰ αὐτῷ Ald. et Baſ. Ex Turn. et Bong. affertur οὕτω, ſine dubio pro αὑτῶν.

25. Pro

συνεςήσατο τὸν ἐρανόν· Ἔκ τε δὴ τέτων (Φησὶ) τοιέτων καὶ τὸν ἀριθμὸν τετ]άρων, τὸ τῦ κόσμε σῶμα ἐγεννήθη, δι' ἀναλογίας ὁμολογῆσαν· Φιλίαν τ' ἔσχεν ἐκ τέτων, ὥστ' εἰς ταυτὸ αὐτῷ συνελθὸν, ἄλυτον ὑπὸ τῶν ἄλλων, πλὴν ὑπὸ τῦ συνδήσαντος, γενέσθαι, σαφέςατα διδάσκων, ὡς ἐχὶ σώματος ἁπλῶς, ἐδ' ὄγκε καὶ ὕλης, ἀλλὰ συμμετρίας περὶ σῶμα, καὶ κάλλες, καὶ ὁμοιότητος, ἦν ὁ θεὸς πατὴρ καὶ δημιεργός. ταῦτα δεῖ [25] διανοεῖσθαι καὶ περὶ ψυχῆς, ὡς τὴν μὲν ἔτε ὑπὸ τῦ θεῦ γενομένην, ἔτε κόσμε ψυχὴν ἔσαν, ἀλλά τινα Φαντασικῆς καὶ δοξασικῆς, ἀλόγε δὲ καὶ ἀτάκτε Φορᾶς καὶ ὁρμῆς δύναμιν αὐτοκίνητον καὶ ἀεικίνητον. τὴν δ' αὐτὸς ὁ θεὸς διαρμοσάμενος τοῖς προσήκεσιν ἀριθμοῖς καὶ λόγοις ἐγκατέςησεν ἡγεμόνα τῦ κόσμε γεγονότος γεννητὴν ἔσαν. ὅτι δὲ περὶ τέτων διενοεῖτο ταῦτα, καὶ ἐ θεωρίας ἕνεκα, τῦ τε κόσμε γενομένε καὶ τῆς ψυχῆς ὁμοίως ὑπετίθετο σύςασιν καὶ γένεσιν, ἐκεῖνο πρὸς πολλοῖς τεκμήριόν ἐςι, τὸ τὴν μὲν ψυχὴν ὑπ' αὐτῦ καὶ ἀγέννητον (ὥσπερ εἴρηται) καὶ γεννητὴν λέγε-

tuisse: ex his, inquit, talibus et numero quaternario contentis, corpus mundi natum est, proportione consentiens: atque hinc amicitia ea praeditum, vt ipsum in sese conueniens, dissolui ab aliis rebus, eo excepto, qui colligauit, nequeat. Quibus verbis manifestissime docet, non corporis simpliciter, non molis, non materiae, sed concinnitatis in corpore, pulchritudinis, similitudinisque deum fuisse patrem et opificem. Haec cogitanda sunt etiam de anima: nimirum aliam neque a deo esse procreatam, neque animam esse mundi, sed facultatem imaginatricis et opiniosae, brutae interim incompositaeque motionis et incitationis, quae se ipsam, idque semper moueat: aliam esse, quam deus conuenientibus numeris rationibusque conditam ac genitam, principem nato mundo indiderit atque praefecerit. Haec illum sensisse, et non dicis causa commentum, cum ipsius mundi, tum animae constitutionem quandam ortumque, praeter multa alia hoc etiam arguitur, quod animam alias non genitam, alias genitam,

25. Pro δεῖ exhibent δὴ Ald. et Bas.

26. προσ-

σθαι· τὸν δὲ κόσμον, ἀεὶ μὲν γεγονότα καὶ γεννητὸν, ἀγέννητον δὲ μηδέποτε, μηδ᾽ ἀΐδιον. τὰ μὲν οὖν ἐν Τιμαίῳ τί δεῖ προσφέρειν; ὅλον γὰρ καὶ πᾶν τὸ σύγγραμμα περὶ κόσμου γενέσεως ἄχρι τέλους ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐστι. τῶν δ᾽ ἄλλων, ἐν μὲν Ἀτλαντικῷ προσεχόμενος [26] ὁ Τίμαιος ὀνομάζει τὸν πάλαι μὲν ἔργῳ γεγονότα, νῦν δὲ λόγῳ θεόν· ἐν Πολιτικῷ δὲ ὁ Παρμενίδειος ξένος τὸν κόσμον ὑπὸ τοῦ θεοῦ συντεθέντα φησὶ πολλῶν ἀγαθῶν μεταλαβεῖν· εἰ δέ τι φλαῦρόν ἐστιν, ἢ χαλεπὸν, ἐκ τῆς προτέρας ἕξεως ἀναρμόστου καὶ ἀλόγου συμμεμιγμένον ἔχειν. ἐν δὲ τῇ Πολιτείᾳ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, ὃν γάμον ἔνιοι καλοῦσιν, ὁ Σωκράτης ἀρχόμενος λέγειν· Ἔστι δὲ (φησὶ) θείῳ μὲν γεννητῷ περίοδος, ἣν ἀριθμὸς περιλαμβάνει τέλειος. οὐκ ἄλλο καλῶν θεῖον γεννητὸν, ἢ τὸν κόσμον ἐνθάδε ἡ τῶν τριῶν [27] καὶ μιᾶς. τρίτη δὲ,

tam, vti docuimus: mundum ſemper ortum et natum, nunquam non natum, nunquam ſempiternum dixit. Quae in Timaeo diſputat, quid attinet huc afferre? cum is liber totus a capite ad calcem de mundi ortu ſit. Alias in Atlantico Timaeus vota faciens, nominat eum deum, qui olim opere, nunc ratione exſtet: in Politico Parmenideus hoſpes mundum a deo compoſitum multa ait bona eſſe adeptum; ſi quid habet vitioſum, aut incommodum, id ex admixto priore habitu inconcinno et bruto habere. In Repub. de numero diſſerere orſus Socrates, quem nonnulli Coniugium vocant: Eſt autem diuinae, inquit, naturae progenitae ſua conuerſio, quae numero perfecto comprehenditur. Hic quidem diuinam naturam progenitam nihil vocans aliud, quam mundum * * * * *
ternarii et quaternarii: tertia quinarii et ſenarii (quarum nulla
vel

26. προσευχόμενος Turn. et Vulcob.

27. ἐνθάδε * ἡ τῶν τριῶν] Quin magna hic de libro ſit facta iactura, ne obſcurum quidem eſt. Ego indicare id allitis aſteriſcis potui, nihil praeterea. Numerus autem, qui a Pythagoreis γάμος, ſeu coniugium, vocatur, is eſt, qui varius: vt cum aliunde, tum ex libro de Ει apud Delphos, notum eſt. Vide etiam ſecundam quaeſtionem in problematis Romanis. Nam alia ratione etiam ſenarium γάμον dici infra intelliges. Sed quae aſte-

ἡ τῶν ε′ καὶ ϛ′· ὧν οὐδεμία ποιεῖ τετράγωνον, οὔτ' αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, οὔτε μετὰ τῶν ἄλλων. τετάρτη μέν ἐστι, συντιθεμένη δὲ ταῖς πρώταις τριακονταὲξ, τετράγωνον παρέσχεν. ἡ δὲ τῶν ὑπὸ Πλάτωνος ἐκκειμένων

vel per ſe, vel cum reliquis coniuncta, quadratum numerum facit:) quarta eſt ſeptenarii et octonarii, quae reliquis adiecta, XXXVI conficit, quadratum numerum. Illa autem tetractys (ſi quater-

aſteriſcum ſubſequuntur verba, plane ſunt mendoſa: quod vel ex eo perſpicuum fit, quia negatur, quadratum numerum, ternario ad vnitatem adiecto, effici, quo falſius dici poteſt nihil. Dicam, quod coniicio. Numerus 36. vt eſt apud noſtrum in lib. de Iſide et Oſiride, τετρακτὺς, ſeu quaternio, Pythagoreorum, ac ſanctiſſimum iuſiurandum habebatur. Cuius cum hic fiat mentio, non dubito, quin de eius conſtitutione egerit Plutarchus, et ad ψυχογονίαν a Platonis Timaeo diſcrepantem accommodarit. Is autem procreatur ex duabus primis, quas vocant, progreſſionibus, quatuor terminos comprehendentibus, minimos ſcilicet numeros, hac impares, altera pares. Nam et vnitas hic pro numero habetur.

Imparium	1	3	5	7	Progreſ-
Parium	2	4	6	8	ſio.

Voluit autem (vt coniicio) Plutarchus oſtendere, quatuor ſyzygiis (quibus omnes numeri, vt expoſiti ſunt, in vnam contrahuntur ſummam) iſtam tetractyn colligi, quarum tres primae, neque pro ſe ipſae, neque inter ſe copulatae, quadratum gignant numerum. Nam 1. et 2. ſunt 3. 3. et 4. ſunt 7. 5. et 6. ſunt 11. Atqui neque 3. neque 7. neque 11. neque rurſus 10. (vt 1. 2. 3. 4.) 14. (vt 1. 2. 5. 6.) 18. (vt 3. 4. 5. 6.) 21. (vt 1. 2. 3. 4. 5. 6.) quadratum nullum referunt numerum. At ſi quarta ſyzygia, quae ex 7. et 8. colligitur, nimirum 15. tribus prioribus addatur, iam liquido quadratus numerus 36. conſtituetur. Ex his facile iudicabit lector, primae ſyzygiae mentionem excidiſſe, et ſecundae nomen: vbi pro μιᾶς ſit τετράδος legendum: et τετάρτη μὲν ἐστὶν ζ′, καὶ η′, &c. Idem intelliges, octo primis numeris ordine expoſitis, et binis coniunctis, ſic:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
3		7		11		15.	

Ita ipſae ſyzygiae quoque, primi quadrati numeri (qui eſt 4.) interuallo aequaliter ſe conſequuntur. Caetera ſtudioſus arithmetices diſpiciat, mihi monuiſſe ſatis eſt hoc loco. Non enim ſcribo commentarium. *Xylander*. Caeterum ex Turn. citatur primum: ἔνθα δὲ ἡ τῶν τριῶν καὶ μιᾶς: et deinde: λείπει τι.

28. καὶ

ἀριθμῶν τετρακτὺς ἐντελεστέραν ἔσχηκε τὴν γένεσιν, τῶν μὲν ἀρτίων, ἀρτίοις διαστήμασι, τῶν δὲ περιττοῖς πολλαπλασιασθέντων. περιέχει δὲ τὴν μὲν μονάδα, κοινὴν οὖσαν ἀρχὴν ἀρτίων καὶ περιττῶν, τῶν δ' ὑπ' αὐτῇ τὰ μὲν δύο καὶ τρία, πρώτους ἐπιπέδους, τὰ δὲ τέτταρα καὶ ἐννέα, πρώτους τετραγώνους· τὰ δ' ὀκτὼ καὶ εἰκοσιεπτὰ, πρώτους κύβους ἐν ἀριθμοῖς, ἔξω λόγου τῆς μονάδος θεμένης· ᾗ καὶ δῆλός ἐστι βουλόμενος οὐκ ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἅπαντας, ἀλλ' ἐναλλὰξ καὶ ἰδίᾳ τάσσεσθαι τοὺς ἀρτίους μετ' ἀλλήλων, καὶ πάλιν τοὺς περισσοὺς, καὶ ὑπογέγραπται[28]. οὕτως καὶ αἱ συζυγίαι τῶν ὁμοίων ἔσονται πρὸς τοὺς ὁμοίους, καὶ ποιήσουσιν ἀριθμοὺς ἐπιφανεῖς κατά τε σύνθεσιν καὶ πολλαπλασιασμὸν ἐξ ἀλλήλων. κατὰ σύνθεσιν οὕτως· τὰ δύο καὶ τὰ τρία, πέντε γίνεται. τὰ τέσσαρα καὶ ἐννέα, τρισκαίδεκα· τὰ δ' ὀκτὼ καὶ εἰκοσιεπτὰ, πέντε καὶ τριάκοντα. τούτων γὰρ τῶν ἀριθμῶν οἱ Πυθαγορικοὶ, τὰ μὲν ε' τροφὸν, ὅπερ ἐστὶ φθόγγον, ἐκάλουν· οἰόμενοι, τῶν τοῦ τόνου διαστημάτων πρῶτον εἶναι φθεγκτὸν τὸ πέμπτον· τὰ δὲ

quaternionem dicere libet, liceat) numerorum a Platone expositorum, perfectiorem habet procreationem, vbi pares paribus, impares imparibus interuallis multiplicantur. Continet autem vnitatem, commune principium parium et imparium: deinde duo et tria, qui primi ſunt eorum, quos planos, ſeu ſuperficiem referentes, dicunt: tum quatuor et nouem, primos quadratos: denique octo et vigintiſeptem, qui primi in numeris (vnitate poſthabita) ſunt cubi. Vnde etiam liquet, eum numeros iſtos non voluiſſe in vna recta linea diſponi, ſed duobus ordinibus, quorum vnus pares, alter impares contineret: ſicuti ſubſcripſimus. Ita copulabuntur ſcilicet ſimiles cum ſimilibus, producentque numeros planos, et compoſiti inter ſe, et multiplicati. Compoſitione ſic: II et III, ſunt V. IX et IV. ſunt XIII. IIX et XXVII, ſunt XXXV. De his enim Pythagorici quinarium trophon, id eſt ſonum, appellauerunt, rati, de tonorum interuallis quintum primum eſſe, quod ſonari poſſit. XIII autem limma iis dicitur, quaſi

28. καὶ ὑπογέγραπται] Puto legendum ὡς ὑπογέγ. ſicut et infra pag. 1020. ed. Fr. habetur. *Xylander.*

* *Figu-*

τρισκαίδεκα, λεῖμμα, καθάπερ Πλάτων, τὴν εἰς ἴσα τοῦ τόνου διανομὴν ἀπογινώσκοντες. τὰ δὲ πέντε καὶ τριάκοντα, ἁρμονίαν, ὅτι συνέστηκεν ἐκ δυοῖν κύβων πρώτων ἀπ' ἀρτίου καὶ περιττοῦ γεγονότων, ἐκ τεσσάρων δ' ἀριθμῶν, τοῦ ϛ', καὶ τοῦ η', καὶ τοῦ θ', καὶ ιβ', τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν ἁρμονικὴν ἀναλογίαν περιεχόντων. ἔσται δὲ μᾶλλον ἡ δύναμις ἐκφανὴς ἐπὶ διαγράμματος. ἔστω τὸ α', β', γ', δ', παραλληλόγραμμον ὀρθογώνιον, ἔχον τῶν πλευρῶν τὴν α', β', πέντε· τὴν δὲ α', δ', ἑπτά. καὶ τμηθείσης τῆς μὲν ἐλάττονος εἰς δύο καὶ τρία, κατὰ τὸ κ'. τῆς δὲ μείζονος εἰς τρία καὶ τέτταρα κατὰ τὸ λ'. διήχθωσαν ἀπὸ τῶν τομῶν εὐθεῖαι τέμνουσαι ἀλλήλας κατὰ τὸ κ', μ', ν', καὶ κατὰ τὸ λ', μ', ξ', ἐννέα. τὸ δὲ λ', μ', ν', δ', ὀκτὼ, τὸ δὲ, μ', ξ', γ', ν', δώδεκα. τὸ δὲ ὅλον παραλληλόγραμμον, τριάκοντα καὶ πέντε τοὺς τῶν συμφωνιῶν τῶν πρώτων λόγους ἐν τοῖς τῶν χωρίων ἀριθμοῖς, εἰς ἃ διήρηται, περιέχον. τὰ μὲν οὖν ἓξ καὶ ὀκτὼ τὸν ἐπίτριτον ἔχει λόγον, ἐν ᾧ τὸ διὰ τεσσάρων·

quasi defectus: quod de partitione toni inaequales partes desperauissent: XXXV autem harmoniam (siue ea concinnitas, siue est contentio) vocant, quia conflatur e duobus cubis primis paris et imparis numeri: itemque e quatuor his numeris, VI, IIX, IX, XII, quibus et arithmetica et harmonica includitur proportio, quam progressionem cum vulgo appellamus. Horum vis magis erit conspicua, si descriptionem proponamus. Esto parallelogrammum rectangulum ABCD, cuius latus AB quinque, latus AD septem sit punctorum. Seceturque AB in duo et tria puncta, vbi est punctum K: latus AD in tria et quatuor puncta L. Ducantur porro a punctis sectionum lineae paralleli lateribus, vt KMN, et LMO, quae se in puncto M inuicem secant. Ita figura KMBO * continebit areolas nouem, LMND octo, MOCN duodecim, ALMK sex: Totum autem parallelogrammum XXXV, numeris areolarum, quas continet, primarum consonantiarum rationes proponit. Nam VI et IIX sesquitertiam habent rationem, quae est in consonantia diatessaron,

* *Figura* KMBO.] καὶ ἔσται τὸ μὲν κ μ ξ β. Haec inserui, cum res ipsa ita flagitaret: sicut et illud: τὸ δὲ α λ μ κ, ἕξ. *Xyl.*

τὰ δὲ ἓξ καὶ ἐννέα, τὸν ἡμιόλιον, ἐν ᾧ τὸ διὰ πέντε· τὰ δὲ ἓξ καὶ τὰ ιβʹ, τὸν διπλάσιον, ἐν ᾧ τὸ διὰ πασῶν. ἔνεστι δὲ καὶ ὁ τοῦ τόνου λόγος ἐπόγδοος ὢν ἐν τοῖς ἐννέα καὶ ὀκτώ. διὰ τοῦτο καὶ ἁρμονίαν τὸν περιέχοντα τοὺς λόγους τούτους ἀριθμὸν ἐκάλεσαν. ἑξάκις δὲ γενόμενος τὸν τῶν δέκα ποιεῖ καὶ διακοσίων ἀριθμὸν, ἐν ὅσαις [29] λέγεται ἡμέραις τὰ ἑπτάμηνα τῶν βρεφῶν τελεογονεῖσθαι. πάλιν δ' ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς [30] κατὰ πολλαπλασιασμὸν, ὁ μὲν δὶς γʹ, τὸν ϛʹ ποιεῖ, ὁ δὲ τετράκις ἐννέα, τὸν τριακονταὲξ, ὁ δ' ὀκτάκις κζʹ, τὸν σιϛʹ. καὶ ἔστιν ὁ μὲν ϛʹ, τέλειος, ἴσος ὢν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι, καὶ γάμος καλεῖται, διὰ τὴν τοῦ πρώτου ἀρτίου καὶ περιττοῦ σύμμιξιν. ἔτι δὲ συνέστηκεν ἔκ τε τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ ἀρτίου, καὶ τοῦ πρώτου περιττοῦ. ὁ δὲ λϛʹ, πρῶτός ἐστι τετράγωνος ἅμα καὶ τρίγωνος· τετράγωνος μὲν ἀπὸ τῆς ἑξάδος, τρίγωνος δ' ἀπὸ τῆς ὀγδοάδος. καὶ γέγονε πολλαπλασιασμῷ μὲν τετραγώνων δυοῖν, τοῦ τέτ-

tessaron, siue Quarta. VI et IX sesquialteram rationem constituunt, quae est consonantiae diapente, seu Quintae, propria. VI et XII duplam rationem conficiunt, quae est consonantiae diapason, seu Octauae. Quin et toni proportio inest. sesquioctava nimirum, vt IX ad VIII. Ideo numerum, qui hos omnes continet, harmoniam appellauerunt. Idem XXXV. numerus sexies acceptus, CCX efficit: quot diebus septimestres foetus absolui traditur. Rursum nouo sumto initio, multiplicando, binarius in ternarium, producit senarium. Quater nouem sunt XXXVI. octies viginti septem, fiunt CCXVI. De his numeris, sex perfectus est, aequatque omnes suas partes: dicitur etiam Coniugium, ob paris cum impare mixtionem. Ad haec constat e principio numerorum, primo pari, et primo impari. XXXVI primus est, qui simul et quadratus sit et triangulus: quadratus senarii, triangulus ab octonario. Idem nascitur e duorum quadratorum vnius in alterum multiplicatione, IV in IX. itemque trium

29. ἐν ὅσαισι] Aldinus ὅσεσι. Nescio, vnde tam poëtice: et μοίραις pro *diebus*. [μοίραις nempe dant Ald. et Bas. pro ἡμέραις] Lego ὅσαις ἡμέραις. *Xyl.*

30. ἐφ' ἑτέρας ἀρχῆς] Lego ἀφ'. *Xylander.*

ταρα τὸν ἐννέα πολλαπλασιάσαντος· συνθέσει δὲ τριῶν κύβων· τὸ γὰρ ἓν καὶ τὰ ὀκτὼ καὶ τὰ εἰκοσιεπτὰ συντεθέντα ποιεῖ τὸν προγεγραμμένον ἀριθμόν. ἔτι δὲ ἑτερομήκης ἀπὸ δυεῖν πλευρῶν, τῶν μὲν δώδεκα, τρὶς γινομένων, τῶν δ' ἐννέα, τετράκις. ἂν οὖν ἐκτεθῶσιν αἱ τῶν σχημάτων πλευραὶ, τοῦ τετραγώνου τὰ ϛ'. καὶ τοῦ τριγώνου τὰ ὀκτὼ, καὶ παραλληλογράμμων τοῦ μὲν ἑτέρου τὰ ἐννέα, τοῦ δὲ ἑτέρου τὰ ιβ', τοὺς τῶν συμφωνιῶν ποιήσουσι λόγους. ἔσαι γὰρ τὰ δώδεκα πρὸς μὲν τὰ ἐννέα, διὰ τεσσάρων, ὡς νήτη πρὸς μέσην, πρὸς δὲ τὰ ὀκτὼ, διὰ πέντε, ὡς νήτη πρὸς μέσην[31], πρὸς δὲ τὰ ϛ', διὰ πασῶν, ὡς νήτη πρὸς ὑπάτην. ὁ δὲ σιϛ', κύβος ἐσὶν, ἀπὸ ἑξάδος ἴσος τῇ ἑαυτοῦ περιμέτρῳ. τοιαύτας δὲ δυνάμεις τῶν ἐκκειμένων ἀριθμῶν ἐχόντων, ἴδιον τῷ τελευταίῳ συμβέβηκε τῷ κζ', τὸ τοῖς πρὸ αὐτοῦ συντιθέμενον ἴσον εἶναι πᾶσιν· ἔσι δὲ καὶ περιοδι-

trium cuborum ſumma eſt, vnitatis, IIX et XXVII. Praeterea facit parallelogrammum alteram dimenſionem longiorem habens, ter duodecim, aut quatuor nouies ſumtis. Proinde expoſitis numeris laterum, quadrati ſenario, trianguli octonario, et parallelogrammorum altero IX, altero XII, conficientur rationes conſonantiarum. Nam XII ad IX. ratio diateſſaron exprimit, vt eſt chorda ima, ſeu nete, ad meſen, ſiue mediam. XII ad IIX, diapente, vt media ad ſummam, ſeu hypatam. XII ad ſex, diapaſon, vt imae ad ſummam. CCXVI cubus eſt ſenarii, ſuo ambitui aequalis. Iam cum hae ſint proprietates dictorum numerorum: id peculiare habet XXVII, qui vltimus eſt, quod praecedentium omnium ſummam continet. Idem dierum, quibus Luna

31. ὡς μέση πρὸς ὑπάτην] Sic omnino eſt legendum, non ὡς νήτη πρὸς μέσην. Vt enim ex proportionibus ſeſquitertia et ſeſquialtera duplam componi conſtat, ſic ex διὰ τεσσάρων et διὰ πέντε componitur integrum διαπασῶν. Sed et quod de medietate harmonica aliquanto inferius ſubſequitur, meam lectionem tutatur. Ex mea tranſlatione et hic et alibi, vbi in operto res eſt, colligetur, quid ſenſerim, et defendi poſſe arbitrer. *Xylander.*

32. Pro

κὸς σελήνης, καὶ τῶν ἐμμελῶν διαςημάτων οἱ Πυθαγορικοὶ τὸν τόνον ἐν τούτῳ τῷ ἀριθμῷ τάττουσι. διὸ καὶ τὰ τρισκαίδεκα λεῖμμα καλοῦσιν. ἀπολείπει γὰρ μονάδι τοῦ ἡμίσεως. ὅτι δὲ οὗτοι καὶ τοὺς τῶν συμφωνιῶν λόγους περιέχουσι, ῥάδιον καταμαθεῖν. καὶ γὰρ διπλάσιος λόγος ἐςὶν ὁ τῶν δύο πρὸς τὸ ἓν, ἐν ᾧ τὸ διὰ πασῶν, καὶ ἡμιόλιος ὁ πρὸς τὰ δύο τῶν τρία, ἐν ᾧ τὸ διὰ πέντε· καὶ ἐπίτριτος, ὁ πρὸς τὰ τρία τῶν τέσσαρα, ἐν ᾧ τὸ διὰ τεσσάρων· καὶ τριπλάσιος ὁ πρὸς τὰ τρία τῶν ἐννέα, ἐν ᾧ τὸ διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε· καὶ τετραπλάσιος ὁ πρὸς τὰ δύο τῶν η΄, ἐν ᾧ τὸ δὶς διὰ πασῶν. ἔνεςι δὲ καὶ ἐπόγδοος τῶν ὀκτὼ πρὸς τὰ ἐννέα, ἐν ᾧ τὸ τονιαῖον. ἂν τοίνυν ἡ μονὰς, ἐπίκοινος οὖσα, καὶ τοῖς ἀρτίοις συναριθμῆται καὶ τοῖς περιττοῖς, ὁ μὲν ἅπας ἀριθμὸς τὸ τῆς δεκάδος παρέχεται πλῆθος. οἱ γὰρ ἀπὸ μονάδος μέχρι τῶν δέκα συντιθέμενοι πεντεκαίδεκα, τρίγωνον ἀπὸ πεντάδος. ὁ δὲ περιττὸς τὸν τετταράκοντα κατὰ σύνθεσιν μὲν, ἐκ τῶν δεκατριῶν καὶ τῶν κζ΄ γεννώμενον, οἷς τὰ μελῳδούμενα μετροῦσιν εὐσήμως οἱ μαθηματικοὶ διαςήματα, τὸ μὲν

Luna ſuam conuerſionem abſoluit, numerus eſt. Pythagorici de interuallis ad concentum pertinentibus tonum eo notauerunt: ideoque XIII vocant defectum, quod vnitate a dimidio abeſt. Neque vero obſcurum eſt, quin in hiſce numeris etiam conſonantiarum rationes inſint. Nam duo ad vnitatem duplam habent rationem, qua refertur diapaſon: ſeſquialtera ternarii ad binarium, qua diapente: quaternarii ad ternarium ſeſquitertia, qua diateſſaron. IX ad III triplam habent proportionem, qua diapaſon cum diapente, ſeu Duodecima, quam vocant. IIX ad II quadruplam, qua diſdiapaſon, ſeu Decimaquinta. IX ad IIX ſeſquioctauam, qua tonus. Iam ſi vnitas promiſcue et paribus adnumeratur, et imparibus: vniuerſis numerus denarii ſuppeditabit multitudinem. Nam ab vnitate collecti quatuor primi numeri decem conficiunt: rurſum hi pares numeri. I. II. IIII. VIII. quindecim componunt, trigonorum in ordine quintum: et quod ad imparium ſeriem attinet, numerus XL ex iis confit, additis XIII ad XXVII. His enim duobus mathematici concinne metiuntur interualla ad cantum apta: dum dieſin illo, hoc

δίεσιν, τὸ δὲ τόνον καλȣ̃ντες· κατὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν δὲ τῇ τῆς τετρακτύος δυνάμει γινόμενον. τῶν γὰρ πρώτων τεσσάρων καθ᾽ αὑτὸν ἑκάςȣ τετράκις λαμβανομένȣ, γίνεται έ τέσσαρα καὶ ή, καὶ ιβ́, καὶ ις́. ταῦτα τὸν μ́ συντίθησι, περιέχοντα τȣ̀ς τῶν συμφωνιῶν λόγȣς. τὰ μὲν γὰρ ις́ ἐπίτριτα τῶν δεκαδύο ἐςὶν, τῶν δὲ ή διπλάσια, τῶν δὲ τεσσάρων τετραπλάσια. τὰ ιβ́, τῶν ὀκτὼ ἡμιόλια, τῶν δὲ τεσσάρων, τριπλάσια. ȣ̃τοι δὲ οἱ λόγοι, τὸ διὰ τεσσάρων, καὶ τὸ διὰ πέντε, καὶ τὸ διὰ πασῶν, καὶ τὸ δὶς διὰ πασῶν περιέχȣσιν. ἴσος γε μὴν ἐςιν ὁ τῶν τεσσαράκοντα δυεῖν τετραγώνοις καὶ δυσὶ κύβοις ὁμȣ̃ λαμβανομένοις. τὸ γὰρ ἓν, καὶ τὰ τέσσαρα, καὶ τὰ ὀκτὼ, καὶ τὰ κζ́, κύβοι καὶ τετράγωνοι γίνονται συντεθέντες. ὥστε πολὺ τῆς Πυθαγορικῆς τὴν Πλατωνικὴν τετρακτὺν ποικιλωτέραν εἶναι τῇ διαθέσει καὶ τελειοτέραν. ἀλλὰ ταῖς εἰσαγομέναις μεσότησι τῶν ὑποκειμένων ἀριθμῶν χώρας ȣ̓ διδόντων, ἐδέησε μείζονας ὅρȣς λαβεῖν ἐν τοῖς αὐτοῖς λόγοις. καὶ λεκτέον, τίνες εἰσὶν ȣ̃τοι· πρότερον δὲ περὶ τῶν μεσοτήτων, ὧν τὴν μὲν ἴσῳ κατ᾽ ἀριθμὸν

tonum defcribunt. Idem numerus XL multiplicando fit, ex vi illius, quam diximus, tetractyos. Nam fi primos quatuor numeros, vnumquemque fumas quater, prouenient IV, IIX, XII, XVI. quorum fumma eft XL, in qua continentur omnes confonantiarum proportiones: quippe XVI fefquitertia funt ad XII ratione, dupla ad VIII, quadrupla ad IV, XII ad VIII, fefquialteram proportionem tenent, ad IV triplam. His autem rationibus intervalla, diateffaron, diapente, diapafon, diapafon cum diapente et difdiapafon continentur. Idem numerus XL conficitur duobus primis quadratis, I et IV, ad duos primos cubos IIX et XXVII additis. Quo efficitur, Platonicam tetractyn multo effe Pythagorica et perfectiorem et locupletiorem. Sed cum hi, quos pofuimus, numeri fpatium non dent medietatibus, quas vocant, quae in rem propofitam introducuntur: neceffe fuit, maiores terminos iifdem in proportionibus fumere. Qui vero ii fint, dicendum eft. Prius autem dicemus de ipfis medietatibus. Harum vna eft, in qua, pofitis tribus terminis numerorum, medius

aequali

ὑπερέχουσαν, ἴσῳ δὲ ὑπερεχομένην, ἀριθμητικὴν οἱ νῦν καλοῦσι. τὴν δὲ ταυτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχουσαν καὶ ὑπερεχομένην, ὑπεναντίαν. ὅροι δέ εἰσι τῆς μὲν ἀριθμητικῆς, ϛ', καὶ θ', καὶ ιβ'· τὰ γὰρ ἐννέα τῷ ἴσῳ κατ' ἀριθμὸν τῶν ἓξ ὑπερέχει, καὶ τῶν ιβ' λείπεται. τῆς δὲ ὑπεναντίας, ϛ', η', ιβ'. τὰ γὰρ ὀκτὼ δύο μὲν τῶν ϛ' ὑπερέχει, τέτταρσι δὲ τῶν ιβ' λείπεται, ὧν τὰ μὲν δύο, τῶν ἓξ, τὰ δὲ τέτταρα τῶν δώδεκα τριτημόριόν ἐστι. συμβέβηκεν οὖν ἐν μὲν τῇ ἀριθμητικῇ τῷ αὐτῷ μέρει τὸ μέσον [32] ὑπερέχεσθαι καὶ ὑπερέχειν, ἐν δὲ τῇ ὑπεναντίᾳ τῷ αὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων, τοῦ [33] μὲν ἀποδεῖν, τὸ δὲ [34] ὑπερβάλλειν· ἐκεῖ μὲν γὰρ τὰ τρία τοῦ μέσου τρίτον ἐστὶ μέρος, ἐνταῦθα δὲ τὰ δ' καὶ τὰ β', τῶν ἄκρων ἑκάτερον ἑκατέρου· ὅθεν ὑπεναντία κέκληται· ταύτην δὲ ἁρμονικὴν ὀνομάζουσιν, ὅτι τοῖς ὅροις τὰ πρῶτα σύμφωνα παρέχεται, τῷ μὲν μεγίστῳ πρὸς τὸν ἐλάχιστον, τὸ διὰ πασῶν, τῷ δὲ μεγίστῳ πρὸς τὸν μέσον, τὸ διὰ πέντε, τῷ δὲ μέσῳ πρὸς τὸν ἐλάχιστον, τὸ διὰ τεσσά-

aequali quantitate alterum extremorum ſuperat, ab altero ſuperatur: arithmeticam vocant, cui ſubcontraria eſt, in qua totidem terminis poſitis, interuallorum eadem eſt proportio ad extrema. Termini arithmeticae ſunt VI. IX. XII. Nam IX eadem quantitate excedunt ſenarium, et deficiunt a duodenario. Subcontrariae termini ſunt VI. IIX. XII. Octonarius ſenarium binario ſuperat, quaternario ſuperatur a duodecim. Sed et binarius ſenarii, et quaternarius duodenarii eſt triens. Ergo in arithmetica medius terminus excedit exceditur que aequali quantitate: in ſubcontraria autem eadem parte extremorum, alterum ſuperat, ab altero abeſt. Illic enim ternio medii eſt triens: hic duo et quatuor ſunt extremorum trientes: vnde nomen ſubcontrariae inuenit. Eadem harmonica dicitur: quod primas conſonantias ſuis terminis exprimat: maximo ad minimum, diapaſon: maximo ad medium, diapente: medio ad minimum, diateſſaron: vt ſi

32. Pro μέσον dant ἴσον Ald. et Baſ.

33. τὸ μὲν Turn.

34. τὸν δὲ Ald. et Baſ. τοῦ δὲ Vulc.

ρων· ὅτι τοῦ μεγίστου τῶν ὅρων κατὰ νήτην τιθεμένου, τοῦ δ' ἐλαχίστου καθ' ὑπάτην, ὁ μέσος γίνεται ὁ κατὰ μέσην, πρὸς μὲν τὸν μέγιστον τὸν διὰ πέντε ποιοῦσα, πρὸς δὲ τὸν ἐλάχιστον, διὰ τεσσάρων· ὥστε γίνεσθαι τὰ ὀκτὼ κατὰ τὴν μέσην· τὰ δὲ δώδεκα κατὰ νήτην· τὰ δὲ ἓξ καθ' ὑπάτην. τὸν δὲ τρόπον, ᾧ λαμβάνουσι τὰς εἰρημένας μεσότητας, ἁπλῶς καὶ σαφῶς Εὔδωρος ἀποδείκνυσι. σκόπει δὲ πρότερον ἐπὶ τῆς ἀριθμητικῆς. ἂν γὰρ ἐκθεὶς τοὺς ἄκρους λάβῃς ἑκατέρου τὸ ἥμισυ μέρος, καὶ συνθῇς, ὁ συντεθεὶς ἔσται μέσος ἔν τε τοῖς διπλασίοις καὶ τοῖς τριπλασίοις ὁμοίως. ἐπὶ δὲ τῆς ὑπεναντίας, ἐν μὲν τοῖς διπλασίοις ἂν τοὺς ἄκρους ἐκθεὶς, τοῦ μὲν ἐλάττονος τὸ τρίτον, τοῦ δὲ μείζονος τὸ ἥμισυ λάβῃς, ὁ συντεθεὶς γίνεται μέσος. ἐν δὲ τοῖς τριπλασίοις ἀνάπαλιν. τοῦ μὲν ἐλάττονος ἥμισυ δεῖ λαβεῖν, τοῦ δὲ μείζονος, τρίτον. ὁ γὰρ συντεθεὶς οὕτω, γίνεται μέσος· ἔστω γὰρ ἐν τριπλασίῳ λόγῳ τὰ ϛ' ἐλάχιστος ὅρος, τὰ δὲ ιη' μέγιστος· ἂν οὖν τῶν ϛ' τὸ ἥμισυ λαβὼν, τὰ τρία, καὶ τῶν ὀκτὼ καὶ δέκα τὸ τρίτον, τὰ ϛ', συνθῇς, ἕξεις τὰ ἐννέα τῷ αὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων ὑπερέχοντα καὶ ὑπερεχόμενα· οὕτως μὲν αἱ μεσότητες λαμβάνονται. δεῖ δ' αὐτὰς ἐκεῖ παρεντάξαι καὶ ἀναπληρῶσαι τὰ διπλάσια καὶ τριπλάσια διαστήματα.

ſi maximum terminum ad netam colloces, medius meſae obtingat: et haec cum maximo diapente, cum minimo diateſſaron ſonet. Itaque VIII ad meſen, VI ad hypaten, XII ad hypaten pertinebunt. Modum porro huiuſmodi medietates inueniendi ſimpliciter et perſpicue Eudorus tradidit. Idque prius in arithmetica conſideremus. Si exponas extremos, et horum ſemiſſes coniungas, quod conſit, medius erit, ſiue dupla ſit, ſiue tripla extremorum ratio. Iam in ſubcontraria, ſi extremorum dupla ſit ratio, triente minoris cum ſemiſſe maioris compoſito medium inuenies. In tripla contra minoris ſemiſſis cum maioris triente medium conficient. Sint enim termini proportionis triplae extremi VI et XIIX: ergo minimi ſemiſſis III, maximi triens VI coniungantur, exſiſtet IX, medius, qui eadem parte extremorum et excedit et exceditur. Hoc ergo modo medietates inueniuntur. Oportebat porro eas inſeri ſupra expoſitis numeris, et duplorum ac triplorum interualla iis expleri. Atque eorum numerorum

τῶν δ' ἐκκειμένων ἀριθμῶν οἱ μὲν ἐδὲ ὅλως μεταξὺ χώραν ἔχεσιν, οἱ δ' ἐχ ἱκανήν. αὔξοντες ἐν αὐτὲς, τῶν αὐτῶν λόγων διαμενόντων, ὑποδοχὰς ποιἔσιν ἀρκέσας ταῖς εἰρημέναις μεσότησι. καὶ πρῶτον μὲν ἐλάχιςον ἀντὶ [35] τἕ ἑνὸς τὰ ἓξ θέντες, ἐπεὶ πρῶτος ἥμισύ τε καὶ τρίτον ἔχει μέρος, ἅπαντας ἑξαπλασίες τὲς ὑποτεταγμένες ἐποίησαν, ὡς ὑπογέγραπται, δεχομένες τὰς μεσότητας ἀμφοτέρας καὶ τοῖς διπλασίοις διαςήμασιν. εἰρηκότος δὲ τἕ Πλάτωνος· Ἡμιολίων [36] δὲ διαςάσεων καὶ ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδόων γενομένων· ἐκ τέτων τῶν δεσμῶν ἐν ταῖς πρόσθεν διαςάσεσι τῷ τἕ ἐπογδόε διαςήματι τὰ ἐπίτριτα πάντα συνεπληρἕτο, λείπων αὐτῶν ἑκάςε μόριον [37] τῆς τἕ μορίε ταύτης διαςάσεως λειφθείσης ἀριθμἕ πρὸς ἀριθμὸν ἐχέσης τὲς ὅρες ϛ' καὶ ν' καὶ σ', πρὸς γ' καὶ μ' καὶ σ'· διὰ ταύτην τὴν λέξιν ἠναγκάζοντο πάλιν τὲς ἀριθμὲς ἐπανάγειν καὶ μείζονας ποιεῖν. ἔδει μὲν γὰρ ἐφεξῆς ἐπό-

merorum quidam nullam omnino habent intercapedinem, quidam non ſatis amplam. Igitur multiplicant eos ita, vt ſpatia medietatibus recipiendis habeant ſufficientia, quas diximus. Primum loco vnitatis minimum ponunt ſenarium, quod is ſemiſſem trientemque habet primus: ac proinde reliquos omnes, qui ſequuntur, ſeſcuplos ponunt, ſicut ex deſcriptione appoſita apparet: vtraſque enim medietates duplicibus interuallis recipiunt. Cum autem dixiſſet Plato: Iam cum interualla ſeſquipla, ſeſquitertia, et ſeſquioctaua exſtitiſſent: ex his compagibus in prioribus interuallis omnia ſeſquitertia ſeſquioctauis compleuit, vnicuique particulam relinquens, cuius particulae interſtitium adſumtum facit rationem, quae eſt numeri ad numerum, vt termini ſint CCLVI et CCXLIII. Ob haec ergo Platonis verba coacti ſunt numeros denuo augere. Oportebat enim continenter deinceps

35. Pro ἀντὶ dant ὄντι Ald. et Baſ. vnde Xylander annotat: ὄντι pro ἀντὶ ſcriptum fuiſſe inepte, patet.

36. ἡμιολίων δὲ] Hunc locum ex Platone et Procli in eius Timaeum commentariis reſtitui. *Xylander.*

37. συνεπλήρε τὸ λεῖπον αὐτῶν ἑκαςομόριον Ald. et Baſ.

γδοα γίνεσθαι δύο, τῆς δὲ ἑξάδος ἐκ αὐτόθεν ἐπόγδοον ἐχέσης, εἴτε τέμνοιτο, κερματιζομένων εἰς μόρια τῶν μονάδων. δυσθεωρήτε τῆς μαθήσεως ἐσομένης, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸν πολυπλασιασμὸν ὑπηγόρευσεν, ὥσπερ ἐν ἁρμονικῇ μεταβολῇ τε διαγράμματος ὅλε συνεπιτεινομένε τῷ πρώτῳ τῶν ἀριθμῶν. ὁ μὲν ἐν Εὔδωρος ἐπακολεθήσας Κράντορι, πρῶτον ἔλαβε τὸν τπδ΄. ὃς γίνεται τε ἓξ ἐπὶ τὰ ξδ΄ πολλαπλασιασθέντος. ἐπηγάγετο δ' αὐτὲς ὁ τῶν ξδ΄ ἀριθμὸς, ἐπόγδοον ἔχων τὸν ή [38], πρὸς τὸν οβ΄. τοῖς δὲ ὑπὸ τε Πλάτωνος λεγομένοις συμφωνότερόν ἐστιν ὑποθέσθαι τὸ ἥμισυ. τούτε

inceps post senarium poni duos sesquioctauos. At neque octavam partem habet senarius, et si in scrupulos vnitatum comminuere velis rationem, perplexissima futura sit contemplatio. Hic ergo ipsa res multiplicandi adhibendum auxilium dictauit: vt tanquam in harmonica mutatione secundum primi numeri incrementum tota augeretur descriptio. Eudorus itaque, Crantorem secutus, primum numerum posuit CCCXXCIV: qui fit VI in LXIV multiplicatis. Huc eos induxit, quod numerus LXIV habet sesquioctauum LXXII, isque rursus hunc XXCI. Iis vero, quae a Platone dicuntur, magis concinit, vt dimidium ponamus. Nam

38. ἐπόγδοον ἔχων τὸν ή.] Dubio procul insigni menda est foedatus hic locus, et obscura sunt reliqua, neque admodum (si quid video) a Timaei Platonicis interpretibus horum sententia vel intellecta, vel expressa. Primum haec sic lego: ἐπόγδοον ἔχων τὸν οβ, καὶ ἔτος τὸν πα. Sunt enim continue proportionales numeri sesquioctaua ratione, 64. 72. 81. At volebat de Plutarchi quidem sententia Plato inter extremos, quorum alter alterum eiusque trientem contineret, hoc est inter duos sesquitertios, duos sesquioctavos continua proportione intericere: quam ad rem ii erant futuri oppido apti, si per senarium multiplicati essent, de cuius dignitate supra fuit dictum. Ita enim 64. erat in 384. euasurus, itaque omnino ea habitura, quam Plato requirebat, progressio. Λεῖμμα autem erat futurum 26. quantum scilicet 512. vltimus penultimum 486. excedit. At λεῖμμα 13. modo esse debuisse, supra est explicatum. Itaque, non 384. sed 192. primum numerum ponit Plutarchus, ex 3. in 64. productum, cuius rei causam ipse tradit. *Xylander.*

39. ἔσαι

γὰρ τὸ λεῖμμα τὸν τῶν ἐπογδόων ἕξει λόγον ἐν ἀριθμοῖς, οὓς ὁ Πλάτων εἴρηκεν ϛʹ καὶ νʹ καὶ σʹ, πρὸς τρία καὶ μʹ καὶ σʹ· τῶν ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο πρώτων τιθεμένων. ἂν δὲ ὁ τούτου διπλάσιος τεθῇ πρῶτος, ἔσται τὸ λεῖμμα λόγον μὲν ἔχον τὸν αὐτὸν, ἀριθμὸν δὲ τὸν διπλάσιον, ὃν ἔχει τὰ φιβʹ. πρὸς υπδʹ. γίνεται γὰρ ἐπίτριτα, τῶν μὲν ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο, τὰ σνϛʹ· τῶν δὲ τπδʹ, τὰ φιβʹ. καὶ οὐκ ἄλογος ἡ ἐπὶ τοῦτον ἀναγωγὴ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ τὸν Κράντορα παρασχοῦσα τὸ εὔλογον. τὰ γὰρ ξδʹ, καὶ κύβος ἐστὶν ἀπὸ πρώτου τετραγώνου, καὶ τετράγωνος ἀπὸ πρώτου κύβου. γενόμενος δ' ἐπὶ τὸν γʹ πρῶτον ὄντα περισσὸν, καὶ πρῶτον τρίγωνον, καὶ πρῶτον τέλειον ὄντα καὶ ἡμιόλιον, ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο πεποίηκεν, ἔχοντα καὶ αὐτὸν ἐπόγδοον, ὡς δείξομεν, πρότερον δὲ, τί τὸ λεῖμμά ἐστι, καὶ τίς ἡ διάνοια τοῦ Πλάτωνος, μᾶλλον κατόψεσθε, τῶν εἰωθότων ἐν ταῖς Πυθαγορικαῖς σχολαῖς λέγεσθαι βραχέως ὑπομνησθέντες. ἔστι[39] γὰρ διάστημα ἐν μελῳδίᾳ πᾶν τὸ περιεχόμενον ὑπὸ δυοῖν φθόγγων ἀνομοίων τῇ τάσει· τῶν δὲ διαστημάτων ἓν ὁ καλούμενος τό-

Nam ſi CXCII primo loco ponamus, limma, ſeu defectus, poſt ſeſquioctauos erit inter numeros ab eo poſitos CCLVI et CCXLIII. Si vero illius duplus CCCXXCIV primo loco ponatur, limma eadem ratione quidem, ſed duplum tamen numero efficietur. Alioqui vt IↄXII ad CCCXXCIV, ita etiam CCLVI ad CXCII, proportionem ſeruant ſeſquitertiam. Neque abſurda eſt ad hunc numerum reductio: atque adeo etiam Crantoris ſententiae rationem adfert. Nam LXIV cum cubus eſt primi quadrati, tum quadratus primi cubi. Iſque multiplicans ternarium, qui inter impares, inter triangulos, inter ſeſquiplos ac perfectos eſt primus, CXCII gignit, numerum, qui ſeſquioctauum ſui reſpectu alium habet, vt oſtendemus. Prius autem limma quid ſit, et ſententiam Platonis magis perſpicietis, ſi ea paucis in memoriam vobis redigantur, quae in Pythagoricis ſcholis aſſolent diſſeri. In cantu interuallum vocatur, quidquid continetur ſub duobus ſonis inaequali tenore differentibus. Horum vnum eſt is,

39. ἔσται Ald. et Baſ.

 40. Pro

νος, ᾧ τὸ διὰ πέντε μεῖζόν ἐστι τοῦ διὰ τεσσάρων. τοῦτον οἱ μὲν ἁρμονικοὶ δίχα τεμνόμενον οἴονται δύο διαστήματα ποιεῖν, ὧν ἑκάτερον, ἡμιτόνιον καλοῦσιν· οἱ δὲ Πυθαγορικοὶ τὴν μὲν εἰς ἴσα τομὴν ἀπέγνωσαν αὐτοῦ, τῶν δὲ τμημάτων ἀνίσων ὄντων λεῖμμα τὸ ἔλαττον ὀνομάζουσιν, ὅτι τοῦ ἡμίσεως ἀπολείπει. διὸ καὶ τῶν συμφωνιῶν τὴν διὰ τεσσάρων οἱ μὲν δυοῖν τόνων καὶ ἡμιτονίου ποιοῦσιν, οἱ δὲ δυοῖν καὶ λείμματος. μαρτυρεῖν δὲ δοκεῖ τοῖς μὲν ἁρμονικοῖς ἡ αἴσθησις, τοῖς δὲ μαθηματικοῖς ἡ ἀπόδειξις. ἧς τοιοῦτος ὁ τρόπος ἐστίν· ἐλήφθη διὰ τῶν ὀργάνων θεωρηθὲν, ὅτι τὸ μὲν διὰ πασῶν τὸν διπλάσιον λόγον ἔχει, τὸ δὲ διὰ πέντε τὸν ἡμιόλιον· τὸ δὲ διὰ τεσσάρων, τὸν ἐπίτριτον· ὁ δὲ τόνος, τὸν ἐπόγδοον. ἔξεστι δὲ καὶ νῦν βασανίσαι τὸ ἀληθές. ἢ βάρη δυοῖν ἄνισα χορδῶν ἐξαρτήσαντας, ἢ δυοῖν ἰσοκοίλων αὐλῶν τὸν ἕτερον, μήκει διπλάσιον τοῦ ἑτέρου ποιήσαντας. τῶν μὲν γὰρ αὐλῶν ὁ μείζων βαρύτερον φθέγξεται, ὡς ὑπάτη πρὸς νήτην· τῶν δὲ χορδῶν ἡ τῷ διπλασίῳ κατατεινομένη βάρει, τῆς ἑτέρας ὀξύτερον, ὡς νήτη πρὸς ὑπάτην. τοῦτο δ' ἐστὶ διὰ πασῶν. ὁμοίως

is, qui tonus dicitur, quo Quinta Quartam ſuperat. Hunc tonum harmonici in partes diuidi aequales putant poſſe: quarum vtramque ſemitonium appellant. Pythagorei, deſperata in aequales partes ſectione, minus ſegmentorum eius limma vocant, quod dimidium toni non impleat. Itaque illi diateſſaron duorum tonorum et ſemitonii ſumma definiunt: hi totidem tonorum et limmatis. Teſtimonium ferre videtur harmonicis ſenſus, mathematicis demonſtratio. Res ita habet. Sumtum hoc eſt, et in inſtrumentis obſeruatum, diapaſon dupla conſtare proportione, diapente ſeſquialtera, diateſſaron ſeſquitertia, tonum ſeſquioctaua. Idque explorare etiamnum licet, ſi aut duo pondera proportione dupla de neruis ſuſpendantur duobus, aut de duabus aequali cauitate tibiis alteram dupla alterius longitudine facias. Maior enim tibia grauiorem ſonum edet, qualis hypatae ad netam, de fidibus, quae duplo intenditur pondere, acutius, quam altera, ſonabit, vt nete ad hypatam. Id autem eſt diapaſon.

δὲ καὶ τρία πρὸς δύο ληφθέντα μήκη καὶ βάρη, τὸ διὰ πέντε ποιήσει· καὶ τέσσαρα πρὸς τρία, τὸ διὰ τεσσάρων. ὧν τοῦτο μὲν ἐπίτριτον ἔχει λόγον, ἐκεῖνο δὲ ἡμιόλιον. ἐὰν δὲ ὡς ἐννέα πρὸς ὀκτὼ γίνηται, τῶν βαρῶν, ἢ τῶν μηκῶν, ἡ ἀνισότης ποιήσει διάστημα τονιαῖον οὐ σύμφωνον, ἀλλ' ἐμμελὲς, ὡς εἰπεῖν, ἔμβραχυ, τῷ τοὺς φθόγγους, ἂν ἀνὰ μέρος κρουσθῶσι, παρέχειν ἡδὺ φωνοῦντας καὶ προσηνές· ἂν δὲ ὁμοῦ, τραχὺ καὶ λυπηρόν. ἐν δὲ ταῖς συμφωνίαις κἂν ὁμοῦ κρούωνται, κἂν ἐναλλὰξ, ἡδέως προσίεται τὴν συνήχησιν ἡ αἴσθησις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ λόγου τοῦτο δεικνύουσιν. ἐν μὲν γὰρ ἁρμονίᾳ, τὸ διὰ πασῶν ἔκ τε τοῦ διὰ πέντε σύγκειται καὶ τοῦ διὰ τεσσάρων· ἐν δ' ἀριθμοῖς, τὸ διπλάσιον ἔκ τε τοῦ ἡμιολίου καὶ τοῦ ἐπιτρίτου. τὰ γὰρ δώδεκα τῶν μὲν ἐννέα ἐστὶν ἐπίτριτα, τῶν δ' ὀκτὼ ἡμιόλια, τῶν δὲ ϛ´ διπλάσια. σύνθετος οὖν ὁ τοῦ διπλασίου λόγος ἐστὶν ἐκ τοῦ ἡμιολίου καὶ τοῦ ἐπιτρίτου, καθάπερ ὁ τοῦ διὰ πασῶν, ἐκ τοῦ διὰ πέντε καὶ τοῦ διὰ τεσσάρων. ἀλλὰ κἀκεῖ τὸ διὰ πέντε τοῦ διὰ τεσσάρων τόνῳ, κἀνταῦθα τὸ ἡμιόλιον τοῦ ἐπι-

ſon. Eodem modo ſi tria ad duo ſumantur pondera, quae eſt ſeſquipla ratio, diapente reddent: et ſi quatuor ad tria, quae eſt ſeſquitertia, diateſſaron. Quod ſi ea inaequalitas longitudinum, aut ponderum, fuerit, quae eſt nouem ad octo, interuallum toni fiet, non conſonantibus ſonis, ſed nonnihil tamen habens modulationis, quatenus ſoni ſeorſim editi ſuaue et iucundum ſonant, ſimul autem, aſpere et moleſte. In conſonantiis, ſiue alternis, ſiue ſimul nerui pulſentur, ſuauiter ſenſui accidit ſonorum concentus. Quin etiam rationibus hoc demonſtrant. Nam vt in harmonia e diapente et diateſſaron conflatur diapaſon, ita in numeris dupla ratio ex ſeſquialtera et ſeſquitertia: quippe XII ad IX ſeſquitertiam, ad IIX ſeſquiplam rationem obtinent, ad VI duplam. Compoſita ergo eſt dupla ratio e ſeſquialtera et ſeſquitertia, ſicut diapaſon e diapente et diateſſaron. Sed vt hic diapente tono amplius habet, quam diapente: ibi ſeſquialtera ſeſquioctauo

40. Pro τῷ habent τὰ Ald. et Baſ.

41. τὰ

τρίτου, τῷ ἐπογδόῳ μεῖζόν ἐστι. Φαίνεται τοίνυν, ὅτι τὸ διὰ πασῶν τὸν διπλάσιον λόγον ἔχει, καὶ τὸ διὰ πέντε τὸν ἡμιόλιον, καὶ τὸ διὰ τεσσάρων τὸν ἐπίτριτον, καὶ ὁ τόνος τὸν ἐπόγδοον. ἀποδεδειγμένου δὲ τούτου, σκοπῶμεν, εἰ δίχα τέμνεσθαι πέφυκε τὸ ἐπόγδοον. εἰ γὰρ μὴ πέφυκεν, οὐδὲ ὁ τόνος. ἐπεὶ δὲ πρῶτον τὸν ἐπόγδοον λόγον ὁ θ´ καὶ ὁ η´ ποιοῦντες, οὐθὲν διάστημα μέσον ἔχουσι, διπλασιασθέντων δ᾽ ἀμφοτέρων, ὁ παρεμπίπτων μεταξὺ, δύο ποιεῖ διαστήματα, δῆλον, ὅτι, τούτων μὲν ἴσων ὄντων, δίχα τέμνεται τὸ ἐπόγδοον· ἀλλὰ μὴν διπλάσια γίνεται, τῶν μὲν θ´ τὰ η´ καὶ ι´, τῶν δ᾽ ὀκτὼ τὰ ς´ καὶ δέκα. δέχονται δὲ οὗτοι μεταξὺ τὰ ιζ´, καὶ γίνεται τῶν διαστημάτων τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δ᾽ ἔλαττον. ἔστι γὰρ τὸ μὲν πρότερον ἐφεπτακαιδέκατον· τὸ δὲ δεύτερον ἐφεκκαιδέκατον. εἰς ἄνισα τοίνυν τέμνεται τὸ ἐπόγδοον· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ὁ τόνος. οὐδέτερον ἄρα γίνεται διαιρεθέντος αὐτοῦ τῶν τμημάτων ἡμιτόνιον, ἀλλ᾽ ὀρθῶς ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν λεῖμμα προσηγόρευται. καὶ τοῦτό ἐστιν, ὅ φησιν ὁ Πλάτων τὰ ἐπίτριτα [41] τοῖς ἐπογδόοις συμπληροῦντα τὸν θεὸν, λείπειν ἑκάστου μόριον αὐτῶν· οὗ λόγος ἐστὶν,

quioctauo ſeſquitertiam excedit. Apparet ergo, diapaſon dupla, diapente ſeſquialtera, diateſſaron ſeſquitertia, tonum ſeſquioctaua ratione intelligi. Hoc ita demonſtrato, videamus, an ſeſquioctaua ratio diuidi in aequales poſſit partes: nam ſi nequeat, tonus etiam nequibit. Primum numeri, qui ſeſquioctauam rationem continent, IIX et IX, nullum in medio admittunt interſtitium. Quod ſi vterque dupletur, duo interualla efficit is, qui inter duplos interuenit. Is eſt XVII, dupli XVI et XIIX. Liquet autem, ſi aequalia ſint interualla, in aequalia diuiduam fore ſeſquioctauam rationem. At inaequalia fiunt, alterum ſeſquiſedecimum, alterum ſeſquiſeptemdecimum. Ergo inaequaliter ſecatur ſeſquioctaua, ac proinde etiam tonus. Neutra ergo diviſi toni portio ſemitonium fit, et mathematici recte limma appellauerunt. Atque hoc eſt, quod Plato dicit, deum ſeſquitertia ſeſquioctauis explentem, limma reliquiſſe, cuius ratio ſit in numeris

41. τὰ τρίτα Ald. et Baſ.

42. κατὰ

ὃν ἔχει τὰ ϛ' καὶ ν' καὶ σ', πρὸς τὰ γ' καὶ μ' καὶ σ'. εἰλήφθω γὰρ τὸ διὰ τεσσάρων ἐν ἀριθμοῖς δυσὶ τὸν ἐπίτριτον λόγον περιέχουσι, τοῖς σνϛ', καὶ τοῖς ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο. ὧν ὁ μὲν ἐλάττων, τὰ ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο, κείσθω κατὰ τὸν βαρύτατον[42] τοῦ τετραχόρδου φθόγγον· ὁ δὲ μείζων, τὰ σνϛ', κατὰ τὸν ὀξύτατον. ἀποδεικτέον, ὅτι, τούτου συμπληρουμένου δυσὶν ἐπογδόοις, λείπεται διάστημα τηλικοῦτον, ἡλίκον ὡς ἐν ἀριθμοῖς τὰ ϛ' καὶ ν' καὶ σ'[43]. τοῦ γὰρ βαρυτέρου τόνῳ ἐπιταθέντος, ὅπερ ἐστὶν ἐπόγδοον, γίνεται σιϛ'. τούτου πάλιν τόνῳ ἄλλῳ[44] ἐπιταθέντος, γίνεται σμγ'. ταῦτα μὲν γὰρ ὑπερέχει τῶν σιϛ', τοῖς κζ'. τὰ δὲ σιϛ' τῶν ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο, τοῖς εἴκοσι καὶ τέσσαρσιν. ὧν τὰ μὲν κζ' τῶν σιϛ' ἐπόγδοά[45] ἐστι, τὰ δὲ κδ', τῶν ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο. διὸ γίνεται τῶν τριῶν τούτων ἀριθμῶν, ὅ τε μέγιστος ἐπόγδοος τοῦ μέσου, καὶ ὁ μέσος τοῦ ἐλαχίστου· τὸ δ' ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου διάστημα μέ-

numeris CCLVI et CCXLIII. Sumatur enim diatessaron in duobus numeris, quorum alterum eiusque trientem alter contineat, vt sunt CCLVI et CXCII. Quorum minor grauissimae voci quadrichordii adscribatur, maior acutissimae, demonstrabimus, duobus interiectis sesquioctauis, relinqui tale limma, seu interuallum, quale numeris est inter CCLVI et CCXLIII. Grauiore enim voce vno tono contentiore facta, fient CCXVI. rursum tono sursum eleuata, CCCXLIII. Haec XXVII numero excedunt numerum CCXVI. atque hic XXIV amplius est, quam CXCII. Sunt autem XXVII octaua pars de CCXVI, itemque XXIV de CXCII. Itaque de his tribus numeris maximus ad medium, medius ad minimum sesquioctauus est: et interuallum a mini-

42. κατὰ τὸν βαρύτονον Ald. et Bas.

43. ἐν ἀριθμοῖς τὰ σνϛ] Hic ὑπερέχουσι τῶν σμγ. aut aliquid tale, excidit. *Xyl.* Et profecto Turn. et Vulc. hic addunt ἔχει πρὸς τὰ γ̄ καὶ μ̄ καὶ σ̄.

44. τόνον ἄλλως Ald. et Bas.

45. ἐπόγδοα pro octaua parte a librario potius, quam auctore, positum puto pro ὄγδοα, aut ὑπόγδ. *Xylander.*

46. Pro

χρι τȣ͂ μεγίϛȣ, τȣτέϛι τȣ͂ ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο μέχρι τῶν σμγ΄, δίτονον ἐκ δυοῖν συμπληρȣ͂μεν ἐπογδόων. ἀφαιρȣμένȣ δὲ τȣ́τȣ, περίεϛι τȣ͂ ὅλȣ διάϛημα λοιπὸν τὸ μεταξὺ τῶν σμγ΄, καὶ τῶν σνϛ΄, τὰ τρισκαίδεκα. διὸ καὶ λεῖμμα τȣ͂τον τὸν ἀριθμὸν ὠνόμαζον. ἐγὼ μὲν ȣ͂ν εὐσημότατα δηλȣ͂σθαι τὴν Πλάτωνος οἶμαι γνώμην ἐν τȣ́τοις τοῖς ἀριθμοῖς. ἕτεροι δὲ τȣ̀ς διὰ τεσσάρων ὅρȣς θέμενοι, τὸν μὲν ὀξὺν, ἐν τοῖς σπη΄, τὸν δὲ βαρὺν, ἐν τοῖς σιϛ΄, ἀναλόγως τοίνυν τοῖς ἑξῆς περαίνȣσιν. πλὴν ὅτι τὸ λεῖμμα τῶν [46] δυοῖν τῶν μεταξὺ λαμβάνȣσι. τȣ͂ γὰρ βαρυτέρȣ τόνῳ ἐπιταθέντος, γίνεται σμγ΄· τȣ͂ δ᾽ ὀξυτέρȣ τόνῳ ἀνεθέντος, γίνεται σνϛ΄. ἔϛι γὰρ ἐπόγδοα τὰ μὲν σμγ΄, τῶν σιϛ΄· τὰ δὲ σπη΄, τῶν σνϛ΄, ὥστε τονιαῖον εἶναι τῶν διαϛημάτων ἑκάτερον, λείπεσθαι δὲ τὸν μεταξὺ τῶν σμγ΄, καὶ τῶν σνϛ΄. ὅπερ ȣ̓κ ἔϛιν ἡμιτόνιον, ἀλλ᾽ ἔλαττον. τὰ μὲν γὰρ σπη΄, τῶν σνϛ΄ ὑπερέχει τοῖς λ΄ καὶ δυσί· τὰ δὲ σμγ΄ τῶν σιϛ΄ ὑπερέχει τοῖς κζ΄· τὰ δὲ σνϛ΄,

a minimo ad maximum duobus tonis conficitur, quos abſoluunt duae octauae partes, vna poſt alteram additae. His remotis, totius ſeſquitertiae inter extremos rationis nihil aliud supereſt, quam interuallum inter CCXLIII et CCLVI. nimirum XIII. Ideoque hunc numerum limma, quaſi defectum, dixerunt. Atque ego quidem his numeris ſententiam Platonis euidentiſſime expoſitam arbitror. Alii terminos conſonantiae adſignantes, acutum numero CCXXCIIX, grauem numero CCXVI, reliqua eodem modo conficiunt, niſi quod limma medio inter duos tonos loco concipiunt. Grauiore enim voce vno tono ad acutiorem contenta fiunt CCXLIII. Acutiore autem ad vnum tonum remiſſa, ſeu depreſſa, CCLVI. porro CCXLIII ad CCXVI rationem habent ſeſquioctauam, eandemque CCLXXXVIII ad CCLVI. vt vtrobique toni ſit interuallum: et relinquitur id, quod intereſt inter CCLVI et CCXLIII, non iam ſemitonium, ſed eo minus aliquid. CCLXXXVIII enim numero XXXII amplius ſunt, quam CCLVI et CCXLIII numero XXVII excedunt numerum

46. Pro τὸ λεῖμμα τῶν dant τῶν λειμμάτων Ald. et Baſ.

47. ἀμφο-

τῶν σμγ΄ ὑπερέχει τοῖς ιγ΄. ταῦτα δ᾽ ἀμφότερα[47] τῶν ὑπεροχῶν ἐλάττω, ἢ ἡμίσεά ἐϛι. διὸ δυοῖν τόνων καὶ λείμματος ἐ δυοῖν καὶ ἡμίσεως εὕρηται τὸ διὰ τεσσάρων. καὶ ταῦτα μὲν ἔχει τοιαύτην ἀπόδειξιν. ἐκεῖνο δ᾽ ἐ πάνυ χαλεπὸν ἐκ τῶν προειρημένων συνιδεῖν, τί δή ποτε φήσας ὁ Πλάτων ἡμιολίους καὶ ἐπιτρίτους καὶ ἐπογδόους γίνεσθαι διαςάσεις ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἐπιτρίτους ταῖς ἐπογδόοις, οὐκ ἐμνήσθη τῶν ἡμιολίων, ἀλλὰ παρέλιπε. τὸ γὰρ ἡμιόλιον[48], τοῦ ἐπιτρίτου τῷ ἐπογδόῳ, ἢ τοῦ ἐπογδόου[49] τῷ ἐπιτρίτῳ προστιθεμένου, συμπληροῦται. ὑποδεδειγμένων δὲ τούτων, τὸ μὲν συμπληροῦν τὰ διαςήματα, καὶ παρεντάττειν τὰς μεσότητας, εἰ καὶ μηδεὶς ἐτύγχανε πεποιηκὼς πρότερον, ὑ-

rum CCXVI. At CCLVI maior eſt, quam CCXLIII, quo XIII plus habet. Atqui vtroque exceſſuum, qui erant XXXII, et XXVII, minor eſt numerus XIII. Itaque diateſſaron conſtare deprehenſum eſt non duobus tonis et ſemiſſe toni, ſed duobus tonis et limmate. Atque horum quidem haec eſt demonſtratio. Id autem ex praedictis intelligi facile poteſt, cur Plato, cum dixiſſet ſeſquialtera, ſeſquitertia, et ſeſquioctaua fieri interualla, dum ſeſquitertii ſeſquioctauis interiectis explentur: nullam ſeſquialterorum fecerit mentionem, ſed ea omiſerit. Nam ſeſquitertia proportione ad ſeſquioctauam addita, conficitur ſeſquialtera. His ita demonſtratis, quomodo impleantur interualla et inferantur medietates, etiamſi nemo iam ante commonſtraſſet, tamen

47. ἀμφοτέρων dat codex quidam, cuius reticetur nomen.

48. τὸ γὰρ ἡμιόλιον] Verba ſunt deprauata, ſententia non multum detrimenti paſſa. Seſquialterorum, inquit, mentio poſtmodum a Platone fuit neglecta, quia compoſitis, ſeu additis proportionibus ſeſquitertia et ſeſquioctaua, ſtatim ſeſquipla emergit. Nam proportio, quae ſcribitur $\frac{9}{8}$, addita ad eam, quae notatur $\frac{4}{3}$, gignit proportionem $\frac{3}{2}$, hoc eſt ſeſquialteram, quod norunt eruditi. Lego itaque ſic: τοῦ γὰρ ἐπιτρίτου τῷ ἐπογδόῳ προστιθεμένου, συμπληροῦται καὶ τὸ ἡμιόλιον. *Xylander.*

49. ἢ τοῦ ἐπογδόου] Pro his tribus vocabulis Turn. et Vulc. vnam dant voculam καὶ.

50. ὑμῖν

μῖν [50] ἂν αὐτοῖς ἕνεκα γυμνασίας παρῆκα· νῦν δὲ πολλοῖς κἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐξειργασμένου τούτου, μάλιστα δὲ Κράντορι, καὶ Κλεάρχῳ, καὶ Θεοδώρῳ, τοῖς Σωλεῦσι, μικρὰ περὶ τῆς τούτων διαφορᾶς εἰπεῖν οὐκ ἄχρηστόν ἐστιν. ὁ γὰρ Θεόδωρος, οὐχ, ὡς ἐκεῖνοι, δύο στίχους ποιῶν, ἀλλ' ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἐφεξῆς τούς τε διπλασίους ἐκτάττων καὶ τοὺς τριπλασίους, πρῶτον μὲν ἰσχυρίζεται τῇ λεγομένῃ κατὰ μῆκος σχέσει [51] τῆς οὐσίας, δύο ποιούσῃ μοίρας, ὡς ἐκ μιᾶς, οὐ τέσσαρας ἐκ δυεῖν. ἔπειτά φησι τὰς τῶν μεσοτήτων παρεντάξεις οὕτω λαμβάνειν προσήκειν χώραν· εἰ δὲ μή, ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἔσεσθαι. καὶ μεταστὰς εἰς τὸ πρῶτον, εὐθὺς τριπλάσιον ἐκ τοῦ πρώτου διπλασίου τῶν συμπληρούντων ἑκάτερον ὀφειλόντων. τοῖς δὲ περὶ τὸν Κράντορα βοηθοῦσιν αἵ τε θέσεις περὶ τῶν ἀριθμῶν [52], ἐπιπέδων ἐπιπέδοις, καὶ τετραγώνων τετραγώνοις, καὶ κύβων κύβοις ἀντιθέτως συζυγούντων, τῇ τε μὴ κατὰ τάξιν αὐτῶν λήψει, ἀλλ' ἐναλλὰξ ἀρ-

men vobis exercitationem hanc reliquiſſem. Nunc cum multi, iique praeclari viri, id abſoluerint, Crantor maxime, Clearchus, et Theodorus, Solenſes: pauca de eorum diſſidio dicere non abs re fuerit. Theodorus enim non, vt illi, duas ſeries inſtituens, ſed in vna linea deinceps duplos triploſque exponens, primum nititur naturae illa, quam vocant, fiſſura, duas faciente ex vna, non quatuor ex duabus partes. Deinde, inquit, medietatum inſertiones ita conuenit ſpatium nanciſci: alias perturbatum confuſumque rem iri, ac traiectiones exſtituras in primum ſtatim triplum ex primo duplo, qui impleant vtrumque * Crantorem tuentur collocationes numerorum, planos planis, quadrata quadratis, cubos cubis aduerſos collocantes atque coniugantes: vtque non ordine ſumantur, ſed alternis pares et plani

50. ὑμῖν ἂν αὐτοῖς pro ἡμῖν reſtitue. Manifeſtum hoc. Et ſic Turnebus, qui et v. 8. ποιούσῃ nobiſcum legit, et σχίσει. [pro σχέσει nimirum] In quo nimirum reſpicitur ad χ illud, ſiue χιασμόν, qui in Timaeo commemoratur. *Xylander.*

51. σχίσει Turn. et Vulc. Vid. not. praeced.

52. Ex Turn. et Vulc. affertur περιττῶν ἀρτίων.

53. ἐπὶ

τίων καὶ ἐπὶ κατὰ τὰ αὐτὰ [53] ἔχων ὡς μορφὴν καὶ εἶδος. τὸ δὲ περὶ τὰ σώματα γινόμενον μεριστὸν, ὡς ὑποδοχὴν καὶ ὕλην. τὸ δὲ μίγμα κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν ἀποτετελεσμένον. ἡ μὲν οὖν ἀμέριστος οὐσία καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχουσα, μὴ μικρότητι, καθάπερ τὰ ἐλάχιστα τῶν σωμάτων, νοείσθω φεύγουσα τὸν μερισμόν. τὸ γὰρ ἁπλοῦν καὶ ἀπαθὲς καὶ καθαρὸν αὐτῆς καὶ μονοειδὲς, ἀμερὲς εἴρηται, καὶ ἀμέριστον. ᾧ καὶ τῶν συνθέτων καὶ μεριστῶν καὶ διαφερομένων ἁμωσγέπως θίγουσα, παύει τὸ πλῆθος, καὶ καθίστησιν εἰς μίαν δι' ὁμοιότητος ἕξιν. τὴν δὲ περὶ τὰ σώματα γενομένην μεριστὴν εἰ μέν τις ἐθέλοι καλεῖν ὕλην, ὡς καὶ ὑποκειμένην ἐκείνῃ καὶ μεταληπτικὴν ἐκείνης φύσιν, ὁμωνυμίᾳ χρώμενος, οὐ διαφέρει πρὸς τὸν λόγον. οἱ δὲ σωματικὴν ἀξιοῦντες ὕλην συμμίγνυσθαι τῇ ἀμερίστῳ, διαμαρτάνουσι. πρῶτον μὲν, ὅτι τῶν ἐκείνης ὀνομάτων οὐδενὶ νῦν ὁ Πλάτων κέχρηται. δεξαμενὴν γὰρ

plani * * * ſemper eodem modo habens, vt forma et ſpecies: alterum, quod circa corpora, diuiduum, tanquam receptaculum et materiam: mixturam autem ex omnibus communem confectam. Subſtantiam proinde, quae diuidi non poteſt, et ſemper eodem modo ſe habet, non intelligendum eſt paruitate (quod fit minimis corporibus) diuiſionem ſubterfugere. Simplicitas enim eius, affectionum vacuitas, puritas, et formae vnitas, indiuidua dicitur et impartilis: quibus illa etiam compoſita, diuidua, et varia quodammodo attingens, multitudinem eorum tollit, habitumque vnum quendam iis ob ſimilitudinem infert. Quae vero circa corpora verſans diuiſionem admittit, eam ſi quis materiam nominare velit, vt naturam priori ſubiectam, eiuſque participem: is vocis ambiguae vſu, nihil interim noſtrae diſputationi officiet. Qui vero materiam corpoream miſceri cum indiuidua volunt, errant. Primum in eo, quod nullo corporeae materiae nomine hic vtitur Plato:

53. ἐπὶ * κατὰ τὰ αὐτὰ] Deſunt multa, quae haud dubie de numerorum elegantem habuerunt progreſſionibus et harum comparationibus commentationem. Sed quid facias? *Xylander.*

εἴωθε καὶ πανδεχῆ καὶ τιθηνὴν ἀεὶ καλεῖν ἐκείνην, οὐ περὶ τὰ σώματα μεριστὴν, μᾶλλον δὲ σῶμα μεριζόμενον εἰς τὸ καθ᾿ ἕκαστον. ἔπειτα τί διοίσει τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἡ τῆς ψυχῆς, εἴπερ ἀμφοτέροις ἔκ τε τῆς ὕλης καὶ τῶν νοητῶν γέγονεν ἡ σύστασις; αὐτός γε μὴν ὁ Πλάτων, ὥσπερ ἀποθέμενος τῆς ψυχῆς τὴν ἐκ σώματος γένεσιν, ἐντὸς αὐτῆς φησὶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεθῆναι τὸ σωματικὸν, εἶτ᾿ ἔξωθεν ὑπ᾿ ἐκείνης περικαλυφθῆναι. καὶ ὅλως ἀπεργασάμενος τῷ λόγῳ τὴν ψυχὴν, ὕστερον ἐπεισάγει τὴν περὶ τῆς ὕλης ὑπόθεσιν, μηθὲν αὐτῆς πρότερον, ὅτε τὴν ψυχὴν ἐγέννα, δεηθεὶς, ὡς χωρὶς ὕλης γενομένην. ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶν ἀντειπεῖν καὶ τοῖς περὶ Ποσειδώνιον. οὐ γὰρ μακρὰν τῆς ὕλης ἀπέστησαν, ἀλλὰ δεξάμενοι, τὴν τῶν περάτων οὐσίαν περὶ τὰ σώματα λέγεσθαι μεριστὴν, καὶ ταῦτα τῷ νοητῷ μίξαντες, ἀπεφήναντο, τὴν ψυχὴν ἰδέαν εἶναι τοῦ πάντῃ διαστατοῦ κατ᾿ ἀριθμὸν συνεστῶσαν, ἁρμονίαν περιέχοντα [54].

Plato: quam alias receptaculum, omnium rerum capacem et nutricem ſolet dicere, non circa corpora diuiduam, ſed ipſam corpus, quod in ſingularia diuidatur. Deinde, quid intererit inter mundi et animae procreationem, ſi vtrumque ex materia et intelligibilibus eſt conſtitutum? Ipſe quidem Plato, quaſi abominans animae ex corpore ortum, ait, intus in ipſa corporeum fuiſſe a deo collocatum, foriſque ab illa occultatum. Cumque totam animam ratione abſoluiſſet, deinde argumentum de materia proponit, qua ante, cum animam crearet, nihil opus habuerat, vtpote ſine materia natam. Similia horum in Poſidonium dici poſſunt. Nam is quoque non longe a materia animam remouit: ſed Platonis verba ſic accipiens, ſubſtantiam terminorum, ſeu extremitatum, circa corpora eſſe diuiduam, eamque cum intelligibili miſcens, animam pronuntiauit eſſe ideam eius, quod vſquequaque dimenſiones habet, ratione numeri conſtitutam, qui harmoniam contineat. Nam Mathematica in medio primo-

54. ἁρμονίαν περιέχοντα] Omiſit haec Turnebus, quia mendoſa erant, et legebatur ἁμαρτίαν. [ἁμαρτίαν nempe dant pro ἁρμονίαν Ald. et Baſ.] Ego ex ea, quae ſequitur ſub huius libri epitome titulo, ecloga hunc locum correxi. *Xylander*.

55. Pro

τά τε γὰρ μαθηματικὰ τῶν πρώτων νοητῶν μεταξὺ καὶ τῶν αἰσθητῶν τετάχθαι, τῆς τε ψυχῆς, τῶν νοητῶν τὸ ἀΐδιον, καὶ τῶν αἰσθητικῶν τὸ παθητικὸν ἐχούσης, προσῆκον ἐν μέσῳ τὴν οὐσίαν ὑπάρχειν. ἔλαθε γὰρ καὶ τοῦτον[55] ὁ θεὸς τοῖς τῶν σωμάτων πέρασιν ὕστερον, ἀπειργασμένης ἤδη τῆς ψυχῆς, χρώμενος, ἐπὶ τὴν τῆς ὕλης διαμόρφωσιν, τὸ σκεδαστὸν αὐτῆς καὶ ἀσύνδετον ὁρίζων, καὶ περιλαμβάνων ταῖς ἐκ τῶν τριγώνων συναρμοττομένων ἐπιφανείαις, ἀτοπώτερον δὲ τὸ τὴν ψυχὴν ἰδέαν ποιεῖν. ἡ μὲν γὰρ, εὐκίνητος, ἡ δὲ, ἀκίνητος, καὶ ἡ μὲν, ἀμιγὴς πρὸς τὸ αἰσθητὸν, ἡ δὲ, τῷ σώματι συνειργμένη. πρὸς δὲ τούτοις ὁ θεὸς, τῆς μὲν ἰδέας, ὡς παραδείγματος, γέγονε μιμητὴς, τῆς δὲ ψυχῆς, ὥσπερ ἀποτελέσματος, δημιουργός. ὅτι δ' οὐδ' ἀριθμὸν ὁ Πλάτων τὴν οὐσίαν τίθεται τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ταττομένην ὑπ' ἀριθμοῦ, προείρηται. πρὸς δ' ἀμφοτέρους τούτους κοινόν ἐστι, τὸ μήτε τοῖς πέρασι, μήτε τοῖς ἀριθμοῖς, μηθὲν ἴχνος ἐνυπάρχειν ἐκείνης τῆς δυνάμεως, ᾗ τὸ αἰσθητὸν ἡ ψυχὴ πέφυκε κρίνειν. νοῦν μὲν

primorum intelligibilium et ſenſilium eſſe collocata: et cum anima perpetuitatem intelligibilium, ac ſenſilium facultatem ad percipiendas affectiones habeat in ſe: par eſſe, vt eius natura in medio ſit. Nimirum et hunc latuit, deum corporum extremitatibus poſtmodo demum, iam anima abſoluta vſum ad conformandam materiam, cum diſſipationi obnoxiam et vinculis carentem molem definiret ac includeret ſuperficiebus, quae e triangulis erant concinnatae. Abſurdius etiam hoc, quod animam ideam facit, cum idea ſit immobilis, mobilis admodum anima, et illa cum ſenſili nihil habeat commercii, haec in corpora incluſa ſit, ad haec deus ideam vt exemplar fuerit imitatus, animam, vt opus opifex, confecerit. Quod autem Plato animam non ponat numerum eſſe, ſed ordinatam ratione numeri, iam ante dictum eſt. Aduerſus vtroſque illud commune eſt argumentum, quod neque extremitatibus, neque numeris, vllum ineſt veſtigium illius facultatis, qua res ſenſiles anima iudicat ſuapte natura.

Mentem

55. Pro τοῦτον Aldin. et Baſ. dant τὴν τούτου.

γὰρ αὐτῇ καὶ νοητὸν [56] ἡ τῆς νοητῆς μέθεξις ἀρχῆς πεποίηκε, δόξας δὲ καὶ πίςεις, τὸ φανταςικὸν καὶ τὸ παθητικὸν ὑπὸ τῶν περὶ τὸ σῶμα ποιοτήτων, ὃ ἐκ ἄν τις ἐκ μονάδων, ἐδὲ γραμμῶν, ἐδ᾽ ἐπιφανειῶν, ἁπλῶς νοήσειεν ἐγγινόμενον. καὶ μὴν ἐ μόνον αἱ τῶν θνητῶν ψυχαὶ γνωςικὴν τῦ αἰσθητικῦ [57] δύναμιν ἔχεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῦ κόσμε φησὶν, ἀνακυκλεμένην αὐτὴν πρὸς ἑαυτὴν, ὅταν ἐσίαν σκεδαςὴν ἔχοντός τινος ἐφάπτηται, καὶ ὅταν ἀμέριςον λέγῃ κινεμένην διὰ πάσης ἑαυτῆς, ὅτῳ τ᾽ ἄν τις ταυτὸν ᾖ, καὶ ὅτῳ ἂν ἕτερον, πρὸς ὅ τι τε μάλιςα, καὶ ὅπῃ καὶ ὅπως συμβαίνει καταγινόμενα πρὸς ἕκαςον εἶναι καὶ πάσχειν. ἐν τέτοις ἅμα καὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν ποιέμενος ὑπογραφὴν ἔτι μᾶλλον τῆς ἐφεξῆς διασαφεῖ. Λόγος γὰρ (φησὶν) ἀληθὴς, ὅταν μὲν περὶ τὸ αἰσθητὸν γίνηται, καὶ ὁ τῦ θατέρε κύκλος ὀρθὸς ἰὼν εἰς πᾶσαν αὐτῦ τὴν ψυχὴν διαγγείλῃ, δόξαι καὶ πίςεις γίνονται βέβαιοι καὶ ἀληθεῖς· ὅταν δ᾽ αὖ περὶ τὸ λογιςικὸν ᾖ, καὶ ὁ τῦ ταυτῦ κύκλος εὔτροχος

Mentem quidem ei, et mente ſola cernendarum rerum notiones communicatio principii intelligentia ſola percipiendi inſeruit: opiniones autem, et perſuaſiones, imaginationes, et affectiones a qualitatibus corpori inhaerentibus profectas, ne cogitari quidem poteſt ex vnitatibus, lineis, aut ſuperficiebus, ſimpliciter eſſe innatas. Et vero non modo mortalium animae vim cognoſcendi per ſenſus habent, ſed ipſam quoque mundi animam ait ipſam in ſe reuolutam, vbi aliquid attigit ſubſtantia praeditum diſſipabili, aut etiam indiuidua, hoc ipſam per ſe ipſam totam ſeſe commouendo narrare, quatenus idem ſit iſthuc, quatenus diuerſum, et cuius reſpectu maxime, qua, et quomodo ſit affectum ſubſtantiae, aut motus, ratione. In his cum decem praedicamentorum aliquam poſuiſſet notationem: magis adhuc idem declarat in his, quae ſequuntur. Ratio, inquit, vera vbi de ſenſili concepta eſt, et circulus Diuerſi recta proficiſcens in totam animam de eo nuncium affert: opiniones naſcuntur et perſuaſiones verae atque conſtantes. Cum autem in iis vertitur, quae intelligentiae

56. νοητικὸν Turn. et Vulc. 57. τῦ αἰσθητῦ iidem.

58. ἀνάρ-

ὧν αὐτὰ μηνύσῃ, ἐπιςήμη ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται. τέτω δ' ἐν ᾧ τῶν ὄντων ἐγγίνεσθον, ἐάν ποτέ τις αὐτὸ ἄλλο, πλὴν ψυχὴν, προσείπῃ, πᾶν μᾶλλον, ἢ τὸ ἀληθὲς, ἐρεῖ. πόθεν ἒν ἔσχεν ἡ ψυχὴ τὴν ἀντιληπτικὴν τῦ αἰσθητῦ καὶ δοξαςικὴν ταύτην κίνησιν ἑτέραν τῆς νοητικῆς ἐκείνης, καὶ τελευτώσης εἰς ἐπιςήμην, ἔργον εἰπεῖν, μὴ θεμένȣς βεβαίως, ὅτι νῦν ἐχ ἁπλῶς ψυχὴν, ἀλλὰ κόσμȣ ψυχὴν συνίςησιν ἐξ ὑποκειμένων τῆς τε κρείττονος ἐσίας καὶ ἀμερίςȣ καὶ χείρονος, ἣν περὶ τὰ σώματα μεριςὴν κέκληκεν, ἐχ ἑτέραν ἔσαν, ἢ τὴν δοξαςικὴν καὶ φανταςικὴν καὶ συμπαθῆ τῷ αἰσθητῷ κίνησιν, ἐ γενομένην, ἀλλ' ὑφεςῶσαν ἀΐδιον, ὥσπερ ἡ ἑτέρα. τὸ γὰρ νοερὸν ἡ φύσις ἔχȣσα, καὶ τὸ δοξαςικὸν εἶχεν· ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν, ἀκίνητον, ἀπαθὲς, καὶ περὶ τὴν ἀεὶ μένȣσαν ἱδρυμένον· τῦτο δὲ, μεριςὸν καὶ πλανητὸν, ἅτε δὴ φερομένης καὶ σκεδαννυμένης ἐφαπτόμενον ὕλης. ἔτε γὰρ τὸ αἰσθητὸν εἰλήχει τάξεως, ἀλλ' ἦν ἄμορφον καὶ ἀόριςον· ἥ τε περὶ τῦτο τεταγμένη δύναμις, ἔτε δόξας

ligentiae funt, et Eiufdem circulus valde agilis ifta fignificauerit, neceffario fcientia abfoluitur. Haec autem duo in qua re ingenerantur, fi quis eam aliud quicquam dixerit, quam animam, quiduis potius, quam verum, dixerit. Vnde autem hic fenfilia apprehendendi et opinandi motus diuerfus ab intelligente illa, et in fcientiam definente animae motione obtigerit, dici non poteft: nifi hoc firmiter conftituamus, nunc Platonem non vniverfe animam, fed mundi animam, componere e fubiectis, nimirum e natura praeftantiore et indiuidua, atque e deteriore, quam ipfam circa corpora diuiduam appellauit, non diuerfam a motione opiniofa, imaginatrice, et quam fenfilia afficiant: et quae non fit nata, fed perpetuo fubftiterit, vt etiam altera. Natura enim, quae intelligendi habuit vim, habuit etiam opinandi. Verum illa quidem motui non obnoxia, non affectioni, innixa fuit rebus femper eodem modo manentibus: haec autem diuidua et vaga fuit, vt quae in motu verfantem diffipabilemque incidiffet in materiam. Nam neque fenfili naturae obtigerat ordo, fed informis erat atque indefinita: et facultas ei addicta neque opi-

 niones

ἐνάρθρους [58], οὔτε κινήσεις ἁπάσας ἔχουσα τεταγμένας, ἀλλὰ τὰς πολλὰς ἐνυπνιώδεις καὶ παραφόρους καὶ ταραττούσας σωματοειδὲς, ὅσα μὴ κατὰ τύχην τῷ βελτίονι περιέπιπτεν. ἐν μέσῳ γὰρ ἦν ἀμφοῖν, καὶ πρὸς ἀμφότερα συμπαθῆ καὶ συγγενῆ φύσιν εἶχε, τῷ μὲν αἰσθητικῷ τῆς ὕλης ἀντεχομένη, τῷ δὲ κριτικῷ, τῶν νοητῶν. οὕτω δέ πως καὶ αὐτὸς διασαφεῖ τοῖς ὀνόμασιν· Οὗτος γὰρ (φησὶ) παρὰ τῆς ἐμῆς ψήφου λογισθεὶς ἐν κεφαλαίῳ δεδόσθω λόγος, ὄν τε καὶ χώραν καὶ γένεσιν εἶναι τρία τριχῆ, καὶ πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι. χώραν τε γὰρ καλεῖ τὴν ὕλην, ὥσπερ ἕδραν, ἔστιν ὅτε καὶ ὑποδοχήν· ὂν [59] δὲ, τὸ νοητόν· γένεσιν δὲ τοῦ κόσμου μήπω γεγονότος, οὐδεμίαν ἄλλην, ἢ τὴν ἐν μεταβολαῖς καὶ κινήσεσιν οὐσίαν, τοῦ τυποῦντος καὶ τοῦ τυπουμένου μεταξὺ τεταγμένην, διαδιδοῦσαν ἐνταῦθα τὰς ἐκεῖθεν εἰκόνας. διά τε δὴ ταῦτα μεριστὴ προσηγορεύθη, καὶ ὅτι τῷ αἰσθητῷ τὸ αἰσθανόμενον, καὶ τῷ φανταστῷ τὸ φανταζό-

niones probe diſtinctas, neque motiones omnes ordinatas, percipiebat: ſed pleraſque ſomniorum ſimiles, temerarias, et quae tumultum corporeae facultati adferrent, niſi fortuito in idem cum ratione incidiſſent. Erat enim in medio amborum, naturamque habebat cum vtriſque cognatam atque conſentientem, vi ſentiendi materiam apprehendens, iudicio vim intelligentem. Atque hoc ipſe paene diſertis verbis declarat: Mea, inquiens, haec eſt, vt verbo dicam, ſententia, fuiſſe ante originem coeli tria haec ſeorſim, Ens, Spatium, Ortum, ſeu procreationem. Spatii enim vocabulo adficit materiam, vt et ſedis, atque alias receptaculi. Ens autem vocat, id, quod ſola mente percipitur, ſeu intelligibile. Ortum mundi nondum nati ſubſtantiam, nulla ſitam alia in re, quam in mutationibus et motibus, inter informans atque informatum medio loco ordinatam, atque effigies eorum, quae ibi ſunt, huc tranſmittentem. Ergo cum ob haec animam hanc diuiduam dicit, tum quod ſenſili ſentiens, et imaginabili

58. ἀνάρθρους dant Ald. et Baſ. vnde Xylander ita annotat: δόξας ἐνάρθρους, non ἀνάρθρους, legimus, maxime ob vocem τεταγμένας.

59. Pro ὂν dant ἐν Aldin. et Baſ.

60. ἦν

μενον ἀνάγκη συνδιανέμεσθαι καὶ συμπαρήκειν. ἡ γὰρ αἰσθητικὴ κίνησις, ἰδία ψυχῆς οὖσα, κινεῖται πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐκτός· ὁ δὲ νοῦς, αὐτὸς μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ μόνιμος ἦν καὶ ἀκίνητος, ἐγγενόμενος δὲ τῇ ψυχῇ καὶ κρατήσας εἰς ἑαυτὸν, ἐπιστρέφει, καὶ συμπεραίνει τὴν ἐγκύκλιον φορὰν περὶ τὸ μένον ἀεὶ μάλιστα ψαύουσαν τοῦ ὄντος. διὸ καὶ δυσανάκρατος ἡ κοινωνία γέγονεν αὐτῶν, τῷ ἀμερίστῳ τὸ μεριστὸν καὶ τῷ μηδαμῇ κινητῷ τὸ πάντῃ φορητὸν μιγνύουσα, καὶ καταβιαζομένη θάτερον εἰς ταυτὸν συνελθεῖν. ἦν δὲ τὸ θάτερον [60] οὐ κίνησις, ὥσπερ οὐδὲ ταυτὸν στάσις, ἀλλ' ἀρχὴ διαφορᾶς καὶ ἀνομοιότητος. ἑκάτερον γὰρ ἀπὸ τῆς ἑτέρας ἀρχῆς κάτεισι, τὸ μὲν ταυτὸν, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς, τὸ δὲ θάτερον, ἀπὸ τῆς δυάδος· καὶ μέμικται πρῶτον ἐνταῦθα περὶ τὴν ψυχὴν, ἀριθμοῖς καὶ λόγοις συνδεθέντα, καὶ μεσότησιν ἐναρμονίοις, καὶ ποιεῖ θάτερον μὲν ἐγγενόμενον τῷ ταυτῷ διαφορὰν, τὸ δὲ ταυτὸν ἐν τῷ ἑτέρῳ τάξιν, ὡς δῆλόν ἐστιν

ginabili imaginans vis necesse est comitetur, eique adhaereat. Nam vis sentiendi animae propria, mouetur secundum id, quod foris sentitur. Mens ipsa per se stabilis erat et motus expers: insita animae, in eamque nacta imperium, in se ipsam conuertitur, circularemque conficit motum, ea, quae ita sunt, vt semper sui maneant similia, potissimum attingens. Itaque etiam temperatu difficilis fuit eorum communio, quae indiuiduo diuiduum, nusquam mobili vsquequaque mobile misceret, ac Diuersa in Idem congredi cogeret. Non erat enim ipse Motus Diuersum, (vt ne Idem quidem erat quies) sed initium discriminis et inaequalitatis. Vtrumque enim ab altero principiorum oritur: Idem ab vnitate, Diuersum a binario. Atque haec primum in anima fuerunt commixta, numeris et proportionibus colligata, et medietatibus harmonicis. Efficitque Diuersum Eidem insertum differentiam, Idem in diuerso ordinem: quod manifestum est in primis

60. ἦν δὲ τὸ θάτερον] Turnebus legit, vt versio eius suggerit: ἦν δὲ τὸ θάτερον οὐ κίνησις, ὥσπερ οὐδὲ στάσις, aut forte ἐν ταυτῷ στάσις. Nam recepta lectio est vitiosa. Lege οὐδὲ ταυτὸν στάσις, quomodo plane in ecloga habetur, et sententia flagitare videtur. *Xylander.* Ald. et Bas. pro οὐ κίνησις dant ἡ κίνησις.

ἐν ταῖς πρώταις τῆς ψυχῆς δυνάμεσιν. εἰσὶ δὲ αὗται, τὸ κριτικὸν καὶ τὸ κινητικόν. ἡ μὲν οὖν κίνησις εὐθὺς ἐπιδείκνυται περὶ τὸν οὐρανὸν, ἐν δὲ τῇ ταυτότητι τὴν ἑτερότητα τῇ περιφορᾷ τῶν ἀπλανῶν [61], ἐν δὲ τῇ ἑτερότητι τὴν ταυτότητα τῇ τάξει τῶν πλανητῶν. ἐπικρατεῖ γὰρ ἐν ἐκείνοις τὸ ταυτόν· ἐν δὲ τοῖς περὶ γῆν, τοὐναντίον. ἡ δὲ κρίσις [62] ἀρχὰς μὲν ἔχει δύο, τόν τε νοῦν ἀπὸ ταυτοῦ πρὸς τὰ καθόλου, καὶ τὴν αἴσθησιν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὰ καθ᾽ ἕκαστα. μέμικται δὲ λόγος ἐξ ἀμφοῖν, νόησις ἐν τοῖς νοητοῖς, καὶ δόξα γινόμενος ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· ὀργάνοις τε ταῖς [63] μεταξὺ φαντασίαις τε καὶ μνήμαις χρώμενος, ὧν τὰ μὲν ἐν τῷ ταυτῷ, τὸ ἕτερον, τὰ δ᾽ ἐν τῷ ἑτέρῳ, ποιεῖ τὸ ταυτόν· ἔστι γὰρ ἡ μὲν νόησις τοῦ νοοῦντος κίνησις περὶ τὸ μένον· ἡ δὲ δόξα, μονὴ τοῦ αἰσθανομένου περὶ τὸ κινούμενον. φαντασίαν δὲ, συμπλοκὴν δόξης πρὸς αἴσθησιν οὖσαν, ἵστησιν ἐν μνήμῃ τὸ ταυτόν. τὸ δὲ θάτερον κινεῖ πάλιν ἐν διαφορᾷ τοῦ πρόσθεν καὶ νῦν, ἑτερότητος ἅμα καὶ ταυτότητος ἐφα-

primis animae facultatibus, iudicandi ſcilicet et mouendi. Motus ſtatim in coelo demonſtrat Diuerſitatem in Identitate, reuolutione inerrantium ſtellarum: et in diuerſitate identitatem ordine earundem. In his enim praeualet Idem. Contra in iis, quae pone terram ſunt. Motus autem principia habet duo: mentem ab Eodem ad Vniuerſalia, et ſenſum a Diuerſo ad ſingularia. Ratio ex vtriſque mixta eſt, quae fit intelligentia in intellectui ſubiectis, opinio in ſenſilibus; vtiturque inſtrumentis interim et viſis ac memoriis, quorum alia in Eodem Diuerſum, alia Idem in Diuerſo efficiunt. Eſt enim intelligentia motio facultatis intelligentis circa id, quod permanet: opinio autem permanſio eius, quod ſentitur, circa id, quod in motu eſt. Viſum autem (hoc phantaſiam dico) complexum opinionis cum ſenſu, conſtituit in memoria Idem. Diuerſum vero id rurſus mouet in diſcrimine praeteriti ac praeſentis, ſimul diuerſitatem et

61. ἐν διαφορᾷ τῶν πλανητῶν Turn. et Vulc.

62. ἡ δὲ κίνησις Ald. et Baſ.

63. Iidem libri pro ταῖς habent καί.

64. περὶ

πτόμενον. δεῖ δὲ τὴν περὶ τὸ σῶμα τȣ̃ κόσμȣ γενομένην σύνταξιν, εἰκόνα λαβεῖν τῆς ἀναλογίας, ἐν ᾗ διηρμόσατο ψυχήν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἦν ἄκρατον πῦρ, καὶ ἡ γῆ, χαλεπὴν πρὸς ἄλληλα κραθῆναι φύσιν ἔχοντα, μᾶλλον δὲ ὅλως ἄκρατον καὶ ἀσύςατον. ὅθεν ἐν μέσῳ θέμενος αὐτῶν, τὸν μὲν ἀέρα πρὸ τȣ̃ πυρὸς, τὸ δὲ ὕδωρ πρὸ τῆς γῆς, ταῦτα πρῶτον ἀλλήλοις ἐκέρασεν, εἶτα διὰ τȣ́των ἐκεῖνα πρός τε ταῦτα καὶ πρὸς ἄλληλα συνέμιξε καὶ συνήρμοσεν. ἐνταῦθα δὲ πάλιν τὸ ταυτὸν καὶ τὸ θάτερον ἐναντίας δυνάμεις καὶ ἀκρότητας ἀντιπάλȣς συνήγαγεν, ȣ̓ δι' αὐτῶν, ἀλλ' ȣ̓σίας ἑτέρας μεταξὺ, τὴν μὲν ἀμέριςον πρὸ τȣ̃ ταυτȣ̃ [64], πρὸ δὲ τȣ̃ θατέρȣ τὴν μεριςὴν, ἔςιν ᾗ προσήκȣσαν ἑκατέραν ἑκατέρᾳ τάξας, εἶτα μιχθείσαις ἐκείναις ἐπεγκεραννύμενος, ȣ̆τως τὸ πᾶν συνύφηνε ἓν τῆς ψυχῆς εἶδος, ὡς ἦν ἀνυςον, ἐκ διαφόρων ὅμοιον, ἔκ τε πολλῶν ἓν ἀπειργασμένος. ȣ̓κ εὖ δέ τινες εἰρῆσθαι λέγȣσι δύσμικτον ὑπὸ τȣ̃ Πλάτωνος τὴν θατέρȣ φύσιν, ȣ̓κ ἄδεκτον ȣ̃σαν, ἀλλὰ καὶ φίλην μεταβολῆς· μᾶλλον δὲ τὴν τῆς ταυτȣ̃,

et identitatem attingens. Caeterum oportet eam contemperationem, qua corpus mundi conflatum eſt, adſciſcere ad exemplum proportionis, ſecundum quam fuit anima concinnata. Ibi enim erat purus ignis, et terra, quae inter ſe contemperari difficulter poſſent ſuapte natura, imo mixturam omnino et compoſitionem refugerent. Itaque inter ea medio loco ponens aërem igni, aquam terrae propiorem, iſthaec primum commiſcuit, deinde horum opera etiam illa cum his et inter ſe contemperauit concinnauitque deus. Ita hic etiam, Idem et Diuerſum, facultates contrarias et extremitates inuicem aduerſantes conduxit, non ipſas per ſe; ſed duas alias ſubſtantias, indiuiduam iuxta Idem, diuiduam iuxta Diuerſum conſtituens, ſuo ordine deuinxit: tum illis mixtis has contemperans, ita totam animae formam contexuit, quantum fieri potuit ex differentibus ſimilem, ex multis vnam fabricatus. Sunt, qui dicant, a Platone non recte pronunciatum, Diuerſi naturam mixtu difficilem eſſe, cum ea non modo non reſpuat, ſed etiam amet, mutationem: Eiuſdem potius

64. πρὸ τȣ́τȣ Ald. et Baſ.

μόνιμον καὶ δυσμετάβλητον οὖσαν, οὐ ῥᾳδίως προσίεσθαι μίξιν, ἀλλὰ ἀπωθεῖσθαι καὶ φεύγειν, ὅπως ἁπλῆ διαμείνῃ καὶ εἰλικρινὴς καὶ ἀναλλοίωτος. οἱ δὲ ταύτας[65] ἐγκαλοῦντες, ἀγνοοῦσιν, ὅτι τὸ μὲν ταυτὸν ἰδέα τῶν ὡσαύτως ἐχόντων ἐστὶ, τὸ δὲ θάτερον, τῶν διαφόρως. καὶ τούτου μὲν ἔργον, ὧν ἂν ἅψηται, διιστάναι καὶ ἀλλοιοῦν, καὶ πολλὰ ποιεῖν· ἐκείνου δὲ, συνάγειν καὶ συνιστάναι δι᾽ ὁμοιότητος ἐκεῖ πολλῶν μίαν ἀναλαμβανόντων[66] μορφὴν καὶ δύναμιν. αὗται μὲν οὖν δυνάμεις τῆς τοῦ παντὸς εἰσὶ ψυχῆς, εἰς δὲ θνητὰ καὶ παθητὰ παρεισιοῦσαι ὄργανα φθαρτῶν καὶ αὐτὰ σωμάτων, ἐν τούτοις τὸ τῆς δυαδικῆς καὶ ἀορίστου μερίδος ἐπιφαίνεται μᾶλλον· εἶδος δὲ τῆς ἁπλῆς καὶ μοναδικῆς ἀμυδρότερον ὑποδέδυκεν. οὐ μὴν ῥᾳδίως ἄν τις οὔτε πάθος ἀνθρώπου παντάπασιν ἀπηλλαγμένον λογισμοῦ κατανοήσειεν, οὔτε διανοίας κίνησιν, ᾗ μηδὲν ἐπιθυμίας, ἢ φιλοτιμίας, ἢ τοῦ χαίροντος, ἢ λυπουμένου, πρόσεστι. διὸ τῶν φιλοσόφων οἱ μὲν τὰ πάθη λόγους ποιοῦσιν, ὡς πᾶσαν ἐπιθυμίαν

potius naturam, ſtabilem et a mutatione abhorrentem, non facile admiſiſſe mixtionem, ſed auerſatam fuiſſe ac fugiſſe, vt ſimplex, ſincera et alterationis vacua permaneret. Haec qui vitio dant Platoni, ignorant, Idem eorum, quae ſemper ſunt eiuſdem modi, eſſe ideam, Diuerſum eorum, quae alias aliter afficiuntur, atque huius eſſe partes, quaecunque tangat, ea diuidere et alterare ac multa redigere: illius, contrahere et compingere, vt multa ob ſimilitudinem vnam nanciſcantur formam atque facultatem. Atque hae ſunt vires animae Vniuerſi. Quae vbi intrauerunt in mortalia et affectionum capacia corporum inſtrumenta, ibi vis binariae et indefinitae partis magis ſeſe exſerit, forma ſimplicis et vnitati affinis facultatis obſcurius ſubeunte. Neque tamen facile affectum hominis prorſus a ratione ſeparatum deprehenderis, neque motum intellectus, cui nihil cupiditatis, ſtudii, gaudii, aut moleſtiae, adſit. Itaque philoſophorum alii ipſos animi ſubitos affectus, rationes vocant: quod omnis concu-

65. εἰ δὲ ταῦτα Turn. et Vulc. 66. ἀνκλαμβάνοντα Aldin. et Baſ.

67. καθα-

καὶ λύπην καὶ ὀργὴν κρίσεις ὄσας, οἱ δὲ τὰς ἀρετὰς ἀποφαίνουσι παθητικάς. καὶ γὰρ ἀνδρείαν τὸ φοβούμενον, καὶ σωφροσύνην τὸ ἡδόμενον, καὶ δικαιοσύνην τὸ κερδαλέον εἶναι. καὶ μὲν θεωρητικῆς γε τῆς ψυχῆς οὔσης ἅμα καὶ πρακτικῆς, καὶ θεωρούσης δὲ τὰ καθ' ὅλου καὶ τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ νοεῖν μὲν ἐκεῖνα, ταῦτα δ' αἰσθάνεσθαι δοκούσης, ὁ κοινὸς λόγος ἀεὶ περί τε ταυτὸν ἐντυγχάνων τῷ θατέρῳ, καὶ ταυτῷ περὶ θάτερον, ἐπιχειρεῖ μὲν ὅροις καὶ διαιρέσεσι χωρίζειν τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ, καὶ τὸ ἀμερὲς καὶ μεριστόν· οὐ δύναται δὲ καθαρῶς[67] ἐν οὐδετέρῳ γενέσθαι, διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς ἐναλλὰξ ἐμπεπλέχθαι καὶ καταμεμίχθαι δι' ἀλλήλων. καὶ διὰ τοῦτο τῆς οὐσίας τὴν ἐκ τῆς ἀμερίστου καὶ τῆς μεριστῆς ὁ θεὸς ὑποδοχὴν τῷ αὐτῷ καὶ τῷ ἑτέρῳ συνέστησεν, ἵνα ἐν διαφορᾷ τάξις γένηται. τοῦτο γὰρ ἦν γενέσθαι· ἐπεὶ χωρὶς τούτων, τὸ μὲν ταυτὸν οὐκ εἶχε διαφορὰν, ὥστε οὐδὲ κίνησιν, οὐδὲ γένεσιν. θάτερον δὲ τάξιν οὐκ εἶχεν, ὥστε οὐδὲ σύστασιν, οὐδὲ γένεσιν· καὶ γὰρ εἰ τῷ ταυτῷ συμβέβηκεν ἑτέρῳ εἶναι τοῦ ἑτέρου, καὶ τῷ ἑτέρῳ πάλιν αὐ-

concupiſcentia, dolor, ira, ſint iudicia quaedam: alii virtutes pronunciant ab iis pendere affectionibus: nam et fortitudini rem aduerſus metum, et temperantiae aduerſus libidinem, et iuſtitiae aduerſus lucri appetitionem eſſe. Iam cum anima et contemplandi vim habeat, et agendi: conſideret autem cum vniuerſalia, tum ſingulas res, de quibus has ſentire, illa intelligere dicitur: communis ratio ſemper circa Idem Diuerſo, circa Diuerſum Eidem occurrens, conatur quidem definiendo ac diuidendo ſeparare vnum a multis, indiuiduum a diuiduo: non poteſt autem ſincere in alterutro eorum eſſe, ideo quod principia viciſſim inter ſe complicata ſunt atque commixta. Atque idcirco receptaculum ſubſtantiae ex indiuidua et diuidua deus Eodem et Diuerſo conſtituit, vt in differentia eſſet ordo. Hoc enim erat naſci. Nam abſque his Idem non habuiſſet differentiam, ac proinde neque motum, neque procreationem: Diuerſum autem ordine caruiſſet, ac porro et ortu et conſtitutione. Quippe ſi Eidem accidiſſet, vt diuerſum a Diuerſo eſſet, et Diuerſo,

67. καθαρὸς Turn.

68. ἑτερ-

τῷ ταυτὸν, ὅθεν ἡ τοιαύτη μέθεξις ἀλλήλων ποιεῖ γόνιμον, ἀλλὰ δεῖται τρίτης τινὸς, οἷον ὕλης, ὑποδεχομένης καὶ διατιθεμένης ὑπ᾽ ἀμφοτέρων, αὕτη δ᾽ ἐστὶν, ἣν πρώτην συνέστησε τῷ περὶ τὰ νοητὰ μονίμῳ τοῦ περὶ τὰ σώματα κινητικοῦ τὸ ἄπειρον ὁρίσας. ὡς δὲ φωνή τις ἐστὶν ἄλογος καὶ ἀσήμαντος, λόγος δὲ, λέξις ἐν φωνῇ σημαντικῇ διανοίας· ἁρμονία δὲ τὸ ἐκ φθόγγων καὶ διαστημάτων· καὶ φθόγγος μὲν, ἓν καὶ ταυτὸν, διάστημα δὲ φθόγγων ἑτερότης καὶ διαφορά· μιχθέντων δὲ τούτων, ᾠδὴ γίνεται καὶ μέλος. οὕτω τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἀόριστον ἦν καὶ ἀστάθμητον, εἶτα ὡρίσθη, πέρατος ἐγγενομένου καὶ εἴδους τῷ μεριστῷ καὶ παντοδαπῷ τῆς κινήσεως. συλλαβοῦσα δὲ τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον, ὁμοιότησι καὶ ἀνομοιότησιν ἀριθμῶν ἐκ διαφορᾶς ὁμολογίαν ἀπεργασαμένων [68], ζώη [69] τε τοῦ παντός ἐστιν ἔμφρων καὶ ἁρμονία, καὶ λόγος ἄγων πειθοῖ μεμιγμένην ἀνάγκην, ἣν εἱμαρμένην οἱ πολλοὶ καλοῦσιν· Ἐμπεδοκλῆς δὲ,

verſo, vt idem ſecum: nihil tamen haec participatio genitabile effeciſſet: ſed tertio opus erat, quod tanquam materia vtrumque in ſe reciperet, ab eoque afficeretur. Haec eſt materia, quam primam deus conſtituit ſtabilitate rerum mente ſola percipiendarum infinitatem mobilitatis corporibus inhaerentis cum determinaret. Quemadmodum autem vox quaedam bruta eſt et nihil ſignificat: oratio autem, dictio in voce ſenſum animi exprimens: harmonia porro e ſonis et interuallis componitur; ac ſonus vnum eſt et idem, interuallum ſonorum eſt differentia et diuerſitas: hiſque commixtis cantilena conficitur: ſic pars animae affectionibus obnoxia, indefinita erat et incertis impellebatur momentis: poſt definita fuit, cum in diuiduam motus varietatem et omnigenam terminus ac forma intraſſet. Quae complexa Idem et Diuerſum, ſimilitudinibus diſſimilitudinibuſque numerorum e diſcrepantia conſenſum efficientium, viua eſt Vniverſi anima, intelligens, harmoniaque et ratio, ducens neceſſitatem cum vi perſuadendi commixtam. Quam neceſſitatem Fati nomine plerique adficiunt: Empedocles Amicitiam et Diſſidium,

68. ἐπεργασαμένων Ald. et Baſ. 69. Pro ζώη dant ζῶν Ald. et Baſ.

70. πα-

Φιλίαν ὁμοῦ καὶ νεῖκος· Ἡράκλειτος δὲ, παλίντροπον[70] ἁρμονίην κόσμου, ὅκως περ λύρης καὶ τόξου· Παρμενίδης δὲ, Φῶς καὶ σκότος· Ἀναξαγόρας δὲ, νοῦν καὶ ἀπειρίαν· Ζωροάστρης δὲ, θεὸν καὶ δαίμονα, τὸν μὲν Ὠρομάσδην καλῶν, τὸν δ' Ἀριμάνιον. Εὐριπίδης δ' οὐκ ὀρθῶς ἀντὶ τοῦ συμπλεκτικοῦ τῷ διαζευκτικῷ κέχρηται· Ζεὺς, εἴτ' ἀνάγκη φύσεως, εἴτε νοῦς βροτῶν. καὶ γὰρ ἀνάγκη καὶ νοῦς ἐστιν ἡ διήκουσα διὰ πάντων δύναμις. Αἰγύπτιοι μὲν οὖν μυθολογοῦντες αἰνίττονται τοῦ Ὤρου δίκην, ὄφλοντος τῷ μὲν πατρὶ, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ αἷμα, τῇ δὲ μητρὶ, τὴν σάρκα καὶ τὴν πιμελὴν προσνεμηθῆναι, τῆς δὲ ψυχῆς οὐδὲν μὲν εἰλικρινὲς, οὐδ' ἄκρατον, οὐδὲ χωρὶς ἀπολείπεται τῶν ἄλλων· ἁρμονίη γὰρ ἀφανὴς φανερῆς κρείττων, καθ' Ἡράκλειτον, ἐν ᾗ τὰς διαφορὰς καὶ τὰς ἑτερότητας ὁ μιγνύων θεὸς ἔκρυψε καὶ κατέδυσεν· ἐμφαίνεται δὲ ὅμως αὐτοῖς[71], τῷ μὲν ἀλόγῳ τὸ ταραχῶδες, τῷ δὲ λογικῷ τὸ εὔτακτον, ταῖς δ' αἰσθήσεσι τὸ κατηναγκασμένον, τῷ δὲ νῷ τὸ αὐτοκρατές. ἡ δὲ ὁριστικὴ δύναμις τὸ καθόλου καὶ τὸ ἀμερὲς διὰ συγ-

ſidium, Heracletus verſatilem mundi harmoniam, inſtar contentionis, quae in lyra eſt, aut arcu, Parmenides lucem et tenebras, Anaxagoras mentem et infinitatem, Zoroaſtres deum et genium nominat, illum Oromaſdem, hunc Arimanium. Euripides non recte disiunctiuam particulam copulatiuae loco vſurpauit:

Iupiter, neceſſitas ſiue hoc rerum ſiet,
Mortalium ſeu mens. —

Nam et neceſſitas eſt, et mens vis ea, quae per omnia penetrat. Aegyptii quidem, fabularum inuolucro rem tegentes, aiunt, Ori, cum is eſſet in iudicio damnatus, ſpiritum et ſanguinem patri, carnem et adipem matri fuiſſe adiudicata. Animae nulla pars ſincera eſt, nulla mixturae expers, aut ab aliis ſecreta. Harmonia enim occulta melior eſt euidente ſecundum Heracletum, in qua deus diſcrimina et diuerſitates comminiſcens occultauit. Apparet tamen in bruta parte turbulenta natura, in rationem habente ordinata, in ſenſibus neceſſitas, in mente ſui ipſius poteſtas. Vis autem definiendi vniuerſalia, et quae in partes non ſecen-

70. παλίντονον Turn. et Vulc. 71. αὐτῆς Turn. et Vulc.

72. τοῦ

γένειαν ἀγαπᾷ· καὶ τἐναντίον ἡ διαιρετικὴ πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα φέρεται τῶν μεριστῶν. χαίρει δὲ ὅλον τῇ διὰ τὸ ταυτὸν [72] ἐφ' ἃ δεῖται μεταβολῇ διὰ τὸ θάτερον. οὐχ ἥκιστα δὲ ἥ τε πρὸς τὸ καλὸν διαφορὰ καὶ τὸ αἰσχρὸν, ἥ τε πρὸς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀλγεινὸν αὖθις, οἵ τε τῶν ἐρώντων ἐνθουσιασμοὶ καὶ πτοήσεις καὶ διαμάχαι τοῦ φιλοκάλου πρὸς τὸ ἀκόλαστον ἐνδείκνυνται τὸ μικτὸν ἔκ τε τῆς θείας καὶ ἀπαθοῦς, ἔκ τε τῆς θνητῆς καὶ περὶ τὰ σώματα παθητῆς μερίδος. ὧν καὶ αὐτὸς ὀνομάζει τὸ μὲν ἐπιθυμίαν ἔμφυτον ἡδονῶν, τὸ δ' ἐπείσακτον δόξαν, ἐφιεμένην τοῦ ἀρίστου. τὸ γὰρ παθητικὸν ἀναδίδωσιν ἐξ ἑαυτῆς ἡ ψυχὴ, τοῦ δὲ νοῦ μετέσχεν ἀπὸ τῆς κρείττονος ἀρχῆς ἐγγινομένου. τῆς δὲ διπλῆς κοινωνίας ταύτης οὐδὲ ἡ περὶ τὸν οὐρανὸν ἀπήλλακται φύσις, ἀλλὰ ἑτεροῤῥεποῦσα νῦν μὲν ὁρᾶται τῇ ταυτοῦ περιόδῳ κράτος ἐχούσῃ, καὶ διακυβερνᾷ τὸν κόσμον· ἔσται δέ τις χρόνου μοῖρα, καὶ γέγονεν ἤδη πολλάκις, ἐν ᾗ τὸ μὲν φρόνιμον ἀμβλύνεται καὶ καταδαρθάνει λήθης ἐμπιπλάμενον τοῦ οἰκείου,

ſecentur, amplectitur, ob cognationem: atque contra facultas diuidendi partilia, ad indiuidua fertur: totum autem gaudet Eiuſdem in Diuerſum mutatione, vbi ea opus eſt. Neque ſecius diuerſi motus ad honeſtum et turpe, ad iucundum et moleſtum, tum amantium furores, trepidationeſque, et lucta honeſtatis ſtudii contra libidinem, animam demonſtrant mixtam eſſe e diuina perpeſſionumque exſorte parte; et mortali alia atque affectionibus obnoxia: quarum ipſe alteram appellat cupiditatem voluptatum innatam, alteram opinionem adſcititiam, quae optimum expetat. Nam affectionibus agitabilem facultatem anima ex ſe ipſa producit: mentis autem facta eſt particeps, a meliore principio inſertae. Atque huius duplicis communionis ne coeleſtis quidem expers eſt natura: ſed in vtramque partem faciens momenta, aliquando cernitur Eiuſdem circuitione vim habere ſuam, et gubernare mundum. Erit autem temporis portio, et iam ſaepe fuit, in qua intelligentia hebetetur et obdormiat, obliuione obrepente et opplente eius, quod ad naturam ipſius eſt accommodatum: id autem, quod ab initio conſueuit cum

72. τοῦ ταυτοῦ iidem.

73. Hunc

τὸ δὲ σώματι σύνηθες ἐξ ἀρχῆς καὶ συμπαθὲς ἐφέλκεται καὶ βαρύνει καὶ ἀνελίσσει τὴν ἐν δεξιᾷ τοῦ παντὸς πορείαν, ἀναῤῥῆξαι δ' οὐ δύναται παντάπασιν, ἀλλ' ἀνήνεγκεν αὖθις τὰ βελτίω καὶ ἀνέβλεψε πρὸς τὸ παράδειγμα θεοῦ συνεπιστρέφοντος καὶ συνεπευθύνοντος. οὕτως ἐνδείκνυται πολλαχόθεν ἡμῖν τὸ μὴ πᾶν ἔργον εἶναι θεοῦ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ σύμφυτον ἔχουσαν ἐν ἑαυτῇ τὴν τοῦ κακοῦ μοῖραν ὑπ' ἐκείνου διακεκοσμῆσθαι, τῷ μὲν ἑνὶ τὴν ἀπειρίαν ὁρίσαντος, ἵν' οὐσία γένηται πέρατος μετασχοῦσα, τῇ δὲ ταὐτοῦ καὶ τῇ ἑτέρου δυνάμει τάξιν καὶ μεταβολὴν καὶ διαφορὰν καὶ ὁμοιότητα συμμίξαντος, πᾶσι δὲ τούτοις, ὡς ἀνυστὸν ἦν, κοινωνίαν πρὸς ἄλληλα καὶ φιλίαν ἐργασαμένου δι' ἀριθμῶν καὶ ἁρμονίας. περὶ ὧν εἰ καὶ πολλάκις ἀκηκόατε καὶ πολλοῖς ἐντετυχήκατε λόγοις καὶ γράμμασιν, οὐ χεῖρόν ἐστι κἀμὲ βραχέως διελθεῖν, προεκθέμενον τὸ τοῦ Πλάτωνος· Μίαν ἀφείλετο πρῶτον ἀπὸ παντὸς μοῖραν· μετὰ δὲ ταύτην, ἀφῄρει διπλασίαν ταύτης· τὴν δ' αὖ τρίτην, ἡμιολίαν μὲν τῆς δευτέρας, τριπλασίαν δὲ τῆς πρώτης· τετάρτην δὲ, τῆς δευτέρας διπλῆν· πέμπτην δὲ, τριπλῆν τῆς τρί-

cum corpore, ab eoque afficitur, trahat praegrauetque, et cursum Vniuersi, qui in dextra parte est, replicet. Non tamen plane eum poterit interrumpere, sed rursum sese emergent meliora, et respicient ad exemplar dei vna conuertentis et dirigentis. Ita vndique nobis ostenditur, non totam animam opus esse dei: sed cum sibi innatam haberet mali portionem, a deo fuisse digestam et adornatam, qui vnitate infinitatem definiret, vt substantia fieret termini particeps: Eiusdem autem vi et Diuersi ordinem, mutationem et similitudinem admisceret: hisque omnibus, quantum fieri res sinebat, communionem inuicem et amicitiam numeris et harmonia conciliaret. De quibus etsi audiuistis saepenumero, multasque disputationes, multa scripta cognouistis, tamen me quoque aliquid breuiter differere in rem est, prius tamen Platonis verba proferentem. Vnam, inquit, principio ab vniuerso portionem: post hanc, duplam eius abstulit: tertiam huius sesquiplam, primae duplam: quartam secundae duplam: quintam

της· τὴν δὲ ἕκτην, τῆς πρώτης ὀκταπλασίαν· ἑβδόμην δὲ, ἑπτακαιεικοσαπλασίαν τῆς πρώτης. μετὰ δὲ ταῦτα συνεπληρȣ̃το τά τε διπλάσια καὶ τριπλάσια διαστήματα, μοίρας ἔτι ἐκεῖθεν ἀποτέμνων, καὶ τιθεὶς εἰς τὸ μεταξὺ τȣ́των· ὥστ' ἐν ἑκάστῳ διαστήματι δύο εἶναι μεσότητας· τὴν μὲν ταυτῷ μέρει[73] τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχȣσαν, καὶ ὑπερεχομένην, τὴν δ' ἴσῳ μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑπερέχȣσαν, ἴσῳ δὲ ὑπερεχομένην. ἡμιολίων δὲ διαστάσεων καὶ ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδόων γενομένων, ἐκ τȣ́των τῶν δεσμῶν, ἐν ταῖς πρόσθεν διαστάσεσι τῷ τȣ̃ ἐπογδόȣ διαστήματι τὰ ἐπίτριτα πάντα συνεπληρȣ̃το, τὸ λεῖπον αὐτῶν ἑκάστȣ μόριον τῆς τȣ̃ μορίȣ ταύτης διαστάσεως λειφθείσης ἀριθμȣ̃ πρὸς ἀριθμὸν, ἐχȣ́σης τȣ̀ς ὅρȣς ἓξ καὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίων, πρὸς τρία καὶ τετταράκοντα καὶ διακόσια. ἐν τȣ́τοις ζητεῖται πρῶτον περὶ τῆς ποσότητος τῶν ἀριθμῶν· δεύτερον, περὶ τῆς τάξεως· τρίτον, περὶ τῆς δυνάμεως. περὶ μὲν τῆς ποσότητος, τίνες εἰσὶν, ȣ̃ς ἐν τοῖς διπλασίοις διαστήμασι λαμβάνει· περὶ δὲ τῆς τάξεως, πότερον ἐφ' ἑνὸς στίχȣ

quintam tertiae triplam: ſextam octuplam primae: ſeptimam vigintiſeptencuplam primae. Secundum haec impleuit dupla et tripla interualla, portiones adhuc inde abſcindens, et inter iſta collocans: ita vt in vnoquouis interuallo duae eſſent medietates: quarum vna eadem parte extremorum excederet et excederetur, altera eodem numero altero extremorum minor, altero maior eſſet. Cum autem ſeſquialtera, ſeſquitertia, et ſeſquioctaua fierent interſtitia: ex his compagibus in prioribus interuallis omnia ſeſquitertia ſeſquioctauis compleuit, vnicuique particulam relinquens: cuius particulae interſtitium adſumtum facit rationem, quae eſt numeri ad numerum, vt termini ſint CCLVI et CCXLIII. Hic primum quaeritur de numerorum quantitate, deinde de ordine, tertio de vi; de quantitate, qui ſint, quos in duplis ſumit interuallis; de ordine, vnone omnes in verſu ſint exponen-

73. Hunc locum ex ipſo Platone, vt et alia multa, integrauimus. *Xylander.*

74. Pro

πάντα ἐκθετέον, ὡς Θεόδωρος· ἢ μᾶλλον, ὡς Κράντωρ, ἐν τῷ Λ σχήματι, τοῦ πρώτου κατὰ κορυφὴν τιθεμένου, καὶ χωρὶς μὲν τῶν διπλασίων, χωρὶς δὲ τῶν τριπλασίων ἐν δυσὶ στίχοις ὑποταττομένων. περὶ δὲ τῆς χρείας καὶ τῆς δυνάμεως, τί ποιοῦσι παραλαμβανόμενοι πρὸς τὴν σύστασιν τῆς ψυχῆς. πρῶτον οὖν περὶ τοῦ πρώτου παραιτησόμεθα τοὺς λέγοντας, ὡς ἐπὶ τῶν λόγων αὐτῶν ἀπόχρη θεωρεῖν, ἣν ἔχει τά τε διαστήματα φύσιν, αἵ τε ταῦτα συμπληροῦσαι μεσότητες, ἐν οἷς ἂν τις ἀριθμοῖς ὑπόθηται χώρας ἔχουσι δεκτικὰς μεταξὺ τῶν εἰρημένων ἀναλογιῶν, ὁμοίως περαινομένης τῆς διδασκαλίας. καὶ γὰρ ἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ λεγόμενον, ἀμυδρὰν ποιεῖ τὴν μάθησιν ἄνευ παραδειγμάτων, ἄλλης τε θεωρίας ἀπείργει χάριν ἐχούσης οὐκ ἀφιλόσοφον. ἂν οὖν ἀπὸ τῆς μονάδος ἀρξάμενοι, τοὺς διπλασίους καὶ τριπλασίους ἐν μέρει τιθῶμεν, ὡς αὐτὸς ἀφηγεῖται, γενήσονται κατὰ τὸν ἑξῆς, ὅπου μὲν τὸ δεύτερον καὶ τὸ τέταρτον καὶ ὄγδοον, ὅπου δὲ τρίτον, καὶ ἔννατον καὶ εἰκοστοέβδομον· συνάπαντες μὲν ἑπτὰ, κοινῆς δὲ λαμβανομένης τῆς μονάδος, ἄχρι τεσσάρων τῷ πολλαπλασιασμῷ προϊόντων. οὐ γὰρ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ πολλαχόθι τῆς τετράδος ἡ

exponendi, vt Theodorus vult, aut vt Crantor in Λ figura, primo in cuſpide poſito, deinde duplici ſerie, vna duplis, altera triplis ſubiectis; de vi et vſu, quidnam efficiant adſciti ad animae generationem. De prima quaeſtione vt dicamus, principio eos repudiamus, qui dicunt, ſatis eſſe, ſi in ipſis rationibus vim interuallorum et medietatum, quibus ea complentur, conſideremus: quod doctrina perinde abſoluatur, quoſcunque tandem aliquis numeros adſumat, qui ſpatia habeant dictis proportionibus recipiendis idonea. Nam vt verum ſit, ii quod dicunt, tamen ſine exemplis doctrina fit obſcura, arcemurque a conſideratione, cui nonnihil venuſtatis philoſophicae adeſt. Etenim ſi ab vnitate orſi duplos ſeorſim, ſeorſim triplos exponamus, vt ipſe praecipit, fient ordine II. IV. XII, et III. IX. XXVII: qui, adſumta vnitate communi principio, et multiplicatione ad quatuor terminos porrecta, vniuerſi ſunt ſeptem. Non enim hic modo, ſed ſaepe alias quaternarii cum ſepte-

πρὸς τὴν ἑβδομάδα συμπάθεια γίνεται κατάδηλος. ἡ μὲν οὖν ὑπὸ τῶν Πυθαγορικῶν ὑμνουμένη τετρακτὺς, τὰ ἓξ καὶ τὰ τριάκοντα, θαυμαστὸν ἔχειν δοκεῖ, τὸ συγκεῖσθαι μὲν ἐκ πρώτων ἀρτίων τεσσάρων, καὶ πρώτων περισσῶν τεσσάρων· γίνεται δὲ συζυγία τετάρτη τῶν ἐφεξῆς συντεθειμένων. πρώτη μὲν γάρ ἐστι συζυγία, ἡ τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν δυοῖν· δευτέρα τῶν περιττῶν. τὴν γὰρ μονάδα κοινὴν οὖσαν ἀμφοῖν προτάξας, λαμβάνει τὰ ὀκτὼ, καὶ ἐφεξῆς τὰ κζ′· μονονουχὶ δεικνύων ἡμῖν, ἣν ἑκατέρῳ γένει χώραν ἀποδίδωσι. ταῦτα μὲν οὖν ἑτέροις προσήκει μᾶλλον ἐξακριβοῦν· τὸ δ' ἀπολειπόμενον, οἰκεῖόν ἐστι τῆς ὑποκειμένης ἡμῖν πραγματείας. οὐ γὰρ ἐπίδειξιν ὁ Πλάτων θεωρίας μαθηματικῆς ποιούμενος εἰς φυσικὴν ὑπόθεσιν μὴ δεομένην μεσότητας ἀριθμητικὰς καὶ ἁρμονικὰς παρεισήγαγεν, ἀλλὰ ὡς μάλιστα δὴ τῇ συστάσει τῆς ψυχῆς τοῦ λόγου τούτου προσήκοντος. καίτοι τινὲς μὲν ἐν τοῖς τάχεσι τῶν πλανωμένων σφαιρῶν, τινὲς δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς ἀποστήμασιν, ἔνιοι δὲ ἐν τοῖς μεγέθεσι τῶν ἀστέρων, οἱ δ' ἄγαν ἀκριβοῦν δοκοῦντες, ἐν ταῖς τῶν ἐπικύκλων διαμέτροις ζητοῦσι τὰς εἰρημένας

nario consensus elucescit. Equidem tetractys illa, seu Quaternio, a Pythagoricis tantopere praedicata, nempe numerus XXXVI, id habet mirum, quod componitur ex primis quatuor paribus, et primis quatuor imparibus numeris * Fit autem quartum coniugium expositorum ordine. Primo enim coniunguntur I et II. Secundum est parium. * nam vnitatem primo loco ponit, vt communem, accipitque VIII, ac deinceps XXVII. tantum non demonstrans, quod in vtroque genere spatium velit relinqui. Verum haec alibi accuratius subtiliusque explicari conuenit. Reliquum autem institutae nostrae tractationis est proprium. Non enim Plato mathematicae contemplationis ostentandae gratia, in physicum argumentum nulla tali re opus habens medietates arithmeticas et harmonicas introduxit: sed quod haec ratio maxime conueniret animae compositioni. Et vero nonnulli in celeritatibus errantium globorum, alii in interuallis potius, quidam in magnitudinibus stellarum, aliqui, subtilissimam sibi rationem secuti qui videntur, in epicyclorum diametris proportiones istas quaerunt: quod videlicet harum

ἀναλογίας, ὡς τὴν ψυχὴν ἕνεκα τούτων τοῦ δημιουργοῦ τοῖς οὐρανίοις ἐναρμόσαντος, εἰς ἑπτὰ μοίρας νενεμημένην. πολλοὶ δὲ καὶ τὰ Πυθαγορικὰ δεῦρο μεταφέρουσιν, ἀπὸ τοῦ μέσου τὰς τῶν σωμάτων ἀποστάσεις τριπλασιάζοντες. γίνεται δὲ τοῦτο κατὰ μὲν τὸ πῦρ μονάδος τιθεμένης, κατὰ δ' ἀντίχθονα τριῶν, κατὰ δὲ γῆν ἐννέα, καὶ κατὰ σελήνην εἰκοσιεπτά, καὶ κατὰ τὸν Ἑρμῆν μιᾶς καὶ ὀγδοήκοντα, κατὰ δὲ Φωσφόρον τριῶν καὶ μ' καὶ σ', κατ' αὐτὸν δὲ τὸν ἥλιον θ' καὶ κ' καὶ ψ', ὅστις ἅμα τετράγωνός τε καὶ κύβος ἐστί. διὸ καὶ τὸν ἥλιον ἔστιν ὅτε τετράγωνον καὶ κύβον προσαγορεύουσιν. οὕτως δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπανάγουσι τοῖς τριπλασμοῖς· πολὺ τοῦ κατὰ λόγον οὗτοί γε παραπαίοντες, εἴ τι [74] τῶν γεωμετρικῶν ὄφελός ἐστιν ἀποδείξεων, καὶ μακρῷ πιθανωτέρους παραβαλεῖν αὐτοῖς ἀποδεικνύοντες τοὺς ὁρμωμένους ἐκεῖθεν· οὐδ' αὐτοὺς πάντάπασιν ἐξακριβοῦντας, ἀλλ' ὡς ἔγγιστα λέγοντας, ὅτι τῆς μὲν ἡλίου διαμέτρου πρὸς τὴν διάμετρον τῆς γῆς, λόγος ἐστὶ δωδεκαπλάσιος, τῆς γῆς δ' αὖ πάλιν διαμέτρου πρὸς τὴν σελήνης διάμετρον, τριπλάσιος. ὁ δὲ φαινόμενος ἐλάχιστος τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, οὐκ ἐλάττονα τῆς διαμέτρου

harum gratia opifex animam coeleſtibus indiderit corporibus in quatuor tributam partes. Multi etiam Pythagorica huc traducunt, a medio corporum interualla triplicantes. Hoc ita fit, ſi igni I adſcribatur, antichthoni (ſeu terrae, quae noſtrae oppoſita eſt terrae) III, terrae IX, Lunae XXVII, Mercurio LXXXI, Lucifero CCXLIII, Soli IↃCCXXIX. qui numerus et quadratus eſt, et ſimul cubus: itaque etiam Solem alias quadratum, alias cubum nominant. Sic etiam reliqua triplicando ſub rationem reducunt. Qui ſane procul a vero aberrant, ſi quis geometricarum eſt vſus demonſtrationum: oſtenduntque, multo probabilius ipſis dixiſſe, qui hinc orſi ſunt, quanquam ii contenti quam proxime pronunciaſſe vero, exactas rationes non ſunt conſectati. Hi ſic ſtatuunt, Solis diametrum ad terrae diametrum proportione eſſe duodecupla: terrae ad Lunae, tripla: inerrantium ſtellarum quae minima videatur, eius diametrum non eſſe minorem triente

74. Pro εἴ τι dant εἴτε Ald. et Baſ.

75. Pro

τῆς γῆς, ἢ τριτημόριον ἔχει τὴν διάμετρον. τῇ δὲ ὅλῃ σφαίρᾳ τῆς γῆς πρὸς τὴν ὅλην σφαῖραν τῆς σελήνης, ὡς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πρόσεστι. Φωσφόρου δὲ καὶ γῆς αἱ μὲν διάμετροι τὸν διπλάσιον, αἱ δὲ σφαῖραι τὸν ὀκταπλάσιον ἔχουσι λόγον. τὸ δὲ διάστημα τῆς ἐκλειπτικῆς καὶ σκιᾶς τῆς διαμέτρου [75] τῆς σελήνης, τριπλάσιον. ὃ δ' ἐκτρέπεται πλάτος ἡ σελήνη τοῦ διὰ μέσου τῶν ζώων ἐφ' ἑκάτερα, δωδεκατημόριον. αἱ δὲ πρὸς ἥλιον σχέσεις αὐτῆς ἐν τριγώνοις καὶ τετραγώνοις ἀποστήμασι, διχοτόμους καὶ ἀμφικύρτους σχηματισμοὺς λαμβάνουσιν. ἓξ δὲ ζώδια διελθοῦσα, τὴν πανσέληνον, ὥσπερ τινὰ συμφωνίαν, ἐν ἑξατόνῳ διὰ πασῶν ἀποδίδωσι, τοῦ δὲ ἡλίου περὶ τὰς τροπὰς ἐλάχιστα καὶ μέγιστα περὶ τὰς ἰσημερίας ἔχοντος κινήματα, δι' ὧν ἀφαιρεῖ τῆς ἡμέρας, καὶ τῇ νυκτὶ προστίθησιν· ἢ τοὐναντίον οὕτος ὁ λόγος ἐστίν· ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις λ' μετὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς τῇ ἡμέρᾳ προστίθησι τὸ ἕκτον τῆς ὑπεροχῆς, ἣν ἡ μεγίστη νὺξ πρὸς τὴν βραχυτάτην ἡμέραν ἐποίει· τὰς δ' ἐφεξῆς τριάκοντα, τὸ τρίτον· τὸ δὲ ἥμισυ ταῖς λοιπαῖς,

triente diametri terrae: toti globo terrae ad totum globum Lunae proportionem esse viginti septemcuplam. Luciferi et terrae diametros in dupla, globos in octupla esse proportione: intervallum eclipticae et vmbrae ad diametrum Lunae, tripla: latitudinem, qua Luna a diametro Signorum in vtramque partem euagatur, vncialem. Tum Lunae ad Solem respectus trientum et quadrantum interuallis, eam dimidiam, et vtrinque gibbosam reddunt. Vbi autem sex Signa peragrauit, plenilunium tanquam diapason consonantiam in sex tonis efficit. Sole autem circa solstitia motus et minimos et maximos respectu aequinoctiorum conficiente, quibus diei quantitatem auget, noctis minuit, aut contra: ea ratio in diebus est primis XXX. Nam a bruma die adiicit sextantem eius excessus, quo nox maxima diem breuissimum superabat: sequentibus XXX diebus, trientem: semissem reliquis vsque ad aequinoctium: atque ita sescuplis

75. Pro διαμέτρου citatur e Turn. et Vulc. διὰ μέσου, vel διὰ μέσων.

76. Pro

ἄχρι τῆς ἰσημερίας, ἐν ἑξαπλασίοις καὶ τριπλασίοις διαςήμασι τȣ̃ χρόνȣ τὴν ἀνωμαλίαν ἐπανισȣ̃ντος. Χαλδαῖοι δὲ λέγȣσι, τὸ ἔαρ ἐν τῷ διὰ τεττάρων γίνεσθαι πρὸς τὸ μετόπωρον· ἐν δὲ τῷ διὰ πέντε, πρὸς τὸν χειμῶνα· πρὸς δὲ τὸ θέρος, ἐν τῷ διὰ πασῶν. εἰ δ᾽ ὀρθῶς ὁ Εὐριπίδης διορίζεται, θέρȣς τέσσαρας μῆνας καὶ χειμῶνος ἴσȣς, Φίλης τ᾽ ὀπώρας διπτύχȣς, ἦρός τ᾽ ἴσȣς, ἐν τῷ διὰ πασῶν αἱ ὧραι μεταβάλλȣσιν. ἔνιοι δὲ γῇ μὲν ἐν τῇ τȣ̃ προσλαμβανομένȣ χώραν ἀποδιδόντες, σελήνῃ δὲ τὴν ὑπάτην, ςίλβωνα δὲ καὶ Φωσφόρον ἐν διατόνοις καὶ λιχανοῖς κινȣ̃ντες, αὐτὸν τὸν ἥλιον ὡς μέσης συνέχειν τὸ διὰ πασῶν ἀξιȣ̃σιν, ἀπέχοντα τῆς μὲν γῆς, τὸ διὰ πέντε, τῆς δὲ τῶν ἀπλανῶν, τὸ διὰ τεσσάρων. ἀλλ᾽ ὔτε τȣ́των τὸ κομψὸν ἅπτεταί τινος ἀληθείας, ὔτ᾽ ἐκεῖνοι παντάπασι τȣ̃ ἀκριβȣ̃ς ἔχονται. οἷς δ᾽ ȣ̃ν ȣ̓ δοκεῖ ταῦτα τῆς τȣ̃ Πλάτωνος ἀπηρτῆσθαι διανοίας, ἐκεῖνα κομιδῇ Φανεῖται τῶν μȣσικῶν λόγων ἔχεσθαι, τὸ ε´ τετραχόρδων ὄντων τῶν ὑπάτων καὶ μέσων, καὶ συνημμένων καὶ διεζευγμένων, καὶ ὑπερβολαίων, ἐν πέντε

plis et triplis interuallis inaequalitatem tempus ad aequalitatem reducit. Chaldaei porro veris aiunt ad autumnum rationem esse diatessaron, ad hyemem diapente, ad aestatem diapason: vt sic recte Euripides definiuerit, quatuor aestatis menses dicens, totidemque hyemis, binos autumni, totidemque veris: tempestatibus anni se ratione diapason conuertentibus. Nonnulli terrae locum eum tribuunt, qui est nerui proslambanomeni, id est adsciti in cithara, Lunae hypatam, Stilbonem (siue is est Mercurius) et Luciferum in diatonis ac lichanis mouent, Solemque ipsum in medio mesae loco aiunt continere diapason; a terra spatio distantem diapente, ab inerrantibus diatessaron. Sed neque horum scita atque elegans ratio veritatem attingit, neque illi omnino exactam rationem sequuntur. Quibus igitur haec non videntur a Platonis dependere sententia, ista videbuntur admodum ad musicas quadrare rationes. Nam cum sint quinque quatrichorda: hypatarum fidium, seu summarum, mediarum, coniunctarum, seu synemmenon, diezeugmenon, id est deiunctarum, et hyperbolaeon, seu excellentium: aiunt, planetas dispositos esse in quin-

 que

διαστήμασι τετάχθαι τοὺς πλάνητας, ὧν τὰ μέν ἐστι τὸ ἀπὸ σελήνης ἐπὶ ἥλιον, καὶ τοὺς ὁμοδρόμους ἡλίῳ, στίλβωνα καὶ Φωσφόρον· ἕτερον, τὸ ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὸν ἀέρος[76] πυρόεντα· τρίτον δὲ, τὸ μεταξὺ τούτου καὶ Φαέθοντος· εἶτα ἑξῆς, τὸ ἐπὶ Φαίνωνα. καὶ πέμπτον ἤδη τὸ ἀπὸ τούτου, πρὸς τὴν ἀπλανῆ σφαῖραν· ὥστε τοὺς ὁρίζοντας φθόγγους τὰ τετράχορδα, τὸν τῶν πλανωμένων λόγον ἔχει ἀστέρων. ἔτι τοίνυν τοὺς παλαιοὺς ἴσμεν ὑπάτας μὲν δύο, τρεῖς δὲ νήτας, μίαν δὲ μέσην, καὶ μίαν παραμέσην τιθεμένους, ὥστε τοῖς πλάνησιν ἰσαρίθμους εἶναι τοὺς ἑστῶτας. οἱ δὲ νεώτεροι τὸν προσλαμβανόμενον, τόνῳ διαφέροντα τῆς ὑπάτης ἐπὶ τὸ βαρὺ τάξαντες, τὸ μὲν ὅλον σύστημα δὶς διὰ πασῶν ἐποίησαν, τῶν δὲ συμφωνιῶν τὴν κατὰ φύσιν οὐκ ἐτήρησαν τάξιν. τὸ γὰρ διὰ πέντε πρότερον γίνεται τοῦ διὰ τεσσάρων, ἐπὶ τὸ βαρὺ τῇ ὑπάτῃ τοῦ τόνου προσληφθέντος. ὁ δὲ Πλάτων δῆλός ἐστιν ἐπὶ τὸ ὀξὺ προσλαμβάνων. λέγει γὰρ ἐν τῇ Πολιτείᾳ, τῶν ὀκτὼ σφαιρῶν ἑκάστην περιφέρειν

que interuallis: quorum primum ſit a Luna ad Solem et eos, qui curſum Solis comitantur, Stilbonem atque Luciferum: aliud inde ad Martis ſtellam, quae Pyrois (quaſi ignita) dicitur: tertium hinc vſque ad Phaëthontem, qui eſt Iupiter: quartum ab eo ad Phaenona, ſiue Saturnum: quintum iam hinc vſque ad globum ſtellarum fixarum: ita vt ſoni, qui definiunt quatrichordia, rationem habeant errantium ſtellarum. Iam hoc quoque nouimus, veteres duas fides hypatas, tres netas, vnam meſam, et vnam parameſam, ſeu meſae appoſitam, ſtatuiſſe: vt ſoni ſtantes numerum errantium ſtellarum referrent. Recentiores proſlambanomenon tono, quam eſt hypate, grauiorem addentes, effecerunt, vt totum ſyſtema diſdiapaſon contineret: ordinem interim conſonantiarum naturae conſentaneum confuderunt. Sic enim diapente prius fit, quam diateſſaron, ſi tonus grauis vocis ad hypaten adſciſcatur. Platonem vero conſtat acutis ſonis aliquem adſciſcere. Nam in Republica hoc dicit, Octo ſphaeras ſingulas

76. Pro ἀέρος lego Ἄρεος, ex ſenſu. *Xylander*.

77. Pro

τὴν [77] ἐπ' αὐτῇ σειρῆνα βεβηκυῖαν· ᾄδειν δὲ πάσας ἕνα τόνον ἱείσας, ἐκ δὲ πασῶν κεράννυσθαι μίαν ἁρμονίαν. αὗται δ' ἀνιέμεναι τὰ θεῖα εἴρουσι καὶ καταδουσι [78], τῆς ἱερᾶς προσόδου [79] καὶ χορείας ὀκτάχορδον ἐμμέλειαν. ὀκτὼ γὰρ ἦσαν καὶ οἱ πρῶτοι τῶν διπλασίων καὶ τριπλασίων ὅροι λόγων, ἑκατέρᾳ προσαριθμουμένης μερίδι τῆς μονάδος. οἱ δὲ πρεσβύτεροι Μούσας παρέδωκαν καὶ ἡμῖν ἐννέα, τὰς μὲν ὀκτὼ, καθάπερ ὁ Πλάτων, περὶ τὰ οὐράνια, τὴν δ' ἐννάτην, τὰ περίγεια κηλεῖν ἀνακαλουμένην, καὶ καθιστᾶσαν ἐκ πλάνης καὶ διαφορᾶς ἀνωμαλίαν καὶ ταραχὴν ἐχούσας. σκοπεῖτε δὲ, μὴ τὸν μὲν οὐρανὸν ἄγει καὶ τὰ οὐράνια ταῖς περὶ αὐτὴν ἐμμελείαις καὶ κινήσεσιν ἡ ψυχὴ, φρονιμωτάτη καὶ δικαιοτάτη γεγονυῖα· γέγονε δὲ τοιαύτη τοῖς καθ' ἁρμονίαν λόγοις· ὧν εἰκόνες μὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὰ ἀσώματα [80] ἐν τοῖς ὁρατοῖς καὶ ὁρωμένοις μέρεσι τοῦ κόσμου καὶ σώμασιν· ἡ δὲ πρώτη καὶ κυριωτάτη δύναμις ὁρατῶς ἐγκέκραται τῇ ψυχῇ, καὶ

ſingulas conuerti, et vnicuique Sirenem inſiſtere, quae omnes canant, voce edita cum caeteris conſonantiam quandam conficiente: et ex iis omnibus contemperari quendam concentum: atque adeo ipſas diuinas res canere de progreſſu et chorea * octo neruorum concinnitate. Nam octo erant etiam primi termini duplarum et triplarum proportionum, vtrobique adnumerata vnitate. Sed et Muſas priſci nouem nobis perhibuerunt: quarum octo circa res coeleſtes verſentur, nona terreſtres demulceat res, ex turbulento errore et inaequalitate eas reuocans. Cogitate autem cum animis veſtris, an non coelum et res coeleſtes ſua concinnitate atque ſuis motibus agat anima, quae prudentiſſima ſit facta, et iuſtiſſima: huiuſmodi vero illam reddiderint harmonicae rationes, quarum imagines exſtent in conſpicuis mundi corporibus atque partibus: prima autem atque praeſtantiſſima vis viſibiliter contemperata ſit animae, eamque exhibeat

77. Pro τὴν dant εἶτα Ald. et Baſ.

78. εἴρουσαι καὶ καταδουσαι Ald. et Baſ.

79. προόδου Ald. et Baſ.

80. εἰς τὰ σώματα Aldin. et Baſ.

παρέχει σύμφωνον αὐτὴν καὶ πειθήνιον, ἀεὶ τῷ κρατίστῳ καὶ θειοτάτῳ μέρει τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁμονοούντων. παραλαβὼν γὰρ ὁ δημιουργὸς ἀταξίαν [81] καὶ πλημμέλειαν ἐν ταῖς κινήσεσι τῆς ἀναρμόστου καὶ ἀνοήτου ψυχῆς διαφερομένης πρὸς ἑαυτὴν, τὰ μὲν διώρισε καὶ διέστησε, τὰ δὲ συνήγαγε πρὸς ἄλληλα καὶ συνέταξεν, ἁρμονίαις καὶ ἀριθμοῖς χρησάμενος· οἷς καὶ τὰ κουφότατα σώματα, λίθοι καὶ ξύλα, καὶ φλοιοὶ φυτῶν, καὶ θηρίων εἰσὶ καὶ πυτίαι [82], συγκεραννύμενα καὶ συναρμοττόμενα, θαυμαστὰς μὲν ἀγαλμάτων ὄψεις. θαυμαστὰς δὲ παρέχει φαρμάκων καὶ ὀργάνων δυνάμεις, ᾗ καὶ Ζήνων ὁ Κιττιεὺς ἐπὶ θέαν αὐλητῶν παρεκάλει τὰ μειράκια καταμανθάνειν, οἵαν κέρατα καὶ ξύλα καὶ κάλαμοι, καὶ ὅσα λόγου μετέχοντα [83] καὶ συμφωνίας φωνὴν ἀφίησι. τῷ [84] μὲν γὰρ ἀριθμῷ πάντα ἐπεοικέναι κατὰ τὴν Πυθαγορικὴν ἀπόφασιν, λόγου δεῖται. τὸ

beat ſibi ipſi conſonantem atque morigeram, ſemper optimae ac diuiniſſimae parti reliquis omnibus conſentientibus. Opifex enim cum adſumſiſſet animam incompoſitam, et inordinatis motibus, brutiſque, et diſcrepantibus inter ſe vitioſiſque exagitatam: quaedam definiuit ac conſtituit, alia conduxit, atque inter ſe concinnauit, harmoniis vſus atque numeris: quibus equidem viliſſima quoque corpora, lapides, ligna, cortices ſtirpium, beſtiarum coagula, dum inter ſe coaptantur, atque componuntur, pulcherrima ſpectacula, pulcherrimam remediorum et inſtrumentorum praebent materiam. Vnde factum eſt, vt Zeno etiam Cittieus hortaretur adoleſcentes ad ſpectandum tibicines: vt inde diſcerent, quid cornua, ligna, calamique poſſent, ratione ad concentum edendum ea promouente. Nam omnia eſſe numerorum ſimilia, quod dicunt Pythagorici, id probationem requirit: quod

81. κατ' ἀξίαν [vti dant Ald. et Baſ. pro ἀταξίαν] non eſt obſcurum quin ab ἀταξίᾳ promanarit. *Xylander*.

82. εἰσὶν αἱ πιτύαι pro εἰσὶ καὶ πυτίαι lego. Et tamen non cohaeret. *Xylander*.

83. μετέχει Turn. Vulcob. et Bong.

84. Pro τῷ exhibent τὸ Turn. et Vulc.

85. τὸ

δὲ πᾶσιν, οἷς [85] ἐκ διαφορᾶς καὶ ἀνομοιότητος ἐγγέγονε κοινωνία τις πρὸς ἄλληλα καὶ συμφωνία, ταύτης αἰτίαν εἶναι μετριότητα καὶ τάξιν, ἀριθμοῦ καὶ ἁρμονίας μετασχοῦσιν, οὐδὲ τοὺς ποιητὰς λέληθεν, ἄρθμια μὲν τὰ φίλα καὶ προσηνῆ καλοῦντας, ἀναρτίους [86] δὲ, τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς πολεμίους, ὡς ἀναρμοστίαν τὴν διαφορὰν οὖσαν. ὁ δὲ τῷ Πινδάρῳ ποιήσας τὸ ἐπικήδειον·

Ἄρμενος ἦν ξείνοισιν ἀνὴρ ὅδε, καὶ φίλος ἀστοῖς·

εὐαρμοστίαν δῆλός ἐστι τὴν ἀρετὴν ἡγούμενος. ὥς που καὶ αὐτὸς ὁ Πίνδαρος τοῦ θεοῦ φησιν ἐπακούοντος οὐκ ἀνορέαν ἐπιδεικνύμενος τὸν Κάδμον. οἵ τε πάλαι θεολόγοι, πρεσβύτατοι φιλοσόφων ὄντες, ὄργανα μουσικὰ θεῶν ἐνεχείριζον ἀγάλμασιν· οὐχ ὡς λύραν που καὶ αὐλὸν, ἀλλ'

quod autem omnibus rebus e tanta inaequalitate et diſſimilitudine communio inter ſe ſocietaſque et concentus obtigit: eius cauſam eſſe mediocritatem et ordinem numero atque harmonia conſtantem, ne poëtae quidem ignorauerunt. Hi enim arthmia, quaſi articulata, aut concinna, ſi diceres, vocauerunt, quae amica nobis et cara eſſent: anarſios autem, quaſi inconcinnos, inimicos: nimirum quod inimicitia eſſet quaedam inconcinnitas, et qui in Pindari mortem ſcripſit funebre carmen:

Hoſpitibus fuit aptus, carus ciuibus ille:

ſatis oſtendit, ſe concinnitatem et comitatem pro virtute reputaſſe: ſicut et ipſe alicubi Pindarus ait, deo exaudiente virtutem * Cadmum ſignificans. Priſci porro theologi, philoſophorum vetuſtiſſimi, muſica inſtrumenta in manus deorum imaginibus poſuerunt: non ſane, quod eos lyra, aut cithara, ludere puta-

85. τὸ δὲ πᾶσι θεοῖς [vti dant Ald. et Baſ.] vitium eſt; ſuſpicor legendum τὸ δὲ πᾶσιν, οἷς ἐκ, &c. *Xylander.*

86. ἀναρσίους non dubito quin res poſcat, non ἀναρτείους, quod nihil eſt. [ἀναρτείους nempe exaratum eſt in Ald. et Baſ. pro ἀναρτίους] Sunt autem et alia partim a nobis correcta, (vt cum τοῦ αὐτοῦ pro τούτου, pro θεωρούσης δὲ τὰ καθέκαστα, ſcripſi θεωρούσης, τὰ δὲ καθόλου καὶ τὰ καθ. item pro ἀπαρτησόμεθα παραιτησόμεθα) partim ob obſcuritatem, et, ne nimis temerarii videremur, in medio relicta. Quae ſubiungitur epitoma, epitoma non eſt, ſed decerpta quaedam ex libro fragmenta. *Xylander.*

ȣ̓θὲν ἔργον οἰόμενοι θεῶν, οἷον ἁρμονίαν εἶναι καὶ συμφωνίαν. ὥσπερ ȣ̓͂ν ὁ τȣ̀ς ἐπιτρίτȣς καὶ ἡμιολίȣς καὶ διπλασίȣς λόγȣς ζητῶν ἐν τῷ ζυγῷ τῆς λύρας, καὶ τῇ χελώνῃ καὶ τοῖς κολλάβοις, γελοῖός ἐςι· (δεῖ μὲν γὰρ ἀμέλει καὶ ταῦτα συμμέτρως γεγονέναι πρὸς ἄλληλα μήκεσι καὶ πάχεσι, τὴν δὲ ἁρμονίαν ἐκείνην ἐπὶ τῶν φθόγγων θεωρεῖν) ȣ̔́τως εἰκὸς μέν ἐςι καὶ τὰ σώματα τῶν ἀςέρων, καὶ τὰ διαςήματα τῶν κύκλων, καὶ τὰ τάχη τῶν περιφορῶν, ὥσπερ ὄργανα ἐν τεταγμένοις [87] ἔχειν ἐμμέτρως πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον, εἰ καὶ τὸ ποσὸν ἡμᾶς τȣ͂ μετρίȣ διαπέφευγε. τῶν μέντοι λόγων ἐκείνων, οἷς ὁ δημιȣργὸς ἐχρήσατο, καὶ τῶν ἀριθμῶν ἔργον ἡγεῖσθαι τὴν αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν [88] καὶ ἁρμονίαν πρὸς αὐτὴν, ἐφ' οἷς καὶ τὸν ȣ̓ρανὸν ἐγγενομένη μυρίων ἀγαθῶν ἐμπέπληκε, καὶ τὰ περὶ γῆν ὥραις καὶ μεταβολαῖς μέτρον ἐχȣ́σαις, ἄριςα καὶ κάλλιςα πρός τε γένεσιν καὶ σωτηρίαν τῶν γινομένων διακεκόσμηκεν.

putarent: ſed quod nullum deo opus conuenientius eſſe iudicarent, quam conſonantiam et harmoniam. Sicut igitur, qui proportiones ſeſquitertias, ſeſquiplas, atque duplas quaerat in iugo lyrae, teſtudine, et clauis, ridiculus ſit: (nam quin et haec debeant inter ſe longitudinem et craſſitiem habere proportione aptam, dubium non eſt: cum interim harmonia in fidium ſit conſideranda ſonis) ita probabile eſt, etiam corpora ſtellarum, interualla circulorum, conuerſionum celeritates, tanquam inſtrumenta recto ordine diſpoſita, ſuam habere cum inter ſe, tum ad totam compagem Vniuerſi proportionem: etiamſi nos quantitas et menſura lateant. Tamen proportionibus iſtis, quibus vſus eſt opifex, numeriſque adſcribi par eſt animae inter ſuas partes concinnitatem, quibus illa praedita cum coelum ipſum innumeris bonis impleuit, tum quae ad terram pertinent, tempeſtatum mutationumque dimenſis viciſſitudinibus, optime pulcherrimeque ad procreationem et conſeruationem eorum, quae naſcerentur, adornauit.

87. ἐντεταγμένȣ Turneb. et Vulc. 88. ἐμμέλειαν iidem.

ΠΛΟΥ-

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ἘΠΙΤΟΜΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΤΙΜΑΙΩ ΨΥΧΟΓΟΝΙΑΣ.

EXCERPTA
QVAEDAM E PLVTARCHI COMMENTARIO DE ANIMAE PROCREATIONE APVD PLATONEM IN TIMAEO.

Ὁ περὶ τῆς ἐν τῷ Τιμαίῳ ψυχογονίας ἐπιγεγραμμένος λόγος, ὅσα Πλάτωνι καὶ τοῖς Πλατωνικοῖς πεφιλοτίμηται ἐπαγγέλλει· εἰσάγει δὲ καὶ γεωμετρικάς τινας ἀναλογίας καὶ ὁμοιότητας, πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς (ὡς οἴεται) θεωρίαν συντεινούσας αὐτῷ· καὶ δὴ καὶ μουσικὰ καὶ ἀριθμητικὰ θεωρήματα. λέγει δὲ, τὴν ὕλην διαμορφωθῆναι ὑπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ δίδωσι μὲν τῷ παντὶ ψυχήν, δίδωσι δὲ καὶ ἑκάστῳ ζώῳ τὴν διοικοῦσαν αὐτὸ, καὶ πῇ μὲν ἀγέννητον εἰσάγει ταύτην, πῇ δὲ γενέσει δουλεύουσαν· ἀΐδιον δὲ τὴν ὕλην καὶ ὑπὸ τοῦ θείου διὰ

Commentarius, qui inſcribitur de animae procreatione in Timaeo, refert, quae Plato et Platonici magno ſtudio diſputaverint. Introducit etiam geometricas quaſdam proportiones et ſimilitudines, ad animae contemplationem (vt cenſet) ei conducentes: nec non muſicas quaſdam et arithmeticas perceptiones. Materiam ait informari ab anima, tribuitque vniuerſo animam, et tribuit vnicuique animali, quae id temperet. Animam quodam modo ortus expertem facit, quodam modo obnoxiam ortui. Materiam aeternam, et quam deus animae opera informauerit. Prauita-

τῆς ψυχῆς μορφωθῆναι, καὶ τὴν κακίαν δὲ βλάστημα τῆς ὕλης γεγονέναι, ἵνα μὴ (φησὶ) τὸ θεῖον αἴτιον τῶν κακῶν νομισθείη. Ὅτι οἱ περὶ τὸν Ποσειδώνιον ὐ μακρὰν τῆς ὕλης ἀπέστησαν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ δεξάμενοι, τὴν τῶν περάτων ὐσίαν περὶ τὰ σώματα λέγεσθαι μεριστὴν, καὶ ταῦτα τῷ νοητῷ μίξαντες, ἀπεφήναντο τὴν ψυχὴν ἰδέαν εἶναι τῦ πάντη διαστατῦ κατ' ἀριθμὸν συνεστῶσαν ἁρμονίαν περιέχοντα. τά τε γὰρ παθητικὰ[1] τῶν πρώτων νοητῶν μεταξὺ καὶ τῶν αἰσθητῶν τετάχθαι, τῆς τε ψυχῆς τῷ νοητῷ τὸ ἀΐδιον, καὶ τῷ αἰσθητικῷ τὸ παθητικὸν ἐχύσης, προσῆκον ἐν μέσῳ τὴν ὐσίαν ὑπάρχειν. ἔλαθε γὰρ καὶ τύτυς ὁ θεὸς τοῖς τῶν σωμάτων πέρασιν ὕστερον ἀπειργασμένης ἤδη τῆς ψυχῆς χρώμενος ἐπὶ τὴν τῆς ὕλης διαμόρφωσιν, τὸ σκεδαστὸν αὐτῆς καὶ ἀσύνδετον ὁρίζων καὶ περιλαμβάνων ταῖς ἐκ τῶν τριγώνων συναρμοττομένων ἐπιφανείαις. ἀτοπώτερον δὲ τὸ τὴν ψυχὴν ἰδέαν ποιεῖν. ἡ μὲν γὰρ ἀεικίνητος, ἡ δ' ἀκίνητος· καὶ ἡ μὲν, ἀμιγὴς πρὸς τὸ αἰσθητὸν, ἡ δὲ, τῷ

Prauitatem esse germen materiae, ne (inquit) deus malorum causa putetur. Posidonius (ait) non longe a materia animam remouit: sed Platonis verba sic accipiens, substantiam terminorum, seu extremitatum, circa corpora esse diuiduam, eamque cum intelligibili miscens, animam pronunciauit esse ideam eius, quod vsquequaque dimensiones habet, ratione numeri constitutam, qui harmoniam contineat. Nam mathematica in medio primorum intelligibilium et sensilium esse collocata: et cum anima perpetuitatem intelligibilium, ac sensilium facultatem ad percipiendas affectiones habeat in se: par esse, vt eius natura in medio sit. Nimirum et hunc latuit, deum corporum extremitatibus postmodo demum, iam anima absoluta, vsum ad conformandam materiam, cum dissipationi obnoxiam et vinculis carentem molem definiret ac includeret superficiebus, quae e triangulis erant concinnatae. Absurdius etiam hoc, quod animam ideam facit, cum idea sit immobilis, mobilis admodum anima, et illa cum sensili nihil habeat commercii, haec in corpora inclusa

1. μαθηματικὰ Petau.

2. συν-

σώματι συνειργμένη[2]. πρὸς δὲ τούτοις, ὁ θεὸς τῆς μὲν ἰδέας, ὡς παραδείγματος, γέγονε μιμητὴς, τῆς δὲ ψυχῆς, ὥσπερ ἀποτελέσματος, δημιουργός. ὅτι δ᾽ οὐδ᾽ ἀριθμὸν ὁ Πλάτων τὴν οὐσίαν[3] τίθεται τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ταττομένην ὑπ᾽ ἀριθμοῦ, προείρηται. πρὸς δ᾽ ἀμφοτέροις τούτοις κοινόν ἐστι τὸ μήτε τοῖς πέρασι, μήτε τοῖς ἀριθμοῖς, μηθὲν ἴχνος ἐνυπάρχειν ἐκείνης τῆς δυνάμεως, ᾗ τὸ αἰσθητὸν ἡ ψυχὴ πέφυκε κρίνειν. νοῦν μὲν γὰρ αὐτῇ καὶ νοητὸν ἡ τῆς νοητῆς μέθεξις ἀρχῆς ἐμπεποίηκε, δόξας δὲ καὶ πίστεις καὶ τὸ φανταστικὸν καὶ τὸ παθητικὸν ὑπὸ τῶν περὶ τὸ σῶμα ποιοτήτων· ὃ οὐκ ἄν τις ἐκ μονάδων, οὐδὲ γραμμῶν, οὐδ᾽ ἐπιφανειῶν, ἁπλῶς νοήσειεν ἐγγινόμενον. καὶ μὴν οὐ μόνον αἱ τῶν θνητῶν ψυχαὶ γνωστικὴν τοῦ αἰσθητοῦ δύναμιν ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ κόσμου[4] φησὶν ἀνακυκλουμένην αὐτὴν πρὸς ἑαυτὴν, ὅταν οὐσίαν σκεδαστὴν ἔχοντός τινος ἐφάπτηται, καὶ ὅταν ἀμέριστον λέγῃ κινουμένην διὰ πάσης ἑαυτῆς, ὅτῳ ἄν τι ταὐτὸν, ἢ καὶ ὅτῳ ἂν ἕτερον, πρὸς ὅ τι τε μάλιστα καὶ ὅπῃ

cluſa ſit, ad haec deus ideam, vt exemplar, fuerit imitatus, animam, vt opus opifex, confecerit. Quod autem Plato animam non ponat numerum eſſe, ſed ordinatam ratione numeri, iam ante dictum eſt. Aduerſus vtroſque illud commune eſt argumentum, quod neque extremitatibus, neque numeris, vllum ineſt veſtigium illius facultatis, qua res ſenſiles anima iudicat ſuapte natura. Mentem quidem ei, et mente ſola cernendarum rerum notiones communicatio principii intelligentia ſola percipiendi inſeruit: opiniones autem, et perſuaſiones, imaginationes, et affectiones a qualitatibus corpori inhaerentibus profectas, ne cogitari quidem poteſt, ex vnitatibus, lineis, aut ſuperficiebus, ſimpliciter eſſe innatas. Et vero non modo mortalium animae vim cognoſcendi per ſenſus habent, ſed ipſam quoque mundi animam ait ipſam in ſe reuolutam, vbi aliquid attigit ſubſtantia praeditum diſſipabili, aut etiam indiuidua, hoc ipſam per ſe ipſam totam ſeſe commouendo narrare, quatenus idem ſit illhuc, quatenus

2. συνηργμένη Petau.
3. τὴν οὐσίαν abſunt a Petau.
4. τοῦ κύκλου Petau. Aldin. et Baſ.

5. ὀρθῶς

καὶ ὅπως συμβαίνει, καὶ τὰ γινόμενα πρὸς ἕκαστον ἕκαστα εἶναι καὶ πάσχειν. ἐν τούτοις ἅμα καὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν ποιούμενος ὑπογραφὴν, ἔτι μᾶλλον τοῖς ἐφεξῆς διασαφεῖ. λόγος γὰρ (φησὶν) ἀληθὴς, ὅταν μὲν περὶ τὸ αἰσθητὸν γένηται, καὶ ὁ τοῦ θατέρου κύκλος ὀρθὸς [5] ἰὼν εἰς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διαγγείλῃ, δόξαι καὶ πίστεις γίνονται βέβαιοι καὶ ἀληθεῖς· ὅταν δ᾽ αὖ πάλιν περὶ τὸ λογιστικὸν ᾖ, καὶ ὁ τοῦ ταυτοῦ κύκλος εὔτροχος ὢν αὐτὰ μηνύσῃ, ἐπιστήμη ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται. τούτω δὲ ἐν ᾧ τῶν ὄντων ἐγγίνεσθον, ἐάν ποτέ τις αὐτὸ ἄλλο, πλὴν ψυχὴν, προσείπῃ, πᾶν μᾶλλον, ἢ τὸ ἀληθὲς, ἐρεῖ. πόθεν οὖν ἔσχεν ἡ ψυχὴ τὴν ἀντιληπτικὴν τοῦ αἰσθητοῦ καὶ δοξαστικὴν ταύτην κίνησιν, ἑτέραν τῆς νοητῆς ἐκείνης καὶ τελευτώσης εἰς ἐπιστήμην, ἔργον εἰπεῖν· μὴ θεμένους βεβαίως, ὅτι νῦν οὐχ ἁπλῶς ψυχὴν, ἀλλὰ κόσμου ψυχὴν συνίστησιν ἐξ ὑποκειμένης τῆς τε κρείττονος οὐσίας καὶ ἀμερίστου καὶ τῆς χείρονος, ἣν περὶ τὰ σώματα μεριστὴν κέκληκεν, οὐχ ἑτέραν οὖσαν, ἢ

quatenus diuerſum, et cuius reſpectu maxime, qua et quomodo ſit affectum, ſubſtantiae, aut motus, ratione. In his cum decem praedicamentorum aliquam poſuiſſet notationem: magis adhuc idem declarat in his, quae ſequuntur. Ratio, inquit, vera vbi de ſenſili concepta eſt, et circulus Diuerſi recta proficiſcens in totam animam de eo nuncium affert: opiniones naſcuntur et perſuaſiones verae atque conſtantes. Cum autem in iis vertitur, quae intelligentiae ſunt, et Eiuſdem circulus valde agilis iſta ſignificauerit, neceſſario ſcientia abſoluitur. Haec autem duo in qua re ingenerantur, ſi quis eam aliud quicquam dixerit, quam animam, quiduis potius, quam verum, dixerit. Vnde autem hic ſenſilia apprehendendi, et opinandi motus diuerſus ab intelligente illa, et in ſcientiam deſinente animae motione obtigerit, dici non poteſt; niſi hoc firmiter conſtituamus, nunc Platonem non vniuerſe animam, ſed mundi animam, componere e ſubiectis, nimirum e natura praeſtantiore et indiuidua, atque e deteriore, quam ipſam circa corpora diuiduam appellauit, non diuer-

5. ὀρθῶς Petau.

6. τῶν

τὴν δοξαστικὴν καὶ φανταστικὴν, καὶ συμπαθῆ τῶν αἰσθητῶν κίνησιν, οὐ γενομένην, ἀλλ᾿ ὑφεστῶσαν ἀΐδιον, ὥσπερ ἡ ἑτέρα. τὸ γὰρ νοερὸν ἡ φύσις ἔχουσα, καὶ τὸ δοξαστικὸν εἶχεν. ἀλλ᾿ ἐκεῖνο μὲν ἀκίνητον καὶ ἀπαθὲς, καὶ περὶ τὴν ἀεὶ μένουσαν ἱδρυμένον οὐσίαν· τοῦτο δὲ, μεριστὸν καὶ πλανητὸν, ἅτε δὴ φερομένης καὶ σκεδαννυμένης ἐφαπτόμενον ὕλης. οὔτε γὰρ τὸ αἰσθητὸν εἰλήχει τάξεως, ἀλλ᾿ ἦν ἄμορφον καὶ ἀόριστον. ἥ τε περὶ τοῦτο τεταγμένη δύναμις, οὔτε δόξας ἐνάρθρους, οὔτε κινήσεις ἁπάσας ἔχουσα τεταγμένας, ἀλλὰ τὰς πολλὰς ἐνυπνιώδεις καὶ παραφόρους καὶ ταράττουσας τὸ σωματοειδὲς, ὅσα μὴ κατὰ τύχην τῷ βελτίονι περιέπιπτεν. ἐν μέσῳ γὰρ ἦν ἀμφοῖν, καὶ πρὸς ἀμφότερα συμπαθῆ καὶ συγγενῆ φύσιν εἶχε, τῷ μὲν αἰσθητικῷ τῆς ὕλης ἀντεχομένη, τῷ δὲ κριτικῷ τῶν νοητῶν. οὕτω δέ πως καὶ Πλάτων διασαφεῖ τοῖς ὀνόμασιν. Οὗτος γὰρ (φησὶν) παρὰ τῆς ἐμῆς ψήφου λογισθεὶς, ἐν κεφαλαίῳ δεδόσθω λόγος, ὄντος καὶ χώραν καὶ γένεσιν εἶναι τρία τριχῆ, καὶ πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι. καὶ χώραν τε γὰρ κα-

diuerſam a motione opinioſa, imaginatrice, et quam ſenſilia afficiant: et quae non ſit nata, ſed perpetuo ſubſtiterit, vt etiam altera. Natura enim, quae intelligendi habuit vim, habuit etiam opinandi. Verum illa quidem motui non obnoxia, non affectioni, innixa fuit rebus ſemper eodem modo manentibus: haec autem diuidua et vaga fuit, vt quae in motu verſantem diſſipabilemque incidiſſet in materiam. Nam neque ſenſili naturae obtigerat ordo, ſed informis erat atque indefinita: et facultas ei addicta neque opiniones probe diſtinctas, neque motiones omnes ordinatas, percipiebat: ſed pleraſque ſomniorum ſimiles, temerarias, et quae tumultum corporeae facultati adferrent, niſi fortuito in idem cum ratione incidiſſent. Erat enim in medio amborum, naturamque habebat cum vtriſque cognatam atque conſentientem, vi ſentiendi materiam apprehendens, iudicio vim intelligentem. Atque hoc ipſe paene diſertis verbis declarat: Mea, inquiens, haec eſt, vt verbo dicam, ſententia, fuiſſe ante originem coeli tria haec ſeorſim, Ens, Spatium, Ortum, ſeu procreationem. Spatii enim vocabulo adficit materiam,

vt

λεῖ τὴν ὕλην, ὥσπερ ἕδραν, ἔστιν ὅτε καὶ ὑποδοχήν· ὂν δὲ, τὸ νοητόν· γένεσιν δὲ, τοῦ κόσμου μήπω γεγονότος, οὐδεμίαν ἄλλην, ἢ τὴν ἐν μεταβολαῖς καὶ κινήσεσιν οὐσίαν, τοῦ τυποῦντος καὶ τοῦ τυπουμένου μεταξὺ τεταγμένην, διαδιδοῦσαν ἐνταῦθα τὰς ἐκεῖθεν εἰκόνας. διά τε δὴ ταῦτα μεριστὴ προσηγορεύθη, καὶ ὅτι τῷ αἰσθητῷ τὸ αἰσθανόμενον, καὶ τῷ φανταστῷ τὸ φανταζόμενον ἀνάγκη συνδιανέμεσθαι καὶ συμπαρήκειν. ἡ γὰρ αἰσθητικὴ κίνησις, ἰδία ψυχῆς οὖσα, κινεῖται πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐκτός. ὁ δὲ νοῦς αὐτὸς μὲν ἐφ' ἑαυτοῦ μόνιμος ἦν καὶ ἀκίνητος, ἐγγενόμενος δὲ τῇ ψυχῇ, καὶ κρατήσας εἰς ἑαυτὸν, ἐπιστρέφει καὶ συμπεραίνει τὴν ἐγκύκλιον φορὰν, περὶ τὸ μὲν ἀεὶ μάλιστα ψαύουσαν τοῦ ὄντος. διὸ καὶ δυσανάκρατος ἡ κοινωνία γέγονεν αὐτῶν, τῷ ἀμερίστῳ [6] τὸ μεριστὸν, καὶ τῷ μηδαμῇ κινητῷ τὸ πάντη φορητὸν μιγνύουσα, καὶ καταβιαζομένη θάτερον εἰς ταυτὸν συνελθεῖν. ἦν δὲ τὸ θάτερον οὐ κίνησις, ὥσπερ οὐδὲ ταυτὸν στάσις, ἀλλ' ἀρχὴ διαφορᾶς καὶ ἀνομοιότητος. ἑκάτερον γὰρ

vt et ſedis, atque alias receptaculi. Ens autem vocat id, quod ſola mente percipitur, ſeu intelligibile: Ortum mundi nondum nati ſubſtantiam, nulla ſitam alia in re, quam in mutationibus et motibus, inter informans atque informatum medio loco ordinatam, atque effigies eorum, quae ibi ſunt, huc tranſmittentem. Ergo cum ob haec animam hanc diuiduam dicit, tum quod ſenſili ſentiens, et imaginabili imaginans vis neceſſe eſt comitetur, eique adhaereat. Nam vis ſentiendi, animae propria, mouetur ſecundum id, quod foris ſentitur. Mens ipſa per ſe ſtabilis erat, et motus expers: inſita animae, in eamque nacta imperium, in ſe ipſam conuertitur, circularemque conficit motum, ea, quae ita ſunt, vt ſemper ſui maneant ſimilia, potiſſimum attingens. Itaque etaim temperatu difficilis fuit eorum communio, quae indiuiduo diuiduum, nuſquam mobili vſquequaque mobile miſceret, ac Diuerſa in Idem congredi cogeret. Non erat enim ipſe Motus Diuerſum, (vt ne Idem quidem erat quies) ſed initium diſcriminis et inaequalitatis. Vtrumque enim ab altero

6. τῶν ἀμερίστων, et ſtatim poſt τῶν μηδαμῇ κινητῶν, Petau.

7. τοῦ

ἀπὸ τῆς ἑτέρας ἀρχῆς κάτεισι. τὸ μὲν ταυτὸν ἀπὸ τȣ̃ ἑνὸς, τὸ δὲ θάτερον, ἀπὸ τῆς δυάδος. καὶ μέμικται πρῶτον ἐνταῦθα περὶ τὴν ψυχὴν, ἀριθμοῖς καὶ λόγοις συνδεθέντα, καὶ μεσότησιν ἐναρμονίοις. καὶ ποιεῖ θάτερον ἐγγενόμενον τῷ αὐτῷ διαφορὰν, τὸ δὲ ταυτὸν ἐν τῷ ἑτέρῳ τάξιν, ὡς δῆλόν ἐστιν ἐν ταῖς πρώταις τῆς ψυχῆς δυνάμεσιν. εἰσὶ δὲ αὗται τὸ κριτικὸν καὶ τὸ κινητικόν. ἡ μὲν ȣ̃ν κίνησις εὐθὺς ἐπιδείκνυται περὶ τὸν ȣ̓ρανὸν, ἐν μὲν τῇ ταυτότητι τὴν ἑτερότητα τῇ περιφορᾷ τῶν ἀπλανῶν, ἐν δὲ τῇ ἑτερότητι τὴν ταυτότητα τῇ τάξει τῶν πλανητῶν. ἐπικρατεῖ γὰρ ἐκείνοις τὸ ταυτόν· ἐν δὲ τοῖς περὶ γῆν τȣ̓ναντίον. ἡ δὲ κρίσις ἀρχὰς μὲν ἔχει δύο, τόν τε νȣ̃ν ἀπὸ τȣ̃ ταυτȣ̃ πρὸς τὰ καθόλȣ, καὶ τὴν αἴσθησιν ἀπὸ τȣ̃ ἑτέρȣ, πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα. μέμικται δὲ λόγος ἐξ ἀμφοῖν, νόησις ἐν τοῖς νοητοῖς, καὶ δόξα γινόμενος ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· ὀργάνοις τε μεταξὺ φαντασίαις τε καὶ μνήμαις χρώμενος. ὧν τὰ μὲν ἐν τῷ αὐτῷ τὸ ἕτερον, τὰ δ' ἐν τῷ ἑτέρῳ ποιεῖ τὸ ταυτόν. ἔστι γὰρ ἡ μὲν νόησις κίνησις τȣ̃ κινȣ̃ντος περὶ τὸ μέσον [7]· ἡ δὲ δόξα, μονὴ τȣ̃ αἰσθανομένȣ περὶ

altero principiorum oritur: Idem ab vnitate, Diuersum a binario. Atque haec primum in anima fuerunt commixta, numeris et proportionibus colligata et medietatibus harmonicis. Efficitque Diuersum Eidem insertum differentiam, Idem in Diverso ordinem: quod manifestum est in primis animae facultatibus, iudicandi scilicet et mouendi. Motus statim in coelo demonstrat Diuersitatem in Identitate, reuolutione inerrantium stellarum: et in diuersitate identitatem ordine earundem. In his enim praeualet Idem. Contra in iis, quae pone terram sunt. Motus autem principia habet duo, mentem ab Eodem ad Vniuersalia, et sensum a Diuerso ad singularia. Ratio ex vtrisque mixta est, quae fit intelligentia in intellectui subiectis, opinio in sensilibus: vtiturque instrumentis interim et visis ac memoriis, quorum alia in Eodem Diuersum, alia Idem in Diverso efficiunt. Est enim intelligentia motio facultatis intelligentis circa id, quod permanet: opinio autem permansio eius, quod

7. τȣ̃ νοȣ̃ντος περὶ τὸ μένον Ald. et Bas.

ρὶ τὸ κινούμενον. Φαντασίαν δὲ, συμπλοκὴν δόξης πρὸς αἴσθησιν οὖσαν, ἵστησιν ἐν μνήμῃ τὸ ταυτόν. τὸ δὲ θάτερον κινεῖ πάλιν ἐν διαφορᾷ τοῦ πρόσθεν καὶ νῦν, ἑτερότητος ἅμα καὶ ταυτότητος ἐφαπτόμενον. δεῖ δὲ τὴν περὶ τὸ σῶμα τοῦ κόσμου γενομένην σύνταξιν, εἰκόνα λαβεῖν τῆς ἀναλογίας, ἐν ᾗ διηρμόσατο τὴν ψυχήν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἦν ἄκρα, τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ, χαλεπὴν πρὸς ἄλληλα κραθῆναι φύσιν ἔχοντα, μᾶλλον δὲ ὅλως ἄκρατον καὶ ἀσύστατον. ὅθεν ἐν μέσῳ θέμενος αὐτῶν, τὸν μὲν ἀέρα πρὸ τοῦ πυρὸς, τὸ δὲ ὕδωρ πρὸ τῆς γῆς, ταῦτα πρῶτον ἀλλήλοις ἐκέρασεν· εἶτα διὰ τούτων ἐκεῖνα πρός τε ταῦτα καὶ ἄλληλα συνέμιξε καὶ συνήρμοσεν. ἐνταῦθα δὲ πάλιν τὸ ταυτὸν καὶ τὸ θάτερον ἐναντίας δυνάμεις, καὶ ἀκρότητας ἀντιπάλους συνήγαγεν, οὐ δι' αὐτῶν, ἀλλ' οὐσίας ἑτέρας μεταξὺ, τὴν μὴ ἀμέριστον πρὸ [8] τοῦ ταυτοῦ, πρὸ δὲ τοῦ θατέρου τὴν μεριστὴν, ἔστιν ᾗ προσήκουσαν ἑκατέραν ἑκατέρᾳ τάξας, εἶτα μιχθείσαις ἐκείναις ἐπεγκεραννύμενος, οὕτω τὸ πᾶν συνύφηνε τῆς ψυχῆς εἶδος, ὡς ἦν ἀνυστὸν, ἐκ διαφόρων ὅμοιον ἔκ τε πολλῶν ἀπεργασάμενος.

quod sentitur circa id, quod in motu est. Visum autem (hoc phantasiam dico) complexum opinionis cum sensu, constituit in memoria Idem. Diuersum vero id rursus mouet in discrimine praeteriti et praesentis, simul diuersitatem et identitatem attingens. Caeterum oportet eam contemperationem, qua corpus mundi conflatum est, adsciscere ad exemplum proportionis, secundum quam fuit anima concinnata. Ibi enim erat purus ignis, et terra, quae inter se contemperari difficulter possent suapte natura, imo mixturam omnino et compositionem refugerent. Itaque inter ea medio loco ponens aërem igni, aquam terrae propiorem, isthaec primum commiscuit, deinde horum opera etiam illa cum his et inter se contemperauit concinnauitque deus. Ita hic etiam Idem et Diuersum, facultates contrarias et extremitates inuicem aduersantes conduxit, non ipsas per se, sed duas alias substantias, indiuiduam iuxta Idem, diuiduam iuxta Diuersum constituens, suo ordine deuinxit: tum illis mixtis has contemperans, ita totam animae formam contexuit, quantum fieri potuit, ex differentibus similem, ex multis vnam fabricatus.

8. In locum praepos. πρὸ Pet. et hic, et paulo post, substituit πρός.

ΠΛΟΥ-

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΠΕΡΙ
ΣΤΩΙΚΩΝ ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΩΝ.

PLVTARCHI
COMMENTARIVS REPVGNANTIARVM STOICARVM.

Πρῶτον ἀξιῶ τῶν δογμάτων ὁμολογίαν ἐν τοῖς βίοις θεωρεῖσθαι. δεῖ γὰρ οὐχ οὕτω τὸν ῥήτορα (κατ' Αἰσχίνην) τὸ αὐτὸ φθέγγεσθαι καὶ τὸν νόμον, ὡς τὸν βίον τοῦ φιλοσόφου τῷ λόγῳ σύμφωνον εἶναι. ὁ γὰρ λόγος τοῦ φιλοσόφου, νόμος αὐθαίρετος καὶ ἴδιός ἐστιν, εἴγε δὴ μὴ παιδιὰν καὶ εὑρησιλογίαν ἕνεκα δόξης, ἀλλ' ἔργον ἄξιον σπουδῆς τῆς μεγίστης, ὥσπερ ἐστὶν, ἡγοῦνται φιλοσοφίαν. ἐπεὶ τοίνυν πολλὰ μὲν, ὡς ἐν λόγοις [1], αὐτῷ Ζήνωνι, πολλὰ δὲ Κλεάνθει, πλεῖστα δὲ Χρυσίπ-

Principio decretorum consensionem ex ipsa vita considerari debere censeo. Non enim tam orator (vt dicebat Aeschines) et lex idem debent loqui: quam vitae philosophi cum doctrina eius conuenire; quippe doctrina philosopho lex est propria, et quam sibi ipse tulerit: si quidem non ludum et argutias gloriolae gratia inuentas, sed rem summo dignam studio philosophiam, id quod est, censeat esse. Quoniam ergo multa cum ipse Zeno, tum Cleanthes, plurima Chrysippus, scripta reli-

1. ὡς ἐν λόγοις] *multa, vt in literis.* multa pro homine literato, qui rem publicam non attigit, de administratione reipublicae scripsit, a cuiusmodi homine tractationem huius argumenti non exspectes. *Reis.*

πω γεγραμμένα τυγχάνει περὶ πολιτείας καὶ τȣ̃ ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν, καὶ δικάζειν καὶ ῥητορεύειν· ἐν δὲ τοῖς βίοις ȣ̓δενός ἐςιν εὑρεῖν ȣ̓ ςρατηγίαν, ȣ̓ νομοθεσίαν, ȣ̓ πάροδον εἰς βȣλὴν, ȣ̓ συνηγορίαν ἐπὶ δικαςῶν, ȣ̓ ςρατείαν ὑπὲρ πατρίδος, ȣ̓ πρεσβείαν, ȣ̓κ ἐπίδοσιν· ἀλλ' ἐπὶ ξένης, ὥσπερ τινὸς λωτȣ̃, γευσάμενοι σχολῆς, τὸν πάντα βίον, ȣ̓ βραχὺν, ἀλλὰ παμμήκη γενόμενον, διήγαγον ἐν λόγοις καὶ βιβλίοις καὶ περιπάτοις, ȣ̓κ [2] ἄδηλον, ὅτι τοῖς ὑφ' ἑτέρων γραφομένοις καὶ λεγομένοις, μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑφ' αὑτῶν, ὁμολογȣμένως ἔζησαν, ἣν Ἐπίκȣρος ἡσυχίαν ἐπαινεῖ καὶ Ἱερώνυμος [3], ἐν ταύτῃ τὸ παράπαν καταβιώσαντες. αὐτὸς γȣ̃ν Χρύσιππος ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ βίων, ȣ̓δὲν οἴεται τὸν σχολαςικὸν βίον τȣ̃ ἡδονικȣ̃ διαφέρειν, αὐτὰς δὲ παραθήσομαι τὰς λέξεις· Ὅσοι δὲ ὑπολαμβάνȣσι φιλοσόφοις ἐπιβάλλειν μάλι-

reliquerunt de repub. de parendo et imperando, de iudiciis, de caussis dicendis: in vitis autem eorum nusquam inuenitur praetura, legum latio, in senatum progressus, patrocinium apud iudices, militia pro patria, legatio, in publicum largitio: sed peregre in otio, eius gustu, tanquam Loto, detenti, vitam omnem, neque eam breuem, sed oppido longam, inter disputationes, libros et ambulationes exegerunt: non obscurum est, eos magis secundum aliorum scripta, aut dicta, quam sua decreta, vixisse: omninoque vitam in ea quiete consumsisse, quam Epicurus et Hieronymus laudant. Ipse quidem Chrysippus, in quarto De vitis libro, existimat, vitam scholasticam, siue literario otio deditam, nihil a voluptaria differe. Verba adeo ipsius apponam; Qui vero opinantur, philosophis congruere maxime otiosam vitam

2. περιπάτοις, οἷς [id est ἐν οἷς, δι' ὧν, ἐξ ὧν] ȣ̓κ ἄδηλον. *vnde non obscurum est. Reis.*

3. Hieronymum in Epicureis nullum reperio. Non habeo igitur, quod asseuerem, aut corruptum hoc nomen esse, aut Hieronymum hunc soli Plutarcho notum et nominatum fuisse Epicureum, aut fuisse eundem cum Peripatetico. *Reis.*

4. σχολα-

ςα τὸν σχολαςικὸν[4] βίον ἀπ' ἀρχῆς, ἔτοί μοι[5] δοκἔσι διαμαρτάνειν, ὑπονοἔντες, διαγωγῆς τινος ἕνεκεν δεῖν τἔτο ποιεῖν[6], ἢ ἄλλἐ τινὸς τἔτῳ παραπλησίἐ, καὶ τὸν ὅλον βίον ἔτω[7] διελκύσαι. τἔτο δ' ἐςιν, ἂν σαφῶς θεωρηθῇ, ἡδέως. ἐ γὰρ δεῖ[8] λανθάνειν τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν, πολλῶν μὲν σαφῶς τἔτο λεγόντων, ἐκ ὀλίγων δ' ἀδηλότερον[9]. τίς ἔν μᾶλλον ἐν[10] τῷ σχολαςικῷ βίῳ τἔτῳ κατεγήρασεν, ἢ Χρύσιππος, καὶ Κλεάνθης, καὶ Διογένης[11], καὶ Ζήνων, καὶ Ἀντίπατρος; οἵ γε καὶ τὰς αὐτῶν κατέλιπον πατρίδας, ἐθὲν ἐγκαλἔντες, ἀλλ' ὅπως καθ' ἡσυχίαν ἐν τῷ ἡδίονι[12] καὶ ἐπὶ ζωςῆρος[13]

vitam ab initio, non videntur mihi ii errare: cenſent enim, delectationis, aut alius ſimilis rei, gratia hoc eſſe faciendum, itaque totam vitam protrahendam. Hoc, ſi quis apertius conſideret, nihil aliud ſignificat, quam ſuauiter. Non enim ſenſus eorum fallere vos debet, cum multa aperte, obſcurius non pauca pronuncient. Quis autem magis in otioſa iſta vita conſenuit, quam Chryſippus, Cleanthes, Diogenes, Zeno, Antipater? qui quidem ſuas deſeruerunt patrias, non quod eſſet, quod de iis quererentur, ſed vt quiete in ſuaui otio apud Zoſterem ſuis diſpu-

4. σχολαςικὸν arcte cum ἀρχῆς iungendum. Id eſt τὸν ἀπ' ἀρχῆς σχολάζοντα βίον, ᾧ ἀρχῆς καὶ πολιτείας ἐδὲν μέτεςι. *a magiſtratu gerendo feriantem vitam. Reiske.*

5. Pro ἔτοί μοι dant ἐ τί μοι Ald. et Baſ.

6. τἔτο ποιεῖν] ſcil. φιλοσοφεῖν. *Reiske.*

7. Poſt ἔτω Petau. inſerit πως.

8. δεῖ] Sententia flagitat δυνατὸν. *nequit enim eorum falſa perſuaſio* [haec eſt illa, quam hic dicit, ὑπόνοια] *latere. Reiske.* Turn. et Bong. pro δεῖ exhibent δεῖν.

9. ἀδηλότερον.] In hoc vocabulo deſinunt recitata e Chryſippo verba. *Reiske.*

10. ἐν abeſt a Petau.

11. Diogenes eſt Babylonius, et Antipater Tarſenſis eius diſcipulus. *Reiſ.*

12. ἡδίονι] Διομείῳ, vel ᾠδείῳ. V. in Vita Chryſippi p. 301. *Salmas.*

13. ἐπὶ ζωςῆρος] Non intelligo. Sententia flagitat potius contrarium: πόῤῥω ζωςῆρος, *procul a cingulo*, h. e. munere publico. V. Wolf. in Indic. ad Libanii Epiſtolas v. ζώνη. *Reiske.*

σχολάζοντες καὶ φιλολογοῦντες διάγωσιν. Ἀριστοκρέων γοῦν, ὁ Χρυσίππου μαθητὴς καὶ οἰκεῖος [14], εἰκόνα χαλκῆν ἀναστηλώσας ἐπέγραψε τόδε τὸ ἐλεγεῖον·

Τόνδε νέον [15] Χρύσιππον Ἀριστοκρέων ἀνέθηκε,
Τῶν Ἀκαδημιακῶν στραγγαλίδων κοπίδα.

τοῦτο οὖν [16] ὁ Χρύσιππος, ὁ γέρων, ὁ φιλόσοφος, ὁ τὸν βασιλικὸν καὶ πολιτικὸν ἐπαινῶν βίον, τὸν δὲ σχολαστικὸν οὐδὲν οἰόμενος τοῦ ἡδονικοῦ διαφέρειν. ὅσοι δ' ἄλλοι αὐτῶν πολιτείᾳ προσίασιν, ἔτι [17] μᾶλλον ἐναντιοῦνται τοῖς αὐτῶν δόγμασι. καὶ γὰρ ἄρχουσι, καὶ δικάζουσι, καὶ συμβουλεύουσι, καὶ νομοθετοῦσι, καὶ κολάζουσι, καὶ τιμῶσιν, ὡς πόλεων οὐσῶν, ἐν αἷς πολιτεύονται, βουλευτῶν δὲ καὶ δικαστῶν ἀεὶ τῶν λαγχανόντων, στρατηγῶν δὲ τῶν χειροτονουμένων· νόμων δὲ τῶν Κλεισθένους καὶ Λυκούργου

diſputationibus perpetuo vacarent. Ariſtocreon quidem, Chryſippi diſcipulus et familiaris, aeream imaginem in columna ponens, hoc elegos inſcripſit:

Hunc Academiacos ſolitum diſcindere nexus
Chryſippum iuuenem ponit Ariſtocreon.

Hic ergo eſt Chryſippus, ſenex, philoſophus, qui regiam et ciuilem laudat vitam, et ſcholaſticam a voluptaria nihil differre putat. Qui vero Stoicorum de ſecta ſe ad rempublicam conferunt, ii magis adhuc ſuis placitis repugnant. Nam imperant, diſceptant, conſulunt, leges ponunt, puniunt, honorant, ita vt qui ciuitates eſſe putent eas, in quibus rempublicam gerunt, pro iudicibus et magiſtratibus habeant eos, quibus iſta munera obtigerunt: praetores iudicent eſſe eos, qui ſuffragiis deliguntur; leges Cliſthenis, Solonis, Lycurgi leges eſſe ſentiant: cum interim

14. οἰκεῖος] Erat enim Chryſippi e ſorore nepos. *Reiſ.*

15. F. τόνδ' ἐνεὸν Χρύσιππον, *hunc mutum Chryſippum*, i. e. hanc Chryſippi ſtatuam. *Reiſ.*

16. τοῦτο οὖν] Niſi quid deeſt, τοιοῦτος videtur omnino ſcribendum, etſi τοῦτο etiam legi poteſt ἀναφορικῶς. *Xylander.* τοῦτο οὖν] ſcil. ἐποίει. *hoc itaque fecit.* Mallem tamen τοιοῦτος οὖν. *talis erat.*

17. Pro ἔτι dant ἐπὶ Petau. Ald. et Baſ. quod Xylander improbat.

18. Pro

καὶ Σόλωνος, ὃς φαύλους καὶ ἀνοήτους γεγονέναι λέγουσιν, ὥστε καὶ πολιτευόμενοι μάχονται. καὶ μὴν Ἀντίπατρος ἐν τῷ περὶ τῆς Κλεάνθους καὶ Χρυσίππου διαφορᾶς ἱστόρηκεν, ὅτι Ζήνων καὶ Κλεάνθης οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι γενέσθαι, μὴ δόξωσι τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀδικεῖν. ὅτι μὲν, εἰ καλῶς οὗτοι, Χρύσιππος οὐκ ὀρθῶς ἐποίησεν, ἐγγραφεὶς εἰς τὴν πολιτείαν, παρείσθω. πολλὴν δὲ μάχην καὶ παράλογον ἔχει τὸ, τὰ σώματα καὶ τοὺς βίους οὕτω μακρὰν ἀποξενώσαντας, τὰ ὀνόματα ταῖς πατρίσι τηρεῖν· ὥσπερ εἴ τις τὴν γαμετὴν ἀπολιπὼν, ἑτέρᾳ δὲ συζῶν καὶ συναναπαυόμενος, καὶ παιδοποιούμενος ἐξ ἑτέρας, μὴ συγγράφοιτο γάμον [18], ὅπως ἀδικεῖν μὴ δοκῇ τὴν προτέραν. Χρύσιππος δὲ πάλιν ἐν τῷ περὶ ῥητορικῆς γράφων, οὕτω ῥητορεύσειν καὶ πολιτεύσεσθαι τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τοῦ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ, καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ὑγείας, ὁμολογεῖ, τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ ἀνεξόδους [19] εἶναι καὶ ἀπολιτεύτους, καὶ τὰ δό-

interim eos prauos et ſtultos fuiſſe dicant. Ergo rempublicam gerentes, ipſi ſibi aduerſantur. Et vero Antipater, in iis, quae de diſcordia Cleanthis et Chryſippi ſcripſit, narrat, Zenonem et Cleanthem noluiſſe ciues Athenienſes fieri, ne viderentur in ſuas iniurii patrias. Non dicam, ſi hi recte fecerunt, Chryſippum peccaſſe, cum inter ciues Athenienſes ſe referri fineret. Id quidem multum repugnantiae et abſurditatis habet, quod corpora et vitam tam longe a patria apud peregrinos conſtituentes, nomina nuda patriis ſuis reſeruauerunt: perinde ac ſi aliquis, vxore deſerta, cum alia viuens, dormiens, liberoſque ex ea ſuſcipiens, nuptias literis non firmaret, ne iniuriam priori vxori ſcilicet facere videretur. Rurſum Chryſippus, in libro De rhetorica ſcribens, ita oraturum atque rempublicam geſturum ſapientem, vt qui diuitias, gloriam ac ſanitatem bona arbitretur: fatetur, doctrinam ſuam nullos habere exitus, neque ad rempublicam gerendam conducere, ac decreta vilibus

18. Pro γάμον Petauius dat νόμον.

19. ἀνέξοδος λόγος eſt ſermo, qui extra ſermonem non excedit in effectum, viam ad effectum inuenire nequit, ſed ſemper ſermo tantum manet et mera verba. *Reiske.*

γματα ταῖς χρείαις ἀνάρμοστα καὶ ταῖς πράξεσιν. Ἔτι δόγμα Ζήνωνός ἐστιν, ἱερὰ θεῶν μὴ οἰκοδομεῖν. ἱερὸν γὰρ μὴ πολλοῦ ἄξιον καὶ ἅγιον οὐκ ἔστιν. οἰκοδόμων δ' ἔργον καὶ βαναύσων οὐδέν ἐστι πολλοῦ ἄξιον. οἱ δὲ ταῦτ' ἐπαινοῦντες, ὡς εὖ ἔχοντα, μυοῦνται μὲν ἐν ἱεροῖς, ἀναβαίνουσι δ' εἰς ἀκρόπολιν, προσκυνοῦσι δὲ τὰ ἕδη, καὶ στεφανοῦσι τοὺς ναοὺς, οἰκοδόμων ὄντας ἔργα καὶ βαναύσων ἀνθρώπων. εἶτα τοὺς Ἐπικουρείους ἐλέγχεσθαι δοκοῦσι θύοντας θεοῖς, αὐτοὶ δὲ μᾶλλον ἐλέγχονται θύοντες ἐπὶ τῶν βωμῶν καὶ τῶν ἱερῶν, ἃ μήτ' εἶναι, μήτ' οἰκοδομεῖσθαι δεῖν ἀξιοῦσιν. Ἀρετὰς ὁ Ζήνων ἀπολείπει πλείονας, κατὰ διαφορὰς, ὥσπερ ὁ Πλάτων [20], οἷον φρόνησιν, ἀνδρείαν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην· ὡς ἀχωρίστους μὲν οὔσας, ἑτέρας δὲ καὶ διαφερούσας ἀλλήλων. πάλιν δὲ ὁριζόμενος αὐτῶν ἑκάστην, τὴν μὲν ἀνδρείαν φησὶ φρόνησιν εἶναι ἐν ἐνεργητέοις· τὴν δὲ δικαιοσύνην, φρόνησιν ἐν ἀπονεμητέοις· ὡς μίαν οὖσαν ἀρετὴν, ταῖς δὲ πρὸς τὰ πράγματα σχέσεσι κατὰ τὰς ἐνεργείας

bus non quadrare atque actionibus. Porro hoc eſt Zenonis decretum, templa deorum non eſſe aedificanda: quod enim non ſit magni pretii, id ne ſacrum quidem eſſe: iam fabrorum et ſordidas artes exercentium opera, non eſſe magni pretii. Iidem illi, qui haec laudant, nihilominus ſacris initiantur, adſcendunt in arcem, adorant puluinaria, coronant ſacraria: nimirum opera fabrorum et illiberales artes tractantium hominum. Deinde refelli a ſe putant Epicureos, qui diis immolent: cum ipſi potius coarguantur, ſacrificantes in templis et altaribus, quae neque eſſe, neque exſtrui debere pro indubitato ponunt. Praeterea virtutum, vt Plato, ita etiam Zeno differentiarum reſpectu multitudinem admittit: prudentiam puta, fortitudinem, temperantiam, iuſtitiam ponens abs ſe inuicem non ſeparari quidem, ſed tamen diuerſas eſſe atque inter ſe differre. Mox ſingulas definiens Zeno, fortitudinem ait prudentiam eſſe in rebus gerendis, iuſtitiam in diſtribuendis: vt vnica iam fiat virtus, ſed quae comparatione cum rebus tantum actione videatur diſcrimen

20. Locus eſt in *Protagora*. *Xylander*.

21. Ari-

διαφέρειν δοκοῦσαν. οὐ μόνον δὲ ὁ Ζήνων περὶ ταῦτα φαίνεται αὑτῷ μαχόμενος, ἀλλὰ καὶ Χρύσιππος, Ἀρίστωνι [21] μὲν ἐγκαλῶν, ὅτι μιᾶς ἀρετῆς σχέσεις ἔλεγε τὰς ἄλλας εἶναι, Ζήνωνι δὲ συνηγορῶν οὕτως ὁριζομένῳ τῶν ἀρετῶν ἑκάστην. ὁ δὲ Κλεάνθης ἐν ὑπομνήμασι Φυσικοῖς εἰπὼν, ὅτι πληγὴ [22] πυρὸς ὁ τόνος ἐστὶ, κἂν ἱκανὸς ἐν τῇ ψυχῇ γένηται πρὸς τὸ ἐπιτελεῖν τὰ ἐπιβάλλοντα, ἰσχὺς καλεῖται καὶ κράτος, ἐπιφέρει κατὰ λέξιν [23]· Ἡ δ' ἰσχὺς αὕτη καὶ τὸ κράτος ὅταν μὲν ἐπὶ τοῖς ἐπιφανέσιν ἐμμενετέοις ἐγγένηται, ἐγκράτειά ἐστιν· ὅταν δ' ἐν τοῖς ὑπομενετέοις, ἀνδρεία, περὶ τὰς ἀξίας δὲ δικαιοσύνη [24], περὶ τὰς αἱρέσεις καὶ ἐγκλίσεις [25] σωφροσύνη. Πρὸς τὸν εἰπόντα· Μηδὲ [26] δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν [27] μῦθον ἀκούσῃς· ἀντέλεγεν ὁ Ζήνων, τοιούτῳ τινὶ λόγῳ χρώμενος· εἴτ' ἀπέδειξεν ὁ πρότερος εἰ-

men admittere. Neque ſolus Zeno in hoc argumento ſibi repugnare ipſi videtur: ſed Chryſippus etiam, Ariſtonem culpans, quod reliquas virtutes vnius virtutis dicat diuerſos eſſe reſpectus: Zenoni patrocinans, qui ſingulas virtutes ſic definiret. Cleanthes in Phyſicis commentariis dicit, ictum ignis eſſe tonum, ſeu contentionem: qui ſi in animo factus ſufficiat ad perficiendum officium, robur vocetur et vis. Tum haec ſubiungit verba: Hoc autem ſiue robur, ſiue vis, ſi in illuſtribus obiectis ſit, in quibus perſiſti debeat, vocatur continentia: cum in perferendis, fortitudo: circa id, quod quoque dignum ſit, iuſtitia: circa deligenda et declinanda, temperantia. Aduerſus eum, qui dixit:

Nec litem decide, vbi non audita vtraque eſt pars:

ſic fuit Zeno ratiocinatus: Aut îs, qui prior dixit, rem demonſtrauit:

21. Ariſtoni Chio, Zenonis Cittiei diſcipulo. *Reiske.*

22. πηγὴ Turn. et Vulc.

23. Pro κατὰ λέξιν Petau. dat καὶ τάξιν.

24. περὶ τὰς ἀξίας δὲ καὶ δικαιοσύνης Petau.

25. περὶ δὲ τὰς αἱρέσεις καὶ ἐκκλίσεις. Etiam Salmaſius ἐκκλίσεις correxerat. *Reiske.* Et ita etiam fere exhibet Turn. ſic nempe: περὶ τὰς αἱρέσεις δὲ καὶ ἐκκλίσεις.

26. μηδενὶ Ald. Ex Petau. affertur μηδενὶ δεκάσῃς.

27. ἄμφω Petau. Ald. et Baſ.

28. Haec

πὼν, ȣ̓κ ἀκȣςέον τȣ͂ δευτέρȣ λέγοντος· (πέρας γὰρ ἔχει τὸ ζητȣ́μενον) εἴτ' ȣ̓κ ἀπέδειξεν. ὅμοιον γὰρ, ὡς[28] εἰ μηδὲ ὑπήκȣσε κληθεὶς, ἢ ὑπακȣ́σας ἐτερέτιζεν[29]. ἤτοι δ' ἀπέδειξεν[30], ἢ ȣ̓κ ἀπέδειξεν· ȣ̓κ ἀκȣςέον ἄρα τȣ͂ δευτέρȣ λέγοντος. τȣ͂τον δὲ τὸν λόγον[31] ἐρωτήσας αὐτὸς, ἀντέγραψε[32] μὲν πρὸς τὴν Πλάτωνος πολιτείαν· ἔλυε δὲ σοφίσματα, καὶ τὴν διαλεκτικὴν, ὡς τȣ͂το ποιεῖν δυναμένην, ἐκέλευε παραλαμβάνειν τȣ̀ς μαθητάς· καίτοι ἢ[33] ἀπέδειξε Πλάτων, ἢ ȣ̓κ[34] ἀπέδειξε τὰ ἐν τῇ Πολιτείᾳ· κατ' ȣ̓δέτερον ἦν ἀναγκαῖον ἀντιγράφειν, ἀλλὰ παντὸς[35] περιττὸν καὶ μάταιον. τὸ δ' αὐτὸ περὶ τῶν σοφισμάτων ἐςὶν εἰπεῖν. Ὁ Χρύσιππος οἴεται δεῖν τῶν λογικῶν πρῶτον ἀκροᾶσθαι τȣ̀ς νέȣς, δεύτερον δὲ τῶν

ſtrauit: vt, iam inuento, quod quaerebatur, nihil expediat alterum audire: aut non demonſtrauit: tum perinde eſt, ac ſi vel non comparuiſſet in iudicio, vel inanibus verbis auribus obſtrepuiſſet. At enim vel demonſtrauit, vel non demonſtrauit: ergo non eſt audiendus, qui ſecundo loco erat dicturus. Hoc modo ille interrogando concludens, tamen et contra Platonis De republica libros ſcripſit, et ſophiſtarum cauilla diſſoluit, dialecticamque, vt huc conducentem, diſcipulis diſcendam commendauit. Atqui aut demonſtrauit Plato ea, quae in Republica ſcripſit, an non demonſtrauit. Proinde vtrum horum ponas, non erat neceſſarium, ſed ſuperuacaneum et vanum a Zenone contra ſcribi. Idem de ſophiſmatibus licet pronunciare. Chryſippus cenſet, adoleſcentibus primo audiendam eſſe differendi artem,

28. Haec verba, ὅμοιον γὰρ ὡς, vſque ad ἤτοι δ' ἀπέδειξεν, abſunt a Petau.

29. ἐτερέτισεν. *Salmas.*

30. ἢ τοίνυν ἀπέδειξεν. *Reiſ.*

31. F. τȣ͂τον τὸν συλλογισμὸν. Porro tenendum, ἐρωτᾷν in ſermone dialecticorum eſſe argumentum aliquod diſceptationi obnoxium proponere, problematice agitare. V. p. 1037, 2. 1041, 30. [edit. Francf.] Diog. Laërt. p. 138, 8. 143, 3. *Reiſ.*

32. ἀντέγραφε Petau.

33. Pro ἢ dant εἰ Turn. et Vulc.

34. καίτοι εἴτ' ἀπέδειξε Πλάτων, εἴτ' ȣ̓κ ἀπέδειξε — *Reiske.*

35. ἀλλὰ πάντως. *Reiſ.* Et ita ſane dat Petau.

ἠθικῶν, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν φυσικῶν, ὡσαύτως δὲ τούτοις τὸν περὶ θεῶν [36] λόγον ἔσχατον παραλαμβάνειν. πολλαχοῦ δὲ τούτων ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων, ἀρκέσει παραθέσθαι τὰ ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ βίων ἔχοντα κατὰ λέξιν οὕτω· Πρῶτον μὲν οὖν δοκεῖ μοι, κατὰ τὰ ὀρθῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰρημένα, τρία γένη τῶν τοῦ φιλοσόφου θεωρημάτων εἶναι· τὰ μὲν, λογικὰ, τὰ δὲ, ἠθικὰ, τὰ δὲ, φυσικά. εἶτα τούτων δεῖ [37] προτάττεσθαι πρῶτα μὲν, τὰ λογικὰ, δεύτερα δὲ, τὰ ἠθικὰ, τρίτα δὲ, τὰ φυσικά. τῶν δὲ φυσικῶν ἔσχατος εἶναι ὁ περὶ τῶν θεῶν λόγος· διὸ καὶ τελετὰς ἠγόρευσαν τὰς τούτων παραδόσεις. ἀλλὰ τοῦτόν γε τὸν λόγον, ὃν ἔσχατόν φησι δεῖν τάττεσθαι περὶ θεῶν [38], ἔθει προτάττει καὶ προεκτίθησι παντὸς ἠθικοῦ ζητήματος. οὔτε γὰρ περὶ τελῶν, οὔτε περὶ δικαιοσύνης, οὔτε περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, οὔτε περὶ γάμου καὶ παιδοτροφίας, οὔτε περὶ νόμου καὶ πολιτείας, φαίνεται τοπαράπαν φθεγγόμενος· εἰ μὴ, καθάπερ

artem, deinde moralem, denique naturalem philoſophiam: et in hac etiam quaeſtionem de diis vltimo loco iis attingendam. Saepe hoc dicit: ſed ſatis erit verba eius de quarto librorum, quos De vitis ſcripſit, apponere. Primum, inquit, videntur mihi ſecundum ea, quae veteres recte dixerunt, tria eſſe genera ad philoſophicam pertinentia conſiderationem: logicum, ethicum, phyſicum: de his primo loco ponenda eſſe logica, inde moralia, vltimo naturalia: atque horum vltimam eſſe diſputationem de diis: vnde etiam eius inſtitutio a fine nomen teleton inuenerit. Enimuero id, quod vltimo dicit ponendum loco, ſolet praemittere omnibus adeo moralibus quaeſtionibus: nam neque de finibus, neque de iuſtitia, neque de bonis, aut malis, neque de matrimonio et liberis educandis, neque de legibus et republica, eum quidquam videas eloqui: niſi quomodo qui in ciui-

36. θεὸν Petau.

37. δεῖν. Pendet enim a praemiſſo δοκεῖ μοι. *Reiſ.* Caeterum haec verba, εἶτα τούτων δεῖ, vſque ad τρίτα δὲ τὰ φυσικὰ, abſunt a Petau, δεῖν habent etiam Turn. et Vulc. et προστάττεσθαι pro προτάττεσθαι, vti etiam paulo poſt προστάττει pro προτάττει.

38. τὸν περὶ θεῶν. Et ſic quoque p. 286. 1. *Reiske.*

39. βάθος

εἰ τὰ ψηφίσματα ταῖς πόλεσιν εἰσφέροντες προγράφουσιν ἀγαθὴν τύχην, οὕτω καὶ αὐτὸς προγράψειε τὸν Δία, τὴν εἱμαρμένην, τὴν πρόνοιαν, τὸ συνέχεσθαι μιᾷ δυνάμει τὸν κόσμον ἕνα ὄντα καὶ πεπερασμένον, ὧν οὐθέν ἐστι πεισθῆναι, μὴ διὰ βάθους[39] ἐγκραθέντα τοῖς φυσικοῖς λόγοις. ἄκουε δὲ, ἃ λέγει περὶ τούτων ἐν τῷ τρίτῳ περὶ θεῶν· Οὐ γάρ ἐστιν εὑρεῖν τῆς δικαιοσύνης ἄλλην ἀρχὴν, οὐδ' ἄλλην γένεσιν, ἢ τὴν ἐκ τοῦ Διὸς, καὶ τὴν ἐκ τῆς κοινῆς φύσεως. ἐντεῦθεν γὰρ δεῖ πᾶν τὸ τοιοῦτον τὴν ἀρχὴν ἔχειν, εἰ μέλλομέν τι[40] ἐρεῖν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. πάλιν ἐν ταῖς φυσικαῖς θέσεσιν· Οὐ γάρ ἐστιν ἄλλως, οὐδ' οἰκειότερον ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν λόγον, οὐδ' ἐπὶ τὰς ἀρετὰς, οὐδ' ἐπὶ εὐδαιμονίαν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ[41] τῆς κοινῆς φύσεως, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου διοικήσεως. προελθὼν δ' αὖθις· Δεῖ γὰρ τούτοις συνάψαι τὸν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν λόγον, οὐκ οὔσης ἄλλης ἀρχῆς αὐτῶν ἀμείνονος, οὐδ' ἀναφορᾶς, οὐδ' ἄλλου τινὸς ἕνεκεν τῆς φυσικῆς θεωρίας, πα-

ciuitatibus proclamant decreta, haec praemittunt verba: Quod felix faustumque sit: ita ipse praescribat, Iouem, fatum, prouidentiam, mundum vnicum esse, et finitum, atque eum vna quadam contineri potentia: quorum nihil persuaseris cuiquam, qui non alte in physicas disputationes penetrauerit. Audi, quid de his dicat in tertio De diis libro: Non enim inueniri potest, inquit, aliud iustitiae principium, alia origo, quam a Ioue et communi natura petitum. Inde enim necesse est omnia ista nos exordiri, si volumus aliquid de bonis et malis dicere. Rursum in naturalibus propositionibus: Non enim licet vel aliter, vel magis proprie, peruenire ad explicationem bonorum ac malorum, virtutum, felicitatis, quam si initium ducatur a communi natura, et mundi gubernatione. Ac deinde: Ab his enim suspendenda est de bonis et malis disputatio, cum non sit vllum aliud melius principium, aut relatio: neque aliam ob rem naturae consideratio

39. βάθος Petau.

40. εἰ μέλλωμεν ἔρωτι (sic) ἐρεῖν Petau.

41. Pro ἀλλ' ἢ ἀπὸ dant ἀλλὰ ἐπὶ Petau. Ald. et Bas.

42. Pro

ραληπτῆς ἔσης, ἢ πρὸς τὴν περὶ ἀγαθῶν, ἢ κακῶν, διάςασιν. γίνεται τοίνυν ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω τῶν ἠθικῶν ὁ Φυσικὸς λόγος, κατὰ Χρύσιππον· μᾶλλον δὲ ὅλως ἄπορος ἡ περιτροπὴ τῆς τάξεως, εἰ μετὰ ταῦτα τακτέον ἐκεῖνον, ὧν καταλαβεῖν ἐθὲν ἐκείνε χωρίς ἐςιν· καὶ πρόδηλος ἡ μάχη τῦ τὸν [42] Φυσικὸν λόγον ἀρχὴν μὲν εἶναι τῦ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τιθεμένε, κελεύοντος δὲ, μὴ πρότερον, ἀλλ' ὕςερον ἐκείνων [43] παραδίδοσθαι. εἰ δέ τις ἐρεῖ, γεγραΦέναι τὸν Χρύσιππον ἐν τῷ περὶ λόγε χρήσεως, ὡς ἐ καθάπαξ ἀΦεκτέον ἐςὶ, τῶν ἄλλων τῷ τὴν λογικὴν ἀναλαμβάνοντι πρώτην, ἀλλὰ κἀκείνων [44] μεταληπτέον κατὰ τὸ διδόμενον, ἀληθῆ μὲν ἐρεῖ, βεβαιώσει δὲ τὴν αἰτίαν. μάχεται γὰρ πρὸς ἑαυτὸν, ὅπε μὲν ἔσχατον τὸν περὶ θεῦ λόγον ἀναλαμβάνειν κελεύων καὶ τελευταῖον, ὡς διὰ τῦτο καὶ τελετὴν προσαγορευόμενον, ὅπε δὲ πάλιν ἐν πρώτοις ἅμα καὶ τῦτε μεταληπτέον εἶναι λέγων. οἴχεται γὰρ ἡ τάξις, εἰ πάντων ἐν πᾶσι μεταλαμβάνειν δεήσει. τὸ δὲ

ratio adhibeatur, quam ad diſcrimen bonorum et malorum conſtituendum. Ergo Chryſippo auctore naturalis doctrina moralem ſimul et ſequitur et praecedit: immo plane inextricabilis fit inuerſio ordinis, ſi haec poſteriore loco ponenda ſunt, ſine quibus priorum cognoſci poteſt nihil. Atque aperte ſecum ipſe pugnat, qui doctrinam naturae cum dicat principium eſſe doctrinae de bonis et malis, non ante, ſed poſt moralia tradi naturalem philoſophiam iubet. Iam ſi quis dicat, Chryſippum in libro De vſu ſermonis ſcripſiſſe, eum, qui logicam diſciplinam primam adeat, non vniuerſe aliis abſtinere debere, ſed et eas, quantum licet, attingere, is verum quidem dicet, ſed tamen confirmabit crimen. Sibi enim ipſi contrarius eſt, aliquando doctrinam de Deo poſtremo dicens loco aſſumendam, quae etiam ideo teleta appelletur: alias in primis etiam hanc adhibendam tradens. Actum quippe eſt de ordine, ſi omnia vbique ſint vſurpanda. Id vero

42. Pro τῦ τὸν Petau. dat τῦτον, vno vocab.

43. ἐκείνε. Redit enim ad Φυσικὸν λόγον. *Reiske.*

44. κἀκεῖνον Petau.

45. τὸν

μεῖζον, ὅτι τῶ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν λόγω, περὶ θεῶν[45] ἀρχὴν πεποιημένος, ἐκ ἀπὸ τέτε κελεύει τῶν ἠθικῶν ἀρξαμένες[46] ἀναλαμβάνειν, ἀλλ' ἐκεῖνον ἀναλαμβάνοντας τέτε μεταλαμβάνειν κατὰ τὸ διδόμενον, εἶτα μεταβαίνειν ἐπὶ τῦτον ἀπ' ἐκείνων[47], ὃ χωρὶς ἐδεμίαν ἀρχὴν ἀπ'[48] ἐκείνων, ἐδ' ἔφοδον εἶναί φησι. τὸ πρὸς τὰ ἐναντία διαλέγεσθαι καθόλε μὲν ἐ[49] φησιν ἀποδοκιμάζειν, χρῆσθαι δὲ ἕτω[50] παραινεῖ μετ' εὐλαβείας, ὥσπερ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, μὴ μετὰ συνηγορίας, ἀλλὰ διαλύοντας αὐτῶν τὸ πιθανόν. τοῖς μὲν γὰρ ἐποχὴν ἄγεσι περὶ πάντων· Ἐπιβάλλει (φησὶ) τῦτο ποιεῖν[51], καὶ συνεργόν ἐστι πρὸς ὃ βέλονται· τοῖς δ' ἐπιστήμην ἐνεργαζομένοις[52], καθ' ἣν ὁμολογεμένως βιωσόμεθα, τὰ ἐναντία[53] στοιχειῶν, καὶ καταστοιχίζειν τὲς εἰσαγομένες[54]

vero maius, quod, cum de Deo cognitionem principium esse dicat cognitionis bonorum ac malorum, non ab illa ordiri iubet eos, qui moralia incipiunt tractare: sed ea assumta, haec prout licet tractare: atque inde a moralibus ad quaestionem de deo progredi, sine qua nullum initium, nullum aditum moralis doctrinae esse dixerat. Porro rationem disputandi in vtramque partem ait se non prorsus repudiare: sed hortatur, vt ea caute vtamur tanquam in iudicio, non patrocinantes, aut adsentientes, alteri parti, sed, quid vtrinque probabile sit, discernentes. Iis enim, (inquit) qui de omnibus rebus assensionis retentionem probant, illud conuenit, et instituto ipsorum conducit. Qui vero scientiam constituere volunt, secundum quam ex professo viuamus, ab initio ad finem vsque debent suis ordinibus vtrinque contraria

45. τὸν περὶ θεῶν Turn. Vid. not. 38.

46. F. ἐκ ἀπὸ τέτε κελεύει ἀρξαμένες τὸν ἠθικὸν [scil. λόγον] ἀναλαμβάνειν. *Reiske.*

47. ἐπὶ τέτων ἐπ' ἐκεῖνον Petau.

48. Aut delendum ἀπὸ, aut leg. ἐπ' ἐκείνων, *in illis*, scil. morum praeceptis. *Reiske.* Et sane ἐπ' ἐκείνων dat Petau.

49. Pro ἐ Turn. dat ἐν.

50. F. χρῆσθαι δὲ τέτῳ. *Reis.*

51. τῦτο ποιεῖν] scil. συνηγορεῖν καὶ κατηγορεῖν. *Reiske.*

52. ἐργαζομένοις simplex dat Petau.

53. τὰ ἐναντία] Sententia flagitat τὰ δόγματα, *tradere sancita sua, velut elementa.* F. vtrumque iungendum sic: τὰ δόγματα, ἐ τὰ ἐναντία στοιχειῶν. *Reis.*

54. F. καὶ καταστοιχίζειν τὲς εἰσαγο-

ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλȣς. ἐφ' ὧν καιρός ἐςι μνησθῆναι καὶ τῶν ἐναντίων λόγων, διαλύοντας αὐτῶν τὸ πιθανὸν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς δικαςηρίοις. ταυτὶ γὰρ αὐταῖς [55] λέξεσιν εἴρηκεν· Ὅτι μὲν ȣ̓ν ἄτοπόν ἐςι, τȣ̀ς φιλοσόφȣς τὸν ἐναντίον λόγον οἰομένȣς [56] δεῖν τιθέναι, μὴ μετὰ συνηγορίας, ἀλλ' ὁμοίως τοῖς δικολόγοις κακȣ̃ντα [57], ὥσπερ ȣ̓ πρὸς τὴν ἀλήθειαν [58], ἀλλὰ περὶ [59] νίκης ἀγωνιζομένȣς, εἴρηται πρὸς αὐτὸν δι' ἑτέρων [60]. ὅτι δ' αὐτὸς ȣ̓κ ἐν λόγοις, ἀλλὰ [61] πολλαχȣ̃ τȣ̀ς ἐναντίȣς

contraria disponere: et vbi occasio offertur in vtramque partem disputandi, ibi, tanquam in iudiciis, probabilitas est rationum disceptanda. Enimuero quod absurdum sit putare, debere philosophos in contrariis rationibus versari, non cum assensione, vel patrocinio, sed causidicorum in morem, quasi non veritatis, sed victoriae causa disputetur: alias contra eum ostendimus. Quod autem ipse in suis disputationibus frequenter aduersas suae

εἰσαγομένȣς κανόνας ἀπ' ἀρχῆς μ. τ. *et ab initio vsque ad finem dispositos continua serie canones a se propositos stabilire.* Potest quoque minore motu legi τὰ εἰσαγόμενα, *sancita, decreta. Reis.*

55. Pro αὐταῖς Petau. dat ἐν ταῖς.

56. ποιȣμένȣς idem.

57. κακȣ̃ντα] Haec vox vitiosa est, sententia non obscura. Mutilum est etiam [vers. vlt.] ȣ̓κ ἐν λόγοις. Ego video in plerisque vitiatis quid sit sequendum, idque mea versio, ni fallor, testabitur. Sed commentarios scribere hic non institui. Res sunt obscurae, et non tales, quales breuiter e Grammatica, aut scriptoris alicuius testimonio, possint emendari. Sunt enim hic argutiae contra spinosas Stoicorum argutias. *Xyl.*

F. κατηγορȣ̃ντας, aut κακίζοντας. *Reiske.*.

58. πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀγωνίζεσθαι est *pugnare aduersus veritatem*, quod huius loci sententiae aduersatur. Legendum ergo aut πρὸς [vel ὑπὲρ] τῆς ἀληθείας, aut πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀποβλέποντας, vel ἀφορῶντας. *Reiske.*

59. Pro περὶ Petau. dat πρὶν.

60. Videtur Plutarchus hic loci libros quinque a se scriptos περὶ τῆς εἰς ἑκάτερον ἐπιχειρήσεως significare. V. Lampriae Catalog. p. 335. B. Gr. Fabricii T. III. *Reiske.*

61. F. ȣ̓κ ἐν τοῖς λογικοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλαχȣ̃, *non in illis solummodo libris, qui ad artem ratiocinandi et argumentandi pertinent, sed etiam alibi;* vel ȣ̓κ ἐν τȣ́τοις μόνον τοῖς λόγοις, ἀλλὰ καὶ πολλαχȣ̃, *non solum in verbis modo allatis. Reiske.*

62. F.

οἷς δοκιμάζει λόγους κατεσκεύακεν, ἐρρωμένως, καὶ μετὰ σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας τοσαύτης, ὥστε μὴ παντὸς εἶναι καταμαθεῖν τὸ ἀρέσκον, αὐτοὶ[62] δήπου λέγουσι, τὴν δεινότητα θαυμάζοντες τοῦ ἀνδρός· καὶ τὸν Καρνεάδην οὐθὲν οἰόμενοι λέγειν ἴδιον, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐπεχείρησε Χρύσιππος, εἰς τοὐναντίον ὁρμώμενον ἐπιτίθεσθαι τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ πολλάκις παραφθέγγεσθαι· Δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος, ὡς μεγάλας ἀφορμὰς καθ' ἑαυτοῦ διδόντα τοῖς κινεῖν τὰ δόγματα καὶ διαβάλλειν βουλομένοις. ἐπὶ δὲ τοῖς κατὰ συνηθείας ἐκδοθεῖσιν οὕτω κομῶσι καὶ μεγαληγοροῦσιν, ὥστε τοὺς πάντων ὁμοῦ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν λόγους εἰς ταὐτὸ συμφορηθέντας, οὐκ ἀξίους εἶναι παραβαλεῖν, οἷς Χρύσιππος ἔγραψεν εἰς διαβολὴν τῶν αἰσθήσεων. καὶ τοῦτο μὲν ἀπειρίας τῶν λεγόντων, ἢ φιλαυτίας, σημεῖόν ἐστιν· ἐκεῖνο δ' ἀληθές, ὅτι βουληθεὶς αὖθις συνειπεῖν τῇ συνηθείᾳ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν, ἐνδεέστερος γέγονεν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ σύνταγμα

ſuae ſententiae rationes propoſuerit, idque ſerio, ac tanto cum ſtudio, vt non cuiuſuis ſit perſpicere, quid ei placuerit: hoc illi ipſi affirmant, qui vim diſputandi in eo admirantur: aiuntque, Carneadem nihil dicere proprium, ſed argumenta, quibus, quid in vtramque ſententiam dici poſſet, Chryſippus explicare aggreſſus fuit, Carneadem arripuiſſe, iiſque vſum, quae Chryſippi ſententiae aduerſarentur, placita hominis adortum fuiſſe: et Chryſippo ſolent acclamare:

Infelix, tua te vis perdet: —

Quod magnas contra ſe dicendi anſas praebuerit iis, qui placita ipſius labefactare animum intenderent. Ob ea autem, quae de conſuetudine edidit Chryſippus, ita ſuperbiunt, itaque ſe iactant: vt non vereantur dicere, omnes omnium ſimul Academicorum diſputationes in vnum congeſtas non eſſe dignas, quae comparentur cum iis, quae ille ſcripſit contra ſenſus. Atque hoc quidem vel imperitiam, vel vanum ſui amorem dicentium talia arguit. Hoc autem verum eſt, eum, cum rurſum vellet conſuetudini et ſenſibus patrocinari, ſe ipſo fuiſſe inferiorem, huncque librum

62. F. τὸ ἀρέσκον αὐτῷ, αὐτοὶ δήπου. *Reiske.*

63. F.

τοῦ συντάγματος μαλακώτερον· ὥστ' αὐτὸν ἑαυτῷ μάχεσθαι, κελεύοντα μὲν ἀεὶ τὰ ἐναντία, μὴ[63] μετὰ συνηγορίας, ἀλλὰ μετ' ἐνδείξεως τοῦ ὅτι ψευδής ἐστι παρατίθεσθαι. τῶν δ' αὐτοῦ δογμάτων κατήγορον ὄντα δεινότερον, ἢ συνήγορον, καὶ φυλάττεσθαι μὲν ἑτέροις παραινοῦντα τοὺς ἐναντίους λόγους, ὡς περισπῶντας τὴν κατάληψιν, αὐτῶν[64] δὲ τῶν βεβαιούντων τὴν κατάληψιν λόγων[65] φιλοτιμότερον συντιθέντα τοὺς ἀναιροῦντας. καίτοι ὅτι τοῦτο αὐτὸ[66] φοβεῖται, σαφῶς ὑποδείκνυσιν ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ βίων, ταῦτα γράφων· Οὐχ ὡς ἔτυχε δὲ οὐδὲ[67] τοὺς ἐναντίους ὑποδεικτέον λόγους, οὐδὲ πρὸς τὰ ἐναντία πιθανὰ[68], ἀλλ' εὐλαβουμένους, μὴ καὶ περισπασθέντες ὑπ' αὐτῶν, τὰς καταλήψεις ἀφῶσιν[69]· οὐδὲ[70] τῶν λύσεων ἱκανῶς ἂν ἀκοῦσαι δυνάμενοι, καταλαμβάνοντές τε εὐαποσείστως· ἐπεὶ καὶ οἱ κατὰ συνή-

librum illo eſſe inualidiorem. Proinde impugnat ſe ipſum, qui cum iuſſiſſet ſemper contraria, non cum aſſenſione, ſed notatione falſitatis, proponere: ſua ipſius decreta oppugnauit maiore vi, quam defendit: et alios monens, vt ſibi a contrariis caueant rationibus, quod eae aſſenſionem reuellerent, ipſe rationes, quae aſſenſionem tollerent, firmiores eam confirmantibus compoſuit. Hoc ipſum autem ſe metuere aperte oſtendit, cum in quarto vitarum libro ita ſcribit: Non temere autem contrariae rationes proponendae ſunt, et ea, quae in diuerſam partem probabilia videntur, ſed caute: ne iis circumacti auditores ab aſſenſione deſciſcant: cum neque horum refutationes ſatis audire ac intelligere poſſint, et ita priora perceperint, vt facile excuti eis aſſenſio queat: quando etiam hi, qui ſecundum

63. F. μὴ μέντοι μετὰ συνηγορίας. *Reiske.*
64. αὐτὸν δὲ. *Reiske.*
65. τῶν λόγων, cum articulo, dat Petau.
66. αὐτὸς φοβεῖται. *Reiske.*
67. οὐδὲ abeſt a Petau.
68. F. poſt πιθανὰ deeſt προσακτέον, aut legend. οὐδὲ προσακτέον τὰ ἐναντία πιθανά. *Reiske.*
69. ἀφῶσιν] ſcil. οἱ ἀκροώμενοι, quos Chryſippus in verbis ſuperioribus a Noſtro omiſſis nominaſſe videtur. *Reiske.*
70. οὔτε, ob ſequens τε. *Reiſ.*

θειαν καταλαμβάνοντες καὶ τὰ αἰσθητὰ, καὶ τὰ ἄλλα ἐκ τῶν αἰσθήσεων, ῥαδίως προΐενται ταῦτα, καὶ ὑπὸ τῶν Μεγαρικῶν ἐρωτημάτων περισπώμενοι, καὶ ὑπ' ἄλλων πλειόνων καὶ δυναμικωτέρων ἐρωτημάτων. ἡδέως ἂν ὖν [71] πυθοίμην τῶν Στωϊκῶν, εἰ τὰ Μεγαρικὰ ἐρωτήματα δυναμικώτερα νομίζουσιν εἶναι τῶν ὑπὸ Χρυσίππου κατὰ τῆς συνηθείας ἐν ἓξ βιβλίοις γεγραμμένων, ἢ τοῦτο παρ' αὐτοῦ Χρυσίππου δεῖ πυνθάνεσθαι. σκόπει γὰρ, οἷα περὶ τοῦ Μεγαρικοῦ λόγου γέγραφεν ἐν τῷ περὶ λόγου χρήσεως, οὕτως· Οἷόν τι συμβέβηκε καὶ ἐπὶ τοῦ Στίλπωνος λόγου καὶ Μενεδήμου. σφόδρα γὰρ ἐπὶ σοφίᾳ γενομένου αὐτῶν ἐνδόξων, νῦν εἰς ὄνειδος αὐτῶν ὁ λόγος περιτέτραπται, ὡς τῶν μὲν παχύτερον, τῶν δ' ἐκφανῶς σοφιζομένων ἔργα. τούτους [72] μὲν, ὦ βέλτιστε, τοὺς λόγους, ὧν καταγελᾷς, καὶ καλεῖς ὀνείδη τῶν ἐρωτώντων, ὡς ἐμφανῆ τὴν κακίαν ἔχοντας, ὅμως δέδιας, μή τινας περισπάσωσιν ἀπὸ τῆς καταλήψεως· αὐτὸς δὲ τοσαῦτα βιβλία γράφων κατὰ τῆς συνηθείας, οἷς, τί [73] ἀν-

dum consuetudinem perceperunt, aut sensilia, et quae iis sequuntur: facile ea dimittunt a Megaricorum quaestionibus in diuersam partem tracti, aliisue pluribus et robustioribus argumentationibus. Lubenter itaque e Stoicis quaesiuerim, an Megaricas quaestiones existiment validiores esse iis, quae Chrysippus sex libris contra consuetudinem scripsit: quin ipse potius interrogandus est. Considera enim, quae de Megarica ratione in libro De vsu rationis posuit verba. Tale est, quod Stilponis et Menedemi rationibus euenit: qui cum in magna sapientiae existimatione fuissent, nunc iis opprobrio factae sunt eorum ratiocinationes, partim crassiores, partim aperte sophisticam fraudem prae se ferentes. At enim, lepidum caput, illae eae rationes, quas tu derides, et opprobria auctorum appellas, quod vitium eorum in promtu sit: metuis tamen, ne quos ab afferenda perceptione auellant: ipse tot libros scribens contra consuetudinem, quibus inuenta

71. ὖν abest a Petau.

72. F. σοφιζομένων. Εἶτα τούτους μὲν. *Reiske*.

73. οἷς, εἴ τι ἀνεῦρες. *Reiske.* Ex Turn. et Vulc. citatur: ὅτι, vel εἴ τι ἀνεῦρες.

74. Haec

εὗρες, προσέθηκας, ὑπερβαλέσθαι φιλοτιμέμενος [74] τὸν Ἀρκεσίλαον, ἐδένα τῶν ἐντυγχανόντων ἐπιταράξειν προσεδόκησας; ἐδὲ γὰρ ψιλοῖς χρῆται τοῖς κατὰ συνηθείας ἐπιχειρήμασιν, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν δίκῃ μετὰ πάθες τινὸς συνεπιπάσχων, μωρολογεῖν τε πολλάκις λέγει [75] καὶ κενοκοπεῖν. ἵνα τοίνυν μηδ᾽ ἀντίῤῥησιν ἀπολίπῃ τε τὰ ἐναντία λέγειν, ἐν μὲν ταῖς Φυσικαῖς θέσεσι ταῦτα γέγραφεν· Ἔςαι δὲ καὶ καταλαμβάνοντάς τι, πρὸς [76] τὰ ἐναντία ἐπιχειρεῖν, τὴν ἐνεσαν συνηγορίαν ποιεμένες [77]· ποτὲ δ᾽ ἐδέτερον καταλαμβάνοντας [78], εἰς ἑκάτερον τὰ ὄντα λέγειν, ἐν δὲ τῷ περὶ τῆς τε λόγε χρήσεως εἰπών, ὡς ἐ δεῖ τῇ τε λόγε δυνάμει πρὸς τὰ μὴ ἐπιβάλλοντα χρῆσθαι, καθάπερ ἐδὲ ὅπλοις [79], ταῦτ᾽ ἐπείρηκε· Πρὸς μὲν γὰρ τὴν τῶν ἀληθῶν εὕρεσιν δεῖ χρῆσθαι αὐταῖς [80], καὶ πρὸς τὴν τέτων συγγένειαν, εἰς τάν-

inuenta abs te adiiceres, conarerisque Arcesilaum superare, nemini legentium scrupulum te iniecturum prouidebas? Non enim nudis vtitur ratiocinationibus aduersus consuetudinem Chrysippus: sed tanquam in iudicio, pro causa grauiter animo commotus, motusque in aliorum animis excitans, stulta dicere, et inanem sumere laborem aduersario ait. Vtque contra dicendi occasionem praecidat, haec in physicis quaestionibus scribit: Licet autem, et vbi aliquid perceperis, in contrariam aliquid partem argumentis experiri, et quantum datur ei, patrocinari: aliquando etiam, neutra parte percepta, in vtramque disputare. Et in libro De rationis vsu cum dixisset, non debere rationis vi nos vti ad ea, quae non conueniunt, vt neque armis: haec subiungit: Nam ad veri inuentionem iis vtendum est, et eius cognata: in con-

74. Haec verba, ὑπερβαλέσθαι φιλοτιμέμενος, vsque ad προσεδόκησας;, absunt a Petau.

75. Post λέγει videtur τὲς ἄλλες excidisse. *Reiske.*

76. πρὸς] L. εἰς, vt p. 292. 3. Nam ἐπιχειρεῖν πρός τι est *aduersus aliquid disputare. Reiske.*

77. ποιέμενος Petau.

78. καταλαμβάνοντα Petau.

79. Hoc de more v. Casaubon. ad Diogen. Laërt. 7, 11. *Reiske.*

80. αὐταῖς] L. αὐτῇ. Nam redit ad τῇ τε λόγε δυνάμει praemissum. *Reis.* Et Turn. profecto exhibet αὐτῇ.

αντία δ' οὔ, πολλῶν ποιούντων τοῦτο. πολλοὺς δὲ λέγων ἴσως [81] τοὺς ἐπέχοντας. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὐδέτερον καταλαμβάνοντες, εἰς ἑκάτερον ἐπιχειροῦσιν, ὡς ἔστι καταληπτόν. ἔστιν οὕτως, ἂν [82] μόνως, ἢ μάλιστα, κατάληψιν ἑαυτῆς τὴν ἀλήθειαν παρέχουσαν, σὺ δ' ὁ κατηγορῶν ἐκείνων, αὐτός τε τἀναντία γράφων, οἷς καταλαμβάνεις περὶ τῆς συνηθείας, ἑτέρους τε τοῦτο ποιεῖν μετὰ συνηγορίας προτρεπόμενος [83], ἐν ἀχρήστοις καὶ βλαβεροῖς ὁμολογεῖς τῇ τοῦ λόγου δυνάμει χρώμενος ὑπὸ φιλοτιμίας νεανιεύεσθαι. Τὸ κατόρθωμά φασι νόμου πρόσταγμα εἶναι· τὸ δ' ἁμάρτημα, νόμου ἀπαγόρευμα. διὸ τὸν νόμον πολλὰ τοῖς φαύλοις ἀπαγορεύειν, προστάττειν δὲ μηδέν· οὐ γὰρ δύνανται κατορθοῦν. καὶ τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι τῷ μὴ δυναμένῳ κατορθοῦν ἀδύνατον

contrariam partem non item, quamuis hoc faciunt multi. Multos dicit (puto) eos, qui cohibent assensionem. At illi quidem neutrum se percipere dicentes, in vtramque partem disputant: quod si quid possit percipi, hoc vno modo putent, vel saltem praecipue, veritatem sui comprehensionem praebituram. Tu autem, Chrysippe, qui illos accusas, cum et ipse de consuetudine scripseris contraria eorum, quae percepisses, aliosque in rebus inutilibus ac damnosis cum protestatione id facere iubeas: fateris, te differendi facultate fretum, ob ambitionem iuuenatum fuisse. Stoici rectum, seu perfectum officium, (quod ipsi Katorthoma nominant) legis esse praeceptum: peccatum, legis interdictum aiunt: ideoque legem malos a multis factis prohibere, praecipere nihil eis, quia recte facere non possent. Quis autem nescit, eum, qui recte agere nequeat, non posse

81. F. ἴσως λέγει τοὺς — *Reis.*

82. F. ἐπιχειροῦσιν, ὡς εἴ τι καταληπτόν ἐστιν, οὕτως ἂν μόνως —— *tanquam si veritas, si vnquam aliquid percipi queat, sui perceptionem hac sola ratione, aut sane ea ratione prae aliis maxime, praeberet. Reis.* Pro οὕτως, ἂν Turn. dat οὐ, ὡς ἄν.

83. Comma post προτρεπόμενον figendum, post βλαβεροῖς delendum. [ita enim erat interpunctum in edit. Francf.] *tu abutens ingenii tui vi, et eloquentiae potentiam in rebus inutilibus, vel etiam noxiis, consumens, eo profiteris, te ambitione stimulatum pueriliter te exhibuisse. Reiske.*

84. Post

ἐςὶ μὴ ἁμαρτάνειν; αὐτὸν ἂν αὐτῷ μαχόμενον ποιοῦσι τὸν νόμον, προστάττοντα μὲν, ἃ ποιεῖν ἀδυνατοῦσιν, ἀπαγορεύοντα δὲ, ὧν ἀπέχεσθαι μὴ δύνανται. ὁ γὰρ μὴ δυνάμενος σωφρονεῖν ἄνθρωπος, οὐ δύναται μὴ ἀκολασαίνειν· καὶ ὁ μὴ δυνάμενος φρονεῖν, οὐ δύναται μὴ ἀφραίνειν. αὐτοί γε μὴν λέγουσι, τοὺς ἀπαγορεύοντας ἄλλο μὲν λέγειν, ἄλλο δ' ἀπαγορεύειν, ἄλλο δὲ προστάσσειν. ὁ γὰρ λέγων· Μὴ κλέψῃς· λέγει μὲν αὐτὸ τοῦτο μὴ κλέψῃς, ἀπαγορεύει δὲ μὴ κλέπτειν [84]. οὐδὲν οὖν ἀπαγορεύσει τοῖς φαύλοις ὁ νόμος, εἰ δὲ [85] μὴ προστάξειέ τι. καὶ τὸν ἰατρὸν τῷ μαθητῇ προστάττειν λέγουσι τεμεῖν καὶ καῦσαι, κατὰ παράλειψιν [86] τοῦ εὐκαίρως καὶ μετρίως· καὶ τὸν μουσικὸν λυρίσαι καὶ ᾆσαι, κατὰ παράλειψιν τοῦ ἐμμελῶς καὶ συμφώνως. διὸ τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ἀτέχνως καὶ κακῶς, κολάζουσιν.

posse non peccare? Itaque legem sibi ipsi aduersantem ponunt, quae malis imperet, quae praestare non possint, interdicat iis, quibus abstinere non valeant. Etenim homo, qui temperans esse nequit, non potest non intemperanter agere: et qui sapere nescit, desipiat necesse est. Ipsi quidem dicunt, eos, qui interdicunt, aliud dicere, alio interdicere, aliud mandare: qui enim dicat: Non furaberis: dum hoc dicit, simul furto interdicere. Nihil ergo est, quod lex malis vetet, siquidem nihil imperet. Medicum etiam aiunt discipulo praecipere, vt secet et vrat, omissa clausula, vt hoc tempestiue et modice faciat: et musicum suo, vt voce, aut lyra, canat: non facta mentione huius conditionis, vt concinne et consonanter. Ideoque puniunt (vt ipsi aiunt) eos, qui absque arte et vitiose egerunt tale

84. Post κλέπτειν videtur deesse προστάττει δὲ οὐδέν. *Reiske.*

85. δὲ] L. καί. *etiam si nil imperarit. Reiske.* A Turn. hoc δὲ prorsus abest.

86. παράληψιν] Plane contrarium παράλειψιν. quasi vero non obseruare opportunitatem et modum suos discipulos iubeat medicus. Paulo ante sic legenti sensus occurret: ὁ νόμος, εἰ μηδὲ προστάξειέ τι. Καὶ τὸν, etc. *Xylander.* παράληψιν, *quemadmodum e doctrina traditum atque coram demonstratum accepisset.* Et sic quoque statim post. Xylander etiam vidit. Posset tamen etiam παράδειξιν vtroque loco legi. *Reiske.*

ὡς [87] προσετάχθη γὰρ ὀρθῶς, οἱ δ' οὐκ ὀρθῶς ἐποίησαν. οὐκοῦν καὶ ὁ σοφὸς τῷ θεράποντι προστάττων εἰπεῖν τι καὶ [88] πρᾶξαι, κἂν μὴ εὐκαίρως τοῦτο πράξῃ, μηδὲ ὡς δεῖ, κολάζων, δῆλός ἐστι κατόρθωμα προστάττων οὐ μέσον. εἰ δὲ μέσα [89] προστάττουσιν οἱ σοφοὶ τοῖς φαύλοις, τί κωλύει καὶ τὰ τοῦ νόμου προστάγματα τοιαῦτα εἶναι; καὶ μὴν ἡ ὁρμὴ (κατά γ' αὐτὸν) τοῦ ἀνθρώπου λόγος ἐστὶ, προστακτικὸς αὐτῷ τοῦ ποιεῖν, ὡς ἐν τῷ περὶ νόμου γέγραφεν. οὐκοῦν καὶ ἡ ἀφορμὴ λόγος ἀπαγορευτικὸς, καὶ ἡ ἔγκλισις, καὶ εὔλογος ἔγκλισις [90]. καὶ ἡ εὐλάβεια τοίνυν λόγος ἐστὶν ἀπαγορευτικὸς τῷ σοφῷ. τὸ γὰρ εὐλαβεῖσθαι, σοφῶν ἴδιον, οὐ φαύλων, ἐστίν. εἰ μὲν οὖν ἕτερόν ἐστιν ὁ τοῦ σοφοῦ λόγος, καὶ ἕτερον ὁ νόμος, μαχόμενον τῷ νόμῳ λόγον οἱ σοφοὶ τὴν εὐλάβειαν ἔχουσιν. εἰ δ' οὐκ ἄλλο τι νόμος ἐστὶν, ἢ ὁ τοῦ σοφοῦ λόγος, εὕρηται νόμος ἀπαγορεύων

tale aliquid: quod cum effet mandatum, vt recte hoc facerent, illi non recte fecerunt. Ergo etiam fapiens cum feruum iubet aliquid dicere, aut facere, isque in eo modum non obferuans plectatur: liquet, eum non mediocre, fed perfectum, ei imperasse officium. Sin vero fapientes media officia iniungunt prauis: quid obftat, quin etiam legum praecepta talia habeantur? Porro autem incitatio (fic hoc loco liceat hormen exprimere) hominis, ratio eft eum aliquid iubens facere: ficut ipfe in libro De lege fcripfit. Ergo etiam aphorme (quam nos puto *auerfionem* dicere licet) ratio eft aliquid prohibens, et inclinatio, eaque rationi confentanea. Cautio itaque (fic eulabian interpretor) ratio eft, aliquid fapienti prohibens; cauere enim folorum eft fapientum, neque his cum vitiofis commune. Itaque fi aliud eft fapientis ratio, et aliud legis ratio: cautionem habent fapientes, quae legi fit contraria. Ac fi lex nihil aliud eft, quam fapientis ratio: inuentum iam eft, legem ea

87. ὡς delendum. *Reiske.*

88. εἰπεῖν τι, ἢ καὶ πρᾶξαι. *Reiske.*

89. Pro μέσα Petau. dat μέγα, vnde Xylander annotat: Lege meo periculo μέσα. Locus non eft integer. *Xylander.*

90. ἔκκλισις. *Salmas.* Ita etiam Turn. atque Vulc. vtroque loco dant ἔκκλισις.

91. τὸν

τοῖς σοφοῖς ποιεῖν, ἃ εὐλαβοῦνται. Τοῖς φαύλοις οὐδὲν εἶναι χρήσιμον ὁ Χρύσιππός φησιν, οὐδ' ἔχειν χρείαν τῶν φαύλων [91] οὐδενὸς, οὐδὲ δεῖσθαι. ταῦτα δ' εἰπὼν ἐν τῷ πρώτῳ [92] τῶν κατορθωμάτων, αὖθις λέγει, καὶ τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὴν χάριν εἰς τὰ μέσα διατείνειν, ὧν οὐδέν ἐστι χρήσιμον κατ' αὐτούς. καὶ μὴν οὐδ' οἰκεῖον, οὐδ' ἁρμόττον οὐδὲν εἶναι τῷ φαύλῳ φησὶν ἐν τούτοις· Κατ' αὐτὰ δὲ [93], τῷ μὲν ἀστείῳ ἀλλότριον οὐδὲν, τῷ δὲ φαύλῳ οὐδὲν οἰκεῖόν ἐστιν· ἐπειδὴ τὸ μὲν, ἀγαθὸν, τὸ δὲ, κακόν ἐστιν αὐτῶν [94]. πῶς οὖν ἀποκναίει πάλιν ἐν παντὶ βιβλίῳ φυσικῷ ἰδίᾳ [95] καὶ ἠθικῷ γράφων, ὡς οἰκειούμεθα πρὸς αὐτοὺς [96] εὐθὺς γενόμενοι καὶ τὰ μέρη καὶ τὰ ἔκγονα τὰ ἑαυτῶν; ἐν δὲ τῷ πρώτῳ περὶ δικαιοσύνης καὶ τὰ θηρία φησὶ συμμέτρως τῇ χρείᾳ τῶν ἐκγόνων ᾠκειῶσθαι πρὸς αὐτὰ, πλὴν τῶν ἰχθύων. αὐτὰ

ea ſapientibus ne agant prohibere, quae cauent. Vitioſis Chryſippus ait nihil eſſe vtile, nulla re ipſis opus eſſe. Quod cum in primo De recte factis libro dixiſſet: rurſum ait, et commoditatem et gratiam ad media pertinere: quorum nullum ſecundum ipſos eſt vtile. Ibidem nihil ad naturam accommodatum, nihil congruens eſſe vitioſo aſſerit: ac proinde nihil alienum a viro bono, prauo nihil accommodatum, ſiue ſecundum naturam eſſe: cum hoc bonum ſit, illud malum. Cur ergo obtundit, in quouis phyſico ſeorſim, in quouis ethico libro inculcans, ſtatim nos ab ortu noſtro, parteſque, et ſubolem quadam inter nos neceſſitudine conſtringi? cum in primo etiam De iuſtitia libro ſcribat, ipſa etiam bruta animantia pro ratione eorum, a quibus procreata ſunt, quadam familiaritate deuinciri: demtis piſci-

91. τὸν φαῦλον, non genitiuo plurali, legendum duxi. *Xyl.* τῶν φαύλων οὐδένα οὐδενὸς. *Reiske.*

92. F. τῷ πρώτῳ περὶ τῶν κατορθ. *Reiske.*

93. κατὰ ταῦτα δὲ. *Reiske.*

94. F. τῷ μὲν ἀγαθὸν, τῷ δὲ κακόν ἐστιν αὐτό. *Reiske.*

95. φυσικῷ, νὴ Δία, καὶ ἠθικῷ. *Reiske.*

96. αὐτοὺς Petau. Ald. et Baſ.

γὰρ τὰ κυήματα[97] τρέφεται δι' αὐτῶν[98]. ἀλλ' ὔτ' αἴσθησίς ἐστιν, οἷς μηδὲν αἰσθητὸν, ὔτ' οἰκείωσις, οἷς μηδὲν οἰκεῖον. ἡ γὰρ οἰκείωσις αἴσθησις ἔοικε[99] τῦ οἰκείυ καὶ ἀντίληψις εἶναι, καὶ τὸ δόγμα τῦτο τοῖς κυριωτάτοις ἑπόμενόν ἐστι. καὶ Χρύσιππος, εἰ καὶ πολλὰ πρὸς τὐναντίον γέγραφε, δῆλός ἐστι προστιθέμενος τῷ μήτε κακίαν κακίας, ἢ ἁμαρτίαν ἁμαρτίας ὑπερέχυσαν[100] εἶναι, μήτ' ἀρετὴν ἀρετῆς, ἢ κατόρθωσιν κατορθώσεως, ὥς[1] γε φησὶν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Φύσεως· Ὥσπερ τῷ Διῒ προσήκει σεμνύνεσθαι ἐπ' αὐτῷ τε καὶ τῷ βίῳ καὶ μέγα φρονεῖν, καὶ (εἰ δεῖ ὕτως εἰπεῖν) ὑψαυχεῖν καὶ κομᾶν, καὶ μεγαληγορεῖν, ἀξίως βιῦντι μεγαληγορίας· ὕτω τοῖς ἀγαθοῖς πᾶσι ταῦτα προσήκει, κατ' ὐθὲν προεχομένοις ὑπὸ τῦ Διός. ἀλλ' αὐτός γε πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ δικαιοσύνης φησὶν, ὅτι δικαιο-

piſcibus, quorum foetus ſeorſim alantur? Atqui neque ſenſus eſt, vbi nihil ſentitur, neque accommodatio ad naturam, vbi nihil ſit accommodatum. Illa enim ſiue accommodatio, ſiue familiaritas, ſiue neceſſitudo, ſenſus vtique eſt eius, cui familiaritate, aut neceſſitate, coniungitur. Opinio etiam haec earum conſequens eſt, quas ipſi praecipuas appellant, eamque Chryſippus, quanquam multa contra ſcripſerit, omnino tamen deprehenditur probauiſſe: Neque vitium vitio maius eſſe, neque peccatum peccato: neque virtutem virtuti, neque perfectum officium perfecto officio praeſtare: adeoque in tertio De natura libro inquit: Si vitae actae cauſa Ioui liceat ſeſe efferre, ac magnifice de ſe ipſo ſentire et loqui: conceſſa bonis digna ipſorum vitae iactantia, vnumquemque eorum eadem de ſe iactaturum, cum nulla in re a Ioue ſuperetur. Enimuero idem tertio De iuſtitia libro dicit, Iuſtitiam ab iis exſcindi, qui voluptatem pro

97. τὰ κύματα dant Ald. et Baſ. vnde Xylander annotat: Pro κύματα repone κυήματα.

98. F. πάντα γὰρ τὰ κυήματα τρέφει δι' αὐτῶν. *omnia enim animalia nutriunt ſuos foetus e ſe et per ſe.* Reiſ.

99. Poſt ἔοικε Petau. inſerit δέ.

100. ὑπάρχυσαν idem, praue.

1. ὅς γε φησὶν. — *qui quidem dicat.* Reiske.

2. F.

σύνην ἀναιροῦσιν οἱ τέλος ὑποτιθέμενοι τὴν ἡδονήν· οἱ δὲ μόνον ἀγαθὸν εἶναι λέγοντες, οὐκ ἀναιροῦσιν. ἔστι δὲ ταυτὶ κατὰ λέξιν· Τάχα γὰρ ἀγαθοῦ αὐτῇ ἀπολειπομένου, τέλους δὲ μή, τῶν δὲ δι' αὑτὰ αἱρετῶν ὄντων καὶ τοῦ καλοῦ[2], σώζοιμεν ἂν τὴν δικαιοσύνην, μεῖζον ἀγαθὸν ἀπολιπόντες τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον τῆς ἡδονῆς. ἀλλ' εἴπερ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθόν ἐστιν, ἁμαρτάνει μὲν ὁ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ἀποφαίνων, ἧττον δὲ ἁμαρτάνει τοῦ καὶ τέλος αὐτὴν ποιοῦντος. ἀναιρεῖ γὰρ οὗτος τὴν δικαιοσύνην, ἐκεῖνος[3] σώζει· καὶ κατὰ τοῦτον ἡ κοινωνία φροῦδός ἐστι, καὶ ἀπόλωλεν, ᾧ[4] δὴ χρηστότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ χώραν δίδωσιν. ἔτι τῷ[5] μὲν λέγειν αὐτὸν ἐν τῷ περὶ τοῦ Διὸς αὔξεσθαι τὰς ἀρετάς, καὶ διαβαίνειν, ἀφίημι, μὴ δόξω τῶν ὀνομάτων ἐπιλαμβάνεσθαι. καίτοι πικρῶς ἐν τῷ γένει τούτῳ καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Χρυσίππου δάκνοντος, ἐπαινεῖν[6] δὲ

pro ſummo bono habeant: qui duntaxat bonum eſſe dicant, nihil ei nocere. Verba ſunt haec: Fortaſſe enim, ſi voluptati hoc relinquamus, eſſe eam bonum, non tamen finem, ſed ex eorum numero, quae per ſe expetenda ſunt et pulchra: incolumis nobis erit iuſtitia, cum honeſtatem et ius voluptate maiora bona retineamus. At vero, ſi id tantum bonum eſt, quod honeſtum ac ſuapte natura laudabile ſit: peccat, qui voluptatem bonum appellat: minus tamen eo peccat, qui etiam felicitatem in ea ſtatuit, cum hic iuſtitiam aboleat, ille ſeruet, et huius ſententia ſocietatem vitae humanae perimat: ille bonitati et humanitati locum relinquat. Iam quod in libro De Ioue ait virtutes augeri atque pergere, omitto, ne vocabula videar carpere: quanquam ille quidem hoc in genere Platonem alioſque acriter mordet. Sed vbi vult, non omnia laudari, quae ſecundum

virtutem

2. F. καὶ τοῦ καλοῦ μετεχόντων, aut potius ὄντος καὶ τοῦ καλοῦ. *quum honeſtum quoque ſit in illis rebus, quae per ſe ſunt optanda.* Recurrit hic ipſe locus iiſdem verbis p. 304, 2. vbi pro ὄντος legitur ὄντως. *Reiske.*

3. Poſt ἐκεῖνος Petau. addit δὲ.

4. ᾧ] L. ἡ τῇ χρηστότητι. *R.*

5. τῷ] L. τὸ, vt recte dat Baſil. *Reiske.*

6. ἐπαινεῖ Petau.

μὴ πᾶν τὸ πρατ]όμενον κατ' ἀρετὴν, κελεύων, ἐμφαίνει τινὰ τῶν κατορθωμάτων διαφοράν. λέγει δὲ ὅτως ἐν τῷ περὶ τȣ Διός· Ἔργων γὰρ κατὰ τὰς ἀρετὰς ὄντων, οἰκεῖόν ἐςι τὰ προενεχθέντα καὶ τȣ́των [7]. οἷον, ἀνδρείως τὸν δάκτυλον ἐκτεῖναι, καὶ ἐγκρατῶς ἀποσχέσθαι δυσθανατώσης γραὸς, καὶ ἀπροπ]ώτως ἀκȣ̃σαι τȣ̃ τὰ τρία τέσσαρα μὴ εἶναι τελέως· τίνα [8] ἐμφαίνει ψυχρίαν ὁ διὰ τῶν τοιȣ́των ἐπαινεῖν τινας ἐγχειρῶν καὶ ἐγκωμιάζων; ὅμοια δ' εἴρηται τȣ́τοις ἐν τῷ τρίτῳ περὶ θεῶν· Ἔτι γὰρ οἶμαι, (φησὶ) τȣ̀ς ἐπαίνȣς ἀλλοτριώσεσθαι [9] κατὰ τὰ τοιαῦτα τῶν συμβαινόντων ἀπ' ἀρετῆς, οἷον δυσθανατώσης γραὸς ἀποσχέσθαι, καὶ καρτερῆσαι μυίας δηγμόν. τίνα ȣ̓̃ν ὅτος ἄλλον κατήγορον περιμένει τῶν ἑαυτȣ̃ δογμάτων; εἰ γὰρ ψυχρός ἐςιν ὁ ταῦτ' ἐπαινῶν, πολλῷ δή πȣ ψυχρότερος ὁ τȣ́των ἕκαςον ἂν κατόρ-

virtutem agantur: oſtendit ſane quoddam recte factorum, ſeu Katorthomatum, diſcrimen. Sic autem loquitur: Nam cum ſint facta ſecundum virtutem, accommodata naturae ſunt ea tantum, quae praecipua ſunt, ſiue praepoſita. Nimirum enim frigebit, qui laudandum aliquem et praedicandum ſuſcipiat, quia digitum fortiter extendiſſet, aut continenter abſtinuiſſet a vetula moribunda, aut patienter audiuiſſet dicentem, tria non omnino eſſe quatuor. Horum germana ſunt, quae in tertio De diis libro ſcribit. Adhuc enim arbitror, inquit, animos offenſuras laudes huiuſmodi a virtute profectarum actionum, ſi quis a moribunda vetula abſtinuiſſet, aut morſum muſcae pertuliſſet. Quem praeterea reprehenſorem Chryſippi placitorum requiremus, vltra ipſum Chryſippum? Si enim frigidus eſt, qui iſthaec laudet: multo vtique frigidior eſt, qui vnumquodque horum pro

7. F. οἰκεῖόν ἐςι καὶ συμμέτρως, vel ἀναλόγως, ἐπαινεῖν τὰ προενεχθέντα ὑπὸ τȣ́των. *nam cum accommodati ſint virtutibus effectus*, opera rationem virtutum, a quibus ea profecta ſunt, ſequantur, vt magna, vel parua ſint, prout virtutes magnae ſunt, aut paruae, *eſt quoque conſentaneum profecta ab iis* [virtutibus] *pari gradu laudare. Reiske.*

8. Diſt. μὴ εἶναι, τελέως τινὰ ἐμφ. *Reiſ.*

9. Loci huius mentem dabit p. 1061, 3. [ed. Fr.] *Reiſ.*

10. ἀν-

θωμα καὶ μέγα καὶ μέγιστον εἶναι τιθέμενος. εἰ γὰρ ἴσον ἐστὶ τῷ ἀνδρείῳ [10] δῆγμα μυίας ἐνεγκεῖν, καὶ τὸ σωφρόνως [11] ἀποσχέσθαι τῆς γραὸς, οὐδὲν (οἶμαι) διαφέρει, τὸν σπουδαῖον ἀπὸ τούτων, ἢ ἀπ' ἐκείνων, ἐπαινεῖσθαι. ἔτι τοίνυν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Φιλίας, διδάσκων, ὡς οὐκ ἐπὶ πᾶσι δεῖ τοῖς ἁμαρτήμασι τὰς Φιλίας διαλύεσθαι, ταύταις κέχρηται ταῖς λέξεσι· Προσήκει γὰρ τὰ μὲν ὅλως παραπέμπεσθαι, τὰ δὲ μικρᾶς ἐπιστροφῆς τυγχάνειν, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ μεῖζον, τὰ δὲ ὅλως διαλύσεως ἀξιοῦσθαι. ὃ δὲ τούτου μεῖζόν ἐστιν, ἐν τῷ αὐτῷ Φησιν, ὅτι τοῖς μὲν ἐπὶ πλεῖον, τοῖς δ' ἐπ' ἔλαττον συμβάλλομεν· ὥστε τοὺς μὲν μᾶλλον, τοὺς δὲ ἧττον Φίλους εἶναι, ἐπὶ πολὺ δὲ [12] τῆς τοιαύτης παραλλαγῆς γινομένης. οἱ μὲν γὰρ τοιαύτης [13], οἱ δὲ τοσαύτης γίνονται Φιλίας ἄξιοι· καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοσοῦτον [14] πίστεως καὶ τῶν ὁμοίων καταξιωθήσονται. τί γὰρ ἄλλο πεποίηκεν ἐν τούτοις, ἢ καὶ τούτων μεγάλας διαφορὰς ἀπο-

pro perfecto, magno, maximo iudicat officio. Nam si fortem esse, et muscae morsum ferre, sunt aequalia: itemque temperantem esse, et a vetula abstinere: nihil arbitror interesse, ab vtris virum bonum laudes. Praeterea in secundo De amicitia docens, non cuiusuis peccati ergo amicitias esse dissoluendas, haec posuit verba: Quaedam enim omnino sunt dissimulanda, alia leuiter castiganda, alia grauius, nonnulla plane diremtione amicitiae digna ducenda. Et, quod maius est, eodem in libro ait: Quia aliis magis, aliis minus vtamur, ideo etiam alios aliis magis minusue esse amicos, atque hanc diuersitatem late patere: cum alii alium amicitiae mereantur gradum, fidei, aliarumque id genus rerum. Quid, quaeso, his dicendis aliud effecit, quam quod harum rerum magna discrimina demonstrauit?

10. ἀνδρείως. *Salmas.* Et ita sane dat Petau.

11. καὶ τὸ σωφρόνως] Lego καὶ τῷ σώφρονι. Nolui omnium, quae corrigenda esse ex mea versione et iudicio liquet, rationem reddere. *Xylander.*

12. δὲ delend. *Reiske.*

13. τοιαύτης] Lego τοσαύτης. *Reiske.*

14. Post τοσοῦτον excidit οἱ δ' ἐπὶ τοσοῦτον. *Reiske.*

15. Vi-

λέλοιπε; καὶ μὴν ἐν τῷ περὶ καλοῦ, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι, τοιούτοις λόγοις κέχρηται· Τὸ ἀγαθὸν, αἱρετόν· τὸ δ' αἱρετὸν, ἀρεστόν· τὸ δ' ἀρεστὸν, ἐπαινετόν· τὸ δ' ἐπαινετὸν, καλόν· καὶ πάλιν· Τὸ ἀγαθὸν, χαρτόν· τὸ δὲ χαρτὸν, σεμνόν· τὸ δὲ σεμνὸν, καλόν· οὗτοι δ' οἱ λόγοι μάχονται πρὸς ἐκεῖνον. εἴτε γὰρ πᾶν ἀγαθὸν ἐπαινετόν ἐστι, καὶ τὸ σωφρόνως ἀπέχεσθαι τῆς γραὸς ἐπαινετὸν ἂν εἴη· πᾶν ἀγαθὸν, οὔτε σεμνὸν, οὔτε χαρτὸν, ἀλλ' οἴχεται ὁ λόγος [15]. ἴσως γὰρ οἷόν τε [16] τὸ μὲν ἄλλους ἀπὸ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖν, ψυχρὸν εἶναι· τὸ δ' αὐτὸν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις χαίρειν καὶ σεμνύνεσθαι, μὴ καταγέλαστον. πολλαχοῦ μὲν τοιοῦτός ἐστιν. ἐν δὲ ταῖς πρὸς ἑτέρους ἀντιλογίαις, ἥκιστα φροντίζει [17] τοῦ μηδὲν εἰπεῖν ἐναντίον ἑαυτῷ καὶ διάφωνον. ἐν γοῦν τοῖς περὶ τοῦ προτρέπεσθαι, τοῦ Πλάτωνος ἐπιλαμβανόμενος, λέγοντος, ὅτι τῷ μηδὲ μαθόντι, μηδ'

ſtrauit? Quin etiam in libro De honeſto, vt euinceret, id ſolum, quod honeſtum eſt, eſſe bonum, talibus vſus eſt ratiocinationibus: Quod bonum, id expetendum eſt: quod expetendum, id placet: quod placet, laudabile eſt: quod laudabile, id eſt honeſtum. Et rurſum: Bonum quod eſt, id adfert gaudium: quod tale eſt, id honorabile: atque hoc porro honeſtum eſt. Hae vero rationes cum iſto pugnant. Siue enim omne bonum laudabile eſt, fiet, vt caſte a vetula abſtinere laudem mereatur: ſiue non meretur, iam non omne bonum honorabile et gaudio afficiens erit. Atque ſic actum fuerit de hac ratione. Fortaſſis enim fieri poteſt, vt ineptum ſit, alios talem ob rem laudare: ipſum aliquem tali ſuo facto gaudere et gloriari, ridiculum non ſit. Paſſim autem talis eſt Chryſippus: et quando contra alios diſputat, ne quid ſibi contrarium et diſcrepans proferat, nihil habet penſi. Nam in libro De exhortando, Platonem reprehendens, qui dixiſſet, Ei, qui neque didiciſſet, neque ſciret

viuere,

15. Videtur ratiocinio membrum deeſſe, et locus ſic integrandus eſſe: — ἐπαινετὸν ἂν εἴη. ἀλλ' οὔτε σεμνὸν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν, οὔτε χαρτόν. πᾶν ἄρα ἀγαθὸν οὔτε σεμνὸν, οὔτε χαρτόν. *Reiske.*

16. οἷόν τε] F. οἴεται. *Reiske.*

17. φροντίζειν Turn. Vulc. et Bong.

18. πρὶν

ἐπιϛαμένῳ ζῆν, λυσιτελεῖ μὴ ζῆν, ταῦτ' εἴρηκε κατὰ λέξιν· Ὁ γὰρ τοιȣ̃τος λόγος καὶ ἑαυτῷ μάχεται, καὶ ἥκιϛά ἐϛι προτρεπτικός. πρῶτον γὰρ παραδεικνύων, ὅτι κράτιϛον ἡμῖν ἐϛὶ τὸ μὴ ζῆν, καὶ τρόπον τινὰ ἀποθνήσκειν ἀξιῶν, πρὸς ἕτερά τινα μᾶλλον ἡμᾶς προτρέψεται, ἢ τὸ φιλοσοφεῖν. ȣ̓ γάρ ἐϛι μὴ ζῶντα φιλοσοφεῖν, ȣ̓δὲ μὴν πολὺν χρόνον ἐπιζήσαντα κακῶς καὶ ἀπείρως, φρόνιμον γενέσθαι. καὶ προελθὼν δέ φησιν, ὅτι καὶ τοῖς φαύλοις καθήκει μένειν ἐν τῷ ζῆν· εἶτα κατὰ λέξιν· Πρῶτον γὰρ ἡ ἀρετὴ ψιλῶς ȣ̓δέν ἐϛι πρὸς τὸ ζῆν ἡμᾶς, ȣ̆τω δ' ȣ̓δ' ἡ κακία ȣ̓δέν ἐϛι πρὸς τὸ δεῖν ἡμᾶς ἀπιέναι. καὶ μὴν ȣ̓χ ἕτερα δεῖ βιβλία διειλῆσαι, τȣ̃ Χρυσίππȣ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνδεικνυμένȣς μάχην· ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τȣ́τοις ποτὲ μὲν τȣ̃ Ἀντισθένȣς ἐπαινῶν προφέρεται τὸ δεῖν κτᾶσθαι νȣ̃ν, ἢ βρόχον· καὶ τȣ̃ Τυρταίȣ, τὸ Πρὶν [18] ἀρετῆς πελάσαι τέρμασιν, ἢ θανάτȣ. καίτοι τί ταῦτα βȣ́λεται δηλȣ̃ν ἄλλο, πλὴν ὅτι τὸ μὴ

viuere, vtile eſſe non viuere, his vocibus loquitur: Haec oràtio et ſecum ipſa pugnat, et minime pertinet ad exhortationem. Primum enim innuens, optimum nobis eſſe, non viuere, ac quodammodo mori iubens, ad alia quaedam nos magis excitabit, quam ad philoſophandum. Nam neque philoſophari poteſt, qui non viuit: neque prudens fiet vnquam, qui multum temporis male et imperite viuendo produxerit. Progreſſus deinde, malis quoque ait conuenire, vt inuita maneant. Tum haec ad verbum: Primum enim virtus nuda nihil facit ad id, vt viuamus. Atque ita vitioſitas nihil eo facit, vt diſcedere debeamus. Neque vero neceſſe eſt, alios libros euoluere, e quibus oſtendamus, Chryſippum ſibi repugnare. Sed in his ipſis aliquando Antiſthenis illud citans collaudat, qui dixerat: Aut mentem parandam, aut laqueum: et illud Tyrtaei;

Seu per virtutem viuere, ſiue mori.

Quid autem haec aliud volunt oſtendere, quam mortem vita vtili-

18. πρὶν] F. κρῖν' ἀρετῆς — *metas, aut ad vitae, accedere. decerne tecum, aut virtutis ad* Reiske.

19. ἢ

ζῆν λυσιτελέστερόν ἐστι τῦ ζῆν τοῖς κακοῖς καὶ ἀνοήτοις; ποτὲ δὲ τὸν Θέογνιν ἐπανορθέμενος· Οὐκ ἔδει (φησὶν) εἰπεῖν· Χρὴ πενίην φεύγοντα· μᾶλλον δέ·

Χρὴ κακίαν φεύγοντα, καὶ ἐς βαθυκήτεα πόντον
'Ριπτεῖν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων.

τί ἦν ἄλλο δόξειεν ἂν ποιεῖν, ἢ ταυτὰ πράγματα[19] καὶ δόγματα παρεγγράφειν αὐτὸς, ἑτέρων δὲ γραφόντων ἐξαλείφειν; Πλάτωνι μὲν ἐγκαλῶν, ὅτι τῦ κακῶς ζῆν καὶ ἀμαθῶς τὸ μὴ ζῆν ἀποδείκνυσι λυσιτελέστερον, Θεόγνιδι δὲ συμβυλεύων κατακρημνίζειν καὶ καταποντίζειν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῦ φυγεῖν τὴν κακίαν; Ἀντισθένη μὲν γὰρ ἐπαινῶν, ὅτι τὺς μὴ νῦν ἔχοντας εἰς βρόχον συνήλαυνεν, αὐτὸς[20] ἔψεγεν, εἰπόντα, μηδὲν εἶναι τὴν κακίαν πρὸς τὸ ἐκ τῦ ζῆν ἡμᾶς ἀπαλλάττειν. ἐν δὲ τοῖς πρὸς αὐτὸν Πλάτωνα περὶ δικαιοσύνης εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐνάλλεται τῷ περὶ θεῶν λόγῳ, καὶ φησὶν, ὅτ' ὀρθῶς ἀποτρέπειν τῷ ἀπὸ τῶν θεῶν φόβῳ τῆς ἀδικίας τὸν Κέφαλον, εὐδιάβλητόν τ' εἶναι, καὶ πρὸς τὐναντίον

vtiliorem eſſe malis et fatuis. Aliquando etiam Theognidem corrigens, ait, eum non debuiſſe dicere:

Vt paupertatem fugias: — ſed ita:

Vt vitium fugias, vel ſaltu te in maris vndas,
Cyrne, vel a ſcopulis deiice praecipitem.

Ergone aliter iudicari poteſt, quam haec eum decreta ipſum ſuis inſcribere libris, aliis autem ſcribentibus expungere? cum Platoni vitio vertat, quod is praeſtare mortem malae et inſcitae vitae oſtendat: Theognidem probet, qui conſulit, vt fugiendae malitiae cauſa aliquis ſe praecipitet, aut in mare demergat. Antiſthenem enim laudans, qui mentis inopes ad ſuſpendium redigit: idem vituperauit, nihil dicens vitioſitatem ad ſubeundam facere mortem. Caeterum in his, quae de republica diſputat, ſtatim inſultat rationi de deo, aitqae, non recte metu deorum ab iniuſtitia Cephalum deterrere: et rationem hanc eſſe expoſitam

19. ἢ τοιαῦτα προστάγματα. R. 20. αὐτὸς αὐτὸν ἔψεγεν. Reiſ.

21. Poſt

ἐξάγοντα πολλοὺς περισπασμοὺς καὶ πιθανότητας ἀντιπίπτουσας [21] τὸν περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ [22] θεοῦ κολάσεων λόγον, ὡς οὐδὲν διαφέροντα τῆς Ἀκκοῦς καὶ τῆς Ἀλφιτοῦς, δι' ὧν τὰ παιδάρια τοῦ κακοσχολεῖν αἱ γυναῖκες ἀνείργουσιν. οὕτω δὲ διασύρας τοῦ Πλάτωνος, ἐπαινεῖ πάλιν ἐν ἄλλοις καὶ προφέρεται τὰ τοῦ Εὐριπίδου ταυτὶ πολλάκις· — ἀλλ' ἔστιν εἴ τις [23] ἐγγελᾷ [24] λόγῳ Ζεὺς, καὶ θεοὶ βρότεια λεύσσοντες πάθη· καὶ ὁμοίως ἐν τῷ πρώτῳ περὶ δικαιοσύνης, τὰ Ἡσιόδεια ταυτὶ προενεγκάμενος·

Τοῖσιν δ' οὐρανόθεν μέγ' ἐπήλασε πῆμα Κρονίων,
Λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμόν· ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί·

ταῦτά φησι τοὺς θεοὺς ποιεῖν, ὅπως, τῶν πονηρῶν κολαζομένων, οἱ λοιποὶ παραδείγμασι τούτοις χρώμενοι, ἧττον ἐπιχειρῶσι τοιοῦτόν τι ποιεῖν. πάλιν ἐν μὲν τοῖς περὶ δικαιοσύνης ὑπειπὼν, ὅτι τοὺς τἀγαθὸν, ἀλλὰ μὴ

positam calumniis, et in diuersam partem multis abducere reuulsionibus, ac multa occurrere probabilia, quae sermonem de poenis diuinitus irrogandis impugnent, similemque faciant Acconi et Alphitoni, quarum formidine puerulos mulieres a malo otio deterrent. Hoc modo exagitatum Platonem alibi rursum laudat, et haec Euripidea aliquoties producit:

Sed est, tametsi verba aliquis haec rideat,
Iupiter, diique, facta qui mortalium vident. —

Similiter in primo De iustitia, Hesiodea haec citans:

Iuppiter e coelo cladem his immisit atrocem,
Afflixitque fame populos, et peste necauit:

haec inquit deos facere, vt, punitis malis, reliqui his exemplis moniti, tanto minus conentur aliquid tale facere. Rursum in libro De iustitia tertio subiungens, eos, qui voluptatem bonum quidem,

21. Post ἀντιπίπτουσας deest παρέχοντα. *Reiske.*
22. τοῦ abest a Petau. Ald. et Bas.
23. ἔστι κ' εἴ τις Petau. ἔστι καὶ εἴ τις Turn. Vulc. et Bong.
24. F. ἐγγελᾷ τῷ νῦν [vel τῷ δὴ] λόγῳ. *Reiske.*

52. ἡγα

τέλος τιθεμένȣς τὴν ἡδονὴν, ἐνδέχεται σώζειν καὶ τὴν δικαιοσύνην, θεὶς τȣ̃το, κατὰ λέξιν εἴρηκε· Τάχα γὰρ ἀγαθȣ̃ς αὐτῆς ἀπολειπομένȣς [25], τέλȣς δὲ μὴ, τῶν δὲ δι' αὐτῶν αἱρετῶν ὄντως καὶ τȣ̃ [26] καλȣ̃ σώζοιμεν ἂν τὴν δικαιοσύνην, μεῖζον ἀγαθὸν ἀπολιπόντες τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον τῆς ἡδονῆς. ταῦτα μὲν ἐν τȣ́τοις περί τε [27] τῆς ἡδονῆς, ἐν δὲ τοῖς περὶ [28] Πλάτωνα, κατηγορῶν αὐτȣ̃ δοκȣ̃ντος ἀγαθὸν ἀπολιπεῖν τὴν ὑγείαν, ȣ̓ μόνον τὴν δικαιοσύνην, φησίν· Ἀλλὰ καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ἀναιρεῖσθαι, καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας, ἂν τὴν ἡδονὴν, ἢ τὴν ὑγείαν, ἤ τι τῶν ἄλλων, ὃ μὴ καλόν ἐστιν, ἀγαθὸν ἀπολείπωμεν. ἃ μὲν ȣ̓̃ν ῥητέον ὑπὲρ Πλάτωνος, ἐν ἄλλοις γέγραπται πρὸς αὐτόν [29]. ἐνταῦθα δ' ἡ μάχη καταφανής ἐστιν, ὅπȣ μὲν, ἂν μετὰ τȣ̃ καλȣ̃ τις ὑποθῆται καὶ τὴν ἡδονὴν

quidem, non tamen finem iuſtitiae faciant, etiam iuſtitiam poſſe retinere, totidem verbis haec dixit. Fortaſſe enim, ſi hoc relinquatur voluptati, eſſe eam bonum, non etiam finem, cum etiam honeſtum ſit ex eorum numero, quae per ſe expetuntur: licebit iuſtitiam ſeruari, cum maius ipſa voluptate bonum in honeſtate et iuſtitia conſtituamus. Haec ibi. Ad haec Platonem cum reprehendiſſet, qui ſanitatem inter bona reliquiſſe videretur: non iuſtitiam modo, ſed et magnanimitatem, et temperantiam, et omnes alias virtutes, ſublatum iri affirmat: ſi voluptatem, aut bonam valetudinem, aut vllam aliam rem, quae non ſit abſolute honeſta, in bonorum cenſu haberi patiamur. Alibi ea aduerſus ipſum ſcripſimus, quae pro Platone dici poſſunt. Hic autem repugnantia eſt manifeſta. Vno enim loco dicit, ſi quis vna

25. ἀγαθȣ̃ αὐτῇ ἀπολειπομένȣ. Vid. p. 297, 3. *Reiſ.* ἀγαθȣ̃ ἀπολειπομένȣ affertur etiam e Petau. videtur itaque αὐτῆς ab hoc codice plane abeſſe.

26. τῶν δὲ δι' αὐτὰ αἱρετῶν ὄντος καὶ τȣ̃ καλȣ̃. *Reiſ.*

27. τε] Leg. γε. *Reiſ.*

28. περὶ] Leg. πρὸς. *Reiſ.*

29. Forſitan id factum in libro τί κατὰ Πλάτωνα τέλος, *quemnam exiſtimauerit Plato noſtrarum actionum finem eſſe?* quem memorat Lamprias in fine Indicis ſcriptorum a Plutarcho. *Reiske.*

30. μὴ

ἀγαθὸν εἶναι, σώζεσθαι δικαιοσύνην λέγοντος· ὅπου δὲ πάλιν τοὺς μὴ μόνον[30] τὸ καλὸν ἀπολιπόντας, αἰτιωμένου τὰς ἀρετὰς ἁπάσας ἀναιρεῖν. ἵνα δὲ μηδ' ἀπολογίαν ὑπολίπῃ τοῖς ἐναντιώμασιν Ἀριστοτέλει περὶ δικαιοσύνης ἀντιγράφων, οὔ φησιν αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν, ὅτι, τῆς ἡδονῆς οὔσης τέλους, ἀναιρεῖται μὲν ἡ δικαιοσύνη, συναναιρεῖται δὲ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἑκάστη· τὴν μὲν γὰρ δικαιοσύνην ὑπ' αὐτῶν[31] ὡς ἀληθῶς ἀναιρεῖσθαι, τὰς δ' ἄλλας ἀρετὰς οὐδὲν κωλύει[32] ὑπάρχειν, εἰ καὶ μὴ δι' αὐτὰς, αἱρετὰς, ἀλλ' ἀγαθάς γοῦν καὶ ἀρετὰς ἐσομένας. εἶτα ἑκάστην ἐξ ὀνόματος προσαγορεύει. βέλτιον δὲ τὰς ἐκείνου λέξεις ἀναλαβεῖν. Τῆς γὰρ ἡδονῆς (φησὶν) ἐμφαινομένης τέλους κατὰ τὸν τοιοῦτον λόγον, τὸ μὲν[33] τοιοῦτο πᾶν μοι δοκεῖ οὐκ ἐμπεριλαμβάνεσθαι. διὸ ῥητέον, μήτε τῶν ἀρετῶν τινα δι' αὐ-

vna cum honesto etiam voluptatem dicat esse bonum, locum fore iustitiae: alio, nisi solum honestum pro bono habeatur, omnes tolli virtutes. Ac ne quam suis repugnantiis relinqueret excusationem, contra Aristotelem De iustitia scribens, non recte eum dicere inquit, si voluptas pro fine statuatur, tolli iustitiam, vnaque caeteras omnes virtutes. Iustitiam enim vere sublatum iri: reliquae quin maneant, nihil impedire, etsi non per se expetendae, bonae tamen et virtutes. Ac singulas deinde nominatim recenset. Sed praestat ipsius verba apponere: Nam cum hac ratione videatur effici, voluptatem esse finem: totum hoc mihi non videtur in eo contineri. Itaque dicendum est, neque virtu-

30. μὴ μόνον ἀγαθὸν τὸ καλόν. *Reiske.*

31. ὑπ' αὐτῶν] Quo pertinet? Sententia quidem perspicua: apparet, significari eos, qui sola in voluptate bonum collocant; at de his nil praecessit. τῆς ἡδονῆς τέλους οὔσης dixit, non τοὺς τὴν ἡδονὴν τέλος ὑποτιθεμένους ἀναιρεῖν. Aut igitur legendum hic loci ὑπ' αὐτῆς, scil. voluptate, aut ὑπ' αὐτοῦ, scil. Aristotele, aut dura erit figura mentem lectoris referens ad τὸ σημαινόμενον. *Reiske.*

32. κωλύειν. *Reiske.*

33. μὲν] Huic particulae respondet sequens μέντοι p. 306. 3. *Reiske.*

τὴν αἱρετὴν εἶναι, μήτε τῶν κακιῶν, φευκτὴν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα δεῖν ἀναφέρεσθαι πρὸς τὸν ὑποκείμενον σκοπόν. οὐδὲν μέντοι κωλύσει κατ' αὐτοὺς, τὴν ἀνδρείαν μὲν[34] καὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν καρτερίαν καὶ τὰς ὁμοίας ταύτας[35] ἀρετὰς εἶναι τῶν ἀγαθῶν, τὰς δ' ἐναντίας ὑπάρχειν φευκτάς. τίς οὖν τούτου πρὸς λόγους ἰταμώτερος γέγονεν, ὃς δυεῖν τῶν ἀρίστων φιλοσόφων ἐγκέκληκε τῷ μὲν, ὅτι πᾶσαν ἀρετὴν ἀναιρεῖ, μὴ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν ἀπολιπών· τῷ δ', ὅτι, τῆς ἡδονῆς τέλους οὔσης, οὐ πᾶσαν ἀρετὴν ἄνευ τῆς δικαιοσύνης σώζεσθαι νομίζει. θαυμαστὴ γὰρ ἡ ἐξουσία, περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων διαλεγόμενον, ἃ τίθησιν αὐτὸς, ἐγκαλῶν Ἀριστοτέλει, ταῦτ' ἀναιρεῖν πάλιν Πλάτωνος κατηγοροῦντα. καὶ μὴν ἐν ταῖς περὶ δικαιοσύνης ἀποδείξεσι λέγει ῥητῶς, ὅτι πᾶν κατόρθωμα, καὶ εὐνόμημα καὶ δικαιοπράγημά ἐστι· τὸ δέ γε κατ' ἐγκράτειαν, ἢ καρτερίαν, ἢ φρόνησιν, ἢ ἀνδρείαν, πραττόμενον, κατόρθωμά ἐστιν· ὥστε καὶ δικαιοπράγημα. πῶς

virtutum vllam per se esse expetendam, neque vllum vitium fugiendum: verum omnia haec referenda esse ad propositum scopum. Nihil tamen secundum eorum sententiam obstabit, fortitudinem, temperantiam, tolerantiam, similesque harum virtutes, esse e bonorum numero: et his contraria esse fugienda. Scire velim, vnquamne disputator aliquis exstiterit petulantior Chrysippo: qui duos praestantissimos philosophos reprehendit: alterum, quod non solum honestum pro bono ponens, omnem virtutem tollat: alterum, quod, virtute pro fine reputata, praeter iustitiam etiam reliquas virtutes perimi censet. Mirabilis enim est licentia, iisdem de rebus differentem, quae ponit Aristotelem culpans, eadem rursum in accusando Platone abolere. At enim in demonstrationibus de iustitia expresse dicit, omne perfectum officium, et legitimum esse et iustum factum: quod vero continenter, toleranter, prudenter, fortiter agitur, perfectum esse officium: ergo etiam iuste factum. Quomodo igitur, quibus

34. μὲν aut delend. aut cum τε mutandum. *Reiske.*

35. ταύταις. *Reiske.*

36. συγ-

ὧν, οἷς ἀπολείπει φρόνησιν καὶ ἀνδρείαν καὶ ἐγκράτειαν, οὐκ ἀπολείπει δικαιοσύνην, εὐθὺς αὐτῶν ὅσα κατορθοῦσιν ἐν ταῖς εἰρημέναις ἀρεταῖς, καὶ δικαιοπραγούντων; τοῦ δὲ Πλάτωνος εἰπόντος τὴν ἀδικίαν, ὡς διαφθορὰ ψυχῆς οὖσα καὶ στάσις, οὐδ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔχουσιν ἀποβάλλει τὴν δύναμιν, ἀλλ' αὐτὸν ἑαυτῷ συμβάλλει καὶ κρούει[36] καὶ ταράττει τὸν πονηρόν· ἐγκαλῶν Χρύσιππος, ἀτόπως φησὶ λέγεσθαι τὸ ἀδικεῖν ἑαυτόν. εἶναι γὰρ πρὸς ἕτερον, οὐ πρὸς ἑαυτὸν, τὴν ἀδικίαν. ἐπιλαθόμενος γὰρ τούτων, αὖθις ἐν ταῖς περὶ δικαιοσύνης ἀποδείξεσιν, ἀδικεῖσθαί φησιν ὑφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀδικοῦντα, καὶ αὐτὸν ἀδικεῖν, ὅταν ἄλλον ἀδικῇ, γενόμενον ἑαυτῷ τοῦ παρανομεῖν αἴτιον, καὶ βλάπτοντα παρ' ἀξίαν ἑαυτόν. ἐν μὲν τοῖς πρὸς Πλάτωνα ταῦτ' εἴρηκε περὶ τοῦ τὴν ἀδικίαν λέγεσθαι μὴ πρὸς ἑαυτὸν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον. Οἱ γὰρ κατ' ἰδίαν ἄδικοι[37] συνεστήκασιν ἐκ πλειόνων τοιούτων, τἀναντία λεγόντων. καὶ ἄλλως τῆς ἀδικίας λαμ-

quibus prudentiam, fortitudinem, continentiam relinquit, fortitudinem adimit: cum ea ipſa, quae perfectae ſecundum eas virtutes agunt, iuſte agant? Dixerat Plato, iniuſtitiam animi eſſe corruptelam et ſeditionem, quae ne in ipſis quidem iniuſtis ſuam vim amitteret: ſed ipſum ſecum committeret, confligeret, ac turbaret vitioſum hominem. Id vituperans Chryſippus, abſurde ait hoc dici, aliquem ſe ipſum iniuria afficere: nam iniuſtitiam non aduerſus iniuſtum, ſed aduerſus alium, tendere. Oblitus deinde huius effati, in Demonſtrationibus de iuſtitia, a ſe ipſo iniuria affici iniuſtum ait: nam dum alii iniuriam infert, ipſum ſibi iniurium eſſe, dum ſibi auctor eſt contra leges agendi: ſeque immerito laedit. Verum in iis, quae aduerſus Platonem ſcribit, iniuſtitiam dici non ſui, ſed alterius reſpectu, contendit: nam qui ſeorſim, vel pro ſe, ſint iniuſti, conſtare e pluribus talibus contraria dicentibus: et alias iniuſtitia ſic accepta, vt

36. συγκρούει. *Reiske.*

37. Tota haec Chryſippi dictio, qua vincere contra Platonem voluit, iuſtitiam eam ſolam eſſe, quae in alium, non in ſemet, exerceatur, mihi Sphyngis aenigmate eſt obſcurior, neque videntur verba integra eſſe; ſanum enim ſenſum nullum fundunt. *Reiske.*

βανομένης, ὡς ἂν ἐν πλείοσι πρὸς ἑαυτοὺς οὕτως ἔχουσιν. εἰς δὲ τὸν ἕνα μηδενὸς διατείνοντος τοιούτου, καθ' ὅσον δὲ πρὸς τοὺς πλησίον ἔχει οὕτως. ἐν δὲ ταῖς ἀποδείξεσι τοιούτους ἠρώτηκε λόγους περὶ τοῦ τὸν ἄδικον καὶ ἑαυτὸν ἀδικεῖν· Παραίτιον γενέσθαι παρανομήματος, ἀπαγορεύει ὁ νόμος· καὶ τὸ ἀδικεῖν ἔσται[38] παρανόμημα. ὁ τοίνυν παραίτιος γενόμενος αὑτῷ τοῦ ἀδικεῖν, παρανομεῖ εἰς ἑαυτόν. ὁ δὲ παρανομῶν εἰς ἕνα, καὶ ἀδικεῖ ἐκεῖνον· ὃν[39] ἄρα καὶ ὁντιναοῦν ἀδικῶν, καὶ ἑαυτὸν ἀδικεῖ. πάλιν τὸ ἁμάρτημα τῶν βλαμμάτων ἐστὶ, καὶ πᾶς ἁμαρτάνων παρ' ἑαυτὸν ἁμαρτάνει· πᾶς ἄρα ὁ ἁμαρτάνων βλάπτει ἑαυτὸν παρὰ τὴν ἀξίαν· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀδικεῖ ἑαυτόν. ἔτι καὶ οὕτως· Ὁ βλαπτόμενος ὑφ' ἑτέρου, ἑαυτὸν βλάπτει, καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν ἑαυτὸν βλάπτει. τοῦτο δ' ἦν τὸ ἀδικεῖν. ὁ ἄρα δικαιούμενος καὶ ὑφ' ὁτουοῦν πᾶς[40] ἑαυτὸν ἀδικεῖ. Τὸν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν λόγον, ὃν αὐτὸς εἰσάγει καὶ δοκιμάζει, συμ-

vt quae ſit in pluribus aduerſus ſe ipſos, ita habent: in vnum autem nihilo tali pertinente, ſed quantum ad proximum, ita habent. In demonſtrationibus porro talibus argumentationibus vtitur, vt oſtendat, iniuſtum etiam ſibi ipſi iniuriam facere. Aliquo modo cauſam fieri delicti, ſeu violatae legis, lex vetat: Iniuſte agere, delictum eſt. Ergo qui aliquo modo ſibi ipſi cauſa eſt iniuſte agendi, delinquit in ſe ipſum. Iam qui in vnum aliquem delinquit, eum etiam iniuria afficit. Ergo qui quemvis alium iniuria afficit, ſe ipſum iniuria afficit. Item: Peccatum eſt e damnorum genere. Quicunque peccat, ſe indigne peccat. Ergo qui peccat, ſibi ipſi indigne damnum infert. Proinde etiam iniuria ſe afficit. Aliud: Qui ab alio laeditur, ſibi ipſi nocet, idque indigne. Hoc autem erat iniuſte agere. Ergo quicunque a quocunque iniuria afficitur, iniurius in ſeſe eſt. Rationem de bonis et malis, quam ipſe introducit et probat, maxime

38. ὁ νόμος. τὸ ἀδικεῖν ἐστι παρανόμημα. *Reiske.*

39. ὁ ἄρα. *Reiske.*

40. ὁ ἄρα ἀδικούμενος καὶ ὑφ' ὁτουοῦν πάντως ἑαυτὸν ἀδικεῖ. *Reiſ.*

41. Recte

φωνότατον εἶναί φησι τῷ βίῳ, καὶ μάλιστα τῶν ἐμφύτων ἅπτεσθαι προλήψεων. ταυτὶ γὰρ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν προτρεπτικῶν εἴρηκεν. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τοῦτον τὸν λόγον φησὶν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀφέλκειν τὸν ἄνθρωπον, ὡς οὐδὲν ὄντων πρὸς ἡμᾶς, οὐδὲ συνεργούντων πρὸς εὐδαιμονίαν οὐδέν. ὅρα τοίνυν, πῶς αὑτῷ σύμφωνός ἐστι, τὸν ἀφέλκοντα τοῦ ζῆν, καὶ τῆς ὑγείας, καὶ τῆς ἀπονοίας [41], καὶ τῆς τῶν αἰσθητηρίων ὁλοκληρίας, καὶ μηδὲν εἶναι ταῦτα φάσκοντα πρὸς ἡμᾶς, ἃ παρὰ τῶν θεῶν αἰτούμεθα, μάλιστα συμφωνεῖν τῷ βίῳ καὶ ταῖς κοιναῖς προλήψεσιν ἀποφαινόμενος. ἀλλ' ἵνα μὴ ἄρνησις ᾖ τοῦ τἀναντία λέγειν, ἐν τῷ τρίτῳ περὶ δικαιοσύνης ταῦτ' εἴρηκε· Διὸ καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ τε μεγέθους καὶ τοῦ κάλλους, πλάσμασι δοκοῦμεν ὅμοια λέγειν, καὶ οὐ κατὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. ἔστιν οὖν, ὅπως ἄν τις ἐξομολογήσαιτο σαφέστερον τἀναντία λέγειν αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν, ἢ οὕτως [42], ἃ δι' ὑπερβολήν φησι πλάσματα δοκεῖν εἶναι, καὶ ὑπὲρ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὑπὲρ

xime consentire cum vita affirmat, et maxime innatas attingere praenotiones. Sic enim loquitur in tertio Exhortationum libro. At in primo ea ratione hominem asserit ab omnibus aliis abstrahi, vt nihil ad nos pertinentibus, neque ad felicitatem quicquam conducentibus. Iam nunc video, quam belle sibi consonet, qui rationem abstrahentem nos a vitae, sanitatis, indolentiae, sensuum incolumitatis consideratione, eaque nihil ad nos pertinere dicentem, quae nos a diis immortalibus expetimus: affirmet, maxime consentire cum vita et communibus praenotionibus. Sed ne inficiari hanc possit repugnantiam, audi verba eius De iustitia libro tertio scripta: Itaque ea, quae dicimus, ob excellentiam magnitudinis et pulchritudinis, fabularum similia videbuntur, et non conuenire homini humanaeque naturae. Poteſtne quisquam disertius fateri, se sibi ipsi contraria dicere quam hic noster? qui ea, quae ob excellentiam commenta, et homi-

41. Recte dat Basil. ἀπονίας. Reiske.

42. οὗτος Ald. et Bas.

τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν λέγεσθαι, ταῦτα συμφωνεῖν τῷ βίῳ φάσκων, καὶ μάλιστα τῶν ἐμφύτων ἅπτεσθαι προλήψεων. ἐσίαν κακοδαιμονίας ἀποφαίνει τὴν κακίαν, ἐν παντὶ βιβλίῳ φυσικῷ καὶ ἠθικῷ γράφων καὶ διατεινόμενος, ὅτι τὸ κατὰ κακίαν ζῆν, τῷ κακοδαιμόνως ζῆν ταυτόν ἐστιν. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ Φύσεως ὑπειπὼν, ὅτι λυσιτελεῖ ζῆν ἄφρονα μᾶλλον, ἢ βιῦν [43], κἂν μηδέποτε μέλλῃ φρονήσειν, ἐπιλέγει· Τοιαῦτα γὰρ τἀγαθά ἐστι τοῖς ἀνθρώποις, ὥστε τρόπον τινὰ τὰ κακὰ τῶν ἀνὰ μέσον προτερεῖν. ὅτι μὲν ἓν εἰρηκὼς ἐν ἑτέροις, μηδὲν εἶναι τοῖς ἄφροσι λυσιτελὲς, ἐνταῦθά φησι λυσιτελεῖν τὸ ἀφρόνως ζῆν, ἀφίημι. τῶν δ' ἀνὰ μέσον λεγομένων παρὰ τοῖς [44] μήτε κακῶν ὄντων, μήτ' ἀγαθῶν, τὰ κακὰ προτερεῖν λέγων, ἐδὲν ἄλλο λέγει, πλὴν τῶν μὴ κακῶν τὰ κακὰ προτερεῖν, καὶ τὸ κακοδαιμονεῖν λυσιτελέστερον εἶναι τῦ μὴ κακοδαιμονεῖν, ἀλυσιτελέστερον [45] ἡγεῖται τὸ μὴ κακοδαιμονεῖν. εἰ δ' ἀλυσιτελέστερον, καὶ

homine superiora habitum iri dicit, vitae humanae congruere, insitasque notitias maxime attingere pronunciat. Naturam infelicitatis vitiositatem esse in omnibus physicis ethicisque libris tradit: contendens, vitiose viuere idem esse, quod viuere infeliciter. In tertio De natura cum dixisset, expedire insipienti, vt viuat potius, quam moriatur, etiamsi nunquam sit futurum, vt sapiat: haec subiicit: Talia enim sunt hominibus bona, vt mala quodammodo indifferentibus praestent. Mitto, quod alibi fatus, nihil insipienti prodesse, nunc ait, ei prodesse, viuere insipienter. Cum autem indifferentia sint Stoicis ea, quae neque bona sunt, neque mala: iis potiora dicens esse mala, nihil dicit aliud, quam non malis mala esse potiora: et praestare, infelicem esse, quam infelicem non esse. Atqui si id est, sequetur eius opinione, minus etiam conducibile esse, non esse miserum, quam esse miserum. Ergo damno-

43. F. λυσιτελεῖ ζῆν ἄφρονα μᾶλλον βίον, κἂν — subauditur autem ἢ μὴ ζῆν. *Reis.*

44. παρ' αὐτοῖς. *apud eos,* Stoicos puta. *Reis.* Et ita sane dat codex Petau.

45. F. τῦ μὴ κακοδαιμονεῖν. ἀβλαβέστερον γάρ. ἀλυσιτελέστερον γὰρ ἡγεῖται. *Reiske.*

46. F.

βλαβερώτερον τȣ͂ κακοδαιμονεῖν. βȣλόμενος ȣ͂ν ταύτην ἐπιλεαίνειν τὴν ἀτοπίαν, ἐπιλέγει περὶ τῶν κακῶν· Ἔςι δ' ȣ̓ ταῦτα προτερȣ͂ντα, ἀλλ' ὁ λόγος, μεθ' ȣ͂ βιȣ͂ν ἐπιβάλλει μᾶλλον, καὶ εἰ ἄφρονες ἐσόμεθα. πρῶτον μὲν ȣ͂ν τὰ κακὰ κακίαν λέγει, καὶ τὰ μετέχοντα κακίας, ἄλλο δ' ȣ̓θέν. ἡ δὲ κακία, λογικόν ἐςι, μᾶλλον δὲ λόγος ἡμαρτημένος. ȣ̓δὲν ȣ͂ν ἕτερόν ἐςι τὸ μετὰ λόγȣ βιȣ͂ν ἄφρονας ὄντας, ἢ τὸ μετὰ κακίας βιȣ͂ν, ἔπειτα τὸ βιȣ͂ν ἄφρονας ὄντας, βιȣ͂ν ἐςι κακοδαίμονας ὄντας. πρὸς τί ȣ͂ν προτερεῖ τȣ͂το τῶν ἀνὰ μέσον; ȣ̓ γὰρ προσίετο εὐδαιμονεῖν φύσει προτερεῖν τȣ͂ κακοδαιμονεῖν. ἀλλ' ȣ̓δὲ ὅλως (φασὶν) οἴεται δεῖν Χρύσιππος ȣ̓͂τε μονὴν ἐν τῷ βίῳ τοῖς ἀγαθοῖς, ȣ̓͂τ' ἐξαγωγὴν τοῖς κακοῖς παραμετρεῖν, ἀλλὰ τοῖς μέσοις κατὰ φύσιν. διὸ καὶ τοῖς εὐδαιμονȣ͂σι γίνεται ποτὲ καθῆκον, ἐξάγειν ἑαυτȣ̀ς, καὶ μένειν αὖθις ἐν τῷ ζῆν τοῖς κακοδαιμονȣ͂σιν. εἶτα τί τȣ́τȣ μεῖζόν ἐςιν ὑπεναντίωμα πρὸς αἵρεσιν καὶ φυγὴν, εἰ τοῖς ἐπ' ἄκρον εὐδαιμονȣ͂σιν ἀπȣσία τȣ͂ ἀδιαφόρως ἐπίςαθαι[46] τῶν ἀγαθῶν παρόντον καθήκει, καὶ

damnosius etiam erit. Hoc ille absurdum vt mitigaret, addit hoc de malis: Praestant autem non ipsa mala, sed ratio: cum qua viuere magis conuenit, etiamsi erimus insipientes. Primum itaque mala vitiositatem dicit, et quae eam participant: aliud nihil. Vitiositas autem cum ratione aliquid est coniunctum, aut potius deprauata ratio. Ergo nihil aliud est, insipientem viuere cum ratione, quam viuere cum vitiositate. Deinde viuere insipientem, viuere est infeliciter. Cui ergo indifferenti hoc praestat? non enim (puto) dicet felicitati: aut hanc infelicitati. Omnino enim hoc illi dicunt, Chrysippum neque permansionem in vita bonis, neque discessum ex ea malis annumerasse: sed vtrumque iis, quae media sunt natura, siue indifferentia: hinc enim et felicis interdum officium fieri, vt mortem sibi consciscat: et miseri, vt vitam producat. Quae vero maior potest dari repugnantia in rerum delectu et fuga? scilicet summe felicibus vt conueniat ob defectum alicuius rei indifferentis bona praesentia derelinquere?

46. F. ἀπȣσίᾳ τῶν ἀδιαφόρων ἀφίςασθαι. Idque Xylander in Latinis expressit. *Reis.*

τὸ [47] τῶν ἀδιαφόρων οὐθὲν αἱρετὸν, οὐδὲ φευκτὸν, ἀλλὰ μόνον ἀγαθὸν τὸ αἱρετὸν, καὶ μόνον φευκτὸν ἡγοῦνται τὸ κακόν· ὥστε συμβαίνειν κατ' αὐτοὺς μὴ πρὸς τὰ αἱρετὰ, μηδὲ πρὸς τὰ φευκτὰ τοὺς τῶν πράξεων τίθεσθαι λογισμοὺς, ἀλλ' ἑτέρων στοχαζομένους, ἃ μήτε φεύγουσι, μήτε αἱροῦνται, πρὸς ταῦτα καὶ ζῆν καὶ ἀποθνήσκειν. τἀγαθὰ πρὸς τὰ κακὰ τὴν πᾶσαν ἔχειν διαφορὰν ὁμολογεῖ Χρύσιππος, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν, εἰ μὲν τὰ μὲν ἐσχάτως ποιεῖ κακοδαίμονας εὐθὺς, οἷς ἂν παρῇ, τὰ δ' ἐπ' ἄκρον εὐδαίμονας. αἰσθητὰ δ' εἶναι τἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ φησὶν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ τέλους, ταῦτα γράφων· Ὅτι μὲν γὰρ αἰσθητά ἐστι τἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, καὶ τούτοις εἰσποιεῖ [48] λέγειν. οὐ γὰρ μόνον ὄντα [49] πάθη ἐστὶν αἰσθητὰ σὺν τοῖς εἴδεσιν, οἷον λύπη καὶ φόβος, καὶ τὰ παραπλήσια, ἀλλὰ καὶ κλοπῆς, καὶ μοιχείας, καὶ τῶν ὁμοίων ἐστὶν αἰσθέσθαι· καὶ γὰρ ὅλον [50] ἀφροσύνης καὶ δειλίας καὶ ἄλλων οὐκ ὀλίγων κα-

linquere? cum quidem nullum indifferens vel expetendum, vel fugiendum, censeant, solumque bonum expeti, malum fugi debere statuant. Itaque de ipsorum sententia concluditur, in deliberandis actionibus non ad bona, vel mala, respiciendum: sed vitae mortisque rationes subducendas consectandis aliis quibusdam rebus, neque fugiendis, neque deligendis. Malorum et bonorum summum esse discrimen fatetur Chrysippus: idque ita esse oportet, si illa summe miseros faciunt eos, in quibus sunt, haec extreme beatos. Sensilia autem esse bona atque mala, in priore De fine libro sic indicat: Nam cum bona, tum mala esse sensilia, etiam sic conficitur. Non enim perturbationes duntaxat sentiuntur: vt aegritudo, metus, aliaeque horum similes, sed et furtum, et adulterium, aliaque id genus, sensum sui praebent: sicut etiam insipientia, timiditas, et alia vitia haud pauca. Rursum-

47. καίτοι τῶν ἀδιαφόρων. *Reis.*

48. εἰσποιεῖ idemne est, atque ἐκποιεῖ, *conducit ipsis affirmare? Reis.* Imo sane ἐκποιεῖ dant tres codd. Turn. Vulc. et Bong.

49. ὄντα] L. τά. *Reis.*

50. F. καὶ καθόλου [vel καθόλον, *vniuersim*] ἀφροσύνης καὶ δειλίας. *Reiske.*

51. ἄλλα

νιῶν. οὐδὲ μόνον χαρᾶς, καὶ εὐεργεσιῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν κατορθώσεων, ἀλλὰ [51] φρονήσεως καὶ ἀνδρείας, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν. τούτων τὴν μὲν ἄλλην ἀτοπίαν ἀφῶμεν· ὅτι δὲ μάχεται τοῖς περὶ τὸν διαλεληθότα σοφὸν, τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν, αἰσθητοῦ παρόντος [52] τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ μεγάλην πρὸς τὸ κακὸν διαφορὰν ἔχοντος, τὸν ἐκ φαύλου γινόμενον σπουδαῖον ἀγνοεῖν τοῦτο, καὶ τῆς ἀρετῆς μὴ αἰσθάνεσθαι παρούσης, ἀλλ' οἴεσθαι, τὴν κακίαν αὐτῷ παρεῖναι, πῶς οὐκ ἔστιν ἀτοπώτατον; ἢ γὰρ οὐδεὶς ἀγνοεῖν, ἢ ἀπιστεῖν δύναται τὰς ἀρετὰς ἔχων ἁπάσας, ἢ μικρά τις ἐστὶ καὶ παντάπασι δυσθεώρητος ἡ διαφορὰ τῆς ἀρετῆς πρὸς τὴν κακίαν, καὶ τῆς εὐδαιμονίας πρὸς τὴν κακοδαιμονίαν, καὶ τοῦ καλλίστου βίου πρὸς τὸν αἴσχιστον, εἰ ταῦτά τις ἀντ' ἐκείνων κτησάμενος ἑαυτὸν λέληθε. Μία σύνταξις ἡ περὶ βίων, τέτταρα βιβλία· τούτων ἐν τῷ τετάρτῳ λέγει, τὸν σοφὸν ἀπράγμονά τε εἶναι καὶ ἰδιοπράγμονα [53], καὶ τὰ αὑτοῦ πράττειν. ἔστι δὲ ἡ λέξις αὕτη· Οἶμαι γὰρ ἔγωγε, τὸν φρό-

Rursumque non gaudium modo, beneficentia, et alia recte facta sentiuntur: sed prudentia quoque, fortitudo, ac reliquae virtutes. Haec quam sint absurda, dicere supersedeo. Repugnare autem ea sententiae, quam de eo, qui sapientem se factum non animaduerterit, ipsi habent, quis neget? Quippe si bonum est sensile, tantoque discrimine differt a malo: ignorare aliquem, si subito fiat de vitioso probus, et virtutem eum non sentire, sed putare, se adhuc vitio teneri, nonne est absurdissimum? Nam aut nemo ignorare potest, vel de eo dubitare, quod virtutes habeat omnes, siquidem habet: aut exigua est, et omnino difficilis perspectu differentia virtutis et vitii, felicitatis et miseriae, pulcherrimae ac turpissimae vitae, si quis illa pro his se adeptum non sentit. Vnum est volumen De vitis, libri quatuor: in quorum quarto ait, sapientem cum otiosum esse, tum sua negotia tractare. Verba sunt haec: Censeo enim ego, prudentem et carere

51. ἀλλὰ καὶ φρονήσεως. Reisk.
52. Sic distinguo et lego: τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν; Αἰσθητοῦ γὰρ ὄντος —. Reiske.
53. ἰδιοπράγμονα] Leg. ὀλιγοπράγμονα. Reiske.

νιμον καὶ ἀπράγμονα εἶναι καὶ ὀλιγοπράγμονα, καὶ τὰ αὑτοῦ πράττειν, ὁμοίως τῆς τε αὐτοπραγίας καὶ ὀλιγοπραγμοσύνης ἀστείων ὄντων. τὰ δὲ ὅμοια σχεδὸν ἐν τῷ περὶ τῶν δι' αὑτὰ αἱρετῶν εἴρηκε ταύταις ταῖς λέξεσι· Τῷ γὰρ ὄντι φαίνεται ὁ κατὰ τὴν ἡσυχίαν βίος ἀκίνδυνόν τι καὶ ἀσφαλὲς ἔχειν, οὐ πάνυ τῶν πολλῶν δυναμένων τοῦτο συνιδεῖν. ὅτι μὲν τῷ Ἐπικούρῳ, τὴν πρόνοιαν ἀναιροῦντι, διὰ τῆς ἀπραγμοσύνης τῆς περὶ τὸν θεὸν οὐκ ἀπῳδεῖ, δῆλόν ἐστιν· ἀλλ' αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ βίων βασιλείαν τε τὸν σοφὸν ἑκουσίως ἀνέχεσθαι λέγει, χρηματιζόμενον ἀπ' αὐτῆς· κἂν αὐτὸς βασιλεύειν μὴ δύνηται, συμβιώσεται βασιλεῖ, καὶ στρατεύσεται μετὰ βασιλέως· οἷος ἦν Ὑδάνθυρσος [54], ὁ Σκύθης, ἢ Λεύκων, ὁ Ποντικός [55]. παραθήσομαι καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν διάλεκτον, ὅπως εἰδῶμεν, εἰ [56], καθάπερ ἐκ νήτης καὶ ὑπάτης γίνεται σύμφωνον, οὕτως ὁμολο-

carere negotiis, et pauca habere negotia, et ſuas res agere: cum et ſuarum rerum tractatio, et paucarum perinde ſint elegantes. Fere ſimilia horum dicit in libro De propter ſe expetendis. Videtur enim, inquit, reuera otioſa vita periculis vacare et in tuto verſari: etſi hoc pauci perſpiciunt. Haec non diſſonare ab Epicuro, qui prouidentiam ideo ſuſtulit, vt deum redderet otioſum, quiuis videt. Sed ille idem Chryſippus in primo De vitis, Sapientem ait vltro regnum ſuſcepturum, vt inde quaeſtum faciat: aut, ſi rex ipſe eſſe nequeat, victurum cum rege, et ei in expeditione adfuturum: etiam ſi talis ſit, qualis Idanthyrſus Scytha, aut Leuco Ponticus. Sed et hic ipſius dictionem apponam, vt videamus, an, ſicut ima et ſumma chorda concinunt, ita conſentiat

54. Ὑδάνθυρσος] In Apophth. legitur Ἰδάθυρσος. Apud Strab. XIV. *Idanthyrſus*. Infra de communibus notitiis Ἰνδάθυρσος, qui locus facit ad hunc explicandum apud Herodotum libro 4. *Indathyrſus*. Verba Chryſippi, quae mox ſequuntur, non ſunt integra. *Xylander.*

55. De Leucone, Ponti regulo, vid. Simſon ad A. M. 3612. vbi ait, eum a Chryſippo fuiſſe dilaudatum, ſine dubio propter ſtudium ſapientiae. V. infra p. 1061, 34. [ed. Francf.] *Reiſ.*

56. εἰ] L. ὅτι. *Reiske.*

57. τῶν

γεῖ βίος ἀνδρὸς καὶ ἀπραγμοσύνην, αἱρουμένου καὶ ὀλιγοπραγμοσύνην, εἶτα συνιππαζομένου Σκύθαις, καὶ τὰ τῶν ἐν Βοσπόρῳ τυράννων πράττοντος ἐξ οἱασδήτινος ἀνάγκης. Ὅτι γὰρ (φησὶ) καὶ στρατεύσεται μετὰ δυναστῶν καὶ βιώσεται, πάλιν ἐπισκεψώμεθα, τούτων ἐχόμενοι, τινῶν μὲν οὐδὲ ταῦτα ὑπονοούντων, διὰ τοὺς ὁμοίους ὑπολογισμοὺς, ἡμῶν δὲ καὶ ταῦτα ἀπολιπόντων, διὰ τοὺς παραπλησίους λόγους. καὶ μετὰ μικρόν· Οὐ μόνον δὲ μετὰ τῶν προκεκοφότων ἐπὶ ποσὸν, καὶ ἐν ἀγωγαῖς καὶ ἐν ἔθεσι ποιοῖς γεγονότων, οἷον παρὰ[57] Λεύκωνι καὶ Ἰδανθύρσῳ. Καλλισθένει τινὲς ἐγκαλοῦσιν, ὅτι πρὸς Ἀλέξανδρον ἔπλευσεν, ἐλπίζων ἀναστήσειν Ὄλυνθον, ὡς Στάγειρα Ἀριστοτέλης· Ἔφορον[58] δὲ καὶ Ξενοκράτην καὶ Μενέδημον ἐπαινοῦσι παραιτησαμένους τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ Χρύσιππος ἕνεκα χρηματισμοῦ τὸν σοφὸν

ſentiat vita hominis, qui otium et paucarum rerum tractationem delegerit, cum eo, qui vna cum Scythis equitet, et Boſporani tyranni res agat, quauis neceſſitate inductus. Quod enim, inquit, in expeditione futurus ſit cum potentibus, vitamque vna acturus, rurſum conſiderabimus, his intenti. Quidam enim ne haec quidem ſuſpicantur ob ſimiles ratiocinationes: nobis haec relinquentibus ob ſimilia argumenta. Et paulo poſt: Non modo cum iis, qui iam profecerunt in diſciplina et moribus, vt apud Leuconem et Idanthyrſum. Atqui Calliſtheni ſunt qui vitio vertant, quod ad Alexandrum nauigauit ſpe Olynthi reſtituendae, ſicut Stagira inſtaurauerat Ariſtoteles: et Ephorum, Xenocratem ac Menedemum laudant, qui Alexandri conuictum recuſaſſent. At Chryſippus quaeſtus cauſa ſapientem obtor-

57. τῶν παρὰ Λ. *Reiske.*

58. Videtur ex hoc loco poſſe colligi, Ephorum Cumanum pro patria apud Alexandrum deprecatum fuiſſe. Ionſius ex hoc ipſo loco effecit S. H. P. 1. 9. 2. Ephorum cum Alexandro viuere recuſaſſe. Chalcedonem Xenocratis patriam ab eo ſeruatam fuiſſe pariter hinc conficio. At de Menedemo dubito, ſuaene patriae, Megaris, ab Alexandro ſalutem impetrarit, an potius ab Antigono, ſeu primo, ſeu potius Gonnata, cui videtur aequalis fuiſſe. *Reiske.*

59. F.

ἐπὶ κεφαλὴν ἐς Παντικάπαιον ὠθεῖ καὶ τὴν Σκυθῶν ἐρημίαν, ὅτι παρεργασίας ἕνεκα καὶ χρηματισμοῦ ταῦτα ποιεῖ· καὶ προδεδήλωκε[59] τρεῖς ὑποθέμενος ἁρμόζοντας μάλιστα τῷ σοφῷ χρηματισμοὺς, τὸν ἀπὸ βασιλείας, καὶ τὸν ἀπὸ φίλων, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις τὸν ἀπὸ σοφιστείας. καίτοι πολλαχοῦ μὲν ἀποκναίει ταῦτ' ἐπαινῶν· Ἐπεὶ τί δεῖ[60] βροτοῖσι, πλὴν δυοῖν μόνον; ἐν δὲ τοῖς περὶ Φύσεως λέγει, τὸν σοφὸν, εἰ τὴν μεγίστην οὐσίαν ἀποβάλοι, δραχμὴν μίαν ἐκβεβληκέναι δόξειν. οὕτω δὲ αὐτὸν ἄρας ἐκεῖ καὶ ὀγκώσας, ἐνταῦθα πάλιν εἰς μισθαρνίαν καταβάλλει, καὶ σοφιστείαν. καὶ γὰρ αἰτήσειν, καὶ προλήψεσθαι, τὸ μὲν εὐθὺς ἀρχομένου, τὸ δὲ χρόνου τῷ μαθητῇ διελθόντος. ὅπερ εὐγνωμονέστερον εἶναί φησιν, ἀσφαλέστερον δὲ τὸ προλαμβάνειν, ὡς ἀδικήματα τοῦ τόπου ἐπιδεχομένου. λέγει δὲ οὕτως· Εἰσπράττονται δὲ τὸν μισθὸν οὐ πάντες οἱ νοῦν ἔχοντες ὡσαύτως, ἀλλ' ἄλλως πλῆθος[61], ὡς ἂν ὁ καιρὸς φέρῃ, οὐκ ἐπαγγελ-

obtorto collo in Panticapaeum rapit, ac Scytharum ſolitudinem. Nam lucri cauſa hoc Chryſippus inſtituere ſe ipſe profitetur, tres rem faciendi modos ponens ſapienti maxime congruentes: e regno, ex amicis, ex arte ſophiſtica. At enim paſſim ad odium vſque inculcat:

Nam praeter haec duo qua tandem mortalibus
Re ſit opus? —

Caeterum in iis, quae de natura ſcripſit, ſapientem ait, ſi ampliſſimas opes amittat, reputaturum ſe vnicam amiſiſſe drachmam. Cum autem illum ibi ita inflaſſet et extuliſſet, hic eum ad mercenarias operas et ſophiſticam relegat. Quin et exacturum mercedem, et ante tempus accepturum ait: quandam partem ſtatim, vbi diſcipulus ſe ei dederit, aliud tempore exacto: quorum hoc ait eſſe humanius, illud tutius, quia fraus poſſit accidere. Loquitur autem ſic: Mercedem exigunt non omnes, qui ſapiunt, eodem modo: ſed alius multitudinem, prout tempus dederit, non promit-

59. F. ὅτι γὰρ ἐργασίας ἕνεκα καὶ χρηματισμοῦ ταῦτα ποιεῖν δεῖ, προδεδήλωκε τρεῖς ὑπ. *Reiske.*

60. δεῖ abeſt ab Ald. et Baſ.

61. Delenda verba ἄλλως πλῆθος, vt vitioſa ſcriptura ſequentium: ἀλλ' ὡς ἂν ὁ καιρὸς. Deinde lego ἐπαγγελλόμενοι. *Reiske.*

62. Aut

λομένων ποιήσειν ἀγαθοὺς, καὶ ταῦτ' ἐν ἐνιαυτῷ· ὅσον [62] δὲ πρὸς ἑαυτοὺς, ταῦτα ποιήσειν πρὸς τὸν συμφωνηθέντα χρόνον. καὶ πάλιν προελθών· Τόν τε καιρὸν εἴσεται, πότερον εὐθὺς δεῖ τὸν μισθὸν λαμβάνειν ἅμα τῇ προσόδῳ, (καθάπερ πλείους πεποιήκασιν) ἢ καὶ χρόνον αὐτοῖς διδόναι, τοῦ τόπου τούτου μᾶλλον [63] καὶ ἀδικήματα ἐπιδεχομένου, δόξαντος δ' ἂν εἶναι εὐγνωμονεστέρου. καὶ πῶς ἢ χρημάτων καταφρονητὴς ὁ σοφὸς, ὑπὸ συγγραφὴν ἐπ' ἀργυρίῳ τὴν ἀρετὴν παραδιδοὺς, κἂν μὴ παραδῷ, τὸ μισθάριον εἰσπράττων, ὡς πεποιηκὼς τὰ περὶ αὐτόν [64]; ἢ βλάβης κρείττων, φυλαττόμενος, μὴ ἀδικηθῇ περὶ τὸ μισθάριον; ἀδικεῖται γὰρ οὐδεὶς μὴ βλαπτόμενος. ὅθεν μὴ ἀδικεῖσθαι τὸν σοφὸν ἐν ἄλλοις ἀποφηνάμενος, ἐνταῦθα φησὶν ἀδίκημά τι τὸν τόπον ἐπιδέχεσθαι. ἐν δὲ τῷ περὶ πολιτείας οὐδὲν ἡδονῆς ἕνεκα πράξειν, οὐδὲ παρασκευάσεσθαι φησὶ τοὺς πολίτας· καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐπαινεῖ ταῦτα προφερόμενος·

promittentium, ſe diſcipulos bonos facturos, idque annuo ſpatio; ſed ſe id certo conſtituto tempore praeſtituros. Ac deinde: Tempus autem ſciet, an ſtatim primo congreſſu mercedem debeat exigere, ſicut fecere complures: aut tempus conſtituere: qui modus vt videtur humanior, ita opportunior eſt iniuriis. Sed quonam modo ſapiens vel pecuniae erit contemtor, qui, accepta ſyngrapha, pro argento virtutem tradat, et vt non tradiderit, tamen mercedulam exigat? vel cui damnum inferri nequeat, qui cautione vtatur, ne mercedula defraudetur? Nam fraus nemini fit citra iniuriam. Itaque cum alibi pronunciaſſet, ſapienti non fieri iniuriam: hoc loco ait, rem eius eſſe iniuriae obnoxiam. Idem cum in opere De republica dixiſſet, ciues nihil voluptatis cauſa acturos, aut paraturos: laudauiſſetque Euripideum hoc:

Nam

62. Aut ὅσα, aut τοῦτο. *Reiſ.*

63. F. μᾶλλον βλάβαις καὶ ἀδικήματα. *Reiske.*

64. Aut τὰ πρὸς αὐτὸν, ut verſ. 2. aut τὰ παρ' αὐτὸν, *ſui cauſa. Reiske.*

65. ἐπεὶ

Ἐπεὶ τί δεῖ [65] βροτοῖσι, πλὴν δυοῖν μόνον, Δήμητρος ἀκτῆς; εἶτα μικρὸν ἀπὸ τούτων προελθὼν ἐπαινεῖ τὸν Διογένην, τὸ αἰδοῖον ἀποτριβόμενον ἐν φανερῷ, καὶ λέγοντα πρὸς τοὺς παρόντας· Εἴθε καὶ τὸν λιμὸν οὕτως ἀποτρίψασθαι τῆς γαστρὸς ἠδυνάμην. τίνα οὖν ἔχει λόγον ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπαινεῖν τὸν ἐκβάλλοντα τὴν ἡδονὴν, ἅμα καὶ τὸν ἡδονῆς ἕνεκα τοιαῦτα πράττοντα, καὶ τοιαύτης ἁπτόμενον αἰσχρουργίας; γράψας τοίνυν ἐν τοῖς περὶ φύσεως, ὡς, ὅτι πολλὰ τῶν ζώων ἕνεκα κάλλους ἡ φύσις ἐνήνοχε, φιλοκαλοῦσα καὶ χαίρουσα τῇ ποικιλίᾳ, καὶ λόγον ἐπειπὼν παραλογώτατον, ὡς ὁ ταὼς ἕνεκα τῆς οὐρᾶς γέγονε, διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς, ἐν τῷ περὶ πολιτείας νεανικῶς ἐπιτετίμηκε τοῖς ταὼς τρέφουσι καὶ ἀηδόνας, ὥσπερ ἀντινομοθετῶν τῷ τοῦ κόσμου νομοθέτῃ, καὶ τῆς φύσεως καταγελῶν φιλοκαλούσης περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ζώων, οἷς ὁ σοφὸς ἐν τῇ πόλει τόπον οὐ δίδωσι.

Nam praeter haec duo qua tandem mortalibus
Re ſit opus? almae cum telluris frugibus,
Tum quae ſitim ſalubris lympha ſubleuet:

paululum progreſſus Diogenem laudat, qui in publico maſturbaſſet, dixiſſetque adſtantibus: Vtinam liceret, ſic etiam famem, attrito ventre, pellere. Quam autem rationem hoc habet, ſimul et eum laudare, qui voluptatem eieciſſet, et qui voluptatis cauſa iſthaec ageret, ac eo turpitudinis progrederetur? Idem cum in opere De natura ſcripſiſſet, naturam multa animalia pulchritudinis cauſa protuliſſe, gaudentem nimirum pulchritudine et varietate: adieciſſetque alieniſſimum a ratione dictum, pauonem ob caudam eiuſque pulchritudinem eſſe creatum: rurſum in libro De republica audacter inſectatur eos, qui pauones alunt et luſcinias: tanquam contrarias legibus a conditore legum vniuerſi poſitis leges ſtatuens, ac naturam ſubſannans, quae ſtudioſe tam elegantia edidiſſet animalia, quibus ſapiens in vrbe locum non concederet.

65. ἐπεὶ τί δεῖ] Verſus Graecos integrabis ex fine libelli de audiendis poëtis. Ego totos Latine poſui. *Xylander.* Hic quoque δεῖ abeſt, vt ſupra, non modo ab Ald. et Baſ. verum etiam a Petau. Vid. not. 60.

66. ἃ

πῶς γὰρ ὐκ ἄτοπον, ἐγκαλεῖν τοῖς τρέφυσιν ἀγεννῶς, ἂν ἐπαινῇ[66] τὴν πρόνοιαν; ἐν μὲν ὖν τῷ πέμπτῳ περὶ Φύσεως, εἰπὼν, ὅτι οἱ κόρεις εὐχρήςως ἐξυπνίζυσιν ἡμᾶς, καὶ οἱ μύες ἐπιςρέφυσιν ἡμᾶς μὴ ἀμελῶς ἕκαςα τιθέναι, Φιλοκαλεῖν δὲ τὴν Φύσιν τῇ ποικιλίᾳ χαίρυσαν εἰκός ἐςι, ταῦτα κατὰ λέξιν εἴρηκε· Γένοιτο δ' ἂν μάλιςα τύτυ ἔμφασις ἐπὶ τῆς κέρκυ τῦ ταώ. ἐνταῦθα γὰρ ἐπιφαίνει, τὸ ζῶον γεγονέναι ἕνεκα τῆς κέρκυ, καὶ ὐκ ἀνάπαλιν. τῷ ἄῤῥενι[67] γινομένῳ ὕτως, ἡ θηλυδῦν ἠκολύθηκεν. ἐν δὲ τῷ περὶ πολιτείας εἰπὼν, ὅτι ἐγγὺς ἐσμὲν τῦ καὶ τὺς κοπρῶνας ζωγραφεῖν, μετ' ὀλίγον τὰ γεωργικά φησι καλλωπίζειν τινὰς ἀναδενδράσι καὶ μυῤῥίναις, καὶ ταὼς καὶ περιςερὰς τρέφυσι καὶ πέρδικας, ἵνα κακκαβίζωσιν αὐτοῖς, καὶ ἀηδόνας. ἡδέως δ' ἂν αὐτῦ πυθοίμην, τί φρονεῖ περὶ μελιττῶν καὶ μέλιτος. ἦν μὲν γὰρ ἀκόλυθον τῷ τὺς κόρεις εὐχρήςως,

deret. Qui enim non ſit abſurdum, culpari eos, qui iſta alunt, ab hoc, qui procreantem iſta laudat naturam? In quinto De natura, vbi dixit, vtiliter nos a cimicibus e ſomno excitari, et a muribus admoneri, vt in rebus locandis curam adhibeamus: naturamque gaudere pulchritudine et varietate: addit haec verba: Id maxime intelligi poteſt e cauda pauonis. Ibi innuit, pauonem eſſe factum propter caudam, non viciſſim. An ſic factum marem foemina fuiſſet ſecuta? In libro De republica cum dixiſſet, parum abeſſe, quin etiam ſterquilinia pingamus, haud multo poſt ait, quoſdam ſua rura exornare vitibus arbores ambientibus, et myrtis, ac pauones alere, et columbas, et perdices, vt ipſis caccabent, et luſcinias. Quam vellem ex ipſo audire, quid de apibus et melle ſentiret: ſcilicet enim conſequens erat, vt, ſi cimi-

66. ἃ γεννῶσαν ἐπαινεῖ] Sic caſtigabis, cum totidem literis foede legatur ἀγεννῶς, ἂν ἐπαινῇ. *Xylander.* [Petau. dat ἀγενῶς, vno Ny, et deinde ἐπαινεῖ.] F. τοῖς τρέφυσι ταὼς [vel ζῶα εὐγενῆ] ὃς ἂν ἐπαινῇ —. *Reiſ.*

67. τῷ ἄῤῥενι] Locus vitiatus. *Xylander.* F. τῷ γὰρ ἄῤῥενι γενομένῳ ὕτως ἡ θήλεια ὐκ ἠκολύθηκεν. *nam ratione formae foemella pauo mari paria non facit.* Sed deſidero vim et nexum ratiocinii. *Reiske.*

68. τέρ-

τὸ τὰς μελίττας ἀχρήστως φᾶναι γεγονέναι. εἰ δὲ ταύταις τόπον ἐν πόλει δίδωσι, διὰ τί τῶν πρὸς ἀκοὴν καὶ τέρψιν [68] ἐπιτερπῶν ἀπείργει τοὺς πολίτας; καθόλου δὲ, ὥσπερ ὁ τοὺς συνδείπνους [69] μεμφόμενος, ὅτι χρῶνται τραγήμασι, καὶ οἴνῳ, καὶ ὄψοις, τὸν δ' ἐπὶ ταῦτα κεκληκότα καὶ ταῦτα παρεσκευασμένον ἐπαινῶν, ἄτοπός ἐστιν· οὕτως ὁ τὴν μὲν πρόνοιαν ἐγκωμιάζων, ἰχθῦς καὶ ὄρνιθας καὶ μέλι καὶ οἶνον παρασκευάσασαν, ἐγκαλῶν δὲ τοῖς μὴ παραπέμπουσι ταῦτα, μηδ' ἀρκουμένοις Δήμητρος ἀκτῇ, πόμασί τε ὑδρηχόοις, (ἅπερ πάρεστι καὶ πέφυκεν ἡμᾶς τρέφειν) οὐθένα ποιεῖσθαι λόγον ἔοικε τοῦ τἀναντία λέγειν ἑαυτῷ. καὶ μὴν ἐν τῷ τῶν προτρεπτικῶν [70] εἰπὼν, ὅτι καὶ τὸ μητράσιν, ἢ θυγατράσιν, ἢ ἀδελφαῖς, συγγενέσθαι, καὶ τὸ φαγεῖν τι [71], καὶ προελθεῖν ἀπὸ λεχοῦς, ἢ θανάτου, πρὸς ἱερὸν, ἀλόγως διαβέβληται, ἐπὶ τὰ θηρία φησὶ δεῖν ἀποβλέπειν,

cimices vtiliter, apes inutiliter datas eſſe diceret. Quod ſi his locum in vrbe concedit, cur auditu iucundis et oblectationem habentibus a rebus arcet ciues? In vniuerſum autem, ſicut ineptus ſit, qui conuiuas culpans, quod vtantur bellariis, vino, obſoniis: interim laudet eum, qui ad iſta abs ſe inſtructa eos invitauerit: ſic qui Prouidentiam laudat, quae piſces, aues, mel, vinumque praebuerit, vituperans interim eos, qui iſta non repudiant, neque contenti ſunt

Telluris almae frugibus, potuque aquae,

cum adſint haec, et nos alere poſſint: eum apparet, non curare, an ſibi ipſi contradicat. Idem in exhortatoriis, rem cum matre, filia, aut ſorore habere, veſci cibis interdictis, a lecto, aut cadavere, ad rem ſacram accedere, talia eſſe pronuncians, quae nulla ratione vituperentur: reſpicere nos iubet in beſtias, nam ex

68. τέρψιν] L. ὄψιν, vel πρόσοψιν. *Reiske.*

69. ὁ τοὺς συνδείπνους μὲν μεμφόμενος. *Reiſ.*

70. ἐν τῷ τῶν προτρεπτικῶν] Deeſt numerus libri. Fuerunt autem aliquot. Et ſupra tertius citabatur, quanquam et abſolute itidem προτρεπτικός. *Xyl.*

71. καὶ τὸ φαγεῖν τι] Deeſt τῶν ἀπειρημένων, aut aliquid tale. *Xylander.* Vid. Spanhem. ad Iulian. p. 90. *Reiſ.*

72. συγγε-

καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνων γινομένοις τεκμαίρεσθαι, τὸ μηδὲν ἄτοπον, μηδὲ παρὰ φύσιν εἶναι τῶν τοιούτων. εὐκαίρως γὰρ πρὸς ταῦτα γίνεσθαι τὰς τῶν ἄλλων ζώων παραθέσεις, εἰς τὸ μήτε συγγινόμενα [72], μήτε γεννῶντα [73], μήτ' ἐναποθνήσκοντα [74] ἐν τοῖς ἱεροῖς μιαίνειν τὸ θεῖον. ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ πάλιν περὶ φύσεως λέγει, καλῶς μὲν ἀπαγορεύειν τὸν Ἡσίοδον, εἰς ποταμοὺς καὶ κρήνας οὐρεῖν· ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνεκτέον [75] εἶναι τοῦ πρὸς βωμὸν οὐρεῖν, ἢ ἀφίδρυμα θεοῦ μὴ παρεῖναι [76] πρὸς λόγον, εἰ κύνες καὶ ὄνοι τοῦτο ποιοῦσι, καὶ παιδάρια νήπια, μηδεμίαν ἐπιστροφὴν, μηδ' ἐπιλογισμὸν ἔχοντα περὶ τῶν τοιούτων. ἄτοπον μὲν οὖν τὸ ἐκεῖ μὲν εὔκαιρον εἰπεῖν τὴν τῶν ἀλόγων ζώων ἀποθηρίωσιν· ἐνταῦθα δ' ἀπόλογον [77] τοῦ κα-

ex iis posse argumenta sumi, nihil istorum vel absurdum esse, vel naturae repugnans: atque adeo tempestiue huc aliorum animalium exempla adduci, quae neque coitu, neque ortu, neque interitu suo, templum, in quo accidant ista, polluant. Rursum in quinto libro De natura ait, Recte Hesiodum interdicere, ne in fontes, aut flumina, vrinam reddamus: et multo magis cavendum esse, ne ad aram, aut simulacrum aliquod deorum meiamus: neque admittendam esse hanc rationem, fieri hoc ipsum a canibus, asinis, infantibus, sine vlla obseruatione, aut cura harum rerum. Ergo absurdum est, alias brutorum animalium ferita-

72. συγγινόμενα] scil. τοῖς τέκνοις. *Reiske.*

73. γεννῶντα] scil. ἐκ τῶν μητέρων. *Reiske.*

74. μήτε ἀποθνήσκοντα Petau.

75. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐκ ἀνεκτέον. *multo magis tolerari non oportere*, id est, multo minus ferendum esse. *Reiske.* Pro ἀνεκτέον Petau. exhibet ἀφεκτέον.

76. ἔτι δὲ μᾶλλον — καὶ μὴ παρεῖναι] δὲ et καὶ inserui, vt sententia cohaereret. *Xylander.* Distinguo et lego sic: θεοῦ. Μὴ γὰρ εἶναι, *non enim ad rem facere, non enim quidquam demonstrare id, quod animalia idem faciant. Reiske.*

77. ἀπόλογον] F. ἀπὸ. *iam vero cupiditatibus frenum laxare et veniam conciliare ex eo, quod videantur ab externis caussis coacta haec facere. Reis.*

τηναγκάσθαι δοκῦντος ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν ταῖς ὁρμαῖς ἀπόλυσιν ποϱίζειν. ἔνιοι τῶν φιλοσόφων ἐπελευστικήν τινα κίνησιν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ κατασκευάζουσιν, ἐπὶ τῶν παϱαλλακτῶν [78] μάλιστα γινομένην ἔκδηλον. ὅταν γὰϱ δυοῖν ἴσον δυναμένων καὶ ὁμοίως ἐχόντων θάτεϱον ᾖ λαβεῖν ἀνάγκη, μηδεμιᾶς αἰτίας ἐπὶ θάτεϱον ἀγούσης, τῷ μηδενὶ τοῦ ἑτέϱου διαφέϱειν, ἡ ἐπελευστικὴ δύναμις αὕτη τῆς ψυχῆς ἐπίκλισιν ἐξ αὑτῆς λαβοῦσα διέκοψε τὴν ἀποϱίαν. πρὸς τούτους ὁ Χϱύσιππος ἀντιλέγων, ὡς βιαζομένους τῷ ἐναντίῳ [79] τὴν φύσιν, ἐν πολλοῖς παϱατίθησι τὸν ἀστϱάγαλον καὶ τὸν ζυγὸν, καὶ πολλὰ τῶν μὴ δυναμένων ἄλλοτε ἄλλας λαμβάνειν [80] πτώσεις καὶ ῥοπὰς, ἄνευ τινὸς αἰτίας καὶ διαφοϱᾶς, ἢ πεϱὶ αὐτὰ πάντως, ἢ πεϱὶ τὰ ἔξωθεν, γινομένης. τὸ γὰϱ ἀναίτιον, ὅλως ἀνύπαϱκτον εἶναι καὶ τὸ [81] αὐτόματον. ἐν δὲ ταῖς πλαττομέναις ὑπ' ἐνίων καὶ λεγομέναις ταύ-

feritatem reprehendere: alias ea ad turpitudinem defendendam abuti. Sunt quidam philofophi, qui in facultate animi principe quandam extrinfecus fuperuenientem motionem ponunt: quae maxime elucefcat in rebus inter fe comparatis. Nam cum duae res obiiciuntur fimiles inter fe, eiufdemque momenti, quarum altera fit deligenda, vtcunque nulla caufa exftet, quae in alteram partem impellat, eo quod nullum fit inter eas difcrimen: tum illam fuperuenientem facultatem, inclinando animum, dubitationem iftam tollere. Contra hos dicens Chryfippus, vt qui vim naturae inferrent re contraria, crebro adducit talum et libram, multaque alia, quae non poffint aliter cadère, aut alia facere momenta, abfque caufa aliqua et difcrimine, quae aut rebus ipfis, aut earum incidant circumftantiis. Nam quod caufa careat, prorfus non effe, itemque nullum effe fortuitum: in illis autem, quas nonnulli fingant, fuperuentionibus, incur-

78. F. ἀπαϱαλλάκτων. *rebus inter fe non difcrepantibus. R.*

79. F. τῷ ἀναιτίῳ. *vt ftatuendo effectu, qui cauffa careat, naturae vim inferentes. Reif.*

80. Poft λαμβάνειν Petau. inferit καὶ.

81. F. εἶναι, ἢ καὶ τὸ αὐτόματον. *quemadmodum etiam fortuitum nullum eft. Reif.*

82. Pro

ταις ἐπελεύσεσιν αἰτίας ἀδήλȣς ὑποτρέχειν [82], καὶ λανθάνειν ἡμᾶς ἐπὶ θάτερα τὴν ὁρμὴν ἀγȣ́σας. ταῦτα μὲν ȣ̓͂ν ἐν τοῖς γνωριμωτάτοις ἐςὶ τῶν ὑπ' αὐτȣ̃ πολλάκις εἰρημένων. ἃ δὲ τȣ́τοις πάλιν αὐτὸς ἐξ ἐναντίας εἴρηκεν, ȣ̓χ ὁμοίως ȣ̔́τως ἐν μέσῳ κείμενα, δι' αὐτῶν παραθήσομαι τῶν ἐκείνȣ λέξεων. ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ τȣ̃ δικάζειν ὑποθέμενος δύο δρομεῖς ὁμȣ̃ συνεκπίπτειν ἀλλήλοις, διαπορεῖ, τί τῷ βραβευτῇ καθήκει ποιῆσαι. Πότερον (Φησὶν) ἔξεςι τὸν βραβευτὴν [83] τὸν Φοίνικα, ὁποτέρῳ βȣ́λεται, ἀποδȣ̃ναι, κἂν τύχωσιν αὐτῷ [84] συνηθέςεροι ὄντες, ὡς ἂν ἐνταῦθα τῶν αὐτȣ̃ τι χαριζόμενον τρόπον τινὰ μᾶλλον, ὡς κοινȣ̃ τȣ̃ Φοίνικος γεγονότος ἀμφοτέρων, οἱονεί τινος κλήρȣ γινομένȣ ἐνάλλως κατὰ τὴν ἐπίκλισιν, ὡς ἔτυχε δȣ̃ναι αὐτόν. λέγω δὲ ἣν ἔτυχεν ἐπίκλισιν, οἵα γίνεται, ὅταν, δυεῖν προκειμένων δραχμῶν ὁμοίων κατὰ τὰ λοιπά, ἐπὶ τὴν ἑτέραν ἐπικλίναντες λαμβάνωμεν αὐτήν. ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ [85] περὶ

incurrere caufas obfcuras, quae, nobis non animaduertentibus, voluntatem in alteram partem vt inclinet percellant. Atque hoc quidem ex eorum eft numero, quae ab eo aliquoties dicta fuiffe notiffimum eft. Quae autem his aduerfa dixit, cum non aeque fint in medio pofita, ipfis adeo verbis ego proponam. In libro De difceptandis controuerfiis, ponens hoc, duos curfores fimul metam attingere: difquirit, quid arbitro certaminis faciundum fit. Vtrum, inquit, arbitro licet palmam dare, vtri voluerit, etiam fi eum familiari confuetudine magis attingant: vt magis videatur iam de fuo aliquid dare, quamquam palma vtriusque fit communis: perinde atque in fortitione aequali, cum datur res forte capienda, pro praefidis arbitrio. Inclinationem autem voco fortuitam: vt fi, duabus propofitis drachmis aequalibus, tamen ad aliam magis, quam ad aliam, accipiendam animus inclinat. In fexto eorum, quos De officiis fcripfit, libro, vbi

82. Pro ὑποτρέχειν Petau. dat ὑπάρχειν.

83. τῷ βραβευτῇ Turn. Vulc. et Bong.

84. Locus hic falebrofus et vitiis librariorum inquinatus, quibus eluendis par non fum. *Reiske*.

85. ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ Turn. Vulc. et Bong.

καθήκοντος, εἶναί τινα φήσας πράγματα μὴ πάνυ πολλῆς ἄξια ὄντα πραγματείας, μηδὲ προσοχῆς, ἀφιέναι περὶ ταῦτα τῇ ὡς ἔτυχεν ἐπικλίσει τῆς διανοίας οἴεται δεῖν τὴν αἵρεσιν ἀποκληρώσαντας· Οἷον (φησὶν) ἡ τῶν [86] δοκιμαζόντων τάσδε τινὰς δραχμὰς δύο, ἐπὶ τοσόνδε, οἱ μὲν τήνδε, οἱ δὲ τήνδε φαῖεν εἶναι· καλὴν δὲ οὐδεμίαν αὐτῶν [87] λαβεῖν· τηνικαῦτα ἀφέντα [88] τὸ ἐπιπλεῖον ἐπιζητεῖν, ἣν ἔτυχε ληψόμεθα κατ᾽ ἄλλον τινὰ [89], ἀποκληρώσαντες αὐτὰ ἔλεγε [90], καὶ ἔτι μάλιστα τὴν μοχθηρὰν ληψόμεθα αὐτῶν. ἐν τούτοις γὰρ ἀποκλήρωσις, καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπικλῖνον τῆς διανοίας, τὸ ἄνευ πάσης αἰτίας εἰσάγει τῶν διαφορῶν [91] λῆψιν. Ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῆς διαλεκτικῆς ὑπειπών, ὅτι Πλάτων ἐσπούδασε

vbi dixit, quasdam res non magno dignas esse studio, aut attentione, existimat, iis ad sortem relegatis, debere nos optionem fortuitae animi inclinationi committere: velut (inquit) cum duae drachmae eodem pretio aestimantur: quarum hic hanc, alter alteram putet sibi accipiendam: neutram tamen cur accipiant exsistente caussa, alteram earum accipiet, omissa quaestione, vtra pluris sit: re sorti permissa, quae efficere potest, vt deteriorem sumat. Quibus ille verbis sortitionem quandam, et fortuitam animi inclinationem introducit, quae discrimina rerum absque vlla caussa constituat. In tertio De dialectica libro cum dixisset, Platonem, Aristotelem, et alios; qui hos subsecuti

86. F. οἷον, φησὶν, εἰ τραπεζιτῶν δοκιμαζόντων. *Reiske.*

87. φαῖεν εἶναι καλὴν καὶ δόκιμον, διαφέρειν δὲ οὐδεμίαν αὐτῶν λαβεῖν. *exempli caussa, si foeneratores, probantes drachmas has duas, tantisper pronuntiarent, esse quidem ambas probas et formosas, at vtram earum sumas, nil differre. Reiske.*

88. ἀφέντες. *Reiske.*

89. Sic distinguo et lego: ληψόμεθα. κατ᾽ ἄλλον τινὰ τόπον ἀποκληρώσαντες. *Reiske.*

90. Post ἔλεγε quaedam desunt. *Reiske.*

91. καὶ τὸ ὡς ἔτυχεν ἐπικλῖνον τῆς διανοίας, τὴν ἄνευ πάσης αἰτίας εἰσάγει τῶν ἀδιαφόρων λῆψιν. Nam in illis vocabulis iactandis, Ἀποκλήρωσις et τὸ ὡς ἔτυχεν ἐπικλῖνον τῆς διανοίας, *testatum fecit, se statuere et in philosophiam immittere optionem rei nullam ob caussam. Reis.*

92. μὲν

περὶ τὴν διαλεκτικὴν, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ ἀπὸ τούτων ἄχρι Πολέμωνος καὶ Στράτωνος· μάλιστα δὲ Σωκράτης· καὶ ἐπιφωνήσας, ὅτι καὶ συνεξαμαρτάνειν ἄν τις θελήσειε τούτοις τοσούτοις καὶ τοιούτοις οὖσιν, ἐπιφέρει κατὰ λέξιν· Εἰ μὲν γὰρ ἐκ παρέργου περὶ αὐτῶν εἰρήκεσαν, τάχ' ἄν τις διέσυρε τὸν τόπον τοῦτον. οὕτω δ' αὐτῶν ἐπιμελῶς εἰρηκότων, ὡς, ἐν ταῖς μεγίσταις δυνάμεσι καὶ ἀναγκαιοτάταις αὐτῆς οὔσης, οὐ πιθανὸν ἐπὶ τοσοῦτον διαμαρτάνειν αὐτοὺς ἐν τοῖς ὅλοις ὄντας, οἵους ὑπονοοῦμεν. τί οὖν σὺ (φήσαι τις ἂν) αὐτὸς ἀνδράσι τοιούτοις καὶ τοσούτοις οὐδέποτε παύσῃ μαχόμενος, οὐδ' ἐλέγχων, ὡς νομίζεις ἐν τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις διαμαρτάνοντας; οὐ γὰρ δή που περὶ μὲν [92] διαλεκτικῆς ἐσπουδασμένως ἔγραψαν [93], περὶ δ' ἀρχῆς καὶ τέλους καὶ θεῶν καὶ δικαιοσύνης, ἐκ παρέργου, καὶ παίζοντες, ἐν οἷς τυφλὸν αὐτῶν ἀποκαλεῖς τὸν λόγον, καὶ μαχόμενον αὐτῷ, καὶ μυρίας ἄλλας ἁμαρτίας ἔχοντα. Τὴν ἐπιχαιρεκακίαν ὅπου μὲν ἀνύπαρκτον εἶναί φησιν. ἐπεὶ τῶν μὲν ἀστείων [94]

cuti essent vsque ad Polemonem et Stratonem, dialecticae operam dedisse: maxime autem Socratem: idque acclamasset, Velle se etiam errare cum talibus tantisque viris: haec verba subiungit: Nam si obiter et extra propositum hunc locum tractauissent, poterat aliquis fortasse eos traducere: cum autem ita accurate istam rem egerint, vt qui eam inter facultates potissimas maximeque necessarias haberent: non est probabile, eos tantum a vero aberrasse, quantum suspicamur. Diceret vero aliquis: Cur tu nullum facis, Chrysippe, finem, talibus tantisque viris aduersandi, eosque reprehendendi, dum eos putas in summis ac totam rem continentibus rebus errasse? Non enim arbitror, eos de dialectica studio operaque adhibitis scripsisse? de principio, fine, diis, et iustitia, dicis duntaxat gratia, atque ioci: in quibus tu eorum rationem coecam, et sibi ipsi repugnantem, multisque aliis erroribus contaminatam asseris esse. Gaudium, quod de malis alienis percipiatur, quodam loco dicit nusquam exstare: neminem enim omnino hominum elegantium vnquam

92. μὲν abest a Petau. Ald. et Bas.

93. ἔγραψαν ἄν. Reiske.

94. τῶν μὲν ἀστείων] Prodit hic

οὐδεὶς ἐπ' ἀλλοτρίοις κακοῖς χαίρει τοπαράπαν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ ἀγαθοῦ τὸν φθόνον ἐξηγησάμενος, ὅτι λύπη ἐστὶν ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς, ὡς δήποτε βουλομένων ταπεινοῦν τοὺς πλησίον, ὅπως ὑπερέχωσιν αὐτοὶ, συνάπτει τὴν ἐπιχαιρεκακίαν· Ταύτης δὲ συνεχὴς ἡ ἐπιχαιρεκακία γίνεται, ταπεινοὺς βουλομένων εἶναι τοὺς πλησίον διὰ τὰς ὁμοίας αἰτίας, καθ' ἑτέρας δὲ φυσικὰς φορὰς ἐκτρεπομένων [95], ὁ ἔλεος γίνεται. δῆλος γάρ ἐστιν ἐνταῦθα τὴν ἐπιχαιρεκακίαν ὑπαρκτὴν, ὥσπερ φθόνον καὶ τὸν ἔλεον, ἀπολιπὼν, ἣν ἐν ἑτέροις ἀνύπαρκτον εἶναί φησιν, ὥσπερ τὴν μισοπονηρίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν, ἐν πολλοῖς εἰρηκὼς, ὅτι παρὰ τὸν πλείονα χρόνον οὐδὲν μᾶλλον εὐδαιμονοῦσιν, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ἐπίσης τοῖς τὸν ἀμερῆ χρόνον εὐδαιμονίας μετασχοῦσιν ἐν πολλοῖς [96], πάλιν εἴρηκεν, ὡς οὐδὲ τὸν δάκτυλον καθήκει προτεῖναι χάριν

vnquam gauifurum propter aliena mala. Sed in fecundo libro De bono, cum expofuiffet, inuidiam effe dolorem conceptum de alius rebus fecundis: fcilicet quod inuidi cuperent proximum deprimere, vt ipfi excellerent: annectit illam de malis aliorum conceptam laetitiam: ita inquiens: Huic continuo adhaeret laetitia ex aliorum malis petita, in eorum animis, qui proximum volunt deiectum. Similibus vero e caufis, aliis tamen naturalibus motibus animo agitato, nafcitur mifericordia. Certe hinc liquet, eum, vt inuidiam et mifericordiam, ita etiam gaudium illud de alienis malis, putaffe exftare: quod alio loco negauerat, vt etiam de malorum odio et turpis lucri cupiditate. Temporis incremento cum multis in locis dixiffet non augeri felicitatem: fed perinde felices effe, qui momento temporis, et qui longo tempore fuiffent beati: rurfum faepenumero hoc afferuit,* ob momentaneam fapientiam ne digitum quidem effe exferendum, quae

μὲν, deeffe alterum membrum τῶν δὲ φαύλων .... fed quale fuerit Chryfippi, non perfpicio. *Reiske.*

95. ἐντρεπομένων. *quum pudore et recogitatione fimilis nobifcum eorum naturae, incertaeque ad futurum noftrae fortis in nofmet vertimur, et nos affici fentimus. Reiske.*

96. Comma ante ἐν πολλοῖς retrahendum. *multis aliis rurfus in locis affirmat. Reiske.*

97. καθ&-

ἀμεριαίας Φρονήσεως, καθάπερ ἀςραπῆς [97] διϊπταμένης. ἀρκέσει δὲ παραθεῖναι τὰ ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἠθικῶν ζητημάτων ὑπ' αὐτȣ̃ γεγραμμένα περὶ τȣ́των. ὑπειπὼν γὰρ, ὡς ȣ̎τε πᾶν ἀγαθὸν ἐπίσης εἰς χαρὰν πίπτει, ȣ̎τε πᾶν κατόρθωμα εἰς σεμνολογίαν, ἐπενήνοχε ταῦτα· Καὶ γὰρ, εἰ μόνον μέλλοι ἀμερῆ χρόνον, ἢ τὸν ἔσχατον, ἕξειν Φρόνησιν, ȣ̓δ' ἂν τὸν δάκτυλον καθήκει ἐκτεῖναι ἕνεκα τῆς ȣ̔́τω παρεσομένης Φρονήσεως, καίπερ παρὰ τὸν πλείονα χρόνον ȣ̓δὲν μᾶλλον εὐδαιμονȣ́ντων, ȣ̓δὲ τῆς ἀϊδίȣ εὐδαιμονίας αἱρετωτέρας γενομένης παρὰ τὴν ἀμεριαίαν. εἰ μὲν ȣ̓̃ν τὴν Φρόνησιν ἡγεῖτο ποιητικὸν εἶναι τῆς εὐδαιμονίας τὸ [98] ἀγαθὸν, ὥσπερ ὁ Ἐπίκȣρος, αὐτῆς ἔδει μόνον τῆς ἀτοπίας καὶ παραδοξολογίας ἐπιλαμβάνεσθαι τȣ̃ δόγματος· ἐπεὶ δὲ ἡ Φρόνησις ȣ̓χ ἕτερόν ἐςι τῆς εὐδαιμονίας καθ' αὑτὸ [99], ἀλλ' εὐδαιμονία, πῶς ȣ̓ μάχεται τὸ λέγειν, ἐπίσης μὲν αἱρετὴν εἶναι τὴν ἀμεριαίαν εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν ἀΐδιον, μηδενὸς δ' ἀξίαν

quae fulguris in morem transuolaret. Satis erit hic ea ponere ipsius verba, quibus vsus est in sexto Moralium quaestionum. Cum enim scripsisset: Neque omnia bona ex aequo in laetitiam incidere, neque omnibus perinde perfectis officiis gloriationem comitari: isthaec infert: Nam si tantum puncto temporis, aut sub finem vitae, erat habiturus sapientiam: equidem ne digitus quidem extendendus fuerit ob sic fruendam sapientiam: vtcunque longius tempus nihil addat felicitati, neque beatitudo sempiterna magis sit expetenda, quam quae punctum temporis duret. Sane si sapientiam censuit esse tale bonum, quod vim efficiendae felicitatis haberet, sicut visum fuit Epicuro: tantum reprehendenda fuit absurditas et a communi opinione discrepantia huius placiti. Sed quoniam prudentia per se nihil differt a felicitate, estque ipsa adeo felicitas: quomodo non pugnant haec: felicitatem vnius scrupuli aequalem esse sempiternae, et momentaneam felicitatem nullius esse momenti?

97. καθάπερ ἀςραπὴ, scil. διΐπταται. *Reis.*
98. τὸ delend. *Reis.*
99. κατ' αὐτόν. *iuxta Chrysippum. Reis.*

τὴν ἀμεριαίαν; Τὰς ἀρετάς φησιν ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, οὐ μόνον τῷ τὴν μίαν ἔχοντα, πάσας ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸν κατὰ μίαν ὁτιοῦν ἐνεργοῦντα, κατὰ πάσας ἐνεργεῖν· οὔτ' ἄνδρα φασὶ τέλειον εἶναι, τὸν μὴ πάσας ἔχοντα τὰς ἀρετάς, οὔτε πρᾶξιν τελείαν, ἥτις οὐ κατὰ πάσας πράττεται τὰς ἀρετάς. ἀλλὰ μὴν ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἠθικῶν ζητημάτων ὁ Χρύσιππος οὐκ ἀεί φησὶν ἀνδρίζεσθαι τὸν ἀστεῖον, οὐδὲ δειλαίνειν τὸν φαῦλον, ὡς δέον ἐν [200] φαντασίαις ἐπιφερομένων τινῶν, τὸν μὲν ἐμμένειν τοῖς κρίμασι, τὸν δ' ἀφίστασθαι. πιθανὸν δέ φησι μηδ' ἀκολασταίνειν ἀεὶ τὸν φαῦλον. εἴπερ οὖν τὸ ἀνδρίζεσθαι τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον ἀνδρείᾳ χρῆσθαι, καὶ τὸ δειλαίνειν, οἷον δειλίᾳ χρῆσθαι, μαχόμενα λέγουσι, λέγοντες, κατὰ πάσας μὲν ἅμα τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας ἐνεργεῖν τὸν ἔχοντα, μὴ ἀεὶ δὲ τὸν ἀνδρεῖον [1] ἀνδρίζεσθαι, μηδὲ δειλαίνειν τὸν φαῦλον. Τὴν ῥητορικὴν ὁρίζεται τέχνην, περὶ κόσμου [2] καὶ εἰρημέ-

menti? Virtutes ſeſe inuicem conſequi Chryſippus docet: non modo vt vna praeditus habeat omnes: ſed quod ſecundum vnam agens, ſecundum omnes agat: et neque virum ait perfectum eum, in quo non ſint omnes virtutes: neque actionem perfectam, in quam non omnes concurrant virtutes. At vero in ſexto Moralium quaeſtionum ait, ſcitum hominem non ſemper agere fortiter, neque vitioſum ſemper timide: vſu venire enim, vt, quibuſdam viſis oblatis, alter perſiſtat in iudicio, alter non perſiſtat. Aitque, etiam hoc probabile eſſe, vitioſum non ſemper indulgere libidini. Siquidem ergo fortiter agere eſt tale, quale vti fortitudine, et timide agere, tale, quale metui obſequi: pugnantia dicunt, ſimul dicentes, ſecundum omnes virtutes, omniaue vitia praeditum alterutro horum agere, et tamen fortem non ſemper fortiter, timidum non ſemper timide agere. Rhetoricam definit artem in ornatu et ordine oratio-

200. ἐν delend. aut cum ταῖς mutandum. *Reiske.*

1. τὸν ἀστεῖον Turn. Vulc. et Bong.

2. περὶ κόσμον legi, non patrio caſu. *Xylander.*

νȣ[3] λόγȣ τάξιν. ἔτι δ' ἐν τῷ πρώτῳ ταῦτα γέγραφεν· Οὐ μόνον δὲ τȣ͂ ἐλευθερίȣ καὶ ἀφελȣ͂ς κόσμȣ ὁ͂ εἶν οἴομαι ἐπιστρέφεσθαι κἀπὶ τῶν λόγων, ῷ[4], καὶ τῶν οἰκείων ὑποκρίσεων κατὰ τὰς ἐπιβαλλȣ́σας τάσεις[5] τῆς φωνῆς, καὶ σχηματισμȣ̀ς τȣ͂ τε προσώπȣ καὶ τῶν χειρῶν. ȣ̔́τω δέ τις φιλότιμος ἐνταῦθα καὶ περιττὸς[6] γενόμενος, πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ περὶ τῆς τῶν φωνηέντων συγκρȣ́σεως ὑπειπών· Οὐ μόνον (φησὶ) ταῦτα παρετέον τȣ͂ βελτίονος ἐχομένȣς, ἀλλὰ καὶ ποιὰς ἀσαφείας καὶ ἐλλείψεις, καὶ νὴ Δία σολοικισμȣ̀ς, ἐφ' οἷς ἄλλοι ἂν αἰσχυνθείησαν ȣ̓κ ὀλίγοι. τὸ δὴ ποτὲ μὲν ἄχρι χειρῶν καὶ στόματος εὐπρεπείας ἐπιχωρεῖν τοῖς λέγȣσιν ἐν κόσμῳ τὸν λόγον διατίθεσθαι· ποτὲ δὲ, μήτ' ἐλλείψεων ἐπιστρέφεσθαι καὶ ἀσαφειῶν, μήτε σολοικίζοντας αἰσχύνεσθαι, τελέως, ὅ τι ἂν ἐπέλθῃ[7], λέγοντός

orationis verſantem. Rurſum in primo libro haec ſcripſit: Non ſolum autem liberalis et ſimplicis cultus ornatuſque orationis cura eſt habenda: ſed etiam actionis congruentis, decentiſque pro ſtatu cauſae conformationis vocis, geſtus, vultus, ac manuum. Ille idem, qui hic ita accuratus et ſubtilis eſſe voluit, in eodem libro De conflictu vocalium locutus: non hunc modo negligendum ait, ac potioribus inhaerendum, ſed et obſcuritates aliquas admittendas eſſe, et defectus orationis, atque adeo ſoloeciſmos, quos alii ſibi turpes eſſe putarent. Certe modo vſque ad manuum et oris conformationem decorum obſeruandum in ornate dicendo praecipere: modo neque obſcuritatis, neque defectuum, habendam rationem, neque dedecori ſoloeciſmos habendum: eius eſt hominis, qui dicat, quidquid in buccam

3. F. κόσμȣ καὶ εἱρμȣ͂ τȣ͂ λόγȣ. vel περὶ κόσμον καὶ εἱρμὸν τȣ͂ λόγȣ, deleto τάξιν, quod ſcholium vocab. εἱρμὸν videtur eſſe. Subauditur autem στρεφομένην. *oratoriam eſſe artem, quae verſetur circa ornatum et ordinationem, ſeu diſpoſitionem ſermonis.* R.

4. ῷ vitioſum eſt: ſenſus ἀλλὰ requirit, et [verſ. 6.] περιττὸς, non περιττόν. *Xylander.* ῷ] L. ἀλλὰ. *Reiſ.*

5. τάσεις, *intentiones vocis. Reiſ.*

6. Pro περιττὸς dant περὶ τῶν λόγων Turn. Vulc. et Bong. περιττὸν Ald. et Baſ.

7. ὅ τι ἂν εἴπῃ] Si haec recte habent,

ἐστιν. Ἐν δὲ ταῖς Φυσικαῖς θέσεσι περὶ τῶν ἐμπειρίας καὶ ἱστορίας [8] δεομένων διακελευσάμενος τὴν ἡσυχίαν ἔχειν [9], φησί· Μήτε Πλάτωνι παραπλησίως ὑπονοήσωμεν, τὴν μὲν ὑγρὰν τροφὴν εἰς τὸν πνεύμονα φέρεσθαι, τὴν δὲ ξηρὰν εἰς τὴν κοιλίαν, μήτε ἕτερα παραπλήσια γεγονότα τούτοις διαπτώματα. δοκῶ δὴ τὸ ἐγκαλεῖν ἑτέροις, εἶτα περιπίπτειν αὐτὸν, οἷς ἐγκαλεῖ, καὶ μὴ φυλάττεσθαι, τῶν ἐναντιωμάτων μέγιστον εἶναι καὶ τῶν διαπτωμάτων αἴσχιστον. ἀλλὰ μὴν αὐτὸς τὰς διὰ δέκα ἀξιωμάτων συμπλοκὰς πλήθει φησὶν ὑπερβάλλειν ἑκατὸν μυριάδας, οὔτε δι' αὐτοῦ ζητήσας ἐπιμελῶς, οὔτε διὰ τῶν ἐμπείρων τὸ ἀληθὲς ἱστορήσας. καίτοι Πλάτων μὲν ἔχει τῶν ἰατρῶν τοὺς ἐνδοξοτάτους μαρτυροῦντας, Ἱπποκράτην, Φιλιστίωνα, Διώξιππον τὸν Ἱπποκράτειον·

cam venit. Porro in naturalibus propoſitionibus mandans quieſcere de rebus, peritiam, aut hiſtoriam, requirentibus, ait: Neque eodem, quo Plato cenſuit, modo putemus humidum alimentum in pulmonem ferri, ſiccum in ventrem: neque alios ſimiles errores probemus. Ita ſentio, ſummam ſibi repugnandi rationem, foediſſimumque errorem hunc eſſe, cum quis illud ipſum in ſe admittit, quod in aliis culpauit. Atqui ipſe ait, connexiones, quae a decem enunciatis proficiſcuntur, multitudine excedere numerum CCCCIƆƆƆƆ: cum neque ipſe id accurate indagauiſſet, neque e perito aliquo veritatem percepiſſet. Enimuero nobiliſſimi medicorum teſtimonium Platoni perhibent, Hippocrates, Philiſtio, Dioxippus Hippocraticus: et

habent, ὅ τι ἂν εἴπῃ λέγειν eſt inconſiderate loqui, quidquid in buccam venerit, nulla repugnantiae, aut conſtantiae, habita ratione. Ego tamen loco verbi εἴπῃ puto ſcribi debuiſſe ἐπέλθῃ. *Xylander.* ἐπέλθῃ] Hoc Xylandro debetur. In Edit. Baſil. eſt εἴπῃ. vnde debebat effici ἐπίῃ. *Reiſ.*

8. ἱστορίας] id eſt πεύσεως. *in iis rebus, quos aut vſu ſuo docendus quiſque eſt, aut, vt ab aliis percunctando diſcat, neceſſe habet.* V. vſ. 11. *Reiſ.*

9. τὴν ἡσυχίαν ἔχειν idem eſt, atque ἐπέχειν, *iudicium ſuſpendere, neque coniecturis vti, id quod Plato fecit tum, quum aſſereret, alimenta — Reiſ.*

10. γεγο-

καὶ τῶν ποιητῶν Εὐριπίδην, Ἀλκαῖον, Εὔπολιν, Ἐρατοσθένην, λέγοντας, ὅτι τὸ ποτὸν διὰ τοῦ πνεύμονος διέξεισι. Χρύσιππον δὲ πάντες ἐλέγχουσιν οἱ ἀριθμητικοί· ὧν καὶ Ἵππαρχός ἐστιν, ἀποδεικνύων τὸ διάπτωμα τοῦ λογισμοῦ παμμέγεθες αὐτῷ γεγονότος[10]· εἴγε τὸ μὲν καταφατικὸν ποιεῖ συμπεπλεγμένων ἀξιωμάτων μυριάδας δέκα, καὶ πρὸς ταύταις, τρισχίλια τεσσαρακονταεννέα, τὸ δ' ἀποφατικὸν, ἐννακόσια πεντηκονταδύο, πρὸς τριάκοντα καὶ μιᾷ μυριάσι. τῶν πρεσβυτέρων τινὲς, ἃ τῷ τὸν ὀξίνην ἔχοντι συνέβαινε, μήτε ὡς ὄξος ἀποδόσθαι δυναμένῳ, μήτε ὡς οἶνον, ἔφασαν τῷ Ζήνωνι συμβαίνειν. τὸ γὰρ προηγμένον αὐτῷ, μήτε ὡς ἀγαθὸν, μήτε ὡς διάφορον[11] ἔχειν διάθεσιν[12]. ἀλλ' ὁ Χρύσιππος ἔτι μᾶλλον τὸ πρᾶγμα δυσδιάθετον[13] πεποίηκεν. ὁτὲ μὲν γάρ φησι μαίνεσθαι τοὺς τὸν πλοῦτον, καὶ τὴν ὑγίειαν, καὶ τὴν ἀπόνοιαν[14], καὶ τὴν ὁλοκληρίαν

et de poëtis Euripides, Alcaeus, Eupolis, Eratosthenes: qui omnes dicunt, potum per pulmones transire. At Chrysippum omnes refellunt arithmetici, interque eos Hipparchus demonstrat, errorem istius in ratiocinatione esse ingentem: siquidem affirmatio facit connexas enunciationes CCCIↃↃↃ CIↃCIↃCIↃIL: negatio CCCXCIↃ IↃCCCCLII. Vetustiorum quidam id, quod euenit ei, qui acidum vinum habuit, (nempe vt neque pro aceto id vendere, neque vt vinum posset) Zenoni dixerunt accidisse, cum praepositum, seu praecipuum, quod appellabat, neque boni, neque contrarii bono, vim de ipsius sententia haberet. Sed Chrysippus rem adhuc magis inexplicabilem redegit. Aliquando enim insanire eos dicit, qui diuitias, sanitatem, indolentiam, incolumitatem

10. γεγονός. *Reis.*

11. ἀδιάφορον. *Salmas.*

12. ἔχειν διάθεσιν] *distrahi, venditari nequire neque pro bono, neque pro eiusmodi re, quam sic, vel aliter, esse intersit. Reis.*

13. μᾶλλον δυσδιάθετον] *multo difficilius vendibilem*, quae minus queat discentibus tradi et commendari. *Reis.*

14. ἀπονίαν. *Reis.*

15. ἐν

τȢ σώματος μηδενὶ [15] ποιȢμένȢς, μηδ' ἀντεχομένȢς τῶν τοιȢ́των, καὶ παραθέμενος τὰ τȢ̃ Ἡσιόδȣ· Ἐργάζευ, Πέρση, δῖον γένος· ἐπιπεφώνηκεν, ὅτι τἀναντία παραινεῖν, μανικόν ἐςι, τὸ μὴ ἐργάζȣ, Πέρση, δῖον γένος. καὶ τὸν μὲν σοφὸν ἐν τοῖς περὶ βίων, καὶ βασιλεῦσι συνέσεσθαι φησὶν ἕνεκα χρηματισμȣ̃, καὶ σοφιςεύσειν ἐπ' ἀργυρίῳ, παρ' ὧν μὲν προλαμβάνοντα, πρὸς ȣ̃ς δὲ συντιθέμενον τῶν μαθητῶν. ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ τȢ̃ καθήκοντος, καὶ κυβιςήσειν τρὶς, ἐπὶ τȢ̃το [16] λαβόντα τάλαντον. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ περὶ ἀγαθῶν τρόπον τινὰ συγχωρεῖ καὶ δίδωσι τοῖς βȢλομένοις τὰ προηγμένα καλεῖν ἀγαθὰ, καὶ κακὰ τἀναντία, ταύταις ταῖς λέξεσιν· Εἴ τις βȢ́λεται κατὰ τὰς τοιαύτας παραλλαγὰς, τὸ μὲν ἀγαθὸν αὐτῷ λέγειν, τὸ δὲ κακὸν, ἐπὶ ταῦτα [17] φερόμενος τὰ πράγματα, καὶ μὴ ἄλλως ἀποπλανώμενος,

tem corporis pro nihilo ducant, neque iis parandis ſint intenti: cumque adduxiſſet Heſiodeum illud:

Fac opus, o Perſa, diuum genus: —

furioſum ait eſſe, ſi quis accinat:

— *diis prognate omnem fuge Perſa laborem.*

Idem in libris, quos inſcripſit De vitis, rei faciendae cauſa tradit ſapientem cum regibus victurum, ſophiſticam docturum mercedis gratia, ita vt ab aliis diſcipulis eam praecipiat, ab aliis ex pacto accipiat. In ſeptimo De officiis libro, etiam ter ſaltaturum capite ad terram dato ſapientem ait, talento mercedis loco propoſito. In primo De bonis libro, quodammodo concedit hoc et largitur volentibus, vt praecipua iſta boni, contraria mali vocabulo afficiant. Pono ipſius verba: Si quis hac vocum permutatione vti volet, et aliud ſibi bonum dicere, aliud malum: malum autem in omnes res inferat, et non alio euagetur: eum, quod

15. ἐν μηδενὶ, ſcil. λόγῳ. *Reiſ.*

16. ἐπὶ τȢ́τῳ. *eius rei cauſſa. Reiske.*

17. In Edit. Baſil. eſt τὸ δὲ, κακὸν. τὸ δὲ κακὸν ἐπὶ ταῦτα φερόμενος. Vnde efficio ſic: τὸ μὲν ἀγαθὸν αὐτῷ λέγειν ἀγαθὸν, τὸ δὲ κακὸν αὐτῷ, κακὸν, ἐπ' αὐτὰ φερόμενος — *Reiſ.*

ἐν μὲν τοῖς σημαινομένοις ȣ̓ διαπίπτοντα αὐτȣ̃, τὰ δ' ἄλλως [18] ϛοχαζομένȣ τῆς κατὰ τὰς ὀνομασίας συνηθείας. ȣ̃τω δὲ τὸ προηγμένον τῷ ἀγαθῷ συναγαγὼν ἐγγὺς ἐνταῦθα καὶ συμμίξας, ἐν ἑτέροις πάλιν ȣ̓δὲν εἶναί φησι τȣ́των καθόλȣ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἀποσπᾶν τὸν λόγον ἡμᾶς καὶ ἀποϛρέφειν ἁπάντων τῶν τοιȣ́των· ταῦτα γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τȣ̃ προτρέπεσθαι γέγραφεν. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ φύσεως μακαρίζεσθαί φησιν ἐνίȣς βασιλεύοντας καὶ πλȣτȣ̃ντας, ὅμοιον, εἰ χρυσαῖς ἀμίσι χρώμενοι καὶ χρυσοῖς κρασπέδοις ἐμακαρίζοντο. τῷ δ' ἀγαθῷ τὸ τὴν ȣ̓σίαν ἀποβαλεῖν, οἱονεὶ δραχμὴν ἀποβαλεῖν [19], καὶ τὸ νοσῆσαι [20], οἷον προσκόψαι. διὸ τῶν ἐναντιωμάτων τȣ́των ȣ̓ μόνον τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόνοιαν, ἀναπέπληκεν. ἡ μὲν γὰρ ἀρετὴ μικρολόγος ἐσχάτως φανεῖται καὶ ἀνόητος περὶ ταῦτα πραγματευο-

quod ad ſignificationes vocabulorum attineat, ab ipſo non diſſentire, ſed tantum ſectari communem appellationum vſurpationem. Hoc pacto cum admodum propinquum bono conſtituiſſet praepoſitum, ac cum eo quaſi miſcuiſſet: alio rurſum loco dicit, nihil eorum ad nos attinere, iubetque rationem ab his omnibus auertere. Haec enim in primo De exhortatione libro ſcribit. In tertio De natura libro beatos praedicari ait quoſdam reges, aut opulentos, non alia ratione, quam ſi eorum fortunas laudares, quod laſanis vterentur et fimbriis aureis: item, viro bono perinde eſſe, ſi ſua omnia amittat bona, ac ſi drachmam perdidiſſet: ſi aegrotaret, ac ſi pedem alicubi impegiſſet. Atque idcirco huiuſmodi repugnantiis non virtutem modo, ſed etiam prouidentiam, oppleuit. Virtus enim extreme ſordida videbitur, et indignis quaeſtibus dedita ſimul, atque ſtolida, quae in hiſce rebus

18. F. ἀποπλανώμενος φαίνεται, ἐν μὲν τοῖς σημαινομένοις ȣ̓ διαπίπτοντος αὐτȣ̃, τὰ δ' ἄλλα κακῶς ϛοχαζομένȣ. *Reiske.*

19. ἀποβαλεῖν] ἐκβαλεῖν. *Salm.*

20. καὶ τὸ νοσῆσαι] Legebatur νοῆσαι. [νοῆσαι ſcil. dant Petau. Ald. et Baſ.] Sed hoc voluit Chryſippus, virtute praeditis magna mala iuxta minimis tolerari. Itaque cum amiſſioni totius rei perditionem drachmae opponat, intelligere autem malum non ſit: ſenſi, eum offenſioni leuiculae morbum oppoſuiſſe. *Xylander.*

21. πλεῖν

μένη, καὶ τέτων ἕνεκα πλεῖν εἰς Βόσπορον [21] κελεύεσα καὶ κυβιςᾶν τὸν σοφόν. ὁ δὲ Ζεὺς γελοῖος, εἰ κτήσιος χαίρει καὶ ἐπικάρπιος καὶ χαριδότης προσαγορευόμενος, ὅτι δηλαδὴ χρυσᾶς ἀμίδας καὶ χρυσᾶ κράσπεδα χαρίζεται τοῖς φαύλοις, τοῖς δ' ἀγαθοῖς ἄξια δραχμῆς, ὅταν πλέσιοι γένωνται κατὰ τὴν τῦ Διὸς πρόνοιαν. ἔτι δὲ γελοιότερος ὁ Ἀπόλλων, εἰ περὶ χρυσῶν κρασπέδων καὶ ἀμίδων κάθηται θεμιςεύων, καὶ περὶ προσκομμάτων ἀπολύσεως. ἔτι δὲ μᾶλλον τῇ ἀποδείξει τὸ ἐναντίωμα ποιῦσι φανερώτερον. ᾧ γάρ ἐςιν εὖ χρήσασθαι καὶ κακῶς, τῦτό φασι μήτ' ἀγαθὸν εἶναι, μήτε κακόν. πλέτῳ δὲ καὶ ὑγιείᾳ καὶ ῥώμῃ σώματος κακῶς χρῶνται πάντες οἱ ἀνόητοι. διόπερ ὐδέν ἐςι τέτων ἀγαθόν. εἴπερ ὖν ὁ θεὸς ἀρετὴν μὲν ὐ δίδωσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετόν ἐςι, πλῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν, ὐκ εὖ χρησομένοις δίδωσιν, ἀλλὰ κακῶς, τυτέςι βλαβερῶς καὶ αἰσχρῶς καὶ ὀλεθρίως. καίτοι εἰ μὲν δύνανται τὴν ἀρετὴν παρέχειν οἱ θεοί, ὐκ εἰσὶ χρη-

rebus sese occupet, earumque causa imperet sapienti, vt in Bosporum nauiget, aut in caput praeceps saltet. Ridiculus vero Iupiter, qui se a largitione Ctesium, Epicarpium, et Charidotam velit cognominari: scilicet quia aureas matellas et aureas fimbrias vitiosis dono det: bonis autem ea, quae vno sint aestimanda denario, vbi Iouis prouidentia ditati fuerint. Magis etiam ridiculus Apollo, qui desideat oracula edens de aureis matulis et fimbriis, et de offensi pedis restitutione. Repugnantiam porro demonstratione sua magis detegunt. Nam quo quis vel bene, vel male, vti possit, id aiunt neque bonum esse, neque malum: diuitiis, sanitate, robore corporis male vti fatuos: horum ergo nihil esse bonum. Ergo si deus virtutem non det hominibus, sed bonum vltro expeti ab eo possit: diuitias autem et bonam valetudinem sine virtute det: non bene vsuris dabit vtique, sed male: hoc est damnose, turpiter, perniciose. Sed enim, si dii possunt virtutem largiri, neque hoc faciunt: boni, aut

21. πλεῖν εἰς Βόσπορον] Ad Leuconem puta, quem Chrysippus mirifice laudabat. *Reis.*

22. μηδὲ-

σοὶ, μὴ παρέχοντες· εἰ δὲ μὴ δύνανται ποιεῖν ἀγαθοὺς, οὐδ' ὠφελεῖν δύνανται, μηδενός τε [22] τῶν ἄλλων ὄντος ἀγαθοῦ, μηδ' ὠφελίμου. τὸ δὲ τοὺς θεοὺς [23] ἄλλως γενομένους ἀγαθοὺς κρίνειν κατ' ἀρχὴν [24], ἢ ἰσχὺν, οὐδέν ἐστι. καὶ γὰρ τοὺς κακοὺς οἱ ἀγαθοὶ κρίνουσι κατ' ἀρετὴν καὶ ἰσχὺν, ὥστε μηδὲν μᾶλλον ὠφελεῖν, ἢ ὠφελεῖσθαι, αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. καὶ μὴν οὔτ' αὐτὸν ὁ Χρύσιππος ἀποφαίνει σπουδαῖον, οὔτε τινὰ τῶν αὐτοῦ γνωρίμων, ἢ καθηγεμόνων. τί οὖν περὶ τῶν ἄλλων φρονοῦσιν, ἢ ταῦτα [25], ἅπερ λέγουσι; μαίνεσθαι πάντας, ἀφραίνειν, ἀνοσίους εἶναι, παρανόμους, ἐπ' ἄκρον ἥκειν δυστυχίας, κακοδαιμονίας ἁπάσης. εἶτα προνοίᾳ θεῶν διοικεῖσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς οὕτως ἀθλίως πράττοντας; εἰ γοῦν οἱ θεοὶ μεταβαλλόμενοι βλάπτειν ἐθέλοιεν ἡμᾶς καὶ κακοῦν, καὶ διαστρέφειν καὶ προσεπιτρίβειν, οὐκ ἂν δύναιντο διαθεῖναι χεῖρον, ἢ νῦν ἔχομεν, ὡς Χρύσιππος ἀποφαίνει, μήτε

aut benigni non ſunt, ſi id non faciunt. Si bonos facere non poſſunt, ne prodeſſe quidem queunt: cum extra virtutem nihil bonum ſit, nihil vtile. Nam hoc quidem nihil eſt, eos, qui alias boni facti ſunt, iudicare ſecundum virtutem et vires: cum malos etiam boni eodem modo iudicent: vt non magis commodent dii hominibus, quam ab his commodum percipiant. Iam neque ſe ipſum Chryſippus, neque vllum ſuorum, vel diſcipulorum, vel magiſtrorum, profitetur probum ac virtute praeditum eſſe. Quid ergo putas eos de aliis ſentire, niſi id, quod dicunt: Inſanire omnes, furere, impios eſſe, flagitioſos, extreme infelices atque miſeros. Cum his compara, quod res noſtras diuina gubernari prouidentia aiunt. Neque interim ignorant, nos in iis eſſe malis, vt ipſi dii, ſi, mutata ſententia, vellent nobis maleſacere, ac peruertere, adeoque peſſundare nos ſtatuiſſent: nihil poſſent noſtris adiicere miſeriis, cum nihil malis et miſeriae

22. μηδενός γε τῶν — *Reiſ.*

23. θεοὺς abeſt a Petau. Ald. et Baſ.

24. Pro ἀρχὴν Petau. dat ἀρετήν.

25. φρονοῦσιν, εἰ ἀληθῆ ταῦτα, ἅπερ λ. *ſi vera ſunt, quae crepant. Reiſ.*

26. κα-

κακίας ὑπερβολὴν ἀπολείπειν, μήτε κακοδαιμονίας τὸν βίον. ὥστ', εἰ λάβοι φωνὴν, εἰπεῖν ἂν αὐτὸν τὰ τοῦ Ἡρακλέους· Γέμω κακῶν δὴ, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπου [26] τεθῇ. τίνας οὖν ἄν τις εὕροι μαχομένας μᾶλλον ἀλλήλαις ἀποφάσεις τῆς περὶ θεῶν Χρυσίππου, καὶ τῆς περὶ ἀνθρώπων· τοὺς μὲν, ὡς ἔνι βέλτιστα προνοεῖν, τοὺς δὲ ὡς ἔνι χείριστα πράττειν λέγοντος; ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ τινὲς τῶν Πυθαγορικῶν ἐν τοῖς περὶ δικαιοσύνης γράφοντι περὶ τῶν ἀλεκτρυόνων, ὅτι χρησίμως γεγόνασι. ἐπεγείρουσι γὰρ ἡμᾶς, καὶ τοὺς σκορπίους ἐκλέγουσι, καὶ κατὰ τὰς μάχας ἐπιστρέφουσι, ζῆλόν τινα πρὸς ἀλκὴν ἐμποιοῦντες. ὅμως δὲ δεῖ κατεσθίειν καὶ τούτους, ἵνα μὴ τὴν χρείαν ὑπερβάλλῃ τὸ πλῆθος τῶν νεοττῶν. ὁ δὲ οὕτω καταγελᾷ τῶν ἐπὶ τούτοις ἐγκαλούντων, ὥστε περὶ τοῦ Διὸς, τοῦ σωτῆρος καὶ γενέτορος καὶ πατρὸς δίκης καὶ εὐνομίας καὶ εἰρήνης, ταῦτα γράφειν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ θεῶν· Ὡς δὲ αἱ πόλεις πλεονάσασαι εἰς ἀποικίας ἀπαίρουσι τὰ

miseriae nostrae vitae posse adiici dicat Chrysippus. Quae vita, si vsus ei vocis concederetur, pronunciatura haud dubie esset illud Herculeum:

Plenus malorum sum iam, nec superest locus
Aliis nouis recipiundis. —

Cedo, quid magis inuicem repugnans potest excogitari, quam haec duo Chrysippi effata? quorum vnum de diis affirmat, eos hominibus quam fieri potest optime prospicere: alterum, homines quam miserrimam vitam degere. Pythagoricorum nonnulli eum accusant, vt qui in commentariis De iustitia scripsisset de gallis gallinaceis, vtiliter eos esse editos, quod et e somno nos excitent, et scorpios conquirant, et in pugna nobis studium aemulationemque fortitudinis quandam ingenerent: tamen eos assereret comedendos esse, ne pullorum multitudine vltra, quam expediret, excrescerent. At Chrysippus ita has reprehensiones deridet, vt etiam de Ioue Seruatore, Genitore, et patre iustitiae, aequitatis, atque pacis, in hanc sententiam scripserit, libro De diis tertio: Sicut autem vrbes, ciuium multitudine abundante, colonias

26. κεκέτ' ἔσθ' ὅπου. *Reisk.*

27. Pro

πλήθη, καὶ πολέμους ἐνίστανται πρός τινας, οὕτως ὁ θεὸς φθορᾶς ἀρχὰς δίδωσι. καὶ τὸν Εὐριπίδην μάρτυρα καὶ τοὺς ἄλλους προσάγεται, τοὺς λέγοντας, ὡς ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος ὑπὸ τῶν θεῶν ἀπαντλήσεως ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων γένοιτο. τούτων δὲ τὰς μὲν ἄλλας ἀτοπίας ἄφες· (οὐ γὰρ εἴ τι μὴ καλῶς, ἀλλ' ὅσα [27] πρὸς ἑαυτοὺς διαφόρως λέγουσιν, ἐξετάσαι μόνον πρόκειται) σκόπει δὲ, ὅτι τῷ θεῷ καλὰς μὲν ἐπικλήσεις καὶ φιλανθρώπους ἀεὶ, ἄγρια δ' ἔργα καὶ βάρβαρα καὶ Γαλατικὰ προστίθησιν. οὐ γὰρ ἀποικίαις ἐοίκασιν αἱ τοσαῦται φθοραὶ καὶ πανωλεθρίαι τῶν ἀνθρώπων, οἵας ὁ Τρωϊκὸς εἰργάσατο πόλεμος, καὶ πάλιν ὁ Μηδικὸς καὶ Πελοποννησιακὸς, (εἰ μή τινας ἐν ᾅδου καὶ ὑπὸ γῆς ἴσασιν οὗτοι κτιζομένας πόλεις) ἀλλὰ τῷ Γαλάτῃ Δηϊοτάρῳ ποιεῖ Χρύσιππος ὅμοιον τὸν θεὸν, ὃς, πλειόνων αὐτῷ παίδων γεγονότων, ἑνὶ βουλόμενος τὴν ἀρχὴν ἀπολιπεῖν καὶ τὸν οἶκον, ἅπαντας ἐκείνους [28] ἀπέσφαξεν, ὥσπερ ἀμπέλου βλαστοὺς ἀποτεμὼν καὶ κολούσας, ἵνα εἷς ὁ

colonias aliquo deducunt, vt ſe exonerent, aut bellum aliquod ſuſcipiunt: ita deus exitii occaſiones ſuggerit: citatque Euripidem et alios teſtes, qui dixerunt, bellum Troianum a diis fuiſſe commiſſum, exhauriendae gratia multitudinis hominum. Horum omitte alias abſurditates. Non enim inſtituimus hoc loco inquirere, an falſo aliquid, ſed duntaxat quae ſibi repugnantia dixerint. Illud conſidera, eum deo ſemper pulchras et ad humanitatem pertinentes tribuere appellationes: facta autem ſimul ſaeua, barbarica, Galatica. Non enim coloniarum ſimiles videntur iſtae hominum clades atque interneciones tantae, quantas Troianum bellum intulit, ac Medicum et Peloponneſiacum, niſi forte aliquas infra terram et apud inferos conditas iſti norunt vrbes. Sed Deiotaro Galatae ſimilem deum Chryſippus facit: qui cum haberet complures filios, cum vellet vni regnum domumque relinquere, caeteros omnes necauit: tanquam vitis palmites ſi praecideret, vt vnus aliquis ſuperſtes, validus

27. Pro ὅσα dant εἴτε Turn. Vulc. et Bong. 28. ἐκεῖνος Ald. et Baſ.

λειφθεὶς ἰσχυρὸς γένηται καὶ μέγας. καίτοι γε ὁ μὲν ἀμπελουργὸς, ἔτι μικρῶν ὄντων καὶ ἀσθενῶν τοῦτο ποιεῖ τῶν κλημάτων, καὶ ἡμεῖς νεογνῶν καὶ τυφλῶν ὄντων τῶν σκυλακίων ὑφαιροῦμεν τὰ πολλὰ φειδόμενοι τῆς κυνός· ὁ δὲ Ζεὺς, οὐ μόνον ἐάσας καὶ περιϊδὼν ἐν ἡλικίᾳ γενομένους, ἀλλὰ καὶ φύσας αὐτὸς καὶ αὐξήσας ἀποτυμπανίζει, φθορᾶς καὶ ὀλέθρου μηχανώμενος προφάσεις· δέον αἰτίας καὶ ἀρχὰς γενέσεως μὴ παρασχεῖν. τοῦτο μὲν οὖν ἔλαττόν ἐστι, κἀκεῖνο [29] μεῖζον. οὐδεὶς γὰρ φύεται ἀνθρώποις πόλεμος ἄνευ κακίας. ἀλλὰ τὸν μὲν φιληδονία, τὸν δὲ πλεονεξία, τὸν δὲ φιλοδοξία τις, ἢ φιλαρχία, συῤῥήγνυσιν. οὐκοῦν εἰ πολέμους ὁ θεὸς ἐνεργάζεται [30], καὶ κακίας, παροξύνων καὶ διαστρέφων τοὺς ἀνθρώπους. καίτοι λέγει δ' [31] αὐτὸς ἐν τῷ περὶ τοῦ δικάζειν, καὶ πάλιν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ θεῶν, ὡς τῶν αἰσχρῶν τὸ θεῖον παραίτιον γίνεσθαι οὐκ εὔλογόν ἐστιν. ὃν τρόπον γὰρ οὔτε νόμος τοῦ παρανομεῖν παραίτιος ἂν

validus magnuſque fieret. At vero vinitor hoc facit, recentibus adhuc et exilibus germinibus: et nos cani parcentes, catulos ei aliquot recens natos, atque etiamnum coecos, ſubtrahimus. Iupiter autem non tantum adoleſcere paſſus homines, ſed etiam ipſe procreans, augenſque, deinde exquiſitis calamitatum et exitii occaſionibus peſſundat: cum debuerit potius nullum naſcendi initium, cauſam nullam praebere. Leuius eſt, quod dixi: maius, quod dicam. Nullum hominibus bellum oritur abſque vitio. Nam aut voluptatis ſtudium, aut auaritia, aut ambitio, aut regnandi cupiditas, bellum conflat. Ergo ſi bellorum, etiam peccatorum auctor eſt deus, irritans et peruertens homines. Atqui ipſe in commentario De diſceptando, et ſecundo De diis libro, dicit Chryſippus: Nulla ratione dici poſſe, deum turpitudinis vlla ex parte cauſam eſſe: ſicut enim lex delinquendi, deus impie-

29. ἔλαττόν ἐστιν, ἐκεῖνο δὲ μεῖζον. *Reiſ.*

30. Comma ante ἐνεργάζεται eſt collocandum. Idem eſt, ac ſi integre dixiſſet: εἰ οὖν πολέμους ἐνεργάζεται ὁ θεός, ἐνεργάζεται καὶ κακίας. *Reiſ.*

31. λέγει γ' αὐτός. *Reiſ.*

32. φύσει

γένοιτο, ὔτε οἱ θεοὶ, τῦ ἀσεβεῖν· ὕτως εὔλογον, μηδ' αἰσχρῦ μηδενὸς εἶναι παραιτίυς. τί ὖν αἴσχιον ἀνθρώποις φθορᾶς ὑπ' ἀλλήλων γινομένης; ἧς φησι Χρύσιππος ἐνδιδόναι τὰς ἀρχὰς τὸν θεόν. ἀλλὰ νὴ Δία φησί τις ἐπαινεῖν πάλιν τῦ [32] Εὐριπίδυ λέγοντος·

Εἰ θεοί τι δρῶσιν αἰσχρὸν, ὐκ εἰσὶν θεοί. καί·

Τὸ ῥᾶστον εἶπας, αἰτιάσασθαι θεύς.

ὥσπερ ἡμῶν ἄλλο τι νῦν πραττόντων, ἢ τὰς ἐναντίας αὐτῦ φωνὰς καὶ ὑπολήψεις παρατιθεμένων. ὐ μὴν ἀλλ' αὐτό γε τῦτο τὸ νῦν ἐπαινύμενον, ὐχ ἅπαξ, ὐδὲ δὶς, ὐδὲ τρὶς, ἀλλὰ μυριάκις, ἔσαι πρὸς Χρύσιππον εἰπεῖν·

Τὸ ῥᾶστον εἶπας, αἰτιάσασθαι θεύς.

πρῶτον γὰρ ἐν τῷ περὶ φύσεως τὸ ἀΐδιον [33] τῆς κινήσεως κυκεῶνι παρεικάσας, ἄλλα ἄλλως τρέφοντι [34] καὶ

impietatis causa nullo modo dici consentanee possit: ita rationi conuenire, deos etiam nulla ex parte causam esse turpitudinis. Potest vero turpius aliquid esse hominibus, quam si se mutuo exscindant? et tamen eius rei ille deum initia suppeditare ait. Sed dicet me hercle aliquis, alibi ab eo laudari haec Euripidea:

Si turpe quid faciant dii, non sunt dii. et:

Quod facillimum dictu est, ais, incusans deos.

quasi vero in praesentia aliud nos agamus, quam vt repugnantes inuicem voces sententiasque eius apponamus. Et tamen illud ipsum laudatum iam dictum, non bis terue, sed sexcenties, obiici Chrysippo potest:

Quod facillimum dictu est, ais, incusans deos.

Primum enim in libro De natura, cum causam motus comparasset potioni e varia confusae materia, aliter alia vertenti atque

32. φήσει τις ἐπαινεῖν [subaudi αὐτὸν] πάλιν τὸ Εὐρ. *Reis.*

33. Pro ἀΐδιον dant αἰδοῖον Petau. Ald. et Bas. vnde Xylander annotat: Forte αἴτιον legendum.

34. τρέφοντι legendum, non τρέφοντι. *Xylander* et *Reiske.*

ταράσσοντι τῶν γινομένων ταῦτ' εἴρηκεν· Οὕτω δὲ τῆς τῶν ὅλων οἰκονομίας προαγέσης, ἀναγκαῖον κατὰ ταύτην, ὡς ἄν ποτ' ἔχωμεν, ἔχειν ἡμᾶς, εἴτε παρὰ φύσιν τὴν ἰδίαν νοσεντες, εἴτε πεπηρωμένοι, εἴτε γραμματικοὶ γεγονότες, ἢ μεσικοί. καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον· Κατὰ τῦτον δὲ τὸν λόγον τὰ παραπλήσια ἐρῦμεν καὶ περὶ τῆς ἀρετῆς ἡμῶν καὶ κακίας, καὶ τὸ ὅλον τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἀτεχνιῶν, ὡς ἔφην. καὶ μετ' ὀλίγον ἅπασαν ἀναιρῶν ἀμφιβολίαν· Οὐθὲν γάρ ἐςιν ἄλλως τῶν κατὰ μέρος γενέσθαι, ἐδὲ τἐλάχιςον, ἢ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν καὶ κατὰ τὸν ἐκείνης λόγον. ὅτι δ' ἡ κοινὴ φύσις καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος εἱμαρμένη καὶ πρόνοια καὶ Ζεύς ἐςιν, ἐδὲ τὲς ἀντίποδας λέληθε. πανταχῦ γὰρ ταῦτα θρυλλεῖται ὑπ' αὐτῶν· καί· Διὸς δ' ἐτελείετο βελή· τὸν Ὅμηρον εἰρηκέναι φησὶν [35], ὀρθῶς ἐπὶ τὴν εἱμαρμένην ἀναφέροντα, καὶ τὴν τῶν ὅλων φύσιν, καθ' ἣν πάντα διοικεῖται. πῶς ἒν ἅμα μὲν ἐδενὸς αἰσχρῦ παραίτιος ὁ θεὸς, ἅμα δ' ἐδὲ τἐλάχιςον ἐνδέχεται γί-

atque conturbanti, haec infert: Cum autem hoc modo omnium rerum procedat adminiſtratio: neceſſe eſt, nos, vtut habeamus, ſecundum eam eſſe affectos; ſiue contra noſtram naturam morbis corripiamur, ſiue mutilemur, ſiue grammatici fiamus, aut muſici. Et rurſum paulo poſt: Secundum hanc rationem ſimiliter dicemus de virtute noſtra et vitio, atque omnino artibus, vel inſcitia, ſicut diximus. Ac mox omnem tollens ambiguitatem: Nihil, inquit, ſingularum rerum, ne minimum quidem, fieri poteſt aliter, quam ſecundum communem naturam et eius rationem. Caeterum communem naturam, eiuſque rationem, eſſe ipſi fatum, prouidentiam, Iouem, ne antipodes quidem neſciunt. Haec enim vbique ab illis iactantur: et Homerum ait Chryſippus iſthuc:

— *Iouis eſt confecta voluntas:*

recte dixiſſe, ad fatum reſpicientem, vniuerſique naturam, qua omnia adminiſtrantur. Quomodo ergo haec cohaerent? deum nullius turpis rei quouis modo cauſam eſſe: et nihil vel minimum

35. Comma pone ὀρθῶς promouendum. *Reiſ.*

γνεσθαι ἄλλως, ἢ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν, καὶ τὸν ἐκείνης λόγον; ἐν γὰρ πᾶσι τοῖς γινομένοις καὶ τὰ αἰσχρὰ δή πε θεῶν ἐστιν. καίτοι ὁ μὲν Ἐπίκερος ἀμωσγέπως στρέφεται καὶ φιλοτεχνεῖ, τῆς ἀϊδίε κινήσεως μηχανώμενος ἐλευθερῶσαι καὶ ἀπολῦσαι τὸ ἑκέσιον, ὑπὲρ τε μὴ καταλιπεῖν [36] ἀνέγκλητον τὴν κακίαν, ἀναπεπταμένην παῤῥησίαν αὐτῇ δίδωσιν, ὡς ἐ μόνον ἐξ ἀνάγκης, ἐδὲ καθ' εἱμαρμένην, ἀλλὰ καὶ κατὰ λόγον θεε καὶ κατὰ φύσιν πεποιημένη τὴν ἀρίστην. ἔτι δὲ καὶ ταῦτα ὁρᾶται κατὰ λέξιν ἔτως ἔχοντα· Τῆς γὰρ κοινῆς φύσεως εἰς πάντα διατεινέσης, δεήσει πᾶν τὸ ὁπωσῦν γινόμενον ἐν τῷ λόγῳ, καὶ τῶν μορίων ὁτῳῦν, κατ' ἐκείνην γενέσθαι καὶ τὸν ἐκείνης λόγον, κατὰ τὸ ἑξῆς ἀκωλύτως· διὰ τὸ μήτ' ἔξωθεν εἶναι τὸ ἐνστησόμενον τῇ οἰκονομίᾳ, μήτε τῶν μερῶν μηδὲν ἔχειν, ὅπως κινηθήσεται, ἢ σχήσει ἄλλως κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν. τίνες ἔν αἱ τῶν μερῶν σχέσεις εἰσὶ καὶ κινήσεις; δῆλον μὲν, ὅτι σχέσεις αἱ κακίαι

mum ſecus fieri poſſe, quam ſecundum communem naturam, eiuſque rationem? Nam cum omnia diis adſcribuntur, quae fiunt, vtique etiam turpia in iis ſunt. Enimuero Epicurus vtcunque torquet ſe, et argutias meditatur, a ſempiterna motione machinatus liberare et abſoluere voluntatem, ne inculpabilem relinqueret malitiam. Chryſippus ſolutiſſimam libertatem huic concedit, vt non modo neceſſario et fataliter, ſed etiam ſecundum rationem dei et naturam vitia fiant optimam. Verba eius haec leguntur: Communi enim natura in omnia penetrante, neceſſe erit, omne, quod fit in ratione, et quacunque eius parte, ſecundum eam fieri, eiuſque rationem, ac deinceps procedere ſine vllo impedimento: cum nihil foris ſit, quod impedire poſſit adminiſtrationem: neque pars vlla moueri aliter queat, quam ſecundum communem naturam. Quae ergo ſunt illae partium affectiones et motiones? Affectiones liquet eſſe vitia et morbos, auari-

36. F. — ἑκέσιον, ὁ δὲ Χρύσιππος, ὑπὲρ τε καταλιπεῖν ἀνέγκλητον τ. κ. *Chryſippus autem, vt prauitatem omni culpa liberaret.* vel ὑπὲρ τε πάντως καταλιπεῖν ἀνέγκλητον. Vid. p. 343, 12. *Reiſ.*

 37. τε

καὶ τὰ νοσήματα, φιλαργυρίαι, φιληδονίαι, φιλοδοξίαι, δειλίαι, ἀδικίαι· κινήσεις δὲ, μοιχεῖαι, κλοπαὶ, προδοσίαι, ἀνδροφονίαι, πατροκτονίαι. τούτων οἴεται Χρύσιππος οὔτε μικρὸν, οὔτε μέγα, παρὰ τὸν τοῦ [37] Διὸς λόγον εἶναι, καὶ νόμον, καὶ δίκην, καὶ πρόνοιαν· ὥστε μὴ γίνεσθαι παρὰ τὸν νόμον τὸ παρανομεῖν· μηδὲ παρὰ τὴν δίκην, τὸ ἀδικεῖν· μήτε παρὰ τὴν πρόνοιαν, τὸ κακοποιεῖν. ἀλλὰ μὴν τὸν θεὸν κολάζειν φησὶ τὴν κακίαν, καὶ πολλὰ ποιεῖν ἐπὶ κολάσει τῶν πονηρῶν. ὥσπερ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ θεῶν, ποτὲ μὲν τὰ δύσχρηστα συμβαίνειν φησὶ τοῖς ἀγαθοῖς, οὐχ ὥσπερ τοῖς φαύλοις κολάσεως χάριν, ἀλλὰ κατ' ἄλλην οἰκονομίαν, ὥσπερ ἐν ταῖς πόλεσι. καὶ πάλιν ἐν τούτοις· Πρῶτον δὲ τῶν κακῶν παραπλησίως ἐστὶν ἀκουστέον τοῖς προειρημένοις. εἶτα ὅτι ταῦτα ἀπονέμεται κατὰ τὸν Διὸς λόγον, ἤτοι ἐπὶ κολάσει, ἢ κατ' ἄλλην ἔχουσάν πως πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν. ἔστι μὲν οὖν τοῦτο δεινὸν, τὸ καὶ γίνεσθαι τὴν κακίαν καὶ κολάζεσθαι κατὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον. ἐπιτείνει δὲ τὴν ὑπεναντίωσιν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ φύσεως,

auaritias, luxurias, ambitiones, timiditates, iniuſtitias: motiones autem, adulteria, furta, proditiones, homicidia, parricidia. Horum cenſet Chryſippus nihil, neque magnum, neque paruum, fieri praeter Iouis rationem, legem, iuſtitiam, prouidentiam: vt iam non praeter legem fiant delicta, non contra iuſtitiam iniuriae, non contra prouidentiam flagitia. At enim deum ait punire ſcelera, et multa facere puniendorum malorum gratia: vt in ſecundo De diis inquiens aduerſas res aliquando euenire bonis, non, vt malis, poenae cauſa, ſed ſecundum aliam diſpenſationem, ſicut in ciuitatibus. Et rurſum: Primum autem de malis intelligendum eſt eodem modo, quo iam dictum eſt: deinde, tribui ea ſecundum Iouis rationem, ſiue ſupplicii cauſa, ſiue alia ad vniuerſum reſpiciente adminiſtratione. Eſt vero indigna res, et fieri et puniri peccata ſecundum Iouis rationem. Sed hanc repugnantiam ipſe grauiorem facit, in ſecundo De natura libro haec

37. τοῦ abeſt ab Ald. et Baſ.

38. τοῦ

γράφων τάδε· Ἡ δὲ κακία πρὸς τὰ δεινὰ συμπτώματα ἴδιόν τινα ἔχει λόγον. γίνεται μὲν γὰρ αὐτή πως κατὰ τὸν τῆς Φύσεως λόγον, (καὶ, ἵν' οὕτως εἴπω) οὐκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα· οὔτε γὰρ τἀγαθὰ ἦν. καὶ οὕτως ἐπιτιμᾷ τοῖς ἐπίσης πρὸς τὰ ἐναντία διαλεγομένοις, ὃς ὑπὸ τοῦ πάντως τι βούλεσθαι καὶ περὶ παντὸς εἰπεῖν ἴδιον καὶ περιττὸν, οὐκ ἀχρήστως λέγει βαλαντιοτομεῖν, συκοφαντεῖν, καὶ ἀφραίνειν, οὐκ ἀχρήστως ἀχρήστους εἶναι, βλαβερούς, κακοδαίμονας. εἶτα ποῖός τις ὁ Ζεὺς, λέγω δὲ τὸν Χρυσίππου, κολάζων πρᾶγμα, μήτ' ἀφ' αὐτοῦ, μήτ' ἀχρήστως, γινόμενον; ἡ μὲν γὰρ κακία πάντως ἀνέγκλητός ἐστι κατὰ τὸν τοῦ[38] Χρυσίππου λόγον· ὁ δὲ Ζεὺς ἐγκλητέος, εἴτ' ἄχρηστον οὖσαν τὴν κακίαν πεποίηκεν, εἴτε ποιήσας οὐκ ἀχρήστως, κολάζει. πάλιν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ δικαιοσύνης εἰπὼν περὶ τῶν θεῶν, ὡς ἐνισταμένων ἐνίων[39] ἀδικήμασι· Κακίαν δὲ (φησὶ) καθόλου ἆραι οὔτε δυνατόν ἐστιν, οὔτ' ἔχει καλῶς ἀρθῆναι, τὴν[40] ἀνομίαν, τὴν ἀδικίαν, τὴν ἀβελτηρίαν·

haec scribens: Vitiositas ad atroces calamitates quandam habet rationem peculiarem. Sit enim ipsa quodammodo secundum rationem naturae, atque (vt sic dicam) non inutiliter respectu vniuersi. Neque enim bona essent. Atque ita deinde obiurgatis iis, qui aequaliter in contrarias partes disputant, vt qui omnino peculiare aliquid et subtile dicere vellet: ait, non inutiliter marsupia amputare homines, calumniari, insanire, inutiles esse, damnosos, infelices. Qualis ergo est Iupiter (de Chrysippeo loquor) rem puniens, neque vltro, neque inutiliter, factam? Nam Chrysippi ratio efficit, vitia omnino culpanda non esse, sed Iouem: siue is fecit vitia, quae nihil prodessent: siue punit, cum fecisset non inutilia. Rursum in primo De iustitia libro, cum dixisset, deum quorundam flagitiis resistere: Vitia autem, inquit, in vniuersum tolli neque fas est, neque expediret tolli. Non hic disputo, an non praestaret, nullam esse legum viola-

38. τοῦ abest ab Ald. et Bas.

39. F. ἐνίοις. Vid. p. 344. 4. R.

40. F. ἀρθῆναι. Ἀλλ' εἰ μὲν οὐ καλῶς ἔχει ἀρθῆναι τὴν ἀνομίαν· *Reiske.*

οὐ τοῦ παρόντος ἐστὶ λόγου τὸ ζητεῖν· αὐτὸς δὲ τὴν κακίαν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, διὰ τοῦ φιλοσοφεῖν ἀναιρῶν, ἣν οὐκ ἔχει καλῶς ἀναιρεῖν, μαχόμενόν τι ποιεῖ καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ. πρὸς δὲ τούτοις λέγων ἐνίοις ἀδικήμασιν ἐνίστασθαι τὸν θεὸν, ἔμφασιν πάλιν τῆς [41] τῶν ἁμαρτημάτων δίδωσιν ἀνοσιότητος. ὅτι [42] περὶ τοῦ μηδὲν ἐγκλητὸν εἶναι, μηδὲ μεμπτὸν, κόσμῳ, κατὰ τὴν ἀρίστην φύσιν ἁπάντων περαινομένων, πολλάκις γεγραφὼς, ἔστιν ὅπου πάλιν ἐγκλητάς τινας ἀμελείας οὐ περὶ μικρὰ καὶ φαῦλα καταλείπει. ἐν γοῦν τῷ τρίτῳ περὶ οὐσίας, μνησθεὶς, ὅτι συμβαίνοι τινὰ τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς τοιαῦτα· Πότερον (φησὶν) ἀμελουμένων τινῶν, καθάπερ ἐν οἰκίαις μείζοσι παραπίπτει τινὰ πίτυρα, καὶ ποσοὶ [43] πυροί τινες, τῶν ὅλων εὖ οἰκονομουμένων· ἢ διὰ τὸ καθίστασθαι ἐπὶ τῶν τοιούτων δαιμόνια φαῦλα, ἐν οἷς τῷ ὄντι γίνονται καὶ ἐγκλητέαι ἀμέλειαι; φησὶ δὲ πολὺ καὶ τὸ τῆς ἀνάγκης μεμίχθαι. τὸ μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν, οἷον ἡ Σω-

violationem, nullam iniustitiam, nullam stultitiam. Ipse quidem vitia pro viribus philosophando exscindens, quae exscindi non expediret, facit aliquid repugnans rationi ac deo. Ad haec, cum dixisset, quibusdam iniustis factis resistere deum, vtique flagitiorum innuit impietatem. Porro cum nihil culpandum, nihil vituperandum, ordine omnibus secundum optimam naturam progredientibus, saepenumero docuisset: alicubi rursum quasdam rerum non paruarum, neque vilium, neglectiones reprehendendas relinquit. In tertio quidem De substantia cum memorasset, etiam bonis quaedam talia euenire: Vtrum (inquit) ob incuriam quandam neglectis aliquibus, sicut in magnis familiis furfures et grana aliquot frumenti excidunt, reliquis interim recte administratis? aut quia his rebus praesunt mali quidam genii, vbi re vera admittuntur culpandae neglectiones? Ait etiam, multum esse admixtum necessitatis. Iam huiusmodi praeclarorum virorum calamitates, qualis fuit condemnatio Socratis,

41. τῆς abest a Petau. Ald. et Bas.

42. ὅτι] L. ἔτι. *Reis.*

43. ποσοὶ deleudum, vt praua scriptio proximi vocab. πυροί. *Reiske.*

44. Zeno-

κράτους καταδίκη, καὶ ὁ Πυθαγόρου ζῶντος ἐμπρησμὸς ὑπὸ τῶν Κυλωνείων, καὶ Ζήνωνος [44] ὑπὸ Δημύλου, τοῦ τυράννου, καὶ Ἀντιφῶντος [45] ὑπὸ Διονυσίου, στρεβλουμένων ἀναιρέσεις, ἐπὶ [46] πιτύροις παραπίπτουσιν ἀπεικάζειν, ὅσης ἐστὶν εὐχερείας, ἐῶ· τὸ δὲ φαύλους δαίμονας ἐκ προνοίας ἐπὶ τὰς τοιαύτας ἐπιστασίας καθίστασθαι, πῶς οὐκ ἔστιν ἔγκλημα τοῦ θεοῦ, καθάπερ βασιλέως κακοῖς καὶ ἐμπλήκτοις σατράπαις καὶ στρατηγοῖς διοικήσεις ἐπιτρέποντος, καὶ περιορῶντος ὑπὸ τούτων ἀμελουμένους καὶ παροινουμένους τοὺς ἀρίστους; καὶ μήν, εἰ πολὺ τὸ τῆς ἀνάγκης μέμικται τοῖς πράγμασιν, οὔτε κρατεῖ πάντων ὁ θεός, οὔτε πάντα κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον διοικεῖται. πρὸς τὸν Ἐπίκουρον μάλιστα μάχεται, καὶ πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὴν πρόνοιαν, ἐκ τῶν ἐννοιῶν [47], ἃς ἔχομεν περὶ θεῶν, εὐεργετικοὺς καὶ φιλανθρώπους ἐπινοοῦντες. καὶ τούτων πολλαχοῦ λεγομένων παρ' αὐτοῖς οὐδὲν ἔδει [48] λέξεις πα-

tis, quod Pythagorae viuo a Cyloneis eſt illatum incendium, quod Zeno a Demylo tyranno, Antiphon a Dionyſio, excruciati perierunt: conferre cum furfuribus excidentibus quantae ſit leuitatis, mitto dicere. Malos autem genios a prouidentia his praefici muneribus, qui non ſit vitio vertendum deo, qui tanquam rex malis et vecordibus ſatrapis ac praefectis prouincias mandauerit, patiaturque ab his deſpici et contumelioſe tractari optimos? Et quidem, ſi multum neceſſitatis admixtum rebus eſt: neque omnia deus habebit in ſua poteſtate, neque omnia ſecundum eius rationem gubernabuntur. Contra Epicurum maxime pugnat, eoſque, qui prouidentiam negant, argumento petito a noſtra erga deos, vt beneficos et humanos, beneuolentia, neque attinet verba eius apponere, cum hoc multis locis ii ſcribant.

44. Zenonis Eleatae nimirum. Pro Demylo alii Nearchum, alii Diomedontem edunt. Vid. Diog. Laërt. 9, 26. *Reiſ.*

45. Antiphontis tragici, de quo v. ad p. 832. [ed. Fr.] dicta. *Reiske.*

46. ἐπὶ delend. vt ex vltima litera vocis στρεβλώσεις et e prima ſyllaba v. πιτύροις natum. *Reiske.*

47. εὐνοιῶν Ald. et Baſ.

48. δεῖ. *Reiske.*

ϱατίϑεϑαι· καίτοι χϱηςὺς ὐ πάντας εἶναι τὺς ϑεὺς πϱολαμβάνειν [49]. ὅϱα γὰϱ, οἷα Ἰυδαῖοι καὶ Σύϱοι πεϱὶ ϑεῶν φϱονῦσιν· ὅϱα τὰ τῶν ποιητῶν, πόσης ἐμπέπλησαι δεισιδαιμονίας. Φϑαϱτὸν δὲ καὶ γεννητὸν ὐδεὶς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διανοεῖται ϑεόν. ὧν [50] ἵνα τὺς ἄλλυς ἀφῶ πάντας, Ἀντίπατϱος ὁ Ταϱσεὺς ἐν τῷ πεϱὶ ϑεῶν γϱάφει ταῦτα κατὰ λέξιν· Πϱὸς δὲ τῦ σύμπαντος λόγυ τὴν ἐνέϱγειαν, ἣν ἔχομεν πεϱὶ ϑεῦ, διὰ βϱαχέων ἐπιλογιὐμεϑα. Θεὸν τοίνυν νοῦμεν ζῶον μακάϱιον καὶ ἄφϑαϱτον, καὶ εὐποιητικὸν ἀνϑϱώπων. εἶτα τύτων ἕκαςον ἀφηγύμενος, φησὶν ὕτω· Καὶ μὴν ἀφϑάϱτυς αὐτὺς ἡγῦνται πάντες. ὐδεὶς ὖν ἐςὶ τῶν πάντων ὁ Χϱύσιππος κατ' Ἀντίπατϱον. ὐδὲν γὰϱ οἴεται, πλὴν τῦ πυϱὸς [51], ἄφϑαϱτον εἶναι τῶν ϑεῶν, ἀλλὰ πάντας ὁμαλῶς καὶ γεγονότας καὶ φϑαϱησομένυς. ταῦτα δὲ πανταχῦ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὑπ' αὐτῦ λέγεται. παϱαϑήσομαι δὲ λέξιν ἐκ τῦ τϱίτυ πεϱὶ ϑεῶν, καϑ' ἕτεϱον λόγον· Οἱ μὲν

bant. Atqui benignos eſſe deos non omnes arbitrantur. Conſidera enim, quid de diis ſentiant Iudaei, quid Syri: quam plena ſuperſtitionis ſint, quae poëtae de iis habent. Interitui autem obnoxium et natum nemo ſere cogitauit eſſe deum. De quibus, vt reliquos praeteream, Antipater Tarſenſis in libro De diis haec ad verbum ſcripſit: Breuiter autem noſtram de diis ſententiam repetemus perſpicuitatis gratia. Deum igitur intelligimus animal beatum, interitus expers, et erga homines beneficum. Deinde ſingulos recenſens, ait: Et vero vniuerſi arbitrantur, eos interitu vacare. Nullus eſt igitur ex omnibus Antipatro Chryſippus. Hic enim, excepto igni, nullum deum putat interitu carere: ſed caeteros omnes aeque et natos et obituros. Atque hoc fere paſſim ab eo dicitur. Verba tamen eius e tertio De diis libro adſcribam. Alia porro, inquit, ratio eſt deorum. Alii enim nati

49. F. τὺς ϑεὺς πϱοσήκει ὑπολαμβάνειν. *Reiſ.*

50. F. ϑεὸν, εἰ μὴ ὖτοι, [vel χωϱὶς τύτων] ὧν ἵνα — *nemo alius, praeter hos Stoicos, quorum vt reliquos omnes miſſos faciam. Reiske.*

51. Pro πυϱὸς dant Διὸς Turn. Vulc. et Bong.

52. Pro

γὰρ γεννητοί εἰσι καὶ φθαρτοὶ, οἱ δ' ἀγέννητοι. καὶ ταῦτ' ἀπ' ἀρχῆς ὑποδείκνυσθαι φυσικώτερον. ἥλιος μὲν γὰρ καὶ σελήνη, καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ παραπλήσιον ἔχοντες λόγον, γεννητοί εἰσιν, ὁ δὲ Ζεὺς ἀΐδιός ἐστιν. καὶ πάλιν προελθών· Ὅμοια δὲ καὶ περὶ τοῦ φθαρῆναι[52] καὶ περὶ τοῦ γενέσθαι ῥηθήσεται, περί τε τῶν ἄλλων θεῶν καὶ τοῦ Διός. οἱ μὲν γὰρ φθαρτοί εἰσι, τοῦ δὲ τὰ μέρη ἄφθαρτα. τούτοις ἔτι βούλομαι παραβαλεῖν μικρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου λεγομένων· Ὅσοι δὲ περιαιροῦνται τὸ εὐποιητικὸν ἐκ τῶν θεῶν, ἀπὸ μέρους προβάλλουσι[53] τῇ τούτων προλήψει κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ οἱ νομίζοντες, αὐτοὺς γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς κοινωνεῖν. εἴπερ οὖν ἐπίσης ἄτοπος ὁ φθαρτοὺς ἡγούμενος τοὺς θεοὺς, τῷ μὴ νομίζοντι, προνοητικοὺς εἶναι καὶ φιλανθρώπους, ἐπίσης διαπέπτωκεν Ἐπικούρῳ Χρύσιππος.

nati ſunt, et interituri: alii non nati ſunt. Eſtque naturae tractationi conuenientius, vt hoc ab initio demonſtretur. Sol, Luna, et reliqui dii, quorum ſimilis eſt ratio, nati ſunt: Iupiter aeternus eſt. Ac progreſſus deinde longius; Idem dicetur de ſapientia et origine cum reliquorum deorum, tum Iouis. Alii enim interitui ſunt obnoxii, aliorum partes perennes. His comparabo adhuc pauca quaedam ab Antipatro dicta. Qui vero, inquit, beneficentiam diis adimunt, ii ea ratione ex parte quadam horum accedunt opinioni, qui ortum quoque et interitum in eos cadere exiſtimant. Quod ſi ergo perinde abſurdus eſt, qui deos interitui obnoxios dicit, atque is, qui prouidentiam et humanitatem iis aufert: non minus a vero Chryſippus abeſt, quam Epicurus: cum

52. Pro φθαρῆναι dant φρονεῖν Petau. Ald. et Baſ. αἰσθάνεσθαι Turn. Vulc. et Bong.

53. Xylander legiſſe videtur προσβάλλουσι. Mihi locus obſcurus eſt, quia, quinam ſint illi, ad quos τούτων pertinet, non video. Forte pertinet ad Epicureos. Forſitan quoque poſt προλήψει punctum eſt collocandum, et ſic leg. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ νομίζοντες — *eodem quoque modo*, ſcil. *agunt*, aut *accipiendi ſunt illi, qui exiſtimant, deos naſci et perire*. Videtur hic locus deſumtus eſſe ex Antipatri Tarſenſis libro περὶ τῆς Κλεάνθους καὶ Χρυσίππου διαφορᾶς. *Reiſ.*

54. F.

ὁ μὲν γὰρ τὸ εὐποιητικὸν, ὁ δὲ τὸ ἄφθαρτον ἀφαιρεῖται τῶν θεῶν. καὶ μὴν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ θεῶν ὁ Χρύσιππος περὶ τοῦ τρέφεσθαι τοὺς ἄλλους θεοὺς τάδε λέγει· Τροφῇ τε οἱ μὲν ἄλλοι θεοὶ χρῶνται[54], παραπλησίως συνεχόμενοι δι' αὐτήν· ὁ δὲ Ζεὺς καὶ ὁ κόσμος καθ' ἕτερον τρόπον ἀναλισκομένων καὶ ἐκ πυρὸς γενομένων[55]. ἐνταῦθα μὲν ἀποφαίνεται, πάντας τοὺς ἄλλους θεοὺς τρέφεσθαι, πλὴν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Διός· ἐν δὲ τῷ πρώτῳ περὶ προνοίας τὸν Δία φησὶν αὔξεσθαι, μέχρις ἂν εἰς αὐτὸν ἅπαντα καταναλώσῃ. Ἐπεὶ γὰρ ὁ θάνατος μέν ἐστι ψυχῆς χωρισμὸς ἀπὸ τοῦ σώματος, ἡ δὲ τοῦ κόσμου ψυχὴ οὐ χωρίζεται μὲν, αὔξεται δὲ συνεχῶς, μέχρις ἂν εἰς αὐτὴν ἐξαναλώσῃ τὴν ὕλην, οὐ ῥητέον ἀποθνήσκειν τὸν κόσμον. τίς ἂν οὖν ἐναντιώτερα λέγων ἑαυτῷ φανείη τοῦ τὸν αὐτὸν θεὸν * καὶ τοῦτ' οὐ δεῖ συλλογίζεσθαι. σαφῶς γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ γέγραφεν· Αὐτάρκης δ' εἶναι λέγεται μόνος ὁ κόσμος, διὰ τὸ μόνος ἐν αὐτῷ πάντα ἔχειν, ὧν δεῖται· καὶ τρέ-

cum alter aeternitatem, alter beneficentiam deorum inficietur. Quin etiam in tertio De diis libro Chryſippus de eo, quod reliqui dii alantur, ita ſcribit: Alimentoque reliqui dii vtuntur aequaliter, eoque ſuſtentantur. Iupiter autem et mundus * alio modo conſumtis et ex igne natis. Hic quidem pronunciat, reliquos deos nutriri, exceptis mundo et Ioue. In primo autem De prouidentia Iouem ali ait, tantiſper dum omnia in ſe ipſum conſumat. Nam cum mors ſit animae a corpore ſeparatio, mundi autem anima ab eo non ſegregetur, continenter quidem augeſcat, donec materiam in ſe ipſam conſumat: non dicendum eſſe, mori mundum. Quis videri queat magis ſibi inuicem repugnantia dixiſſe eo, qui eundem deum * * Neque neceſſe eſt, id ratiocinando colligere. Diſerte enim id ibidem dixit. Solus autem ſibi ipſi ſufficere dicitur mundus, quod ſolus in ſe omnia habet, quibus ei eſt opus, aliturque ex

54. F. χρῶνται ἡμῖν παραπλησίως. *Reiſ.*

55. Num καθ' ἕτερον τρόπον ἐκ τῶν ἄλλων ἀναλισκομένων καὶ εἰς πῦρ τρεπομένων. *Reiske.*

56. F.

φεται ἐξ αὑτοῦ καὶ αὔξεται, τῶν ἄλλων μορίων εἰς ἄλληλα καταταττομένων [56]. οὐ μόνον οὖν ἐν ἐκείνοις τοὺς ἄλλους θεοὺς ἀποφαίνων τρεφομένους, πλὴν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Διός, ἐν τούτοις δὲ καὶ τὸν κόσμον λέγων τρέφεσθαι, μάχεται πρὸς αὑτόν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον, ὅτι τὸν κόσμον αὔξεσθαι φησὶν ἐξ αὑτοῦ τρεφόμενον. τοὐναντίον δ' εἰκὸς ἦν, τοῦτον μόνον μὴ αὔξεσθαι τὴν αὑτοῦ φθίσιν ἔχοντα τροφήν· τοῖς δ' ἄλλοις θεοῖς, ἔξωθεν τρεφομένοις, ἐπίδοσιν γίνεσθαι καὶ αὔξησιν, καὶ μᾶλλον εἰς τούτους καταναλίσκεσθαι τὸν κόσμον, εἴγ' ἐκείνῳ μὲν ἐξ αὑτοῦ, τούτοις δ' ἀπ' ἐκείνου λαμβάνειν ἀεί τι καὶ τρέφεσθαι συμβέβηκε. δεύτερον τοίνυν ἡ τῶν θεῶν ἔννοια περιέχει τὸ εὔδαιμον καὶ μακάριον καὶ αὐτοτελές. Διὸ καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐπαινοῦσιν, εἰπόντα· Δεῖται γὰρ ὁ θεός, εἴπερ ἔστ' ὀρθῶς θεός, Οὐδενὸς αὐτῶν. οἱ δὲ δύστηνοι λόγοι. ἀλλ' ὅ γε Χρύσιππος, ἐν οἷς παρεθέμην, αὐτάρκη μόνον εἶναι τὸν κόσμον φησὶ, διὰ τὸ μόνον ἐν αὑτῷ πάντα ἔχειν, ὧν δεῖται. τί οὖν ἕπεται τῷ μόνον αὐτάρκη τὸν

ex se ipso et augetur, caeteris partibus aliis alias consumentibus. Non solum igitur ibi docens, reliquos deos nutriri, exceptis Ioue et mundo, hic autem mundum quoque ali, secum pugnat: sed multo etiam magis, quod crescere mundum dicit, dum ex se ipso alatur. Nam contra consentaneum erat, hunc solum non augeri, qui sui ipsius consumtionem pro alimento haberet: reliquis diis, qui extrinsecus alerentur, incrementum accidere: ipsumque adeo in eos absumi mundum, cum is ex se ipso, hi subinde ex illo alimentum accipiant. Secundo dei notitia felicitatem continet, et in se ipso omnia habentis recondita perfectionem. Ideo laudant etiam hoc Euripidis dictum:

Etenim deus, siquidem sit re vera deus,
Nihil indiget istis rebus. —

At Chrysippus in his, quae adduxi, solum mundum ex sese totum aptum, sibique sufficientem affirmat: quia solus omnia in se habeat, quibus ei sit opus. Quid inde sequitur? Neque

56. F. καταλλαττομένων, id est ἀλλοιουμένων. *Reis.* Aldin. et Bas. dant καταττομένων.

57. ω.

κόσμον εἶναι; τὸ μήτε τὸν ἥλιον αὐτάρκη, μήτε τὴν σελήνην, εἶναι, μήτ' ἄλλον τινὰ τῶν θεῶν· αὐτάρκεις δὲ μὴ ὄντες, ἐκ ἂν εἶεν εὐδαίμονες, ἐδὲ μακάριοι. τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι νομίζει, καθάπερ φυτόν· ὅταν δὲ τεχθῇ, ψυχόμενον ὑπὸ τε ἀέρος καὶ στομέμενον τὸ πνεῦμα μεταβάλλειν, καὶ γίνεσθαι ζῶον. ὅθεν ἐκ ἄπο τρόπε τὴν ψυχὴν ὠνομάσθαι παρὰ τὴν ψύξιν. αὐτὸς δὲ πάλιν τὴν ψυχὴν ἀραιότερον πνεῦμα τῆς φύσεως καὶ λεπτομερέστερον ἡγεῖται, μαχόμενος αὐτῷ. πῶς γὰρ οἷόν τε, λεπτομερὲς ἐκ παχυμερῆς καὶ ἀραιὸν γενέσθαι κατὰ περίψυξιν καὶ πύκνωσιν; ὃ δὲ μεῖζόν ἐστι, πῶς περιψύξει γίνεσθαι τὸ ἔμψυχον ἀποφαινόμενος, ἔμψυχον ἡγεῖται τὸν ἥλιον, πύρινον ὄντα, καὶ γεγενημένον ἐκ τῆς ἀναθυμιάσεως εἰς πῦρ μεταβαλέσης; λέγει γὰρ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ φύσεως· Ἡ δὲ πυρὸς μεταβολή ἐστι τοιαύτη· δι' ἀέρος εἰς ὕδωρ τρέπεται· κἀκ τέτε, γῆς ὑφισταμένης, ἀὴρ ἀναθυμιᾶται· λεπτυνομένε δὲ τε ἀέρος, ὁ αἰθὴρ περιέχεται κύκλῳ· οἱ δ' ἀστέρες ἐκ θαλάσσης μετὰ τε ἡλίε ἀνάπτονται. τί ἐν ἀνάψει περιψύξεως ἐναντιώτερον, ἢ διαχύσει πυκνώ-

que Solem ſibimet, neque Lunam, neque vllum alium deum, ſufficere. Ergo ne felices quidem beatiue erunt. Foetum hominis in vtero ait a natura ali, tanquam plantam: partu autem editum ab aëre refrigerari ac durari, et mutato ſpiritu fieri animal. Itaque animam non abs re pſychen a refrigeratione dici. Idem rurſus animam tenuiorem et ſubtilioribus partibus conſtantem ſpiritum naturae eſſe dicit, ſecum pugnans. Qui enim tenuium partium et rarum e craſſo fieri potuit refrigeratione et denſatione? Et, quod maius eſt, quomodo refrigeratione animatum effici pronunciat, qui ſolem animatum putat, igneum corpus, et natum ex vapore in ignem mutato? Dicit enim in tertio De natura: Ignis mutatio eſt talis. Per aërem in aquam mutatur. Ex ea, terra ſubſiſtente, aër exhalat. Aëre extenuato, aether in orbem continetur. Stellae autem cum ſole e mari accenduntur. Quid autem magis eſt contrarium incendio, quam refrigeratio? aut diffuſioni, quam denſatio? quorum

σεως; τὰ [57] μὲν ὕδωρ καὶ γῆν ἐκ πυρὸς καὶ ἀέρος ποιεῖ, τὰ δ' εἰς πῦρ καὶ ἀέρα τρέπει τὸ ὑγρὸν καὶ γεῶδες. ἀλλ' ὅμως, ὅπου μὲν τὴν ἄναψιν, ὅπου δὲ τὴν περίψυξιν, ἀρχὴν ἐμψυχίας ποιεῖ· καὶ μὴν ὅταν ἐκπύρωσις γένηται, διόλου ζῆν καὶ ζῶον εἶναί φησι· σβεννύμενον δ' αὖθις καὶ παχυνόμενον, εἰς ὕδωρ καὶ γῆν καὶ τὸ σωματοειδὲς τρέπεσθαι. λέγει δ' ἐν τῷ πρώτῳ περὶ προνοίας· Διόλου μὲν γὰρ ὢν [58] ὁ κόσμος πυρώδης, εὐθὺς καὶ ψυχή ἐστιν ἑαυτοῦ καὶ ἡγεμονικόν· ὅτε δὲ μεταβαλὼν εἴς τε τὸ ὑγρὸν καὶ τὴν ἐναπολειφθεῖσαν ψυχήν, τρόπον τινὰ εἰς σῶμα καὶ ψυχὴν μεταβάλλων [59], ὥστε συνεστάναι ἐκ τούτων, ἄλλον τινὰ ἔσχε λόγον. ἐνταῦθα δήπου σαφῶς τῇ μὲν ἐκπυρώσει καὶ τὰ ἄψυχα τοῦ κόσμου φησὶν εἰς τὸ ἔμψυχον τρέπεσθαι· τῇ δὲ σβέσει πάλιν καὶ τὴν ψυχὴν ἀνίεσθαι καὶ ἀνυγραίνεσθαι, μεταβάλλουσαν εἰς τὸ σωματοειδές. ἄτοπος οὖν φαίνεται τῇ περιψύξει νῦν μὲν ἐξ ἀναισθήτων ποιῶν ἔμψυχα, νῦν δ' εἰς ἀναίσθητα καὶ ἄψυχα μεταβάλλων τὸ πλεῖ-

quorum haec aquam et terram ex igne et aëre faciunt: illa in ignem et aërem vertunt humidam et terreſtrem materiam. Ille tamen aliquando incendium, aliquando refrigerationem animationis cauſam ſtatuit. Quin etiam id, quod penitus ignitum fuerit, viuere, et animal eſſe affirmat: exſtinctum autem rurſus ac denſatum, in terram, aquam corporeamque naturam redigi. Dicit autem primo libro De prouidentia: Mundus enim omnino ignitus, ſtatim etiam animam ſuam et principem vim habet. Cum vero mutatur in humidum, et animam intus contentam, quodammodo in corpus et animam tranſit, vt ex iis conſtans aliam habeat rationem. Nimirum hic palam incendio etiam animae expertes mundi partes ait in animatam conuerti naturam: reſtinctione autem rurſum animam debilitari et humectari, mutatam in quippiam corporis ſimile. Abſurde ergo alias refrigeratione e carentibus ſenſu efficit animalia: alias maximam animae mundi partem

57. οὖν τὰ μὲν — *Reiske.*

58. Pro ὢν dant ἂν Turn. Vulc. et Bong.

59. μετέβαλεν. *Reiſ.*

στον μέρος τῆς τοῦ κόσμου ψυχῆς. ἄνευ δὲ τούτων, ὁ περὶ ψυχῆς γενέσεως αὐτῷ λόγος μαχομένην ἔχει πρὸς τὸ δόγμα τὴν ἀπόδειξιν. γίνεσθαι μὲν γάρ φησι τὴν ψυχὴν, ὅταν τὸ βρέφος ἀποτεχθῇ, καθάπερ στομώσει τῇ περιψύξει τοῦ πνεύματος [60] μεταβαλόντος. ἀποδείξει δὲ χρῆται τοῦ γεγονέναι τὴν ψυχὴν, καὶ μεταγενεστέραν εἶναι, μάλιστα τῷ καὶ τὸν τρόπον καὶ τὸ ἦθος ἐξομοιοῦσθαι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι. βλέπεται δ' ἡ τούτων ἐναντίωσις. οὐ γὰρ οἷόν τε τὴν ψυχὴν πρὸ τῆς ἀποκυήσεως ἠθοποιεῖσθαι, γεννωμένην μετὰ τὴν ἀποκύησιν· ἢ συμβήσεται, πρὶν ἢ γενέσθαι ψυχὴν, ὁμοίαν εἶναι ψυχῇ. τουτέστι, καὶ εἶναι τῇ ὁμοιότητι καὶ μὴ εἶναι, διὰ τὸ μήπω γεγονέναι. εἰ δὲ φησί τις, ὅτι, ταῖς κράσεσι τῶν σωμάτων ἐγγινομένης τῆς ὁμοιότητος, αἱ ψυχαὶ γεννώμεναι μεταβάλλουσι, διαφθείρει τὸ τεκμήριον τοῦ γεγονέναι τὴν ψυχήν. ἐνδέχεται γὰρ οὕτω καὶ ἀγέννητον οὖσαν, ὅταν ἐπεισέλθῃ, μεταβάλλειν τῇ κράσει τῆς ὁμοιότητος. Τὸν ἀέρα ποτὲ μὲν ἀνωφερῆ καὶ κοῦφον εἶναί φησι, ποτὲ δὲ μήτε βαρὺν, μήτε κοῦφον. ἐν μὲν οὖν τῷ δευτέρῳ περὶ

tem in ſenſus et animae expertia redigit. Abſque etiam haec eſſent, ratio eius de anima nititur demonſtratione ipſi opinioni repugnante. Fieri enim inquit animam, quando infans naſcitur, ſpiritu refrigeratione, tanquam duratione quadam, mutato. Natam autem eſſe animam, et poſteriorem eſſe ortu, quam eſt corpus, ſic probat: quia et forma et moribus proles parentum fiat ſimilis. Atque haec quidem repugnantia eſt euidens. Fieri enim non poteſt, vt ante partum moribus conformetur anima, quae poſt partum demum naſcitur. Alioquin efficietur, animam, priuſquam exſiſtat, ſimilem eſſe animae: hoc eſt, et eſſe ſimilitudine, et non eſſe, cum nondum ſit nata. Sin dicas, quod ob temperiem corporum inſita ſimilitudine, animae tamen natae mutentur: corrumpes argumentum de origine animae. Nam fieri poteſt hoc pacto, vt etiam non orta, tamen in corpus ingreſſa mutetur ob temperiem ſimilitudinis. Aërem aliquando ait leuem eſſe, et qui ſurſum ſe efferat, aliquando neque grauem, neque leuem. Nam in ſecundo De motu libro,

60. τοῦ πνεύμονος Turn. Vulc. et Bong.

61. κινῶν

κινήσεως, τό τε πῦρ ἀβαρὲς ὂν, ἀνωφερὲς εἶναι λέγει, καὶ τούτῳ παραπλησίως τὸν ἀέρα· τοῦ μὲν ὕδατος τῇ γῇ μᾶλλον προσνεμομένου, τοῦ δ' ἀέρος τῷ πυρί. ἐν δὲ ταῖς Φυσικαῖς τέχναις, ἐπὶ τὴν ἑτέραν ῥέπει δόξαν, ὡς μήτε βάρος ἐξ αὑτοῦ, μήτε κουφότητα τοῦ ἀέρος ἔχοντος. τὸν ἀέρα φύσει ζοφερὸν εἶναι λέγει, καὶ τούτῳ τεκμηρίῳ χρῆται τοῦ καὶ ψυχρὸν εἶναι πρώτως. ἀντικεῖσθαι γὰρ αὐτοῦ τὸ μὲν ζοφερὸν πρὸς τὴν λαμπρότητα, τὸ δὲ ψυχρὸν πρὸς τὴν θερμότητα τοῦ πυρός. ταῦτα κινῶν [61] ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν ζητημάτων, πάλιν ἐν τοῖς περὶ ἕξεων οὐδὲν ἄλλο τὰς ἕξεις, πλὴν ἀέρας, εἶναί φησιν. ὑπὸ τούτων γὰρ συνέχεται τὰ σώματα· καὶ τοῦ ποιὸν ἕκαστον εἶναι τῶν ἕξει συνεχομένων αἴτιος ὁ συνέχων ἀήρ ἐστιν, ὃν σκληρότητα μὲν ἐν σιδήρῳ, πυκνότητα δ' ἐν λίθῳ, λευκότητα δ' ἐν ἀργύρῳ καλοῦσι, πολλὴν ἀτοπίαν καὶ μάχην τούτων ἐχόντων. εἰ μὲν γὰρ μένει, ὁποῖός τ' [62] ἐστὶ φύσει, πῶς τὸ μέλαν ἐν τῷ μὴ λευκῷ λευκότης γίνεται, καὶ τὸ μαλθακὸν ἐν

libro, ignem ait carere grauitate, sursum tamen efferri: eodemque modo aërem: quod aqua terrae magis attribuatur, aër igni. At in Physicis praeceptis in alteram inclinat partem: nimirum neque grauitatem ex sese, neque leuitatem habere aërem. Aërem suapte natura ait caliginosum esse, eoque argumento vult ostendere, etiam frigidum primo esse. Eius enim tenebras splendori, frigiditatem calori ignis opponi. Haec cum in primo De quaestionibus naturalibus mouisset: alibi, puta in libro De habitibus, nihil aliud esse ait habitus, quam aëres: nam ab iis contineri corpora, et vt quoduis eorum, quae continentur, certa sit praeditum qualitate, causam esse, quo ea continentur, aërem: vnde in ferro durities, in lapide soliditas, in argento albedo appelletur. Atqui multum inest absurdi, multum repugnantiae huic opinioni. Nam si aër manet talis, qualis est suapte natura, quomodo nigrum in non albo fiet albedo, molle

61. κινῶν] Sententia e contrario flagitat ταῦτα ὑποθέμενος, vel τιθεὶς, vel τάττων. *Reis.*

62. ὁποῖός γ' ἐστί. *Reis.*

τῷ μὴ σκληρῷ σκληρότης, καὶ τὸ μανὸν ἐν μὴ πυκνῷ πυκνότης; εἰ δὲ μιγνύμενος ἐν τούτοις ἐξίσαται καὶ συνομοιοῦται, πῶς ἕξις ἐστὶν, ἢ δύναμις, ἢ αἰτία τούτων, ὑφ' ὧν κρατεῖται; πάσχοντος γάρ ἐστιν, οὐ δρῶντος, οὐδὲ συνέχοντος, ἀλλ' ἐξασθενοῦντος, ἡ τοιαύτη μεταβολὴ, καθ' ἣν ἀπόλλυσι τὰς αὐτοῦ ποιότητας. καίτοι πανταχοῦ τὴν ὕλην ἀργὸν ἐξ ἑαυτῆς καὶ ἀκίνητον ὑποκεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ἀποφαίνουσι, τὰς δὲ ποιότητας πνεύματα· οὓς δὲ [63] καὶ τόνους ἀερώδεις, οἷς ἂν ἐγγένωνται μέρεσι τῆς ὕλης, εἰδοποιεῖν ἕκαστα καὶ σχηματίζειν. ταῦτ' οὐκ ἔνεστι λέγειν αὐτοῖς, τὸν ἀέρα φύσει τοιοῦτον [64] ὑποτιθεμένοις. ἕξις γὰρ ὢν καὶ τόνος αὐτῷ συνεξομοιώσει τῶν σωμάτων ἕκαστον· ὥστε μάλα εἶναι καὶ μαλθακόν [65]. εἰ δὲ τῇ πρὸς ἐκεῖνα κράσει τὰς ἐναντίας λαμβάνει μορφὰς, αἷς [66] ἔχειν πέφυκεν, ὕλη τρόπον τινὰ τῆς ὕλης, οὐκ αἴτιον, οὐδὲ δύναμίς ἐστιν· ὅτε τοῦ κόσμου κενὸν ἐκτὸς ἄπειρόν ἐστι, τὸ δ' ἄπειρον οὔτ' ἀρχὴν, οὔτε μέσον, οὔτε τελευταῖον ἔχει, πολλάκις ὑπ' αὐ-

molle in non duro durities, rarum in non denſo denſitas? Sin vero his permixtus adſimilatur, ſuamque naturam amittit: quomodo habitus erit, aut facultas, aut cauſa horum, a quibus ſuperatur? Patientis enim eſt, et non agentis, aut continentis, ſed vires ſuas amittentis, iſthaec mutatio, qua ſuas res qualitates perdit. Atqui vbique hoc affirmant, materiam ſuapte natura otioſam et immobilem ſubiici qualitatibus: qualitates autem eſſe ſpiritus, aut contentiones (id tonos ipſi dicunt) aëreas: quae in quibus materiae partibus inhaereſcant, eas informent. Haec dicere ipſis non licet, aërem natura talem ponentibus. Si enim habitus ſit et contentio aër, ſibi vnumquodque corporum reddet ſimile, vt admodum fiat molle. Sin contemperatione cum iſtis contrarias ſuae naturae formas accipit: materia quodammodo materiei erit, non cauſa et facultas. Saepenumero Chryſippus hoc dicit, extra mundum eſſe quoddam inane infinitum: infinitum autem principio, medio, extremoque carere.

63. F. ἐστὶν οὐ δὲ καὶ τόνους, et συγγένηται. *Reiſ.*

64. τοιοῦτον] ſcil. οἷός ἐστιν. *R.*

65. F. ὡς εὐμεταβόλων ὄντων καὶ μαλθακῶν. *Reiſ.*

66. ἃς Turn. Vulc. et Bong.

67. F.

τοῦ λέγεται. καὶ τούτῳ μάλιστα τὴν λεγομένην ὑπ' Ἐπικούρου τῆς ἀτόμου κάτω φορὰν ἐξ αὐτῆς ἀναιροῦσιν, οὐκ οὔσης ἐν ἀπείρῳ διαφορᾶς, καθ' ἣν τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω νοεῖται, γινόμενον. ἀλλ' ἔν γε τῷ τετάρτῳ περὶ δυνατῶν μέσον τινὰ τόπον καὶ μέσην χώραν ὑποθέμενος, ἐνταῦθά φησιν ἱδρύσθαι τὸν κόσμον. ἔστι δ' ἡ λέξις αὕτη· Διὸ καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου ῥητέον, αὐτὸν φθαρτὸν εἶναι, λόγου οἰόμενον[67] δεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον ἐμοὶ φαίνεται οὕτως ἔχειν. οἱονεὶ δ' εἰς τὴν ὥσπερ ἀφθαρσίαν πολύ τι αὐτῷ συνεργεῖ[68] καὶ ἡ τῆς χώρας κατάληψις, οἷον διὰ τὸ ἐν μέσῳ εἶναι. ἐπεὶ, εἰ ἀλλαχῇ νοηθείη ὤν, καὶ παντελῶς ἂν αὐτῷ συνάπτοι ἡ φθορά. καὶ μετὰ μικρὸν αὖθις· Οὕτω γάρ πως καὶ ἡ οὐσία συντέτευχεν ἀϊδίως τὸν μέσον κατειληφυῖα τόπον, εὐθὺς τοιάδε τις οὖσα, ὥστε καθ' ἕτερον τρόπον, ἀλλὰ[69] καὶ διὰ τὴν συντυχίαν μὴ ἐπιδέχεσθαι αὐτὴν φθορὰν, κατὰ[70] τοῦτ' εἶναι ἀΐδιον. ταῦτα μίαν μὲν ἔχει καταφανῆ καὶ βλε-

carere. Eoque Stoici maxime vtuntur ad refellendam eam, quam Epicurus vſurpauit, atomi ſua ſponte deorſum motionem: quod non ſit in infinito diſcrimen, ſecundum quod alia ſupra, alia infra eſſe dicantur. Verum idem in quarto De poſſibilibus libro, medium quendam locum, mediamque ſtatuit regionem, vbi poſitus ſit mundus. Verba ſunt haec: Itaque etiam de mundo dicendum eſt, eum interitui eſſe obnoxium. Nam etſi argumentis opus eſt, mihi tamen res ſic videtur habere. Eum ab interitu videtur admodum vindicare loci occupatio: nempe quod in medio eſt. Nam ſi eum alibi eſſe cogitetur, omnino ei accidet interitus. Rurſumque paulo poſt: Sic enim quodammodo naturae eius contigit, vt medium nactus locum, ſempiternus ſit, ſtatimque talis exſtiterit, vt cum aliis de cauſis, tum quia bono quodam caſu ita euenerit, vt interitum non admittat, ob id ſempiternus ſit. Haec vnam habent manifeſtam, et in oculos incur-

67. F. ὃ λόγου μὲν οἶμαι δεῖσθαι. *id quod exiſtimo quidem opus habere demonſtratione. Reiſ.*

68. F. δοκεῖ δὲ εἰς τὴν — συνεργεῖν. *Reiſ.*

69. F. ὥστε καθ' ἕτερον τρόπον ἅμα καὶ διὰ — *Reiſ.*

70. καὶ κατὰ τ. *Reiſ.*

71. τὴν

πομένην ἐναντίωσιν, ἐν ἀπείρῳ μέσον τινὰ τόπον, καὶ μέσην χώραν ἀπολείποντος· δευτέραν δ᾽ ἀδηλοτέραν μὲν, ἀλογωτέραν δὲ ταύτης. οἰόμενος γὰρ, οὐκ ἂν ἄφθαρτον διαμένειν τὸν κόσμον, εἰ κατ᾽ ἄλλο μέρος αὐτῷ τοῦ κενοῦ συντέτευχε γενέσθαι τὴν ἵδρυσιν, δῆλός ἐστι δεδιὼς, μὴ, τῶν μερῶν τῆς οὐσίας ἐπὶ τὸ μέσον φερομένων, διάλυσις καὶ φθορὰ τοῦ κόσμου γένοιτο. ταῦτα δ᾽ οὐκ ἂν ἐφοβεῖτο, μὴ φύσει τὰ σώματα φέρεσθαι πανταχόθεν ἐπὶ τὸ μέσον ἡγούμενος, οὐ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς περιεχούσης τὴν οὐσίαν [71] χώρας. περὶ οὗ καὶ πολλάκις εἴρηκεν, ὡς ἀδυνάτου καὶ παρὰ φύσιν ὄντος. οὐ γὰρ ὑπάρχειν ἐν τῷ κενῷ διαφορὰν, ᾗ τὰ σώματα δευρὶ μᾶλλον, ἢ δευρὶ, προσάγεται· τὴν δὲ τοῦ κόσμου σύνταξιν, αἰτίαν εἶναι τῆς κινήσεως ἐπὶ τὸ κέντρον, καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ, νευόντων καὶ φερομένων πανταχόθεν. ἀρκεῖ δ᾽ εἰς τοῦτο παραθέσθαι λέξιν ἐκ τοῦ δευτέρου περὶ κινήσεως. ὑπειπὼν γὰρ, ὅτι τέλεον μὲν ὁ κόσμος σῶμά ἐστιν, οὐ τέλεα δὲ τὰ τοῦ κόσμου μέρη, τὸ [72] πρὸς τὸ ὅλον πως ἔχειν [73], καὶ μὴ καθ᾽ αὐτὰ

incurrentem contradictionem: qua medius in infinito locus ſtatuitur. Alia, vt obſcurior eſt, ita plus habet abſurdi. Dum enim opinatur, ab interitu non potuiſſe tutum ſeruari mundum, ſi ei locus in alia infiniti parte obtigiſſet, ſatis apparet, eum metuiſſe, ne, partibus naturae eius ad medium vergentibus, diſſipatio ac interitus eueniret. Sed id non metuiſſet, exiſtimans, non natura corpora vndiquaque ad medium ferri, non ſubſtantiae, ſed continentis cauſam regionis: de quo etiam ſaepe dixit, quod impoſſibile ſit et naturae contrarium: non enim eſſe in vacuo diſcrimen, cur corpora huc magis, quam illuc, vergerent: ſed mundi conſtitutionem cauſam eſſe, quod ad centrum eius corpora vndiquaque inclinent ac ferantur. Satis eſt, huc afferre verba eius e ſecundo De motu libro. Cum enim dixiſſet, mundi corpus perfectum eſſe, partes mundi non perfectas, quia ad totum certo modo affectae, non per ſe, eſſent: locutus

71. τὴν αἰτίαν Ald. et Baſ.

72. τὸ] L. aut τῷ, aut διὰ τό. Bong.

73. πῶς ἔχει Turn. Vulc. et Reiſ.

74. Re-

εἶναι· καὶ περὶ τῆς κινήσεως αὐτοῦ διελθὼν, ὡς ἐπὶ τὴν συμμονὴν καὶ τὴν συνοχὴν τὴν ἑαυτοῦ κινεῖσθαι διὰ τῶν μερῶν πάντων πεφυκότος, οὐκ ἐπὶ τὴν διάλυσιν καὶ τὴν θρύψιν, ταῦτ' εἴρηκεν· Οὕτω δὲ τοῦ ὅλου τεινομένου εἰς ταυτὸ, καὶ κινουμένου, καὶ τῶν μορίων ταύτην τὴν κίνησιν ἐχόντων ἐκ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, πιθανὸν, πᾶσι τοῖς σώμασιν εἶναι τὴν πρώτην κατὰ φύσιν κίνησιν πρὸς τὸ τοῦ κόσμου μέσον, τῷ μὲν κόσμῳ οὑτωσὶ κινουμένου πρὸς αὐτῶν [74], τοῖς δὲ μέρεσιν, ὡς ἂν μέρεσιν οὖσιν. εἶτα, (φήσαι τις ἂν) ὦ ἄνθρωπε, τί παθὼν ἐπελάθου τῶν λόγων τούτων [75], ὥστε τὸν κόσμον, εἰ μὴ τὴν μέσην χώραν ἐκ τύχης κατειλήφει, διάλυτον καὶ φθαρτὸν ἀποφαίνειν. εἰ γὰρ αὐτός γε νεύειν ἐπὶ τὸ αὐτὸ [76] μέσον ἀεὶ πέφυκε, καὶ τὰ μέρη πρὸς τοῦτο κατατείνειν πανταχόθεν, ὅποι ποτ' ἂν τοῦ κενοῦ μετατεθῇ, συνέχων ἑαυτὸν οὕτω καὶ περιστέλλων, ἄφθαρτος καὶ ἄθρυπτος διαμένει [77]. τὰ γὰρ θρυπτόμενα καὶ σκεδαννύμενα τοῦτο

tus deinceps de motu mundi, cuius ea eſſet natura, vt omnes partes ad compagem et cohaeſionem ſui, non ad diſſolutionem et contritionem, ferrentur, haec infert: Sic autem toto in ſe tendente et moto, partibuſque hunc motum habentibus e natura corporis, probabile eſt, omnibus corporibus primum eſſe motum naturalem ad mundi medium, mundo, vt qui ſic verſus ſeſe moveatur, partibus vt partibus. Hic aliquis diceret: Quid ergo tibi, mi homo, accidit, vt horum oblitus pronunciares, mundum, niſi fortuito medium occupaſſet locum, interiturum fuiſſe. Si enim ea ipſius natura eſt, vt ſemper ad medium inclinet, ad idque partes vndiquaque contendant: ſane quocunque tandem infiniti loco ponatur, ſic ſeſe continens atque amplectens, integer manebit. Quae enim franguntur ac diſſipantur, iis id accidit

74. Recte dat Baſil. αὐτόν. Porro mallem κινουμένῳ. *mundo quidem ſic moto verſus ſemet ipſum. Reiſ.*

75. Poſt τούτων ſubaudi τοσοῦτον. *Reiſ.*

76. τὸ αὐτοῦ μέσον. *Reiſ.* Ex Turn. Vulc. et Bong. citatur ἐπὶ τὸ αὐτοῦ μέσον.

77. διαμενεῖ in Fut. *Reiſ.*

πάσχει, διακρίσει τῶν μερῶν ἑκάςȣ καὶ διαλύσει [78] πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον ἐκ τȣ̃ παρὰ Φύσιν ἀποῤῥέοντος. σὺ δ', εἰ κατ' ἄλλο τȣ̃ κενȣ̃ τεθείη ὁ κόσμος, οἰόμενος, ȣ̈τω παντελῆ συνάπτεσθαι Φθορὰν, καὶ λέγων ȣ̈τω, καὶ διὰ τȣ̃το μέσον ἐν τῷ μηδὲν ἔχειν πεΦυκότι μέσον τῇ τῶν ἀπείρων, τὰς μὲν [79] τάσεις καὶ συνοχὰς, καὶ νεύσεις ἐκείνας, ὡς ȣ̓δὲν ἐχέγγυον εἰς σωτηρίαν ἐχȣ́σας, ἀΦῆκας, τῇ δὲ καταλήψει τȣ̃ τόπȣ τὴν σύμπασαν αἰτίαν τῆς διαμονῆς ἀνέθηκας, καίτοι τοῖς προειρημένοις ταυτὶ συνάπτεις, ὥσπερ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγξαι Φιλοτιμȣ́μενος. Ὃν τρόπον δὲ κινεῖται ἕκαςον τῶν μορίων, συμΦυὲς ὂν τῷ λοιπῷ, εὔλογον ȣ̈τω καὶ καθ' αὑτὸ κινεῖσθαι· καὶ εἰ λόγȣ χάριν νοήσαιμεν αὐτὸ καὶ ὑποθοίμεθα εἶναι ἐν κενῷ τινι τȣ̃ κόσμȣ τȣ́του. ὡς γὰρ ἂν συνεχόμενον πάντοθεν ἐκινεῖτο ἐπὶ τὸ μέσον, μένει ἐν τῇ κινήσει ταύτῃ, κἂν λόγȣ χάριν ἐξαίΦνης περὶ αὐτὸν γένηται κενόν. εἶτα

dit ſingularum partium ad ſuum proprium locum conceſſione ab eo, quem praeter naturam occupauerant. Tu autem, putans, mundum, ſi alio inanis loco ponatur, omnino interiturum, idque affirmans, neque idcirco medium rei nullum admittenti medium aſſignans: contentiones illas, complexus et momenta, vt nullam vim ſalutis praeſtandae habentia, omiſiſti: occupationi loci totam permanſionis cauſam adſcripſiſti. Et quidem praedictis haec annectis, tanquam ſtudio habens te ipſum refellere. Quo autem modo quaeuis pars mouetur, annata reliquis, rationi conſentaneum eſt, eodem etiam pro ſe moueri. Et ſi, verbi gratia, imaginemur eam in aliquo huius mundi vacuo: ſicut vndiquaque contenta ad medium ferretur, in eodem manet motu, etiamſi verbi gratia ſubito circum eam inane exſtitiſſet. Ergo quae-

78. Poſt διαλύσει videtur aliquid deeſſe, e. c. τὰ δὲ συςάντα καὶ πηγνύμενα γίνεται συγκρίσει τῶν μερῶν ἑκάςȣ καὶ διαδύσει, πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον ἐκ τȣ̃ παρὰ Φύσιν ἐπιῤῥέοντος. *at quae conſiſtunt et compacta ſunt, ea fiunt concretione ſingularium particularum, et mutuo earum inter ſe ſubitu, vnaquaque particula, deſerto loco non naturali, ad maxime conuenientem confluente.* *Reiſ.*

79. F. πεΦυκότι μέσον τῷ ἀπείρῳ, τὰς μὲν τάσεις. *Reiſ.*

μέρος μὲν ὁτιοῦν ὑπὸ κενοῦ περιληφθὲν οὐκ ἀποβάλλει τὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου μέσην[80] ἄγουσαν ῥοπήν. αὐτὸς δ' ὁ κόσμος, ἂν μὴ τὴν μέσην παρασκευάσῃ χώραν αὐτῷ τὸ αὐτόματον, ἀπολεῖ τὸν συνεκτικὸν τόνον, ἄλλοις ἀλλαχόσε τῆς οὐσίας αὐτοῦ μέρεσι φερομένοις. καὶ ταῦτα μὲν ἔχει μεγάλας ὑπεναντιώσεις πρὸς τὸν φυσικὸν λόγον. ἐκεῖνο δ' ἤδη καὶ πρὸς τὸν περὶ[81] θεοῦ καὶ προνοίας, τὸ τὰ μικρότατα τῶν αἰτίων τούτοις ἀνατιθέντα, τὸ κυριώτατον ἀφαιρεῖσθαι καὶ μέγιστον. τί γάρ ἐστι κυριώτερον τῆς τοῦ κόσμου διαμονῆς, ἢ τὸ τὴν οὐσίαν ἡνωμένην τοῖς μέρεσι συνέχεσθαι πρὸς αὑτήν; ἀλλὰ τοῦτό γε συμπέπτωκεν αὐτομάτως κατὰ Χρύσιππον. εἰ γὰρ ἡ τοῦ τόπου κατάληψις αἰτία τῆς ἀφθαρσίας ἐστὶν, αὕτη δὲ συντυχία γέγονεν, δῆλον, ὅτι συντυχίας ἔργον ἡ σωτηρία τῶν ὅλων ἐστὶν, οὐχ εἱμαρμένης καὶ προνοίας. ὁ δὲ τῶν δυνατῶν λόγος πρὸς τὸν τῆς εἱμαρμένης λόγον αὐτῷ πῶς οὐ μαχόμενός ἐστιν; εἰ γὰρ οὐκ ἔστι δυνατὸν, ὅπερ ἢ ἐστὶν ἀληθὲς, ἢ ἔσται, κατὰ Διόδωρον[82], ἀλλὰ πᾶν τὸ

quaeuis pars a vacuo circumuenta, non amittit momentum, quo ad medium fertur ſuum: ipſe mundus, niſi medium ei locum caſus paret, vim continentem amittet, aliis eius ſubſtantiae partibus alio ſeſe incitantibus? Atque haec multa habent valde repugnantia rationibus naturalibus. Hoc vero iam deo etiam et prouidentiae aduerſatur, quod his minimas ac leuiſſimas cauſas adſcribit, praecipuis et ſummis ademtis. Quid enim magis continet mundi perpetuitatem, quam quod ſubſtantia eius ſuis partibus vnita a ſeſe continetur? Atqui hoc fortuito factum caſu Chryſippus aſſerit. Nam ſi loci occupatio cauſa eſt perpetuitatis, et locus caſu occupatus fuit: haud dubie fortuiti euentus eſt conſeruatio vniuerſi, non fati, aut prouidentiae, opus. Ratio autem de poſſibilibus (hoc enim appellemus dynata) quomodo non repugnet doctrinae de fato? Si enim poſſibile id non eſt, quod aut eſt, aut erit verum, vt ſentit Diodorus: ſed omne, cui

80. ἐπὶ τὸ κόσμου μέσον. *Reiſ.*
81. F. ἤδη καιρὸς σκοπεῖν τὸ περὶ θεοῦ. Reiske.
82. Diodorum Cronum Stoicum ſignificat. *Reiſ.*

ἐπιδεκτὸν [83] τοῦ γενέσθαι, κἂν μὴ μέλλῃ γενήσεσθαι, δυνατόν ἐστιν, ἔσται [84] δυνατὰ πολλὰ τῶν μὴ καθ' εἱμαρμένην ἀνίκητον καὶ ἀνεκβίαστον καὶ περιγενητικὴν ἁπάντων, ἢ εἱμαρμένην [85] δύναμιν ἀπόλλυσιν, ἢ ταύτης, οἷον ἀξιοῖ [86] Χρύσιππος, οὔσης, τὸ ἐπιδεκτικὸν τοῦ γενέσθαι πολλάκις εἰς τὸ ἀδύνατον ἐμπεσεῖται. καὶ πᾶν μὲν ἀληθὲς ἀναγκαῖον ἔσται τῇ κυριωτάτῃ πασῶν ἀνάγκῃ κατειλημμένον· πᾶν δὲ ψεῦδος ἀδύνατον, τὴν μεγίστην ἔχον αἰτίαν ἀντιπίπτουσαν αὐτῷ πρὸς τὸ ἀληθὲς γενέσθαι. ᾧ γὰρ ἐν θαλάσσῃ πεπρωμένον ἐστὶν ἀποθανεῖν, πῶς οἷόν τε τοῦτον ἐπιδεκτικὸν εἶναι τοῦ ἐν γῇ ἀποθανεῖν; τί δὲ τὸν Μεγαροῖ δυνατόν [87] ἐστιν ἐλθεῖν εἰς Ἀθήνας, ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης κωλυόμενον; ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ περὶ τῶν Φαντασιῶν λεγόμενα νεανικῶς [88], πρὸς τὴν εἱμαρμένην ἐναντιοῦνται. τὴν γὰρ Φαντασίαν βουλόμενος οὐκ οὖσαν αὐτοτελῆ τῆς συγκαταθέσεως αἰτίαν ἀποδεικνύειν, εἴρη-

cui contingere queat, vt fiat, etiam ſi futurum non ſit, poſſibile eſt: multa erunt poſſibilia eorum, quae non fiunt fato inſuperabili atque immobili, et omnia vincente. Et ſic fati ratio euertitur. Sin eſt fatum, vt vult Chryſippus, facultas contingendi, vt aliquid fiat, ſaepe in impoſſibile incidet: et omne quidem verum neceſſarium erit, comprehenſum ea, quae in omnia ius habet, neceſſitate: omne autem falſum, maxima cauſarum obſiſtente, ne fiat verum. Cui enim fatale eſt, in mare perire, quomodo fieri poteſt, vt ei contingat mors in terra? et quo modo Megaris Athenas venire queat, qui a fato impeditur? Quin etiam quae audacter de viſis pronunciat, fati rationi reclamant. Vt enim oſtenderet, viſum non eſſe ex ſe perfectam aſſenſionis cauſam,

83. ἐπιδεκτικὸν, vt paullo poſt.

84. ἔσται δὲ δυνατά. *Reiſ.*

85. εἱμαρμένης Turn. Vulc. et Bong.

86. F. ἁπάντων γινομένων, ἢ εἱμαρμένη τὴν δύναμιν ἀπόλλυσιν, ἢ τοιαύτης, οἷαν ἀξιοῖ Χρύσιππος, οὔσης — *Reiske.* οἷαν dant etiam Turn. Vulc. et Bong.

87. F. ἔτι δὲ τὸν Μεγαροῖ ἀδύνατον. *porro, cui fatale eſt, vt Megaris moriatur, fieri nequit, vt ille Athenas exſpiratum veniat. Reiſke.*

88. νεανικῶν Ald. et Baſ.

89. Pro

κεν, ὅτι βλάψουσιν οἱ σοφοὶ ψευδεῖς φαντασίας ἐμποιοῦντες, ἂν αἱ φαντασίαι ποιῶσιν αὐτοτελῶς τὰς συγκαταθέσεις. πολλάκις γὰρ οἱ σοφοὶ ψεύδει χρῶνται πρὸς τοὺς φαύλους, καὶ φαντασίαν παριστᾶσι πιθανὴν, οὐ μὴν αἰτίαν τῆς συγκαταθέσεως· ἐπεὶ καὶ τῆς ὑπολήψεως αἰτία τῆς ψευδοῦς ἔσται καὶ τῆς ἀπάτης. ταῦτ' οὖν ἄν τις ἀπὸ τοῦ σοφοῦ μεταφέρων ἐπὶ τὴν εἱμαρμένην, λέγῃ, μὴ διὰ τὴν εἱμαρμένην γίνεσθαι τὰς συγκαταθέσεις· ἐπεὶ διὰ τὴν εἱμαρμένην ἔσονται καὶ ψευδεῖς συγκαταθέσεις, καὶ ὑπολήψεις, καὶ ἀπάται, καὶ βλαβήσονται διὰ τὴν εἱμαρμένην. ὁ τοῦ βλάπτειν τὸν σοφὸν ἐξαιρούμενος λόγος, ἅμα καὶ τὸ μὴ πάντων αἰτίαν εἶναι τὴν εἱμαρμένην ἀποδείκνυσιν. εἰ γὰρ μήτε δοξάζουσι, μήτε βλάπτονται διὰ τὴν εἱμαρμένην, δῆλον, ὅτι οὐδὲ κατορθοῦσιν, οὐδὲ φρονοῦσιν, οὐδὲ ὑπολαμβάνουσι βεβαίως, οὐδ' ὠφελοῦνται διὰ τὴν εἱμαρμένην, ἀλλ' οἴχεται τὸ πάντων αἰτίαν εἶναι τὴν εἱμαρμένην· ὁ δὲ λέγων, ὅτι Χρύσιππος οὐκ αὐτοτελῆ τούτων αἰτίαν, ἀλλὰ προκαταρκτικὴν μόνον ἐποιεῖτο τὴν εἱμαρμένην, ἐκεῖνος [89] πάλιν αὐτὸν ἀποδεί-

caussam, ait, damnosos fore sapientes, qui visi falsa in animis excitent, si quidem visa assensionem absolute perficiant. Saepe enim sapientes aduersum vitiosos vtuntur mendacio, et probabile visum obiiciunt, non tamen assensionem: quae caussa esset futura falsae opinionis et erroris. Haec vero a sapiente aliquis in fatum transferens, dixerit, assensiones non fieri propter fatum. Nam sic fatum etiam falsis opinionibus, erroribus, damnis caussam praebebit. Sic ratio, quae sapientem facit nemini nocere, vna ostendet, fatum non esse omnium caussam. Nam si non opinantur homines vi fati, neque laeduntur: ne agendi quidem recte, sapiendi, constanter aliquid sentiendi, aut vtilitatem percipiendi, caussa erit fatum: actumque est de eo pronunciato, quo fatum omnium rerum caussa ponitur. Qui autem respondeat, Chrysippum non perfectam rerum caussam, sed antegressam duntaxat caussam, fatum statuere; rursum ostendet, eum

89. Pro ἐκεῖνος dant ἐκεῖ Petau. Ald. et Bas.

ξει μαχόμενον πρὸς αὑτὸν, ὅπου τὸν μὲν Ὅμηρον ὑπερφυῶς ἐπαινεῖ περὶ τοῦ Διὸς λέγοντα·

Τῷ ἔχεθ' ὅ ττι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ,
Ἢ ἀγαθόν.

καὶ τὸν Εὐριπίδην·

Ὦ Ζεῦ, τί δῆτα τοὺς ταλαιπώρους βροτοὺς
Φρονεῖν λέγοιμ' ἄν; σοῦ γὰρ ἐξηρτήμεθα,
Δρῶμέν τε τοιάδ', ἃ σὺ [90] τυγχάνεις φρονῶν.

αὐτὸς δὲ πολλὰ τούτοις ὁμολογούμενα γράφει. τέλος δέ φησι μηδὲν ἴσχεσθαι, μηδὲ κινεῖσθαι, μηδὲ τοὐλάχιστον, ἄλλως, ἢ κατὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον· ὃν τῇ εἱμαρμένῃ τὸν αὐτὸν εἶναι. ἔτι τοίνυν τὸ μὲν καταρκτικὸν αἴτιον ἀσθενέστερόν ἐστι τοῦ αὐτοτελοῦς, καὶ οὐκ ἐξικνεῖται κρατούμενον ὑπ' ἄλλων ἐξανισταμένων· τὴν δ' εἱμαρμένην αἰτίαν ἀνίκητον καὶ ἀκώλυτον καὶ ἄτρεπτον ἀποφαίνων, αὐτὸς ἄτροπον καλεῖ καὶ ἀδράστειαν καὶ ἀνάγκην καὶ πεπρωμένην, ὡς πέρας ἅπασιν ἐπιτιθεῖσαν. πότερον

eum ſecum pugnare. Aliquando enim Homerum ſummis vehit laudibus, qui haec de Ioue dixerit:

Ergo, quod vnicuique bonum dabit ille, malumue,
Accipite. —

Et haec Euripidis:

Quid, o Tonans, ſententiae mortalibus
Dicam eſſe? namque a te nos ſuſpenſi ſumus,
Agimuſque, ſicut ſtat tibi ſententia.

Et cum his conſentientia multa ſcripſiſſet, tandem ait, nihil ne minimum quidem vel quieſcere, vel moueri, abſque Iouis ſententia, quae idem cum fato ſit. At enim cauſa antecedens infirmior eſt, quam quae vim in ſe habet perfectam, aliiſque reſiſtentibus, non peruenit eo, quo intenderat. Fatum Chryſippus cauſam inſuperabilem, quaeque impediri, aut mutari nullo modo poſſit pronuncians, ipſe Atropon (quaſi immutabilem) et Adraſteam et Neceſſitatem et, vt finem omnibus imponentem, Pepromenen

90. ἃ σύ γε τυγχάνεις. *Reiſ.*

91. λέγω

ἂν τὰς συγκαταθέσεις μὴ λέγομεν [91] ἐφ' ἡμῖν εἶναι, μηδὲ τὰς ἀρετὰς, μηδὲ τὰς κακίας, μηδὲ τὸ κατορθοῦν, μηδὲ τὸ ἁμαρτάνειν, εἰ [92] τὴν εἱμαρμένην λέγομεν ἐλλείπουσαν εἶναι καὶ τὴν πεπρωμένην ἀπεράτωτον, καὶ τὰς τοῦ Διὸς κινήσεις καὶ σχέσεις ἀσυντελέστους· τούτων γὰρ ἕπεται τὰ μὲν τῷ αὐτοτελῆ, τὰ δὲ τῷ προκαταρκτικὴν μόνον αἰτίαν εἶναι τὴν εἱμαρμένην. αὐτοτελὴς μὲν αἰτία πάντων οὖσα, τὸ ἐφ' ἡμῖν καὶ τὸ ἑκούσιον ἀναιρεῖ· προκαταρκτικὴ δὲ, τὸ ἀκώλυτος εἶναι καὶ τελεσιουργὸς, ἀπόλλυσιν. οὐδὲ γὰρ ἅπαξ, ἢ δὶς, ἀλλὰ πανταχοῦ, μᾶλλον δ' ἐν πᾶσι τοῖς Φυσικοῖς, γέγραφε, ταῖς μὲν κατὰ μέρος φύσεσι [93] καὶ κινήσεσιν ἐνστήματα πολλὰ γίνεσθαι καὶ κωλύματα, τῇ δὲ τῶν ὅλων, μηδέν. καὶ πῶς εἰς τὰς κατὰ μέρος ἡ τῶν ὅλων διατείνουσα κίνησις, ἐμποδιζομένων καὶ κωλυομένων ἐκείνων, ἀνεμπόδιστος αὐτὴ καὶ ἀκώλυτός ἐστιν; οὐδὲ γὰρ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἀνεμπόδιστος, εἰ μηδὲ ἡ τοῦ ποδὸς, ἢ τῆς χειρὸς, οὐδ' ἡ τῆς νεὼς κίνησις ἀκώλυτος ἂν εἴη, εἰ περὶ τὸ ἱστίον,

menen appellat. Vtrum ergo dicemus, in noſtra poteſtate neque aſſenſionem eſſe, neque virtutes, neque vitia, neque officia, neque peccata: aut fatum ad finem propoſitum non pertingere, et Iouis voluntatem non confieri. Iſtorum enim hoc ſequitur, ſi fatum cauſam ponas ex ſe perfectam, illud, ſi tantum antepoſitam. Nam ſi cauſa eſt perfecta, noſtra in poteſtate nihil, nihil voluntati noſtrae relinquit, ſi antegrediens, impediri iam poterit, neque vim habebit ad finem ſine obſtaculo perueniendi. Non enim ſemel atque iterum, ſed vbique in omnibus Phyſicis, ſcripſit Chryſippus, particularibus naturis ac motibus multa occurrere impedimenta: Vniuerſi nullum. Et quomodo vniuerſi motus ad partium motus cum pertineant, his impeditis, ipſi non impedientur? Non enim hominis naturam nihil impediet, ſi manus, aut pedis, actioni eſt quod obſtet: neque nauis ſine vllo impedi-

91. λέγωμεν. *Reiſ.*

92. εἰ] L. ἢ, vt etiam Xylander in verſione expreſſit. *Reiſ.*

93. φύσεσι] σχέσεσι. *Salmas.*

94. τὴν

ἢ τὴν εἱρεσίας[94] ἐνέργειαν, κωλύσεις τινὰς ἔχωσιν. ἄνευ δὲ τούτων, εἰ μὲν αἱ φαντασίαι μὴ γίνονται καθ' εἱμαρμένην τῶν συγκαταθέσεων, εἰ δ' ὅτι ποιεῖ φαντασίας ἀγωγοὺς ἐπὶ τὴν συγκατάθεσιν, καθ' εἱμαρμένην αἱ συγκαταθέσεις γίνεσθαι λέγονται, πῶς οὐ μάχεται πρὸς ἑαυτὴν πολλάκις ἐν τοῖς μεγίστοις διαφόρους ποιοῦσα φαντασίας, καὶ περισπῶσας ἐπὶ τἀναντία τὴν διάνοιαν; ὅτε τοὺς προστιθεμένους τῇ ἑτέρᾳ καὶ μὴ ἐπέχοντας ἁμαρτάνειν λέγουσιν· ἂν μὲν ἀδήλοις εἴκωσι, προσπίπτοντας[95]· ἂν δὲ ψευδέσι, διαψευδομένους· ἂν δὲ κοινῶς ἀκαταλήπτοις, δοξάζοντας. καίτοι δὴ τριῶν ὄντων, ἢ μὴ πᾶσαν εἶναι φαντασίαν εἱμαρμένης ἔργον, ἢ πᾶσαν παραδοχὴν καὶ συγκατάθεσιν φαντασίας ἀναμάρτητον, ἢ μηδ' αὐτὴν τὴν εἱμαρμένην ἀνεπίληπτον. οὐκ οἶδα γάρ, ὅπως ἀνέγκλητός ἐστι, τοιαύτας ποιοῦσα φαντασίας, αἷς τὸ μὴ μάχεσθαι, μηδ' ἀντιβαίνειν, ἀλλ' ἕπεσθαι καὶ εἴκειν, ἔγκλητόν ἐστι[96]. καὶ μὴν ἔν γε τοῖς πρὸς τοὺς Ἀκαδη-

impedimento mouebitur, ſi velum, aut remigium, impediri poſſit. Ad haec, ſi viſa non ſunt fatalia: aſſenſionem * aut ſi fatalia viſa ducere ad aſſenſionem ſtatuit: quomodo non ſecum pugnat fatum, de maximis rebus viſa nobis obiiciens contraria, quae animum diuerſe trahant: cum quidem dicant, eos, qui alteri aſſentiantur parti, et non cohibeant aſſenſionem, peccare: quod ſi obſcuris imaginationibus concedant, probabilia duntaxat ſectentur: ſi falſis, falſum amplectantur: ſi communibus, opinionem, quae comprehenſione careat. Profecto autem horum vnum neceſſe eſt, vt aut non omne viſum ſit opus fati: aut omnis approbatio cuiuſcunque viſi, delicto careat: aut ne ipſum quidem fatum reprehenſione vacare poſſit. Cur enim non culpetur fatum, quod talia viſa offerat nobis, quibus non repugnare, aut obuiam ire, ſed concedere et obſequi, vituperationem mereatur? Denique in concertationibus aduerſus Academicos maxime

94. τὴν τῆς εἱρεσίας. *Reiſ.*
95. προσπίπτοντας. *Salmas.*
96. Poſt ἐστὶν deeſt aliquid. Nam pendent iſta ſuperiora verſ. 11. καίτοι δὴ τριῶν ὄντων, et verba οὐκ οἶδα γὰρ ὅπως — ſunt interiecta, ideoque parentheſeos ſignis diſtinguenda. *Reiſ.*

μιακοὺς ἀγῶσιν ὁ πλεῖστος αὐτῷ τε Χρυσίππῳ καὶ Ἀντιπάτρῳ πόνος γέγονε περὶ τοῦ μήτε πράττειν, μήτε ὁρμᾶν ἀσυγκαταθέτως, ἀλλὰ πλάσματα λέγειν, καὶ κενὰς ὑποθέσεις, τοὺς ἀξιοῦντας, οἰκείας φαντασίας γενομένης, εὐθὺς ὁρμᾶν, μὴ εἴξαντας, μηδὲ συγκαταθεμένους. αὖθις δέ φησι Χρύσιππος, καὶ τὸν θεὸν ψευδεῖς ἐμποιεῖν φαντασίας καὶ τὸν σοφὸν, οὐ συγκατατιθεμένων, οὐδ' εἰκόντων δεομένους ἡμῶν, ἀλλὰ πραττόντων μόνον, καὶ ὁρμώντων ἐπὶ τὸ φαινόμενον· ἡμᾶς δὲ, φαύλους ὄντας, ὑπ' ἀσθενείας συγκατατίθεσθαι ταῖς τοιαύταις φαντασίαις. ἡ δὲ τούτων τῶν λόγων ταραχὴ καὶ διαφορὰ πρὸς αὐτοὺς, οὐ πάνυ δυσθεώρητός ἐστιν. ὁ γὰρ οὐ δεόμενος συγκατατιθεμένων, ἀλλὰ πραττόντων μόνον, οἷς ἐνδίδωσι τὰς φαντασίας, εἴτε θεὸς, εἴτε σοφὸς, οἶδεν, ὅτι πρὸς τὸ πράττειν ἀρκοῦσιν αἱ φαντασίαι, καὶ παρέλκουσιν αἱ συγκαταθέσεις· ὡς εἴ γε γινώσκων, ὅτι πρακτικὴν ὁρμὴν οὐ [297] παρίστησι φαντασία δίχα συγκαταθέσεως, ψευδεῖς ἐνεργάζεται καὶ πιθανὰς φαντασίας, ἑκὼν αἴτιός ἐστι τοῦ προσπίπτειν καὶ ἁμαρτάνειν ἀκαταλήπτοις συγκατατιθεμένους.

maxime in hoc laborant et Chryſippus et Antipater, vt oſtendant, nihil ſine aſſenſione agendum, aut ſuſcipiendum eſſe: figmenta eos, et inanes poſitiones tueri, qui volunt inteſtino oblato viſo ſtatim nos debere ad rem agendam incitari, non concedere interim, aut aſſentiri. Rurſum Chryſippus ait, deum fallacia viſa ſubmittere, itemque ſapientem, non vt requirant a nobis conceſſionem, aut aſſenſum, ſed tantum vt ad agendum nos conferamus: nos autem, quia vitioſi ſumus, ob imbecillitatem adſentiri huiusmodi viſis. Non eſt difficile deprehenſu, quam haec ab iis perturbate, quam aduerſus ipſos repugnanter dicantur. Qui enim non opus habet adſentientibus, ſed duntaxat agentibus ea, quorum viſa ſubmittit eis, nimirum ſiue deus hic eſt, ſiue ſapiens, nouit, ad agendum ſufficere viſa, iiſque abripi conſenſum. Proinde ſi nouit, incitationem ad agendum abſque aſſenſione non effici a viſo, et tamen fallentia veritatis ſpecie viſa offert: vltro in cauſa eſt, vt impingamus, et adſentiendo iis, quae comprehendi non poſſint, erremus.

297. οὐ delendum. *Reiſ.*

ΣΥΝΟΨΙΣ

ΤΟΥ ΟΤΙ ΠΑΡΑΔΟΞΟΤΕΡΑ ΟΙ ΣΤΩΙΚΟΙ ΤΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ ΛΕΓΟΥΣΙΝ.

COMPENDIUM

COMMENTARII, QVO OSTENDITVR, STOICOS, QVAM POETAS, ABSVRDIORA DICERE.

Ὁ Πινδάρου Καινεὺς εὐθύναν ὑπεῖχεν [1], ἀπιθάνως ἄῤῥηκτος σιδήρῳ καὶ ἀπαθὴς τὸ σῶμα πλασσόμενος, εἶτα καταδὺς ἄτρωτος ὑπὸ γῆν, σχίσας ὀρθῷ ποδὶ γᾶν. ὁ δὲ Στωϊκὸς Λαπίθης, ὥσπερ ἐξ ἀδαμαντίνης ὕλης ὑπ' αὐτῶν τῆς ἀπαθείας κεχαλκευμένος, οὐκ ἄτρωτός ἐστιν, οὐδ' ἄνοσος, οὐδ' ἀναλγής, ἄφοβος δὲ μένει καὶ ἄλυπος καὶ ἀήττητος, καὶ ἀβίαστος, τιτρωσκόμενος [2], ἀλγῶν, στρεβλούμενος, ἐν κατασκαφαῖς πατρίδος, ἐν πάθεσι τοιούτοις. καὶ ὁ μὲν Πινδάρου Καινεὺς βαλλόμενος

Reprehenſus fuit Pindarus, quod Caeneum parum probabiliter finxiſſet ferro inuiolabilem, et corpore quod laedi non poſſet, terram ſubiiſſe, nullo accepto vulnere, cum

Recto pede ſcidiſſet ſolum.

At Stoicorum iſte Lapitha, ex adamantina vacuitatis omnium perpeſſionum conflatus materia, non vulnerum duntaxat, morborum, dolorumque fingitur expers, ſed et metu et moeſtitia carere, inſuperabilis manere, nullis cedere viribus: tum quidem, quando vulneratur, dolores patitur, torquetur, atque adeo etiam in patriae excidio aliiſque id genus ſummis calamitatibus. Ac Pindari quidem Caeneus duntaxat ictus nullo cum vulnere exci-

1. ὑπῆρχεν Petau.

2. Ex Vulcob. et Petau. hic affertur οὐ τιτρώσκεται.

3. τήμεν

ἐ τιτρώσκεται· ὁ δὲ τῶν Στωϊκῶν σοφὸς ἐγκλειόμενος ἐ κωλύεται, καὶ κατακρημνιζόμενος ἐκ ἀναγκάζεται, καὶ στρεβλέμενος ἐ βασανίζεται, καὶ πυρέμενος ἐ βλάπτεται, καὶ πίπτων ἐν τῷ παλαίειν, ἀήττητός ἐστι, καὶ περιτειχιζόμενος ἀπολιόρκητος, καὶ πωλέμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀνάλωτος· ἐθὲν τῶν πλοίων διαφέρων, οἷς ἐπιγέγραπται μὲν εὔπλοια, καὶ πρόνοια σώζεσα, καὶ θεραπεία, χειμάζεται δὲ καὶ συντρίβεται καὶ ἀνατρέπεται. Ὁ Εὐριπίδε Ἰόλαος ἐξ ἀδρανῦς καὶ παρήλικος εὐχῇ τινι νέος καὶ ἰσχυρὸς ἐπὶ τὴν μάχην ἄφνω γέγονεν· ὁ δὲ τῶν Στωϊκῶν σοφὸς, χθὲς μὲν ἦν ἔχθιστος ἅμα καὶ κάκιστος, τήμερον [3] ἄφνω μεταβέβληκεν [4] εἰς ἀρετὴν, καὶ γέγονεν ἐκ ῥυσσῦ καὶ ὠχρῦ, καὶ (κατ' Αἰσχύλον) ἐξ ὀσφυαλγῦς καὶ ὀδυνόσπαδος λυγρῦ γέροντος εὐπρεπὴς, θεοειδὴς, καλλίμορφος. καὶ τῦ Ὀδυσσέως ἡ Ἀθηνᾶ τὴν ῥυσσότητα καὶ φαλακρότητα καὶ ἀμορφίαν ἀφῄρηκεν, ὅπως φανοίη καλός· ὁ δὲ τέτων σοφὸς, ἐκ ἀπολείποντος τὸ σῶμα τῦ γήρως, ἀλλὰ καὶ προσεπιθέντος

excipit: Stoicorum ſapiens incluſus non prohibetur, praecipitatus non patitur vim, in tormentis non cruciatur, ſi vratur, non laeditur, deiectus in palaeſtra tamen inuictus manet, munitionibus circumuentus non obſidetur, ſi vendatur ab hoſtibus, capi nequit: adeoque ſimilis eſt earum nauium, quibus cum inſcribatur *proſper curſus, prouidentia ſeruans, commodum miniſterium,* eae interim tempeſtatibus iactantur, colliduntur, euertuntur. Euripideus Iolaus ex imbecilli et decrepito voti cuiuſdam vi ſubito iuuenis et ad pugnam validus redigitur. At Stoicorum ſapiens heri erat infenſiſſimus ac peſſimus, hodie ſubito mutatus eſt in virum bonum: atque ex rugoſo, pallido, et (vt ait Aeſchylus)

Languente lumbos, conuulſo doloribus
Silicernio miſello ——

decorus, dei ſimilis, forma eximia. Sane Vlyſſi Minerua rugas, caluiciem et foeditatem adimit, vt pulcher videatur. Iſtorum ſapiens, non relinquente corpus ſenio, ſed grauius etiam vrgente, mole-

3. τήμερον δ' ἄφνω. *Reiſ.* Et ita omnino dat Petau.

4. μεταβέβηκεν Petau.

5. μετα-

καὶ προσεπιχώσαντος, μένων κυρτὸς, ἂν ὕτω τύχῃ, νωδὸς, ἑτερόφθαλμος, ὔτ' αἰσχρὸς, ὔτε δύσμορφος, ὔτε κακοπρόσωπός ἐςιν· ὁ γὰρ Στωϊκὸς ἔρως, ὥσπερ οἱ κάνθαροι λέγονται τὸ μὲν μύρον ἀπολιπεῖν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν, ὕτως τοῖς αἰσχίςοις καὶ ἀμορφοτάτοις ὁμιλῶν, ὅταν εἰς εὐμορφίαν καὶ κάλλος ὑπὸ σοφίας μεταβάλλωσιν [5], ἀποτρέπεται. Ὁ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς κάκιςος (ἂν ὕτω τύχῃ) πρωῒ, δείλης ἄριςος· καὶ καταδαρθὼν ἔμπληκτος, καὶ ἀμαθὴς, καὶ ἄδικος, καὶ ἀκόλαςος, καὶ ναὶ μὰ Δία δῦλος, καὶ πένης καὶ ἄπορος, αὐθημερὸν ἀνίςαται καὶ βασιλεὺς καὶ πλύσιος καὶ ὄλβιος γεγονὼς, σώφρων τε καὶ δίκαιος καὶ βέβαιος [6] καὶ ἄδοξος [7]· ὐ γένεια φύσας, ὐδ' ἥβην ἐν σώματι νέῳ καὶ ἀπαλῷ, ἀλλ' ἐν ἀσθενεῖ καὶ ἀπαλῇ ψυχῇ καὶ ἀνάνδρῳ καὶ ἀβεβαίῳ, νῦν τέλειον, ἄκραν φρόνησιν, ἰσόθεον διάθεσιν, ἀδόξα-

molestiamque alia molestia cumulante, curuus, (si ita res tulerit) edentulus, vno oculo captus dum manet, neque turpis tamen est, neque foedo adspectu. Amor enim Stoicus, instar scarabeorum, (qui perhibentur, vnguento suauiter fragrante omisso, male olentia sectari) cum turpissimis et foedissimis versans, hos auersari, vbi sapientia eos formosos reddidit, docet. De Stoicorum sententia is, qui mane fuit deterrimus, sub vesperam optimus est: et qui somno se dedit stolidus, ineptus, iniustus, luxuriosus, imo seruus, pauper, inops: ea ipse die surgit, rex, diues, beatusque factus, praetereaque temperans, iustus, constans, opinionum, vt quisquam maxime, vacuus: non ille barba, aut pubertate, nata in adolescente et tenero corpore: sed in imbecilla teneraque anima, adde effoeminata et inconstante, adeptus mentem perfectam, extreme probam prudentiam, affectionem diuinae aequalem,

5. μεταβάλωσιν Petau.

6. βέβαιος opponitur τῷ ἐμπλήκτῳ, quod praecessit. *Reis.* Petau. dat ἀβέβαιος.

7. καὶ ἄδοξος] Manuscriptus ἀδοξότατος: *vacuissimus* (vt ita dicam) *opinionum.* Non enim hic *inglorium*, sed *opinione carentem et falli nescium*, ἄδοξος significat, quales suos sapientes finxisse Stoicam nationem notum est. *Xylander.* Leg. καὶ ἀδόξαςος, *qui vanis et stolidis opinionibus non agitatur*, vt paullo post vs. vlt. *Reis.* Et sane Petau. dat ἀδόξαςος.

8. Pro

ςον ἐπιςήμην, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν ἐσχηκὼς, ὐδὲν ἐνδέσης πρότερον αὐτῷ τῆς μοχθηρίας· ἀλλ' ἐξαίφνης, ὀλίγυ δέω εἰπεῖν, ἥρως τις, ἢ δαίμων, ἢ θεὸς, ἐκ θηρία[8] τῦ κακίςυ γενόμενος. ἐκ τῆς Στοᾶς γὰρ λαβόντα τὴν ἀρετὴν, ἔςιν εἰπεῖν·

Εὖξαι, εἴ τι[9] βύλει, πάντα σοι γενήσεται[10].

πλῦτον φέρει, βασιλείαν ἔχει, τύχην δίδωσιν, εὐπότμυς ποιεῖ, καὶ ἀπροσδεεῖς καὶ αὐτάρκεις, μίαν οἴκοθεν δραχμὴν ὐκ ἔχοντας. ὁ μὲν γὰρ ποιητικὸς μῦθος[11] τὸ κατὰ λόγον φυλάττων, ὐδαμῦ προλείπει τὸν Ἡρακλέα τῶν ἀναγκαίων[12] δεόμενον, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ πηγῆς ἐπιῤῥεῖ αὐτῷ καὶ[13] τοῖς συνῦσιν· ὁ δὲ τὴν Στωϊκὴν λαβὼν Ἀμάλ-

lem, ſcientiam ab omni opinione purgatam, habitumque, qui labefactari nullo queat modo: non quod priſtinae aliquid deceſſerit prauitati, ſed repente heros (vt ſic dicam) aliquis, genius, aut deus, e beſtia factus peſſima. Licet enim ſumenti e Stoicorum ſchola virtutem dicere:

Optato quod vis, aſſequeris omnia.

Virtus iis diuitias confert, regnum parat, fortunam conciliat, felices facit, nullius rei indigentes, totos ex ſe aptos, etiam ſi ne denarius quidem ſit in patrimonio. Etenim poëticae fabulae, rationi quod eſt conſentaneum, perpetuo retinentes, nuſquam Herculem inducunt immunem neceſſitatum, ſed ei ac familiaribus quaſi e fonte quodam ſemper aliquid earum affundunt. At qui Stoicorum nactus

8. Pro θηρίυ exhibent θηρίων Petau. Ald. et Baſ.

9. Perinde eſt, εὖξαι, τί βύλει, id eſt, ὅ τι βύλει, legas, an vulgatum ſerues, in qua αι et ει in ſcandendo colliqueſcunt. Salmaſius haec adſcripſerat: [ὅ τι pro εἴ τι. εὖξαι, ὅ τι — γενήσ. verſus Menandri]. *Reiſ.*

10. εὖξαι, εἴ τι β. π. σ. γενήσεται] Videtur ſenarius, et puto, me alicubi legiſſe. *Xyl.*

11. ποιητικὸς μῦθος] Significat cornu Amaltheae, quod, auctore Pherecyde, pollebat ea virtute, vt, quidquid ſicci liquidiue alimenti expeteres, copioſe praeſtaret. Vid. Apollodor. hiſt. poët. p. 132. et Noſtri vſ. vlt. hac pag. vbi Amaltheam pro cornu Amaltheae nominauit. *Reiske.*

12. τῶν ἀναγκῶν Petau. Ald. et Baſ.

13. καὶ abeſt a Petau.

14. βαμ-

θειαν, πλȣ́σιος μὲν γέγονεν, ἐρανίζεται δὲ τροφὴν παρ' ἑτέρων· καὶ βασιλεὺς μέν ἐςι, μισθȣ̃ δ' ἀναλύει συλλογισμȣ́ς· καὶ πάντα μὲν ἔχει μόνος, ἐνοίκιον δὲ τελεῖ· καὶ ἄλφιτα ὠνεῖται, πολλάκις δανειζόμενος, ἢ μεταιτῶν παρὰ τῶν ȣ̓δὲν ἐχόντων. καὶ ὁ μὲν Ἰθακησίων βασιλεὺς προσαιτεῖ, λανθάνειν, ὅς ἐςι, βȣλόμενος, καὶ ποιῶν ἑαυτὸν ὡς μάλιςα πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον· ὁ δ' ἐκ τῆς Στοᾶς βοῶν μέγα καὶ κεκραγώς· Ἐγὼ μόνος εἰμὶ βασιλεὺς, ἐγὼ μόνος εἰμὶ πλȣ́σιος· ὁρᾶται πολλάκις ἐπ' ἀλλοτρίαις θύραις λέγων· Δὸς χλαῖναν Ἱππώνακτι· κάρτα γὰρ ῥιγῶ καὶ βαμβακύζω [14].

ctus est Amaltheam, is diues factus est, tametsi alimenta ab aliis emendicet: rex est, vtut interim mercede conductus syllogismos soluat: omnia solus habet, quamquam et conductis pretio habitet in aedibus, et farinam emat saepe sumta mutuo pecunia, aut ab inopibus mendicando exigat. Mendicat quidem Ithacensium rex, vt, quis sit, latere possit, ideoque se ipsum facit quam maxime

Mendico similem misero.

At Stoica qui est a secta, alta contentaque voce proclamans: Ego solus sum rex, ego solus sum diues: saepenumero conspicitur apud alienas fores dicens:

Da pallium Hipponacti: nam rigeo gelu,
Tremorque membra quassat —

14. βαμβακύζω] Apud Eustath. in Iliad. κ. 375. citatur haec vox ex Rhetorico lexico, et scribitur βαμβαλύζω. Apud Hesychium βαμβαλύζω. Prior senarius est etiam infra in lib. de communibus notitiis. *Xyl.* Praeferrine debeat lectio Eusthathii et Hesychii, βαμβαλύζω, ambigo. Nam, vt βάμβαλος, ita quoque βάμβαξ dicitur. *Reis.*

ΠΛΟΥ-

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΩΙΚΟΥΣ.

PLVTARCHI

DE COMMVNIBVS NOTITIIS ADVERSVS STOICOS LIBER.

Σοὶ μὲν εἰκὸς, ὦ Διαδούμενε, μὴ πάνυ μέλειν, εἴ τινι δοκεῖτε παρὰ τὰς κοινὰς φιλοσοφεῖν ἐννοίας· ὁμολογοῦντί γε καὶ τῶν αἰσθήσεων περιφρονεῖν· ἀφ' ὧν σχεδὸν αἱ πλεῖσται γεγόνασιν ἔννοιαι, τήν τε [1] περὶ τὰ φαινόμενα πίστιν ἕδραν ἔχουσαι καὶ ἀσφάλειαν· ἐμὲ δὲ πολλῆς (ὥς γ' ἐμαυτῷ φαίνομαι) καὶ ἀτόπου μεστὸν ἥκοντα ταραχῆς, εἴτε τισὶ λόγοις, εἴτ' ἐπῳδαῖς, εἴτ' ἄλλον ἐπίστασαι τρόπον παρηγορίας, οὐκ ἂν φθάνοις ἰατρεύων. οὕτω σοι διασέσεισμαι καὶ γέγονα μετέωρος ὑπὸ Στωϊ-

LAMPRIAS. Te quidem, Diadumene, apparet non admodum curare, ſi quis vos philoſophari contra communes notitias dicat: cum fatearis, te ſenſus etiam contemnere, a quibus fere pleraeque notitiae oriuntur, fundamentumque eorum, quae videntur, fidem habent, cui innituntur. Me autem, magnae (vt mihi videor) et abſurdae plenum perturbationis ad te venientem, quam primum velim ſanes: ſiue id rationibus quibuſdam, ſiue incantationibus, ſiue alio aliquo modo alloquii, potes: adeo ſum exagitatus, et animi incertus factus a Stoicis quibuſdam,

1. τε] Leg. γε. *Reiske.*

κῶν ἀνδρῶν, τὰ μὲν ἄλλα βελτίστων, καὶ νὴ Δία συνήθων, πικρῶς δ' ἄγαν ἐγκειμένων τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἀπεχθῶς. οἵ γε πρὸς μικρὰ καὶ μετ' αἰδοῦς τὰ παρ' ἐμοῦ λεχθέντα σεμνῶς [2], (οὐ γὰρ ψεύσομαι) οὐ πρᾴως ἠτιάσαντο. τοὺς δὲ πρεσβυτέρους μετ' ὀργῆς σοφιστὰς καὶ λυμεῶνας τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δογμάτων ὁδῷ βαδιζόντων ἀνατροπέας [3], καὶ πολλὰ τούτων ἀτοπώτερα λέγοντες καὶ νομίζοντες, τέλος ἐπὶ τὰς ἐννοίας ἐῤῥύησαν, ὥς δή τινα σύγχυσιν καὶ ἀναδασμὸν αὐταῖς ἐπάγοντας τοὺς ἐκ τῆς Ἀκαδημίας. εἶτά τις εἶπεν αὐτῶν, ὡς οὐκ ἀπὸ τύχης, ἀλλ' ἐκ προνοίας θεῶν, νομίζοι μετ' Ἀρκεσίλαον καὶ πρὸ Καρνεάδου γεγονέναι Χρύσιππον. ὧν ὁ μὲν ὑπῆρξε τῆς εἰς τὴν συνήθειαν ὕβρεως καὶ παρανομίας, ὁ δ' ἤνθησε μάλιστα τῶν Ἀκαδημαϊκῶν. Χρύσιππος οὖν ἐν μέσῳ γενόμενος, ταῖς πρὸς Ἀρκεσίλαον ἀντιγραφαῖς καὶ τὴν Καρνεάδου δεινότητα ἐνέφραξε, πολλὰ μὲν τῇ αἰσθήσει καταλιπὼν, ὥσπερ εἰς

busdam, viris alias optimis, atque etiam familiaribus, sed qui nimis acerbe atque hostiliter Academiam insectarentur. Nam pauca quaedam a me verecunde et grauiter (non enim mentiar) dicta, haud placide reprehenderunt: veteres autem illos iracunde sophistas, et corruptelas euersoresque philosophiae decretorumque ordine procedentium appellauerunt: multaque his ineptiora cum pronunciassent, tandem ad notitias prolapsi sunt, quibus confusionem direptionemque aiebant quandam ab Academicis inferri. Fuit deinde, qui diceret, non fortuito, sed diuina prouidentia, factum esse, vt Chrysippus post Arcesilaum et ante Carneadem nasceretur: quorum ille contumeliarum et iniuriarum in receptam consuetudinem auctor fuisset: hic maxime omnium floruisset Academicorum. Chrysippum itaque, in medio horum situm, suis aduersus Arcesilaum scriptionibus, Carneadis quoque facundiae aditum obstruxisse, multa quidem sensibus,

veluti

2. καὶ σεμνῶς, et ἠντιάσαντο, *occurrebant*, h. e. *respondebant*. *Reisk.*

3. ἀνατροπέας] Liber habet ἀνατροπαῖς, [ita nempe dant Ald. et Bas.] sed sententia ostendit correctionem. *Xylander.*

4. Aut

πολιορκίαν βοηθήματα· τὸν δὲ περὶ τὰς προλήψεις καὶ τὰς ἐννοίας τάραχον ἀφελὼν παντάπασι, καὶ διορθώσας ἑκάστην, καὶ θέμενος εἰς τὸ οἰκεῖον· ὥστε καὶ τοὺς αὖθις ἐκκρούειν τὰ πράγματα καὶ παραβιάζεσθαι βουλομένους μηδὲν περαίνειν, ἀλλ' ἐλέγχεσθαι βουλομένους[4] κακουργοῦντας καὶ σοφιζομένους. ὑπὸ τοιούτων ἐγὼ λόγων διακεκαυμένος ἕωθεν σβεστήρων δέομαι, καθάπερ τινὰ φλεγμονὴν ἀφαιρούντων τὴν ἀπορίαν τῆς ψυχῆς· ὅμοια πολλοῖς ἴσως πεπονθώς. εἰ δὲ οἱ ποιηταὶ[5] σε πείθουσι, λέγοντες, ὡς ἐκ θεῶν προνοίας ἀνατροπὴν ἔσχεν ἡ παλαιὰ Σίπυλος τὸν Τάνταλον κολαζόντων, πείθου τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἑταίροις, ὅτι καὶ Χρύσιππον οὐκ ἀπὸ τύχης, ἀλλ' ἐκ προνοίας, ἡ φύσις ἤνεγκεν, ἄνω τὰ κάτω καὶ τοὔμπαλιν ἀνατρέψαι δεομένη τὸν βίον· ὡς οὐ γέγονε πρὸς τοῦτο τῶν ὄντων οὐδεὶς εὐφυέστερος, ἀλλ' ὥσ-

veluti ad tolerandam obſidionem, relinquentem praeſidia: turbam autem de praenotionibus et notitiis plane ſedantem, et ſingulas ita dirigentem, ſuoque loco ponentem, vt qui rurſum turbare velint res, ac vim facere, nihil efficiant, ſed maleficii ac ſophiſticae temeritatis arguantur. His ego mane ſermonibus incenſus, reſtinguentibus opus habeo, quae animi dubitationem, veluti inflammationem, adimant * idem fortaſſis cum vulgo paſſus. * * Si vero tibi poëtae fidem faciunt, qui priſcam Sipylum aiunt deorum prouidentia ſubuerſam Tantalum punientium: crede etiam ſociis a Stoa, Chryſippum non fortuito, ſed prouidentiae ductu, a natura editum, ima ſummis mutare et retro auertere vitae rationes volente, ad quam rem nemo hominum fuit magis Chryſippo idoneus. Sed ſicut Cato

4. Aut delendum βουλομένους, aut, eo ſeruato, κακουργεῖν legendum. *Reiſ.*

5. Εἰ δὲ οἱ ποιηταὶ] Dubium non eſt, quin ante haec verba plurimum exciderit, adeo cum iis non cohaerent: videnturque Diadumeni potius, quam Lampriae, eſſe verba, ac reſponſio ad dicta huius. *Xylander.* A verbis ὅμοια πολλοῖς ἴσως πέπονθας (ſic enim legi oportere coniicio) incipit reſponſio Diadumeni, philoſophi Academici. Non opus erat, vt aſteriſcos hic poneret Xylander in ſuis Latinis. Integra enim et plana ſunt omnia hic quidem loci. *Reiſ.*

 6. μηδέ-

περ ὁ Κάτων ἔλεγε περὶ Καίσαρος ἐκείνȣ, μηδένα νήφοντα[6], μηδὲ φρονȣ̃ντα ἐπὶ συγχύσει τῆς πολιτείας τοῖς δημοσίοις προσελθεῖν πράγμασιν, ȣ̓́τως ἐμοὶ δοκεῖ μετὰ πλείϛης ἐπιμελείας καὶ δεινότητος ȣ̃τος ὁ ἀνὴρ ἀνατρέπειν καὶ καταβάλλειν τὴν συνήθειαν, ὡς ἔνι γȣ̃ν. καίτοι μαρτυρȣ̃σιν οἱ τὸν ἄνδρα σεμνύνοντες, ὅταν αὐτῷ περὶ τȣ̃ ψευδομένȣ μάχωνται. τὸ γὰρ, ὦ ἄριϛε, συμπεπερασμένον[7] τοι δι' ἀντικειμένων, μὴ φάναι ψεῦδος[8] εὐπόρως εἶναι· λόγȣς δὲ πάλιν αὖ φάναι τινὰς ἀληθῆ τὰ λήμματα καὶ τὰς ἀγωγὰς ἀληθεῖς ἔχοντας, ἔτι καὶ τὰ ἀντικείμενα τῶν συμπερασμάτων ἔχειν ἀληθῆ, ποίαν ἔννοιαν ἀποδείξεως, ἢ τίνα πίϛεως ȣ̓κ ἀνατρέπει πρόληψιν; τὸν μέν γε πολύποδα φασὶ τὰς πλεκτάνας αὐτȣ̃ περιβιβρώσκειν ὥρᾳ χειμῶνος· ἡ δὲ Χρυ-

Cato aiebat, neminem alium, praeter Caeſarem, ſobrium et prudentem ad rempublicam turbandarum rerum cauſa acceſſiſſe: ita videtur hic homo ſumma cum accuratione et vi ſubuertere et demoliri conſuetudinem, quantum quidem potuit. Idque teſtantur, qui eum praedicant, quando de pſeudomeno, ſeu mentiente, (eſt id dialecticarum argutiarum de numero) contra eum diſputant. Etenim, amice, connexum quod ſit ex oppoſitis dicere non promte falſum eſſe: rurſumque affirmare quaſdam ratiocinationes, quarum adſumta vera ſint, et ductus veri, etiam porro contrarias concluſiones habere veras: quamne demonſtrationis notionem, aut quam fidei non inuertit praeſumtionem? Polypum aiunt hyeme ſua vorare acetabula. Chryſippi

6. *μηδένα νήφοντα*] Notum eſt Catonis dictum, Caeſarem ſobrium ad opprimendam remp. acceſſiſſe: itaque legendum eſt *μηδένα ἄλλον νήφοντα*. Valde lacer eſt hic liber, et perſonae diſtinctu non faciles. Itaque multa coactus ſum relinquere, quibus mederi non poſſem. *Xylander*. F. ſic integrandus eſt locus: *περὶ Καίσαρος, πλὴν ἐκείνȣ, μηδένα νήφοντα, μηδὲ φρονȣ̃ντα,* aut ſic: *περὶ Καίσαρος, ἐκείνȣ μηδένα νήφοντα μᾶλλον, μηδὲ φρ.* *Reiske.*

7. *συμπεπραγμένον* Ald. et Baſ. *συμπεπλεγμένον* Turn.

8. *συμπεπερασμένον τι δι' ἀντικειμένων, μὴ φάναι ψευδῶς τὸ συμπερασθῆναι.* *nolle enim affirmare, falſam eſſe concluſionem aliquam ex oppoſitis ductam. Reiſ.*

9. F.

σίππε διαλεκτικὴ τὰ κυριώτατα μέρη καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ἀναιρεσα καὶ περικόπτεσα, τίνα τῶν ἄλλων ἐννοιῶν ἀπολέλοιπεν ἀνύποπτον; ε γὰρ οἴονται δήπε, καὶ τὰ ἐποικοδομέμενα μὴ βέβαια κεῖσθαι, καὶ πάλαι [9] τῶν πρώτων μὴ μενόντων, ἀπορίας δὲ καὶ ταραχὰς ἐχόντων τηλικαύτας. ἀλλ' ὥσπερ οἱ πηλὸν, ἢ κονιορτὸν, ἐπὶ τε σώματος ἔχοντες, τὸν ἁπτόμενον αὐτῶν καὶ προσαναχρωννύμενον, ε κινεῖν, ἀλλὰ προσβάλλειν τὸ τραχύνον [10] δοκεσιν, ἕτως ἔνιοι τὲς Ἀκαδημαϊκὲς αἰτιῶνται, καὶ νομίζεσι τὰς αἰτίας παρέχειν [11], ὧν ἀναπεπλησμένες ἀποδεικνύεσιν αὐτές. ἐπεὶ τάς τε [12] κοινὰς ἐννοίας τίνες μᾶλλον διαστρέφεσιν; εἰ δὲ βέλει, τὸ κατηγορεῖν ἐκείνων ἀφέντες, ὑπὲρ ὧν ἐγκαλεσιν ἡμῖν, ἀπολογησόμεθα. ἐγώ μοι δοκῶ τήμερον, ὦ Διαδέμενε, ποικίλος τις ἄνθρωπος

sippi autem dialectica, potiſſimas partes ac principia ſua tollens atque amputans, quam tandem aliam notitiam non fecit falſitatis ſuſpectam? Non enim poſſunt, quae ſuperſtruuntur, conſtare, fundamentis iampridem non ſubſiſtentibus, ſicut hic prima tot dubitationibus et tumultibus exagitantur. Sed quemadmodum, qui lutum, aut puluerem, in corporis ſuperficie habent, tangentem ipſos et corpus conſerentem non mouere, ſed adiicere id, quod exaſperet, videntur: ſic nonnulli Academicos culpant, putantque, eos cauſas praebere, quibus ſe ipſos oſtendunt oppletos. Nam vtri tandem communes notiones magis peruertunt? Si vero placet, omiſſa illorum accuſatione, ea defendemus, quae nobis vitio vertunt. LAM. Ego mihi videor, Diadumene, hodie

9. F. ε γὰρ οἷόν τε δήπε τὰ ἐποικοδομέμενα βέβαια κεῖσθαι καὶ μὴ πεπάλθαι. *nam profecto fieri nequit, vt firma ſtent et inconcuſſa fundamentis infirmis ſuperſtructa. Reiſ.* οἷόν τε pro οἴονται dant etiam Turn. et Vulc.

10. τὸ τραχύνον hic loci eſt coenum corpori adhaerens, quod eum, cui adſperſum eſt, τραχὺν, h. e. inacceſſum aliis et intractabilem, facit. *quemadmodum coeno inquinati exiſtimant, eum, qui ſe tangat, non id mouere, ob quod alii eos fugiunt, ſed id ſibi adſpergere. Reiſ.*

11. παρέχειν] *ſibi accuſationum argumenta*, vel *probra*, *adſpergere*, *affricare*, *quibus tamen ipſimet ſe coinquinatos exhibent. Reiske.*

12. τε] Leg. γε. *Reiske.*

 13. ἀπο-

γεγονέναι, καὶ παντοδαπός. ἄρτι μὲν γὰρ ἀπολογίας δεόμενος προσῄειν ταπεινὸς καὶ τεθορυβημένος, νῦν δὲ μεταβάλλομαι πρὸς τὴν κατηγορίαν, καὶ βούλομαι ἀπολαῦσαι τῆς ἀμύνης[13] ἐλεγχομένους εἰς ταὐτὸν τοὺς ἄνδρας ἐπιδὼν τῷ[14] παρὰ τὰς ἐννοίας καὶ τὰς προλήψεις τὰς κοινὰς φιλοσοφεῖν, ἀφ' ὧν μάλιστα τὴν αἵρεσιν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ανα[15] δοκοῦσι, καὶ μόνην ὁμολογεῖν τῇ φύσει λέγουσιν. ἆρ' οὖν ἐπὶ τὰ κοινὰ πρῶτα καὶ περιβόητα βαδιστέον, ἃ δὴ παράδοξα καὶ αὐτοὶ μετ' εὐκολίας δεχόμενοι τὴν ἀτοπίαν ἐπονομάζουσι, τοὺς σοφοὺς[16] μόνους βασιλεῖς, καὶ μόνους πλουσίους, καὶ καλοὺς αὐτῶν[17], καὶ πολίτας καὶ δικαστὰς μόνους. ἢ ταυτὶ μὲν εἰς τὴν τῶν ἑώλων καὶ ψυχρῶν ἀγορὰν βούλει παρῶμεν, ἐν δὲ τοῖς, ὡς ἔνι μάλιστα, πραγματικοῖς καὶ μετὰ σπουδῆς λεγομένοις ποιησώμεθα τοῦ λόγου τὸν ἐξετασμόν; ἐμοὶ γοῦν ἥδιον οὕτως. τῶν γὰρ πρὸς ἐκεῖνα

hodie varius quidam et verſatilis homo factus. Modo defenſione a me poſtulata, animo demiſſo et trepide prouinciam accepi: nunc ad accuſationem alius accedo, voloque eandem rem iſtis obiiciens vltione perfrui, cernens philoſophiae, quae contra notiones communes inſtituitur, vnde maxime ſectae, ſicut in ana * putant, et ſolam conſentire naturae aiunt. An ergo primum communia illa et celebrata aggredi libet, quae ipſi, abſurditati leuius nomen imponentes, paradoxa, hoc eſt admirabilia, et contra opinionem, appellant? eos inquam, qui iis ſoli reges, ſoli diuites, pulchri, ciues, et iudices ſunt: aut his in forum obſoletorum et frigidorum dimiſſis, in maxime, quantum fieri poteſt, ſeriis, et cum induſtria ab iis diſputatis, doctrinam eorum examinabimus. DIAD. Ipſe quidem hoc malo. Quis enim non iam plenus

13. ἀπολαῦσαι τῆς ἀμύνης] *nihil omittere eorum, quibus vltioni meae in ipſis refutandis et exagitandis ſatis fiat. Reiſ.*

14. εἰς ταὐτὸ τ. ἄ. ἐπ. τὸ παρὰ τ. *Reiſ.*

15. F. ὥσπερ ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀνάγειν δοκοῦσι. *vnde ſuam philoſophiam ſibi videntur in coelum tollere. Reiſ.* Ex Turneb. et Vulc. affertur: ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων εὐδοκιμεῖν δοκοῦσι, vel ἀναποδείκτων.

16. σοφοὺς abeſt ab Aldin. et Baſ.

17. αὐτῶν] Leg. εἶναι. *Reiſ.*

18. τὰ

γενομένων ἐλέγχων τίς οὐκ ἤδη διάπλεώς ἐστιν; ἤδη τοίνυν αὐτὸ τοῦτο σκόπει πρῶτον, εἰ κατὰ τὰς κοινάς ἐστιν ἐννοίας ὁμολογεῖν τῇ Φύσει τοὺς τὰ [18] κατὰ Φύσιν ἀδιάΦορα νομίζοντας, καὶ μήτε ὑγείαν, μήτ' εὐεξίαν, μήτε κάλλος, μήτ' ἰσχὺν ἡγουμένους αἱρετὰ, μηδ' ὠΦέλιμα, μηδὲ λυσιτελῆ, μηδὲ συμπληρωτικὰ τῆς κατὰ Φύσιν τελειότητος· μήτε τἀναντία, Φευκτὰ καὶ βλαβερὰ, πηρώσεις, ἀλγηδόνας, αἴσχη, νόσους· ὧν αὐτοὶ λέγουσι πρὸς ἃ μὲν ἀλλοτριοῦν, πρὸς ἃ δ' οἰκειοῦν ἡμᾶς τὴν Φύσιν· εὖ μάλα καὶ τούτου παρὰ τὴν κοινὴν ἔννοιαν ὄντος, οἰκειοῦν πρὸς τὰ μὴ συμΦέροντα, μηδ' ἀγαθὰ τὴν Φύσιν, καὶ ἀλλοτριοῦν πρὸς τὰ μὴ κακὰ, μηδὲ βλάπτοντα. καὶ ὃ μεῖζόν ἐστιν, οἰκειοῦν ἐπὶ τοσοῦτο, καὶ ἀλλοτριοῦν, ὥστε τῶν μὲν μὴ τυγχάνοντας, τοῖς δὲ περιπίπτοντας, εὐλόγως ἐξάγειν τοῦ ζῆν ἑαυτοὺς, καὶ τὸν βίον ἀπολέγεσθαι. νομίζω δ' ἐγὼ, κἀκεῖνα [19] παρὰ τὴν ἔννοιαν λέγεσθαι, τὸ τὴν μὲν Φύσιν αὐτὴν ἀδιάΦορον εἶναι, τὸ δὲ τῇ Φύσει ὁμολο-

plenus eſt argumentorum, quibus illa refelluntur? LAM. Id ergo primum perpende, an ſecundum communes notitias cum natura conſentire poſſint ii, qui ſecundum naturam cenſent res quaſdam indifferentes: (adiaphora ipſi vocant) et neque ſanitatem, neque firmam corporis conſtitutionem, neque pulchritudinem, neque robur, putant expetenda, commoda, vtilia, et ad complendam, quae naturae conuenit, perfectionem facientia eſſe: neque rurſum fugienda et damnoſa eſſe mutilationes, dolores, deformitates, morbos, a quibus ipſi aiunt naturam nos partim alienos reddere, partim ad ea accommodatos. Quod ipſum non mediocriter communibus repugnat notitiis: ſcilicet a natura nos accommodari ad ea, quae neque bona ſunt, neque vtilia, et abalienari ab his, quae neque mala ſunt, neque damnoſa: et quod maius eſt, in vtramque partem ita agere hoc, vt, qui illa non adipiſcantur, aut in hoc incidant, bona cum ratione vitam deteſtentur, ac ea ſeſe educant. Etiam hoc arbitror contra communes notitias ab iis dictum, ipſam naturam eſſe indifferentem, ſummum autem

18. τὰ abeſt ab Ald. et Baſ. 19. κἀκεῖνο. *Reiſ.*

γεῖν ἀγαθὸν μέτεστιν[20]. οὐδὲ γὰρ τῷ νόμῳ κατακολουθεῖν, οὐδὲ τῷ λόγῳ πείθεσθαι σπουδαῖον, εἰ μὴ σπουδαῖος εἴη καὶ ἀστεῖος ὁ νόμος καὶ ὁ λόγος. καὶ τοῦτο μὲν ἔλαττον. εἰ δὲ, ὡς Χρύσιππος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τοῦ προτρέπεσθαι γέγραφεν, ἐν τῷ κατ' ἀρετὴν βιοῦν μόνον ἐστὶ τὸ εὐδαιμόνως, τῶν ἄλλων φησὶν, οὐδὲν ὄντων πρὸς ἡμᾶς, οὐδ' εἰς τοῦτο συνεργούντων, οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἀδιάφορος ἡ φύσις, ἀλλ' ἀνόητος καὶ ἀπόπληκτος, οἰκειοῦσα ἡμᾶς πρὸς τὰ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς. ἀνόητοι δὲ καὶ ἡμεῖς, εὐδαιμονίαν ἡγούμενοι τὸ τῇ φύσει ὁμολογεῖν ἀγούσῃ πρὸς τὰ μηδὲν συνεργοῦντα πρὸς εὐδαιμονίαν. καίτοι τί μᾶλλον, ἢ κατὰ τὴν κοινὴν ἔννοιαν, εἰ[21] καθάπερ τὰ αἱρετὰ πρὸς τὸ ὠφελίμως, οὕτω τὰ κατὰ φύσιν πρὸς τὸ ζῆν κατὰ φύσιν; οἱ δ' οὐχ οὕτω λέ-

autem bonum esse, cum natura consentire. Nam neque legi obtemperare, neque fidem orationi adhibere, officium iubet, nisi vtrumque probum sit et scitum. Atque hoc quidem leuius est. Si vero, vt Chrysippus in primo de exhortatione scripsit, secundum solam virtutem licet feliciter viuere, reliquis (vt ipse ait) nihil ad nos pertinentibus, neque adiumentum ad felicitatem adferentibus: non modo indifferens iam erit natura, sed fatua etiam et stupida, quae nos rebus ad nos nihil pertinentibus accommodet. Stulti etiam nos, qui felicitatem definiamus consensum cum natura, ducente nos ad ea, quae nihil ad beatitatem conducunt. Enimuero quid magis potest congruere communibus notitiis, quam, vt expetendis rebus ad vtiliter viuendum ducimur, sic quae naturae sunt conuenientia, ab his nos ad viuendum secundum naturam duci. Stoici autem non sic loquuntur:

20. ἀγαθὸν μέτεστιν] Opitulatus fueris huic loco, si pro μέτεστιν, constructionem turbante, legas μέγιστον, et ἀγαθῶν malim. Summum bonum putabat Chrysippus esse τὸ τῇ φύσει ὁμολογεῖν, cum ipsam φύσιν bonum plane esse negaret. Id cum aliunde, tum ex sequentibus, intelligitur. *Xylander.* μέτεστιν] F. μέγιστον. *naturae conuenienter viuere summum bonum esse.* Et sic quoque Xylander. Deinde lego οὐδὲ γὰρ τῷ νόμῳ κατακολουθεῖν ἀστεῖον, οὐδὲ — Sequentia huius rei caussam edent. *Reis.* Ex Turn. et Vulc. pro μέτεστιν citatur μέγα εἶναι, ἢ μέγιστον.

21. εἰ] Recte dat Basil. ἤ. Locus itaque sic constituendus: τί μᾶλλον ἂν ᾖ [vel εἴη] κατὰ φύσιν, ἢ καθάπερ [scil. ἐστὶ] τὰ αἱρετὰ πρὸς τὸ ὠφελίμως [scil. ζῆν] οὕτω [scil. εἶναι] τὰ κατὰ φύσιν — *Reis.*

22. αὐ-

γουσιν, ἀλλὰ τὸ ζῆν κατὰ φύσιν, τέλος εἶναι τιθέμενοι, τὰ κατὰ φύσιν, ἀδιάφορα εἶναι νομίζουσιν. οὐχ ἧττον δὲ τούτου παρὰ τὴν κοινὴν ἔννοιάν ἐστι, τὸ ἔννουν καὶ φρόνιμον ἄνδρα πρὸς τὰ ἴσα τῶν ἀγαθῶν μὴ ἐπίσης ἔχειν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν μηδενὶ λόγῳ τίθεσθαι, τῶν δὲ ἕνεκα πᾶν ὁτιοῦν ἂν ὑπομεῖναι καὶ παθεῖν, μηδὲν ἀλλήλων μικρότητι καὶ μεγέθει διαφερόντων. ταυτὶ δὲ λέγουσιν αὐτοὶ τούτῳ τὸ [22] σωφρόνως δυσθανατῶσαν ἀποτρίψασθαι πρεσβῦτιν. ὁμοίως γὰρ ἀμφότεροι κατορθοῦσιν, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνα μὲν ὡς λαμπρὰ καὶ μεγάλα, κἂν ἀποθάνοιεν· ἐπὶ τούτοις δὲ σεμνύνειν ἑαυτὸν αἰσχύνη καὶ γέλως. λέγει δὲ καὶ Χρύσιππος ἐν τῷ περὶ τοῦ Διὸς συγγράμματι, καὶ τῷ τρίτῳ περὶ θεῶν, ψυχρὸν εἶναι καὶ ἄτοπον καὶ ἀλλότριον, τὰ τοιαῦτα τῶν ἀπ' ἀρετῆς συμβαινόντων ἐπαινεῖν, ὅτι δῆγμα μυίας ἀνδρείως ὑπέμεινε, καὶ δυσθανατώσης γραὸς ἀπέσχετο σωφρόνως.

quuntur: ſed cum pro fine poſuerint, viuere ſecundum naturam, ea, quae ſunt ſecundum naturam, indifferentia eſſe ſtatuunt. Non minus repugnat communibus hoc notitiis, ſanae mentis hominem erga bona aequalia non aequaliter eſſe adfectum? ſed alia nullius pretii iudicare, aliorum gratia quiduis toleraturum, quantumuis inter ipſa bona nihil magnitudinis paruitatiſue cauſa interſit. Aiunt enim, idem eſſe, a vetula ſeſe abſtinere iam moribunda, et ab ea, quae ſit aetate integra muliere: vtrobique enim officium temperantiae praeſtari: ſed propter hoc, vt ſplendidum et magnum, vel mortem eſſe oppetendam: de illo iactare ſe, turpe eſſe et ridiculum. Scribit etiam Chryſippus in commentario de Ioue, et libro de diis tertio, frigidum eſſe, abſurdum et inſolens, huiuſmodi virtutis effecta laudare, quod muſcae morſum fortiter pertulerit, quod caſte ſe abſtinuerit a moribunda vetula.

22. αὐτοὶ τούτῳ τὸ] Locus mutilus. Altera enim pars comparationis deeſt. Verbi gratia, paria officia dicebat Chryſippus, a formoſiſſima muliere et aetate integra, atque a vetula decrepita abſtinere. Scio, Chryſippum vetulam habuiſſe contubernalem. Sed ad eam haec an ſpectent, dubito. *Xyl.* F. λέγουσιν αὐτοὶ, τῷ τὴν πατρίδα τυράννου ἐλευθερῶσαι οὐχ ὅμοιον τὸ σωφρόνως — Conf. p. 298, 5, et 12. *Reiſ.*

23. εἰνύ-

ἂρ' οὖν παρὰ τὴν κοινὴν φιλοσοφοῦσιν ἔννοιαν, ἃς αἰσχύνονται πράξεις ἐπαινεῖν, μηδὲν τούτων κάλλιον ὁμολογοῦντες; πῶς γὰρ αἱρετὸν, ἢ πῶς ἀποδεκτὸν, ὃ μήτ' ἐπαινεῖν, μήτε θαυμάζειν, ἄξιόν ἐστιν; ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπαινοῦντας, ἢ θαυμάζοντας, ἀτόπους καὶ ψυχροὺς νομίζουσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον (οἶμαι) φανεῖταί σοι παρὰ τὴν κοινὴν ἔννοιαν, εἰ τῶν μεγίστων ἀγαθῶν ὁ φρόνιμος, μήτ' ἀπόντων, μήτε, εἰ πάρεισιν αὐτῷ, φροντίζων, ἀλλ' οἷός ἐστιν ἐν τοῖς ἀδιαφόροις, καὶ τῇ περὶ ταῦτα πραγματείᾳ καὶ οἰκονομίᾳ, τοιοῦτος ἂν κἀν τούτοις εἴη. πάντες γὰρ δήπουθεν εὐρυέδους ὅσοι καρπὸν ἐδόμεθα χθονὸς [23], οὗ μὲν καὶ παρόντος ὄνησίς ἐστι, καὶ μὴ παρόντος ὥσπερ ἔνδεια καὶ ὄρεξις, αἱρετὸν καὶ ἀγαθὸν, καὶ ὠφέλιμον νοοῦμεν· ἐφ' ᾧ δ' οὐδὲν ἄν τις πραγματεύσαιτο, μὴ παιδιᾶς ἕνεκεν, μηδὲ [24] ῥᾳστώνης, τοῦτο ἀδιάφορον. ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ φιλοπόνου [25]

tula. Nonne ergo contra communem philoſophantur notitiam, dum nihil pulchrius fatentur eſſe his actionibus, quas laudare ipſos pudet? Qui enim expetendum, qui admittendum ſit, quod neque laude, neque admiratione, dignum eſt, quod qui laudet, vel admiretur, pro inepto et frigido habeatur. Amplius vero, ni fallor, tibi contra communem hoc videbitur ſenſum, ſi prudenti audias, neque praeſentiam, neque abſentiam, maximorum bonorum curae eſſe: ſed qualis eſt in rebus indifferentibus, earumque tractatione et diſpenſatione, talem etiam hic eſſe. Nimirum enim omnes,

Quicunque terrae munere veſcimur,

cuius praeſentis vſus eſt, et abſentis indigentia atque deſiderium, id expetendum, bonum atque vtile iudicamus: cuius rei autem gratia nemo, vel ioci, aut delectationis cauſa, quicquam agat, id indifferens. Nam haud alia ratione laborum ſtudioſum ab eo, qui

23. αἰνύμεθα χθονὸς] Sic alibi ſaepe Plutarchus ex Simonide, atque etiam Plato in *Protagora.* Itaque aſteriſcum, vna voce integrata, tolles. *Xylander.* Pro ἐδόμεθα cod. Turn. dat νεμόμεθα.

24. F. εἰ μὴ παιδιᾶς γε ἕνεκεν, ἢ ῥᾳστώνης. *niſi ludicri et fallendi otii cauſa hoc faciat. Reiſ.*

25. τοῦ φιλοπόνου. *Reiske.*

26. F.

τὸν κενόσπουδον ἀφορίζομεν ἐν τοῖς ἔργοις ὄντα πολλάκις, ἢ τῷ τὸν μὲν εἰς ἀνωφελῆ πονεῖν καὶ ἀδιαφόρως, τὸν δὲ ἕνεκά του τῶν συμφερόντων καὶ λυσιτελῶν. ἀλλ' οὗτοί γε τοὐναντίον. ὁ γὰρ σοφὸς αὐτοῖς καὶ φρόνιμος ἐν πολλαῖς καταλήψεσι καὶ μνήμαις καταλήψεων γεγονὼς, ὀλίγας πρὸς αὐτὸν ἡγεῖται· τῶν τ' ἄλλων [26] οὐ πεφροντικὼς, οὐδ' ἔλαττον ἔχειν, οὐδὲ πλέον, οἴεται, μνημονεύων, ὅτι πέρυσι κατάληψιν ἔλαβε, πταρνυμένου δὲ [27] Δίωνος, ἢ σφυρίζοντος Θέωνος. καίτοι πᾶσα κατάληψις ἐν τῷ σοφῷ καὶ μνήμη τὸ ἀσφαλὲς ἔχουσα καὶ βέβαιον, εὐθύς ἐστιν ἐπιστήμη, καὶ ἀγαθὸν μέγα καὶ μέγιστον. ἆρ' οὖν ὁμοίως ὑγείας ἐπιλιπούσης, αἰσθητηρίου καμόντος, οὐσίας ἀπολλυμένης, ἀφρόντιστός ἐστι, καὶ πρὸς αὐτὸν οὐδὲν ἡγούμενος τούτων ὁ σοφός; ἢ νοσῶν μὲν ἰατροῖς τελεῖ μισθοὺς, χρημάτων δὲ ἕνεκα πρὸς Λάκωνα [28] πλεῖ, τὸν ἐν Βοσπόρῳ δυνάστην, καὶ πρὸς Ἰνδάθυρσον ἀποδη-

qui inanibus rebus induſtriam impendit, diſtinguimus, ipſo quoque plerumque rebus agendis occupato, quam quod hic in inutilibus elaborat et indifferenter, hic propter aliquod commodum et vtilitatem. Stoici contra. Sapiens enim ipſis et prudens in multis memoriis et comprehenſionibus verſans, paucas ad ſe ſpectare ſentit, caeteras non curat: neque amplius minuſue ad ſe redire putat, ſi recordetur, nuper ſe aliquid comprehendiſſe, quam ſi memoria reuoluat, ſternutaſſe Dionem, aut Theonem pila luſiſſe. Atqui omnis perceptio in ſapiente et memoria iactis radicibus confirmata, ſtatim ſcientia, bonumque magnum et maximum eſt. Ergone itidem ſanitate deficiente, ſenſus inſtrumento aliquo laborante, re amiſſa, abſque cura erit, nihilque horum ad ſe pertinere putabit ſapiens? Aut potius aegrotans medicis mercedem perſoluet, pecuniae comparandae cauſa ad Leuconem ibit, Buſporanorum regulum, et ad Indathyrſum Scytham

26. F. τῶν γε πολλῶν. *Reiſ.*

27. ἔλαβε πταρνυμένου δὲ] Apparet, locum eſſe mutilum. Sed ego lego ἔλαβε πταρνυμένου Δίωνος, etc. et nihil requiro: σφυρίζειν neſcio quid eſſet, etſi σφυρὸν noui. Puto σφαιρίζειν. *Xylander.* δὲ delend. Deinde σφαιρίζοντος leg. *Reiſ.*

28. Λεύκωνα. Vid. p. 314. antep. et p. 315, 10. *Reiſ.*

29. ἔτι

μεῖ, τὸν Σκύθην; ὥς φησι Χρύσιππος· τῶν δ' αἰσθήσεων ἔστιν ἃς ἀποβαλὼν, οὐδὲ ζῆν ὑπομένει; πῶς οὖν οὐχ ὁμολογοῦσι παρὰ τὰς ἐννοίας φιλοσοφεῖν, ἐπὶ τοῖς ἀδιαφόροις τοσαῦτα πραγματευόμενοι καὶ σπουδάζοντες, ἀγαθῶν δὲ μεγάλων καὶ παρόντων καὶ μὴ παρόντων, ἀδιαφόρως ἔχοντες; ἀλλὰ κἀκεῖνο παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας ἐστὶν, ἄνθρωπον ὄντα, μὴ χαίρειν ἐκ τῶν μεγίστων κακῶν ἐν τοῖς μεγίστοις ἀγαθοῖς γενόμενον· τοῦτο δὲ πέπονθεν ὁ τούτων σοφός. ἐκ γὰρ τῆς ἄκρας κακίας μεταβαλὼν εἰς τὴν ἄκραν ἀρετὴν, καὶ τὸν ἀθλιώτατον βίον διαφυγὼν ἅμα, καὶ κτησάμενος τὸν μακαριώτατον, οὐδὲν ἐπίδηλον εἰς χαρὰν ἔσχεν, οὐδ' ἐπῆρεν αὐτὸν, οὐδ' ἐκίνησεν ἡ τοσαύτη μεταβολὴ, κακοδαιμονίας ἀπαλλαγέντα καὶ μοχθηρίας ἁπάσης, εἰς δ' ἀσφαλῆ τινα καὶ βεβαίαν παντέλειαν ἀγαθῶν ἐξικόμενον. ἔτι [29] παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστιν, ἀγαθῶν μὲν εἶναι μέγιστον τὸ ἀμετάπτωτον ἐν ταῖς κρίσεσι καὶ βεβαιώσεσι [30], μὴ δεῖσθαι δὲ τούτου τὸν ἐπ' ἄκρον προκόπτοντα, μηδὲ φροντίζειν παραγενομένου· πολλάκις δὲ μηδὲ τὸν δάκτυλον προτεῖναι, ταύ-

tham peregrinabitur, vt ait Chryſippus: quibuſdam vero ſenſibus amiſſis, ne viuere quidem ſuſtinebit? Qui ergo inficias ire poſſunt, ſe contra communes notitias philoſophari, tantum occupationis et ſtudii in res indifferentes cum conferant, bonis magnis vel praeſentibus, vel abſentibus, eodem in vtramque partem modo indifferenter ſint adfecti. Enimuero hoc etiam communibus repugnat notionibus, homo qui ſit, eum non gaudere, ſi e maximis malis in ſumma bona perueniat. Atqui hoc accidit Stoico ſapienti. Nam e ſumma vitioſitate in ſummam mutatus virtutem, ſimulque et miſerrima liberatus vita, et beatiſſimam adeptus, nullum prae ſe fert gaudium, neque animum eius erigit, aut mouet, tanta mutatio, omni infelicitate et vitio ſolutum, inque certo et tuto omnium bonorum cumulo conſtitutum, eoque perfectiſſimo. Nimirum hoc communi repugnat notitiae, bonorum omnium eſſe maximum certitudinem erroris ſecuram in iudicando et adfirmando: ea vero nihil opus eſſe huic, qui ad ſummum profecerit, neque curare eum, ſi ipſa potiatur, ac

ſaepe

29. ἔτι abeſt ab Ald. et Baſ. 30. F. καὶ βέβαιον. Reiske.

31. γινώ-

της γε ἕνεκα τῆς ἀσφαλείας καὶ βεβαιότητος, ἣν τέλειον ἀγαθὸν καὶ μέγα νομίζουσιν. οὐ μόνον οὖν ταῦτα λέγουσιν οἱ ἄνδρες, ἀλλὰ κἀκεῖνα πρὸς τούτοις, ὅτι ἀγαθὸν ὁ χρόνος οὐκ αὔξει προσγινόμενος, ἀλλὰ κἂν ἀκαρές τι ὥρας γένηται φρόνιμος, οὐδενὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀπολειφθήσεται τοῦ τὸν αἰῶνα χρωμένου τῇ ἀρετῇ, καὶ μακαρίως ἐν αὐτῇ καταβιοῦντος· ταῦτα δὲ οὕτω νεανικῶς ἀπισχυρισάμενοι, πάλιν οὐδὲν εἶναί φασιν ἀρετῆς ὄφελος ὀλιγοχρονίου. τί γὰρ ἂν μέλλοντι ναυαγεῖν εὐθὺς, ἢ κατακρημνίζεσθαι, φρόνησις ἐπιγένηται; τί δ' ἂν ὁ Λίχας, ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἀποσφενδονώμενος, εἰς ἀρετὴν ἐκ κακίας μεταβάλῃ; ταῦτ' οὖν οὐ μόνον παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας ἐστὶ φιλοσοφούντων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας κυκώντων, εἰ τὸ βραχὺν χρόνον κτήσασθαι τὴν ἀρετὴν, οὐθὲν ἀπολείπεσθαι τῆς ἄκρας εὐδαιμονίας ἅμα καὶ μηδενὸς ὅλως ἄξιον νομίζουσι. τοῦτο δ' οὐκ ἂν μάλιστα θαυμάσαις αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐδαιμονίας παραγινομένης, πολλάκις οὐδ' αἰσθάνεσθαι τὸν κτησάμενον οἴονται, διαλεληθέναι δ' αὐτὸν, ὅτι μικρῷ

ſaepe ne digitum quidem porrigere huius ſecuritatis et conſtantiae cauſa, quam bonum interim perfectum et magnum ipſi cenſent. Neque haec ſolum Stoici dicunt, ſed hoc praeterea, temporis acceſſione bonum non augeri: nam ſi quis momento horae ſapiens fuerit, quod ad felicitatem attinet, nihilo deteriore conditione futurum, quam eum, qui per omnem aetatem virtutem coluerit, inque ea beate vitam exegerit. Haec illi ita audacter adſeuerantes, ab altera parte aiunt nihil prodeſſe virtutem paruo contentam tempore. Quid enim, ſi ſtatim naufragio periturus, aut praecipitio, prudentiam nanciſcatur? Quid ſi Lichas, ab Hercule, tanquam e funda, in mare proiectus, de vitio in virtutem tranſiiſſet? Haec iam non tantum contra communes ſententias philoſophantium ſunt, ſed ſuas etiam confundentium: cum per exiguum tempus virtute praeditum eſſe ſimul ſummam aequare felicitatem cenſeant, et rem nullo dignam pretio. Neque hoc maximum eorum eſt, quae in Stoicorum doctrina poſſint mira videri; ſed quod virtutem et beatitatem praeſentem ſaepe ab eo, cui adſunt, non ſentiri opinantur: neque animaduertere eum, quod

paulo

πρόσθεν ἀθλιώτατος ὢν καὶ ἀφρονέστατος, νῦν ἐμοῦ φρόνιμος καὶ μακάριος γέγονεν. οὐ γὰρ μόνον ἔχοντά τινα τὴν φρόνησιν, τοῦτο μόνον μὴ φρονεῖν, ὅτι φρονεῖ, μηδὲ γινώσκει, ὅτι ἀγνοεῖν διαπέφευγεν [31], εὐτράπελόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὅλως εἰπεῖν, τὸ ἀγαθὸν ἀῤῥεπὲς ποιοῦσι καὶ ἀμαυρὸν, εἰ μηδ' αἴσθησιν αὐτοῦ ποιεῖ παραγενόμενον. φύσει γὰρ ἀνεπαίσθητον οὐκ ἔστι κατ' αὐτούς· ἀλλὰ καὶ λέγει διαῤῥήδην Χρύσιππος ἐν τοῖς περὶ τέλους, αἰσθητὸν εἶναι τὸ ἀγαθόν· ὡς δ' οἴεται, καὶ ἀποδείκνυσι. λείπεται τοίνυν ἀσθενείᾳ [32] καὶ μικρότητι διαφεύγειν αὐτὸ τὴν αἴσθησιν, ὁπόταν παρὸν ἀγνοῆται καὶ διαλανθάνῃ τοὺς ἔχοντας. ἔτι τοίνυν ἄτοπον μέν ἐστι, τὴν τῶν ἀτρέμας λευκῶν καὶ μέσων αἰσθανομένην ὄψιν ἐκφεύγειν τὰ ἐπ' ἄκρον λευκὰ, καὶ τὴν τὰ μαλακῶς καὶ ἀνειμένως θερμὰ καταλαμβάνουσαν ἁφὴν ἀναισθητεῖν τῶν σφόδρα θερμῶν· ἀτοπώτερον δὲ, εἴ τις τὸ κοινῶς κατὰ φύσιν, οἷόν ἐστιν ὑγεία καὶ εὐεξία, καταλαμβάνων, τὴν ἀρετὴν

paulo ante miferrimus et ftultiffimus qui fuiffet, nunc fubito fapiens beatufque factus eft. Non enim id duntaxat ludicrum eft dicere, eum, qui fapientia fit praeditus, non intelligere, fe fapere, et emerfiffe ex infipientia? fed, vt vniuerfe dicam, bonum illi faciunt momenti et virium expers, cum homini accidens nullum fui fenfum praebeat. Nam de ipforum fententia bonum fuapte natura fenfum non fubterfugit: cum in difputatione de Fine difertis verbis Chryfippus dicat, bonum fenfile effe, idque etiam abs fe demonftrari putet. Reliquum eft igitur, imbecillitate et exiguitate fui fubterfugere id fenfum, quando praefens latet, et poffidentes fallit. Porro autem abfurdum eft vifum, qui leuiter, aut mediocriter, alba fentiat, non affequi, quae extreme alba funt: aut tactum, quo molliter et remiffe calida fentiuntur, ftupere ad fenfum valde calidorum. Abfurdius autem, fi quis id, quod communiter fecundum naturam eft, percipiens, vt funt fanitas et bonus corporis habitus: ignoret praefentem virtu-

31. γινώσκειν, ὅτι τὴν ἄγνοιαν διαπέφευγεν. Reiske. Pro διαπέφευγεν Ald. et Baf. dant διαπέφυκεν.

32. δι' ἀσθένειαν codex quidam innominatus.

33. F.

ἀγνοεῖ παροῦσαν, ἣν μάλιστα καὶ ἄκρως κατὰ φύσιν εἶναι τίθενται. πῶς γὰρ οὐ παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστιν, ὑγείας καὶ νόσου διαφορὰν καταλαμβάνειν, καὶ [33] ἀφροσύνης, ἀλλὰ τὴν μὲν ἀπηλλαγμένην οἴεσθαι παρεῖναι, τὴν δὲ κεκτημένον ἀγνοεῖν, ὅτι πάρεστιν. ἐπεὶ δ' ἐκ τῆς ἄκρας προκοπῆς μεταβάλλουσιν εἰς εὐδαιμονίαν καὶ ἀρετήν, δυοῖν ἀνάγκη θάτερον, ἢ τὴν προκοπὴν κακίαν μὴ εἶναι, μηδὲ κακοδαιμονίαν, ἢ τὴν ἀρετὴν τῆς κακίας μὴ πολλῷ παραλλάττειν, μηδὲ τῆς κακοδαιμονίας τὴν εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ μικρὰν καὶ ἀνεπαίσθητον εἶναι τὴν πρὸς τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν διαφοράν· οὐ γὰρ ἂν ἑαυτοὺς διελάνθανον ἀντ' ἐκείνων ταῦτα ἔχοντες. ὅταν μὲν οὖν μηδενὸς ἐκστῆναι τῶν μαχομένων, ἀλλὰ πάντα ὁμολογεῖν καὶ τιθέναι θέλωσι, τὸ τοὺς προκόπτοντας ἀνοήτους καὶ κακοὺς εἶναι, τὸ φρονίμους καὶ ἀγαθοὺς γενομένους διαλανθάνειν ἑαυτούς, τὸ [34] μεγάλην διαφορὰν τῆς φρονήσεως πρὸς τὴν ἀφροσύνην ὑπάρχειν· ἦπου [35] σοι δοκοῦσι θαυ-

virtutem, quam illi ſumme et maxime aiunt eſſe ſecundum naturam. Quo enim modo non ſit contra naturam, ſanitatis et morbi diſcrimen percipi, itemque ſapientiae et ſtultitiae: interim tamen te hanc ſublatam putare adeſſe adhuc, illam vero nactum id ignorare? Quoniam vero e ſummo profectu in felicitatem et virtutem fit mutatio, alterum horum ſit oportet: vt vel profectus iſte vitium et infelicitas non ſit, aut non multum diſtet a vitio virtus, a miſeria beatitas, ſed plane exiguum et ſenſum effugiens ſit bonorum a malis diſcrimen. Qui enim ipſos falleret, eſſe ipſos horum loco illa adeptos? Quando itaque nihil de his, pro quibus propugnant, concedere volunt, ſed omnia in confeſſo ponunt: Eos, qui ad virtutem proficiunt, eſſe ſtultos ac vitioſos: Qui boni et ſapientes fiant, hanc mutationem non animaduertere: Magnum diſcrimen eſſe inter ſtultitiam et ſapientiam: nonne tibi viden-

33. F. διαφορὰν καταλαμβάνειν, μὴ καταλαμβάνειν δὲ φρονήσεως καὶ ἀφροσύνης. *Reiske.*

34. Ante τὸ praeponunt οὐ Turn. Vulc. et Bong.

35. ἦπου] *vtique tibi videbuntur mirifice* [haec eſt cauillatio] *fidem ſuis bis aſſertionibus facere in illis, quas tradunt, doctrinis, et multo magis in ratione vitae, quam exercent. Reiſ.*

μασίως ἐν τοῖς δόγμασι τὴν ὁμολογίαν βεβαιοῦν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅταν πάντας ἐπίσης κακοὺς καὶ ἀδίκους καὶ ἀπίστους καὶ ἄφρονας τοὺς μὴ σοφοὺς ἀποφαίνοντες, εἶτα πάλιν τοὺς μὲν αὐτῶν ἐκτρέπωνται καὶ βδελύττωνται, τοὺς δ' ἀπαντῶντες μηδὲ προσαγορεύωσι· τοῖς δὲ χρήματα πιστεύωσιν, ἀρχὰς ἐγχειρίζωσιν, ἐκδιδῶσι θυγατέρας. ταῦτα γὰρ εἰ μὲν παίζοντες λέγουσι, καταθέσθωσαν τὰς ὀφρῦς. εἰ δ' ἀπὸ σπουδῆς καὶ φιλοσοφοῦντες, παρὰ τὰς κοινάς ἐστιν ἐννοίας, ψέγειν μὲν ὁμοίως καὶ κακίζειν πάντας ἀνθρώπους, χρῆσθαι δὲ τοῖς μὲν ὡς μετρίοις, τοῖς δὲ ὡς κακίστοις· καὶ Χρύσιππον μὲν ὑπερεκπεπλῆχθαι, καταγελᾶν δ' Ἀλεξίνου[36]· μηδὲν δὲ μᾶλλον οἴεσθαι, μηδὲ ἧττον, ἀλλήλων ἀφραίνειν τοὺς ἄνδρας. ναί, φασίν· ἀλλὰ ὥσπερ ὁ πῆχυν ἀπέχων ἐν θαλάττῃ τῆς ἐπιφανείας, οὐδὲν ἧττον πνίγεται τοῦ καταδεδυκότος ὀργυιὰς πεντακοσίας, οὕτως οὐδὲ οἱ πελάζοντες ἀρετῇ, τῶν μακρὰν ὄντων ἧττόν εἰσιν ἐν κα-

videntur mirifice consensum suorum tueri decretorum? Multo magis eorum inconstantiam ipsis in rebus obserues, quando omnes aequaliter malos, iniustos, infideles, stultos pronunciantes, qui non sint sapientes: rursum alios horum auersantur, et pro impuris habent, quosdam etiam facti obuiam non dignantur compellare: aliis pecuniam credunt, magistratus committunt, filias elocant. Quae si ioco isti faciunt, deponant supercilium: si serio, et vt philosophantes, iam hoc communibus repugnat notitiis, omnes homines eodem pacto vituperare, aliis autem vt mediocribus vti, aliis tanquam pessimis: et Chrysippum nimio cum stupore admirari, Alexinum deridere, nihilominus vnum altero insaniorem non censentes. At vero, inquiunt, res ita plane habet. Nam sicut is, qui cubitum a maris superficie distans non minus suffocatur, quam qui ad vlnas 10 demersus est: ita qui ad virtutem accedunt, non minus sunt in vitio, quam qui absunt ab

36. Alexinum, hominem contentiosum e schola Elea, discipulum Eubulidae, propterea tam contemtim habebant Stoici, quod aduersarium Zenonis, magistri sui, professum se gessisset. Vid. ad T. VIII. p. 120. vlt. dicta. *Reiske.*

37. πρεσ-

κία. καὶ καθάπερ οἱ τυφλοὶ, τυφλοί εἰσι, κἂν ὀλίγον ὕστερον ἀναβλέπειν μέλλωσιν, οὕτως οἱ προκόπτοντες, ἄχρις οὗ τὴν ἀρετὴν ἀναλάβωσιν, ἀνόητοι καὶ μοχθηροὶ διαμένουσιν. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τυφλοῖς ἐοίκασιν οἱ προκόπτοντες, ἀλλὰ ἧττον ὀξυδορκοῦσιν, οὔτε πνιγομένοις, ἀλλὰ νηχομένοις, καὶ ταῦτα πλησίον λιμένος, αὐτοὶ διὰ τῶν πραγμάτων μαρτυροῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ἐχρῶντο συμβούλοις καὶ στρατηγοῖς καὶ νομοθέταις, ὥσπερ τυφλοὶ χειραγωγοῖς, οὐδ' ἂν ἐζήλουν ἔργα καὶ πράξεις, καὶ λόγους καὶ βίους ἐνίων, εἰ πάντας ὡσαύτως πνιγομένους ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης καὶ μοχθηρίας ἑώρων. ἀφεὶς δὲ τοῦτο, θαύμασον ἐκείνῃ τοὺς ἄνδρας, εἰ μηδὲ τοῖς ἑαυτῶν διδάσκονται παραδείγμασι προέσθαι [37] διαλεληθότας ἐκείνους σοφοὺς, καὶ μὴ συνιέντας, μηδ' αἰσθανομένους, ὅτι πνιγόμενοι πέπαυνται, καὶ φῶς ὁρῶσι, καὶ τῆς κακίας ἐπάνω γεγονότες, ἀναπεπνεύκασι. καὶ παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστιν, ἄνθρωπον, ᾧ πάντα τἀγαθὰ πάρεστι, καὶ μηδὲν ἐνδεῖ πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ τὸ μακάριον, τούτῳ καθήκειν ἐξάγειν ἑαυτόν. ἔτι δὲ μᾶλλον, ᾧ μηθὲν ἀγαθόν ἐστι,

ab ea procul: et ſicut coeci ſunt, etiamſi paulo poſt eſſent viſum recuperaturi: ita qui progreſſus faciunt ad virtutem, antequam ea potiantur, ſtulti et vitioſi permanent. At enim proficientes ad virtutem non eſſe coecorum, ſed obtuſius videntium, ſimiles, neque ſuffocatorum, ſed natantium, idque prope portum, ipſi ſuis factis teſtatum reddiderunt. Neque enim vſi fuiſſent conſiliariis, imperatoribus, legum latoribus, tanquam coeci ductoribus, neque imitati fuiſſent facta, actiones, orationes, vitas quorundam: ſi omnes eodem modo ſuffocatos a ſtultitia et vitioſitate vidiſſent. Sed hoc omiſſo, mecum mirare iſtos homines hac in re, quod ne ſuis quidem ipſorum exemplis docentur, miſſos facere iſtos, qui ſapientes de ſtultis fiant: neque hoc ſentiant, aut animaduertant, ſe ſuffocari deſinere, et lucem videre, ac ſupra dementiam emerſos reſpirare. Sed et hoc contra communem ſenſum eſt, homini, cui omnia adſunt bona, nihilque ad felicitatem et beatitatem deeſt, ei conuenire, vt vitam proiiciat. Multo magis id: Cui nihil eſt boni, aut

37. προΐεσθαι τοὺς διαλελ. *Reiſ.*

μηδ' ἔϛαι, τὰ δεινὰ δὲ πάντα καὶ τὰ δυσχερῆ καὶ κακὰ πάρεϛι καὶ παρέϛαι διὰ τέλȣς, τȣ́τῳ μὴ καθήκειν ἀπολέγεσθαι τὸν βίον, ἂν μή τι διὰ[38] *τῶν ἀδιαφόρων αὐτῷ προσγένηται. ταῦτα τοίνυν ἐν τῇ Στοᾷ νομοθετεῖται, καὶ πολλȣ̀ς μὲν ἐξάγȣσι τῶν σοφῶν, ὡς ἄμεινον εὐδαιμονȣ̃ντας*[39]*. καίτοι ὁ μὲν σοφὸς, ὄλβιος, μακάριος, πανευδαίμων, ἀσφαλὴς, ἀκίνδυνος· ὁ δὲ φαῦλος καὶ ἀνόητος, οἷος εἰπεῖν, γέμων κακȣργιῶν, καὶ ȣ̓κ ἔσθ' ὅπῃ τεθῇ*[40]*. ἀλλὰ καὶ τȣ́τοις μόνην*[41] *οἴονται καθήκȣσαν εἶναι κἀκείνοις ἐξαγωγήν. εἰκότως δέ φησι Χρύσιππος*[42]*. ȣ̓ γὰρ ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς δεῖ παραμετρεῖσθαι τὸν βίον, ἀλλὰ τοῖς κατὰ φύσιν ȣ̔́τως ἀνθρώποις*[43] *σώζȣσι τὴν συνήθειαν, καὶ πρὸς τὰς κοινὰς*

aut erit, aduerſa omnia et difficilia ac mala, et perpetuo adfutura: huic non conuenire, vt vitam repudiet, niſi quid ei ab indifferentibus accidat. Hae leges in Stoa feruntur, multoſque ſapientes ad necem ſibi ipſis inferendam impellunt, ſcilicet melius a morte vſuros ſua felicitate. Atqui ſapiens illorum fortunatus eſt, beatus, feliciſſimus, tutus, extra pericula conſtitutus: vitioſus ille et ſtultus, plenus, vt ſic dicam, flagitiorum, et quem quo ponas non ſit locus: et tamen his permanſionem in vita, illis diſceſſionem putant conuenire. Probabiliter autem dixit Chryſippus. Non enim bonis et malis, ſed iis, quae ſecundum naturam ſunt, metiri debemus vitam. Hoc illi modo tutantur Conſuetudinem, et aduerſus communes philo-

38. Ex Turn. et Vulc. affertur *ἂν μή τι νὴ Δία*, vel *τι ἰδίᾳ*.

39. Poſt *εὐδαιμονȣ̃ντας* deeſt aliquid, e. c. *τȣ̀ς δὲ φαύλȣς ἐν τῷ βίῳ πείθȣσι παραμένειν.* *Reiske.*

40. *οἷος εἰπεῖν, qui de ſe illud tragici poëtae recitare poſſit*: *γέμω κακȣργιῶν, ſcateo vitiis,* [tragicus videtur *κακῶν* edidiſſe in ſua fabula, forte Telephum, aut Herculem Oetaeum, aut Philoctetam, loquentem inducens; Plutarchus autem rei ſuae dictionem eius accommodans *κακȣργιῶν* ſubiecit] *κȣ̓κ ἔσθ' ὅπῃ κ᾽ᾳὶ δάκτυλος ἐν καλῷ τεθῇ.* *neque loci in corpore meo ſani vel tantillum eſt, vbi digitum ponas. Reiske.*

41. Recte dat Edit. Baſil. *μονὴν, manſionem,* in vita ſcilicet. *Reiske.*

42. Sic diſtinguo: *εἰκότως δὲ, φησὶ, Χρύσιππος.* ſcil. *κρίνει*, vel *ἀποφαίνεται ȣ̔́τως.* *recte vero (verba ſunt aduerſarii mei) ſic cenſet Chryſippus. Reiske.*

43. Recte diſtinguit et exhibet

ἐννοίας φιλοσοφοῦσι. τί λέγεις; οὐ δεῖ σκοπεῖν, ὅττι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται, τὸν περὶ βίου καὶ θανάτου σκοπούμενον; οὐδὲ ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ κακοδαιμονίαν ἐξετάζειν ἐπίσημα μᾶλλον ὠφελ . . . . ἀλλ' ἐκ τῶν μήτ' ὠφελούντων, μήτε βλαπτόντων τοὺς [44]

βιώτερον, ἢ μὴ ποιεῖσθαι λογισμοὺς, οὐ μέλλει πρὸς τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις καὶ ἀρχὰς καθηκόντως αἱρεῖσθαί τε τὸν βίον, ᾧ τῶν φευκτῶν οὐδὲν ἄπεστι, καὶ φεύγειν, ᾧ πάντα τὰ αἱρετὰ πάρεστι; καίτοι παράλογον μὲν, ὦ ἑταῖρε, καὶ τὸ φεύγειν τὸν βίον, ἐν μηδενὶ κακῷ γενομένους, παραλογώτερον δὲ, εἰ μὴ τυγχάνων τις τοῦ ἀδιαφόρου τὸ ἀγαθὸν ἀφίησιν· ὅπερ οὗτοι ποιοῦσι, τὴν εὐδαιμο-

philosophantur notiones. Quis ais tandem? Non debet considerare,

Aedibus in propriis bona quae sint, quidue mali sit,

qui de vita, vel morte, deliberationem iniuit? neque tanquam in trutina examinare, in vtram partam res ipsius plura habeant momenta? Sed ex his, quae neque vtilia sunt, neque damnosa, ratiocinari, viuendumne sit, an moriendum? ac sequi huiusmodi principia et sententias, quae vitam omnium rerum fugiendarum plenam deligendam, fugiendam, quae nullo bonorum caret, iubeant? Enimuero, amice, a ratione alienum est, fugere vitam, cui nihil adest mali: alienius, dimittere bonum, si quis non potiatur indifferentibus: quod isti faciunt, praesentem felicitatem virtu-

bet Edit. Basil. φύσιν. οὕτως ἄνθρωποι — *Reis.*

44. F. sic integrari potest hic locus: ἐξετάζειν εἴ τι ἐπιζήμιον μᾶλλον, ἢ ὠφέλιμον, ἀλλ' ἐκ τῶν μήτ' ὠφελούντων, μήτε βλαπτόντων, τοὺς, εἰ βιωτέον, ἢ μὴ, ποιεῖσθαι λογισμούς. *expendere, numquid damnosum magis, quam vtile, sed e rebus, quae neque prosint, neque obsint, decernere, viuendumne sibi, an moriendum sit.* Postrema Xylandrinae interpretationi consentiunt, e qua me hausisse coniecturam τοὺς, εἰ βιωτέον, non pudet ingenue profiteri. *Reis.* Ad priorem lacunam affertur ex Turn. et Vulc. ὠφελούντων καὶ βλαπτόντων, ἀλλ', et praeterea ex Turneb. seorsum ὠφελοῦντα καὶ λυσιτελοῦντα, ἀλλ', ad posteriorem vero ex Turn. τῶν διαγόντων ὀλβιώτερον, ex Vulc. autem τοὺς διάγοντας ὀλβιώτερον.

 45. Il.

νίαν πϱοϊέμενοι, καὶ τὴν ἀϱετὴν παϱῦσαν, ἀνθ' ὑγείας καὶ ὁλοκληϱίας, ὧν ὃ τυγχάνυσιν. Ἔνθ' αὖτε [45] Γλαύκῳ Κϱονίδης φϱένας ἐξέλετο Ζεὺς, ὅτι [46] χϱύσεια [47] χαλκείων, ἑκατόμβοια ἐννεαβοίων ἔμελλε διαμείψεσθαι. καίτοι τὰ μὲν χάλκεα τῶν ὅπλων ὃχ ἧττον, ἢ τὰ χϱυσᾶ, παϱεῖχε χϱείαν μαχομένοις· εὐπϱέπεια δὲ σώματος καὶ ὑγεία τοῖς Στωϊκοῖς ὄτε χϱείαν, ὄτ' ὄνησίν τινα φέϱει πϱὸς εὐδαιμονίαν· ἀλλ' ὅμως ὗτοι τῆς φϱονήσεως ἀντικαταλλάττονται τὴν ὑγείαν. καὶ γὰϱ Ἡϱακλείτῳ φασὶ καὶ Φεϱεκύδῃ καθήκειν ἂν, εἴπεϱ ἠδύναντο τὴν ἀϱετὴν ἀφεῖναι, καὶ τὴν φϱόνησιν, ὥστε παύσασθαι φθειϱιῶντας καὶ ὑδϱωπιῶντας· καὶ τῆς Κίϱκης ἐγχεύσης δύο φάϱμακα, τὸ μὲν, ποιῦν ἄφϱονας ἐκ φϱονίμων, τὸ δὲ, φϱονίμυς ἐξ ἀφϱόνων. τὸ δὲ, ὁ [48]
τὸν Ὀδυσσέα πιεῖν τὸ τῆς ἀφϱοσύνης μᾶλλον, ἢ μεταβαλεῖν εἰς θηϱίυ μοϱφὴν τὸ εἶδος ἔχοντα τὴν φϱόνησιν,

virtutemque prodentes, propterea quod ſanitate, aut incolumitate, careant.

Hic mentem Glauco Saturnius abſtulit omnem,

cum eſſet in permutatione daturus arma pro aereis aurea, et decuplo atque amplius meliora. Et tamen aerea arma non minus, quam aurea, ad pugnae vſus apta erant: pulchritudo et ſanitas Stoicis nullum vſum, nullum ad felicitatem conferunt emolumentum: et tamen illi ſanitatem ſapientia redimunt. Aiunt enim, Heracleto et Pherecydi conuenturum fuiſſe, ſi res tuliſſet, vt, virtute ac ſapientia dimiſſis, finem aquae intercutis et morbi pedicularis mercarentur. Cumque Circe duo vſurpet venena, quorum vnum ſtultos de prudentibus, alterum prudentes de ſtultis redigit * Vlyſſem bibere ſtultitiae potius poculum, quam tranſire in beſtiae formam, praeditum ſapientia, et nimirum

45. Il. ζ. 234. *Reiſ.*
46. ὅτε. *Reiske.*
47. χϱυσᾶ Turneb. Vulc. et Bong.

48. Deletis vocabulis inutilibus τὸ δὲ ὁ, et iunctis reliquis, nihil poteſt videri deeſſe. *Reiſ.* Turn. dat τὸ δὲ ὅμως.

καὶ μετὰ τῆς φρονήσεως δηλονότι τὴν εὐδαιμονίαν. καὶ ταῦτά φασιν αὐτὴν ὑφηγεῖσθαι καὶ παρακελεύεσθαι τὴν φρόνησιν. ἄφες με καὶ καταφρόνησον ἀπολλυμένης ἐμοῦ καὶ διαφερομένης[49] εἰς ὄνου πρόσωπον. ἀλλ' ὄνου γε, φήσει τις, ἡ τοιαῦτα παραγγέλλουσα φρόνησίς ἐστιν[50]. εἰ τὸ μὲν φρονεῖν καὶ εὐδαιμονεῖν ἀγαθόν ἐστι, τὸ δὲ περιφέρειν[51] πρόσωπον ἀδιάφορον. ἔθνος εἶναί φασιν Αἰθιόπων, ὅπου κύων βασιλεύει, καὶ βασιλεὺς προσαγορεύεται, καὶ ἱερὰ[52] καὶ τιμὰς ἔχει βασιλέων, ἄνδρες δὲ πράσσουσιν, ἅπερ ἡγεμόσι πόλεων προσήκει καὶ ἄρχουσιν. ἆρ' οὖν παρὰ τοῖς

rum simul etiam felicitate. Atque haec aiunt ipsam dictare et hortari sapientiam: Missam me fac, nec rationem habe pereuntis, et in asini faciem discedentis. Nimirum, diceret non nemo, asini est, quae hoc suadet, sapientia: quando sapere et felicitate frui bonum est, asini circumferre faciem, indifferens. Gentem aiunt esse Aethiopum, vbi canis regnet, rexque appelletur, et sacris ac honoribus colatur regiis: viri autem obeant principum et magistratuum munia. Nonne res etiam apud Stoicos similiter

49. F. ἄφες με κεκτῆσθαι φρόνησιν ἀπολλυμένης ἐμοῦ καὶ διαφερομένης τῆς μορφῆς εἰς ὄνου πρόσωπον. *sine me sapientiam adipisci, etiamsi necesse sit eam formae meae iactura redimere, in asini vultum conuersae.* Reiske.

50. Post ἐστιν deest ἀλλ' οὐκ ἔστιν. *aiet aliquis, asininam esse illam sapientiam, quae id suadeat. Ego vero* [sic occurrit Plutarchus] *nego, asininam esse, siquidem sapere et felicem esse, bonum, asini autem vultum circumferre neque bonum, neque malum sit.* Nam praeter ὄνου ad explendam hanc lacunam nihil deesse videtur. *Reiske.*

51. τὸ δὲ * περιφέρειν] Pro asterisco vocem ὄνου reponendum, videtur ipsa sententia monere. *Xylander.* Et ita etiam Turn. hanc lacunam explet.

52. προσαγορεύεται, καὶ γέρα καὶ τιμάς. Saepissime solent γέρα καὶ τιμαὶ coniungi. γέρα sunt iura quaedam peculiaria et priuata, vt quod epularum geminas partes et victimarum pelles accipiat rex, quod primo loco sedeat, quod suffragium habeat geminum in ferendis sententiis, caetera: τιμαὶ autem sunt honores, qui ipsi ab aliis exhibentur, vt in eo fit, quod adoretur, quod ipsi de via decedatur, et sic porro. *Reiske.*

Στωϊκοῖς ὁμοίως τὸ μὲν ὄνομα καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἀγαθοῦ πάρεστι τῇ ἀρετῇ, καὶ μόνην ταύτην αἱρετὸν καὶ ὠφέλιμον καὶ συμφέρον καλοῦσι; πράττουσι δὲ ταῦτα καὶ φιλοσοφοῦσι, καὶ ζῶσι καὶ ἀποθνήσκουσιν, ὥσπερ ἀπὸ προστάγματος τῶν ἀδιαφόρων; καίτοι τὸν κύνα μὲν ἐκεῖνον οὐδεὶς Αἰθιόπων ἀποκτίννυσιν, ἀλλὰ σεμνῶς κάθηται προσκυνούμενος· οὗτοι δὲ τὴν ἀρετὴν ἀπολλύουσιν ἑαυτῶν, καὶ διαφθείρουσι, τῆς ὑγείας περιεχόμενοι καὶ τῆς εὐπορίας. ἔοικε δὲ ἡμᾶς ἀπαλλάττειν τοῦ περὶ τούτων ἔτι πλείονα λέγειν ὁ κολοφὼν αὐτὸς, ὃν ὁ Χρύσιππος τοῖς δόγμασιν ἐπιτέθεικεν. ὄντων γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν μὲν ἀγαθῶν, τῶν δὲ κακῶν, τῶν δὲ καὶ μεταξὺ, καὶ καλουμένων ἀδιαφόρων, οὐδείς ἐστιν ἀνθρώπων, ὃς οὐ βούλεται τὸ ἀγαθὸν ἔχειν μᾶλλον, ἢ τὸ ἀδιάφορον, καὶ τὸ ἀδιάφορον, ἢ τὸ κακόν. ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοὺς ἤδη ποιούμεθα μάρτυρας, αἰτούμενοι ταῖς εὐχαῖς παρ' αὐτῶν μάλιστα μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, εἰ δὲ μὴ, κακῶν ἀποφυγήν· τὸ δὲ μήτ' ἀγαθὸν, μήτε κακὸν, ἀντὶ μὲν τοῦ ἀγαθοῦ μὴ θέλοντες ἔχειν, ἀντὶ δὲ τοῦ κακοῦ θέλοντες. ὁ δὲ τὴν φύσιν ἐναλλάττων, καὶ τὴν τάξιν ἀναστρέφων, ἐκ τῆς μέσης χώρας τὸ μέσον εἰς τὴν ἐσχάτην μετατίθησι, τὸ

liter habet? Certe nomen boni et ſpecies virtuti adeſt, ſolamque eam expetendam, vtilem, conducibilem appellant: interim ea agunt, commentanturque, ita viuunt et moriuntur, ſicut praecipitur a rebus indifferentibus. Et quidem canem illum nemo Aethiopum interficit: ſed dignitate ornatus, et veneratione cultus ſedet: iſti virtutem ſuam perdunt atque corrumpunt, ſanitatem, aut opes, vt conſequantur. Ne de his plura dicam, videtur ipſa nos coronis hortari, quam Chryſippus ſuis decretis impoſuit. Nam cum in natura ſint bona, mala, et neutra, ſiue indifferentia: nemo hominum eſt, qui non malit bonum habere, quam indifferens, aut malum. Sed et deos in teſtimonium vocamus, votis ab iis petentes priore quidem loco poſſeſſionem bonorum, poſteriore malorum fugam: id, quod neque bonum eſt, neque malum, loco boni nolentes habere, loco mali volentes. At ille ordinem inuertens, ipſamque mutans naturam, ex vltimo loco medium in extremum collocat, extre-

δ' ἔσχατον εἰς τὴν μέσην ἐπανάγει καὶ μετοικίζει, καθάπερ οἱ τύραννοι τοῖς κακοῖς προεδρίαν διδοῦσι· καὶ νομοθετῶν πρῶτον διώκειν τὸ ἀγαθὸν, δεύτερον δὲ τὸ κακόν [53]· ἔσχατον δὲ [54] χείριστον ἡγεῖσθαι τὸ μήτ' ἀγαθὸν, μήτε κακόν· ὥσπερ εἴ τις μετὰ τὰ οὐράνια τὰ ἐν ᾅδου τιθείη, τὴν δὲ γῆν, καὶ τὰ περὶ γῆν, εἰς τὸν τάρταρον ἀπώσειε, Τῆλε μάλ', ἧχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον. εἰπὼν οὖν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Φύσεως, ὅτι λυσιτελεῖ [55] ζῆν ἄφρονα, ἢ μὴ βιοῦν, κἂν μηδέποτε μέλλῃ φρονήσειν, ἐπιφέρει κατὰ λέξιν· Τοιαῦτα γὰρ τὰ ἀγαθά ἐστι τοῖς ἀνθρώποις, ὥστε τρόπον τινὰ καὶ τὰ κακὰ τῶν ἄλλων [56] ἀνὰ μέσον προτερεῖν. ἔστι δ' οὐ ταῦτα προτεροῦντα, ἀλλ' ὁ λόγος, μεθ' οὗ [57] βιοῦν ἐπιβάλλει μᾶλλον, εἰ καὶ ἄφρονες ἐσόμεθα. δῆλον οὖν, εἰ καὶ ἄδικοι καὶ παράνομοι, καὶ θεοῖς ἐχθροὶ, καὶ εἰ [58]

extremo in medium traducto: ficut tyranni folent priorem in confeffu locum malis tribuere: ac lege lata iubet primo fectari bona, deinde mala, poftremo id deterrimum iudicare, quod neque bonum fit, neque malum: perinde faciens, ac fi quis proxime poft coeleftia inferos ponat, terra et terreftribus in tartarum reiectis:

Qua procul hinc ima ftat fub tellure barathrum.

Ergo cum dixiffet in tertio de natura, expedire ftulto vitam, etfi nunquam effet confecuturus intelligentiam: haec verba fubiungit: Talia enim bona funt hominibus, vt quodammodo etiam mala caeteris medio loco antecedant. Non autem haec praecedunt, fed ratio, quae efficit, viuendum effe potius, etiam fi fimus ftulti: ergo etiam, fi iniufti, flagitiofi, diis inuifi, infelices: nihil

53. δεύτερον δὲ τὸ κακόν] Subaudi non διώκειν e praecedentibus, fed e fequentibus ἡγεῖσθαι. *Reiske.*

54. ἔσχατον δὲ καὶ χείριστον. *Reiske.*

55. λυσιτελεῖ] Subaudi μᾶλλον. *Reiske.*

56. Aut delendum ἄλλων, aut leg. τῶν ἄλλων τῶν ἀνὰ μέσον. *Reif.*

57. καθ' ὃν, quod Xylandri videtur interpretatio fuggerere, non probo. Nam iuxta Stoicos homo, etiamfi ftultus, tamen ratione non prorfus caret. Vid. p. 394, 7. *Reiske.*

58. εἰ delend. *Reiske.*

 59. τὰ

κακοδαίμονες. ὐδὲν γὰρ ἄπεστι τούτων τοῖς ἀφρόνως βιοῦσιν. ἐπιβάλλει τοίνυν κακοδαιμονεῖν μᾶλλον, ἢ μὴ κακοδαιμονεῖν, καὶ βλάπτεσθαι μᾶλλον, ἢ μὴ βλάπτεσθαι, καὶ ἀδικεῖν, ἢ μὴ ἀδικεῖν, καὶ παρανομεῖν, ἢ μὴ παρανομεῖν; τουτέστιν, ἐπιβάλλει τὰ [59] ἐπιβάλλοντα ποιεῖν, καὶ καθήκει ζῆν καὶ παρὰ τὸ μὴ καθῆκον; ναί. χεῖρον γάρ ἐστι, τὸ ἄλογον καὶ τὸ ἀναίσθητον εἶναι, τοῦ ἀφραίνειν. εἶτα τί παθόντες οὐχ ὁμολογοῦσιν εἶναι κακὸν, ὃ τοῦ κακοῦ χεῖρόν ἐστι, δι' ὃ φευκτὸν [60] ἀποφαίνουσι μόνον τὴν ἀφροσύνην, ἧς [61] · οὐχ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιβάλλον ἐστὶ, φεύγειν τὴν μὴ δεχομένην τὸ ἀφραίνειν διάθεσιν; ἀλλὰ τί ἄν τις ἐπὶ τούτοις δυσχεραίνοι, μεμνημένος, ὧν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ φύσεως γέγραφεν, ἀποφαίνων οὐκ ἀχρήστως τὴν κακίαν πρὸς τὰ ὅλα γεγενημένην. ἄξιον δ' ἀναλαβεῖν τὸ δόγμα ταῖς ἐκείνου λέξεσιν, ἵνα καὶ μάθῃς, πῶς οἱ τοῦ Ξενοκράτους καὶ Σπευσίππου κατηγοροῦντες ἐπὶ τῷ μὴ τὴν ὑγείαν ἀδιάφορον ἡγεῖσθαι, μηδὲ τὸν πλοῦτον ἀνωφελὲς,

nihil enim horum abeſt a ſtulte viuentibus. Ergo conuenit, miſere potius viuere, quam non viuere miſere, et praeſtat laedi, quam non laedi, iniuſtum eſſe, quam non eſſe iniuſtum, leges violare, quam non violare? hoc eſt, conuenit, non conuenientia facere, et officii eſt viuere etiam contra officium? Sane eſt enim peius, ratione et ſenſu carere, quam ſtultum eſſe. Quid ergo in mentem eis venit, vt malum eſſe non fateantur, quod malo eſt peius? cur ſolam aiunt fugiendam eſſe ſtultitiam, ſi non minus, ſed magis etiam conueniens eſt, fugere eam affectionem, quae ſtultitiae non eſt capax. Sed quis de hoc quaeratur, memor eorum, quae in ſecundo de natura ille ſcripſit, pronuncians, haud inutiliter rebus vniuerſis malum exſtitiſſe. Et meretur hoc res, vt decretum illud ipſius verbis proponam: quo intelligas, qui Xenocratem et Speuſippum incuſant, quia ſanitatem negauerint eſſe e cenſu indifferentium, neque diuitias de inutilium

59. τὰ μὴ ἐπιβάλλοντα. *Reiſ.*

60. φευκτὸν] F. εὐκτὸν. *ob quod malum ſolummodo expetendam* [vel οὐ φευκτὸν, *non fugiendam*] *eſſe ſtultitiam affirmant.* *Reiske.* Pro δι' ὃ φευκτὸν dant δι' ἄφευκτον Ald. et Baſ. διάφευκτον Turn. δι' ἃ φευκτὸν Turn. et Vulc.

61. Pro ἧς dant εἰ Ald. et Baſ.

62. F.

ἐν τίνι τόπῳ τὴν κακίαν αὐτοὶ τίθενται, καὶ τίνας λόγους περὶ αὐτῆς διεξίασιν. Ἡ δὲ κακία πρὸς τὰ λοιπὰ συμπτώματα[62] ἔχει ὅρον. γίνεται γὰρ αὐτή πως κατὰ τὸν τῆς Φύσεως λόγον· καὶ, ἵνα ὄυτως εἴπω, ὀυκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα. ὀυδὲ γὰρ ἂν τἀγαθὸν ἦν. ὀυκοῦν ἐν θεοῖς ἀγαθὸν ὀυδέν ἐστιν, ἐπεὶ μηδὲ κακόν. ὀυδὲ ὅταν ὁ Ζεὺς εἰς ἑαυτὸν ἀναλύσας τὴν ὕλην ἅπασαν, εἷς γένηται, καὶ τὰς ἄλλας ἀνέλῃ διαφορὰς, ὀυδέν ἐστιν ἀγαθὸν τηνικαῦτα, μηθενός γε κακοῦ παρόντος· ἀλλὰ χοροῦ μέν ἐστιν ἐμμέλεια, μηδενὸς ἀπᾴδοντος ἐν αὐτῷ· καὶ σώματος ὑγεία, μηδενὸς μορίου νοσοῦντος· ἀρετὴ δ' ἄνευ κακίας ὀυκ ἔχει γένεσιν, ἀλλ' ὥσπερ[63] ἐνίαις τῶν ἰατρικῶν δυνάμεων ἰὸς ὄφεως, καὶ χολὴ ὑαίνης, ὄυτως ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπιτηδειότης ἑτέρα[64] τῇ Μελίτου μοχθη-

lium numero, ipſi quo loco vitioſitatem ponant, et quid de ea loquantur. Malum, inquit, ſuo termino a reliquis diſtinguitur accidentibus. Exſiſtit enim ipſum quodammodo ſecundum naturae rationem, et (vt ſic dicam) non inutiliter reſpectu vniuerſarum rerum. Alioqui enim ne bonum quidem poterat ſubſiſtere. Ergo diis boni nihil eſt, quando nihil mali? et cum Iupiter totam in ſe ipſum retexens materiam vnicus fiet, abolitis reliquis differentiis, bonum tunc nullum erit, quia nihil aderit mali? Enimuero chorus concinere poteſt, nemine vitioſe canente; et corpus ſanum eſt, nullo membro aegrotante; virtus autem abſque vitio exſiſtere nequit? Sed nimirum, ſicut quorundam medicamentorum facultatibus virus ſerpentis, aut fel hyenae, admiſcere oportet; ita ad Socratis iuſtitiam requirebatur

62. F. συμπτώματος. *prauitas ad reliqua* [hoc eſt, *bona*] *rationem accidentis habet*, ſeu qualitatis accidentalis. γίνεται γὰρ καὶ αὐτή πως — *nam et ipſa iuxta naturam quodammodo contingit. Reiſ.*

63. Poſt ὥσπερ ſubaudi ἀναγκαῖος e ſequentibus. *Reiſ.*

64. Hic locus de Socrate et Melito, Cleone et Pericle, non eſt integer. *Xylander.* Apparet quidem ſententia, ſed ipſum locum integrare arduum eſt. Deſunt enim nonnulla, vt iam Xylander animaduertit. Conieci ſic, ſed non auſim Plutarcho id obtrudere: ὄυτως ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπιτηδειότητι ἑτέρᾳ πρὸς ἑτέραν προσχρῆσθαι, τῇ Μελίτου — *vt ad demonſtrandas* [vel *comparandas* et *perficiendas* [*vires quorundam*

ρία πρὸς τὴν Σωκράτους δικαιοσύνην, καὶ τῇ Κλέωνος ἀναγωγίᾳ, πρὸς τὴν Περικλέους καλοκαγαθίαν. πῶς δ' ἂν εὗρεν ὁ Ζεὺς τὸν Ἡρακλέα φῦσαι, καὶ τὸν Λυκοῦργον, εἰ μὴ καὶ Σαρδανάπαλον ἡμῖν ἔφυσε καὶ Φάλαριν; ὥρα λέγειν αὐτοῖς, ὅτι καὶ φθίσις γέγονεν ἀνθρώπων πρὸς εὐεξίαν, καὶ ποδάγρα πρὸς ὠκύτητα· καὶ οὐκ ἂν ἦν Ἀχιλλεὺς κομήτης, εἰ μὴ φαλακρὸς Θερσίτης. τί γὰρ διαφέρουσι τῶν ταῦτα ληρούντων καὶ φλυαρούντων οἱ λέγοντες, μὴ ἀχρήστως γεγονέναι πρὸς τὴν ἐγκράτειαν τὴν ἀκολασίαν, καὶ πρὸς τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀδικίαν, ὅπως [65] εὐχώμεθα τοῖς θεοῖς ἀεὶ μοχθηρίαν ἀπεῖναι [66],

> Ψεύδεά θ', αἱμυλίους [67] τε λόγους, καὶ ἐπίκλοπον ἦθος,

εἰ, τούτων ἀναιρεθέντων, οἴχεται φροῦδος ἡ ἀρετὴ, καὶ συναπόλωλεν. ἢ βούλῃ τὸ ἥδιστον αὐτοῦ τῆς γλαφυρίας καὶ

tur neceſſario alicuius mali adiunctio, vtpote malitia Meliti, et Cleonis petulantia ad Periclis probitatem? et quomodo Iupiter potuiſſet gignere Herculem ac Lycurgum, ſi non Sardanapalum quoque et Phalaridem nobis creaſſet? Tempus iam eſt, vt dicant, tabem quoque hominum ad firmam corporis affectionem conducere, et podagram ad velocitatem. Quid enim differunt a talia nugantibus, qui dicunt, non inutiliter ad continentiam exſtitiſſe intemperantiam, et iniuſtitiam ad iuſtitiam? ſcilicet deos comprecemur, vt ſemper ſint peruerſitas,

> *Fallaces mores, blanda et mendacia verba:*

ſiquidem his ſublatis, vna euaneſcet et interibit virtus. Maviſne pernoſcere ſuauiſſimam eius facundiam, politamque perſuadendi

rundam medicamentorum veneno ſerpentum et hyaenarum felle opus eſt; ſic ad vnam aliquam qualitatem perficiendam et in conſpectum producendam neceſſe eſt aliam quandam qualitatem in vſum aduocare. ἐπιτηδειότης eſt non *commoditas morum* et *ingenii manſuetudo*, ſed ratio et indoles alicuius rei, per quam edendo alicui effectui apta nata eſt, aptitudo, habilitas. *Reiſ.*

65. ἢ πῶς Turneb. Vulc. et Bong.

66. εἶναι Ald. et Baſ.

67. Heſiod. *Oper.* vſ. 78. *Reiſke.*

68. θέ-

πιθανότητος ἰσορῆσαι; Ὥσπερ γὰρ αἱ κωμῳδίαι (φησὶν) ἐπιγράμματα γελοῖα φέρουσιν, ἃ καθ' ἑαυτὰ μέν ἐστι φαῦλα, τῷ δὲ ὅλῳ ποιήματι χάριν τινὰ προστίθησιν, οὕτως ψέξειας ἂν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς τὴν κακίαν. τοῖς δ' ἄλλοις οὐκ ἄχρηστός ἐστι. πρῶτον μὲν οὖν τὴν κακίαν γεγονέναι κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν, ὥσπερ τὸ φαῦλον ἐπίγραμμα γέγονε κατὰ τὴν τοῦ ποιητοῦ βούλησιν, πᾶσαν ἐπίνοιαν ἀτοπίας ὑπερβάλλει. τί γὰρ μᾶλλον ἀγαθῶν, ἢ κακῶν, δοτῆρες ἔσονται; πῶς δ' ἔτι θεοῖς ἐχθρὸν ἡ κακία, καὶ θεομισές; ἢ τί πρὸς τὰ τοιαῦτα δυσφημότατα λέγειν ἕξομεν, ὡς θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς, Ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην ἐθέλῃ [68]. καί·

Τίς τ' ἄρ σφῶε [69] θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι;

ἔπειτα δὲ τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τὴν κωμῳδίαν κοσμεῖ, καὶ συνεργεῖ πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἐφιεμένης τοῦ γελοίου, ἢ κεχαρισμένου τοῖς θεαταῖς· ὁ δὲ πατρῷος καὶ ὕστατος [70] καὶ θεμίστιος Ζεὺς, καὶ ἀριστοτέχνας, κα-

ſuadendi vim. Sicut enim, inquit, comoediae inſcriptiones ferunt ridiculas, quae pro ſe nullius pretii, toti poëmati tamen aliquid venuſtatis addunt: ita ipſum quidem pro ſe vitium vituperaueris: ad alias res inutile non eſt. Primum vitium Dei prouidentia exſtitiſſe, ſicut voluntate poëtae malum epigramma factum eſt, tantum abſurdi habet, vt abſurdius cogitari poſſit nihil. Nam hoc dato, qui magis bonorum, quam malorum, datores erunt dii? quomodo inuiſum erit diis flagitium? quid habebimus, quod male ominatis hiſce dictis opponamus:

Cauſam mortalibus creat aliquam deus,
Cum familiam vult quandam adfligere funditus. et:
In litem ſuperum quis tandem compulit iſtos?

Deinde malum epigramma comoediam ornat, et ad finem conſequendum adiuuat, poëta ſpectatoribus riſum mouere, vel lepidum proponere aliquid, cupiente. At patrius ille, et ſupremus ac iuſtitiae praeſes Iupiter, optimuſque (vt eum Pindarus

68. θέλῃ. Eſt ex Euripida, ſed locus nunc non ſuccurrit. *Reiske.*

69. Il. A. 8. *Reiſ.*

70. ὕπατος. Et ſic quoque recte dat Edit. Baſil. Male corrigit Gataker ad M. Anton. 6, 42. *Reiſ.*

71. πολυ-

τὰ Πίνδαρον, οὐ δρᾶμα δήπου μέγα καὶ ποικίλον καὶ πολυμαθὲς[71] δημιουργῶν τὸν κόσμον, ἀλλὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἄστυ κοινὸν, συννομησομένων[72] μετὰ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως, τί πρὸς τὸ κάλλιστον τοῦτο καὶ σεμνότατον τέλος ἐδεῖτο λῃστῶν, καὶ ἀνδροφόνων, καὶ πατροκτόνων, καὶ τυράννων; οὐ γὰρ ἡδὺ τῷ θείῳ καὶ κομψὸν ἡ κακία γέγονεν ἐπεισόδιον, οὐδὲ δι'[73] εὐτραπελίαν, ἢ ἀδικίαν[74], καὶ γέλωτα καὶ βωμολοχίαν προστέτριπται τοῖς πράγμασιν, ὑφ' ὧν οὐδ' ὄναρ ἰδεῖν ἐστι τῆς ὑμνουμένης ὁμολογίας[75]. ἔτι τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τοῦ ποιήματος πολλοστημόριόν ἐστι, καὶ μικρὸν ἐπέχει παντάπασιν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ χωρίον· καὶ οὔτε πλεονάζει τὰ τοιαῦτα, οὔτε τῶν εὖ τι ποιεῖσθαι[76] δοκούντων ἀπόλλυσι καὶ λυμαίνεται τὴν χάριν· τῆς δὲ κακίας ἀναπέπλησται πάντα πράγματα, καὶ πᾶς ὁ βίος

darus nominat) artifex, non ſcilicet drama aliquod magnum et varium multipliciue cognitioni ſeruiens mundum fabricans, ſed vrbem diis hominibuſque communem, in quo vna vitam exigerent, iuſtitia et virtute ducibus, concorditer ac feliciter: quorſum ad pulcherrimum hunc finem opus habuit latronibus, homicidis, parricidis, tyrannis? Non enim iucundum deo exordium, aut elegans, fuit vitioſitas, quae rebus humanis non facetias, aut riſum, ſed ſcurrilitatem iniuſtitiamque intulit, propter quae ne ſomnium quidem decantatae illius cum natura conſenſionis videre licet. Praeterea ineptum illud epigramma perexigua eſt comoediae particula, inque ea minimum plane locum occupat: ac neque abundant talia, neque eorum, quae recte facta videntur, cuiquam officiunt, aut venuſtatem eius corrumpunt. At vitiis repleta ſunt omnia, totaque vita ſtatim a primordio

71. πολυπαθές. *plenum acerbis caſibus. Reiske.*

72. συνεννομησομένων Turn. et Vulc.

73. Pro δι' exhibent δὲ Ald. et Baſ.

74. F. οὐδὲ δι' εὐτραπελίαν ἢ ἀδικίᾳ — *neque iniuſtitia adſperſa et admixta eſt humanis rebus ob ingenium dei facetioſum et riſui nugiſque deditum. Reiske.*

75. ὁμολογίας] Vid. p. 1069, 20, et vlt. [ed. Fr.] *Reiſ.*

76. εὖ πεποιῆσθαι. *Reiſ.*

77. F.

εὐθὺς ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος ἀσχημονοῦν καὶ ἐκπίπτων καὶ ταραττόμενος, καὶ μηδὲν ἔχων μέρος καθαρὸν, μηδ᾽ ἀνεπίληπτον, (ὥς οὗτοι λέγουσιν) αἴσχιςόν ἐςι δραμάτων ἁπάντων καὶ ἀτερπέςατον. ὅθεν ἡδέως ἂν πυθοίμην, πρὸς τί γέγονεν εὔχρηςος ἡ κακία τοῖς ὅλοις. οὐ γὰρ δὴ πρὸς τὰ οὐράνια καὶ θεῖα φύσει [77]. γελοῖον γὰρ, εἰ, μὴ γενομένης ἐν ἀνθρώποις, μηδ᾽ οὔσης κακίας καὶ ἀπληςίας καὶ ψευδολογίας, μηδ᾽ ἀλλήλους ἡμῶν ἀγόντων καὶ φερόντων καὶ συκοφαντούντων καὶ φονευόντων, οὐκ ἂν ἐβάδιζεν ὁ ἥλιος τὴν τεταγμένην πορείαν, οὐδ᾽ ἂν ὥραις ἐχρῆτο καὶ περιόδοις καιρῶν ὁ κόσμος, οὐδὲ ἡ γῆ τὴν μέσην χώραν ἔχουσα τοῦ παντὸς, ἀρχὰς τῶν πνευμάτων ἐνεδίδου καὶ ὄμβρων. ἀπολείπεται τοίνυν, πρὸς ἡμᾶς καὶ τὰ ἡμέτερα [78] τὴν κακίαν εὐχρήςως γεγονέναι· καὶ τοῦτο ἴσως οἱ ἄνδρες λέγουσιν. ἆρ᾽ οὖν ὑγιαίνομεν μᾶλλον, κακοὶ ὄντες, ἔτι δὲ μᾶλλον εὐποροῦμεν τῶν ἀναγκαίων; πρὸς δὲ κάλλος ἡμῖν, ἢ πρὸς

mordio, fabulae vſque ad coronidem decorum non ſeruans, aberrans a recto curſu, conturbata, nullam partem habens puram, aut reprehenſionis immunem, vt ipſi dicunt, omnium eſt dramatum turpiſſimum et iniucundiſſimum. Quare libenter ex ipſo quaeſiuerim, ad quam tandem rem vitioſitas vniuerſis rebus ſit vtilis. Non quidem ad coeleſtia, quae ſunt diuinae naturae. Ridiculum enim ſit, ſi, vitiis inter homines non obortis, neque exſtantibus, (auaritiam puta, mendacia, rapinas, calumnias, caedes) non fuiſſe Solem dicamus ſuum confecturum curſum, mundumque ſtatis temporum et tempeſtatum circuitibus vſurum, terram in medio mundi ſitam ventorum et pluuiarum materiem emiſſuram. Reſtat, nobis et rebus noſtris vtiliter vitia exſtitiſſe: atque id fortaſſe intelligi Stoici volunt. Sanioresne ergo ſumus, ſi vitioſi ſumus? aut maiorem copiam rerum neceſſariarum adipiſcimur? aut ad pulchritudinem roburue

77. F. Φήσει. Chryſippus puta. *Reiſ.*

78. Pro τὰ ἡμέτερα dant τὰ ἔμμετρα Ald. et Baſ. vnde Xylander ita annotat: ἔμμετρα eſt vox plane aliena. Lego ἡμέτερα, vt opponatur coeleſtibus.

79. ἡ

ἰσχὺν, εὔχρηστος ἡ κακία γέγονεν; ϰ φασιν. ἡ δὲ, τῆς γῆς [79] ἐστιν ὄνομα μόνον, καὶ δόκημα νυκτερωπὸν ἐννύχων σοφιστῶν, ϰχ, ὥσπερ ἡ κακία, πᾶσιν ὑπερέκκειται [80], καὶ πᾶσιν ἐναργὴς, ϰδενὸς ὡς ἀχρήστϰ μεταλαβεῖν. ἥκιστα δ' ἀρετῆς, ὦ θεοὶ, δι' ἣν γεγόναμεν; εἶτ' ϰ δεινὸν, εἰ γεωργῷ μὲν καὶ κυβερνήτῃ καὶ ἡνιόχῳ τὰ εὔχρηστα, φορὰ [81] καὶ συνεργὰ πρὸς τὸ οἰκεῖόν ἐστι τέλος, τὸ δὲ ὑπὸ τϰ θεϰ πρὸς ἀρετὴν γεγονὸς ἀπολώλεκε τὴν ἀρετὴν καὶ διέφθαρκεν; ἀλλ' ἴσως ἤδη καιρὸς ἐπ' ἄλλο τρέπεσθαι, τϰτο δ' ἀφεῖναι. Οὐδαμῶς, ὦ φίλος, ἐμὴν χάριν· ἐπιθυμῶ γὰρ πυθέσθαι, τίνα δὴ τρόπον οἱ ἄνδρες τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὴν κακίαν τῆς ἀρετῆς προεισάγϰσιν. Ἀμέλει καὶ ἄξιον, ὦ ἑταῖρε. πολὺς μὲν ὁ ψελλισμὸς αὐτῶν, τέλος δὲ, τὴν μὲν φρόνησιν ἐπι-

burue nobis conducunt vitia? Negant. * Si autem telluris nomen duntaxat eſt, et opinio ſomnio concepta, pernoctantium ſophiſtarum, non, ſicut vitium, omnibus ſuperiacet, et omnibus conſpicua, nullius vt inutilis partem capere, minime autem virtutis, dii boni, ob quam nati ſumus. Proinde non indignum hoc ſit, agricolae et gubernatori et aurigae quae vtilia ſunt, conducere ad finem ei propoſitum: id autem, quod a Deo ad virtutem eſt factum, amiſiſſe et perdidiſſe ſuam virtutem? Sed fortaſſe tempus eſt nunc, omiſſo hoc, ad alia nos conuertere. DIAD. Nequaquam, amice, mei gratia. Cupio enim audire, quo modo Stoici mala bonis, et vitia virtutibus prius introducant. LAM. Nimirum, mi ſodalis. Res enim cognitu digna eſt. Multa quidem balbutiunt: tandem vero prudentiam, quae

79. ἡ δὲ τῆς γῆς.] Locus eſt deprauatus. *Xyland.* F. ϰ φασίν. ἡ δὲ ἀρετή ἐστιν ὄνομα μόνον, *at virtus merum nomen eſt.* Conſentit Salmaſius, qui haec adſcripſerat: [ἡ δὲ ἀρετὴ αὐτοῖς ἐστιν ὄνομα μόνον. Alludit ad haec Euripidis ex Hercule furente: ἔπεα μόνον καὶ δόκημα νυκτερωπὸν ἐννύχων σοφιστῶν.] *Reiſ.*

80. ὑπέκκειται. *iacet in medio et propalam.* [Turn. dat ὑπέρκειται] Deinde poſt ἐναργὴς deeſt aliquid, et tum legend. ὡς εὐχρήστϰ. *nulla re poſſumus vt apta et habili ad aliquid perficiendum vti. Reiſ.*

81. σύμφορα Turn. et Vulc.

82. F.

στήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν οὖσαν [82], . . .
καὶ παντάπασιν ἀναιρεῖσθαι λέγουσιν· ὡς δ' ἀληθῶν ὄντων, ἀδύνατον μὴ καὶ ψευδῆ τινα εἶναι παραπλησίως, οὕτω [83] προσήκει, ἀγαθῶν ὑπαρχόντων, καὶ κακὰ ὑπάρχειν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ φαύλως λέλεκται· τὸ δ' ἕτερον οἶμαι μηδ' ἐμὲ λανθάνειν. ὁρῶ γὰρ διαφορὰν, ᾗ τὸ μὲν οὐκ ἀληθὲς, εὐθὺς ψεῦδός ἐστιν, οὐ μὴν εὐθὺς κακὸν, τὸ μὴ ἀγαθόν. ὅθεν ἀληθῶν μὲν καὶ ψευδῶν οὐθέν ἐστι μέσον, ἀγαθῶν δὲ καὶ κακῶν τὸ ἀδιάφορον· καὶ οὐκ ἀνάγκη ταῦτα συνυπάρχειν ἐκείνοις. ἐξῆν [84] γὰρ τὴν φύσιν ἔχειν τὸ ἀγαθὸν, τοῦ κακοῦ μὴ δεόμενον [85], ἀλλὰ τὸ μήτ' ἀγαθὸν, μήτε κακὸν ἔχουσαν. τὸ δὲ τὸν [86] πρότερον λόγον, εἴ τι λέγεται παρ' ὑμῶν, ἀκουστέον. ἀλλὰ πολλὰ μὲν λέλεκται [87], τὰ δὲ νῦν τοῖς ἀναγκαίοις χρηστέον. πρῶτον μὲν οὖν εὔηθες οἴεσθαι, φρο-

quae sit bonorum et malorum scientia *
* et omnino tolli dicunt. Vt autem vera sunt, fieri non posse, quin et falsa quaedam eodem sint modo: sicut par est, cum bona sint, esse etiam mala. Verum hoc quidem non inepte dictum est. Alterum etiam puto mihi quoque non esse ignotum. Video enim discrimen, cur, quod non verum est, statim falsum sit: non illico etiam malum, quod bonum non est. Vnde fit, vt inter vera et falsa nihil sit medium: inter bona et mala interuenit indifferens, neque necesse est, haec cum illis eodem modo habere. Nam potest bonum tribui naturae, etiam si nullum malum ponatur, sed in modo, quod neque bonum sit, neque malum. Diad. Ad priorem rationem si quid a vobis dicitur, audiendum est. Lamp. Multa quidem dicuntur: sed in praesentia tantum necessariis vtemur. Initio igitur stultum est opinari, pruden-

82. F. sic integrandus est locus: οὖσαν, ἀναιρεθέντων τῶν κακῶν, καὶ αὐτὴν παντάπασιν ἀναιρεῖσθαι λέγουσιν. ὡς γὰρ ἀληθῶν ὄντων — *Reiske.*

83. Distinguo: εἶναι, παραπλησίως οὕτω. *Reis.*

84. Pro ἐξῆν dant ἐξήκειν Ald. et Bas. ἐξαρκεῖν Turn. et Vulc.

85. δεομένην. *Reis.*

86. Probo πρὸς δὲ τὸν, quod Xylandri interpretatio suggerit. Sed quis ille sit πρότερος λόγος, non perspicio. *Reis.*

87. λέγεται Ald. et Bas.

νήσεως ἕνεκα γένεσιν κακῶν ὑποςῆναι καὶ ἀγαθῶν. ὄντων γὰρ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ἐπιγίνεται φρόνησις, ὥσπερ ἰατρικὴ, νοσερῶν ὑποκειμένων καὶ ὑγιεινῶν. οὐ γὰρ τὸ ἀγαθὸν ὑφίςαται καὶ τὸ κακὸν, ἵνα γένηται φρόνησις, ἀλλ' ᾗ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ὄντα καὶ ὑφεςῶτα κρίνομεν, ὠνομάσθη φρόνησις, ὥσπερ ὄψις ἡ λευκῶν καὶ μελάνων αἴσθησις, οὐ γενομένων, ὡς ἔχοιμεν ὄψιν ἡμεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον ἡμῶν πρὸς τὰ τοιαῦτα κρίνειν ὄψεως δεηθέντων. δεύτερον ὅταν ἐκπυρώσωσι τὸν κόσμον [88] οὗτοι, κακὸν μὲν οὐδ' ὁτιοῦν ἀπολείπεται· τὸ δ' ὅλον φρόνιμόν ἐςι τηνικαῦτα καὶ σοφόν· ἔςι τοίνυν φρόνησις, οὐκ ὄντος κακοῦ· καὶ οὐκ ἀνάγκη κακὸν ὑπάρχειν, εἰ φρόνησις ἔνι. εἰ δὲ δὴ πάντως δεῖ τὴν φρόνησιν ἀγαθῶν εἶναι καὶ κακῶν ἐπιςήμην, τί δεινὸν, εἰ, τῶν κακῶν ἀναιρεθέντων, οὐκ ἔςαι φρόνησις; ἑτέραν τ' ἀντ' ἐκείνης ἀρετὴν ἕξομεν, οὐκ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ἀλλ' ἀγαθῶν μόνον, ἐπιςήμην οὖσαν; ὥσπερ εἰ τῶν χρωμάτων τὸ μέλαν ἐξαπόλοιτο παντάπασιν, εἶτά τις βιάζοιτο, καὶ τὴν ὄψιν ἀπολω-

prudentiae cauſa bona et mala exſiſtere. Exſtantibus enim iam bonis et malis, ſuperuenit prudentia: ſicut medicina, ſalubribus iam et inſalubribus ſubiectis. Nam bona et mala non propterea exſtant, vt fiat prudentia: ſed quatenus mala et bona iam ſubſiſtentia diiudicamus, vocatur prudentia: ſicut viſus eſt alborum et nigrorum ſenſio, non in hoc factorum, vt nos viſum habeamus: ſed nobis contra ad haec iudicanda viſu indigentibus. Deinde quando mundus ex ſententia ipſorum conflagrauerit, malum quidem nullum prorſus ſupererit, et Vniuerſum prudens tamen erit atque ſapiens. Eſt ergo prudentia, etiamſi malum non ſit: neque neceſſe eſt, vt, ſi prudentia ſit, malum etiam exſtet. Iam ſi omnino oportet prudentiam eſſe bonorum malorumque ſcientiam: quid incommodi eſt, ſi, malis ſublatis, nulla relinquatur prudentia? locoque eius aliam acquiramus virtutem, quae non bonorum et malorum, ſed duntaxat bonorum, ſit ſcientia: quemadmodum ſi de coloribus niger omnino interiret, et contenderet iam

88. De formula *ἐκπυροῦν τὸν κόσμον* pro *aſſeuerare mundum igni periturum eſſe* v. Küſter. Diatribe Antigronov. p. 52. et Hemſterhuſ. ad Thom. Magiſtr. v. *γεννᾷ*. *Reiske.*

89. ἡμεῖς

λέναι· λευκῶν γὰρ οὐκ εἶναι καὶ μελάνων αἴσθησιν. τί κωλύει φάναι πρὸς αὐτὸν, ὅτι δεινὸν οὐδὲν, εἰ τὴν μὲν ὑπό σου λεγομένην ὄψιν οὐκ ἔχομεν, ἄλλην δὲ παρίστησιν ἀντ᾽ ἐκείνης αἴσθησις ἡμῖν καὶ δύναμις, ᾗ λευκῶν ἀντιλαμβανόμεθα καὶ μὴ λευκῶν χρωμάτων. ἐγὼ μὲν γὰρ οὔτε γεῦσιν οἶμαι φροῦδον ἂν γενέσθαι, πικρῶν ἐπιλιπόντων, οὔτε ἁφὴν, ἀλγηδόνος ἀναιρεθείσης, οὔτε φρόνησιν, κακοῦ μὴ παρόντος· ἀλλ᾽ ἐκείνας τε μένειν αἰσθήσεις γλυκέων καὶ ἡδέων καὶ τῶν μὴ τοιούτων ἀντιλαμβανομένας, ταύτην τε τὴν φρόνησιν ἀγαθῶν καὶ μὴ ἀγαθῶν ἐπιστήμην οὖσαν. οἷς δὲ μὴ δοκεῖ, τοὔνομα λαβόντες ἀπολιπέτωσαν ἡμῖν τὸ πρᾶγμα. χωρὶς δὲ τούτων, τί ἐκώλυε, τοῦ μὲν κακοῦ νόησιν εἶναι, τοῦ δ᾽ ἀγαθοῦ καὶ ὕπαρξιν; ὥσπερ (οἶμαι) καὶ τοῖς θεοῖς ὑγείας μέν ἐστι παρουσία, πυρετοῦ δὲ καὶ πλευρίτιδος νόησις· ἐπεὶ καὶ ἡμῖν [89] κακῶν μὲν ἀφθόνως πᾶσι παρόντων, ἀγαθοῦ δὲ μηδενὸς, ὡς οὗτοι λέγουσιν, ἀλλὰ τοῦ γένεσιν [90] οὐκ ἀπο-

iam aliquis, visum quoque periisse, vtpote qui non sit alborum et nigrorum sensus: quid obstaret, quin ei responderemus: Nihil mali est, si quem tu dicis visum non habemus, alio instructi sensu et vi, qua alba et non alba apprehendimus? Ego enim neque gustatum inanem puto fore, amaris deficientibus, neque tactum, dolore sublato, neque prudentiam, malo non exstante: sed et istos mansuros sensus, dulcia et non dulcia, grata et aduersa percipientes, et prudentiam bonorum ac non bonorum scientiam nihilominus futuram. Quibus videtur secus, ii nomen tollant licet, rem nobis relinquant. Praeterea quid impedit, quo minus malum intelligentia percipi possit, bona etiam subsistant? Sicut, puto, diis adest sanitas, quid febris sit, aut pleuritis, intelligunt: quando nos etiam, quibus omnium malorum copia obtigit, bonum nullum, vt ipsi aiunt, tamen non destituimur cognitio-

89. ἡμεῖς Ald. et Bas.

90. ἀλλὰ τοῦ γένεσιν] Verba emendare non possum. Sententia est: Nos, qui secundum Stoicos destituimur cum sapientia etiam aliorum bonorum possessione, tamen intelligimus, quid sit bonum, quid felicitas. Forte legendum: ἀλλὰ τούτου γ᾽ ἕνεκα οὐκ ἀπολ. τοῦ νοεῖν τὴν φρόν. Sed vox γένεσιν, quod ex praecedentibus et sequentibus constat,

λελείμμεθα τὴν φρόνησιν, τὸ ἀγαθὸν, τὴν εὐδαιμονίαν. ὃ [91] καὶ θαυμαστόν ἐστιν, εἰ, τῆς μὲν ἀρετῆς μὴ παρούσης, εἰσὶν οἱ διδάσκοντες, ὁποῖόν ἐστι, καὶ κατάληψιν, ἐμποιοῦντες δὲ [92] μὴ γενομένης, οὐ δυνατὸν ἦν κτήσασθαι νόησιν. ὅρα γὰρ, οἷα πείθουσιν ἡμᾶς οἱ κατὰ [93] τὰς ἐννοίας φιλοσοφοῦντες, ὅτι τῇ μὲν ἀφροσύνῃ καταλαμβάνομεν τὴν φρόνησιν, ἡ δὲ φρόνησις ἄνευ τῆς ἀφροσύνης οὔτε [94] αὐτὴν ἀφροσύνην [95] καταλαμβάνειν πέφυκεν. εἰ δὲ πάντως ἐδεῖτο κακοῦ γενέσεως ἡ φύσις, ἓν ἦν δήπου παράδειγμα κακίας ἱκανὸν, ἢ δεύτερον· εἰ δὲ βούλει, δέκα φαύλους, ἢ χιλίους, ἢ μυρίους ἔδει γενέσθαι, καὶ μὴ κακίας μὲν φορὰν τοσαύτην τὸ πλῆθος, οὐ [96] ψάμ-

gnitione horum, ſed ſentimus, quid prudentia, quid bonum ſit, quid felicitas. Atque adeo mirum eſt, virtutis abſentis eſſe tamen qui nos comprehenſione aliqua inſtruant, qualis ea ſit: malum niſi exſtiterit, quale ſit intelligi nequire. Vides enim, quid perſuadere nobis velint, qui contra communes notiones philoſophantur, ſtultitia nos prudentiam comprehendere: a prudentia ſine ſtultitia ne ipſam quidem ſtultitiam percipi poſſe. Quod ſi omnino ortu mali opus fuit naturae: vnum aliquod vitii exemplum atque alterum ſufficere poterat, immo ſi vis, decem, mille, vel CCIↃↃ vitioſos finge debuiſſe naſci: non vtique tantam vitiorum exſiſtere multitudinem, quae arenae, pulueris, et pennarum,

ſtat, ſtare poteſt, extritis aliis quibuſdam, ſuperſtes. *Xylander.* F. ὡς οὔτοι λέγουσιν· ἅμα [id eſt ὅμως] τοῦ γε νοεῖν οὐκ ἀπολ — *Reiſ.*

91. ὃ] id eſt, δι' ὅ. *Reiske.*

92. ἐμποιοῦντες [ſubaudi αὐτῆς.] κακίας δὲ μὴ γ. *Reiske.* Turn. et Vulc. dant ἐμποιοῦντες, μὴ γενομένης δέ.

93. Omnino παρὰ legendum, non κατὰ. *Xylander.* Parum refert, παρὰ, an κατὰ legatur. Prius maluit Xylander, quod ſi admittas, ſerio loquitur Plutarchus; poſterius ſi optes, iocatur et cauillatur. Volebant enim Stoici reliquorum omnium philoſophorum maxime ii videri, qui ſecundum ſanae rationis principia, ſeu primas notiones, philoſopharentur, et reliquis philoſophis obiectabant hoc, quod eorum ſcita rationi repugnarent. *Reiske.*

94. οὐδὲ Turn. et Vulc.

95. οὔτε αὐτὴν, οὔτε τὴν ἀφροσύνην κ. *Reiſ.*

96. F. πλῆθος, ὅσον οὐ ψάμμος. *Reiske.* οὐ pro οὐ dant etiam Turn. et Vulc.

97. τόσ-

μος, ἢ κόνις, ἢ πτερὰ ποικιλοτρίχων οἰωνῶν τόσσον[97] ἂν χεύαιτο ἀριθμὸν, ἀρετῆς δὲ μηδ' ἐνύπνιον. οἱ μὲν γὰρ ἐν Σπάρτῃ τῶν Φιλιτίων ἐπιμελούμενοι ἕνα, ἢ[98] τρεῖς εἵλωτας ἐμπεφορημένους ἀκράτου καὶ μεθύοντας εἰς κοινὸν, ἐπιδείκνυνται τοῖς νέοις, ὁποῖόν ἐστι τὸ μεθύειν, ὅπως φυλάττωνται καὶ σωφρονῶσιν. ἐν δὲ τῷ βίῳ τὰ πολλὰ ταῦτα τῆς κακίας γέγονε παραδείγματα. νήφων γὰρ οὐδὲ εἷς ἐστι πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ ῥεμβόμεθα πάντες, ἀσχημονοῦντες καὶ κακοδαιμονοῦντες. οὕτως ὁ λόγος ἡμᾶς μεθύσκει, καὶ τοσαύτης καταπίμπλησι ταραχῆς καὶ παραφροσύνης, οὐδὲν ἀπολείποντας τῶν κυνῶν, ἅς φησιν Αἴσωπος δερμάτων τινῶν ἐμπλεόντων ἐφιεμένας ὁρμῆσαι μὲν ἐκπίνειν τὴν θάλασσαν, ῥαγῆναι δὲ πρότερον, ἢ τῶν δερμάτων λαβέσθαι. καὶ γὰρ ἡμᾶς ὁ λόγος ἐλπίζοντας εὐδοκιμήσειν[99] δι' αὐτοῦ, καὶ τῇ ἀρετῇ προσοίσεσθαι, πρὶν ἐπ' ἐκείνην ἀφικέσθαι, διέφθαρκε, καὶ ἀπόλωλε,

narum, quibus variae volucres diſtinguuntur, numerum ſuperaret: nullum interim virtutis vel ſomnium. Qui Spartae phiditiis praeerant, vnum, aut tres hilotas meri plenos et ebrios producebant, vt, adoleſcentibus demonſtrato, quid rei eſſet ebrietas, ad temperantiam ſeruandam eos condoceſacerent. In vita autem plurima ſunt huius vitii exempla. Nemo enim ad virtutem ſobrie ſe confert: ſed vagamur omnes, turpiter agentes et miſere viuentes. Ita ratio nos inebriat, adeoque conturbat et dementat: ſimileſque ſumus canum Aeſopi, quae cum in mari natare quaſdam viderent pelles, conatae ſunt illud ebibere, priuſque crepuerunt, quam pelles apprehenderent. Etenim nos quoque doctrina, ſperantes, opera eius ad virtutem et felicitatem peruenturos, priuſquam eo accedamus, peſſundat, multo mero ama-

97. τόσσον delend. Quamvis enim poëta ita videatur ſcripſiſſe ille, vnde Noſter locum hunc recitauit; conſtructio tamen verborum, cui inſertus ille locus eſt, vocabulum hoc non fert. *Reiſ.*

98. F. ἕνα, ἢ δύο, ἢ τρεῖς. Nam inſolens eſt ille ab vnitate ad ternarium tranſitus. *Reiske.*

99. Sententia εὐδαιμονήσειν, liber εὐδοκιμήσειν ſuggerit. *Xyl.*

 100. πολ-

πολλῆς [100] ἀκράτου καὶ πικρᾶς κακίας προεμφορηθέντας. εἴγε δὴ καὶ τοῖς ἐπ' ἄκρον προκόπτουσιν (ὡς οὗτοι λέγουσιν) οὔτε κουφισμὸς, οὔτ' ἄνεσίς ἐστιν, οὔτ' ἀναπνοὴ τῆς ἀβελτηρίας καὶ κακοδαιμονίας. ὁ τοίνυν λέγων, οὐκ ἀχρήστως γεγονέναι τὴν κακίαν, ὅρα πάλιν, οἷον αὐτὴν ἀποδείκνυσι χρῆμα καὶ κτῆμα τοῖς ἔχουσι, γράφων ἐν τοῖς περὶ κατορθωμάτων, ὡς ὁ φαῦλος οὐδενὸς δεῖται, οὐδενὸς ἔχει χρείαν· οὐδέν ἐστιν αὐτῷ χρήσιμον, οὐθὲν οἰκεῖον, οὐδὲν ἁρμόττον. πῶς οὖν εὔχρηστος ἡ κακία, μεθ' ἧς οὐδὲ ὑγεία χρήσιμον, οὐδὲ πλῆθος χρημάτων, οὐδὲ προκοπή; οὐ [1] δεῖται δέ τις, ὧν τὰ μὲν προηγμένα καὶ ληπτὰ, καὶ νὴ Δία εὔχρηστα, τὰ δὲ κατὰ φύσιν, ὡς αὐτοὶ καλοῦσιν. εἶτα τούτων οὐδεὶς ἔχει χρείαν, ἂν μὴ γένηται σοφός. οὐδὲ τοῦ σοφὸς οὖν γενέσθαι χρείαν ἔχει ὁ φαῦλος· οὐδὲ διψῶσιν, οὐδὲ πεινῶσιν ἄνθρωποι, πρὶν σοφοὶ γενέσθαι. διψῶντες οὖν ὕδατος οὐκ ἔχουσι χρείαν, οὐδ' ἄρτου, πεινῶντες· ξένοισι [2] μειλίχοις ἐοικότες, στέγης [3]

amarae vitiositatis ante oppletos. Si quidem etiam iis, qui ad summum profecerunt, nulla est (vt ipsi dicunt) alleuatio, nulla remissio, nulla respiratio a stultitia et infelicitate. Caeterum qui vitiositatem non inutiliter ait exstitisse, videamus deinceps, qualem eam rem, et cui vsui ostendat esse ea praedito: cum in commentario de perfectis officiis scribat: Vitiosum hominem nulla re opus habere, nulla indigere, nullam ei esse vsui, nihil proprium, nihil accommodatum, aut aptum. Quomodo ergo vtilis est vitiositas, cum qua neque bona valetudo prodest, neque diuitiae, neque profectus? Non indiget autem aliquis eorum, quorum alia sunt praeposita et parabilia, atque adeo pervtilia, alia secundum naturam, vt ipsi appellant? Ergone his nemo opus habet, nisi sapiens? ita ne sapiens quidem vt fiat, opus habet vitiosus. Hac ratione non sitient, aut esurient homines, antequam sapientes fiant: sitientes autem aqua opus non habebunt, non pane esurientes: hospitibusque erunt similes, qui tantum ignem

100. πολλῆς καὶ ἀκράτου. *Reis.*

1. οὐ ante δεῖται delend. *Reis.*

2. Ante ξένοισι praemittunt ἐστὶ Turn. et Vulc. sed Ald. vitiose ἔστω.

3. στέγης τε μόνον. Est enim iambus. *Reiske.*

4. κάρ-

μοῦνον καὶ πυρὸς κεχρημένοις. οὕτως οὐκ εἶχε χρείαν ὑποδοχῆς, οὐδὲ χλαίνης, ἐκεῖνος ὁ λέγων· Δὸς χλαῖναν Ἱππώνακτι· κάρτα [4] ῥιγῶ. ἀλλὰ βούλει παράδοξον εἰπεῖν τι καὶ περιττὸν καὶ ἴδιον; λέγε, τὸν σοφὸν μηδενὸς ἔχειν χρείαν, μηδὲ δεῖσθαί τινος. ἐκεῖνος ὄλβιος, ἐκεῖνος ἀπροσδεής, ἐκεῖνος αὐτάρκης, μακάριος, τέλειος. νυνὶ δὲ τίς ὁ ἴλιγγος οὗτος, τὸν μὲν ἀνενδεῆ δεῖσθαι ὧν ἔχει ἀγαθῶν, τὸν δὲ φαῦλον ἐνδεῆ μὲν εἶναι πολλῶν, δεῖσθαι δὲ μηδενός; τοῦτο γὰρ λέγει Χρύσιππος, ὡς οὐ δέονται μὲν, ἐνδέονται δὲ οἱ φαῦλοι· πεττῶν δίκην δεῦρο κἀκεῖ τὰς κοινὰς ἐννοίας μετατιθείς. πάντες γὰρ ἄνθρωποι τὸ δεῖσθαι πρότερον εἶναι τοῦ μὴ δεῖσθαι [5] νομίζουσιν, ἡγούμενοι, τὸν οὐχ ἑτοίμων, οὐδ' εὐπορίστων, δεόμενον ἐνδεῖσθαι. κεράτων γοῦν καὶ πτερῶν οὐδεὶς ἐνδεὴς ἄνθρωπός ἐστιν, ὅτι μηδὲ δεῖται τούτων· ἀλλὰ ὅπλων ἐνδεεῖς λέγομεν, καὶ χρημάτων καὶ ἱματίων, ὅταν ἐν χρείᾳ γενόμενοι, μὴ τυγχάνωσιν, μηδ' ἔχωσιν. οἱ δ' οὕτως ἐπιθυ-

ignem et tectum requirerent. Ita hoſpitio et chlaena non habebat opus is, qui dixit:

Chlamydem cedo Hipponacti: nam valde algeo.

Sed vis admirabile aliquid, ſubtile, ac peculiare dicere? Dic, ſapientem nulla re opus habere, nullius indigere. Ille fortunatus eſt, ille nullius rei indigus, ſibi ſufficiens, beatus, perfectus. Quae vero iſta eſt vertigo, eum, cui nihil deeſt, opus habere ſuis bonis: vitioſum autem carere quidem multis, indigere nulla re. Hoc enim dicit Chryſippus, non indigere, ſed carere vitioſos: teſſerarum in morem hac illac communes notiones iactans. Etenim omnes homines egere prius eſſe, quam non egere, ſentiunt: exiſtimantes, eum, qui eget rebus non in promtu ſitis, aut paratu facilibus, indigere. Cornibus quidem et alis nemo hominum caret, quia ne indiget quidem iis: armis carere eos, et pecunia, et veſte dicimus, qui his, cum vſus erat, deſtituuntur. Sed Stoici adeo

4. κάρτα γὰρ ῥιγῶ. Sic paſſim citat Noſter hunc verſum. *Reiske.* Et ita etiam hic dat Baſ.

5. τὸ δεῖσθαι πρότερον τοῦ ἐνδεῖσθαι νομίζουσιν, *cupere, appetere aliquam rem prius eſſe, quam eam deſiderare,* vel *penes ſe, in ſua poteſtate non habere. Reiſ.*

6. *Musi-*

μοῦσιν ἀεί τι παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας φαίνεσθαι λέγοντες, ὥστε πολλάκις ἐξίστασθαι καὶ τῶν ἰδίων, ἐπιθυμίᾳ καινολογίας, ὥσπερ ἐνταῦθα. σκόπει δὲ, μικρὸν ἀνωτέρω ἀναγαγὼν ἑαυτὸν, ἕν τι τῶν παρὰ τὰς ἐννοίας λεγομένων ἐστὶ, τὸ μηδένα φαῦλον ὠφελεῖσθαι. καίτοι παιδευόμενοί γε πολλοὶ προκόπτουσι, καὶ δουλεύοντες ἐλευθεροῦνται, καὶ πολιορκούμενοι σώζονται, καὶ πληρούμενοι [6] χειραγωγοῦνται, καὶ θεραπεύονται νοσοῦντες· ἀλλ' οὐκ ὠφελοῦνται τούτων τυγχάνοντες, οὐδ' εὖ πάσχουσιν, οὐδ' εὐεργέτας ἔχουσιν, οὐδ' εὐεργετῶν ἀμελοῦσιν. οὐ τοίνυν οὐδ' ἀχαριστοῦσιν οἱ φαῦλοι. καὶ μὴν οὐδὲ οἱ νοῦν ἔχοντες. ἀνύπαρκτον οὖν ἐστι τὸ ἀχάριστον. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἀποστεροῦσι χάριν λαμβάνοντες, οἱ δὲ χάριν λαμβάνειν οὐ πεφύκασιν. ὅρα δὴ, τί πρὸς ταῦτα λέγουσιν. ὅτι ἡ χάρις εἰς τὰ μέσα διατείνει, καὶ τὸ μὲν ὠφελεῖν καὶ ὠφελεῖσθαι,

adeo cupiunt ſemper aliquid contra communes notitias dixiſſe videri, vt nouitatis cauſa ſaepe a ſe ipſis deſciſcant: velut hic. Conſidera vero illud paulo attentius, quod ipſum quoque vnum eſt de enunciatis contra notitias, Neminem vitioſum percipere quicquam vtilitatis. Atqui multi inſtitutione proficiunt, multi ſeruientes liberantur, obſeſſi eximuntur, mutilati manu ducuntur, aegrotantes ſanantur. At nihil ad eos inde redit vtilitatis, inquiunt, neque beneficiis adficiuntur, neque habent benefactores, neque eos negligunt vitioſi. Ergo vitioſi non ſunt ingrati. At neque ſapientes ingrati ſunt. Nulla itaque eſt ingratitudo, cum neque defraudent gratia boni debita, neque de vitioſis bene mereri liceat. Ad haec vide quid reſpondeant. Gratiam aiunt in medias res tendere: et prodeſſe ac vtilitatem percipere, ſapientum

6. *Mutilati*, ſeu *excoecati* potius, vel *oculis capti*. Hoc loco πληρούμενοι vox eſt aliena: pro qua πεπηρωμένοι, aut τυφλούμενοι, malim: neque enim πληροῦσθαι, puto, huc facit. *Xyl.* πηρούμενοι, *coeci facti*, *oculis capti*. Idque Xylander quoque coniecisse videtur, [imo coniecit, vt modo audiuimus] quamuis parum apte *mutilati* reddiderit. Alias quidem verbum hoc id notat, verum hic loci de coecis ſermo eſt; nam illi ſoli manu ducuntur. *Reiske.*

7. Ver-

σοφῶν ἐςι. χάριτος δὲ καὶ οἱ φαῦλοι τυγχάνουσιν. εἶτα οἷς χάριτος μέτεςι, τούτοις οὐ μέτεςι χρείας· ὅπου δὲ διατείνει χάρις, ἐκεῖ χρήσιμον οὐθέν ἐςιν, οὐδ' οἰκεῖον. ἄλλο δὲ τί ποιεῖ τὴν ὑπουργίαν χάριν, ἢ τὸ πρός τι χρήσιμον ὑπάρξαι τῷ δεομένῳ τὸν παρασχόντα; ταῦτα μὲν οὖν [7] ἄφες. ἡ δὲ πολυτίμητος ὠφέλεια τίς ἐςιν, ἣν ὡς μέγα τι τοῖς σοφοῖς ἐξαίρετον φυλάσσοντες, οὐδ' ὄνομα λείπουσιν αὐτοῖς τοῖς σοφοῖς [8]; ἂν εἷς σοφὸς ὁπηδήποτε προτείνῃ τὸν δάκτυλον φρονίμως, οἱ κατὰ τὴν οἰκουμένην σοφοὶ πάντες ὠφελοῦνται. τοῦτο τῆς φιλίας [9] ἔργον αὐτῶν, εἰς τοῦτο τοῖς κοινοῖς ὠφελήμασι τῶν σοφῶν αἱ ἀρεταὶ τελευτῶσιν. ἐλήρει δ' Ἀριςοτέλης, ἐλήρει δὲ Ξενοκράτης, ὠφελεῖσθαι μὲν ἀνθρώπους ὑπὸ θεῶν, ὠφελεῖσθαι δὲ ὑπὸ γονέων, ὠφελεῖσθαι δὲ ὑπὸ καθηγητῶν ἀποφαινόμενοι· τὴν δὲ θαυμαςὴν ἀγνοοῦντες ὠφέλειαν, ἣν οἱ σοφοὶ κινουμένων κατ' ἀρετὴν [10] ἀλλήλων ὠφελοῦνται, κἂν μὴ

entum esse, gratiam etiam ad vitiosos pertingere. Ergo qui gratiae sunt participes, ab vsu excluduntur? quo gratia pertingit, ibi nihil vtile est, nihil adaptatum? Quid vero aliud facit, officio vt ineatur gratia, quam quod qui praestitit opus habenti, in aliqua re profuit? Verum haec mittamus. Veneranda autem illa Stoicorum Vtilitas quid tandem rei est, quam, vt magnum aliquid, sapientibus eximiam seruantes, ne nomen quidem eius vitiosis permittunt? Si, aiunt, vnus sapiens digitum prudenter quoquo modo porrigat, omnes toto orbe terrarum sapientes emolumentum inde capiunt. Hoc opus est vtilitatis Stoicae, huc communicatis commodis virtutes sapientum desinunt. Delirauerunt ergo Aristoteles, et Xenocrates, commodari nobis a diis, a parentibus, a praeceptoribus fati, ignari mirabilis huius vtilitatis, quam sapientes inuicem secundum virtutem moti percipiunt,

7. Verba ταῦτα μὲν οὖν vsque ad τοῖς σοφοῖς vs. 8. videntur Diadumeni esse. *Reis.*

8. λείπουσιν αὐτῆς τοῖς οὐ σοφοῖς. Deinde respondet Plutarchus. *Reis.* αὐτῆς pro αὐτοῖς habent etiam Turn. et Vulc. Pro τοῖς σοφοῖς Xylander leg. putat τοῖς φαύλοις.

9. Pro φιλίας lego ὠφελείας. *Xylander.*

10. F. κοινούμενοι τὴν ἀρετὴν ὑπ' ἀλλήλων. *Reiske.*

συνῶσι, μηδὲ γινώσκοντες τυγχάνωσι. καὶ μὴν πάντες ἄνθρωποι τὰς ἐκλογὰς [11], καὶ τὰς τηρήσεις, καὶ τὰς οἰκονομίας, ὅταν χρήσιμοι ὦσι καὶ ὠφέλιμοι, τότε χρησίμους καὶ ὠφελίμους ὑπολαμβάνουσι· καὶ κλεῖδας ὠνεῖται, καὶ ἀποθήκας φυλάττει χρηματικὸς ἀνήρ, πλούτου διοίγων θάλαμον ἥδιστον χερί· τὸ δ' ἐκλέγεσθαι τὰ πρὸς μηδὲν ὠφέλιμα, καὶ τηρεῖν ἐπιμελῶς καὶ πολυπόνως, οὐ σεμνὸν, οὐδὲ καλὸν, ἀλλὰ [12] καταγέλαστόν ἐστιν. ὁ οὖν Ὀδυσσεὺς εἰ [13] τὸν δεσμὸν ἐκεῖνον ἐκμαθὼν παρὰ τῆς Κίρκης, κατεσημαίνετο δι' αὐτοῦ, μὴ τὰ παρ' Ἀλκινόου δῶρα, τρίποδας καὶ λέβητας, καὶ εἵματα, καὶ χρυσὸν, ἀλλὰ συρφετόν τινα καὶ λίθους, καὶ [14] συναγαγὼν τὴν περὶ ταῦτα πραγματείαν, καὶ κτῆσιν αὐτῶν, καὶ τήρησιν, εὐδαιμονικὸν ἔργον ἡγεῖτο, καὶ μακάριον, τίς ἂν ἐζήλωσε τὴν ἀνόητον ταύτην πρόνοιαν, καὶ κενόσπουδον ἐπιμέλειαν;

piunt, etiam si non intelligant, neque agnoscant. Enimuero vniuersi mortales delectus, adseruationes, dispensationes tum demum vtiles censent, cum vsum aliquem et commodum ea praebent. Claues emit, penu custodit homo rei faciundae intentus,

Reserans opum thalamum suauissimum manu.

Deligere autem, quae nulli sint vsui, et seruare anxie ea ac laboriose, non pulchrum, aut praeclarum, sed ridiculum est. Vlysses quidem si nodo, quem Circe eum docuerat, muniuisset non dona apud Alcinoum accepta, tripodes, lebetes, vestes, aurum: sed quisquilias, lapides, aliaque id genus vilia congerens, occupari se circa ea, et possidere ac custodire, beatum putasset: ecquis stultam hanc prouidentiam, et inanem operam putasset laudan-

11. ἐκλογὰς] Idem est, atque συλλογὰς, exactiones, collectiones fructuum ex agro vineaque, item vectigalium congestiones. *Reiske.*

12. Pro ἀλλὰ exhibent καὶ Ald. et Bas.

13. Iidem libri pro εἰ dant εἰς, vnde Xylander annotat: εἰ repono pro εἰς ex sententia. Haec *Xylander.* Alius codex, cuius nomen reticetur, pro εἰ dat ὅτε.

14. Asteriscus vnius voculae defectum notat, vt σκύβαλα, aut tale quippiam. *Xylander.* Deleto καὶ post λίθους, et expuncta lacunae nota, videri potest locus integer. *Reiske.*

ἀλλὰ μὴν τοῦτο τῆς Στωϊκῆς ὁμολογίας τὸ καλόν ἐστι, καὶ σεμνὸν, καὶ μακάριον, ἕτερον δ' οὐθὲν, ἀλλ' ἐκλογὴ καὶ τήρησις ἀνωφελῶν πραγμάτων καὶ ἀδιαφόρων· τοιαῦτα γὰρ τὰ κατὰ φύσιν, καὶ τὰ ἐκτός ἐστι μᾶλλον, εἴ γε κρασπέδοις, καὶ ἀμίσι χρυσαῖς, καὶ νὴ Δία ληκύθοις, ὅταν τύχωσι, παραβάλλουσι τὸν μέγιστον πλοῦτον· εἶτα ὥσπερ οἱ θεῶν τινων, ἢ δαιμόνων, ἱερὰ δόξαντες ὑπερηφάνως καθυβρίσαι καὶ λοιδορῆσαι, μετακρούσαντες εὐθὺς ὑποπίπτουσι, καὶ κάθηνται ταπεινοὶ, κατευλογοῦντες καὶ μεγαλύνοντες τὸ θεῖον, οὕτως ἐκεῖνοι νεμέσει τινὶ τῆς μεγαλαυχίας ταύτης καὶ κενολογίας περιπεσόντες, αὖθις ἐν τούτοις ἐξετάζονται τοῖς ἀδιαφόροις· καὶ μηδὲν πρὸς αὐτοὺς μέγα βοῶντες, ὡς ἔνεστιν [15] ἀγαθὸν, καὶ καλὸν, καὶ σεμνὸν, ἡ τούτων ἐκλογὴ, καὶ περὶ ταῦτα ἡ κοινωνία [16]· καὶ τούτων μὴ τυγχάνοντας οὐκ ἄξιόν ἐστι βιοῦν, ἀλλ' ἀποσφάττειν ἑαυτοὺς, ἢ ἀπο-

laudandam? At enim hoc illud Stoicae confenfionis pulchrum eft, et praeclarum, et beatum, aliud nihil, quam delectus et cuftodia inutilium rerum et indifferentium: fiquidem fimbriis et matulis aureis, atque adeo, fi ita eueniat, lecythis comparant maximas opes. Poft, vt qui deorum, aut geniorum quorundam, facris videntur fuperbe contumeliam intuliffe et maledixiffe, mox mutata fententia, dimittunt fefe, humilesque adfident, magnificis praeconiis numen collaudantes: fic Stoici, iactantiam eorum et futilitatem Nemefi quadam vlcifcente, rurfum in his fefe exercent indifferentibus, et quae nihil ad ipfos faciant: alta voce proteftantes, vnum effe bonum, pulchrum, et praeclarum delectum horum et communicationem, quibus qui non potiantur, non debere viuere, fed mortem fibi confcifcere, aut inedia

15. F. καὶ μηδὲν ἐντρέπονται [vel αἰσχύνονται] πρὸς αὐτοὺς μέγα βοῶντες, ὡς ἐστιν — Quod fi in his poftremis malis βοῶντες ὅσον ἐστὶν legi, oportet deinceps vf. pen. καὶ ὅτι τούτων. *nihil eos pudet vel fuorummet, etiamfi clare clament, caduca haec bona coaceruare bonum effe.* qui alias haec in bonis habenda effe negarent, nil dubitabant aperte proclamare haec tam fibi pugnantia. *Reif.*

16. καὶ περὶ ταῦτα πραγματεία, vel ταλαιπωρία. *Reiske.*

15. For-

καρτερεῖν, πολλὰ τῇ ἀρετῇ χαίρειν φάσκοντας. τὸν τοίνυν Θέογνιν αὐτοὶ παντελῶς ἀγενῆ καὶ μικρὸν ἡγοῦνται, λέγοντα·

Χρὴ πενίην φεύγοντα, καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον
'Ρίπτειν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων.

οὕτως ἀποδειλιῶντα πεζῷ [17] λόγῳ παρακελεύονται, καὶ λέγουσιν, ὅτι χρὴ νόσον φεύγοντα μεγάλην καὶ ἀλγηδόνα σύντονον, ἐὰν μὴ παρῇ ξίφος, ἢ κώνειον, εἰς θάλατταν ἀφεῖναι, καὶ κατὰ πετρῶν ῥίπτειν ἑαυτόν· ὧν οὐδέτερον βλαβερὸν, οὐδὲ κακὸν, οὐδ' ἀσύμφορόν ἐστιν, οὐδὲ κακοδαίμονας ποιεῖ τοὺς περιπίπτοντας. Πόθεν οὖν (φησίν) ἄρξομαι; καὶ τίνα λάβω τοῦ καθήκοντος ἀρχὴν, καὶ ὕλην τῆς ἀρετῆς, ἀφεὶς τὴν φύσιν, καὶ τὸ παρὰ φύσιν; πόθεν δ' Ἀριστοτέλης, ὦ μακάριε, καὶ Θεόφραστος ἄρχονται; τίνας δὲ Ξενοκράτης καὶ Πολέμων λαμβάνουσιν ἀρχάς; οὐχὶ καὶ Ζήνων τούτοις ἠκολούθησεν, ὑποτιθεμένοις

edia vitam finire, longo vale virtuti dicto. Theognidem sane ipsi prorsus abiecti animi fuisse aiunt, nimisque timidum, qui dixerit:

Vt paupertatem fugias, vel te in mare vastum
Proiicias, celsis, Cyrne, vel a scopulis.

Ipsi soluta oratione hortantur, iubentque, effugiendi morbi magni causa, aut continentis doloris, si non sit ad manum gladius, vel cicuta, in mare sese abiicere, aut de scopulo praecipitare: quorum neutrum sit damnosum, aut malum, aut incommodum, neque miseros faciat eos, quibus huc res rediit. Vnde ergo, inquit, ordiar, et quod sumam officii principium, ac materiam virtutis, omissa natura, et iis, quae contra naturam sunt? Vnde vero, mi homo, Aristoteles et Theophrastus orsi sunt, quibus Xenocrates et Polemon vsi virtutis principiis? Nonne etiam Zeno hos secutus est, qui elementa ponerent felicitatis naturam, et

17. Forte sic integrabitur locus: οὕτως ἀποδειλιῶντα πρὸς πρᾶγμα ἀδιάφορον, τὴν πενίαν. Αὐτοὶ δὲ πεζῷ λόγῳ π. *vt qui rem mediam, paupertatem, animo degenere metu deiecto non tulerit. Ipsi autem*, non iam, vt ille, carmine, sed *soluto sermone praecipiunt. Reiske.*

18. Distin-

στοιχεῖα τῆς εὐδαιμονίας τὴν φύσιν, καὶ τὸ κατὰ φύσιν; ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐπὶ τούτων ἔμειναν, ὡς αἱρετῶν, καὶ ἀγαθῶν, καὶ ὠφελίμων, καὶ τὴν ἀρετὴν προσλαβόντες αὐτοῖς ἐνεργοῦσαν, οἰκείως χρωμένην [18] ἑκάστῳ, τέλειον ἐκ τούτων καὶ ὁλόκληρον ᾤοντο συμπληροῦν βίον καὶ συμπεραίνειν, τὴν ἀληθῶς τῇ φύσει πρόσφορον καὶ συνῳδὸν ὁμολογίαν ἀποδιδόντες. οὐ γὰρ ὥσπερ οἱ τῆς γῆς ἀφαλλόμενοι, καὶ καταφερόμενοι πάλιν ἐπ' αὐτὴν, ἐταράττοντο, τὰ αὐτὰ πράγματα ληπτὰ καὶ οὐχ αἱρετὰ, καὶ οἰκεῖα, καὶ οὐκ ἀγαθὰ, καὶ ἀνωφελῆ μὲν, εὔχρηστα δὲ, καὶ οὐδὲν μὲν πρὸς ἡμᾶς, ἀρχὰς δὲ τῶν καθηκόντων ὀνομάζοντες. ἀλλὰ οἷος ὁ λόγος, τοιοῦτος ἦν ὁ βίος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ἃ ἔπραττον οἷς ἔλεγον οἰκεῖα καὶ σύμφωνα παρεχόντων. ἡ δὲ τούτων αἵρεσις, ὥσπερ ἡ παρ' Ἀρχιλόχῳ γυνὴ, τῇ μὲν ὕδωρ [19] δολοφρονοῦσα χειρὶ, τῇ δὲ πῦρ, τοῖς μὲν προσάγεται τὴν φύσιν, τοῖς δ' ἀπω-

et id, quod eſt ſecundum naturam. Verum hi quidem his inſtiterunt, vt optabilibus, bonis, vtilibus: virtutemque iis adiungentes efficacem, dum vno quoque apte vtitur, inde vitam cenſuerunt perfectam omnibusque integram partibus abſolui et confici, et vere naturae conſentaneam ac concinentem. Non enim eos imitati ſunt, qui a terra exſilientes, rurſum in eam deferuntur: non, inquam, ita conturbate egerunt, vt eaſdem res parabiles, non tamen expetendas: accommodatas ad naturam, non tamen bonas: inutiles, et tamen vſui bene aptas: nihil ad nos pertinentes, et tamen officiorum principia appellarent. Sed qualis oratio, talis etiam vita fuit iſtorum virorum: actiones ſuas dictis ſuis congruentes et concinentes exhibentium. At qui a Stoicorum ſunt ſecta, inſtar mulieris illius apud Archilochum altera manu aquam doloſe, altera ignem gerentis, aliis decretis naturam ſibi conciliant, aliis repellunt: immo

18. Diſtinguo et lego: *αὐτοῖς ἐνεργοῦσαν οἰκείως, καὶ χρωμένην ἑκάστῳ. virtutem, quae illis in rebus* [natura et naturalibus] *ſeſe exerceat, prout illae res ferant, et vnaquaque re vtatur. Reiſ.*

19. Poſt ὕδωρ codex quidam innominatus inſerit ἐφόρει, et poſt τῇ δὲ addit ἑτέρῃ.

20. ποι-

θεῖται δόγμασι· μᾶλλον δὲ τοῖς μὲν ἔργοις καὶ τοῖς πράγμασιν, ὡς αἱρετῶν καὶ ἀγαθῶν ἔχονται τῶν κατὰ φύσιν, τοῖς δ᾽ ὀνόμασι καὶ τοῖς ῥήμασιν, ἀδιάφορα καὶ ἄχρηστα τῇ ἀρετῇ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀναίνονται καὶ προπηλακίζουσιν· ἐπεὶ δὲ καθόλου τἀγαθὸν ἅπαντες ἄνθρωποι χαρτὸν νοοῦσιν, εὐκταῖον, εὐτυχὲς, ἀξίαν ἔχον τὴν μεγίστην, αὔταρκες, ἀπροσδεὲς, ὅρα τὸ τούτων παρατιθεὶς ἀγαθὸν, ἆρά γε χαρτὸν ποιεῖ [20] τὸ φρονίμως τὸν δάκτυλον προτεῖναι; τί δ᾽ εὐκταῖόν [21] ἐστι φρονίμη στρέβλωσις, εὐτυχεῖ δὲ ὁ κατακρημνίζων ἑαυτὸν εὐλόγως; ἀξίαν δ᾽ ἔχει τὴν μεγίστην, ὃ πολλάκις αἱρεῖ λόγος ἀντὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ προέσθαι. τέλειον δὲ καὶ αὔταρκές ἐστιν, οὗ μὴ [22] παρόντος, ἂν μὴ τυγχάνωσι τῶν ἀδιαφόρων, οὐχ ὑπομένουσιν, οὐδὲ βούλονται ζῆν; γέγονε δὲ ἕτερος λόγος, ὑφ᾽ οὗ μᾶλλον ἡ συνήθεια παρανενόμηται, τὰς μὲν γνησίας ὑφαιροῦντος αὐτοῦ καὶ ἀποσπῶντος ἐννοίας,

immo factis et re ipſa ea, quae ſecundum naturam ſunt, vt expetenda et bona amplectuntur: verbis ac nominibus, dum indifferentia et inutilia ea virtuti ad felicitatem dicunt, repudiantes et contumelia afficientes. Quoniam autem ſummum bonum omnes homines ſentiunt eſſe laetabile, optabile, fauſtum, ſummae dignitatis, ſibi ipſi ſufficiens, nullius rei indigum: compara ipſorum cum his bonum. An vero laetitiam adferat prudens digiti porrectio? an exoptandum eſt, vt prudenter torquearis? an fortunatus eſt, qui ſe cum ratione praecipitem dat? an ſumma in eo conſiſtit dignitas, non boni cauſa id dimittere, quod ratio frequenter maximi facit? an perfectum, totumque ex ſe aptum eſt, quo praeſente, niſi indifferentibus potiantur, non tolerant, neque volunt viuere? Eſt et alia Stoicorum ratio, quae maiorem conſuetudini facit iniuriam, genuinas eius notiones, tanquam

20. ποιεῖ] L. οἴει. *putaſne, gaudio dignum eſſe* —? π. hic videtur e praemiſſo N. natum eſſe. Poteſt tamen in eo quoque τι latere, et legi χαρτόν τι οἴει. *Reiske.*

21. Diſtinguo: τί δέ; *quid vero.* ſcil. ais. εὐκταῖόν ἐστι — *Reiske.*

22. μὴ delend. *Reiske.*

23. τοῖς

ὥσπερ τέκνα, νόθας δὲ προσβάλλοντος ἑτέρας θηριώδεις καὶ ἀλλοκότους, καὶ ταύτας ἀντ' ἐκείνων ἐκτιθηνεῖσθαι καὶ στέργειν ἀναγκάζοντος; καὶ ταῦτα ἐν τοῖς [23] περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, αἱρετῶν τε καὶ φευκτῶν, οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων, ἃ μᾶλλον ἔδει θερμῶν τε καὶ ψυχρῶν, λευκῶν τε καὶ μελάνων σαφεστέραν ἔχειν τὴν ἐνάργειαν. ἐκείνων μὲν γὰρ ἔξωθέν εἰσιν [24] αἱ φαντασίαι ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπεισόδιον, ταῦτα δ' ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν ἡμῖν σύμφυτον ἔχει τὴν γένεσιν. οἱ δὲ ὥσπερ εἰς τὸν ψευδόμενον, ἢ τὸν κυριεύοντα [25], μετὰ τῆς διαλεκτικῆς ἐμβάλλοντες εἰς τὸν περὶ εὐδαιμονίας τόπον, ἔλυσαν μὲν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐν αὐτῷ, μωρίας δ' ἐποίησαν. καὶ μὴν ὅτι δυοῖν ἀγαθῶν, τοῦ μὲν, τέλους, τοῦ δὲ πρὸς τὸ τέλος, μεῖζόν ἐστι τὸ τέλος, καὶ τελειότερον, ὑπ' οὐδενὸς ἀγνοεῖται. γινώσκει δὲ καὶ Χρύσιπ-

tanquam liberos, ſubtrahens atque auellens, ſpurias autem alias et belluinas abſurdaſque ſubmittens, haſque iſtarum loco enutriri et diligi cogens. Atque hoc quidem in iis, quae dicuntur de bonis et malis, expetendis ac fugiendis, accommodatis ad naturam et alienis: quorum vim oportebat notiorem eſſe, quam calidorum et frigidorum, alborum et nigrorum: quod horum imagines extrinſecus viſui obiiciuntur: haec ex bonis, quae nobis inſunt, cognatam habent originem. Illi vero in locum de felicitate, tanquam in ſophiſtarum aliqua cauilla, ſua cum dialectica irruentes, nullam quidem ſuſtulerunt, permultas autem intulerunt ambiguitates. Equidem de duobus bonis, quorum alterum finis ſit, alterum ad finem pertineat, finem eſſe potius et perfectius bonum, nemo ignorat. Agnoſcit etiam Chry-

23. τοῖς] Subaudi λόγοις. *R.*

24. F. ἐκείνων μὲν γὰρ ἔξωθεν ὑπεισιόντων εἰσὶν. *Reiske.*

25. κυρίττοντα, non κυριεύοντα: ψευδόμενος et κυρίττων (cuius etiam alibi noſter meminit) fallaciae ſunt Sophiſticae, ad vexandos homines comparatae, vt αὐξόμενος, κροκοδειλίτης, et aliae id genus nugae: de quibus alias. *Xyland.* κυριεύοντα, quod Xylander damnat, bene habet. V. Vpton Indic. ad Arriani Epictet. h. v. et ſupra T. VIII. p. 429. 1. *Reiske.*

26. Aut

πος τὴν διαφορὰν, ὡς δῆλόν ἐστιν ἐν τῷ τρίτῳ τῷ περὶ ἀγαθῶν [26]. τοῖς γὰρ τέλος ἡγουμένοις τὴν ἐπιστήμην ἀνομολογεῖ, καὶ τίθησιν ἔν γε τοῖς περὶ δικαιοσύνης. εἰ μέν τις ὑπόθοιτο τὴν ἡδονὴν τέλος, οὐκ οἴεται σώζεσθαι τὸ δίκαιον· εἰ δὲ μὴ τέλος, ἀλλὰ ἁπλῶς ἀγαθὸν, οἴεται. τὰς δὲ λέξεις οὐκ οἴομαί σε νῦν ἀκούειν ἐμοῦ καταλέγοντος. τὸ γὰρ τρίτον περὶ δικαιοσύνης βιβλίον ἐστὶ πανταχόθεν λαβεῖν. ὅταν οὖν αὖθις, ὦ φίλε, μηθὲν ἀγαθὸν λέγουσι μηθενὸς ἀγαθοῦ μεῖζον εἶναι, μηδ' ἔλαττον, ἀλλ' ἴσον τῷ τέλει τὸ μὴ τέλος, οὐ ταῖς κοιναῖς μόνον ἐννοίαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτῶν λόγοις, φαίνονται μαχόμενοι. καὶ πάλιν εἰ δυοῖν, καὶ κοινῶς [27] ὑφ' οὗ μὲν γινόμεθα χείρονες, ὅταν παραγένηται, τὸ δὲ βλάπτει μὲν, οὐ ποιεῖ δὲ χείρονας, μηδὲ κακίονα βλάβην, τὴν κακίονας ἡμᾶς ἀποτελοῦσαν. ἀλλ' ὁμολογεῖ μὲν Χρύσιππος, εἶναί τινας φόβους καὶ λύπας καὶ ἀπάτας, αἳ βλάπτουσι μὲν ἡμᾶς,

Chryſippus hoc diſcrimen, vt liquet ex tertio de bonis libro. Aſſentitur enim iis, qui ſcientiam finem faciunt, et ponit hoc in opere de iuſtitia, ac ſi quis voluptatem finem ſtatuat, negat, iuſtitiam ſeruari: concedit, ſi non finis, ſed ſimpliciter bonum voluptas dicatur. Neque puto, opus eſſe, vt nunc verba tibi eius recenſeam: cum tertius de iuſtitia liber vbique exſtet. Quando ergo vice verſa, amice, nullum bonum alio bono maius, aut minus, et non finem fini aequalem aiunt: non communibus iam tantum notitiis, ſed ſuis ipſorum verbis repugnant: rurſumque ſi de duobus malis alterum nos, ſi adſit, peiores facit, alterum nocet quidem, non facit tamen deteriores, neque peius infert damnum, vnde peiores reddamur. Sed fatetur Chryſippus, eſſe quoſdam metus et dolores et errores, quibus laedamur,

26. Aut hic loco ἀγαθῶν leg. eſt δικαιοσύνης, aut v. 7. huius loco ſufficiendum eſt illud. *R.*

27. δυοῖν κακοῖν, aut κακῶν, aut κακοῖν, ὧν legendum. Nam pro tali aliquo ſubrepſit καὶ κοινῶς. Locus eſt mutilatus. *Xylander.* Probe animaduertit Xylander, καὶ κοινῶς cum κακοῖν eſſe mutandum, et locum hunc poſt χείρονας vſ. antep. mutilum eſſe. Forte deeſt οὐδεμίαν οἴεσθαι δεῖ ἐλαφροτέραν ζημίαν τῆς εἰς τὰ χρήματα, μηδὲ κακίονα βλάβην τῆς κακίονας ἡμᾶς ἀποτελούσης. *Reiske.*

28. Sic

χείρονας δ᾽ οὐ ποιοῦσιν. ἔντυχε δὲ τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Πλάτωνα γεγραμμένων περὶ δικαιοσύνης. καὶ γὰρ ἄλλων ἕνεκα τὴν ἐκεῖ τοῦ ἀνδρὸς εὑρεσιολογίαν ἄξιον ἱϛορῆσαι, πάντων ἁπλῶς πραγμάτων καὶ δογμάτων οἰκείων ὁμοῦ καὶ ἀλλοτρίων ἀπιδοῦσαν παρὰ τὴν ἔννοιαν. ἔϛι [28] δύο τέλη καὶ σκοποὺς προκεῖσθαι τοῦ βίου, καὶ μὴ πάντων, ὅσα πράττομεν, ἐφ᾽ ἕν τι γίνεσθαι τὴν ἀναφοράν. ἔτι δὲ μᾶλλόν ἐϛι παρὰ τὴν ἔννοιαν, ἄλλο μὲν εἶναι τέλος, ἐπ᾽ ἄλλα δὲ τῶν πραττομένων ἕκαϛον ἀναφέρεσθαι, τούτων δ᾽ αὐτοὺς ὑπομένειν [29] ἀνάγκη θάτερον. εἰ γὰρ αὐτὰ μὲν πρῶτα κατὰ φύσιν.

καθὰ μή ἐϛιν, ἡ δ᾽ εὐλόγιϛος ἐκλογὴ καὶ λῆψις αὐτῶν, καὶ τὸ πάντα τὰ παρ᾽ [30] ἑαυτὸν ποιεῖν ἕκαϛον, ἕνεκα τοῦ τυγχάνειν τῶν πρώτων κατὰ φύσιν, ἐπ᾽ ἐκεῖνο δὲ πάντα ἔχειν τὰ πραττόμενα τὴν ἀναφορὰν, τὸ τυγχάνειν τῶν πρώτων κατὰ φύσιν. εἴπερ γὰρ οἴονται, μὴ ϛοχαζο-

mur, non autem deteriores etiam redigamur. Lege vero primum aduerſus Platonem librum eius de iuſtitia. Nam cum alia, tum maxime hominis commenta, cognitu digna ſunt, de omnibus rebus ac ſententiis, tum ſuis, tum alienis, contra notitias communes loquentis. Vt cum dicit, duos fines ac ſcopos vitae propoſitos eſſe, neque omnia, quae agimus, ad vnum aliquid referri. Id vero magis etiam notitiae aduerſatur, alium eſſe finem, et alio ſingulas noſtras referri actiones: quorum tamen alterum eos neceſſe eſt in ſe recipere. Si enim ipſa prima ſecundum naturam * quatenus non eſt. Delectus autem rationi conſentaneus et ſumtio eorum, et quod omnia ſua quiſque ideo agit, vt conſequatur ea, quae prima ſunt ſecundum naturam, eoque omnia, quae aguntur, referantur, vt prima ſecundum naturam parentur. Si enim putant, non coniectantes, neque cupientes

28. Sic lego et diſtinguo — ἀλλοτρίων ἀπάδουσαν. Παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐϛι δύο τέλη. *Rationi pugnat duos fines ſibi habere propoſitos. Reiske.* ἀπάδουσαν pro ἀπιδοῦσαν dant etiam Turn. et Vulc.

29. Hic locus miſere corruptus et mutilatus eſt. *Reiske.*

30. Pro παρ᾽ dant περὶ Turn. et Vulc. Vid. not. 32.

μένους, μηδ' ἐφιεμένους τοῦ τυχεῖν ἐκείνων τὸ τέλος ἔχειν, ἄλλο οὗ [31] δεῖ ἕνεκα ἀναφέρεσθαι τὴν τούτων ἐκλογὴν, καὶ μὴ ταῦτα. τέλος μὲν γὰρ, τὸ ἐκλέγεσθαι, καὶ λαμβάνειν ἐκεῖνα φρονίμως· ἐκεῖνα δ' αὐτὰ, καὶ τὸ τυγχάνειν αὐτῶν, εὐτελὲς, ἀλλ' ὥσπερ ὕλη τις ὑπόκειται τὴν ἐκλεκτικὴν ἀξίαν ἔχουσα. τοῦτο γὰρ οἶμαι καὶ τοὔνομα λέγειν καὶ γράφειν αὐτοὺς, ἐνδεικνυμένους τὴν διαφοράν. Ἀνδρικῶς μὲν ἀπομεμνημόνευκας καὶ ὃ λέγουσι, καὶ ὡς λέγουσι. σκόπει δὲ, ὅτι ταυτὸ πάσχουσι τοῖς τὴν σκιὰν ὑπερβάλλεσθαι τὴν ἑαυτῶν ἐφιεμένοις. οὐ γὰρ ἀπολείπουσιν, ἀλλὰ συμμεταφέρουσι τὴν ἀτοπίαν τῷ λόγῳ, ποῤῥωτάτω τῶν ἐννοιῶν ἀφισταμένην. ὡς γὰρ εἰ τοξεύοντα φαίη τις οὐχὶ πάντα ποιεῖν τὰ περὶ [32] αὑτὸν ἕνεκα τοῦ βαλεῖν τὸν σκοπὸν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ πάντα ποιῆσαι τὰ περὶ αὑτὸν, αἰνίγμασιν ὅμοια καὶ τεράστια δόξειεν ἂν περαίνειν. οὕτως οἱ τριπέμπελοι βιαζόμενοι μὴ τὸ τυγχάνειν τῶν κατὰ φύσιν, τοῦ στοχάζεσθαι τῶν κατὰ φύσιν εἶναι τέλος, ἀλλὰ τῷ λαμβάνειν τὸ ἐκλέγεσθαι,

pientes aſſequi, illa finem habere, aliud erit, cuius gratia delectus ſit alio referendus, non iſta. Finis quippe eſt deligere, et prudenter accipere illa: ipſa autem, et eorum poſſeſſio, finis non eſt, ſed tanquam materia ſubiicitur, deligendo debitam habens aeſtimationem. Hoc enim puto et nomine ipſo ſignificari, et ipſos ſcribere, diſcrimen oſtendentes. L. Strenue quidem, et quid, et quo modo dicant, commemorauiſti. Id autem conſidera, idem iis accidere, quod vmbram ſuam tranſſilire conantibus. Non enim poſt ſe relinquunt, ſed vna cum oratione trahunt abſurditatem longiſſime a communibus diſtantem notitiis. Sicut enim qui ſagittantem diceret non omnia ſua facere ſcopi attingendi gratia, ſed vt omnia ſua faceret: is aenigmatum ſimilia et monſtroſa videretur adſtruere: ita pluſquam deliri iſti contendentes, non eſſe finem expetendi, quae ſunt naturae convenientia, iis potiri, ſed finem eſſe accipere et deligere, neque ſanita-

31. Iidem libri pro ἄλλο οὗ dant vno vocab. ἄλλου.

32. περὶ] L. παρ' αὑτὸν, vt p. 417, 13. *ea, quae in ipſo ſita ſunt, vt fiant, nec ne.* Reiske.

33. F.

μηδὲ τὴν ἔφεσιν τῆς ὑγείας καὶ δίωξιν εἰς τὸ ὑγιαίνειν ἑκάστῳ τελευτᾶν, ἀλλὰ τοὐναντίον τὸ ὑγιαίνειν ἐπὶ τὴν ἔφεσιν αὐτοῦ καὶ δίωξιν ἀναφέρεσθαι, περιπάτους τινὰς, καὶ ἀναφωνήσεις, καὶ τομὰς νὴ Δία, καὶ φαρμακείας εὐλογίστους, τέλη ποιούμενοι τῆς ὑγείας, οὐχὶ τούτων ἐκείνην, ὅμοια ληροῦσι τῷ λέγοντι· Δειπνῶμεν, ἵνα θύωμεν, ἵνα λουώμεθα. μᾶλλον δ' ἐκεῖνο εἰωθός τι καὶ νενομισμένον ἀλλάττον, καὶ πάντα τὴν τάξιν, ἃ οὗτοι[33] λέγουσι, τὴν πᾶσαν ἔχει τῶν πραγμάτων ἀνατροπὴν καὶ σύγχυσιν. οὐ σπουδάζομεν εὐκαίρως περιπατεῖν ἕνεκα τοῦ πέττειν τὴν τροφὴν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ περιπατεῖν εὐκαίρως[34]. ἦπου καὶ τὴν ὑγείαν ἡ φύσις τοῦ ἐλλεβόρου χάριν πεποίηκεν, οὐ τῆς ὑγείας τὸ ἐλλέβορον. τί γὰρ ἄλλο καταλείπεται αὐτοῖς εἰς ὑπερβολὴν παραδοξολογίας, ἢ τοιαῦτα λαβεῖν; τί γὰρ διαφέρει τοῦ λέγοντος, γεγονέναι τὴν ὑγείαν τῶν φαρμάκων ἕνεκα, μὴ τὰ φάρμακα τῆς ὑγείας, ὁ τὴν ἐκλογὴν τὴν περὶ τὰ φάρμακα καὶ

ſanitatis appetentiam et conſectationem vnicuique noſtrum ſanitate finiri, ſed contra ſanitatem referri ad eius appetitionem et procurationem, ac fines eſſe ambulationes neſcio quas, et vocis contentiones, atque adeo ſectiones, et ratione inſtitutas medicationes, non horum finem ipſam ſanitatem. Similiter nugantur, ac ſi quis dicat: Coenemus, vt mactemus, vt lauemus. Illa vero recepti in hac re ordinis inuerſio omnes res conturbat atque confundit. Non ambulabimus tempeſtiue cibi concoquendi gratia: ſed ambulandi gratia cibum concoquemus? mirum, ni ſanitatem quoque veratri cauſa fecerit natura, non veratrum propter ſanitatem. Quid enim aliud reſtat iis ad ſummam abſurditatem, quam talia dicere? Quid intereſt, vtrum dicas, medicamentorum cauſa ſanitatem natam, non medicamenta ob ſanitatem exſtitiſſe: an vero delectum medicamentorum, eorumque

33. F. μᾶλλον δὲ, ἐκεῖνο μὲν εἰωθός τι καὶ νενομισμένον ἀλλάττει, καὶ ταράττει τὴν τάξιν, ἃ δ' οὗτοι. *Reiſ.* Pro τι Turn. et Vulc. dant τε, et pro πάντα exhibent πᾶσαν.

34. F. εὐκαίρως πέττομεν τὴν τροφήν. *Reiſ.*

σύνθεσιν καὶ χρῆσιν αὐτῶν αἱρετωτέραν ποιῶν τῆς ὑγείας; μᾶλλον δὲ τὴν μὲν ὐδ᾽ ὅλως αἱρετὸν ἡγύμενος, ἐν δὲ τῇ περὶ ἐκεῖνα πραγματείᾳ τὸ τέλος τιθέμενος; καὶ τὴν ἔφεσιν ἐπιφαίνων τῆς τεύξεως, ὐ τῆς [35] ἐφέσεως τὴν τεῦξιν; τῇ γὰρ ἐφέσει νὴ Δία τὸ εὐλογίςως καὶ τὸ φρονίμως πρόσεςι. πάνυ μὲν ὖν, φήσομεν, ἂν πρὸς τέλος ὁρᾶν [36] τὴν τεῦξιν, ὧν διώκει, καὶ τὴν κτῆσιν· εἰ δὲ μὴ, τὸ εὐλόγιςον αὐτῆς [37] ἀφαιρεῖται, πάντα ποιύσης ἕνεκα τῦ τυχεῖν, ὖ τυχεῖν ὐ σεμνὸν, ὐδὲ μακάριόν ἐςι ἐνταῦθα λόγυ γεγόναμεν, πᾶν φαίης μᾶλλον [38] εἶναι παρὰ τὴν ἔννοιαν, ἢ τὸ μὴ λαβόντας ἔννοιαν ἀγαθῦ, μηδὲ σχόντας, ἐφίεσθαι τῦ ἀγαθῦ καὶ διώκειν. ὁρᾷς γὰρ, ὅτι καὶ Χρύσιππος εἰς ταύτην μᾶλλον συνελαύνει τὸν Ἀρίςωνα τὴν ἀπορίαν, ὡς τῶν πραγμάτων τὴν πρὸς τὸ μήτ᾽ ἀγαθὸν, μήτε κακὸν, ἀδιαφορίαν ἐπινοῆσαι, τῦ ἀγαθῦ καὶ τῦ κακῦ μὴ προεπινοη-

que compositionis et vsus magis expetendum ipsa esse sanitate? immo sanitatem ne in expetendis quidem censeas, in delectus occupatione finem colloces, appetitionemque apprehensionis, non hanc illius finem facias? At, inquiunt, cum ratione et prudenter fieri, appetitioni accidit. Planissime, si ea ad finem respicit, quem affectat, nempe consecutionem et possessionem. Alioqui rationem ei ademeris, si omnia faciat eius adipiscendi gratia, quod adipisci non sit praeclarum, non beatum. * hunc in sermonem deuenimus, quiduis potius dixeris cum notionibus consentire, quam appetere bonum et consectari, cuius nullam notitiam acceperis, aut habeas. Vides enim, vt Chrysippus in hanc compellat Aristonem difficultatem, Rerum indifferentiam, qua neque ad bonum, neque ad malum inclinant, intelligi, non ante intellectis bono et malo: ita enim apparitu-rum

35. F. τῆς τεύξεως τέλος, ὐ τῆς ἐφ. *Reiske.*

36. ὁρᾷ. *Reiske.*

37. τὸ εὐλόγιςον αὐτῇ αὐτῆς ἀφαιρεῖται. *Reis.*

38. Aut leg. ἧττον loco μᾶλλον, *omnia minus sunt absurda,* aut leg. κατὰ τὴν ἔννοιαν, *omnia magis communi sensui sunt consentanea.* Caetera non iuuabat perlegere. *Reis.*

39. τὴν

θέντων. ὕτως γὰρ αὐτῆς φανεῖσθαι τὴν ἀδιαφορίαν προϋφιςαμένην, εἰ νόησιν μὲν αὐτῆς ὐκ ἔςι λαβεῖν, μὴ πρότερον τῦ ἀγαθῦ νοηθέντος, ἄλλο δ' ὐθὲν, ἀλλ' αὐτὸ μόνον τὸ ἀγαθόν ἐςιν. ἴσθι δὲ καὶ σκόπει τὴν ἐκ τῆς Στοᾶς ταύτην ἀρνυμένην ἀδιαφορίαν, καλυμένην δὲ ὁμολογίαν, ὅπως δὴ καὶ ὁπόθεν παρέσχεν αὐτὸ ἀγαθὸν νοηθῆναι. εἰ γὰρ τῦ ἀγαθῦ χωρὶς ὐκ ἔςι νοῆσαι τὴν πρὸς τὸ μὴ ἀγαθὸν ἀδιαφορίαν, ἔτι μᾶλλον ἡ τῶν ἀγαθῶν φρόνησις ἐπίνοιαν αὐτοῖς ὐ δίδωσι τοῖς ἀγαθὸν προεννοήσασιν, ἀλλ' ὥσπερ ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν τέχνης ὐ γίνεται νόησις, οἷς μὴ πρότερον αὐτῶν ἐκείνων γέγονεν, ὕτως ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐπιςήμης ὐκ ἔςιν ἔννοιαν λαβεῖν μὴ τἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ προεννοήσαντας. τί ὖν ἀγαθόν ἐςιν; ὐδὲν, ἀλλ' ἡ φρόνησις. τί δὲ ἡ φρόνησις; ὐδὲν, ἀλλ' ἡ ἀγαθῶν ἐπιςήμη. πολὺς ὖν ὁ Διὸς Κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφιᾶται. τὴν γὰρ ὑπέρυ περιτροπὴν, ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῇς, ἔασον. καίτοι τόν τε λόγον αὐτῶν ὅμοιον ἐκείνῳ πάθος κατείληφε. φαίνεται γὰρ εἰς τὴν τῦ ἀγαθῦ νόησιν, αὐτὴν νοῆσαι δεόμενος

rum eius indifferentiam ante ſubſiſtentem, ſi intelligentia eius percipi non poſſit, non ante cognito bono: ipſum autem bonum eſt, nihil aliud. Iam mihi conſidera Stoicorum illam quam ipſi vocant Conſenſionem, indifferentiam autem eſſe negant: vndenam et quo pacto ea ipſum bonum cognoſcendum praebeat. Nam ſi abſque bono intelligi non poteſt indifferentia reſpectu non boni: multo minus prudentia bonorum intelligendam ſe offeret, non ante intellecto bono. Sed ſicut ſalubrium et inſalubrium artis intelligentia non paratur, niſi ſalubri prius et inſalubri cognito: ita bonorum et malorum ſcientia cognoſci non poterit, non prius percepta boni et mali cognitione. Quid eſt ergo bonum? Nihil, niſi prudentia. Quid eſt prudentia? Nihil aliud, quam bonorum ſcientia. Hic vero adfatim in eorum orationem Iouis ille Corinthus admittitur: mitte enim prouerbialem iſtam piſtilli circumagitationem, ne ſalſius notare homines videaris: quanquam ipſorum rationi idem, quod huic, accidit. Nam in definitione boni, prudentia: in prudentiae, bonum

φρόνησιν ἐν τῇ περὶ τἀγαθὸν ζητῶν νοήσει, καὶ παρὰ τῆς ἑτέρας ἀναγκαζόμενος ἀεὶ τὴν ἑτέραν διώκειν, ἀναλειπόμενος δὲ ἑκατέρᾳ τῷ πρὸ αὐτῆς νοουμένῳ δεῖσθαι τοῦ χωρὶς νοηθῆναι μὴ δυναμένου. καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ἐστὶ τὴν οὐκ ἔτι διαστροφὴν, ἀλλ' ἐκστροφὴν, αὐτῶν τοῦ λόγου καὶ ἀπαγωγὴν τελέως εἰς τὸ μηδὲν καταμαθεῖν. οὐσίαν τἀγαθοῦ τίθενται τὴν ἀλόγιστον ἐκλογὴν [39] κατὰ φύσιν. ἐκλογὴ δ' οὐκ ἔστιν εὐλόγιστος ἡ πρός τι γενομένη τέλος, ὡς προείρηται. τί οὖν τοῦτό ἐστιν; οὐδὲν ἄλλο, φασὶν, ἢ τὸ εὐλογιστεῖν ἐν ταῖς τῶν κατὰ φύσιν ἐκλογαῖς. πρῶτον μὲν οὖν οἴχεται καὶ διαπέφευγεν ἡ ἔννοια τοῦ ἀγαθοῦ. τὸ γὰρ εὐλογιστεῖν ἐν ταῖς ἐκλογαῖς, σύμπτωμα δήπουθέν ἐστι γινόμενον ἀπὸ ἕξεως τῆς εὐλογιστίας· διὸ ταύτην μὲν ἀπὸ τοῦ τέλους, τὸ τέλος δ' οὐκ ἄνευ ταύτης ἀναγκαζόμενοι νοεῖν, ἀπολειπόμεθα τῆς ἀμφοῖν νοήσεως· ἔπειτα ὃ μεῖζόν ἐστι, τῷ μὲν δικαιοτάτῳ λόγῳ, τὴν εὐλόγιστον ἐκλογὴν, ἀγαθῶν ἔδει καὶ ὠφελίμων καὶ συνεργῶν πρὸς τὸ τέλος ἐκλογὴν εἶναι. τὸ γὰρ ἐκλέγεσθαι τὰ μήτε συμφέροντα, μήτε τίμια, μήτε

quid ſit, requiritur, et alterum ſemper alterius opera conſectandum eſt: et vtrinque ad vnum intelligendum id praenoſſe oportet, quod ſine alterius praenotione intelligi non potuit. Eſt et alius modus non iam peruerſionem, ſed euerſionem, rationis eorum plane in nihilum abducentis deprehendendi. Subſtantiam boni ponunt delectum eorum, quae naturae congruunt, ratiocinatione bona conſtantem. Atqui delectus talis nullus eſt, qui ad finem aliquem refertur: ſicut diximus. Quis ergo eſt finis? Nihil aiunt aliud, quam probe ratiocinari in delectu eorum, quae naturae congruant. Primum itaque periit et aufugit boni notitia. Nam probe ratiocinari in delectibus, accidens ſcilicet eſt proueniens ab habitu probe ratiocinandi. Itaque hunc e fine, finem autem non ſine hoc coacti intelligere, vtriuſque deſtituimur intelligentia. Deinde, quod maius eſt, iuſtiſſima ratione delectus ille proba conſtans ratiocinatione bonarum debebat eſſe, vtilium, et ad finem adiumenta adferentium rerum delectus: nam neque vtilia, neque honorata, neque omnino expe-

39. τὴν εὐλόγιστον ἐκλογὴν τῶν κατὰ φ. Turn. et Vulc.

40. λε-

ὅλως αἱρετὰ, πῶς εὐλόγιστόν ἐστιν; ἔστω γὰρ (ὡς αὐτοὶ λέγουσιν) εὐλόγιστος ἐκλογὴ τῶν ἀξίαν ἐχόντων πρὸς τὸ εὐδαιμονεῖν. ὅρα τοίνυν, ὡς εἰς πάγκαλόν τι καὶ σεμνὸν αὐτοῖς ὁ λόγος ἐξήκει κεφάλαιον. ἔστι γὰρ (ὡς ἔοικε) τέλος κατ' αὐτοὺς, τὸ εὐλογιστεῖν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἀξίαν ἐχόντων πρὸς τὸ εὐδαιμονεῖν. ἀλλ' οὕτω σοι μὲν ἀκούοντι τῶν ὀνομάτων, ἀλλόκοτόν τι φαίνεται δεινῶς, ὦ ἑταῖρε, τὸ φραζόμενον. ἔτι δὲ δέομαι μαθεῖν, πῶς τοῦτο συμβαίνει· προσεκτέον οὖν σοι μᾶλλον. οὐ γὰρ τοῦ τυχόντος ἐστὶν αἴνιγμα συνιέναι. ἄκουε δὴ, καὶ ἀποκρίνου. ἆρ' οὖν τέλος ἐστὶ κατ' αὐτοὺς, εὐλογιστεῖν ἐν ταῖς ἐκλογαῖς κατὰ φύσιν, λέγοντας οὕτως; τὰ δὲ κατὰ φύσιν τὸ πρότερον ὡς ἀγαθὰ ἐκλέγονται, ἢ ὡς ἀξίας τινὰς ἔχοντα, ἢ προαγωγὰς τοῦτο πρὸς τὸ τέλος, ἢ πρὸς ἕτερόν τι τῶν ὄντων. οὐ νομίζω, ἀλλὰ πρὸς τέλος. ἤδη τοίνυν ἀποκαλύψας ὅρα τὸ συμβαῖνον αὐτοῖς, ὅτι τέλος ἐστὶ τὸ εὐλογιστεῖν καὶ τῆς εὐδαιμονίας, οὔτ' ἔχειν φασὶν, οὔτε νοεῖν οἱ ἄνδρες, ἢ τὴν πολυτίμητον εὐλογιστίαν ταύτην περὶ τὰς ἐκλογὰς τῶν ἀξίαν ἐχόντων. ἀλλὰ τοῦτο

expetenda, deligere qui ſit bonae ratiocinationis? Eſto enim, vt ipſi volunt, proba cum ratiocinatione delectus eorum, quae dignitatem habentia ad felicitatem faciunt. Ac vide, ad quam perpulchrum eos ratio et ſuſpiciendum capitulum perducat. Nimirum finis ipſorum de ſententia erit probe ratiocinari in delectu eorum, quae dignitatem habent ad probe ratiocinandum. Verum hae voces tibi, amice, audienti inſolentes admodum videntur. D. Et ſane diſcere cupio, qui hoc eueniat. L. Magis itaque aduerte animum. Non enim cuiuſuis eſt, aenigma hoc intelligere. Proinde audi et reſponde. Nonne Stoicis finis eſt, probe ratiocinari in delectu rerum naturae congruentium? D. Sic ipſi dicunt. L. Illa naturae congrua, vtrum vt bona deliguntur, aut quia dignitates quaſdam habeant et productionem, idque vel ad finem, vel ad aliam quampiam rem? D. Non puto, ſed ad finem. L. Iam ergo rem detegens inſpice, quid illis eueniat: nempe probas ratiocinationes finem eſſe: et felicitatem neque habere ſe ii, neque intelligere dicunt aliam, quam pretioſam illam in delectu rerum dignitate praeditarum ratiocinationem.

μέν εἰσιν οἱ πρὸς Ἀντίπατρον οἰόμενοι λέγεσθαι, μὴ πρὸς τὴν αἵρεσιν. ἐκεῖνον γὰρ, ὑπὸ Καρνεάδου πιεζόμενον, εἰς ταύτας καταλύεσθαι τὰς εὑρεσιολογίας. τῶν δὲ περὶ ἔρωτος φιλοσοφουμένων ἐν τῇ Στοᾷ παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας, τῆς ἀτοπίας πᾶσιν αὐτοῖς μέτεστιν. αἰσχροὺς μὲν γὰρ εἶναι τοὺς νέους, φαύλους γ᾽ ὄντας καὶ ἀνοήτους, καλοὺς δὲ, τοὺς σοφούς. ἐκείνων δὲ τῶν καλῶν μηδένα μήτ᾽ ἐρᾶσθαι, μήτ᾽ ἀξιέραστον εἶναι. καὶ οὐ τοῦτό πω δεινὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐρασθέντας αἰσχρῶν, παύεσθαι λέγουσι καλῶν γενομένων. καὶ τίς ἔρωτα γινώσκει τοιοῦτον, ὃς ἅμα σώματος μοχθηρίᾳ ψυχῆς βλεπομένῃ συνέχεται καὶ γίνεται, κάλλους δὲ ἅμα φρονήσει μετὰ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης ἐγγινομένου, κατασβέννυται καὶ ἀπομαραίνεται; οὓς μηδὲν οἴομαι τῶν κωνώπων διαφέρειν· χαίρουσι γὰρ λάμπῃ καὶ ὄξει, τὸν δὲ πότιμον καὶ χρηστὸν οἶνον ἀποπετόμενοι φεύγουσιν. ἣν δὲ λέγοντες, καὶ ὀνομάζοντες ἔμφασιν κάλλους, ἐπαγωγὸν εἶναι τοῦ ἔρωτος λέγουσι, πρῶτον μὲν οὐκ ἔχει τὸ πιθανόν. ἐν γὰρ αἰσχίστοις καὶ καλλίστοις οὐκ ἂν ἔμφασις γένοιτο κάλλους· εἴπερ (ὡς λέγουσιν) ἡ μοχθηρία τοῦ ἤθους ἀνα-

Verum haec quidem ſunt qui putent aduerſus Antipatrum dicta, non aduerſus Academicos: hunc enim a Carneade preſſum, in iſta commenta ſe abdidiſſe. Quae porro de amore in Stoa diſſeruntur, et communibus aduerſa ſunt notitiis, et paſſim abſurda. Deformes aiunt eſſe adoleſcentes, qui vitioſi ſint et ſtulti: formoſos, qui ſapiant: atque horum nullum neque amatum eſſe, neque amari dignum. Neque hoc grauiſſimum eſt. Addunt, eos, qui turpes amauerint, finem amandi facere, vbi hi pulchri ſint facti. Quis vero talem amorem cognouit, qui cum deformitate corporis animi prauitatem cernens conſtet, pulchritudine vna cum prudentia, iuſtitia, et temperantia innatis, exſtinguatur et contabeſcat? Tales ego culicum ſimiles iudico, qui ſpuma vini et aceto gaudent, bonum et potui aptum vinum auolantes fugiunt. Quam vero dicunt ac nominant pulchritudinis apparentem ſpeciem, quae alliciat, de ea primum non loquuntur probabiliter. Nam in turpiſſimis et peſſimis nulla poteſt pulchritudinis apparere ſpecies, cum ipſi dicant, ob ingenii prauitatem

πίμπλησι τὸ εἶδος. ἐπεὶ κομιδῇ παρά τινων οἷόν ἐστιν ἀξιέραστον εἶναι τὸν αἰσχρὸν, ὅτι μέλλει καὶ προσδοκᾶταί ποτε κάλλος ἕξειν· κτησάμενον δὲ τοῦτο καὶ γενόμενον καλὸν, καὶ ἀγαθὸν, ὑπὸ μηδενὸς ἐρᾶσθαι. θήρα γάρ τις (φασὶν) ἐστὶν ὁ ἔρως, ἀτελοῦς μὲν, εὐφυοῦς δὲ μειρακίου πρὸς ἀρετήν. εἶτα, ὦ βέλτιστε, πράττομεν ἄλλο νῦν, ἢ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ἐλέγχομεν, οὔτε πιθανοῖς πράγμασιν, οὔτε ὡμιλημένοις ὀνόμασι τὰς κοινὰς ἐκστρέφουσαν ἡμῶν καὶ παραβιαζομένην ἐννοίας; οὐδεὶς γὰρ ἦν ὁ κωλύων τὴν περὶ τοὺς νέους τῶν σοφῶν σπουδὴν, εἰ πάθος αὐτῇ καὶ πᾶσαι νοοῦσι καὶ ὀνομάζουσι

λεχέεσσι κλιθῆναι [40] θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς θυμὸν, ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν. εἰς τοιαῦτα μέντοι πράγματα τὸν ἠθικὸν λόγον ἐκβάλλοντες, ἑλικτὰ, καὶ οὐδὲν ὑγιὲς, ἀλλὰ πᾶν πέριξ εὐτελίζουσι καὶ διασύρουσιν, ὡς δὴ μόνοι τὴν φύσιν καὶ

tatem deformitate faciem oppleri. Et quale tandem hoc ſit, quod nonnulli dicunt, amore dignum eſſe deformem, qui ſit aliquando futurus pulcher, exſpectetque formae venuſtatem: ſi eam conſecutus, ac pulcher factus et probus, a nemine debeat amari? Eſt enim amor venatio, vt aiunt, quaedam imperfecti quidem, ſed tamen ob virtutem bona indole adoleſcentis. Iam vero nos, optime, aliud agimus, quam quod ſectam eorum demonſtramus neque probabilibus rebus, neque receptis nominibus, communes nobis peruertere notitias? Nemo enim prohibebat ſtudium ſapientum erga adoleſcentes, ſi affectio ei et omnes ſentiunt ac nominant * *

Cunctos concubitos deſideriumque ſubiuit.
Nam neque Medea, nec mortali ſemine creta
Foemina tam rapido prius inflammauit amore.

In huiuſmodi res illi moralem orationem coniicientes, et

Perplexa, nilque ſani, ambages omnia,

dicentes, vilem eam reddunt: quantumuis alios ſubſannantes, et ſe ſolos naturam conſuetudinemque tutari iactantes. * vbi opor-

40. λεχέεσσι κλιθῆναι] Multa deſunt: maiore fortaſſis cum fructu, quam diſpendio, morum. Poſteriora ſunt de Iliad. ξ. 315. *Xylander.*

 41. τὸ

συνήθειαν ὀρθοῦντες, ἢ χρὴ, καὶ καθίσανται τὸν λόγον, ἀλλ' ἀποστρέφει καὶ ἐπάγει ταῖς ἐφέσεσι καὶ διώξεσι καὶ ὁρμαῖς πρὸς τὸ οἰκεῖον ἕκαστον. ἡ δὲ συνήθεια τῆς διαλεκτικῆς διερὰ μὲν γινομένη χρηστὸν μὲν οὐδὲν, οὐδὲ ὑγιὲς ἀπολέλαυκεν, ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἀκοὴ νοσώδης ὑπὸ κενῶν ἤχων δυσηκοΐας καὶ ἀσαφείας ἐμπέπλησται. περὶ ἧς αὖθις ἑτέραν ἀρχὴν λαβόντες (εἰ βούλει) διαλεξόμεθα. νυνὶ δὲ τὸν φυσικὸν αὐτῶν λόγον, οὐχ ἧττον τοῦ περὶ τελῶν διαταράττοντα τὰς κοινὰς προλήψεις, ἐν τοῖς κυριωτάτοις καὶ πρώτοις ἐπιδράμωμεν. καθόλου μὲν ἄτοπον καὶ παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστιν, εἶναι μέντοι, μὴ ὂν δὲ, εἶναι μὲν, οὐκ ὄντα δὲ εἶναι, λεγόντων ἀτοπώτατόν ἐστι, τὸ δ' ἐπὶ τοῦ παντὸς λεγόμενον. κενὸν γὰρ ἄπειρον ἔξωθεν τῷ κόσμῳ περιθέντες, οὔτε σῶμα τὸ πᾶν, οὔτ' ἀσώματον εἶναι λέγουσιν. ἕπεται δὲ τούτῳ τὸ μὴ ὂν εἶναι τὸ πᾶν. ὄντα γὰρ μόνα τὰ σώματα καλοῦσιν, ἐπειδὴ ὄντος τὸ ποιεῖν τι καὶ πάσχειν, τὸ δὲ πᾶν οὐκ ὄν ἐστιν. ὥστε οὔτε τι ποιήσει, οὐδέ τι πείσεται τὸ πᾶν, ἀλλ' οὐδ' ἐν τόπῳ ἔσται. σῶμα γὰρ δήπου τὸ ἐπέχον τόπον.

oportet et constituunt orationem: sed auertit atque abducit appetitionibus, consectationibus, et incitationibus ad suum quodque. Consuetudo autem dialecticae, siquidem sit tranquilla et serena, nihil boni, aut sani percipit fructus: sed veluti auditus morbosus vanis sonis oppleta, aegre audit atque obscure. De qua, si videbitur, alias, nouo facto initio, loquemur. Nunc Physicam eorum doctrinam, non minus, quam quae de finibus est, communes notiones turbantem, per prima et praecipua capita decurrentes examinabimus. In vniuersum quidem absurdum est et contrarium notitiis, esse aliquod, quod non sit: et esse res, quae non sint res. Sed omnium absurdissimum est, quod de Vniuerso dicunt. Inane enim infinitum foris mundo circumponentes, neque corpus Vniuersum, neque corporis expers dicunt. Sequitur ergo, id non Ens esse: cum Ens id solum ipsis sit, quod est corpus. Cum vero Entis sit, agere et affici, Vniuersum non Ens sit: sequitur, ipsum nihil acturum, nihil passurum. Quin et in loco non erit. Nam corpus est, quod

ȣ σῶμα δὲ τὸ πᾶν. καὶ μὴν τὸν αὐτὸν ἐπέχειν τόπον συμβέβηκε τȣτο τὸ μένον [41]. ὥστ' ȣ μένει τὸ πᾶν· ȣ γὰρ ἐπέχει τόπον. ἀλλ' ȣδὲ κινεῖται πρῶτον, ὅτι καὶ κινȣμένῳ τόπȣ δεῖ, καὶ χώρας ὑποκειμένης. ἔπειτα ὅτι τὸ μὴ κινȣμενον, ἢ αὐτὸ κινεῖν, ἢ ὑφ' ἑτέρȣ πάσχειν πέφυκε. τὸ μὲν ȣν ὑφ' ἑαυτȣ κινȣμενον, ἔχει τινὰς νεύσεις ἐξ ἑαυτȣ καὶ ῥοπὰς κατὰ βάρος, ἢ κȣφότητα. κȣφότητος δὲ καὶ βάρȣς ἤτοι σχέσεις τινὲς, ἢ δυνάμεις εἰσὶν, ἢ διαφοραὶ πάντως σώματος. τὸ δ' ἅπαν ȣ σῶμά ἐστιν, ὥστ' ἀνάγκη, μήτε βαρὺ, μήτε κȣφον εἶναι τὸ πᾶν, μηδ' ἔχειν ἐξ ἑαυτȣ κινήσεως ἀρχήν. ἀλλὰ μὴν ȣδὲ ὑφ' ἑτέρȣ κινήσεται τὸ πᾶν. ἕτερον γὰρ ȣδὲν ἐστι τȣ παντός. ὥστ' ἀνάγκη λέγειν αὐτοῖς, ὅπερ λέγȣσι, μήτε μένον [42] εἶναι τὸ πᾶν, μήτε κινȣμενον. ὅλως δὲ, ἐπεὶ τὸ λέγειν σῶμα τὸ πᾶν, μὴ δέον ἐστὶ κατ' αὐτȣς· σῶμα δ' ȣρανὸς, καὶ γῆ, καὶ ζῶα, καὶ φυτὰ, καὶ ἄνθρωποι, καὶ λίθοι. τὸ μὴ [43] ὂν σῶμα, σώματα μέρη ἕξει, καὶ τȣ μὴ ὄντος μέρη ἔσται ὄντα· καὶ τὸ μὴ

quod locum occupat: Vniuerſum corpus non eſt. Et quia ſolum id manet, quod locum occupat: non manebit Vniuerſum, quia locum non occupat. Immo neque primo mouebitur: nam quod mouetur, loco ad hoc opus habet, et ſpatio ſubiecto. Porro, quod mouetur, aut ſe ipſum mouet, aut ab alio adficitur. Quod ipſum a ſe cietur, momenta quaedam habet ratione grauitatis, aut leuitatis: at grauitas et leuitas, aut reſpectus ſunt, aut facultates, aut omnino differentiae corporis. Vniuerſum non eſt corpus: ergo neceſſe eſt, ipſum neque graue eſſe, neque leue, neque ex ſe principium motus habere. Atqui ne ab alio quidem mouebitur: nihil eſt enim aliud. Itaque neceſſitas eo adigit eos, vt dicant, neque manere Vniuerſum, neque moueri. Denique cum ipſorum de ſententia Vniuerſum non ſit corpus, coelum autem, terra, animalia, plantae, lapides ſint corpora eius: quod non eſt corpus, partes erunt corpora, et non Entis partes Entia: et quod graue non eſt, terminis

41. τὸ μόνον Ald. et Baſ.
42. μόνον Ald. et Baſ.
43. Pro μὴ dant μὲν Ald. et Baſ.

44. βα-

βαρὺ χρήσεται βαρέσι μορίοις [44], καὶ κούφοις τὸ μὴ κοῦφον· ὧν οὐδ' ὀνείρατα λαβεῖν μᾶλλόν ἐστι παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας. καὶ μὴν οὕτως οὐδὲν ἐναργές ἐστι, καὶ τῶν κοινῶν ἐχόμενον ἐννοιῶν, ὡς τὸ, εἴ τι μὴ ἔμψυχόν ἐστιν, ἐκεῖνο ἄψυχον εἶναι· καὶ πάλιν εἴ τι μὴ ἄψυχον, ἐκεῖνο ἔμψυχον εἶναι· καὶ ταύτην οὖν ἀνατρέπουσι τὴν ἐνάργειαν, οὕτω τὸ πᾶν ὁμολογοῦντες μήτ' ἔμψυχον εἶναι, μήτ' ἄψυχον. ἄνευ δὲ τούτων, ἀτελὲς μὲν οὐδεὶς νοεῖ τὸ πᾶν, οὗ δὴ μηθὲν μέρος ἄπεστιν· οὗτοι δὲ τέλειον οὔ φασιν εἶναι τὸ πᾶν. ὡρισμένον γάρ τι τὸ τέλειον. τὸ δὲ πᾶν ὑπ' ἀπειρίας ἀόριστον. οὐκοῦν ἐστί τι κατ' αὐτοὺς, ὃ μήτ' ἀτελὲς, μήτε τέλειόν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν οὔτε μέρος ἐστὶ τὸ πᾶν· (οὐθὲν γὰρ αὐτοῦ μεῖζον) οὔτε ὅλον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι· τεταγμένου γὰρ τὸ ὅλον κατηγορεῖσθαι. τὸ δὲ πᾶν δι' ἀπειρίαν, καὶ ἀόριστον εἶναι καὶ ἄτακτον. αἴτιον τοίνυν οὔτε τοῦ παντὸς ἕτερόν ἐστι, τῷ μηθὲν εἶναι παρὰ τὸ πᾶν ἕτερον· οὔτ' ἄλλου τὸ πᾶν, ἀλλ' οὐδὲ αὑτοῦ· ποιεῖν γὰρ οὐ πέφυκε. τῷ δὲ ποιεῖν τὸ αἴτιον νοεῖται. φέρε τοίνυν,

minis vtetur grauibus, leuibus, quod non leue, cum ne ſomnia quidem fingi poſſint magis communibus aduerſantia notitiis. Porro nihil tam euidens, tamque cum communibus coniunctum eſt notitiis, quam quod animatum non eſt, inanimum, et quod inanimum non eſt, animatum eſſe. Tamen hanc quoque euertunt ipſi euidentiam, Vniuerſum fatentes neque animatum eſſe, neque inanimum. Praeter haec, imperfectum nemo cenſet vniverſum eſſe, cui nulla pars deſit. Illi Vniuerſum negant eſſe perfectum: quod enim perfectum ſit, id definitum eſſe: Vniverſum ob infinitatem non definiri. Eſt ergo, ipſis auctoribus, aliquid neque perfectum, neque imperfectum. Quin etiam neque pars erit Vniuerſum, cum nihil ſit eo maius: neque totum. Hoc enim praedicari aiunt de ordinato: Vniuerſum ob infinitatem neque definiri, et inordinatum eſſe. Proinde neque Vniverſi cauſa aliqua eſt, cum nihil extra Vniuerſum ſit: et neque aliorum, neque ſui ipſius cauſa nominari Vniuerſum poteſt: quippe vt agat, natura eius non fert: agendo autem cauſa intelligitur.

44. βαρέσιν ὁρίοις Ald. et Baſ.

πάντας ἀνθρώπους ἐρωτᾶσθαι, τί νοοῦσι τὸ μηθὲν, καὶ τίνα τοῦ μηθενὸς ἐπίνοιαν λαμβάνουσιν; ἆρ' οὐκ ἂν εἴποιεν, ὡς τὸ μήτ' αἴτιον ὑπάρχον, μήτ' αἴτιον ἔχον· μήτε ὅλον, μήτε μέρος· μήτε τέλειον, μήτ' ἀτελές· μήτ' ἔμψυχον, μήτ' ἄψυχον· μήτε κινούμενον, μήτε μένον που, μήτε ὑπάρχον· μήτε σῶμα, μήτ' ἀσώματον· τοῦτο καὶ οὐκ ἄλλο τι τὸ οὐθέν ἐστιν; ὅταν οὖν ὅσα πάντες οἱ λοιποὶ τοῦ μηθενὸς, οὗτοι μόνοι τοῦ παντὸς κατηγορῶσι, ταυτὸν (ὡς ἔοικε) φαίνονται τῷ μηδενὶ τὸ πᾶν ποιοῦντες. οὐθὲν οὖν ἔτι δεῖ λέγειν τὸν χρόνον, τὸ κατηγόρημα, τὸ ἀξίωμα, τὸ συνημμένον, τὸ συμπεπλεγμένον· οἷς χρῶνται μὲν μάλιστα τῶν φιλοσόφων, ὄντα δ' οὐ λέγουσιν εἶναι. καίτοι τόγ' ἀληθὲς ὂν μὴ εἶναι, μήτε ὑπάρχειν, ἀλλὰ καταλαμβάνεσθαι, καὶ καταληπτὸν εἶναι καὶ πιστὸν, ᾧ τῆς οὐσίας τοῦ ὄντος μὴ μέτεστι. πῶς οὐκ ὑπερβέβληκεν; πᾶσαν ἀτυχίαν ὑπερβέβληκεν; ἀλλ' ἵνα μὴ δοκῇ ταῦτα λογικωτέραν [45] ἔχειν τὴν ἀπορίαν, ἁψώμεθα τῶν φυσικωτέρων. ἐπεὶ τοίνυν Ζεὺς ἀρχὴ, Ζεὺς μέσσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυ-

ligitur. Age nunc, si interrogent cuncti homines, quidnam sit Nihilum, et quomodo eius notionem percipiant: nonne respondebunt, hoc Nihil esse, quod neque causa est, neque causam habet, neque totum est, neque pars, neque perfectum, neque imperfectum, neque animatum, neque non animatum, neque corporeum, neque incorporeum? Hoc, et non aliud quippiam, definient esse Nihil. Quando itaque ea, quae reliqui omnes Nihilo, soli Stoici Vniuerso tribuunt: nimirum apparet, eos idem facere Vniuersum cum Nihilo. Nihil ergo iam oportet appellare tempus, praedicatum, effatum, connexum, complexum: quibus ii maxime omnium philosophorum vtuntur: Entia autem esse negant. At enim id, quod verum sit, non esse, aut exstare, sed percipi, et esse comprehensibile, ac fide dignum, quod substantiam Entis non participat, quomodo non est quouis absurdo absurdius? Sed ne haec videantur ad disquisitionem potius logicam pertinere, veniamus ad ea, quae magis sunt philosophiae naturalis. Quoniam ergo

Principium Iupiter, mediumque est, cunctaque ab ipso,

sicut

45. λογιωτέραν Ald. et Bas.

46. ἃ

κῆαι, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, μάλιστα μὲν ἔδει τὰς περὶ θεῶν ἐννοίας, εἰ [46] ταραχῶδες, εἰ πλανητὸν ἐγγέγονεν αὐταῖς, ἰωμένους, ἀπευθύνειν καὶ κατορθοῦν ἐπὶ τὸ βέλτιστον· εἰ δὲ μὴ, θέντας τε ἐᾶν, ὡς ἔχουσιν ὑπὸ τοῦ νόμου ἕκαστοι, καὶ τῆς συνηθείας πρὸς τὸ θεῖον. οὐ γάρ τοι [47] νῦν καὶ χθὲς, ἀλλ' ἀεί ποτε ζῇ πάντα, καὶ οὐδεὶς οἶδεν, ἐξ ὅτου φανῇ. οἱ δὲ ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενοι τὰ καθεστῶτα κινεῖν καὶ πάτρια τῆς περὶ θεῶν δόξης, οὐδεμίαν (ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν) ἔννοιαν ὑγιῆ καὶ ἀκέραιον ἀπολελοίπασι. τίς γάρ ἐστιν ἄλλος ἀνθρώπων, ἢ γέγονεν, ὃς οὐκ ἄφθαρτον νοεῖ καὶ ἀΐδιον τὸ θεῖον; ἢ τί [48] ἐν ταῖς κοιναῖς προλήψεσι περὶ θεῶν ὁμολογουμένως ἀναπεφώνηται μᾶλλον, ἢ τὰ τοιαῦτα·

Τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα.
Ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων.

ſicut ipſi tradunt: maxime oportebat eos notionibus de diis, ſi quid turbulentum, aut vagum, in iis ineſſet, remedium adhibere, et in melius dirigere atque emendare: aut, ſi hoc nequirent, in medio relinquere, ita vt quiſque legibus adſtrictus de iis ſentiebat, aut conſuetudinem ſequebatur, ſentire concedentes.

Non nunc enim, neque heri ſunt iſta prodita:
Semper valuere, nec, quando inierint, liquet.

Illi vero, tanquam ipſis a Laribus orſi, mouere quietas res, et a maioribus traditas opiniones conuellere, nullam ferme notionem integram et incorruptam reliquerunt. Quis enim, iis demtis, homo eſt natus, aut viuit, qui non interitus expertem ac ſempiternum exiſtimet deum? quid in communibus notionibus de diis vna voce magis decantatur, quam iſthaec:

Illic felices capiunt ſua gaudia diui
Aeternum. —— item:
Terreſtresque homines, et diui morte carentes. et:

Illi

46. ἐννοίας τί εἰ Turn. et Vulc.

47. οὐ γάρ τοι] Corrige ex ipſo auctore. Sunt enim Sophoclis Antigona, et Ariſtoteles quoque iis vtitur. *Xylander.*

48. Hae duae voculae, ἢ τί, abſunt ab Ald. ſed Baſ. pro iis dat vnam, ἃ.

49. In

καὶ τό· Κεῖνοι γάρ τ' ἄνοσοι καὶ ἀγήραοι, πόνων δὲ ἄπειροι, βαρυβόαν πορθμὸν πεφευγότες Ἀχέροντος. καὶ ἴσως ἐντύχοι τις ἂν ἔθνεσι βαρβάροις καὶ ἀγρίοις θεὸν μὴ νοοῦσι. θεὸν δὲ νοῶν, μὴ νοῶν δ' ἄφθαρτον, μηδ' ἀΐδιον, ἄνθρωπος οὐδὲ εἷς γέγονεν. οἱ γοῦν ἄθεοι προσαγορευθέντες οὗτοι, Θεόδωροι, καὶ Διαγόραι, καὶ Ἵππωνες, οὐκ ἐτόλμησαν εἰπεῖν, τὸ θεῖον ὅτι φθαρτόν ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐπίστευσαν, ὡς ἔστι τι ἄφθαρτον· τοῦ μὲν ἀφθάρτου τὴν ὕπαρξιν μὴ ἀπολείποντες, τοῦ θεοῦ δὲ τὴν πρόληψιν φυλάττοντες. ἀλλὰ Χρύσιππος καὶ Κλεάνθης, ἐμπεπληκότες (ὡς ἔπος εἰπεῖν) τῷ λόγῳ θεῶν τὸν οὐρανὸν, τὴν γῆν, τὸν ἀέρα, τὴν θάλατταν, οὐδένα τῶν τοσούτων ἄφθαρτον, οὐδ' ἀΐδιον, ἀπολελοίπασι, πλὴν μόνου τοῦ Διός, εἰς ὃν πάντας καταναλίσκουσι τοὺς ἄλλους. ὥστε καὶ τούτῳ τὸ φθείρειν προσεῖναι τοῦ φθείρεσθαι μὴ ἐπιεικέστερον. ἀσθενείᾳ γάρ τινι καὶ τὸ μεταβάλλον εἰς ἕτερον φθείρεται, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις εἰς ἑαυτὸ φθειρομένοις τρεφόμενον σώζεται. ταῦτα δὲ, οὐχ ὡς ἄλλα πολλὰ τῶν ἀτόπων, συλλογιζόμενα ἔχει τὰς ὑποθέσεις

Illi morborum vacui, tristisque senectae
Rudes laborum, freta Acherontis sonora euitauerunt.

Ac fieri sane potest, vt incidat aliquis in homines barbaros et feros, qui deum esse nullum putent: deum esse qui existimet, sed eundem non securum interitus, non aeternum, inuentus est ne vnus quidem homo. Certe qui athei appellantur, quod negarent, esse deos, Theodorus, Diagoras, Hippo: non ausi sunt dicere, deum esse interitui obnoxium, sed non crediderunt, aliquid esse ab interitu immune: ac talem naturam aliquam esse posse negantes, notitiam de deo reliquerunt in medio. Chrysippus vero et Cleanthes, cum impleuissent (vt sic dicam) suis dictis coelum, terras, aërem, mare diis: nullum horum ab interitu liberum, aut sempiternum, statuerunt: solo Ioue excepto, in quem reliquos omnes consumi putant: vt iam is perdat, quod nihilo est, quam perire, melius. Est enim imbecillitas, vt pereundo in alium transire, ita interitu aliorum in se transeuntium nutriri atque seruari. Haec vero non, vt alia ipsorum absurda, ex sententiis et decretis eorum sequuntur, aut ratiocinando colliguntur:

αὐτῶν, καὶ τοῖς δόγμασιν ἕπεται, ἀλλ᾽ αὐτοὶ μέγα βοῶντες ἐν τοῖς περὶ θεῶν, καὶ προνοίας, εἱμαρμένης τε καὶ φύσεως γράμμασι, διαῤῥήδην λέγουσι, τοὺς θεοὺς ἅπαντας εἶναι γεγονότας καὶ φθαρησομένους ὑπὸ πυρὸς, τηκτοὺς, κατ᾽ αὐτοὺς, ὥσπερ κηρίνους, ἢ καττιτερίνους, ὄντας. ἔστιν οὖν παρὰ τὴν ἔννοιαν, ὡς τὸ ἄνθρωπον ἀθάνατον εἶναι, καὶ τὸ θεὸν θνητὸν εἶναι· μᾶλλον δ᾽ οὐχ ὁρῶ, τίς ἔσται θεοῦ πρὸς ἄνθρωπον διαφορὰ, εἰ καὶ ὁ θεὸς ζῶον λογικὸν καὶ φθαρτόν ἐστιν. ἂν γὰρ αὐτὸ σοφὸν τοῦτο καὶ καλὸν ἀντιθῶσι, θνητὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, οὐ θνητὸν δὲ τὸν θεὸν, ἀλλ᾽ ἄφθαρτον, ὅρα τὸ συμβαῖνον αὐτοῖς. ἢ γὰρ ἀθάνατον φήσουσιν ἅμα τὸν θεὸν, καὶ φθαρτὸν, ἢ μήτε θνητὸν εἶναι, μήτ᾽ ἀθάνατον. ὧν οὐκ ἔστιν οὐδὲ πλάττοντας ἐξεπίτηδες ἕτερα παρὰ τὴν κοινὴν ἔννοιαν, ὑπερβάλλειν τὴν ἀτοπίαν. λέγω δὲ τοὺς ἄλλους· ἐπεὶ τούτοις γε τῶν ἀτοπωτάτων οὐδὲν ἄῤῥητον, οὐδ᾽ ἀνεπιχείρητόν ἐστι παρειμένον. ἔτι τοίνυν ἐπαγωνιζόμενος ὁ Κλεάνθης τῇ ἐκπυρώσει, λέγει, τὴν σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα τὸν ἥλιον ἐξομοιῶσαι πάντα ἑαυτῷ,

liguntur: ſed ipſi magna cum vociferatione in libris de diis, prouidentia, fato, ac natura, expreſſe omnes deos natos eſſe et interitutos vi ignis autumant: conflatiles opinione ipſorum, ac ſi cerei eſſent, vel ſtannei. Enimuero tam eſt contra communes notiones, deum eſſe mortalem, quam hominem immortalem: immo non video, quod ſit futurum dei et hominis diſcrimen, ſi deus quoque animal ratione praeditum et interitui obnoxium eſt. Si enim argutum illud ſcitumque obiiciant, mortalem eſſe hominem, deum non mortalem, ſed interitui deſtinatum: vide, quid impetrent. Aut immortalem ſimul et interitui obnoxium dicent deum, aut neque mortalem, neque immortalem, quibus abſurdiora et magis a communibus notionibus aliena fingere nemo alius etiam dedita in hoc opera poſſet. Alius inquam: nam illi indictum intentatumque eorum, quae abſurdiſſima ſunt, nihil reliquerunt. Ad haec Cleanthes pro conflagratione mundi propugnans tradit, quod Sol Lunam et reliquas ſtellas omnes ipſi ſimiles ſit redacturus, et in ſe tranſmutaturus. Equidem ſi ſtellae,

καὶ μεταβαλεῖν εἰς ἑαυτὸν, ἀλλ' ὅτι [49] οἱ ἀςέρες θεοὶ ὄντες πρὸς τὴν ἑαυτῶν φθορὰν συνεργοῦσι τῷ ἡλίῳ, συνεργοῦντός ἐςι πρὸς τὴν ἐκπύρωσιν, πολὺς ἂν εἴη γέλως, ἡμᾶς περὶ σωτηρίας αὐτοῖς προσεύχεσθαι, καὶ σωτῆρας ἀνθρώπων νομίζειν. οἷς κατὰ φύσιν ἐςὶ τὸ σπεύδειν ἐπὶ τὴν αὐτῶν φθορὰν καὶ ἀναίρεσιν. καὶ μὴν αὐτοί τε πρὸς τὸν Ἐπίκουρον οὐδὲν ἀπολείπουσι τῶν πραγμάτων, ἰοὺ, ἰοὺ, φεῦ, φεῦ, βοῶντες, ὡς συγχέοντα τὴν αὐτῶν [50] πρόληψιν, ἀναιρουμένης τῆς προνοίας. οὐ γὰρ ἀθάνατον καὶ μακάριον μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλάνθρωπον καὶ κηδεμονικὸν καὶ ὠφέλιμον, προλαμβάνεσθαι καὶ νοεῖσθαι τὸν θεόν· ὅπερ ἀληθές ἐςιν. εἰ δ' ἀναιροῦσι τὴν περὶ θεοῦ πρόληψιν οἱ μὴ ἀπολείποντες πρόνοιαν, τί ποιοῦσιν οἱ προνοεῖν μὲν τοὺς θεοὺς ἡμῶν λέγοντες, μὴ ὠφελεῖν δὲ ἡμᾶς, μηδ' ἀγαθῶν εἶναι δωτῆρας, ἀλλ' ἀδιαφόρων ἀρετὴν μὲν μὴ διδόντας, πλοῦτον δὲ καὶ ὑγείαν

ſtellae, cum dii ſint, opis aliquid ad conflagrationem conferunt Soli, itaque ſuum ipſarum ad interitum: perridiculum fuerit, nos eis pro ſalute noſtra vota facere, et ſeruatores hominum putare, quibus a natura hoc inſit, vt ſuum interitum ipſae accelerent. At enim impenſiſſime aduerſus Epicurum ipſi contendunt, Io, Io, Proh, Proh, vociferantes: quod is praeſumtionem de deo labefactet prouidentia tollenda: non enim immortalem modo, et beatum, ſed et hominum ſtudioſum, curamque eorum gerentem et commodantem praeſumi intelligique deum. Quod quidem eſt verum. Verum ſi praeſumtionem de diis tollunt, qui prouidentiam non relinquunt: quid agunt, qui deos quidem prouidere pro nobis dicunt, negant autem, commodare nobis: neque largitores bonorum eos, ſed indifferentium faciunt? ſcilicet virtutem non dantes, ſed opes, ſanitatem, prolem,

49. In Graeco hic multi ſunt aſteriſci, vtinam vero omnia tam eſſent, atque eſt meo iudicio hic locus integer, modo pro ὅτι εἴ τι legas, vt et alibi eſt deprehenſum. *Xylander.*

50. Pro αὐτῶν habent τῶν Ald. et Baſ. θεῶν Turn. et Vulc. τὴν περὶ τῶν θεῶν legendum putat Xylander.

καὶ τέκνων γενέσεις καὶ τὰ τοιαῦτα διδόντας, ὧν ἐδὲν ὠφέλιμον, ἐδὲ λυσιτελὲς, ἐδὲ αἱρετὸν, ἐδὲ συμφέρον ἐςίν; ἢ ἐκεῖνοι μὲν ἐκ ἀναιρᾶσι τὰς περὶ Θεῶν ἐννοίας, ἄτοι δὲ καὶ περιυβρίζεσι καὶ χλευάζεσιν, ἐπικάρπιόν τινα Θεὸν εἶναι λέγοντες, καὶ γενέθλιον, καὶ παιᾶνα, καὶ μαντικόν; ἐκ ὄντος ἀγαθᾶ τῆς ὑγείας, καὶ τῆς γενέσεως, ἐδὲ τῆς πολυκαρπίας, ἀλλ' ἀδιαφόρων καὶ ἀνωφελῶν τοῖς λαμβάνεσι. τὸ τρίτον τοίνυν τῆς περὶ Θεῶν ἐννοίας ἐςὶ, μηδενὶ τοσᾶτον τὰς Θεὰς τῶν ἀνθρώπων διαφέρειν, ὅσον εὐδαιμονίᾳ καὶ ἀρετῇ διαφέρεσιν. ἀλλὰ κατὰ Χρύσιππον ἐδὲ τᾶτο περίεςιν αὐτοῖς· ἀρετῇ τε γὰρ ἐχ ὑπερέχειν τὸν Δία τᾶ Δίωνος, ὠφελεῖσθαί τε ὁμοίως ὑπ' ἀλλήλων τὸν Δία καὶ τὸν Δίωνα, σοφὰς ὄντας, ὅταν ἕτερος θατέρε τυγχάνῃ κινεμένε. τᾶτο γάρ ἐςιν, ὃ καὶ παρὰ Θεῶν ἀγαθὸν ἀνθρώποις ὑπάρχει, καὶ Θεοῖς παρ' ἀνθρώπων, σοφῶν γενομένων, ἄλλο δὲ ἄ. ἀρετῇ δὲ μὴ ἀπολειπόμενον ἄνθρωπον, ἐδὲν ἀποδεῖν εὐδαιμονίας λέγεσιν, ἀλλ' ἐπίσης εἶναι μακάριον τῷ Διὶ τῷ σωτῆρι τὸν ἀτυχῆ, διὰ νόσες καὶ πυρώσεις σώματος ἐξάγοντα τᾶ ζῆν ἑαυτὸν, εἴπερ εἴη σοφός. ἔςι δὲ ἄτος

lem, aliaque id genus: quorum nihil vtile, commodum, optabile, aut conducibile ſit. An potius non illi notionem de diis anticipatam tollunt: ſed hi deos contumelioſe ſubſannant, frugum, matrimonii, medicinae, diuinationis aliquos procuratores deos dum fingunt, cum ſanitas, proles, vbertas, bona non ſint, ſed indifferentia, et inutilia adipiſcentibus. Tertio loco id de diis dictant notiones communes, Nulla eos alia re magis ab hominibus differre, quam beatitate et virtute. At ſi Chryſippum ſequimur, ne hoc quidem iis reſtabit. Ait enim, virtute Iouem Dioni non praeſtare, et aequaliter commodatum Ioui ac Dioni fuiſſe alteri ab altero, cum ſapientes eſſent, et alter in alterius motum incidiſſet: hoc enim eſſe bonum illud, quod et a diis ad homines et ab hominibus ſapientibus ad deos peruenit, nullum aliud. Porro virtute diis non inferiorem hominem, felicitate quoque non cedere iis: neque minus beatum eſſe Ioue Seruatore eum, qui ob morbos et cruciatus corporis infortunatus, alioqui ſapiens, ſe ipſum interficiat. Atqui is nuſquam gentium

eſt,

οὐδαμοῦ γῆς, οὐδὲ γέγονεν· ἄπλετοι δὲ μυριάδες ἀνθρώπων κακοδαιμονοῦντες ἐπ' ἄκρον, ἐν τῇ τοῦ Διὸς πολιτείᾳ καὶ ἀρχῇ τὴν ἀρίστην ἐχούσῃ διοίκησιν. καίτοι τί μᾶλλον ἂν γένοιτο παρὰ τὴν ἔννοιαν, τοῦ Διὸς ὡς ἔνι ἄριστα διοικοῦντος ἡμᾶς, ὡς ἔνι χείριστα πράσσειν; εἰ γοῦν (ὃ μηδὲ θέμις ἐστὶν εἰπεῖν) ἐθελήσειε μηδὲ σωτὴρ, μηδὲ λύσιος [51] εἶναι, μηδ' ἀλεξίκακος, μηδὲ τἀναντία τῶν καλῶν τούτων προσηγοριῶν, οὐθέν ἐστι προσθεῖναι τοῖς οὖσι καλὸν [52], οὔτ' εἰς πλῆθος, οὔτ' εἰς μέγεθος, ὡς οὗτοι λέγουσι, πάντων ἀνθρώπων ἐπ' ἄκρον ἀθλίως μοχθηρῶς βιούντων, καὶ μηδὲ τῆς κακίας ἐπίδοσιν, μηδὲ ὑπερβολὴν τῆς κακοδαιμονίας δεχομένης. οὐ μὴν ἐνταῦθα τὸ δεινότατόν ἐστιν, ἀλλὰ Μενάνδρῳ μὲν, εἰπόντι θεατρικῶς· Ἀρχὴ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν Τὰ λίαν ἀγαθά· δυσκολαίνουσι·

est, neque erit: innumera autem hominum millia extremam infelicitatem tolerantium in Iouis sunt imperio et ciuitate, quam optime administrari par est. Quid autem magis potest communi sensui contrarium cogitari, quam, Ioue optime gubernante, quantum res ipsae ferunt, nos, quantum omnino fieri potest, esse miserrimos. Sin, quod nefas dictu est, Iupiter nolit seruator esse et auerruncator, atque in malis opitulator, nihilque eorum facere, quae pulchrae ipsius appellationes pollicentur: nihil potest iis, quae sunt, adiici malis, neque ad numerum, neque ad molem, quando ipsi dicunt, omnes homines in summa viuere miseria, neque vitio incrementum, neque infelicitate augmentum admittente. Neque tamen hoc est grauissimum. Sed cum Menander pro theatro dixerit:

Summum hoc malorum humanorum est primordium:

nimis bona illi aegre ferunt: quod hoc sit contra communem

51. λύκιος] Hoc epitheton Iouis vt concedam esse, (quod aegre faciam) tamen huc nihil quadrat; [λύκιος nempe dant pro λύσιος Ald. et Bas.] itaque arbitror, λύσιον fuisse scriptum, *auerruncum*, aut potius *liberatorem*, et qui malis irretitos soluat. Pollux lib. 5. cap. 26. daemonas, qui diras auerterent, et irritas facerent imprecationes, λυσίους inter alios refert, vt tale Ioui epitheton etiam alicubi tribui potuisse, non absurdum videatur. *Xylander*.

52. τοῖς οὖσι καλὸν] κακὸν lego. Sed et reliqua male habent. *Xylander*.

τȣ̃το γὰρ εἶναι παρὰ τὴν ἔννοιαν· αὐτοὶ δὲ τῶν κακῶν ἀρχὴν ἀγαθὸν ὄντα τὸν θεὸν ποιȣ̃σιν. ȣ̓ γὰρ ἥ γε ὕλη τὸ κακὸν ἐξ ἑαυτῆς παρέσχηκεν. ἄποιος γάρ ἐςι, καὶ πάσας, ὅσας δέχεται, διαφορὰς ὑπὸ τȣ̃ κινȣ̃ντος αὐτὴν καὶ σχηματίζοντος ἔσχηκεν. εἰ δ' αὐτὴν ὁ λόγος ἐνυπάρχων καὶ σχηματίζει, μήτε κινεῖν ἑαυτὴν, μήτε σχηματίζειν πεφυκυῖαν· ὥστ' ἀνάγκη τὸ κακὸν, εἰ μὲν δι' ȣ̓δὲν, ἐκ τȣ̃ μὴ ὄντος· εἰ δὲ διὰ τὴν κινȣ̃σαν ἀρχὴν, ἐκ τȣ̃ θεȣ̃ γεγονὸς ὑπάρχειν. καὶ γὰρ εἰ μὲν οἴονται, τὸν Δία μὴ κρατεῖν τῶν ἑαυτȣ̃ μερῶν, μηδὲ χρῆσθαι κατὰ τὸν αὐτȣ̃ λόγον ἑκάςῳ, παρὰ τὴν ἐπίνοιαν λέγȣσι, καὶ πλάττȣσι, ζῶον, ȣ̓ πολλὰ τῶν μορίων ἐκφεύγει τὴν βȣ́λησιν, ἰδίαις ἐνεργείαις χρώμενα καὶ πράξεσιν, αἷς τὸ ὅλον ὁρμὴν ȣ̓ δίδωσιν, ȣ̓δὲ κατάρχει κινήσεως. ȣ̓δὲν γὰρ ȣ̔́τω κακῶς συντέτακται τῶν ψυχὴν ἐχόντων, ὥστ', ἀβȣλȣ̃ντος αὐτȣ̃, προϊέναι πόδας, ἢ φθέγγεσθαι γλῶτταν, ἢ κέρας κυρίττειν, ἢ δάκνειν ὀδόντας. ὧν ἀνάγκη τὰ πλεῖςα πάσχειν τὸν θεὸν, εἰ παρὰ τὴν βȣ́λησιν αὐτȣ̃ μέρη ὄντες οἱ φαῦλοι, ψεύδονται καὶ ῥᾳδιȣργȣ̃σι, καὶ τοιχωρυχȣ̃σι καὶ ἀποκτιννύȣσιν ἀλλήλȣς. εἰ δὲ (ὥς φησι

nem sententiam. Ipsi deum, qui bonus est, malorum causam statuunt. Non enim (aiunt) malum ex se potuit edere materia omnis expers qualitatis, et quidquid habet differentiarum, a mouente eam et informante in se recipiens: vt necesse sit, malum, siquidem nullam habeat causam, a non Ente proficisci: sin a mouente est principio ortum, a deo productum esse. Verum Stoici, si arbitrantur, Iouem non imperare suis partibus, neque secundum rationem vti quauis earum, contra notitias communes loquuntur, et fingunt animal, cuius multa membra voluntatis imperium subterfugiant, peculiaribus vtentia efficacitatibus et actionibus, ad quas a toto non incitentur, neque motus principium ab eo habeant. Equidem nullum animal ita male est compactum, vt, ipso nolente, gradiantur pedes, loquatur lingua, feriant cornua: quorum pati pleraque necesse est Deum, si partes ipsius, cum sint vitiosi homines, iniussu eius mentiuntur, imposturas exercent, furantur, caedes perpetrant. Sin, quod Chrysippo

Χρύσιππος) οὐδὲ τοὐλάχιστόν ἐστι τῶν μερῶν ἔχειν ἄλλως, ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν τοῦ Διὸς βούλησιν, ἀλλὰ πᾶν μὲν ἔμψυχον οὕτως ἴσχεσθαι καὶ οὕτω κινεῖσθαι πέφυκεν, ὡς ἐκεῖνος ἄγει, κἀκεῖνος ἐπιστρέφει καὶ ἴσχει καὶ διατίθησιν, ὁ δ' αὖτ' ἐκείνου φθόγγος ἐξωλέστερος. μυρία γὰρ ἦν ἐπιεικέστερον ἀσθένεια καὶ ἀδυναμία τοῦ Διὸς ἐκβιαζόμενα τὰ μέρη, πολλὰ δρᾷν ἄτοπα παρὰ τὴν ἐκείνου φύσιν καὶ βούλησιν· ἢ μήτ' ἀκρασίαν εἶναι, μήτε κακουργίαν, ἧς οὐκ ἔστιν ὁ Ζεὺς αἴτιος. ἀλλὰ μὴν τὸ νεῖκος [53] μὲν εἶναι πόλιν, καὶ πολίτας τοὺς ἀστέρας. εἰ δὲ τοῦτο καὶ φυλέτας, καὶ ἄρχοντας, δῆλον, ὅτι καὶ βουλευτὴν τὸν ἥλιον, καὶ τὸν ἕσπερον πρύτανιν, ἢ ἀστυνόμον, οὐκ οἶδα, μή τις ἐλέγχων τὰ τοιαῦτα τῶν λεγόντων καὶ ἀποφαινομένων, ἀποδείκνυσιν ἀτοπώτερα, ἀλλὰ τῶν φυσικωτέρων λεγομένων. ἆρ' οὖν παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι, σπέρμα πλέον εἶναι καὶ μεῖζον, ἢ τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτοῦ;

ſippo placet, ne minima quidem particula ſecus habet, quam juxta Iouis voluntatem: ſed animatum quoduis ea natura eſt, vt ſic habeat et moueatur, vt Iupiter mouet, impellitque:

Haec iam priore vox eſt flagitioſior.

Tolerabilius enim erat, infinitas partes dicere Ioui ob eius imbecillitatem vi facta agere multa improbe contra ipſius naturam et voluntatem: quam nullam eſſe libidinem, nullum ſcelus, quod non Ioui auctori imputandum eſſet. Iam mundum ciuitatem, ciues ſtellas, atque, ſi vis, etiam tribules et magiſtratus, nimirum etiam Solem conſulem, Luciferum praetorem, aut praefectum, eſſe ciuitatis, haud ſcio, an aliquis, ab iis inepte dici demonſtrans, poſſit alia etiam abſurdiora proferre de natura ab iis dicta. Nonne contra communem notitiam eſt, ſemen maius et grandius eſſe eo, quod ex ipſo naſcitur? Naturam

53. ἀλλὰ μὴν τὸ νεῖκος] νεῖκος illud in Stoica philoſophia vix credo locum habere, et omnino de coelo loquitur. Forte τὸν μὲν κόσμον. Non valde abludunt elementa. Et qui ſequitur aſteriſcus, non videtur iure poſitus. Eſt enim τοῦ σπέρματος etymologia. *Xylander.*

τὴν γοῦν φύσιν ὁρῶμεν πᾶσι ζώοις καὶ φυτοῖς καὶ ἀγρίοις ἀρχὰς τὰ μικρὰ καὶ γλίσχρα, καὶ μόλις ὁρατὰ τῆς τῶν μεγίστων γενέσεως λαμβάνουσαν. οὐ γὰρ ἐκ πυροῦ στάχυν, οὐδ' ἄμπελον ἐκ γιγάρτου μόνον, ἀλλ' ἐκ πυρῆνος, ἢ βαλάνου τινὸς ὄρνεον διαφυγούσης, ὥσπερ ἐκ μικροῦ τινος σπινθῆρος ἐξάψασα, καὶ ῥιπίσασα τὴν γένεσιν, ἔρνος ἢ βάτου, ἢ δρυὸς, ἢ φοίνικος, ἢ πεύκης, περιμήκιστον ἀναδίδωσιν· ᾗ καί φασιν

τὸ μὲν σπέρμα τὴν ἐπὶ μικρὸν ὄγκον ἐκ πολλοῦ σπείρασιν ὠνομάσθαι, τὴν δὲ φύσιν, ἐμφύσησιν [54] οὖσαν, καὶ διάχυσιν τῶν ὑπ' αὐτῆς ἀνοιγομένων καὶ λυομένων λόγων καὶ ἀριθμῶν. ἀλλὰ τοῦ τε κόσμου πάλιν τὸ πῦρ, ὃ σπέρμα λέγουσιν εἶναι, καὶ μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν, εἰ σπέρμα μετέβαλε τὸν κόσμον ἐκ βραχυτέρου σώματος καὶ ὄγκου φύσιν ἔχοντα πολλὴν, καὶ τοῦ κενοῦ προσεπιλαμβάνοντα χώραν, ἄπλετόν ἐστι νεμομένην τῇ αὐξήσει, γεννωμένου δ' αὖθις ὑποχωρεῖν τὸ μέγεθος καὶ συνολισθαίνειν, δυομένης καὶ συναγομένης περὶ τὴν γένεσιν εἰς

quidem videmus omnibus animalibus, plantis, ac ſylueſtribus ſtirpibus, exigua, parca, et vix conſpectui obuia, ortus magnorum initia tribuiſſe. An non enim e grano tritici ſpicam, ex acino ſolo vitem, e nucleo, aut glande, quae auim ſubterfugerit, tanquam e ſcintilla exigua incendens procreationem, germen rubi, quercus, palmae, aut piceae, proceriſſimum edere ſolet? Vnde etiam dicunt ſemen, e magna mole paulatim in paruam diſperſum quia ſit, nominari: naturam, quod quaſi inflatio ſit quaedam diffuſioque ab ea apertarum et diſſolutarum rationum ac numerorum. Sed Stoici rurſus ignem aiunt ſemen mundi eſſe, et poſt conflagrationem, vbi ſemen mutauerit mundum, e minore corpore et mole naturam habentem copioſam, et inanis ſpatium apprehendentem incremento ſuo immenſum; rurſumque, mundo nato, magnitudinem recedere, et collabi, ſubſidente in ortu inque

54. Pro ἐμφύσησιν Ald. et Baſ. dant ἐν φύσεσιν, vnde Xylander annotat: Pro ἐν φύσεσιν lego ἐκφύσησιν. Reliqua lacera ſunt; ſententiae non admodum periclitantur.

55. Quid

ἑαυτὴν τῆς ὕλης. ἀκȣ͂σαι τοίνυν ἐςὶν αὐτῶν, καὶ γράμμασιν ἐντυχεῖν πολλοῖς πρὸς τȣ̀ς Ἀκαδημαϊκȣ̀ς διαφερομένων, καὶ βοώντων, ὡς πάντα πράγματα συγχέȣσι ταῖς ἀπαραλλαξίαις, ἐπὶ δυοῖν ȣ̓σιῶν ἕνα ποιὸν [55] εἶναι βιαζόμενοι. καίτοι τȣ͂το μὲν ȣ̓κ ἔςιν ὅστις ἀνθρώπων ȣ̓ διανοεῖται, καὶ τȣ̓ναντίον οἴεται θαυμαςὸν εἶναι καὶ παράδοξον, εἰ μήτε φάττα φάττῃ, μήτε μελίττῃ μέλιττα, μήτε πυρῷ πυρὸς, ἢ σύκῳ τὸ τȣ͂ λόγȣ σῦκον ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ γέγονεν ἀπαράλλακτον. ἐκεῖνα δ᾽ ὄντως παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐςιν, ἃ λέγȣσιν ȣ̓͂τοι καὶ πλάττȣσιν, ἐπὶ μιᾶς ȣ̓σίας δύο ἰδίως γενέσθαι ποιȣ̀ς, καὶ τὴν αὐτὴν ȣ̓σίαν ἕνα ποιὸν ἰδίως ἔχȣσαν, ἐπιόντος ἑτέρȣ δέχεσθαι καὶ διαφυλάττειν ὁμοίως ἀμφοτέρȣς. εἰ γὰρ δύο καὶ τρεῖς καὶ τέτταρες ἔσονται καὶ πέντε, καὶ ὅσȣς ȣ̓κ ἄν τις εἴποι, περὶ μίαν ȣ̓σίαν. λέγω δ᾽ ȣ̓κ ἐν μέρεσι διαφόροις, ἀλλὰ πάντας ὁμοίως περὶ ὅλην τȣ̀ς ἀπείρȣς. λέγει γȣ͂ν Χρύσιππος, ἐοικέναι τῷ μὲν ἀνθρώπῳ τὸν Δία

inque se contracta materia. Audire licet ipsos, et multa scripta eorum legere, cum Academicis altercantium ac vociferantium, ab his omnes res confundi indiscreta ista similitudine, duabus substantiis vnam qualitatem inesse contendentibus. Equidem nemo est hominum, qui hoc non intelligat, contraque existimet, mirum esse et a ratione alienum, si neque palumbes palumbi, neque apis api, neque tritico triticum, neque ficui formae ficus vniuerso in tempore ita similis fieri potuerit, vt discerni nequeat. Haec vero plane contra sensum communem sunt, quae Stoici dicunt et fingunt, in vna substantia duas seorsim qualitates exsistere, eandemque substantiam, quae vnam habeat peculiariter, superueniente altera, recipere et seruare aeque ambas. Nam si duo, aut tres etiam, quatuor et quinque erunt, et quotquot tribuere voles vni substantiae, dico autem, non in diuersis partibus, sed omnes aequaliter in tota substantia: infinitae erunt. Dicit ergo Chrysippus, Iouem homini similem esse et mundum,

55. Quid εἷς ποιὸς, δύο ποιοὶ sint, non assequor: et periculosum est, sua pro alienis dicere. *Xylander.*

καὶ τὸν κόσμον, τῇ δὲ ψυχῇ τὴν πρόνοιαν. ὅταν οὖν ἐκπύρωσις γένηται, μόνον ἄφθαρτον ὄντα τὸν Δία τῶν θεῶν ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὴν πρόνοιαν, εἶτα ὁμοῦ γενομένους ἐπὶ μιᾶς τῆς τοῦ αἰθέρος οὐσίας διατελεῖν ἀμφοτέρους. ἀφέντες οὖν ἤδη τοὺς θεοὺς, καὶ προσευξάμενοι, κοινὰς φρένας διδόναι, καὶ κοινὸν νοῦν, τὰ περὶ στοιχείων πῶς ἔχει αὐτοῖς ἴδωμεν. παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι, σῶμα σώματος εἶναι τόπον, καὶ σῶμα χωρεῖν διὰ σώματος, κενὸν μηδετέρου περιέχοντος, ἀλλὰ τοῦ πλήρους εἰς τὸ πλῆρες ἐνδυομένου, καὶ δεχομένου τὸ ἐπιμιγνύμενον τοῦ διάστασιν οὐκ ἔχοντος, ἀλλὰ τοῦ πλήρους οὐδὲ χώραν ἐν αὐτῷ διὰ τὴν συνέχειαν. οἱ δ' οὐχ ἓν εἰς ἓν, οὐδὲ δύο, οὐδὲ τρία καὶ δέκα συνωθοῦντες, ἀλλὰ πάντα μέρη τοῦ κόσμου κατακερματισθέντος ἐμβάλλοντες εἰς ἓν, ὅ τι ἂν τύχωσι, καὶ τοὐλάχιστον αἰσθητὸν ἐπιφάσκοντες ἐπιλείψειν ἐπιόντι τῷ μεγίστῳ, νεανιεύονται, δόγμα ποιούμενοι τὸν ἔλεγχον, ὡς ἐν ἄλλοις πολλοῖς, ἅτε δὴ μαχομένας ὑποθέσεις ταῖς ἐννοίαις λαμβάνοντες. αὐτίκα γοῦν τῷ λόγῳ τούτῳ, πολλὰ τερατώδη καὶ ἀλλόκοτα προσδέχεσθαι τοὺς

dum, animae prouidentiam. Ergo cum conflagrabit mundus, Iouem (solum quippe de omnibus diis expertem interitus) recessurum ad Prouidentiam, ibique ambos in aetheris substantia perpetuo futuros. Sed nos iam, diis dimissis, comprecati hos, vt communem Stoicis sensum, mentemque cum aliis consentientem largiantur: videamus, de elementis quae sit eorum sententia. Contra notitias communes est, corpus corporis esse locum, et corpus per corpus penetrare, vbi neutrum in se inane contineat, sed plenum in plenum subeat, recipiaturque ab eo, quod intercapedinem in se, aut spatium recipiendi, ob continuitatem habeat nullum. Illi vero non vnum in vnum, aut duo, tria, vel decem contrudentes, sed omnia mundi in minimas dissecti frustula in vnum, quodcunque fors obtulerit, coniicientes particulas, minimoque a sensili aientes quoduis etiam maximum obviam factum receptum iri, audacter nouum decretum condunt, idque (vt alias solent crebro) probant, sumtis iis, quae aduersus communes pugnant notiones. Statim vero necesse habent monstrosa multa et insolentia suae disputationi adsciscere, dum corpora

τὰ σώματα τοῖς σώμασιν ὅλοις ὅλα κεραννύντας. ὧν ἐστι καὶ τὸ τρία τέσσαρα εἶναι. τοῦτο γὰρ οἱ μὲν ἄλλοι λέγουσιν ἐν ὑπερβολῇ παράδειγμα τῶν ἀδιανοήτων· τούτοις δὲ συμβαίνει τὸν ἕνα κύαθον τοῦ οἴνου πρὸς δύο κεραννύμενον ὕδατος, εἰ μέλλει μὴ ἀπολείπειν, ἀλλ' ἐξισοῦσθαι, παράγοντας εἴ τι πᾶν καὶ διασυγχέοντας, ἕνα ὄντα δύο ποιεῖν τῇ πρὸς δύο τῆς κράσεως ἐξισώσει. τὸ γὰρ μένειν ἕνα καὶ δυοῖν παρεκτείνειν, καὶ ποιεῖν ἴσον τῷ διπλασίῳ. εἰ δὲ ὅπως ἐξίκηται τῇ κράσει πρὸς τοὺς δύο, δυοῖν λαμβάνειν μέτρον ἐν τῇ διαχύσει, τοῦτο μέτρον ἅμα καὶ τριῶν ἐστι καὶ τεσσάρων· τριῶν μέν, ὅτι τοῖς δύο εἷς μέμικται· τεσσάρων δέ, ὅτι δυσὶ μεμιγμένος ἴσον ἔσχηκε πλῆθος, οἷς μίγνυται. τοῦτο δὲ συμβαίνει τὸ καλὸν αὐτοῖς· ἐμβάλλουσιν εἰς σῶμα σώματα, καὶ τὸ τῆς περιοχῆς ἀδιανόητον. ἀνάγκη γάρ, εἰς ἄλληλα χωρούντων τῷ κεράννυσθαι, μὴ θάτερον μὲν περιέχειν, περιέχεσθαι δὲ θάτερον· καὶ τὸ μὲν δέχεσθαι, τὸ δ' ἐνυπάρχειν· οὕτω γὰρ οὐ κρᾶσις, ἁφὴ δὲ καὶ ψαῦσις ἔσται τῶν ἐπιφανειῶν, τῆς μὲν ἐντὸς ὑποδυομένης [56], τῆς δ'

pora tota totis commiſceri aiunt: de quibus etiam hoc eſt, tria eſſe quatuor: quod alii ponunt exemplum eorum, quae ne cogitando quidem concipi poſſint. At Stoicis vſu venit, vt, cum vnus vini cyathus duobus aquae cyathis permiſcetur, ſi non deficiet, ſed exaequabit, (vt volunt) extendatur, et vnus duo fiat exaequatione commixtionis. Quando enim vnus manet, et duobus pariter extenditur, duplumque aequat, vt in temperatione ac diffuſione duorum menſuram impleat: fit, vt eadem ſit trium ac quatuor menſura: trium, quia duobus vnus admixtus eſt: quatuor, quia duobus permixtus vnus, duorum quantitatem aequat. Hoc tam ſcitum accidit iis, dum corpora corporibus immittunt, et comprehenſionem eorum faciunt, qualis intelligi non poteſt. Neceſſe eſt enim, dum miſcendo inuicem ſubeunt, non continere alterum, alterum contineri, neque alterum recipere, alterum ineſſe: ſic enim non contemperatio, ſed contactus ſuperficierum erit, altera intro ſubeunte, altera foris ambiente: reli-

56. ὑποδεομένης Turn. et Bong.

ἐκτὸς περιεχούσης. τῶν δ' ἄλλων μερῶν, ἀμίκτων καὶ καθαρῶν, ἓν δὲ διαφερομένων, ἀλλ' ἀνάγκης γινομένης. ὥσπερ ἀξιοῦσι τῆς ἀνακράσεως ἐν ἀλλήλοις τὰ μιγνύμενα μίγνυσθαι, καὶ ταυτὸν ὁμοῦ τῷ ἐνυπάρχειν περιέχεσθαι, καὶ τῷ δέχεσθαι περιέχειν θάτερον, καὶ μηδ' ἕτερον αὐτῶν αὖ πάλιν δυνατὸν εἶναι, συμβαίνει, ἀμφότερα τῆς κράσεως δι' ἀλλήλων διϊέναι, καὶ μηδὲν ἐπιλείπεσθαι μηδενὸς μόριον, ἀλλὰ παντὸς ἀναπίμπλασθαι βιαζομένοις. ἐνταῦθα δὴ τὸ θρυλλούμενον ἐν ταῖς διατριβαῖς Ἀρκεσιλάου σκέλος ἥκει ταῖς ἀτοπίαις ἐπεμβαῖνον αὐτῶν μετὰ γέλωτος. εἰ γάρ εἰσιν αἱ κράσεις δι' ὅλων, τί κωλύει, τοῦ σκέλους ἀποκοπέντος καὶ κατασαπέντος καὶ ῥιφέντος εἰς τὴν θάλατταν καὶ διαχυθέντος, οὐ τὸν Ἀντιγόνου μόνον στόλον διεκπλεῖν, (ὡς ἔλεγεν Ἀρκεσίλαος) ἀλλὰ τὰς Ξέρξου χιλίας καὶ διακοσίας, καὶ τὰς Ἑλληνικὰς ὁμοῦ τριακοσίας τριήρεις ἐν τῷ σκέλει ναυμαχούσας; οὐ γὰρ ἐπιλείψει δήπουθεν προϊὸν, οὐδὲ παύσεται ἐν τῷ μείζονι τοὔλαττον, ἢ πέρας ἡ κρᾶσις ἕξει. καὶ τὸ τελευταῖον αὐτῆς ἀφὴν ὅπου λήγει [57] ποιησάμενον, εἰς

reliquis partibus finceris et mixtionis expertibus, vnum autem dilatis, fed neceffitate exfiftente. Sicut poftulant, in permixtionibus inuicem mifceri, quae mifcentur: idemque fimul, quia infit, contineri, et quia recipiat, continere alterum, et vtrumque per alterum mixtione ifta tranfire, neutrum poffe effe fincerum: nullamque partem alterutrius manere integram, fed omnes natura alterius impleri contendunt. Huc iam illud in fcholis tritum Arcefilai crus aduenit, cum rifu abfurdis Stoicorum infultans. Nam fi tota totis permifcentur, quid obftat, quin, crure amputato, putrefacto, et in mare abiecto, cumque eo diffufione permixto, non Antigoni modo claffis, vt aiebat Arcefilaus, per crus nauiget, fed etiam Xerxis CIↃ CC naues, cum Graecis CCC triremibus in crure naualem pugnam obeant. Non enim deficiet progreffus, neque definet in maiori vfquam minus diffundi: alias finem habebit mixtio, extremumque cruris mare contingens,

57. Pro λήγει dant λέγει Ald. et Baf.

58. ἐπι-

ὅλον ἐ δίεισιν, ἀλλ' ἀπαγορεύει μιγνύμενον· εἰ δὲ μεμίξεται δι' ὅλων, ἐ μὰ Δία τὸ σκέλος ἐνναυμαχῆσαι παρέξει τοῖς Ἕλλησιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν δεῖται σήψεως καὶ μεταβολῆς· εἰ δέ τις κύαθος, ἢ μία σαγὼν, αὐτόθεν εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐμπεσοῦσα πέλαγος, ἢ τὸ Κρητικὸν, ἀφίξεται, τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Ἀτλαντικῆς θαλάσσης οὐκ ἐπιπολῆς ψαύουσα τῆς ἐπιφανείας, ἀλλὰ παντὶ διὰ βάθους εἰς πλάτος ὁμοῦ καὶ μῆκος ἀναχεομένη. καὶ ταῦτα προσδέχεται Χρύσιππος εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν ζητημάτων, οὐδὲν ἀπέχειν φάμενος οἴνου σαλαγμὸν ἕνα κεράσαι τὴν θάλατταν. καὶ ἵνα δὴ μὴ τοῦτο θαυμάζωμεν, εἰς ὅλον φησὶ τὸν κόσμον διατενεῖν τῇ κράσει τὸν σαλαγμόν. ὧν οὐκ οἶδα τί ἂν ἀτοπώτερον φανείη. καὶ μὴν παρὰ τὴν ἔννοιαν, μήτ' ἄκρον ἐν τῇ φύσει τῶν σωμάτων, μήτε πρῶτον, μήτ' ἔσχατον μηθὲν, εἰς ὃ λήγει τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ ληφθέντος ἐπέκεινα φαινόμενον εἰς ἄπειρον καὶ ἀόριστον ἐμβάλλειν τὸ ὑποκείμενον. οὔτε γὰρ μεῖζον, οὔτ' ἔλαττον, ἔσται νοεῖν ἕτερον ἑτέρου μέγεθος, εἰ τὸ προϊέναι τοῖς μέρεσιν ἐπ' ἄπειρον ἀμφοτέροις, ὡς συμβέβηκεν, ἀλλ' ἀνισότητος

gens, desperata mixtione, non transibit in totum. Si vero totum crus toti mari permiscetur, nonne mehercle crus locum naualis proelii Graecis praebebit? Verum huic putredine opus est et mutatione. Si autem cyathus vnus, vel gutta vnica, hinc in Aegaeum inciderit, aut Creticum mare, per totum miscebitur Oceanum ac Atlanticum mare: non summam attingens superficiem, sed vsquequaque per profundum in longum latumque diffusa? Atque haec Chrysippus admittit, statim in primo physicarum quaestionum libro nihil inquiens impedire, quo minus vna vini stilla cum toto permisceatur mari. Ac ne id miremur, permixtione eam in totum ait peruenturam mundum. Quibus quid absurdius possit videri, nescio. Iam hoc quoque contra communem est sensum, neque extremum in natura esse corpus, neque primum, neque vltimum vllum, in quod desinat magnitudo corporis: sed semper sumto corpore, vltra aliud dari, remque sic in immensum et infinitum protrahi. Nam neque maiorem, neque minorem, licebit aliam alia quantitatem cogitare, si partibus in infinitum progredi vtrinque contingit: atque sic inaequalitatis

αἴρεται φύσις. ἀνίσων γὰρ νοουμένων, τὸ μὲν προαπολείπεται τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι, τὸ δὲ παραλλάττει καὶ περίεστι, μὴ οὔσης δ' ἀνισότητος, ἕπεται μὴ ἀνωμαλίαν εἶναι, μηδὲ τραχύτητα σώματος. ἀνωμαλία μὲν γάρ ἐστι μιᾶς ἐπιφανείας ἀνισότης πρὸς ἑαυτὴν, τραχύτης δὲ, ἀνωμαλία μετὰ σκληρότητος· ὧν οὐθὲν ἀπολείπουσιν οἱ σῶμα μηθὲν εἰς ἔσχατον μέρος περαίνοντες, ἀλλὰ πάντα πλήθει μερῶν ἐπ' ἄπειρον ἐξάγοντες. καίτοι πῶς οὐκ ἐναργές ἐστι, τὸν ἄνθρωπον ἐκ πλειόνων συνεστηκέναι μορίων, ἢ τὸν δάκτυλον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάλιν τὸν κόσμον, ἢ τὸν ἄνθρωπον; αὐτὰ γὰρ ἐπίσανται, καὶ διανοοῦνται πάντες, ἂν μὴ Στωϊκοὶ γένωνται· γενόμενοι δὲ Στωϊκοὶ, τἀναντία λέγουσι καὶ δοξάζουσιν· ὡς οὐκ ἔστιν ἐκ πλειόνων μορίων ὁ ἄνθρωπος, ἢ ὁ δάκτυλος, οὐδὲ ὁ κόσμος, ἢ ὁ ἄνθρωπος. ἐπ' ἄπειρον γὰρ ἡ τομὴ πράττει τὰ σώματα. τῶν δ' ἀπείρων οὐθέν ἐστι πλέον, οὐδ' ἔλαττον, οὐδὲ ὅλως ὑπερβάλλοι πλῆθος. ἢ παύσεται τὰ μέρη τοῦ ὑπολειπομένου μεριζόμενα καὶ παρέχοντα πλῆθος ἐξ αὑτῶν. πῶς οὖν ἀμύνονται ταύτας τὰς ἀπορίας; εὐμηχάνως κομιδῇ καὶ ἀνδρείως. λέγει γὰρ ὁ Χρύσιππος, ἐρωτωμέ-

qualitatis tollitur natura. Nam vbi haec consideratur, alterum extremis partibus deficit, alterum excedit. Sublata inaequalitate, sequitur, inaequabilitatem quoque et asperitatem corporum nullam esse. Est enim inaequabilitas vnius superficiei aduersus se ipsam inaequalitas, asperitas inaequabilitati adiunctam habet duritiem: quorum nihil relinquunt, qui nullum corpus extremo finiunt, sed omnia multitudine partium in infinitum producunt. At enim, qui non est euidens, hominem e pluribus, quam digitum, mundum, quam hominem, constare partibus. Hoc quidem sciunt et intelligunt omnes, nisi si Stoici fiant: Stoici facti, contra dicunt, atque sentiunt, non esse plures hominis, quam digiti, mundi, quam hominis, partes. Nam ad infinitum sectio eorum redigit corpora. Infinitorum autem nullum plus est, aut minus, altero, neque se multitudine inuicem excedunt, aut desinent partes residui secari, et ex se multitudinem praebere. Quomodo se ex his euoluunt perplexitatibus? Artificiose admodum et strenue. Dicit enim Chrysippus, interrogatos nos, an ex partibus constemus,

νους ἡμᾶς, εἴ τινα ἔχομεν μέρη, καὶ πόσα, καὶ ἐκ τίνων συγκείμενα μερῶν καὶ πόσων, διαστολῇ χρήσεσθαι, τὸ μὲν ὁλοσχερὲς τιθέντας, ὡς ἐκ κεφαλῆς καὶ θώρακος καὶ σκελῶν συγκείμενα. τοῦτο γὰρ ἦν πᾶν τὸ ζητούμενον καὶ ἀπορούμενον. ἐὰν δ' ἐπὶ τὰ ἔσχατα μέρη τοῦ ἐρωτᾶν προάγωσιν, οὐδὲν (φησὶ) τῶν τοιούτων ἐστὶν ὑποληπτέον, ἀλλὰ ῥητέον, οὔτ' ἐκ τίνων συνεστάναι, καὶ ὁμοίως, οὔτ' ἐξ ὁπόσων, οὔτ' ἀπείρων, οὔτ' ἐκ πεπερασμένων. καί μοι δοκῶ ταῖς ἐκείνου κεχρῆσθαι λέξεσιν αὐταῖς, ὅπως συνίδῃς, ὃν τρόπον διεφύλαττε τὰς κοινὰς ἐννοίας, κελεύων ἡμᾶς νοεῖν τῶν σωμάτων ἕκαστον οὔτ' ἐκ τίνων, οὔτ' ἐξ ὁποσωνοῦν μερῶν, οὔτ' ἐξ ἀπείρων, οὔτ' ἐκ πεπερασμένων συγκείμενον. εἰ μὲν γὰρ, ὡς ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ τὸ ἀδιάφορον, οὕτω πεπερασμένου τε καὶ ἀπείρου μέσον ἐστὶν, εἰπόντα, τί τοῦτό ἐστιν, ἔδει λῦσαι τὴν ἀπορίαν· εἰ δὲ, ὡς τὸ μὴ ἴσον, εὐθὺς ἄνισον, καὶ τὸ μὴ φθαρτὸν, ἄφθαρτον· οὕτω τὸ μὴ πεπερασμένον ἄπειρον νοοῦμεν, ὅμοιόν ἐστιν (οἶμαι) τῷ τὸ σῶμα εἶναι μήτ' ἐκ πεπερασμένων, μήτ' ἐξ ἀπείρων, καὶ λόγον εἶναι μήτ' ἐξ ἀληθῶν λημμάτων,

mus, et quot illae ſint, quibus et quot e partibus conflatae diſtinctione vſuros: vt ponamus grandiores, e capite ſcilicet, thorace, et cruribus nos dicentes conſtare: hoc enim eſſe omne id, de quo tam ſolicite quaeritur. Si vero interrogationes ad extremas vſque partes deducantur, nihil (inquit) tale eſt opinandum, ſed dicendum, neque e quibuſdam, neque ex tot, vel tot, neque e finitis, neque ex infinitis, eas compactas portionibus. Ac videor mihi ipſius haec verbis expoſuiſſe: vt perſpicias, quomodo communes defenderit notitias: iubens nos intelligere, corporum vnumquodque neque ex quibus, neque ex quotquot, neque ex infinitis, neque e finitis conſtare partibus. Nam ſi, vt inter bonum et malum medio loco eſt indifferens, ita etiam finito infinitoque aliquid interuenit: hoc quale eſſet, docendo ſoluenda erat quaeſtio. Sin vt non aequale ſtatim inaequale, et non interiturum interitus expers, ita non finitum etiam illico infinitum eſſe intelligimus: perinde eſt, ni fallor, corpus dicere compoſitum neque ex finitis, neque ex infinitis, atque ratiocinationem affirmare conſtructam eſſe neque e veris, neque e fal-

ſis

μήτ' ἐκ ψευδῶν, μήτε

ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπινεανιευόμενος, φησὶ, τῆς πυραμίδος ἐκ τριγώνων συνισταμένης τὰς πλευρὰς, κατὰ τὴν συναφὴν κεκλιμένας, ἀνίσους μὲν εἶναι, μὴ ὑπερέχειν δὲ, ᾗ μείζονές εἰσι. οὕτως ἐτήρει τὰς ἐννοίας. εἰ γάρ ἐστι τὶ μεῖζον, καὶ μὴ ὑπερέχον, ἔσται τὶ μικρότερον καὶ μὴ ἐλλεῖπον· ὥστε δ' ἄνισον, μήτε ὑπερέχον, μήτ' ἐλλεῖπον. τουτέστιν, ἴσον τὸ ἄνισον, καὶ οὐ μεῖζον τὸ μεῖζον, οὐδὲ μικρότερον τὸ μικρότερον. ἔτι τοίνυν ὅρα, τίνα τρόπον ἀπήντησε Δημοκρίτῳ, διαποροῦντι φυσικῶς καὶ ἐμψύχως, εἰ κῶνος τέμνοι τὸ παρὰ τὴν βάσιν ἐπίπεδον [58], τί χρὴ διανοεῖσθαι τὰς τῶν τμημάτων ἐπιφανείας, ἴσας, ἢ ἀνίσους, γινομένας. ἄνισοι μὲν γὰρ οὖσαι τὸν κῶνον ἀνώμαλον παρέξουσι, πολλὰς ἀποχαράξεις λαμβάνοντα βαθμοειδεῖς καὶ τραχύτητας· ἴσων δ' οὐσῶν, ἴσα τμήματα ἔσται, καὶ φανεῖται τὸ τοῦ κυλίνδρου πεπονθὼς ὁ κῶνος, ἐξ ἴσων συγκείμενος καὶ οὐκ ἀνίσων κύκλων· ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον. ἐνταῦθα δὴ τὸν Δημόκριτον ἀποφαίνων ἀγνοοῦντα, τὰς μὲν ἐπιφανείας φησὶ μήτ' ἴσας εἶναι, μήτ' ἀνίσους· ἄνισα δὲ

ſis ſumtionibus: neque * His iuuenili quadam temeritate haec adiicit, Pyramide e triangulis conſtante, latera iuxta commiſſuram inclinantia inaequalia, non excedere tamen, quatenus vnum alio maius ſit. Sic ille notitias tuetur. Si enim eſt aliquid maius, et non ſuperat, erit et minus, quod non deficiat. Erit ergo inaequale, quod neque ſuperet, neque excedatur: hoc eſt, erit aequale non aequale, maius non maius, minus non minus. Porro autem vide, quomodo occurrerit Demetrio, phyſice et prudenter quaerenti, ſi conus ad baſin plano ſecetur, quid iudicandum ſit de ſegmentorum ſuperficiebus, aequalesne fiant, an inaequales? Si enim ſint inaequales, conum reddent inaequabilem, multas nactum graduum in morem inciſuras et aſperitates: ſin aequales, erunt ſegmenta aequalia, videbiturque cono euenire, quod eſt cylindri, nempe ex aequalibus, non inaequalibus, conſtitui circulis, quod eſt abſurdiſſimum. Hic vt argueret Democritum ignorationis, ſuperficies ait neque aequales fieri, neque inaequales: ſed corpora inaequalia, quia ſuperficies

58. ἐπιπέδῳ Ald. et Baſ.

59. ἴσοι

τὰ σώματα, τῷ μήτ' ἴσας εἶναι, μήτ' ἀνίσȣς τὰς ἐπιφανείας. τὸ μὲν δὴ νομοθετεῖν τῶν ἐπιφανειῶν μὴ ἴσων ȣ̓σῶν, τὰ σώματα συμβαίνειν ἄνισα εἶναι, θαυμαςὴν ἐξȣσίαν αὐτῷ τȣ̃ γράφειν, ὅ τι ἂν ἐπίῃ, διδόντος ἐςί. τȣ̓ναντίον γὰρ ὁ λόγος μετὰ τῆς ἐναργείας νοεῖν δίδωσι, τῶν ἀνίσων σωμάτων ἀνίσȣς εἶναι τὰς ἐπιφανείας, καὶ μείζονα τὴν τȣ̃ μείζονος, εἴγε μὴ μέλλει τὴν ὑπεροχὴν, ᾗ μεῖζόν ἐςιν, ἐςερημένην ἐπιφανείας ἕξειν. εἰ γὰρ ȣ̓χ ὑπερβάλλȣσι τὰς τῶν ἐλαττόνων ἐπιφανείας αἱ τῶν μειζόνων, ἀλλὰ προαπολείπȣσιν, ἔςω [59] σώματος πέρας ἔχοντος μέρος ἄνευ πέρατος, καὶ ἀπεράτωτον. εἰ γὰρ λέγει, ὅτι βιαζόμενος ȣ̔́τω

ἃς γὰρ ὑφορᾶται περὶ τὸν κῶνον ἀναχαράξεις, ἡ τῶν σωμάτων ἀνισότης δήπȣθεν, ȣ̓χ ἡ τῶν ἐπιφανειῶν, ἀπεργάζεται. γελοῖον ȣ̓̃ν, τὸ τὰς ἐπιφανείας ἐξαιρȣ́μενον, ἐν τοῖς σώμασιν ἐλεγχομένην ἀπολιπεῖν ἀνωμαλίαν. ἀλλ' ἂν μένωμεν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως, τί μᾶλλόν ἐςι παρὰ τὴν ἔννοιαν, ἢ τὰ τοιαῦτα πλάττειν; ἢ γὰρ ἐπιφάνειαν ἐπιφανείᾳ θήσομεν μήτ'

ficies eorum neque aequales ſint, neque inaequales. Equidem legem hanc ponere, ſuperficies ſi non ſint aequales, corpora quoque eſſe inaequalia, hominis eſt, mirandam ſibi ſcribendi, quidquid in mentem venerit, ſumentis licentiam. Contra enim ratio et euidentia docent, inaequalium corporum inaequales eſſe ſuperficies, maioremque maioris: niſi debeat exceſſum, quo minorem ſuperat, carentem ſuperficie habere. Nam ſi non exceduntur minorum ſuperficies a maioribus, ſed haec prius deficiunt: erit corporis termino finiti pars abſque termino et infinita. Si enim dicat, quod coactus ſic * *

* * Quas enim metuit coni inciſuras, eas ſcilicet non ſuperficierum, ſed corporum, efficiet inaequalitas. Ridiculum itaque, ſuperficiebus ademtam inaequabilitatem relinquere, in ipſis corporibus monſtratam. Sed ſi in eo, quod poſitum fuit, maneamus, quid magis repugnat communibus notionibus, quam talia fingere? Quippe ſi ponamus, ſuperficiem ſuper-

59. ἴςω Turn. Vulc. et Bong.

60. κενό-

ἴσην εἶναι, μήτ' ἄνισον, καὶ τὸ μέγεθος ἔσαι μεγέθει φάναι, καὶ ἀριθμὸν ἀριθμῷ μήτ' ἴσον εἶναι, μήτ' ἄνισον, καὶ ταῦτα ἴσȣ καὶ ἀνίσȣ μέσον, τὸ μηδέτερον ȣκ ἔχοντας εἰπεῖν, ȣδὲ νοῆσαι δυναμένȣς. ἔτι δ' ȣσῶν ἐπιφανειῶν μήτ' ἴσων, μήτ' ἀνίσων, τί κωλύει καὶ κύκλȣς νοεῖσθαι μήτ' ἴσȣς, μήτ' ἀνίσȣς; αὗται γὰρ δήπȣθεν ὄντων κωνικῶν τμημάτων ἐπιφάνειαι κύκλοι εἰσίν. εἰ δὲ κύκλȣς, καὶ διαμέτρȣς κύκλων θετέον μήτ' ἴσȣς, μήτ' ἀνίσȣς. εἰ δὲ τȣ̃το, καὶ γωνίας καὶ τρίγωνα, καὶ παραλληλόγραμμα, καὶ παραλληλεπίπεδα, καὶ σώματα. καὶ γὰρ εἰ μήκη ἐσὶ μήτ' ἴσα, μήτ' ἄνισα ἀλλήλοις, καὶ βάρος ἔσαι καὶ πληγὴ καὶ σώματα. εἶτα πῶς τολμῶσιν ἐπιτιμᾶν τοῖς τὰς κοινότητας [60] εἰσάγȣσι, καὶ ἀμερῆ τινα καὶ μαχόμενα μήτε κινεῖσθαι, μήτε μένειν, ὑποτιθεμένοις, αὐτοὶ τὰ τοιαῦτα ἀξιώματα ψευδῆ λέγοντες εἶναι; εἴ τινα μή ἐσιν ἴσα ἀλλήλοις, ἐκεῖνα ἄνισά ἐσιν ἀλλήλοις· καὶ, ȣκ ἔσι μὲν ἴσα ταῦτα ἀλλήλοις, ȣκ ἄνισα δέ ἐσι ταῦτα ἀλλήλοις. ἐπεὶ δέ φησιν, εἶναί τι μεῖζον, ȣ̓ μὴν ὑπερέχον, ἄξιον ἀπορῆσαι, πότερον

ſuperficiei neque aequalem eſſe, neque inaequalem: magnitudinem quoque magnitudini, numero numerum dicemus neque aequalem eſſe, neque inaequalem; cum quidem, quod neutrum et inter haec medium ſit, dicere, aut cogitare, non poſſumus. Ad haec ſi ſuperficies ſunt neque aequales, neque inaequales, quid obſtat, quin circulos quoque neque aequales, neque inaequales ſtatuamus? ac proinde etiam eorum diametros, tum angulos, triangulos, parallelogramma, parallelepipeda, corpora? Nam ſi longitudines ſunt inuicem neque aequales, neque inaequales: erunt etiam pondera, ictus corpora. Qui ergo audent inuehi in eos, qui communitates introducunt, et quaedam indiuidua et pugnantia, quae neque moueantur, neque quieſcant, ponunt? cum ipſi huiuſmodi pronunciata falſa eſſe dicant: Quae non ſunt aequalia inter ſe, ſunt inaequalia; et: Haec non ſunt aequalia inter ſe, ſunt ergo inaequalia. Quoniam vero dicit Chryſippus, eſſe quippiam maius, quod tamen non excedat minorem quantitatem, quaeri haud iniuria poteſt, an inuicem appli-

60. κενότητας Turn. et Bong. καινότητας Vulc.

61. κατὰ

ταῦτ' ἐφαρμόσει ἀλλήλοις. εἰ μὲν γὰρ ἐφαρμόσει, πῶς μεῖζόν ἐϛι θάτερον; εἰ δ' ὐκ ἐφαρμόσει, πῶς ὐκ ἀνάγκη, τὸ μὲν ὑπερέχειν, τὸ δ' ἐλλείπειν, τῷ μηδέτερον ὑπάρχειν; καὶ ὐκ ἐφαρμόσει τῷ μείζονι, ἢ καὶ ἐφαρμόσει τὸ μεῖζον εἶναι θάτερον. ἀνάγκη γὰρ, ἐν τοιαύταις ἀπορίαις γίνεσθαι τὺς τὰς κοινὰς ἐννοίας μὴ φυλάττοντας. καὶ μὴν, τὸ μηθενὸς ἅπτεσθαι μηθὲν, παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐϛιν. ὐχ ἧττον δὲ τῦτο, ἅπτεσθαι μὲν ἀλλήλων τὰ σώματα, μηδενὶ δὲ ἅπτεσθαι· τῦτο δ' ἀνάγκη προσδέχεσθαι τοῖς μὴ ἀπολείπυσιν ἐλάχιϛα μέρη σώματος· ἀλλ' εἴ τι τῦ δοκῦντος ἅπτεσθαι πρότερον λαμβάνυσι, καὶ μηδέποτε τὺς προάγειν ἐπέκεινα παυομένυς. ὃ γῦν αὐτοὶ μάλιϛα προφέρυσι τοῖς τῶν ἀμερῶν προϊϛαμένοις, τῦτό ἐϛι, τὸ μήτε ὅλων ἀφὴν εἶναι, μήτε μέρεσι μερῶν· τὸ μὲν γὰρ ὐχ ἀφὴν, ἀλλὰ κρᾶσιν, ποιεῖν, τὸ δ' ὐκ εἶναι δυνατὸν, μέρη τῶν ἀμερῶν ὐκ ἐχόντων. πῶς ὖν ὐκ αὐτοὶ τύτῳ περιπίπτυσι, μηδὲν μέρος ἔσχατον, μηδὲ πρῶτον, ἀπολιπόντες, ὅτι μὴ διαψαύειν κατὰ πέρας τὰ σώματα ὅλα ὅλων, ὐ κατὰ μέρος λέγυσι; τὸ δὲ πέρας σῶμα ὐκ ἔϛιν. ἅψεται τοίνυν σῶμα σώματος

applicata ea quadrent. Nam si quadrant, quomodo alterum altero erit maius? si non quadrent, qui non oportebit alterum excedere, alterum superari: quia neutrum est, et non congruet cum maiore, aut etiam congruet, maius esse alterum. Necesse enim est, in tales difficultates deuolui eos, qui communibus non stant notionibus. Iam his aduersatur illud, Nihil a quoquam tangi; neque minus hoc, Corpora se inuicem, sed nihilo tangere. Id autem necesse habeant admittere ii, qui non relinquunt minimas corporis partes: sed si quid eius, quod videtur tangere, prius sumunt, et nunquam illud vlterius producendo finem fieri. Quod ergo maxime ii indiuiduorum corporum patronis obiiciunt, hoc est: quod neque totorum contactum, sed permixtionem, facit. Illud autem fieri non potest, cum indiuidua nullas habeant partes. At quomodo non ipsi in hoc ipsum incidunt, nullam extremam, aut primam partem relinquentes, dum tangi tota corpora a totis extremitate aliqua, non parte, aiunt? Extremitas vero corpus non est. Ergo corpus incorpo-

ἀσωμάτῳ, καὶ ἐχ ἅψεται πάλιν, ἀσωμάτȣ μεταξὺ ὄντος. εἰ δὲ ἅψεται, καὶ ποιήσει τι καὶ πείσεται τῷ ἀσωμάτῳ τὸ σῶμα. ποιεῖν γάρ τι καὶ πάσχειν ὑπ' ἀλλήλων καὶ ἅπτεσθαι τὰ σώματα πέφυκεν. εἰ δὲ ἀφὴν ἴσχει τῷ ἀσωμάτῳ τὸ σῶμα, καὶ συναφὴν ἕξει, καὶ κρᾶσιν καὶ συμφυΐαν. ἔςι γὰρ ἐν ταῖς συναφαῖς καὶ κράσεσιν ἢ μένειν ἀναγκαῖον, ἢ μὴ μένειν, ἀλλ' ἐφθάρθαι τὰ πέρατα τῶν σωμάτων. ἑκάτερον δὲ παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐςι. φθορὰς μὲν γὰρ ἀσωμάτων καὶ γενέσεις ἐδ' αὐτοὶ καταλείπȣσι· κρᾶσις δὲ καὶ συναφὴ σωμάτων ἰδίοις χρωμένων πέρασιν ἐκ ἂν γένοιτο. τὸ γὰρ πέρας ὁρίζει καὶ ἵςησι τὴν τȣ̃ σώματος φύσιν· αἱ δὲ κράσεις, εἰ μὴ μερῶν παρὰ μέρη παραθέσεις εἰσὶν ἀλλήλοις, ὅλα τὰ κιρνάμενα συγχέȣσιν, ὥσπερ ἕτοι λέγȣσι, φθορὰς ἀποληπτέον περάτων ἐν ταῖς μίξεσιν, εἶτα γενέσεις ἐν ταῖς διαςάσεσι. ταῦτα δ' ἐδεὶς ἂν ῥᾳδίως νοήσειεν. ἀλλὰ μὴν καθ' ὅ γε ἅπτεται τὰ σώματα ἀλλήλων, κατὰ τȣ̃το καὶ πιέζεται καὶ θλίβεται καὶ συντρίβεται ὑπ' ἀλλήλων. ἀσώματον δὲ ταῦτα πά-

reo tanget corpus: rurſumque non tanget, interueniente inter ipſa incorporeo. Si tanget, aget quoque aliquid, et patietur incorporeo corpus. Eſt enim ea corporum natura, vt contactu inuicem agant ac patiantur. Quod ſi tactum corpus incorporeo habet, contactum quoque habebit, et commixtionem, et coalitionem. Rurſus enim in coalitionibus et commixtionibus, aut manebunt, aut non manebunt, extremitates corporum, ſed peribunt: quorum vtrumque contra notionem eſt. Interitus nimirum et ortus incorporeorum ne ipſi quidem concedunt. Commixtio et coalitio corporum ſuis contentorum extremitatibus fieri nequit. Nam terminus definit et conſtituit corporis naturam: commixtio, niſi partium iuxta partes appoſitionem eo nomine intelligas, tota confundit ea, quae miſcentur: ſicut hi dicunt: Interitus extremitatum in mixtione ponendi ſunt, in diſſidio ortus. Haec vero nemo facile animo conceperit. Enimvero quo corpora inuicem tanguntur, eodem etiam premuntur, colliduntur et conteruntur inuicem. Hoc autem ab incorporeo

fieri

σχεῖν, ἢ ποιεῖν, οὐ δυνατόν. ἀλλ' οὐδὲ διανοητέον. τούτῳ δὲ βιάζονται νοεῖν ἡμᾶς. εἰ γὰρ ἡ σφαῖρα τοῦ ἐπιπέδου κατὰ σημεῖον ἅπτεται, δῆλον, ὅτι καὶ σύρεται κατὰ σημεῖον διὰ τοῦ ἐπιπέδου· κἂν ἡ μίλτῳ τὴν ἐπιφάνειαν ἀληλιμμένη, μιλτίνην ἐνομόρξεται τῷ ἐπιπέδῳ γραμμήν, πεπυρωμένη πυρώσει τὸ ἐπίπεδον. ἀσώματον δὲ χρώζεσθαι, καὶ ἀσωμάτῳ πυροῦσθαι σῶμα, παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστιν. ἂν δὲ δὴ κεραμέαν, ἢ κρυσταλλίνην, σφαῖραν εἰς ἐπίπεδον φερομένην λίθινον ἀφ' ὕψους νοήσωμεν, ἄλογον, εἰ μὴ συντριβήσεται, πληγῆς πρὸς ἀντίτυπον γενομένης, ἀτοπώτερον δὲ τὸ συντριβῆναι κατὰ πέρας καὶ σημεῖον ἀσώματον προσπεσοῦσαν· ὥστε πάντῃ τὰς περὶ τῶν ἀσωμάτων καὶ σωμάτων αὐτοῖς ταράττεσθαι προλήψεις, μᾶλλον δ' ἀναιρεῖσθαι, πολλὰ τῶν ἀδυνάτων παρατιθεμένοις. παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι, χρόνον εἶναι μέλλοντα καὶ παρῳχημένον, ἐνεστῶτα δὲ μὴ εἶναι χρόνον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἄρτι καὶ τὸ πρώην ὑφεστάναι, τὸ δὲ νῦν ὅλως μηδὲν εἶναι. καὶ μὴν τοῦτο συμβαίνει τοῖς Στωϊκοῖς, ἐλάχιστον χρόνον μὴ ἀπολείπουσι, μηδὲ τὸ νῦν ἀμερὲς εἶναι βουλομένοις, ἀλλ' ὅ τι ἄν τις ὡς ἐνεστὼς οἴηται λα-

fieri non poteſt, neque cogitandum eſt. Sed hoc eſt, quo nos cogunt ſic intelligere. Si globus planum in puncto tangit, vtique puncto etiam voluetur per planum: et ſi minio inducta ſit ſuperficies, miniatam in ſuperficie plana imprimet lineam: ſi candens, vret planum. Caeterum incorporeo colorari, aut vri, corpus, eſt contra communem ſenſum. Quod ſi cryſtallinam, aut figlinam, ſphaeram imaginemur ab alto in planum lapideum deferri: abſurdum dictu eſt, eam non confractum iri, ictu in ſolidum et durum impactam: abſurdius autem, confringi eam extremitate et puncto incorporeo incidentem. Igitur vndique eorum de incorporeis et corporibus praeſumtiones turbantur, aut potius tolluntur, cum multa iis annectant impoſſibilia. Contrarium eſt communi notitiae, Tempus eſſe futurum, et praeteritum, praeſens tempus non eſſe: ſed quod modo et nuper fuit, id ſubſiſtere, quod nunc eſt, prorſus nihil eſſe. Atqui Stoicis accidit, vt ſic ſtatuant, dum minimum tempus negant, neque Nunc indiuiduum eſſe concedunt: ſed quidquid vt praeſens ſu-

mere

βῶν διανοεῖσθαι, τούτου τὸ μὲν μέλλον, τὸ δὲ παρῳχημένον, εἶναι φάσκουσιν· ὥστε μηθὲν κατὰ τὸ νῦν [61] ὑπομένειν, μηδὲ λείπεσθαι, μόριον χρόνου παρόντος, ἄν, ὃς [62] λέγεται παρεῖναι, τούτου τὰ μὲν εἰς τὰ μέλλοντα, τὰ δ' εἰς τὰ παρῳχημένα διανέμηται. δυοῖν οὖν συμβαίνει θάτερον, ἢ τὸ ἦν χρόνος, καὶ ἔσται χρόνος, τιθέντας, ἀναιρεῖν τὸ, ἐστὶ χρόνος· ἢ ἐστὶ χρόνος ἐνεστηκὼς, οὗ τὸ μὲν ἐνειστήκει, τὸ δ' ἐνστήσεται· καὶ λέγειν, ὅτι τοῦ ὑπάρχοντος τὸ μὲν μέλλον ἐστὶ, τὸ δὲ παρῳχημένον· καὶ τοῦ νῦν, τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον· ὥστε νῦν εἶναι τὸ μηδέπω νῦν, καὶ τὸ μηκέτι νῦν. οὐκ ἔστι γὰρ νῦν τὸ παρῳχημένον, καὶ οὐδέπω νῦν τὸ μέλλον

διαιροῦσι λέγειν αὐτοῖς, ὅτι καὶ τὸ

καὶ τοῦ φωτὸς τὸ μὲν πέρυσι, τὸ δ' εἰς νέωτα· καὶ τοῦ ἅμα τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον. οὐθὲν γὰρ ἐπιεικέστερα τούτων κυκῶσι, ταῦτα νοσοῦντες, τὸ μηδέπω, καὶ τὸ ἤδη, καὶ τὸ μηκέτι, καὶ τὸ νῦν, καὶ τὸ μὴ νῦν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι, καὶ τὸ ἄρτι, καὶ τὸ μετὰ μι-

mere aliquis putet ſe et intelligere, eius partem praeteritam, partem futuram eſſe dicunt: nullamque ſubſiſtere, aut manere, particulam praeſentis, quando, cum adeſſe dicitur, altera pars eius in praeteritum, altera in futurum diſtribuitur. Ergo de duobus alterum fit: vt aut, poſito, tempus fuiſſe et tempus fore, negemus, eſſe tempus: aut tempus praeſens ſit, cuius pars iam inſtiterit, pars inſtatura ſit: dicamuſque, eius, quod iam eſt, aliud fore, aliud iam elapſum eſſe: et Nunc diuidi in prius ac poſterius: vt Nunc ſit, quod nondum eſt, et quod non adhuc eſt. Non enim eſt nunc id, quod praeteriit, et nondum eſt nunc id, quod futurum ſit. * diuidentibus dicere ipſis, quod et

* et luminis altera pars praeterito anno, altero appetente; et eorum, quae ſimul ſunt, alterum prius, alterum poſterius. Nihilo enim tolerabiliores ſunt eorum labores, confundentium iſthaec: Nondum, iam nunc, non amplius, nunc, non nunc. Reliqui omnes homines Modo et Paulo poſt, vt diuerſas a Nunc

61. κατὰ τὸν αὖ Ald. et Baſ. κατὰ τὸν νῦν Turn. Vulc. et Bong.

62. Pro ὃς dant ὡς Ald. et Baſ.

63. Haec

κρὸν, ὡς ἕτερα τȣ̃ νῦν μόρια, καὶ τὸ μὲν, μετὰ τὸ νῦν, τὸ δὲ, πρὸ τȣ̃ νῦν τίθενται καὶ νοȣ̃σι καὶ νομίζȣσι. τȣ́των Ἀρχέδημος μὲν ἀρχήν τινα καὶ συμβολὴν εἶναι λέγων, τȣ̃ παρῳχημένȣ καὶ τȣ̃ ἐπιφερομένȣ τὸ νῦν, λέληθεν αὐτὸν (ὡς ἔοικε) τὸν πάντα χρόνον ἀναιρῶν. εἰ γὰρ τὸ νῦν ȣ̓ χρόνος ἐςὶν, ἀλλὰ πέρας χρόνȣ, πᾶν δὲ μόριον χρόνȣ τοιȣ̃τον, οἷον τὸ νῦν ἐςιν, ȣ̓δὲν φαίνεται μέρος ἔχων ὁ σύμπας χρόνος, ἀλλ' εἰς πέρατα διόλȣ καὶ συμβολὰς καὶ ὁρμὰς ἀναλυόμενος. Χρύσιππος δὲ βȣλόμενος φιλοτεχνεῖν περὶ τὴν διαίρεσιν, ἐν μὲν τῷ περὶ τȣ̃ κενȣ̃ καὶ ἄλλοις τισὶ, τὸ μὲν παρῳχημένον τȣ̃ χρόνȣ καὶ τὸ μέλλον ȣ̓χ ὑπάρχειν, ἀλλ' ὑφεςηκέναι, φησὶ, μόνον δὲ ὑπάρχειν τὸ ἐνεςός. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ περὶ τῶν μερῶν, τίθησι τȣ̃ ἐνεςηκότος χρόνȣ τὸ μὲν μέλλον εἶναι, τὸ δὲ παρεληλυθός. ὥστε συμβαίνει τὸ ὑπάρχον αὐτῷ τȣ̃ χρόνȣ διαιρεῖν εἰς τὰ μὴ ὑπάρχοντα τȣ̃ ὑπάρχοντος, μᾶλλον δὲ ὅλως τȣ̃ χρόνȣ μηδὲν ἀπολιπεῖν ὑπάρχον, εἰ τὸ ἐνεςηκὸς ȣ̓δὲν ἔχει μέρος, ὃ μὴ μέλλον ἐςὶν, ἢ παρῳχημένον. ἡ μὲν ȣ̓̃ν τȣ̃ χρόνȣ νόησις αὐτοῖς, οἷον ὕδατος περίδραξις, ὅσῳ μᾶλλον πιέζεται

a Nunc temporis partes, quarum alteram Nunc ſequatur, alteram praecedat, ſtatuunt, atque intelligunt. Archedemus vero principium quoddam et ſymbolam elapſi imminentiſque eſſe Nunc illud ſtatuens: imprudens, vt apparet, vniuerſum tempus ſuſtulit. Quippe ſi Nunc non eſt tempus, ſed terminus temporis: omnis autem portio temporis talis eſt, quale ipſum Nunc: videtur vniuerſum tempus nullam habiturum partem, ſed omnino in terminos, ſymbolas ac momenta diſſolutum iri. At Chryſippus artificioſiorem cupiens diuiſionem inſtituere, in libro de Inani, et aliis quibuſdam, praeteritum et futurum tempus non ſubſiſtere, ſed ſubſtitiſſe ait, ſolum praeſens ſubſiſtere: in tertio, quarto, et quinto de partibus idem praeſentis temporis ait alteram partem praeteritam eſſe, aliam futuram. Ita fit, vt tempus ſubſiſtens diuidat in non ſubſiſtentes partes: nihilque ei, quod ſubſiſtit, atque adeo tempori, relinquat ſubſiſtens; ſi quidem praeſentis nulla eſt pars, niſi futurum et praeteritum. Ergo tempus ita conſiderant ii, vt qui aquam amplecti volunt, quanto

διαῤῥέοντος καὶ διολισθαίνοντος. τὰ δὲ τῶν πράξεων καὶ κινήσεων τὴν πᾶσαν ἔχει σύγχυσιν τῆς ἐναργείας. ἀνάγκη γὰρ, εἰ τοῦ νῦν τὸ μὲν εἰς τὸ παρῳχημένον, τὸ δ' εἰς τὸ μέλλον διαιρεῖται, καὶ τοῦ κινουμένου κατὰ τὸ νῦν, τὸ μὲν κεκινῆσθαι, τὸ δὲ κινήσεσθαι. πέρας δὲ κινήσεως ἀνῃρῆσθαι καὶ ἀρχὴν, μηδενὸς ἔργου πρῶτον γεγονέναι, μηδ' ἔσχατον ἔσεσθαι μηδὲν, τῷ χρόνῳ τῶν πράξεων συνδιανεμομένων. ὡς γὰρ τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου τὸ μὲν παρῳχῆσθαι, τὸ δὲ μέλλειν λέγουσιν, οὕτω τοῦ πραττομένου τὸ μὲν πεπρᾶχθαι, τὸ δὲ πραχθήσεσθαι. πότε τοίνυν ἔσχεν ἀρχὴν, πότε δ' ἕξει τελευτὴν τὸ ἀριστᾶν, τὸ γράφειν, τὸ βαδίζειν; εἰ πᾶς μὲν ὁ ἀριστῶν ἠρίστησε καὶ ἀριστήσει, πᾶς δὲ ὁ βαδίζων ἐβάδιζε καὶ βαδιεῖται. τὸ δὲ δεινῶν φασὶ δεινότατον, εἰ τῷ ζῶντι τὸ ἐζηκέναι καὶ ζήσεσθαι συμβέβηκεν, οὔτ' ἀρχὴν ἔσχε τὸ ζῆν, οὔτε ἕξει πέρας· ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν (ὡς ἔοικε) γέγονε, μὴ ἀρξάμενος τοῦ ζῆν, καὶ τεθνήξεται, μὴ παυσόμενος. εἰ γὰρ οὐθέν ἐστιν ἔσχατον μέρος, ἀλλ' ἔτι τῷ ζῶντι τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον περίεστιν, οὐδέποτε γίνεται ψεῦδος

magis premunt, tanto magis ſubterlabentem. Quae autem ad actiones et motus pertinent, talia ſunt, vt omnibus modis euidentiam confundant. Nam neceſſe eſt, ſi Nunc in praeteritum et futurum diuiditur, id, quod mouetur nunc, partim motum eſſe, partim motum iri: terminum vero et principium motus ſublatum eſſe, nihilque primo, nihil vltimo factum dici poſſe, ac proinde tempore ſic in actiones diſtributo, nihil in his fore primum, aut vltimum. Etenim ſicut praeſentis temporis partem praeteritam, partem futuram dicunt: ſic eius, quod agitur, partem actam eſſe, partem actum iri dicetur. Quando ergo coeperunt, quando finientur haec, Prandere, ſcribere, ambulare: ſi, quicunque prandet, pranſus iam partim eſt, partim prandebit: et omnis ambulans, partim ambulauit, partim ambulabit? Illud omnium, quae dici poſſunt, eſt grauiſſimum, quod, ſi is, qui viuit, vixit etiam et viuet, vita neque initium habet, neque finem. Sed quilibet noſtrum, vt apparet, et natus eſt, nullo viuendi facto initio, et morietur, viuere non deſinens. Nam ſi nulla eſt pars vltima, ſed viuenti ſemper aliquid in futurum reſtat: nunquam

τὸ ζήσεσθαι Σωκράτη, ὁσάκις ἀληθὲς, τὸ ζῇ Σωκράτης, ἐςὶ, τοσοῦτον ψεῦδος τὸ τέθνηκε Σωκράτης· ὥστ᾽, εἰ τὸ ζήσεται Σωκράτης, ἀληθές ἐςιν ἐν ἀπείροις χρόνου μέρεσιν, ἐν οὐδενὶ χρόνου μέρει τὸ τέθνηκε Σωκράτης ἀληθὲς ἔςαι. καίτοι τί πέρας ἂν ἔργου γένοιτο; ποῦ δὲ λήξεις τὸ πραττόμενον, ἂν, ὁσάκις ἀληθές ἐςι τὸ πράττεται, τοσαυτάκις ἀληθὲς ᾖ καὶ τὸ πραχθήσεται; ψεύσεται γὰρ ὁ λέγων πέρας τοῦ γράφοντος καὶ διαλεγομένου Πλάτωνος, ὅτι παύσεταί ποτε Πλάτων διαλεγόμενος, εἰ μηδέποτε ψεῦδός ἐςι τὸ διαλεχθήσεται, περὶ τοῦ διαλεγομένου, καὶ τὸ γράψει, περὶ τοῦ γράφοντος. ἔτι τοίνυν τοῦ γενομένου μέρος οὐδέν ἐςιν, ὅπερ οὐκ ἤτοι γεγονός ἐςιν, ἢ γενησόμενον, καὶ παρεληλυθὸς, ἢ μέλλον. γεγονότος δὲ καὶ γεγενημένου καὶ παρῳχημένου καὶ μέλλοντος αἴσθησις οὐκ ἔςιν. οὐδενὸς οὖν ἁπλῶς αἴσθησίς ἐςιν. οὔτε γὰρ ὁρῶμεν τὰ παρῳχημένον, ἢ τὸ μέλλον, οὔτ᾽ ἀκούομεν, οὔτ᾽ ἄλλην τινὰ λαμβάνομεν αἴσθησιν τῶν γεγονότων, ἢ γενησομένων. οὐδ᾽ ἂν παρῇ τι, αἰσθητόν ἐςιν, εἰ τοῦ παρόντος ἀεὶ τὸ μὲν μέλλει, τὸ δὲ παρῴχηκε· καὶ τὸ μὲν γεγονός ἐςι, τὸ δὲ γενησόμενον. καὶ μὴν αὐτοί γε σχέτλια ποιεῖν τὸν Ἐπίκουρον λέγουσι, καὶ βιά-

quam falſum hoc erit: Viuet Socrates, quamdiu verum erit: Viuit Socrates. Falſum itaque ſemper erit hoc: Mortuus eſt Socrates. Proinde ſi hoc: Viuet Socrates: verum erit per infinitas temporis partes: in nulla temporis parte verum erit hoc: Mortuus eſt Socrates. At enim quis erit actionum finis? quando deſinet agi aliquid, ſi, quoties vere dicitur aliquid agi, toties etiam verum eſt actum iri? Mentietur nimirum, qui dicet, Platonem ſcribendi et diſſerendi finem facturum: ſi de diſſerente nunquam falſo dicitur, fore, vt diſſerat, et ſcripturum eſſe, de ſcribente. Praeterea autem eius, quod fit, nulla pars erit, quae non iam aut fuerit, aut futura ſit, hoc eſt, aut praeterita, aut ventura. Caeterum praeteritorum et futurorum nulla eſt ſenſio. Proinde nihil omnino ſentietur. Quod enim praeteriit, aut futurum eſt, neque videtur, neque alio vllo percipitur ſenſu: quod praeſens eſt, itidem videri non poteſt, cum ſit diuiſum in praeteritum et futurum. Equidem ipſi grauiter accuſant Epicurum, viola-

ζεσθαι τὰς ἐννοίας, ἰσοταχῶς τὰ σώματα κινοῦντα, καὶ μηδὲν ἀπολείποντα μηδενὸς ταχύτερον. πολλῷ δὲ τούτου σχετλιώτερόν ἐστι, καὶ μᾶλλον ἀπήρτηται τῶν ἐννοιῶν, τὸ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς περικαταλαμβάνεσθαι, μηδ' εἰ χελώνην, τὸ τοῦ λόγου, φασὶ, μετόπισθε διώκοι Ἀδράστου ταχὺς ἵππος. ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνειν, τῶν μὲν κινουμένων κατὰ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον [63], τῶν δὲ διαστημάτων, ἃ διεξίασιν, εἰς ἄπειρον ὄντων μεριστῶν, ὥσπερ ἀξιοῦσιν οὗτοι. εἰ γὰρ πλέθρῳ μόνον ἡ χελώνη τὸν ἵππον, οἱ τοῦτο μὲν εἰς ἄπειρον τέμνοντες, ἑκάτερα δὲ κινοῦντες κατὰ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, οὐδέποτε τῷ βραδυτάτῳ προσάξουσι τὸν τάχιστον, ἀεί τι διάστημα τοῦ βραδυτέρου προσλαμβάνοντος εἰς ἄπειρα διαστήματα μεριζομένου [64]. τὸ δ' ἔκ τινος φιάλης, ἢ κύλικος [65], ὕδατος ἐκχεομένου μηδέποτε πᾶν ἐκχυθήσεσθαι, πῶς οὐ παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστιν; ἢ πῶς οὐχ ἑπόμενον οἷς [66]

violarique ab eo communes aiunt notitias, quod aequalem corporibus motum tribuat, nullumque altero celerius haberi ſinat. Atqui multo hoc eſt peius, longiuſque a communibus recedit notitiis, nullam rem alterius motum poſſe aſſequi:

Non ſi tarda celer teſtudinis impete ſummo
Adraſti ſectetur equus veſtigia. —

vt eſt in prouerbio. Eſt autem neceſſe hoc fieri, cum res promoueantur, interualla autem, per quae mouentur, in infinitum ſecari de Stoicorum opinione poſſint. Nam ſi ſolo iugero teſtudo equum antecedat: qui hoc in infinita ſecant, ambo autem animalia ratione prioris et poſterioris mouent, nunquam celerrimum ad tardiſſimum perducent: ſemper tardiore aliquod addente ſuo progreſſui interuallo, cum ſpatia ſint in infinitum diuiſa. Iam e patera aliqua, aut calice, ſi effundatur aqua, nunquam omnem effuſum iri, quomodo non aduerſatur communi ſenſui, aut qui non eſt conſequens eorum, quae ipſi dicunt?

Nam

63. Haec tria verba, καὶ τὸ ὕστερον, abſunt ab Ald. et Baſ.

64. μεριζόμενον Turn. Vulc. et Bong.

65. Pro κύλικος Baſ. dat κυάθου.

66. Pro οἷς dant οἷα Ald. et Baſ.

67. δει·

οὗτοι λέγουσι; τὴν γὰρ κατὰ τὸ πρότερον τῶν εἰς ἄπειρον μεριστῶν κίνησιν οὐκ ἄν τις νοήσειε τὸ πᾶν διανύουσαν [67], ἀλλ' ἀεί τι μεριστὸν ὑπολείπουσα ποιήσει πᾶσαν μὲν ἔκχυσιν, πᾶσαν δ' ὀλίσθησιν καὶ ῥύσιν ὑγροῦ, καὶ φορὰν στερεοῦ, καὶ βάρους μεθειμένου πτῶσιν ἀσυντέλεστον. παρίημι δὲ πολλὰς ἀτοπίας αὐτῶν, τῶν παρὰ τὴν ἔννοιαν ἐφαπτόμενος. ὁ τοίνυν περὶ αὐξήσεως λόγος ἐστὶ μὲν ἀρχαῖος· ἠρώτηται γὰρ (ὥς φησι Χρύσιππος) ὑπὲρ Ἐπιχάρμου [68]. τῶν δ' ἐν Ἀκαδημίᾳ οἰομένων, μὴ πάνυ ῥάδιον, μηδ' αὐτόθεν ἕτοιμον εἶναι τὴν ἀπορίαν, πολλὰ κατῃτιᾶσθαι κατεβόησαν, ὡς τὰς προλήψεις ἀναιρούντων καὶ παρὰ τὰς ἐννοίας φυλάττουσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν αἴσθησιν προσδιαστρέφουσιν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἁπλοῦς ἐστι, καὶ τὰ λήμματα συγχωροῦσιν οὗτοι, τὰς μὲν ἐν μέρει [69] πάσας οὐσίας ῥεῖν καὶ φέρεσθαι, τὰς μὲν ἐξ αὐ-

Nam motum in priora eorum, quae in infinitum ſecantur, nemo intelligere poteſt conſummari: ſed ſemper aliqua reſtabit pars, vt omnis effuſio, omnis lapſus, et fluxus humoris, motus ſolidi, caſus grauis maneat imperfectus. Multa alia eorum abſurda praetermitto: ea tantum attingens, quae ſunt contra communes notitias. Diſputatio de incremento antiqua eſt, quam etiam ab Epicharmo tractatam Chryſippus ait. Cum autem Academici putent, obſcuritatum explicationes non admodum faciles, aut in promtu eſſe ſitas: multis eos incuſat, vt qui communes notitias perimant * non modo contra notiones tuentur, ſed porro etiam ſenſum peruertunt. Oratio enim ſimplex eſt, et aſſumtiones concedunt ipſi, Subſtantias omnes ſingulares fluere et ferri, vel quod ex ipſis aliquid emittant, vel alicunde

67. δεικνύουσαν Ald. et Baſ. διαδεικνύουσαν Vulc.

68. ὑπὲρ Ἐπιχάρμου] ὑπὸ legerem. Supra ante πλέθρῳ [p. 456, 9.] deeſt φθαίῃ, παρέλθῃ, aut tale aliquid. Salebroſa ſunt pleraque omnia, et liber ſine truncatus. Quae non annotavi, de iis quid ſentirem, e verſione mea intelliges: quae ſicubi tibi non ſatisfacit, cogitare debes, ne mihi quidem ipſi in tam obſcuro libro me ſatisfeciſſe. *Xylander*.

69. τὰς μὲν ἐν μέρει] A Baſ. abeſt μὲν, et ab Ald. ἐν.

τῶν μεθιείσας, τὰς δὲ, ποθὲν ἐπιόντα προσδεχομένας· οἷς δὲ πρόσεισι καὶ ἄπεισιν ἀριθμοῖς, ἢ πλήθεσι, ταῦτα μὴ διαμένειν, ἀλλ' ἕτερα γίνεσθαι ταῖς εἰρημέναις προσόδοις, ἐξαλλαγὴν τῆς ἐσίας λαμβανέσης· αὐξήσεις δὲ καὶ φθίσεις ἐ κατὰ δίκην ὑπὸ συνηθείας ἐκνενικῆσθαι τὰς μεταβολὰς ταύτας λέγεσθαι. γενέσεις δὲ καὶ φθορὰς μᾶλλον αὐτὰς ὀνομάζεσθαι προσῆκον, ὅτι τῦ καθεςῶτος εἰς ἕτερον ἐκβιάζεσι· τὸ δ' αὔξεσθαι καὶ τὸ μειεσθαι, πάθη σώματός ἐςιν ὑποκειμένε καὶ διαμένοντος. ἔτω δέ πως τέτων λεγομένων καὶ τιθεμένων, τί ἀξιεσιν οἱ πρόδικοι τῆς ἐνεργείας [70] ἔτοι, καὶ κανόνες τῶν ἐννοιῶν; ἕκαςον ἡμῶν δίδυμον εἶναι καὶ διφυῆ καὶ διττόν· ἐχ ὥσπερ οἱ ποιηταὶ τὲς Μολιονίδας, οἰόμενοι ἡνωμένες μέρεσι, τοῖς δ' ἀποκρινομένες· ἀλλὰ δύο σώματα ταυτὸν ἔχοντα χρῶμα, ταυτὸν δὲ σχῆμα, ταυτὸν δὲ βάρος καὶ τόπον, ὑπὸ μηδενὸς ἀνθρώπων ὁρώμενα πρότερον· ἀλλὰ ἔτοι μόνοι εἶδον τὴν σύνθεσιν ταύτην καὶ διπλόην καὶ ἀμφιβολίαν, ὡς δύο ἡμῶν ἕκαςός ἐςιν ὑποκείμενα, τὸ μὲν ἐσία, τὸ δὲ

cunde aduentantia recipiant; quibus vero fit acceſſio et deceſſio numeris, aut multitudinibus, eadem non manere, ſed alia fieri acceſſionibus dictis, ſubſtantia mutante. Neque vero iure, ſed vi, hoc conſuetudinem obtinuiſſe, vt mutationes iſtae incrementa et decrementa dicerentur: cum debuerint potius ortus et interitus appellari, quia de ſtatu in aliam expellunt naturam: augeri et minui, adfectiones corporis eſſe ſubſiſtentis et permanentis. His hunc fere in modum dictis ac poſitis, quid poſtulant patroni euidentiae iſti, et normae communium ſententiarum? Vnumquemque noſtrum duplicem eſſe, et geminum: non quo pacto poëtae Molionidas finxerunt, quibuſdam partibus concretos, quibuſdam diuulſos. Sed duo habere quemuis corpora, non colore, non figura, non pondere, aut loco, differentia: quae cum nemo hominum ante conſpexerit, illi primi hanc compoſitionem, duplicitatem et ambiguitatem perſpexerunt. Scilicet vnumquemque noſtrum duo eſſe ſubiecta: quorum alterum ſit ſubſtantia, alterum *. alterumque in perpetuo ſit

70. τῆς ἐναργείας Turn.

71. Pro

καὶ τὸ μὲν ἀεὶ ῥεῖ καὶ φέρεται, μήτ' αὐξόμενον, μήτε μειούμενον, μήτε ὅλως οἷόν ἐστι διαμένον, τὸ δὲ διαμένει καὶ αὐξάνεται καὶ μειοῦται, καὶ πάντα πάσχει τἀναντία θατέρῳ, συμπεφυκὸς, καὶ συνηρμοσμένον καὶ συγκεχυμένον, καὶ τῆς διαφορᾶς τῇ αἰσθήσει μηδαμοῦ παρέχον ἅψασθαι. καίτοι λέγεται μὲν ὁ Λυγκεὺς ἐκεῖνος διὰ πέτρας καὶ διὰ δρυὸς ὁρᾷν· ἑώρα δέ τις ἀπὸ σκοπῆς ἐν Σικελίᾳ καθεζόμενος τὰς Καρχηδονίων ἐκ τοῦ λιμένος ναῦς ἐκπλεούσας, ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀπεχούσας δρόμον· οἱ δὲ περὶ Καλλικράτη καὶ Μυρμηκίδη λέγονται δημιουργεῖν ἅρματα μυίας πτεροῖς καλυπτόμενα, καὶ διατορνεύειν ἐν σησάμῳ γράμμασιν ἔπη τῶν Ὁμήρου· ταύτην δὲ τὴν ἐν ὑμῖν ἑτερότητα καὶ φορὰν οὐδεὶς διεῖλεν, οὐδὲ διέστησεν· οὔτε ἡμεῖς ᾐσθόμεθα διττοὶ γεγονότες, καὶ τῷ μὲν ἀεὶ ῥέοντες μέρει, τῷ δ' ἀπὸ γενέσεως ἄχρι τελευτῆς οἱ αὐτοὶ ὑπομένοντες. ἁπλούστερον δὲ ποιοῦμαι τὸν λόγον· ἐπεὶ τέτταρά γε ποιοῦσιν ὑποκείμενα περὶ ἕκαστον, μᾶλλον δὲ τέτταρα ἕκαστον ἡμῶν. ἀρκεῖ δὲ καὶ τὰ δύο πρὸς τὴν ἀτοπίαν, εἴ γε τοῦ μὲν Πενθέως ἀκούοντες ἐν τῇ τραγῳδίᾳ λέγοντος, ὡς δύο μὲν ἡλίους

ſit fluxu et motu, incrementi decrementique expers, et omnino nunquam ſui ſimile manens: alterum maneat, augeatur, decreſcat, omniaque contraria priori patiatur, cognatum, concinnatum, et confuſum: neque diſcrimen illud vllo ſenſu poſſe percipi. Sane Lynceus ille dicitur viſu per ſaxum et quercum penetraſſe: et quidam in ſpecula Siciliae ſedens numerauit Carthaginienſium naues e portu enauigantes, diei noctiſque curſu inde diſtantes. Callicrates et Myrmecides fabricati dicuntur eſſe currus, qui ala muſcae tegerentur, et in ſeſamo inſculpſiſſe verſus Homericos. Hanc autem in nobis diuerſitatem et diſcrimen hoc nemo aperuit: neque ſenſimus, nos duplices eſſe, vna parte ſemper fluentes, altera iidem ab ortu ad mortem vſque manentes. Simplicius ego loquor, cum ipſi quatuor faciant ſubiecta ſingulorum, aut potius vnumquemque noſtrum quatuor ſtatuant eſſe. Sufficiunt duo ad abſurditatem monſtrandam. Quando enim Pentheum audientes in tragoedia dicentem:

Ego

ὁρᾷ, διττὰς δὲ Θήβας, οὐχ ὁρᾶν αὐτὸν, ἀλλὰ παρορᾶν λέγομεν, ἐκτρεπόμενον καὶ παρακινοῦντα τοῖς λογισμοῖς· τούτοις δ' οὐ μίαν [71] πόλιν, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους, καὶ ζῶα καὶ δένδρα πάντα, καὶ σκεύη καὶ ὄργανα, καὶ ἱμάτια διττὰ καὶ διφυῆ τιθεμένους, οὐ χαίρειν ἐῶμεν, ὡς παρανοεῖν [72] ἡμᾶς μᾶλλον, ἢ νοεῖν, ἀναγκάζοντας. ἐνταῦθα μὲν οὖν ἴσως αὐτοῖς συγγνωστὰ πλάττουσιν ἑτέρας φύσεις ὑποκειμένων. ἄλλη γὰρ οὐδεμία φαίνεται μηχανὴ φιλοτιμουμένοις σῶσαι καὶ διαφυλάξαι τὰς αὐξήσεις. ἐν δὲ τῇ ψυχῇ, τί παθόντες, ἢ τίνας πάλιν ἄλλας ἀποθέσεις κοσμοῦντες, ἐνδημιουργοῦσι σωμάτων διαφορὰς, καὶ ἰδέας ὀλίγου δέω εἰπεῖν ἀπείρους τὸ πλῆθος, οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν. ἀλλ' ὅτι τὰς κοινὰς καὶ συνήθεις ἐξοικίζοντες ἐννοίας, μᾶλλον δὲ ὅλως ἀναιροῦντες καὶ διαφθείροντες, ἑτέρας ἐπεισάγουσιν ἀλλοκότους καὶ ξένας. ἄτοπον γὰρ εὖ μάλα, τὰς ἀρετὰς, καὶ τὰς κακίας, πρὸς δὲ ταύταις τὰς τέχνας καὶ τὰς μνήμας πάσας, ἔτι δὲ φαντασίας, καὶ πάθη, καὶ ὁρμὰς, καὶ

Ego me duos videre iam Soles puto,
Duplicesque Thebas, —

non videre, ſed viſu aberrare dicimus eum, emota mente: cur non vale dicamus iſtis, qui non vrbem aliquam, ſed omnes homines, animalia, arbores, vaſa, inſtrumenta duplicant atque gemina ponunt? vt qui non intelligere nos, ſed delirare, cogant. Atque hoc quidem loco fortaſſe venia dari eis poteſt, diuerſas ſubiectorum naturas fingentibus: cum nulla alia appareat machina, qua (id quod vnice contendunt) ſeruare et tueri poſſint incrementa. Quâ vero cauſa moti, aut quas alias a ſe poſitas ſententias exornantes, in anima fabricentur corporum differentias atque ideas tantum non innumeras, non facile quiſquam dixerit: niſi hoc res eſt, quod communes et receptas ſententias migrare iubentes, aut potius plane abolentes et perdentes, alias introducunt peregrinas et alienas. Per enim abſurdum eſt, quod virtutes, vitia, artes, memorias omnes, viſa, affectiones, incitationes, et aſſenſiones cum faciant corpora: nullibi

71. Pro μίαν dat μὴν Baſ.

72. παραγνοεῖν Turn. Vulc. et Bong.

73. ἰδίας

συγκαταθέσεις, σώματα ποιϐμένϐς, ἐν μηδενὶ φάναι κεῖσθαι, μηδὲ ὑπάρχειν, τόπον τϐτοις ἕνα τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ πόρον ςιγμιαῖον ἀπολιπεῖν, ὅπϐ τὸ ἡγεμονικὸν συςέλλϐσι τῆς ψυχῆς, ὑπὸ τοσϐτων σωμάτων κατεχόμενον, ὅσον τϐς πάνυ δοκϐντας ἀφορίζειν καὶ ἀποκρίνειν ἕτερον ἑτέρϐ πολὺ πλῆθος διαπέφευγε. τὸ δὲ μὴ μόνον σώματα ταῦτα ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ζῶα λογικά, καὶ ζώων τοσϐτων σμῆνος, ϐ φίλον, ϐδὲ ἥμερον, ἀλλ᾽ ὄχλον ἀντιςάτην κακίαις εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν συνήθειαν. οἱ δ᾽ ϐ μόνον τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας ζῶα εἶναι λέγϐσιν, ϐδὲ τὰ πάθη μόνον ὀργάς, καὶ φθόνϐς, καὶ λύπας, καὶ ἐπιχαιρεκακίας, ϐδὲ καταλήψεις, καὶ φαντασίας, καὶ ἀγνοίας, ϐδὲ τὰς τέχνας ζῶα, τὴν σκυτοτομικὴν, τὴν χαλκοτυπικήν· ἀλλὰ πρὸς τϐτοις ἔτι καὶ τὰς ἐνεργείας σώματα καὶ ζῶα ποιϐσι, τὸν περίπατον ζῶον, τὴν ὄρχησιν, τὴν ὑπόθεσιν, τὴν προσαγόρευσιν, τὴν λοιδορίαν. ἕπεται δὲ τϐτοις καὶ γέλωτα ζῶον εἶναι, καὶ κλαυθμόν· εἰ δὲ ταῦτα, καὶ βῆχα, καὶ πταρμὸν, καὶ ςεναγμὸν, πτύσιν τε πάντως καὶ ἀπόμυξιν, καὶ τὰ

libi locum iis ſtatuentes, in corde vnicum iis relinquunt meatum puncti magnitudine, eoque contrudunt animi principem partem, a tot circumuentam corporibus, quorum magnus numerus eos etiam ſubterfugit, qui exacte vnum ab altero ſe diſcernere poſſe putauerunt. Non modo autem corpora his adſcribere, ſed facere etiam animalia ratione praedita: tantumque examen animalium non amicum, neque manſuetum, ſed turbam ſua malitia actionibus reluctantem et Conſuetudini * Illi vero non virtutes modo et vitia aiunt eſſe animalia: neque motus animi tantum, puta iram, inuidentiam, aegritudinem, gaudium, quod de aliorum percipitur miſeria, comprehenſiones, imaginationes, ignorationes: neque etiam artes duntaxat, vt cerdonum, et fabrorum aerariorum: ſed vltra haec etiam ipſas actiones corpora et animalia faciunt: ambulationem puta, ſaltationem, ſuppoſitionem, compellationem, conuicium. Horum conſequens eſt, riſum quoque animal eſſe, et fletum: ac proinde tuſſim etiam, ſternutationem, gemitum, ſputi et muci narium eiectionem, et alia id genus ſatis nota. Neque eſt,

quod,

λοιπά. ἔνδηλα γάρ ἐστι. καὶ μὴ δυσχεραινέτωσαν ἐπὶ ταῦτ' ἀγόμενοι τῷ κατὰ μικρὸν λόγῳ, Χρυσίππȣ μνημονεύοντες, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν ζητημάτων ὅτω προσάγοντος· Οὐχ ἡ μὲν νὺξ σῶμά ἐστιν, ἡ δ' ἑσπέρα, καὶ ὁ ὄρθρος, καὶ τὸ μέσον τῆς νυκτὸς, σώματα ȣκ ἔστιν· ȣδὲ ἡ μὲν ἡμέρα, σῶμά ἐστιν· ȣχὶ δὲ καὶ ἡ νȣμηνία, σῶμα, καὶ ἡ δεκάτη, καὶ πεντεκαιδεκάτη, καὶ ἡ τριακὰς, καὶ ὁ μὴν, σῶμά ἐστι· καὶ τὸ θέρος, καὶ Φθινόπωρον, καὶ ὁ ἐνιαυτός. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρὰ τὰς κοινὰς βιάζονται προλήψεις. ἐκεῖνα δ' ἤδη καὶ παρὰ τὰς ἰδέας [73], τὸ θερμότατον περιψύξει, καὶ πυκνώσει τὸ λεπτομερέστερον γεννῶντες. ἡ γὰρ ψυχὴ θερμότατόν ἐστι δή πȣ καὶ λεπτομερέστατον. ποιȣ̃σι δ' αὐτὴν τῇ περιψύξει καὶ πυκνώσει τȣ̃ σώματος, οἷον στομώσει τὸ πνεῦμα μεταβάλλοντος, ἐκ Φυσικȣ̃ ψυχικὸν γενόμενον. γεγονέναι δὲ καὶ τὸν ἥλιον ἔμψυχον λέγȣσι, τȣ̃ ὑγρȣ̃ μεταβάλλοντος εἰς πῦρ νοερόν. ὅρα καὶ τὸν ἥλιον διανοεῖσθαι περιψύξει γεννώμενον. ὁ μὲν ȣ̃ν Ξενοφάνης, διηγȣμένȣ τινὸς,

quod, ratiocinatione paulatim progrediente perexigua, huc adduci se indigne ferant: cum meminisse debeant, Chrysippum in primo naturalium quaestionum hac vsum inductione: Nonne nox corpus est? vespera autem, diluculum, et medium noctis corpora non sunt? Dies autem corpus est, ergo et Kalendae corpus sunt, et Nonae, et Idus, et Prid. Kal. et corpus est etiam mensis, et aestas, et autumnus, et annus? Caeterum ista quidem illi contra communes contendunt praeceptiones. Haec vero iam praeter suas ipsorum sententias, quod calidissimum frigore circumfuso, et tenuissimarum quod sit partium, condensatione gigni affirmant. Nimirum enim anima calidissima est, et tenuissimarum partium. Hanc tamen illi circumfuso frigore, et densatione corporis, spiritum veluti quadam ferri induratione coactam aiunt de naturali animalem fieri. Quin et Solem aiunt factum esse animatum, cum humor eius in ignem intellectu praeditum mutaretur. Tempestiuum vero est, Solem cogitare circumdata refrigeratione natum. Xenophanes quidem, narrante

73. ἰδίας Turn. et Vulc.

74. Inter

ἐγχέλεις ἑωρακέναι ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας· Οὐκοῦν (εἶπεν) ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἑψήσομεν. τούτοις δ' ἕποιτ' ἄν, εἰ περιψύξει τὴν θερμότητα γεννῶσι, καὶ πυκνώσει κουφότητα, πάλιν αὖ θερμότητι τὰ ψυχρὰ, καὶ συγχύσει τὰ πυκνὰ, καὶ διακρίσει τὰ βαρέα γεννᾷν, ἀλογίας τινὸς φυλάττουσιν ἀναλογίαν. καὶ ἐννοίας [74] δ' οὐσίαν αὐτῆς καὶ γένεσιν οὐ παρὰ τὰς ἐννοίας ὑπερτίθενται. Φαντασία γάρ τις ἡ ἔννοιά ἐστι, φαντασία δὲ, τύπωσις ἐν ψυχῇ· ψυχῆ δὲ φύσις, ἀναθυμίασις, ἣν τυπωθῆναι μὲν ἐργῶδες διὰ μανότητα, δεξαμένην δὲ τηρῆσαι τύπωσιν, ἀδύνατον. ἥ τε γὰρ τροφὴ καὶ ἡ γένεσις αὐτῆς ἐξ ὑγρῶν οὖσα συνεχῆ τὴν ἐπιφορὰν ἔχει, καὶ τὴν ἀνάλωσιν· ἥ τε πρὸς τὸν ἀέρα τῆς ἀναπνοῆς ἐπιμιξία καινὴν ἀεὶ ποιεῖ τὴν ἀναθυμίασιν, ἐξισταμένην καὶ τρεπομένην ὑπὸ τοῦ θύραθεν ἐμβάλλοντος ὀχετοῦ καὶ πάλιν ἐξιόντος. ῥεῦμα γὰρ ἄν τις μᾶλλον ὕδατος φερομένου διανοηθείη, σχήματα καὶ τύπους καὶ εἴδη διαφυλάττον, ἢ πνεῦμα φερόμενον ἐν τοῖς

rante quodam, vidiſſe ſe anguillas, quae in calida viuerent aqua: Ergo, reſpondit, eas in frigida elixabimus. Stoicis vero hoc conſequens eſt: Si circumfuſo frigore calorem generant, et condenſatione leuitatem: vt viciſſim frigida calore, et grauitatem laxatione efficiant. Siquidem proportionis aliquam volent habere rationem * notiones: ſubſtantiam et ortum nonne communibus contrarium notionibus ponunt? Notitia enim quaedam eſt imaginatio. Imaginatio impreſſio formae in anima: animae natura, exhalatio: quam in formam redigi et effingi operoſum eſt ob raritatem: vt autem receptam conſeruet informationem, fieri nequit. Nam ortus et nutrimentum eius cum ſit ex humido, ſubuectionem habet et conſumtionem continentem: et exhalationis cum aëre commercium ſemper nouam facit exhalationem, quae ſuo de ſtatu decedat et mutetur a canale, per quem materia extrinſecus ſubit, rurſumque exit. Facilius enim aliquis imaginetur fluxum labentis aquae, figuras, formas, et ſpecies conſeruantis ac perferentis: quam ſpiritum, qui

74. Inter καὶ et ἐννοίας Ald. et Baſ. aſteriſcum ponunt, quaſi aliquid deeſſet; et ſane Turn. Vulc. et Bong. vocab. θερμότητα interponunt.

ἀτμοῖς καὶ ὑγρότησιν, ἑτέρῳ δ' ἔξωθεν ἐνδελεχῶς οἷον ἀργῷ καὶ ἀλλοτρίῳ πνεύματι κιρνάμενον, ἀλλ' οὕτω παρακούοντες ἑαυτῶν, ὥστε τὰς ἐννοίας ἀποκειμένας τινὰς ὁριζόμενοι νοήσεις, μνήμας δὲ, νομίμους[175] καὶ σχετικὰς τυπώσεις· τὰς δ' ἐπιστήμας καὶ παντάπασι πηγνύντες, ὡς τὸ ἀμετάπτωτον καὶ βέβαιον ἐχούσας, εἶτα τούτοις ὑποτίθεσθαι βάσιν καὶ ἕδραν οὐσίας ὀλισθηρᾶς καὶ σκεδαστῆς, καὶ φερομένης ἀεὶ καὶ ῥεούσης. στοιχείου γε μὴν ἔννοια καὶ ἀρχῆς κοινὴ πᾶσιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώποις ἐμπέφυκεν, ὡς ἁπλοῦν καὶ ἄκρατον εἶναι καὶ ἀσύνθετον. οὐ γὰρ στοιχεῖον, οὐδ' ἀρχὴ τὸ μεμιγμένον, ἀλλ' ἐξ ὧν μέμικται. καὶ μὴν οὗτοι τὸν θεὸν ἀρχὴν ὄντα, σῶμα νοερὸν, καὶ νοῦν ἐν ὕλῃ ποιοῦντες, οὐ καθαρὸν, οὐδὲ ἁπλοῦν, οὐδ' ἀσύνθετον, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου καὶ δι' ἑτέρου ἀποφαίνουσιν. ἡ δὲ ὕλη καθ' αὑτὴν ἄλογος οὖσα καὶ ἄποιος τὸ ἁπλοῦν ἔχει καὶ τὸ ἀρχοειδές. ὁ θεὸς δὲ, εἴπερ οὐκ ἔστιν ἀσώματος, οὐδ' ἄϋλος, ὡς ἀρχῆς μετέσχηκε τῆς

qui per exhalationes et humores elatus, alio continenter extrinſecus, eoque alieno ſpiritu contemperetur. Verum Stoici adeo ſeſe ipſi non audiunt: vt, cum notitias definiant eſſe aliquas reconditas intelligentias: memorias autem conſtantes quaſdam et habitus ſimiles impreſſiones: ſcientias etiam penitus defigant, vt omnis erroris et mutationis ſecuras: hiſce pro fundamento deinde et ſede ſubſternant lubricam, diſſipabilem, ſemperque in motu verſantem et fluentem naturam. Iam elementi et principii notio apud omnes fere homines haec eſt inſita: ſimplex id eſſe, ſincerum, compoſitionis expers. Non enim id principium eſt, aut elementum, quod mixtum eſt: ſed ea, ex quibus mixtum conſtat. At vero illi deum, quem principium ſtatuunt, corpus aiunt eſſe mente praeditum, mentemque in materia verſantem: non ſimplicem eum, neque purum, ſed ex alio et per aliud eſſe pronunciantes. Materia quidem ipſa per ſe rationis expers et qualitatis, ſimplicitatem habet, et principio congruentem naturam. Deus autem, ſi quidem non caret corpore et materia, huius tanquam principii eſt particeps. Nam

ſi

175. μονίμους Turn. et Vulc.

I. Igi-

ὕλης. εἰ μὲν γὰρ ἓν καὶ ταυτὸν ἡ ὕλη, καὶ ὁ λόγος, οὐκ εὖ τὴν ὕλην ἄλογον ἀποδεδώκασιν· εἰ δ' ἕτερα, καὶ ἀμφοτέρων ἄν τις ὁ θεὸς εἴη ταμίας, καὶ οὐχ ἁπλοῦν, ἀλλὰ σύνθετον πρᾶγμα τῷ νοερῷ τὸ σωματικὸν ἐκ τῆς ὕλης προσειληφώς· τά γε μὴν τέσσαρα σώματα, γῆν καὶ ὕδωρ, ἀέρα τε καὶ πῦρ, πρῶτα στοιχεῖα προσαγορεύοντες, οὐκ οἶδα, ὅπως τὰ μὲν ἁπλᾶ καὶ καθαρὰ, τὰ δὲ σύνθετα καὶ μεμιγμένα ποιοῦσι. γῆν μὲν γὰρ ἴσασι καὶ ὕδωρ οὔτε αὑτὰ συνέχειν, οὔτε ἕτερα, πνευματικῆς δὲ μετοχῆς, καὶ πυρώδους δυνάμεως τὴν ἑνότητα διαφυλάττειν. ἀέρα δὲ καὶ πῦρ αὑτῶν τ' εἶναι δι' εὐτονίαν ἐκτατικὰ, καὶ τοῖς δυσὶν ἐκείνοις ἐγκεκραμένα, τόνον παρέχειν, καὶ τὸ μόνιμον καὶ οὐσιῶδες. πῶς οὖν ἔτι γῆ στοιχεῖον, ἢ ὕδωρ, εἰ μήτε ἁπλοῦν, μήτε πρῶτον, μήτ' αὐτῷ διαρκὲς, ἀλλ' ἐνδεὲς ἔξωθεν εἰς ἀεὶ τοῦ συνέχοντος ἐν τῷ εἶναι καὶ σώζοντος; οὐδὲ γὰρ οὐσίας αὐτῶν ἐπίνοιαν ἀπολελοίπασιν, ἀλλὰ πολλὴν ἔχει ταραχὴν καὶ ἀσάφειαν οὗτος ὁ λεγόμενος τῆς γῆς
τινὸς καθ' ἑαυτὴν, εἶτα πῶς οὖσα γῆ καθ' ἑαυτὴν ἀέρος δεῖται συνιστάντος αὐτὴν καὶ συνέχοντος; ἀλλ' οὐκ ἔτι γῆ

si materia et ratio idem sunt, haud recte materiam rationis vacuam dixerunt: si diuersa sunt, vtrorumque iam deus quasi dispensator erit, et non simplex res, sed composita: vt qui ad intelligentiam corpus e materia adsciuerit. Quatuor autem illa corpora, terram, aquam, aërem et ignem, prima nominantes elementa, nescio quomodo partim pura et simplicia, partim composita et mixta faciunt. Terram enim norunt et aquam neque sese, neque alia, continere, sed communicatione aëreae et igneae facultatis vnitatem conseruare: aërem vero et ignem cum sese ob robur suum continere, tum reliquis etiam permixta, vim eis, permansionem et subsistentiam conferre. Quomodo igitur terra, aut aqua, elementum sit: si neque simplex, neque primum, neque se ipso fretum aliquid est, sed semper aliquo indiget externo, a quo substantia eius contineatur atque conseruetur? Nam ne substantiae quidem notionem nobis reliquerunt: sed multum habet turbarum et obscuritatis id, quod de terra tradunt. * alicuius ipsa per se. At quomodo aëre opus habet ipsam compingente, et continente, si per se est? Non

καθ' ἑαυτὴν, ἐδὲ ὕδωρ, ἀλλὰ τὴν ὕλην ὁ ἀὴρ ὧδε μὲν συναγαγὼν καὶ πυκνώσας, γῆν ἐποίησεν ὧδε, πάλιν δὲ διαλυθεῖσαν καὶ μαλαχθεῖσαν, ὕδωρ. ἐδέτερον ἐν τέτων ςοιχεῖον, οἷς ἕτερον ἀμφοτέροις ἐσίαν καὶ γένεσιν παρέσχηκεν. ἔτι, τὴν μὲν ἐσίαν καὶ τὴν ὕλην ὑφεςάναι ταῖς ποιότησι λέγεσι, καὶ σχεδὸν ἔτω τὸν ὅρον ἀποδιδόναι, τὰς δὲ ποιότητας αὖ πάλιν ἔτως καὶ σώματα ποιεσι. ταῦτα δὲ πολλὴν ἔχει ταραχήν. εἰ μὲν γὰρ ἰδίαν ἐσίαν αἱ ποιότητες ἔχεσι, καθ' ἣν σώματα λέγονται, καὶ εἰσὶν, ἐχ ἑτέρας ἐσίας δέονται· τὴν γὰρ αὐτῶν ἔχεσιν. εἰ δὲ τῦτο μόνον αὐταῖς ὑφέςηκε τὸ κοινὸν, ὅπερ ἐσίαν ἔτοι καὶ ὕλην καλῦσι, δῆλον, ὅτι σώματος μετέχεσι. σώματα γὰρ ἐκ εἰσί. τὸ δὲ ὑφεςὼς καὶ δεχόμενον, διαφέρειν ἀνάγκη τῶν ἃ δέχεται καὶ οἷς ὑφέςηκεν. οἱ δὲ τὸ ἥμισυ βλέπεσι· τὴν γὰρ ὕλην ἄποιον ὀνομάζεσι. τὰς δὲ ποιότητας ἐχ ἔτι βέλονται καλεῖν ἀΰλες. καίτοι πῶς οἷόν τε σῶμα ποιότητος ἄνευ ποιῆσαι, ποιότητα σώματος ἄνευ μὴ νοῦντας; ὁ γὰρ συμπλέκων σῶμα πάσῃ ποιότητι λόγος, ἐδενὸς ἐᾷ μὴ σύν τινι ποιότητι σώματος ἅψασθαι τὴν διάνοιαν. ἢ τοίνυν πρὸς τὸ

iam terra per se erit, aut aqua. Sed aër materiam hoc modo cogens et densans terram efficit, alio modo dissoluens et emolliens, aquam. Neutrum itaque horum est elementum, cum sit aliud, quod ambobus substantiam et ortum praebuit. Porro autem substantiam aiunt et materiam qualitatibus subsistere, atque sic fere definiunt: rursum qualitates ita etiam corpora faciunt. Haec vero valde sunt conturbata. Nam si peculiarem substantiam habent qualitates, ob quam corpora dicuntur et sunt: non indigent alia substantia, cum habeant suam. Si vero hoc illis tantum subsistit commune, quod substantiam ipsi et materiam appellant: liquet, corporum eas fieri participes, non esse corpora. Quod autem subsistit et in se recipit, necesse est differre ab iis, quae recipit et quae subsistit. Illi vero dimidium vident. Materiam enim qualitatis expertem dicunt: qualitates porro materiae expertes dicere nolunt. At qui potest corpus absque qualitate facere, qui qualitates sine corporibus non intelligit? Quae enim ratio corpus cum omni qualitate connectit, non patitur intellectum corpus vllum sine qualitate attingere. Aut igitur

ἀσώματον τῆς ποιότητος μαχόμενον, μάχεσθαι καὶ πρὸς τὸ ἄποιον τῆς ὕλης ἔοικεν· ἢ θατέρου θάτερον ἀποκρίνων, καὶ ἀμφότερα χωρίζει ἀλλήλων. ὃν δέ τινες αὐτῶν προβάλλονται λόγον, ὡς ἄποιον τὴν οὐσίαν ὀνομάζοντες, οὐχ ὅτι πάσης ἐστέρηται ποιότητος, ἀλλ' ὅτι πάσας ἔχει τὰς ποιότητας, μάλιστα παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστιν. οὐδεὶς γὰρ ἄποιον νοεῖ τὸ μηδεμιᾶς ποιότητος ἄμοιρον, οὐδ' ἀπαθὲς τὸ πάντα πάσχειν ἀεὶ πεφυκὸς, οὐδ' ἀκίνητον τὸ πάντῃ κινητόν. ἐκεῖνο δ' οὐ λέλυται, κἂν ἀεὶ μετὰ ποιότητος ἡ ὕλη νοῆται, τὸ ἑτέραν αὐτὴν νοεῖσθαι καὶ διαφέρουσαν τῆς ποιότητος.

tur qualitatem incorpoream negans etiam materiam qualitatis expertem eſſe inſiciari videtur: aut alterum ab altero ſecernens, vtraque inuicem ſeparat. Quam vero nonnulli eorum praetexunt rationem, materiam qualitatis vacuam dici, non quod omni ſit ſpoliata qualitate, ſed quia omnibus praedita qualitatibus, maxime communi ſenſui repugnat. Nemo quippe id qualitatis exſors intelligit, quod nullius qualitatis non ſit particeps: neque ab affectione immune id, quod ea eſt natura, vt omnia pati poſſit: neque immobile, quod omnibus modis mouetur. Illud autem ſolutum non eſt, etiamſi ſemper cum qualitate intelligatur materia, aliam eam intelligi, et differentem a qualitate.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ὍΤΙ ΟΥ̓ΔΕ ΖΗ͂Ν ἘΣΤΙΝ ἩΔΕΩΣ ΚΑΤ᾽ ἘΠΙΚΟΥΡΟΝ.

PLVTARCHI

COMMENTARIVS, NE SVAVITER QVIDEM VIVI POSSE SECVNDVM EPICVRI DECRETA, DOCENS.

Κολώτης, ὁ Ἐπικȣ́ρȣ συνήθης, βιβλίον ἐξέδωκεν, ἐπιγράψας, ὅτι κατὰ τὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων δόγματα ȣ̓δὲ ζῆν ἐςιν. ὅσα τοίνυν ἡμῖν ἐπῆλθεν εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν φιλοσόφων, ἐγράφη πρότερον [1]· ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς σχολῆς διαλυθείσης, ἐγένοντο [2] πλείονες ἐν τῷ περιπάτῳ πρὸς τὴν αἵρεσιν, ἔδοξέ μοι καὶ τȣ́τȣς ἀναλαβεῖν [3], εἰ καὶ δι᾽ ἄλλο μηθὲν, ἀλλ᾽ ἐνδεί-

COLOTES, Epicuri familiaris, librum edidit, hoc indice, Ne viui quidem posse iuxta aliorum philosophorum decreta. Contra quem quae pro philosophis disserere nobis subiit, ea iam ante conscripsimus. Quoniam autem, soluto, qui disputationi interfuerat, coetu, in ambulatione complures ad eam sectam se dederunt, visum mihi fuit, hos quoque in viam reducere: si nullam

1. Igitur, priusquam hunc libellum conscriberet Plutarchus, eum, qui huic subiectus est, contra Colotam, iam ediderat; quod etiam e p. 1097, 9. [ed. Francf.] colligitur, vbi v. dicenda. *Reiske.*

2. λόγοι ἐγένοντο, *multa in Epicuri sectam dicebantur*, multitudine argumentorum ea oppugnabatur. *Reiske.*

3. ἀναλαβεῖν] *visum mihi fui illa quoque argumenta literis con signare. Reiske.*

4. ἀλ.

ξεως [4] ἕνεκα τοῖς εὐθύνουσιν ἑτέρους, ὅτι δεῖ τοὺς λόγους ἕκαστον, ὧν ἐλέγχει, καὶ τὰ γράμματα [5] μὴ παρέργως διελθεῖν, μηδὲ φωνὰς ἀλλαχόθεν ἄλλας ἀποσπῶντα, καὶ ῥήμασιν ἄνευ γραμμάτων ἐπιτιθέμενον, ἀποκρούεσθαι [6] τοὺς ἀπείρους. προελθόντων γὰρ ἡμῶν εἰς τὸ γυμνάσιον, ὥσπερ εἰώθειμεν, ἐκ τῆς [7] διατριβῆς, Ζεύξιππος· Ἐμοὶ μὲν (ἔφη) δοκεῖ πολὺ τῆς προσηκούσης ὁ λόγος εἰρῆσθαι παῤῥησίας μαλακώτερον· ἀπίασι δ' ἡμῖν ἐγκαλοῦντες οἱ περὶ Ἡρακλείδην, τοῦ Ἐπικούρου καὶ τοῦ Μητροδώρου, ἡμῶν μηδὲν αἰτίων ὄντων θρασύτερον καθαψάμενοι [8]. καὶ ὁ Θέων· Εἶτ' οὐκ ἔλεγες, (εἶπεν) ὅτι τοῖς ἐκείνων ὁ Κολώτης παραβαλλόμενος, εὐφημότατος ἀνδρῶν φαίνεται; τὰ γὰρ ἐν ἀνθρώποις αἰσχι-

nullam aliam ob rem, ſaltem vt his, qui in alios inquirunt, demonſtrarem, debere ab his eorum, quos arguunt, aut refellunt, ſcripta non obiter percurri, neque eos voces hinc inde auulſas et dictiones abſque ſcriptura adoriri, itaque fraudem imperitis facere. Progreſſis enim nobis more noſtro in gymnaſium e ſchola, Zeuxippus: Mihi, inquit, ſermo fuiſſe videtur habitus aliquanto mollius, quam libertas conueniens rei exigeret. Abit quidem Heraclides nos culpans, et in Epicurum ac Metrodorum aſperius inuectus, cum nos ei huius rei cauſam praebuerimus nullam. Hoc vero, inquit Theo, non dicis, quod cum his comparatus Colotes, hominum in dicendo videri poteſt modeſtiſſimus. Congeſta enim in vnum, quae inter homines habentur, foediſ-

4. ἀλλ' ἐνδείξεώς γε ἕνεκα — *Reiske.*

5. γράμματα poſuit hic Plutarchus pro συγγράμματα, vt etiam paulo poſt fecit p. 470, vlt. *Reiske.*

6. ἀποκρούεσθαι] Vide, ne legendum ſit παρακρούεσθαι, quae vox *fallere* ſignificat et *decipere*, quod iſti verborum captatores ſolent, itaque *in fraudem illicere:* non *amoliri:* quod (nimirum) ſonat ἀποκρούεσθαι: tametſi et hoc poteſt vtcunque tolerari. Ferronus: *ab inſtituto reuocari:* neſcio, quid ſecutus. *Xylander.* παρακρούεσθαι, *decipere*, vt etiam Xylander coniecit. *Reiske.*

7. τῆς abeſt a Petau.

8. F. τὸν Ἐπίκουρον καὶ τὸν Μητρόδωρον — καθαψάμενον. *obiectat nobis Heraclides*, aut *obiectant nobis Heraclidae aſſeclae, Epicurum et Metrodorum nobis* [id eſt ſectae noſtrae, eiuſque auctoribus] *proteruius inſultaſſe, quamuis inſontibus. Reiſ.*

στα ῥήματα, βωμολοχίας, ληκυθισμοὺς, ἀλαζονείας, ἑταιρήσεις, ἀνδροφονίας, βαρυστόνους, πολυφθόρους, βαρυεγκεφάλους συναγαγόντες [9], Ἀριστοτέλους, καὶ Σωκράτους, καὶ Πυθαγόρου, καὶ Πρωταγόρου, καὶ Θεοφράστου, καὶ Ἡρακλείδου, καὶ Ἱππάρχου, καὶ τίνος γὰρ οὐχὶ τῶν ἐπιφανῶν κατεσκέδασαν; ὥστ', εἰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα σοφῶς εἶχεν αὐτοῖς, διὰ τὰς βλασφημίας ταύτας καὶ κατηγορίας, ποῤῥωτάτω σοφίας ἂν εἴργεσθαι. Φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ καὶ ζηλοτυπία [10] δι' ἀσθένειαν ἀποκρύψαι μὴ δυναμένη τὸ ἀλγοῦν. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης· Ἡρακλείδης [11] οὖν, (ἔφη) γραμματικὸς ὢν, ἀντὶ τῆς ποιητικῆς τύρβης (ὡς ἐκεῖνοι [12] λέγουσι) καὶ τῶν Ὁμήρου μωρολογημάτων ἀποτίνει [13] ταύτας Ἐπικούρῳ χάριτας, ἢ ὅτι Μητρόδωρος ἐν γράμμασι τοσούτοις ποιητῇ λελοιδόρη-

foediſſima vocabula, ſcurrilitates, ampullas, arrogantias, ſcortationes, homicidia, graues gemitus, multorum perditionem, cerebri grauedines, in Ariſtotelem, Socratem, Pythagoram, Protagoram, Theophraſtum, Heraclidem, Hipparchum, denique neminem non virorum illuſtrium, effuderunt vniuerſa, vt, ſi alioquin omnia ſapienter ſtatuiſſent, certe ob maledicta haec haſque criminationes longiſſime fuerint a ſapientia arcendi. Inuidentia enim excludenda eſt a diuino ſapientum choro, et obtrectatio, quae ob imbecillitatem id, quod dolet, diſſimulare non poteſt. Haec verba excipiens Ariſtoteles: Heraclides, aiebat, grammaticus cum ſit, poëticae turbae (vt Epicurei appellant) et Homericorum deliriorum gratia Epicuro hanc rependit mercedem; vel eo commotus, quod Metrodorus tam multa ſcripſit ad ignominiam

9. συναγαγόντες] ſcil. Epicurus et Metrodorus. *Reiske.*

10. ζηλοτυπίας, et deinde μὴ δυναμένης, Ald. et Baſ.

11. Ἡρακλείδης μὲν οὖν. *Reiſ.*

12. ἐκεῖνοι] ſcil. Epicurus et Metrodorus, et grex eorum, Homero et poëtis infeſti. *Reiſ.*

13. ἀποτίνει legendum. Sic enim loquimur, non ἀποτείνει. [ἀποτείνει nimirum dant Ald. et Baſ.] Videtur autem hoc dicere, Epicurum et Metrodorum ab Heraclide male acceptos fuiſſe, iniurias Homero et aliis poëtis factas ab iis vlciſcente. Nam alibi monuimus, poëtarum fuiſſe contemtores Epicureos. Sed illa praecedentia, φθόνος γὰρ etc. ſunt mutilata et deprauata. *Xylander.* Vid. not. 10. vbi exemplum deprauationis reperies.

14. Ver-

κεν[14]. ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἐῶμεν, ὦ Ζεύξιππε· τὸ δ' ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων ῥηθὲν πρὸς τοὺς ἄνδρας, ὡς οὐκ ἔστι ζῆν κατ' αὐτοὺς, τί οὐ μᾶλλον, ἐπεὶ κέκμηκεν οὗτος[15], αὐτοὶ δι' αὐτῶν περαίνομεν, ἅμα καὶ Θέωνα παραλαβόντες; καὶ ὁ Θέων πρὸς αὐτόν· Ἀλλ' οὗτος μὲν (ἔφη) ὁ ἆθλος ἑτέροις ἐκτετέλεσται πρὸ ἡμῶν· νῦν αὖ τε[16] σκοπὸν ἄλλον[17], εἰ δοκεῖ, θέμενοι, τοιαύτῃ τινὶ δίκῃ μετίωμεν ὑπὲρ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἄνδρας. ἀποδεῖξαι γὰρ[18], ἄνπερ ᾖ δυνατὸν, ἐπιχειρήσομεν, ὅτι μηδὲ ζῆν ἐστιν ἡδέως κατ' αὐτούς. Παπαὶ, (εἶπον ἔγωγε γελάσας) εἰς τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδράσιν ἔοικας ἐναλεῖσθαι, καὶ τὸν περὶ τῶν κρεῶν[19] ἐπάξειν, ἀφαιρούμενος ἡδονὴν ἀνθρώπων βοώντων· Οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν[20] ἀμύμονες, οὐδὲ ῥητο-

miniam Homeri pertinentia. Sed hos, Zeuxippe, omittamus. Quod autem initio disputationis aduersum Epicureos dictum fuit, ex eorum praescripto ne viui quidem posse, cur non potius, quando hic defessus est, ipsi, adscito Theone, ad finem perducimus. Theo sic respondit: Atqui ante nos hoc iam alii peregerunt certamen.

Nunc alius scopus est, —

si placet, collocandus: et sic vlciscamur philosophis factas iniurias, vt demonstremus, siquidem fieri potest, Secundum Epicureos ne posse quidem iucunde viui. Papae, ego, risu edito, dixi: Videre mihi istis hominibus in ventrem velle insilire, litemque de carnibus moturus: qui voluptatem detrahas hominibus clamantibus:

Non pugiles sumus,

non

14. Verba ᾗ ὅτι Μητρόδωρος ἐν γράμμασι τοσούτοις ποιητῇ λελοιδόρηκε eximenda sunt, velut scholium verborum ἀποτίνει ταύτας Ἐπικούρῳ χάριτας. *Reiske.*

15. οὗτος] Plutarchus nimirum. *Reiske.*

16. νῦν δ' αὖτε. *Reis.* Turn. et Vulc. dant νῦν δὲ αὖ σκ.

17. Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον.] Alludit ad Odyss. χ. 6. et paulo post ad Phaeacum professionem, Odyss. θ. 246. *Xylander.*

18. γὰρ abest a Petau.

19. τὸν περὶ τῶν κρεῶν] Subaudi ἀγῶνα. *Reiske.*

20. ἦμεν Petau.

ρες, ὐδὲ προςάται δήμων, ὐδ᾽ ἄρχοντες, ἀεὶ δ᾽ ἡμῖν δαίς τε φίλη, καὶ πᾶσα διὰ σαρκος ἐπιτερπὴς κίνησις, ἐφ᾽ ἡδονήν τινα καὶ χαρὰν ψυχῆς ἀναπεμπομένης [21]. δοκεῖς ὖν μοι μὴ τὸ ἡδὺ ἐξαίρειν, ὥς φασιν, ἀλλὰ τὸ ζῆν ἀφαιρεῖσθαι τὺς ἄνδρας, εἰ τὸ ζῆν ἡδέως μὴ ἀπολείψεις αὐτοῖς. τί ὖν, (εἶπεν ὁ Θέων) εἰ δοκιμάζεις τὸν λόγον αὐτὸς, ὖ χρεία, παρόντι χρήσομαι [22], εἶπεν, ἀκροώμενος, καὶ ἀποκρινόμενος, ἂν δέησθε· τὴν δὲ ἡγεμονίαν ὑμῖν παραδίδωμι. μικρὰ δὴ προφασισαμένυ τῦ Θέωνος, Ἀριςόδημος· Ὡς σύντομον (ἔφη) καὶ λειαν ἔχων ὁδὸν ἀπετάφρευσας ἡμῖν πρὸς τὸν λόγον, ὐκ ἐάσας περὶ τῦ καλῦ πρότερον εὐθύνας ὑποσχεῖν τὴν αἵρεσιν [23]. ἀνθρώπυς γὰρ, ἡδονὴν ὑποτιθεμένυς τέλος, ὐκ ἔςιν ἐξελάσαι [24] τῦ ἡδέως ζῆν ῥάδιον· τῦ δὲ καλῶς ἐκπεσόν-

non rhetores, non ciuitatum praesides, non principes:

Semper sola iuuant sed nos conuiuia,

omnisque carnem suauiter afficiens motio, anima ad voluptatem quandam atque gaudium excitata. Itaque mihi videris non voluptatem auferre, sed vitam illis, vbi suauem vitam eis non relinquis. Quid ergo, inquit Theo, si ipse orationem probas, qua opus est re * praesenti vtar, inquit, audiens et respondens, vbi requiretis. Principatum autem vobis trado. Cum itaque parumper tergiuersatus esset Theo, Aristodemus: Quam, inquit, compendiosa et plana nos interclusisti via, dum non sinis sectam illam de honesto causam priore loco dicere. Nam homines, qui finem vitae statuunt voluptatem, non facile est suaui vita depellere: sed si honesta vita exciderint, iucunda simul

21. ἀναπεμπομένη. *Reiske.*

22. Duo haec, εἶπεν et χρεία χρήσομαι, ostendunt, deprauatum esse locum, et personam excidisse. *Xylander.* Sic lego et distinguo personas: — ὐ χρῆ. vt etiam in Petauiano est. [quanquam inde citatur ὐ χρὴ] *quare — non vteris?* Respondet Plutarchus: χρήσομαι, εἶπον, *vtar, aiebam* — Nam Plutarchus est, qui hoc colloquium refert. *Reis.*

23. τὴν αἵρεσιν] Epicuream puta. *Reiske.*

24. Pro ἐξετάσαι [quod exhibet Petau.] repono audacter ἐξελάσαι. Nam (nisi admodum coecutio) hoc sibi vult Aristodemus, nimis esse audacem conatum, recta suauem vitam velle-

τες, ἅμα καὶ τοῦ ἡδέως συνεξέπιπτον, ἐπεὶ τὸ ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ καλῶς, ἀνύπαρκτόν ἐστιν, ὡς αὐτοὶ λέγουσι. καὶ ὁ Θέων· Ἀλλὰ τοῦτο μὲν (εἶπεν) ἂν δόξῃ, τοῦ λόγου προϊόντος ἀναθησόμεθα[25]· νῦν δὲ χρησόμεθα τοῖς διδομένοις ὑπ' αὐτῶν. οἴονται δὲ, περὶ γαστέρα τἀγαθὸν εἶναι, καὶ τοὺς ἄλλους πόρους τῆς σαρκὸς ἅπαντας, δι' ὧν ἡδονὴ καὶ μὴ[26] ἀλγηδὼν ἐπεισέρχεται, καὶ πάντα καλὰ καὶ σοφὰ ἐξευρήματα τῆς περὶ γαστέρα ἡδονῆς ἕνεκα γεγονέναι, καὶ τῆς ὑπὲρ ταύτης ἐλπίδος ἀγαθῆς, ὡς ὁ σοφὸς εἴρηκε Μητρόδωρος. αὐτόθεν μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, φαίνονται γλίσχρον τι καὶ σαπρὸν καὶ οὐ βέβαιον αἴτιον τοῦ ἀγαθοῦ λαμβάνοντες, ἀλλὰ[27] τοῖς πόροις τούτοις, δι' ὧν ἡδονὰς ἐπεισάγονται, καὶ πρὸς ἀλγηδόνας ὁμοίως κατατετριμμένον, μᾶλλον δὲ ἡδονὴν μὲν ὀλίγοις, ἀλγηδόνα δὲ πᾶσι τοῖς μορίοις δεχόμενον. πᾶ-

ſimul exciderunt. Ipſi enim dicunt, Impoſſibile eſſe ſuauiter viuere ſine honeſtate vitae. Tum Theo: Hoc ergo, inquit, in progreſſu ſermonis, ſi ita videbitur, reponemus. Nunc iis vtemur, quae ab ipſis dantur. Exiſtimant Epicurei, circa ventrem eſſe bonum, reliquoſque meatus carnis vniuerſos, per quos voluptas, non dolor, ſe inſinuat: omneſque pulchras et ſapientes inuentiones exſtitiſſe ob voluptatem, quae circa ventrem verſatur, et ſpem bonam de eo, vt ſapiens dixit Metrodorus. Itaque ab initio ſtatim, amice, videntur ieiunam, putridam et inſtabilem boni cauſam ſtatuere: et quae cum meatibus iſtis, per quos voluptates introducuntur, etiam ad dolores perinde perforetur: aut potius, quae voluptatem paucis, dolorem omnibus partibus admittat.

le eripere, eaque depellere eos, qui in voluptate finem bonorum collocent: debuiſſe potius per cuniculos tentari, oſtendique primum, eos honeſte non viuere: ita alterum huius futurum conſequens. *Xylander.*

25. ἀναθεωρησόμεθα. *Reiſ.*

26. μὴ] L. πάλιν. *per quos voluptas et rurſus* [vel *ex altera parte*] *dolor inuadit corpus.* R.

27. F. ἀλλὰ τρίβον τοῖς πόροις — *ſed in aſſumenda voluptate videntur aſſumſiſſe ſemitam ad dolores itando contritam ab illis ipſis poris, per quos voluptatem introducunt. Reiske.*

σα γὰρ ἡδονὴ περὶ ἄρθρα καὶ νεῦρα καὶ πόδας καὶ χεῖρας, οἷς ἐνοικίζεται τὰ [28] πάθη δεινὰ καὶ σχέτλια, ποδαγρικὰ ῥεύματα καὶ φαγεδαινικὰ, καὶ διαβρώσεις καὶ ἀποσήψεις. ὀσμῶν δὲ καὶ χυμῶν τὰ ἥδιστα προσαγαγὼν τῷ σώματι, μικρὸν εὑρήσεις χωρίον ἐν αὐτῷ παντάπασι τὸ κινούμενον λείως καὶ προσηνῶς, τὰ δ' ἄλλα πολλάκις δυσχεραίνει καὶ ἀγανακτεῖ. πυρὶ δὲ καὶ σιδήρῳ καὶ δήγματι καὶ ὑστριχίσιν οὐδὲν ἀπαθὲς, οὐδ' ἀναίσθητον ἀλγηδόνος, ἀλλὰ καὶ καῦμα καὶ ῥῖγος εἰς ἅπαντα καταδύεται καὶ πυρετός. αἱ δὲ ἡδοναὶ καθάπερ αὖραι πρὸς ἑτέρας ἕτεραι τοῦ σώματος ἄκραις ἐπιγελῶσαι διαχέονται. καὶ ὁ χρόνος ὁ μὲν τούτων οὐ πολὺς, ἀλλ' ὥσπερ οἱ διάττοντες [29], ἔξαψιν ἅμα καὶ σβέσιν ἐν τῇ σαρκὶ λαμβάνουσιν. ἐκ δὲ τοῦ πόνου [30] μάρτυς ὁ Αἰσχύλου Φιλοκτήτης ἱκανός. οὐ γὰρ ὁ δράκων (φησὶν) ἀνῆκεν, ἀλλ' ἐνῴκισε δεινὴν στομάτων [31] ἔκφυσιν, ποδὸς

admittat. Omnis enim voluptas circa artus, neruos, manus et pedes eſt: quibus partibus ſubeunt atroces atque miſeri affectus, fluxus podagrici et phagedaenici, corroſiones, putrefactiones. Iam odorum et ſaporum ſuauiſſimos corpori ſi offeras, exiguum planiſſime in eo locum offendes, qui leniter et iucunde afficiatur: reliquae plerumque auerſantur et aegre ferunt. At nulla interim pars eſt, cui igni, ferro, morſu, ſcutica non ſenſus doloris inferatur. Sed et aeſtus, et gelu, et febris totum corpus peruadunt. Voluptates aurarum inſtar ad alias atque alias corporis extremitates renidentes, ſtatim diffunduntur, neque multum durant temporis, ſed inſtar ignium, in aëre ſubito diſcurrentium, ſimul et oriuntur in carne et exſtinguuntur. De dolore teſtimonium Philoctetae Aeſchylei ſufficit: qui ſerpentem non immiſiſſe pedi, ſed tanquam ſedem in eo fixiſſe morſu ait dolori

neque

28. τὰ delend. *Reiſ.*

29. οἱ διάττοντες ἀστέρες. *Reiſ.*

30. F. ἐκτενείᾳ [vel ἐπιμονῇ] δὲ πόνου. *at diu perſeuerare dolorem, teſtatur — Reiſ.*

31. στομάτων] Aegre patientur proſodiaſtae ſecundam ſyllabam productam, et clamabunt, vocabulum in vitio cubare. Ego vero ad eiuſmodi clamores obſurdui. Sed ἔμφυσιν ſtatuo legendum. Facile poſſet metro laboranti ſuccurri legendo δεινὴν ὀδόντων ἔμφυσιν. Ego vero metrum hic laborare nego. Porro lego λώβην ποδὸς, non ποδὸς

λαβεῖν. ὀλισθείη ἀλγηδὼν [32], ὐδὲ ἕτερα τοιαῦτα [33] κινῦσα καὶ γαργαλίζυσα τῦ σώματος. ἀλλ' ὥσπερ τὸ τῆς μηδικῆς σπέρμα [34] πολυκαμπὲς καὶ σκαληνὸν ἐμφύεται τῇ γῇ καὶ διαμένει πολὺν χρόνον ὑπὸ τραχύτητος, ὕτως ὁ πόνος ἄγκιστρα καὶ ῥίζας διασπείρων καὶ συμπλεκόμενος τῇ σαρκὶ, καὶ παραμένων ὐχ ἡμέρας, ὐδὲ νυκτὸς [35] μόνον, ἀλλὰ καὶ ὥρας ἐτῶν ἐνίυς καὶ περιόδυς ὀλυμπιακῶν, μόλις ὑπ' ἄλλων πόνων, ὥσπερ ἥλων σφοδροτέρων, ἐκκρυόμενος, ἀπαλλάττεται. τίς γὰρ ἔπιε χρόνον τοσῦτον, ἢ ἔφαγεν, ὅσον διψῶσιν οἱ πυρέττοντες, καὶ πεινῶσιν οἱ πολιορκύμενοι; πῦ δέ ἐστιν ἄνεσις καὶ συνυσία μετὰ φίλων, ἐφ' ὅσον κολάζυσι καὶ στρεβλῦσι

* neque alia talia, mouens ac titillans corpus.
*. Sed ſicut Medicae herbae ſemen, multis flexibus et per obliquum terrae innaſcens, ob aſperitatem multo tempore perdurat: ſic dolor vncinos ac radices diſſeminans, carnique implicatus, adhaerenſque, non diem modo, aut noctem, ſed et annos aliquot atque luſtra, aegre aliis doloribus, tanquam clauis violentioribus, expulſis diſcedit. Quis enim tantum temporis edendo bibendoue extraxit, quanto ſitiunt febricitantes, et eſuriunt obſidione circumuenti? quaenam animi relaxatio et cum amicis oblectatio tanta eſt, quanti ſunt cruciatus et torturae a tyrannis

δὸς λαβεῖν. Aeſchyli verſus hi ſunt:

Οὐ γὰρ ὁ δράκων ἀνῆκεν, ἀλλ' ἐνῴκισε
Δεινὴν στομάτων [vel στονύχων, vel ὀδόντων] ἔμφυσιν, λώβην ποδός.

Non enim remiſit draco, ſed in pedem meum, velut in certum et ſtabile domicilium, intulit horribilem ſui oris, vel acutorum ſuorum dentium, immorſum, peſtem pedis. Reiske.

32. ποδὸς λαβεῖν ὀλισθείη ἀλγηδὼν] Verba haec mendoſa, aut manca, ſunt, aut vtrumque hoc dicere voluit, dolorem non vni tantum particulae corporis, vt pedi Philoctetae, leuiter inſidere: ſed alte radices agere. Nota eſt Philoctetae hiſtoria, ac (vt apparet) ad Aeſchyleos verſus aliquos reſpicitur. *Xyl.*

33. F. ὀλισθεῖ ἡ ἀλγηδὼν ὡς ὐδὲ ἑτέρα, τὰ πάντα κινῦσα —— *lubricus eſt et agillime permeat corpus dolor, vt non alius aliquis affectus. Reiske.*

34. De medicae herbae ſemine Plinius libro 18. cap. 16. *Xylander.*

35. νύκτας, et ἐνίοις. In ὀλυμπιακῶν ſubauditur ἀγώνων. *Reiſ.*

36. ἀσθε-

τύραννοι; καὶ γὰρ τοῦτο τῆς τοῦ σώματος φαυλότητος καὶ ἀφυΐας πρὸς τὸ ἡδέως ζῆν ἐστιν, ὅτι τοὺς πόνους ὑπομένει μᾶλλον, ἢ τὰς ἡδονὰς, καὶ πρὸς ἐκείνους ἔχει ῥώμην καὶ δύναμιν, ἐν δὲ ταύταις ἀσθενές τι [36] καὶ ἀψίκορον. τὸ δὲ ἡδέως ζῆν, ἂν ἅπτωνται [37] πλείονα περὶ τούτου λέγειν [38]; οὐκ ἐῶσιν ἡμᾶς, ὁμολογοῦντες αὐτοὶ, μικρὸν εἶναι τὸ τῆς σαρκὸς ἡδὺ, μᾶλλον δ' ἀκαρὲς, εἴ γε δὴ μὴ κενολογοῦσι, μηδ' ἀλαζονεύονται· Μητρόδωρος μὲν λέγων, ὅτι πολλάκις προσεπτύσαμεν ταῖς τοῦ σώματος ἡδοναῖς· Ἐπίκουρος δὲ καὶ γελᾶν φησι ταῖς ὑπερβολαῖς τοῦ περὶ τὸ σῶμα νοσήματος πολλάκις κάμνοντα τὸν σοφόν. οἷς οὖν οἱ πόνοι τοῦ σώματος οὕτως εἰσὶν ἐλαφροὶ καὶ ῥᾴδιοι, πῶς ἂν ἐστί τι [39] ταῖς ἡδοναῖς ἀξιόλογον; καὶ γὰρ εἰ μὴ χρόνῳ [40], μηδὲ μεγέθει, τῶν πό-

rannis immissae? Hoc ipso scilicet, corpus quam sit prauum, et natura ad iucunde viuendum ineptum intelligitur, quod magis perfert dolores, quam voluptates: praeditumque aduersus illos robore ac viribus, in his imbecillum est ac satietati fastidioque obnoxium. Neque vero nos, aggressos de iucunda vita dicere, plura patiuntur ipsi proferre, vtpote qui fateantur vltro, voluptatem corporis exiguam esse, adeoque momentaneam: siquidem non nugatur, aut vana in dicendo vtitur iactantia, Metrodorus, dum ait, saepenumero nos exspuere in despectum voluptatum corporis: itemque Epicurus, qui sapientem aegrotantem inquit saepe ridere ob morbi, quo vrgetur corpus, magnitudinem. Quibus ergo dolores corporis ita sunt faciles atque leues, qui sint voluptates alicuius momenti? Nam vt neque tempore, neque

36. ἀσθενές ἐστι καὶ ἀψ. *Reis.*

37. ἂν ἅπτωνται non expedio. Videntur quaedam deesse. *Reis.* Turn. et Bong. dant ἂν ἅπτωμεν.

38. Signum distinctionis post λέγειν recte abest ab Edit. Basil. *Reiske.*

39. F. πῶς ἂν εἴη τι ἐν ταῖς ἡδοναῖς ἀξ. Reiske.

40. εἰ μὴ χρόνῳ] scil. ἀποδέουσι τῶν πόνων, μηδὲ τῷ μεγέθει τῶν πόνων ἀποδέουσι. *nam si iucundae perceptiones ratione temporis iniucundis non destituuntur, etiam ratione magnitudinis non destituuntur.* Sed haec quidem sententia obscurior est: esset planior, si loco ἀποδέουσι legeretur ὑπερφέρουσι. *Si tempore nil praestant iucundae perceptiones iniucundis, neque magnitudine praestabunt.* Reiske.

41. ὑπο-

νων ἀποδέξουσιν, ἀλλὰ περὶ πόνους ἔχουσι, καὶ πέρας αὐταῖς κοινὸν Ἐπίκουρος τὴν παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσιν ἐπιτέθεικεν [41], ὡς τῆς φύσεως ἄχρι τοῦ λῦσαι τὸ ἀλγεινὸν αὐξούσης τὸ ἡδὺ, περαιτέρω δὲ προελθεῖν οὐκ ἐώσης κατὰ μέγεθος, ἀλλὰ ποικιλμούς τινας οὐκ ἀναγκαίους, ὅταν οὐκ ἐν τῷ μὴ πονεῖν γένηται, δεχομένης· ἡ δ' ἐπὶ τοῦτο μετ' ὀρέξεως πορεία, μέτρον ἡδονῆς οὖσα, κομιδῇ βραχεῖα καὶ σύντομος. ὅθεν αἰσθόμενοι τῆς ἐνταῦθα γλισχρότητος, ὥσπερ ἐκ χωρίου λυπροῦ τοῦ σώματος μεταφέρουσι τὸ τέλος [42] εἰς τὴν ψυχὴν, ὡς ἐκεῖνο ἡμᾶς [43] καὶ λειμῶνας ἀμφιλαφεῖς ἡδονῶν ἀέξοντας.

que magnitudine, doloribus ſint minores, certe circa dolores verſantur, finemque voluptatibus extremum hunc communem praeſcripſit, omnis doloris ſublationem: nimirum quod natura vſque ad dolorem abolendum augeat voluptatem, vltra autem progredi huius nequeat magnitudo, variari duntaxat modis non neceſſariis poſſit, cum non in eo eſt, vt doloris vacuitatem conciliet. Quae autem cum appetitu eo tendit via, vtpote menſura voluptatis, breuis admodum eſt ac compendioſa. Itaque hoc loco ſentientes rei exilitatem, e corpore, tanquam ſterili agro, finem bonorum in animum transferunt: nimirum quod ibi voluptatibus paſcua et ampla prata ſuppeditent: quando

Non

41. ὑποτέθεικεν. *Reiske.*

42. μεταφέρουσι τοῦ τέλους] Haec quoque verba non ſunt integra. τοῦ τέλους ſi ſcripſit Plutarchus, [vti nempe dant Petau. Ald. et Baſ.] conciſe dixit, eos partem voluptatis meliorem (eſt enim ἡδονὴ τέλος, ſi ipſis credas, vt ſuſpicer, τὸ τέλος eſſe legendum) in animam transferre. *Xyl.*

43. Pro ἐκεῖνο ἡμᾶς, auſim fere ſponſione certare, ſcriptum ab auctore eſſe, ὡς ἐκεῖ νομὰς, et pro ἄξοντας, ἀέξοντας. Alludit autem ad Telemachi verba, equum a Menelao ſibi dono datum recuſantis, quod Ithaca pratis et paſcuis careret, neque equis eſſet idonea. Odyſſ. δ. 601. et ex eo Horatius ad Maecenatem epiſtol. 7. libro primo. *Xyl.* Subſcribo et applaudo Xylandri acutae et felici coniecturae, ὡς ἐκεῖ νομὰς, ſed pro ἀέξοντας lego ἀέξοντες, more poëtico pro αὔξοντες, i. e. περιέψοντες, θεραπεύσοντες. Ante cognitam Xylandri de hoc loco ſententiam, eum ſic refinxeram: ὡς ἐκείνῃ [*ibi*] ἡμᾶς λειμῶνας. *tanquam ſi ibi habituri eſſemus prata.* Accuſatiuo loco Genitiui conſequentiae poſito. ἐκείνῃ idem ſignificat, atque ἐκεῖ. *Reiske.*

44. F.

ἐν δὲ Ἰθάκῃ οὔτ' ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτε λείη περὶ τὸ σαρκίδιον ἡ ἀπόλαυσις, ἀλλὰ τραχεῖα, μεμιγμένη πρὸς πολὺ τὸ ἀλλότριον καὶ σφυγματῶδες. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ζεύξιππος· Εἶτ' οὐ καλῶς (ἔφη) δοκοῦσί σοι ποιεῖν οἱ ἄνδρες, ἀρχόμενοι μὲν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐν ᾧ πρῶτον ἐφάνη γένεσις, ἐπὶ δὲ τὴν ψυχὴν ὡς[44] βεβαιοτέραν, καὶ τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ τελειοῦντες; Καλῶς, νὴ Δία (ἔφην ἐγὼ) καὶ κατὰ φύσιν ἔτι[45] κρεῖττον ἐνταῦθα μετιόντες καὶ τελειότερον ἀληθῶς ἀνευρίσκουσιν, ὥσπερ οἱ θεωρητικοὶ καὶ πολιτικοὶ τῶν ἀνδρῶν. εἰ δ' ἀκούεις αὐτῶν μαρτυρουμένων[46] καὶ βοώντων, ὡς ἐπ' οὐδενὶ ψυχὴ τῶν ὄντων πέφυκε χαίρειν καὶ γαληνίζειν, πλὴν ἐπὶ σώματος ἡδοναῖς παρούσαις, ἢ προσδοκωμέναις, καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ ἀγαθόν ἐστιν, ἆρ' οὐ δοκοῦσί σοι διεράματι τοῦ σώματος χρῆσθαι τῇ ψυχῇ[47], καθάπερ οἶνον ἐκ πονηροῦ καὶ μὴ στέγοντος ἀγγείου τὴν ἡδονὴν διαχέοντες ἐνταῦθα καὶ παλαιοῦντες,

Non eſt aptus equis Ithacae locus, vt neque planis
Porrectus ſpatiis: —

quando ſcilicet non facilis eſt in caruncula hac voluptatum perceptio, ſed aſpera, admixtis multis alienis, et quae pulſando exagitent. Sub haec Zeuxippus: Itane, inquit, non tibi recte videntur iſti facere homines, qui, initio facto a corpore, in quo primum ortus voluptatis conſpicitur, inde ad animam tranſeunt, remque in ea abſoluunt? Recte, inquam ego, et naturae conuenienter: ſi quidem melius aliquid hic et perfectius re vera indagant atque inueniunt, ſicut homines faciunt in contemplatione rerum verſantes ac ciuiles. Cum vero audias, ipſos teſtari ac vociferari, nulla re animam gaudere poſſe, nulla tranquillitate frui, niſi vel adſint, vel exſpectentur, voluptates corporis, haſque bonum eius eſſe: nonne videntur tibi animam pro corporis colo vſurpare: voluptatem vini inſtar e corpore, tanquam prauo et perfluente vaſe, diffundentes per colum iſtud, aetatemque

44. F. ἐφάνη ἡ τῆς ἡδονῆς γένεσις, ἐπὶ δὲ τὴν ψυχὴν μετάγοντες, ὡς βεβ. *Reiske.*

45. φύσιν, εἴ τι κρεῖττον, vt etiam Xylander. *Reiſ.*

46. μαρτυρομένων. *Reiſ.*

47. τῇ ψυχῇ, εἰ, καθάπερ — *R.*

48. οἶε-

οἴεσθαι [48] σεμνότερόν τι ποιεῖν καὶ τιμιώτερον; καίτοι γ' οἶνον μὲν χρόνῳ διαλυθέντα [49] τηρεῖ καὶ [50] συνηδύνει· τῆς δὲ ἡδονῆς ἡ ψυχὴ παραλαβοῦσα τὴν μνήμην, ὥσπερ ὀσμὴν, ἄλλο δ' οὐδὲν, φυλάσσει. ζέσασα γὰρ [51] ἐπὶ σαρκὶ κατασβέννυται, καὶ τὸ μνημονευόμενον αὐτῆς ἀμαυρόν ἐστι καὶ κνισσῶδες, ὥσπερ ἑώλων, ὧν τις ἔφαγεν, ἢ ἔπιε, τιθεμένου καὶ ταμιεύοντος, ἐπινοίαις ἐν αὐτῷ [52], καὶ χρωμένου δηλονότι ταύταις, προσφάτων μὴ παρόντων. ὅρα δὲ, ὅσῳ μετριώτερον οἱ Κυρηναϊκοὶ, καίπερ ἐκ μιᾶς οἰνοχόης Ἐπικούρῳ πεπωκότες, οὐδὲ ὁμιλεῖν ἀφροδισίοις οἴονται δεῖν μετὰ φωτὸς, ἀλλὰ σκότος προθεμένους, ὅπως μὴ τὰ εἴδωλα τῆς πράξεως ἀναλαμ-

que ei conciliantes, vt fiat aliquanto melior et honeſtior? Quanquam vinum quidem diffuſum a tempore conſeruatur, fitque ſuauius: voluptatis praeter memoriam conceptam, tanquam odorem quendam, nihil animus aliud conſeruat, quae in carne, vt efferbuit, ita exſtinguitur. Ipſaque eius memoria obſcura eſt, ac nidoris ſimilis: perinde ac ſi quis, pridie quae edit bibitue, eorum ſibi imaginationes ſuggerat, inque animo recondat, ſcilicet his vſurus, cum recentia non ſint ad manum. Vide autem, quanto modeſtius Cyrenaici, quanquam ex eodem cum Epicuro poti poculo: qui re venerea vti adhibita lucerna nequaquam cenſuerunt debere homines, ſed tenebras praetendere: ne animus, e con-

48. οἴεσθαι] Forte ὥστε. Nam οἴεσθαι ita poteſt ſtare, vt ineptiſſima ſit vocum ac manca connexio. *Xylander.* οἴονται. *Reiske.*

49. Pro χρόνῳ διαλυθέντα reſtituere χρόνος διαχυθέντα non dubitauerim. Quis enim neſcit, vina diffundi, et tempore meliora fieri, χρόνου συνηδύνοντος, et illam ſacris etiam literis memoratam χρηστότητα conciliante? *Xylander.*

50. F. τηρεῖ ἡ λάγυνος, καὶ συνηδ. *Reiske.*

51. ζέσασα γὰρ] ſcil. ἡ ἡδονή. *Reiske.*

52. F. ἀποτιθεμένου καὶ ταμιεύοντος ἐπινοίας ἐν ἑαυτῷ. *tanquam ſi quis ſpecies animo conceptas ciborum potuumue, heſternorum et vappidorum in mente ſua reponat, velut in cella, futuri vſus tempore expromendas, quum recentes praeſto non ſint.* ἐπίνοια hic idem eſt, atque ἔννοια. Vid. p. 481. *Reiske.*

53. F.

βάνουσα διὰ τῆς ὄψεως ἐναργῶς ἐν αὐτῇ ἡ διάνοια πολλάκις ἀνακαίῃ τὴν ὄρεξιν. οἱ δὲ τούτῳ μάλιστα τὸν σοφὸν ἡγούμενοι διαφέρειν, τῷ μνημονεύειν ἐναργῶς καὶ συνέχειν ἐν αὑτῷ τὰ περὶ τὰς ἡδονὰς φάσματα καὶ πάθη καὶ κινήσεις, εἰ μὲν οὐδὲν ἄξιον σοφίας παρεγγυῶσιν, ὥσπερ σωμάτων[53] οἰκίᾳ τῇ ψυχῇ τοῦ σοφοῦ τὰ τῆς ἡδονῆς ἐκκλύσματα[54] μένειν ἐῶντες, μὴ λέγωμεν. ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ἀπὸ τούτων ἡδέως ζῆν, αὐτόθεν πρόδηλον. οὐ γὰρ ἴσως εἶναι μετὰ τῆς ἡδονῆς τὸ μνημονευόμενον, εἰ μικρόν τι δοκεῖ τὸ παρόν· οὐδὲ οἷς συνεφέρετο μετρίοις γινομένοις ὑποχωρεῖν γενομένων[55]· ὅπου οὐδὲ τοῖς ἐκπεπληγμένοις τὰ σωματικὰ καὶ θαυμάζουσιν, ἐμμένει[56] τὸ χαίρειν παυσαμένοις, ἀλλὰ σκιά τις ὑπολεί-

e conſpectu ſimulacra actionis concipiens euidentia, crebrius appetitum inflammet. At qui hac maxime re ſapientem excellere ſentiunt, quod euidenter recordatur, inque ſe ipſo continet voluptatum imagines, affectiones, motus: ne dicamus, nihil eos ſapientia dignum profiteri, qui voluptatum eluuiem quaſi quandam e corpore in animo relinqui putant: ſtatim quidem manifeſtum eſt, ex his viui ſuauiter non poſſe. Fieri enim poteſt, vt abſque voluptate ſit haec voluptatis recordatio, quae praeſens quoque exigua interdum eſt, et moderate percepta facile effugit: quando etiam iſtis, qui attoniti corporeas mirantur magnique faciunt voluptates, his finitis, non remanet delectatio, ſed vmbra quae-

53. F. ὥσπερ ἀσωματίῳ οἰκίᾳ. *Reiske.*

54. ἐκκλύσματα] Sic et Aldus: non, vt noſter, ἐκκλήσματα, quae vox, puto, nihil ſignificat. Quae ſequuntur, obſcura ſunt. *Xylander.* F. ὑπεκκαύματα παραμένειν ἐῶντες. *Reiske.*

55. Locus hic miſere corruptus medicinam meam eludit et fugit: cogitaui tamen aliquando: οὐ γὰρ εἰκὸς εἶναι μέγα τῆς ἡδονῆς τὸ μνημονευόμενον, εἰ μικρόν τι δοκεῖ τὸ παρὸν, οὐδὲ, οἷς συνεφέρετο μετρίοις γενομένοις, ἐμφιλοχωρεῖν βουλόμενον. *non enim veroſimile eſt, magnam eſſe voluptatis recordationem illius, quae, quum ipſa re perciperetur, parua erat; neque, in iis quidem, qui moderate ea voluptate fuiſſent vſi, memoriam inhaeſuram eſſe. Reiſke.*

56. ἐμμένει pro infinitiuo ἐμμένειν legendum, vt reſponderet τῷ ὑπολείπεται. Reſtitui etiam ὑπέκκαυμα, quod ipſum quoque Aldus habet. *Xylander.*

57. διψῶν-

πεται καὶ ὄναρ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἡδονῆς ἀποπταμένης, οἷον ὑπέκκαυμα τῶν ἐπιθυμιῶν, ὥσπερ ἐν ὕπνῳ διψῶντες, ἢ ἐρῶντες [57], ἀτελεῖς ἡδοναὶ καὶ ἀπολαύσεις δριμύτερον ἐγείρουσι τὸ ἀκόλαστον. οὔτε δὴ τούτοις ἐπιτερπὴς ἡ μνήμη τῶν ἀπολελαυσμένων, ἀλλ' ἐξ ὑπολείμματος ἡδονῆς ἀμυδρᾶ καὶ διακένου πολὺ τὸ οἰστρῶδες καὶ νύττον ἐναργοῦς ἀναφέρουσα τῆς ὀρέξεως, οὔτε τοὺς μετρίους καὶ σώφρονας εἰκὸς ἐνδιατρίβειν τῇ ἐπινοίᾳ τῶν τοιούτων, οὐδὲ ἅπερ ἔσκωπτε [58] τὸν Κορνιάδην [59] πράττοντα, οἷον ἐξ ἐφημερίδων ἀναλέγεσθαι, ποσάκις Ἡδείᾳ καὶ Λεοντίῳ συνῆλθον, ἢ ποῦ Θάσιον ἔπιον, ποίας εἰκάδας [60] ἐδείπνησαν πολυτελέστατα. δεινὴν γὰρ ἐμφαίνει καὶ θη-

quaedam et ſomnium relinquitur in animo voluptatis, quae auolauit: quo ſomnio, quaſi fomite, ignis cupiditatum excitatur. Et quemadmodum qui per ſoporem ſitiunt, aut amant, eorum imperfectae voluptates ac perceptiones acrius exſtimulant libidinem: ita et his non iucunda eſt voluptatum perceptarum memoria, ſed reliquiae voluptatis inanes ac languidae multum habent ſtimulorum atque aculeorum, quibus pungant palam ſe efferentem cupiditatem. Neque probabile eſt, modeſtos ac temperantes homines huiuſmodi cogitationibus immorari, aut ea facere, ob quae Carneadem ſubſannat ille, tanquam ex ephemeridibus repetentem, quoties cum Hedia, aut Leontio, rem habuiſſet, vbi Thaſium vinum bibiſſet, quibus Idibus ſplendidiſſime coenaſſet. Atrocem enim ac belluinam in

57. διψῶντος, ἢ ἐρῶντος. *Reiſ.*

58. ἔσκωπτε] ſcil. Epicurus. *R.*

59. Κορνιάδην] Quis Corniades iſte fuerit, nondum comperi: niſi fortaſſe ſic mendoſe legitur, vt is Carneades ſit, ad quem ſe, relicto Epicuro, Metrodorus Stratonicus contulit, vt ſcribit Diogenes. Id quidem ſecutus in vertendo ſum, vt probabile. *Xylander.* τὸν Καρνεάδην. Non eſt hic ille Carneades Academicus, qui ab Athenis Romam legatus venit, ſed vetuſtior, familiaris Epicuri, de quo v. Menage ad Diog. Laërt. X, 9. vbi miror, inſignem hunc locum latuiſſe Viro docto, quo poterat fulcire id, quod ibi demonſtratum iuit, Carneadem Epicuri aequalem et familiarem fuiſſe. *Reiſ.*

60. Notae εἰκάδες Epicureorum, ſolennia menſtrua conuiuia, vnde ipſi εἰκαδισταὶ appellati, de quibus vid. Caſaub. ad Diog. Laërt. 6. 101. et Brucker Hiſt. philoſ. T. I. p. 1251. *Reiſ.*

ριώδη περὶ τὰ γινόμενα καὶ προσδοκώμενα τῆς ἡδονῆς ἔργα ταραχὴν καὶ λύσσαν ἡ τοσαύτη πρὸς ἀναμνήσεις βάκχευσις αὐτῆς [61] τῆς ψυχῆς καὶ πρόστηξις. ὅθεν αὐτοί μοι δοκοῦσι, τούτων αἰσθόμενοι τῶν ἀτοπιῶν, εἰς τὴν ἀπονίαν καὶ τὴν εὐστάθειαν [62] ὑποφεύγειν τῆς σαρκὸς, ὡς ἐν τῷ ταύτην ἐπινοεῖν περί τινας ἐσομένην καὶ [63] γεγενημένην, τοῦ ἡδέως ζῆν ὄντος. τὸ γὰρ εὐσταθὲς [64] σαρκὸς κατάστημα, καὶ τὸ περὶ ταύτης πιστὸν ἔλπισμα τὴν ἀκροτάτην χαρὰν καὶ βεβαιοτάτην ἔχει [65] τοῖς ἐπιλογίζεσθαι δυναμένοις· ὅρα δὴ πρῶτον μὲν, οἷα ποιοῦσι, τὴν εἴτε ἡδονὴν ταύτην, εἴτ' ἀπονίαν, ἢ εὐπάθειαν, ἄνω καὶ κάτω μεταίροντες ἐκ τοῦ σώματος εἰς τὴν ψυχὴν, εἶτα πάλιν ἐκ ταύτης εἰς ἐκεῖνο τῷ μὴ στέγειν [66] ἀποῤ-

in fruendis, aut exſpectandis, voluptatibus exagitationem animi ac rabiem deſignat tanta ipſius ad recordandum bacchatio atque adhaeſio. Vnde et ipſi videntur mihi, haec abſurda animadvertentes, ad vacuitatem doloris et firmam affectionem carnis defugere: ac ſi in eo ſita ſit vitae iucunditas, vt cogites, iſta vel adfutura, vel affuiſſe. Summum enim et conſtantiſſimum gaudium adferre iis, qui ratiocinari poſſint, aiunt, carnis firmam affectionem, eiuſque exploratam ſpem. Hic primum conſidera, quam rem agant, iſtam ſiue voluptatem, ſiue indolentiam, hinc inde transferentes, e corpore in animum, ex hoc rurſum, quia contineri eo non poſſit, in corpus dilabentem. Itaque coguntur

61. αὐτῆς deleo. *Reiſ.*

62. Quod hic εὐστάθειαν, mox εὐπάθειαν legitur: quanquam hoc vtrumque habere locum poteſt, mallem tamen, vnam eſſe vocem, eamque εὐστάθειαν. Nam Metrodorus ſummum bonum firma corporis affectione, huiuſque definiuit explorata ſpe, vt Tullius aliquoties oſtendit: et vt malim, accedit, quod mox εὐστάθεια rurſus aperte hoc ſenſu ponitur. *Xylander.*

63. ἐσομένην, ἢ καὶ γεγενημένην. *Reiſ.*

64. Verba τὸ γὰρ εὐσταθὲς, ad δυναμένοις, ipſius Epicuri ſunt, quibus occurrunt ſubiecta. *Reiſ.*

65. βεβαιοτάτην ἔχει] Legendum ἔχειν: non enim hoc ipſe affirmat, ſed Metrodori ſententiam exponit. *Xylander.*

66. τῷ μὴ στέγειν] Subaudi ἐκεῖνο, ſcil. τὸ σῶμα. *Reiske.*

67. τῇ

ῥέουσαν καὶ περιολισθαίνουσαν, ἀναγκαζόμενοι τῇ ἀρχῇ [67] συνάπτειν· καὶ τὸ μὲν ἡδόμενον (ὥς φησι) τῆς σαρκὸς, τῷ χαίροντι τῆς ψυχῆς ὑπερείδοντες, αὖθις δὲ τοῦ [68] χαίροντος εἰς τὸ ἡδόμενον τῇ ἐλπίδι τελευτῶντες. καὶ πῶς οἷόν τε, τῆς βάσεως τινασσομένης, μὴ συντινάσσεσθαι τὸ ἐνόν; ἢ βέβαιον ἐλπίδα καὶ χαρὰν ἀσάλευτον εἶναι περὶ πράγματος σάλον ἔχοντος τοσοῦτον, καὶ μεταβολὰς, ὅσαι φυλάττουσι [69] τὸ σῶμα, πολλαῖς μὲν ἔξωθεν ὑποκείμενον ἀνάγκαις καὶ πληγαῖς, ἐν αὑτῷ δ' ἔχον ἀρχὰς κακῶν, ἃς οὐκ ἀποτρέπει λογισμός. οὐδὲ γὰρ ἂν προσέπιπτεν ἀνδράσι νοῦν ἔχουσι στραγγουρικὰ πάθη καὶ δυσεντερικὰ καὶ φθίσεις καὶ ὕδρωπες, ὧν τοῖς μὲν αὐτὸς Ἐπίκουρος συνηνέχθη, τοῖς δὲ Πολύαινος [70], τὰ δὲ Νεοκλέα καὶ Ἀγαθόβουλον [71] ἐξήγαγε. καὶ ταῦτ' οὐκ ὀνειδίζομεν, εἰδότες

tur ad principium redire, delectationem carnis (ſic enim aiunt) gaudio animae vt fundamentum ſubſternentes, ac rurſus laetitiam ſpe voluptatis finientes. At qui fieri quit, vt, fundamento concuſſo, non id ſimul concutiatur, quod ei inſiſtit? aut qui explorata ſpes poteſt, gaudiumque illabefactabile eſſe de re tot iactationibus ac mutationibus obnoxia? quale eſt corpus, cui et foris imminent plurimae neceſſitates, plurimi ictus: et in ſe intus habet principia malorum, ratione auerti vlla quae nequeunt. Alias non accidiſſent cordatis hominibus difficultates vrinae, inteſtinorum morbi, tabes, aquae intercutes: quorum cum quibuſdam ipſe conflictatus eſt Epicurus, alia Polyaenum, Neoclem, Agathobulum e vita eduxerunt. Neque nos illis haec exprobramus,

67. τῇ ἀρχῇ] Leg. τῇ ψυχῇ. *Reiske.*

68. αὖθις δ' ἐκ τοῦ χαίροντος. *Reiske.*

69. ὅσαι φυλάττουσι] Vox huic loco parum commoda: malim τινάττουσι, aut ταράττουσι. *Xyl.* φυλάττουσι] Leg. θράττουσι. Nihil frequentius in libris Graecis permutatur a librariis, quam literae θ et φ, tum λ et ρ. Eſt autem θράττειν idem, atque ταράττειν. *Reiske.*

70. Polyaenus Athenodori, Lampſacenus, carus fuit Epicuro familiaris. Vid. Bruckeri Hiſt. philoſ. T. I. p. 1249. *Reiſ.*

71. Agathobulum videtur dicere, qui Diogeni et Suidae Ariſtobulus dicitur, frater Epicuri: eumque nominat ipſe infra, et in libro de λάθε βιώσας. *Xylan-*

καὶ Φερεκύδην καὶ Ἡράκλειτον ἐν νόσοις χαλεπαῖς γενομένους· ἀλλ᾽ ἀξιοῦμεν αὐτοὺς, εἰ τοῖς πάθεσι βούλονται τοῖς ἑαυτῶν ὁμολογεῖν, καὶ μὴ κεναῖς φωναῖς θρασυνόμενοι καὶ δημαγωγοῦντες, ἀλαζονείαν προσοφλισκάνειν, ἢ μὴ λαμβάνειν χαρᾶς ἀρχὴν, ἁπάσης τῆς [72] σαρκὸς εὐστάθειαν, ἢ μὴ φάναι χαίρειν καὶ ὑβρίζειν τοὺς ἐν πόνοις ὑπερβάλλουσι καὶ νόσοις γινομένους. κατάστημα μὲν γὰρ εὐσταθὲς σαρκὸς γίνεται πολλάκις, ἔλπισμα δὲ πιστὸν ὑπὲρ σαρκὸς καὶ βέβαιον οὐκ ἔστιν ἐν ψυχῇ νοῦν ἐχούσῃ γενέσθαι· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν θαλάσσῃ (κατ᾽ Αἰσχύλον) ὠδῖνα τίκτει [73] νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ καὶ γαλήνῃ [74]· (τὸ γὰρ

bramus, qui et Pherecydem et Heracletum nouimus in grauibus fuiſſe morbis: ſed hoc poſtulamus, vt, ſi fateri libet ipſis ſuorum perpeſſiones corporum, neque vanis vocibus ferociendo et auram popularem captando vltra arrogantis futilitatis culpam incurrere, aut non ſtatuant carnis firmam affectionem principium omnis gaudii, aut non dicant, gaudere et inſultare doloribus eos, qui in grauiſſimis morbis ſunt, aut cruciatibus. Saepe enim affectio corpori firma contingit: ſed de ea ſpem exploratam ac ſtabilem animus ſanae mentis compos nunquam concipit: verum, ſicut in mari (vt eſt apud Aeſchylum)

Nox incutit gubernatori, qui ſapit,
Dolorem, ——

imo

Xylander. Neoclem et Ariſtobulum, fratres Epicuri, nominat Diog. Laërt. X, 10. Diſpiciendum ergo, vtrum Plutarchus, Agathobulum appellans, e Diogene, an hic viciſſim ex illo, ſit emendandus. *Reiſ.*

72. Sic diſtinguo et lego: ἀρχὴν ἁπάσης, τὴν σαρκὸς — *Reiſ.*

73. Aeſchyli locus, qui hic adducitur, ſane corruptus erat: ὦ δεῖνα σῇ πόλει. [Atqui in ind. Var. Lect. e Petau. Ald. et Baſ. citatur ὦ δεινὰ τῇ πόλει] Eum ego ex Supplicibus poëtae correxi. Occurrit etiam alibi et ά. συμποσ. γ'. Quod autem adiicit Plutarchus καὶ γαλήνῃ, videtur (ſi modo nihil deceſſit) in hanc ſententiam dici: *Suſpecta etiam tranquillitas eſt prudenti nautae.* Non enim fidit ſed etiam cum ſudum eſt, tempeſtatem ſubito ingruere poſſe nouit. Sic Virgilianus ille gubernator, *ſe coeli toties deceptum fraude ſereni*, meminerat. Vid Aeneid. *Xylander.*

74. καὶ γαληνὴ cum graui in fine, *etiam tranquilla.* Red enim ad νὺξ, et eſt adiectiuum

no

μέλλον ἄδηλον) ὅτως ἐν σώματι ψυχὴν εὐςαθῦντι καὶ ταῖς περὶ σώματος ἐλπίσι τἀγαθὸν θεμένην, ὀκ ἔςιν ἄφοβον καὶ ἄκυμον διεξαγαγεῖν. ὀ γὰρ ἔξωθεν μόνον, ὥσπερ ἡ θάλασσα, χειμῶνας ἴσχει καὶ καταιγισμὸς τὸ σῶμα, πλείονας δὲ ταραχὰς ἐξ ἑαυτῦ καὶ μείζονας ἀναδίδωσιν. εὐδίαν δὲ χειμερινὴν μᾶλλον ἄν τις, ἢ σαρκὸς ἀβλάβειαν, ἐλπίσειεν αὐτῷ παραμένειν βεβαίως. τὸ γὰρ ἐφήμερα καλεῖν καὶ ἀβέβαια καὶ ἀςάθμητα, φύλλοις τε γινομένοις ἔτȣς ὥρᾳ καὶ φθίνȣσιν εἰκάζειν τὸν βίον, τί παρέσχηκεν ἄλλο τοῖς ποιηταῖς, ἢ τὸ τῆς σαρκὸς ἐπίκηρον[75] καὶ πολυβλαβὲς καὶ νοσῶδες; ἧς δὴ καὶ τὸ ἄκρον ἀγαθὸν δεδιέναι καὶ κολȣ́ειν παρεγγυῶσιν; σφαλερὸν γὰρ ἡ ἐπ' ἄκρον εὐεξία, φησὶν Ἱπποκράτης. ὁ δὲ ἄρτι θάλλων σαρκὶ, διοπετὴς ὅπως ἀςὴρ, ἀπέσβη, κατὰ τὸν Εὐριπίδην. ὑπὸ δὲ βασκανίας καὶ

imo etiam in tranquillitate metu non vacat: (futurum enim incertum eſt) ſic animum corpore bene affecto, et in ſpe de eius bono ſtatu felicitatem collocantem, non licet abſque metu et fluctuatione degere. Non enim foris duntaxat, vt mare, ita corpus etiam tempeſtatibus et procellis poteſt exagitari: ſed plus turbarum, earumque maiorum, intus alit atque effert: ac rectius tranquillitatem hybernam aliquis, quam carnis incolumitatem, ſperauerit ſibi conſtanter adfuturam. Quid enim aliud poëtas mouit, vt homines animalia dicerent in diem viuentia, inſtabilia, incerta, foliorum ſimilia, quae anni ſtatis temporibus naſcuntur ac pereunt: quam natura corporis tot calamitatibus, damnis, morbis obnoxia? cuius etiam optimam affectionem metuere iubent, ac deminuere. Eſt enim, inquit Hippocrates, ad ſummum progreſſa corporis bona affectio periculoſa. Et Euripideus ille,

Modo qui vigebat carne, coelitus velut
Delapſa ſtella, exſtinctus eſt. ——

Et

non ſubſtantiuum. Vid. P. Victorii V. L. 23, 21. *Reiske.*

75. Viden, legiſſe nos, τὸ τῆς σαρκὸς ἐπίκηρον. Hoc et ſenſus requirit, et habet Aldus. Corrector autem iſte ἐπίκυρον vel intulit, vel tolerauit ridicule. *Xylander.*

φθόνȣ βλάπτεσθαι προορωμένȣς [76] οἴονται τȣ̀ς καλȣ̀ς, ὅτι τάχιστα τὸ ἀκμάζον ἴσχει μεταβολὴν τȣ̃ σώματος δι' ἀσθένειαν. ὅτι δὲ ὅλως μοχθηρὰ τὰ πράγματα πρὸς βίον ἄλυπόν ἐστιν αὐτοῖς, σκόπει καὶ ἀφ' ὧν πρὸς ἑτέρȣς λέγȣσι. τȣ̀ς γὰρ ἀδικȣ̃ντας καὶ παρανομȣ̃ντας ἀθλίως φασὶ καὶ περιφόβως ζῆν τὸν πάντα χρόνον· ὅτι, κἂν λαθεῖν δύνωνται, πίστιν περὶ τȣ̃ λαθεῖν λαβεῖν ἀδύνατόν ἐστιν. ὅθεν ὁ τȣ̃ μέλλοντος ἀεὶ φόβος ἐγκείμενος ȣ̓κ ἐᾷ χαίρειν, ȣ̓δὲ θαῤῥεῖν ἐπὶ τοῖς παρȣ̃σι. ταῦτα δὲ καὶ πρὸς ἑαυτȣ̀ς εἰρηκότες λελήθασιν. εὐσταθεῖν μὲν γάρ ἐστι καὶ ὑγιαίνειν τῷ σώματι πολλάκις, πίστιν δὲ λαβεῖν περὶ τȣ̃ διαμένειν, ἀμήχανον. ἀνάγκη δὴ ταράττεσθαι καὶ ὠδίνειν ἀεὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑπὲρ τȣ̃ σώματος. ἢ τί περιμένȣσιν [77] ἐλπίδα πιστὴν ἀπ' αὐτȣ̃ καὶ βέβαιον ȣ̓δέπω κτήσασθαι δυναμένȣς [78]; τὸ δὲ μηδὲν

Et formosos putant laedi fascino et inuidia contuentium: quia vigor corporis ob imbecillitatem celerrime admittit mutationem. Omnino autem res ipsorum esse ad vitam doloris vacuam parandam male accommodatas, ex his intellige, quae contra alios ipsi disserunt. Flagitiosos aiunt omne tempus vitae misere et in metu exigere: quod, etsi fallere possint, tamen spem latendi certam atque indubitatam sibi sumere nullo modo possint: itaque futuri metum identidem incumbentem non sinere eos gaudere, aut praesentibus confidere. Non animaduertunt, hoc aduersum se ipsos esse ab ipsis dictum. Saepe enim potest corpus bono in statu esse, ac sanitate frui: explorata spes, fore, vt semper eo in statu maneat, fieri potest nulla. Necesse est ergo semper vt perturbere anxiusque sis de corpore propter futura ac, quid sit exspectandum, neque vnquam te certam posse ac stabilem animo inducere fiduciam. Iam nihil peccare non eo faci

76. Vitiose legitur προορωμένȣς, itaque legi, idque reponendum, προσορωμένȣς. Quod autem in Euripideo versu σάρκα pro σαρκὶ reposui, ex libro περὶ ἐκλελοιπότων χρηστηρίων feci. *Xyl.* προσορωμένȣς etiam legendum ait Cl. Reiskius.

77. ἢ τί περιμένȣσιν.] Mutil videntur. *Xylander.* σώματο εἰ ἔτι περιμένȣσιν. *Reiske.*

78. δυνάμενοι. *si spem a co pore haud dubiam et firmam a huc opperiuntur, quam nondu adipisci potuere. Reiske.*

79. περ

ἀδικεῖν, οὐδέν ἐστι πρὸς τὸ θαῤῥεῖν. οὐ γὰρ τὸ δικαίως παθεῖν, ἀλλὰ τὸ παθεῖν, φοβερόν. οὐδὲ συνεῖναι μὲν αὐτὸν ἀδικίαις ἀνιαρὸν, περιπεσεῖν δὲ ταῖς ἄλλων, οὐ χαλεπόν· ἀλλ' εἰ μὴ μεῖζον, οὐκ ἔλαττόν γε τὸ κακὸν ἦν Ἀθηναίοις ἡ Λαχάρους, καὶ Συρακουσίοις ἡ Διονυσίου χαλεπότης, ἤπερ αὐτοῖς ἐκείνοις. ταράττοντες γὰρ ἐταράττοντο, καὶ πείσεσθαι κακῶς προσεδόκων ἐκ τοῦ προαδικεῖν καὶ λυμαίνεσθαι τοὺς προεντυγχάνοντας [79]. ὄχλων δὲ θυμοὺς, καὶ λῃστῶν ὠμότητας, καὶ κληρονόμων ἀδικίας, ἔτι δὲ λοιμοὺς ἀέρων, καὶ θάλασσαν εὐκράγκην, ὑφ' αἷς Ἐπίκουρος [80] ὀλίγον ἐδέησε καταποθῆναι πλέων εἰς Λάμψακον, ὡς γράφει, τί ἂν λέγοι τις; ἀρκεῖ γὰρ ἡ φύσις [81] τῆς σαρκὸς, ὕλην ἔχουσα νόσων ἐν ἑαυτῇ, καὶ τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνου-

cit, vt bono esse animo, et fidere rebus possis. Non enim hoc formidamus, ne quid iuste patiamur: sed ne quid omnino patiamur: neque molestum est, esse iniustum: non molestum, aliorum iniustitiam experiri: sed si non maiori, non minori quidem certe malo fuit Atheniensibus Lacharis, et Syracusanis Dionysii importunitas, quam ipsi Lachari et Dionysio. Hi enim turbantes perturbabantur, et male se tractatum iri suspicabantur, quia iniurias et maleficia vltro aliis intulerant. Iam turbarum iras, latronum crudelitates, haeredum iniustitias, tum pestilentias aëris, maris pericula, quo se Epicurus, cum nauigaret Lampsacum, paene fuisse absorptum scribit, quorsum attinet referre? Sufficit ipsa carnis natura, materiam morborum in se continens, et (quod prouerbio dicitur) loris ex ipso boue petitis, doloribus e cor-

79. προαδικεῖν καὶ προλυμαίνεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας. *Reis.*

80. εὐκράγκην, ὑφ' αἷς Ἐπίκουρος] Neque cohaeret relatiuum cum antecedentibus, et εὐκράγκην quid rei sit, non reperio: neque loci in mari, aut promontorii, nomen esse puto. *Xylander.* Conieci varia: θάλασσαν εὐρύβρυχον, vel ἐρίβρυχον, *valde mugiens*, quo ducit, quod in Cod. Petauiano est εὐβράγκην, vel ἐρίκρακτιν, vel εὐρύκρακτιν, aut ἐρίκλαγκτιν, vel etiam θαλάσσης ἐκροχὴν, ὑφ' ἧς Ἐπίκουρος. *Reis.*

81. ἀρκεῖ γὰρ τὴν φύσιν τῆς σαρκὸς. *Reiske.*

σα [82], τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τȣ͂ σώματος, ὁμοίως τοῖς τε Φαύλοις καὶ τοῖς ἐπιεικέσι τὸν βίον ἐπισφαλῆ ποιεῖν καὶ φοβερὸν, ἄνπερ ἐπὶ σαρκὶ καὶ τῇ περὶ σάρκα [83] ἐλπίδι μάθωσιν, ἄλλῳ δὲ μηδενὶ, χαίρειν καὶ θαῤῥεῖν, ὡς Ἐπίκȣρος ἔν τ' ἄλλοις πολλοῖς γέγραφε, καὶ τȣ́τοις, ἅ ἐϛι περὶ τέλȣς. ȣ̓ μόνον τοίνυν ἄπιϛον καὶ ἀβέβαιον ἀρχὴν λαμβάνȣσι τȣ͂ ἡδέως ζῆν, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν εὐκαταφρόνητον καὶ μικράν. εἴπερ αὐτοῖς κακῶν ἀποφυγὴ τὸ χαρτόν ἐϛι καὶ τὸ ἀγαθόν· ἄλλο δ' ȣ̓δὲν διανοεῖσθαί φασιν, ȣ̓δὲ ὅλως την φύσιν ἔχειν, ὅποι τεθήσεται τὸ ἀγαθὸν, εἰ μὴ μόνον, ὅθεν ἐξελαύνεται τὸ κακὸν αὐτῆς, ὥς φησι Μητρόδωρος ἐν τοῖς πρὸς τȣ̀ς σοφιϛάς· ὥστε τȣ͂το αὐτὸ ἀγαθόν ἐϛι, τὸ φυγεῖν τὸ κακόν. ἔνθα γὰρ τεθήσεται τὸ ἀγαθὸν, ȣ̓κ ἔϛιν, ὅταν μηθὲν ἔτι ὑπεξίῃ μήτ' ἀλγεινὸν, μήτε λυπηρόν. ὅμοια δὲ καὶ τὰ Ἐπικȣ́ρȣ, λέγοντος, τὴν τȣ͂ ἀγαθȣ͂ φύσιν ἐξ αὐτῆς τῆς φυγῆς τȣ͂ κακȣ͂, καὶ τῆς μνήμης καὶ ἐπιλογίσεως καὶ χάριτος, ὅτι τȣ́τῳ [84] συμβέβηκεν αὐτῷ, γεννᾶσθαι. τὸ

e corpore, vitam bonis malisque iuxta periculosam reddit, metusque plenam: siquidem de carne duntaxat et eius spe discant, nulla alia de re gaudere, aut fiduciam concipere, quemadmodum Epicurus cum aliis multis in libris scripsit, tum in iis, quos de Fine composuit. Ergo non tantum infidum atque inconstans principium suauiter viuendi sumunt, sed omnino contemtu facile ac exiguum: siquidem gaudendi materies et bonum ipsis est malorum euitatio, neque aliud se excogitare posse, aut omnino in natura esse aiunt, in quo bonum collocetur, eo vno excepto, vnde malum eius expellitur, vt Metrodorus scripsit in his, quae aduersus sophistas disputat. Est ergo Bonum ipsum fuga mali: vbi enim ponatur bonum, nihil est, nisi vnde nihil porro potest exigi dolorem molestiamue faciens. Similia sunt haec Epicuri, dicentis, naturam Boni exsistere ex euitatione mali, memoriaque et reputatione ac gratulatione, quod sibi ita euenerit.

82. λαμβάνȣσαν. *Reiske.*

83. περὶ σαρκὸς, id est ὑπὲρ σαρκός. Sic quoque iam supra dixit. *Reiske.*

84. Locus est mutilus, et pro τȣ́τῳ vel τοιȣ́τῳ, vel τȣ͂το, omnino scribendum fuit. *Xyl.*

85. παρ'

γὰρ ποιοῦν (φησὶν) ἀνυπέρβλητον γῆθος τὸ παρ' αὐτὸ [85] πεφυγμένον μέγα κακόν· καὶ αὕτη φύσις ἀγαθοῦ, ἄν τις ὀρθῶς ἐπιβάλλῃ, ἔπειτα στῇ, καὶ μὴ κενῶς περιπατῇ περὶ ἀγαθοῦ θρυλλῶν. Φεῦ τῆς μεγάλης ἡδονῆς τῶν ἀνδρῶν καὶ μακαριότητος, ἣν καρποῦνται χαίροντες ἐπὶ τῷ μὴ κακοπαθεῖν, μηδὲ λυπεῖσθαι, μηδ' ἀλγεῖν. ἆρ' οὐκ ἄξιόν ἐστιν, ἐπὶ τούτοις καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν, ἃ λέγουσιν, ἀφθάρτους καὶ ἰσοθέους ἀποκαλοῦντες αὐτούς; καὶ δι' ὑπερβολὰς καὶ ἀκρότητας ἀγαθῶν, εἰς βρόμους [86] καὶ ὀλολυγμοὺς ἐκβακχεύοντες ὑφ' ἡδονῆς; ὅτι τῶν ἄλλων περιφρονοῦντες, ἐξευρήκασι μόνοι θεῖον ἀγαθὸν, καὶ μετὰ τοῦ μηθὲν ἔχειν κακόν· ὥστε [87] μήτε συῶν ἀπολείπεσθαι, μήτε προβάτων, εὐδαιμονίαν τὸ τῇ σαρκὶ καὶ τῇ ψυχῇ [88] περὶ τῆς σαρκὸς ἱκανῶς ἔχειν μακάριον τιθεμένους. ἐπεὶ τοῖς γε κομψοτέροις καὶ γλα-

nerit. Quod enim, inquit, facit incomparabile gaudium, eſt magnum malum euitatum, quod imminebat. Atque haec eſt natura boni, ſi quis recte adſequatur, deinde conſiſtat, neque inaniter obambulet de bono nugans. O ingentem hominum iſtorum voluptatem et felicitatem, qua fruuntur gaudentes, quod nihil mali ſint paſſi, neque moleſtia, aut dolore, afficiantur. Nonne iure ſuo ob iſta et ſentiunt de ſe et dicunt, quae dicunt? immortales dum ſe ipſos et diis aequales iactant, atque ob nimiam bonorum excellentiam prae voluptate in fremitus atque vlulatus bacchando efferuntur: quod ſcilicet, aliis ſpretis, ſoli diuinum inuenerint bonum cum vacuitate omnium malorum: adeo vt iam neque porcis cedant, neque ouibus, in eo felicitatem ſtatuentes, vt carni et animo de carne procuranti bene ſit. Enimuero animalium

85. παρ' αὐτοῦ, *a ſe. Reiſ.*

86. βρόμους] Vid. p. 1117, 4. [edit. Fr.] *Reiske.*

87. F. καὶ οὕτω μέγα τὸ μηθὲν ἔχειν κακὸν, ὥστε. *Reiske.*

88. εὐδαιμονίᾳ, aut εὐδαιμονίας τὸ τῇ σαρκὶ καὶ τῇ ψυχῆς ἐλπίδι περὶ τῆς σαρκός. *tantum bonum, vt ne porcorum quidem et vervecum felicitate ſit inferior, in carne, et in ſpe commodum ſtatum carni promittente, felicitatem collocantes.* Si εὐδαιμονίας optetur, cohaerebit cum ἀπολείπεσθαι. ἀπολείπεσθαι τῆς τῶν ὑῶν εὐδαιμονίας. *Reiske.*

 89. Legi

φυρωτέροις τῶν ζώων ὐκ ἔςι φύσει κακῦ τέλυς [89], ἀλλὰ καὶ πρὸς ᾠδὰς ὑπὸ κόρυ τρέπεται, καὶ νήξεσι χαίρει καὶ πτήσεσι [90], καὶ ἀπομιμεῖσθαι παίζοντα φωνάς τε παντοδαπὰς καὶ ψόφυς ὑπὸ ἡδονῆς καὶ γαυρότητος ἐπιχειρεῖ· καὶ πρὸς ἄλληλα χρῆται φιλοφροσύναις τε καὶ σκιρτήσεσιν, ὅταν ἐκφύγῃ τὸ κακὸν, τἀγαθὸν πεφυκότα ζητεῖν· μᾶλλον δὲ ὅλως πᾶν τὸ ἀλγεινὸν καὶ τὸ ἀλλότριον ὡς ἐμποδὼν ὄντα τῇ διώξει τῦ οἰκείυ καὶ κρείττονος ἐξωθῦντα τῆς φύσεως. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ὐκ ἀγαθόν ἐςιν, ἀλλ᾽ ἐπέκεινα τῆς φυγῆς τῶν κακῶν κεῖται τὸ ἐφετὸν καὶ τὸ αἱρετὸν, καὶ νὴ Δία τὸ ἡδὺ καὶ οἰκεῖον, ὡς Πλάτων ἔλεγε, καὶ ἀπηγόρευε, τὰς λυπῶν καὶ πόνων ἀπαλλαγὰς ἡδονὰς μὴ νομίζειν, ἀλλ᾽ οἷόν τινα σκιαγραφίαν, ἢ μίξιν οἰκείυ καὶ ἀλλοτρίυ, καθά-

malium quae ſunt natura elegantiore et venuſtiore, iis finis non eſt fuga mali: ſed et ad canendum prae ſatietate aguntur, et natatione, aut volatu, ſe oblectant, ac voluptate et animi elatione inſtigata omnis generis voces ac ſonos imitari aggrediuntur, ſibique inuicem blandiuntur et exſultim ludunt: natura eo ducente, vt, euitato malo, bonum quaerant, aut potius, vt omne moleſtum atque alienum propulſent, vtpote impedimenta ſui boni et praeſtantioris naturae. Quod enim neceſſarium eſt, id bonum non eſt: ſed vltra fugam mali ſitum eſt id, quod appeti et deligi debet: imo autem id, quod ſuaue eſt, et naturae conueniens ac vernaculum. Hoc enim Plato pronunciauit, qui prohibuit etiam, ne dolorum, aut moleſtiarum, euitationem voluptates putaremus, ſed veluti quandam adumbrationem, ſeu mixtionem vernaculi et alieni, tanquam albi et nigri ab imis parti-

89. Legi ἐςι φύσει φυγὴ κακῦ τέλος. Sic omnino requirit ſententia. Vox φυγὴ abeſt a codice Aldino: in noſtro ante κομψοτέροις poſita erat, ſed in ſuum locum reiecta ſententiam condit. *Xylander.* ὐκ ἔςι φυγὴ κακῦ τέλος. *finis, quo ipſorum vota tendunt, non eſt malum effugere ſolummodo. Reiske.*

90. Poſt πτήσεσι videtur aut καὶ δρόμοις, aut καὶ ἅλμασι, deeſſe. *Reiske.*

91. ἀνα-

περ λευκȣ̃ καὶ μέλανος ἀπὸ τȣ̃ κάτω πρὸς τὸ μέσον ἀναφερομένων. ἀπειρίᾳ δὲ τȣ̃ κάτω καὶ ἀγνοίᾳ, τὸ μέσον ἄκρον ἡγȣμένων εἶναι [91] καὶ πέρας, ὥσπερ Ἐπίκȣρος ἡγεῖται καὶ Μητρόδωρος, ȣ̓σίαν τἀγαθȣ̃ καὶ ἀκρότητα τὴν τȣ̃ κακȣ̃ φυγὴν τιθέμενοι, καὶ χαίροντες ἀνδραπόδων τινὰ χαρὰν, ἢ δεσμίων ἐξ εἱργμȣ̃ λυθέντων, ἀσμένως ἀλειψαμένων καὶ ἀπολȣσαμένων μετ' αἰκίας καὶ μάστιγας, ἐλευθέρας δὲ καὶ καθαρᾶς καὶ ἀμιγȣ̃ς καὶ ἀπȣλωτίστȣ [92] χαρᾶς ἀγεύστων καὶ ἀθεάτων. ȣ̓ γὰρ, εἰ τὸ ψωριᾶν τὴν σάρκα καὶ λημᾶν τὸν ὀφθαλμὸν ἀλλότριον, ἤδη καὶ τὸ κνᾶσθαι καὶ ἀπομάττεσθαι θαυμάσιον· ȣ̓δ' εἰ τὸ ἀλγεῖν καὶ φοβεῖσθαι τὰ θεῖα, καὶ ταράττεσθαι τοῖς ἐν ᾅδȣ, κακὸν, ἡ τȣ́των ἀποφυγὴ μακάριον καὶ ζηλωτόν· ἀλλὰ μικρόν τινα τόπον καὶ γλί-

partibus ad medium ſeſe efferentium: quae imperiti, atque inſcientes imi et medii, pro ſummo extremoque habeant. Quo in errore Epicurus eſt et Metrodorus, ſubſtantiam ſummumque gradum Boni ponentes mali fugam, gaudiumque gaudentes mancipiorum quoddam, aut captiuorum, qui e vinculis ſint dimiſſi, ac poſt contumelioſam tractationem flagellorumque verbera pergratum habeant vngi et lauare: cum quidem liberalem, puram, ſinceram, et vibicum expertem laetitiam neque deguſtaverint vnquam, neque ſpectauerint. Non enim, ſi alienum eſt, carnem ſcabie, oculos lippitudine laborare, ideo ſcabere et detergere ex oculis defluentem humorem, res eſt ſuſpicienda. Neque ſi malum eſt dolere, et deos timere, perturbarique ob ea, quae apud Manes eſſe putantur: ideo harum opinionum vacuitas beatum aliquid, aut praeclarum, haberi debet. Imo exiguum quendam planeque arctum gaudio locum (in quo verſetur ac volu-

91. ἀναφερομένην. [redit enim ad μῖξιν.] ἀπειρίᾳ δὲ τȣ̃ κάτω καὶ ἄνω, τὸ μέσον οἱ πολλοὶ ἄκρον ἡγȣ̃νται καὶ πέρας. Poteſt quoque οἱ πολλοὶ omitti, vt ſaepe ſolet. *Vt plerique, quod infimos et ſummos terminos ignorant, medium pro ſummo et extremo habent.* Reiſ.

92. ἀπȣλωτίστȣ quid ſit, aut eſſe queat, ad hunc quidem locum faciens, non video. Videtur Plutarchus dediſſe καὶ ἀναπολωτίστȣ, *non defloratae, illibatae.* Reiske.

93. Aut

σχερον ἀποφαίνουσι [93] τῆς χαρᾶς, ἐν ᾧ στρέφεται καὶ κυλινδεῖται μέχρι τοῦ μὴ ταράττεσθαι τοῖς ἐν ᾅδου κακοῖς ἡ τούτων παρὰ τὰς κενὰς δόξας [94] προϊοῦσα, καὶ τοῦτο ποιουμένη τῆς σοφίας τέλος, ὃ δόξειεν αὐτόθεν ὑπάρχειν τοῖς ἀλόγοις. εἰ γὰρ πρὸς τὴν ἀπονίαν τοῦ σώματος οὐ διαφέρει, πότερον δι᾽ αὑτὸ, ἢ φύσει, τοῦ πονεῖν ἐκτός ἐστιν, οὐδὲ πρὸς τὴν ἀταραξίαν τῆς ψυχῆς μεῖζόν ἐστι τὸ δι᾽ αὑτὸ [95], ἢ κατὰ φύσιν, οὕτως ἔχειν, ὥστε μὴ ταράττεσθαι. καίτοι φήσειεν ἄν τις οὐκ ἀλόγως, ἐῤῥωμενεστέραν εἶναι διάθεσιν τὴν φύσει μὴ δεχομένην τὸ ταράττον, ἢ τὴν ἐπιμελείᾳ καὶ λόγῳ διαφεύγουσαν. ἔστω δ᾽ ἔχειν ἐπίσης· καὶ γὰρ οὕτω φανοῦνται τῶν θηρίων πλέον οὐδὲν ἔχοντες, ἐν τῷ μὴ ταράττεσθαι τοῖς ἐν ᾅδου καὶ περὶ θεῶν λεγομένοις, μηδὲ προσδοκᾷν

volutetur eo vſque, vt malis, quae apud inferos creduntur eſſe, non perturbetur) attribuit iſtorum opinio, aliquantulum vltra vulgo receptas progrediens, huncque finem ſapientiae praefigens, quem citra dubium apparet omnibus brutis eſſe. Si enim ad indolentiam corporis nihil intereſt, ex ſeſene, an a natura, vacuitatem habeat doloris: ne ad perturbationis quidem animi vacuitatem referet, per ſene, an a natura, adeptus is hoc ſit, vt ne perturbetur. Et quidem non abſque ratione dici poteſt, affectionem a natura profectam, quae perturbationes excludit, validiorem eſſe ea, quae has ratione et induſtria ſubterfugit. Deferatur tamen vni tantum, quantum alteri: certe ſic liquebit, nihil eos brutis antecellere, quod attineat ad vacuitatem perturbationis, propter ea, quae de diis et inferis dicuntur, et non exti-

93. Aut ἀποφαίνει, vel ἀποφαίνεται leg. vt cohaereat cum ſequente ἡ τούτων εὐδαιμονία, aut poſt μέχρι deeſt γάρ. *Reiſ.*

94. παρὰ τὰς κενὰς δόξας] κοινὰς lego, receptas vulgo, qualis erat tum de manibus, Cerbero, etc. et hodie apud multos eſt de ſpectris, animarum poſt mortem apparitionibus. *Xyl.* ἡ τούτων εὐδαιμονία, παρὰ τὰς κοινάς. Nam id rectum vidit Xylander. Aut μέχρι γὰρ τοῦ μὴ τ. τ. ἐν ᾅ. κακοῖς ἐξικνεῖται [vel προέρχεται] ἡ τούτων εὐδαιμονία, πέρα τῶν κοινῶν δοξῶν προϊοῦσα. *Reiſ.*

95. τὸ δι᾽ αὐτήν. Redit enim ad ψυχήν. *Reiſ.*

96. ὅρα

λύπας, μηδ' ἀλγηδόνας ὅρον ἐχούσας[96]. αὐτὸς γοῦν Ἐπίκουρος, εἰπὼν[97], ὡς, εἰ μηδὲν ἡμᾶς αἱ ὑπὲρ τῶν μετεώρων ὑποψίαι ἠνώχλουν, ἔτι τὰ[98] περὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνων, οὐκ ἄν ποτε προσεδεόμεθα φυσιολογίας εἰς τοῦτο[99]. οὔτε γὰρ ὑποψίας ἔχει[100] φαύλας περὶ θεῶν, οὔτε δόξας, αἷς ἐνοχλεῖται μετὰ τὸν θάνατον[1], οὐδὲ ὅλως[2] ἐπινοεῖ τι δεινὸν ἐν τούτοις, οὐδ' οἶδε. καίτοι εἰ μὲν ἐν τῇ προλήψει[3] τοῦ θεοῦ τὴν πρόνοιαν ἀπέλιπον, ἐφαίνοντο ἂν ἐλπίσι χρησταῖς πλέον ἔχοντες οἱ φρόνιμοι τῶν θηρίων πρὸς τὸ ἡδέως ζῆν· ἐπεὶ δὲ τέλος ἦν τοῦ περὶ θεῶν λόγου, τὸ μὴ φοβεῖσθαι θεὸν, ἀλλὰ παύσασθαι ταραττομένους, βεβαιότερον οἶμαι τοῦτο ὑπάρ-

extimeſcendos dolores, aut cruciatus infinitos. (Ipſe profecto Epicurus dixit: Niſi nobis moleſtias exhibuiſſent ea, quae in ſublimi ſunt, et quae de morte ac doloribus feruntur, nihil ad haec amolienda nobis opus fuiſſe philoſophia naturali.) Nam bruta neque de diis in malam ſuſpicantur partem, neque opiniones habent de iis, quae mortem ſubſecutura ſint, ſiniſtras, quibus conturbentur, atque omnino his de rebus nihil vel cogitant, vel norunt metuendum. Quod ſi Epicurei in anticipata dei notione tradenda prouidentiam reliquiſſent, videri poterat, homines prudentes plus bonae ſpei de vita iucunda habere, quam belluas. Quoniam autem finis diſputationi de deo ab iis hic proponitur, vt non metuamus deum, deſinamuſque turbari: conſtantius ego arbitror teneri hoc ab iis, quae omnino deum eſſe non

96. ὅρον ἐχούσας non eſt integrum. μὴ inſerto legit interpres. *Xylander.* ὅρον οὐκ ἐχούσας, vt etiam Xylander. *Reiſ.*

97. Haec manca ſunt, niſi εἶπεν legas, et parentheſis ſint ea, quae ex Epicuro citantur. *Xylander.*

98. ἔτι τὰ] Sententia flagitat ἐπὶ τοῖς, vel μετὰ τῶν eodem ſenſu. *Reiske.*

99. Poſt εἰς τοῦτο deeſt aliquid, e. c. διαφέρειν [vel ὑπερέχειν] ἡμᾶς τὰ ζῶα δείκνυσι. *praeſtare nobis animalia monſtrat. Reiske.*

100. ἔχει] ſcil. *animantia. Reiske.*

1. οὔτε δόξαις ἐνοχλεῖται περὶ τῶν μετὰ τὸν θάνατον. *Reiſ.*

2. ὅλος Ald. et Baſ.

3. πρόληψις Plutarcho hic idem eſt, atque ὑπόληψις, ἔννοια. Vid. p. 494, 8. *Reiske.*

4. ἀπήλ-

χειν τοῖς ὅλως μὴ νοοῦσι θεόν, ἢ τοῖς νοεῖν μὴ βλάπτοντα μεμαθηκόσιν. οὐ γὰρ ἀπήλλακται [4] δεισιδαιμονίας, ἀλλ' οὐδὲ περιπέπτωκεν, οὐδ' ἀποτέθειται τὴν ταράττουσαν ἔννοιαν περὶ θεῶν, ἀλλ' οὐδ' εἴληφε. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῶν ἐν ᾅδου λεκτέον. τὸ μὲν γὰρ ἐλπίζειν χρηστὸν ἀπ' ἐκείνων οὐδέτερον [5] ὑπάρχει· τὸ δ' ὑποπτεύειν καὶ φοβεῖσθαι μετὰ [6] τὸν θάνατον, ἧττον μέτεστιν, οἷς οὐ γίνεται θανάτου πρόληψις, ἢ τοῖς προλαμβάνουσιν, ὡς οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ὁ θάνατος. πρός μέν γε τούτους ἐστὶν, ἐφ' ὅσον περὶ αὐτοῦ διαλογίζονται καὶ σκοποῦσι· τὰ δὲ ὅλως ἀπήλλακται τοῦ φροντίζειν τῶν οὐ πρὸς ἑαυτά, πληγὰς δὲ φεύγοντα καὶ τραύματα καὶ φόνους, τοῦτο τοῦ θανάτου δέδοικε, ὃ [7] καὶ τούτοις φοβερόν ἐστιν. ἃ μὲν οὖν λέγουσιν αὑτοῖς ὑπὸ σοφίας παρεσκευασμένα, τοιαῦτά ἐστιν. ὧν δὲ αὑτοὺς ἀφαιροῦνται καὶ ἀπελαύνουσιν, ἤδη σκοπῶμεν. τὰς μὲν γὰρ ἐπὶ σαρκὶ καὶ σαρκὸς [8] εὐπα-

non intelligunt, quam ab iis, qui didicerunt deum cenſere, qui non laedat. Illa enim non liberantur ſuperſtitione, ſed ne capta quidem ea vnquam fuerunt: neque deponunt cogitationem de numine perturbantem, ſed ne venerunt quidem vnquam in eam. Eadem de inferis ſunt dicenda. Inde enim bonum aliquid ſperare, neutris contingit. Suſpicari autem et metuere aliquid poſt mortem, minus euenit iis, quae omnino anticipata mortis notitia carent, quam iis, qui praecipiunt mente, nihil ad nos mortem pertinere. Certe enim eatenus ad eos pertinet mors, quatenus de ea ratiocinantur et conſiderant: belluae prorſus vacant cura rerum ad ſe non pertinentium: et cum verbera, vulnera, caedem fugiunt, eatenus mortem fugiunt, quatenus et iſti. Talia ſunt, quae ſibi ſapientia comparata Epicurei dicunt. Conſideremus porro, qualia ſint, quibus ſe ipſos priuant, et a quibus ſeſe abigunt. Animae delectationes, quae eis ob iucundam

4. ἀπήλλακται] ſcil. *animantia*. *Reiske*.
5. οὐδετέροις. *Reiske*.
6. τοῦ δὲ ὑποπτεύειν καὶ φοβεῖσθαι τὰ μετὰ τ. θ. *Reiſ.*
7. δέδοικε μόνον, ὃ καὶ. *Reiſ.*

8. ἐπὶ σαρκὸς καὶ σαρκὸς] Aut abundat ἐπὶ σαρκὸς, [ita nimirum dant Petau. Ald. et Baſ. pro ἐπὶ σαρκὶ] aut aliquid detritum eſt de hoc loco. Prius verum puto eſſe: cumque abbreuiate ſcriptum

θεῖαι τῆς ψυχῆς διαχύσεις, ἐὰν ὦσι[9] μέτριαι, μηδὲν ἐχούσας μέγα, μηδ' ἀξιόλογον· ἂν[10] δὲ ὑπερβάλλωσι, πρὸς τῷ κενῷ καὶ ἀβεβαίῳ φορτικὰς φαινομένας καὶ θρασείας, οὐδὲ ψυχικὰς[11] ἄν τις, οὐδὲ χάριτας[12], ἀλλὰ σωματικὰς ἡδονὰς, οἷον ἐπιμειδιάσεις καὶ συνεπιθρύψεις προσείποι τῆς ψυχῆς. ἃς δ' ἄξιον καὶ δίκαιον εὐφροσύνας καὶ χαρὰς νομίζεσθαι, καθαραὶ μέν εἰσι τοῦ ἐναντίου, καὶ σφυγμὸν οὐδένα κεκραμένον[13], οὐδὲ δηγμὸν, οὐδὲ μετάνοιαν, ἔχουσιν· οἰκεῖον δὲ τῇ ψυχῇ, καὶ ψυχικὸν ἀληθῶς καὶ γνήσιον καὶ οὐκ ἐπείσακτον αὐτῶν τἀγαθόν ἐστιν, οὐδ' ἄλογον, ἀλλ' εὐλογώτατον ἐκ τοῦ θεωρητικοῦ καὶ φιλομαθοῦς, ἢ πρακτικοῦ καὶ φιλοκάλου τῆς διανοίας φυόμενον. ὧν ὅσας ἑκάτερον καὶ ἡλίκας ἡδονὰς ἀναδίδωσιν, οὐκ ἄν τις ἀνύσειε διελθεῖν προθυμούμενος. ὑπο-

dam corporis affectionem accidunt, si mediocres sunt, magni, aut praeclari, habent nihil: sin excellentes sint, praeterquam, quod vanae et instabiles, importunas etiam et proteruas, non profecto animi voluptates, aut gratos motus, sed corporeas dixerit aliquis voluptates, animo veluti arridente iis simulque luxuriante. Quas vero dignum aequumque est laetitias et gaudia animi dici, eae contrarii sunt vacuae, neque palpitationem, aut morsum admixtum vllum, vllamue poenitentiam habent. Eae delectationes bonum habent animo familiare, eique vere conueniens, et genuinum, non adscititium, non brutum, sed summe consentiens rationi, enatum ea ex animi facultate, quae contemplando vero, discendique studio, aut quae agendo et honesti tractationi est destinata. Quam multas et quantas voluptates harum vtraque proferat, dicendo enumerare frustra quisquam conetur: breuiter mentionem earum subiicere licet. In promtu sunt

scriptum esset ἐπὶ σαρκὸς, aliquem integra alleuisse, et ea recepta ab oscitante librario fuisse. *Xylander.*

9. ἐὰν μὲν ὦσι μ. *Reis.*

10. ἐὰν δὲ — *Reis.*

11. ψυχικὰς] Subaudi διαχύσεις. *Reis.*

12. χάριτας] Leg. χαρὰς. v. vs. 7. Sed mallem locum sic digeri: οὐδὲ ψυχικὰς ἄν τις ἡδονὰς, οὐδὲ χαρὰς, ἀλλὰ σωματικὰς οἷον ἐπιμειδιάσεις. *Reis.*

13. οὐδένα ἀνακεκραμένον. *Reis.*

14. εἰ

μνῆσαι δὲ βραχέως αἵ τε ἱστορίαι [14] πάρεισι, πολλὰς μὲν ἐπιτερπεῖς διατριβὰς ἔχουσαι, τὸ δ' ἐπιθυμοῦν ἀεὶ τῆς ἀληθείας ἀκόρεστον ἀπολείπουσαι καὶ ἄπληστον ἡδονῆς· δι' ἣν οὐδὲ τὸ ψεῦδος ἀμοιρεῖ χάριτος, ἀλλὰ καὶ πλάσμασι καὶ ποιήμασι τοῦ πιστεύεσθαι μὴ προσόντος, ἔνεστιν ὅμως τὸ πεῖθον. ἐννόει γὰρ, ὡς δακνόμενοι τὸν Πλάτωνος ἀναγινώσκομεν Ἀτλαντικὸν, καὶ τὰ τελευταῖα τῆς Ἰλιάδος, οἷον ἱερῶν κλειομένων, ἢ θεάτρων, ἐπιποθοῦντες τοῦ μύθου τὸ λειπόμενον. αὐτῆς δὲ τῆς ἀληθείας ἡ μάθησις οὕτως ἐράσμιόν ἐστι καὶ ποθεινὸν, ὡς τὸ ζῆν καὶ τὸ εἶναι [15] διὰ τὸ γινώσκειν. τοῦ δὲ θανάτου τὰ σκυθρωπότατα, λήθη καὶ ἄγνοια καὶ σκότος. ἦ καὶ νὴ Δία μάχονται [16] τοῖς φθείρουσι τῶν ἀποθανόντων τὴν αἴσθησιν ὀλίγου δεῖν ἅπαντες, ὡς ἐν μόνῳ [17] τῷ αἰσθανομένῳ καὶ γινώσκοντι

ſunt hiſtoriae, quae cum multas habeant animum oblectantes tractationes, perpetuum veritatis ſtudium nunquam explent, nunquam exſatiant voluptate: quae voluptas etiam falſis aliquam conciliat gratiam, vt cum figmentis et poëmatis fidem non adhibeamus, tamen inſit his quaedam perſuadendi vis. Cogita enim apud animum tuum, quem morſum ſentiamus, vbi Platonis Atlanticum, aut Iliadis poſtremam partem, legimus: veluti templo clauſo, aut theatro, deſiderantes fabulae reliquum. Ipſius autem veritatis cognitio ita eſt amabilis, ita deſiderabilis, vt ipſum hoc viuere et eſſe propter cognitionem data videantur: et quae mors habet triſtiſſima, obliuio ſunt, ignoratio, et tenebrae. Itaque ergo me hercle omnes fere vno ore reclamant iis, qui mortuos ſenſu priuant: quod in ſola animae ſentiente

14. αἵ τε ἱστορίαι] Deeſt alterum membrum, quod huic reſpondeat, e. c. ἥ τε πεῖρα, *et experientia, et exempla in libris maiorum tradita. Reiſ.*

15. ὡς τὸ ζῆν καὶ τὸ εἶναι] Subaudi ποθεινόν ἐστι e ſuperioribus. *Reiske.*

16. ἦ καὶ διαμάχονται τοῖς φθείρουσι, *tollentibus, negantibus. R.*

17. Legendum eſt ἅπαντες ὡς ἐν μόνῳ. Male erat hic locus interpunctus, et apud Aldum quoque [ſicut in Baſ.] νόμῳ legebatur. Non omnino integra videntur, quae proxime ſequuntur ac praecedunt, ſed hiulca, ſenſu tamen non obſcurato. *Xylander.*

18. κελεύον-

τῆς ψυχῆς τιθέμενοι τὸ ζῆν καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ χαίρειν. ἔστι γὰρ καὶ τοῖς ἀνιῶσι τὸ μεθ' ἡδονῆς τινος ἀκούεσθαι· καὶ ταραττόμενοι πολλάκις ὑπὸ τῶν λεγομένων καὶ κλαίοντες, ὅμως λέγειν κελεύομεν [18]· ὥσπερ οὗτος·

Οἴ μοι [19] πρὸς αὐτῷ γ' εἰμὶ τῷ δεινῷ λέγειν.

Κἀγώ γ' ἀκούειν· ἀλλ' ὅμως ἀκουστέον.

ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔοικε τῆς περὶ [20] τὸ πάντα γινώσκειν ἡδονῆς ἀκρασία τις εἶναι καὶ ῥύσις ἐκβιαζομένη τὸν λογισμόν. ὅταν δὲ μηδὲν ἔχουσα λυπηρὸν, ἢ βλαβερὸν, ἱστορία καὶ διήγησις, ἐπὶ πράξεσι καλαῖς καὶ μεγάλαις προσλάβῃ λόγον ἔχοντα δύναμιν καὶ χάριν, ὡς τὸν Ἡροδότου τὰ Ἑλληνικὰ, καὶ [21] Περσικὰ τὸν Ξενοφῶντος. ὅσα δὲ Ὅμηρος ἐθέσπισε θέσκελα εἰδὼς, ἢ τὰς περιόδους [22] Εὔδοξος, ἢ κτίσεις καὶ πολιτείας Ἀριστοτέλης, ἢ βίους ἀνδρῶν

tiente ac cognoſcente vi ponunt vitam, eſſe, et gaudere. Licet enim etiam eorum, quae moleſta nobis ſunt, quaedam interdum cum voluptate audire: ac ſaepe turbati aliorum ſermone et lacrymantes, tamen dicere iubemus, vt ille:

A. Eheu, mali ipſius eſt dicendi iam locus.
B. Et audiendi mihi. Sed audire eſt opus.

Verum hoc quidem videtur voluptatis omnia cognoſcendi quaedam eſſe intemperantia ac fluxus vim rationi faciens. Cum vero nihil in ſe habens moleſtum, aut damnoſum, hiſtoria, vel narratio de rebus pulchris ac magnis, adſciuerit orationem vi elegantiaque praeditam: (vt cum res Graecas Herodotus, Perſicas Xenophon exponit,

Et quos diuinus numeros cantauit Homerus,

aut Eudoxi de conuerſionibus orbium coeleſtium, Ariſtotelis de condi-

18. κελεύοντες Petau. Ald. et Baſ. κελεύουσι Turn. Vulcob. et Bong.

19. E *Tyranno* ſunt Sophoclei verſus. Sed paulo poſt nomine auctoris expreſſo alii citantur, qui ſunt deprauatiſſimi. *Xylander.*

20. περὶ] F. παρὰ. *Reiſ.*

21. καὶ τὰ Περσικά. *Reiſ.*

22. τὰς περιόδους] γῆς ſcil. Vid. Fabric. B. Gr. T. II. p. 86. *Reiske.*

Ἀριστόξενος ἔγραψεν, οὐ μόνον μέγα καὶ πολὺ τὸ εὐφραῖνον, ἀλλὰ καὶ καθαρὸν καὶ ἀμεταμέλητόν ἐστι. τίς δ' ἂν φάγοι πεινῶν καὶ πίοι διψῶν[23] τὰ Φαιάκων ἥδιον, ἢ διέλθοι τὸν Ὀδυσσέως ἀπόλογον τῆς πλάνης; τίς δ' ἂν ἥσθείη συναναπαυσάμενος τῇ καλλίστῃ γυναικὶ, μᾶλλον, ἢ προσαγρυπνήσας, οἷς γέγραφε περὶ Πανθείας Ξενοφῶν, ἢ περὶ Τιμοκλείας Ἀριστόβουλος[24], ἢ Θίσβης Θεόπομπος[25]; ἀλλὰ ταῦτα τῆς ψυχῆς. ἐξωθοῦσι δὲ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν μαθημάτων. καίτοι ταῖς μὲν ἱστορίαις ἁπλοῦν τι καὶ λεῖόν ἐστιν· αἱ δ' ἀπὸ γεωμετρίας καὶ ἀστρολογίας καὶ ἁρμονικῆς δριμὺ καὶ ποικίλον ἔχουσαι τὸ δέλεαρ, οὐδὲν ἀγώγιμον[26] ἀποδέουσιν, ἕλκουσαι, καθάπερ

conditis vrbibus et de rebus publicis libri, Ariſtoxeni vitae virorum) non modo ingens et copioſa ibi exhilarandi animi materies offertur, ſed et pura, poenitentiaeque ſecura. Quis enim vel eſuriens edere, vel ſitiens bibere malit ea, quae apud Phaeaces fuerunt propoſita: quam Vlyſſis recenſionem ſuorum errorum cognoſcendo percurrere? aut quem magis iuuet dormire cum formoſiſſima muliere, quam inuigilare iis, quae de Panthea Xenophon, de Timoclea Ariſtobulus, de Thisba ſcripſit Theopompus? Verum ab his delectationibus Epicurei animum auocant. Adde, quod etiam a mathematibus profectas inde exturbant. At enim hiſtoriis ſimplex quaedam et plana ac laeuis adeſt delectandi occaſio. Quae a geometria, aſtrologia et harmonica veniunt voluptates, iis acres et variae illecebrae aditum parant, neque vlla deeſt ineſcandi occaſio. Deſcriptionibus enim ſuis mathemata, tanquam illicibus quibuſdam, ad ſe trahunt:

23. F. διψῶν, ἢ ἀκούοι τὰ Φαιάκων — *Reiske.*

24. Significat Ariſtobulum Caſſandrenſem, ſcriptorem rerum ab Alexandro geſtarum. Vid. Fabric. B. Gr. T. II. p. 210. De Timocleae Thebanae fortitudine v. Noſtri T. VI. p. 551. 1. et T. VII. p. 56. pen. — ad p. 60. 9. et Wolf Catalog. foeminar. illuſtr. p. 453. *Reiſ.*

25. De Theopompo Chio, celebri hiſtorico, v. Fabric. B. Gr. T. IX. p. 434. ſed de illa Thisbe nihil vſquam, ne apud Wolfium quidem, inuenio. *R.*

26. οὐδενὸς τῶν ἀγωγίμων. *Reiſ.*

ἴϋγξι, τοῖς διαγράμμασιν· ὧν ὁ γευσάμενος, ἄνπερ ἔμπειρος ῇ, τὰ Σοφοκλέους περίεισιν ᾄδων· Μουσομανεῖ δ' ἐλάφθην [27] δ' ἄν, καὶ τῷ ποτὶ δειρὰν, ἔρχομαι δ' ἔκ τε λύρας, ἔκ τε νόμων. οὐ Θαμύρας περὶ ἄλλα μουσοποιεῖ, καὶ νὴ Δία [28] Εὔδοξος καὶ Ἀρίσαρχος καὶ Ἀρχιμήδης. ὅπου γὰρ οἱ φιλογραφοῦντες οὕτως ἄγονται τῇ πιθανότητι τῶν ἔργων, ὥστε Νικίαν, γράφοντα τὴν νεκυίαν, ἐρωτᾷν πολλάκις τοὺς οἰκέτας, εἰ ἠρίσηκε· Πτολεμαίου δὲ, τοῦ βασιλέως, ἑξήκοντα τάλαντα, τῆς γραφῆς συντελεσθείσης, πέμψαντος αὐτῷ, μὴ λαβεῖν, μηδ' ἀποδόσθαι τὸ ἔργον· τίνας οἰόμεθα καὶ πηλίκας ἡδονὰς ἀπὸ γεωμετρίας δρέπεσθαι καὶ ἀστρολογίας Εὐκλείδην, γρά-

hunt: quarum qui guſtum percepit, ſiquidem rerum imperitus non ſit, obambulat Sophoclea iſta cantillans:

Muſarum exagitat me validus furor,
Nec curae mihi nunc, quam lyra, quam modi,
Eſt quidquam.

Non Thamyras alia de cauſa Muſis operam impendit, ac me hercle ne Eudoxus quidem, Ariſtarchus, et Archimedes. Quando enim picturae dediti adeo ſuorum afficiuntur operum ſpecie, vt Nicias, pingens Necyam, ſaepe e ſeruis quaeſiuerit, Pranſuſne eſſet: et opere abſoluto, cum Ptolemaeus rex eius emendi gratia mitteret LX talenta, non acceperit pecuniam, neque tabulam vendiderit: quas et quantas credemus voluptates e Geometria et Aſtrologia decerpſiſſe Euclidem, cum ſcriberet

27. Locum hunc non expedio; id tamen video, Thamyram loqui, et locum e fabula Sophoclis, Thamyrae nomine inſcripta, deſumtum eſſe: qua de fabula v. Fabric. B. Gr. T. I. p. 626. *Reiske.*

28. F. οὐ μόνον δὲ Θαμύρας περίαλλα ἐμουσομάνει, ἀλλὰ, νὴ Δία, καὶ Εὔδοξος καὶ Ἀρίσαρχος, Samius puta, celeber Aſtronomus, de quo vid. Fabric. B. Gr. T. II. p. 89. 90. *Reiske.*

φοντα τὰ διοπτικὰ [29], καὶ Φίλιππον [30], ἀποδεικνύντα περὶ τοῦ σχήματος τῆς σελήνης, καὶ Ἀρχιμήδην, ἀνευρόντα τῇ γωνίᾳ τὴν διάμετρον τοῦ ἡλίου, τηλικοῦτο τοῦ μεγίστου κύκλου μέρος οὖσαν, ἡλίκον ἡ γωνία τῶν τεσσάρων ὀρθῶν· καὶ Ἀπολλώνιον καὶ Ἀρίσταρχον, ἑτέρων τοιούτων εὑρετὰς γενομένους. ὧν νῦν ἡ θέα καὶ κατανόησις ἡδονάς τε μεγάλας καὶ φρόνημα θαυμάσιον ἐμποιεῖ τοῖς μανθάνουσι. καὶ οὐκ ἄξιον οὐδαμῇ τὰς ἐκ τῶν ὀπτανείων καὶ μαστρυλλίων ἡδονὰς ἐκείνας παραβάλλοντα ταύταις, καταισχύνειν τὸν Ἑλικῶνα καὶ τὰς Μούσας, Ἔνθ' οὔτε ποιμὴν ἀξιοῖ φέρβειν βοτά, Οὐδ' ἦλθέ πω σίδηρος· ἀλλ' αὗται

beret Dioptica: Philippum, demonſtratione de figura Lunae literis mandata: Archimedem, cum anguli miniſterio deprehendiſſet, diametrum Solis tantam eſſe maximi circuli portionem, quanta eſt angulus ille de quatuor angulis rectis? quod idem volo intelligi de Apollonio et Ariſtarcho, aliarum id genus rerum inuentoribus, quarum hodieque conſideratio magnas voluptates et mirabilem animorum alacritatem apud diſcentes excitat. Indignum vero eſt, e culinis et proſtibulis accerſitas volutates cum his contendendo, dedecus inferre Muſis et Heliconi,

Vbi neque paſtor paſcere conatur pecus,
Ferroque ſunt intacta loca. —

Nam

29. Neſcio, qui factum eſt, vt *dioptica* imprimeretur. Nam certe vox haec nihili eſt. Quid ſit *dioptra*, ne te ad Suidam ablegem et alios, norunt omnes rerum geometricarum tirones. Et ſi hoc titulo librum ſcripſit Euclides, apparet, eum ſcripſiſſe geodaeſiam, quam vocant practicam geometriam, id eſt, de vſu eorum inſtrumentorum, quibus cum radii, aut emiſſi, aut recepti ab oculo, certa ſunt ratione per ſua perſpicilla obſervati, omnis generis dimenſionum ratiocinationes inde certiſſima ſcientia abſoluuntur. Tales ſunt dioptrae quadrantum, aſtrolabiorum, etc. Sin aliter eſt, ὀπτικά, aut κατοπτρικά, legendum erit. Ego διοπτρικὰ malo. *Xylander.*

30. Philippum Medamaeum, e Medama, vrbe Bruttiorum, oriundum, Platonis familiarem, ſignificat, de quo vid. Fabr. d. l. p. 85. *Reiske.*

31. Vitio

μὲν εἰσὶν ὡς ἀληθῶς ἀκήρατοι νομαὶ τῶν μελιττῶν, ἐκεῖνα δὲ συῶν καὶ τράγων κνησμοῖς ἔοικε, προσαναπιμπλάντα τῆς ψυχῆς το παθητικώτατον. ἔστι μὲν οὖν ποικίλον καὶ ἰταμὸν τὸ Φιλήδονον, οὔπω δέ τις ἐρωμένῃ πλησιάσας, ὑπὸ χαρᾶς ἐβουθύτησεν, οὐδ' ηὔξατό τις ἐμπλησθεὶς ὄψων, ἢ πεμμάτων βασιλικῶν, εὐθὺς ἀποθανεῖν. Εὔδοξος δ' ηὔχετο, παραστὰς τῷ ἡλίῳ, καὶ καταμαθὼν τὸ σχῆμα τοῦ ἄστρου καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεγῆναι· καὶ Πυθαγόρας ἐπὶ τῷ διαγράμματι βοῦν ἔθυσεν, ὥς φησιν Ἀπολλόδοτος[31]·

Ἡνίκα Πυθαγόρης τὸ περικλεὲς εὕρετο γράμμα
Κεῖνο, ἐφ' ᾧ λαμπρὴν[32] ἤγετο βουθυσίην.

Nam mathematicae hae voluptates vere ſunt paſcua apum vitii exſortia: iſtae porcorum et caprorum pruritibus ſunt ſimiles, porro animi facultatem, quae omnis generis affectionibus eſt opportuniſſima, opplentes. Sane res eſt varia, et proterua, ſtudium voluptatis. Neque tamen in hunc vſque diem quiſquam amica potitus prae gaudio ſolenne ſacrificium fecit: aut ſtatim mori optauit, ſi daretur obſoniis bellariiſque regiis impleri. At vero Eudoxus Phaëthontis modo comburi vouit, ea lege, vt ſibi ante liceret, ad Solem adſtanti, figuram, et magnitudinem, formamque aſtri perdiſcere. Et Pythagoras bouem immolauit, delineationis geometricae cauſa. Sic enim perhibet Apollodotus:

Pythagoras celebri diagrammate quando reperto,
Mactato fecit ſplendida ſacra boue.

Siue

31. Vitio librarii eſt *Apollodorus*, cum in priore editione ſit *Apollodotus* expreſſus. Cum enim eſſet in Graeco Ἀπολλόδοτος, mutare nolui; indico tamen, apud Athenaeum libro X. δειπνοσοφ. et Laërtium in *Pythagora* Ἀπολλόδωρος legi. *Xylander.*

32. Athenaeus [et cum eo Turn. Vulc. et Bong.] habet Κλεινός, ἐφ' ᾧ κλεινήν. Laërtius Κεῖν', ἐφ' ὅτῳ κλεινήν. In Graecis epigrammatis κλειτὴν habetur: vbi, quae adduntur, ipſe legas conſulo. De triangulo vide I. 47. Euclid. De corona Vitruuium 9. 3. de parabola, in Conicis. *Xylander.*

εἴτε περὶ τῆς ὑποτεινούσης, ὡς ἴσον δύναται ταῖς περιεχούσαις τὴν ὀρθὴν, εἴτε πρόβλημα περὶ τοῦ χωρίου τῆς παραβολῆς. Ἀρχιμήδην δὲ βίᾳ τῶν διαγραμμάτων ἀποσπῶντες συνήλειφον [33] οἱ θεράποντες· ὁ δ᾽ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἔγραφε τὰ σχήματα τῇ στλεγγίδι, καὶ λουόμενος (ὥς φασιν) ἐκ τῆς ὑπερχύσεως ἐννοήσας τὴν τοῦ στεφάνου μέτρησιν, οἷον ἔκ τινος κατοχῆς, ἢ ἐπιπνοίας, ἐξήλατο βοῶν· Εὕρηκα· καὶ τοῦτο πολλάκις φθεγγόμενος ἐβάδιζεν. οὐδενὸς δ᾽ ἀκηκόαμεν οὔτε γαστριμάργου περιπαθῶς [34]· Βέβρωκα· βοῶντες, οὔτ᾽ ἐρωτικοῦ· Πεφίληκα· μυρίων μυριάκις ἀκολάστων γεγονότων καὶ ὄντων· ἀλλὰ καὶ βδελυττόμεθα τοὺς μεμνημένους δείπνων ἐμπαθέστερον, ὡς ἐφ᾽ ἡδοναῖς μικραῖς καὶ μηδενὸς ἀξίαις ὑπερασμενίζοντας. Εὐδόξῳ δὲ καὶ Ἀρχιμήδει καὶ Ἱππάρχῳ συνενθουσιῶμεν, καὶ Πλάτωνι πειθόμεθα περὶ τῶν μαθημάτων, ὡς ἀμελούμενα δι᾽ ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν, ὅμως βίᾳ ὑπὸ χάριτος αὐξάνεται. ταύτας μέντοι τὰς τηλι-

Siue id pertinet ad hoc, quod in rectangulo triquetro longiſſimi lateris quadratum reliquorum laterum, quae angulum rectum conficiunt, quadratis in vnum conflatis, aequale eſſe demonſtrauit, ſiue ad quaeſtionem de area parabolae. Iam Archimedem a deſcriptionibus geometricis vi auulſum ſerui vnxerunt. Ille interim ſtrigili lineas in ventre ducebat: et inter lauandum cum ex aquae, (vt traditum) ſupra labrum ſolii eliſae, effluxu excogitaſſet coronae dimenſionem, tanquam furore quodam, aut diuino inſtinctu, exagitatus proſiluit, vociferans: Reperi: hacque voce ſaepius repetita, perrexit ire. Neque vero audiuimus, vel gulae addictiſſimum quenquam clamare: Voraui: vel laſciuiſſimum: Amaui: cum quidem et ſint et fuerint innumeri intemperantes: ſed et vt impuros auerſamur eos, qui coenarum vehementiori cum affectione animi recordantur, vt qui nimium delectentur exiguis et nullius pretii voluptatibus. At Eudoxi et Archimedis ac Hipparchi, inſtinctu diuino concitatorum, comites eſſe volumus, Platonique credimus, qui de mathematibus pronunciauit, ea ob inſcitiam hominum imperitiamque neglecta, vi tamen ob venuſtatem ſuam incrementa facere. Enimuero has

33. ἐνήλειφον. *Reiske.* 34. Poſt περιπαθῶς Bong. addit οὕτως. 35. Poſt

καύτας καὶ τοσαύτας ἡδονὰς ὥσπερ[35] ἀεννάους ἐκτρέποντες οὗτοι καὶ ἀποστρέφοντες, οὐκ ἐῶσι γεύσασθαι τοὺς πλησιάσαντας αὐτοῖς, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπαραμένους τὰ ἀκάτια[36] φεύγειν ἀπ' αὐτῶν κελεύουσι. Πυθοκλέους δὲ πάντες καὶ πᾶσαι δέονται δι' Ἐπικούρου καὶ ἀντιβολοῦσιν, ὅπως οὐ ζηλώσῃ τὴν ἐλευθέριον καλουμένην παιδείαν. Ἀπελλῆν δέ τινα θαυμάζοντες καὶ ὑπερασπιζόμενοι[37], γράφουσιν, ὅτι τῶν μαθημάτων ἀποσχόμενος ἐξ ἀρχῆς καθαρὸν ἑαυτὸν ἐτήρησε. περὶ δὲ τῆς ἱστορίας, ἵνα τὴν ἄλλην ἀνηκοΐαν ἐάσω, παραθήσομαι μόνα τὰ Μητροδώρου, γράφοντος ἐν τοῖς περὶ ποιητῶν· Ὅθεν μηδὲ εἰδέναι φάσκων, μετὰ ποτέρων ἦν ὁ Ἕκτωρ, ἢ τοὺς πρώτους στίχους τῆς Ὁμήρου ποιήσεως, ἢ πάλιν τὰ ἐν μέσῳ, μὴ ταρβήσῃς. ὅτι τοίνυν αἱ τοῦ σώματος ἡδοναὶ, καθάπερ οἱ ἐτησίαι, μαραίνονται μετὰ τὴν ἀκμὴν καὶ ἀπολήγουσιν, οὐ λέληθε τὸν Ἐπίκουρον. διαπορεῖ γοῦν, εἰ

has tot tantasque voluptates, veluti perenni e fonte manantes, Epicurei deuitant atque auersantur, neque patiuntur earum gustum percipere, quicunque se ad ipsos contulerint: sed aliis mandant, vt citatis lembis eas fugiant: et Pythoclem omnes ab ea secta viri, omnes mulieres, per Epicurum orant atque obsecrant, ne disciplinam, quae liberalis dicitur, magni facere sectarive studeat: et Apellem quendam mirantur ac maiorem in modum amplectuntur, quod (vti scribunt) a mathematibus iam inde ab initio abstinendo purum sese conseruauerit. De historiis, vt caetera omittam, quae hac in re eorum ruditatem arguunt, verba duntaxat apponam Metrodori, qui in libro de poëtis sic scripsit: Proinde ignorare te dicens, ab vtra parte fuerit Hector, ignorare etiam primos Homeri versus, aut quae in medio sunt, non est, quod trepides. Iam corporis voluptates Etesiarum in morem post vigorem elanguescere ac desinere, non fugit Epicurum. Dubitat itaque, an

35. Post ὥσπερ excidit πηγὰς, aut κρουνούς. *Reiske.*

36. τὰ ἴδια φεύγειν. *Reis.*

37. καὶ ὑπερασπιζόμενοι] Malim, et credo scriptum fuisse, ὑπερασπαζόμενοι. *Xylander.* Et ita etiam Reiskius, et cod. Petau.

 38. μὲν

γέρων, ὁ σοφὸς ὤν, καὶ μὴ δυνάμενος πλησιάζειν, ἔτι ταῖς τῶν καλῶν ἁφαῖς χαίρει καὶ ψηλαφήσεσιν· οὐ τὰ αὐτὰ μὲν [38] τῷ Σοφοκλεῖ διανοούμενος, ἀσμένως ἐκφυγόντι [39] τὴν ἡδονὴν ταύτην, ὥσπερ ἄγριον καὶ λυττῶντα δεσπότην· ἀλλ' ἔδει γε τοὺς ἀπολαυστικοὺς, ὁρῶντας, ὅτι πολλὰς ἀφαυαίνει τῶν ἡδονῶν τὸ γῆρας, ἥ τε Ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται, κατ' Εὐριπίδην, ταύτας μάλιστα συνάγειν τὰς ἡδονὰς, ὥσπερ εἰς πολιορκίαν, ἄσηπτα σιτία καὶ ἄφθαρτα παρατιθεμένους, εἶτ' ἄγειν ἀφροδίσια τοῦ βίου καὶ μεθεόρτους καλὰς ἐν ἱστορίαις καὶ ποιήμασι διατρίβοντας, ἢ προβλήμασι μουσικοῖς καὶ γεωμετρικοῖς. οὐ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν αὐτοῖς εἰς νοῦν βαλέσθαι τὰς τυφλὰς ἐκείνας καὶ νωδὰς ψηλαφήσεις, καὶ ἐπιπηδήσεις τοῦ ἀκολάστου, μεμαθηκόσιν, εἰ μηδὲν ἄλλο, γράφειν περὶ Ὁμήρου καὶ περὶ Εὐριπίδου, ὡς Ἀριστοτέλης [40],

an ſapiens, iam ſenex factus, et ad coitum ineptus, pulchrarum adhuc tactibus et contrectationibus gaudeat, ſane non cum Sophocle ſentiens, qui libenter a voluptate hac, tanquam a domino agreſti et furioſo, ſe profugiſſe dixit. At enim voluptatibus fruentis deditos oportebat, cum cernerent, multas voluptates ſenectute aboleri, et, quod eſt apud Euripidem,

Aetate grandibus Venerem aduerſarier:

huiuſmodi, quales retuli, voluptates potiſſimum conquirere, et quaſi obſidionis metu frumentum, quod corrumpi et perdi non poſſet, congerere: atque ita, poſtquam Veneris per vitam ſacra coluiſſent, praeclaras eius feſtiuitatis appendices conficere, verſando in hiſtoriis, aut poëmatibus, et muſicas ac geometricas tractando quaeſtiones. Non enim in animum inducere ſubiuiſſet coecas iſtas et edentulas contrectationes, ſi didiciſſent, vt nihil aliud, ſaltem de Homero aliquid et Euripide ſcribere, vt fecerunt Ariſto-

38. μὲν] Leg. γε. *Reiſ.*
39. ἐκφυγόντι] Id eſt ἐκφυγεῖν φάσκοντι. *Reiske.*
40. Ariſtotelis de Homero ſcripta recenſet Fabric. B. Gr. T. II. p. 195. Scripſit enim problemata, vel ἀπορήματα Ὁμηρικὰ, item editionem, vel recenſionem, Homeri curauit, nec non vitam Homeri. Heraclides Ponticus de Homero, Aeſchylo, Euripide, et aliis viris ſapien-

καὶ Ἡρακλείδης, καὶ Δικαίαρχος. ἀλλ' οἶμαι τοιούτων ἐφοδίων μὴ φροντίσαντες, τῆς δ' ἄλλης αὐτῶν πραγματείας ἀτερποῦς καὶ ξηρᾶς (ὥσπερ αὐτοὶ τὴν ἀρετὴν λέγουσιν) οὔσης, ἥδεσθαι πάντως ἐθέλοντες, τοῦ δὲ σώματος ἀπαγορεύοντος, αἰσχρὰ καὶ ἄωρα πράττειν ὁμολογοῦσι· τῶν τε προτέρων ἡδονῶν ἀναμιμνήσκοντες ἑαυτοὺς, καὶ χρώμενοι ταῖς παλαιαῖς ἀπορίᾳ προσφάτων, ὥσπερ τεταριχευμέναις καὶ νεκραῖς, ἄλλας πάλιν καὶ [41] τεθνηκυίας, οἷον ἐν τέφρᾳ ψυχρᾷ τῇ σαρκὶ κινοῦντες παρὰ φύσιν καὶ ἀναζωπυροῦντες· ἅτε δὴ μηδὲν οἰκεῖον ἡδὺ μετὰ χαρᾶς ἄξιον ἔχοντες ἐν τῇ ψυχῇ παρεσκευασμένον. καίτοι τὰ ἄλλα μὲν, ὡς ἡμῖν ἐπῆλθεν εἰπεῖν, εἴρηται· μουσικὴν δὲ ὅσας ἡδονὰς καὶ χάριτας οἵας φέρουσαν ἀποστρέφονται καὶ φεύγουσι, βουλόμενος οὐκ ἄν τις [42] ἐκλάθοιτο, δι' ἀτο-

Ariſtoteles, Heraclides, Dicaearchus. Illi vero nimirum, hoc commeatu neglecto, cum reliqua ipſorum tractatio delectationis expers et arida eſſet, (quomodo ipſi virtutem appellant) et omnino tamen voluptate affici vellent, corpuſque ad eam rem deficeret, fatentur turpiter ſe et intempeſtiue agere, dum et priſtinas in memoriam ſibi reuocant voluptates, et antiquis penuria nouarum vtuntur, tanquam muria conditis et mortuis, aliaſque rurſum exanimas in carne, veluti in frigido cinere ignem, contra naturam ſuccendunt: quippe nihil proprium in animo paratum qui habeant, quod alicuius momenti oblectationem gaudiumque conciliare poſſit. Ac caetera quidem a nobis, ita vt in buccam venerunt, dicta ſunt. Muſicam vero (quantarum voluptatum et elegantiarum fertilem?) eos vitare et fugere, ne ſi velis quidem, ignorare poſſis: ita abſurda ſunt, quae hac de re Epi-

ſapientiae laude claris, varia ſcripſit, quae recenſuit Ionſius I. 17. qui etiam I. 16. de Dicaearcho dixit, et, inter alia, eius opuſcula ad poëtas veteres pertinentia enumerauit. Vid. quoque Fabric. d. l. p. 295. *Reiske.*

41. καὶ αὐτὰς τεθνηκυίας. *Reiſ.*

42. F. φεύγουσιν, οὐκ ἄν τις, οὐδὲ βουλόμενος, ἐκλάθοιτο. *haud facile quis obliuiſcatur, etiamſi obliuiſci decreuiſſet.* Vid. p. 1097, 25. 1099, 43. 1122, 19. [edit. Francf.] *Reiſ.*

 43. πρα-

πίαν, ὧν Ἐπίκουρος λέγει, φιλοθέωρον μὲν ἀποφαίνων τὸν σοφὸν ἐν ταῖς διαπορίαις, καὶ χαίροντα παρ' ὁντινοῦν ἕτερον ἀκροάμασι καὶ θεάμασι Διονυσιακοῖς, προβλήμασι δὲ μουσικοῖς καὶ κριτικῶν φιλολόγοις ζητήμασιν οὐδὲ παρὰ πότον διδοὺς χώραν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φιλομούσοις τῶν βασιλέων παραινῶν στρατηγικὰ [43] διηγήματα καὶ φορτικὰς βωμολοχίας ὑπομένειν μᾶλλον ἐν τοῖς συμποσίοις, ἢ λόγους περὶ μουσικῶν καὶ ποιητικῶν προβλημάτων περαινομένους. ταυτὶ γὰρ ἐτόλμησε γράφειν ἐν τῷ περὶ βασιλείας, ὥσπερ Σαρδαναπάλῳ γράφων, ἢ Ναράτῳ, τῷ σατραπεύσαντι Βαβυλῶνος. οὐδὲ γὰρ Ἱέρων γ' ἄν, οὐδ' Ἄτταλος, οὐδ' Ἀρχέλαος [44], ἐπείσθησαν

Epicurus tradidit. Pronunciat enim, ſapientem ſpectaculis debere eſſe deditum in publico, ſcenicisque actionibus et muſicis auditionibus ita, vt quenquam alium, gaudere, ſed muſicis quaeſtionibus et eruditis diſquiſitionibus eorum, qui iudicium ſibi de hac re ſumunt, ne inter pocula quidem locum concedit: immo regibus Muſarum ſtudioſis auctor eſt, vt in conuiuiis narrationes militares et importunas ſcurrilitates potius tolerent, quam diſputationes de muſicis, aut poëticis quaeſtionibus, inſtitutas. Haec enim auſus eſt ſcribere in libro de regno: tanquam ſi ad Sardanapalum ſcriberet, aut Naratum, Babylonis ſatrapam. Non enim Hieroni, Attalo, aut Archelao, perſuaſiſſet, vt, iuſſis e con-

43. στρατιωτικά. Militum glorioſorum enim narrationes de rebus a ſe in bello geſtis, vt exempla putidorum et intolerabilium ſermonum, vel a Comicis, vt Terentio, proponuntur: at στρατηγικὰ διηγήματα, ducum belli bellicas ſuas artes enarrantium ſermones, non video, quare principi fugiendi ſint, quum ei vtiles eſſe eumque prudentia bellica et ciuili queant inſtruere. *Reiſ.*

44. Num excidit poſt Archelai nomen οὐδὲ Περδίκκας. Sane apud Perdiccam haeſiſſe Melanippidem iuniorem perhibet Suidas in v. Μελανιππίδης. Verum quum Archelaus Perdiccae filius fuerit atque ſucceſſor, facile fieri potuit, vt eundem Melanippidem Archelaus ſibi quoque familiarem haberet, quem pater habuiſſet, velut haereditate ad ſe tranſmiſſum. Simonidam Hierone Syracuſano, Euripidam Archelao hoc ipſo familiariter fuiſſe vſos, notum eſt. *Reiske.*

45. Quia

Εὐριπίδην καὶ Σιμωνίδην καὶ Μελανιππίδην καὶ Κράτητας καὶ Διοδότους [45] ἀναστήσαντες ἐκ τῶν συμποσίων, κατακλίναι Κάρδακας καὶ Ἀγριάντας μεθ' αὐτῶν καὶ Καλλίας γελωτοποιοὺς, καὶ Θρασωνίδας τινὰς καὶ Θρασυλέοντας, ὀλολυγμοὺς καὶ κροτοθορύβους ποιοῦντας. εἰ δὲ Πτολεμαῖος ὁ πρῶτος συναγαγὼν τὸ μουσεῖον [46] τούτοις συνέτυχε τοῖς καλοῖς καὶ βασιλικοῖς παραγγέλμασιν, ἆρ' οὐκ ἂν εἶπε τοῖς Σαμίοις [47]· Ὦ Μοῦσα, τίς ὁ φθόνος; Ἀθηναίων γὰρ οὐδενὶ πρέπει ταῖς Μούσαις οὕτως ἀπεχθάνεσθαι καὶ πολεμεῖν, ὅσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεὺς, ἀτύζονται βοὰν Πιερίδων ἀΐοντα [48]. τί λέγεις, ὦ Ἐπίκουρε; κιθαρῳδῶν καὶ αὐλητῶν ἕωθεν ἀκροασόμενος εἰς τὸ θέα-

e conuiuio surgere Euripide, Simonide, Melanippide, Cratete, Diodoto, Cardacas secum collocarent, et Agriantas, et Callias scurras, ac Thrasonidas aliquos et Thrasyleontas, vlulatus et plausuum tumultum excitaturos. Quod si Ptolemaeus, qui primus musicos conduxit, in praeclara ista et rege digna incidisset praecepta, nonne dicturus erat Samiis: O Musa, quae inuidia? Nam Atheniensium quidem nemini conuenit, ita insensum Musis esse, iisque bellum facere,

Sed quae cara Ioui non sunt,
Consternantur, vbi audiunt
Pieridum vocem.

Quid ais, Epicure? Prima luce in theatrum progrederis, citharoedos

45. Quia praecesserunt plures singulares, videntur hic quoque requiri, et Κράτητα et Διόδοτον scribi oportere. Obstare tamen rursus videntur sequentia. Caeterum Plutarchus Cratetem Mallotam significat, Grammaticum, Attalo familiarem, de quo v. Fabric. B. Gr. T. II. p. 402. De Diodoto nihil inuenio. *Reis.*

46. De Museo Alexandrino eiusque conditore v. Humphr. Hody differt. contra Aristeam c. 3. §. 6. *Reis.*

47. Non teneo Ptolemaei Soteris cum Samiis controuersiam. Quare locus hic mihi obscurus est. *Reis.*

48. Versus Pindari, ridicule in βοὰν περιδονέοντα deprauati, [sic nempe dant Ald. et Bas.] facile corriguntur ex prima Oda Pythiorum. *Xylander.* V. Petri Victorii Var. Lect. 23, 21. *Reiske.* Ex Turn. Vulcob. et Bong. affertur βοὰν Πιερίδην ἀΐονται.

49. Aristo-

τρον βαδίζεις, ἐν δὲ συμποσίῳ Θεοφράστου περὶ συμφωνιῶν διαλεγομένου, καὶ Ἀριστοξένου περὶ μεταβολῶν, καὶ Ἀριστοφάνους [49] περὶ Ὁμήρου, τὰ ὦτα καταλήψῃ ταῖς χερσὶ, δυσχεραίνων καὶ βδελυττόμενος; εἶτ' οὐκ ἐμμελέστερον ἀποφαίνουσι τὸν Σκύθην Ἀτέαν [50]; ὃς, Ἰσμηνίου, τοῦ αὐλητοῦ, ληφθέντος αἰχμαλώτου, καὶ παρὰ πότον αὐλήσαντος, ὤμοσεν ἥδιον ἀκούειν τοῦ ἵππου χρεμετίζοντος; οὐχ ὁμολογοῦσι δὲ τῷ καλῷ πολεμεῖν τὸν ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον πόλεμον· εἰ δὲ μὴ ἡδονὴ πρόσεστι, τί σεμνὸν καὶ καθάριον ἀσπάζονται καὶ ἀγαπῶσιν; οὐκ ἦν δὲ πρὸς τὸ ἡδέως ζῆν ἐπιεικέστερον, μύρα καὶ θυμιάματα δυσχεραίνειν, ὡς κάνθαροι καὶ γύπες, ἢ κριτικῶν καὶ μουσικῶν λαλιὰν βδελύττεσθαι καὶ φεύγειν; ποῖος γὰρ ἂν αὐλὸς, ἢ κιθάρα διηρμοσμένη πρὸς ᾠδὴν, ἤ τις χορὸς εὐρύοπα κέλαδον ἀκροσόφων ἀγνυμένων [51] διὰ στομά-

roedos auditurus et tibicines? In conuiuio si Theophrastus de concentibus vocum disserat, aut earum de mutationibus Aristoxenus, et Aristophanes de Homero, manibus aures occupabis, indignans et abominans? Nonne magis scitus fuit Atheas ille Scytha, qui, cum Aminias tibicen captus inter pocula fistulà cecinisset, iurauit, suauius se auditurum equum hinnientem? Nonne profitentur, se pulchras aduersum res bellum suscepisse nulla pace finiendum, idque non indictum: qui, nisi voluptas adsit, nihil purum, nihil egregium, amplectuntur et amant? Nonne aequius erat, suauiter viuendi gratia vnguentis eos et suffitibus, cantharorum et vulturum in morem, esse iniquos, quam criticorum et musicorum sermonem impurum ducere eumque fugere? Quae enim tibia, aut ad cantum concinnata cithara, aut

Quis clarum chorus ex probe
Doctis artificum gutturibus sonum
Depromens, —

ita

49. Aristophanem, Byzantium Grammaticum, significat, Aristarchi magistrum. Vide Fabric. B. Gr. T. I. p. 274. *Reiske.*

50. Vid. Pauli Leopardi Emendat. 15, 2. *Reis.*

51. Num οἰγνυμένων. *per apertum os summa sapientia instructum. Reis.*

52. Hiero-

των φθεγγόμενος, οὕτως ηὔφρανεν Ἐπίκουρον καὶ Μητρόδωρον, ὡς Ἀριστοτέλην καὶ Θεόφραστον καὶ Ἱερώνυμον [52] καὶ Δικαίαρχον οἱ περὶ χορῶν λόγοι καὶ διδασκαλίαι, καὶ τὰ δι' αὐλῶν [53] προβλήματα καὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν; οἷον διὰ τί τῶν ἴσων αὐλῶν ὁ στενώτερος βαρύτερον φθέγγεται, καὶ διὰ τί, τῆς σύριγγος ἀνασπωμένης [54], πᾶσιν ὀξύνεται τοῖς φθόγγοις, κλινομένης δὲ, πάλιν βαρύνει, καὶ συναχθεὶς πρὸς τὸν ἕτερον [55], διαχθεὶς δ' ὀξύτερον ἠχεῖ. καὶ τί δήποτε τῶν θεάτρων ἂν ἄχυρα τῆς ὀρχήστρας κατασκεδάσῃς, ἢ χοῦν, ὁ λαὸς [56] τυφλοῦται. καὶ χαλκοῦν Ἀλέξανδρον ἐν Πέλλῃ βουλόμενον ποιῆσαι τὸ προσκήνιον, οὐκ εἴασεν ὁ τεχνίτης, ὡς διαφθε-

ita delectauit Epicurum et Metrodorum, vt Aristotelem, Theophrastum, Hieronymum, Dicaearchum disputationes et doctrinae de choris, et quaestiones de tibiis, numeris ac concinnatione sonorum? Verbi gratia, Cur aequalium tibiarum ea, quae angustior est, grauiorem edit sonum? cur fistula sursum elata omnes sonos acutiores, inclinata rursus grauiores profert? cur, cum alia si coniungatur, grauius, sola autem, acutius sonat? Cur, si in orchestra theatri paleae spargantur, aut puluis, populus coecatur? cur Alexandrum Pellae proscenium aereum facere volentem inhibuit artifex, corrupturum eum vocem histrionum dicens?

52. Hieronymum Rhodium, nobilem Peripateticum, significat. Sed in scriptis eius, a Fabricio B. Gr. T. II. p. 303. laudatis, opus de choris musicis non reperio. E Dicaearchi operibus huc pertinent, liber περὶ τῶν Διονυσιακῶν ἀγώνων, περὶ μουσικῆς, περὶ μουσικῶν ἀγώνων, qui liber idem cum superiore de *certaminibus Liberalibus* videtur esse, de quibus v. Fabric. l. c. *Reiske.*

53. F. διαυλιῶν a διαυλία, quae est *duorum tibicinum concentus*, vel potius leg. τὰ ὑπὲρ αὐλῶν προβλήματα. *Reis.*

54. ἀνασπωμένης pro ἀνεχομένης, aut ἀνορθουμένης, vel ἄνω τρεπομένης, valde est insolens. Mihi videtur legendum esse ἀνεστραμμένης, *sursum versa tibia. Reiske.*

55. καὶ συναχθεὶς πρὸς τὸν ἕτερον] Sensus videtur βαρύτερον extritum requirere. *Xylander.* F. συναχθεὶς ἦχος βαρύτερον, διαχυθεὶς δὲ — *Reis.*

56. ὁ λαὸς] Leg. ὁ ἦχος. *Reis.*

57. γενῶν

ροῦντα τῶν ὑποκριτῶν τὴν φωνήν. καὶ τί δήποτε τῶν γενῶν[57] διαχεῖ τὸ χρωματικόν, ἡ δ' ἁρμονία συνίστησιν. ἤθη δὲ ποιητῶν, καὶ πλάσματα, καὶ διαφοραὶ χαρακτήρων, καὶ λύσεις ἀποριῶν, ἐν τῷ πρέποντι καὶ γλαφυρῷ τὸ οἰκεῖον ἅμα καὶ πιθανὸν ἔχουσαι, τὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἐκεῖνό μοι δοκοῦσι καὶ τὸν ἔρωτα ποιεῖν[58] ἐπιλανθάνεσθαι, τοσοῦτον ἡδονῆς κρατούσης[59]. ἧς οὐ μέτεστι τούτοις, οὐδέ φασιν, οὐδὲ βούλονται μετεῖναι· κατατείναντες δὲ τὸ θεωρητικὸν εἰς τὸ σῶμα καὶ κατασπάσαντες, ὥσπερ μολιβδίσι, ταῖς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαις, οὐδὲν ἀπολείπουσιν[60] ἱπποκόμων, ἢ ποιμένων, χόρτον, ἢ καλάμην, ἤ τινα πόαν, προβαλλόντων, ὡς ταῦτα βόσκεσθαι καὶ τρώγειν προσῆκον αὐτῶν τοῖς θρέμμασιν. ἢ γὰρ οὐχ οὕτως ἀξιοῦσι τὴν ψυχὴν ταῖς τοῦ σώματος ἡδοναῖς

cens? Cur inter muſices genera chromaticum animum maxime diffundit, harmonicum componit? Iam poëtarum ſingularia ingenia, figmenta, et formarum diſcendi diſcrimina, ac quaeſtionum difficilium ſolutiones, cum decoro et nitore conuenientem rei propoſitae probabilemque habentes rationem, videntur mihi (quod Xenophon aiebat) etiam amoris obliuionem inducere, tantam adferunt voluptatem: cuius neque fiunt, et nolle etiam ſe fieri participes aiunt Epicurei. Qui ſane, cum facultatem animi contemplatricem intendant corpori, et quaſi plumbeis molibus in carnis cupiditates detrahant, nihil abſunt ab equiſonibus et paſtoribus, foenum, aut calamum, aut herbam aliquam praedicantibus, quod ſuis iſta paſcere et edere pecoribus conueniat. Nonne enim ita volunt animam voluptatibus corporis porci

57. γενῶν] Leg. μελῶν. *quare modulorum muſicorum genus floridum quidem exhilaret et laxet animum, harmoniae autem legibus adſtrictum intendat.* Reiſ.

58. F. καὶ τὸν ἐρῶντα ποιεῖν τοῦ ἐρωμένου ἐπιλανθάνεσθαι. Sed indagandus ante omnia Xenophontis locus. *Reiſ.*

59. F. τοσοῦτον ἡδονῇ κρατοῦσιν. *tantum vincunt* [haec ſtudia] *voluptate!* *Reiſ.*

60. ἀπολείπουσιν inſolentius poſitum pro λείπονται. *nil cedunt.* Sed praeſtaret οὐδὲν διαφέρουσιν. *nil praeſtant equiſonibus.* *Reiſ.*

κατασυβωτεῖν, ὅσον ἐλπίσαι τι περὶ σαρκὸς ἢ παθεῖν, ἢ μνημονεῦσαι, χαίρουσαν, οἰκεῖον [61] δὲ μηδὲν ἡδὺ, μηδὲ τερπνὸν, ἐξ αὐτῆς λαμβάνειν, μηδὲ ζητεῖν ἐῶντες; καίτοι τί γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον, ἢ εἰ [62], δυοῖν ὄντοιν, ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος πέφυκε, σώματος καὶ ψυχῆς, ψυχῆς δὲ τάξιν ἡγεμονικωτέραν ἐχούσης, σώματος μὲν [63] ἴδιόν τι καὶ κατὰ φύσιν καὶ οἰκεῖον ἀγαθὸν εἶναι, ψυχῆς δὲ μηθὲν, ἀλλὰ τῷ σώματι καθῆσθαι προσβλέπουσαν αὐτὴν καὶ τοῖς τοῦ σώματος πάθεσιν ἐπιμειδιῶσαν καὶ συνηδομένην καὶ συγχαίρουσαν, αὐτὴν δ' ἀκίνητον ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπαθῆ [64], καὶ μηδὲν αἱρετὸν ἔχουσαν, μηδ' ὀρεκτὸν ὅλως, μηδὲ χαρτόν; ἢ γὰρ ἁπλῶς ἀποκαλυψαμένους ἔδει σαρκοποιεῖν τὸν ἄνθρωπον ὅλον, (ὥσπερ ἔνιοι ποιοῦσι, τὴν ψυχικὴν οὐσίαν ἀναιροῦντες) ἢ δύο φύσεις ἐν ἡμῖν διαφόρους ἀπολιπόντας, ἴδιον ἀπολιπεῖν ἑκατέρας καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν, καὶ οἰκεῖον καὶ ἀλλότριον· ὥσπερ

porci in morem paſcentis ſaginari, quantum ſpes aliqua ſuppeditat de carnis ſuaui affectione, eiuſue recordatione? cum non ſinant peculiarem ſibi eam ex ſeſe capere, aut petere, delectationem. At vero quid poteſt abſurdius fieri, quam, cum duae ſint, e quibus homo componitur, partes, corpus et anima, quarum quidem haec principatum obtinet, corporis proprium quoddam, domeſticum, et naturae conueniens eſſe bonum, nullum animae? ſed eam deſidentem in corpus habere conuerſos oculos, eiuſque affectionibus arridere, vnaque voluptate et gaudio frui? ipſam ab initio immobilem, omniſque affectionis vacuam, nihil omnino habere, quod deligat, quod appetat, quo gaudeat? Aut enim oportuit eos ſimpliciter ſententiam ſuam reuelantes hominem totum carneum facere, quod nonnulli audent, animae ſubſtantiam negantes, aut, duas naturas diuerſas in nobis ſi relinquunt, proprium vtriuſque etiam relinquere bonum et malum, familiare et alienum: quo modo ſcilicet ſenſuum vnuſ-

61. F. κατασυβωτεῖν, οἱ ἐλπίσαι μέν τι παρὰ σαρκὸς, ἢ παθεῖν, ἢ μνημονεῦσαι χαρτὸν, [vide vſ. 12.] οἰκεῖον δὲ — *Reiſ.*

62. εἰ delendum, vt perperam ex ἢ repetitum. *Reiſ.*

63. σώματος μὲν ἡγεῖσθαι ἴδιον — *Reiſ.*

64. ἀπαθῆ οὖσαν. *Reiſ.*

65. αὐ-

ἀμέλει καὶ τῶν αἰσθήσεων ἑκάστη πρὸς ἴδιόν τι πέφυκεν αἰσθητὸν, κἂν πάνυ συμπαθοῦσιν ἀλλήλαις. ἔστι δὲ τῆς ψυχῆς ἴδιον αἰσθητήριον ὁ νοῦς, ᾧ μηθὲν οἰκεῖον ὑποκεῖσθαι, μὴ θέαμα, μὴ κίνημα, μὴ πάθος συγγενὲς, οὗ τυγχάνουσα χαίρειν πέφυκε, πάντων ἀλογώτατόν ἐστιν, εἰ μή τι νὴ Δία λελήθασιν ἔνιοι συκοφαντοῦντες τοὺς ἄνδρας. κἀγὼ πρὸς αὐτόν [65]· Οὐχ ἡμῖν γε κριταῖς, ἔφην· ἀλλὰ πάσης ἀφεῖσαι τῆς ἐπηρείας, ὥστε θαῤῥῶν τὰ λοιπὰ τοῦ λόγου πέραινε. Πῶς; (εἶπεν) οὐ γὰρ Ἀριστόδημος ἡμᾶς, εἰ σὺ παντάπασιν ἀπηγόρευκας, διαδέξεται. Πάνυ μὲν οὖν, (εἶπεν ὁ Ἀριστόδημος) ὅταν ἀποκάμῃς, ὥσπερ οὗτος· ἔτι δ᾽ ἀκμάζων, ὦ μακάριε, χρῆσαι σεαυτῷ, καὶ μὴ δοκῇς ἀπομαλθακίζεσθαι. Καὶ μὴν (ὁ Θέων εἶπε) πάνυ ῥᾴδιόν ἐστι τὸ λειπόμενον. λείπεται δὲ, τὸ πρακτικὸν ὅσας ἡδονὰς ἔχει διελθεῖν. αὐτοὶ δὲ δή που λέγουσιν, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἥδιόν ἐστι τοῦ πάσχειν. εὖ δὲ ποιεῖν, ἔστι μὲν ἀμέλει καὶ διὰ λόγων, τὸ δὲ πλεῖστον ἐν πράξει καὶ μέγιστον,

vnusquisque suo est destinatus sensili, et omnino simili inuicem afficiuntur modo. Est autem animae proprium sentiendi instrumentum mens, cui nullam rem peculiarem subiicere, quam spectet, qua moueatur, nullam cognatam affectionem, qua soleat gaudere, omnium est absurdissimum: nisi fortassis aliqui hoc illis falso et per calumniam imputantes fallunt. Respondi tum ego in haec verba: Non equidem nos talem sententiam feremus. Itaque intrepide reliquum orationis persequere. Qui? aiebat. Non enim in dicendi partes nobis Aristodemus succedet, si tu plane fessus es? Omnino, inquit Aristodemus, si itidem tu, vt ille est, defatigatus fueris. Verum tu, bone vir, qui etiamnum viges, vtere te ipso, neque ob mollitiem detrectantis opinionem de te excita. Et quidem, subiiciebat Theo, id, quod restat, admodum est facile. Superest enim, vt enarretur, quanta actionibus concilietur homini voluptas. Caeterum ipsi hoc Epicurei dicunt, suauius esse afficere, quam affici, beneficio. Non abnuerim etiam, verbis beneficium posse conferri: sed certe

65. αὐτὸν] sc. τὸν Θέωνα. Reis.

66. τούτου

ὡς τοὔνομα τῆς εὐεργεσίας ὑφηγεῖται, καὶ μαρτυροῦσιν αὐτοί. μικρὸν γὰρ ἔμπροσθεν ἠκούομεν (ἔφη) τούτου [66] λέγοντος, οἵας φωνὰς ἀφῆκεν Ἐπίκουρος, οἷα δὲ γράμματα τοῖς φίλοις ἔπεμψεν, ὑμνῶν καὶ μεγαλύνων Μητρόδωρον, ὡς εὖ τε καὶ νεανικῶς ἐξ ἄστεος. ἀλλὰ συνέβη [67] Μίθρῳ τῷ Σύρῳ βοηθήσων, καὶ ταῦτα, πράξαντος οὐθὲν τότε τοῦ Μητροδώρου. τίνας οὖν οἰόμεθα καὶ πηλίκας ἡδονὰς εἶναι τὰς Πλάτωνος, ὁπηνίκα Δίων ὁρμήσας ἀπ' αὐτοῦ κατέλυσε Διονύσιον, καὶ Σικελίαν ἠλευθέρωσε; τίνας δ' Ἀριστοτέλους, ὅτε τὴν πατρίδα, κειμένην ἐν ἐδάφει, πάλιν ἀνέστησε, καὶ κατήγαγε τοὺς πολίτας; τίνας δὲ Θεοφράστου καὶ Φειδίου τοὺς τῆς πατρίδος ἐκκοψάντων τυράννους; ἰδίᾳ μὲν γὰρ ὅσοις ἐβοήθησαν ἀνδράσιν, οὐ πυροὺς διαπέμποντες, οὐδ' ἀλφίτων μέδιμνον, (ὡς Ἐπίκουρος ἐνίοις ἔπεμψεν) ἀλλὰ φεύγον-

certe in actione pars maxima et potiſſima conſiſtit: quod et benefaciendi vocabulum indicat, et ipſi fatentur. Paulo enim ante audiuimus iſtum dicentem, quales voces emiſerit Epicurus, quales ad amicos literas dederit, praedicans et ſummis vehens laudibus Metrodorum, quod is praeclare et egregio conatu ex Aſtu in Piraeeum deſcendiſſet, Mithro Syro opem laturus, cum quidem nihil tum egerit Metrodorus. Quas ergo et quantas fuiſſe exiſtimatis Platonis voluptates, cum ab ipſo profectus Dio euertit Dionyſium, et Siciliae libertatem reddidit? aut Ariſtotelis, quando patriam humi proſtratam erexit, ciueſque poſtliminio reduxit? aut Theophraſti et Phidiae, vbi patriae ſuae tyrannos exciderunt? Quid enim apud vos, quibus iſthaec ſunt notiſſima, commemorem, quam multis ſubuenerint viris, non tritico mittendo, aut farinae modio: ſicut Epicurus miſit quibuſdam, ſed exſu-

66. τούτου] Plutarchum demonſtrat, aduerſus Colotam diſputantem, vt ex initio huius libelli conſtat: et quidem ſingulariter illum locum deſignat, qui p. 1126. *circa fin.* [edit. Francf.] legitur. *Reiske.*

67. ἐξ ἄστεος. ἀλλὰ συνέβη] Sic eſt in Graeco. Ego ex ipſo Plutarcho caſtigo, idem hoc prope finem libri in Colotem referente, ἐξ ἄστεος εἰς Πειραιᾶ κατέβη. *Xylander.* F. ἐξ ἄστεος εἰς Πειραιᾶ συγκατέβη. Vid. p. 1126, 49. [edit. Francf.] *Reiſ.*

τας διαπραξάμενοι κατελθεῖν, καὶ δεδεμένους λυθῆναι, καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐστερημένους ἀπολαβεῖν. τί ἂν λέγοι τις ὑμῖν ἀκριβῶς εἰδόσιν; ἀλλὰ τὴν ἀτοπίαν οὐδὲ βουλόμενον ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου παρελθεῖν, τὰς μὲν Θεμιστοκλέους καὶ Μιλτιάδου πράξεις ὑπὸ πόδας τιθεμένου καὶ κατευτελίζοντος, ὑπὲρ αὐτοῦ δὲ ταυτὶ τοῖς φίλοις γράφοντος, δαΐως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς· Ἐπιμελήθητε [68] ἡμῶν τὰ περὶ τὴν τοῦ σίτου κομιδὴν, καὶ οὐρανομήκη σημεῖα ἐνδέδειχθε τῆς πρὸς ἐμὲ εὐνοίας. ὥστ᾽, εἴ τις ἐξεῖλε τὸ σιτάριον ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ φιλοσόφου, δόξαν ἂν παραστῆσαι τὰ ῥήματα τῆς [69] χάριτος, ὡς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὅλης, ἢ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἐλευθερωθέντος, ἢ σωθέντος, γραφομένης [70]. ὅτι μὲν οὖν καὶ πρὸς τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς ἡ φύσις δεῖται χορηγίας πολυτελοῦς, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν μάζῃ καὶ φακῇ τὸ ἥδιστον, ἀλλ᾽ ὄψα καὶ θάσια καὶ μύρα καὶ πεπτὰ

exſulibus reditum conficiendo, vinctis liberandis, reddendiſque vxoribus et liberis his, qui eos amiſerant? Sed ne ſi cupiam quidem, poſſim praeterire ineptias hominis, qui, cum Miltiadis et Themiſtoclis res geſtas ſub pedibus collocaſſet et extenuaſſet, de ſe ipſo ad amicos haec ſcripſit: Strenue ac magnifice res noſtras in frumento comparando adminiſtrauiſtis, veſtraeque erga me beneuolentiae ſigna ad coelum vſque pertinentia edidiſtis. Quod ſi quis ex epiſtola philoſophi modicum illud frumenti exemiſſet, verba opinionem poterant excitare, ſcriptam eſſe cauſa agendarum pro tota Graecia, aut Athenienſi populo liberato, gratiarum. Mittamus in praeſentia hoc, quod ad corporis voluptates natura multiplici ſumtu atque impendiis indiget, neque in iure et lente dulciſſimum ineſt: ſed appetitiones deditorum fruen-

68. Recte dat Edit. Baſil. ἐπιμελήθητε. Sed quid ex δαΐως vſ. 7. efficiam, non inuenio. *Reiske.*

69. F. ῥήματα μεγίστης χάριτος. *Reiske.*

70. γραφομένης] ſcil. τῆς ἐπιστολῆς, quod e ſuperioribus repetendum. *Reiſ.*

71. κρε-

καὶ κροτητὰ [71] τῆς ξουθοπτέρου πέλανα [72] μελίσσης ἀφθόνως δεδευμένα ζητοῦσιν αἱ τῶν ἀπολαυστικῶν ὀρέξεις, καὶ πρός γε τούτοις εὐπρεπεῖς καὶ νέας γυναῖκας, (οἷα Λεόντιον, καὶ Βοΐδιον, καὶ Ἡδεῖα, καὶ Νικήδιον [73], ἐνέμοντο περὶ τὸν κῆπον) ἀφῶμεν. ταῖς μέντοι τῆς ψυχῆς χαραῖς ὁμολογουμένως μέγεθος ὑποκεῖσθαι δεῖ πράξεων, καὶ κάλλος ἔργων ἀξιολόγων, εἰ μέλλουσι μὴ διάκενοι, μηδ᾽ ἀγεννεῖς καὶ κορασιώδεις, ἀλλ᾽ ἐμβριθεῖς ἔσεσθαι καὶ βέβαιοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς. τὸ δὲ περὶ [74] τοῦ πρὸς εὐπαθείας ἐπαίρεσθαι ναυτῶν δίκην ἀφροδίσια ἀγόντων, καὶ

fruendis voluptatibus obſonia requirunt, et Thaſium vinum, et vnguenta, et cupedias, et placentas melle largo rigatas: praeterea formoſas et aetate integra mulieres, quales circa hortum Epicuri verſabantur, Leontium, Boidium, Hedia, Nicedium. Id quidem in confeſſo eſt, animi laetitiae ſubiectam oportere eſſe actionum magnitudinem, et pulchritudinem facinorum memorabilium, ſi non vana, ignobilis et puerilis, ſed ponderoſa debeat eſſe, ſtabilis ac magnifica. Quod autem Epicurus ob ſuauem affectionem animo effertur nautarum inſtar Aphrodiſia (ea ſunt feſtum

71. κροτητὰ dubito an damnem. Poteſt quidem defendi. Omnia, quae rebus e diverſis compaginantur, et velut conglutinantur in vnam maſſam, dicuntur συγκροτεῖσθαι. Sic quoque mellitae placentae, e farina, ouis, melle, aromatibus compiſtae, vt ita dicam, poſſunt κροτητὰ dici. Sed non ſolet κροτητὸν ſimplex vſurpari, ſed compoſitum συγκρότητον, et videtur quoque aptius τρωκτὰ, *cupediae*, *morſu ſenſim atque ſenſim diuidi et minui faciles*. Conieci quoque κρικωτὰ. Turundae enim ſolebant rotundae eſſe. *Reiſ.*

72. πελάνῳ. Forſitan quoque ἀφθόνῳ. Sed hoc quidem nolim ita vrgere, vt alterum. πέλανος μελίσσης, *placenta apis*, eſt fauus. Omne latum ſpiſſum, et modice altum, velut orbiculare textum materiae ſimilaris, eſt πέλανος. *Reiſ.* Ex Petau. Ald. et Baſ. affertur πελανομελίσσης, vno vocab.

73. Νικήτιον. Vt Λεόντιον eſt pro Λεοντὶς, ita Νικήτιον pro Νικητίς: vt autem Νικητὴς maſculinum eſt nomen, ſic Νικητὶς fuiſſe foemininum nullum eſt dubium. *Reiſ.*

74. περὶ] Sententia flagitat τεκμήριον τοῦ πρὸς τὰς κακοπαθείας δεῖν ἐπαίρεσθαι. *Reiſ.*

μέγα φρονεῖν, ὅτι νόσῳ νοσῶν ἀσκίτῃ[75], τινὰς ἑστιάσεις φίλων συνῆγε, καὶ οὐκ ἐφθόνει τῆς προσαγωγῆς τοῦ ὑγροῦ τῷ ὕδρωπι, καὶ τῶν ἐσχάτων Νεοκλέους λόγων μεμνημένος ἐτήκετο τῇ μετὰ δακρύων ἰδιοτρόπῳ ἡδονῇ, ταῦτ' οὐδεὶς ἂν ὑγιαίνων εὐφροσύνας ἀληθεῖς, ἢ χαρὰς, ὀνομάσειεν· ἀλλ' εἴ τις ἐστὶ καὶ ψυχῆς Σαρδιανὸς[76] γέλως, ἐν τούτοις ἐστὶ τοῖς παραβιασμοῖς καὶ κλαυσιγέλωσιν. εἰ δ' οὖν ταῦτα φήσει τις εὐφροσύνας καὶ χαρὰς, σκόπει τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἡδονῶν ἐκείνων.

Ἡμετέραις βουλαῖς[77] Σπάρτα μὲν ἐκείρατο δόξαν.

καί·

Οὗτός τοι Ῥώμας ὁ μέγας, ξένε, πατρίδος ἀστήρ.

καί·

Δίζω, ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον.

ὅταν δὲ λάβω τὰ Θρασυβούλου καὶ Πελοπίδου πρὸ ὀφθαλμῶν κατορθώματα, καὶ τὸν ἐν Πλαταιαῖς Ἀρι-

festum Veneris) agentium, et magni fese facit, quod in morbo se exercuerit, conuiuia amicorum quaedam instituerit, aquae intercuti humorem superinducere non inuiderit, et extremorum Neoclis verborum recordatus sua peculiaris modi voluptate cum lacrymis contabuerit: haec nemo sanae mentis vera gaudia appellauerit. Sed si quis est animae Sardonius risus, is in huiusmodi est violentis laetitiis ac permixtis fletu risibus. Si quis tamen laetitiae nomine ista dignabitur, considera mihi excellentiam harum voluptatum.

Consiliis nostris laus est attonsa Laconum. et:

Hic patriae est, hospes, Romae memorabile sidus. et:

Ambigo, tene hominem, vel numen, dicere par sit.

Cum autem mihi ante oculos pono Thrasybuli et Pelopidae illustria facta, et apud Plataeas Aristidem, Miltiadem Marathone: ibi

75. Pro ἀσκίτῃ dant ἀσκεῖ Pet. Ald. et Bas.

76. Σαρδώνιος Turn. Vulc. et Bong.

77. Tria sunt oracula, alibi etiam relata, in Epaminondam, Marcellum, et Lycurgum. *Xyl.*

στείδην, ἢ τὸν ἐν Μαραθῶνι Μιλτιάδην, ἐνταῦθα κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐξείργομαι γνώμην εἰπεῖν, ὅτι τῷ πρακτικῷ βίῳ τὸ ἡδὺ πλέον, ἢ τὸ καλὸν, ἐστίν. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ἐπαμεινώνδας, εἰπὼν, (ὥς Φασιν) ἥδιστον αὐτῷ γενέσθαι τὸ τοὺς γονεῖς ζῶντας ἐπιδεῖν τὸ ἐν Λεύκτροις τρόπαιον, αὐτοῦ στρατηγοῦντος. παραβάλωμεν οὖν τῇ Ἐπαμεινώνδου μητρὶ τὴν Ἐπικούρου, χαίρουσαν, ὅτι τὸν υἱὸν ἐπεῖδεν εἰς τὸ κηπίδιον ἐνδεδυκότα, καὶ κοινῇ μετὰ τοῦ Πολυαίνου παιδοποιούμενον ἐκ τῆς Κυζικηνῆς ἑταίρας. τὴν μὲν γὰρ Μητροδώρου μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν, ὡς ὑπερέχαιρον ἐπὶ τοῖς γάμοις αὐτοῦ, ταῖς [78] πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀντιγραφαῖς, ἐκ τῶν βιβλίων δήπου δῆλόν ἐστιν. ἀλλ' ἡδέως τε βεβιωκέναι καὶ βρυάζειν καὶ καθυμνεῖν τὸν αὐτὸν [79] βίον, ἐκκραυγάζοντες λέγουσι. καὶ γὰρ οἱ θεράποντες ὅταν Κρόνια δειπνῶσιν, ἢ Διονύσια κατ' ἀγρὸν ἄγωσι περιιόντες, οὐκ ἂν αὐτῶν τὸν ὀλολυγμὸν ὑπομείναις καὶ τὸν θόρυβον, ὑπὸ χαρμονῆς καὶ ἀπειροκαλίας τοιαῦτα ποιούντων καὶ φθεγγομένων· Τί κάθῃ;

ibi (secundum Herodotum vt loquar) cogor hanc proferre sententiam, Vitae in agendo occupatae plus voluptatis, quam honesti, esse. Testimonium mihi etiam Epaminondas praebet, qui hoc sibi (vt fertur) iucundissimum euenisse dixit, quod parentes ipsius viuentes tropaeum ipso duce apud Leuctra erectum conspexerunt. Contendamus ergo cum Epaminondae matre matrem Epicuri, gaudentem, quod filius in hortulum sese abdidit, et communi iure cum Polyaeno meretrice Cyzicena ad sobolem procreandam vtitur. Matrem enim et sorores Metrodori nimio ob eius nuptias gaudio fuisse euectas, rescripta ad fratrem, quae in libris exstant, abunde docent. Vociferando enim in clamorem erumpentes isti homines produnt, suauiter se vixisse, florere, et vitam suam summis vehunt laudibus. Serui cum Saturnalia coenant, aut Liberalia in agro vagantes celebrant, vlulatum eorum et tumultus ferre non possis, prae gaudio et imperitia rerum pulchrarum talia agentium et loquentium:

Quid

78. F. ταῖς τε πρὸς. *Reis.* 79. αὐτῶν. *Reis.*

καὶ, πίωμεν. οὐ καὶ σῖτα [80] πάρεστιν, ὦ δύστηνε; μὴ σαυτῷ φθόνει. οἱ δ' εὐθὺς ἠλάλαξαν, ἐν δ' ἐκίρνατο οἶνος. φέρων δὲ στέφανον ἀμφέθηκέ τις· ὑμνεῖ [81] δ' αἰσχρῶς κλῶνα πρὸς καλὸν δάφνης ὁ Φοῖβος οὐ προσῳδά· τήν τε ἐναύλιον [82] ὠθῶν τις ἐξέκλαξε σύγκοιτον φίλην. ἦ γὰρ οὐ τούτοις ἔοικε τὰ Μητροδώρου; πρὸς τὸν ἀδελφὸν γράφοντος· Οὐδὲν δεῖ σώζειν τοὺς Ἕλληνας, οὐδ' ἐπὶ σοφίᾳ στεφάνων παρ' αὐτῶν τυγχάνειν, ἀλλ' ἐσθίειν καὶ πίνειν οἶνον, Τιμόκρατες, ἀβλαβῶς τῇ γαστρὶ καὶ κεχαρισμένως. καὶ πάλιν που φησὶν ἐν τοῖς αὐτοῖς γράμμασιν· Ὡς καὶ ἐχάρην καὶ ἐθρασυνάμην, ὅτι ἔμαθον παρ' Ἐπικούρου ὀρθῶς γαστρὶ χαρίζεσθαι. καὶ περὶ γαστέρα γάρ, ὦ φυσιολόγε Τιμόκρατες, τὸ ἀγαθόν. καὶ ἔωλον [83] οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡδονῆς τὸ μέγεθος, καθάπερ

Quid desides? quin bibimus, et capimus cibos?
Sunt haec, miselle in promtu: cur tibi inuides?
Vocem statim hi dedere. Tum Bacchi liquor
Infunditur, et corona aliquis ornat caput,
Laurique pulchram ad frondem turpiter canit
Indigna Phoebo: ianuamque alius domus
Pulsam operiens, excludit caram coniugem.

Nonne vero horum similia sunt ea, quae ad fratrem scribit Metrodorus. Nihil attinet, o Timocrates, Graecis salutem parare, aut ob sapientiam ab iis coronas accipere: sed edere, et bibere vinum ita, vt ventri non noceat, eique sit gratum. Et rursum iisdem in literis scribit: Gauisus sum vehementer, et ferocire coepi, quod ab Epicuro didici recte ventri gratificari. Et: Nam, o naturae indagator, Timocrates, circa ventrem est bonum. Omnino autem isti homines totam voluptatem, eiusque magnitudinem,

80. F. *τί κάθῃ; πίωμεν. οἶνος καὶ ῥυτὰ πάρεστιν. Reis.*

81. Probo lectionem Cod. Petau. *ὑμνεῖτο δ' αἰσχρῶς. Reis.*

82. *Ianua extima* non est *ἐναύλιος*, sed *αὔλειος*, vel *αὔλεια*: neque *ὠθεῖν τὴν αὔλειον*, sed *κρούειν*, dicitur pro *ianuam pulsare.* Quare coniicio: *τήν τε γ' ἀθλίαν ὠθῶν τις ἐξέκλαγξε σ. φ. et misera concubina impulsa* [vt aut nutaret, aut caderet] *clarum et sonorum edidit clangorem. Reis.*

83. F *γλίσχρον γε καὶ ἔωλον.* Est iudicium Plutarchi praemissis Metrodori dictionibus subiectum. Sed, vt verum fatear, neque *γλίσχρον*, neque *ἔωλον*, convenit

κέντρῳ καὶ διαστήματι, τῇ γαστρὶ περιγράφουσι, λαμπρᾶς δὲ καὶ βασιλικῆς καὶ φρόνημα ποιούσης μέγα καὶ φῶς καὶ γαλήνην ἀληθῶς εἰς ἅπαντας[84] *ἀναχεομένην χαρᾶς οὐκ ἔστι μετασχεῖν, βίον ἀνέξοδον καὶ ἀπολίτευτον καὶ ἀφιλάνθρωπον καὶ ἀνενθουσίαστον εἰς τιμὴν καὶ χάριν ἀνελομένους. οὐ γάρ τι φαῦλον ἡ τύχη*[85] *καὶ μικρὸν, οὐδ' ἀγεννές ἐστιν, οὐδὲ, ὥσπερ οἱ πολύποδες, ἄχρι τῶν ἐδωδίμων ἐκτείνει τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ ταύτην*[86] *μὲν ὀξύτατος ἀποκόπτει κόρος, ἀκαρὲς ὥρας μόριον· ἀκμασάντων*[87] *δὲ πρὸς τὸ καλὸν ὁρμῶν καὶ τὴν ἐπὶ τῷ καλῷ τιμὴν καὶ χάριν, οὐκ ἔστιν αὐτῶν μέτρον*[88] *τοῦ βίου χρόνος,*

tudinem, ventre quasi centro posito circumscribunt: splendida et regali, ac magnitudinem animo, lumen tranquillitatemque conferente voluptate, quae vere gaudio totum perfundat hominem, non possunt frui: vitam exitus expertem, a republica et humanitate alienam, et quae nullo ad honorem elegantiamque cieatur instinctu, cum sibi delegerint. Enimuero animus res est minime iners, aut exilis, aut abiecta, neque cupiditates suas, quomodo polypi flagella sua, tantum vsque ea, quae esui sunt, extendit: sed has celerrime praecidit satietas momento temporis, et minima horae portiuncula. Augescentibus autem impetibus, quibus ad pulchrum incitatur, eique propositum honorem et gratiam, mensura eius non est vitae tempus: sed honoris humani-

venit vocabulo *μέγεθος*, sed *μικρὸν* et *κολὸν*, vel *κολοβὸν*, vel *μείουρον*. *Reis.* *ἔωλον* improbat etiam Xylander, et vitiatum esse putat.

84. *ἅπαντα*. *Reis.*

85. *ἡ τύχη*] Quid hic fortunae? *ψυχὴ* legerim. Locus videtur mutilatus. *Xylander.* *ἡ ψυχή*. Et id quoque Xylander in Latinis expressit, et lector, nescio quis, in Codice, quo vtor, Edit. Basil. annotauerat. *Reiske.*

86. *ταύτας*. scil. *τὰς ἐπιθυμίας*. *Reiske.*

87. F. *ἀκμασασῶν*. Id sane ratio grammatica flagitat. Rursus tamen non ignoro, Graecos haud raro differentias generum tam parum curare, vt masculina foemininis iungant: cuius rei exempla ad Constantini Ceremoniale dedi. *Reis.*

88. *μέτρον ὁ τοῦ*. Iambus enim est. *οὐκ ἔστιν αὐτῶν* [vel *αὐταῖς*] *μέτρον ὁ τοῦ βίου χρόνος*. *Reis.*

 89. *πολ-*

ἀλλὰ τȣ͂ παντὸς αἰῶνος ἐπιδραττόμενον τὸ Φιλότιμον καὶ Φιλάνθρωπον, ἐξαμιλλᾶται ταῖς πράξεσι καὶ ταῖς χάρισιν ἡδονὴν ἀμήχανον ἐχȣ́σαις, ἃς ȣ̓δὲ Φεύγοντες οἱ χρηςοὶ διαΦεύγειν δύνανται, πανταχόθεν αὐτοῖς ἀπαντώσας καὶ περιεχομένας, ὅταν εὐΦραίνωσι πολλȣ̀ς εὐεργετȣ͂ντες. Ἐρχόμενον δ᾽ ἀνὰ ἄςυ, θεὸν ὣς εἰσορόωσιν. ὁ γὰρ ȣ̔́τω διαθεὶς ἑτέρȣς, ὥστε καὶ χαίρειν καὶ γάννυσθαι, καὶ ποθεῖν ἅψασθαι καὶ προσαγορεῦσαι, δῆλός ἐςι καὶ τυΦλῷ μεγάλας ἔχων ἐν ἑαυτῷ καὶ καρπȣ́μενος ἡδονάς. ὅθεν ȣ̓δὲ κάμνȣσιν ὠΦελȣ͂ντες, ȣ̓δ᾽ ἀπαγορεύȣσιν, ἀλλὰ τοιαύτας αὐτῶν ἀκȣ́ομεν Φωνάς·

Πολλοῖσι θνητοῖς [89] ἄξιον τίκτει πατήρ· καί·

— μή γε παυσώμεθα [90] δρῶντες εὖ βροτȣ́ς.

καὶ τί δεῖ περὶ τῶν ἄκρως ἀγαθῶν λέγειν; εἰ γάρ τινι τῶν μέσως Φαύλων, μέλλοντι θνήσκειν, ὁ κύριος, ἤτοι

manitatiſque ſtudium totam attentans aeternitatem, certatim pulchris actionibus elegantibuſque factis contendit, voluptatem habentibus immenſam: quas ne fugiendo quidem euitare poſſunt boni, vndiquaque occurrentes ſibi et circumfuſas, cum laetitiam percipiunt ex eo, quod multis benefecerint.

Hunc veluti numen, quacunque incedit in vrbe,
Suſpiciunt cuncti. —

Qui enim ſic alios afficit, vt et gaudeant, eo viſo, et exſultent, tangereque et compellare deſiderent, vel coecus videat, hunc magnas in ſe habere ac perfrui voluptates. Itaque etiam non deſatigantur benefaciendo, neque animum deſpondent, ſed huiuſmodi eorum audiuntur voces:

Magni pater pretii creat mortalibus. Item:

Non deſinamus bene mereri de hominibus.

Et quid opus eſt de ſumme bonis dicere? Si cuipiam mediocriter malorum, iam morituro, poteſtatem vitae et mortis habens ſiue

89. πολλοῖς σε θνητῶν ἄξιον. Et ſic iambum hunc me legiſſe in libello de recta ratione poëtas legendi memini, ſed locus quaerenti nunc non occurrit. *Reiske.*

90. μήποτέ γε, aut μὴ νῦν γε παυσώμεσθα. *Reiske.*

91. Hic

θεὸς, ἢ βασιλεὺς, ὥραν ἐπιδοίη μίαν, ὥστε χρησόμενον αὐτῇ πρὸς τὴν [92] καλὴν πρᾶξιν, ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν εὐθὺς τελευτᾶν, τίς ἂν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ βούλοιτο μᾶλλον Λαΐδι συγγενέσθαι, καὶ πιεῖν οἶνον Ἀριούσιον [93], ἢ κτείνας Ἀρχίαν ἐλευθερῶσαι τὰς Ἀθήνας [94]; ἐγὼ μὲν οὐδένα νομίζω. καὶ γὰρ τῶν μονομάχων ὁρῶ τοὺς μὴ παντάπασι θηριώδεις, ἀλλ' Ἕλληνας, ὅταν εἰσιέναι [95] μέλλωσι, προκειμένων πολλῶν ἐδεσμάτων καὶ πολυτελῶν, ἥδιον ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὰ γύναια τοῖς φίλοις παρακατατιθεμένους, καὶ τοὺς οἰκέτας ἐλευθεροῦντας, ἢ τῇ γαστρὶ χαριζομένους. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μέγα [96] περὶ τὰς

ſiue deus, ſiue rex, vnam proroget horam, vt ea vſus vel ad honeſtum facinus, vel ad fruitionem voluptatis, ſtatim vita decedat: quis iſto tempore mallet cum Laide concumbere, aut vinum bibere Ariuſium, quam, Archia occiſo, liberare Athenas? Equidem puto neminem. Nam gladiatores etiam video, qui non plane ſunt belluini, ſed Graeci, in arenam intraturos, multis ac pretioſis propoſitis cibis, libentius iſto tempore mulierculas ſuas amicis commendare, et ſeruos libertate donare, quam ventri gratificari. Immo ſi quid magnum habent voluptates corporis, commu-

91. Hic verſus non eſt ex eodem petitus loco, quo prior. Puto, eſſe Herculis verba. *Xyl.*

92. ὥστε χρησάμενον ſenſus requirit, non χρησόμενον: et pro τὴν καλὴν πρᾶξιν credo τινὰ καλὴν πρᾶξιν eſſe ſcribendum. *Xyl.* χρησάμενον αὐτῇ ἢ πρός τινα καλὴν πρ. *Reiske.*

93. Ἀριούσιον] Latini vini hoc genus, quod Chium eſt, tranſpoſitis literis, *Aruiſium* appellant. Vid. Harduin. ad Plin. XIV, 7. *Reiske.*

94. Scribendum Θήβας, ex hiſtoria, *Thebas*. Ἀθήνας liquido falſum eſt. Plutarchus in *Pelopida*, et *de genio Socratis.* Vexauit quidem Athenienſes quoque ſemityrannus Archias, Antipatri crudelitatis adminiſter, de quo idem in Demoſthene: ſed non puto, eum huc pertinere. *Xylander.* Pro *Athenis Thebas* ſubiici oportere, Xylandro et Palmerio p. 233. aſſentior. *Reiske.*

95. εἰσιέναι] ſcil. in circum, vel aream, pugnandi cauſſa. *Reiſke.*

96. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μέγα] Suſpectus eſt mihi (neque puto iniuria) locus iſte. Pro ἐπὶ lego εἴ τι. *Xylander.* ἐπὶ μέγα] id eſt, ἐπιεικῶς. *plerumque, ſaepiſſime.* *Reiske.*

 97. πράγ-

τȣ̃ σώματος ἡδονὰς κοινόν ἐςι δήπȣ τȣ̃το τοῖς πρακτικοῖς πράγμασι [97]. καὶ γὰρ σῖτον ἔδȣσιν [98], καὶ πίνȣσιν αἴθοπα οἶνον, καὶ μετὰ Φίλων ἑςιῶνται, πολύ γ' οἶμαι προθυμότερον ἀπὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἔργων [99], ὡς Ἀλέξανδρος καὶ Ἀγησίλαος, καὶ νὴ Δία Φωκίων καὶ Ἐπαμεινώνδας, ἢ καθάπερ ȣ̃τοι πρὸς πῦρ ἀλειψάμενοι, καὶ τοῖς Φορείοις ἀτρέμα διασεισθέντες, ἀλλὰ καταφρονȣ̃σι τȣ́των ἐν ἐκείναις ταῖς μείζοσιν ὄντων [200]. τί γὰρ ἂν λέγοι τις Ἐπαμεινώνδαν, ȣ̓κ ἐθελήσαντα δειπνεῖν, ὡς ἑώρα πολυτελέςερον τῆς ȣ̓σίας τὸ δεῖπνον; ἀλλ' εἰπόντα πρὸς τὸν Φίλον· Ἐγώ σε ᾤμην θύειν, ȣ̓χ ὑβρίζειν. ὅπȣ καὶ Ἀλέξανδρος ἀπεώσατο τῆς Ἄδας [1] τȣ̀ς μαγείρȣς, αὐτὸς εἰπὼν ἔχειν ἀμείνονας ὀψοποιȣ̀ς, πρὸς μὲν ἄριςον τὴν νυκτοπορίαν, πρὸς δὲ δεῖπνον τὴν ὀλιγαριςίαν. Φιλόξενον [2] δὲ γράψαντα περὶ παίδων κα-

commune id eſt iis, qui in agendis rebus verſantur. Nam hi quoque

Veſcuntur Cerere et Lenaei rore rubentis,

et cum amicis conuiuia agitant: idque multo, ni fallor, alacrius certaminibus et actionibus obitis; vt Alexander, vt Ageſilaus, ac mehercle Phocion et Epaminondas: quam hi ad ignem vncti, et lecticarum geſtatione ſenſim concuſſi. Verum illi has contemnunt voluptates, quia in maioribus iſtis ſunt. Quid enim referam, noluiſſe coenare Epaminondam, cum coenam vidit, quam pro re familiari, ſumtuoſiorem, ac dixiſſe amico: Putabam, te ſacrificare, non inſolenter luxuriare: quando Alexander etiam Adae coquos reiecit, meliores, inquiens, ſe obſoniorum conditores habere, nocturnum iter ad prandii, et huius exilitatem ad coenae ſuauitatem: et Philoxenum, qui per epiſtolam, emine vellet

97. πράγμασι] L. ἀνδράσι. *Reiſ.*

98. Alludit ad Iliad. ε. 341. inuerſo ſenſu. *Xylander.*

99. ἀπὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἔργων] Subaudi γενόμενοι, quod aegre fero abeſſe. *Reiske.*

200. ἐν ἐκείνοις τοῖς μείζοσιν ὄντες. *Reiske.*

1. Ada fuit Cariae domina. V. Arriani V. A. p. 49. et Diod. Sicul. *Reiske.*

2. Erat Philoxenus Ciliciae praefectus. *Reiſ.*

3. Ele-

λῶν, εἰ πρίεῖται, μικρὸν ἐδέησε τῆς ἐπιτροπῆς ἀποστῆσαι. καίτοι τίνι μᾶλλον ἐξῆν; ἀλλ' ὥσπερ φησὶν Ἱπποκράτης, δυοῖν πόνων τὸν ἥττονα ὑπὸ τοῦ μείζονος ἀμαυροῦσθαι, καὶ τῶν ἡδονῶν τὰς σωματικὰς αἱ πρακτικαὶ καὶ φιλότιμοι τῷ χαίροντι τῆς ψυχῆς δι' ὑπερβολὴν καὶ μέγεθος ἐναφανίζουσι καὶ κατασβεννύουσιν. εἰ τοίνυν (ὥσπερ λέγουσι) τὸ μεμνῆσθαι τῶν προτέρων ἀγαθῶν, μέγιστόν ἐστι πρὸς τὸ ἡδέως ζῆν, Ἐπικούρῳ μὲν οὐδ' ἂν εἷς ἡμῶν πιστεύσειεν, ὅτι ταῖς μεγίσταις ἀλγηδόσι καὶ νόσοις ἐναποθνήσκων, ἀντιπαρεπέμπετο[3] τῇ μνήμῃ τῶν ἀπολελαυσμένων πρότερον ἡδονῶν. εἰκόνα γὰρ ὄψεως ἐν βυθῷ συνταραχθέντι καὶ κλύδωνι μᾶλλον ἄν τις, ἢ μνήμην ἡδονῆς διαμειδιῶσαν ἐν σφυγμῷ τοσούτῳ καὶ σπαραγμῷ σώματος ἐπινοήσειε. τὰς δὲ τῶν πράξεων μνήμας οὐδεὶς ἂν οὐδὲ βουληθεὶς ἐκστήσειεν ἑαυτοῦ. πότερον γάρ, ἢ πῶς οἷόν τ' ἦν ἐπιλαθέσθαι τῶν Ἀρβήλων τὸν Ἀλέξανδρον, ἢ τοῦ Λεοντιάδου τὸν Πελοπίδαν, ἢ τῆς

vellet formofos pueros, interrogaret, parum abfuit, quin procuratione commiffa deiiceret. Et vero, cui magis licebat? Sed ficut inquit Hippocrates, e duobus doloribus minorem a maiore obfcurari: fic voluptates etiam corporeae a voluptatibus agendo et honefti ftudio partis ob animi laetitiam ingentem ac incomparabilem obliterantur et exftinguuntur. Quod fi ergo, vt aiunt, memoria priftinorum bonorum maxime facit ad iucunditatem vitae: Epicuro quidem nemo, puto, noftrum fidem habebit, eum inter maximos dolores et grauiffimis in morbis animam agentem recreatum fuiffe memoria perceptarum olim voluptatum. Imaginem enim vifus in profundo conturbato et fluctu facilius aliquis animo concipiat, quam voluptatis memoriam renidentem in tanta corporis exagitatione atque laniatione. Memoriam vero actionum nemo, ne fi id conetur quidem, poteft amoliri a fe. An enim, aut quomodo Arbelorum Alexander oblitus fuiffet, aut Pelopidas Leontiadae, aut Salaminis Themiftocles?

3. Elegantiffima dictio ἀντιπαρεπέμπετο. Finguntur quafi medium interceptum Epicurum hinc morbi et dolores, illinc ab ipfo perceptarum olim voluptatum memoria ex hac vita educere et ad inferos comitari. *Reiske.*

Σαλαμῖνος τὸν Θεμιστοκλέα; τὴν μὲν γὰρ Μαραθῶνι μάχην ἄχρι νῦν Ἀθηναῖοι, καὶ τὴν ἐν Λεύκτροις Θηβαῖοι, καὶ νὴ Δία ἡμεῖς τὴν Δαϊφάντου περὶ Ὑάμπολιν ἑορτάζομεν, (ὡς ἴστε) καὶ θυσιῶν καὶ τιμῶν ἡ Φωκὶς ἐμπέπλησται. καὶ οὐδείς ἐστιν ἡμῶν, ἐφ' οἷς αὐτὸς βέβρωκεν, ἢ πέπωκεν, οὕτως ἡδόμενος, ὡς ἐφ' οἷς ἐκεῖνοι κατώρθωσαν. ἐννοεῖν οὖν πάρεστι, πόση τις εὐφροσύνη καὶ χαρὰ καὶ γηθοσύνη συνεβίωσεν αὐτοῖς τοῖς τούτων δημιουργοῖς, ὧν ἐν ἔτεσι πεντακοσίοις καὶ πλείοσιν οὐκ ἀποβέβληκεν ἡ μνήμη τὸ εὐφραῖνον. καὶ μὴν ἀπὸ δόξης γίνεσθαί τινας [4] Ἐπίκουρος ὡμολόγει. τί δ' οὐκ ἔμελλεν αὐτὸς οὕτως [5] σπαργῶν περιμανῶς καὶ σφαδάζων πρὸς δόξαν, ὥστε μὴ μόνον ἀπολέγεσθαι τοὺς καθηγητάς, μηδὲ [6] Δημοκράτει, τῷ τὰ δόγματα ῥήμασιν αὐτοῖς ὑφαιρουμένῳ, ζυγομαχεῖν περὶ συλλαβῶν καὶ κεραιῶν, σοφὸν δὲ μηδένα φάναι, πλὴν αὐτοῦ, γεγονέναι ἐπὶ τῶν μαθητῶν,

cles? Marathoniam enim pugnam hodieque Athenienſes, Leuctricam Thebani, et nos Daiphanti apud Hyampolin, vt noſtis, celebramus ſolenniter, ſacrificiiſque et honoribus Phocis repletur: neque quiſquam noſtrum cibo et potu, quibus veſcitur, ita delectatur, vt eorum rebus geſtis. Cogitari vero poteſt, quanta in laetitia gaudioque et hilaritate ii vixerint, qui horum auctores fuerunt facinorum: cum memoria 1ↃↃ et amplius annorum delectationem non amiſerit. Porro a gloria etiam quaſdam proficiſci voluptates Epicurus fatetur. Qui vero non hoc faceret? ita inſano flagrans atque aeſtuans gloriae ſtudio, vt non modo negaret, vllis ſe vſum praeceptoribus, et cum Democrate, decreta eius totidem verbis ſuffurato, altercaretur de ſyllabis et apicibus, nullumque diceret exſtitiſſe ſapientem extra ſe et ſuos diſcipulos:

4. F. ſic locus integrandus eſt: καὶ μὴν ἀπὸ [vel ὑπὸ] δόξης καλῶν πράξεων ὑφηγητὰς γενέσθαι τινάς. *Reiſ.*

5. οὗτος Petau. Ald. et Baſ.

6. μηδὲ] Subaudi μόνον e ſuperioribus repetitum. Vid. p. 1101. pen. [ed. Fr.] Pro Δημοκράτει Menage ad Diog. Laërt. 10. 14. Δημοκρίτῳ corrigit. *Reiſ.*

7. ἀλλὰ

ἀλλὰ [7] γράφειν, ὡς Κολώτης μὲν αὐτὸν φυσιολογοῦντα προσκυνήσειεν γονάτων ἁψάμενος, Νεοκλῆς δὲ, ὁ ἀδελφὸς, εὐθὺς ἐκ παίδων [8] ἀποφαίνοιτο μηδένα σοφώτερον Ἐπικούρου γεγονέναι, μηδ' εἶναι· ἡ δὲ μήτηρ ἀτόμους ἔσχεν ἐν αὐτῇ τοσαύτας, οἷαι συνελθοῦσαι σοφὸν ἂν ἐγέννησαν. εἶτ' οὐχ ὥσπερ Καλλικρατίδης [9] ἔλεγε, τὸν Κόνωνα μοιχεύειν τὴν θάλατταν, οὕτως ἄν τις εἴποι, τὸν Ἐπίκουρον αἰσχρῶς καὶ κρύφα πειρᾶν καὶ παραβιάζεσθαι τὴν δόξαν, οὐ τυγχάνοντα φανερῶς, ἀλλ' ἐρῶντα καὶ κατατεινόμενον [10]. ὥσπερ γὰρ ὑπὸ λιμοῦ τὰ σώματα, τροφῆς μὴ παρούσης, ἀναγκάζεται παρὰ φύσιν ὑφ' αὐτῶν τρέφεσθαι, τοιοῦτον ἡ φιλοδοξία ποιεῖ κακὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς, ὅταν ἐπαίνου πεινῶντες παρ' ἑτέρου μὴ τυγχάνωσιν, αὐτοὺς ἐπαινεῖν [11]. ἀλλ' οἵ γε πρὸς ἔπαινον καὶ δόξαν οὕτως ἔχοντες, ἆρ' οὐχ ὁμολογοῦσι, μεγά-

pulos: ſed ſcriberet etiam, ſibi, cum explicaret naturam rerum, ad genua accidiſſe ſimpliciterque ea tetigiſſe Coloten: Neoclen autem fratrem ſtatim a puero pronunciauiſſe, neminem Epicuro ſapientiorem vnquam fuiſſe: matrem quoque ſuam in ſe tot tantaſque habuiſſe atomos, quarum congreſſu ſapiens ederetur. Non igitur, ſicut Callicratidas aiebat, Cononem mare adulterare, ita iure aliquis dixerit, Epicurum turpiter ac furtim captare gloriam, vique in eam ſe ingerere, cum palam ea non potiatur, ſed amet tantum ac totis viribus affectet? Sicut enim prae fame corpora cibo deſtituta coguntur contra naturam ex ſe ipſis alimentum petere: ita ambitio hoc mali in animis ingenerat, vt laudum auidi, quando ab aliis eae non conferuntur, ipſi ſeſe laudent. Caeterum qui hoc modo ſunt erga laudem et gloriam adfecti, nonne faten-

7. ἀλλὰ καὶ γράφειν. *Reiſ.*

8. εὐθὺς ἐκ παίδων pertinet ad Epicurum, non ad Neoclem. *neminem fuiſſe, neque eſſe, qui puer ſapientia puerum Epicurum ſuperauerit. Reiſ.*

9. Exſtat Callicratidae hoc dictum apud Xenoph. *Hellenic.* p. 444 *c. fin. Edit. Wechel.* V. Weſſeling ad Diodor. Sic. T. I. p. 602, 28. *Reiſ.*

10. κατατεινόμενον] Subaudi τῷ τῆς δόξης ἔρωτι. *Reiſ.*

11. αὐτοὺς ἐπαινοῦσιν. *Reiſ.*

12. ὅτι

λας ἡδονὰς προΐεσθαι, δι' ἀσθένειαν, ἢ μαλακίαν, Φεύγοντες ἀρχὰς, ἢ πολιτείας, καὶ Φιλίας βασιλέων, ἀφ' ὧν τὰ μεγάλα καλὰ εἰς τὸν βίον γίνεσθαι ἔφη Δημόκριτος; ὀ γὰρ ἄν τινα πείσειεν ἀνθρώπων, ὅτι [12] τὴν Νεοκλέους μαρτυρίαν καὶ τὴν Κολώτου προσκύνησιν ἐν τοσούτῳ λόγῳ τιθέμενος καὶ ἀγαπῶν, ὡς οὐκ ἂν, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κροτηθεὶς Ὀλυμπιάσιν, ἐξεμάνη καὶ ἀνωλόλυξε, μᾶλλον δὲ ὅπως [13] ὑπὸ χαρᾶς ἤρθη, κατὰ τὸν ΣοΦοκλέα, Γραίας ἀκάνθης πάππος ὡς Φυσώμενος. εἴ γε μὴν τὸ εὐδοξεῖν ἡδὺ, τὸ ἀδοξεῖν δή που λυπηρὸν, ἀδοξότερον δ' ἀΦιλίας, ἀπραξίας, ἀθεότητος, ἡδυπαθείας, ὀλιγωρίας οὐθέν ἐστι [14]. ταῦτα δὲ πάντες ἄνθρωποι, πλὴν αὐτῶν ἐκείνων, τῇ αἱρέσει προσεῖναι νομίζουσιν. ἀδίκως, Φήσει τις; ἀλλὰ τὴν δόξαν, οὐ τὴν ἀλήθειαν, σκοποῦμεν. καὶ βιβλία μὲν μὴ λέγωμεν, μηδὲ ψηΦίσματα βλάσΦημα πόλεων, ὅσα γέγραπται

fatentur, se magnas dimittere voluptates, dum ob imbecillitatem, vel mollitiem, fugiunt magistratus, reipublicae gubernationem, amicitias regum: quibus a rebus magna bona vitae proficisci dixit Democritus. Nemini enim homini persuaserit Epicurus, se, qui Colotae adorationem et Neoclis testimonium tanti fecisset, si a Graecis Olympiae publico exciperetur plausu, non insaniturum prae gaudio et vlulatum fuisse editurum: ac non potius ita prae laetitia se elaturum,

Inflata ceu veteris lanugo cardui,

vt est apud Sophoclem. Quod si dulce est, gloria esse praeditum, nimirum molestum erit, esse inglorium. Atqui nihil est ab omni gloria alienius, quam amicis actionibusque carere, deum nullum putare, soli vacare voluptati, omnes res negligere: quae quidem omnes, ipsis exceptis, homines Epicureorum sectae tribuunt. Dicat aliquis, immerito hoc. Atqui non veritas hic, sed fama, spectatur. Et sane libros ac decreta maledica ciuitatum contra Epicureos scripta non proferemus. Odiosum enim hoc

12. ὅτι] L. ὃ. ἀνθρώπων ὃ τὴν Νεοκλέους. *Reiske.*

13. ὅπως] L. οὕτως. *Reis.*

14. οὐθέν ἐστι lego, non οὐθέν τε. Compendium librarius non fuit assecutus. *Xyl.*

15. οὕτως

πρὸς αὐτȣ̀ς· φιλαπεχθῆμον γάρ. εἰ δὲ χρησμοὶ, καὶ μαντικὴ, καὶ θεῶν πρόνοια, καὶ γονέων πρὸς ἔκγονα στοργὴ καὶ ἀγάπησις, καὶ πολιτεία, καὶ ἡγεμονία, καὶ τὸ ἄρχειν, ἔνδοξόν ἐστι καὶ εὐκλεὲς, ȣ̓́τως [15] ἀνάγκη τȣ̀ς λέγοντας, ὡς ȣ̓ δεῖ σώζειν τȣ̀ς Ἕλληνας, ἀλλ' ἐσθίειν καὶ πίνειν ἀβλαβῶς τῇ γαστρὶ καὶ κεχαρισμένως, ἀδοξεῖν καὶ κακȣ̀ς νομίζεσθαι· νομιζομένȣς δὲ τοιȣ́τȣς, ἀνεῖσθαι [16] καὶ ζῆν ἀπρεπῶς, εἴ γε δὴ τὸ καλὸν ἡδὺ καὶ τὴν εὐδοξίαν ἡγȣ̃νται. ταῦτ' εἰπόντος τȣ̃ Θέωνος, ἐδόκει καταπαῦσαι τὸν περίπατον, καὶ, καθάπερ εἰώθειμεν, ἐπὶ τῶν βάθρων καθεζόμενοι, πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἦμεν σιωπῇ χρόνον ȣ̓ πολύν. ὁ γὰρ Ζεύξιππος ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἐννοήσας· Τίς (ἔφη) τὰ λειπόμενα τῷ λόγῳ προσαποδίδωσι; καὶ γὰρ ȣ̓́πω [17] προσῆκον ἔχει τέλος. αὐτὸς ἄρτι μαντικῆς μνησθεὶς, καὶ προνοίας

hoc fuerit. Sed profecto si oracula, diuinatio, deorum prouidentia, parentum in prolem innatus amor et dilectio, si reipublicae administratio, principatus, magistratus: haec, inquam, si cum gloria et laude sunt coniuncta: eos, qui dicunt, non esse salutem Graecis parandam, sed edendum bibendumque ita, vt ventri neque noceat et sit gratum, necesse est infamia laborare, malosque existimari: et cum tales habeantur, dolore affici, et vitam viuere turpem: siquidem dignitatem et gloriam pro re iucunda putant. Haec locuto Theone, placuit finem deambulandi facere: et pro more nostro in subselliis considentes, dictaque considerantes, silentium tenuimus non diuturnum. Zeuxippus enim, iniecta e dictis cogitatione: Quis, inquit, reliquam orationis partem absoluet? Nondum enim suo fine conclusa est, cum modo diuinationis et prouidentiae intulerit mentionem:

15. ȣ̓́τως] F. πάντως ἀνάγκη. *Reiske.*

16. ἀνεῖσθαι] F. ἀνιᾶσθαι, aut ἀμελεῖσθαι. Posterius si optes, potest ἀπρεπῶς locum tueri; si prius, quod etiam Xylandro placuit, oportet ἀτερπῶς substitui. *Reiske.*

17. ȣ̓́πω τὸ προσῆκον. *Reis.*

18. De-

ὑποβέβληκε. ταῦτα γὰρ [18] οὐχ ἥκιστά φασιν οἱ ἄνδρες ἡδονὴν καὶ γαλήνην καὶ θάρσος αὐτοῖς παρασκευάζειν εἰς τὸν βίον· ὥστε δεῖ τι λεχθῆναι καὶ περὶ τούτων. ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἀριστόδημος· Ἀλλὰ περὶ ἡδονῆς μὲν εἴρηται σχεδὸν, (εἶπεν) ὡς εὐτυχῶν καὶ κατορθῶν ὁ λόγος αὐτῶν φόβον ἀφαιρεῖ τινα καὶ δεισιδαιμονίαν, εὐφροσύνην δὲ καὶ χαρὰν ἀπὸ τῶν θεῶν οὐκ ἐνδίδωσιν. ἀλλ' οὕτως ἔχειν ποιεῖ [19] πρὸς αὐτοὺς τῷ μὴ [20] ταράττεσθαι, μηδὲ χαίρειν, ὡς πρὸς τοὺς Ὑρκανοὺς ἰχθῦς [21] ἔχομεν, οὔτε χρηστὸν οὐθὲν, οὔτε φαῦλον, ἀπ' αὐτῶν προσδοκῶντες. εἰ δὲ δεῖ προσθεῖναί τι τοῖς εἰρημένοις, ἐκεῖνό μοι δοκῶ λήψεσθαι παρ' αὐτῶν· πρῶτον, ὅτι τοῖς ἀναιροῦσι λύπας καὶ δάκρυα καὶ στεναγμοὺς ἐπὶ ταῖς τῶν φίλων τελευταῖς μάχονται, καὶ λέγουσι, τὴν εἰς τὸ ἀπαθὲς κα-

nem: quorum contemtum Epicurei aiunt non minimum conferre momentum ad voluptatem, tranquillitatem, et fiduciam vitae. Itaque etiam de his dicendum eſt aliquid. Ariſtodemus ſub haec ita locutus eſt: De voluptate quidem fere dictum eſt, hoc Epicureorum ſermonem, vt maxime id conſequatur, quod habet propoſitum, metum auferre quendam et ſuperſtitionem, nullam autem laetitiae et gaudii deorum cauſa concipiendi praebere materiam: ſed facere, vt ita ſimus erga eos affecti, neque timendo, neque gaudendo, quomodo ſumus erga Hyrcanos, aut Scythas, affecti, neque boni ab iis quicquam, neque mali, exſpectantes. Si quid autem addendum eſt dictis, id ab ipſis ſumemus. Primum eſt hoc, quod dolores, lacrymas, et gemitus in morte eorum, qui cari fuerunt, excludentibus repugnant, dicuntque, indo-

18. Deeſſe quaedam hic patet. Sententia haec videtur flagitare: οὗτος γὰρ ἄρτι μαντικῆς μνησθεὶς καὶ προνοίας, καινὰς ἀπορίας [vel καινὰς ζητήσεων ἀφορμὰς] ὑποβέβληκε. ταῦτα γὰρ καταφρονούμενα [vel καθαιρούμενα, vel ſimile quid] ὑφ' ἑαυτῶν οὐχ ἥκιστα. *Reiske.*

19. ἔχειν ποιεῖ] ſcil. imbutum Epicureae philoſophiae doctrinis. *Reiske.*

20. μηδὲ ταράττεσθαι. *Reiſ.*

21. πρὸς Ὑρκανοὺς ἰχθῦς] Hyrcanos piſces non bene concoquo: neque mihi veri ſimile fit, hic de ſalſamentis Caſpiis mentionem iniici. Pro ἰχθῦς ſcriptum fuiſſe ſuſpicor ἢ Σκύθας, aut aliquid tale. *Xylander.*

22. μὴ

θεστῶσαν ἀλυπίαν ὑφ᾽ ἑτέρου κακοῦ μείζονος ὑπάρχειν, ὠμότητος, ἢ δοξοκοπίας ἀκράτου καὶ λύσσης. διὸ πάσχειν τι βέλτιον εἶναι, καὶ λυπεῖσθαι, καὶ μὴ διαλιπαίνειν [22] τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τήκεσθαι, καὶ ὅσα δὴ παθαινόμενοι [23] καὶ γράφοντες, ὑγροί τινες εἶναι καὶ φιλικοὶ δοκοῦσι. ταῦτα γὰρ ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς Ἐπίκουρος εἴρηκε, καὶ περὶ τῆς Ἡγησιάνακτος τελευτῆς, πρὸς Δοσίθεον γράφων, τὸν πατέρα, καὶ Πύρσωνα, τὸν ἀδελφὸν τοῦ τεθνηκότος. ἔναγχος γὰρ κατὰ τύχην τὰς ἐπιστολὰς διῆλθον αὐτοῦ. καὶ λέγω μιμούμενος [24], ὡς οὐχ ἧττόν ἐστι κακὸν ἀθεότης ὠμότητος καὶ δοξοκοπίας, εἰς ἣν ἄγουσιν ἡμᾶς οἱ τὴν χαρὰν ἐκ τοῦ θεοῦ [25] μετὰ τῆς ὀργῆς ἀναιροῦντες. βέλτιον γὰρ, ἐνυπάρχειν τι καὶ συγκεκρᾶσθαι τῇ περὶ θεῶν δόξῃ κοινὸν [26] αἰδοῦς καὶ φόβου πά-

indolentiam, quae affectionum vacuitatem efficit, a maiori malo proficiſci, crudelitate nimirum, aut immoderata arrogantia et rabie: itaque praeſtare affici, moerere, oculos rigare, flendoque tabeſcere, et quae alia ſunt geſtuum genera vſurpare, quibus homines vtentes volunt molles et ſuorum ſtudioſi videri. Haec enim Epicurus cum aliis multis locis tradidit, tum in ſcripto ſuper morte Hegeſianactis ad patrem eius, Doſitheum, et fratrem mortui, Pyrſonem. Nuper enim forte fortuna has epiſtolas perlegi. Ego autem contra dico, opinionem, quae deorum naturae eſt aduerſa, non minus eſſe immanitate et ambitione malum: quam ad opinionem ii nos ducunt, dum gaudium propter numen vna cum eius irae metu abolent. Praeſtat enim, inſitam eſſe opinioni de deo ac contemperatam affectionem quandam mixtam

22. μὴ διαλιπαίνειν] μὴ ſententiae refragatur. *Xylander.* F. λυπεῖσθαι, καὶ, νὴ Δία, διαίνειν τοὺς ὀφθαλμούς. *humectare oculos. Reiske.*

23. F. παθαινόμενοι λέγοντες καὶ γράφοντες. *quae nonnulli, ſeu verbis, ſeu ſcripto, affectus plena et concitata proferunt. Reiske.*

24. καὶ λέγω μιμούμενος] Hoc μιμούμενος ſtare vix poteſt, cum ſtatim contra Epicuri ſententiam diſputet, neque eius verbis loquatur. *Xylander.* F. λέγω μὴ φοβούμενος, aut λέγω διαβεβαιούμενος. *Reiske.*

25. ἐκ τοῦ θείου. ſcil. χοροῦ. *R.*

26. κοινόν. *mixtum verecundia et timore affectum. Reiſ.*

θος, ἤ πꙋ [27] τꙋ̃το φεύγοντας, μήτ' ἐλπίδα, μήτε χάριν ἑαυτοῖς, μήτε θάρσος ἀγαθῶν παρόντων, μήτε τινὰ δυστυχꙋ̃σιν ἀποστροφὴν πρὸς τὸ θεῖον ἀπολείπεσθαι. δεῖ μὲν γὰρ ἀμέλει τῆς περὶ θεῶν δόξης, ὥσπερ ὄψεως λήμην, ἀφαιρεῖν τὴν δεισιδαιμονίαν· εἰ δὲ τꙋ̃το ἀδύνατον [28], μὴ συνεκκόπτειν, μηδὲ τυφλꙋ̃ν τὴν πίστιν, ἣν οἱ πλεῖστοι περὶ θεῶν ἔχꙋσι. αὕτη δέ ἐστιν ꙋ̓ φοβερά τις, ꙋ̓δὲ σκυθρωπὴ, καθάπερ ꙋ̂τοι πλάττꙋσι, διαβάλλοντες τὴν πρόνοιαν, ὥσπερ παισὶν ἐμπίπτꙋσαν [29], ἢ ποινὴν ἀλιτηριώδη καὶ τραγικὴν ἐπιγεγραμμένην [30]. ἀλλ' ὀλίγοι μὲν τῶν ἀνθρώπων δεδίασι τὸν θεὸν, οἷς ꙋ̓κ ἄμεινον μὴ δεδιέναι. δεδιότες γὰρ ὥσπερ ἄρχοντα, χρηστοῖς ἤπιον, ἀπεχθῆ [31] δὲ φαύλοις, ἑνὶ φόβῳ, δι' ὃν ꙋ̓ δέꙋσι

mixtam e verecundia et metu, quam, hoc dum fugimus, neque ſpem nobis, neque gratiam, neque fiduciam, bonis praeſentibus, neque rebus aduerſis conuerſionem ad eum relinquere. Equidem oportet omnino opinioni de diis ſuperſtitionem, tanquam oculo lemam, adimere: quod fieri cum poſſit, non eſt vna cum ſuperſtitione excidenda, aut excoecanda fides, quam de diis plerique habent. Ea autem non eſt horribilis quaedam, aut tetrica perſuaſio, qualem iſti fingunt, calumnia prouidentiam impetentes, quae hominibus, tanquam pueris, ingruat, aut ſupplicio ſcelerum tragico ſit inſcripta. Verum pauci homines deum ita timent, vt non praeſtet, non metuiſſe. Qui autem eum timent, vt principem bonis benignum, malis infeſtum, vno illo metu liberati a ſtudio peccandi,

27. πꙋ delend. Vtrumque iam notauit Xylander. *Reiske.* Ita nempe Xylander annotat: Pro καινὸν quin κοινὸν ſit ſcribendum, ne dubitandum quidem duco: et pro ἤπꙋ ἤ. Nam ἤ τꙋ̃το feciſſe arbitror, vt prior ſyllaba repeteretur, affini π pro τ aſſumta.

28. εἰ δὲ τꙋ̃το ἀδύνατον] Mallem δυνατόν. Reliqua e verſione noſtra poteſt intelligi vt putarim legenda. *Xylander.*

29. ἐμπίπτꙋσαν] L. Ἔμπꙋσαν, *Empuſam. Reiſ.*

30. ἐπιτετραμμένην. *intentam vultu et animo in homines, quos vlciſci et exagitare vult. Reiſ.*

31. Mallem ἐπαχθῆ, *grauem. Reiske.*

πολλῶν ἐλευθερούντων ἐπὶ τὸ ἀδικεῖν [32], καὶ παρ' αὐτοῖς ἀτρέμα τὴν κακίαν ἔχοντες οἷον ἀπομαραινομένην, ἧττον ταράττονται τῶν χρωμένων αὐτῇ καὶ τολμώντων, εἶτ' εὐθὺς δεδιότων καὶ μεταμελομένων. ἡ δὲ τῶν πολλῶν καὶ ἀμαθῶν οὐ πάνυ [33] μοχθηρῶν διάθεσις πρὸς τὸν θεὸν, ἔχει μὲν ἀμέλει τῷ σεβομένῳ καὶ τιμῶντι μεμιγμένον τινὰ σφυγμὸν καὶ φόβον, ᾗ καὶ [34] δεισιδαιμονία κέκληται· μυριάκις δὲ μεῖζόν ἐστι καὶ πλέον αὐτῇ τὸ εὔελπι καὶ περιχαρὲς, καὶ πᾶσαν εὐπραξίας ὄνησιν, ὡς ἐκ θεῶν οὖσαν, εὐχόμενον καὶ δεχόμενον. δῆλον δὲ τεκμηρίοις τοῖς μεγίστοις· οὔτε γὰρ διατριβαὶ τῶν ἐν ἱεροῖς, οὔτε καιροὶ τῶν ἑορτασμῶν [35], οὔτε πράξεις, οὔτ' ὄψεις εὐφραίνουσιν ἕτεραι μᾶλλον, ὧν ὁρῶμεν, ἢ δρῶμεν αὐτοὶ περὶ θεῶν, ὀργιάζοντες, ἢ χορεύοντες, ἢ θυσίαις παρόντες, ἢ τελεταῖς. οὐ γὰρ, ὡς τυράννοις τισὶν, ἢ δεινοῖς κολα-

candi, neque multis opus habentes liberatoribus, cum malitia apud ipſos paulatim quaſi contabeſcat, minus animo conturbantur, quam qui indulgent vitiis, audentque ſcelera, ac ſtatim deinde metu et poenitentia corripiuntur. Plerorumque vero et indoctorum, neque penitus tamen prauorum, hominum de deo ſenſus, habet is quidem cultui et honori permixtum quendam tremorem et metum, quae ſuperſtitio vocatur: innumeris vero modis antecellit bonae ſpei copia, gaudii abundantia, omniſque proſperitatis, vt a diis proficiſcentis, votis atque exſpectatione. Quod ipſum maximis ac certiſſimis oſtenditur ſignis. Nam neque ſacerdotum in templis conſuetudines, neque ſolennitatum tempora, neque actiones, aut ſpectacula alia, magis nos delectant, quam ea, quae ipſi facimus et cernimus orgia agentes, aut choros ducentes, aut ſacrificiis myſteriiſue vacantes. Non enim tunc animus in moerore eſt, non languet,

32. F. ἐλευθεροῦνται τοῦ ἀδικεῖν, vel ἐλευθεροῦνται ἀπὸ τοῦ ἀδικεῖν. *Reiske.*

33. οὐ πάνυ δὲ μοχθηρῶν. *Reiſ.*

34. Aut delend. hoc καὶ, aut excidit aliquid poſt ᾗ, quod *ſuperſtitionem*, aut ſimilem affectum, ſignificet, diuerſum tamen a δεισιδαιμονία; quale vocab. mihi nunc non vult ſuccurrere. *Reiſ.*

35. τῶν ἑορτασίμων, ſcil. καιρῶν. *Reiske.*

36. Poſt

ςαῖς, ὁμιλοῦσα, τηνικαῦτα ἡ ψυχὴ περίλυπός ἐστι καὶ ταπεινὴ καὶ δύσθυμος, ὅπερ εἰκὸς ἦν· ἀλλ' ὅπου μάλιστα δοξάζει καὶ διανοεῖται παρεῖναι τὸν θεὸν,, ἐκεῖ μάλιστα λύπας καὶ φόβους καὶ τὸ φροντίζειν ἀπωσαμενη τῷ ἡδομένῳ μέχρι μέθης καὶ παιδιᾶς καὶ γέλωτος, ἀφίησιν ἑαυτὴν [36] ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, ὡς [37] ὁ ποιητὴς εἴρηκε·

Καί τε γέρων καὶ γρηῦς [38], ἐπὴν χρυσῆς Ἀφροδίτης
Μνήσωνται, καὶ τοῖσιν ἐπηέρθη φίλον ἦτορ.

ἐν δὲ πομπαῖς καὶ θυσίαις οὐ μόνον γέρων καὶ γρηῦς, οὐδὲ πένης καὶ ἰδιώτης, ἀλλὰ καὶ παχυσκελὴς ἀλετρὶς [39] πρὸς

guet, neque ei aegre eſt: quod futurum erat, ſi cum tyrannis ſe, aut atrocibus vindicibus, agere putaret: ſed vbi maxime opinatur ac ratiocinatur deum adeſſe, ibi potiſſimum doloribus, metu, curiſque repudiatis, delectationi vſque ad ebrietatem, riſum iocumque indulget. Scripſit in Amatoriis poëta:

Annoſum Cytherea virum vetulamque ſuaui
Laetitia quandoque implet repetita trementem.

At in pompis et ſacrificiis non vir modo ſenex, aut anus, non pauper duntaxat et plebeius, ſed et

Ancilla ſuras craſſa in piſtrino molens,

et

36. Poſt ἑαυτὴν figendum punctum. Deinde poſt ἐν haud parum adderet perſpicuitati et elegantiae loci μὲν additum: poteſt tamen abeſſe, modo ſubaudiatur. τὰ ἐρωτικὰ non ſunt poëma quoddam, ſed motus amoris in animo percepti. *In amore quidem vel ſenibus et anubus cor attollitur.* Senes quidem et anus amoris ad recordationem ſentiunt ſibi cor alacrius ſubſilire. *Reiske.*

37. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς ὡς] Puto, ſcribendum fuiſſe, ὡς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς. Neque enim hoc vult ſcilicet, ad rem veneream omnes excitari ſacrificiis. Sed ſicut res venerea etiam ſenum animos recreat: ita quoſuis homines ſacrificiis animari. *Xyl.*

38. γρηῦς diſſolue, metri cauſa. *Xylander.*

39. Pro ἀλεκτρὶς lege ἀλετρὶς, qua voce *molitricem* ſignificari, vel ex Homero patet, Odyſſ. υ. 105.

Φήμην δ' ἐξ οἴκοιο γυνὴ προέηκεν ἀλετρίς.

Vide Euſtathium ibi, et in Odyſſ. η. ad verſum 104. *Xyl.* Iambi ſunt, forte Menandri — ἀλλὰ καὶ παχυσκελὴς Παρῆν ἀλετρὶς πρὸς μύλην κινουμένη. Sed

Plutar-

μύλην κινουμένη, καὶ οἰκότριβες καὶ θῆτες ὑπὸ γήθους καὶ χαρμοσύνης ἀναφέρονται· πλουσίοις τε καὶ βασιλεῦσιν ἑστιάσεις καὶ πανδαισίαι τινὲς [40] πάρεισιν. αἱ δ' ἐφ' ἱεροῖς καὶ θυηπολίαις, καὶ ὅταν ἔγγιστα τοῦ θείου τῇ ἐπινοίᾳ ψαύειν δοκῶσι, μετὰ τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πολὺ διαφέρουσαν ἡδονὴν καὶ χάριν ἔχουσιν. ταύτης [41] οὐδὲν ἀνδρὶ μέτεστιν ἀπεγνωκότι τῆς προνοίας. οὐ γὰρ οἴνου πλῆθος, οὐδ' ὄπτησις κρεῶν τὸ εὐφραῖνόν ἐστιν ἐν ταῖς ἑορταῖς, ἀλλὰ καὶ ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ δόξα τοῦ παρεῖναι τὸν θεὸν εὐμενῆ, καὶ δέχεσθαι τὰ γινόμενα κεχαρισμένως. αὐλὸν μὲν γὰρ ἑτέρων [42] ἑορτῶν καὶ στέφανον ἀφαιροῦμεν, θεοῦ δὲ θυσίᾳ μὴ παρόντος, ὥσπερ ἱερὸν [43] δοχῆς, ἄθεόν ἐστι καὶ ἀνέορ-

et vernae et mercenarii gaudio laetitiaque efferuntur. Diuitibus et regibus conuiuia ſunt, et viſcerationes quaedam publicae: ſed multo maiorem iis voluptatem ac deleɛtationem ſacrificia et ſolennitates praebent, vbi cum veneratione et cultu proxime animo ad deos accedere videntur. At enim in nullam huius voluptatis partem venit, qui de prouidentia ſpem opinionemque abiecit. Non enim vini copia, aut carnium aſſatio, id eſt, quod in ſacrificiis deleɛtat, ſed bona ſpes atque ſententia de praeſentia dei propitii, et qui grata habeat ea, quae fiunt. Sunt quaedam ſacrificia, quibus fiſtulae et ſerta adimuntur. Sacrificium, deo non praeſente, tanquam ſolennitas conuiuii expers, reliqua habet impia, feſtiuitatis et inſtinɛtus diuini expertia:

Plutarchus, omiſſo verbo in re praeſente inutili, locum menti ſuae accommodauit. *Reiske.*

40. F. πανδαισίαι ἀΐδιοί τινες πάρεισιν. *nunquam non epulantur.* *Reiske.*

41. ταύτης δ' οὐδὲν. *Reiſ.*

42. Dubito, num pro ἑτέρων leg. ſit ἐνίων, aut ἐστιν ὧν, an ἕτεροι ἑτέρων. *nos Graeci tollimus in feſtis tibias et corollas, alii in aliis.* Haec gens Graeca tollit in hoc feſto, alia in alio. *Reiſ.*

43. ἱερὸν] Forte ἱερῶν. *Xyl.* Saepe ἱερὸν pro ἱέρειον poſitum reperitur, vt non audeam hoc pro illo hic loci commendare. *quemadmodum victima, cui fellis deeſt folliculus, ſacrificio peragendo non eſt idonea; ita ſacrificium, a quo deus abeſt, eſt deteſtabile et ab omni diuina gratia atque proſperitate remotum.* Hoc enim eſt hic loci ἄθεον. *Reiſ.*

 44. αὐ-

ταστον καὶ ἀνενθουσίαστον τὸ λειπόμενον, μᾶλλον δὲ ὅλον ἀτερπὲς αὐτῷ [44] καὶ λυπηρόν. ὑποκρίνεται γὰρ εὐχὰς καὶ προσκυνήσεις, οὐθὲν δεόμενος διὰ φόβον τῶν πολλῶν, καὶ φθέγγεται φωνὰς ἐναντίας, οἷς φιλοσοφεῖ· καὶ θύων μὲν ὡς μαγείρῳ παρέστηκε τῷ ἱερεῖ σφάττοντι, θύσας δὲ, ἄπεισι λέγων· Τὸ μὲν ἀνδρεῖον [45] ἔθυον οὐ προσέχουσιν οὐδέν μοι θεοῖς [46]. οὕτω γὰρ Ἐπίκουρος οἴεται δεῖν σχηματίζεσθαι, καὶ μὴ φθονεῖν, μηδ' ἀπεχθάνεσθαι τοῖς πολλοῖς χαίρουσιν [47], ἕτεροι πράττοντες, αὐτοὶ δυσχεραίνοντες. πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιη-

pertia: immo plane totum inſuaue et moleſtum Epicureo relinquitur. Simulat enim, ſe adorare et vota facere, non quod ſibi his rebus aliquid quaerat, ſed metu multitudinis impulſus: voceſque contrarias his, quas inter philoſophandum ederet, pronunciat: ac ſacrificans quidem mactanti ſacrificulo, tanquam coquo, adſiſtit: operatus autem ſacris diſcedit, inquiens:

Rem ſacram inutiliter feci: neque enim diis
De me vlla cura eſt. —

Sic enim Epicurus cenſet ſacrificantem debere ſe componere, neque inuidere, aut infenſum eſſe vulgo hominum, qui cum gaudio iſta agunt, ipſi moleſte ferentes.

Quod facere eſt etenim cunque neceſſe, graue eſt,

inquit

44. αὐτῷ] ſcil. τῷ ἀπεγνωκότι τῆς προνοίας. Vid. p. 533, 7. *Reiſ.* Hoc αὐτῷ Xylandro ſuſpectum eſt.

45. Hoc ἀνδρεῖον, quo *hoſtiam* ſignificat, prauum eſſe videri poteſt, et ἀχρεῖον ab auctore fuiſſe ſcriptum. Videtur locus e poëta aliquo ſumtus. *Xyland.* ἄπεισι λέγων τὸ Μενάνδρειον·

Ἔθυον οὐ προσέχουσιν οὐδέν μοι θεοῖς.

Abit, recitans illum Menandri iambum:

Sacram feci diis mei nullam
curam habentibus. Reiſ.

Pro ἀνδρεῖον Petau. dat ἱερεῖον.

46. θεοὶ pro θεοῖς legendum. *Xylander.*

47. Hic aliquid deeſt. *Xyl.* Poſt χαίρουσιν videtur aliquid excidiſſe, e. c. ταῦτα δὲ ποιοῦντες [vel οὕτω δὲ] λυποῦνται, ἐφ' οἷς χαίρουσιν — Fecerit itaque verbum idem iteratum in breui interuallo, vt librarii oculus a vſ. ſuperiore ad inferiorem deferretur, et integrum verſum praeteruideret. *Id autem dum faciunt, anguntur, aegre ferentes ea, quibus exercendis alii laetantur. Reiske.*

48. εἰ

ῥὸν ἔφυ, κατὰ τὸν Εὔηνον. ἢ καὶ τοὺς δεισιδαίμονας οὐ χαίροντας, ἀλλὰ φοβουμένους οἴονται θυσίαις καὶ τελεταῖς ὁμιλεῖν, μηδὲν ἐκείνων αὐτοὶ διαφέροντες, εἴτε[48] διὰ φόβον τὰ αὐτὰ δρῶσιν, οὐδ' ἐλπίδος χρηστῆς, ὅσον ἐκεῖνοι, μεταλαγχάνοντες, ἀλλὰ μόνον δεδιότες καὶ ταραττόμενοι, μὴ φανεροὶ γένωνται τοὺς πολλοὺς παραλογιζόμενοι καὶ φενακίζοντες, ἐφ' οὓς καὶ τὰ περὶ θεῶν καὶ θειότητος αὐτοῖς βιβλία συντέτακται, ἑλικτὰ καὶ οὐδὲν ὑγιές, ἀλλὰ πᾶν πέριξ ἐπαμπεχομένοις, καὶ ἀποκρυπτομένοις διὰ φόβον ἃς ἔχουσι δόξας. καὶ μὴν μετά γε τοὺς πονηροὺς[49] καὶ τοὺς πολλοὺς[50] τρίτον ἤδη σκεψώμεθα, τὸ βέλτιον ἀνθρώπων καὶ θεοφιλέστατον γένος, ἐν ἡλίκαις ἡδοναῖς καθαραῖς περὶ θεοῦ δόξης[51] συνόντες, ὡς πάντων μὲν ἡγεμὼν ἀγαθῶν, πάντων δὲ πατὴρ καλῶν ἐκεῖνός ἐστι, καὶ φαῦλον οὐδὲν ποιεῖν αὐτῷ θέμις, ὥσπερ οὐδὲ πάσχειν. ἀγαθὸς γάρ ἐστιν, ἀγαθῷ

inquit Euenus. Itaque etiam ſuperſtitioſos arbitrantur ſacris et myſteriis intereſſe non gaudentes, ſed ſibi timentes, nihil ipſi iis meliore conditione, ſiquidem ob metum eadem agunt, neque tantum bonae ſpei, quantum illi, animo concipiunt: id duntaxat animo perturbato metuentes, ne deprehendantur multitudinem hominum impoſtura circumuenientes: aduerſus quam multitudinem libros etiam ſuos de deo et diuina natura compoſuerunt,

Cuncta inuoluta, diſtorta, et ſani nihil:

ſed in quibus ſuam opinionem metu adducti omnis generis tegumentis operiunt atque occultant. Porro poſt malos et vulgus hominum, tertio loco conſideremus hominum praeſtantius et diis amiciſſimum genus, quantis in voluptatibus ſit, de deo pure ſentiens: nimirum hunc omnium eſſe bonorum principem, omnium pulchrarum rerum parentem, neque fas, eum aut agere, aut pati, mali quicquam. Bonus enim cum ſit, bono nullius

48. εἴ γε. *Reiſ.*

49. τοὺς πονηροὺς] Vid. p. 531, 5. *Reiſ.*

50. πολλοὺς] Vid. *ibid.* vſ. 4. et p. 542, 6. *Reiske.*

51. δόξαις. *Reiske.* Caeterum Xylander vitioſum eſſe hunc locum iudicat.

δὲ περὶ ὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος, ὔτε φόβος, ὔτ᾽ ὀργὴ, ἢ μῖσος. ὔτε γὰρ θερμῦ τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τὸ θερμαίνειν· ὥσπερ ὐδ᾽ ἀγαθῦ τὸ βλάπτειν [52]. ὀργὴ δὲ χάριτος, καὶ χόλος εὐμενείας, καὶ τῦ φιλανθρώπυ καὶ φιλόφρονος τὸ δυσμενὲς καὶ ταρακτικὸν [53], ἀπωτάτω τῇ φύσει τέτακται. τὰ μὲν γὰρ ἀρετῆς καὶ δυνάμεως, τὰ δ᾽ ἀσθενείας ἐςὶ καὶ φαυλότητος. ὐ τοίνυν ὀργαῖς [54] καὶ χάρισι συνέχεται τὸ θεῖον, ἀλλ᾽ ὅτι μὲν χαρίζεσθαι καὶ βοηθεῖν πέφυκεν, ὀργίζεσθαι δὲ καὶ κακῶς ποιεῖν ὐ πέφυκεν· ἀλλὰ ὁ μὲν μέγας ἐν ὐρανῷ Ζεὺς κάτω πρῶτος πορεύεται, διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελύμενος· τῶν δ᾽ ἄλλων θεῶν ὁ μέν ἐςιν ἐπιδότης, ὁ δὲ μειλίχιος, ὁ δ᾽ ἀλεξίκακος. ὁ δ᾽ Ἀπόλλων κατεκρίθη θνατοῖς ἀγανώτατος ἔμμεν, ὡς ὁ Πίνδαρος, πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων [55],

nullius rei vel inuidia, vel metus, non odium, non ira ſubit. Vt enim caloris non eſt, refrigerare, ſed calefacere: ita boni quoque non eſt, nocere. Iram porro a gratia, bilem a benignitate, ab humanitate et beneuolentia maleuolentiam ac tumultus animi natura longiſſime deiunxit: cum altera virtutis ſint ac potentiae, altera imbecilitatis et vitii. Non igitur ira, aut gratia, numen tenetur: ſed ſuapte natura beneficum et auxiliare, iraſci et laedere non nouit. Verum magnus in coelo Iupiter, volucrem citans currum, primus deorſum concedit omnia componens atque procurans. Reliquorum deorum alius eſt largitor, alius blandus, alius malorum depulſor, et Apollo damnatus eſt eo nomine, quod ſit (vt ait Pindarus) benigniſſimus erga homines.

52. F. deeſt ἀλλὰ τὸ εὖ ποιεῖν poſt βλάπτειν. Nolim tamen hoc valde vrgere. *Reiſ.*

53. F. σπαρακτικὸν. *Reiſ.*

54. F. ὐ τοίνυν ὀργαῖς, ἀλλὰ χάρισι, συνέχεται τὸ θεῖον. [Vide p. 540, I.] ἀλλὰ ὁ μὲν μέγας — caeteris amputatis et eiectis, quae nihil aliud, mea ſententia, ſunt, quam ſcholium, aut ſane literarum reliquiae. *Reiſ.*

55. πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων] Haec verba Xylander in verſione ſua paulo ſuperius poſt ἐν ὐρανῷ Ζεὺς collocat, et ita annotat: Haec verba poſt Πίνδαρος demum inſerta erant, librarii errore. Locus nobilis eſt, et ex *Phaedro* Platonis a Iuſtino Martyre aliiſque adducitur, exſtatque pagina eius libri quarta. Pindaricus autem eſt Apollo ille θνατοῖς ἀγανώτατος, etiam ſupra in libro de oraculis deſitis. Haec *Xylan-*

φησί. πάντα δὲ τῶν θεῶν κατὰ τὸν [56] Διογένην, καὶ κοινὰ τὰ τῶν φίλων. καὶ φίλοι τοῖς θεοῖς οἱ ἀγαθοί. καὶ τὸν θεοφιλῆ μή τι εὖ πράττειν, ἢ θεοφιλῆ εἶναι [57] τὸν σώφρονα καὶ δίκαιον, ἀδύνατόν ἐστιν. ἆρά γε δίκης ἑτέρας οἴεσθε [58] δεῖσθαι τοὺς ἀναιροῦντας τὴν πρόνοιαν, καὶ [59] οὐχ ἱκανὴν ἔχειν, ἐκκόπτοντας ἑαυτῶν ἡδονὴν καὶ χαρὰν τοσαύτην; ὅση γάρ ἐστι [60] τοῖς οὕτω διακειμένοις πρὸς τὸ δαιμόνιον ἡμῖν, τῷ μὲν Ἐπικούρῳ καὶ Μητρόδωρος καὶ Πολύαινος καὶ Ἀριστόβουλος [61] ἐκθάρσημα καὶ γῆθος ἦσαν, ὧν τοὺς πλείστους θεραπεύων νοσοῦντας, ἢ καταθρηνῶν ἀποθνήσκοντας διετέλεσε. Λυκοῦργος δὲ ὑπὸ τῆς Πυθίας προσαγορευθεὶς Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν

mines. Caeterum omnia ſunt deorum, Diogeni ſi credimus, itemque amicorum communia omnia: et boni diis ſunt amici. Itaque fieri non poteſt, diis cari qui ſunt, vt felices non ſint: et homo temperans, aut iuſtus, diis non carus eſſe nequit. Ergone aliam mereri poenam putemus eos, qui prouidentiam tollunt, et non ſatis hoc ipſo puniri, quod tantum ſibi voluptatis atque gaudii adimunt, quantum nobis contingit hoc modo erga deos affectis? Epicuro quidem Metrodorus, Polyaenus et Ariſtobulus praeſidium fuere et gaudium: quorum ille pleroſque vel aegrotantes curans, vel mortuos deplorans, vitam exegit. Quid? Lycurgus a Pythia ſic compellatus:

Care

Xylander. ὥς ὁ Πίνδαρός φησι, πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων. Sic ordinanda verba, vt ἐλαύνων ad Ἀπόλλων redeat. *Reiske.*

56. Videtur locus ita a Plutarcho exaratus fuiſſe: πάντα δὲ τῶν θεῶν κατὰ Διογένην. καὶ φίλοι τοῖς θεοῖς οἱ ἀγαθοί, καὶ κοινὰ τὰ τῶν φίλων. ἀνάγκη ἄρα πάντα τὰ καλὰ τῶν ἀγαθῶν εἶναι. καὶ τὸν θεοφιλῆ μή τι εὖ πράττειν, ἢ μὴ θεοφιλῆ εἶναι τὸν σώφρονα [vel καὶ θεοφιλῆ εἶναι τὸν μὴ σώφρονα] — Emendationis rationem dabit Diog. Laërt. VI, 72. *Reiske.*

57. θεοφιλῆ εἶναι] Sententiam ſecutus μὴ adiicies. *Xylander.*

58. οἴεσθαι Ald. et Baſ.

59. καὶ abeſt a Petau. Ald. et Baſ.

60. τοσαύτην, ὅση πάρεστι τοῖς οὕτω — *Reiske.*

61. Poſt Ariſtobuli nomen videtur καὶ ἕτεροι πλείους, aut καὶ ἄλλοι τινὲς, excidiſſe, ob ſequens ὧν τοὺς πλείστους. Sane vocab. *plurimi* videtur amplius eſſe, quam vt anguſto *trium* numero conveniat. *Reiske.*

62. καὶ

ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι· καὶ Σωκράτης οἰόμενος αὐτῷ τὸ δαιμόνιον διαλέγεσθαι ὑπ' εὐμενείας, καὶ Πίνδαρος ἀκούων ὑπὸ τοῦ Πανὸς ᾄδεσθαί τι μέλος, ὧν αὐτὸς ἐποίησε, μετρίως ἔχαιρεν; ἢ Φορμίων τοὺς Διοσκούρους, ἢ τὸν Ἀσκληπιὸν Σοφοκλῆς ξενίζειν, αὐτός τε πειθόμενος, καὶ τῶν ἄλλων οὕτως ἐχόντων [62] διὰ τὴν γενομένην ἐπιφάνειαν; ἃ δὲ Ἑρμογένης [63] ἐφρόνει περὶ τῶν θεῶν, ἄξιόν ἐστιν αὐτοῖς ὀνόμασι διαμνημονεύειν. Οὗτοι γὰρ (φησὶν) οἱ πάντα μὲν εἰδότες, πάντα δὲ δυνάμενοι θεοὶ, οὕτω μοι φίλοι εἰσὶν, ὡς διὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαί μου, οὔποτε λήθω αὐτοὺς, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρας, ὅπη ἂν ὁρμῶμαι, οὔτε ὅ τι ἂν μέλλω πράττειν. διὰ δὲ τὸ προειδέναι καὶ ὅ τι ἐξ ἑκάστου ἀποβήσεται, σημαίνουσι, πέμποντες ἀγγέλους φήμας καὶ ἐνύπνια καὶ οἰωνούς. καλὰ μὲν οὖν εἰκὸς εἶναι καὶ

Care Ioui, cunctisque, domus quibus altus Olympus:

et Socrates existimans, genium secum prae beneuolentia loqui: et Pindarus audiens, a Pane carmen quoddam cantari a se compositum, mediocriter sunt gauisi? aut Phormio Castores, Aesculapium Sophocles hospitio suo exceptum ipsi persuasum habentes, aliisque idem sentientibus ob factam apparitionem? Sententiam vero Hermogenis de diis par est verbis ipsius referri. Hi, inquit, qui et sciunt omnia dii et possunt omnia, ita mihi sunt amici, vt propter curam, quam pro me gerunt, nunquam eos lateam, neque noctu, neque interdiu, quamcunque rem aggrediar, aut acturus sim: vtque praescire possim exitus singularum rerum, eos mihi significant mittendis nunciis suis, ominibus, somniis, auguriis. Consentaneum quidem est, pulchra esse, quae a diis

62. καὶ τῶν ἄλλων οὕτως ἐχόντων] Nescio, an ἔχειν Graecis sit *arbitrari*. Forte οὕτως ἔχειν νομιζόντων. Sed tamen paulo post iterum est, οἱ δ' ἄλλως ἔχοντες, *aliter censentes*, in Hermogenis de diis sententia. *Xyl.*

63. Hermogenes significatur Socraticus, de quo v. Xenophontis Apolog. pro Socrate, neque dubito, locum hunc e Xenophontis Memorabilibus Socraticis, aut e Platone, sed illud prius magis, petitum esse. Hunc non vacat quaerere. Tota Hermogenis dictio Xenophonteum sonat. *Reis.*

τὰ γινόμενα παρὰ τῶν θεῶν· τὸ δὲ γίνεσθαι διὰ τῶν θεῶν ταῦτα αὐτὰ, μεγάλην ἡδονὴν ποιεῖ, καὶ θάρσος ἀμήχανον, καὶ Φρόνημα καὶ χαρὰν, οἷον αὐτὴν [64] ἐπιγελῶσαν τοῖς ἀγαθοῖς. οἱ δ᾽ ἄλλως ἔχοντες, τῆς μὲν εὐτυχίας τὸ ἥδιστον κωλύουσι [65], ταῖς δὲ δυστυχίαις ἀποστροφὴν οὐκ ἀπολείπουσιν, ἀλλ᾽ εἰς μίαν καταφυγὴν καὶ λιμένα, πράττοντες κακῶς, τὴν διάλυσιν καὶ τὴν ἀναισθησίαν, ἀποβλέπουσιν. ὥσπερ εἴ τις ἐν πελάγει καὶ χειμῶνι θαῤῥύνων, ἐπιστὰς λέγοι, μήτε τὴν ναῦν τινὰ ἔχειν κυβερνήτην, μήτε τοὺς Διοσκούρους αὐτοὺς [66] ἀφίξεσθαι ἐπερχόμενόν τε μαλάξοντας βίαιον πόντον, ὠκείας τε ἀνέμων ῥιπάς· οὐδὲν δὲ ὅμως εἶναι δεινὸν, ἀλλ᾽ ὅσον οὐδέ πω καταποθήσεσθαι τὴν ναῦν ὑπὸ τῆς θαλάττης, ἢ συντριβήσεσθαι ταχὺ πρὸς πέτρας ἐκπεσοῦσαν. οὗτος [67] γάρ ἐστιν ὁ Ἐπικούρειος λόγος ἐν νόσοις δειναῖς καὶ πόνοις ὑπερβάλλουσιν. ἐλπίζεις τι χρηστὸν παρὰ θεῶν δι᾽ εὐσέβειαν; τετύφωσαι. τὸ γὰρ μακάριον καὶ ἄφθαρτον οὔτ᾽

a diis veniunt: ſed hoc ipſum, ſuggeri ea diuinitus, magnam voluptatem conciliat, fiduciamque immenſam et animi elationem ac gaudium, veluti arridens bonis. Aliter affecti, rerum ſecundarum ſuauiſſimum quod eſt, mutilant, in aduerſis, quo ſe auertant, nihil ſibi faciunt reliqui: ſed fortuna vrgente, ad diſſolutionem et ſenſus vacuitatem, tanquam vnicum refugium et portum, reſpiciunt. Perinde ac ſi tempeſtate in mari agitatum aliquis conſolaturus ſic dicat: Neque gubernatorem habet nauis tua, neque ipſi Caſtores ſuo ſuperuentu emollient vim maris ingruentis, celereſque ventorum impetus. Nihil tamen mali eſt: iamiam enim nauim mare deglutiet, aut ſtatim ad ſcopulos eiecta conteretur. Talis eſt enim plane oratio Epicureorum in morbis atrocibus et doloribus ingentibus. Speras aliquid boni a diis ob tuam pietatem? Animo es inflato: beata enim et interitus

64. οἷον αὐγὴν. *tanquam lucem. Reiſ.*

65. κολούουσι. *amputant. Reiſ.* κολούουσι Xylander etiam praefert vulgatae lectioni κωλύουσι.

66. αὐτοῖς. *Reiske.*

67. τοιοῦτος γάρ. *Reiske.*

ὀργαῖς, οὔτε χάρισι, συνέχεται. βέλτιόν τι τῶν ἐν τῷ βίῳ μετὰ τὸν βίον ἐπινοεῖς; ἐξηπάτησαι. τὸ γὰρ λυθὲν ἀναισθητεῖ· τὸ δ' ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. πῶς οὖν, ἄνθρωπε, φαγεῖν με καὶ [68] χαίρειν κελεύεις; ὅτι νὴ Δία χειμαζομένῳ τὸ ναυάγιον ἐγγύς ἐστιν; ὁ γὰρ πόνος ὁ ὑπερβάλλων συνάψει θανάτῳ. καίτοι νεὼς μὲν ἐκπεσὼν [69] ἐπιβάτης διαλυθείσης ἐλπίδος ὀχεῖταί τινος, ὡς γῇ προσέξων [70] τὸ σῶμα καὶ διανηξόμενος· τῆς δὲ τούτων φιλοσοφίας ἔκβασις οὔπη φαίνεθ' ἁλὸς πολιοῖο θύραζε [71] τῇ ψυχῇ, ἀλλ' εὐθὺς ἠφάνισται καὶ διέσπαρται, καὶ προαπόλωλε τοῦ σώματος· ὥστε ὑπερχαίρειν [72] τὸ πάνσοφον τοῦτο δόγμα καὶ θεῖον παραλαβοῦσαν, ὅτι τοῦ κακῶς πράττειν πέρας ἐστὶν αὐτῇ τὸ ἀπολέσθαι καὶ φθαρῆναι καὶ μηδὲν εἶναι. Ἀλλὰ γὰρ (ἔφη πρὸς ἐμὲ

teritus exſors natura neque gratia capitur, neque ira. Melius aliquid poſt vitam oblatum iri ſentis, quam in vita? In errore es. Quod enim diſſolutum eſt, ſenſu caret: quod ſenſu caret, nihil ad nos. Quomodo itaque, mi homo, edere me iubes, et gaudere? Quia ſcilicet tempeſtate iactato imminet naufragium. Dolor enim excellens morti tradet. Atqui e naui quidem elapſus vector diſſipata, cum ſpe tamen aliqua vehitur, tanquam terrae corpus applicaturus et enataturus. Horum philoſophia animo

E ponti canis nuſquam datur exitus vndis:

ſed ſtatim abolitus eſt ac diſſipatus, et corporis interitum antevertit: adeo vt ſummo afficiatur gaudio, ſapiens hoc et diuinum decretum arripiens, miſeriarum ſibi finem eſſe interitum, inque nihil abitionem. Verum enim vero (haec dicens me adſpiciebat)

68. F. φαγεῖν με καὶ πιεῖν καὶ χαίρειν. *Reiſ.*

69. καίτοι νεὼς μὲν ἐκπεσὼν] Haec videntur Iambici ſenarii eſſe, leuiter mutati. *Xylander.* F. καίτοι νεὼς μὲν ἐκπεσὼν ἐπὶ κώπης, ἢ διαλυθείσης σανίδος, ὀχεῖται τινὸς. *Reiſ.*

70. F. προσάξων. *Reiske.*

71. Hexameter eſt, Odyſſ. ε. 410.
Ἔκβασις οὔπη φαίνεθ' ἁλὸς πολιοῖο θύραζε. *Xyl.*

72. Poſt ὑπερχαίρειν deeſſe videtur ἄξιον. Oratio eſt cauillatoria: *dignum igitur, ſcilicet, eſt, animum exſultare prae gaudio.* *Reiske.*

73. Pro

βλέψας) εὔηθές ἐστι περὶ τούτου λέγειν ἡμᾶς [73], οὐ πρώην ἀκηκοότας ἱκανῶς διαλεγομένου [74] πρὸς τοὺς ἀξιοῦντας τὸν Ἐπικούρου λόγον τοῦ Πλάτωνος περὶ ψυχῆς ῥᾴονας καὶ ἡδίους πρὸς θάνατον ἡμᾶς ποιεῖν. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ζεύξιππος· Εἶτα οὗτος (ἔφη) δι' ἐκεῖνον ἀτελὴς ὁ λόγος ἔσται, καὶ φοβηθησόμεθα τὸ λόγιον [75] πρὸς Ἐπίκουρον λέγοντες; Ἥκιστα (ἔφην ἐγὼ) καὶ [76] δεῖ παρ' ὃ δὴ καλόν ἐστιν ἀκοῦσαι, κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα. πάλιν οὖν ὁ Θέων ἡμῖν παρακλητέος. οὐ γὰρ αὐτὸν [77] οἶμαι παρεῖναι τοῖς τότε λεχθεῖσιν· ἀλλὰ καὶ νέος ἐστὶ, καὶ οὐ δέδιε,

bat) fatuum eſt de hoc diſſerere, qui nuper vos audiuerimus ſufficienter diſputantes contra eos, qui Epicuri doctrina putant nos ad mortem obeundam faciliores aequioreſque reddi, quam Platonis de animo tractatione. Ergo, inquit ſermonem excipiens Zeuxippus, haec propter illam imperfecta erit diſputatio, et oraculum metuemus, contra Epicurum diſputantes? Minime vero, inquam ego. Nam ſecundum Empedoclis ſententiam,

Quae ſunt pulchra, iterum atque iterum eſt audire neceſſe.

Itaque rurſum nobis Theo eſt exhortandus: quem et interfuiſſe illi diſputationi puto, et adoleſcens cum ſit, non metuit, ne adoleſcentes

73. Pro ἡμᾶς lego ὑμᾶς. *Xyl.*

74. διαλεγομένου] Subaudi τούτου. Plutarchum ſignificat. *quum haud pridem* [hunc Plutarchum] *audiuerimus diſputantem aduerſus eos, qui —* *Reiſ.*

75. Φοβηθησόμεθα τὸ λόγιον.] Quodnam? *Xylander.*

76. Aut delendum καὶ, et leg. δεῖ γὰρ ὃ δὴ καλὸν — aut, ſeruato καὶ, leg. καὶ δεῖ πᾶν, ὃ δὴ καλὸν, vel καὶ δεῖ πᾶν, ὅ τι δὴ καλὸν, *oportet omne, quidquid pulchrum et honeſtum eſt, audire.* Sed dictionem, τὸ λόγιον πρὸς Ἐπίκουρον λέγοντες, non intelligo. *Reiske.* Xylander ad hunc locum ita annotat: Mallem δεῖ περ ὃ δὴ, quam παρ'.

77. οὐ γὰρ αὐτὸν] Lego καὶ γὰρ αὐτὸν ex ſententia. Sed ſunt plura, quae vitioſa appareat eſſe, praeſertim ſub finem huius libri, quam vt annotare omnia libeat. *Xylander.* F. loco οὐ leg. eſt καὶ, et loco ἀλλὰ καὶ, ἅμα δὲ καὶ, vt haec ſit ſententia: *nam et adfuiſſe eum illi diſputationi exiſtimo, et iuuenis praeterea quoque eſt, neque timet, ne iuuenibus opprobrium obliuioſitatis adſpergat.* Id eſt: *tenax ei memoria eſt, qua iuuenes maxime valent.* *Reiſ.*

78. καθό-

μὴ λήθης εὐθύνας ὑπόσχῃ τοῖς νέοις. καὶ ὁ Θέων, ὥσπερ ἐκβιασθείς· Ἀλλ' εἰ δοκεῖ ταῦτα, ἔφη, ποιεῖν, οὐ μιμήσομαί σε, ὦ Ἀριστόδημε. σὺ μὲν γὰρ ἐφοβήθης τὰ τοῦτου λέγειν· ἐγὼ δὲ χρήσομαι τοῖς σοῖς. ὀρθῶς γάρ μοι διαιρεῖν ἔδοξας εἰς τρία γένη τοὺς ἀνθρώπους, τὸ τῶν ἀδίκων καὶ πονηρῶν· δεύτερον δὲ, τὸ τῶν πολλῶν καὶ ἰδιωτῶν· τρίτον δὲ, τὸ τῶν ἐπιεικῶν καὶ νοῦν ἐχόντων. οἱ μὲν οὖν ἄδικοι καὶ πονηροὶ τὰς καθόλου [78] δίκας καὶ τιμωρίας δεδιότες, καὶ φοβούμενοι κακουργεῖν, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἡσυχίαν ἄγοντες, ἥδιον βιώσονται καὶ ἀταρακτότερον. οὐ γὰρ Ἐπίκουρος ἄλλῳ τινὶ τῆς ἀδικίας οἴεται δεῖν ἀπείργειν, ἢ φόβῳ κολάσεων· ὥστε καὶ προσεμφορητέον ἐκείνοις τῆς δεισιδαιμονίας, καὶ κινητέον ἐπ' αὐτοὺς ἅμα τὰ ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς δείματα, καὶ χάσματα, καὶ φόβους, καὶ ὑπονοίας, εἰ μέλλουσιν ἐκπλαγέντες ὑπὸ τούτων, ἐπιεικέστερον ἔχειν καὶ πρᾳότερον. λυσιτελεῖ γὰρ αὐτοῖς τὰ μετὰ τὸν θάνατον φοβουμένοις μὴ ἀδικεῖν, ἢ ἀδικοῦσιν, ἐπισφαλῶς ἐν τῷ βίῳ διάγειν καὶ

lescentes ei obliuionis dicam scribant. Tum Theo, quasi vi adactus: Si videtur, inquit, sic agendum, non imitabor te, Aristodeme. Tu enim veritus es huius sermonem vsurpare: ego autem tuo vtar. Videris enim mihi recte homines in tria diuisisse genera: iniustorum vnum et malorum: secundum vulgi et plebeiorum: tertium bonorum et prudentum. De his iniusti et mali, supplicia in vniuersum poenasque dum timent, earumque metu a flagitiis sese cohibent ac facilius quiescunt, suauius viuent, ac minus dabunt turbarum. Neque enim Epicurus alia re existimat ab iniustitia arcendos homines, quam supplicii metu. Ergo his vltro propinanda est superstitio, concitandaque aduersum eos omnia terrorum genera, quae coelo et terra suppeditantur, hiatusque, et metus, et suspiciones: siquidem his perculsi, honestius viuent atque placidius. Magis quippe in rem ipsorum est, vt metu eorum, quae mortem sunt consecutura, sibi a flagitiis temperent: quam, facinoribus malis perpetratis, vitam in metu

78. καθόλου] L. καθ' ᾅδου, *apud inferos. Reis.*

79. ἄνευ

περιφόβως. τοῖς δὲ πολλοῖς καὶ ἄνευ [79] φόβου περὶ τῶν ἐν ᾅδου ἡ περὶ [80] τὸ μυθῶδες τῆς ἀϊδιότητος ἐλπὶς, καὶ ὁ πόθος τοῦ εἶναι, πάντων ἐρώτων πρεσβύτατος ὢν καὶ μέγιστος, ἡδονῆς [81] ὑπερβάλλει καὶ γλυκυθυμίας τὸ παιδικὸν ἐκεῖνο δέος. ἢ [82] καὶ τέκνα καὶ γυναῖκα [83] καὶ φίλους ἀποβάλλοντες, εἶναί που μᾶλλον ἐθέλουσι καὶ διαμένειν κακοπαθοῦντες, ἢ παντάπασιν ἐξῃρῆσθαι καὶ διεφθάρθαι καὶ γεγονέναι τὸ μηθέν. ἡδέως δὲ τῶν ὀνομάτων τοῦ μεθίσταθαι τὸν θνήσκοντα καὶ μεταλλάττειν, καὶ ὅσα [84] δηλοῖ μεταβολὴν ὄντα τῆς ψυχῆς, οὐ φθορὰν, τὸν θάνατον, ἀκροῶνται, καὶ λέγουσιν οὕτως·

Αὐτὰρ ἐγὼ κᾀκεῖθι φίλου μεμνήσομ' ἑταίρου. καί·

Τί σοι πρὸς Ἕκτορ', ἢ γέροντ' εἴπω πόσιν;

metu ac periculis traducant. Vulgo autem hominum, quod metu eorum vacat, quae apud inferos esse perhibentur, fabulis adiuncta sempiternitatis spes, ac viuendi desiderium, quo nullus est amor vetustior, aut maior, voluptates quasdam et delectationes subiicit, puerilemque illum metum eximit. Itaque vbi liberos, vxores, amicos amiserunt: esse alicubi et durare etiam in miseria malunt, quam omnino periisse et ad nihilum redacti videri. Iidem ergo libenter audiunt ista vocabula, quibus eum, qui moritur, notantes, migrare, aut commutare, dicimus, aut quae alia mortem non interitum, sed mutationem animae euenientem, significant, et sic ipsi loquuntur:

Isthic rursus ero cari memor ipse sodalis. et:

Quid Hectori tu nuncias per me, tuo
Vel quid seni marito ; —

Hinc

79. ἄνευ] *etiamsi nullam timoris rationem habueris*, etiamsi pauorem inferni animis eorum non exemeris. *Reis.*

80. περὶ] L. παρὰ. *creata e fabulis exspectatio aeternae vitae*, vel *immortalitatis. Reis.*

81. Aut ἡδονῇ et γλυκυθυμίᾳ leg. quae est simplicissima ratio, aut leg. ἡδονῆς ὑπερβολῇ καὶ γλυκυθυμίας νικᾷ τὸ παιδικὸν ἐκεῖνο δέος. *Reis.*

82. ἢ] L. εἰ, vel ὅπου, *quum*, vel ᾗ, *quapropter. Reis.*

83. γυναῖκας. *Reis.*

84. ὅσα δὴ δηλοῖ. *Reis.*

85. τοῖς

ἐκ δὲ τούτου παρατροπῆς γενομένης, καὶ ὅπλα καὶ σκεύη καὶ ἱμάτια συνήθη τοῖς τεθνηκόσι, καὶ ὡς ὁ Μίνως τῷ Γλαύκῳ Κρητικοὺς αὐλοὺς θανούσης [85] κῶλα ποικίλης νεβροῦ συνθάπτοντες, ἥδιον ἔχουσι. κἄν τι δόξωσιν αἰτεῖν καὶ ποθεῖν ἐκείνους, χαίρουσιν ἐπιδιδόντες, ὥσπερ ὁ Περίανδρος [86] τῇ γυναικὶ τὸν κόσμον, ὡς δεομένῃ καὶ ῥιγοῦν λεγούσῃ, συγκατέκαυσεν. οἱ δ' Αἰακοὶ καὶ Ἀσκάλαφοι [87] καὶ Ἀχέροντες οὐ πάνυ διαταράττουσιν, οἷς γε καὶ χοροὺς καὶ θέατρα καὶ μοῦσαν ἡδομένοις παντοδαπὴν γενομένου [88] δεδώκασιν. ἀλλ' ἐκεῖνο τοῦ θανάτου τὸ πρόσωπον, ὡς φοβερὸν καὶ σκυθρωπὸν καὶ σκοτεινὸν ἅπαντες ὑποδειμαίνουσι, τὸ τῆς ἀναισθησίας καὶ λήθης καὶ ἀγνοίας· καὶ πρὸς τὸ ἀπόλωλε, καὶ τὸ ἀνῄρηται, καὶ τὸ οὐκ ἔστι,

Hinc adeo conuerſione orta, arma, inſtrumenta, veſteſque mortuis frequentius vſitatas, et vt Minos Glauco

Membra hinnuleae variae defunctae Creticas
Vbi tibias —

iuxta ſepeliuerunt, aequiore ſunt animo: et ſi quid moriens petat, aut deſiderare videatur, laeti tribuunt: vt Periander mundum muliebrem vna cum vxore, rogante et algere ſe dicente, cremauit. Aeaci autem, Aſcalaphi et Acherontes non admodum perturbant: quibus ii et choros, et theatra, et Muſicam, qua ſe oblectarent, omnis generis obtulerunt. Eam vero mortis faciem, vt terribilem, tetricam, tenebricoſam, omnes reformidant, quae ſenſuum priuatione omnium, obliuione et ignoratione deſcribitur: turbanturque, cum mortuum audiunt periiſſe, ſubla-

85. τοῖς τεθνηκόσιν, ὡς ὁ Μίνως τῷ Γλαύκῳ Κρητικοὺς αὐλοὺς θανόντι, κῶλα π. ν. Glaucus hic eſt filius Minois, regis Cretenſis, quem Glaucum in cado mellis ſuffocatum, a Polyido ad vitam revocatum ſcribit Apollodorus L. 3. Sed alios auctores ſecutus fuerit, neceſſe eſt, ſiue Aeſchylus, ſiue Euripides ille ſit, e cuius Glauco locus hic depromtus eſt. Ambos enim illos poëtas Glauci nomine fabulas edidiſſe e Fabricii B. Gr. T. I. conſtat. *Reiske.*

86. Vide Herodot. p. 321. *penult. Reiſ.*

87. Quinam ſint hi ἀσκάλαφοι inferorum, non memini. *Reiſ.*

88. γενομένου, non video, quo redeat. Num γενομένην? At id ſi admittas, etiam pro ἡδομένοις leg. erit ἡδοναῖς. *quae omnis generis in voluptate ſit. Reiſ.*

89. F:

ταράσσονται· καὶ δυσανασχετοῦσι τούτων λεγομένων, τὸ, ἐπιτακήσεται βαθὺ δένδρῳ [89] ἐν χθονὶ συμποσίων τε καὶ λυρᾶν ἄμοιρος, ἰαχᾶς τε παντερπέος αὐλῶν. καί·

Ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ [90] πάλιν ἐλθεῖν, οὔτε λεϊστὴ,
Οὔθ' ἑλετὴ, ἐπεὶ ἄρ κεν ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.

ἢ καὶ προσεπισφάττουσιν οἱ ταυτὶ λέγοντες [91]· Ἅπαξ ἄνθρωποι γεγόναμεν, δὶς δὲ οὐκ ἔστι γενέσθαι. δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ' εἶναι [92]. καὶ γὰρ τὸ παρὸν, ὡς μικρὸν, μᾶλλον δὲ μηδοτιοῦν πρὸς τὸ σύμπαντα ἀτιμήσαντες ἀναπόλαυστα [93] προΐενται, καὶ ὀλιγωροῦσιν ἀρετῆς καὶ πράξεως, οἷον ἐξαθυμοῦντες, καὶ καταφρονοῦντες ἑαυτῶν, ὡς ἐφημέρων καὶ ἀβεβαίων καὶ πρὸς οὐδὲν ἀξιό-

ſublatum eſſe, non iam eſſe amplius: et animo aegro tales admittunt voces:

In tellure conſita arboribus
Computreſcet hic, lyrae
Et conuiuiorum exſors,
Omnigenique tibiarum
Suauium ſonitus. — Item:

Aſt hominis poſt mortem obitam reparabilis arte
Non vlla eſt animus ſemel exſpiratus ab ore.

Et ſunt alicubi, qui ſeſe in carorum iugulant funeribus, iſthaec dicentes: Semel nati ſumus homines, bis naſci non datur: porro aeuum noſtrum iam deſinere oportet. Hi enim vitam praeſentem, vt exiguam, immo vt pro nihilo, ſi cum aeternitate comparetur, deputantes, contemnunt, itaque exigunt, vt ea non fruantur, negliguntque virtutem et actiones, collapſis animis, ſe ipſos ſpernentes, vt ad vnius diei vitam natos, inſtabiles, et ad nullam rem

89. F. λεγομένων, οἷον τό· Ἐκεῖ τακήσεται βαθυδένδρῳ [vno vocab.] ἐν χθονὶ. *Reiske.*

90. Il. I. 408. *Reiske.*

91. F. τί καὶ προσεπιῤῥάπτουσιν οἱ ταυτὶ λέγοντες; *quare vero tandem illis ſuperioribus adhuc aſſuunt iſta dicentes? Reiſ.*

92. μηκέτι εἶναι dictio eſt Epicuri. Vide p. 553, 5. *Reiſ.*

93. F. πρὸς τὸν σύμπαντα [ſc. αἰῶνα, quod praeceſſit] ἀτιμήσαντες ἀναπόλαυστα [id eſt ἀναπολαύστως, ἄνευ ἀπολαύσεως] προΐενται. *Reiske.*

λογον γεγονότων. τὸ γὰρ ἀναίσθητον καὶ [94] λυθὲν καὶ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀναισθητοῦν, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ τοῦ θανάτου δέος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτοῦ προστίθησιν· αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν, ὃ δέδοικεν ἡ φύσις·

'Αλλ' ὑμεῖς [95] μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε·

τὴν εἰς τὸ μὴ φρονοῦν, μηδ' αἰσθανόμενον, διάλυσιν τῆς ψυχῆς, ἣν Ἐπίκουρος εἰς κενὸν καὶ ἀτόμους διασπορὰν [96] ποιῶν, ἔτι μᾶλλον ἐκκόπτει τὴν ἐλπίδα τῆς ἀφθαρσίας· δι' ἣν ὀλίγου δέω λέγειν πάντας εἶναι καὶ πάσας προθύμους τῷ Κερβέρῳ διαδάκνεσθαι, καὶ φορεῖν εἰς τὸν ἄτρητον [97], ὅπως ἐν τῷ εἶναι μόνον διαμένωσι, μηδ' ἀναιρεθῶσι. καίτοι ταῦτα μὲν (ὥσπερ ἔφην) οὐ πάνυ πολ-

rem factos memorabilem. Nam ſenſuum abolitio, diſſolutio, et haec ratio, id, quod ſenſu caſſum eſt, nihil ad nos pertinere, non tollit mortis metum: ſed quaſi demonſtrationem eius adiicit. Hoc enim illud ipſum eſt, a quo ſibi natura metuit:

Sed vos in terram cuncti redeatis aquamque:

nimirum ab animae diſſipatione tali, quae ei intellectum et ſenſum auferat: quam Epicurus diſperſionem in vacuum et atomos faciens, tanto magis ſpem perpetuitatis exſcindit: ob quam ſpem parum abeſt quin dicere auſim omnes vtriuſque ſexus homines paratos eſſe Cerbero ſe dilaniandos permittere, et in dolium Danaidum aquam congerere, ea lege, vt eſſe detur, neque prorſus aboleantur. Et vero haec, vt dixi, non admodum multi metuunt,

94. Bene emendauit Gataker ad M. Anton. 6, 10. τὸ γὰρ ἀναισθητεῖν τὸ λυθὲν — *nam ſenſu carere deſtructum, et ad nos nil quidquam facere, quidquid ſenſu careat* — *Reiske.*

95. F. ὁ γὰρ εἰπών· 'Αλλ' ὑμεῖς — *Reiske.*

96. F. διασπορὰν καλεῖ, ποιῶν — *Reiske.*

97. εἰς τὸν ἄτρητον] Videtur ad dolium Danaës alludere, ad inane (inquam) illud lymphae dolium fundo pereuntis imo: in quod aquam tamen ingerere, quam plane ipſi in nihilum redigi, homines mallent. Ergo, ſi recte legitur, α hic ponitur, vt in ἄξυλος. Supra ſimile de hoc ipſo dolio mendum caſtigare memini: niſi ellipſin dicere eſt ciuilius. *Xylander.* εἰς τὸν τρητὸν πίθον. *Reiſ.*

98. φθόγ:

λοὶ δεδίασι, μητέρων ὄντα καὶ τιτθῶν δόγματα καὶ λόγυς μυθώδεις. οἱ δὲ καὶ δεδιότες, τελετάς τινας αὖ πάλιν καὶ καθαρμὺς οἴονται βοηθεῖν· οἷς ἁγνισάμενοι διατελεῖν ἐν ᾅδυ παίζοντες καὶ χορεύοντες ἐν τοῖς αὐγὴν καὶ πνεῦμα καθαρὸν καὶ φθόγγον [98] ἔχυσιν. ἡ δὲ τῦ ζῆν σέρησις ἐνοχλεῖ καὶ νέυς καὶ γέροντας. δυσέρωτες γὰρ φαινόμεθ᾽ ὄντες τῦδε, ὅτι τόδε [99] σίλβει κατὰ γῆν, ὡς Εὐριπίδης φησίν. ὐδὲ ῥαδίως, ὐδ᾽ ἀλύπως ἀκύομεν· Ὣς ἄρα εἰπόντα μιν τηλαυγὲς ἀμβρόσιον ἐλασίππυ πρὸς τόπον [300] ἀπέλιπεν ἁμέρας. διὸ τῇ δόξῃ τῆς ἀθανασίας συναναιρῦσι τὰς ἡδίςας ἐλπίδας καὶ μεγίςας τῶν πολλῶν. τί δῆτα τῶν ἀγαθῶν οἰόμεθα καὶ βεβιωκότων ὁσίως καὶ δικαίως, κακὸν [1] μὲν ὐθὲν ἐκεῖ, τὰ δὲ κάλλιςα καὶ θειότατα προσδοκῶσι. πρῶτον μὲν γὰρ ἀθληταὶ σέφανον ὐκ ἀγωνιζόμενοι ὐ [2].

metuunt, matrum et nutricum opiniones, ac fabulosa commenta: et rursum qui timent, quasdam initiationes et expiationes putant opitulari, quibus purgati permaneant apud Manes, ludo choreisque dediti inter eos, qui lucem, spiritum, sonumque mundum retinent. Vitae autem priuatio iuuenes senesque perturbat. Videmur enim infelici amore torqueri. Tamen non facile, aut citra molestiam, isthaec audimus:

Infra terram abiit fulgor, —

vt Euripides loquitur. Et:

Isthaec eum loquentem lucidum iubar
Solis perennis exactio liquit die.

Ita Epicurei cum immortalitatis opinione iucundissimas plerorumque hominum et maximas spes tollunt. Quid censetis de bonorum exspectatione? qui, cum vixerint pie et iuste, nihil post mortem mali, sed bona pulcherrima et diuinissima sibi pollicentur. Primo omnium, sicut athletae, non nisi peracto certamine

98. φθόγγον] F. φέγγος. *R.*

99. F. ὅ τι τᾶδε, *illius, quidquid sit, quod hic in terra nitet. Reiske.*

300. πρὸς τόπον] Num πρόωρον ἀπέλιπε φῶς ἁμέρας. *Reis.*

1. F. δικαίως, οἷς κακὸν μὲν —. *Reiske.*

2. ὐ delend. *Reiske.*

λαμβάνουσιν, ἀλλ' ἀγωνισάμενοι καὶ νικήσαντες· οὕτως ἡγούμενοι τοῖς ἀγαθοῖς τὰ νικητήρια τοῦ βίου μετὰ τὸν βίον ὑπάρχειν, θαυμάσιον οἷον φρονοῦσι τῇ ἀρετῇ, πρὸς ἐκείνας τὰς ἐλπίδας, ἐν αἷς ἐστι, καὶ τοὺς νῦν ὑβρίζοντας ὑπὸ πλούτου καὶ δυνάμεως, καὶ καταγελῶντας ἀνοήτως τῶν κρειττόνων, ἐπιδεῖν ἀξίαν δίκην τίνοντας. ἔπειτα τῆς ἀληθείας καὶ θέας τοῦ ὄντος οὐδεὶς ἐνταῦθα τῶν ἐρώντων ἐνέπλησεν ἑαυτὸν ἱκανῶς, οἷον δι' ὁμίχλης, ἢ νέφους τοῦ σώματος, ὑγρῷ καὶ ταραττομένῳ τῷ λογισμῷ χρώμενος, ἀλλ' ὄρνιθος δίκην ἄνω βλέποντες, ὡς ἐκπτησόμενοι τοῦ σώματος, εἰς μέγα τι καὶ λαμπρὸν [3] εὐσταλῆ καὶ ἐλαφρὰν ποιοῦσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν θνητῶν, τῷ φιλοσοφεῖν μελέτῃ χρώμενοι τοῦ ἀποθνήσκειν. οὕτω μέγα τι καὶ τέλεον ὄντως ἀγαθὸν ἡγοῦμαι τὴν τελευτὴν, ὡς βίον ἀληθῆ βιωσομένην ἐκεῖ τὴν ψυχὴν, οὐχ ὕπαρ ζῶσαν, ἀλλ' ὀνείρασιν ὅμοια πάσχουσαν. εἰ τοίνυν ἡδὺ πανταχόθεν ἡ φίλου μνήμη τεθνηκότος, (ὥσπερ Ἐπίκουρος εἶπε, καὶ ἤδη νοεῖν πάρεστιν) ἡλίκης ἑαυτοὺς χαρᾶς

mine et parta victoria, coronantur: ſic illi victoriae viuendo impetratae praemia bonis poſt vitam dari iudicantes, mirum dictu eſt, quantum huius ſpei gratia ſibi de virtute plaudant: qua in ſpei copia videre eſt etiam eos, qui nunc ob opes et potentiam inſolenter ſe ac impotenter gerunt, melioreſque ſtulte deſpiciunt, dignas poenas luere. Deinde nemo vnquam eorum, qui veritatis indagationi ac contemplationi fuere dediti, cupiditatem ſuam in hac vita expleuit, per corpus, tanquam caliginem, aut nubem, humida ac perturbata vſus ratione: ſed auis inſtar ſurſum ſpectant, vtpote euolaturi hoc ex corpore in magnum aliquem ſplendidumque locum, animumque a rebus caducis liberatum, facilem expeditumque reddunt, philoſophando vtentes pro mortis meditatione. Adeo ingens aliquod et vere perfectum bonum exiſtimant eſſe mortem, quod ab ea veram vitam ſit adepturus animus, qui hic non rebus ipſis, ſed tanquam ſomniis rerum, adficitur. Quod ſi amici memoria eſt, quod voluit Epicurus, vndiquaque iucunda: iam hinc intelligi poteſt, quanto

3. F. λαμπρὸν φῶς εὐσταλῆ. *Reiſ.*

4. ἀπο-

ἀποστεροῦσι, φάσματα [4] καὶ εἴδωλα τεθνηκότων ἑταίρων οἰόμενοι δέχεσθαι [5] καὶ θηρεύειν, οἷς οὔτε νοῦς ἐστιν, οὔτ' αἴσθησις; αὐτοῖς δὲ συνέσεσθαι πάλιν ἀληθῶς, καὶ τὸν φίλον πατέρα καὶ τὴν φίλην μητέρα, καί που γυναῖκα χρηστὴν ὄψεσθαι μὴ προσδοκῶντες, μηδ' ἔχοντες ἐλπίδα τῆς ὁμιλίας ἐκείνης καὶ φιλοφροσύνης, ἣν ἔχουσιν οἱ τὰ αὐτὰ Πυθαγόρᾳ καὶ Πλάτωνι καὶ Ὁμήρῳ περὶ ψυχῆς δοξάζοντες; ᾧ δὲ ὅμοιόν ἐστιν αὐτῶν τὸ πάθος, Ὅμηρος [6] ὑποδεδήλωκεν, εἴδωλον τοῦ Αἰνείου καταβαλὼν εἰς μέσον τοῖς μαχομένοις, ὡς τεθνηκότος, εἶτα ὕστερον αὐτὸν ἐκεῖνον ἀναδείξας ζωὸν καὶ ἀρτεμέα προσιόντα, καὶ μένος ἐσθλὸν ἔχοντα τοῖς φίλοις. οἱ δ' ἐχάρησαν, φησὶ, καὶ τὸ εἴδωλον θέμενοι παρέσχον ἑαυτόν [7]. οὐκοῦν καὶ

quanto se ipsos gaudio spolient, imagines et visa mortuorum sociorum opinantes se accepturos et venaturos, mentis sensusque inania: cum ipsis autem rursum se vere futuros, carumque patrem, caram matrem, et vxorem alicubi probam visuros se non sperantes, neque animo praecipientes consuetudinem istam et familiaritatem, quam exspectant, qui de animo idem cum Pythagora, Platone et Homero sentiunt. Cuius rei similis sit ipsorum sententia, Homerus obscure significauit, Aeneae velut mortui speciem in medium proiiciens proeliantium, postea ipsum illum viuum et

Intrantem firmo gressuque et robore fretum
Egregio ——

ostendens sociis, gaudentibus, quod, simulacro amoto, ipsis praeberetur.

4. ἀποστεροῦσιν οἱ φάσματα μὲν καὶ — *Reiske.*

5. δέχεσθαι] id est δεῖν προσδέχεσθαι. *Reis.*

6. Locus est Homeri Iliados quinto, versu 515. *Xylander.* Respicit ad Il. E. 445 sq. et 512 sq. vbi fingitur Apollo Aeneam a Diomede vulneratum e pugna eripuisse et Pergami in adyto templi sui collocasse, vbi Latona et Diana vulnera eius sanauerint, interea speciem, vel vmbram, Aeneae medios in Troianos et Graecos coniecisse, circa quam illi dimicauerint: deinde subito saluum et sanum Troianis restitutum ab Apolline fuisse Aeneam. *Reis.*

7. F. καὶ τὸ εἴδωλον προέμενοι προσέσχον αὐτῷ, aut περιέσχον αὐτόν. *Reiske.*

ἡμεῖς, τοῦ λόγου δεικνύοντος, ὡς ἔστιν ἐντυχεῖν ἀληθῶς τοῖς τεθνεῶσι, καὶ τῷ φιλοῦντι τοῦ φρονοῦντος αὐτοῦ καὶ φιλοῦντος ἅψασθαι καὶ συγγενέσθαι μὴ δυναμένους [8], μηδ' ἀποῤῥίψαι τὰ εἴδωλα πάντα καὶ τοὺς φλοιοὺς, ἐν οἷς ὀδυρόμενοι καὶ καινοπαθοῦντες [9] διατελοῦσιν. ἄνευ δὲ τούτου, οἱ μὲν ἑτέρου βίου τὸν θάνατον ἀρχὴν κρείττονος νομίζοντες, ἐάν τ' ἐν ἀγαθοῖς ὦσι, μᾶλλον ἥδονται, μείζονα προσδοκῶντες· ἄν τε μὴ κατὰ γνώμην τῶν ἐνταῦθα τυγχάνωσιν, οὐ πάνυ δυσχεραίνουσιν, ἀλλ' αἱ τῶν μετὰ τὸν θάνατον ἀγαθῶν καὶ καλῶν ἐλπίδες, ἀμηχάνους ἡδονὰς καὶ προσδοκίας ἔχουσαι, πᾶν μὲν ἔλλειμμα, πᾶν δὲ πρόσκρουσμα τῆς ψυχῆς ἐξαλείφουσι καὶ ἀφανίζουσιν, ὥσπερ ἐν ὁδῷ, μᾶλλον δὲ ὁδοῦ παρατροπῇ βραχείᾳ, ῥᾳδίως τὰ συντυγχάνοντα καὶ μετρίως φερούσης. οἷς δὲ ὁ βίος εἰς ἀναισθησίαν περαίνει καὶ διαλύει [10], τούτοις ὁ θάνατος οὐ τῶν κακῶν μεταβολὴν ἐπιφέρων, ἀμφοτέροις μέν ἐστι λυπηρὸς, μᾶλλον δὲ τοῖς

beretur. Nonne igitur nos quoque ita de Epicureis recte ſentiemus, ratione demonſtrante, fore, vt reuera cum vita functis poſſimus congredi, priſtinamque amicitiam renouare, eos iudicii inopia amoliri et abiicere non poſſe viſa iſta atque cortices, in quibus lamentando nouiſque ſe affectibus animi perturbando omne vitae tempus conterunt. Praeterea, qui mortem alterius vitae melioris initium exiſtimant, ii, et rebus proſpere fluentibus, maiorem capiunt delectationem ob maiorum exſpectationem bonorum: et ſi hic non plane ex animi ſententia res ſuccedant, non admodum aegre ferunt: ſed ſpes de bonis mortem ſubſecuturis conceptae, inexplicabilibus voluptatibus et exſpectationibus praeditae, omnem defectum, omnem offenſionem ex animo eluunt atque abolent, veluti in via, aut declinatione potius breui itineris, facile ac mediocriter obuia quaeque ferente. At quorum vitae finis deſtinatus eſt ſenſus omnis amiſſio et diſſolutio, his mors quia non adfert mutationem malorum, vtrique fortunae moleſta eſt, magis tamen proſpere, quam miſere, viuen-

8. F. τῷ φιλοῦντι τοῦ φιλοῦντος ἅψασθαι, καὶ συγγενέσθαι μὴ διαχλευάσαι, μηδ' ἀποῤῥίψαι. Reiſ.

9. F. καὶ δεινοπαθοῦντες. Reiſ.

10. καὶ διάλυσιν. Reiſ.

11. τοῖς

εὐτυχοῦσιν, ἢ τοῖς ἐπιπόνως ζῶσι. τούτων μὲν γὰρ ἀποκόπτει τὴν ἄδηλον ἐλπίδα τοῦ πράξειν ἄμεινον, ἐκείνων δὲ βέβαιον ἀγαθὸν, τὸ ἡδέως ζῆν, ἀφαιρεῖται. καὶ καθάπερ (οἶμαι) τὰ μὴ χρηστὰ τῶν φαρμάκων, ἀλλ' ἀναγκαῖα, κουφίζοντα τοὺς νοσοῦντας, ἐπιτρίβει καὶ λυμαίνεται τοὺς ὑγιαίνοντας, οὕτως ὁ Ἐπικούρου λόγος τοῖς μὲν ἀθλίως ζῶσιν οὐκ εὐτυχῆ, τοῖς δὲ κακῶς πράσσουσι [11] τελευτὴν ἐπαγγέλλεται τὴν ἀναίρεσιν καὶ διάλυσιν τῆς ψυχῆς· τῶν δὲ φρονίμων, καὶ σοφῶν, καὶ βρυόντων ἀγαθοῖς, παντάπασι κωλύει τὸ εὔθυμον, ἐκ τοῦ ζῆν μακαρίως, εἰς τὸ μὴ ζῆν, μηδ' εἶναι, καταστρέφον. αὐτόθεν μὲν οὖν ἐστι δῆλον, ὡς ἀγαθῶν ἀποβολῆς ἐπίνοια [12] λυπεῖν πέφυκεν, ὅσον ἐλπίδες βέβαιοι καὶ ἀπολαύσεις εὐφραίνουσι παρόντων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ λέγουσιν αὐτοῖς [13] κακῶν ἀπαύστων καὶ ἀορίστων λυθεῖσαν ὑποψίαν, ἀγαθὸν βεβαιότατον καὶ ἥδιστον ἀπολιπεῖν τὴν ἐπίνοιαν τοῦ

viuentibus. His enim amputat ſpem felicioris vitae, illis certum bonum ac ſtabile, vitam ſcilicet iucundam, adimit. Et quemadmodum medicamenta non commoda, ſed neceſſaria, ſubleuant quidem aegrotos, ſed ſanos laedunt atque diuexant: ſic Epicuri doctrina neque aduerſa conflictatis fortuna vitam pollicetur meliorem: et quorum res ſecundae ſunt, iis finem felicitatis denunciat, animi interitum atque diſſolutionem: prudentium autem, ſapientum, et bonis vigentium, omnino deiicit animi laetitiam tranquillam, eos e vita beata ad vitae amiſſionem et in nihilum reuocans. Caeterum in promtu eſt, cogitationem de amiſſione bonorum tantum adferre doloris, quantum gaudii exhibent ſpes de bonis praeſentibus firmae, eorumque fruitio. At enim dicunt, cogitationem de futura diſſolutione ipſis bonum ſtabiliſſimum et ſuauiſſimum in animo relinquere, quia ſcilicet eximat ſuſpicionem de infinitis et innumeris malis: atque hoc prae-

11. τοῖς δὲ κακῶς πράσσουσι] καλῶς niſi legas, nullus erit ſenſus. *Xylander*. F. οὐκ εὐτυχῆ μὲν, τοῦ δὲ κακῶς πράσσειν ὅμως τελευτὴν — *Reiſ.*

12. Poſt ἐπίνοια aut deeſt, aut ſubaudiri debet, τοσοῦτον. *Reiſ.*

13. αὐτοί. *Reiske.*

λελύσθαι· καὶ τοῦτο ποιεῖν τὸν Ἐπικούρου λόγον, ἱστάντα τοῦ θανάτου τὸ δέος ἐν τῇ διαλύσει τῆς ψυχῆς. εἴπερ οὖν ἥδιστόν ἐστιν ἀπαλλαγὴ προσδοκίας κακῶν ἀπείρων, πῶς οὐκ ἀνιαρὸν, αἰωνίων ἀγαθῶν ἐλπίδα στερεῖσθαι, καὶ τὴν ἀκροτάτην εὐδαιμονίαν ἀποβαλεῖν; ἀγαθὸν μὲν γὰρ οὐδὲ ἑτέροις, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς οὖσι, τὸ μὴ εἶναι παρὰ φύσιν καὶ ἀλλότριον. ὧν δ' ἀφαιρεῖ τὰ τοῦ βίου κακὰ, τῷ τοῦ θανάτου κακῷ, τὸ ἀναίσθητον ἔχουσι παραμύθιον, ὥσπερ ἀποδιδράσκοντα[14]· καὶ τοὐναντίον, οἷς ἐξ ἀγαθῶν εἰς τὸ μηδὲν μεταβολὴ, φοβερώτατον ὁρῶ ἐντελὲς[15], ἐν ᾧ παύσεται τὸ μακάριον. οὐ γὰρ ὡς ἀρχὴν ἑτέρου[16] τὴν ἀναισθησίαν δέδιεν ἡ φύσις, ἀλλ' ὅτι τῶν παρόντων ἀγαθῶν στέρησίς ἐστι. τὸ γὰρ οὐ πρὸς ἡμᾶς, παντὸς ἀναιρέσει τοῦ ἡμετέρου γινόμενον ἤδη πρὸς ἡμᾶς ἐστι τῇ ἐπινοίᾳ. καὶ τὸ ἀναίσθητον οὐ λυπεῖ τότε τοὺς μὴ ὄντας, ἀλλὰ τοὺς ὄντας, εἰς τὸ μὴ εἶναι βλαπτομένους ὑπ' αὐτοῦ, καὶ μηδ'

praeſtare doctrinam Epicuri, mortis metum animae diſſolutione reprimentis. Quod ſi vero ſuauiſſimum eſt, liberari exſpectatione malorum infinitorum, quomodo non erit moleſtum, priuari ſpe aeternorum bonorum, et ſupremam amittere felicitatem? Bonum enim ventris, ſed omnibus in vniuerſum, quae ſunt, contra naturam eſt et alienum non eſſe. Et quibus malo mortis vitae mala auferuntur, ea ſenſus vacuitatem ita ſolatii loco habent, ac ſi ſubterfugiſſent. Contra autem quibus e bonis in nihilum mutatio imminet, eorum video terribiliſſimum exitum, quo beatitas finietur. Non enim natura ſenſus amiſſionem metuit, tanquam initium alterius rei alicuius: ſed quia praeſentium bonorum eſt abolitio. Etenim quod nihil ad nos pertinere dicitur, ortum ex omnium noſtrarum rerum interitu, iam cogitando ad nos pertinet, et ſenſuum amiſſio eos, qui iam non ſunt, non afficit ſane moleſtia: afficit profecto eos, qui ſunt, plane in nihilum eos demergens, non ſub terram aliquo ſaltem

14. F. ἀποδιδράσκον τὰ παρόντα κακά. Reiſ.

15. ἡ μεταβολὴ, φοβερώτατον ὁρῶσιν [vel συνορῶσιν] ἑαυτοῖς τέλος, ἐν ᾧ — Reiſ.

16. F. ἑτέρου κακοῦ τὴν ἀναισθ. Reiske.

17. F.

ὡς δυσομένους[17]. ὅθεν οὐδὲ ὁ Κέρβερος, οὐδὲ ὁ Κωκυτὸς, ἀόριςον ἐποίησε τοῦ θανάτου τὸ δέος, ἀλλὰ ἡ τοῦ μὴ ὄντος ἀπειλὴ, μεταβαλεῖν εἰς τὸ εἶναι πάλιν οὐκ ἔχουσα τοῖς φθαρεῖσι. δὶς γὰρ οὐκ ἔςι γενέσθαι. δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μὴ εἶναι[18], κατ' Ἐπίκουρον. εἰ γάρ ἐςι τὸ πέρας τῷ μὴ εἶναι[19], τοῦτο δ' ἀπέραντον καὶ ἀμετάςατον, εὕρηται κακὸν αἰώνιον ἡ τῶν ἀγαθῶν ςέρησις, ἀναισθησίαν μηδέποτε παυσομένην. καὶ σοφώτερος Ἡρόδοτος[20] εἰπὼν, ὡς ὁ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα, φθονερὸς ἐν αὐτῷ ὢν φαίνεται, καὶ μάλιςα τοῖς εὐδαιμονεῖν δοκοῦσιν, οἷς δέλεάρ ἐςι λύπης τὸ ἡδὺ, γευομένοις, ὧν ςερήσονται. τίνα γὰρ εὐφροσύνην, ἢ ἀπόλαυσιν καὶ βρυασμὸν οὐκ ἂν ἐκκρούσειε καὶ καταγάγοι ἐμπίπτουσα συνεχῶς ἡ ἐπίνοια

ſaltem detrudens. Itaque ergo non Cerberus, neque Cocytus, infinitum mortis metum reddidit: ſed minae iſtae, nos in nihilum iri redactum, vnde ad Eſſe non datur mutatio, aut reditus, his, qui interierunt. Bis enim non licet naſci: et Epicuri de ſententia oportet aeuum aboleri. Si enim non eſſe aeuum finit, non eſſe autem infinitum eſt et immutabile: iam paratum nobis eſt aeternum malum, priuatio bonorum et ſenſus nunquam deſitura. Et ſapientius Herodotus, qui deum inquit, dulcedine aeternitatis guſtata, apparere inuidum ſuapte natura eſſe: maxime quidem his, qui beati putantur, quibus dulcedo guſtum praebens eorum, quae amiſſuri ſunt, eſca eſt doloris. Quam enim laetitiam, quam perceptionem voluptatis, quam exſultationem non expellat et frangat

17. F. καὶ μηδ' ὡς βλάπτονται ἐσομένους. *Reiske.*

18. μηκέτ' εἶναι. Vid. p. 545, 8. *Reiſ.*

19. εἰ γάρ ἐςι τὸ πέρας τῷ μὴ εἶναι non intelligo. Num igitur εἰ γὰρ κακόν ἐςι τὸ πέρας, τὸ μὴ εἶναι, τοῦτο δ' ἀπέραντον καὶ ἀμετάςατον, τελευτῶν εὕρηται κακὸν αἰώνιον, ἡ τῶν ἀγαθῶν ςέρησις, εἰς ἀναισθησίαν μηδέποτε παυσομένην. *nam ſi finis ille, ſcilicet non eſſe, malum eſt, illud autem malum infinitum eſt et immutabile, deprehenditur* [vel *efficitur*] *ex eo malum aeternum* (*id vero bonis eſt carere*) *in defectum ſenſationis nunquam deſiturum exire. Reiſ.*

20. Locus Herodoti eſt *VII*, 46. *Reiſ.*

τῆς ψυχῆς, ὥσπερ εἰς πέλαγος ἀχανὲς τὸ ἄπειρον ἐκχεομένης τῶν ἐν ἡδονῇ τιθεμένων τὸ καλὸν καὶ μακάριον; εἰ δὲ δὴ καὶ μετ' ἀλγηδόνος (ὥσπερ Ἐπίκουρος οἴεται) τοῖς πλείστοις ἀπόλλυσθαι συμβαίνει, παντάπασιν ἀπαρηγόρητός ἐστιν ὁ τοῦ θανάτου φόβος, εἰς ἀγαθῶν στέρησιν διὰ κακῶν ἄγοντος. καὶ πρὸς ταῦτα μὲν οὐκ ἀποκάμνουσι μαχόμενοι καὶ βιαζόμενοι πάντας ἀνθρώπους, ἀγαθὸν μὲν ἡγεῖσθαι τὴν τῶν κακῶν ἀποφυγὴν, κακὸν δὲ μηκέτι νομίζειν τὴν τῶν ἀγαθῶν στέρησιν. ἐκεῖνο δὲ ὁμολογοῦσι, τὸ μηδεμίαν ἐλπίδα, μηδὲ χαρὰν, ἔχειν τὸν θάνατον, ἀλλὰ ἀποκεκόφθαι πᾶν τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἐν ᾧ χρόνῳ πολλὰ καλὰ καὶ μεγάλα καὶ θεῖα προσδοκῶσιν οἱ τὰς ψυχὰς ἀνωλέθρους εἶναι διανοούμενοι καὶ ἀφθάρτους, ἢ μακράς τινας χρόνων περιόδους, νῦν μὲν ἐν γῇ, νῦν δ' ἐν οὐρανῷ περιπολούσας, ἄχρις οὗ συνδιαλυθῶσι τῷ κόσμῳ, μετὰ ἡλίου καὶ σελήνης εἰς πῦρ νοερὸν ἀναφθεῖσαι. τοιαύτην χώραν ἡδονῶν τοσούτων Ἐπίκουρος ἐκτέμνεται, καὶ ταῖς ἐκ θεῶν ἐλπίσιν (ὥσπερ εἴρηται) καὶ χάρισιν ἀναιρεθείσαις, ἐπὶ τοῦ θεωρητικοῦ τὸ

frangat continenter ad animum accidens cogitatio, fore, vt in infinitum is tanquam vaſtum in mare effundatur, apud eos, qui pulchrum et beatitudinem in voluptate ponunt? Tum ſi, quae eſt Epicuri opinio, pleriſque vſu venit, vt cum dolore intereant: plane nullam admittit conſolationem mortis metus, per mala ad priuationem bonorum ducentis. Praeterea non defatigantur Epicurei pugnando et omnes homines cogendo, vt malorum euitationem pro bono ducant, pro malo autem bonorum abolitionem non reputent: interim fatentur, mortem omni ſpe ac gaudio carere, ſed praeciſa eſſe omnia iucunda et bona: quo quidem tempore multa pulchra, magna diuinaque exſpectant, qui animos interitus expertes eſſe ſentiunt et immortales, aut qui longas quaſdam temporis circuitiones, alias in terra, alias in coelo peragrando conficiant, donec vna cum mundo diſſoluantur, cum Sole et Luna in ignem mente praeditum conflagrantes. Huiuſmodi campum voluptatum tantarum Epicurus exſcindit, et iis, quae diuinitus ſperantur, (vti docuimus) muneribuſque deorum ſublatis, ſtudio

φιλομαθὲς καὶ τοῦ πρακτικοῦ τὸ φιλότιμον ἀποτυφλώσας, εἰς στενόν τι κομιδῇ καὶ οὐδὲ καθαρὸν τὸ ἐπὶ τῇ σαρκὶ τῆς ψυχῆς χαῖρον συνέστειλε, καὶ κατέβαλε τὴν φύσιν, ὡς μεῖζον ἀγαθὸν τοῦ τὸ κακὸν φεύγειν οὐδὲν ἐχουσαν [321].

dio cognoſcendae veritatis facultati contemplatrici, actrici cupiditate honorum ademto, naturam in laetitiam animi corporis gratia conceptam, nimis hanc anguſtam, ac ne puram quidem, coniicit atque includit: tanquam ſi natura maius aliud bonum, quam eſt mali fuga, haberet nullum.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΠΡΟΣ ΚΟΛΩΤΗΝ [1].

PLVTARCHI
ADVERSVS COLOTEM LIBER.

Κολώτης, ὃν Ἐπίκουρος εἰώθει Κολωτάραν [2] ὑποκορίζεσθαι καὶ Κολωτάριον, ὦ Σατορνῖνε, βιβλίον ἐξέδωκεν, ἐπιγράψας περὶ τοῦ ὅτι κατὰ τὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων δόγματα οὐδὲ ζῆν ἐστιν. ἐκεῖνο μὲν οὖν Πτο-

Colotes, quem Epicurus ſolebat Colotaram et Colotarium blandiendi cauſa diminuta voce appellare, librum edidit hac inſcriptione, Secundum aliorum philoſophorum decreta ne viui quidem poſſe: eumque regi Ptolemaeo

321. Libri finis an non deſit, conſiderandum. *Xylander.*

1. Hoc de Colota vid. Fabric. B. Gr. T. II. p. 809. Iam ſupra diximus, librum hunc ſcriptum fuiſſe ante ſuperiorem. *Reiske.*

2. Κολωτάριον. Eſt diminutivum. Sequentia igitur vſ. antep. καὶ Κολωτάριον delenda ſunt, vt emendatior ſcriptio, prauae correctio. *Reiske.*

3. Πτο-

λεμαίῳ τῷ βασιλεῖ [3] προσπεφώνηται· ἃ δὲ ἡμῖν ἐπῆλθεν εἰπεῖν πρὸς τὸν Κολώτην, ἡδέως ἂν οἶμαί σε γεγραμμένα διελθεῖν, φιλόκαλον καὶ φιλάρχαιον ὄντα, καὶ τὸ μεμνῆσθαι καὶ διὰ χειρῶν ἔχειν, ὡς μάλιστα δυνατόν ἐστι, τοὺς λόγους τῶν παλαιῶν, βασιλικωτάτην διατριβὴν ἡγούμενον. ἔναγχος οὖν ἀναγινωσκομένου, εἷς τῶν ἑταίρων, Ἀριστόδημος, ὁ Αἰγιεύς, (οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα τῶν ἐξ Ἀκαδημίας οὐ ναρθηκοφόρον, ἀλλ' ἐμμανέστατον ὀργιαστὴν Πλάτωνος) οὐκ οἶδα ὅπως παρὰ τὸ εἰωθὸς ἐγκαρτερήσας σιωπῇ, καὶ παρασχὼν ἑαυτὸν ἀκροατὴν ἄχρι τέλους κόσμιον, ὡς τέλος ἔσχεν ἡ ἀνάγνωσις· Εἶεν, ἔφη, τίνα τούτῳ μαχόμενον ἀνίσταμεν ὑπὲρ τῶν φιλοσόφων; οὐ γὰρ ἄγαμαι [4] τοῦ Νέστορος, ἐλέσθαι

maeo dedicauit. Quae vero nobis aduersus Colotem disputare subiit, existimo, te, Saturnine, cum voluptate lecturum, si perscripsero: vt qui honestis rebus antiquitatisque studio tenearis, hancque maxime regiam delectationem esse censeas, memoria complecti et in promtu habere, quantum eius fieri potest, veterem doctrinam. Nuper, cum is liber recitaretur, vnus de sociis nostris, Aristodemus Aegiensis, quem nosti, secta Academicus, et non ferulam gestans, quod aiunt, sed ardentissimo instinctu Platonis orgia celebrans, nescio quomodo praeter morem suum silentium cum tenuisset, et ad finem vsque modeste auditorem se praebuisset: absoluta lectione: Agedum, inquit, quemnam huic opponemus pro philosophis propugnaturum? Non enim admodum probo Nestorem, qui de IX heroibus cum

3. Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ] Sed tancui Ptolemaeo, Lagine, an Philadelpho? Neutri profecto. Nam p. 1111, 50. [ed. Fr.] ἀγράμματον illum regem appellat. Atqui tam Lagidas, quam Philadelphus, literati et literarum amantes fuerunt. Num igitur Philopator? Sane luxuriae ille atque inertiae magis, quam literis, erat deditus. *Reis.*

4. Pro ἄγαμαι Turn. dat ἄγαν ἐπαινῶ τὸ, sed Ald. et Bas. tantummodo ἄγαν, cum adiecto asterisco: vnde Xylander ita annotat: Sensus est apertus, improbari institutum Nestoris, qui delectum sorti permisit. Locus est Iliad. η. vers. 171. Hactenus *Xylander.* Respicit ad historiam Il. H. v. 161 sq. narratam, vbi nouem se ad singulare certamen cum Hectore ineundum offerunt, Graecorum fortis-

δέον ἐκ τῶν ἐννέα τὸν ἄριστον, ἐπὶ τῇ τύχῃ ποιουμένου, καὶ διακληροῦντος. ἀλλὰ ὁρᾷς, ἔφην, ὅτι κἀκεῖνος ἐπὶ τὸν κλῆρον ἑαυτὸν ἔταξεν, ὥστε τοῦ φρονιμωτάτου βραβεύοντος γενέσθαι τὸν κατάλογον [5].

Ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος κυνέης, ὃν ἄρ' ἤθελον αὐτοὶ,
Αἴαντος. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ σὺ προστάττεις ἑλέσθαι,
Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;

ὅρα δὴ καὶ σκόπει, πῶς ἀμύνῃ τὸν ἄνδρα. καὶ ὁ Ἀριστόδημος· Ἀλλ' οἶσθα (ἔφη) τὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι τῷ παιδὶ χαλεπήνας, οὐκ αὐτὸς ἐνέτεινε πληγὰς, ἀλλὰ Σπεύσιππον ἐκέλευσεν, εἰπὼν αὐτὸς ὀργίζεσθαι. καὶ σὺ τοίνυν παραλαβὼν κόμιζε [6] τὸν ἄνθρωπον, ὅπως βούλει· ἐγὼ γὰρ ὀργίζομαι. τὰ αὐτὰ δὴ καὶ τῶν ἄλλων παρακελευομένων· Λεκτέον μὲν (ἔφην) ἄρα, φοβοῦμαι δὲ, μὴ δόξω καὶ αὐτὸς ἐσπουδακέναι μᾶλλον, ἢ δεῖ πρὸς [7] τὸ βιβλίον, ὑπὲρ τῆς [8] δι' ἀγροικίαν καὶ βωμολοχίαν καὶ

cum deberet praestantissimum deligere, fortunae et sorti rem commisit. Atqui vides, aiebam, ipsum se sortitioni praefecisse, vt, prudentissimo homine eam moderante, conficeretur. Itaque

Exiit e galea sors exoptata Pelasgis,
Aiacem pugnae dedens Telamone creatum.

Sed tamen, quando tu deligere iubes,

Quonam diuini pacto obliuiscar Vlyssis?

Vide ergo ac meditare, qua ratione hominem vlciscaris. Atqui, aiebat Aristodemus, meministi, Platonem, cum puero irasceretur, non ipsum verbera ingessisse, sed hoc Speusippo mandauisse, quod se animo commoto esse diceret. Ita tu quoque nunc meo loco hominem tracta, vt libet: ipse enim iratus sum. In eandem sententiam aliis etiam exhortantibus: Dicendum ergo est, inquam. Vereor autem, ne videar ipse quoque maiore, quam par est, studio aduersus hunc librum contendere. Propterea quod

fortissimi ibidem nominati, e quibus Nestor per sortem ducit Aiacem. *Reisk.*

5. τὸν κατὰ λόγον Turn.

6. κόλαζε. *Reiske.*

7. περὶ Turn. et Vulc.

8. Pro ὑπὲρ τῆς iidem dant ὑπέρ θ' ἧς.

9. ἥσσιας

ὕβριν τȣ͂ ἀνθρώπȣ χόρτον τινὰ προβάλλοντος ἤσεως [9] Σωκράτει, καὶ πῶς εἰς τὸ ϛόμα τὸ σιτίον, ȣ̓κ εἰς τὸ ȣ̓͂ς, ἐντίθησιν, ἐρωτῶντος. ἀλλ' ἴσως ἂν ἐπὶ τȣ́τοις καὶ γελάσειέ τις, ἐννοήσας τὴν Σωκράτȣς πρᾳότητα καὶ χάριν. ὑπέρ γε μέντοι παντὸς Ἑλλήνων ϛρατȣ͂ τῶν ἄλλων Φιλοσόφων, ἐν οἷς Δημόκριτός ἐϛι, καὶ Πλάτων, καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ Παρμενίδης, καὶ Μέλισσος, οἱ κακῶς ἀκηκοότες [10], ȣ̓ μόνον αἰσχρὸν σιωπᾶν, ἀλλ' ȣ̓δὲ ὅσιον ἐνδȣ͂ναί τι καὶ ὑφελέσθαι τῆς ἄκρας ὑπὲρ αὐτῶν παῤῥησίας, εἰς τȣ͂το δόξης Φιλοσοφίαν προαγαγόντων. καίτοι τὸ μὲν ζῆν οἱ γονεῖς μετὰ τῶν θεῶν ἡμῖν ἔδωκαν, παρὰ δὲ τῶν Φιλοσόφων δίκης καὶ νόμȣ συνεργὸν οἰόμεθα λόγον, ἐπιθυμιῶν κολαϛὴν λαβόντες, εὖ ζῆν. τὸ δ' εὖ ζῆν, ἐϛὶ κοινωνικῶς ζῆν καὶ Φιλικῶς καὶ σωφρόνως καὶ δικαίως. ὧν ȣ̓θὲν ἀπολεί-

quod quadam rusticitate et scurrilitate atque petulantia nimia elatus, foenum Socrati edendum obtulit, loco panis, cum nihil hic se certo scire pronunciaret: interrogauitque, cur cibum non in aurem, sed in os, imponeret. Sed fortassis haec risum alicui concitent, mansuetudinem et comitatem Socratis consideranti.

Sed integro iam pro Graiorum exercitu,

id est reliquis philosophis, de quorum numero sunt Democritus, Plato, Empedocles, Parmenides, Melissus, ita traductis, tacere turpe est: ac praeterea nefas etiam, aliquid de summa pro illis dicendi libertate remittere, qui tantam philosophiae gloriam parauerint. Etenim vitam quidem nobis parentes deorum auxilio largiti sunt: a philosophis autem iuris et legum adiutricem doctrinam, et quae cupiditates coërceat, accipientes, bene vos viuere putamus. Est autem bene viuere, amice et societati hominum conuenienter, temperanterque et iuste viuere. Atqui horum

9. ἤσεως] Pro hoc corrupto vocabulo Turn. dat ἐρωτήσεως, et Xylander coniicit, leg. esse αἰσθήσεως, et ita annotat: Fit et infra huius rei mentio. Apparet, Socratem, qui diceret, nihil se scire, interrogatum fuisse, cur ergo non foenum esset, sed panem, si horum discrimen ignoraret.

10. Mallem εἰ κακῶς ἀκηκόασιν. *Reisk.*

11. ȣ̓κ

πᾶσιν οἱ περὶ γαστέρα τἀγαθὸν εἶναι βοῶντες, οὐκ ἂν δὲ [11] τὰς ἀρετὰς ὁμοῦ πάσας τετρημένου χαλκοῦ πριάμενοι, δίχα τῆς ἡδονῆς πάσης πανταχόθεν ἐξελαθείσης. ἐνδεῖν [12] δ' αὐτοῖς τὸν περὶ θεῶν καὶ ψυχῆς λόγον, ὡς ἡ μὲν ἀπόλλυται διαλυθεῖσα, τοῖς δ' οὐδενὸς μέλει τῶν καθ' ἡμᾶς. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις φιλοσόφοις ἐγκαλοῦσιν οὗτοι διὰ τὸ σοφὸν, ὡς τὸ ζῆν ἀναιροῦσι· ἐκεῖνοι δὲ τούτοις, ὅτι ζῆν ἀγεννῶς καὶ θηριωδῶς διδάσκουσι. καίτοι ταῦτα μὲν ἐγκέκραται τοῖς Ἐπικούρου λόγοις, καὶ διαπεφοίτηκεν αὐτοῦ τῆς φιλοσοφίας. ὁ δὲ Κολώτης, ὅτι φωνάς τινας ἐρήμους πραγμάτων ἀποσπῶν, καὶ μέρη λόγων καὶ σπαράγματα κωφὰ τοῦ βεβαιοῦντος καὶ συνεργοῦντος πρὸς νόησιν καὶ πίστιν ἕλκων, ὥσπερ ἀγορὰν, ἢ πίνακα τεράτων, συντίθησι τὸ βιβλίον, ἴστε δήπου παντὸς μᾶλλον ὑμεῖς, (ἔφην) τὰ συγγράμματα τῶν παλαιῶν διὰ χειρὸς ἔχοντες. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καθάπερ ὁ Λυδὸς, ἐφ' αὐτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον.

horum nihil nobis relinquunt, qui ſummum bonum circa ventrem eſſe clamant, et voluptate vndique reiecta, vniuerſas virtutes ne pertuſo quidem aere emerent. Vitioſa eſt etiam eorum de diis et animo ratio: hunc enim perire diſſolutum, illos nullam rerum humanarum curam gerere aiunt. Alios philoſophos hi reprehendunt ſapientiae nomine, quod vitam e medio tollant: illi eos, quod turpiter et belluino more viuere nos doceant. Atque haec quidem ſparſa ſunt per Epicuri diſputationes, et philoſophiam eius. Colotem autem voces quaſdam rerum inanes auellendo, et partes ſermonum ac fruſta affirmationis et intelligentiam fidemque conciliantis rationis expertia contrahendo, librum compoſuiſſe, quaſi forum quoddam, aut tabulam monſtrorum, omnium optime vos noſtis, qui in manibus habetis ſcripta antiquorum. Mihi vero videtur, ſicut Lydus ille, aperire aduerſus ſe ipſum, non vnicam ianuam, ſed plurimis difficultatibus et maximis inuoluere Epicurum.

Initium

11. οὐκ ἂν οὐδὲ τὰς ἀρετὰς — *Reiſ.*

12. ἐνδεῖν] Locus manifeſto corruptus, quem cum ſanare nequeam, ſatis habeo ſolummodo indicare. *Reiſ.*

13. Nam

ἄρχεται γὰρ ἀπὸ Δημοκρίτου[13], καλὰ καὶ πρέποντα διδασκάλια κομιζομένου παρ' αὐτοῦ. καὶ πολὺν χρόνον αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνηγόρευε Δημοκρίτειον ὁ Ἐπίκουρος, ὡς ἄλλοι τε λέγουσι, καὶ Λεοντεὺς, εἷς τῶν ἐπ' ἄκρον Ἐπικούρου μαθητῶν, πρὸς Λυκόφρονα γράφων, τιμᾶσθαί τε φησὶ τὸν Δημόκριτον ὑπ' Ἐπικούρου, διὰ τὸ πρότερον ἅψασθαι τῆς ὀρθῆς γνώσεως, καὶ τὸ σύνολον τὴν πραγματείαν[14] Δημοκρίτειον προσαγορεύεσθαι[15], διὰ τὸ περιπεσεῖν αὐτὸν πρότερον[16] ταῖς ἀρχαῖς περὶ φύσεως. ὁ δὲ Μητρόδωρος ἄντικρυς περὶ φιλοσοφίας εἴρηκεν, ὡς, εἰ μὴ καθηγήσατο Δημόκριτος, οὐκ ἂν προῆλθεν Ἐπίκουρος ἐπὶ τὴν σοφίαν. ἀλλ' εἰ κατὰ τὰ Δημοκρίτου δόγματα ζῆν οὐκ ἔστιν, ὡς οἴεται Κολώτης, γελοῖος ἦν ἐπὶ τὸ μὴ ζῆν[17] ἄγοντι Δημοκρίτῳ κατακολουθῶν ὁ Ἐπίκουρος. ἐγκαλεῖ δ' αὐτῷ πρῶτον, ὅτι τῶν πραγμάτων

Initium enim facit a Democrito, cui quidem praeclaram et dignam persoluit mercedem. Et sane longo tempore Epicurus se Democriteum professus est: quod et alii dicunt, et Leonteus, vnus de summis Epicuri discipulis, ad Lycophronem scribit, honorem haberi Democrito ab Epicuro, quia is primus rectam cognitionem attigerit, ac primus in principia naturae inciderit, vnde vniuersa tractatio Democritica appelletur. Metrodorus vero aperte de philosophia dixit: Nisi praeiuisset Democritus, Epicurum nunquam fuisse ad sapientiam peruenturum. At vero, si secundum Democriti decreta viui non potest, ridiculus Epicurus, qui ad non viuendum ducentem sequatur. Huic primum id vitio dat, quod vnamquamque rem adserens

13. Nam e Democriti scriptis principia suae philosophiae hausit Epicurus. *Reis.*

14. τὴν πραγματείαν] Totam Epicuri philosophandi rationem. *Reis.*

15. προσαγορεύεσθαι] Tacite repetendum e superioribus ὑπὸ τοῦ Ἐπικούρου. *Reis.*

16. πρότερον] F. πρῶτον. *Reis.*

17. Pro μὴ ζῆν Ald. et Bas. dant μεῖζον, vnde Xylander annotat: Male legebatur μεῖζον, et ἐπιὼν pro εἰπών. [vid. not. seq.] Quos errores, totam sententiam peruertentes, tollere licet, vestigia verae lectionis secutum.

18. ἐκα-

ἕκαστον ἐπιὼν[18], οὐ μᾶλλον τοῖον, ἢ τοῖον, εἶναι, συγκέχυκε τὸν βίον. ἀλλὰ τοσοῦτόν γε Δημόκριτος ἀποδεῖ τοῦ νομίζειν, μὴ μᾶλλον εἶναι τοῖον, ἢ τοῖον, τῶν πραγμάτων ἕκαστον, ὥστε Πρωταγόρᾳ, τῷ σοφιστῇ, τοῦτο εἰπόντι μεμαχῆσθαι, καὶ γεγραφέναι πολλὰ καὶ πιθανὰ πρὸς αὐτόν. οἷς οὐδ' ὄναρ ἐντυχὼν ὁ Κολώτης, ἐσφάλη περὶ λέξιν τοῦ ἀνδρὸς, ἐν ᾗ διορίζεται, μὴ μᾶλλον τὸ δὲν, ἢ τὸ μηδὲν εἶναι· δὲν μὲν ὀνομάζων τὸ σῶμα, μηδὲν δὲ τὸ κενὸν, ὡς καὶ τούτου φύσιν τινὰ καὶ ὑπόστασιν ἰδίαν ἔχοντος. ὁ δ' οὖν δόξας, τὸ μηδὲν μᾶλλον εἶναι τοῖον, ἢ τοῖον, Ἐπικουρείῳ δόγματι κέχρηται, τῷ πάσας εἶναι τὰς δι' αἰσθήσεως φαντασίας ἀληθεῖς. εἰ γὰρ, δυοῖν λεγόντων, τοῦ μὲν, αὐστηρὸν εἶναι τὸν οἶνον, τοῦ δὲ, γλυκὺν, οὐδέτερος ψεύδεται τῇ αἰσθήσει, τί μᾶλλον ὁ οἶνος αὐστηρὸς, ἢ γλυκὺς, ἐστί; καὶ μὴν λουτρῷ γε τῷ αὐτῷ τοὺς μὲν ὡς θερμῷ, τοὺς δὲ ὡς ψυχρῷ, χρωμένους ἰδεῖν ἐστιν. οἱ μὲν γὰρ ψυχρὸν, οἱ δὲ θερμὸν ἐπεμβάλλειν[19] κελεύουσι. πρὸς δὲ Βερρονίκην τὴν Δηϊταύρου[20] τῶν Λα-

adſerens non magis talem, quam talem, eſſe, vitam confuderit. Atqui tantum abeſt, hoc vt ſenſerit Democritus, vt etiam Protagoram ſophiſtam hoc adfirmantem impugnauerit, ac multa et probabilia contra eum ſcripſerit. Quae cum ne per ſomnum quidem vidiſſet Colotes, lapſus eſt in verbis eius, quibus definit, non magis den eſſe, quam meden: den nominans corpus, meden inane, quaſi hoc quoque ſuam quandam naturam et ſubſtantiam haberet. Enimuero qui ſentiret, nihil magis tale eſſe, quam tale, Epicureum ſequeretur decretum, quo omnia ſenſus viſa vera ſtatuuntur eſſe. Nam ſi, duobus dicentibus, altero, auſterum eſſe vinum, altero, dulce, neutrius ſenſus fallit: qui magis auſterum erit vinum, quam dulce? quin et eodem lauacro vides vnum vt calido, alterum vt frigido, vti: cum hi calidam, ille frigidam affundi iubeat. Et ferunt, Spartanam quandam mulierem

18. ἕκαστον εἰπὼν οὐ μᾶλλον — *affirmans, rerum vnamquamque non magis ſic, quam ſic,* vel *aliter, comparatam eſſe. Reiske.*

19. ἐπιβάλλειν Ald. et Baſ.

20. F. Βερρονίκην [vel Βερονίκην] τὴν Ἀντιπάτρου. Credidit igitur, Berenicen, Ptolemaei Lagidae vxorem,

κεδαιμονίων τινὰ γυναικῶν ἀφικέσθαι λέγουσιν· ὡς δ' ἐγγὺς ἀλλήλων προσῆλθον, εὐθὺς ἀποστραφῆναι, τὴν μὲν τὸ μύρον, ὡς ἔοικε, τὴν δὲ τὸ βούτυρον δυσχεράνασαν. εἴπερ οὖν μὴ μᾶλλόν ἐστιν ἡ ἑτέρα τῆς ἑτέρας ἀληθὴς αἴσθησις, εἰκός ἐστι, καὶ τὸ ὕδωρ μὴ μᾶλλον εἶναι ψυχρὸν, ἢ θερμὸν, καὶ τὸ μύρον καὶ τὸ βούτυρον μὴ μᾶλλον εὐῶδες, ἢ δυσῶδες. εἰ γὰρ αὖ τὸ φαινόμενον ἕτερον ἑτέρῳ φάσκει τις, ἀμφότερα [21] εἶναι λέγων λέληθεν. αἱ δὲ πολυθρύλλητοι συμμετρίαι καὶ ἁρμονίαι τῶν περὶ τὰ αἰσθητήρια πόρων, αἵ τε πολυμιξίαι τῶν σπερμάτων, ἃ δὴ πᾶσι χυμοῖς καὶ ὀσμαῖς καὶ χροιαῖς ἐνδιεσπαρμένα λέγουσιν ἑτέραν ἑτέρων ποιότητας [22] κινεῖν αἴσθησιν, οὐκ ἄντικρυς εἰς τὸ μὴ μᾶλλον τὰ πράγματα συνελαύνουσιν αὐτοῖς. τοὺς γὰρ οἰομένους, ψεύδεσθαι τὴν αἴσθησιν, ὅτι τὰ ἐναντία πάθη γινόμενα τοῖς χρωμένοις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὁρῶσι παραμυθούμενοι,

lierem acceſſiſſe ad Berenicen, Deiotari vxorem, cumque inuicem appropinquaſſent, auerſas fuiſſe, quod vnguentum altera, altera butyrum olfaciens auerſaretur. Si ergo vna ſenſio non eſt verior, quam altera, conſentaneum eſt, aquam non magis frigidam eſſe, quam calidam, et vnguentum butyro non melius olere, non deterius. Nam qui aliud alii videri ait, is imprudens vtrumque affirmat eſſe. Illae autem multorum ſermone tritae concinnitates et proportiones meatuum in ſentiendi inſtrumentis, et multiplices ſeminum permixtiones, quae omnibus ſaporibus, odoribus, coloribuſque inſperſa aiunt ſenſum mouere ad alias aliorum qualitates percipiendum: an non recta eos adigunt ad dicendum, aliud alio non magis eſſe tale? Etenim quando refellere hos volunt, qui ſenſus fallere ideo aiunt, quod vident, diuerſe ab eadem re nos affici: docent, confuſis atque permix-

vxorem, Antipatri filiam fuiſſe, quam alii perhibent ſolummodo ab Antipatro additam Eurydicae, Antipatri filiae, pro comite fuiſſe ad Ptolemaeum in Aegyptum deducendae, cuius amorem Berenice Eurydicae ſubtractum in ſe deriuauit. *Reiſ.*

21. εἰ δὲ αὖ τὸ φ. ἕ. ἑ. φάσκοι τις εἶναι, ἀμφότερα εἶναι — *Reiſ.*

22. ποιοτήτων. *Reiſ.*

23. ὁμοῦ

διδάσκουσιν, ὡς ἀναπεφυρμένων καὶ συμμιγνυμένων ὁμοῦ τοι [23] πάντων. ἄλλου δ' ἄλλῳ πεφυκότος ἐναρμόττειν, οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ποιότητος ἐπαφὴ [24] καὶ ἀντίληψις, οὐδὲ πᾶσι τοῖς μέρεσι κινεῖ πάντας ὡσαύτως τὸ ὑποκείμενον. ἀλλ' ἐκείνοις ἕκαστοι μόνοις ἐντυγχάνοντες, πρὸς ἃ σύμμετρον ἔχουσι τὴν αἴσθησιν, οὐκ ὀρθῶς διαμάχονται περὶ τοῦ χρηστὸν, ἢ [25] λευκὸν, ἢ μὴ λευκὸν, εἶναι τὸ πρᾶγμα, τὰς αὑτῶν οἰόμενοι βεβαιοῦν αἰσθήσεις, τῷ τὰς ἄλλων ἀναιρεῖν. δεῖ δ' αἰσθήσει μὲν μηδὲ [26] διαμάχεσθαι· πᾶσαι γὰρ ἅπτονταί τινος, οἷον ἐκ πηγῆς τῆς πολυμιξίας ἑκάστη λαμβάνουσα τὸ πρόσφορον καὶ οἰκεῖον. ὅλου δὲ μὴ κατηγορεῖν, ἁπτομένους μερῶν, μηδὲ τὸ αὐτὸ οἴεσθαι δεῖν πάσχειν ἅπαντας, ἄλλους κατ' ἄλλην [27] ποιότητα καὶ δύναμιν αὐτοῦ πάσχοντας. ἆρα δεῖ σκοπεῖν, τίνες μᾶλλον ἄνθρωποι τὸ μὴ μᾶλλον ἐπάγουσι τοῖς πράγμασιν, ἢ οἱ πᾶν μὲν τὸ αἰσθητὸν, κρᾶμα παντοδαπῶν ποιοτήτων ἀποφαίνουσι σύμμικτον,

permixtis ſimul omnibus, cum natura ſit comparatum, vt aliud alii quadret, non eſſe contactum, aut apprehenſionem, eiuſdem qualitatis, neque a re ſubiecta omnes omnibus partibus eodem modo adfici: ſed eas tantum vnicuique occurrere, ad quas ſenſum habet menſura reſpondente concinnatum: itaque non recte nos de eo certare, rem eſſe albam, aut non albam: dum noſtrum ſenſum volumus defendere, alienum impugnare: nulli enim ſenſioni repugnandum eſſe, cum quaeuis aliquid apprehendat ex illa multiplici mixtura: quaeuis id, quod ei eſt accommodatum et conueniens: neque de toto pronunciandum eſſe, cum partes duntaxat attingantur: neque putandum, omnes debere eodem modo a re eadem affici, cum alius alia eius vi et facultate afficiatur. Quaerendumne iam eſt, quinam homines non magis hoc, quam illud eſſe, rebus inferant? certe hi, qui omnis generis qualitatum ſenſilium mixturam ſtatuunt, * confu-

23. ὁμοῦ τι πάντων. Reiſ.
24. ἐπαφὴ πᾶσι καὶ ἀντίλ. R.
25. χρηστὸν, ἢ ἄχρηστον, ἢ λευκὸν — Reiſ.
26. μηδεμιᾷ διαμάχεσθαι. Reiſ.
27. ἄλλου, et πάσχοντος. Reiſ.

ὥστε γλεῦκος αὐλητήριον [28]; ἔῤῥειν δὲ ὁμολογῦσι τὰς κανόνας αὐτοῖς, καὶ παντάπασιν οἴχεσθαι τὸ κριτήριον, ἄνπερ εἰλικρινὲς αἰσθητὸν ὁτιῦν, καὶ μὴ πολλὰ ἕκαστον ἀπέλιπον. ὅρα δὴ, ἃ περὶ τῦ οἴνυ τῆς θερμότητος ἐν τῷ Συμποσίῳ Πολύδινον [29] αὐτῷ διαλεγόμενον Ἐπίκυρος πεποίηκε. λέγοντος γάρ· Οὐ φὴς εἶναι, ὦ Ἐπίκυρε, τὰς ὑπὸ τῦ οἴνυ διαθερμασίας; ὑπέλαβέ τις, ὐ τὸ καθόλυ [30] θερμαντικὸν ἀποφαίνεσθαι τὸν οἶνον εἶναι. καὶ μετὰ σμικρόν· Φαίνεται μὲν γὰρ τὸ καθόλυ ὐκ εἶναι θερμαντικὸς ὁ οἶνος, τῦδε δέ τινος ὁ τοσῦτος εἶναι

* confuſionem, qualis eſt muſti * fatenturque, ſuos canones perire ipſis, et omnino aboleri facultatem iudicandi, ſi vllum ſenſile ſincerum relinquerent, non vnumquodque multa facerent. Vide iam, quae de vini calore ſecum diſputantem Polyaenum in conuiuio Epicurus facit. Dicente enim Polyaeno: Negaſne, Epicure, vinum calefacere? ſubiecit quidam, non vniuerſe de vino pronunciari, eſſe ei vim calefaciendi: et paulo poſt: Videtur enim vniuerſe non habere facultatem calefaciendi vinum: tantillum autem huncce calefacere poſſe dice-

28. γλεῦκος αὐλητήριον quid rei ſit, non ſcio. Videtur autem ſenarius eſſe Comicus. *Xyl.* Scita eſt, in ſe ſpectata ſeorſim, et ea, quae placere poſſit, Salmaſii coniectura, ὥςε γλαυκὸς αὐλιςήριον. Vide Exerc. Plin. p. 315. a. Sed ſi nexum loci conſideres, et praemiſſum κρᾶμα, intelliges, eam admitti non poſſe, et γλεῦκος recte habere. *Reiſ.* Ex Turn. Vulc. et Bong. afferuntur haec: Fort. αὖ λυτήριον: et deinde haec: λυτήρια τὰ διδόμενα εἰς ἀνάλυσιν τῶν ἀνθρώπων: Haec addita ſunt ad explicationem huius vocis.

29. Legebatur Πολύδινον. Ego autem Polyaenum intelligo, Epicuri familiarem ac ſocium, qui (vt eſt apud M. Tullium in Lucullo et libro primo de finibus) ei aſſentiens totam Geometriam falſam eſſe credidit, cum fuiſſet ante magnus Mathematicus. *Xylander.* Πολύαινον leg. eſſe, iam dudum Xylander vidit. Eſt hic Polyaenus Epicuri familiaris, de quo vid. Menage ad Diog. Laërt. X, 24. *Reiske.*

30. F. ὑπέλαβε· παύυ τὸ καθόλυ, aut ὑπέλαβε. Τίς ῦν — et ἀποφανεῖται — aut τίς ῦν ἀνάγκη τὸ καθ' ὅλυ —— ἀποφαίνεσθαι; *Reiſke.*

31. F.

θερμαντικὸς ἂν ῥηθείη. καὶ πάλιν αἰτίαν ὑπειπὼν, θλίψεις τε καὶ διασπορὰς ἀτόμων, ἑτέρων δὲ συμμίξεις καὶ παραζεύξεις αἰτιασάμενος ἐν τῇ πρὸς τὸ σῶμα καταμίξει τοῦ οἴνου, ἐπιλέγει· Διὸ δὴ καθόλου μὲν οὐ ῥητέον, τὸν οἶνον εἶναι θερμαντικόν· τῆς δὲ τοιαύτης φύσεως καὶ τῆς οὕτω διακειμένης θερμαντικὸν τὸν τοσοῦτον, ἢ τῆσδε τὸν τοσοῦτον εἶναι ψυκτικόν. ἔνεισι γὰρ καὶ τοιαῦται ἐν τῷ τοιούτῳ ἀθροίσματι φύσεις, ἐξ ὧν ἂν ψυχρὸν συσταίη, εἰ δέον γε [31] ἑτέραις παραζυγεῖσαι, ψυχρασίας φύσιν ἀποτελέσειαν. ὅθεν ἐξαπατώμενοι, οἱ μὲν ψυκτικὸν τὸ καθόλου φασὶν εἶναι τον οἶνον, οἱ δὲ θερμαντικόν. ὁ δὴ λέγων, ἐξηπατῆσθαι τοὺς πολλοὺς, τὸ θερμαῖνον θερμαντικὸν, ἢ τὸ ψύχον ψυκτικὸν ὑπολαμβάνοντας, εἰ μὴ νομίζοι, τὸ μὴ μᾶλλον εἶναι τοῖον, ἢ τοῖον, ἕκαστον ἀκολουθεῖν, οἷς εἴρηκεν, αὐτὸς ἐξηπάτηται. προστίθησι δὲ, ὅτι πολλάκις οὐδ' ἦλθεν εἰς τὸ σῶμα, θερμαντικὴν ἐπιφέρων, ἢ ψυκτικὴν δύναμιν ὁ οἶνος, ἀλλὰ κινηθέντος τοῦ ὄγκου, καὶ γενομένης τῶν σωμάτων μεταστάσεως, αἱ ποιοῦσαι τὸ θερμὸν ἄτομοι νῦν

dicemus. Rursumque rationem reddens, collisiones et disseminationes atomorum, aliorumque admixtiones et adiunctiones causatus in vini cum corpore commixtione, haec addit: Itaque vniuerse dicendum non est, vinum esse vi calefaciendi praeditum: sed tantum vini huiusmodi itaque adfectam naturam calefacere posse, aut refrigerare. Insunt enim in tali congerie etiam talis naturae, e quibus frigus confici possit, si ita vsus ferat, vt aliis adiunctae naturam frigefactionis praestent. Vnde per errorem alii vinum vniuerse frigefaciens dixerunt, alii calefaciens. Sane, qui plerosque errauisse ait, quod calefaciens id, quod calefacit, frigefaciens id, quod frigefacit, censuerunt: ipse decipitur, si non sentit, ex suis verbis hoc consequi, vnumquodque magis esse tale, quam tale. Addit porro, saepe vinum in corpus ita venire, vt neque calorem, neque frigus, inferentem vim secum adferat: sed commota mole, et facta corporum mutatione, atomi, quae calorem inducunt, aliquando (inquit) coëuntes

31. F. εἰ ἐν δέοντί γε ἑτέραις. *Reiske.*

μὲν συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ παρέσχον ὑπὸ πλήθȣς θερμότητα καὶ πύρωσιν τῷ σώματι, νῦν δ' ἐκπεσȣ̃σαι κατέψυξαν. ἔτι δὲ τȣ́τοις προσεπανέςη [32] χρῆσθαι τὸ καλȣ́μενον καὶ νομιζόμενον πικρὸν, γλυκὺ, καθαρτικὸν, ὑπνωτικὸν, φωτεινὸν, ὡς ȣ̓δενὸς ἔχοντος αὐτοτελῆ ποιότητα καὶ δύναμιν, ȣ̓δὲ δρῶντος μᾶλλον, ἢ πάσχοντος, ὅταν ἐγγένωνται [33] τοῖς σώμασιν, ἄλλην δ' ἐν ἄλλοις διαφορὰν καὶ κρᾶσιν λαμβάνοντος, ȣ̓κ ἄδηλός [34] ἐςιν. αὐτὸς γὰρ ȣ̃ν ὁ Ἐπίκȣρος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν πρὸς Θεόφραςον, ȣ̓κ εἶναι λέγων τὰ χρώματα συμφυῆ τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ γεννᾶσθαι κατὰ ποιάς τινας τάξεις καὶ θέσεις πρὸς τὴν ὄψιν, ȣ̓ μᾶλλον φησὶ κατὰ τȣ̃τον τὸν λόγον ἀχρωμάτιςον σῶμα εἶναι, ἢ χρῶμα ἔχον. ἀνωτέρω δὲ κατὰ λέξιν ταῦτα γέγραφεν· Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τȣ́τȣ τȣ̃ μέρȣς, ȣ̓κ οἶδα, ὅπως δεῖ τὰ ἐν σκότει ταῦτα ὄντα φῆσαι χρώματα ἔχειν. καίτοι πολλάκις ἀέρος ὁμοίως σκοτώδȣς περικεχυμένȣ, οἱ μὲν αἰσθάνονται χρωμάτων διαφορᾶς, οἱ δ' ȣ̓κ αἰσθάνονται, δι' ἀμβλύτητα

coëuntes ſua multitudine calorem et inflammationem corpori praebent: aliquando elapſae frigus gignunt. Porro autem his licet adiicere ea, quae habentur et dicuntur amara, dulcia, purgantia, ſoporifera, lucida, quorum nullum perfectam in ſeſe habere qualitatem et vim agendi potius, quam patiendi, vbi in corpora incidunt, ſed aliam in aliis nanciſci differentiam ac temperiem, haud obſcure Colotes ſentit. Ipſe quidem Epicurus, in ſecundo aduerſus Theophraſtum libro negans, corporibus innaſci colores, ſed generari ſecundum quaſdam ordinationes et poſitus reſpectu viſus, hac ratione inquit corpus non magis effici coloris expers, quam coloratum. Supra autem in hanc ſententiam ſcripſerat: Caeterum etiam abſque hac parte, neſcio, quo pacto oporteat iſta, quae in tenebris ſunt, colorata dicere. Atqui ſaepenumero aëre tenebroſo circumfuſo, alii ſentiunt diſcrimen colorum, alii non ſentiunt ob viſus hebetudinem.

32. F. ὅτι δὲ τȣ́τοις πρὸς πᾶν ἔτι χρῆσθαι. *Reiske.*

33. ἐγγένηται. *Reiske.*

34. ἄδηλον. *Reiſ.*

35. Ald.

τῆς ὄψεως. ἔτι δ' εἰσελθόντες εἰς σκοτεινὸν οἶκον, ὐδεμίαν ὄψιν χρώματος ὁρῶμεν· ἀναμείναντες δὲ μικρὸν, ὁρῶμεν. ὐ μᾶλλον ὖν ἔχειν, ἢ μὴ ἔχειν, χρῶμα ῥηθήσεται τῶν σωμάτων ἕκαστον. εἰ δὲ τὸ χρῶμα πρός τι, καὶ τὸ λευκὸν ἔσαι πρός τι, καὶ τὸ κυανὖν· εἰ δὲ ταῦτα, καὶ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν. ὥστε κατὰ πάσης ποιότητος ἀληθῶς, τὸ μὴ μᾶλλον εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, κατηγορεῖσθαι. τοῖς γὰρ ὕτω πάσχυσιν ἔσαι τοιῦτον, ὐκ ἔσαι δὲ τοῖς μὴ πάσχυσι. τὸν ὖν βόρβορον καὶ τ [35] ἐν ῷ φησι γίνεσθαι τὺς τὸ μηδὲν μᾶλλον τοῖον, ἢ τοῖον [36], ἐπιφθεγγομένυς τοῖς πράγμασιν, ἑαυτῦ κατασκεδάννυσι καὶ τῦ καθηγεμόνας ὁ Κολώτης. ἆρ' ὖν ἐνταῦθα μόνον ὁ γενναῖος, ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων ἀναπέφηνεν; ὔμενυν. ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιτιμημάτων λέληθε τῷ Δημοκρίτῳ τὸν Ἐπίκυρον ἐκ τῦ ζῆν συνεξωθῶν. τὸ γὰρ νόμῳ

nem. Deinde ingressi in domum tenebricosam, initio nullum colorem videmus: parua mora ibi facta, videmus. Ergo vnumquodque corpus dicemus non magis habere, quam non habere, colorem. Si autem color ex eorum est censu, quae alio referuntur, albedo quoque respectu alterius albedo erit, et caeruleum: et si haec, etiam amarum et dulce: fietque, vt de nulla non qualitate vere dicatur, eam non magis esse, quam esse. Talis enim erit quaeuis, qualis est sentientis, affectio. Proinde coeno, in quo iacere ait eos, qui res non magis hoc, quam illud, esse pronunciant, sese et magistrum suum perfundit Colotes. An vero hic tantum egregius ille

Aliis mederi vult, ipse vlceribus scatens?

Non profecto. Sed magis etiam in secunda reprehensione imprudens cum Democrito Epicurum e vita exturbat. Quod enim ille

35. Ald. et Bas. dant καὶ τὸν τ * vnde Xylander annotat: Vox vna deest, quae *coenum*, aut aliquid tale, notet. Hactenus *Xylander*. F. καὶ τὸν κυκεῶνα, vel πηλόν. *Reiske*. Et sane καὶ τὸν πηλὸν dat cod. Turn.

36. Haec tria verba, τοῖον ἢ τοῖον, absunt ab Ald. et Bas.

χροιὴν εἶναι, καὶ νόμῳ γλυκὺ, καὶ νόμῳ σύγκρισιν [37]
τὰς ἀτόμους εἰρημένον
φησὶν ὑπὸ Δημοκρίτου [38] ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ τὸν ἐμμένοντα τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ χρώμενον οὐδ' ἂν αὐτὸν, ὡς [39]
ἔστιν, ἢ ζῇ, διανοηθῆναι,
πρὸς τοῦτον ἀντειπεῖν μὲν οὐδὲν ἔχω τὸν λόγον, εἰπεῖν δὲ, ὅτι ταῦτα τῶν Ἐπικούρου δογμάτων οὕτως ἀχώριστά ἐστιν, ὡς τὸ σχῆμα καὶ τὸ βάρος αὐτοὶ τῆς ἀτόμου λέγουσι. τί γὰρ λέγει Δημόκριτος; οὐσίας ἀπείρους τὸ πλῆθος, ἀτόμους τε καὶ διαφόρους [40], ἔτι δ' ἀποίους καὶ ἀπαθεῖς ἐν τῷ κενῷ φέρεσθαι διεσπαρμένας· ὅταν δὲ πελάσωσιν ἀλλήλαις, ἢ συμπέσωσιν, ἢ περιπλακῶσι, φαίνεσθαι τῶν ἀθροιζομένων τὸ μὲν ὕδωρ, τὸ δὲ πῦρ, τὸ δὲ φυτὸν, τὸ δ' ἄνθρωπον· εἶναι δὲ πάντας τὰς ἀτόμους

ille dixit, inſtituto hominum eſſe colorem, itemque dulcedinem, et concretionem * atomos ait dici a Democrito ſenſibus: et qui perſeueret in hac ſententia, eamque ſequatur, non poſſe intelligere, viuatne ipſe, an ſit mortuus. Nihil habeo, quod contra haec dicam. Hoc autem poſſum affirmare, tam non poſſe a decretis Epicuri ea ſeparari, quam ipſi figuram et grauitatem ab atomo negant diſiungi. Quid enim dicit Democritus? Subſtantias multitudine infinita, diuiſionis et differentiae, qualitatis quoque et affectionis expertes, in vacuo ferri diſperſas: quae ſi inuicem appropinquent, aut incidant, aut ſeſe complectantur, congeriem videri aliam ignem, aliam aquam, aliam plantam, aliam hominem: eſſe autem omnes atomos, quas ideas,

37. Turn. et Vulc. κατὰ poſt σύγκρισιν addendo hanc lacunam explent.

38. F. καὶ νόμῳ λευκὸν [vel ψυχρὸν], ἐτεῇ δὲ τὰς αὐτὰς πάντων εἶναι ἀτόμους, εἰρημένον ὑπὸ Δημοκρίτου, μάχεσθαί φησι ταῖς αἰσθήσεσι. *aſſertionem enim Democriti, opinione vulgo recepta et ſancita colorata eſſe, et dulcia, et frigida, reapſe autem eaſdem omnium rerum eſſe atomos.* Vid. p. 569. antep. *Reiske.*

39. Lego ὡς τεθνηκὼς ἐστιν. *Xylander.* Nihil deeſt. Eximi poteſt lacunae ſignum. *Reiſ.*

40. ἀδιαφόρους malim. Quae enim iis omnibus priuata ſunt, quibus hic atomi priuantur, ea differentiam habere nullam poſſunt. *Xylander.*

41. F.

ἰδέας ὑπ' αὐτοῦ καλουμένας [41], *ἕτερον δὲ μηδέν. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ μὴ ὄντος οὐκ εἶναι γένεσιν, ἐκ δὲ τῶν ὄντων μηδὲν ἂν γενέσθαι, τῷ μήτε πάσχειν, μήτε μεταβάλλειν, τὰς ἀτόμους ὑπὸ στερρότητος. ὅθεν οὔτε χρόαν ἐξ ἀχρώστων, οὔτε φύσιν, ἢ ψυχὴν, ἐξ ἀποίων καὶ* [42] *ὑπάρχειν. ἐγκλητέος οὖν ὁ Δημόκριτος, οὐχὶ τὰ συμβαίνοντα ταῖς ἀρχαῖς ὁμολογῶν, ἀλλὰ λαμβάνων ἀρχὰς, αἷς ταῦτα συμβέβηκεν. ἔδει γὰρ ἀμετάβλητα μὴ θέσθαι τὰ πρῶτα, θέμενον δὲ, μὴ συνορᾶν, ὅτι ποιότητος οἴχεται πάσης γένεσις. ἀρνεῖσθαι δὲ συνορῶντα τὴν ἀτοπίαν, ἀναισχυντότατα* [43] *ὁ Ἐπίκουρός φησιν, ἀρχὰς μὲν ὑποτίθεσθαι τὰς αὐτὰς, οὐ λέγειν δὲ νόμῳ χροιὴν, καὶ γλυκὺ, καὶ λευκὸν, καὶ τὰς ἄλλας ποιότητας. εἰ μὲν οὖν τὸ οὐ λέγειν τοιοῦτόν ἐστιν, οὐχ ὁμολογεῖ*

ideas, ſeu formas, ipſe appellet, aliud nihil. Nam ex eo, quod non eſt, nihil fieri: ex iis, quae ſunt, nihil naſci, cum ob ſoliditatem neque adfici poſſint atomi, neque mutari: vnde neque color ex carentibus colore, neque natura, aut anima, e qualitate nulla praeditis omnemque affectionem ſubterfugientibus exſiſtat. Reprehendendus ergo Democritus, non quod ſit ea confeſſus, quae principiis eueniunt: ſed quod principia poſuit, quibus iſthaec accidunt. Non enim debuit immutabilia ponere principia: aut, his poſitis, non ſentire, tolli omnis generationem qualitatis: et negare, hoc abſurdo conſpecto. Impudentiſſime autem Epicurus ait, eum ponere principia eadem, et negare, inſtituto hominum colorem, ſaporem, reliquaſque qualitates eſſe. Iam ſi negare hoc eſt, nonne fatetur, eum facere tale

41. F. *εἶναι δὲ πάσας τὰς ἀτόμους ὑπ' αὐτοῦ καλουμένας ἰδέας. ea autem omnia, quae apud Democritum atomorum nomine veniant, eſſe meras ideas, conceptus animi, nihil praeterea verum reapſe exſiſtens. Reiſ.*

42. Lego *καὶ ἀπαθῶν ὑπάρχειν*. Nam et ſupra haec coniunxerat. *Xylander.* *ἀψύχων* oportet ſuppleri. *Reiſ.* Turn. et Vulc. dant *ἢ ψυχὴν ἐξ ἀψύχων καὶ ἀπαθῶν.*

43. F. *ἀναισχυντότατον. at negare conſequentia e principiis, perſpecta eorum abſurditate, id vero — ὁ δ' Ἐπίκουρόν φησιν. at ille,* Colotes, *ait, Epicurum eadem quidem cum Democrito ponere principia, at conſequentia ex illis negare. Reiſ.*

44. F.

τῶν [44] εἰθισμένων, τί ποιεῖ. καὶ γὰρ τὴν πρόνοιαν ἀναιρῶν, εὐσέβειαν ἀπολιπεῖν λέγει· καὶ τῆς ἡδονῆς ἕνεκα τὴν φιλίαν αἱρούμενος, ὑπὲρ τῶν φίλων τὰς μεγίστας ἀλγηδόνας ἀναδέχεσθαι· καὶ τὸ μὲν πᾶν ἄπειρον ὑποτίθεσθαι, τὸ δ' ἄνω καὶ κάτω μὴ ἀναιρεῖν. ἔστι δὲ οὖς [45] κύλικα μὲν λαβόντα, καὶ πιεῖν, ὅσην ἂν ἐθέλῃ, καὶ ἀποδοῦναι τὸ λεῖπον. ἐν δὲ τῷ λόγῳ μάλιστα δεῖ τοῦ σοφοῦ τούτου μνημονεύειν ἀποφθέγματος· Ὧν αἱ ἀρχαὶ οὐκ ἀναγκαῖα [46], τὰ τέλη ἀναγκαῖα. οὐκοῦν

tale aliquid, quale ipſe ſolet Epicurus? Etenim hic prouidentiam tollens, profitetur tamen, pietatem ſe relinquere: et cum voluptatis gratia amicitiam expetat, ob amicos tolerare grauiſſimos dolores: ponenſque, infinitum eſſe Vniuerſum, ſuperiorem inferioremque locum non negare. Equidem, poculo accepto, licet bibere, quantum velis, reliquum omittere. At in diſputatione maxime tenendum memoria eſt ſapiens illud dictum: Quorum principia non ſunt neceſſaria, eorum fines neceſſarios eſſe. Qua-

44. F. εἰ οὖν ταῦτα λέγων πιστός ἐστιν, οὐχ ὁμολογεῖ, ὅτι τῶν εἰθ. *quod ſi igitur fidem meretur haec perhibens, nonne eo profitetur, ſe facere pro more ſuo? Reiſ.*

45. Hic haeretur. Videtur autem dicere, Epicurum putare, licere in philoſophando principia ponere, et deinde, quae ex iis neceſſario conſequuntur, negare, aut ſaltem diſſimulare; (ſicut ipſe verbis deos affirmabat eſſe, qui nulli eſſe poſſunt, ſi vera ſunt principia philoſophiae Epicureae: Pietatem eſſe non negabat, cum ex iis, quae diſputabat, neceſſario nulla erat pietas futura, ſublatis diis et prouidentia) quaſi vero, ſicut, cum bibimus, bibere licet, quantum volumus, reliquum omittere: ita liceat, his poſitis principiis, ea, quae inde abſurda ſequuntur, repudiare, aut diſſimulare. *Xylander.* F. ἔστι δ' ἔθος μὲν συμποτικὸν κύλικα λαβόντα καὶ πιεῖν ὅλην, ἂν ἐθέλῃ, ἢ. *Reiske.*

46. Vt ebrietas neceſſaria eſt, non per ſe, ſed ob multum vinum ingeſtum, quod ipſum poterat non ingeri, ingeſtum non poteſt non crapulam inducere: ita volentes, non coacti, facimus ea, ob quae neceſſario deinde ſumus miſeri. De hac re diſputatur in tertio Nicomachiorum Ariſtotelis ethicorum. *Xylander.* οὐκ ἀναγκαῖαι. [et ita etiam dat codex Turn.] — deinde οὐκ οὖν, diuiſis vocabulis. *non igitur oportebat Epicurum atomos ponere, ſed potius a Democrito*

ἀναγκαῖον ὑποθέσθαι, μᾶλλον δ' ἀφελέσθαι Δημοκρίτου, ἀτόμους εἶναι τῶν ὅλων ἀρχάς. θεμένῳ δὲ τὸ δόγμα, καὶ καλλωπισαμένῳ ταῖς πρώταις πιθανότησιν αὐτοῦ, προσεκποτέον [47] ἐστὶ τὸ δυσχερές· ἢ δεικτέον, ὅπως ἄποια σώματα παντοδαπὰς ποιότητας αὐτῷ μόνῳ τῷ συνελθεῖν παρέσχεν. οἷον εὐθὺς, τὸ καλούμενον θερμὸν ὑμῖν πόθεν ἀφῖκται, καὶ πῶς ἐπιγέγονε ταῖς ἀτόμοις, ἂν μήτ' ἦλθον ἔχουσαι θερμότητα, μήτ' ἐγένοντο θερμαὶ συνελθοῦσαι; τὸ μὲν γὰρ, ἔχοντος ποιότητα, τὸ δὲ, πάσχειν πεφυκότος. οὐδέτερον δὲ ταῖς ἀτόμοις ὑπάρχειν φατὲ προσῆκον εἶναι, διὰ τὴν ἀφθαρσίαν. τί οὖν οὐχὶ καὶ Πλάτωνι συνέβαινε, καὶ Ἀριστοτέλει, καὶ Ξενοκράτει, χρυσὸν ἐκ μὴ χρυσοῦ, καὶ λίθον ἐκ μὴ λίθου, καὶ τἆλλα γεννᾶν ἐκ τεσσάρων ἁπλῶν καὶ πρώτων ἁπάντων; πάνυ μὲν οὖν. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν εὐθύς τε συνίασιν αἱ ἀρχαὶ πρὸς τὴν ἑκάστου γένεσιν, ὥσπερ συμ-

Quapropter haec necessitas Epicuro incumbit, vt, cum posuerit, aut potius hoc postulatum Democrito suffuratus sit, atomos esse omnium principia rerum, idque decretum primis eius probabilibus exornauerit rationibus: ebibat etiam illud molestum, aut demonstret, quomodo qualitatis omnis expertia solo coitu omnigenas qualitates produxerint. Verbi gratia, calor, quem nos vocamus, vnde venit, vnde incidit atomis, si neque conuenerunt calore praeditae, neque congressas aliquid calidas fecit. Illud enim est qualitatem habentis, hoc ad recipiendum natura idonei: quorum vos neutrum atomis conuenire dicitis, propterea quia interitus sint expertes. Quid ergo? an non Plato, inquies, etiam, atque Aristoteles et Xenocrates aurum ex non auro, lapidem ex non lapide, et reliqua omnia e quatuor primis et simplicibus nasci dicunt corporibus? Omnino. Verum his statim ad quamuis rem procreandam coëunt principia, magnamque veluti

mocrito positas tollere, easque ipsi detrahere. Reiske.

47. προσεκποτέον] Respicit ad simile modo allatum e conuiviis, et libertatem compotationum, qua licebat vel totum poculum haurire, vel reliquum aliquid facere, idque poculum excipienti porrigere. *Reis.*

48. παθη-

βολὰς μεγάλας φέρουσαι τὰς ἐν αὐταῖς ποιότητας, καὶ ὅταν συνέλθωσιν εἰς αὐτὸ καὶ συμπέσωσι ξηροῖς ὑγρὰ, καὶ ψυχρὰ θερμοῖς, καὶ στερεὰ μαλθακοῖς, σώματα κινούμενα παθητικοῖς ἀπ' ἀλλήλων [48], καὶ μεταβάλλοντα δι' ὅλων, ἑτέραν ἀφ' ἑτέρας κράσεως συναποτίκτει γένεσιν. ἡ δ' ἄτομος, αὐτή [49] τε καθ' ἑαυτὴν ἔρημός ἐστι καὶ γυμνὴ πάσης γονίμου δυνάμεως, καὶ πρὸς ἄλλον [50] προσπεσοῦσα, βρασμὸν ὑπὸ σκληρότητος καὶ ἀντιτυπίας, ἄλλο δ' οὐδὲν ἔσχεν, οὐδ' ἐποίησε, πάθος, ἀλλὰ παίονται καὶ παίουσι τὸν ἅπαντα χρόνον, οὐχ ὅπως ζῶον, ἢ ψυχὴν, ἢ φύσιν [51], ἀλλ' οὐδὲ πλῆθος ἐξ ἑαυτῶν κοινὸν, οὐδὲ σωρὸν ἕνα παλλομένων [52] ἀεὶ καὶ διϊσταμένων δυνάμεναι παρασχεῖν. ὁ δὲ Κολώτης, ὥσπερ ἀγραμμάτῳ βασιλεῖ προσδιαλεγόμενος, πάλιν ἐξάπτεται τοῦ Ἐμπεδοκλέους τοῦ πνέοντος [53]·

veluti ſtipem conferunt ſuas quodque qualitates: et vbi congreſſa ſunt cum ſiccis humida, cum frigidis calida, cum duris mollia, mouentia cum his, quae inuicem adficiuntur: facta mutatione per tota, diuerſam diuerſa contemperatione producunt formam. Atomus cum ipſa ex ſeſe vacua eſt omnis genitalis facultatis, tum in aliam incidens, fragorem ob duritiem et rigiditatem, aliud nihil efficit. Sed feriunt et feriuntur mutuo per omne tempus: et non modo nullum animal, nullam animam, aut rem naturalem, ſed ne aceruum quidem, aut numerum, conficere poſſunt, adſiduo exagitatae et diuulſae. At Colotes, tanquam cum indocto rege colloquens, rurſum Empedoclem inſectatur, quod is ita ſcripſiſſet:

Nunc

48. παθητικῶς ὑπ' ἀλλήλων. *dimota per aliquam paſſionem ab vno ex altero acceptam. Reiſ.*

49. αὐτή τε. *Reiske.*

50. πρὸς ἄλλην. *Reiske.*

51. ἢ φυτόν; Vid. p. 568. vlt. *Reiske.*

52. παλλομένων] Poſitus hic Genit. loco Nominatiui. *quum ſemper ſubſiliant, et a ſeſe in diverſa diſcedant. Reiske.*

53. Pro πνέοντος ſcribendum εἰπόντος, aut ποιοῦντος potius. *Xyl.* πνέοντος] Num τοῦ μέγα πνέοντος? an cum Xylandro εἰπόντος leg. vel λέγοντος. *Reiske.*

54. Pro

Ἄλλο δέ σοι[54] ἐρέω· Φύσις οὐδενός ἐστιν ἑκάστου
Θνητῶν, οὐδέ τις οὐλομένη θανάτοιο γενέθλη.
Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων
Ἐστὶ, Φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισι.

ταῦτ' ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ καθ' ὅ τι πρὸς τὸ ζῆν ὑπεναντιοῦται τοῖς ὑπολαμβάνουσι, μήτε γένεσιν τοῦ μὴ ὄντος εἶναι, μήτε φθορὰν τοῦ ὄντος, ἀλλ' ὄντων τινῶν συνόδων[55] πρὸς ἄλληλα, τὴν γένεσιν, διαλύσει δ' ἀπ' ἀλλήλων, τὸν θάνατον ἐπονομάζεσθαι. ὅτι γὰρ ἀντὶ τῆς γενέσεως εἴρηκε τὴν Φύσιν, ἀντιθεὶς τὸν θάνατον αὐτῇ[56], δεδήλωκεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς. εἰ δὲ οἱ μίξει τὰς γενέσεις τιθέμενοι, τὰς δὲ φθορὰς διαλύσει, οὐ ζῶσιν, οὐδὲ δύνανται ζῆν, τί ποιοῦσιν ἕτερον οὗτοι; καίτοι ὁ μὲν Ἐμπεδοκλῆς τὰ στοιχεῖα κολλῶν καὶ συναρμόττων θερμότησι, καὶ μαλακότησι, καὶ ὑγρότησι, μίξιν αὐτοῖς καὶ συμφυΐαν ἑνωτικὴν ἀμωσγέπως ἐνδίδωσιν· οἱ δὲ τὰς ἀτρέπτους καὶ ἀσυμπαθεῖς ἀτόμους εἰς τὸ αὐτὸ συνελαύνοντες, ἐξ αὐ-

Nunc aliud dicam tibi. Non mortalibus vllis
Natura eſt: neque res crudeli morte abolentur.
Mixtio ſed tantum, et rebus ſecretio mixtis
Accidit: hoc homines naturam nomine dicunt.

Haec ego non video qui repugnent vitae, ſi qui opinantur, neque oriri id, quod non eſt, neque interire, quod eſt: ſed eorum, quae ſunt, coitioni generationis, diſſipationi interitus nomen inditum. Nam id quidem aperte Empedocles oſtendit, naturam ſe pro ortu poſuiſſe, cum mortem ei opponit. Qui vero mixtioni ortus, interitus diſſolutioni tribuunt, ii ſi non viuunt, neque poſſunt viuere: quid hi aliud faciunt? Sane Empedocles, elementa glutinans et concinnans caloribus, molliriebus humiditatibuſque, mixtionem iis et concretionem in vnum vtcunque tribuit. At qui immutabiles et omnis conſenſus vacuas atomos in vnum cogunt,

54. Pro σοι Ald. et Baſ. dant μοι, inepte: vnde Xylander annotat: σοι pro μοι repone. Sed Turn. et Vulc. habent τοι.

55. συνόδῳ. *Reiske.*

56. Pro ἀστὴρ, quod plane alienum erat, αὐτῇ reſtitue. Si quis tamen malit αὐτὸς, non improbo. *Xylander.*

57. τὴν

τῶν μὲν οὐδὲν, αὐτῶν δὲ πολλὰς ποιοῦσι καὶ συνεχεῖς πληγάς. ἡ γὰρ περιπλοκὴ κωλύουσα τὴν διάλυσιν, μᾶλλον ἐπιτείνει τὴν σύγκρουσιν[57], ὥστε μηδὲ μίξιν εἶναι, μηδὲ κόλλησιν, ἀλλὰ ταραχὴν καὶ μάχην, καθ' αὐτοὺς[58] λεγομένην γένεσιν. οἱ δ' ἀκαρὲς νῦν[59] μὲν ἀπίασι διὰ τὴν ἀντίκρουσιν, νῦν δὲ προσίασι, τῆς πληγῆς ἐκλυθείσης, πλεῖον, ἢ διπλάσιον, χωρίς εἰσιν ἀλλήλων χρόνον, οὐ ψαύουσαι καὶ πλησιάζουσαι· ὥστε μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖσθαι μὴ δι'[60] ἄψυχον. αἴσθησις δὲ, καὶ ψυχὴ, καὶ νοῦς, καὶ φρόνησις, οὐδὲ βουλομένοις ἐπίνοιαν δίδωσιν, ὡς γένοιτ' ἂν ἐν κενῷ καὶ ἀτόμοις·

cogunt, ii nihil ex ipſis, ſed ipſarum crebros et continentes ictus faciunt. Etenim complexio, diſſolutionem prohibens, magis intendit colliſionem: vt neque mixtio fiat, neque glutinatio, ſed tumultus et pugna, quam illi generationem ducunt. Quae vero momento temporis nunc quidem abeunt ob reliſionem, nunc progrediuntur, ictu languente, duplo amplius tempore a ſe abſunt inuicem, vt non contingant ſe, neque mutuo appropinquent: vt ne animae expers quidem poſſit ab iis effici quicquam. At vero ſenſus, anima, mens, intelligentia quomodo in inani exſiſtant et atomis: cum

57. τὴν σύγκρισιν, aut σύγκρασιν. Et verba haec, ἡ γὰρ περιπλοκὴ vſque ad ὥστε, parentheſi ſunt includenda. *Reiſ.*

58. μάχην τὴν κατ' αὐτοὺς λεγομένην — *Reiske.*

59. οἱ δὲ ἀκαρὲς * νῦν] Ego εἰ δὲ ἀκαρὲς νῦν. ἀκαρὲς intelligo ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ. *Xylander.* F. εἰ δ' ἀκαρὲς συγκρούουσαι [vel συμπίπτουσαι] νῦν μὲν — *ſi autem momento tantummodo ſeſe mutuo contingunt ſolidae particulae minimae, e contactu vero ſtatim a ſeſe reſiliunt, velut reiectae vi, tum impulſus iſtius vi fracta et remittente, rurſus ad ſe accedunt; tempus illud, quo ſeſe non contingunt, ſed diſtant a ſemet, et ad ſemet accedunt, duplo longius erit illo tempore, quo ſe contingunt.* Nam poſt πλησιάζουσαι ſubauditur ἢ συμπλέκονται, vel ſimile quid. *Reiske.*

60. μηδ' omnino legendum, non μὴ δι'. Hoc enim (puto) dicit, atomorum concurſu ne inanimum quidem aliquid, nedum animal, aut hominem, confici poſſe. *Xylander.* μηδ' ἄψυχον leg. etiam ait Cl. Reiskius: et ſane ita dant Turn. Vulc. et Bong.

61. Pro

ὧν οὔτε καθ' ἑαυτὰ ποιότης ἐστὶν, οὔτε πάθος, ἢ μεταβολὴ συνελθόντων· ἀλλ' οὐδὲ συνέλευσις, ἢ [61] σύγκρασις, ποιοῦσα καὶ μίξιν καὶ συμφυΐαν, ἀλλὰ πληγὰς καὶ ἀποδόσεις [62]. ὥστε τοῖς τοιούτων δόγμασι τὸ ζῆν ἀναιρεῖται, καὶ τὸ ζῶον εἶναι, κενὰς καὶ ἀπαθεῖς καὶ ἀθέους, ἔτι δ' ἀμίκτους [63] καὶ ἀσυγκράτους ἀρχὰς ὑποτιθεμένοις. πῶς οὖν ἀπολείπουσι φύσιν καὶ ψυχὴν καὶ ζῶον [64]; ὡς ὅρκον, ὡς εὐχὴν, ὡς θυσίαν, ὡς προσκύνησιν, ῥήματι καὶ λόγῳ, καὶ τῷ φάναι καὶ προσποιεῖσθαι καὶ ὀνομάζειν, ἃ ταῖς ἀρχαῖς [65] καὶ τοῖς δόγμασιν ἀναιροῦσιν. ὧδε δὴ τὸ πεφυκὸς αὐτὸ φύσιν, καὶ τὸ γεγονὸς γένεσιν ὀνομάζουσιν, ὥσπερ οἱ ξυλίαν τὰ ξύλα, καὶ συμφωνίαν καλοῦντες ἐκφορικῶς τὰ συμφω-

cum haec neque pro ſe qualitatem habeant, neque coitu ſeſe adficiant mutentue inuicem: neque earum congreſſus contemperationem, mixturam, aut coalitionem, efficiat, ſed ictus et repulſus. Itaque his decretis vita tollitur, et animal eſſe negatur, inania, nulli affectioni obnoxia, qualitate carentia, mixtioniſque non capacia ponentium principia. Quomodo ergo relinquunt Epicurei naturam, animam, animal? Eo, quo iuſiurandum, preces, ſacrificia, venerationem deorum: verbo ſcilicet, et ſimulando ac nominando ea, quae ſuis principiis et decretis tollunt. Sic quidem id, quod natum eſt, naturam: et quod ortum eſt, generationem vocant, vt qui translato vocabulo ligna rogum, et conſonantia corpora conſonantiam dicunt. Iam vnde

61. Pro ἢ Ald. et Baſ. dant ἤ, vnde Xylander pro σύγκρασις legendum eſſe dicit σύγκρασιν.

62. Pro ἀποδόσεις malim ἀπώσεις. *Xylander.* καὶ ἀπελάσεις [*reiectiones, reliſiones*, aut ἀπολύσεις. V. p. 1113, 28.] [ed. Fr.] ὥστε τοῖς τούτων — Epicureorum puta. *Reiske.*

63. Pro ἀμίκτους Baſ. dat ἀμυνήτους, vnde Xylander ita annotat: Voces ἀθέους et ἀμυνήτους plane ſunt abſurdae: nihil enim ad rem faciunt. Mihi plane veriſimile fit, pro iis legi debere ἀποίους et ἀμίκτους.

64. F. ζωήν. *Reiske.*

65. ἃ τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς δόγμασι. *quae ipſis rebus et operibus*, vel *inſtitutis ſuis, ſcitiſque euertunt et tollunt.* Opponuntur τὰ ἔργα τῷ λόγῳ et τῷ φάναι et τοῖς ὀνόμασι. *Reiske.*

66. τί

νȣ̃ντα. πόθεν ἐπῆλθεν αὐτῷ τοιαῦτα προβάλλειν ῥήματα τῷ Ἐμπεδοκλεῖ; Τί κόπτομεν (φησὶν)[66] ἡμᾶς αὐτȣ̀ς, σπȣδάζοντες ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ ὀρεγόμενοι τινῶν πραγμάτων, καὶ φυλαττόμενοι τινὰ πράγματα; ȣ̓́τε γὰρ ἡμεῖς ἐσμὲν, ȣ̓́τ' ἄλλοις χρώμενοι ζῶμεν. Ἀλλὰ θάῤῥει, (φαίη τις ἂν) ὦ φίλον Κολωτάριον, ȣ̓δείς σε κωλύει σπȣδάζειν ὑπὲρ σεαυτȣ̃, διδάσκων, ὅτι Κολώτȣ φύσις αὐτὸς ὁ Κολώτης ἐςὶν, ἄλλο δ' ȣ̓θὲν, ȣ̓δὲ χρῆσθαι τοῖς πράγμασι, (τὰ δὲ πράγματα ὑμῖν ἡδοναί εἰσιν) ὑποδεικνύων, ὡς ȣ̓κ ἔςιν ἀμήτων φύσις, ȣ̓δ' ὀσμῶν, ȣ̓δὲ πλησιάσεως· ἄμητες δέ εἰσι καὶ μύρα καὶ γυναῖκες. ȣ̓δὲ γὰρ ὁ γραμματικὸς λέγων, τὸ βίην Ἡρακλείην αὐτὸν εἶναι τὸν Ἡρακλέα, ȣ̓δὲ οἱ τὰς συμφωνίας καὶ τὰς δοκήσεις ἐκφορὰς μόνον εἶναι φάσκοντες, ȣ̓χὶ καὶ φθόγγȣς καὶ δοκȣ̀ς ὑπάρχειν λέγȣσιν[67]· ὅπȣ καὶ ψυχὴν

vnde venit Colotae in mentem, vt huiusmodi voces Empedocli obiiceret? Quid defatigamus nos ipsos nostri causa, et res alias appetimus, alias declinamus? quando neque ipsi sumus, neque cum aliis viuentibus agimus? Enimuero, diceret aliquis, bono es animo, mi Colotarium, nemo vetat te pro te ipso esse industrium, docens, Colotis naturam nihil esse aliud, quam ipsum Colotem: neque te res gerere prohibet, (res autem vobis sunt voluptates) ostendens, non esse naturam placentarum, odorum, rei venereae: esse autem placentas, vnguenta, mulieres. Nam neque grammaticus, dicens, vim Herculeam esse ipsum Herculem * neque qui consonantias ac trabium proiecturas dicunt, sonos esse et trabes negant: quando etiam animam

66. τί κόπτομεν, φησὶν, non φύσιν, liquet me iure legisse. Nam neque φύσιν locum habet, et constat, verba Colotis referri. *Xylander.* φύσιν nempe dant Ald. et Bas. Pro κόπτομεν dant κωλύομεν Turn. Vulc. et Bong.

67. *Neque enim grammaticus, affirmans*, βίην Ἡρακλείην *ipsum Her[illegible]n significare*, αὐτὸν δηλ[illegible] τὸν Ἡρακλέα, ἀρνεῖται, εἶναι τὸν Ἡρακλέα, *negat eo, Herculem esse, neque illi, qui aiunt, vocabula* συμφωνία et δόκησις *esse tantum vocabula vsu trita, eo negant, sonos vllos* et δόκȣς, id est δόξας, *opiniones, vllas esse.* Nam δόκος idem esse, atque δόξα, vel δόκησις, apparet ex illo dicto Xenophanis: εἰ γάρ τις τὰ μάλιςα τύχοι τετελεσμένον εἰπὼν, αὐτὸς ὅμως ȣ̓κ οἶδε, δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι

τινες ἀναιροῦντες καὶ φρόνησιν, οὔτε τὸ ζῆν ἀναιρεῖν, οὔτε τὸ φρονεῖν δοκοῦσιν. Ἐπικούρου δὲ λέγοντος· Ἡ τῶν ὄντων φύσις, σώματά ἐςι καὶ τύπος [68]· πότερον οὕτως ἀκούομεν, ὡς ἄλλο τι τὴν φύσιν παρὰ τὰ ὄντα βουλομένου λέγειν τὰ ὄντα δηλοῦντι, ἕτερον [69] δὲ μηθέν; ὥσπερ ἀμέλει καὶ κενοῦ φύσιν, αὐτὸ τὸ κενὸν, καὶ νὴ Δία τὸ πᾶν [70] παντὸς φύσιν ὀνομάζειν εἴωθε. κἂν εἴ τις ἔροιτο· Τί λέγεις, ὦ Ἐπίκουρε, τὸ μέν τι, κενὸν εἶναι, τὰ δὲ, φύσιν κενοῦ; Μὰ Δία, φήσει· νενόμιςαι δέ πως ἡ τοιαύτη τῶν ὀνομάτων ὁμιλία. νόμῳ δὲ, ἢ τί φημὶ [71] καὶ αὐτός. τί οὖν ἕτερον ὁ Ἐμπεδοκλῆς πεποίηκε, διδάξας, ὅτι φύσις παρὰ τὸ φυόμενον οὐδέν ἐςιν, οὐδὲ θάνατος παρὰ τὸ θνη-

mam quidam et intelligentiam tollentes, neque ipſum viuere, neque intelligere, videntur negare. Caeterum quando Epicurus dicit: Eorum, quae ſunt, natura eſt corpora et inane, ſicne accipiemus, vt naturam intelligamus aliquid eſſe praeter ea, quae ſunt? aut vt ea, quae ſunt, innuerit eſſe, nihil praeterea? ſicut ſcilicet inanis naturam ipſum inane, atque adeo vniuerſa Vniuerſi naturam ſolet appellare. Ac ſi quis quaerat: Quid ais, Epicure, hoc inane eſſe, illud inanis naturam? Omnino, dicet: et inſtituto hominum atque vſu recepta eſt haec nominum communicatio. Adſentior. Quid ergo aliud fecit Empedocles, docens, naturam nihil eſſe ab eo, quod naſcitur, diuerſum, neque mortem a mori-

πᾶσι τέτυκται. *etiamſi aliquis verum et rectum pronunciauerit, ipſe tamen id ignorat, et in omni re verſatur opinio. Reiske.*

68. σώματά ἐςι καὶ κενὸν legeram. Erat σώματα ἔτι καὶ τύπος. [in Ald. ſcil. et Baſ.] Verum ego proxime in ſequentibus cum inuenirem diſputari contra hanc ipſam ſententiam, nominatim euidenterque τοῦ κενοῦ refutatione adiecta, nullam aliam afferre cauſam meae lectionis opus habeo. Reſpicio autem ad periodum, quae incipit ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς πραγματείας, etc. *Xylander.* Acute vereque Xylander καὶ κενόν. Vid. p. 582, 12. *Reiske.*

69. λέγειν, ἢ τὰ ὄντα δηλοῦν, ἕτερον δὲ μηθέν. *Reiſ.*

70. τὸ πᾶν τὴν παντὸς φύσιν. *Reiske.* Pro τὸ πᾶν dant τὸ πάντα Ald. et Baſ. τὰ πάντα Turn. Vulc. et Bong.

71. νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός. *mori autem recepto ipſemet quoque me in dicet[illegible] accommodo.* Vide p. 579, 4 [illegible]eiſ.

σκον. ἀλλ' ὥσπερ οἱ ποιηταὶ πολλάκις ἀνειδωλοποιοῦντες [72] λέγουσιν·

Ἐν δ' ἔρις, ἐν δὲ κυδοιμὸς ὁμίλεον, ἐν δ' ὀλοὸν κῆρ [73]·

οὕτω γένεσίν τινα καὶ φθορὰν καλοῦσιν οἱ πολλοὶ ἐπὶ τοῖς συνισταμένοις καὶ διαλυομένοις. τοσοῦτον ἐδέησε τοῦ κινεῖν τὰ ὄντα καὶ μάχεσθαι τοῖς φαινομένοις, ὥστε μηδὲ τὴν φωνὴν ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς συνηθείας, ἀλλ' ὅσον εἰς τὰ πράγματα βλάπτουσαν ἀπάτην παρεῖχεν ἀφελὼν, αὖθις ἀποδοῦναι τοῖς ὀνόμασι τὸν νενομισμένον [74] ἐν τούτοις. οἱ δ' ὅτε [75] κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρι

moriente. Sed ſicut poëtae ſaepenumero ſimulacra effingentes dicunt:

Intus erant Lis, atque Tumultus, Perniciesque:

ſic ortum quendam et interitum vulgo tribuunt iis, quae naſcuntur, aut diſſoluuntur. Tantum abfuit, vt moueret res loco, et iis, quae ſenſui apparent, repugnaret, vt ne vocem quidem vſitata ſignificatione expulerit, ſed quantum illa erroris damnoſi rebus inferre poterat, id amoliens, rurſus conſuetum vocabulis vſum reddidit in his verſibus:

Ergo vir mixtis apparet quando elementis,

Bruto-

72. ἐνειδωλοποιοῦντες. *Reiſ.*

73. ὀλοὸν κῆρ] Legendum aut ὀλοή, aut πῦρ pro κῆρ, quod puto non quadrare. Sed et caetera ſunt vtcunque confuſa ac manca. *Xylander.*

74. τὸ νενομισμένον. *Reiſ.*

75. οἱ δ' ὅτε] Verſus ſunt Empedoclei, a Colota prolati. Forte ſic primus legendus; οἱ δ' ὅτε δὴ κ. φ. μ. φ. αἰθέρι κύρει. Pro τὸν * γενέσθαι forte τάδε φασὶ γενέσθαι. Pro ἐπίφημι lego ἔτι φημὶ. *Xylander.* F. ſic conſtituendi ſunt verſus Empedoclis:

Οἱ δ' ὅτε ἢ κατὰ φῶτα μιγὲν φάνη αἰθέρι λαμπρῷ,
Ἢ κατὰ θηρῶν ἀγροτέρων γένος, ἢ κατὰ θάμνων,
Ἠὲ κατ' οἰωνῶν, τότε μὲν τὸ λέγουσι γενέσθαι.
Εὖτε δ' ἀποκριθῶσι, τὸ δ' αὖ δυσδαίμονα πότμον
Ἦν γε νόμῳ καλέουσι, νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός.

Si apud hominem aliquid commixtum prodeat in lucem, aut apud ſaeculum ferarum beſtiarum, aut apud ſaeculum auium, virgultorumue, id aiunt natum eſſe: quando autem illa rurſus diſcreta a ſe recedant, tum id infauſtam mortem appellant more vulgari, legis vim nacto; cui ego ipſe

ἢ κατὰ θηρῶν ἀγροτέρων γένος, ἢ κατὰ θάμνων, ἠὲ κατ᾽ οἰωνῶν, τότε μὲν τὸν

γενέσθαι. εὖ τε δ᾽ ἀποκριθῶσι, τὰ δ᾽ αὖ δυσδαίμονα πότμον εἶναι καλέουσιν. ὅμως δ᾽ ἐπίφημι, καὶ αὐτὸς ὁ Κολώτης παραθέμενος οὐ συνεῖδεν, ὅτι φῶτας μὲν καὶ θῆρας καὶ θάμνους καὶ οἰωνοὺς ὁ Ἐμπεδοκλῆς οὐκ ἀνῄρηκεν. ἅ γε φησὶ μιγνυμένων τῶν στοιχείων ἀποτελεῖσθαι, τοὺς δὲ τῇ συγκρίσει ταύτῃ καὶ διακρίσει φύσιν τινὰ καὶ πότμον δυσδαίμονα καὶ θάνατον ἀλοιτὴν ἐπικατηγοροῦντας, ᾗ σφάλλονται διδάξας, οὐκ ἀφείλετο τὸ χρῆσθαι ταῖς εἰθισμέναις φωναῖς περὶ αὐτῶν. ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ μὴ τοῦτο κινεῖν τὸ ἐκφορικὸν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἀλλ᾽ ὃν τρόπον εἴρηται πραγματικῶς διαφέρεσθαι περὶ τῆς ἐξ οὐκ ὄντων γενέσεως, ἣν φύσιν τινὲς καλοῦσι. δηλοῖ δὲ μάλιστα διὰ τούτων τῶν ἐπῶν·

Νήπιοι· οὐ γάρ σφιν δολιχόφρονές εἰσι μέριμναι,

Brutorum, vel agreste genus, fruticesue videntur,
Aut volucres: nasci tunc haec dicunt, et oriri:
Cum secernuntur, mortem miseram interitumque
Appellant. —

Hos versus quanquam adduxit Colotes ipse, non tamen intellexit, homines, feras, frutices, aues ab Empedocle non tolli, cum ea dicat mixtione elementorum absolui. Neque vero, dum ostendit, vbi, qui his concretionibus et secretionibus ortum quendam, et miserum interitum mortemque imputant, a vero aberrent, ideo vetuit de re ipsa nos vocibus vsitatis loqui. Mihi profecto non hanc verborum translationem Empedocles voluisse videtur mutare, sed (vt dictum est) de re ipsa ei controuersiam fuisse cum iis, qui ortum ex eo, quod non esset, naturae vocabulo notabant. Idque hi maxime indicant versus:

Stulta, et prolixas non admittentia curas

Pecto-

ipse quoque assentior. Ταῦτα ὁ Κολώτης, *Reiske.* In primo versu inter ὅτε et κατὰ Turn. interponit δή.

 76. ἦτε

Οἳ δὴ γίνεσθαι πάρος οὐκ ἐὸν ἐλπίζουσιν,
Ἤτοι[76] καταθνήσκειν τε καὶ ἐξόλλυσθαι πάντη.

ταῦτα γὰρ τὰ ἔπη μέγα βοῶντος ἐπὶ[77] τοῖς ὦτα ἔχουσιν, ὡς οὐκ ἀναιρεῖ γένεσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκ μὴ ὄντος, οὐδὲ φθορὰν, ἀλλὰ τὴν πάντη, τουτέστι τὴν εἰς τὸ μὴ ὂν ἀπολύουσαν. ἐπεὶ τῷ γε βουλομένῳ μὴ ἀγρίως οὕτω, μηδ' ἠλιθίως, ἀλλὰ πρᾳότερον συκοφαντεῖν τὸ μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τοὐναντίον ἂν αἰτιάσασθαι παράσχοι, τοῦ Ἐμπεδοκλέους λέγοντος·

Οὐκ ἂν ἀνὴρ τοιαῦτα σοφὸς φρεσὶ μαντεύσαιτο[78],
Ὡς ὄφρα μέν τε βιῶσι, τὸ δὴ βίοτον καλέουσι·
Τόφρα μὲν οὖν εἰσι καί σφι παρὰ δεινὰ καὶ ἐσθλὰ,
Πρὶν δὲ παγέντε βροτοὶ καὶ λυθέντος[79] οὐδὲ ἄρ' εἰσί.

Pectora: qui sperant, exsistere posse, quod ante
Non fuit, aut vllam rem pessum protinus ire.

Hi quidem versus eius sunt, qui alta voce inclamet auritis hominibus, non se ortum, sed ex eo, quod non sit, ortum negare: neque interitum, sed eum interitum, quo res in nihilum redigatur. Nam si quis non ita inhumaniter, non etiam ita fatue calumniari vellet, id, quod sequitur, diuersam in partem vituperare posset, dicente Empedocle:

Non animo prudens homo quod praesentiat vllus.
Dum viuunt, (namque hoc vitai nomine signant.)
Sunt, et fortuna tum conflictantur vtraque.
Ante ortum nihil est homo, nec post funera quicquam.

Haec

76. ἤτε scribo pro ἤτοι, et α adiicio ad πάντη, vt metrum constet, nisi spondaicum velis nimis durum. *Xylander.* Ἤ τι καταθνήσκειν κἀξόλλυσθαι πάνυ πάντῃ. *Reiske.*

77. ἐπὶ] L. aut ἐστὶ, aut potius ἔπη. *Reis.* ἐστὶ dat etiam Turn.

78. μητεύσαιτο. *nemo, sanus quidem, hanc sententiam animo suo inducat, homines tam diu quidem, atque id agunt, quod vitam appellare solent, esse, et bonis malisque rebus vti; at vero nihil esse, neque priusquam compaginentur, neque postquam dissoluti fuerint.* Nam postremus versus ita legendus est: πρὶν δὲ πάγεν τε καὶ ἐπεὶ λύθεν, οὐδὲν ἄρ' εἰσί. id est, πρὶν δὲ συνεπάγησαν, καὶ ἐπεὶ διελύθησαν. *Reis.*

79. Pro λυθέντος suspicor ὡς λύθεν, id est, ἐλύθησαν, διεκρίθησαν. Sed haec verisimilia sunt

in

ταῦτα γὰρ οὐκ ἀρνουμένου, μὴ εἶναι τοὺς γεγονότας καὶ ζῶντας, ἐστὶν, εἶναι δὲ μᾶλλον οἰομένου καὶ τοὺς μηδέπω γεγονότας, καὶ τοὺς ἤδη τεθνηκότας. ἀλλ᾽ ὅλως ὁ Κολώτης τοῦτο μὲν οὐκ ἐγκέκληκε, λέγει δὲ κατ᾽ αὐτὸν οὐδὲν [80] νοσήσειν ἡμᾶς, οὐδὲ τραυματισθήσεσθαι. καὶ πῶς ὁ πρὸ τοῦ βίου καὶ μετὰ τὸν βίον ἑκάστῳ λέγων παρεῖναι δεινὰ καὶ ἐσθλὰ περὶ τοὺς ζῶντας, οὐκ ἀπολείπει τὸ πάσχειν; τίσιν οὖν ἀληθῶς ἕπεται τὸ μὴ τραυματίζεσθαι, μηδὲ νοσεῖν, ὦ Κολῶτα; ὑμῖν τοῖς ἐξ ἀτόμου [81] καὶ κενοῦ συμπεπηγόσιν, ὧν οὐδετέρῳ μέτεστιν αἰσθήσεως. καὶ οὐ τοῦτο δεινὸν, ἀλλ᾽ ὅτι μηδὲ ἡδονὴν τὸ ποιῆσον ὑμῖν ἐστι, τῆς μὲν ἀτόμου μὴ δεχομένης τὰ ποιητικὰ [82], τοῦ δὲ κενοῦ μὴ πάσχοντος ὑπ᾽ αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Κολώτης ἐφεξῆς τῷ Δημοκρίτῳ τὸν Παρμενίδην ἐβούλετο συγκατορύσσειν, ἐγὼ δὲ ὑπερβὰς τὰ ἐκείνου, τὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους συλλαβὼν [83], διὰ τὸ μᾶλλον ἀκολουθεῖν τοῖς πρώ-

Haec enim non ſunt negantis, eſſe eos, qui nati ſunt et viuunt: ſed eius, qui cenſeat eſſe et eos, qui nati nondum ſunt, et qui iam mortem obiuerunt. Sed Colotes omnino hoc non obiecit. Dicit autem, de ſententia Empedoclis nunquam nos aegrotaturos, nunquam ſaucios fore. At quomodo is, qui antehac poſt vitam ait cuiuis bona et mala adeſſe, non hoc relinquit, vt is afficiatur. Quorum tandem, Colota, eſt non vulnerari, non in morbos incidere? Veſtrum, qui ex atomis et inani eſtis compacti, quorum neutri ſenſus ineſt. Neque hoc adeo eſt atrox. Sed id, quod, voluptatem quoque vobis quod afferat, non habetis: atomo vim efficientium non recipiente, inani ab his non patiente ſe affici. Sed quando Colotes deinceps vna cum Democrito voluit defodere Parmenidem: ego autem, huius cauſa praeterita, Empedoclem adduxi, vt magis conuenientia prioribus crimi-

in obſcura re. Forte alibi alia melior correctio inuenietur: noſtra quidem haec coniectura ſenſui congruit. *Xylander*. Turn. et Vulc. dant καὶ λυθέντ᾽ οὐδέν.

80. οὐδὲ νοσήσειν. *Reiſ.*

81. ἐξ ἀτόμου] ſcil. οὐσίας, vel ὕλης. *Reiske.*

82. τὰ ποιητικὰ] ſcil. τῆς ἡδονῆς, *res ita factas, vt creare poſſint voluptatem.* *Reiſ.*

83. συνέλαβον. *Reiske.*

84. ἐγκλή-

τοις ἐγκλήμασιν αὐτοῖς [84], ἀναλάβωμεν τὸν Παρμενίδην· ἃ μὲν οὖν αὐτόν φησιν αἰσχρὰ σοφίσματα λέγειν ὁ Κολώτης, τούτοις ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ οὐ φιλίαν ἐποίησεν ἀδοξοτέραν, οὐ φιληδονίαν θρασυτέραν, οὐ τοῦ καλοῦ τὸ ἀγωγὸν ἐφ᾽ ἑαυτὸ καὶ δι᾽ ἑαυτὸ τίμιον ἀφεῖλεν, οὐ τὰς περὶ θεῶν δόξας συνετάραξε· τὸ δὲ πᾶν ἓν εἰπὼν, οὐκ οἶδα ὅπως ζῆν ἡμᾶς κεκώλυκε. καὶ γὰρ Ἐπίκουρος, ὅταν λέγῃ, τὸ πᾶν ἄπειρον εἶναι καὶ ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον, καὶ μήτ᾽ αὐξόμενον, μήτε μειούμενον, ὡς περὶ ἑνός τινος διαλέγεται τοῦ παντός. ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς πραγματείας ὑπειπὼν, τὴν τῶν ὄντων φύσιν σώματα εἶναι καὶ κενὸν, ὡς μιᾶς οὔσης, εἰς δύο πεποίηται τὴν διαίρεσιν, ὧν θάτερον ὄντως μὲν οὐθέν ἐστιν, ὀνομάζεται δὲ ὑφ᾽ ὑμῶν ἀναφὲς καὶ κενὸν καὶ ἀσώματον· ὥστε καὶ ὑμῖν ἓν τὸ πᾶν ἐστιν, εἰ μὴ βούλεσθε κεναῖς φωναῖς περὶ κενοῦ χρῆσθαι, σκιαμαχοῦντες πρὸς τοὺς ἀρχαίους. ἀλλ᾽ ἄπειρα νὴ Δία πλήθει τὰ σώματα κατ᾽ Ἐπίκουρόν ἐστι, καὶ γίνεται τῶν φαινομένων ἕκαστον ἐξ ἐκείνων. ὅρα μὲν, οἵας ὑποτίθεσθε πρὸς γένεσιν ἀρχὰς, ἀπει-

criminationibus: redeamus nunc ad Parmenidem. Dicit Colotes, eum turpia protulisse sophismata. Atqui his Parmenides neque amicitiae infamiam, neque studio voluptatum ferociam adiecit, neque honesto suam dignitatem, qua per se ad sui appetitum traheret, ademit, neque de diis receptas sententias conturbauit. Neque video, cur viuere nos prohibuerit eo, quia Vniuersum vnum dixit esse. Etenim Epicurus, quando Vniuersum dicit esse infinitum, ortus occasusque expers, itemque incrementi et decrementi: tanquam de vno differit Vniuerso. Ab initio autem tractationis cum dixisset, naturam rerum corpora esse et inane: veluti vnicam in duas diuisit partes: quarum altera cum re vera sit nihil, a vobis autem appelletur intactile, vacuum, corporis expers: etiam vobis Vniuersum est vnum, nisi inanibus vti vocibus velitis de inani aduersus antiquos vmbratilem committentes pugnam. Sed infinita me hercle numero corpora sunt de Epicuri sententia, et fit vnumquodque eorum, quae apparent, ex iis. Videte, quas ortui rerum caussas adsigne-

84. ἐγκλήμασιν, αὖθις ἀναλάβωμεν. *Reiske.*

85. κεν-

ρίαν καὶ κενόν· ὧν τὸ μὲν ἄπρακτον, ἀπαθὲς, ἀσώματον· ἡ δ' ἄτακτος, ἄλογος, ἀπερίληπτος, αὑτὴν ἀναλύουσα καὶ ταράττουσα, τῷ μὴ κρατεῖσθαι, μηδὲ ὁρίζεσθαι, διὰ πλῆθος. ἀλλ' ὅγε Παρμενίδης οὔτε πῦρ ἀνῄρηκεν, οὔτε ὕδωρ, οὔτε κρημνὸν [85], οὔτε πόλεις, (ὥς φησι Κολώτης) ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ κατοικουμένας. ὅς γε καὶ διάκοσμον [86] πεποίηται, καὶ στοιχεῖα μιγνὺς, τὸ λαμπρὸν καὶ σκοτεινὸν, ἐκ τούτων τὰ φαινόμενα πάντα καὶ διὰ τούτων ἀποτελεῖ. καὶ γὰρ περὶ γῆς εἴρηκε πολλὰ, καὶ περὶ οὐρανοῦ, καὶ ἡλίου, καὶ σελήνης, καὶ ἄστρων· καὶ γένεσιν [87] ἀνθρώπων ἀφήρηται· καὶ οὐδὲν [88] ἄρρητον, ὡς ἀνὴρ ἀρχαῖος ἐν φυσιολογίᾳ, καὶ συνθεὶς γραφὴν [89]

adſignetis: infinitatem et inane: quorum hoc agendi et patiendi exſors, corpore etiam caret; illa ordinis rationiſque expers comprehendi nequit, ipſa ſeſe conturbans ac perimens, quia ob multitudinem definiri non poteſt. At vero Parmenides neque ignem ſuſtulit, neque aquam, neque praecipitium, neque vrbes, vt ait Colotes, in Europa et Aſia habitatas, qui etiam propter * mundum fecit: miſcenſque principia ſplendidum et tenebroſum, ex his et per haec omnia, quae videntur, conficit. Nam et de terra multa dixit, et de coelo, Sole, Luna, ac ſideribus, ac hominum procreatione: nihilque eorum, quae praecipua ſunt, non diſtincte deſcripſit, vtpote homo antiquus in phyſiologia, et qui propriam, non alie-

85. κρημνὸν] Num κρυμὸν, vel κρύος, *frigus*. *Reiſ.*

86. F. ὅς γε καὶ μυριάδα κόσμων πεποίηται. *qui mundos ſtatuit numero infinitos*, aut ὅς γε, νὴ Δία, κόσμον π. *qui ſane mundum*, hoc eſt ſeriem rerum bene ſapienterque ordinatam, *ſtatuit*, aut ὅς γε καὶ ἀΐδιον κόσμον. *Reiske.* Ald. et Baſ. pro διάκοσμον habent διὰ κόσμον, duobus vocabulis.

87. καὶ γένεσιν] L. οὔτε γένεσιν. *neque ademit homini vim naſcendi et gignendi*, aut *proceſſum ad vitam*. *Reiſ.*

88. καὶ οὐδεμίαν — ob ſequens διαφορὰν, cum quo cohaeret. *Reiske.*

89. συγγραφὴν. Nam γραφὴ ſimplex eſt *accuſatio*. Paullo durius in hac periodo verba cohaerentia diſtracta ſunt. Planius flueret oratio ſic: καὶ μηδεμίαν ἄῤῥητον διαφορὰν τῶν κυρίων παρῆκεν, ὡς ἀνὴρ ἀρχαῖος ἐν φυσιολογίᾳ, καὶ συνθεὶς συγγραφὴν ἰδίαν, οὐκ ἀλλοτρίαν ἐκθέμενος. *Reiſ.*

 90. ἔχει

ἰδίαν, ἐκ ἀλλοτρίαν, διαφορὰν τῶν κυρίων παρῆκεν. ἐπεὶ δὲ καὶ πάντων, καὶ Σωκράτες ἔτι, πρότερος συνεῖδεν, ὡς ἔχει τι δοξαςὸν ἡ φύσις, ἔχει δὲ [90] καὶ νοητόν· ἔςι δὲ τὸ μὲν δοξαςὸν, ἀβέβαιον καὶ πλανητὸν [91] ἐν πάθεσι πολλοῖς καὶ μεταβολαῖς, τῷ φθίνειν καὶ αὔξεσθαι, καὶ πρὸς ἄλλον ἄλλως ἔχειν, καὶ μηδ' ἀεὶ πρὸς τὸν αὐτὸν ὡσαύτως τῇ αἰσθήσει, τὲ νοητὲ δὲ ἕτερον εἶδος.

("Εςι γὰρ ἐλομελές τε καὶ ἀτρεμὲς, ἠδ' ἀγένητον,

ὡς αὐτὸς εἴρηκε, καὶ ὅμοιον ἑαυτῷ καὶ μόνιμον ἐν τῷ εἶναι) ταῦτα συκοφαντῶν ἐκ τῆς φωνῆς ὁ Κολώτης, καὶ τῷ ῥήματι διώκων, ἐ τῷ πράγματι, τὸν λόγον, ἁπλῶς φησι πάντα ἀναιρεῖν τῷ ἓν ὂν [92] ὑποτίθεσθαι τὸν Παρμενίδην. ὁ δ' ἀναιρεῖ μὲν ἐδετέραν φύσιν, ἑκατέρᾳ δ' ἀποδιδὲς τὸ προσῆκον, εἰς μὲν τὴν τὲ ἑνὸς καὶ ὄντος ἰδέαν τίθεται τὸ νοητὸν, (ὂν μὲν, ὡς ἀΐδιον καὶ ἄφθαρτον, ἓν δὲ ὁμοιότητι πρὸς αὐτὸ [93], καὶ τῷ μὴ δέχεσθαι διαφο-

alienam, conſcriberet philoſophiam. Quoniam autem omnibus aliis, ipſo etiam Socrate prior ſenſit, naturam habere opinione aliquid, aliquid mente comprehendendum: eſt autem opinabile iſtud inconſtans et variis motionibus ac mutationibus obnoxium, et quod ob incrementa ac decrementa alium ad alia reſpectum habens non ſemper eodem modo ſenſum afficiat: intelligibile vero alia ſpecies, quod eſt, vt ipſe cecinit,

Aeternum, integrum ſemper, ſemperque quieſcens,

ſuique ſimile et conſtanter ſuam naturam conſeruans. Hic vocabulis calumniam ſtruens Colotes, ac de rebus ad verba trahens diſputationem, ſimpliciter ait Parmenidem, quia vnum ens ponat, omnes res abolere. Ille vero neutram abolet naturam, ſed vtrique id, quod ei conuenit, tribuens, in forma vnius et Entis ponit intelligibilem. Ens quidem, vt aeternum et interitus ſecurum. Vnum autem ob ſimilitudinem ſui ipſius, et quia nullam

90. ἔχει δέ τι καὶ νοητόν. *Reiſ.*

91. Pro πλανητὸν Baſ. dat παθητὸν, ſed Aldin. vitioſe πανητόν.

92. τῷ πᾶν ἓν ὂν ὑπ. vel τῷ ἓν καὶ ὂν ὑπ. *Reiſ.*

93. τῇ πρὸς αὐτό. *Reiſ.*

94. Exiſti-

ϱὰν, πϱοσαγοϱεύσας) εἰς δὲ τὴν ἄτακτον καὶ φεϱομένην, τὸ αἰσθητόν. ὧν καὶ κϱιτήϱιον ἰδεῖν ἐστιν. ἡ μὲν ἀληθείη εὐπειθέος ἀτϱεκ [94]

τῦ νοητῦ καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντος ὡσαύτως ἁπτόμενον, Ἠδὲ βϱοτῶν δόξας [95], αἷς ὐκ ἔνι πίστις ἀληθής, διὰ τὸ παντοδαπὰς μεταβολὰς καὶ πάθη καὶ ἀνομοιότητας δεχομένοις ὁμιλεῖν πϱάγμασι. καίτοι

nullam admittit differentiam, appellans. In forma porro inordinata et in motu verſante ſenſilem naturam collocat. Atque etiam videre licet, quomodo ea ſentiat iudicari.

Aut verum certa poteris cognoſcere mente,

nimirum intelligibilem et ſemper eodem modo habentem naturam attingente:

Siue hominum ſenſus, quibus haud iam certa fides eſt:

quod ſcilicet opiniones hominum verſantur iis in rebus, quae omnis generis mutationes, motus, inaequalitateſque admittunt. Et

94. Exiſtimo, harum rerum diligentem lectorem optime facturum, ſi praeter Ariſtotelea Simplicium excutiat in α. ἀκϱοάσ. φυσ. permultos Parmenideos verſus referentem. Sed eorum, qui citantur hic, alterum corrigere ex Laërtio, et complementum aſteriſci loco ponere licet. Sic enim habet:

Ἦ μὲν ἀληθείης εὐπειθέος ἀτϱεκὲς ἦτοϱ.

Alter Laërtiana vulgata lectione meliorem habere videtur. *Xyl.* F. ἡ μὲν ἀληθείης εὐπειθέος ἀτϱεκὲς αἰεὶ, τῦ νοητῦ — Appellat autem Parmenides *veritatem* εὐπειθέα, quia, quam primum agnoſcitur, ſtatim perſuadet et capit hominem, ſibique eum aſſentiri cogit. Veritati reſiſti nequit; tam potens eſt. *Reiſ.*

95. ἡ δὲ βϱοτῶν δόξας. Pendet hic accuſat. ab ἰδεῖν. *videre licet illinc veritatis perſuadere potentis certitudinem conſtantem et fallere neſciam, hinc autem opiniones hominum, quibus veri,* hoc eſt falli et fallere neſcii, *nihil ineſt: et hae ſunt notae, quibus diſtinguuntur et agnoſcuntur illae duae rerum claſſes; illarum puta, quae mente, et illarum rurſus, quae ſenſibus percipiuntur.* Haec ſcripſeram, antequam Xylandri ad h. l. animaduerſionem inſpexiſſem, e qua intellexi, Diog. Laërtium hos Parmenidae verſus citaſſe, vnde corrigi debet non ἀτϱεκὲς αἰεὶ, ſed ἀτϱεκὲς ἦτοϱ. Locus eſt IX, 23. Vidit quoque vitium huius loci, et correxit, Theodorus Canterus Var. Lect. I. 24 vti verſus hos Parmenidae a Clemente Alexandr. et aliis afferri ait. *Reiſ.*

πῶς ἂν ἀπέλιπεν αἴσθησιν καὶ δόξαν, αἰσθητὸν μὴ ἀπολιπὼν, μηδὲ δοξαστὸν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ἀλλ' ὅτι τῷ μὲν ὄντως ὄντι προσήκει διαμένειν ἐν τῷ εἶναι, ταῦτα δὲ νῦν μέν ἐστι, νῦν δ' οὐκ ἔστιν. ἐξίσταται δ' ἀεὶ, καὶ μεταλλάσσει τὴν φύσιν, ἑτέρας ὥστε[96] μᾶλλον, ἢ τῆς ἐκείνου τοῦ ὄντος ἀεὶ δεῖσθαι προσηγορίας. ἣν οὖν ὁ περὶ τοῦ ὄντος, ὡς ἓν εἴη, λόγος, οὐκ ἀναίρεσις τῶν πολλῶν καὶ αἰσθητῶν, ἀλλὰ δήλωσις αὐτῶν τῆς πρὸς τὸ νοητὸν διαφορᾶς· ἣν ἔτι μᾶλλον ἐνδεικνύμενος Πλάτων τῇ περὶ τὰ εἴδη[97] πραγματείᾳ, καὶ αὐτὸς ἀντίληψιν τῷ Κολώτῃ παρέσχε. διὸ καὶ τὰ πρὸς τοῦτον εἰρημένα δοκεῖ μοι λαβεῖν ἐφεξῆς. καὶ πρῶτόν γε τὴν ἐπιμέλειαν καὶ πολυμάθειαν τοῦ φιλοσόφου[98] σκεψώμεθα, ὅτι τούτοις τοῖς δόγμασι Πλάτωνος ἐπηκολουθήκασιν Ἀριστοτέλης καὶ Ξενοκράτης καὶ Θεόφραστος, καὶ πάντες οἱ Περιπατητικοί. ποῦ γὰρ ἂν τῆς ἀοικήτου τὸ βιβλίον ἔγραφεν[99], ἵνα ταῦτα

Et vero qui reliquiſſet opinionem et ſenſum Parmenides, ſublato opinabili et ſenſili, dici non poteſt. Sed quia ei, quod vere eſt, conuenit permanere in ſua natura, iſta autem alia modo ſunt, modo non ſunt, ſemperque mutant ſuam naturam: ſtatuit, haec aliam, quam quae ſemper ſunt, appellationem requirere. Ergo haec oratio, qua ens vnum eſſe pronunciatur, non negat multa iſta et ſenſilia, ſed oſtendit, quid ab intelligibili natura differant. Quod diſcrimen plenius etiam in idearum tractatione monſtrans, Colotae anſam reprehendendi dedit. Itaque deinceps etiam, quid contra eum dixerit, videamus. Ac primum diligentiam et multiplicem ſcientiam conſideremus huius ſcilicet philoſophi: qui Platonis ſententiam ſecutos eſſe ait Ariſtotelem, Xenocratem, Theophraſtum, omneſque Peripateticos. Qua enim in parte terrae non habitabilis ſcripſit librum ſuum,

vt,

96. ὥστε ἑτέρας, tranſpoſitis vocabulis. *Reiſ.*

97. Pro εἴδη Aldin. mendoſe dat ἤδη, ſed Baſ. ἤθη, vnde Xylander annotat: Non ἤθη, ſed εἴδη, locus hic requirit.

98. τοῦ φιλοσόφου] Colotae puta. Eſt oratio cauillatoria. Poſt σκεψώμεθα deeſt φάσκοντος, vel φαμένου. *Reiske.*

99. ἔγραφες. *Reiſ.*

100. Ἡρα-

συντιθεὶς τὰ ἐγκλήματα, μὴ τοῖς ἐκείνων συντάγμασιν ἐντύχῃς; μηδ᾽ ἀναλάβῃς εἰς χεῖρας Ἀριστοτέλους τὰ περὶ οὐρανοῦ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς, Θεοφράστου δὲ τὰ πρὸς τοὺς φυσικοὺς, Ἡρακλείτου [100] δὲ τὸν Ζωροάστρην, τὸ περὶ τῶν ἐν ᾅδου, τὸ περὶ τῶν φυσικῶς ἀπορουμένων, Δικαιάρχου δὲ τὰ περὶ ψυχῆς, ἐν οἷς πρὸς τὰ κυριώτατα καὶ μέγιστα τῶν φυσικῶν ὑπεναντιούμενοι τῷ Πλάτωνι καὶ μαχόμενοι διατελοῦσι. καὶ μὴν τῶν ἄλλων Περιπατητικῶν ὁ κορυφαιότατος Στράτων οὔτ᾽ Ἀριστοτέλει κατὰ πολλὰ συμφέρεται, καὶ Πλάτωνι τὰς ἐναντίας ἔσχηκε δόξας περὶ κινήσεως, περὶ νοῦ, καὶ περὶ ψυχῆς, καὶ περὶ γενέσεως. τελευτῶν [1] τὸν κόσμον αὐτὸν οὐ ζῶον εἶναί φησι, τὸ δὲ κατὰ φύσιν ἕπεσθαι τῷ κατὰ τύχην. ἀρχὴν γὰρ ἐνδιδόναι τὸ αὐτόματον, εἶτα οὕτω περαίνεσθαι τῶν φυσικῶν παθῶν ἕκαστον. τάς γε μὴν ἰδέας, περὶ ὧν ἐγκαλεῖ τῷ Πλάτωνι, πανταχοῦ κινῶν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ πᾶσαν ἐπάγων ἀπορίαν αὐταῖς, ἐν τοῖς ἠθικοῖς ὑπομνή-

vt, hac accuſatione recepta, non liceat tibi iſtorum libros in manus ſumere, et legere Ariſtotelis De coelo et anima, Theophraſti aduerſus phyſicos ſcripta, Heracleti Zoroaſtrem, de iis, quae ſunt apud inferos, de difficilibus naturae quaeſtionibus, Dicaearchi de anima? quibus in libris hi de praecipuis et maximis philoſophiae naturalis capitibus Platonem continenter impugnant atque ſubruunt. Et quidem Peripateticorum reliquorum ſummus, Strato, neque cum Ariſtotele ſentit multis de rebus, et de motu, mente, anima, ortu, contraria Platonicis defendit: denique mundum ipſum animal eſſe negat, et naturalia comitari fortunae, caſu initium motus naturae praebente, itaque hos porro abſolui. Ideas autem Platonicas Ariſtoteles vbique inceſſens dictis, in moralibus, in naturalibus commentariis, in iis, quae

100. Ἡρακλείδου. Nam hic recenſentur diſcipuli Ariſtotelis, in quibus etiam fuit Heraclides Ponticus. Cl. Fabricius B. Gr. T. I. p. 801. et T. II. p. 302. tuetur nomen Heracliti, ſed iuniorem Epheſio facit. *Reiſ.*

1. καὶ τελευτῶν. *Reiſ.*

2. δια-

μασιν, ἐν τοῖς Φυσικοῖς, διὰ τῶν ἐξωτερικῶν διαλέγων [2], φιλονεικότερον ἐνίοις ἔδοξεν, ἢ φιλοσοφώτερον ἐκ τῶν δογμάτων [3] τούτων, ὡς προθέμενος τὴν Πλάτωνος ὑπεριδεῖν [4] φιλοσοφίαν. οὕτω μακρὰν ἦν τοῦ ἀκολουθεῖν. τίνος οὖν εὐχερείας ἐστὶ, τὰ δοκοῦντα τοῖς ἀνδράσι μὴ μαθόντα, καταψεύδεσθαι τὰ μὴ δοκοῦντα; καὶ πεπεισμένον ἐλέγχειν ἑτέρους, αὐτόγραφον ἐξενεγκεῖν ἀμαθίας ἔλεγχον καθ' αὑτοῦ καὶ θρασύτητος· ὁμολογεῖν Πλάτωνι φάσκοντα τοὺς διαφερομένους, καὶ ἀκολουθεῖν τοὺς ἀντιλέγοντας; ἀλλὰ δὴ Πλάτων φησὶ, τοὺς ἵππους ὑφ' ἡμῶν ματαίως ἵππους εἶναι καὶ τοὺς ἀνθρώπους [5]. καὶ ποῦ τοῦτο τῶν Πλάτωνος συγγραμμάτων ἀποκεκρυμμένον εὗρεν ὁ Κολώτης; ἡμεῖς γὰρ ἐν πᾶσιν ἀναγινώσκομεν, καὶ τὸν

quae exotericae, ſeu extraneae, vocantur, diſputationibus, viſus eſt quibuſdam maiore contendendi, quam ſapientiae, ſtudio id feciſſe: vt qui ſibi propoſuiſſet, philoſophiam Platonis contemnere: tantum abeſt, vt eum fuerit ſecutus. Cuius ergo leuitatis eſt, cum ſententias iſtorum hominum non addidiceris, falſo te iis adſcribere, quae non probauerunt? Cumque in animum induxeris, alios refellere, tua te manu contra te inſcitiae et temeritatis publicare indubitabile argumentum? conſentire dicentem cum Platone, qui diſſident, et ſubſequi eum, qui reclamant. Nimirum autem Plato, inquis, temere dixit, equos ſub nobis equos eſſe, et homines. Quo tandem in commentario Platonis inuenit hoc Colotes? Nam nos quidem in omnibus legimus, homi-

2. διαλόγων. Et puto, hos exotericos dialogos eoſdem eſſe cum libris τῶν ἐγκυκλίων, de quibus vide Fabricii B. Gr. T. II. p. 188. Quare autem διὰ τῶν ἐξωτερικῶν διαλόγων dicat, et non continuato, vt coeperat, ſermone, ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς διαλόγοις, non exputo, mouetque haec inſolentia penes me ſuſpicionem corruptelae. *Reiſ.*

3. F. φιλοσοφώτερον ἔχεσθαι τῶν δογμάτων, aut ἐγκεῖσθαι τῷ δόγματι τούτῳ. *Reiſ.*

4. ὑπερείπειν. *ſubruere, euertere. Reiſ.*

5. F. ματαίως νομίζεσθαι ἵππους εἶναι, καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἀνθρώπους [ſcil. εἶναι μάτην ὑφ' ἡμῶν νομίζεσθαι]. Offendit me non nihil inſolentía vocabuli ματαίως pro μάτην. De re conf. Aldobrandini ad Diog. Laërt. pag. 149. *Reiske.*

6. Eſt

ἄνθρωπον, ἄνθρωπον, καὶ τὸν ἵππον, ἵππον, καὶ τὸ πῦρ, πῦρ ὑπ' αὐτοῦ δοξαζόμενον· ᾗ καὶ δοξαστὸν ὀνομάζει τούτων ἕκαστον· ὁ δ' οἷα δὴ σοφίας οὐδ' ἀκαρὲς ἀπέχων [6], ὡς ἓν καὶ ταὐτὸν ἔλαβε τὸ μὴ εἶναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸ εἶναι μὴ ὂν τὸν ἄνθρωπον· τῷ Πλάτωνι δὲ θαυμαστῶς ἐδόκει διαφέρειν τὸ μὴ εἶναι τοῦ μὴ ὂν εἶναι· τῷ μὲν γὰρ ἀναίρεσιν οὐσίας πάσης, τῷ δὲ ἑτερότητα δηλοῦσθαι τοῦ μεθεκτοῦ καὶ τοῦ μετέχοντος, ἣν οἱ μὲν ὕστερον εἰς γένους καὶ εἴδους, καὶ κοινῶν τινῶν καὶ ἰδίων λεγομένων ποιῶν διαφορὰν ἔθεντο μόνον, ἀνωτέρω δ' οὐ προῆλθον, εἰς λογικωτέρας ἀπορίας ἐμπεσόντες. ἔστι δὲ τοῦ μεθεκτοῦ πρὸς τὸ μετέχον λόγος, ὃν αἰτία τε πρὸς ὕλην ἔχει, καὶ παράδειγμα πρὸς εἰκόνα, καὶ δύναμις πρὸς πάθος. ᾧ γε δὴ μάλιστα τὸ καθ' αὑτὸ καὶ ταὐτὸν [7] ἀεὶ διαφέρει τοῦ δι' ἕτερον καὶ μηδέποτε ὡσαύτως ἔχοντος· ὅτι τὸ μὲν οὔτ' ἔσται ποτὲ μὴ ὄν, οὔτε γέγονε, καὶ διὰ τοῦτο πάντως καὶ ὄντως ὄν ἐστι· τὸ [8] δὲ οὐδὲ ὅσον

hominem hominem, equum equum, ignem ignem ipſius opinione ſtatui: vnde etiam opinabile vnumquodque horum appellat. Sed Colotes, vt in quo ne mica quidem philoſophiae eſſet, pro vno et eodem accepit Non eſſe hominem, et Hominem eſſe non Ens. At Platoni mirum in modum viſum eſt differre Non eſſe, et Non Ens eſſe: nempe illo penitus omnem tolli ſubſtantiam: hoc innui diuerſitatem participantis et participati. Hanc poſteriores in generis et formae, ac communium quorundam et propriarum, quae dicuntur, qualitatum differentiam duntaxat reiecerunt, neque progreſſi ſunt altius, cum in magis Logicas incidiſſent difficultates. Eſt autem participati ad participans ratio ea, quae intercedit inter cauſam et materiam, exemplar et imaginem, facultatem et effectum: quo pacto maxime differunt id, quod per ſe eſt, ſemperque eodem modo habet, et id, quod ab alio pendens ſibi nunquam conſtat: cum illud neque fuerit vnquam non Ens, neque futurum ſit, ideoque omnino et re ipſa Ens ſit: hoc neque

6. Eſt cauillatoria dictio: *ne tantillum quidem a ſapientia diſtans*, id eſt, ſapientiae ipſius et totius compos. *Reiſ.*

7. ταὐτὸν ὂν ἀεὶ. *Reiſ.*

8. τῷ δὲ οὐδὲ ὅσον — *Reiſ.*

9. Aut

ἀπ' ἄλλȣ συμβέβηκε μετέχειν τȣ̃ εἶναι, βέβαιόν ἐστιν, ἀλλ' ἐξίσταται δι' ἀσθένειαν, ἅτε τῆς ὕλης περὶ τὸ εἶδος ὀλισθαινȣ́σης, καὶ πάθη πολλὰ καὶ μεταβολὰς ἐπὶ τὴν εἰκόνα [9] *τῆς ȣ̓σίας, ὥστε κινεῖσθαι καὶ σαλεύεσθαι, δεχομένης. ὥσπερ ȣ̃ν ὁ λέγων, Πλάτωνα μὴ εἶναι τὴν εἰκόνα τȣ̃ Πλάτωνος, ȣ̓κ ἀναιρεῖ τὴν ὡς εἰκόνος αἴσθησιν αὐτῆς καὶ ὕπαρξιν, ἀλλ' ἐνδείκνυται καθ' ἑαυτό τινος ὄντος, καὶ πρὸς ἐκεῖνο ἑτέρȣ γεγονότος διαφοράν· ȣ̔́τως ȣ̓́τε φύσιν, ȣ̓́τε χρῆσιν, ȣ̓́τ' αἴσθησιν ἀνθρώπων ἀναιρȣ̃σιν οἱ κοινῆς τινος ȣ̓σίας μετοχῇ ἰδέᾳ* [10] *γινόμενον ἡμῶν ἕκαστον, εἰκόνα τȣ̃ παρασχόντος τὴν ὁμοιότητα τῇ γενέσει προσαγορεύοντες. ȣ̓δὲ γὰρ ὁ πῦρ μὴ λέγων εἶναι τὸν πεπυρωμένον σίδηρον, ἢ τὴν σελήνην ἥλιον, ἀλλὰ, κατὰ Παρμενίδην, Νυκτὶ φάος* [11] *περὶ γαῖαν ἀλώμενον, ἀλλότριον φῶς, ἀναιρεῖ σιδήρȣ χρῆσιν, ἢ σελήνης φύσιν. ἀλλ' εἰ μὴ λέγει σῶμα, μηδὲ πεφωτισμένον, ἤδη*

neque illud ipſum quidem Eſſe, quo ei contingit ab alio impertiri, firmum habeat: ſed eo ob imbecillitatem excidat: quippe materia circa formam labente, et multas affectiones mutationeſque in ſubſtantiae imaginem, ita vt moueatur ac fluctuet, recipiente. Sicut ergo qui dicit, Platonem non eſſe ſimulacrum Platonis, non negat ipſius ſenſum et eſſentiam ſimulacri: ſed oſtendit diſcrimen eius, quod per ſe aliquid eſt, ab eo, quod eius reſpectu extitit: ſic neque naturam, neque vſum, neque ſenſum hominum tollunt, qui communis cuiuſdam ſubſtantiae participatione vnumquemque noſtrum ſeorſim factum eſſe imaginem eius, quod ſimilitudinem praebuit ortui, pronunciant. Neque enim, qui ignem ait non eſſe candens ferrum, aut Lunam Solem, ſed (vt canit Parmenides)

Nocte vagantem circa terram lucem alienam:

ideo ferri vſum, aut Lunae naturam, inficiatur. Sed ſi corpus eſſe, aut illuminatum neget, iam ſenſui repugnaverit,

9. Aut *ἐπὶ τῆς εἰκόνος*, aut *περὶ τὴν εἰκόνα*. *Reiſ.*

10. Legendum eſt *ἰδίᾳ*. Nam *ἰδέᾳ* huc nihil pertinet. *Xyl.* F. *μετοχῇ, ἢ ἰδέας*. *Reiſ.*

11. *νυκτιφαὲς*, vno vocabulo, *noctilucum*, vel noctu lucens. Et ſic quoque citat, neſcio, quo auctore, Caſaubonus ad Diog. Laërt. p. 79. *Reiſ.*

12. F.

μάχεται ταῖς αἰσθήσεσιν, ὥσπερ ὁ σῶμα καὶ ζῶον [12] καὶ γένεσιν καὶ αἴσθησιν μὴ ἀπολιπών. ὁ δὲ ταῦτα τῷ ὑπάρχειν μετεσχηκέναι [13], καὶ ὅσον ἀπολείπεται τοῦ ὄντος ἀεὶ καὶ τὸ εἶναι παρέχοντος αὐτοῖς ὑπονοῶν, οὐ παρορᾷ τὸ αἰσθητὸν, ἀλλὰ τὸ νοητὸν εἶναι λέγει [14]. οὐδ' ἀναιρεῖ τὰ γινόμενα καὶ φαινόμενα περὶ ἡμᾶς τῶν παθῶν, ἀλλὰ ὅτι βεβαιότερα τούτων ἕτερα καὶ μονιμώτερα πρὸς οὐσίαν ἐστὶ, τῷ μήτε γίνεσθαι, μήτ' ἀπόλλυσθαι, μήτε πάσχειν μηδὲν, ἐνδείκνυται τοῖς ἑπομένοις, καὶ διδάσκει καθαρώτερον τῆς διαφορᾶς ἀπτόμενος, τοῖς ὀνόμασι [15], τὰ μὲν ὄντα, τὰ δὲ γινόμενα προσαγορεύειν. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς νεωτέροις συμβέβηκε. πολλὰ γὰρ καὶ μεγάλα πράγματα τῆς τοῦ ὄντος ἀπο-

verit, vt qui corpus, animal, ortum, ſenſumque non relinquat. Qui vero participatione iſta habere ſuam eſſentiam intelligit, ac quantum abſint ab his, quae ſemper ſunt, ipſiſque eſſentiam largiuntur: non is ſenſilia repudiat, ſed, quid ſit intelligibile, demonſtrat: neque tollit eas affectiones, quae nobis accidunt, et ſenſu percipiuntur: ſed his firmiora et conſtantioris eſſe alia oſtendit naturae, eo quod neque oriantur, neque intereant, neque perpetiantur quicquam: ac diſcrimen illud ſubtilius verbis exprimere docet, vt alia Entia, alia Fientia appellent. Idque recentioribus etiam vſu venit. Multas enim et magnas res Entis nomine dedignantur:

12. F. ζωὴν. *Reiske.*

13. μετεσχηκέναι] Subaudi τοῦ ἀεὶ ὄντος, quod ſtatim ſequitur. *qui autem ex eo, quod aliqua res exſiſtat, coniecturam facit, eam participem illius rei eſſe, quae ſemper eſt, et, vt reliquae ſint, efficit, et qui porro concludit, quantum illa prior res ab hac poſteriore abſit, ille — Reiſ.*

14. Haec duo verba, εἶναι λέγει, abſunt ab Ald. et Baſ. vnde Xylander annotat: Deeſt verbum δηλοῖ, ἐνδείκνυται, aut tale aliquid. παρορᾷ enim ἀπὸ κοινοῦ ſi repeteres, plane contrarium eius faceres, quod Plutarchus voluit.

15. Poſſet legi τῶν ὀνομάτων, ſed non opus eſt. Nam τοῖς ὀνόμασι tantundem eſt, atque ἐν τοῖς ὀνόμασι. At illud certius eſt, ἁπτομένους legi oportere. *Reiſ.*

16. ἀλλ'

στερȣ̃σι προσηγορίας, τὸ κενὸν, τὸν χρόνον, τὸν τόπον, ἁπλῶς τὸ τῶν λεκτῶν γένος, ἐν ᾧ καὶ τἀληθῆ πάντα ἔνεστι. ταῦτα γὰρ ὄντα μὲν, μὴ εἶναι, τινὰ δ' εἶναι λέγȣσι· χρώμενοι δ' αὐτοῖς ὡς ὑφεστῶσι καὶ ὑπάρχȣσιν ἐν τῷ βίῳ καὶ τῷ φιλοσοφεῖν διατελȣ̃σιν. ἀλλ' αὐτὸν ἡδέως ἂν ἐροίμην τὸν κατήγορον, εἰ τοῖς ἑαυτῶν πράγμασι τὴν διαφορὰν ȣ̓κ ἐνορῶσι ταύτην, καθ' ἣν τὰ μὲν μόνιμα καὶ ἄτρεπτα ταῖς ȣ̓σίαις ἐστὶν, ὡς λέγȣσι, καὶ τὰς ἀτόμȣς ἀπαθείᾳ καὶ στεῤῥότητι πάντα χρόνον ὡσαύτως ἔχειν, τὰ δὲ συγκρίματα πάντα, ῥευστὰ καὶ μεταβλητὰ, καὶ γινόμενα καὶ ἀπολλύμενα εἶναι, μυρίων μὲν εἰδώλων ἀπερχομένων ἀεὶ καὶ ῥεόντων, μυρίων δὲ (ὡς εἰκὸς) ἑτέρων ἐκ τȣ̃ περιέχοντος ἐπιῤῥεόντων, καὶ ἀναπληρȣ́ντων τὸ ἄθροισμα, ποικιλλόμενον ὑπὸ τῆς ἐξαλλαγῆς ταύτης καὶ μετακεραννύμενον, ἅτε δὴ καὶ τῶν ἐν βάθει τȣ̃ συγκρίματος ἀτόμων ȣ̓δέποτε λῆξαι κινήσεως, ȣ̓δὲ παλμῶν πρὸς ἄλληλα δυναμένων, ὥσπερ αὐτοὶ λέγȣσιν. ἀλλ' ἔστι[16] μὲν ἐν τοῖς πράγμασιν ἡ τοι-

tur: vacuum, tempus, locum, ſimpliciter genus dictorum, in quo et vera omnia inſunt. Haec enim non eſſe Entia, ſed aliquid eſſe dicunt: iiſque vt exſtantibus et ſubſiſtentibus in vita ac philoſophia perpetuo vtuntur. Caeterum libenter ego ex iſto reprehenſore quaererem, an non in ſuis ipſi hoc diſcrimen rebus conſpiciant, vt aliorum ſubſtantiae ſtabiles ſint atque immutabiles: ſicut ipſi aiunt, atomos ob vacuitatem perpeſſionum atque ſoliditatem ſemper eodem in ſtatu perdurare: concreta autem omnia fluxa eſſe et mutabilia, oriri que et interire, ſubinde innumeris defluentibus ſimulacris, aliiſque (vt par eſt) ex ambiente influentibus et congeriem explentibus, variatam his mutationibus et alia adfectam temperie: cum quidem etiam, quae in profundo concreti ſunt atomi, nunquam deſinant moueri et tremula concitatione ad ſe inuicem ferri, vt affirmant ipſi. Eſt ergo in rebus quidem huiuſmodi diuerſitas

16. ἀλλ' ἔστω μὲν — ob ſequentia: *ſit etiam Epicurus Platone prudentior. Reiſ.*

17. κοινῇ.

αὐτη διαφορὰ τῆς ὀσίας· σοφώτερος δὲ τȣ̃ Πλάτωνος ὁ Ἐπίκȣρος, ἢ πάντα ὁμοίως ὄντα προσαγορεύει, τὸ ἀναφὲς κενὸν, τὸ ἀντερεῖδον σῶμα, τὰς ἀρχὰς, τὰ συγκρίματα κοινῆς [17]. καὶ μηδὲ ἡγȣ́μενος ὀσίας μετέχειν τὸ ἀΐδιον, τῷ γινομένῳ τὸ ἀνώλεθρον, τῷ φθειρομένῳ τὰς ἀπαθεῖς καὶ διαρκεῖς καὶ ἀμεταβλήτȣς, καὶ μηδέποτε τȣ̃ εἶναι δυναμένας ἐκπεσεῖν φύσεις, ταύταις ὡς ἐν τῷ πάσχειν καὶ μεταβάλλειν τὸ εἶναι, ταῖς μηδένα χρόνον ὡσαύτως ἐχȣ́σαις. εἰ δὲ δικαίως, ὡς ἔνι μάλιστα, διήμαρτε τȣ́τοις ὁ Πλάτων, ὀνομάτων [18] ὀφείλει [19] συγχύσεως εὐθύνας ὑπέχειν τοῖς ἀκριβέστερον ἑλληνίζȣσι τȣ́τοις, καὶ καθαρώτερον διαλεγομένοις, ȣ̓χ ὡς ἀναιρῶν τὰ πράγματα, καὶ τὸ [20] ζῆν ἐξάγων ἡμῶν, αἰτίαν ἔχειν, ὅτι τὰ γινόμενα [21], καὶ ȣ̓κ ὄντα, καθάπερ

ſitas ſubſtantiae: ſed Epicurus, Platone ſapientior, omnia ſimiliter Entia nominat: inane puta illud tactum fugiens, corpus renitens, principia, res concretas. Eandem ſcilicet eſſentiam tribuens ſempiternis ac caducis, et confundens cum naſcente id, quod interitu vacat, cum pereunte id, quod perpetuum et immutabile eſt: cum iis, quorum natura aliter nunquam habere poteſt, ea, quorum Eſſe in motu et mutatione conſiſtit, et nunquam ſui ſimilia manent. Iam vt optimo iure in his dicatur Plato deliquiſſe: de confuſione vocabulorum, mi homo, accuſandus erat ab hiſce, purius Graece ſcil. loquentibus, et accuratius diſſerentibus: non vt qui res perimeret, et vita nos expelleret, quando Entia et Fientia non eodem modo, quo ipſi, appel-

17. κοινῇ. Porro καὶ hic accipio pro καίτοι, *quamuis*. καὶ μηδὲν ἡγȣ́μενος — *etiamſi non exiſtimet. Reiſ.*

18. Sic diſtinguendus eſt hic locus atque ordinandus: τὸ ἀΐδιον τῷ γινομένῳ, τὸ ἀνώλεθρον τῷ φθειρομένῳ, τὰς ἀπαθεῖς — φύσεις ταύταις ταῖς ἐν τῷ — εἶναι μηδένα χρόνον ὡσαύτως ἐχȣ́σαις. εἰ δὲ δὴ διήμαρτε τȣ́τοις ὁ Πλάτων, δικαίως, ὡς ἔνι μάλιστα, ὀνομάτων — *Reiſ.*

19. Pro ὀφείλει dant ὦ φίλε Ald. et Baſ. ὠφάλε, vocabulo corrupto, Turn. Vulc. et Bong.

20. Pro τὸ exhibent τȣ̃ Ald. et Baſ.

21. F. ὅτι τὰ φαινόμενα γινόμενα, *quod eas res, quae in oculos incurrunt*, γινόμενα, *non autem cum Epicureis* ὄντα, *nominauit. Reiske.*

ὄτοι, προσηγόρευσεν. ἀλλ' ἐπεὶ [22] τὸν Σωκράτην μετὰ τὸν Παρμενίδην [23] ὑπερέβημεν, ἀναληπτέος [24] * * εὐθὺς ὂν τὸν ἀφ' ἱερᾶς κεκίνηκεν ὁ Κολώτης· καὶ διηγησάμενος, ὅτι χρησμὸν ἐκ Δελφῶν περὶ Σωκράτους ἀνήνεγκε Χαιρεφῶν, (ὃν ἴσμεν ἅπαντες) ταῦτ' ἀπείρηκε [25]. Τὸ μὲν οὖν τοῦ Χαιρεφῶντος, διὰ τὸ τελέως σοφιστικὸν καὶ φορτικὸν διήγημα [26] εἶναι, παρήσομεν. Φορτικὸς γὰρ οὖν ὁ Πλάτων ὁ τοῦτον ἀναγράψας τὸν χρησμὸν, ἵνα τοὺς ἄλλους ἐάσω· φορτικώτεροι δὲ Λακεδαιμόνιοι, τὸν περὶ Λυκούργου χρησμὸν ἐν ταῖς παλαιοτάταις ἀναγραφαῖς ἔχοντες· σοφιστικὸν δ' ἦν διήγημα τὸ Θεμιστοκλέους, ᾧ πείσας Ἀθηναίους τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν, κατεναυμάχησε τὸν βάρβαρον. Φορτικοὶ δὲ οἱ τῆς Ἑλλάδος νομοθέται, τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα τῶν ἱερῶν πυθόχρηστα καθιστάντες. εἰ τοίνυν ὁ περὶ Σωκράτους, ἀνδρὸς εἰς ἀρετὴν θεολήπτου γενομένου, χρησμὸς ἀνενεχθεὶς, ὡς σοφοῦ, φορτικὸς ἦν καὶ σοφιστικὸς, τίνι

appellat. Sed iam ad Socratem nobis eſt ſermo conuertendus. Hic ergo Colotes ſtatim a ſacra, quod dicitur, linea mouit, cumque narraſſet, Chaerephontem Delphis oraculum attuliſſe de Socrate, omnibus nobis notum, ſic loquitur: Ac Chaerephontis quidem narrationem, vt plane ſophiſticam et prae faſtu odioſam, omitto. Odioſus ergo Plato, ne de aliis dicam, qui id oraculum in literas retulerit. Odioſiores etiam Spartani, qui oraculum de Lycurgo in antiquiſſimis aduerſariis ſcriptum ſeruant. Sophiſtica vero fuit Themiſtoclis narratio, qua Athenienſibus cum perſuaſiſſet, vt vrbe excederent, nauali proelio deuicit barbaros. Importuni Graecarum legum conditores, qui pleraque ſacrificia, Pythicum ſecuti oraculum, inſtituerunt. Si ergo de Socrate, viro ad virtutem diuino inſtinctu incitato, allatum reſponſum odioſum ob arrogantiam fuit et captioſum: quibus

22. Pro ἐπεὶ dant ἐπὶ Ald. et Baſ.

23. Cf. p. 586, 11. *Reiske.*

24. Nihil deeſſe videtur, quam ὁ λόγος, aut ὁ τοῦ λόγου εἱρμός. *Reiske.*

25. ἀπείρηκε. id eſt, ἐπεῖπε, *ſubiunxit, adiecit. Reiske.*

26. τὸ διήγημα. *Reiske.*

27. Com-

προσείπωμεν ἀξίως ὀνόματι τὰς ὑμετέρας βρόμας καὶ ὀλολυγμὰς καὶ κροτοθορύβας, καὶ σεβάσεις καὶ ἐπιθειάσεις, αἷς προτρέπεσθε καὶ καθυμνεῖτε τὸν ἐπὶ ἡδονὰς παρακαλᾶντα συνεχεῖς καὶ πυκνάς; ὃς ἐν τῇ πρὸς Ἀνάξαρχον ἐπιςολῇ ταυτὶ γέγραφεν· Ἐγὼ δ' ἐφ' ἡδονὰς συνεχεῖς παρακαλῶ, καὶ ἀκ ἐπ' ἀρετὰς[27] κενὰς καὶ ματαίας, καὶ ταραχώδεις ἐχάσας τῶν καρπῶν τὰς ἐλπίδας. ἀλλ' ὅμως ὁ μὲν Μητρόδωρος τὸν Τίμαρχον παρακαλῶν φησί· Ποιήσωμέν τι καλὸν ἐπὶ καλοῖς[28], μονονὰ καταδύντες ταῖς ὁμοιοπαθείαις καὶ ἀπαλλαγέντες ἐκ τᾶ χαμαὶ βία εἰς τὰ Ἐπικάρα ὡς ἀληθῶς θεόφαντα ὄργια. Κολώτης δ' αὐτὸς ἀκροώμενος Ἐπικάρα φυσιολογᾶντος, ἄφνω τε γόνασιν αὐτῷ[29] προσέπεσε, καὶ ταῦτα γράφει σεμνυνόμενος αὐτὸς Ἐπίκαρος· Ὡς σεβομένῳ γάρ σοι τὰ τότε ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα, προσέπεσεν ἐπιθύμημα ἀφυσιολόγητον, τὸ περιπλακῆναι ἡμῖν γονάτων ἐφαπτόμενον, καὶ πάσης τῆς εἰθισμένης[30] ἐπι-

quibus quaeſo dignis vocabulis notabimus veſtros fremitus, vlulatus, plauſus tumultuoſos, cultus, ac diuinas acclamationes, quibus celebratis ac praedicatis veſtrum principem, ad voluptates crebras et continuas exhortantem? Sic enim is in epiſtola ad Anaxarchum ſcripſit: Ego autem ad voluptates continentes cohortor, non ad virtutes inanes, quarum de fructibus ſpes ſunt vanae et turbulentae. Et tamen Metrodorus Timarchum exhortans, ait: Pulchrum aliud ex alio faciamus, adfectuum ſimilitudine tantum non relicta vita terreſtri, in vere diuina Epicuri orgia nos demergentes. Ipſe vero Colotes, cum audiret Epicurum de natura rerum verba facientem, ſubito ad genua eius accidit: hocque ipſe Epicurus ſcribendo iactat: Tibi enim, tanquam veneranti ea, quae tum a nobis dicebantur, incidit cupiditas nullam cauſam habens naturalem, vt genua noſtra tangeres, noſque amplecterеris, omnemque ſolitum ritum venerandi,

27. Comma poſt ἀρετὰς figendum. Nam κενὰς non ad hoc vocabulum, ſed ad ἐλπίδας pertinet. *Reiske.*

28. F. ἐπὶ κακοῖς. *Reiske.*

29. γόνασιν αὐτᾶ. *Reiske.*

30. Locum hunc, manifeſto mutilum et corruptum, non expedio. *Reiske.*

λήψεως γίνεσθαι, κατὰ τὰς σεβάσεις τιμῶν καὶ λιτάς. ἐποίεις οὖν (φησὶ) καὶ ἡμᾶς ἀνθιεροῦν σεαυτὸν καὶ ἀντισέβεσθαι. συγγνωστὰ νὴ Δία τοῖς λέγουσιν, ὡς πάντες [31] ἂν πρίαιντο τῆς ὄψεως ἐκείνης εἰκόνα γεγραμμένην θεάσασθαι, τοῦ μὲν προσπίπτοντος εἰς γόνατα καὶ περιπλεκομένου, τοῦ δ' ἀντιλιτανεύοντος καὶ ἀντιπροσκυνοῦντος. οὐ μέντοι τὸ θεράπευμα τοῦτο, καίπερ εὖ τῷ Κολώτῃ συντεθὲν, ἔσχε καρπὸν ἄξιον. οὐ γὰρ ἀνηγορεύθη σοφὸς, ἀλλὰ μόνον· Ἄφθαρτός μοι περιπάτει (φησὶ) καὶ ἡμᾶς ἀφθάρτους διανοοῦ. τοιαῦτα μέντοι ῥήματα καὶ κινήματα καὶ πάθη συνειδότες αὑτοῖς, ἑτέρους φορτικοὺς ἀποκαλοῦσι. καὶ δῆτα καὶ προσθεὶς [32] ὁ Κολώτης τὰ σοφὰ ταῦτα καὶ καλὰ περὶ τῶν αἰσθήσεων, ὅτι σιτία προσαγόμεθα, καὶ οὐ χόρτον, καὶ τοὺς ποταμοὺς, ὅταν ὦσι μεγάλοι, πλοίοις διαπεραιοῦμεν, ὅταν δ' εὐδιάβατοι γένωνται, τοῖς ποσὶν, ἐπιπεφώνηκεν· Ἀλλὰ γὰρ ἀλαζόνας ἐπετήδευσας λόγους, ὦ Σώκρατες· καὶ ἕτερα μὲν διελέγου τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ἕτερα δ' ἔπραττες. πῶς γὰρ οὐκ ἀλαζόνες οἱ Σωκράτους λόγοι, μηδὲν αὑτοῦ

randi, honorandi, comprecandique perageres. Quo effeciſti, vt nos quoque te viciſſim ſacrum deputaremus ac veneraremur. Ignoſcendum me hercle eſt dicentibus, quantouis dato pretio ſe picturam iſtius actionis ſpectaturos: Colotis ad genua Epicuri accidentis, et eum amplectentis, Epicuri eum viciſſim adorantis. Et tamen hoc demerendi officium, quamquam ſcite obitum, Coloti fructum dignum non tulit. Non enim ſapiens eſt pronunciatus, ſed hoc tantum ei dictum: Interitus expers mihi ambula, noſque eadem conditione eſſe intellige. Huiuſmodi verborum, motuum, affectuumque illi ſibi conſcii, tamen alios arroganter odioſos dicunt. Quin etiam Colotes, cum arguta iſta et pulchra de ſenſibus ſubieciſſet, Cibis nos veſci, non foeno, Magnos fluuios nauibus, vadoſos pedibus tranſire, exclamat: Enimuero, Socrates, arrogantibus ac glorioſis ſermonibus ſtuduiſti: aliaque apud auditores diſſeruiſti, alia egiſti. Quidni enim ſint arrogantes Socratis ſermones, nihil ſe ſcire, ſed ſemper

31. παντὸς, *quantiuis emerent.* R. 32. ὑποθεὶς Ald. et Baſ.

33. Pro

εἰδέναι φάσκοντος, ἀλλὰ μανθάνειν ἀεὶ καὶ ζητεῖν τὸ ἀληθές; εἰ δὲ τοιαύταις, ὦ Κολῶτα, Σωκράτους φωναῖς περιέπεσες, οἵας Ἐπίκουρος γράφει πρὸς Ἰδομενέα· Πέμπε οὖν ἀπαρχὰς ἡμῖν εἰς τὴν τοῦ ἱεροῦ σώματος θεραπείαν, ὑπέρ τε αὐτοῦ καὶ τέκνων· οὕτω γάρ μοι λέγειν ἐπέρχεται· τίσιν ἂν ῥήμασιν ἀγροικοτέροις ἐχρήσω; καὶ μὴν ὅτι Σωκράτης ἄλλα μὲν ἔλεγεν, ἄλλα δ' ἔπραττε, θαυμαστῶς μαρτυρεῖ σοι τὰ ἐπὶ Δηλίῳ, τὰ ἐν Ποτιδαίᾳ, τὰ ἐπὶ τῶν τριάκοντα, τὰ πρὸς Ἀρχέλαον, τὰ [33] πρὸς τὸν δῆμον, ἡ πενία, ὁ θάνατος. οὐ γὰρ ἄξια ταῦτα τῶν Σωκρατικῶν λόγων; ἐκεῖνος ἦν [34], ὦ μακάριε, κατὰ Σωκράτους ἔλεγχος ἕτερα μὲν λέγοντος, ἕτερα δὲ πράττοντος, εἰ τὸ ἡδέως ζῆν τέλος ἐκθέμενος, οὕτως ἐβίωσε. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὰς βλασφημίας. ὅτι δέ, οἷς ἐγκαλεῖ περὶ τῶν ἐναγῶν [35], ἔνοχος αὐτός ἐστιν, οὐ συνεῖδεν. ἓν γάρ ἐστι τῶν Ἐπικούρου δογμάτων, τὸ μηδὲν ἀμεταπείστως πεπεῖσθαι μηδένα, πλὴν τὸν σοφόν. ἐπεὶ τοίνυν

ſemper diſcere et quaerere veritatem profitentis? Quod ſi in huiuſmodi voces incidiſſes, quales Epicurus ad Idomeneum ſcripſit: Mitte itaque nobis primitias ad ſacri corporis cultum pro ſe et liberis: ſic enim mihi dicere ſubit: quibuſnam verbis vti potuiſſes magis importunis? Sed Socratem aliter locutum, aliter vixiſſe, mirum in modum tibi teſtimonium perhibent res geſtae ad Delium, ad Potidaeam, apud triginta viros, ad Archelaum, ad populum, paupertas, mors: ſcil. enim haec eius ſermonibus indigna ſunt. Hoc, inepte, Socratem aliter locutum, aliter egiſſe, poterat conuincere, ſi, fine vitae poſito voluptate, vitam, qualem egit, egiſſet. Haec ad calumnias reſponſa ſint. Quod autem ad euidentiam attinet, non ſenſit Colotes, eorum ſe culpam ſuſtinere, de quibus accuſat Socratem. Eſt enim vnum de Epicuri decretis: nihil cuiquam ita certo perſuaſum eſſe, vt de ſententia deduci non poſſit, excepto ſapiente. Quando itaque

33. Pro hoc τὰ Ald. dat καὶ.

34. ἐκεῖνος [vel ἐκείνως] δ' ἦν ἂν, ὦ μακάριε. *Reiſ.*

35. τῶν ἐναργῶν leg. Legebatur ἐναγῶν. Sed nota eſt vel ex Cic. in hac diſputatione ἐνάργεια. *Xylander.* ἐναργῶν. *claris, perſpicuis, manifeſtis*, vti etiam Xylander emendauit. *Reiſ.*

ὁ Κολώτης ȣ̓κ ἦν σοφὸς, ȣ̓δὲ μετὰ τὰς σεβάσεις ἐκείνας, ἐρωτάτω πρῶτον ἐκεῖνα τὰ ἐρωτήματα, πῶς σιτία προσάγεται καὶ ȣ̓ χόρτον ἐπιτήδειος ὢν [36], καὶ τὸ ἱμάτιον τῷ σώματι, καὶ ȣ̓ τῷ κίονι, περιτίθησι, μήτε ἱμάτιον εἶναι τὸ ἱμάτιον, μήτε σιτίον τὸ σιτίον ἀμεταπείςως πεπεισμένος. εἰ δὲ καὶ ταῦτα πράττει, καὶ τȣ̀ς ποταμȣ̀ς, ὅταν ὦσι μεγάλοι, ποσὶν ȣ̓ διέρχεται, καὶ τȣ̀ς ὄφεις φεύγει, καὶ τȣ̀ς λύκȣς, μηδὲν εἶναι τȣ́των, οἷον φαίνεται, πεπεισμένος ἀμεταπείςως, ἀλλὰ πράττων ἕκαςα κατὰ τὸ φαινόμενον· ȣ̓δὲ Σωκράτει δήπȣθεν ἐμποδὼν ἦν ἡ περὶ τῶν αἰσθήσεων δόξα τȣ̃ χρῆσθαι τοῖς φαινομένοις ὁμοίως. ȣ̓ γὰρ Κολώτῃ μὲν ὁ ἄρτος ἄρτος ἐφαίνετο, καὶ χόρτος ὁ χόρτος, ὅτι τȣ̀ς διοπετεῖς ἀνεγνώκει κανόνας· ὁ δὲ Σωκράτης ὑπ' ἀλαζονείας, ἄρτȣ μὲν, ὡς χόρτȣ, χόρτȣ δὲ, ὡς ἄρτȣ, φαντασίαν ἐλάμβανε· δόγμασι γὰρ ἡμῶν καὶ λόγοις ȣ̔͂τοι χρῶνται βελτίοσιν οἱ σοφοί· τὸ δ' αἰσθάνεσθαι καὶ τυπȣ̃σθαι πρὸς τὰ φαινόμενα, κοινόν ἐςι πάθος, ἀλόγοις περαινόμενον αἰτίαις· ὁ δὲ τὰς αἰσθήσεις λόγος ἐπαγόμενος, ὡς ȣ̓κ ἀκριβεῖς,

que Colotes ſapiens non fuit, etiam poſt illas venerationes, primum haec interroget e ſuo familiari, Quomodo cibo veſcatur, non foeno, Veſtem corpori, non columnae circumdet, cum neque veſtem veſtem eſſe, neque cibum cibum ita perſuaſum habeat, vt mutare ſententiam nequeat? Sin et iſta agit, et amnes aquis auctos pedes non tranſit, et ſerpentes fugit atque lupos, nihil horum irreuocabili certitudine habens cognitum, ſed in ſingulis id ſequens, quod videtur: equidem Socrati quoque nihil obſtabat ſua de ſenſibus opinio, quin eodem modo vteretur iis, quae videbantur. Neque enim Colotae panis panis videtur, et foenum foenum, quia coelo delapſos iſtos legerat canones: Socrati autem prae arrogantia panis foenum, hoc panis viſum fuit. Nam ſapientes iſti decretis et rationibus vtuntur, quam nos, melioribus: ſentire, et viſa imaginari communis eſt affectio, quae cauſis conficitur rationis expertibus. Et illa diſputatio, quae ſenſus oſtendit non eſſe perfectos, non certiſſimae fidei,

36. ἐπιτήδειος ὢν] Num ἐπ' ἐνδείας ὢν, vel ὑπόπεινος ὢν, *eſuriens. R.*

37. τὸ

οὐδ' ἀσφαλεῖς πρὸς πίστιν οὔσας, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ φαίνεσθαι τῶν πραγμάτων ἡμῖν ἕκαστον· ἀλλὰ χρωμένοις κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπὶ τὰς πράξεις ταῖς αἰσθήσεσι, τὸ πιστεύειν ὡς ἀληθέσι πάντη καὶ ἀδιαπτώτως οὐ δίδωσιν αὐταῖς. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἀρκεῖ καὶ χρειῶδες[37] ἀπ' αὐτῶν, ὅτι βέλτιον ἕτερον οὐκ ἔστιν. ἣν δὲ ποθεῖ φιλόσοφος ψυχὴ λαβεῖν ἐπιστήμην περὶ ἑκάστου καὶ γνῶσιν, οὐκ ἔχουσι. περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ πάλιν ὁ Κολώτης εἰπεῖν παρέξει ταῦτα πολλοῖς ἐγκεκληκώς. ἐν οἷς δὲ κομιδῇ διαγελᾷ καὶ φλαυρίζει τὸν Σωκράτην, ζητοῦντα, τί ἄνθρωπός ἐστι, καὶ νεανιευόμενον, (ὥς φησιν) ὅτι μηδ' αὐτὸς εἰδείη, δῆλος μέν ἐστιν αὐτὸς οὐδέποτε πρὸς τούτῳ γενόμενος· ὁ δὲ Ἡράκλειτος[38], ὡς μέγα τι καὶ σεμνὸν διαπεπραγμένος· Ἐδιζησάμην (φησὶν) ἐμεωυτόν. καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων θειότατον ἐδόκει τὸ, Γνῶθι σαυτόν· ὃ δὴ καὶ Σωκράτει ἀπορίας καὶ ζητήσεως ταύτης ἀρχὴν ἐνέδωκεν, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς εἴρηκε· Κολώτῃ δὲ γελοῖον δοκεῖ.

fidei, interim haud negat, videri nobis vnamquamque rem: ſed cum ſenſibus ſecundum ea, quae videntur, vtamur ad agendum, monet nos non debere iis tanquam omnino veracibus et nuſquam fallentibus fidere. Sufficit enim nobis neceſſarius ſenſuum vſus, et quas inde percipimus commoditates, quia aliud melius nihil ſuppetit: ſcientia vero, quam ſapientiae ſtudioſa anima de ſingulis expetit, ac cognitio, ſenſibus non adeſt. Ac de his quidem denuo occaſionem dicendi praebebit Colotes, multos hoc nomine reprehendens. Vbi autem effuſe deridet atque contemnit Socratem, quaerentem, homo quid ſit, et iuvenili oſtentatione dicentem, ſe ignorare hoc: apparet, ipſum nunquam eam cogitationem ſuſcepiſſe. Heracletus quidem, tanquam re magna et praeclara geſta: Quaeſiui, inquit, me ipſum. Nam inter ea, quae Delphis ſcripta ſunt, maxime diuinum illud creditum eſt: Noris te ipſum. Idque huius dubitationis et inquiſitionis Socrati anſam dedit, vt ait in Platonicis Ariſtoteles. At Colotae res videtur ridicula. Cur

37. τὸ χρειῶδες. *Reiſ.*

38. Vid. Caſaubon. ad Diog. Laërt. 9, 5. *Reiſ.*

39. Poſt

τί οὖν οὐ καταγελᾷ καὶ τοῦ καθηγεμόνος, τοῦτο αὐτὸ πράττοντος, ὁσάκις γράφοι καὶ διαλέγοιτο περὶ οὐσίας ψυχῆς καὶ τοῦ ἀθρόου τῆς καταρχῆς; εἰ γὰρ τὸ ἐξ ἀμφοῖν, (ὡς ἀξιοῦσιν αὐτοὶ) σώματος τοιοῦδε καὶ ψυχῆς, ἄνθρωπός ἐστιν, ὁ ζητῶν ψυχῆς φύσιν, ἀνθρώπου ζητεῖ φύσιν ἐκ τῆς κυριωτέρας ἀρχῆς. ὅτι δὲ αὕτη λόγῳ δυσθεώρητος, αἰσθήσει δ' ἄληπτός ἐστι, μὴ παρὰ Σωκράτους σοφιστοῦ καὶ ἀλαζόνος ἀνδρὸς, ἀλλὰ παρὰ τῶν σοφῶν τούτων λάβωμεν, οἳ μέχρι τῶν περὶ σάρκα τῆς ψυχῆς δυνάμεων [39], αἷς θερμότητα καὶ μαλακότητα καὶ τόνον παρέχει τῷ σώματι, τὴν οὐσίαν συμπηγνύντες αὐτῆς ἔκ τινος θερμοῦ καὶ πνευματικοῦ καὶ ἀερώδους, οὐκ ἐξικνοῦνται πρὸς τὸ κυριώτατον, ἀλλ' ἀπαγορεύουσι. τὸ γὰρ, ᾧ κρίνει καὶ μνημονεύει, καὶ φιλεῖ καὶ μισεῖ, καὶ ὅλως τὸ φρόνιμον καὶ λογιστικὸν ἔκ τινος φησὶν ἀκατονομάστου ποιότητος ἐπιγίνεσθαι. καὶ ὅτι μὲν αἰσχυνομένης ἐστὶν ἀγνοίας τουτὶ τὸ ἀκατονόμαστον ἐξομολόγησις, οὐκ ἔχειν ὀνομάσαι φασκόντων, ὃ μὴ δύνανται καταλαβεῖν, ἴσμεν. ἐχέτω δὲ συγγνώμην καὶ τοῦτο, ὡς λέγουσι.

Cur ergo non deridet etiam praeceptorem ſuum, idem hoc agentem, quoties ſcribit, aut diſſerit, de natura animae et primitiis repentinis. Si enim ex ambobus, vt ipſi volunt, corpore et anima, conſtat homo: qui naturam animae quaerit, hominis naturam is indagat a potiore orſus principio. Animam autem ratione difficulter perſpici, ſenſu nullo comprehendi, non Socrati, glorioſo ſophiſtae, ſed ſapientibus iſtis, credamus: qui vſque ad facultates animae circa carnem occupatas, quibus calorem ea, mollitiem et robur corpori praebet, progreſſi, naturamque eius e calore quodam, ſpiritu, et aëre compingentes, ad principem vſque vim non perueniunt, ſed animis concidunt. Aiunt enim, id, quo anima iudicat, meminit, amat, odit, denique intelligit ac ratiocinatur, ſuperuenire a quadam innominata qualitate. Pudendae vero eſſe ignorationis hanc innominati iſtius confeſſionem, dum ſe nominare non poſſe dicunt, quod comprehendere nequeunt, nouimus. Sed et hoc, vt aiunt, condonetur.

Videtur

39. Poſt δυνάμεων videtur προϊόντες deeſſe. *Reiſ.*

40. οἷς

Φαίνεται γὰρ οὐ φαῦλον, οὐδὲ ῥᾴδιον, οὐδὲ τοῦ τυχόντος εἶναι καταμαθεῖν, ἀλλ' ἐνδεδυκὸς ἀπόρῳ τινὶ τόπῳ, καὶ δεινῶς ἀποκεκρυμμένον, ᾧ γ' ὄνομα μηδὲν ἐν τοσούτοις πρὸς δήλωσιν οἰκεῖόν ἐστιν. οὐ Σωκράτης οὖν ἀβέλτερος, ὅστις εἴη ζητῶν ἑαυτὸν, ἀλλὰ πάντες, οἷς ἔπεισί τι [40] τῶν ἄλλων πρὸ τούτου ζητεῖν, ὅτι τὴν γνῶσιν ἀναγκαίαν ἔχον, οὕτως εὑρεθῆναι χαλεπόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἂν ἐλπίσειεν ἑτέρου λαβεῖν ἐπιστήμην, ὃν διαπέφευγε τῶν ἑαυτοῦ τὸ κυριώτατον καταλαβεῖν. ἀλλὰ διδόντες αὐτῷ, τὸ μηδὲν οὕτως ἄχρηστον εἶναι, μηδὲ φορτικὸν, ὡς τὸ ζητεῖν αὑτὸν, ἐρώμεθα, τίς αὕτη τοῦ βίου σύγχυσίς ἐστιν, ἢ πῶς ἐν τῷ ζῆν οὐ δύναται διαμένειν ἀνὴρ, ὅτε τύχοι πρὸς ἑαυτὸν ἀναλογιζόμενος, φέρε, τίς ὢν οὗτος ὁ ἐγὼ τυγχάνω, πότερον ὡς κρᾶμα τὸ [41] μεμιγμένον ἔκ τε τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος; ἢ μᾶλλον ἡ ψυχὴ τῷ σώματι χρωμένη, καθάπερ ἱππεὺς ἀνὴρ ἵππῳ χρώμενος; οὐ τὸ ἐξ ἵππου καὶ ἀνδρός; ἢ τῆς ψυχῆς τὸ κυριώτατον, ᾧ φρονοῦμεν καὶ λογιζόμεθα καὶ πράττομεν, ἕκαστος ἡμῶν ἐστι; τὰ δὲ

Videtur enim non vile, aut facile, nec cuiusuis esse, hoc perspicere, cum in locum aliquem obscurum se abdiderit, admodumque occultatum sit: ac ne nomine quidem inter tam multa proprio significari possit. Non igitur Socrates stultus, se ipsum quaerens: sed omnes, qui ante hoc aliud aliquid quaerendum suscipiunt: cum hoc cognitu necessarium, tam difficile sit inventu. Non est enim, quod speres, aliarum rerum scientiam te adepturum, si te fugit eius, quod tuorum est potissimum, cognitio. Sed demus hoc Colotae, nihil perinde inutile ac odiosum esse, atque est quaerere se ipsum: interrogemus autem, Quaenam in hoc sit vitae confusio, aut quare in vita perseuerare non possit vir, aliquando secum ratiocinans: Agedum, quisnam ego sum? An aliquid confusum mixtumque e corpore atque anima? an potius anima corpore vtens, vt equo eques, non compositum aliquid ex vtroque? an princeps animae vis, qua intelligimus, ratiocinamur, et agimus, id vnusquisque nostrum est, reliquae et animae

et

40. οἷς ἐπῄει τῶν ἄλλων. *Reis.* 41. τὸ] Leg. τι. *Reis.*

λοιπὰ καὶ ψυχῆς μόρια πάντα, καὶ σώματος ὄργανα [42]; τῆς τούτου δυνάμεως; ἢ τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν οὐσία ψυχῆς, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ σῶμα κεκραμένον [43] τὴν τοῦ φρονεῖν καὶ ζῆν ἔσχηκε δύναμιν; ἀλλὰ τούτοις μὲν οὐκ ἀναιρεῖ τὸν βίον ὁ Σωκράτης, ἃ δὴ πάντες οἱ φυσικοὶ ζητοῦσιν· ἐκεῖνα δ᾽ ἢ [44] τὰ ἐν Φαίδρῳ δεινὰ καὶ ταρακτικὰ τῶν πραγμάτων, αὑτὸν οἰομένου δεῖν ἀναθεωρεῖν, εἴτε τυφῶνός ἐστι θηρίον πολυπλοκώτερον καὶ μᾶλλον ἐπιτεθυμένον [45], εἴτε θείας τινὸς καὶ ἀτύφου μοίρας φύσει μετέχον. ἀλλὰ τούτοις γε τοῖς ἐπιλογισμοῖς οὐ τὸν βίον ἀνῄρει, τὴν δ᾽ ἐμβροντησίαν ἐκ τοῦ βίου καὶ τὸν τῦφον ἐξήλαυνε, καὶ τὰς ἐπαχθεῖς καὶ ὑπερόγκους κατοιήσεις καὶ μεγαλαυχίας. ταῦτα γὰρ ὁ τυφών ἐστιν, ὃν πολὺν ὑμῖν ἐποίησεν [46] ὁ καθηγεμὼν, καὶ θεοῖς πολεμῶν καὶ θείοις ἀνδράσι. μετὰ δὲ Σωκράτην καὶ Πλάτωνα προσμάχεται Στίλπωνι, καὶ τὰ μὲν ἀληθινὰ δόγματα καὶ τοὺς λό-

et corporis partes, huius ſunt inſtrumenta? aut omnino animae nulla eſt ſubſtantia, ſed ipſum ſua temperie corpus facultatem intelligendi et viuendi nactum eſt? Verum his quidem quaeſtionibus Socrates vitam non euertit, cum ab omnibus tractentur eae Phyſicis. Fortaſſe autem, quae in Phaedro leguntur, atrocia ſunt, et res conturbant: quando iubet quemuis ſe ipſum debere excutere, ſitne animal ipſe Typhone multiplicius et furioſius, aut diuinae et faſtus vacuae portionis natura particeps. Atqui his ipſis ille ratiocinationibus non vitam ſuſtulit, ſed ſtuporem faſtumque inde expulit, moleſtaſque illas et nimias hominum de ſe ipſis opiniones atque iactantias. Haec enim ſunt Typhon ille: quorum multa vobis magiſter inſeruit, diis diuiniſque hominibus bellum faciens. Poſt Socratem et Platonem Stilpo oppugnatur. Huius quidem vera decreta, et ſermones,

42. Ante ὄργανα figendum comma. *caeterae vero omnes tam mentis, quam corporis, partes ſunt inſtrumenta virtutis in hac praecipua et ſumma vi animi ſitae.* Reiske.

43. F. ἐγκεκραμένην. *Reiſ.*

44. F. ἐκεῖνα δ᾽ ἤδη, aut ἐκεῖνα δ᾽ ἂν εἴη. Reiske.

45. ἐπιτεθυμμένον, *infatuatum ſuperbia.* *Reiſ.*

46. ἐνεποίησεν. Reiske.

γȣς τȣ̃ ἀνδρὸς, οἷς ἑαυτόν τε κατεκόσμει καὶ πατρίδα καὶ φίλȣς, καὶ τῶν βασιλέων τȣ̀ς περὶ αὐτὸν σπȣδάσαντας, ȣ̓́τε γέγραφε, ȣ̓δὲ ὅσον ἦν φρόνημα τῇ ψυχῇ μετὰ πρᾳότητος καὶ μετριοπαθείας. ὧν δὲ παίζων καὶ χρώμενος πρὸς τȣ̀ς σοφιςὰς λογαρίων πρȣ̈́βαλε γέλωτι αὐτοῖς [47], ἑνὸς μνησθεὶς, καὶ μηδὲν εἰπὼν πρὸς τȣ̃το, μηδὲ λύσας τὴν πιθανότητα [48], τραγῳδίαν ἐπάγει τῷ Στίλπωνι, καὶ τὸν βίον ἀναιρεῖσθαι φησὶν ὑπ᾽ αὐτȣ̃, λέγοντος, ἕτερον ἑτέρȣ μὴ [49] κατηγορεῖσθαι· πῶς γὰρ βιωσόμεθα, μὴ λέγοντες ἄνθρωπον ἀγαθὸν, μηδ᾽ ἄνθρωπον ςρατηγὸν, ἀλλ᾽ ἄνθρωπον ἄνθρωπον, καὶ χωρὶς, ἀγαθὸν ἀγαθὸν, καὶ ςρατηγὸν ςρατηγὸν, μηδὲ ἱππεῖς μυρίȣς, μηδὲ πόλιν ἐχυρὰν, ἀλλὰ ἱππεῖς ἱππεῖς, καὶ μυρίȣς μυρίȣς, καὶ τἄλλα ὁμοίως. τίς δὲ διὰ ταῦτα χεῖρον ἐβίωσεν ἄνθρωπος; τίς δὲ τὸν λόγον ἀκȣ́σας, ȣ̓ συνῆκεν, ὅτι παίζοντός ἐςιν εὐμȣ́σως, ἢ γύμνασμα

nes, quibus ſe ipſum, patriam, amicos regeſque ipſi operam navantes exornauit, tum animi elationem, manſuetudini et affectuum mediocritati coniunctam, Colotes non retulit. Quas vero iocans ille ſophiſtis ridenſque obiecit ſententiolas, harum vnam allegans, cum neque refelliſſet, neque ſoluiſſet, ipſe probabilitatem, tragoediam aduerſus Stilponem excitat, aitque, ab eo vitam tolli, quod dixiſſet, Alterum de altero non praedicari. Quomodo enim, inquit, viuemus, ſi non dicamus hominem bonum, hominem imperatorem, ſed hominem hominem ſeorſum, bonum bonum, ducem ducem, neque mille equites, vrbem munitam, ſed equites equites, mille mille, et alia ſimiliter? Quis vero propter haec vixit deterius? quis iſtam Stilponis vocem audiens non intellexit, eſſe venuſte iocantis, et hoc exercitationis diale-

47. χρώμενος γέλωτι πρὸς τȣ̀ς σοφιςὰς λογαρίων πρȣ̈́βαλεν αὐτοῖς. *Reiske.*

48. F. ἀπιθανότητα. Inſolens quidem vocabulum; at, quid tam inſolens et durum, quod tragici et philoſophi auſi non fuerint? *Reiske.*

49. ἕτερον ἑτέρȣ ἄλλῃ κατηγορεῖσθαι erat, [in Ald. ſcil. et Baſ.] ſed pro ἄλλῃ ego ſententiam ſecutus, μὴ legendum ſcio, et ea, quae ſequuntur. *Xylander.*

50. προ-

τȣ̃το προβάλλοντος ἑτέροις διαλεκτικόν; ȣ̓κ ἄνθρωπον, ὦ Κολῶτα, μὴ λέγειν ἀγαθὸν, ȣ̓δὲ ἱππεῖς μυρίȣς, δεινόν ἐςιν, ἀλλὰ τὸν θεὸν μὴ λέγειν θεὸν, μηδὲ νομίζειν, (ὃ πράττετε ὑμεῖς) μήτε Δία γενέθλιον, μήτε Δήμητραν θεσμοφόρον εἶναι, μήτε Ποσειδῶνα φυτάλμιον ὁμολογεῖν ἐθέλοντες, ȣ̓̃τος ὁ χωρισμὸς τῶν ὀνομάτων πονηρός ἐςι, καὶ τὸν βίον ἐμπίπλησιν ὀλιγωρίας ἀθέȣ καὶ θρασύτητος, ὅταν τὰς συνεζευγμένας τοῖς θεοῖς προσηγορίας ἀποσπῶντες, συναναιρεῖτε θυσίας, μυςήρια, πομπὰς, ἑορτάς. τίνι γὰρ προτέλεια θύσομεν [50]; τίνι σωτήρια; πῶς δὲ φωσφόρεια, βακχεῖα, προτέλεια γάμων ἄξομεν, μὴ ἀπολιπόντες [51] μηδὲ βακχεῖς, καὶ φωσφόρȣς, καὶ προηρεσίȣς [52], καὶ σωτῆρας; ταῦτα γὰρ

dialecticae cauſa proponentis: Non hoc, Colota, atrox eſt, hominem non dicere bonum, aut mille equites: ſed, quod vos facitis, Deum non dicere Deum, non cenſere Iouem eſſe genitalem, non Cererem legum auctorem, non Neptunum foecundantem fateri velle. Haec veſtra nominum ſeparatio mala eſt, vitamque implet impio deorum contemtu ac ferocia: quando adiuncta diis cognomenta auellentes, vna aboletis ſacrificia, myſteria, pompas, feſtos dies. Cui enim ſacrificabimus ob arationis futurae felicem euentum, ob partam ſalutem? quomodo Luciferia, Bacchica, auſpicia nuptiarum obibimus, ſublatis luciferis, Bacchantibus, praearatoribus, ſeruatoribus. Haec enim ſunt, quae

50. προτέλεια θύσομεν] Et mox repetitur vox haec, προτέλεια γάμων, quod agnoſco eſſe genuinum. Nam praeter alios etiam Plutarchus noſter diſerte meminit in narrationibus amatoriis. Prius ergo illud mendum eſt. Legi itaque προηρόσια, quod ſacrificii fuit genus, quale expreſſi. Meminit huius ſacrificii ex Hyperide Harpocratio, explicat copioſe Suid. niſi quod ἀρότρȣ pro ἀρότȣ vitioſe legitur. Denique Προηροσίαν Cererem noſter in ſeptem ſapientum conuiuio nominat. Itaque neque dubito, quin recte correxerim etiam hunc locum. *Xyl.* τίνι γὰρ προηρόσια θύσομεν. Vid. Corſini *Faſti Attici* T. II. pag. 366. Et ſic quoque coniecit Xylander. De Phoſphoriis vid. idem Corſinus p. 174. *Reiſ.*

51. μὴ γαμηλίȣς [vel τελείȣς] ἀπολιπόντες. Noti Iupiter τέλειος et Iuno τελεία. *Reiſ.*

52. προηροσίȣς. *Reiske.*

53. Aut

ἅπτεται τῶν κυριωτάτων καὶ μεγίστων, ἐν πράγμασιν ἔχοντα τὴν ἀπάτην, οὐ περὶ φωνάς τινας, οὐδὲ λεκτῶν σύνταξιν, οὐδ' ὀνομάτων συνήθειαν. ὡς εἴ γε καὶ [53] ταῦτα τὸν βίον ἀνατρέπει, τίνες μᾶλλον ὑμῶν πλημμελοῦσι περὶ τὴν διάλεκτον, οἳ τὸ λεκτῶν [54] γένος οὐσίαν τῷ λόγῳ παρέχοντες, ἄρδην ἀναιρεῖτε τὰς φωνάς, καὶ τὰ τυγχάνοντα μόνον ἀπολιπόντες, τὰ δὲ μεταξὺ σημαινόμενα πράγματα, δι' ὧν γίνονται μαθήσεις, διδασκαλίαι, προλήψεις, νοήσεις, ὁρμαί, συγκαταθέσεις, τὸ παράπαν οὐδ' εἶναι λέγοντες; οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ ἐπὶ Στίλπωνος τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ περὶ ἵππου τὸ τρέχειν κατηγοροῦμεν, οὔ φησι ταυτὸν εἶναι τῷ περὶ οὗ κατηγορεῖται τὸ κατηγορούμενον, ἀλλ' ἕτερον μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ τί ἦν [55] εἶναι τὸν λόγον, ἕτερον δὲ τῷ ἀγαθῷ· καὶ πάλιν τό, ἵππον εἶναι, τοῦ, τρέχοντα εἶναι, διαφέρειν. ἑκατέρου γὰρ

quae ſummas et praecipuas res attingunt, erroremque ipſis in rebus, non circa vocabula, aut dictionis conſtructionem, vel conſuetudinem nominum, gignunt. Proinde ſi haec ſubuertunt viuendi rationem, ecquis magis in ſermone peccat, quam vos? qui, cum genus effatorum ſubſtantiam ſermoni ſubſternatis, funditus tollitis voces, et obuia tantum relinquentes vocabula, interim ſignificationes eorum, per quae diſcimus, (puta doctrinam, notiones anticipatas, notitias, animi impetus, adſenſiones) prorſus nihil eſſe dicitis. Enimuero Stilponis argumentum tale eſt: ſi de equo praedicetur currere, non idem eſſe cum ſubiecto praedicatum. Sed aliam eſſe definitionem hominis, aliam boni: rurſumque aliud eſſe equum, aliud currere: nam vtri-

53. Aut delendum καὶ, aut καὶ πάνυ ταῦτα leg. *Reiſ.*

54. Locus hic e philoſophia Stoica eſt declarandus. τὰ λεκτὰ ſunt Stoicis ideae rerum, notiones mente conceptae, pronunciari paratae. Statuebant hi obiecta, quae τὰ τυγχάνοντα appellabant, res in ſenſus incurrentes; notiones animi de illis, τὰ λεκτὰ et τὰ σημαινόμενα; denique pronunciata de illis τὰς ἐκφορὰς et τὰ κατηγορήματα. Vid. Brucker P. I. Hiſt. Phil. p. 919. et 1258. *Reiſ.*

55. F. ἀλλ' ἕτερον μὲν ἀνθρώπῳ τί ἐστιν εἶναι. *Reiſ.*

56. Nihil

ἀπαιτούμενοι τὸν λόγον, οὐ τὸν αὐτὸν ἀποδίδομεν ὑπὲρ ἀμφοῖν. ὅθεν ἁμαρτάνειν τοὺς ἕτερον ἑτέρου κατηγοροῦντας [56] εἰ μὲν γὰρ ταυτόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἀγαθὸν, καὶ τῷ ἵππῳ τὸ τρέχειν, πῶς καὶ σιτίου καὶ φαρμάκου τὸ ἀγαθόν; καὶ νὴ Δία πάλιν λέοντος καὶ κυνὸς τὸ τρέχειν; κατηγορούμενον δ' ἕτερον [57], οὐκ ὀρθῶς ἄνθρωπον ἀγαθὸν καὶ ἵππον τρέχειν λέγομεν. εἴπερ ἐν τούτοις ἐξαιμάζει [58] πικρῶς ὁ Στίλπων, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ καὶ καθ' ὑποκειμένου λεγομένων μηδεμίαν ἀπολιπὼν συμπλοκὴν πρὸς τὸ ὑποκείμενον, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν, εἰ μὴ κομιδῇ ταυτὸν, ᾧ συμβέβηκε, λέγεται, μηδὲ ὡς συμβεβηκὸς οἰόμενος δεῖν περὶ αὐτοῦ λέγεσθαι, φωναῖς τισι δυσκολαίνων καὶ πρὸς τὴν συνήθειαν ἐνιστάμενος, οὐ τὸν βίον ἀναιρῶν, οὐδὲ τὰ πράγματα δῆλός ἐστι. γενόμενος δ' οὖν ὁ Κολώτης ἀπὸ τῶν παλαιῶν, τρέπεται πρὸς τοὺς καθ' ἑαυτὸν [59] φιλοσόφους,

vtriusque definitionem postulati, non eandem vtriusque reddimus: ideoque errare, qui alterum de altero praedicant. Nam si idem sunt homo et bonum, et equus ac currere: quo pacto bonum etiam de cibo et medicamento dicetur, rursusque currere de leone et cane? Ergo non recte dicemus, bonum de homine praedicari bonum, de equo currere, cum diuersa sint. Hoc loco vt maxime lancines Stilponem, qui eorum, quae sunt in subiecto, vel de subiecto dicuntur, nullam admittat complexionem cum subiecto: sed vtrumque eorum, nisi prorsus idem sit cum eo, cui accidit, ne vt accidens quidem de eo dici putauerit: tamen eum vocibus duntaxat quibusdam offendi, ac consuetudini dicendi se opponere, non vitam tollere, aut res abolere, manifesto constabit. Porro autem Colotes, reprehensione veterum defunctus, ad suae aetatis philosophos se confert, nemi-

56. Nihil hic videtur deesse. *Xylander* et *Reiske*.

57. τὸ τρέχειν κατηγορούμενον; εἰ δὲ ἕτερον — *Reis.*

58. F. εἴπερ οὖν ταῦτα ἐξετάζει πικρῶς. *Reiske*.

59. καθ' ἑαυτὸν: opponitur enim τοῖς πάλαι. Alias οἱ καθ' ἑαυτοὺς [vti exhibent Ald. et Bas.] essent, qui se ipsos philosophos putarent et perhiberent. Caetera valde sunt vitiata. *Xyl.*

60. τὸ

οὐδενὸς τιθεὶς ὄνομα. καίτοι καλῶς εἶχε καὶ τούτους ἐλέγχειν, ἐπ' ὀνόματος, ἢ μηδὲ τοὺς παλαιούς. ὁ δὲ τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Παρμενίδην τοσαυτάκις θέμενος ὑπὸ τὸ γραφεῖον, δῆλός ἐστιν ἀποδειλιάσας πρὸς τοὺς ζῶντας, οὐ μετριάσας ὑπ' αἰδοῦς, ἣν τοῖς κρείττοσιν οὐκ ἔνειμε. βούλεται δὲ προτέρους μὲν (ὡς ὑπονοῶ) τοὺς Κυρηναϊκοὺς ἐλέγχειν, δευτέρους δὲ τοὺς περὶ Ἀρκεσίλαον Ἀκαδημαϊκούς. οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ περὶ πάντων ἐπέχοντες· ἐκεῖνοι δὲ τὰ πάθη καὶ τὰς φαντασίας ἐν αὑτοῖς τιθέντες, οὐκ ᾤοντο, τὴν ἀπὸ τούτων πίστιν εἶναι διαρκῆ πρὸς τὰς ὑπὲρ τῶν πραγμάτων καταβεβαιώσεις. ἀλλ' ὥσπερ ἐν πολιορκίᾳ τῶν ἐκτὸς ἀποστάντες, εἰς τὰ πάθη κατέκλεισαν αὑτούς, τὸ φαίνεται τιθέμενοι, τὸ δ' ἐστὶ [60] προσαποφαινόμενοι περὶ τῶν ἐκτός. διό φησιν αὐτοὺς ὁ Κολώτης μὴ δύνασθαι ζῆν, μηδὲ χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν· εἶτα κωμῳδῶν· Οὗτοι (φησὶν) ἄνθρωπον εἶναι καὶ ἵππον καὶ τοῖχον οὐ λέγουσιν, αὑτοὺς δὲ τοιχοῦσθαι καὶ ἱπποῦσθαι καὶ ἀνθρωποῦσθαι· πρῶτον αὐτοῖς [61], ὥσπερ οἱ συκοφάνται, κακούργως χρώμενος τοῖς ὀνόμασιν. ἐπι-

neminem tamen nominans, cum aut hos etiam debuerit nominatim perstringere, aut ne veteres quidem. Verum qui Socratem, Platonem, Parmenidem toties stylo suo pupugisset: metu, quod manifestum est, viuentium nominibus pepercit, non verecundiae causa moderatus sibi, qui praestantiores non fuisset reueritus. Vult autem, vt suspicor, priore loco Cyrenaicos redarguere, posteriore Arcesilaum et Academicos: quorum hi de omnibus rebus adsensionem cohibent: illi affectiones et visa in homine ponentes, nolunt fidem ab his factam sufficere ad affirmandum aliquid de rebus: et veluti in obsidione, desertis externis, in affectiones sese concludentes, de his pronunciant eas percipi: extrinsecus autem nihil. Ideoque eos Colotes viuere posse, aut rebus vti, negat. Comoediam deinde instituens: Hi, inquit, negant, hominem esse, equum, parietem: ipsos autem parietari, equari, hominari. Primum ipsis, vt solent calumniatores, vocabulis vtitur fraudu-

60. τὸ δ' ἐστὶ μηκέτι προσαποφαινόμενοι. Reiske. 61. αὐτῶν. Reiske.

62. Post

ται μὲν γὰρ ἀμέλει καὶ ταῦτα τοῖς ἀνδράσιν. ἔδει δὲ (ὡς ἐκεῖνοι διδάσκουσι) δηλοῦν τὸ γινόμενον. γλυκαίνεσθαι γὰρ λέγουσι καὶ πικραίνεσθαι [62] καὶ φωτίζεσθαι καὶ σκοτίζεσθαι, τῶν παθῶν τούτων ἑκάστου τὴν ἐνέργειαν οἰκείαν ἐν αὑτῷ καὶ ἀπερίσπαστον ἔχοντος. εἰ δὲ γλυκὺ τὸ μέλι, καὶ πικρὸς ὁ θαλλὸς, καὶ ψυχρὰ ἡ χάλαζα, καὶ θερμὸς ὁ ἄκρατος, καὶ σκοτεινὸς ὁ τῆς νυκτὸς ἀὴρ, ὑπὸ πολλῶν ἀντιμαρτυρεῖσθαι, καὶ θηρίων, καὶ πραγμάτων, καὶ ἀνθρώπων, τῶν μὲν δυσχεραινόντων [63]

τῶν δὲ προσιεμένων τὴν θαλλίαν, καὶ ἀποκαομένων ὑπὸ τῆς χαλάζης, καὶ καταψυχομενων ὑπὸ οἴνου, καὶ τὸν ἥλιον [64] ἀμβλυωττόντων, καὶ νύκτωρ βλεπόντων. ὅθεν ἐμμένουσα τοῖς πάθεσιν ἡ δόξα, διατηρεῖ τὸ ἀναμάρτητον, ἐκβαίνουσα δὲ καὶ πολυπραγμονοῦσα τῷ κρίνειν καὶ ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν ἐκτὸς, αὑτήν τε πολλάκις ταράσσει, καὶ μάχεται πρὸς ἑτέρους ἀπὸ

fraudulenter. Nam tametſi haec ſequuntur e Cyrenaicorum dictis, tamen oportebat rem ita declarare, vt ipſi docent. Dicunt enim, ſe a dulcedine, amarore, lumine, tenebris affici, cum harum affectionum quaeuis propriam efficacitatem in ſe et adſiduam habeat: ſi vero mel ſit dulce, frondes oleaſtri amarae, trigida glacies, merum calidum, nocturnus aër tenebroſus ſit: multa contra teſtimonia ferri ab animalibus, rebus, hominibus: cum multi mel auerſentur, quaedam animalia germen oleaginum pro cibo vſurpent, a glacie vrantur, a vino refrigerentur, in Sole coecutiant, noctu videant. Itaque intra adfectiones ſeſe continens opinio, ab errore tuta manet: efferens autem ſe inde, et curioſius iudicare ac pronunciare de rebus externis conans, cum ſe ipſam ſaepenumero conturbat, tum aliis repugnat: qui ab iiſdem

62. Poſt πικραίνεσθαι excidiſſe καὶ ψύχεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, patet e ſequentibus, quae pariter quoque monſtrant, verſu 7. poſt ἄκρατος excidiſſe καὶ φωτεινὸς ὁ τῆς ἡμέρας ἀὴρ. *Reiſ.*

63. δυσχεραινόντων] Non dubito, quin pro aſteriſco reponendum ſit τὸ μέλι, cum et reliqua eodem repetantur ordine. *Xylander.* τὸ μέλι deeſt ad explendam lacunam. *Reiſ.*

64. καὶ πρὸς τὸν ἥλιον ἀμβλ. *Reiske.*

65. εἰ]

τῶν αὐτῶν ἐναντία πάθη καὶ διαφόρους φαντασίας λαμβάνοντας. ὁ δὲ Κολώτης ἔοικε τὸ αὐτὸ πάσχειν τοῖς νεωστὶ γράμματα μανθάνουσι τῶν παίδων, οἳ τοὺς χαρακτῆρας ἐν τοῖς πυξίοις ἐθιζόμενοι λέγειν, ὅταν ἔξω γεγραμμένους ἐν ἑτέροις ἴδωσιν, ἀμφιγνοοῦσι καὶ ταράττονται. καὶ γὰρ οὗτος, οὓς ἐν τοῖς Ἐπικούρου γράμμασιν ἀσπάζεται καὶ ἀγαπᾷ λόγους, οὐ συνίησιν, οὐδὲ γινώσκει, λεγομένους ὑφ' ἑτέρων. εἰ[65] γὰρ, εἰδώλου προσπίπτοντος ἡμῖν περιφεροῦς, ἑτέρου δὲ κεκλασμένου, τὴν μὲν αἴσθησιν ἀληθῶς τυποῦσθαι λέγοντες, προσαποφαίνεσθαι δ' οὐκ ἐῶντες, ὅτι στρογγύλος ὁ πύργος ἐστὶν, ἡ δὲ κώπη κέκλασται, τὰ πάθη τὰ αὐτῶν φαντάσματα βεβαιοῦσι· τὰ δ' ἐκτὸς οὕτως ἔχειν ὁμολογεῖν οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλ' ὡς ἐκείνοις ἱπποῦσθαι καὶ τὸ[66] τοιχοῦσθαι λεκτέον, οὐχ ἵππον, οὐδὲ τοῖχον, οὕτως ἄρα τὸ στρογγυλοῦσθαι καὶ τὸ σκαληνοῦσθαι τὴν ὄψιν, οὐ σκαληνὸν[67], οὐδὲ στρογγύλον ἀνάγκη τὸν πύργον λέγειν. τὸ γὰρ εἴδωλον, ὑφ'

iisdem rebus contrarias adfectiones et diuersa visa percipiunt. Mihi vero videtur id vsu venire Coloti, quod pueris etiamnum literas discentibus: qui, cum eas per notas agnoscant in suis tabellis, foris et alibi scriptas videntes dubitant ac trepidant. Nam Colotes etiam, quas in Epicuri scriptis amplectitur sententias, non intelligit, neque agnoscit, si ab aliis dicantur. Quippe si, imagine nobis oblata rotunda, aut fracta, dicunt Epicurei, sensum vere informari, non sinunt tamen dicere nos, turrim esse rotundam, aut remum infractum reuera: equidem affectionum visa confirmant, externa ita habere, vt visa nobis sunt, non fatentur. Sed vt Cyrenaici equari se et parietari dicunt, de equo et pariete nihil affirmant: sic etiam dicendum est, rotundari, aut obliquari, visum Epicureis, non interim necesse, turrim esse rotundam, aut remum fractum, ipsum dicere: quippe simulacrum, quod

65. εἰ] Leg. οἱ. *Reiske.* Et ita sane dant Turn. Vulcob. et Bong.

66. τὸ delend. In his Infinitiuis ἱπποῦσθαι et τοιχοῦσθαι subtuditur τὴν αἴσθησιν. *Reis.*

67. οὐ σκαληνὸν [vel σκαληνὴν] τὴν κώπην, οὐδὲ — *Reis.*

ὃ πέπονθεν ἡ ὄψις, κεκλασμένον ἐστίν· ἡ κώπη δὲ, ἀφ' ἧς τὸ εἴδωλον, οὐκ ἔστι κεκλασμένη. διαφορὰν οὖν τοῦ πάθους πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἐκτὸς ἔχοντος, ἢ μένειν ἐπὶ τοῦ πάθους δεῖ τὴν πίστιν, ἢ τὸ εἶναι τῷ φαίνεσθαι προσαποφαινομένην ἐλέγχεσθαι. τὸ δὲ δὴ βοᾶν αὐτοὺς, καὶ ἀγανακτεῖν ὑπὲρ τῆς αἰσθήσεως, οὐ λέγουσι, τὸ ἐκτὸς εἶναι θερμὸν, ἀλλὰ τὸ ἐν αὐτῇ πάθος γέγονε τοιοῦτον· ἆρ' οὐ ταυτόν ἐστι τῷ λεγομένῳ περὶ τῆς γεύσεως, ὅτι τὸ ἐκτὸς οὔ φησιν εἶναι γλυκὺ, πάθος δέ τι καὶ κίνημα περὶ αὐτὴν γεγονέναι τοιοῦτον; ὁ δὲ λέγων, ἀνθρωποειδῆ φαντασίαν λαμβάνειν, εἰ δ' ἄνθρωπός ἐστι, μὴ αἰσθάνεσθαι, πόθεν εἴληφε τὰς ἀφορμάς; οὐ παρὰ τῶν λεγόντων, καμπυλοειδῆ φαντασίαν λαμβάνειν. εἰ δὲ καμπύλον ἐστὶ, μὴ προσαποφαίνεσθαι τὴν ὄψιν, μηδ' ὅτι στρογγύλον; ἀλλά τι φάντασμα [68] περὶ αὐτὴν καὶ τύπωμα στρογγυλοειδὲς γέγονε. νὴ Δία, φήσει τις. ἀλλ' ἐγὼ τῷ πύργῳ προσελθὼν, καὶ τῆς κώπης ἁψάμενος, ἀποφανοῦμαι, τὴν μὲν εὐθεῖαν εἶναι, τὸν δὲ πολύγωνον.

quod viſum adficit, fractum eſt: remus, a quo id fertur, nequaquam. Ergo cum differentia ſit inter affectionem et ſubiectum externum, neceſſe eſt, aut fidem ſubſiſtere in affectione, cui adhibetur, aut ſi, praeterquam quod videri, etiam eſſe rem id, quod videtur, pronuncies, te refelli. Vociferari autem et indignari propter ſenſum, quod Cyrenaici id, quod extra eſt, non dicunt eſſe calidum, ſed in ipſo ſenſu aiunt calidam exſtitiſſe affectionem: nonne idem eſt cum eo, quod de guſtatu dicitur, quando rem externam non affirmant eſſe dulcem, guſtatum autem dulcedine affectum fuiſſe fatentur? Et qui dicit, imaginem ſe hominis percepiſſe, an externum illud homo ſit, ſe non ſentire: vnde anſam nactus eſt? Nonne hi praebuerunt, qui dicunt, curvum, aut teres, ſibi viſum eſſe oblatum, ſenſum autem non hoc etiam pronunciare, rem, conſpecta quae fuit, eſſe curuam, aut teretem, ſed effigiem quandam eius talem exſtitiſſe. Atqui, dixerit me hercle aliquis, aggreſſus ego ad turrim, aut remum tangens pronunciabo, hunc rectum, illam multangulam eſſe: ille

68. Aut ἀλλ' ὅτι φάντασμα leg. aut vſ. antep. leg. γεγονέναι. *Reiſ.*

69. τοῦ]

ἐκεῖνος δὲ, κἂν ἐγγὺς γένηται, τὸ δοκεῖν καὶ τὸ φαίνεσθαι, πλέον δ' οὐδὲν, ὁμολογήσει· ναὶ μὰ Δία τοῦ [69] γε μᾶλλον, ὦ βέλτιστε, τὸ ἀκόλουθον ὁρῶν καὶ φυλάττων, τὸ πᾶσαν εἶναι φαντασίαν ὁμοίως ἀξιόπιστον ὑπὲρ ἑαυτῆς, ὑπὲρ ἄλλου δὲ μηδεμίαν, ἀλλ' ἐπίσης ἔχειν. σοὶ δ' οἴχεται τὸ πάσας ὑπάρχειν ἀληθεῖς, ἄπιστον δὲ καὶ ψευδῆ μηδεμίαν, εἰ ταύταις μὲν οἴει δεῖν προσαποφαίνεσθαι περὶ τῶν ἐκτὸς, ἐκείναις δὲ [70] τοῦ πάσχειν πλέον οὐδὲν ἐπίστευες. εἰ μὲν γὰρ ἐπίσης ἔχουσιν ἐγγὺς [71] γενόμεναι, καὶ μακρὰν οὖσαι, πρὸς πίστιν, ἢ πάσαις δίκαιόν ἐστιν, ἢ μηδὲ ταύταις ἕπεσθαι τὴν προσαποφαινομενην τὸ εἶναι κρίσιν. εἰ δὲ [72] γίνεται διαφορὰ τοῦ πάθους ἀποστᾶσι, καὶ ἐλθοῦσι [73], ψεῦδός ἐστι, τὸ μήτε φαντασίαν, μήτ' αἴσθησιν ἑτέραν ἐναργεστέραν [74] ὑπάρχειν. καθάπερ ἃς λέγουσιν ἐπιμαρτυρήσεις, οὐθέν εἰσι πρὸς τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ

ille etiam, ſi proxime adſtet, videri ſibi ita et apparere duntaxat, nihil amplius, fatebitur? Omnino quidem, mi homo, quia melius videt et ſeruat id, quod eſt conſequens, omne viſum pro ſe ſimiliter fidem mereri, nullum pro alio, ſed in vtramque partem perinde eſſe. Tibi vero perit iam hoc decretum, omnes ſenſus eſſe veros, nulli fidem derogandam, nullum falſum eſſe: ſiquidem huic ſenſioni putas etiam pronunciandum de re externa, illi nihil praeter affectionem fidei habuiſti. Nam ſi eadem fides ſenſibus debetur cominus et eminus, aut omnibus, aut ne his quidem, tribuemus iudicium et pronunciationem de re externa, et ſi affectionis differentia accidit, quando longius abſumus, et propius a re, quam ſentimus: falſum iam eſt, neque ſenſum ſenſui, neque viſum viſo, euidentia praeſtare. Illae autem, quas atteſtationes dicunt Epicurei, nihil ad ſenſum faciunt, ſed ad opinio-

69. τοῦ] Leg. σοῦ. *Reiſ.*

70. Non video, cur aſteriſco locus hic ſit notatus. *Xylander.* F. ἐκείνας δὲ τοῦ πάσχειν. Nihil enim videtur deeſſe. *Reiſ.*

71. ἐγγύς τε γενόμεναι. *Reiſ.*

72. Pro εἰ δὲ Ald. et Baſ. dant εἰ τὸ, vnde Xylander annotat: εἴ τις pro εἰ τὸ ſcribo: liquet: quamquam locus videtur decurtatus.

73. καὶ προσελθοῦσι. *Reiske.*

74. αἴσθησιν ἑτέραν ἑτέρας ἐναργεστέραν. *Reiſ.*

πρὸς τὴν δόξαν. ὥστε ἐπ' αὐταῖς [75] ἑπομένȣς ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν ἐκτὸς κελεύȣσι, τῆς δόξης κρίμα τὸ εἶναι· τῆς δ' αἰσθήσεως πάθος τὸ φαινόμενον ποιȣ̃ντες, ἀπὸ τȣ̃ πάντως ἀληθȣ̃ς τὴν κρίσιν ἐπὶ τὸ διαπίπτον πολλάκις μεταφέρȣσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅσης ἐστὶ μεστὰ ταραχῆς καὶ μάχης πρὸς ἑαυτά, τί δεῖ λέγειν ἐν τῷ παρόντι, τȣ̃ δ' Ἀρκεσιλάȣ τὸν Ἐπίκȣρον ȣ̓ μετρίως ἔοικεν ἡ δόξα παραλυπεῖν, ἐν τοῖς τότε χρόνοις μάλιστα τῶν φιλοσόφων ἀγαπηθέντος. μηθὲν γὰρ αὐτὸν ἴδιον λέγοντα, φησὶν ὑπόληψιν [76] ἐμποιεῖν καὶ δόξαν ἀνθρώποις ἀγραμμάτοις, ἅτε πολυγράμματος αὐτὸς ὢν καὶ μεμȣσωμένος. ὁ δ' Ἀρκεσίλαος τοσȣ̃τον ἀπέδει τȣ̃ καινοτομίας τινὰ δόξαν ἀγαπᾷν καὶ ὑποποιεῖσθαι [77] τῶν παλαιῶν, ὥστ' ἐγκαλεῖν [78] τȣ̀ς τότε σοφιστάς, ὅτι προστρίβεται Σωκράτει καὶ Πλάτωνι καὶ Παρμενίδῃ καὶ Ἡρα-

opinionem: itaque volunt, vt eas secuti de externis pronunciemus, opinionis iudicium esse, sensus affectionem videri facientes: itaque ab eo, quod plane verum est, ad id, quod saepe fallit, transferunt iudicium. Verum haec quanta turba et quot contradictionibus referta sint, quid attinet in praesentia dicere? Arcesilai autem gloria videtur Epicuro haud mediocrem attulisse aegritudinem, qui inter eius temporis philosophos maximi fiebat. Dicit eum Epicurus, nihil proprium proferentem, suspicionem de se apud illiteratos et gloriam parasse: scilicet quod ipse esse literatus admodum et doctus. Sane Arcesilaus tantum abfuit ab omni nouandi, aut vetera sibi arrogandi, studio: vt etiam vitio ei sophistae eius aetatis dederint, quod sententias de cohibenda assensione, et comprehensionis negatione, Socrati, Platoni, Parmenidi, Heracleto acceptas ferret:

75. *ὥστε, εἰ ταύταις ἑπομένȣς. Reiske.*

76. Post ὑπόληψιν, vel in hac regione, καινοδοξίας, vel καινοτομίας, vel καινολογίας, vel simile quid, desideratur. *iniecisse animis hominum opinionem et suspicionem nouarum ab ipso traditarum doctrinarum. Reis.*

77. ὑποποιεῖσθαί τι [vel τὰ] τῶν παλαιῶν. *veterum sanctiones* [aut *e veterum scitis quidquam*] *pro suo venditasse. Reiske.*

78. ἐγκαλεῖν] Subaudi αὐτῷ. *Reiske.*

79. Recte

κλείτῳ τὰ περὶ τῆς ἐποχῆς δόγματα καὶ τῆς ἀκαταληψίας, οὐδὲν δεόμενος [79], ἀλλὰ οἷον ἀναγωγὴν καὶ βεβαίωσιν αὐτῶν εἰς ἄνδρας ἐνδόξους ποιούμενος. ὑπὲρ μὲν οὖν τούτου Κολώτῃ χάρις, καὶ παντὶ τῷ τὸν Ἀκαδημαϊκὸν λόγον ἄνωθεν ἥκειν εἰς Ἀρκεσίλαον ἀποφαίνοντι. τὴν δὲ περὶ πάντων ἐποχὴν οὐδ' οἱ πολλὰ πραγματευσάμενοι, καὶ κατατείναντες εἰς τοῦτο συγγράμματα καὶ λόγους, ἐκίνησαν, ἀλλ' ἐκ τῆς Στοᾶς αὐτῆς τελευτῶντες, ὥσπερ Γοργόνα τὴν ἀπραξίαν ἐπάγοντες ἀπηγόρευσαν, ὡς πάντα πειρῶσι καὶ στρέφουσιν αὐτοῖς οὐχ ὑπήκουσεν ἡ ὁρμὴ γενέσθαι συγκατάθεσις, οὐδὲ τῆς ῥοπῆς ἀρχὴν ἐδέξατο τὴν αἴσθησιν, ἀλλ' ἐξ ἑαυτῆς ἀγωγὸς ἐπὶ τὰς πράξεις ἐφάνη, μὴ δεομένη τοῦ προστίθεσθαι. νόμιμοι γὰρ οἱ πρὸς ἐκείνους ἀγῶνές εἰσι· καὶ

Ὁπποῖόν κ' εἴπησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις.

Κολώτῃ δ' οἶμαι τὰ περὶ ὁρμῆς καὶ συγκαταθέσεως, ὄνῳ λύρας ἀκρόασιν εἶναι. λέγεται δὲ τοῖς συνεπομένοις καὶ

ferret: nulla quidem neceſſitate, ſed tantum eas viris nobilibus inſcribendo confirmans ac commendans. Gratias ergo agamus hoc nomine Colotae, et omnibus, qui Academicam rationem ab antiquis ad Arceſilaum promanauiſſe aiunt. Illam vero aſſenſionis de omnibus rebus retentionem, ne hi quidem, qui in hoc negotio valde occupati fuerunt, ac voluminibus ſcriptis diſputationibuſque contenderunt, euertere potuere: ſed ad extremum ex ipſa Stoa vitam otioſam proferentes, qua tanquam Gorgone obiecta terrerent, feſſi deſierunt. Quippe omnia tentando, et omnia mouendo, tamen ab incitatione ea, qua ad agendum fertur appetitus, impetrare non potuerunt, vt ſe aſſenſionem dici pateretur, aut pro principio ſui momenti ſenſum agnoſceret: ſed apparuit, eam ſponte ſua ad agendum ferri, nihilque ad hoc aſſenſu indigere. Et quidem aduerſus alios legitima ſunt certamina: ac

Qualia dixiſti, reddentur talia verba.

Colotem autem puto, quae de appetitione et adſenſione diſputantur, ita audire, vt aſinus lyram. Iis vero, qui adſequuntur et audiunt

79. Recte dat Edit. Baſil. [vti etiam Ald.] δεομένοις. *Reiſ.*

ἀκούουσιν, ὅτι, τριῶν περὶ ψυχὴν κινημάτων ὄντων, Φανταστικοῦ, καὶ ὁρμητικοῦ, καὶ συγκαταθετικοῦ, τὸ μὲν Φανταστικὸν οὐδὲ βουλομένοις ἀνελεῖν ἐστιν, ἀλλ' ἀνάγκη προεντυγχάνοντας τοῖς πράγμασι, τυποῦσθαι καὶ πάσχειν ὑπ' αὐτῶν· τὸ δὲ ὁρμητικὸν ἐγειρόμενον ὑπὸ τοῦ Φανταστικοῦ πρὸς τὰ οἰκεῖα, πρακτικῶς κινεῖ τὸν ἄνθρωπον, οἷον ῥοπῆς ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ νεύσεως γινομένης. οὐδὲ τοῦτο οὖν ἀναιροῦσιν οἱ περὶ πάντων ἐπέχοντες, ἀλλὰ χρῶνται τῇ ὁρμῇ Φυσικῶς ἀγούσῃ πρὸς τὸ Φαινόμενον οἰκεῖον. τί οὖν Φεύγουσι μόνον; ᾧ μόνῳ ψεῦδος ἐμΦύεται καὶ ἀπάτη, τὸ δοξάζειν καὶ προσπίπτειν [80] τὴν συγκατάθεσιν, εἶξιν οὖσαν ὑπ' ἀσθενείας τῷ Φαινομένῳ, χρήσιμον δ' οὐδὲν ἔχουσαν. ἡ γὰρ πρᾶξις δυοῖν δεῖται, Φαντασίας τοῦ οἰκείου, καὶ πρὸς τὸ Φανὲν οἰκεῖον ὁρμῆς· ὧν οὐδέτερον τῇ ἐποχῇ μάχεται. δόξης γάρ, οὐχ ὁρμῆς, οὐδὲ Φαντασίας, ὁ λόγος ἀΦίστησιν. ὅταν οὖν Φανῇ τὸ ἡδὺ οἰκεῖον, οὐθὲν δεῖ πρὸς τὴν ἐπ' αὐτὸ κίνησιν καὶ Φορὰν, δόξης, ἀλλ' ἦλθεν εὐθὺς ἡ ὁρμὴ, κίνησις οὖσα καὶ Φορὰ τῆς

audiunt iſta, dicitur, cum tria ſint animi motuum genera, imaginans, appetens, adſentiens: primum illud, ne ſi conemur quidem, aboleri poſſe: nam neceſſe eſt, cum res nobis offeruntur, earum viſa nos concipere et adfici. Appetens autem ab imaginante excitatum ad naturae ſuae accommodata hominem efficaciter mouet, quaſi momento et nutu in principe parte facto. Ne hoc quidem tollunt, qui de omnibus adſenſum cohibent, ſed appetitione vtuntur, naturaliter ducente ad id, quod videtur conveniens. Quid fugiunt igitur vnum? Id, cui ſoli error et falſitas inhaeret, opinionem: quando adſenſus prae imbecillitate ei, quod videtur, concedit, eique ſe applicat, nihil vtile habens. Actio enim duabus opus habet rebus, viſo eius, quod naturae congruit, et ad hoc incitatione: quorum neutrum retentioni adſenſus repugnat. Nam haec rationem ab opinione, non ab appetitione et viſis, abſtrahit. Cum ergo oblatum eſt viſum rei ad naturam accommodatae, nihil opus opinione eſt ad motum, quo ad eam feramur, ſed ſtatim ſe exſerit appetitio, qui motus eſt et latio animae.

80. προπίπτειν. Salmas.

81. Vt

ψυχῆς. καὶ μὴν αὐτῶν γε [81] τούτων ὡς αἴσθησιν ἔχειν δεῖ, καὶ σάρκινον εἶναι, καὶ φανεῖται ἡδονὴ ἀγαθόν. οὐκοῦν καὶ τῷ ἐπέχοντι ἀγαθὸν φανεῖται· καὶ γὰρ αἰσθήσεως μετέχει, καὶ σάρκινός ἐστι· καὶ λαβὼν ἀγαθοῦ φαντασίαν, ὀρέγεται καὶ ὁρμᾷ, πάντα πράττων, ὅπως οὐ διαφεύξεται αὐτὸν, ἀλλ᾽ ὡς ἀνυστὸν ἀεὶ συνέσται τῷ οἰκείῳ, φυσικαῖς, οὐ γεωμετρικαῖς, ἑλκόμενος ἀνάγκαις. ἄνευ διδασκάλου γὰρ αὐτὰ προκαλεῖται τὰ καλὰ ταῦτα καὶ λεῖα καὶ προσηνῆ κινήματα τῆς σαρκὸς, ὡς αὐτοί φασιν οὗτοι, καὶ τὸν πάνυ μὴ φάσκοντα, μηδὲ ὁμολογοῦντα, κάμπτεσθαι καὶ μαλάσσεσθαι τούτοις. ἀλλὰ πῶς οὐκ εἰς ὄρος ἄπεισι τρέχων ὁ ἐπέχων, ἀλλ᾽ εἰς βαλανεῖον; οὐδὲ πρὸς τὸν τοῖχον, ἀλλὰ πρὸς τὰς θύρας ἀναστὰς βαδίζει, βουλόμενος εἰς ἀγορὰν προελθεῖν; τοῦτ᾽ ἐρωτᾷς, ἀκριβῆ τὰ αἰσθητήρια λέγων εἶναι, καὶ τὰς φαντασίας ἀληθεῖς; ὅτι φαίνεται δήπουθεν αὐτῷ βαλανεῖον, οὐ τὸ

animae. Et vero horum ipſorum quod debeat ſenſus haberi, et carneus eſſe, et videbitur voluptas bonum. Ergo etiam retinenti adſenſum videbitur bonum: etenim ſenſus habet, carneus eſt, viſoque boni oblato, appetit hoc, et incitatur, omniaque agit, ne ipſum hoc effugiat: ſed quantum fieri poteſt, ſemper deget cum eo, quod naturae ipſius eſt accommodatum, tractus naturalibus, non geometricis neceſſitatibus. Ipſae enim hae pulchrae abſque doctore inuitant leneſque et blandae motiones carnis, vt ipſi Epicurei dicunt: adeo vt his omnino non adfirmans, neque confitens, flectatur tamen et emolliatur. Sed quomodo, inquis, non in montem abit currens, verum in balneum? et in forum progreſſurus, non ad parietem, ſed ad ianuam, accedit? Tene hoc interrogare, qui ſummam certitudinem veritatemque viſis tribuis? Quia enim non mons, ſed balneum, ei balneum

81. Vt alii vicini loci, ſic hic mihi obſcurus eſt. Video, argumentum eſſe ab Epicureis obiectum, cuius, ſi recte percipio ſententiam, debuit Plutarchus id ſic enunciare: ἀλλὰ μὴν παντί γε τῷ πεπεισμένῳ ὡς αἴσθησιν ἔχειν — *atqui nemini, qui quidem exiſtimet, ſenſum habere et carnem oportere, non videbitur voluptas bonum. Reiſ.*

 82. αὐ-

ὄρος, ἀλλὰ τὸ βαλανεῖον· καὶ θύρα, οὐχ ὁ τοῖχος, ἀλλὰ ἡ θύρα· καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἕκαστον. ὁ γὰρ τῆς ἐποχῆς λόγος οὐ παρατρέπει τὴν αἴσθησιν, οὐδὲ τοῖς ἀλόγοις πάθεσιν αὐτοῖς [82] καὶ κινήμασιν ἀλλοίωσιν ἐμποιεῖ διαταράττουσαν τὸ φανταστικὸν, ἀλλὰ τὰς δόξας μόνον ἀναιρεῖ· χρῆται δὲ τοῖς ἄλλοις, ὡς πέφυκεν. ἀλλ' ἀδύνατον, τὸ μὴ συγκατατίθεσθαι τοῖς ἐναργέσι. τὸ γὰρ [83] ἀρνεῖσθαι τὰ πεπιστευμένα, τοῦ μήτ' ἀρνεῖσθαι, μήτε τιθέναι, παραλογώτερον. τίς οὖν κινεῖ τὰ πεπιστευμένα, καὶ μάχεται τοῖς ἐναργέσιν; οἱ μαντικὴν ἀναιροῦντες, καὶ πρόνοιαν ὑπάρχειν θεῶν μὴ φάσκοντες, μηδὲ τὸν ἥλιον ἔμψυχον εἶναι, μηδὲ τὴν σελήνην, οἷς πάντες ἄνθρωποι θύουσι καὶ προσεύχονται καὶ σέβονται. τὸ δὲ φύσει περιέχεσθαι τὰ τεκόντα τῶν γειναμένων, οὐχὶ πᾶσι φαινόμενον ἀναιρεῖτε; τὸ δὲ πόνου καὶ ἡδονῆς μηδὲν εἶναι μέσον οὐκ ἀποφαίνεσθε παρὰ τὴν πάντων αἴσθησιν, ἥδεσθαι τὸ μὴ ἀλγεῖν, καὶ πάσχειν τὸ μὴ [84] λέγοντες.

balneum videtur, et non paries ianua, ſed oſtium, itemque eodem pacto res ſingulae. Nam retentionis iſtius ratio non peruertit ſenſum: neque brutis eius affectionibus et motibus alterationem infert, quae imaginantem vim conturbet: tantum opiniones reiicit, reliquis vtitur, vt natura fert eorum. At, dices, nefas eſt, non adſentiri euidentibus: nam negare, quorum fides eſt indubitata, abſurdius eſt, quam neque adfirmare, neque negare. Quis ergo conuellit ea, quae credita ſunt, quis euidentia impugnat? Qui diuinationem tollunt, qui prouidentiam deorum negant, qui Solem et Lunam animis praeditos inficiantur, cum omnes homines ſacra iis et vota faciant ac colant. Nonne vero, quod in confeſſo eſt apud alios, foetum parentum natura contineri, vos diffitemini? Nonne contra omnem ſenſum dicitis, inter dolorem et voluptatem nihil eſſe medium, et in voluptate eſſe, quod vacat dolore, in dolore, quod voluptate caret? Sed

82. αὐτῆς. *Reiske.*

83. τὸ γὰρ —] Reſponſio eſt ad propoſitam ab Epicureo argumentationem. *Reiſ.*

84. Suppleo ἥδεσθαι. *Xyl.* ἥδεσθαι ſupplendum, vt etiam Xylander obſeruauit. *Reiſ.*

85. τί

ἀλλ' ἵνα τἄλλα ἐάσω, τί μᾶλλον ἐναργὲς ὄντως [85] ἐστὶ καὶ πεπιστευμένον, ὡς τὸ [86] παρορᾶν καὶ παρακούειν ἐν πάθεσιν ἐκστατικοῖς καὶ μελαγχολικοῖς ὄντα, ὅταν ἡ διάνοια τοιαῦτα πάσχῃ καὶ ταράττηται. Αἱ δέ με δᾳδοφόροι μελανείμονες ὄμμα πυροῦσι καὶ [87]

ἀγκάλαις ἐμὴν ἔχουσα. μητέρα ἀγκάλαις ἐμὴν ἔχουσα [88]. ταῦτα μέντοι καὶ πολλὰ τούτων ἕτερα [89] τραγικώτερα τοῖς Ἐμπεδοκλέους ἐοικότα τεράτεσι, ὧν καταγελῶσιν, εἰλίποδα κριτόχεια [90] καὶ βουγενῆ ἀνδρόπωρα [91], καὶ τίνα γὰρ οὐκ ὄψιν, ἢ φύσιν ἔκφυλον εἰς τὸ αὐτὸ συνενεγκόντες ἐκ τῶν ἐνυπνίων καὶ τῶν παρακοπῶν, οὐδὲν εἶναί φασι παρόραμα τούτων, οὐδὲ ψεῦδος, οὐδ' ἀσύστατον, ἀλλὰ φαντασίας ἀληθεῖς ἀπά-

Sed vt reliqua miſſa faciam, quid tandem ita euidens eſt, itaque pro certo habetur, atque hoc, eorum, qui animo ſunt abalienati, aut melancholicis conturbationibus laborant, falli viſum atque auditum: cum talia dicuntur:

Hae mihi nunc oculos inflammant, veſtibus atris
Indutae, manibuſque faces ignemque gerentes. et:
— *ipſa matrem in vlnis habens meam.*

Haec et huiuſmodi multa, hiſque atrociora, ac Empedoclis monſtrorum ſimilia, (quae derident illi, boum genus errabundis veſtigiis ambulans, vaſtungulum, humano capite) denique e ſomniis et furoribus omnis generis viſa inſolentia colligentes: horum nullum aiunt errare, nullum mendacium eſſe, nihil, quod non cohaereat: ſed omnia viſa illa vera

85. τί ἄλλο ἐναργὲς οὕτως ἐστὶ. *Reiske.*

86. ὥστε in ὡς τὸ mutat ſenſus. *Xylander.*

87. Hic deſunt verba furiis agitati cuiuſdam. *Xylander.* πυροῦσι] F. πυρωποὶ, καὶ ἐν ἀγκάλαις ἐμὴν ἔχουσαι μητέρα. Ille verſus ex aliquo epico, hic e tragico ſumtus eſt. *Reiſ.*

88. Verba perperam iterata deleantur. *Reiske.*

89. καὶ ἕτερα πολλὰ τούτων ἔτι τραγικώτερα. Poteſt quoque ἔτι abeſſe. *Reiske.*

90. Num κριοειδέα, an κριόχηλα, *vngulis arietum inſtructa. Reiske.*

91. βουγενῆ ἀνδρόπωρα Empedoclis etiam apud Ariſtotelem referuntur 2. Phyſicorum. *Xyl.*

 92. F.

σας, καὶ σώματα καὶ μορφὰς ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀφικνουμένας. εἶτα ἔτι τί [92] τῶν ὄντων ἀδύνατον ἐπισχεῖν, εἰ ταῦτα πιστεύεσθαι δυνατόν ἐστιν; ἃ γὰρ οὐδεὶς σκευοποιὸς, ἢ πλάστης θαυμάτων, ἢ γραφεὺς δεινὸς, ἐτόλμησε μῖξαι πρὸς ἀπάτην, εἰκάσματα καὶ παίγνια ταῦτα ὑπάρχειν ἀπὸ σπουδῆς τιθέμενοι, μᾶλλον δὲ ὅλως, εἰ ταῦτα μὴ ὑπάρχοι, πίστιν οἴχεσθαι καὶ βεβαιότητα καὶ κρίσιν ἀληθείας φάσκοντες, αὐτοὶ καταβάλλουσιν εἰς ἀφασίαν [93] πάντα πράγματα, καὶ ταῖς κρίσεσι φόβους, καὶ ταῖς πράξεσιν ὑποψίας ἐπάγουσιν, εἰ τὰ πραττόμενα καὶ νομιζόμενα καὶ συνήθη καὶ ἀνὰ χεῖρα ἡμῖν ἐπὶ τῆς αὐτῆς φαντασίας καὶ πίστεως ὀχεῖται τοῖς μανικοῖς καὶ ἀτόποις καὶ παρανόμοις ἐκείνοις φάσμασιν. ἡ γὰρ ἰσότης, ἣν ὑποτίθενται πᾶσι τῶν νενομισμένων, ἀφίστησι [94] μᾶλλον, ἢ προστίθησι τοῖς

vera eſſe, et corpora ac formas ab ambiente aëre venientes. Quid tandem impoſſibile cenſeamus, ſi iſta credi poſſunt? Nam quas nullus opifex, aut mirabilium fictor, aut temerarius pictor, auderet inter ſe componere formas, vt ſpectaculum earum ludicrum redderet: ea ipſi ſerio affirmantes eſſe, imo autem, ſi haec non ſint, actum eſſe de fide, conſtantia, et iudicio veritatis dicentes, omnes res in obſcuritatem coniiciunt, iudiciiſque metus, et actionibus ſuſpiciones inducunt: ſi quidem, quae nos agimus, ſtatuimus, vſurpamus, prae manibus habemus, eidem imaginationi ac fidei innituntur, cui furioſa iſta, abſurda, et ſcelerata viſa. Aequalitas enim, quam ipſi ponunt, magis derogat fidem iis, quae pro certis habentur, quam conciliat iſtis rationi

92. F. εἶτα ἐπὶ τίνι τῶν ὄντων — *quid igitur rerum vſpiam exſtat, de quo nequeat dubitari et iudicium ſuſpendi? Reiſ.*

93. Dubitabam aliquando de ἀφασίαν, et ἀσάφειαν coniiciebam; ſed bene habet vulgata. Eſt *ea cognitionis perplexitas, vt, quid aliqua de re aut pronuncies, aut non pronuncies, neſcias.* Praefert tamen Sallier ad Thomam Mag. pag. 135. ἀσάφειαν. *Reiske.*

94. Diſtinguo ſic: ἡ γὰρ ἰσότης, ἣν ὑποτίθενται πᾶσι, τῶν νενομισμένων ἀφίστησι μᾶλλον, ἢ — *Reiſ.*

95. Vide-

παραλόγοις [95] τὴν πίστιν. ὅθεν ἴσμεν οὐκ ὀλίγους τῶν φιλοσόφων ἥδιον ἂν θεμένους τὸ μηδεμίαν, ἢ πάσας ἀληθεῖς εἶναι τὰς φαντασίας. καὶ μᾶλλον ἂν, οἷς οὐ παρατυγχάνουσι διαπιστήσαντας ἀνθρώποις καὶ πράγμασι καὶ λόγοις ἁπλῶς ἅπασιν, ἢ μίαν ἐκείνων ἀληθῆ καὶ ὑπάρχουσαν εἶναι φαντασίαν πεισθέντας, ἃς λυττῶντες, ἢ κορυβαντιῶντες, ἢ κοιμώμενοι, λαμβάνουσιν. ἃ τοίνυν ἔστι μὲν ἀναιρεῖν, ἔστι δ᾽ ὡς οὐκ ἔστιν ἐπέχειν [96] περὶ αὐτῶν, εἰ μηδὲν ἄλλο, τήν γε διαφωνίαν ταύτην λαβόντας αἰτίαν ἀποχρῶσαν ὑπονοίας πρὸς τὰ πράγματα, καὶ οὕτως ὑγιὲς οὐδὲν, ἀσάφειαν δὲ καὶ ταραχὴν ἔχοντας πᾶσαν. ταῖς μέν γε περὶ κόσμων ἀπειρίαις [97], καὶ ἀτόμων φύσεως, καὶ ἀμερῶν καὶ παρεγκλίσεων διαφοραῖς, εἰ καὶ πάνυ πολλοὺς διαταράττουσιν, ἔνεστιν ὅμως παραμυθία, τὸ μηδὲν ἐγγὺς εἶναι, μᾶλλον δὲ ὅλως ἐπέκεινα τῆς αἰσθήσεως ἀπῳκίσθαι τῶν ζητουμένων ἕκαστον. ἡ δ᾽ ἐν

rationi ita aduerſis. Itaque nouimus, philoſophorum haud paucos malle hoc ponere, nullum eſſe viſum verum, quam omnia eſſe vera: magiſque diffidentes omnibus, in quos incidant, hominibus, rebus, ac ſermonibus, quam vnum vt verum putent viſum de his, quae rabioſis, Corybanteo furore exagitatis, aut ſomniantibus, accidunt. Ergo cum alia repudiare viſa, alia non licet: haec ſaltem, ſi nulla eſſet, cauſa ſufficit, vt, rebus tam ſuſpectis, ob tantam viſorum diſſonantiam, cohibeamus adſenſionem, nihil alioqui (vt dicitur) ſani, obſcuritatem autem conturbationemque habituri. Nam illae quidem mundorum, quas Epicurus tradit, infinitates, atomorum naturae, indiuiduorum et declinationum diuerſitates, quanquam multos perturbant: tamen id conſolari nos poteſt, quod non in proximo ea ſunt, ſed vnumquodque iſtorum, de quibus diſputant, longe eſt in alteram partem a ſenſu remotum. Illa vero ob oculos verſans

95. Videri queat τοῖς παρανόμοις leg. eſſe, ob praemiſſum τῶν νενομισμένων, et p. 618. antep. παρανόμοις φάσμασι. Sed παράλογος et παράνομος ſenſu paene conveniunt ſignificantque id, quod ſanae rationis dictamini et vſui inter homines recepto aduerſatur. *Reiske.*

96. F. ὡς οὐκ ἔστιν ἀπορεῖν, ἄμεινον ἐπέχειν. *Reiſ.*

97. ἀπειρίας. *Reiſ.*

98. ἡ

ὀφθαλμοῖς αὕτη καὶ ἀκοαῖς καὶ χερσὶν ἀπιστία καὶ ταραχὴ καὶ ἄγνοια περὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰς φαντασίας, εἴτ' ἀληθεῖς εἰσιν, εἴτε ψευδεῖς, τίνα δόξαν οὐ σαλεύει; ποίαν δ' οὐκ ἄνω καὶ κάτω ποιεῖ συγκατάθεσιν καὶ κρίσιν; εἰ γὰρ οὐ κραιπαλῶντες, οὐδὲ φαρμακῶντες ἄνθρωποι καὶ παρακόπτοντες, ἀλλὰ νήφοντες καὶ ὑγιαίνοντες καὶ γράφοντες περὶ ἀληθείας καὶ κανόνων καὶ κριτηρίων, ἐν τοῖς ἐνεργεστάτοις πάθεσι καὶ κινήμασι τῆς αἰσθήσεως, ἢ τὸ ἀνύπαρκτον ἀληθὲς, ἢ ψεῦδος [98] καὶ ἀνύπαρκτον τίθενται, θαυμάζειν ἄξιον, οὐδ' ἄπιστον, εἰ μηδεμίαν κρίσιν ἔχουσι περὶ τῶν φαινομένων, ἀλλ' εἰ τὰς ἐναντίας ἔχουσι. τοῦ γὰρ ἐναντία λέγειν ἀλλήλοις καὶ ἀντικείμενα τὸ μηδέτερον τιθέναι [99], ἀλλ' ἐπέχειν περὶ τῶν ἀντικειμένων, ἧττον ἄν τις θαυμάσειεν. ὁ γὰρ μὴ τιθεὶς, μήτ' ἀρνούμενος, ἀλλὰ ἡσυχάζων, καὶ τῷ τιθέντι τὴν δόξαν ἧττον μάχεται τοῦ ἀρνουμένου, καὶ τῷ ἀρνουμένῳ, τοῦ τιθέντος. εἰ δὲ περὶ τούτων δυνατόν ἐστιν ἐπέχειν, οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων ἀδύνατον, κατά γε ὑμᾶς,

verſans et aures manuſque incredulitas, conturbatio, et ignoratio de ſenſilibus et viſis, vtrum vera haec, an falſa ſint: quam non labefactant opinionem, quam non ſus deque ferunt adſenſionem et iudicium? Si enim non crapula obruti, aut medicamentorum vi concuſſi et delirantes, ſed ſobrii, ſani, et qui ſcribant de veritate, normiſque et iudicio veritatis, in euidentiſſimis ſenſuum affectionibus atque motibus, aut id, quod non exſtat, verum, aut quod verum eſt, falſum et non exſtans ponunt: digna res eſt admiratione, neque incredibile, quod nullum, ſed quod contraria inuicem de iis, quae apparent, ferunt iudicia. Minus quippe mirum eſt, in neutram aliquos partem pronunciare, ſed retinere aſſenſionem in iis, quae ſunt contraria, quam eſſe, qui pugnantia ſecum pronuncient. Qui enim neque ait, neque negat, ſed cohibet ſeſe, is et affirmanti minus, quam neganti, et neganti minus, quam aienti, aduerſatur. Iam ſi de his poteſt adſenſio retineri, de aliis quoque non erit hoc impoſſibile: de veſtra

98. ἢ τὸ ἀληθὲς [vel ὑπάρχον] ψευδὲς καὶ ἀνύπ. *Reiske.*

99. τιθέναι abeſt ab Ald. et Baſ.

200. ἀπαγ-

αἴσθησιν αἰσθήσεως, καὶ φαντασίαν φαντασίας οὐχ ὁτιοῦν διαφέρειν ἡγουμένους. οὐ μῦθος οὖν, οὐδὲ θήρα μειρακίων λαμύρων καὶ προπετῶν, ὁ περὶ τῆς ἐποχῆς λόγος ἐστὶν, ὡς οἴεται Κολώτης, ἀλλὰ ἕξις ἀνδρῶν καὶ διάθεσις φυλάττουσα τὸ ἀδιάπτωτον, καὶ μὴ προσιεμένη ταῖς διαβεβλημέναις οὕτω καὶ δυστατούσαις αἰσθήσεσι τὴν κρίσιν, μηδὲ συνεξαπατωμένη τούτοις, οἳ τὰ φαινόμενα τῶν ἀδήλων πίστιν ἔχειν φάσκουσιν, ἀπιστίαν τοσαύτην καὶ ἀσάφειαν ἐν τοῖς φαινομένοις ὁρῶντες. ἀλλὰ μῦθος μέν ἐστιν ἡ ἀπειρία καὶ τὰ εἴδωλα, προπέτειαν δὲ καὶ λαμυρίαν ἐμποιεῖ νέοις ὁ περὶ Πυθοκλέους, οὔπω γεγονότος ὀκτωκαίδεκα ἔτη, γράφων, οὐκ εἶναι φύσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι ἀμείνω, καὶ τερατικῶς αὐτοῦ εὖ ἀπαγγέλλειν καὶ πάσχειν αὐτὸ [200] τῶν γυναικῶν, εὐχόμενος, ἀνεμέσητα εἶναι πάντα καὶ ἀνεπίφθονα τῆς ὑπερβολῆς [1] τοῦ νεανίσκου. σοφισταὶ δέ εἰσι καὶ ἀλαζόνες οἱ πρὸς ἄνδρας ἐλλογίμους οὕτως ἀσελγῶς καὶ ὑπερηφάνως γράφοντες. καίτοι Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Θεόφρα-

veſtra quidem ſententia, qui ſenſum ſenſu et viſum viſo neutiquam praeſtare dicitis. Non ergo fabula eſt, aut petulantium et temerariorum iuuentum adoleſcentium, de cohibenda adſenſione doctrina, vt putat Colotes: ſed habitus virorum, et affectio cuſtodiens ab errore, neque permittens ita ſuſpectis et inconſtantibus ſenſibus iudicium: neque decipi ſinens vna cum his, qui viſis, quae de obſcuris concipiuntur rebus, fidem aiunt habendam, cum in obuiis tantum videant ineſſe incertitudinis, atque obſcuritatis. Enimuero fabula eſt, infinitas Epicureorum et imagines, temeritatem et petulantiam indit adoleſcentibus is, qui de Pythocle nondum annos nato XIIX ſcribit, non eſſe indolem in tota Graecia meliorem, ac monſtroſe eum praedicat, et muliebria pati, vt haec exſuperantia adoleſcentis bona propria ſint, et ab inuidia ac Nemeſi tota, comprecans. Sophiſtae vero ſunt, et arrogantes, qui aduerſus laudatos viros tam laſciue et ſuperbe ſcribunt. Sane Plato, Ariſtoteles, Theophraſtus, Demo-

200. ἀπαγγέλλων καὶ πάσχων αὐτὸ τὸ τῶν γ. *Reiske.*

1. τῇ ὑπερβολῇ. *Reiske.*

2. Recte

ϛος, καὶ Δημόκριτος, ἀντειρήκασι τοῖς πρὸ αὐτῶν· βιβλίον δὲ τοιαύτην ἐπιγραφὴν ἔχον ὁμȣ̃ πρὸς ἅπαντας ὐδεὶς ἄλλως[2] ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησεν. ὅθεν, ὥσπερ οἱ τὸ[3] θεῖον πλημμελήσαντες, ἐξαγορεύων τὰ ἑαυτȣ̃ κακὰ, τελευτῶντος ἤδη τȣ̃ βιβλίȣ φησὶν, ὅτι τὸν βίον, οἱ νόμȣς διατάξαντες καὶ νόμιμα, καὶ τὸ βασιλεύεσθαι τὰς πόλεις καὶ ἄρχεσθαι καταϛήσαντες, εἰς πολλὴν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν ἔθεντο, καὶ θορύβων ἀπήλλαξαν. εἰ δέ τις ταῦτα ἀναιρήσει, θηρίων βίον βιωσόμεθα. καὶ ὁ προστυχὼν τὸν ἐντυγχάνοντα μονονȣ̀ κατέδεται[4]. τȣ̃το γὰρ ὁ Κολώτης αὐταῖς λέξεσιν ἐκπεφώνηκεν, ȣ̓ δικαίως, ȣ̓δ' ἀληθῶς. ἂν γὰρ ἀνελών τις τȣ̀ς νόμȣς τὰ Παρμενίδȣ, καὶ Σωκράτȣς, καὶ Ἡρακλείτȣ, καὶ Πλάτωνος ἀπολίπῃ δόγματα, πολλȣ̃ δεήσομεν ἀλλήλȣς κατεσθίειν, καὶ θηρίων βίον ζῆν. φοβησόμεθα γὰρ τὰ αἰσχρὰ, καὶ τιμήσομεν ἐπὶ τῷ καλῷ δικαιοσύνην, θεȣ̀ς, ἄρχοντας ἀγαθȣ̀ς καὶ δαίμονας ἔχειν τȣ̃ βίȣ φύλακας ἡγȣ́μενοι, καὶ τὸν ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸν ἀρετῆς ἀν-

Democritus, iis, qui ante ipſos fuere, contradixerunt: librum autem tali inſcriptione, omnes eo vna impugnari, nemo alius, praeter Colotam, eſt auſus edere. Vnde factum eſt, vt, ſicut qui numen aliquod offenderunt, ipſe ſuum prodens flagitium in haec verba ſcripſerit ſub finem iam libri: Qui vitam, qui leges compoſuerunt? atque iura, vtque regerentur vrbes et imperio magiſtratuum parerent inſtituerunt, ii in tranquillo admodum nos ac tuto collocauerunt, tumultibuſque liberauerunt. Iſta ſi quis aboleret, ferarum porro vitam victuri eſſemus, et quiſque obuium quemque tantum non deuoraturus. Haec neque iuſte, neque vere dicuntur. Nam ſi quis, legibus ſublatis, Parmenidea, Socratica, Platonica, Heraclitea relinquat nobis decreta, longe profecto aberit res noſtra a belluina vita et mutuis deuorationibus. Metuemus enim turpia, et honeſti gratia venerabimur iuſtitiam, deos, bonos magiſtratus: cum genios vitae noſtrae cuſtodes nos habere ſentientes, tum omne aurum, quod ſupra infraque terram eſt, pretium virtutis non aequare cenſen-

2. Recte dat Baſil. ἄλλος. *R.*
3. F. ὡς οἱ περὶ τὸ θεῖον. *R.*
4. κατεδεῖται. *Reiske.*

5. ἀκου-

τάξιον μὴ τιθέμενοι· καὶ ποιȣ̃ντες ἑκȣσίως διὰ τὸν λόγον, (ἥ φησὶ Ξενοκράτης) ἃ νῦν ἄκοντες[5], διὰ τὸν νόμον. πότε ȣ̓̃ν ἔςαι θηριώδης καὶ ἄγριος καὶ ἄμικτος ἡμῶν ὁ βίος; ὅταν αἱρεθῶσι[6] μὲν οἱ νόμοι, μένωσι δὲ οἱ πρὸς ἡδονὴν παρακαλȣ̃ντες λόγοι· πρόνοια δὲ θεῶν μὴ νομίζηται· σοφȣ̀ς δὲ ἡγῶνται τȣ̀ς τῷ καλῷ προσπτύοντας, ἂν ἡδονὴ μὴ προσῇ· χλευάζωσι δὲ ταῦτα καὶ γελῶσιν·

Ἔςιν δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ·

καί·

Πέλας γὰρ ἑςὼς ὁ θεὸς ἐγγύθεν βλέπει.

καί· Ὁ μὲν θεὸς (ὥσπερ δὴ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος) ἀρχήν τε καὶ μέσα καὶ τελευτὴν ἔχων τȣ̃ παντὸς, εὐθεία περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. τῷ δ' ἕπεται Δίκη, τῶν ἀπολειπομένων τιμωρὸς τȣ̃ θείȣ νόμȣ. οἱ γὰρ

censentes: facientesque vltro monitu rationis, vt ait Xenocrates, quae nunc inuiti metu legum facimus. Quando ergo vita nostra erit belluina, fera, insociabilis? Cum, sublatis legibus, manebit ad voluptates exhortans doctrina, prouidentia deorum negabitur, sapientes putabuntur, qui in honestum despuent, cui non adhaereat voluptas: cum ridebuntur isthaec et subsannabuntur:

Est oculus omnia cernens Iustitiae tamen:

et:

Stans in propinquo comminus videt Deus:

et: Deus quidem, vt et antiquitus traditum est, principium, medium, finemque tenens omnium rerum, rectam lineam conficit secundum naturam incedens. Hunc sequitur Iustitia, vindex eorum, qui a diuina desciscunt lege. Haec enim qui

5. ἄκοντες, non ἀκȣ́οντες. [vti dant Ald. et Bas.] Notum est Xenocratis dictum: et opponi hoc debet iis ποιȣ̃ντες ἑκȣσίως. *Xylander.*

6. ἀναιρεθῶσι legendum, pro αἱρ. sicut paulo infra recte est ἀρθέντων νομων, *sublatis.* *Xyl.* ὅταν ἀναιρεθῶσι. *Reis.*

7. πόρȣς.

τούτων καταφρονοῦντες, ὡς μύθων, καὶ περὶ γαστέρα τἀγαθὸν ἡγούμενοι, καὶ τοὺς ἄλλους πόνους [7], δι᾽ ὧν ἡδονὴ παραγίνεται, νόμου δέονται καὶ φόβου καὶ πληγῆς, καὶ βασιλέως τινὸς καὶ ἄρχοντος ἐν χειρὶ τὴν δίκην ἔχοντος, ἵνα μὴ τοὺς πλησίον κατεσθίωσιν ὑπὸ λαιμαργίας ἀθεότητι θρασυνομένης. καὶ γὰρ ὁ τῶν θηρίων βίος τοιοῦτός ἐστιν, ὅτι τῆς ἡδονῆς ἐπίσταται κάλλιον [8], οὐδὲ δίκην θεῶν εἶδεν, οὐδὲ σέβεται τῆς ἀρετῆς τὸ κάλλος, ἀλλ᾽ εἴ τι θαῤῥαλέον αὐτοῖς, ἢ πανοῦργον, ἢ δραστήριον, ἐκ φύσεως ἔνεστι, τούτῳ πρὸς ἡδονὴν σαρκὸς καὶ ἀποπλήρωσιν ὀρέξεως χρῆται. διὸ σοφὸς Μητρόδωρος, λέγων, τα καλὰ πάντα καὶ σοφὰ καὶ περιττὰ τῆς ψυχῆς ἐξευρήματα τῆς κατὰ σάρκα ἡδονῆς ἕνεκα καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς ὑπὲρ ταύτης συνεστάναι, καὶ πᾶν εἶναι κενὸν ἔργον, ὃ μὴ εἰς τοῦτο κατατείνει, τούτοις τοῖς διαλογισμοῖς καὶ φιλοσοφήμασιν ἀρθέντων νόμων, ὄνυχες λύκων ἐνδέουσι καὶ ὀδόντες λεόντων, καὶ γαστέρες βοῶν, καὶ τράχηλοι κα-

qui tanquam fabulas contemnunt, et circa ventrem felicitati locum ſtatuunt reliquiſque voluptati parandae ſeruientibus laboribus: iis lege opus eſt, metu, verbere, ac rege, vel principe, ius in manibus habente, ne proximum quiſque quemque deuoret prae gulae ſtudio impietate efferato. Talis quippe brutorum eſt vita, quae nihil voluptate pulchrius norunt, neque iuſtitiam deorum agnoſcunt, neque pulchritudinem virtutis venerantur: ſed ſi quid iis a natura calliditatis, audaciae, virium ineſt, eo ad carnis voluptatem et ſatisfaciendum concupiſcentiae vtuntur. Itaque ſapiens Metrodorus, qui dicat, Omnia pulchra, ſapientia, et ſubtilia animi inuenta propter voluptatem carnis ſpeſque eo pertinentes eſſe conſtitura: et omne opus inane eſſe, quod non eodem tendat. Vbi his ratiocinationibus ac philoſophia tali ſublatae fuerint leges, tantum vngues leonum ad vitam ferinam, et dentes luporum, boum ventres, et colla camelorum deſunt.

7. πόρους. *Reiske.*

8. κάλλιον οὐδέν, οὐδὲ δίκην — *Reiske.* Etiam Turn. et Bong. habent οὐδέν, ſed non poſt κάλλιον, verum ante ἐπίσταται.

μήλων, καὶ ταῦτα τὰ πάθη καὶ τὰ δόγματα λόγων καὶ γραμμάτων ἀπορίᾳ τὰ θηρία βρυχήμασι καὶ χρεμετισμοῖς [9] καὶ   πᾶσα φωνὴ γαστρός ἐστιν αὐτοῖς καὶ σαρκὸς ἡδονὴν ἀσπαζομένη, καὶ σαίνουσα παροῦσαν, ἢ μέλλουσαν [10], εἰ μή τι φύσει φιλόφωνόν ἐστι καὶ κωτίλον. οὐδεὶς οὖν ἔπαινος ἄξιος ἂν γένοιτο τῶν ἐπὶ ταῦτα τὰ πάθη τὰ θηριώδη νόμους θεμένων, καὶ πολιτείας καὶ ἀρχάς, καὶ νόμων διάταξιν. ἀλλὰ τίνες εἰσὶν οἱ ταῦτα συγχέοντες, καὶ ἄρδην αναιροῦντες; οὐχ οἱ τῆς [11] ἀταραξίας στέφανον ἀσύμβλητον εἶναι ταῖς μεγάλαις ἡγεμονίαις λέγοντες; οὐχ οἱ τὸ βασιλεύειν ἁμαρτίαν καὶ διάπτωσιν ἀποφαινοντες καὶ γράφοντες αὐταῖς λέξεσιν, ὅτι λέγειν [12] δεῖ, πῶς ἄριστα τὸ τῆς φύσεως τέλος συντηρήσει, καὶ πῶς τις ἑκὼν εἶναι μὴ πρόσεισιν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τὰς τῶν πληθῶν ἀρχάς. καὶ ἔτι ταῦτα πρὸς ἐκείνοις· Οὐδὲν οὖν ἔτι δεῖ τοὺς Ἕλληνας σώζειν, οὐδ' ἐπὶ σοφίᾳ στεφάνου παρ' αὐτῶν τυγχάνειν,

desunt. Atque hos quidem animi sensus, haec decreta, bruta ob sermonis et literarum inopiam mugitibus hinnitibusque exprimunt, omnisque eorum vox ventri voluptatique seruit, quam vel praesentem, vel adfuturam, amplectuntur et adulantur, nisi si quod animal natura laboris studiosum est, aut garrulum. Omni itaque laude maiores digni sunt qui aduersus ferinas istas cupiditates legum, reipublicae magistratuumque constitutiones invenerunt. Qui vero sunt, qui haec confundunt, funditusque tollunt? Nonne hi, qui coronam vacuitatis perturbationum potiorem magnis imperiis aiunt? qui regnum gerere, peccatum esse et errorem pronunciant, scribuntque his verbis: Hoc dicendum est, quo quis modo quam optime naturae finem conseruet: et quo pacto sponte sua iam ab initio caueat sibi a suscipiendo in multitudinem imperio. Quin et haec ad illos scribit: Non itaque necesse porro est, Graecos seruare, aut coronam ab iis ob sapientiam reportare; sed edendum est et bibendum,

9. καὶ μυκήμασι δηλοῖ deest post χρεμετισμοῖς. *Reis.*

10. F. ἢ προσδοκῶσα μελλουσαν. *Reiske.*

11. τῆς] Leg. τόν. *Reis.*

12. λέγειν] F. σκοπεῖν, vel ἐπιμελεῖσθαι. *Reis.*

ἀλλ' ἐσθίειν καὶ πίνειν, ὦ Τιμόκρατες, ἀβλαβῶς τῇ σαρκὶ καὶ κεχαρισμένως. ἀλλὰ μὴν ἧς γε καὶ Κολώτης ἐπαινεῖ διατάξεως τῶν νόμων, πρῶτόν ἐστιν ἡ περὶ θεῶν δόξα, καὶ μέγιστον, ᾗ καὶ Λυκοῦργος Λακεδαιμονίους, καὶ Νομᾶς Ῥωμαίους, καὶ Ἴων ὁ παλαιὸς Ἀθηναίους, καὶ Δευκαλίων Ἕλληνας ὁμοῦ τοι [13] πάντας καθωσίωσαν, εὐχαῖς καὶ ὅρκοις, καὶ μαντεύμασι καὶ φήμαις, ἐμπαθεῖς πρὸς τὰ θεῖα δι' ἐλπίδων ἅμα καὶ φόβων καταστήσαντες. εὕροις δ' ἂν ἐπιὼν καὶ πόλεις ἀτειχίστους, ἀγραμμάτους, ἀβασιλεύτους, ἀοίκους, ἀχρημάτους, νομίσματος μὴ δεομένας, ἀπείρους θεάτρων καὶ γυμνασίων· ἀνιέρου δὲ πόλεως καὶ ἀθέου, μὴ χρωμένης εὐχαῖς, μηδὲ ὅρκοις, μηδὲ μαντείαις, μηδὲ θυσίαις ἐπ' ἀγαθοῖς, μηδ' ἀποτροπαῖς κακῶν, οὐδείς ἐστιν, οὐδ' ἔσται γεγονὼς θεατής· ἀλλὰ πόλις [14] ἄν μοι δοκεῖ μᾶλλον ἐδάφους χωρὶς, ἢ πολιτεία τῆς περὶ θεῶν δόξης ἀναιρεθείσης παντάπασι, σύστασιν λαβεῖν, ἢ λαβοῦσα τηρῆσαι. τοῦτο μέντοι συνεκτικὸν [15] ἁπάσης κοινωνίας καὶ νομοθε-

dum, o Timocrates, quantum carni gratum et innoxium est. Atqui in legum constitutione, quam Colotes laudat, primum est et maximum, de diis opinio: quamobrem et Lycurgus Lacedaemonios, et Numa Romanos, et Ion antiquus Athenienses, et Deucalio Graecos fere vniuersos diis consecrauerunt, votis, sacramentis, vaticiniis, omnibusque eos ob spem ac metum diis deditos obnoxiosque reddentes. Et si terras obeas, inuenire possis vrbes muris, literis, regibus, domibus, opibus, numismate carentes, gymnasiorum et theatrorum nescias: vrbem templis diisque carentem, quae precibus, iureiurando, oraculo non vtatur, non bonorum caussa sacrificet, non mala sacris auertere nitatur, nemo vnquam vidit. Sed facilius vrbem condi sine solo posse puto, quam, opinione de diis penitus sublata, ciuitatem coire, aut constare. Caeterum id, quod omnem continet societatem,

13. ὁμοῦ τι πάντας. *Reis.*
14. ἀλλὰ πόλις] Legebatur μόλις [in Ald. nimirum et Bas.] et κύκλον, vbi nos κύκλῳ: et ποινῆς, vbi ποινῆς legimus, et alia id genus. *Xylander.*
15. τὸ συνεκτικόν. *Reis.*

16. κύκλῳ,

σίας ἔρεισμα, καὶ βάθρον ἐ κύκλον [16] περιϊόντες, ἐδὲ κρύφα καὶ δι' αἰνιγμάτων, ἀλλὰ τὴν πρώτην τῶν κυριωτάτων [17] δοξῶν προσλαβόντες εὐθὺς ἀνατρέπεσιν. εἶθ' ὥσπερ ὑπὸ ποινῆς ἐλαυνόμενοι, δεινὰ ποιεῖν ὁμολογῦσι, συγχέοντες τὰ νόμιμα, καὶ τὰς διατάξεις τῶν νόμων ἀναιρῦντες, ἵνα μηδὲ συγγνώμης τύχωσι. τὸ μὲν γὰρ ἁμαρτάνειν περὶ δόξαν, εἰ καὶ μὴ σοφῶν [18], ὅμως ἀνθρώπινόν ἐςι. τὸ δ' ἐγκαλεῖν ἑτέροις, ἅπερ αὐτοὶ πράττεσι, πῶς ἄν τις εἴποι, Φειδόμενος τῶν ἀξίων ὀνομάτων; εἰ γὰρ πρὸς Ἀντίδωρον [19], ἢ Βίωνα τὸν σοφιςὴν, γράφων ἐμνήσθη νόμων καὶ πολιτείας, καὶ διατάξεως, ἐκ ἄν τις [20] εἶπεν αὐτῷ·

tatem, omnium legum fundamentum eſt, illi non per ambages, aut obſcure et perplexa ratione, ſed palam ſubuertunt prima ſuarum maxime ratarum ſententia prolata. Deinde quaſi diuina vindicta exagitati, fatentur, atrox ſe committere flagitium, qui iura confunderent, legumque conſtitutiones abolerent: vt veniam quoque impetrare non debeant. Nam opinionis aliquo errore decipi, vt ſapientis non ſit, ſaltem hominis eſt. Eam autem culpam, quam ipſe committis, in alios conferre, quale ſit, niſi iis, quae res meretur, nominibus, dici nequit. Cum enim aduerſus Antidorum, aut Bionem ſophiſtam, ſcribens, legum, ordinis et reipublicae facit mentionem: nonne poterat recte horum aliquis ei dicere:

Mane

16. κύκλῳ, vt etiam Xylander. *Reiske.*

17. κυρίων. Nam Epicuri poſitiones κύριαι δόξαι, non κυριώταται, inſcribebantur. *Reiſ.*

18. σφῶν] L. σοφῶν. vt etiam Xylander expreſſit in Latinis. *quamuis viros ſapientes haud deceat* *Reiske.* σφῶν nempe dat edit. Francf. quod merum ſphalma typographicum eſſe videtur.

19. De Antidoro Epicureo vid. Menage ad Diog. Laërt. X, 8. Bio Sophiſta eſt idem cum Boryſthenita. Vid. Idem ad IV, 46. ſq. vbi inter alia Scholiaſtae Horatii ad illud: *ille Bioneis ſermonibus et ſale nigro*: haec verba profert: *Bion, Sophiſta cognominatus, mordaciſſimis verſibus eſt vſus.* Videtur ex h. l. poſſe concludi, Epicurum etiam aduerſus Bionem ſcriptis pugnaſſe. Nam aduerſus Antidorum ab eo editam fuiſſe diſputationem, conſtat e Diog. Laërtio. *Reiske.*

20. τις delend. *Reiſ.*

Μέν', ὦ ταλαίπωρε, ἀτρέμας σοῖς ἐν δεμνίοις [21],

περιςέλλων τὸ σαρκίδιον. ἐμοὶ δὲ περὶ τούτων οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς βεβιωκότες ἐγκαλείτωσαν. εἰσὶ δὲ οὗτοι πάντες, οἷς Κολώτης λελοιδόρηκεν, ὧν Δημόκριτος μὲν παραινεῖ τήν τε πολεμικὴν τέχνην [22] μεγίςην οὖσαν ἐκδιδάσκεσθαι, καὶ τοὺς πόνους διώκειν, ἀφ' ὧν τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις. Παρμενίδης δὲ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα διεκόσμησε νόμοις ἀρίςοις, ὥστε τὰς ἀρχὰς καθ' ἕκαςον ἐνιαυτὸν ἐξορκῶσαι τοὺς πολίτας ἐμμένειν τοῖς Παρμενίδου νόμοις. Ἐμπεδοκλῆς δὲ τούς τε πρώτους τῶν πολιτῶν ὑβρίζοντας καὶ διαφοροῦντας τὰ κοινὰ ἐξελέγξας [23], τήν τε χώραν ἀπήλλαξεν ἀκαρπίας, καὶ λοιμοῦ, διασφάγας [24] ὄρους ἀποτειχίσας, δι' ὧν ὁ νότος εἰς τὸ πεδίον ὑπερέβαλλε. Σωκράτης δὲ, μετὰ τὴν καταδίκην φυγῆς αὐτῷ μεμηχανημένης ὑπὸ φίλων, οὐκ ἐχρήσατο, τοὺς νόμους βεβαιῶν,

Mane tuo quietus in lecto, miser,

tuum curans corpusculum: me hoc nomine accusent, qui ciuiliter et re familiari recte instituta vixerunt? Hi vero sunt omnes ii, quos maledictis impetiit Colotes. Ex his Democritus iubet artem bellicam discere, vtpote maximam: ac labores sectari, quibus res magnae et splendor hominibus parantur. Parmenides suam patriam optimis exornauit legibus, eiusque adeo institutis ciues staturos se, quotannis iurare magistratus cogunt. Empedocles principes ciuium peculatus et contumeliosarum iniuriarum conuicit: ac regionem sterilitate et pestilentia liberavit, obstructis montis faucibus, per quas Auster in campos incidebat. Socrates damnatus, cum ei effugiendi opportunitatem amici parassent, legum confirmandarum causa non est ea vsus: maluit.

21. ἀτρέμα. *nonne fuisset ipsi Antidorus, aut Bio, sic occursurus, vt versum Euripidis ipsi occineret: Mane quietus tuis in fasciis, o miser.* Ipse cum insanias, me liberatum is insania? *Reiske.*

22. F. τήν τε πολιτικὴν τέχνην τεχνῶν μεγίςην — *Reis.*

23. Post ἐξελέγξας videtur ἀπήλαυνε, vel ἐταπείνωσε, vel simile verbum, deesse. *Reis.*

24. Pro διασφάγας Bas. dat φάραγγας.

25. Hoc

ἀλλ' ἀδίκως ἀποθανεῖν εἵλετο μᾶλλον, ἢ σωθῆναι παρανόμως. Μέλισσος δὲ, τῆς πατρίδος στρατηγῶν, Ἀθηναίους κατεναυμάχησε· Πλάτων δὲ καὶ [25] καλοὺς μὲν ἐν γράμμασι λόγους περὶ νόμων καὶ πολιτείας ἀπέλιπε, πολὺ δὲ κρείττονας ἐνεποίησε τοῖς ἑταίροις, ἀφ' ὧν Σικελία διὰ Δίωνος ἠλευθεροῦτο, καὶ Θρᾴκη διὰ Πύθωνος καὶ Ἡρακλείδου [26], Κότυν ἀνελόντων, Ἀθηναίων δὲ Χαβρίαι στρατηγοὶ καὶ Φωκίωνες ἐξ Ἀκαδημίας ἀνέβαινον. Ἐπίκουρος μὲν γὰρ εἰς Ἀσίαν ἐξέπεμπε τοὺς Τιμοκράτει λοιδορησομένους, καὶ τῆς βασιλικῆς ἐξελῶν αὐλῆς [27] τὸν ἄνθρωπον, ὅτι Μητροδώρῳ προσέκρουσεν ἀδελφὸς ὤν· καὶ ταῦτα ἐν τοῖς βιβλίοις γέγραπται τοῖς ἐκείνων. Πλάτων δὲ τῶν ἑταίρων ἐξαπέστειλεν, Ἀρκάσι μὲν Ἀριστώνυμον, διακοσμήσοντα τὴν πολιτείαν, Ἠλείοις δὲ Φορμίωνα, Μενέδημον δὲ Πυῤῥαίοις [28]. Εὔδοξος δὲ Κνιδίοις, καὶ Ἀριστοτέλης Σταγειρίταις, Πλάτωνος ὄντες

maluitque iniuste mori, quam contra leges euadere. Melissus, patriae praetor, Athenienses nauali vicit proelio: Plato in suis scriptis praeclaram de legibus et republica doctrinam reliquit, multo autem meliora socios docuit: quibus vsus Dio Siciliam liberauit, Pytho et Heraclides, Coty interfecto, Thraciam. Chabrias quoque et Phocion, Imperatores Atheniensium, ex Academia progressi sunt. Sane Epicurus in Asiam misit, qui Timocrati conuicium facerent, et eum ex aula regis eximerent, quod offendisset fratrem Metrodorum. Atque haec in ipsorum sunt scripta libris. Plato autem de sociis misit Arcadibus Aristonymum reipublicae constituendae causa, Eleis Phormionem, Pyrrhaeis Menedemum. Eudoxus Cnidiis, Aristoteles Stagiritis

25. Hoc καὶ delend. *Reis.*

26. Vid. Menage ad Diog. Laërt. III, 46. *Reis.*

27. ἐξελῶντας αὐλῆς. Aula regia hic memorata videtur Demetrii Poliorcetae fuisse, aut Eumenis Pergameni. *Reis.*

28. Quum Menedemus fuerit Eretriensis, seu Euboeensis, videntur Pyrrhaei hic dicti incolae Pyrrhae in Euboea sitae esse. Praeter illa, quae de Menedemo ad Tom. VI. p. 202. pen. diximus, v. Humphr. Hody contra Aristeam c. 8. §. 3. et 4. *Reiske.*

συνήθεις, νόμȣς ἔγραψαν. παρὰ δὲ Ξενοκράτȣς Ἀλέξανδρος ὑποθήκας ᾔτησε περὶ βασιλείας. ὁ δὲ πεμφθεὶς πρὸς Ἀλέξανδρον ὑπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ κατοικȣ́ντων Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα διακαύσας καὶ παροξύνας ἅψασθαι τȣ̃ πρὸς τȣ̀ς βαρβάρȣς πολέμȣ, Δήλιος [29] ἦν Ἐφέσιος, ἑταῖρος Πλάτωνος. Ζήνων τοίνυν, ὁ Παρμενίδȣ γνώριμος, ἐπιθέμενος Δημύλῳ [30] τῷ τυράννῳ, καὶ δυστυχήσας περὶ την πρᾶξιν, ἐν πυρὶ [31] τὸν Παρμενίδȣ λόγον, ὥσπερ χρυσὸν ἀκήρατον καὶ δόκιμον, παρέσχε, καὶ ἀπέδειξεν ἔργοις, ὅτι τὸ αἰσχρὸν ἀνδρὶ μεγάλῳ [32] φοβερόν ἐστιν· ἀλγηδόνα δὲ παῖδες, καὶ γύναια, καὶ γυναίων ψυχὰς ἔχοντες ἄνδρες δεδίασι. τὴν γὰρ γλῶτταν αὑτȣ̃ διατρώγων, τῷ τυράννῳ προσέπτυσεν. ἐκ δὲ τῶν Ἐπικȣ́ρȣ λόγων καὶ δογμάτων, ȣ̓ λέγω, τίς τυραννοκτόνος [33], ἢ τίς νομοθέτης; ἢ τίς ἄρχων, ἢ βασι-

tis leges posuerunt, familiaris vterque Platonis. A Xenocrate praecepta de regno petiit Alexander. Qui ad Alexandrum ab Asiam incolentibus Graecis missus fuit, maximeque eum ad bellum in barbaros suscipiendum inflammauit, Delius fuit Ephesius, Platonis socius. Zeno, Parmenidis discipulus, Demylo tyranno insidiatus. re infeliciter gesta, doctrinam Parmenidis, velut aurum in igne, illaesam ac probam facto ostendit: scilicet turpitudinem magno viro metuendam esse: dolorem a pueris, et mulierculis, ac viris animum muliebrem gerentibus timeri. Linguam enim suam dentibus amputatam in tyrannum exspuit. Ex Epicuri autem decretis non dicam, quis tyrannicida, quis eximiam rebus agendis laudem meritus, quis legumlator, quis princeps, quis

29. Δήλιος] Nomen proprium ab insula Delo formatum, nescio, qua de causa, aut quo tempore, vt quidam peculiare sibi nomen gesserunt Λάκων, alii Θεσσαλός, alii Σάμιος, alii Ἀθηναῖος. *Reiske.*

30. Δημύλῳ] De nomine tyranni, quem Zeno Eleates tollere voluit, vid. Menage ad Diog. Laërt. IX, 25. *Reis.*

31. ἐν πυρὶ] Vocabula haec ex hoc versu in proximum 9. deducenda et post χρυσὸν immittenda sunt. Zeno enim non combustus, sed tormentis diu protractis flagellisque fuit peremtus. *Reis.*

32. F. ἀνδρὶ μὲν ἀληθινῷ φοβερόν. *Reiske.*

33. Post τυραννοκτόνος videtur ἀνεφάνη excidisse. *Reis.*

34. ἐγρά-

λέως σύμβȣλος, ἢ δήμȣ προςάτης, ἢ βεβασανισμένος ὑπὲρ τῶν δικαίων, ἢ τεθνηκώς. ἀλλὰ τίς τῶν σοφῶν ἔπλευσεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἐπρέσβευσεν, ἀνήλωσε; πȣ̃ γέγραπται πολιτικὴ πρᾶξις ὑμῖν; καίτοι ὅτι Μητρόδωρος εἰς Πειραιᾶ κατέβη ςαδίȣς τεσσαράκοντα, Μίθρῃ τινὶ Σύρῳ τῶν βασιλικῶν συνειλημμένῳ βοηθήσων, πρὸς πάντας ἔγραφέ τε [34] καὶ πάσαις ἐπιςολαῖς, μεγαληγορȣ̃ντος Ἐπικȣ́ρȣ καὶ σεμνύνοντος ἐκείνην τὴν ὁδόν. τί ȣ̓̃ν, εἴ τι τοιȣ̃τον ἐπέπρακτο αὐτοῖς, οἷον Ἀριςοτέλει, τὴν πατρίδα κτίσαι διεφθαρμένην ὑπὸ Φιλίππȣ; Θεοφράςῳ δὲ, δὶς ἐλευθερῶσαι τυραννȣμένην; ȣ̓κ ἐπιλιπεῖν ἔδει πρότερον φέροντα βίβλȣς τὸν Νεῖλον [35], ἢ τȣ́τȣς ἀποκαμεῖν γράφοντας περὶ αὐτῶν; καὶ ȣ̓ τȣ̃το δεινόν ἐςιν, ὅτι, τοσȣ́των ὄντων φιλοσόφων, μόνοι σχεδὸν ἀσύμβολοι τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀγαθῶν κοινωνȣ̃σιν, ἀλλ' ὅτι καὶ τραγῳδιῶν ποιηταὶ καὶ κωμῳδιῶν ἀεί τι πειρῶνται χρήσιμον παρέχεσθαι [36] καὶ λέγειν ὑπὲρ νόμων

quis regis consiliarius, quis populi tutor exstitit, quis pro iustitia tortus, quis mortuus est? Sed, quisnam sapientum istorum propter patriam nauigauit, legationem obiit, sumtus fecit? vbi ciuilis vlla vestrum alicuius actio scripta exstat? Metrodorus XL stadia in Piraeeum descendit, Mithrae cuidam Syro vni de regiis capto opitulaturus. De hoc facinore scilicet in omnibus ad omnes epistolis magnifice scripsit Epicurus. Quid facturos putas fuisse, si quid tale egissent, quale est, quod Aristoteles confecit, vt patria ipsius a Philippo euersa instauraretur, quod Theophrastus suam bis a tyrannis occupatam liberauit? Nonne oportebat prius Nilum biblos ferre desinere, quam illos de se scribendo defatigari? Neque id maxime indignum est, quod de tot philosophis soli hi fere asymboli in partem bonorum, quae sunt in ciuitatibus, perueniunt: sed quod, Tragicis et Comicis poëtis semper conantibus aliquid stipis conferre et dicere pro legibus et

34. ἐγράφετο καὶ πάσαις. Nam alias flagitaret constructio μεγαληγορῶν Ἐπίκȣρος καὶ σεμνύνων. R.

35. *Nonne, si quid tale perfecissent, non suffecturum ipsis id celebrantibus fuisset omne, quidquid papyri Nilus fert.* Reis.

36. παρέχειν. Reis.

καὶ πολιτείας. οὗτοι δὲ, κἂν γράφωσι, γράφουσι περὶ πολιτείας, ἵνα μὴ πολιτευώμεθα· καὶ περὶ ῥητορικῆς, ἵνα μὴ ῥητορεύωμεν· καὶ περὶ βασιλείας, ἵνα μὴ [37] φεύγωμεν τὸ συμβιοῦν βασιλεῦσι. τοὺς δὲ πολιτικοὺς ἄνδρας ἐπὶ γέλωτι καὶ καταλύσει τῆς δόξης, ὀνόμασι μόνοις [38] τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἐσχηκέναι τι λέγοντες ἀγαθὸν, καὶ τοῦτο δὲ μικκὸν, οὑτωσὶ τῷ ῥήματι φράζοντες, αὐτὸν δὲ σιδηροῦν σπλάγχνον ἀποκαλοῦντες, καὶ πυνθανόμενοι, τί παθὼν ἐβάδιζε διὰ τῆς Πελοποννήσου μέσης, καὶ οὐ πιλίδιον ἔχων οἴκοι κάθοιτο, δηλαδὴ περὶ τὴν τῆς γαστρὸς ἐπιμέλειαν ὅλως [39] καθεστώς. ἃ δὲ Μητρόδωρος ἐν τῷ περὶ φιλοσοφίας ἐξορχούμενος πολιτείαν γέγραφεν., οὐκ ᾤμην δεῖν παρεῖναι. λέγει δὲ, ὅτι τῶν σοφῶν τινες, ὑπὸ δαψιλείας, τύφου, οὕτω καλῶς ἐνεῖδον [40] τὸ ἔργον αὐτῆς, ὥστ' οἴχονται φερόμενοι πρὸς τὰς αὐτὰς Λυκούργῳ καὶ Σόλωνι ἐπιθυμίας, κατὰ [41] τοὺς περὶ βίων λόγους καὶ ἀρετῆς. τύφος οὖν ἦν καὶ δαψίλεια τύφου τὸ

et republica, hi, etiam si scribant, de republica scribunt, ne eam geramus, de rhetorica, ne ea vtamur, de regno, vt fugiamus conuictum regum praecipientes. Ciuiles autem viros deridentes, gloriamque eorum obruentes, solis verbis Epaminondam aliquid aiunt habuisse, idque perexiguum: ipsum vero ferreum viscus appellantes, quaerunt, quid acciderit, vt per mediam iter faceret Peloponnesum, non, pileolo sumto, domi desideret, nimirum totus ventri curando intentus. Quae autem Metrodorus in opere De philosophia digressus ad rempublicam traducendam scripsit, non putaui reticenda. Sapientum quidam, ait, fastus abundantia ita pulchre perspexerunt opus eius, vt proruerint ad affectandas res Lycurgi et Solonis factis aemulas, secundum rationes vitae et virtutis. Siccine fastus hoc erat, et abundantia fastus,

37. μὴ delend. et recte abest ab Edit. Basil. *Reis.*

38. F. τῆς δόξης ὀνομάζουσι, μόνον τὸν Ἐπ. *Reiske.*

39. ὅλος, gemino ο μικρῷ. *Reiske.*

40. συνεῖδον. *Reis.*

41. κατὰ] F. καταλιπόντες. *omisso studio indagandae rectae rationis vitae et virtutis exercendae. Reis.*

42. F.

ἐλευθέρας εἶναι τὰς Ἀθήνας, καὶ τὴν Σπάρτην εὐνομεῖσθαι, καὶ τοὺς νέους μὴ θρασύνεσθαι, μηδ' ἐξ ἑταιρῶν παιδοποιεῖσθαι, μηδὲ πλοῦτον καὶ τρυφὴν καὶ ἀσέλγειαν ἄρχειν, ἀλλὰ νόμον καὶ δικαιοσύνην, ἐν ταῖς πόλεσιν. αὗται γὰρ ἦσαν ἐπιθυμίαι Σόλωνος. καὶ [42] λοιδορῶν ὁ Μητρόδωρος, ἐπιλέγει τοῖς εἰρημένοις· Διὸ καὶ καλῶς ἔχει, τὸν ἐλεύθερον ὡς ἀληθῶς γέλωτα [43] γελάσαι ἐπί τε δὴ πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ ἐπὶ τοῖς Λυκούργοις τούτοις, καὶ Σόλωσιν. ἀλλ' οὐκ ἐλεύθερος οὗτος, ὦ Μητρόδωρ', ἐστὶν, ἀλλ' ἀνελεύθερος καὶ ἀνάγωγος, καὶ οὐδὲ μάστιγος ἐλευθέρας δεόμενος, ἀλλὰ τῆς ἀστραγαλωτῆς ἐκείνης, ᾗ τοὺς Γάλλους πλημμελοῦντας ἐν τοῖς Μητρῴοις κολάζουσιν. ὅτι δ' οὐ νομοθέταις, ἀλλὰ νόμοις, ἐπολέμουν, ἔξεστιν ἀκούειν Ἐπικούρου. ἐρωτᾷ γὰρ αὐτὸν ἐν ταῖς Διαπορίαις, εἰ πράξει τινὰ ὁ σοφὸς, ὧν οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσιν, εἰδὼς, ὅτι λήσει. καὶ ἀποκρίνεται· Οὐκ εὔοδον τὸ ἁπλοῦν ἐστι κατηγόρημα. τουτέστι, πράξωμεν [44]· οὐ βούλομαι δὲ ὁμολογεῖν. πάλιν δὲ (οἶμαι) γράφων πρὸς Ἰδομενέα,

fastus, liberas esse Athenas, Spartam bonis regi legibus, adolescentes non ferocire, non tollere prolem e scortis, neque diuitias, luxum et libidinem rerum potiri in vrbibus, sed legem et iustitiam? Haec enim sunt, quae expetebat Solon. Et conuicium Metrodorus his addit: Ideo aequum est, vt rideat effuse liber homo cum alios, tum Lycurgos istos et Solones. Atqui, Metrodore, hic liber non est, sed illiberalis et contumax, et ne liberali quidem dignus flagello, sed nodoso illo, quo Gallos in Magnae matris sacris delinquentes puniunt. Non legumlatores autem, sed ipsas leges fuisse ab his impugnatas, ex Epicuro audire licet. Nam se ipsum in Dubitationibus interrogat, facturusne sit sapiens, quod leges prohibent, si id clam sit futurum: et respondet: Non expeditum est simplex attributum. Hoc est: Faciam, sed diffitebor. Rursum, puto ad Idomeneum scribens, serio

42. F. καίτοι λοιδορῶν. *Reis.*
43. F. μακρὸν γέλωτα γελάσαι. *Reiske.*
44. πράξω μὲν, duobus vocabulis. *Reiske.*

διακελεύεται, μὴ νόμοις καὶ δόξαις δουλεύοντα ζῆν, ἐφ' ὅσον ἂν μὴ τὴν διὰ τοῦ πέλας [245] ἐκ πληγῆς ὄχλησιν παρασκευάζουσιν. εἴπερ οὖν οἱ νόμους καὶ πολιτείας ἀναιροῦντες, τὸν βίον ἀναιροῦσι τὸν ἀνθρώπινον, Ἐπίκουρος δὲ καὶ Μητρόδωρος τοῦτο ποιοῦσι, τοὺς μὲν συνήθεις ἀποτρέποντες τοῦ τὰ κοινὰ πράττειν, τοῖς δὲ πράττουσιν ἀπεχθανόμενοι· τοὺς δὲ πρώτους καὶ σοφωτάτους τῶν νομοθετῶν κακῶς λέγοντες, τῶν δὲ νόμων παρακελευόμενοι περιφρονεῖν, ἐὰν μὴ προσῇ φόβος πληγῆς καὶ κολάσεως· οὐκ οἶδα, τί τηλικοῦτο κατέψευσται τῶν ἄλλων ὁ Κολώτης, ἡλίκον ἀληθῶς τῶν Ἐπικούρου λόγων καὶ δογμάτων κατηγόρηκεν.

ſerio iubet eum viuere, non ſeruientem legibus et decretis, niſi quatenus ob vicinum ictum perturbationem adferunt. Ergo ſi vitam humanam perimunt, qui leges et reipublicae rationes tollunt: id autem faciunt Epicurus et Metrodorus, familiares a republica gerenda dehortantes, gerentibus infenſi, principes et ſapientiſſimos legum conditores maledictis proſcindentes, leges contemnere iubentes, vbi metus plagae et poenae abeſt: non, puto, tantum falſo Colotes aliis intentauerit crimen, quantum vere doctrinae et decretis Epicuri intulit.

245. τοῦ πέλας. id eſt τοῦ χρωτός. *niſi quatenus illae opiniones vexationem in pelle naſcentem ex aliqua plaga conſciſcunt.* Nam πέλας et *pellis* idem eſt. Affectaſſe Epicurum gloſſematicum et peculiare ſibi, obſcurum, contortum et inſolens dicendi genus, notum eſt. *Reiſ.*

ΠΛΟΥ-

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΕΙ ΚΑΛΩΣ ΕΙΡΗΤΑΙ ΤΟ, ΛΑΘΕ ΒΙΩΣΑΣ.

PLVTARCHI

LIBELLVS, AN RECTE DICTVM SIT, LATENTER ESSE VIVENDVM.

Ἀλλ' ὐδὲ ὁ τῦτο εἰπὼν, λαθεῖν ἠθέλησεν· αὐτὸ γὰρ τῦτο εἶπεν, ἵνα μὴ λάθῃ, ὥς τι Φρονῶν περιττότερον· ἐκ τῆς εἰς ἀδοξίαν προτροπῆς δόξαν ἄδικον ποριζόμενος.

Μισῶ σοφιςὴν, ὅστις ὐχ αὑτῷ σοφός.

τὺς μὲν γὰρ περὶ Φιλόξενον, τὸν Ἐρύξιδος [1], καὶ Γνάθωνα, τὸν Σικελιώτην, ἐπτοημένυς περὶ τὰ ὄψα, λέγυ-

Atqui ne is quidem, qui hoc pronunciauit, latere voluit; ſed, ne lateret, hoc dixit, tanquam reliquis ſubtilius aliquid intelligens: et cohortando ad nominis obſcuritatem, iniqua ratione gloriam captauit. Ego autem

Odi ſapientem, qui ipſus non ſapit ſibi.

Philoxenum, Eryxidis F. et Gnathonem Siculum, obſoniorum nimia cupiditate impulſos, narium ſordes emungere in patinas ſolitos

1. Scriptus habet Ἐρύδιξος pro Ἐρύξιδος. Sed male. Qui autem hic Philoxenus Ἐρύξιδος dicitur, is apud Athenaeum, in ſcripto Comitis Erbacenſis codice elegantiſſimo, eodem modo legitur, cum impreſſi habeant Εὐρύξιδος. Apud Ariſtotelem libr. 3. Moral. Eudem. Ἐξύριδος legitur. Suidas Leucadium facit. *Xylander.* Ex Petau. affertur Ἐρύξινος.

2. Scri-

σιν ἐναπομύττεσθαι [2] ταῖς παροψίσιν, ὅπως τοὺς συνεσθίοντας διαστρέψαντες [3], αὐτοὶ μόνοι τῶν παρακειμένων ἐμφορηθῶσιν· οἱ δ' ἀκρατῶς φιλόδοξοι καὶ κατακόρως, διαβάλλουσιν ἑτέροις τὴν δόξαν, ὥσπερ ἀντεραστάις, ἵνα τυγχάνωσιν αὐτῆς ἀνανταγωνίστως. καὶ ταυτὸ τοῖς ἐρέσσουσι ποιοῦσιν· ὡς γὰρ ἐκεῖνοι, πρὸς τὴν πρύμναν ἀφορῶντες τῆς νεὼς, τὴν κατὰ πρῶραν ὁρμὴν [4] συνεργοῦσιν, ὡς ἂν ἐκ τῆς ἀνακοπῆς περίῤῥοια καταλαμβάνουσα συνεπωθῇ [5] τὸ πορθμεῖον, οὕτως οἱ τὰ τοιαῦτα παραγγέλματα διδόντες, ὥσπερ ἀπεστραμμένοι τὴν δόξαν διώκουσιν. ἐπεὶ τί λέγειν ἔδει τοῦτο; τί δὲ γράφειν; καὶ γράψαντα ἐκδιδόναι πρὸς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον, εἰ λαθεῖν ἐβούλετο τοὺς ὄντας ὁ μηδὲ τοὺς ἐσομένους; ἀλλὰ τοῦτο μὲν [6] αὐτὸ τὸ πρᾶγμα πῶς οὐ πονηρὸν, Λάθε βιώ-

ſolitos ferunt, vt, aliis ab edendo deterritis, ipſi ſoli implerentur propoſitis cibis. Atque ſic etiam iſti, nimio gloriae ſtudio repleti, gloriam apud alios traducunt, tanquam riuales ſuos, vt ipſi ea abſque certamine potiri poſſint. Qua in re imitantur remiges. Vt enim hi, ad puppim nauis obuerſis oculis, proram propellunt, nimirum vt ex alliſione refluxus ortus lembum vna incitet: ita qui talia dant praecepta, gloriam ii, tanquam auerſi, ſectantur. Quorſum enim attinebat hoc dicere, quid ſcribere, ſcriptumque ad poſteros edere, ſi fallere voluit eos, qui tum erant, cum ne ab olim quidem victuris ſe vellet ignorari? Verum ipſa res qui non ſit praua: Viue ita, vt ignoreris? ſcilicet viue,

2. Scriptus ἐναμύττεσθαι. *Xyl.*
3. Quamuis διατρέπειν vſitatius ſit, vbi ſignificetur, aliquem incuſſo pudore metuue, aut horrore, vel nauſea, ab eo, quod inſtituiſſet, cupiiſſetue, auertere, non auſim tamen propterea vulgatum damnare. *Reiſ.*
4. τῇ κατὰ πρῶραν ὁρμῇ. *Reiſ.* Et ita etiam dant Turn. et Vulc.
5. συνεπωθεῖ Petau.
6. Hiat hic locus. Sententia videtur hoc flagitare: ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρὸς τὸν συμβουλεύοντα, vel ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρὸς τὸν λαθεῖν παρακελευόμενον. ſcil. τείνει. *at hoc quidem ad eum pertinet, qui, vt obſcuri viuamus, ſuadet,* vel *praecipit.* αὐτὸ δὲ τὸ πρᾶγμα, *ipſum autem id, quod ſuadet, qui poteſt prauum et nequam non eſſe? Reiske.*

7. ἵνα

σας, ὡς τυμβωρυχήσας; ἀλλ' αἰσχρόν ἐστι τὸ ζῆν, ἵνα μὴ [7] ἀγνοῶμεν πάντες; ἐγὼ δ' ἂν εἴποιμι, μηδὲ κακῶς βιώσας λάθε· ἀλλὰ γνώσθητι, σωφρονίσθητι, μετανόησον. εἴτ' ἀρετὴν ἔχεις, μὴ γένῃ ἄχρηστος, εἴτε κακίαν, μὴ μείνῃς ἀθεράπευτος. μᾶλλον δὲ διελοῦ καὶ διόρισον, τίνι τοῦτο προστάττεις. εἰ μὲν ἀμαθεῖ καὶ πονηρῷ καὶ ἀνοήτῳ [8], οὐθὲν διαφέρεις τοῦ λέγοντος· Λάθε καὶ πυρέττων, λάθε φρενητίζων [9], μὴ γνῷ σε ὁ ἰατρὸς, ἴθι ῥίψας ποι κατὰ σκότου σεαυτὸν, ἀγνοούμενός που τοῖς πάθεσι, καὶ σὺ ἴθι τῇ κακίᾳ νόσον ἀνήκεστον νοσῶν [10] καὶ ὀλέθριον, ἀποκρύπτων τοὺς φθόνους, τὰς δεισιδαιμονίας, ὥσπερ τινὰς σφυγμοὺς, δεδιὼς παρασχεῖν τοῖς νουθετεῖν καὶ ἰᾶσθαι δυναμένοις· οἱ δὲ σφόδρα παλαιοὶ

viue, vt qui ſepulcrum recluſeris. An viuere eſt turpe, ita vt omnes ſciamus, te viuere? Ego ſane dicere non verear, Ne ſi male quidem vixeris, dandam tibi operam eſſe, vt lateas. Imo enim innoteſce, redi ad ſanitatem, corrige peccatum. Siue virtus tibi adeſt, noli eſſe inutilis: ſiue vitium, noli negligere medicinam. Quin tu potius hoc diſtingue ac defini, cuinam homini iſtud Latere tuum praecipis. Si enim indocto, prauo, et fatuo, perinde eſt, ac ſi febricitantem, aut inſanientem ex morbo, occultare ſe iuberes, ne agnoſceretur a medico, et ſe aliquo in tenebras abiicere, vbi lateret vna cum ſuis morbis. Tu quoque dicis vitioſo homini: Cum vitiis tuis te abde, morbumque inſanabilem et peſtilentem perfer, celaque inuidiam, vel ſuperſtitionem, veluti palpitationes quaſdam, et tradere te iis, qui docere ac ſanare poſſunt, caue. At vero priſci aegrotos ſuos in

7. ἵνα μὴ —] Locus mihi obſcurus. Num ἀλλ' αἰσχρὸν τὸ ζῆν, ἥν τινα μὴ ἀγνοῶμεν πάντες. *ain vero, turpe cuiquam eſſe, ita viuere, vt noſtrum quiſquam ſit, qui eum norit?* aut ἵνα δὴ ἀγνοῶμεν πάντες πάντας. *at turpe ſcilicet eſt viuere, eaque de cauſſa efficere debemus, vt nemo noſtrum alteri notus ſit. Reiske.*

8. καὶ ἀνοήτῳ] Scriptus καὶ ἀγνώμονι. Idem λάθε, καὶ φρενιτίζων, et ἀγνοούμενος σύν. Quod reſtitue, vt perſpicue genuinum pro που. *Xylander.*

9. φρενιτίζων, vt etiam Xylander. *Reiske.* Et ita etiam dat codex Petau.

10. F. ἀγνοούμενος τοῖς προσήκουσι [vel συγγενέσι] κεῖσαι. *iace ignoratus a tuis neceſſariis.* ἴθι, τῇ κακίᾳ καὶ τοῖς πάθεσι νόσον ἀνήκεστον νόσει. *Reiske.*

11. Poſt

καὶ τοὺς νοσοῦντας φανερῶς προσεῖχον[11]· τούτων δὲ ἕκαστος εἴ τι πρόσφορον ἔχοι παθὼν αὐτὸς, ἢ παθόντα θεραπεύσας, ἔφραζε τῷ δεομένῳ· καὶ τέχνην οὕτω φασὶν ἐκ πείρας συνεργαζομένην[12], μεγάλην γενέσθαι. ἔδει δὲ καὶ τοὺς νοσώδεις βίους καὶ τὰ τῆς ψυχῆς παθήματα πᾶσιν ἀπογυμνοῦν, καὶ απτεσθαι, καὶ λεγειν ἕκαστον[13] ἐπισκοποῦντα[14] τὰς διαθέσεις· Ὀργίζῃ; τοῦτο φύλαξαι. ζηλοτυπεῖς; ἐκεῖνο ποίησον. ἐρᾷς; κἀγώ ποτ' ἠράσθην, ἀλλὰ μετενόησα. νῦν δ' ἀρνούμενοι, ἀποκρυπτόμενοι, περιστέλλοντες, ἐμβαθύνουσι τὴν κακίαν ἑαυτοῖς. καὶ μὴν εἴτε[15] τοῖς χρηστοῖς[16] λανθάνειν καὶ ἀγνοεῖσθαι παραινεῖς, Ἐπαμεινώνδᾳ λέγεις· Μὴ στρατήγει· καὶ Λυκούργῳ· Μὴ νομοθέτει· καὶ Θρασυβούλῳ· Μὴ τυραννοκτόνει· καὶ Πυθαγόρᾳ· Μὴ παίδευε· καὶ Σωκράτει· Μὴ διαλέγου· καὶ σεαυτῷ πρῶτον, Ἐπίκουρε· Μὴ γράφε τοῖς ἐν Ἀσίᾳ φίλοις, μηδὲ τοῖς[17] ἀπ' Αἰγύ-

in publico proponebant, vt praetereuntium quiuis, ſi quid vel ipſe eodem morbo conflictatus, vel ſimiliter laboranti opitulatus, medelae noſſet, id aegrotanti ſignificaret: aiuntque, artem hoc modo, experientia adiuuante, creuiſſe. Hoc modo etiam vitae vitia animique prauas affectiones expediebat detegere, vt cuiuis liceret, iis inſpectis et conſideratis, dicere: Iratus es? hoc caue. Riualitate vexaris? iſtud facito. Amas? ipſe quoque aliquando amaui, ſed reſipui. Nunc, dum vitia ſua negant, occultant, velant: penitus ea in ſeſe defigunt. Si vero bonis ſuades, vt lateant, Epaminondam iube bello gerendo, Lycurgum legibus ferendis, Thraſybulum tyrannis occidendis, Pythagoram inſtituendis diſcipulis, Socratem diſputationibus ſuperſedere. Imo tu primum ipſe, Epicure, non ſcribe ad amicos in Aſia, non ex Aegypto

11. Poſt προσεῖχον deeſſe τοῖς παριοῦσι, vel προσιοῦσι, demonſtrat proximum τούτων, quod non haberet alias, quo reſpiceret. *Reiſ.*

12. συνερανιζομένην. *Reiske.*

13. ἑκάστων. *Reiske.*

14. ἐπισκοποῦντα] Scriptus ἀποσκ. Non placet. *Xylander.*

15. Scriptus καὶ μὴν εἴγε, quod pro εἴτε debet reponi. *Xylander.*

16. τοὺς χρηστοὺς Turn.

17. Ex ſcripto τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου repone. Sic enim ſermo Graecus etiam requirit, non τοῖς. Atque ita alibi [nempe Tom. VII. p. 942, 2.] συκοφάντας ξενολογεῖν

πτȣ ξενολόγει, μηδὲ τȣ̀ς Λαμψακηνῶν ἐφήβȣς δορυφόρει· μηδὲ διάπεμπε βίβλȣς, πᾶσι καὶ πάσαις ἐπιδεικνύμενος τὴν σοφίαν, μηδὲ διατάσσȣ περὶ ταφῆς. τί γὰρ αἱ κοιναὶ τράπεζαι, τί δὲ αἱ τῶν ἐπιτηδείων καὶ καλῶν σύνοδοι, τί δὲ αἱ τοσαῦται μυριάδες στίχων ἐπὶ [18] Μητρόδωρον, ἐπὶ Ἀριστόβȣλον, ἐπὶ Χαιρέδημον γραφόμεναι καὶ συνταττόμεναι φιλοπόνως; ἵνα μηδ᾽ ἀποθανόντες λάθωσιν, ἵν᾽ ἀμνηστίᾳ νομοθετῇς ἀρετὴν [19], καὶ ἀπραξίαν τέχνῃ, καὶ σιωπὴν φιλοσοφίᾳ, καὶ λήθην εὐπραγίᾳ. εἰ δὲ [20] ἐκ τȣ̃ βίȣ, καθάπερ ἐκ συμποσίȣ φῶς, ἀναιρεῖς τὴν γνῶσιν, ᾧ πάντα ποιεῖν ἐξ ἡδονῆς πρὸς ἡδονὴν λανθάνȣσι [21], λάθε βιώσας. πάνυ μὲν

Aegypto hoſpitibus te praebe, non ſtipator eſto Lampſacenis ephebis, non libros ad omnes vtriuſque ſexus homines dimitte ſapientiam oſtentans, neque de ſepultura manda. Quid enim ſibi volunt communes menſae, quid neceſſariorum et pulchrorum conuentus, quid tot millia verſuum ſcripta et compoſita laborioſe in Metrodorum, Ariſtobulum, Chaeredemum, vt ne mortui quidem ignorari poſſent, ſi obliuione virtutem, otio artem, ſilentio philoſophiam, obliteratione felicitatem leges tuae deſcribunt? Sin e vita, tanquam e conuiuio lumen, aufers cognitionem, viuito ſane occulte, qui omnia e voluptate ad voluptatem facis. Omnino ſi cum Hedea meretrice ſim vitam acturus,

λογεῖν dixit. *Xylander.* τοῖς] L. τȣ̀ς. *neque conſcribe tibi ex Aegypto arceſſitos ſcholae tuae alumnos futuros iuuenes. Reiſ.* τȣ̀ς exhibet etiam Vulc.

18. Pro hoc et proxime ſequente ἐπὶ Turn. et Vulc. dant περὶ, verum de tertio ἐπὶ ante Χαιρέδημον ex his codicibus nihil enotatur.

19. F. ἵνα δῆθεν ἀποθανόντος λάθωσιν, ἵνα ἀμνηστίαν νομοθετῇς ἀρετῇ — *vt ſcilicet, te viuis exemto, lateant, vt, ex arbitrio imperioque tuo, virtutem conſequatur obliuio,* vel *ignoratio, vt ars nulla exerceatur, vt conticeſcat philoſophia, vt in obſcura deliteſcat ſecunda et ſplendida fortuna. Reiske.*

20. εἰ δὲ] Scriptus τί δὲ. et [verſ. pen.] πρὸς ἡδονὴν, ἐξ ἡδονῆς. Neutra lectio ſatis integra. *Xyl.*

21. F. γνῶσιν, ἐπὶ τῷ πάντα ποιεῖν ἐφ᾽ ἡδονῇ λανθανȣ́σῃ [aliis in libris fuit: πρὸς ἡδονὴν λανθάνȣσαν: ambae deinceps lectiones in vnum textum confuſae fuerunt] λάθε βιώσας. *ſi autem notitiam hominum mutuam tollis, vt lumina*

οὖν[22] ἂν μεθ' Ἡδείας βιοῦν μέλλω, τῆς ἑταίρας, καὶ Λεοντίῳ συγκαταζῆν, καὶ τῷ καλῷ προσπτύειν, καὶ τἀγαθὸν ἐν σαρκὶ καὶ γαργαλισμοῖς τίθεσθαι. ταῦτα δεῖται[23] σκότους τὰ τέλη, ταῦτα νυκτός, ἐπὶ ταῦτα τὴν λήθην[24] καὶ τὴν ἄγνοιαν. ἐὰν δέ τις ἐν μὲν φυσικοῖς θεὸν ὑμνῇ, καὶ δίκην, καὶ πρόνοιαν, ἐν δ' ἠθικοῖς νόμον καὶ κοινωνίαν καὶ πολιτείαν, ἐν δὲ πολιτείᾳ τὸ καλόν, ἀλλὰ μὴ τὴν χρείαν, διὰ τί λάθῃ βιώσας; ἵνα μηδένα παιδεύσῃ, μηδενὶ ζῆλος ἀρετῆς, μηδὲ παράδειγμα καλὸν γένηται; εἰ Θεμιστοκλῆς Ἀθηναίους ἐλάνθανεν, οὐκ ἂν ἡ Ἑλλὰς ἀπεώσατο Ξέρξην· εἰ Ῥωμαίους Κάμιλλος, οὐκ ἂν ἡ Ῥώμη πόλις ἔμεινεν· εἰ Δίωνα Πλάτων, οὐκ ἂν ἠλευθερώθη ἡ Σικελία. ὥσπερ δὲ (οἶμαι) τὸ φῶς, οὐ μόνον φανερούς, ἀλλὰ καὶ χρησίμους, καθίστησιν ἡμᾶς ἀλλή-

acturus, aut Leontio, et inhoneſti contemtum deſpuens bonum in carne et titillationibus quaeſiturus: iſta tenebras deſiderent ſacra, iſta noctem, his obliuio et ignoratio induci debeant. At ſi quis in naturae rerum inueſtigatione Deum celebret, Iuſtitiam, Prouidentiam: in morum doctrina legem, communionem, rempublicam, in republica honeſtatem, non vtilitatem: cur viuens ignorari velit? an ne quem doceat, ne cuiuſquam ſtudium ad virtutem excitet, neue aliis exemplo ſit? Si Themiſtocles Athenienſibus ignotus fuiſſet, non repuliſſent Graeci Xerxem: ſi Camillus Romanis, periiſſet Roma: ſi Dioni Plato, non fuiſſet liberata Sicilia. Nimirum ſic ſentio: Sicut lumen non manifeſtos tantum nos, ſed et vtiles inuicem facit: ita notitia non

lumina e conuiuio, eo fine, vt omnia, quae agas, voluptatis ergo conſequendae, ſed occultae, et lucem horrentis, agas, in obſcuro velim viuas. Reiſ.

22. πάνυ μὲν οὖν] Subaudi λήσω. *faciam, quae imperas. Reiſ.*

23. Pro ταῦτα δεῖται ſcriptus habet ταῦτα δή, quod probo, vt vtrumque comma verbi ἔλλειψιν habeat. *Xylander.*

24. ἐπὶ ταῦτα τὴν λήθην] ſcil. ἄγειν δεῖ, vel προσκαλῶ, *aduoco, arceſſo.* Ita Demoſth. Philipp. I. c. 8. [p. 45. 12. edit. Lipſ.] μή μοι μυρίους, μηδὲ δισμυρίους ξένους, μηδὲ τὰς ἐπιστολιμαίους ταύτας δυνάμεις, ſcil. λέγετε, vel ψηφίζεσθε. Sermonis eiuſmodi compendio contracti exempla ad Sophoclis Trachinias vſ. 1031. contuli. *Reiske.*

25. In

λοις, οὕτως ἡ γνῶσις οὐ μόνον δόξαν, ἀλλὰ καὶ πρᾶξιν, ταῖς ἀρεταῖς δίδωσιν. Ἐπαμεινώνδας γοῦν, εἰς τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀγνοηθεὶς, οὐδὲν ὤνησε Θηβαίους· ὕστερον δὲ πιστευθεὶς, καὶ ἄρξας, τὴν μὲν πόλιν ἀπολλυμένην ἔσωσε, τὴν δὲ Ἑλλάδα δουλεύουσαν ἠλευθέρωσε, καθάπερ ἐν φωτὶ τῇ δόξῃ τὴν ἀρετὴν ἐνεργὸν ἐπὶ καιροῦ παρασχόμενος. Λάμπει γὰρ ἐν χρείαισιν [25] ὥσπερ εὐγενὴς Χαλκὸς, χρόνῳ δ' ἀργῆσαν ἤμυσεν, οὐ μόνον στέγος, ὥς φησι Σοφοκλῆς, ἀλλὰ καὶ ἦθος ἀνδρὸς, οἷον εὐρῶτα καὶ

non gloriam modo, ſed et agendi materiam, virtutibus parari. Epaminondas quidem ad quadrageſimum vſque annum obſcurus, nihil profuit Thebanis: poſtmodo cognitus et rebus praefectus, patriam peſſum euntem ſeruauit, Graeciamque ſeruitute liberauit, in fama, tanquam luce, virtutem apto tempore efficacem praebens.

Namque aeris inſtar, quod longo poſt tempore
Vſu refulget attritum, virtus viri
Comperta ſplendet actionibus probis:

vt eſt apud Sophoclem: ſicut contra in otio deliteſcens ingenium

25. In Sophocleo hoc χρείαισιν et διαρκέσας et ἤμυνε eſt in manuſcripto. Ab eodem abeſt ἂν στέγος. [ἤμυνε dat etiam Petau. ſed pro δ' ἀργῆσαν exhibet διαργήσας, et pro οὐ μόνον habet θυμὸν, ἂν] Confuſa autem ſunt haec, neque ſatis tutum eſſet coniectari, loco tantopere mutilato, niſi in libello de gerenda ſeni republica integri exſtarent verſus:

Λάμπει γὰρ ἐν χρείαισιν ὥσπερ εὐπρεπὴς
Χαλκός. χρόνῳ δ' ἀργῆσαν ἤμυσε στέγος.

Hic εὐγενὴς eſt pro εὐπρεπὴς, atque illud malo. Legendum autem eſt ἤμυσεν οὐ μόνον (hoc in θυμόναν deprauatum fuiſſe e ſenſus cohaerentia et veſtigiorum ſimilitudine apparet) στέγος, ὥς φησὶν Σοφοκλῆς, ἀλλὰ etc. Quo tempore hunc libellum verti, deprauatus locus mihi impoſuit, cum in mentem non veniret illius ſuperioris. Itaque ſic lege hunc locum in mea verſione, tametſi vel ſic Eraſmianae nihil concedentem:

Generoſum enim aes crebris ſplendeſcit vſibus:
Cum non exculta tempore labaſcat domus,

vt ait Sophocles. Et quod de domo hic ait, ita etiam in otio etc. Xylander.

γῆρας ἐν ἀπραξίᾳ δι᾽ ἀγνοίας ἐφελκόμενον. ἡσυχία δὲ κωφὴ, καὶ βίος ἑδραῖος ἐπὶ σχολῆς ἀποκείμενος, ȣ̓ μόνον σώματα, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς μαραίνει, καὶ καθάπερ τὰ λανθάνοντα τῶν ὑδάτων, τῷ περισκιάζεσθαι [26], καὶ καθῆσθαι [27] μὴ ἀποῤῥέοντα σήπεται, ȣ̔́τω τῶν ἀκινήτων βίων, ὡς ἔοικεν, ἄν τι χρήσιμον ἔχωσι, μὴ ἀποῤῥεόντων, μηδὲ κινȣμένων [28], φθείρονται καὶ ἀπογηράσκȣσιν αἱ σύμφυτοι δυνάμεις. ȣ̓χ ὁρᾷς, ὅτι, νυκτὸς μὲν ἐπιȣ́σης, τά τε σώματα δυσεργεῖς βαρύτητες ἴσχȣσι, καὶ τὰς ψυχὰς ὄκνοι καταλαμβάνȣσιν ἀδρανεῖς; καὶ συσταλεὶς ὁ λογισμὸς εἰς αὑτὸν, ὥσπερ πῦρ ἀμαυρὸν, ὑπ᾽ ἀργίας καὶ κατηφείας μικρὰ διεσπασμέναις πάλλεται φαντασίαις, ὅσον αὐτὸ τὸ ζῆν τὸν ἄνθρωπον ὑποσημαίνων [29]; Ἦμος δὲ στεροπῆας ἀπεποίησεν [30] ὀνείρȣς ὁ ἥλιος ἀνασχὼν,

nium viri velut aeruginem ac ſenium contrahit. Quies enim alta, vitaque in otio depoſita, non corpora modo, ſed et animos, tabefecit. Et ſicut aquae latentes ſub vmbra ac non fluentes putreſcunt: ita in vita motuum experte facultates hominibus inſitae conſeneſcunt et pereunt, cum, quod vtile adfuit, vſurpatum non eſt. Non vides, vt, nocte appetente, et corpora grauis quidam languor inuadit, et animas torpor inefficax, et contracta in ſe ipſam ratio, tanquam obſcurus ignis, ob ignauiam et languorem leuiter diuulſis agitatur viſis, hoc vnum indicans, viuere adhuc hominem.

Verum vbi Sol oriens velocia ſomnia abegit,

et

26. Scriptus pro περισκιάζεσθαι habet, quod etiam malim, παρασκιάζεσθαι. *Xylander.*

27. καθῆσθαι] Vid. p. 957, 33. [edit. Francf.] *Reiske.*

28. Pro κινȣμένων dant πινομένων Petau. Ald. et Baſ.

29. Pro ὑποσημαίνων habet Scriptus ειν, quod eſt ἀττικώτερον. *Xylander.* F. μακρὰν διεσπασμέναις πάλλεται φαντασίαις, [videtur dictio tragici cuiuſdam eſſe] οἷον αὐτὸ τὸ ζῆν τῶν ἀνθρώπων, ὑποσημαίνων. *longe diſtractis* [et prorſus non cohaerentibus, ſed vagis, turbidis ſibique pugnantibus] *quatitur imaginationibus, ea re ſignificans, qualis ſit et quo loco habenda ipſa hominum vita,* ſcil. vaga, turbida, inconſtans, parum ſibimet ipſa conſentiens. *Reiske.*

30. ἀπεποίησεν] Hoc et a metro (eſſe enim verſum heroicum, liquet) et ab vſu ſermonis Graeci eſt alienum. Scriptus habet

καὶ καθάπερ εἰς ταὐτὸ συμμίξας ἐπέστρεψε καὶ συνώρμησε τῷ φωτὶ τὰς πράξεις [31] καὶ τὰς νοήσεις τὰς ἁπάντων, ὥς φησι Δημόκριτος, νέα ἐφ' ἡμέρῃ τρέφοντες [32] ἄνθρωποι τῇ πρὸς ἀλλήλους ὁρμῇ [33], καθάπερ ἀρτήματι συντόνως πλασθέντες [34], ἄλλος ἀλλαχόθεν ἐπὶ τὰς πράξεις ἀνίστανται. δοκῶ δ' ἐγὼ καὶ τὸ ζῆν αὐτὸ, καὶ ὅλως τὸ φῦναι καὶ μετασχεῖν ἀνθρώπων [35] γενέσεως, εἰς γνῶσιν ὑπὸ θεοῦ δοθῆναι. ἔστι δ' ἄδηλος καὶ ἄγνωστος ἐν τῷ παντὶ πολλῷ καὶ κατὰ μικρὰ καὶ σποράδην φε-

et tanquam in vnum commiſcens conuertit et excitauit vna cum luce omnium cogitationes: tunc, (vt ait Democritus) noua inita die, homines mutuis conatibus tanquam condimento quodam refecti, alius aliunde ad res agendas ſeſe conferunt. Ac mihi videtur ipſa vita, et quod homines nati ſumus, ad innoteſcendum nobis diuinitus obtigiſſe. Eſt autem quiſque noſtrum obſcurus et ignotus, dum in vniuerſi mole ſeorſim exiguus fertur:

habet ἀπεποίηκεν. Ego ἀπεπτοίηκεν, aut σεν, legendum non dubitaui, quod eſt *abigere terrendo*. Homerus Odyſſ. χ. 298 — τῶν δὲ φρένες ἐπτοίηθεν. Et ibi Euſtathius. *Xylander*. ἀπεπτοίησεν leg. eſſe dubium nullum eſt, et vidit iam Xylander, et eſt in Codd. Turn. et Vulcob. *abegit, velut increpitas auiculas* — Sed ἀστεροπῆας non eſt epithetum inſomniis conueniens. *Reiſ.*

31. Pro τὰς πράξεις in ſcripto eſt τὰς πράσεις, quod nolui ſequi. *Xylander*.

32. τρέφοντες lege pro στρέφοντες. *Xylander*. νέα ἐφ' ἡμέρῃ στρέφοντες. Conf. T. VIII. p. 882. vlt. vbi Plutarchus verbo Democriti στρέφοντες de ſuo interpretamentum ſuppoſuit φρονέοντες. Eſt autem στρέφειν de reſtionibus σχοινοστρόφοις, vel σχοινοπλόκοις, translatum. *Reiſ.*

33. In ſcripto eſt τὴν ὁρμὴν et ἀρτύματα. Videtur hoc dictum Democriti eius affine eſſe, dormientes quemque in peculiarem abire mundum, expergefactos in communem redire. Quod alibi noſter retulit. *Xyl.*

34. συντόνῳ σπασθέντες. *Reiſ.*

35. ἄνθρωπον, et f. ἔστι γὰρ ἄδηλος, καὶ ἄγνωστος ἐν τῷ παντὶ, πολλῷ καὶ ἀχανεῖ ὄντι, κατὰ μικρὰ — *nam particulae, vnde homo coaleſcit, iam ante eum natum ſparſae per vniuerſitatem rerum illam ingentem et immanem vagantur, ſed in iis dum adhuc ſparſus fluitat homunculus nondum natus, nemini notus eſt. At quando ipſe* αὐτῷ, *ſecum coit.* hoc eſt, quando particulae vnumquemque noſtrum conſtituentes in vnam maſſam coëunt ex illa diſſipatione — *Reiſ.*

ρόμενος. ὅταν δὲ γένηται συνερχόμενος αὐτῷ καὶ λαμβάνων μέγεθος, ἐκλάμπει καὶ καθίσαται δῆλος ἐξ ἀδήλȣ, καὶ φανερὸς ἐξ ἀφανȣ̃ς. ȣ̓ γὰρ εἰς ȣ̓σίαν ὁδὸς ἡ γνῶσις [36], ὡς ἔνιοι λέγȣσιν, ἀλλ᾽ ȣ̓σίας [37] εἰς γνῶσιν. ȣ̓ γὰρ ποιεῖ τῶν γινομένων ἕκασον, ἀλλὰ δείκνυσιν· ὥσπερ ȣ̓δὲ ἡ φθορὰ τȣ̃ ὄντος, ἄρσις εἰς τὸ μὴ ὂν ἐσὶν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ ἄδηλον ἀπαγωγὴ τȣ̃ διαλυθέντος. ὅθεν δὴ τὸν μὲν ἥλιον Ἀπόλλωνα κατὰ τȣ̀ς πατρίȣς καὶ παλαιȣ̀ς θεσμȣ̀ς νομίζοντες, Δήλιον καὶ Πύθιον προσαγορεύȣσι· τὸν δὲ τῆς ἐναντίας κύριον μοίρας, εἴτε θεὸς, εἴτε δαίμων ἐσὶν, ἄδην ὀνομάζȣσιν, ὡς ἂν εἰς ἀειδὲς καὶ ἀόρατον ἡμῶν, ὅταν διαλυθῶμεν, βαδιζόντων, Νυκτὸς ἀϊδνᾶς ἀεργηλοῖό θ᾽ ὕπνȣ κοίρανον. οἶμαι δὲ, καὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ȣ̓τωσὶ φῶτα καλεῖν τȣ̀ς παλαιȣ̀ς, ὅτι τȣ̃ γινώσκεσθαι καὶ γινώσκειν ἑκάσῳ διὰ συγγένειαν ἔρως ἰσχυρὸς ἐμπέφυκεν. αὐτήν τε τὴν ψυχὴν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων φῶς εἶναι τῇ ȣ̓σίᾳ νομίζȣσιν, ἄλλοις τε χρώμενοι τεκμηρίοις, καὶ ὅτι τῶν ὄντων μά-

fertur: cum autem inter se coëunt homines, adepti iam magnitudinem effulgent, clarique ex obscuris fiunt, et conspicui ex abditis. Non enim notitia via est ad substantiam, vt nonnulli dicunt: sed essentia ad notitiam. Non enim ortus singulas res efficit, sed demonstrat: sicut neque interitu res in nihilum rediguntur, sed tantum in obscurum abducuntur. Hinc est, quod maiorum instituto Solem cum Apolline eundem putantes, Delium et Pythium cognominant a manifestando: sicut aduersae dominum sortis, siue is deus est, siue genius, Aden nominant (nos Plutonem:) quod nos, cum dissoluimur, abeamus in locum visui inaccessum: et vocant

Somni socordis dominum, coecaeque noctis.

Existimo autem, ipsum quoque hominem veteres phota dixisse, quod vnicuique nostrum ob cognationem cum lumine (id ipsis est phos) acris est insitus amor cognoscendi et innotescendi. Ipsam vero animam nonnulli philosophorum lumen suapte natura esse statuunt, cum aliis vtentes argumentis, tum quod nullam

36. ἡ γένεσις Turn.

37. ἀλλ᾽ ȣ̓σία εἰς γνῶσιν, vel ἀλλ᾽ ȣ̓σία ὁδὸς εἰς γνῶσιν. *Reis.*

38. πρὸς

λιστα τὴν μὲν ἄγνοιαν ἡ ψυχὴ δυσανασχετεῖ, καὶ πᾶν τὸ ἀφεγγὲς ἐξαιρεῖ, καὶ ταράττεται τὰ [38] σκοτεινά, φόβου καὶ ὑποψίας ὄντα πλήρη πρὸς αὐτήν. ἡδὺ δ' αὐτῇ καὶ ποθεινὸν οὕτω τὸ φῶς ἐστιν, ὥστε μηδ' ἄλλο τι [39] τῶν φύσει τερπνῶν ἄνευ φωτὸς ὑπὸ σκότους θέλειν. ἀλλὰ τοῦτο πᾶσαν ἡδονὴν καὶ πᾶσαν διατριβὴν καὶ ἀπόλαυσιν, ὥσπερ τι καινὸν [40] ἥδυσμα καταμιγνύμενον, ἱλαρὸν [41] ποιεῖ καὶ φιλάνθρωπον. ὁ δ' εἰς τὴν ἄγνοιαν αὑτὸν ἐμβαλών, καὶ σκότος περιαμπεχόμενος, καὶ κενοταφῶν τὸν βίον, ἔοικεν αὐτὴν βαρύνεσθαι τὴν γένεσιν, καὶ ἀπαυδᾶν πρὸς τὸ εἶναι. καίτοι τῆς γε δόξης καὶ τοῦ εἶναι φύσιν [42] εὐσεβῶν χῶρον, τοῖσι λάμπει μένος [43] ἀελίου τὰν ἐνθένδε νύκτα κάτω, φοινικορόδοις ἐν λει-

nullam rem anima magis auerſatur, quam ignorantiam, et omnia lucis expertia vitat, tenebriſque turbatur, metuit, ac ſuſpecta habet: ita autem ei dulce eſt lumen, ita deſiderabile, vt nihil aliud ipſi iucundum ſine eo, aut in tenebris, velit admittere: ſed omnem ei voluptatem, iocum ac delectationem lux admixta, veluti commune condimentum, ſuauem reddat atque gratam. Qui vero ſe ipſum in obſcuritatem coniicit, ac ſe tenebris inuoluit, vitamque inanis ſimilem ſepulcri facit: is ipſum videtur ortum faſtidire, et quod exſtiterit, inique ferre. Iam recepta eſt haec ſententia, eſſe quendam locum, vbi pii poſt mortem degant.

His apud inferos per noctem
Solis fulget iubar almi,

Per

38. πρὸς τὰ σκοτεινά. *Reiſ.*

39. ὥστε μηδ' ἄλλο τι] Scriptus ὥστε μὴ δι' ἄλλων τινί. et ſupra θέλειν annotatur γρ. χαίρειν. *Xylander.*

40. Ex ſcripto κοινὸν legi pro καινόν. *Xylander.*

41. ἱλαρόν. Redit enim ad ἡδονήν, eique adiuncta nomina ſubſtantiua Genitiu. foeminini. *Reiske.*

42. F. καίτοι τῆς μὲν δόξης τοῦ ἀεὶ εἶναι τεκμήριόν φασιν τὸν εὐσεβῶν χῶρον. *Reiske.*

43. τοῖσι λάμπει μένος] Pindarica haec ſunt: ſupra in conſolatione ad Apollonium prope finem aliter paulo leguntur. *Xylander.*

μώνεσσι, καὶ τοῖσιν ἀκάρπων μὲν ἀνθηρῶν καὶ σκυθίων [44] δένδρων ἄνθεσι τεθηλὸς ἀναπέπταται πεδίον, καὶ ποταμοί τινες ἄκλαυστοι [45] καὶ λεῖοι διαῤῥέουσι, καὶ διατριβὰς ἔχουσιν ἐν μνήμαις καὶ λόγοις τῶν γεγονότων καὶ ὄντων [46], παραπέμποντες αὐτοὺς καὶ συνόντες. ἡ δὲ τρίτη [47] τῶν ἀνοσίως βεβιωκότων καὶ παρανόμων ὁδός ἐστιν εἰς ἔρεβός τι καὶ βάραθρον ὠθοῦσα τὰς ψυχὰς, ἔνθεν τὸν ἄπειρον ἐρεύγονται σκότον βληχροὶ δνοφερᾶς νυκτὸς ποταμοὶ, δεχόμενοι καὶ ἀποκρύπτοντες ἀγνοίᾳ καὶ λήθῃ τοὺς κολαζομένους. οὐ γὰρ οὔτε γύπες κειμένων

Per prata puniceis rosis
Consita. —
Illis campus floridus patet
Virensque frondibus arborum,

fluuiique quidam lenes et lacrymarum vacui perfluunt: mutuaque se consuetudine oblectant, commemorandis et explicandis rebus praeteritis ac praesentibus. Tertia via est eorum, qui impie et flagitiose vixerunt, quae animas in orcum et voraginem detrudit,

Vbi immensas tenebras eructant
Validi nigrae noctis fluuii,

recipientes et ignorantia ac obliuione occultantes eos, qui puniuntur. Non enim vultures semper iacentium in terra depa-

44. F. τοῖσι καρπῶν μελανοπώρων καὶ σκιερῶν δένδρων. μελανόπωροι καρποὶ sunt illi, qui, vbi maturuerunt, liuidescunt et nigrescunt, vt vuae, pruna, etc. Potest quoque legi τοῖσιν εὐκάρπων [vel εὔκαρπον] μελανοπώρων. *Reiske.*

45. ἄκλυστοι. Et sic quoque Cod. Petau. *quorum neque strepunt fremunt ue vndae, neque vltra notas ripas efferuntur. Reiske.*

46. Comma delendum. Nam παραπέμποντες cohaeret cum ἐν μνήμαις. Sese mutuo transmittere in memoriis et sermonibus de praeteritis et praesentibus dicitur multitudo congregata illa, quae renouanda memoria rerum praeteritarum et agitandis sermonibus de rebus praesentibus otium sibi fallit. *Reiske.*

47. τρίτη] Tertiam viam hic nullam video. Tantummodo de duabus sermo est. Num igitur τριπτὴ, *trita*, calcata, regia *via improborum* est. *Reis.*

48. κα-

ἐν γῇ τῶν πονηρῶν κείρουσιν ἀεὶ τὸ ἧπαρ· κατακέκαυται γάρ, ἢ κατασέσηπεν [48]. οὐδὲ βαρῶν τινων ἀχθοφορίαι θλίβουσι καὶ καταπονοῦσι τὰ σώματα τῶν κολαζομένων. οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνες [49] ἔχουσιν. οὐδέν ἐστιν [50] ὑπόλειμμα σώματος τοῖς τεθνηκόσι τιμωρίας, ὅπερ ἐστὶν [51] ἀντιτύπου δέξασθαι δυνάμενον· ἀλλὰ ἓν κολαστήριον ὡς ἀληθῶς τῶν κακῶς βιωσάντων, ἀδοξία καὶ ἄγνοια, καὶ παντελῶς [52] ἀφανισμὸς, αἴρων εἰς τὸν

depaſcuntur iecur: aut enim igni id, aut putredine, abſumtum eſt: neque ponderum moles geſtandorum fatigant atque conficiunt corpora poenas luentium:

Non etenim fibris ſunt cinctaue carnibus oſſa:

neque reliquiae ſunt corporum poſt mortem, quae cruciatus ſuſtinere poſſint. Sed re vera vnicum eos, qui male vixerunt, manet ſupplicium, obſcuritas et ignoratio, et abolitio in nihilum redigens, ac obliuione in fluuium illum illae-

48. κατέσηπεν Petau.

49. Ante inſpectum Homerum [locus eſt Odyſſ. λ. 218.] coniiciebam ὀστέα κ' ἶνας ἔχουσι, neque adhucdum poenitet coniecturae. Nam quamuis vulgata huius loci lectio tam hic, quam in Homero, conſentiat, vnde efficitur, veteres ita in Homero legiſſe, vt Plutarchus legit; non tamen ex eo ſequitur, Homerum ita dediſſe. Sententia profecto eſt conuenientior ὀστέα κ' ἶνας, *non enim amplius habent carnes et oſſa et neruos. Reiske.*

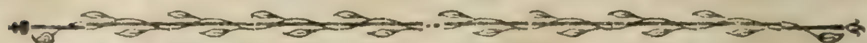
50. οὐδέ ἐστιν recte ſcriptus, non οὐδέν. Verſus hexameter eſt [nempe verba proxime praecedentia] de Necyia Homeri Odyſſ. λ. 218. quod non animaduertit interpres. *Xylander.* οὐδ' ἐστὶν ὑπόλ. *Reiſ.*

51. ὅπερ ἐστὶ] Baſil. Ald. et Cod. Petau. dant αἵπερ εἰσὶν. Recte habet vtraque lectio, ſiue ἀντιτύπου, vt editum eſt, legas, ſiue ἀντιτύπων. Nam perinde eſt. [Xylander e ſuo ſcripto profert ἀντίτοποι, idque optime habere ait] ὅπερ ſi tuearis, reſpicit ad δέξασθαι. *nullae corporis reliquiae ſuperſunt mortuis, quae poſſent ſupplicia tolerare, id quod rei durae,* vel *rerum durarum et impulſui renitentium eſt.* Si autem αἵπερ εἰσὶ malis, ita erit vertendum — *ſupplicia tolerare, quae ſupplicia tantum in corpora ſolida et reſiſtentia cadunt. Reiske.*

52. παντελῆς, vt etiam Codd. Turn. et Vulc. *Reiſ.*

ἀμειδῆ ποταμὸν ἀπὸ τῆς λήθης, καταποντίζων[53] εἰς ἄβυσσον καὶ ἀχανὲς πέλαγος, ἀχρηςίαν καὶ ἀπραξίαν, πᾶσαν ἄγνοιαν[54] καὶ ἀδοξίαν συνεφελκόμενον.

illaetabilem abripiens, inque abyssum demergens, et in vastissimum mare, inutilitate et otio, ignoratione que et obscuritate omnia inuoluens.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ,

ΟΝΗΣΙΚΡΑΤΗΣ, ΣΩΤΗΡΙΧΟΣ, ΛΥΣΙΑΣ.

PLVTARCHI

DE MVSICA COMMENTARIVS.

DIALOGI PERSONAE

ONESICRATES, SOTERICHVS, LYSIAS.

Η μὲν Φωκίωνος τȣ̃ Χρηςȣ̃ γυνὴ κόσμον αὐτῆς ἔλεγεν εἶναι τὰ Φωκίωνος ςρατηγήματα· ἐγὼ δὲ κόσμον ἐμὸν ȣ̓ μόνον ἴδιον, ἀλλὰ γὰρ καὶ κοινὸν τῶν οἰκείων πάντων, ἡγȣ̃μαι τὴν τȣ̃ ἐμȣ̃ διδασκάλȣ περὶ λόγȣς σπȣ-

PHOCIONIS, eius, qui Probus vsurpatus est, vxor suum ornatum esse dicebat mariti sui res praeclare gestas. At ego ornamentum non mihi tantum peculiare, sed cum omnibus familiaribus commune existimo mei magistri in doctrina bonarum artium

53. ποταμὸν τῆς λήθης, καὶ καταποντίζων. Reis.

54. ἀπραξίαν πᾶσαν, ἄγνοιάν τε καὶ ἀδοξίαν. Reiske Xylander e suo scripto affert καταποντίζει et πᾶσάν τε.

I. οἶδα-

δήν. τῶν μὲν γὰρ στρατηγῶν τὰ ἐπιφανέστατα κατορθώματα, σωτηρίας μόνον οἴδαμεν[1] τῆς ἐκ τῶν παραχρῆμα κινδύνων αἴτια γιγνόμενα στρατιώταις ὀλίγοις, ἢ πόλει μιᾷ, ἢ κἂν ἑνί τινι ἔθνει, βελτίους δ᾽ οὐδαμῶς ποιοῦντα οὔτε τοὺς στρατιώτας, οὔτε τοὺς πολίτας, ἀλλ᾽ οὐδὲ τοὺς ὁμοεθνεῖς· τὴν δὲ παιδείαν, οὐσίαν εὐδαιμονίας οὖσαν, αἰτίαν τ᾽ εὐβουλίας, οὐ μόνον ἐστὶν εὑρεῖν ἢ οἴκῳ, ἢ πόλει, ἢ ἔθνει χρησίμην, ἀλλὰ παντὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει· ὅσῳ οὖν ἡ ἐκ παιδείας ὠφέλεια μείζων πάντων στρατηγημάτων, τοσούτῳ καὶ ἡ περὶ αὐτῆς μνήμη ἀξία σπουδῆς. Τῇ γοῦν δευτέρᾳ τῶν Κρονίων ἡμέρᾳ ὁ καλὸς Ὀνησικράτης ἐπὶ τὴν ἑστίασιν[2] ἄνδρας μουσικῆς ἐπιστήμονας παρακεκλήκει. ἦσαν δὲ Σωτήριχος Ἀλεξανδρεὺς καὶ Λυσίας, εἷς τις τῶν σύνταξιν παρ᾽ αὐτοῦ λαμβανόντων. ἐπεὶ δὲ τὰ νομιζόμενα συντετέλεστο· Τὸ μὲν αἴτιον τῆς ἀνθρώπου φωνῆς (ἔφη) ὅ τι ποτ᾽ ἐστὶν, ὦ ἑταῖροι, νῦν ἐπιζητεῖν, οὐ συμποτικόν· (σχολῆς γὰρ νηφαλιωτέρας δεῖται τὸ θεώρημα) ἐπεὶ δ᾽ ὁρίζονται τὴν φωνὴν οἱ ἄριστοι γραμματικοὶ, ἀέρα πεπληγμένον αἰσθητὸν ἀκοῇ, τυγ-

artium diligentiam. Nouimus enim, imperatorum pulcherrima facinora ſalutem attuliſſe duntaxat e praeſenti periculo paucis militibus, aut vni ſiue vrbi, ſiue genti: meliores neutiquam feciſſe vel milites iſtos, vel ciues, vel gentiles. At liberalem diſciplinam, quae et felicitatis eſt corpus, et conſilii boni cauſa, non familiae modo, aut vrbi, vel populo, ſed vniuerſo generi humano vtilem comperias. Quanto igitur ea eſt, quam res omnes bellicae, vtilior: tanto etiam magis colenda eſt eius memoria. Enimuero ſecunda Saturnalium die Oneſicrates, homo egregius, ad conuiuium vocauerat Soterichum Alexandrinum, et Lyſiam, vnum eorum, qui ab ipſo ſtipendium ſumebant. Poſtquam omnia rite peracta fuerunt, ita infit: Quae cauſa ſit humanae vocis, o ſocii, in conuiuio quaerere non conuenit, et magis ſobriam ea quaeſtio requirit diſputationem. Sed quoniam optimi grammatici definiunt, vocem aërem percuſſum eſſe, qui

1. οἴδαμεν abeſt a Petau. 2. ἑστίαν Petau.

 3. γε-

χάνομέν τε χθὲς ἐζητηκότες περὶ γραμματικῆς, ὡς τέχνης ἐπιτηδείυ γραμμαῖς τὰς φωνὰς δημιυργεῖν, καὶ ταμιεύειν τῇ ἀναμνήσει, ἴδωμεν, τίς μετὰ ταύτην δευτέρα πρέπυσα φωνῇ ἐπιςήμη. οἶμαι δὲ, ὅτι μυσική. ὑμνεῖν γὰρ εὐσεβὲς καὶ προηγύμενον ἀνθρώποις τὺς χαρισαμένυς αὐτοῖς μόνοις τὴν ἔναρθρον φωνὴν θεύς. τῦτο δὲ καὶ Ὅμηρος ἐπεσημήνατο, ἐν οἷς λέγει·

Οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο,
Καλὸν ἀείδοντες παιήονα κῦροι Ἀχαιῶν,
Μέλποντες ἑκάεργον· ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκύων.

ἄγε δὴ, ὦ μυσικῆς θιασῶται, τίς πρῶτος ἐχρήσατο μυσικῇ, ἀναμνήσατε τὺς ἑταίρυς· καὶ τί εὗρε πρὸς αὔξησιν ταύτης ὁ χρόνος, καὶ τίνες εὐδόκιμοι γεγόνασι[3] τῶν τὴν μυσικὴν ἐπιςήμην μεταχειρισαμένων· ἀλλὰ μὴν καὶ εἰς πόσα καὶ εἰς τίνα χρήσιμον[4] τὸ ἐπιτήδευμα. ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ διδάσκαλος. ὁ δὲ Λυσίας ὑπολαβών· Παρὰ πολλοῖς (ἔφη) ἐζητημένον πρόβλημα ἐπι-

qui auditu ſentiatur: herique a nobis de grammatica eſt inquiſitum, vt arte, quae facultatem habeat voces literis exprimendi, ac memoriae tanquam in penu recondendi: videamus nunc, quae poſt eam proxime ſequatur ſcientia ad vocem pertinens. Eſt autem, niſi fallor, Muſica. Pium enim eſt, ac praecipuum hominum hoc ſtudium, laudes canere deorum, qui ſoli ipſis articulatam vocem ſunt largiti: quod Homerus his verſibus ſignificauit:

Ergo die tota placabant carmine Phoebum,
Formoſum paeeona Achaica turba canentes,
Et magni laudes modulantes arcitenentis.
Illius auditu pertentant gaudia pectus.

Agite ergo, o chori muſici ſodales, in memoriam redigite, quis primus muſica ſit vſus, quid ei tempus adiecerit, qui muſicam ſcientiam tractando nobiles exſtiterint, nec non et ad quot quantaſque res muſica ſit vtilis. Haec cum dixiſſet magiſter, Lyſias ſermonem excipiens: Quaeſtionem, inquit, bone Oneſicrates,

3. γεγόνασιν εὐδόκιμοι Petau. 4. χρήσιμα idem.

5. παρα-

ζητεῖς, ἀγαθὲ Ὀνησίκρατες. τῶν τε γὰρ Πλατωνικῶν οἱ πλεῖστοι, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Περιπάτου φιλοσόφων οἱ ἄριστοι, περί τε τῆς ἀρχαίας μουσικῆς συντάξαι ἐσπούδασαν, καὶ περὶ τῆς αὐτῆς γεγενημένης παραφθορᾶς [5]. ἀλλὰ γὰρ καὶ γραμματικῶν καὶ ἁρμονικῶν οἱ ἐπ' ἄκρον παιδείας ἐληλακότες, πολλὴν σπουδὴν περὶ τοῦτο πεποίηνται. πολλὴ γοῦν ἡ τῶν συντεταχότων διαφωνία. Ἡρακλείδης δ' ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν ἐν μουσικῇ, τὴν κιθαρῳδίαν καὶ τὴν κιθαρῳδικὴν ποίησιν πρῶτόν φησιν Ἀμφίωνα ἐπινοῆσαι, τὸν Διὸς καὶ Ἀντιόπης, τοῦ πατρὸς δηλονότι διδάξαντος αὐτόν. πιστοῦται δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἀναγραφῆς τῆς ἐν Σικυῶνι ἀποκειμένης, δι' ἧς τάς τε ἱερείας τὰς ἐν Ἄργει καὶ τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς μουσικοὺς ὀνομάζει. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν καὶ Λῖνον, τὸν ἐξ Εὐβοίας, θρήνους πεποιηκέναι λέγει, καὶ Ἄνθην, τὸν ἐξ Ἀνθηδόνος τῆς Βοιωτίας, ὕμνους, καὶ Πίεριον, τὸν ἐκ Πιερίας, τὰ περὶ τὰς Μούσας ποιήματα, ἀλλὰ καὶ Φιλάμμωνα, τὸν ἀδελφὸν [6], Λητοῦς τε, καὶ Ἀρτέμιδος,

crates, proponis a multis agitatam. Nam et Platonicorum plerique, et Peripateticorum praeſtantiſſimi, de veteri muſica, et quae ei accidit corruptela, ſcribendi laborem ſuſceperunt. Sed et grammaticorum atque harmonicorum doctiſſimi multum in eam rem ſtudii impenderunt. Magna vero eſt eorum, qui de hac ſcripſerunt, diſſenſio. Heraclides in libro, in quem collegit res muſicas, citharae cantum eiuſque artem excogitatam primum perhibet ab Amphione, Iouis et Antiopae F. patre nimirum docente. Atque fidem facit huic ſententiae ex deſcriptione, quae Sicyone eſt dedicata, ex qua et ſacerdotes Argiuas, et poëtas, et muſicos nominat. Eadem tempeſtate Linum, ex Euboea oriundum, ait lugubria carmina feciſſe: et Anthen, Anthedone Boeotiae natum, hymnos: et Pierium e Pieria de Muſis poëmata. Philammonem quoque Delphum Latonae, Dianae,

5. παραφορᾶς idem.

6. Φιλάμμωνα τὸν Δελφὸν legendum eſt, non ἀδελφόν. Quod mendum etiam alibi annotauimus. Hic quidem ſtatim Delphorum mentio eſt, et infra Delphus dicitur. Delphum fuiſſe, ſuſpicari licet etiam ex Ouidii

καὶ Ἀπόλλωνος γένεσιν δηλῶσαι ἐν μέλεσι, καὶ χοροὺς πρῶτον περὶ τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν στῆσαι. Θάμυριν δὲ, τὸ γένος Θρᾷκα, εὐφωνότερον καὶ ἐμμελέστερον πάντων τῶν τότε ᾆσαι, ὡς ταῖς Μούσαις, κατὰ τοὺς ποιητὰς, εἰς ἀγῶνα καταστῆναι. πεποιηκέναι δὲ τοῦτον ἱστορεῖται Τιτάνων πρὸς τοὺς θεοὺς πόλεμον. γεγονέναι δὲ καὶ Δημόδοκον Κερκυραῖον παλαιὸν μουσικὸν, ὃν πεποιηκέναι Ἰλίου τε πόρθησιν, καὶ Ἀφροδίτης καὶ Ἡφαίστου γάμον. ἀλλὰ μὴν καὶ Φήμιον, Ἰθακήσιον, νόστον τῶν ἀπὸ Τροίας μετ' Ἀγαμέμνονος ἀνακομισθέντων ποιῆσαι. οὐ λελυμένην δ' εἶναι τῶν προειρημένων τὴν τῶν ποιημάτων λέξιν, καὶ μέτρον οὐκ ἔχουσαν, ἀλλὰ καθάπερ Στησιχόρου τε καὶ τῶν ἀρχαίων μελοποιῶν, οἳ ποιοῦντες ἔπη, τούτοις μέλη περιετίθεσαν. καὶ γὰρ τὸν Τέρπανδρον ἔφη, κιθαρῳδικῶν ποιητὴν ὄντα νόμων, κατὰ νόμον ἕκαστον τοῖς

Dianae, et Apollinis natales carmine explicasse, et ab eo primum choros apud Delphicum templum fuisse institutos. Thamyrin autem, Thracem genere, vocalius et elegantius omnibus ea aetate cecinisse: vnde eum poëtae cum Musis certamen iniuisse dixerint. Fertur autem poëma scripsisse de Titanum bello aduersus deos. Fuisse etiam Demodocum Corcyraeum veterem musicum, qui carmine expresserit Ilii excidium, et Veneris cum Vulcano nuptias. Sed et Phemium Ithacensem de reditu eorum, qui cum Agamemnone fuerant ad Troiam profecti, versus fecisse. Neque vero iam commemoratorum poëmatum solutam fuisse dictionem, aut quae mensura careret: sed Stesichori aliorumque veterum Lyricorum poëmatis similem, qui versibus modos, quibus canerentur, adiecerunt. Nam et Terpandrum ait, citharoedicorum poëtam modorum, (nomus Graeci,

Ouidii XI Metamorph. [Et sane τὸν Δελφὸν dant etiam hic Turn. et Vulc.] Caeterum ego magis commentario, quam annotationibus, hunc librum indigere puto: et alicubi asteriscis signaui, quae vel mutila mihi, vel falsa, viderentur. Rem ipsam fortasse tractandi suus hoc erit aliquando locus, et ea de nobili mathematices parte harmonica differendi copia, quibus doctiores excitemus ad hanc quoque scientiam in lucem e tenebris excitandam. Dux tantum nobis et auctor opus est. *Xylander*.

ἔπεσι τοῖς ἑαυτοῦ καὶ τοῖς Ὁμήρου μέλη περιτιθέντα, ᾄδειν ἐν τοῖς ἀγῶσιν. ἀποφῆναι δὲ τοῦτον λέγει ὀνόματα πρῶτον τοῖς κιθαρῳδικοῖς νόμοις. ὁμοίως δὲ Τερπάνδρῳ Κλονᾶν, τὸν πρῶτον συστησάμενον τοὺς αὐλῳδικοὺς νόμους καὶ τὰ προσώδια, ἐλεγείων τε καὶ ἐπῶν ποιητὴν γεγονέναι, καὶ Πολύμνηστον, τὸν Κολοφώνιον, τὸν μετὰ τοῦτον γενόμενον, τοῖς αὐτοῖς χρήσασθαι ποιήμασιν. οἱ δὲ νόμοι οἱ κατὰ τούτους, ἀγαθὲ Ὀνησίκρατες, αὐλῳδικοὶ ἦσαν, ἀπόθετος, ἔλεγοι, κωμάρχιος, σχοινίων, κηπίων τε καὶ δεῖος, καὶ τριμελής [7]· ὕστερῳ δὲ χρόνῳ καὶ τὰ πολυμνάστια καλούμενα ἐξευρέθη. οἱ δὲ τῆς κιθαρῳδίας νόμοι πρότερον πολλῷ χρόνῳ τῶν αὐλῳδικῶν κατεστάθησαν ἐπὶ Τερπάνδρου. ἐκεῖνος γοῦν τοὺς κιθαρῳδικοὺς πρότερος ὠνόμασε, Βοιώτιόν τινα καὶ Αἰόλιον, τροχαῖόν τε καὶ ὀξὺν, κηπίωνά τε καὶ Τερπάνδρειον [8] καλῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ τετραοίδιον. πεποίηται δὲ τῷ Τερπάνδρῳ καὶ προοίμια κιθαρῳδικὰ ἐν ἔπεσιν. ὅτι δὲ οἱ κιθαρῳδικοὶ νόμοι οἱ πάλαι ἐξ ἐπῶν συνίσταντο, Τιμό-

hoc eſt leges, appellant) et ſua et Homeri carmina in certaminibus certo quodque modulo ceciniſſe: eumque primum modis citharoedicis nomina impoſuiſſe. Simile Terpandri ſtudio ſtudium fuiſſe Clonae, qui princeps tibicinum nomos et accentus inſtituit, ſcriptor elegiarum et epicus. Eodemque poëmatis vſum genere Polymneſtum Colophonium, qui aetate fuit poſterior. Nomi autem (hanc enim vocem ambiguitatis vitandae gratia vſurpemus) erant ergo, mi Oneſicrates, nomi, quibus illi vterentur tibicinum, Apothetus, Elegi, Comarchius, Schoenion, Cepion, Dius, Trimeles, ſiue triplex. Poſtea temporis etiam inventa ſunt Polymnaſtia quae vocantur. At citharoedicae artis nomi multo ante tibicinum nomos tempore inſtituti ſunt a Terpandro. Is ergo citharoedicis nomina fecit Boeotium, Aeolium, Trochaeum, Acutum, Cepionem, Terpandrium, Tetraoedium. Fecit etiam Terpander prooemia citharoedica in heroicis carminibus. Quod autem citharoedici nomi antiquitus ex heroicis

7. τριμελὴς] Forte τριμερὴς, vt infra. *Xylander*.

8. Τερπάνδρειον Petau.

θεος ἐδήλωσε. τοὺς γοῦν πρώτους νόμους ἐν ἔπεσι διαμιγνύων, διθυραμβικὴν λέξιν ᾖδεν, ὅπως μὴ εὐθὺς φανῇ παρανομῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν μουσικήν. ἔοικε δὲ κατὰ τὴν τέχνην τὴν κιθαρῳδικὴν ὁ Τέρπανδρος διενηνοχέναι. τὰ Πύθια γὰρ τετράκις ἑξῆς νενικηκὼς ἀναγέγραπται. καὶ τοῖς χρόνοις δὲ σφόδρα παλαιός ἐστι. πρεσβύτερον γοῦν αὐτὸν Ἀρχιλόχου ἀποφαίνει Γλαῦκος, ὁ ἐξ Ἰταλίας, ἐν συγγράμματί τινι [9] τῷ περὶ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τε καὶ μουσικῶν. φησὶ γὰρ, αὐτὸν δεύτερον γενέσθαι μετὰ τοὺς πρώτους ποιήσαντας αὐλῳδίαν. Ἀλέξανδρος δ' ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν περὶ Φρυγίας, κρούματα Ὄλυμπον ἔφη πρῶτον εἰς τοὺς Ἕλληνας κομίσαι, ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἰδαίους δακτύλους· Ὕαγνιν δὲ πρῶτον αὐλῆσαι· εἶτα τὸν τούτου υἱὸν, Μαρσύαν, εἶτ' Ὄλυμπον. ἐζηλωκέναι δὲ τὸν Τέρπανδρον Ὁμήρου μὲν τὰ ἔπη, Ὀρφέως δὲ τὰ μέλη. ὁ δ' Ὀρφεὺς οὐδένα φαίνεται μεμιμημένος. οὐδεὶς γάρ πω γεγένητο, εἰ μὴ οἱ τῶν αὐλῳδικῶν ποιηταί. τούτοις δὲ κατ' οὐθὲν τὸ Ὀρφικὸν ἔργον ἔοικε. Κλονᾶς

cis verſibus conſtiterint, Timotheus declarauit: qui primos nomos heroicis permiſcens, dithyrambicam cantauit dictionem, ne prima fronte videretur veterem muſicam violare. Apparet autem, Terpandrum citharoedica arte excelluiſſe. Nam quater viciſſe Pythia deinceps ſcribitur. Admodum vero antiquus eſt. Nam Glaucus Italus, quodam in libro de veteribus poëtis et muſicis, priorem eum Archilocho pronunciat. Ait enim, eum ſecundum exſtitiſſe poſt eos, qui primi tibiis canere inſtituerunt. Alexander in collectaneis de Phrygia, primum Olympum aſſerit in Graeciam pulſationem fidium intuliſſe: deinde Idaeos dactylos: et Hyagnidem primum tibia ceciniſſe: poſt Marſyam, huius filium, inde Olympum. Terpandrum porro aemulatum eſſe Homeri verſus, Orphei cantilenas. Orpheus autem neminem videtur imitatus. Nemo enim tunc natus fuit, extra poëtas, qui facerent ea, quae tibiis canerentur. Horum autem cum opere Orphicum nihil habet ſimile. Clonas vero, tibicinum

9. ἐν συγγράμματί τινι] Pro his tribus vocabulis Petau. dat vnum, συγγραμμάτων.

10. ὀλί-

δὲ, ὁ τῶν αὐλῳδικῶν νόμων ποιητὴς, ὁ ὀλίγῳ [10] ὕστερον Τερπάνδρου γενόμενος, ὡς μὲν Ἀρκάδες λέγουσι, Τεγεάτης ἦν, ὡς δὲ Βοιωτοὶ, Θηβαῖος. μετὰ δὲ Τέρπανδρον καὶ Κλονᾶν Ἀρχίλοχος παραδίδοται γενέσθαι. ἄλλοι δέ τινες τῶν συγγραφέων Ἄρδαλόν φασι Τροιζήνιον πρότερον Κλονᾶ τὴν αὐλῳδικὴν συστήσασθαι μοῦσαν· γεγονέναι δὲ καὶ Πολύμνηστον ποιητὴν, Μέλητος τοῦ Κολοφωνίου υἱόν· ὃν Πολύμνηστόν τε καὶ Πολυμνήστην νόμους ποιῆσαι. περὶ δὲ Κλονᾶ, ὅτι τὸν ἀπόθετον νόμον καὶ σχοινίωνα πεποιηκὼς εἴη, μνημονεύουσιν οἱ ἀναγεγραφότες. τοῦ δὲ Πολυμνήστου καὶ Πίνδαρος καὶ Ἀλκμὰν, οἱ τῶν μελῶν ποιηταὶ, ἐμνημόνευσαν. τινὰς δὲ τῶν νόμων τῶν κιθαρῳδικῶν, τῶν ὑπὸ [11] Τερπάνδρου πεποιημένων, Φιλάμμωνά φασι τὸν ἀρχαῖον, τὸν Δελφὸν, συστήσασθαι. τὸ δ' ὅλον ἡ μὲν κατὰ Τέρπανδρον κιθαρῳδία, καὶ μέχρι τῆς Φρύνιδος ἡλικίας παντελῶς ἁπλῆ τις οὖσα διετέλει. οὐ γὰρ ἐξῆν τὸ παλαιὸν οὕτω ποιεῖσθαι τὰς κιθαρῳδίας, ὡς νῦν, οὐδὲ μεταφέρειν τὰς ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμούς. ἐν γὰρ τοῖς νόμοις ἑκάστῳ διετήρουν τὴν οἰ-

num modos qui fecit, paulo poſterior Terpandro, fuit patria Tegeates, ſi Arcadibus credimus: Thebanum enim Boeoti affirmant. Poſt Terpandrum et Clonam Archilochus exſtitiſſe traditur. Alii nonnulli ſcriptores Ardalum aiunt Troezenium Clona priorem tibicinam inſtituiſſe muſicam. Fuiſſe etiam Polymneſtum poëtam, Meletis Colophonii F. qui Polymneſtum et Polymneſtam nomos fecerit. Quod autem Apothetum et Schoenionem nomos fecerit Clonas, ſcriptores recenſionum memorant. Polymneſti mentionem Pindarus et Alcman lyrici faciunt. Et quoſdam citharoedicorum nomorum, a Terpandro factorum, Philammonem Delphum veterem aiunt compoſuiſſe. In ſumma autem, citharoedica muſica, Terpandri aetate vſurpata, etiam vſque ad Phrynidis tempora plane ſimplex perdurauit. Neque enim antiquitus, vt nunc, licebat cithara canere, neque harmonias (ſiue concentus mauis) et rhythmos, ſiue numeros, transferre. Nam in quouis nomo propriam conſeruabant

10. ὀλίγον Petau. 11. ὑπὲρ idem.

κείαν τάσιν· διὸ καὶ ταύτην ἐπωνυμίαν εἶχον· νόμοι γὰρ προσηγορεύθησαν, ἐπειδὴ οὐκ ἐξῆν παραβῆναι καθ' ἕκαστον νενομισμένον εἶδος τῆς τάσεως. τὰ γὰρ πρὸς τοὺς θεοὺς, ὡς βούλονται, ἀφοσιωσάμενοι, ἐξέβαινον εὐθὺς ἐπί τε τὴν Ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποίησιν. δῆλον δὲ τοῦτ' ἐστὶ διὰ τῶν Τερπάνδρου προοιμίων. ἐποιήθη δὲ καὶ τὸ σχῆμα τῆς κιθάρας πρῶτον κατὰ Κηπίωνα, τὸν Τερπάνδρου μαθητήν· ἐκλήθη δ' Ἀσίας, διὰ τὸ κεχρῆσθαι τοὺς Λεσβίους αὐτῇ κιθαρῳδοὺς πρὸς τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦντας. τελευταῖον δὲ Περίκλειτόν φασι κιθαρῳδὸν νικῆσαι ἐν Λακεδαίμονι Κάρνεια, τὸ γένος ὄντα Λέσβιον. τούτου δὲ τελευτήσαντος, τέλος λαβεῖν Λεσβίοις τὸ συνεχὲς τῆς κατὰ τὴν κιθαρῳδίαν διαδοχῆς. ἔνιοι δὲ πλανώμενοι νομίζουσι, κατὰ τὸν χρόνον Τερπάνδρῳ Ἱππώνακτα γεγονέναι· φαίνεται δὲ Ἱππώνακτος καὶ Περίκλειτος ὢν πρεσβύτερος. ἐπεὶ δὲ τοὺς αὐλῳδικοὺς νόμους καὶ κιθαρῳδικοὺς ὁμοῦ τοὺς ἀρχαίους ἐμπεφανίκαμεν, μεταβησόμεθα ἐπὶ νόμους τοὺς αὐλῳδικούς. λέγεται γὰρ, τὸν προειρημένον Ὄλυμπον, αὐλητὴν ὄντα τῶν ἐκ Φρυγίας, ποιῆσαι νόμον αὐλητικὸν εἰς Ἀπόλλωνα, τὸν καλούμενον

bant intentionem: atque hinc nomi dicti ſunt, hoc eſt leges: quod in vnoquoque non licebat tranſgredi praeſcriptam intentionem. Etenim vbi deorum veneratione erant ſuo arbitrio defuncti, tum ſtatim ad Homeri et aliorum poëmata tranſibant. Idque manifeſtum eſt ex initiis Terpandri. Figura etiam citharae primum facta eſt ſub Cepione, Terpandri diſcipulo: et vocabatur Aſiatica, quia Lesbii citharoedi ad Aſiam accolentes ea vterentur. Ad extremum fertur Periclitus citharoedus Lacedaemone viciſſe Carnia, domo Lesbius: quo mortuo, continuam citharoedorum apud Lesbios deſiiſſe ſucceſſionem. Quidam falſo putant, Hipponactem fuiſſe Terpandri aetate: cum etiam Periclitus Hipponactem praeceſſiſſe videatur. Sed quoniam ſimul veteres tibicinum et citharoedorum nomos retulimus, tranſibimus iam ad tibicinum nomos. Traditum eſt enim, Olympum, de quo diximus, cum eſſet tibicen e Phrygia, tibicinum nomum feciſſe in Apollinem, qui Polycephalus, id eſt, Multiceps,

dice-

Πολυκέφαλον. εἶναι δὲ τὸν Ὄλυμπον τοῦτον φασὶν ἕνα τῶν [12] ἀπὸ τοῦ πρώτου Ὀλύμπου τοῦ Μαρσύου, πεποιηκότος εἰς τοὺς θεοὺς τοὺς νόμους. οὗτος γὰρ παιδικὰ γενόμενος Μαρσύου, καὶ τὴν αὔλησιν μαθὼν παρ' αὐτοῦ, τοὺς νόμους τοὺς ἁρμονικοὺς ἐξήνεγκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἷς νῦν χρῶνται οἱ Ἕλληνες ἐν ταῖς ἑορταῖς τῶν θεῶν. ἄλλοι δὲ Κράτητος εἶναί φασι τὸν πολυκέφαλον νόμον, γενομένου μαθητοῦ Ὀλύμπου. ὁ δὲ Πρατίνας Ὀλύμπου φησὶν εἶναι, τοῦ νεωτέρου, τὸν νόμον τοῦτον. τὸν δὲ καλούμενον ἁρμάτιον νόμον λέγεται ποιῆσαι ὁ πρῶτος Ὄλυμπος, ὁ Μαρσύου μαθητής. τὸν δὲ Μαρσύαν φασί τινες Μάσσην καλεῖσθαι· οἱ δ' οὔ, ἀλλὰ Μαρσύαν. εἶναι δ' αὐτὸν Ὑάγνιδος υἱὸν, τοῦ πρώτου εὑρόντος τὴν αὐλητικὴν τέχνην· ὅτι δ' ἐστὶν Ὀλύμπου ὁ ἁρμάτιος νόμος, ἐκ τῆς Γλαύκου ἀναγραφῆς, τῆς ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, μάθοι ἄν τις, καὶ ἔτι γνοίη, ὅτι Στησίχορος ὁ Ἱμεραῖος οὔτ' Ὀρφέα, οὔτε Τέρπανδρον, οὔτ' Ἀντίλοχον, οὔτε Θαλήταν ἐμιμήσατο, ἀλλ' Ὄλυμπον, χρησάμενος τῷ ἁρματίῳ νόμῳ καὶ τῷ κατὰ δάκτυλον

diceretur. Hunc Olympum aiunt vnum fuiſſe eorum, qui deſcenderunt a primo Olympo, Marſyae diſcipulo, qui nomos in deos fecit. Is enim cum amaſius fuiſſet Marſyae, et ab eo artem tibia canendi didiciſſet, harmonicos nomos in Graeciam intulit, quibus nunc Graeci vtuntur in feriis deorum. Alii Cratetem polycephali nomi auctorem faciunt, qui Olympi fuit diſcipulus. Pratinas Olympo iuniori adſcribit. Harmatium autem nomum, cui a curru nomen videtur eſſe, dicitur primus feciſſe Olympus, Marſyae diſcipulus. Marſyam quidam Maſſen appellatum, alii Marſyam dicunt: eſſe autem Hyagnidis filium, eius, qui primus artem tibia canendi inuenit. Olympi autem eſſe harmatium nomum, ex Glauci veterum poëtarum recenſione cognoſci poteſt: tum hoc, Steſichorum Himeraeum neque Terpandri fuiſſe imitatorem, neque Antilochi, neque Thaletae: ſed Olympi: vſum nomo harmatio, et ea ſpecie, quae dactylo proce-

12. τῶν abeſt a Petau.

εἴδει, οἵτινες ἐξ ὀρθίου νόμου φασὶν εἶναι. ἄλλοι δέ τινες, ὑπὸ Μυσῶν εὑρῆσθαι τοῦτον τὸν νόμον. γεγονέναι γάρ τινας ἀρχαίους αὐλητὰς Μυσούς. καὶ ἄλλος δ᾽ ἐστὶν ἀρχαῖος νόμος, καλούμενος Κραδίας, ὅν φησιν Ἱππῶναξ Μίμνερμον [13] αὐλῆσαι. ἐν ἀρχῇ γὰρ ἐλεγεῖα [14] μεμελοποιημένα οἱ αὐλῳδοὶ ᾖδον. τοῦτο δὲ δηλοῖ ἡ τῶν Παναθηναίων γραφὴ ἡ περὶ τοῦ μουσικοῦ ἀγῶνος. γέγονε δὲ καὶ Σακάδας Ἀργεῖος ποιητὴς μελῶν τε καὶ ἐλεγείων μεμελοποιημένων. ὁ δ᾽ αὐτὸς, καὶ ποιητὴς ἀγαθὸς, καὶ τὰ Πύθια τρὶς νενικηκὼς ἀναγέγραπται. τούτου καὶ Πίνδαρος μνημονεύει. τόνων γοῦν τριῶν ὄντων κατὰ Πολύμνηστον καὶ Σακάδαν, τοῦ τε Δωρίου, καὶ Φρυγίου, καὶ Λυδίου, ἐν ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων τόνων στροφὴν ποιήσαντά φασι τὸν Σακάδαν, διδάξαι ᾄδειν τὸν χορὸν, Δωριστὶ μὲν τὴν πρώτην, Φρυγιστὶ δὲ τὴν δευτέραν, Λυδιστὶ δὲ τὴν τρίτην. καλεῖσθαι δὲ τριμερῆ τὸν νόμον τοῦτον διὰ τὴν μεταβολήν. ἐν δὲ τῇ ἐν Σικυῶνι ἀναγραφῇ τῇ περὶ τῶν ποιητῶν Κλονᾶς εὑρετὴς ἀναγέ-

procedit, quam alii de orthio nomo esse volunt. Alii quidam a Mysis inuentum nomum illum aiunt: nam veteres fuisse Mysos tibicines. Est et alius antiquus nomus, qui Cradias dicitur, quo Mimnermum cecinisse ait Hipponax. Initio enim elegias modulatas tibicines canebant: quod Panathenaeorum descriptio indicat, vbi de musico certamine verba fiunt. Fuit et Sacadas Argiuus, qui odas et elegias fidibus accommodatas scripsit: idemque bonus poëta, ter vicisse Pythia in recensionibus traditur: eiusque etiam Pindarus mentionem facit. Cum ergo de sententia Polymnesti et Sacadae tria sint tonorum genera, Dorium, Phrygium, Lydium: ferunt, Sacadam in vnoquoque horum fecisse stropham, docuisseque chorum canere Dorice primam, Phrygice secundam, tertiam Lydio tono: atque hunc nomum fuisse ob mutationem dictum tripartitum. (sic enim Trimeres interpretemur) In fastis vero, seu recensione poëtarum, quae Sicyone est, Tripartiti huius nomi auctor fertur Clonas. Prima pro-

13. Μίμνεσμον Petau.

14. Idem pro ἐλεγεῖα dat ἐλεγείους ὡς.

15. κατα-

γράπται τοῦ τριμεροῦς νόμου. ἡ μὲν οὖν πρώτη κατάστασις τῶν περὶ τὴν μουσικὴν ἐν τῇ Σπάρτῃ, Τερπάνδρου καταστήσαντος, γεγένηται, τῆς δευτέρας δὲ Θαλήτας τε ὁ Γορτύνιος, καὶ Ξενόδαμος ὁ Κυθήριος, καὶ Ξενόκριτος ὁ Λοκρὸς, καὶ Πολύμνηστος ὁ Κολοφώνιος, καὶ Σακάδας ὁ Ἀργεῖος, μάλιστα αἰτίαν ἔχουσιν ἡγεμόνες γενέσθαι. τούτων γὰρ εἰσηγησαμένων τὰ περὶ τὰς γυμνοπαιδίας τὰς ἐν Λακεδαίμονι, λέγεται καταστῆναι τὰ περὶ τὰς ἀποδείξεις τὰς ἐν Ἀρκαδίᾳ, τῶν δ' ἐν Ἄργει τὰ ἐνδυμάτια καλούμενα. ἦσαν δὲ οἱ περὶ Θαλήταν τε καὶ Ξενόδαμον καὶ Ξενόκριτον, ποιηταὶ παιάνων· οἱ δὲ περὶ Πολύμνηστον, τῶν ὀρθίων καλουμένων· οἱ δὲ περὶ Σακάδαν, ἐλεγείων. ἄλλοι δὲ Ξενόδαμον ὑπορχημάτων ποιητὴν γεγονέναι φασὶ, καὶ οὐ παιάνων, καθάπερ Πρατίνας. καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Ξενοδάμου ἀπομνημονεύεται ᾆσμα, ὅ ἐστι φανερῶς ὑπόρχημα. κέχρηται δὲ τῷ γένει τῆς ποιήσεως ταύτης καὶ Πίνδαρος. ὁ δὲ παιὰν ὅτι διαφορὰν ἔχει πρὸς τὰ ὑπορχήματα, τὰ Πινδάρου ποιήματα δηλώσει. γέγραφε γὰρ καὶ παιᾶνας καὶ ὑπορ-

proinde muſicae conſtitutio Spartae facta eſt a Terpandro. Secundae auctores hi potiſſimum memorantur: Thaletas Gortynius, Xenodamus Cytherius, Xenocritus Locrenſis, Polymnaſtus Colophonius, Sacadas Argiuus. Cum enim hi introduxiſſent gymnopaedias, hoc eſt, puto, ea, quae accinerentur nudis corporum exercitationibus: in Arcadia traduntur inſtitutae fuiſſe demonſtrationes quae dicuntur, et Argis, quae endymatia, ſiue indumenta, appellant. Fuerunt autem Thaletas, Xenodamus et Xenocritus Paeanum ſcriptores: Polymneſtus carmina compoſuit, quae orthia dicebantur: Sacadas elegias. Alii Xenodamum non Paeanas ſcripſiſſe aiunt, ſed hyporchemata: in quorum numero eſt Pratinas; ipſiuſque adeo Xenodami cantilena memoriae prodita eſt, quae non obſcure hyporchema ſit. Vſus eſt hoc genere poëmatis etiam Pindarus. Differre autem paeanem ab hyporchemate, carmina Pindari docent: qui vtrumque ſcri-

15. καταςαθῆναι Petau.

χήματα. καὶ Πολύμνηστος δ' αὐλῳδικοὺς νόμους ἐποίησεν· ἐν δὲ τῷ ὀρθίῳ [16] τῇ μελοποιΐᾳ κέχρηται, καθάπερ οἱ ἁρμονικοί φασιν. οὐκ ἔχομεν δ' ἀκριβῶς εἰπεῖν. οὐ γὰρ εἰρήκασιν οἱ ἀρχαῖοί τι περὶ τούτου. καὶ περὶ Θαλήτα δὲ, τοῦ Κρητὸς, εἰ παιάνων γεγένηται ποιητὴς, ἀμφισβητεῖται. Γλαῦκος γὰρ μετ' Ἀρχίλοχον φάσκων γεγενῆσθαι Θαλήταν, μεμιμῆσθαι μὲν αὐτόν φησι τὰ Ἀρχιλόχου μέλη, ἐπὶ δὲ τὸ μακρότερον ἐκτεῖναι, καὶ Μάρωνα καὶ Κρητικὸν ῥυθμὸν εἰς τὴν μελοποιΐαν ἐνθεῖναι· οἷς Ἀρχίλοχον μὴ κεχρῆσθαι, ἀλλ' οὐδ' Ὀρφέα, οὐδὲ Τέρπανδρον. ἐκ γὰρ τῆς Ὀλύμπου αὐλήσεως Θαλήταν φασὶν ἐξειργάσθαι ταῦτα, καὶ δόξαι ποιητὴν ἀγαθὸν γεγονέναι. περὶ δὲ Ξενοκρίτου [17], ὃς ἦν τὸ γένος ἐκ Λοκρῶν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ἀμφισβητεῖται, εἰ παιάνων ποιητὴς γέγονεν. ἡρωϊκῶν γὰρ ὑποθέσεων πράγματα ἐχουσῶν ποιητὴν γεγονέναι φασὶν αὐτόν· διὸ καί τινας διθυράμβους καλεῖν αὐτοῦ τὰς ὑποθέσεις. πρεσβύτερον δὲ τῇ ἡλικίᾳ φησὶν ὁ Γλαῦκος Θαλήταν Ξενοκρίτου γε-

ſcripſit. Et Polymneſtus tibicinos nomos fecit: in orthio lyricis eſt vſus modulis, vt quidem harmonici aiunt: non enim certum poſſumus pronunciare, cum antiqui hac de re nihil quicquam prodiderint. De Thaleta etiam Cretenſe dubium eſt, an Paeanes ſcripſerit. Nam Glaucus, poſt Archilochum fuiſſe Thaletam affirmans, imitatum eum odas Archilochi fatetur, prolixius tamen extendiſſe, et Maronem ac Cretenſem rhythmum odarum poëſi inſeruiſſe: quibus neque Orpheus vſus fuerit, neque Terpander, neque Archilochus. Haec enim ex Olympi tibicina muſica aiunt Thaletam depromſiſſe, bonique tibicinis laudem inueniſſe. De Xenocrito praeterea, Locris Italicis oriundo, controuerſia eſt, an is Paeanas compoſuerit. Ferunt enim, eum res ſcripſiſſe, quarum heroica fuerint argumenta: eaque ob hanc cauſam fuiſſe a quibuſdam dithyrambos nominata. Eundem Glaucus Thaleta poſteriorem fuiſſe ſcribit. Porro autem

16. Poſt ὀρθίῳ Petau. inſerit νόμῳ.

17. Ξενοκράτους Petau. et ita etiam paulo poſt verſ. vlt.

18. Hae

γονέναι. Ὄλυμπος δὲ (ὡς Ἀριστόξενός φησιν) ὑπολαμβάνεται ὑπὸ τῶν μουσικῶν τοῦ ἐναρμονίου γένους εὑρετὴς γεγενῆσθαι. τὰ γὰρ πρὸ ἐκείνου πάντα, διάτονα καὶ χρωματικὰ ἦν. ὑπονοοῦσι δὲ, τὴν εὕρεσιν τοιαύτην τινὰ γενέσθαι· ἀναστρεφόμενον τὸν Ὄλυμπον ἐν τῷ διατόνῳ, καὶ διαβιβάζοντα τὸ μέλος πολλάκις ἐπὶ τὴν διάτονον παρυπάτην, τοτὲ μὲν [18] ἀπὸ τῆς παραμέσης, τοτὲ δ' ἀπὸ τῆς μέσης, καὶ παραβαίνοντα τὴν διάτονον λιχανὸν, καταμαθεῖν τὸ κάλλος τοῦ ἤθους, καὶ οὕτω τὸ ἐκ τῆς ἀναλογίας συνεστηκὸς σύστημα θαυμάσαντα καὶ ἀποδεξάμενον ἐν τούτῳ, ποιεῖν ἐπὶ τοῦ Δωρίου τόνου. οὔτε γὰρ τῶν τοῦ διατόνου ἰδίων, οὔτε τῶν τοῦ χρώματος ἅπτεσθαι, ἀλλ' οὐδὲ τῶν τῆς ἁρμονίας· εἶναι δ' αὐτῷ τὰ πρῶτα τῶν ἐναρμονίων τοιαῦτα. τιθέασι γὰρ τούτων πρῶτον τὸν σπονδεῖον, ἐν ᾧ οὐδεμία τῶν διαιρέσεων τὸ ἴδιον ἐμφαίνει, εἰ μή τις εἰς τὸν συντονώτερον σπονδειασμὸν βλέπων αὐτὸ τοῦτο διάτονον εἶναι ἀπεικάσῃ. δῆλον δ', ὅτι καὶ ψεῦδος καὶ ἐκμελὲς θήσει ὁ τοιοῦτο τιθείς· ψεῦδος

tem Olympus, vt ait Ariſtoxenus, a muſicis putatur enharmonii generis fuiſſe repertor. Nam ante ipſum omnia diatona fuerunt, et chromatica. Suſpicantur autem, Olympum ſic inueniſſe: Cum verſaretur in diatono genere, et carmen ſaepe tranſferret in diatonum parypaten, hoc eſt ſummae proximam chordam, nunc ab ipſa media, nunc ab ei proxima fide: praeteriretque lichanon diatoni neruum, deprehendiſſe eius conſuetudinis elegantiam, miratumque et amplexum Syſtema, quod ea conſtitueretur proportione, id in Dorio vſurpaſſe tono. Non enim eum vel ea, quae diatoni ſunt propria, vel quae chromatici, attigiſſe: ac ne harmoniae quidem. Fuiſſe autem ei prima enharmoniorum talia. Primo enim in his loco ſpondeum ponunt: in quo nulla diuiſionum proprietatem ſuam indicat: niſi quis in contentiorem ſpondei vſurpationem reſpiciens, eum putet eſſe diatonicum genus. Qui vero hoc ponet, eum liquet cum falſum, tum abſonum a cantu, ponere. Falſum, quia dieſi inferior

18. Haec verba, παρυπάτην, τοτὲ μὲν, vſque ad παραβαίνοντα τὴν διάτονον, abſunt a Petau.

μὲν, ὅτι διέσει ἔλαττόν ἐστι τόνου τοῦ περὶ τὸν ἡγεμόνα κειμένου· ἐκμελὲς δὲ, ὅτι, καὶ εἴ τις ἐν τῇ τοῦ τονιαίου δυνάμει τιθείη τὸ τοῦ συντονωτέρου σπονδειασμοῦ ἴδιον, συμβαίνοι ἂν δύο ἑξῆς τίθεσθαι διάτονα, τὸ μὲν ἀσύνθετον, τὸ δὲ σύνθετον. τὸ γὰρ ἐν ταῖς μέσαις ἐναρμόνιον πυκνὸν, ᾧ νῦν χρῶνται, οὐ δοκεῖ τοῦ ποιητοῦ εἶναι. ῥάδιον δ' ἐστὶ συνιδεῖν, ἐάν τις ἀρχαϊκῶς τινος αὐλοῦντος ἀκούσῃ· ἀσύνθετον γὰρ βούλεται εἶναι καὶ τὸ ἐν ταῖς μέσαις ἡμιτόνιον. τὰ μὲν οὖν πρῶτα τῶν ἐναρμονίων τοιαῦτα· ὕστερον δὲ τὸ ἡμιτόνιον διῃρέθη, ἔν τε τοῖς Λυδίοις καὶ ἐν τοῖς Φρυγίοις. φαίνεται δ' Ὄλυμπος αὐξήσας μουσικὴν, τῷ ἀγένητόν τι καὶ ἀγνοούμενον ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν εἰσαγαγεῖν, καὶ ἀρχηγὸς γενέσθαι τῆς Ἑλληνικῆς καὶ καλῆς μουσικῆς. ἔστι δέ τις καὶ περὶ τῶν ῥυθμῶν λόγος. γένη γάρ τινα καὶ εἴδη ῥυθμῶν προσεξευρέθη, ἀλλὰ μὴν καὶ μελοποιῶν τε καὶ ῥυθμοποιῶν. προτέρα μὲν γὰρ ἡ Τερπάνδρου καινοτομία καλόν τινα τρόπον εἰς τὴν μουσικὴν εἰσήγαγε. Πολύμνηστος δὲ μετὰ τὸν Τερπάνδρειον τρόπον, καὶ ᾧ ἐχρήσατο, καὶ αὐτὸς

rior tono erit eo, qui principe ponitur loco: a cantu alienum, quod, etiam ſi quis in poteſtate tonici ponat contentioris ſpondeorum vſurpationis proprietatem, eueniet, vt duo deinceps ſita ponantur diatona, compoſitum alterum, alterum incompoſitum Nam denſum illud enharmonium, quod in mediis fidibus collocatum hodie in vſu eſt, non videtur eſſe poëtae. Facile autem hoc animaduerti poteſt, ſi quis aliquem priſco more canentem tibia audiat. Nam etiam mediarum ſemitonium vult eſſe incompoſitum. Atque tale fuit initio genus enharmonicum: poſtea temporis diuiſum eſt ſemitonium in Lydiis et in Phrygiis. Videtur autem Olympus, cum auxiſſet muſicam, nondum natam, ignoratamque adhuc rem introduxiſſe, princepſque fuiſſe Graecae et pulchrae muſices. Eſt etiam aliqua de rhythmis ratio. Inuenienda enim vlterius ſunt quaedam genera et formae rhythmorum: atque etiam cantilenas et rhythmos ſcribentium. Primum enim Terpandri nouarum rerum in ea arte molitio venuſtum quendam modum in muſicam inuexit. Eo poſt Terpandrum

μέντοι ἐχόμενος τοῦ καλοῦ τύπου, ὡσαύτως δὲ καὶ Θαλήτας καὶ Σακάδας. καὶ γὰρ οὗτοι κατά γε τὰς ῥυθμοποιΐας ἱκανοὶ, οὐκ ἐκβαίνοντες μὲν τοῦ καλοῦ τύπου. ἔστι δέ τις Ἀλκμανικὴ καινοτομία Στησιχόρειος, καὶ αὗται οὐκ ἀφεστῶσαι [19] τοῦ καλοῦ. Κρέξος δὲ, καὶ Τιμόθεος, καὶ Φιλόξενος, καὶ οἱ κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἡλικίαν γεγονότες ποιηταὶ, φορτικώτεροι καὶ φιλόκαινοι γεγόνασι, τὸν φιλάνθρωπον καὶ θεματικὸν νῦν ὀνομαζόμενον διώξαντες. τὴν γὰρ ὀλιγοχορείαν καὶ τὴν ἁπλότητα καὶ σεμνότητα τῆς μουσικῆς παντελῶς ἀρχαϊκὴν εἶναι συμβέβηκεν. εἰρηκὼς κατὰ δύναμιν περί τε τῆς πρώτης μουσικῆς, καὶ τῶν πρώτων εὑρόντων αὐτὴν, καὶ ὑπὸ τίνων κατὰ χρόνους ταῖς προσεξευρέσεσιν ηὔξηται, καταπαύσω τὸν λόγον, καὶ παραδώσω τῷ ἑταίρῳ, Σωτηρίχῳ, ἐσπουδακότι οὐ μόνον περὶ μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν. ἡμεῖς γὰρ μᾶλλον χειρουργικῷ μέρει τῆς μουσικῆς ἐγγεγυμνάσμεθα. ὁ μὲν Λυσίας

drum vsi sunt deinceps Polymnestus, Thaletas, Sacadas. Nam hi etiam rhythmis conficiendis suffecerunt, non egressi sunt pulchram illam formam. Sunt et alia ab Alcmane et Stesichoro nouata: sed ita, vt a pulchro non discederetur modo. Crexus autem, Timotheus, atque Philoxenus, aliique aetate iis inferiores, importuniores aliquanto, ac nouitatis studiosi magis fuerunt. Modum enim affectauerunt, qui humanus nunc et thematicus appellatur. Euenit enim, vt paucitas chororum, simplicitasque et maiestas musicae plane ob vetustatem spernenda videretur.

* pro virili locutus de prima musica, de primis eius inuentoribus, tum quorum ea temporis progressu adinuentionibus aucta fuerit, finem faciam dicendi, locumque dabo socio meo, Soterico, qui non Musicam modo, sed et reliquum disciplinarum orbem studiose excoluit. Nos enim magis exercitati sumus in ea musicae parte, quae manu et instrumentis tractatur.

His

19. καὶ αὐτὴ οὐκ ἐπεστῶσα affertur ex Turneb. Vulc. et Bong. Forte voluerunt, aut dederunt, ἀφεστῶσα, aut saltem ἐφεστῶσα: π enim locum habere nequit; forte est sphalma typographicum edit. Francf.

ταῦτ' εἰπὼν κατέπαυσε τὸν λόγον· Σωτήριχος δὲ μετὰ τοῦτον ὧδέ πως ἔφη· Ὑπὲρ σεμνοῦ ἐπιτηδεύματος καὶ θεοῖς μάλιστα ἀρέσκοντος, ὦ 'γαθὲ Ὀνησίκρατες, τοὺς λόγους ἡμᾶς προετρέψω ποιήσασθαι. ἀποδέχομαι μὲν οὖν τῆς συνέσεως τὸν διδάσκαλον Λυσίαν· ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς μνήμης, ἣν ἐπεδείξατο περί τε τοὺς εὑρετὰς τῆς πρώτης μουσικῆς, καὶ περὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα συγγεγραφότας. ὑπομνήσω δὲ τοῦθ', ὅτι τοῖς ἀναγεγραμμένοις μόνοις κατακολουθήσας πεποίηται τὴν δεῖξιν. ἡμεῖς δ' οὐκ ἄνθρωπόν τινα παρελάβομεν εὑρετὴν τῶν τῆς μουσικῆς ἀγαθῶν, ἀλλὰ τὸν πάσαις ταῖς ἀρεταῖς κεκοσμημένον θεὸν, Ἀπόλλωνα. οὔτε γὰρ Μαρσύου, ἢ Ὀλύμπου, ἢ Ὑάγνιδος, (ὥς τινες οἴονται) εὕρημα ὁ αὐλός. οὐ μόνη δὲ κιθάρα Ἀπόλλωνος, ἀλλὰ καὶ αὐλητικῆς καὶ κιθαριστικῆς εὑρετὴς ὁ θεός. δῆλον δ' ἐκ τῶν χορῶν καὶ τῶν θυσιῶν, ἃς προσῆγον μετ' αὐλῶν τῷ θεῷ, καθάπερ ἄλλοι τε καὶ Ἀλκαῖος ἔν τινι τῶν ὕμνων ἱστορεῖ. καὶ ἡ ἐν Δήλῳ δὲ τοῦ ἀγάλματος αὐτοῦ ἀφίδρυσις ἔχει ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τόξον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ Χάριτας, τῶν τῆς μουσικῆς ὀργάνων ἑκάστην τι ἔχουσαν· ἡ μὲν γὰρ λύραν

His dictis, Lysias obticuit. Tum Soterichus in haec verba orsus est: De venerabili studio, et diis maxime accepto, optime Onesicrates, verba nos facere iussisti. Probo itaque Lysiae praeceptoris cum doctrinam, tum memoriam, quam ostendit recensendis primis musicae inuentoribus, iisque, qui has res conscripserunt. Id vnum monebo, eum tantum scripta secutum esse in iis ostendendis. Nos autem non hominem aliquem accepimus repertorem musicae bonorum, sed omnibus virtutibus ornatum deum, Apollinem. Non enim Marsyae, aut Olympi, aut Hyagnidis, vt putant quidam, inuentum tibia, neque sola cithara Apollinis est: sed idem deus et citharae et tibiae cantum inuenit. Manifestum hoc est e choris et sacrificiis, quae tibiis interim canentes deo adferebant: quod et alii, et Alcaeus in quodam hymno narrat. Sed et simulacrum Apollinis, in Delo positum, in dextra manu arcum, laeua Gratias habet, quarum quaeuis aliquod musicum instrumentum tenet: lyram vna, alia tibias,

κρατεῖ, ἡ δ' αὐλοὺς, ἡ δ' ἐν μέσῳ προκειμένην ἔχει τῷ στόματι σύριγγα. ὅτι δ' οὗτος οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, Ἀντικλῆς καὶ Ἴστρος ἐν ταῖς Ἐπιφανείαις περὶ τούτων ἀφηγήσαντο. οὕτω δὲ παλαιόν ἐστι τὸ ἀφίδρυμα τοῦτο, ὥστε τοὺς ἐργασαμένους αὐτὸ, τῶν καθ' Ἡρακλέα μερόπων φασὶν εἶναι. ἀλλὰ μὴν καὶ τῷ κατακομίζοντι παιδὶ τὴν Τεμπικὴν δάφνην εἰς Δελφοὺς παρομαρτεῖ αὐλητής. καὶ τὰ ἐξ Ὑπερβορέων δὲ ἱερὰ μετ' αὐλῶν καὶ συρίγγων καὶ κιθάρας εἰς τὴν Δῆλόν φασι τὸ παλαιὸν στέλλεσθαι. ἄλλοι δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεόν φασιν αὐλῆσαι, καθάπερ ἱστορεῖ ὁ ἄριστος μελῶν ποιητὴς, Ἀλκμάν. ἡ δὲ Κόριννα καὶ διδαχθῆναί φησι τὸν Ἀπόλλω ὑπ' Ἀθηνᾶς αὐλεῖν. σεμνὴ οὖν κατὰ πάντα ἡ μουσικὴ, θεῶν εὕρημα [20] οὖσα. ἐχρήσαντο δ' αὐτῇ οἱ παλαιοὶ κατὰ τὴν ἀξίαν, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασι πᾶσιν. οἱ δὲ νῦν τὰ σεμνὰ αὐτῆς παραιτησάμενοι, ἀντὶ τῆς ἀνδρώδους ἐκείνης καὶ θεσπεσίας, καὶ θεοῖς φίλης, κατεαγυῖαν καὶ κωτίλην εἰς τὰ θέατρα εἰσάγουσι. τοιγάρτοι Πλάτων ἐν τῷ τρίτῳ τῆς Πολιτείας δυσχεραίνει τῇ τοιαύτῃ μουσικῇ. τὴν γοῦν Λύδιον ἁρμονίαν παραιτεῖται, ἐπειδὴ ὀξεῖα καὶ

media fistulam ori admotam. Neque meus est hic sermo: sed Anticles et Ister in Illustrationibus suis haec retulerunt. Et simulacrum illud ita antiquum est, vt dicatur a Meropibus factum, qui Herculis aetate vixerunt. Sed et puerum, qui Tempicam laurum Delphos defert, comitatur tibicen. Quin et Hyperboreorum sacra, adhibitis tibiis, citharis et fistulis, in Delum missa ferunt antiquitus. Sunt, qui ipsum deum tibia cecinisse autument: vt narrat optimus cantilenarum conditor, Alcman. Corinna e Minerua didicisse tibiis canere Apollinem ait. Itaque veneranda prorsus est musica, deorum inuentum cum sit. Prisci porro ea, vt dignum fuit, vsi sunt, vt et reliquis omnibus institutis. Nostra aetate, maiestate eius omissa, pro mascula illa et diuina confractam et garrulam in theatra inducunt musicam, quam Plato III De republica libro vituperat: Lydiam quidem harmoniam repudians, vt accommodatam lamentis: vnde et primam

20. εὕρεμα Petau.

ἐπιτήδειος πρὸς θρῆνον· ἢ καὶ τὴν πρώτην σύστασιν αὐτῆς φασι θρηνώδη τινὰ γενέσθαι. Ὄλυμπον γὰρ πρῶτον Ἀριστόξενος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ μουσικῆς ἐπὶ τῷ Πύθωνί φησιν ἐπικήδειον αὐλῆσαι Λυδιστί. εἰσὶ δ', οἳ Μελανιππίδην τούτου τοῦ μέλους ἄρξασθαί [21] φασι. Πίνδαρος δ' ἐν παιᾶσιν ἐπὶ τοῖς Νιόβης γάμοις φησὶ Λύδιον ἁρμονίαν πρῶτον διδαχθῆναι. ἄλλοι δὲ Τόρηβον πρῶτον τῇ ἁρμονίᾳ χρήσασθαι, καθάπερ Διονύσιος ὁ Ἴαμβος ἱστορεῖ. καὶ ἡ μιξολύδιος δὲ παθητική τις ἐστὶ, τραγῳδίαις ἁρμόζουσα. Ἀριστόξενος δέ φησι, Σαπφὼ πρώτην εὕρασθαι τὴν μιξολυδιστὶ, παρ' ἧς τοὺς τραγῳδοποιοὺς μαθεῖν. λαβόντας γοῦν αὐτοὺς συζεῦξαι τῇ Δωριστί· ἐπεὶ ἡ μὲν τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀξιωματικὸν ἀποδίδωσιν, ἡ δὲ τὸ παθητικόν. μέμικται δὲ διὰ τούτων τραγῳδία. ἐν δὲ τοῖς ἱστορικοῖς τοῖς ἁρμονικοῖς Πυθοκλείδην φασὶ, τὸν αὐλητὴν, εὑρετὴν αὐτῆς γεγονέναι. Λύσις δὲ Λαμπροκλέα, τὸν Ἀθηναῖον, συνιδόντα, ὅτι οὐκ ἐνταῦθα ἔχει τὴν διάζευξιν, ὅπου σχεδὸν ἅπαντες ᾤοντο, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ὀξὺ, τοιοῦτον αὐτῆς ἀπεργάσασθαι τὸ σχῆμα, οἷον

primam eius institutionem lugubrem fuisse dicunt. Nam Aristoxenus scribit in primo De musica libro, Olympum de morte Pythonis lugubre carmen tibiis cecinisse, Lydio modo. Sunt, qui Melanippidem auctorem eius cantilenae faciunt. Pindarus in Paeanibus primum de Niobes nuptiis Lydiam harmoniam vsurpatam ait. Alii Torebum principem ea vsum dicunt: de quibus est Dionysius Iambus. Mixolydia quoque, animum percellens, tragoediis est apta. Hanc Aristoxenus scribit primum a Sapphone inuentam: ab ea didicisse tragoedos, qui cum Dorica coniunxerint; cum haec maiestatem conciliet, illa mentem perturbet: quibus rebus commixta est tragoedia. In historia musica legitur, eam a Pythoclida excogitatam tibicine. Lysis perhibet, Lamproclem Atheniensem, cum is animaduertisset, non ibi esse diazeuxin, (quod nos deiunctionis verbo volumus intelligi) vbi fere omnes esse putauerunt, sed versus acutam vocem: talem eius instituisse modum, qualis est a paramesa ad hypa-

21. ἄρξαι Petau.

22. Ἀρχ

τὸ ἀπὸ παραμέσης ἐπὶ ὑπάτην ὑπατῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν ἐπανειμένην Λυδιςὶ, εἴπερ ἐναντία τῇ μιξολυδιςὶ, παραπλησίαν ἔσαν τῇ Ἰάδι, ὑπὸ Δάμωνος εὑρῆσθαί φασι, τῦ Ἀθηναίυ. τύτων δὴ τῶν ἁρμονιῶν, τῆς μὲν θρηνωδικῆς τινος ἔσης, τῆς δ' ἐκλελυμένης, εἰκότως ὁ Πλάτων παραιτησάμενος αὐτὰς, τὴν Δωριςὶ, ὡς πολεμικοῖς ἀνδράσι καὶ σώφροσιν ἁρμόζυσαν, εἵλετο· ὐ μὰ Δία ἀγνοήσας, (ὡς Ἀριςόξενός φησιν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Μυσικῶν) ὅτι καὶ ἐν ἐκείναις τὶ χρήσιμον ἦν πρὸς πολιτείαν φυλακικήν. πάνυ γὰρ προσέσχε τῇ μυσικῇ ἐπιςήμῃ Πλάτων, ἀκυςὴς γενόμενος Δράκοντος, τῦ Ἀθηναίυ, καὶ Μετέλλυ, τῦ Ἀκραγαντίνυ. ἀλλ' ἐπεὶ (ὡς προείπομεν) πολὺ τὸ σεμνόν ἐςιν ἐν τῇ Δωριςὶ, ταύτην προὐτίμησεν. ὐκ ἠγνόει δὲ, ὅτι πολλὰ Δώρια παρθένεια ἄλλα Ἀλκμᾶνι, καὶ Πινδάρῳ, καὶ Σιμωνίδῃ, καὶ Βακχυλίδῃ πεποίηται· ἀλλὰ μὴν καὶ ἔτι προσόδια καὶ παιᾶνες, καὶ μέντοι ὅτι δὲ τραγικοὶ οἶκτοι ποτὲ ἐπὶ τῦ Δωρίυ τρόπυ ἐμελῳδήθησαν, καί τινα ἐρωτικά.

hypaten hypaton. (id eſt, a mediae chordae proxima, ad ſummarum ſummam.) Quin etiam remiſſam illam Lydiam harmoniam, ſiue Mixolydiam, adſimilem Ioniae, inuentam autumant a Damone Athenienſi. Has harmonias, cum altera earum ſit ad lamentandum parata, altera diſſoluta, recte Plato reiecit, ac Doricam, vt bellicoſis temperantibuſque conuenientem viris, delegit. Neque is me hercle id fecit ignorans, (quod ei impingit crimen Ariſtoxenus in ſecundo muſicarum rerum libro) etiam in iſtis aliquid eſſe, quod parti reipublicae, cui cuſtodiendi incumbit munus, proſit. Studioſiſſimus enim muſices fuit Plato: vt qui Draconem audiuiſſet Athenienſem, et Metellum Agrigentinum. Sed quia, vt monui, magnam in Doria maieſtatem eſſe intellexit: eam harmoniam praetulit: non neſcius interim, multa Dorice Parthenia, ſeu virginalia, ab Alcmane, Pindaro, Simonide, et Bacchylide facta: quin etiam proſodia, (quae apparet fuiſſe carmina, qualia ſupplicationibus deorum accinerentur) paeanes, adde etiam deplorationes tragicas, et amatoria quaedam carmina, Doricae harmoniae eſſe incluſa. Sed ei ſufficiebant, quae in Martem Minervamque

ἐξήρκει δ' αὐτῷ τὰ εἰς τὸν Ἄρην [22] καὶ Ἀθηνᾶν, καὶ τὰ σπονδεῖα. ἐπιῤῥῶσαι γὰρ ταῦτα ἱκανὰ ἀνδρὸς σώφρονος ψυχήν. καὶ περὶ τῦ Λυδίυ δ' ὐκ ἠγνόει, καὶ περὶ τῆς Ἰάδος· ἠπίςατο γὰρ, ὅτι ἡ τραγῳδία ταύτῃ τῇ μελοποιΐᾳ κέχρηται. καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ πάντες ὐκ ἀπείρως ἔχοντες πασῶν τῶν ἁρμονιῶν, ἐνίαις ἐχρήσαντο. ὐ γὰρ ἡ ἄγνοια τῆς τοιαύτης ςενοχωρίας καὶ ὀλιγοχορδίας αὐτοῖς αἰτία γεγένηται [23], ὐδὲ δι' ἄγνοιαν οἱ περὶ Ὄλυμπον καὶ Τέρπανδρον, καὶ οἱ ἀκολυθήσαντες τῇ τύτων προαιρέσει, περιεῖλον [24] τὴν πολυχορδίαν τε καὶ ποικιλίαν. μαρτυρεῖ γῦν τὰ Ὀλύμπυ τε καὶ Τερπάνδρυ ποιήματα, καὶ τῶν τύτοις ὁμοιοτρόπων πάντων. τρίχορδα γὰρ [25] ὄντα καὶ ἁπλᾶ διαφέρει τῶν ποικίλων καὶ πολυχόρδων, ὡς μηδένα δύνασθαι μιμήσασθαι τὸν Ὀλύμπυ τρόπον· ὑςερίζειν δὲ τύτυς ἐν τῷ πολυχόρδῳ τε καὶ πολυτρόπῳ καταγινομένυς. ὅτι δὲ οἱ παλαιοὶ ὐ δι' ἄγνοιαν ἀπείχοντο τῆς τρίτης ἐν τῷ σπονδειάζοντι

vamque cantarentur, et ad libationes ſpondea dicta. Satis enim ea valebant ad animum viri honeſti confirmandum. Idem Lydiae et Ioniae harmoniae vſum non ignorauit: ſciens, iſta modulatione tragoediam vti. Sed et veteres omnes nullius imperiti harmoniae, tamen vſi quibuſdam modo ſunt. Neque enim ignoratio tantas anguſtias et paucitatem chordarum peperit apud illos: neque inſcitia factum eſt, quod Terpander, Olympus, horumque ſectatores multitudinem et varietatem neruorum ſuſtulerunt. Atque hoc arguunt Olympi, Terpandri, et aliorum, qui modum eundem tenuerunt, carmina omnium: quae cum tribus ſint contenta fidibus ac ſimplicia, praeſtant omnibus variis et multas chordas requirentibus: ita quidem, vt Olympi modum exprimere nemo poſſit, inferioreſque eo omnes ſint, vbi ſe ad multiplicem et multis chordis opus habentem modulationem contulerunt. Quod autem priſci in modo, qui ſpondeis aptus eſt, non ignorauerint tertiae chordae vſum: ſatis demon-

22. Ἄρη Petau.

23. αὐτῆς αἰτία γένηται Turn. Vulc. Bong. et Petau.

24. περιεῖλκον Turn.

25. Pro γὰρ Petauius exhibet δέ.

26. γενο-

τρόπῳ, φανερὸν ποιεῖ ἡ ἐν τῇ κρούσει γινομένη [26] χρῆσις. οὐ γὰρ ἄν ποτ' αὐτῇ πρὸς τὴν παρυπάτην κεχρῆσθαι συμφώνως, μὴ γνωρίζοντας τὴν χρῆσιν. ἀλλὰ δῆλον, ὅτι τὸ τοῦ κάλλους ἦθος, ὃ γίνεται ἐν τῷ σπονδειακῷ τρόπῳ διὰ τὴν τῆς τρίτης ἐξαίρεσιν, τοῦτ' ἦν τὸ την αἴσθησιν αὐτῶν ἐπάγον ἐπὶ τὸ διαβιβάζειν τὸ μέλος ἐπὶ τὴν παρανήτην. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῆς νήτης. καὶ γὰρ ταύτῃ πρὸς μὲν τὴν κροῦσιν ἐχρῶντο, καὶ πρὸς παρανήτην διαφώνων καὶ πρὸς μέσην συμφώνων· κατὰ δὲ τὸ μέλος οὐκ ἐφαίνετο αὐτοῖς οἰκεία εἶναι τῷ σπονδειακῷ τρόπῳ. οὐ μόνον δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ τῇ συνημμένου νήτῃ οὕτω κέχρηνται πάντες. κατὰ μὲν γὰρ τὴν κροῦσιν αὐτὴν διεφώνουν πρός τε παρανήτην, καὶ πρὸς παραμέσην, καὶ πρὸς λιχανόν· κατὰ δὲ τὸ μέλος, κἂν αἰσχυνθῆναι τῷ χρησαμένῳ, ἐπὶ τῷ γινομένῳ δι' αὐτὴν ἤθει. δῆλον δ' εἶναι καὶ ἐκ τῶν Φρυγίων, ὅτι οὐκ ἠγνόει τοῦ Ὀλύμπου τε [27] καὶ τῶν ἀκολουθησάντων ἐκείνῳ. ἐχρῶντο γὰρ αὐτῇ οὐ μόνον κατὰ τὴν κροῦσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέλος ἐν τοῖς μητρῴοις καὶ ἔν τισι τῶν Φρυγίων. δῆλον

demonſtrat eius in pulſatione (Kruſin Graeci dicunt) vſurpatio. Non enim ea cum parhypata (quae eſt proxima ſummae chorda) conſonante vſi fuiſſent, ſi vſum ignorauiſſent. Sed manifeſtum eſt, quod elegantia, quae ſpondeaco modo conciliatur per tertiam, ſenſum eis praebuit transferendi carmen ad parhypaten. Eadem eſt etiam de neta ratio. Nam et hac in pulſatione vſi ſunt, et ad paranetam, ſeu imae proximam, diſſonantium, et ad mediam conſonantium. Sed ratione cantilenae non viſa eſt illis conuenire ſpondeaco modo. Neque his tantum, ſed et ſynammena neta, hoc eſt adiunctarum chordarum vltima, ſic vniuerſi ſunt vſi. Nam ſecundum pulſationem ipſam diſſonabant ad paranetam et parameſam, et lichanum. Sed in cantilena vtenti pudorem incuſſiſſet, quia contra morem ibi vſurpata eſſet. Ex Phrygiis etiam conſtare, quod non ignorauerit Olympi, et qui eum ſecuti ſunt. Vſi ſunt enim iis non tantum in pulſatione, ſed et in cantilenis de matre deorum et quibuſdam Phry-

26. γινομένη Petau. 27. τε abeſt a Petau.

28. καὶ

δὲ καὶ τῶν περὶ [28] ὑπατῶν, ὅτι ἐ δι' ἄγνοιαν ἀπείχοντο ἐν τοῖς Δωρίοις τῦ τετραχόρδυ τύτυ. αὐτίκα ἐπὶ τῶν λοιπῶν τόνων ἐχρῶντο, δηλονότι εἰδότες· διὰ δὲ τὴν τῦ ἤθυς Φυλακὴν ἀφῄρυν ἐπὶ τῦ Δωρίυ τόνυ τιμῶντες τὸ καλὸν αὐτῦ· οἷόν τι καὶ ἐπὶ τῶν τῆς τραγῳδίας ποιητῶν· τῷ γὰρ χρωματικῷ γένει καὶ τῷ ῥυθμῷ τραγῳδία μὲν ἐδέπω καὶ τήμερον κέχρηται· κιθάρα δὲ, πολλαῖς γενεαῖς πρεσβυτέρα τραγῳδίας ἦσα, ἐξ ἀρχῆς ἐχρήσατο. τὸ δὲ χρῶμα ὅτι πρεσβύτερόν ἐςι τῆς ἁρμονίας, σαφές. δεῖ γὰρ δηλονότι κατὰ τὴν τῆς ἀνθρωπίνης Φύσεως ἔντευξιν καὶ χρῆσιν τὸ πρεσβύτερον λέγειν. κατὰ γὰρ αὐτὴν τὴν τῶν γενῶν Φύσιν ἐκ ἔςιν ἕτερον ἑτέρυ πρεσβύτερον. εἰ ἦν τις Αἰσχύλον, ἢ Φρύνιχον, Φαίη δι' ἄγνοιαν ἀπεσχῆσθαι τῦ χρώματος, ἆρά γ' ἐκ ἂν ἄτοπος εἴη; ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ Παγκράτην ἂν εἴποι ἀγνοεῖν τὸ χρωματικὸν γένος. ἀπείχετο γὰρ καὶ ἦτος ὡς ἐπιτοπολὺ τύτυ, ἐχρήσατο δ' ἔν τισιν. ἐ δι' ἄγνοιαν ἦν δηλονότι, ἀλλὰ διὰ τὴν προαίρεσιν, ἀπείχετο. ἐζήλυ

Phrygiis. De hypatis etiam, ſeu ſummis neruis, conſtat, non ignoratione factum eſſe, quod eo quatrichordo non vſi ſunt in Dorio: cum in aliis tonis vſi, vtique cognitum habuerint. Sed vt morem ſeruarent, a Dorio tono id abſtinuerunt, pulchritudinem eius venerantes. Tale eſt etiam in tragoedia quippiam. Nam chromatico genere et rhythmo nuſquam ne hodie quidem tragoedia vtitur: cithara autem, quae tragoediam aetate multis ſeculis anteit, ab initio vſa eſt. Chroma autem, quam harmoniam, eſſe antiquius, in promtu eſt. Eſt enim nimirum aetas definienda ſecundum humanae naturae occurſum et vſum. Nam quod ad ipſorum generum attinet naturam, non eſt aliud alio antiquius. Si quis ergo Aeſchylum, aut Phrynichum, diceret ob ignorantiam abſtinuiſſe chromate, non abſurde diceret? Idem enim etiam Pancraten diceret ignorauiſſe chromaticum genus: nam et is plerumque id vitauit, etſi in quibuſdam eſt vſus. Abſtinuit itaque non ignoratione, ſed conſilio ductus: ſecta-

28. καὶ τὸ περὶ τῶν ὑπατῶν Petau.

29. γεω-

γȣν (ὡς αὐτὸς ἔφη) τὸν Πινδαρεῖόν τε καὶ Σιμωνίδειον τρόπον, καὶ καθόλȣ τὸν ἀρχαῖον καλȣ́μενον ὑπὸ τῶν νῦν. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ Τυρταίȣ τε, τȣ͂ Μαντινέως, καὶ Ἀνδρέα, τȣ͂ Κορινθίȣ, καὶ Θρασύλλȣ, τȣ͂ Φλιασίȣ, καὶ ἑτέρων πολλῶν, ὃς πάντας ἴσμεν διὰ προαίρεσιν ἀπεσχημένȣς χρώματός τε, καὶ μεταβολῆς, καὶ πολυχορδίας, καὶ ἄλλων πολλῶν ἐν μέσῳ ὄντων ῥυθμῶν τε καὶ ἁρμονιῶν, καὶ λέξεων, καὶ μελοποιΐας, καὶ ἑρμηνείας. αὐτίκα Τηλεφάνης, ὁ Μεγαρικὸς, ȣ̔́τως ἐπολέμησε ταῖς σύριγξιν, ὥστε τȣ̀ς αὐλοποιȣ̀ς ȣ̓δ᾽ ἐπιθεῖναι πώποτε εἴασεν ἐπὶ τȣ̀ς αὐλȣ̀ς, ἀλλὰ καὶ τȣ͂ Πυθικȣ͂ ἀγῶνος μάλιστα διὰ ταῦτ᾽ ἀπέστη. καθόλȣ δ᾽ εἴ τις τῷ μὴ χρῆσθαι τεκμαιρόμενος, καταγνώσεται τῶν μὴ χρωμένων ἄγνοιαν, πολλῶν ἄν τι φθάνοι καὶ τῶν νῦν καταγινώσκων· οἷον, τῶν μὲν Δωριωνίων τȣ͂ Ἀντιγενιδείȣ τρόπȣ καταφρονȣ́ντων, ἐπειδήπερ ȣ̓ χρῶνται αὐτῷ· τῶν δ᾽ Ἀντιγενιδείων τȣ͂ Δωριωνίȣ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· τῶν δὲ κιθαρῳδῶν τȣ͂ Τιμοθείȣ τρόπȣ. σχεδὸν γὰρ ἀποπεφοιτήκασιν εἴς τε τὰ κατύματα, καὶ εἰς τὰ Πολυείδȣ ποιήματα. πάλιν δ᾽ αὖ εἴ τις καὶ περὶ τῆς ποικι-

ſectabatur enim, vt ipſe aiebat, Pindaricum ac Simonideum modum, et omnino eum, qui nunc antiquus appellatur. Eadem de Tyrtaeo Mantinenſe, et Andrea Corinthio, Thraſyllo Phliaſio, multiſque aliis valet ratio: quos omnes ſcimus conſulto abſtinuiſſe chromate, mutatione, fidium multitudine, aliaque multa in medio ſita rhythmorum, harmoniarum, vocabulorum, modulationum, interpretationum genera. Statim enim occurrit Telephanes Megarenſis, qui ita infenſus fuit fiſtulis, vt tibiarum opifices nunquam ſit eas paſſus imponere tibiis: quin et Pythico certamine hac maxime de cauſa abſtitit. In vniuerſum autem ſi quis ex eo, quod vſum aliquis rei omiſerit, colligendum putet, eam ipſi rem ignotam fuiſſe: multi reſtant ei etiamnum inſcitiae damnandi: vt Dorionii, qui Antigenideum modum ſpernunt, ſiquidem eo non vtuntur: et rurſum Antigenidei, qui eadem de cauſa Dorionium: et citharoedi, qui Timothei modum vitant. Fere enim abiuerunt in quiſquilias, et ad Polyidi poëmata. Iam ſi quis recte et perite conſideret varietatem,

et

λίας ὀρθῶς καὶ ἐμπείρως ἐπισκοποίη, τὰ τότε καὶ τὰ νῦν συγκρίνων, εὕροι ἂν ἐν χρήσει οὖσαν καὶ τότε τὴν ποικιλίαν. τῇ γὰρ περὶ τὰς ῥυθμοποιΐας ποικιλίᾳ οὔσῃ ποικιλωτέρᾳ ἐχρήσαντο οἱ παλαιοί. ἐτίμων γοῦν τὴν ῥυθμικὴν ποικιλίαν, καὶ τὰ περὶ τὰς κρουσματικὰς δὲ διαλέκτους τότε ποικιλώτερα ἦν. οἱ μὲν γὰρ νῦν, Φιλομαθεῖς, οἱ δὲ τότε, Φιλόῤῥυθμοι. δῆλον οὖν, ὅτι οἱ παλαιοὶ οὐ δι' ἄγνοιαν, ἀλλὰ διὰ προαίρεσιν, ἀπείχοντο τῶν κεκλασμένων μελῶν. καὶ τί θαυμαστόν; πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἀγνοεῖται μὲν ὑπὸ τῶν χρωμένων, ἀπηλλοτρίωται δ' αὐτῶν, τῆς χρείας ἀφαιρεθείσης, διὰ τὸ εἰς ἔνια ἀπρεπὲς δεδειγμένον. ὅτι δὲ ὁ Πλάτων οὔτ' ἀγνοίᾳ, οὔτ' ἀπειρίᾳ, τὰ ἄλλα παρῃτήσατο, ἀλλ' ὡς οὐ πρέποντα τοιαύτῃ πολιτείᾳ, δείξομεν ἑξῆς, ὅτι ἔμπειρος ἁρμονίας ἦν. ἐν γοῦν τῇ ψυχογονίᾳ, τῇ ἐν τῷ Τιμαίῳ, τήν τε περὶ τὰ μαθήματα καὶ μουσικὴν σπουδὴν ἐπεδείξατο ὧδέ πως· Καὶ μετὰ ταῦτα συνεπλήρου τά τε διπλάσια καὶ τὰ τριπλάσια διαστήματα, μοίρας τ' ἐκεῖθεν ἀποτέμνων, καὶ

et prisca cum nostris comparet, olim quoque varietatem in vsu fuisse inueniet. Nam varietate in rhythmis faciendis, quae magis varia esset, vsi sunt veteres, vt qui rhythmicam varietatem in honore haberent. Sed et pulsationum elocutiones tunc fuerunt magis variae. Nam nostri discendi sunt studiosi, prisci rhythmorum amatores erant. Constat ergo, non ob ignorationem, sed consilio, veteres fractis cantilenis abstinuisse. Neque hoc mirum est: cum multa alia vitae instituta non ignorentur ab iis, qui ea non vsurpant: vsuque demto, ea ab ipsis abalienantur, quod in quibusdam aliquid indecorum animaduersum fuit. Sed Platoni neque ignorantiam, neque imperitiam, in caussa fuisse, vt quaedam reiiceret: verum id eum fecisse, quia indecora reipublicae iudicaret ea esse: iam nunc ostendemus, eumque harmonicae rei gnarum fuisse docebimus. Is ergo in ortu, seu procreatione, animae ea, quam Timaeo inseruit, suam in rebus mathematicis ac musicis diligentiam fecit testatam. Haec enim sunt eius verba: Et secundum haec impleuit cum dupla, tum tripla interualla: portionesque inde abscidit, et

in

τιθεὶς εἰς τὸ μεταξὺ τούτων· ὥστ' ἐν ἑκάστῳ διαστήματι δύο εἶναι μεσότητας. ἁρμονικῆς γὰρ ἦν ἐμπειρίας τοῦτο τὸ προοίμιον, ὡς αὐτίκα δείξομεν. τρεῖς εἰσι μεσότητες αἱ πρῶται, ἀφ' ὧν λαμβάνεται πᾶσα μεσότης, ἀριθμητικὴ, ἁρμονικὴ, γεωμετρουμένη[29]· τούτων ἡ μὲν ἴσῳ ἀριθμῷ ὑπερέχει καὶ ὑπερέχεται, ἡ δ' ἴσῳ λόγῳ, ἡ δ' οὔτε λόγῳ, οὔτ' ἀριθμῷ. ὁ τοίνυν Πλάτων τὴν ψυχικὴν ἁρμονίαν τῶν τεσσάρων στοιχείων, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς πρὸς ἄλληλα ἐξ ἀνομοίων συμφωνίας, δεῖξαι ἁρμονικῶς βουληθεὶς, ἐν ἑκάστῳ διαστήματι δύο μεσότητας ψυχικὰς ἀπέφηνε κατὰ τὸν μουσικὸν λόγον. τῆς γὰρ διὰ πασῶν ἐν μουσικῇ συμφωνίας δύο διαστήματα μέσα εἶναι συμβέβηκεν, ὧν τὴν ἀναλογίαν δείξομεν. ἡ μὲν γὰρ διὰ πασῶν ἐν διπλασίονι λόγῳ θεωρεῖται. ποιήσει δ' εἰκόνος χάριν τὸν διπλάσιον λόγον κατ' ἀριθμὸν τὰ ἓξ καὶ τὰ δώδεκα· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ διάστημα ἀπὸ ὑπάτης μέσων ἐπὶ νήτην διεζευγμένων. ὄντων οὖν τῶν ἓξ καὶ δώ-

in medio eorum collocauit, vt in quouis interuallo duo ſint media. Hoc exordium manaſſe ab harmonica peritia, mox oſtendemus. Tres ſunt medietates, (liceat enim ſic verbum verbo referre) vnde omnis mediocritas aeſtimatur: Arithmetica, Harmonica, Geometrica. In prima aequalis eſt numerus, quo ſe inuicem excedunt exceduntur que termini: in tertia eadem fit proportione: in media neque proportione, neque diſtantia eadem, termini ſeſe conſequuntur. Itaque Plato, cum animalem harmoniam quatuor elementorum, cauſamque ex diſſimilibus inter ſe conſonantia vellet harmonice demonſtrare, in vtroque interuallo duas animales medietates muſica ratione oſtendit. Nam conſonantia, quam in rebus muſicis diapaſon Graeci, noſtri vulgo Octauam nominant, duo inter extremos terminos media recipit: quorum proportionem oſtendemus. Extrema conſonantiae diapaſon duplam inter ſe rationem tenent: vtque hoc intelligere exemplo poſſis, numeris rem explicabimus. Ergo maior extremitas ad minorem ita ſe habet, vt XII ad VI. Hoc interuallum (id enim adhuc diaſtema dicendum

29. γεωμετρικὴ Turn.

δεκα ἄκρων, ἔχει ἡ μὲν ὑπάτη μέσων, τὸν τῶν ἓξ ἀριθμὸν, ἡ δὲ νήτη διεζευγμένων, τὸν τῶν δώδεκα. λαβεῖν δὴ λοιπὸν χρὴ πρὸς τούτοις ἀριθμοὺς τοὺς μεταξὺ πίπτοντας, ὧν οἱ ἄκροι, ὁ μὲν ἐπίτριτος, ὁ δὲ ἡμιόλιος φανήσεται. εἰσὶ δὲ ὁ τῶν ὀκτὼ καὶ τῶν ἐννέα. τῶν γὰρ ἓξ τὰ μὲν ὀκτὼ, ἐπίτριτα, τὰ δ᾽ ἐννέα, ἡμιόλια. τὸ μὲν ἓν ἄκρον, τοιοῦτο, τὸ δ᾽ ἄλλο τὸ τῶν δώδεκα, τῶν μὲν ἐννέα ἐπίτριτα, τῶν δ᾽ ὀκτὼ ἡμιόλια. τούτων οὖν τῶν ἀριθμῶν ὄντων μεταξὺ τῶν ἓξ καὶ τῶν δώδεκα, καὶ τοῦ διὰ πασῶν διαστήματος, ἐκ τοῦ διὰ τεττάρων καὶ τοῦ διὰ πέντε συνεστῶτος, δῆλον, ὅτι ἕξει ἡ μὲν μέση τὸν τῶν ὀκτὼ ἀριθμὸν, ἡ δὲ παραμέση τὸν τῶν ἐννέα. τούτου γενομένου, ἕξει ἡ ὑπάτη πρὸς μέσην, ὡς παραμέση πρὸς νήτην διεζευγμένου. ἀπὸ γὰρ παρυπάτης μέσων διὰ τεττάρων ἐπὶ μέσην, ἀπὸ δὲ παραμέσης ἐπὶ νήτην διεζευγμένου διὰ πασῶν. ἡ αὐτὴ δ᾽ ἀναλογία καὶ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν εὑρίσκεται. ὡς γὰρ ἔχει τὰ ἓξ πρὸς τὰ ὀκτὼ, οὕτω τὰ ἐννέα πρὸς τὰ δώδεκα· καὶ ὡς ἔχει τὰ ἓξ πρὸς τὰ ἐννέα, οὕτω τὰ ὀκτὼ πρὸς τὰ δώδεκα. ἐπίτριτα γὰρ

dum putaui) ab ſumma mediarum (ea eſt hypate meſon) chorda porrigitur vſque ad imam deiunctarum, hoc eſt netam diezeugmenon. Quaerendi iam ſunt duo numeri in medium intercidentes, ad quos extremorum maior ad ſibi proximum ſeſquitertius, ad reliquum ſit ſeſquiplus, ſiue ſeſquialter. Ii numeri ſunt IIX et IX. Nam VI ſemel, eiuſque praeterea triens in IIX continentur: in IX ſemel cum ſemiſſe. Et alter extremorum, XII puta, IX pro dodrante, IIX pro beſſe habet. Ergo his numeris inter VI et XII interiectis, cum diapaſon conſtet ex interuallis diateſſaron, (nos Quartam) ac diapente (nos Quintam vſurpamus) diſtantiis: liquet, mediae chordae numerum IIX ei proximae, ſeu parameſae, IX deberi. Quo facto, erit ea ratio hypatae, ſeu ſummae, ad mediam, quae parameſes erat ad imam, ſeu neten, adiunctarum, ſiue connexarum. Nam a parhypata mediarum erit diateſſaron ad mediam: a parameſa ad netam diezeugmenon, diapaſon. Eademque inuenitur numerorum proportio. Eadem enim eſt VI ad IIX, quae IX ad XII ratio: et vt VI ad IX ſunt affecta, ita IIX ad XII. Nam IIX ad VI ſeſquitertiam

tiam

τὰ μὲν ὀκτὼ τῶν ἕξ, τὰ δὲ δώδεκα, τῶν ἐννέα. ἡμιόλια δὲ τὰ μὲν ἐννέα, τῶν ἕξ· τὰ δὲ δώδεκα, τῶν ὀκτώ. ἀρκέσει τὰ εἰρημένα εἰς τὸ ἐπιδεδειχέναι, ἣν εἶχε περὶ τὰ μαθήματα σπουδὴν καὶ ἐμπειρίαν Πλάτων. ὅτι δὲ σεμνὴ ἡ ἁρμονία, καὶ θεῖόν τι καὶ μέγα, Ἀριστοτέλης ὁ Πλάτωνος ταυτὶ λέγει· Ἡ δὲ ἁρμονία ἐστὶν οὐρανία, τὴν φύσιν ἔχουσα θείαν καὶ καλὴν καὶ δαιμονίαν. τετραμερὴς δὲ τῇ δυνάμει πεφυκυῖα, δύο μεσότητας ἔχει, ἀριθμητικήν τε καὶ ἁρμονικήν. φαίνεταί τε τὰ μέρη αὐτῆς, καὶ τὰ μεγέθη καὶ αἱ ὑπεροχαὶ, κατ' ἀριθμὸν καὶ ἰσομετρίαν. ἐν γὰρ δυσὶ τετραχόρδοις ῥυθμίζεται τὰ μέλη. ταῦτα μὲν τὰ ῥητά. συνεστάναι δ' αὐτῆς τὸ σῶμα ἔλεγεν ἐκ μερῶν ἀνομοίων, συμφωνούντων μέντοι πρὸς ἄλληλα. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς μεσότητας αὐτῆς κατὰ τὸν ἀριθμητικὸν λόγον συμφωνεῖν. τὸν γὰρ νέατον, πρὸς τὸν ὕπατον ἐκ διπλασίου λόγου ἡρμοσμένον, τὴν διὰ πασῶν συμφωνίαν ἀποτελεῖν. ἔχει γὰρ (ὡς προείπομεν) τὸν νέατον, δώδεκα μονάδων, τὸν δὲ ὕπατον, ἕξ. τὴν δὲ παραμέσην συμφωνοῦσαν πρὸς ὑπάτην

tiam habent rationem, et XII ad IX. Et rurſum ſeſquialteram, vt IX ad VI, ita XII ad IIX. Caeterum haec ſufficient ad demonſtrandum, quanta fuerit in rebus mathematicis induſtria atque peritia verſatus Plato. Porro autem, quod harmonia res ſit diuina, veneranda, magna: Ariſtoteles, Platonis diſcipulus, his verbis confirmauit. Enimuero harmonia res eſt coeleſtis, eiuſque natura diuina atque pulchra. Cum autem ſit facultate quatripartita, duas habet medietates, arithmeticam et harmonicam: apparetque, partes eius, magnitudines, et eminentias numero et menſurae aequalitate conſtare. Nam in duobus quatrichordis cantilenae ſua modulatione concinnantur. Atque haec ſunt verbis eius expreſſa. Corpus porro eius conſtare dixit ex partibus diſſimilibus, ſed quae inter ſe conſonent. Quin et medietates earum arithmetica proportione conſentire. Nam ima chorda ad ſummam proportione dupla coëunte, confici diapaſon conſonantiam, cum hypate VI, nete XII numero repraeſentetur. Parameſe ſeſquialtera proportione hypatae reſpondet, eique IX congru-

30. πρὸς Petau.

31. Poſt

καθ' ἡμιόλιον λόγον, ἐννέα μονάδων. τῆς δὲ μέσης ὀκτὼ εἶναι μονάδας ἐλέγομεν· συγκεῖσθαι δὲ διὰ τούτων τῆς μουσικῆς τὰ κυριώτατα διαστήματα συμβαίνει, τό τε διὰ τεσσάρων, ὅ ἐστι κατὰ τὸν ἐπίτριτον λόγον, καὶ τὸ διὰ πέντε, ὅ ἐστι κατὰ τὸν ἡμιόλιον λόγον, καὶ τὸ διὰ πασῶν, ὅ ἐστι κατὰ τὸ διπλάσιον. ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸν ἐπόγδοον σώζεσθαι, ὅς ἐστι κατὰ τὸν τονιαῖον λόγον, ταῖς αὐταῖς [31] ὑπεροχαῖς ὑπερέχειν καὶ ὑπερέχεσθαι τῆς ἁρμονίας τὰ μέρη ὑπὸ τῶν μερῶν, καὶ τὰς μεσότητας ὑπὸ τῶν μεσοτήτων, κατά τε τὴν ἐν ἀριθμοῖς ὑπεροχὴν, καὶ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν δύναμιν συμβαίνειν [32]. ἀποφαίνει γοῦν αὐτὰς Ἀριστοτέλης τὰς δυνάμεις ἐχούσας τοιαύτας, τὴν μὲν [33] νεάτην, τῆς μέσης τῷ τρίτῳ μέρει τῷ αὐτῆς ὑπερέχουσαν· τὴν δὲ ὑπάτην ὑπὸ τῆς παραμέσης ὑπερεχομένην [34] ὁμοίως· ὡς γίνεσθαι τὰς ὑπεροχὰς τῶν πρός τι· τοῖς γὰρ αὐτοῖς μέρεσιν ὑπερέχουσι καὶ ὑπερέχονται. τοῖς γοῦν αὐτοῖς λόγοις ἄκροι τῆς μέσης καὶ παραμέσης ὑπερέχουσι καὶ ὑπερέχονται ἐπιτρίτῳ καὶ ἡμιολίῳ. τοιαύτη δὴ ὑπεροχή ἐστιν ἡ ἀρ-

congruere, mediae IIX diximus. At enim interualla musices praecipua constare his rationibus certum est, diatessaron sesquitertia, diapente sesquialtera, diapason dupla proportione: interim etiam conseruari rationem sesquioctauam, qualis est IX ad IIX, et tonum exprimit. Iam id quoque, in harmonia aequalibus terminos excedi atque excedere, medietatesque mixtum ex arithmeticis et geometricis rationibus respectum inter se habere. Atque hoc sic declarat Aristoteles: vt neta triente maior, quam mese, sit: et eadem portione paramese hypaten excedat. Itaque relatio quaedam interuallorum, siue discriminum, consiat, cum termini aequalibus portionibus superent atque superentur: vtrobique sesquialtera et sesquitertia proportionibus rem gerentibus. Atque haec est, quam harmonicam vocant auctionem, vel (vt hodie vsitatis vocibus ipse vtar) progressionem. Nete autem

31. Post αὐταῖς Petau. addit δ'.

32. συμβαίνει Petau.

33. μὲν abest a codice quodam innominato.

34. ὑπεχομένην Petau.

35. Haec

μονική. ἡ δὲ τῆς νεάτης ὑπεροχὴ καὶ τῆς μέσης κατ' ἀριθμητικὸν λόγον ἴσῳ μέρει τὰς ὑπεροχὰς ἐμφαίνουσιν· ὡσαύτως καὶ ἡ παραμέση τῆς ὑπάτης. τῆς γὰρ μέσης[35] ἡ παραμέση κατὰ τὸν ἐπόγδοον λόγον ὑπερέχει. πάλιν ἡ νεάτη τῆς ὑπάτης διπλασία ἐστὶν, ἡ δὲ παραμέση τῆς ὑπάτης ἡμιόλιος, ἡ δὲ μέση ἐπίτριτος πρὸς ὑπάτην ἥρμοσται· καὶ τοῖς μὲν μέρεσι καὶ τοῖς πλήθεσι καὶ κατ' Ἀριστοτέλην ἡ ἁρμονία οὕτως ἔχουσα πέφυκε. συνέστησε[36] δὲ φυσικώτατα ἔκ τε τῆς ἀπείρου καὶ περαινούσης καὶ ἐκ τῆς ἀρτιοπερίσσου φύσεως, καὶ αὐτὴν[37] καὶ τὰ μέρη αὐτῆς πάντα. αὐτὴ μὲν γὰρ ὅλη ἀρτία ἐστὶ, τετραμερὴς οὖσα τοῖς ὅροις· τὰ δὲ μέρη αὐτῆς, καὶ οἱ λόγοι, ἄρτιοι καὶ περισσοὶ καὶ ἀρτιοπέρισσοι. τὴν μὲν γὰρ νεάτην ἔχει ἀρτίαν, ἐκ δώδεκα μονάδων, τὴν δὲ παραμέσην περισσὴν, ἐξ ἐννέα μονάδων· τὴν δὲ μέσην ἀρτίαν, ἐξ ὀκτὼ μονάδων. τὴν δὲ ὑπάτην, ἀρτιοπέρισσον, ἐξ μονάδων οὖσαν. οὕτω δὲ πεφυκυῖα αὐτή τε καὶ τὰ μέρη αὐτῆς πρὸς ἄλληλα ταῖς ὑπεροχαῖς τε καὶ τοῖς

autem a meſa, et parameſe ab hypata, arithmeticis interuallorum diſcriminibus diſtant. Nam parameſe meſam ſeſquioctaua ratione excedit. Rurſum nete ad hypatam dupla eſt, parameſa hypata ſemel eiuſque ſemiſſem valet: et meſa ad hypatam eſt ſeſquitertia. His ergo partibus atque numeris harmonia de Ariſtotelis ſententia componitur. Idem optime ex infiniti et finiti, paris et imparis, atque pariter imparis natura eandem conſtituit, eiuſque partes. Tota enim par eſt, cum conſtet quatuor terminis: partes ipſius proportionibus continentur, quorum termini ſunt pares, impares, pariter impares. Nete enim par eſt, quia XII numero exprimitur, parameſe impar, quia IX. meſa pariterpar, quia IIX. hypate pariter impar, quia VI. His ergo rationibus atque partibus conflata harmonia, ſibi toti, omnibuſque

35. Haec verba, τῆς γὰρ μέσης, vſque ad ἡ δὲ παραμέση τῆς ὑπάτης, et ita tres fere verſus, abſunt a Petau.

36. συνέστηκε Petau.

37. αὐτὴ idem.

λόγοις, ὅλη τε ὅλη καὶ τοῖς μέρεσι συμφωνεῖ. ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ αἰσθήσεις, αἱ τοῖς σώμασιν ἐγγινόμεναι, διὰ τὴν ἁρμονίαν, αἱ μὲν οὐράνιαι θεῖαι οὖσαι, μετὰ θεοῦ τὴν αἴσθησιν παρεχόμεναι τοῖς ἀνθρώποις, ὄψις τε καὶ ἀκοὴ, μετὰ φωνῆς καὶ φωτὸς τὴν ἁρμονίαν ἐπιφαίνουσι, καὶ ἄλλαι δ' αὐταῖς ἀκόλουθοι, ᾗ αἰσθήσεις καθ' ἁρμονίαν συνεστᾶσι. πάντα γὰρ καὶ αὗται ἐπιτελοῦσιν οὐκ ἄνευ ἁρμονίας, ἐλάττους μὲν ἐκείνων οὖσαι, οὐκ ἄπο δ' ἐκείνων. ἐκεῖναι γὰρ ἅμα θεοῦ παρουσίᾳ παραγινόμεναι τοῖς σώμασι κατὰ λογισμὸν, ἰσχυράν τε καὶ καλὴν φύσιν ἔχουσι. Φανερὸν οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τοῖς παλαιοῖς τῶν Ἑλλήνων εἰκότως μάλιστα πάντων ἐμέλησε πεπαιδεῦσθαι μουσικήν. τῶν γὰρ νέων τὰς ψυχὰς ᾤοντο δεῖν διὰ μουσικῆς πλάττειν τε καὶ ῥυθμίζειν ἐπὶ τὸ εὔσχημον, χρησίμης δηλονότι τῆς μουσικῆς ὑπαρχούσης πρὸς πάντα καὶ πᾶσαν [38] ἐσπουδασμένην πρᾶξιν, προηγουμένως δὲ πρὸς τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους, πρὸς οὓς οἱ μὲν αὐλοῖς ἐχρῶντο, καθάπερ Λακεδαιμόνιοι, παρ' οἷς τὸ καλούμενον Καστόρειον ηὐλεῖτο μέλος, ὁπότε τοῖς πολεμίοις ἐν κόσμῳ προσῄεσαν μαχεσόμενοι· οἱ δὲ καὶ πρὸς λύραν

busque partibus consonat. Sed et sensus, qui ob harmoniam corporibus innati sunt, coelestes alii et diuini, cum deo sensum praebent hominibus visus et auditus, cum voce et lumine harmoniam ostendunt: et alii sensus, horum comites, quatenus sensus sunt, secundum harmoniam constant. Nihil enim ne ipsi quidem sine harmonia conficiunt: minores sane illis, non tamen absque illis. Illi enim simul cum aduentu dei praesto adsunt iuxta rationem, et validam pulchramque habent naturam. Porro autem ex his planum fit, priscis Graecis haud iniuria id praecipuae curae fuisse, vt adolescentes musica disciplina imbuerent. Horum enim animos existimabant musicae opera fingi atque concinnari ad decorum posse; quippe quod musica, vt ad omnia, omnemque seriam actionem vtilis esset, ita in primis ad bellica pericula. Quam ad rem alii tibiis vsi sunt: vt Lacedaemonii, qui composito agmine in hostem vadentes, Castoreum carmen praecini tibiis instituerunt: alii lyra: sicut diu sic ad pugnam

38. πᾶσιν Petau.

39. τὴν

ἐποίȣν τὴν πρόσοδον τὴν πρὸς τȣ̀ς ἐναντίȣς, καθάπερ ἱστορȣ̃νται μέχρι πολλȣ̃ χρήσασθαι τῷ τρόπῳ τȣ́τῳ τῆς ἐπὶ τȣ̀ς πολεμικȣ̀ς κινδύνȣς ἐξόδȣ Κρῆτες. οἱ δ' ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς σάλπιγξι διατελȣ̃σι χρώμενοι. Ἀργεῖοι δὲ πρὸς τὴν [39] τῶν Σθενείων τῶν καλȣμένων παρ' αὐτοῖς πάλην [40] ἐχρῶντο τῷ αὐλῷ. τὸν δ' ἀγῶνα τȣ̃τον ἐπὶ Δαναῷ μὲν τὴν ἀρχὴν τεθῆναί φασιν, ὕστερον δ' ἀνατεθῆναι Διῒ Σθενίῳ [41]. ȣ̓ μὴν ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν τοῖς πεντάθλοις νενόμισται προσαυλεῖσθαι [42], ȣ̓δὲν μὲν κεκριμένον, ȣ̓δ' ἀρχαῖον, ȣ̓δ' οἷον ἐνομίζετο παρὰ τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις, ὥσπερ τὸ ὑπὸ [43] Ἱέρακος πεποιημένον πρὸς τὴν ἀγωνίαν ταύτην, ὃ ἐκαλεῖτο ἐνδρομή· ὅμως δὲ καὶ εἰ ἀσθενές τι [44] καὶ ȣ̓ κεκριμένον, ἀλλ' ȣ̓̃ν προσαυλεῖται. ἐπὶ [45] μέντοι τῶν ἔτι ἀρχαιοτέρων ȣ̓δ' εἰδέναι φασὶ τȣ̀ς Ἕλληνας τὴν θεατρικὴν μȣ̃σαν. ὅλην δ' αὐτῆς τὴν ἐπιστήμην πρός τε θεῶν τιμὴν, καὶ τὴν τῶν νέων παίδευσιν παραλαμβάνεσθαι, μηδὲ τὸ παράπαν ἤδη θεάτρȣ πα-

pugnam profectos Cretenses ferunt. Nostra aetate tubae in hunc vsum apud plerosque successerunt. Argiui ad luctam, quae Stheniorum dicebatur, tibiam adhibebant: quod certamen initio Danai causa institutum, postmodo Ioui Sthenio consecratum perhibetur. Enimuero hodieque moris est, vt ad pentathlum tibiis canatur. Ac tametsi nihil accinitur certum, nihil antiquum, aut quale priscis vsitatum fuit, (quale erat carmen Hieracis ad hoc certamen factum, quod Endrome, siue incursus, dicebatur) tamen vt languidum et non certa destinatum lege eo fuerit, equidem accinitur nihilominus. At enim apud antiquiores Graecos ne notam quidem aiunt musicam, quae theatris inseruiret: totum scientiam illam deorum venerationi, adolescentumque institutioni impensam fuisse: quod tum, nondum theatro

39. τὴν abest a Petau.

40. Pro πάλην dant πάλιν Ald. et Bas.

41. Σθενείῳ Petau.

42. προσαυλῆσαι idem.

43. τὸ ὑπὸ] Pro his duobus vocabulis Petau. dat vnum, τȣ̃.

44. Idem pro τι habet ἐστι.

45. Pro ἐπὶ idem dat ἐπεὶ.

ρὰ τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις κατεσκευασμένȢ, ἀλλ' ἔτι τῆς μȢσικῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀναστρεφομένης, ἐν οἷς τιμήν τε τȢ̃ θείȢ διὰ ταύτης ἐποιȢ̃ντο, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐπαίνȢς. εἰκὸς δ' εἶναι, ὅτι τὸ θέατρον ὕστερον καὶ τὸ θεωρεῖν πολὺ πρότερον ἀπὸ τȢ̃ θεȢ̃ τὴν προσηγορίαν ἔλαβεν. ἐπὶ μέντοι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων τοσȢ̃τον ἐπιδέδωκε τὸ τῆς διαφορᾶς εἶδος, ὥστε τȢ̃ μὲν παιδευτικȢ̃ τρόπȢ μηδεμίαν μνείαν, μηδ' ἀντίληψιν εἶναι, πάντας δὲ τȢ̀ς μȢσικῆς ἁπτομένȢς πρὸς τὴν θεατρικὴν προσκεχωρηκέναι μȢ̃σαν, εἴποι τις· Ὦ τᾶν. ȢδὲνȢ̃ν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων προσεξεύρηται καὶ κεκαινοτόμηται; Φημὶ καὶ αὐτὸς, ὅτι προσεξεύρηται, ἀλλὰ μετὰ τȢ̃ σεμνȢ̃ καὶ πρέποντος. οἱ γὰρ ἱστορήσαντες τὰ τοιαῦτα Τερπάνδρῳ μὲν τήν τε Δώριον νήτην προσετίθεσαν, Ȣ̓ χρησαμένων αὐτῇ τῶν ἔμπροσθεν κατὰ τὸ μέλος. καὶ τὸν μιξολύδιον δὲ τόνον ὅλον προσεξευρῆσθαι λέγεται, καὶ τὸν τῆς ὀρθίȢ μελῳδίας τρόπον τὸν κατὰ τȢ̀ς ὀρθίȢς πρὸς τὸν ὄρθιον σημαντὸν τροχαῖον. εἰ δὲ, καθάπερ Πίνδαρός φησι, καὶ τῶν σκολιῶν μελῶν Τέρπανδρος εὑρετὴς ἦν, ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀρχίλοχος τὴν τῶν τριμέτρων

tro vllo apud iſtos homines aedificato, muſica adhuc in templis verſaretur, deorum venerationi, et laudibus bonorum virorum inſeruiens. Et veriſimile eſt, theatri vocem, ac multo antiquiorem, theoreĩn, quod eſt ſpectare, a deo (ipſis Theos dicitur) deductas eſſe. Caeterum noſtris temporibus tantum eſt receptum diſcriminis, vt eius muſicae, quae ad diſciplinam puerorum facit, nulla memoria iam exſtet, nulla cura ſit: omnes, qui animum ad muſicam appellunt, theatris ſeruientem muſam amplectantur Sed diceret aliquis: Heus tu, nihilne a priſcis adinventum fuit, nihil nouatum? Equidem adinuenta quaedam fateor, ſed cum maieſtate et decoro. Qui hiſtoriam harum rerum ſcripſerunt, ii Terpandro neten Dorii toni acceptam ferunt, cum ea priores vſi non fuerint: quin et totum mixolydium tonum ſuperadditum aiunt: et orthiae cantilenae modum, et orthiorum ad orthium notabilem trochaeum. Si Pindaro credimus, etiam ſcolia carmina Terpander reperit. Sed et Archilochus

ῥυθμοποιΐαν προσεξεῦρε, καὶ τὴν εἰς τοὺς οὐχ ὁμογενεῖς ῥυθμοὺς ἔνστασιν, καὶ τὴν παρακαταλογὴν, καὶ τὴν περὶ ταῦτα κροῦσιν. πρώτῳ δὲ αὐτῷ τά τ' ἐπῳδὰ, καὶ τὰ τετράμετρα, καὶ τὸ προκριτικὸν, καὶ τὸ προσοδιακὸν ἀποδέδοται, καὶ ἡ τοῦ πρώτου αὔξησις, ὑπ' ἐνίων δὲ καὶ τὸ ἐλεγεῖον, πρὸς δὲ τούτοις ἥ τε τοῦ ἰαμβείου πρὸς τὸν ἐπιβατὸν παίωνα ἔντασις, καὶ ἡ τοῦ ηὐξημένου ἡρώου, εἴς τε τὸν προσοδιακὸν, καὶ τὸν κρητικόν. ἔτι δὲ τῶν ἰαμβείων, τὸ τὰ μὲν λέγεσθαι παρὰ τὴν κροῦσιν, τὰ δ' ᾄδεσθαι, Ἀρχίλοχόν φασι καταδεῖξαι, εἶθ' οὕτω χρήσασθαι τοὺς τραγικοὺς ποιητάς. Κρέξον δὲ λαβόντα εἰς διθύραμβον χρήσασθαι [46] ἀγαγεῖν. οἴονται δὲ, καὶ τὴν κροῦσιν τὴν ὑπὸ τὴν ᾠδὴν τοῦτον πρῶτον εὑρεῖν, τοὺς δ' ἀρχαίους πάντας πρόσχορδα κρούειν. Πολυμνήστῳ [47] δὲ τόν θ' ὑπολύδιον νῦν ὀνομαζόμενον τόνον ἀνατιθέασι, καὶ τὴν ἔκλυσιν [48] καὶ τὴν ἐκβολὴν πολὺ μείζω πεποιηκέναι φασὶν αὐτόν. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ὄλυμπον ἐκεῖνον, ᾧ δὴ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλληνικῆς τε καὶ νομικῆς [49] μούσης

lochus trimetrorum rhythmos excogitauit, et institionem in diuersi generis et paracatalogam, siue immutationem exitus, et pulsationem eorum. Primo ipsi etiam epoda, tetrametra, procriticum, et prosodiacum tribuuntur, primique augmentum: a nonnullis etiam elegiacum. Ad haec iambici ad paeonem epibatum intentio, et heroici aucti in prosodiacum et creticum: et quod iambicorum alia dicuntur ad pulsationem, alia canuntur, id ab Archilocho monstratum, a tragicis deinde vsurpatum ferunt, idque Crexum accepisse, et ad dithyrambum traduxisse. Putant etiam, pulsationem sub cantilenam ab eo primum inuentam, cum veteres omnes ad chordas pulsassent. Polymnasto autem tonum, qui nunc hypolydius dicitur, adscribunt: valdeque ab eo auctam ferunt eclysin et ecbolam. Ipsum quoque illum Olympum, cui principium Graecae et nomis contentae musicae imputa-

46. Pro χρήσασθαι Petau. dat χρῆσιν.

47. Πολυμνάστῳ idem.

48. ἔλκυσιν idem.

49. τε καὶ νομικῆς] Haec tria vocabula absunt a Petau.

ἀποδιδόασι, τό τε τῆς ἁρμονίας γένος ἐξευρεῖν φασι, καὶ τῶν ῥυθμῶν τόν τε προσοδιακὸν, ἐν ᾧ ὁ τοῦ Ἄρεως νόμος, καὶ τὸν χορεῖον, ᾧ πολλῷ κέχρηνται [50] ἐν τοῖς Μητρῴοις. ἔνιοι δὲ καὶ τὸν βακχεῖον Ὄλυμπον οἴονται εὑρηκέναι. δῆλον δ' ἕκαστον τῶν ἀρχαίων μελῶν, ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει. Λάσος δὲ, ὁ Ἑρμιονεὺς, εἰς τὴν διθυραμβικὴν ἀγωγὴν μεταστήσας τοὺς ῥυθμοὺς, καὶ τῇ τῶν αὐλῶν πολυφωνίᾳ κατακολουθήσας, πλείοσί τε φθόγγοις καὶ διεῤῥιμμένοις χρησάμενος εἰς μετάθεσιν τὴν προϋπάρχουσαν ἤγαγε μουσικήν. ὁμοίως δὲ καὶ Μελανιππίδης, ὁ μελοποιὸς, ἐπιγενόμενος, οὐκ ἐνέμεινε [51] τῇ προϋπαρχούσῃ μουσικῇ, ἀλλ' οὐδὲ Φιλόξενος, οὐδὲ Τιμόθεος. οὗτος γὰρ, ἑπταφθόγγου τῆς λύρας ὑπαρχούσης, ἕως εἰς Τέρπανδρον, τὸν Ἀντισσαῖον, διέῤῥιψεν εἰς πλείονας φθόγγους. ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐλητικὴ ἀπὸ ἁπλουστέρας εἰς ποικιλωτέραν μεταβέβηκε μουσικήν. τὸ γὰρ παλαιὸν, ἕως εἰς Μελανιππίδην, τὸν τῶν διθυράμβων ποιητὴν, συμβεβήκει τοὺς αὐλητὰς παρὰ τῶν ποιητῶν λαμβάνειν τοὺς μισθοὺς, πρωταγωνιστούσης δηλονότι τῆς

imputatur, genus harmoniae protuliſſe in lucem tradunt: rhythmoſque proſodiacum, in quo Martis eſt nomus, et choreum, quo multi vſi ſunt in Metrois, hoc eſt, carminibus de magna Matre. Quidam etiam Baccheum putant ab Olympo inuentum. Haec ita eſſe, quouis antiquo carmine oſtendi poteſt. Laſus vero Hermionenſis, cum rhythmos in dithyrambicam rationem tranſtuliſſet, ac tibiarum multiplices voces ſectaretur, pluribus vtens ſonis et diſſipatis, antiquae muſicae mutationem inuexit. Idem fecit Melanippides, odarum ſcriptor ſuperueniens, qui in priore muſica non acquieuit, vt neque Philoxenus, neque Timotheus. Hic enim, cum lyra ſeptem fidibus vſque ad Terpandrum Antiſſaeum contenta fuiſſet, in plures eam ſonos diſperſit. Verum tibicina quoque muſica de ſimpliciore in magis variam eſt mutata. Nam antiquitus, vſque ad Melanippidem, qui dithyrambos compoſuit, tibicines a poëtis mercedem accipere conſueuerant: nimirum primas gerente partes poëſi, et tibicinibus

50. κέχρηται Petau. Ald. et Baſ. 51. ἐνέμενε Petau.

52. Φερε-

ποιήσεως, τῶν δ' αὐλητῶν ὑπηρετȣντων τοῖς διδασκάλοις. ὕστερον δὲ καὶ τȣτο διεφθάρη, ὡς καὶ Φερεκράτην [52], τὸν κωμικὸν, εἰσαγαγεῖν τὴν μȣσικὴν ἐν γυναικείῳ σχήματι, ὅλην κατηκισμένην τὸ σῶμα. ποιεῖ δὲ τὴν δικαιοσύνην διαπυνθανομένην τὴν αἰτίαν τῆς λώβης, καὶ τὴν ποίησιν λέγȣσαν·

Λέξω μὲν [53] ȣ̓κ ἄκȣσα. σοί τε γὰρ κλύειν
Ἐμοί τε λέξαι θυμὸς ἡδονὴν ἔχει.
Ἐμοὶ γὰρ ἦρξε τῶν κακῶν Μελανιππίδης
Ἐν τοῖσι πρώτοις, ὃς λαβὼν ἀνῆκέ με,
Χαλαρωτέραν τ' ἐποίησε χορδαῖς δώδεκα.
Ἀλλ' ȣ̓̃ν [54] ὅμως ȣ̂τος μὲν ἦν ἀποχρῶν ἀνὴρ
Ἔμοιγε πρὸς τὰ νῦν κακά·
Κινησίας δὲ, ὁ κατάρατος Ἀττικὸς [55],

cinibus operam iis, qui fabulam docerent, nauantibus. Is postea mos periit: adeo quidem, vt Pherecrates comicus musicam introduxerit figura muliebri, totum corpus verberibus foede multatam: facitque iustitiam quaerentem de causa huius foeditatis, et poësin sic respondentem:

MVS. *Dicam, neque hoc inuita, audire cum tibi,*
Mihique dicere, voluptatem animo adferat.
Malorum initium mihi fuit Melanippides.
Is primus arreptam me laxauit nimis,
Fidibusque bis sex molliorem reddidit.
Ad calamitates ille non tamen meas
Sufficit vnus hasce. Nam Cinesias,
Athenienfis ille detestabilis,

Contra

52. Φερεκράτη idem.

53. Versus Pherecratis apparet esse senarios: et plerique constant: sed septimus fine, octauus initio caret. Ego operam his ex coniectura emendandis nolui ludere. *Xyl.*

54. Ἀλλ' ȣ̓̃ν] Pro ȣ̓̃ν legi ȣ̓κ puto sensum iubere. *Xylander.*

55. De voce Ἀττικὸς non admodum dubito, cum supra in libro, *vtrum doctrina, an bello, clariores fuerint Athenienses*, malus hic dithyramborum scriptor Atheniensis commemoratur. *Xylander.*

56. Φερύ-

Ἐξαρμονίους καμπὰς ποιῶν ἐν ταῖς στροφαῖς
Ἀπολώλεκέ μ' οὕτως, ὥστε τῆς ποιήσεως
Τῶν διθυράμβων, καθάπερ ἐν ταῖς ἀσπίσιν,
Ἀριστέρ' αὐτοῦ φαίνεται τὰ δέξια.
Ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποις οὕτως, ἦν ὅμως ὅμως.
Φρύνης[56] δ' ἴδιον στρόβιλον ἐμβαλών τινα,
Κάμπτων με καὶ στρέφων, ὅλην διέφθορεν,
Ἐν πέντε χορδαῖς δώδεκα ἁρμονίας ἔχων.
Ἀλλ' οὖν ἔμοιγε χ' οὗτος ἦν ἀποχρῶν ἀνήρ·
Εἰ γάρ τι κᾀξήμαρτεν, αὖθις ἀνέλαβεν.
Ὁ δὲ Τιμόθεός μ', ὦ φιλτάτη, κατορώρυχε,
Καὶ διακέκναιχ' αἴσχιστα. ποῖος οὗτοσὶ Τιμόθεος;
Μιλήσιός[57] τις Πυῤῥίας
Κακά μοι παρέσχεν οὗτος[58], ἅπαντας, οὓς λέγω,
Παρελήλυθ' ἄγων ἐκτραπέλους μυρμηκίας.
Κἂν ἐντύχῃ πού μοι βαδιζούσῃ[59] μόνῃ,
Ἀπέλυσε, κᾀνέλυσε χορδαῖς δώδεκα.

Contra harmoniam dum flexus intulit strophis,
Pessundedit me sic, vt iam poëseos
Dithyrambicae, perinde sicut aspidis,
Quae dextra sunt, sinistra quiuis deputet.
Neque hoc tamen satis est miseriae creditum.
Phrynis peculiarem immittens turbinem,
Flectendo me et versando totam perdidit,
In quinque chordis bis sex harmonias habens.
Sed iste vir potuit adhuc tolerarier:
Peccata namque correxit rursum sua.
Ast Timotheus me confodit, carissima,
Turpissimeque vulneribus me conscidit.
IVST. *Quis Timotheus?* MVS. *Milesius ille Pyrrhias*
Maiora mi mala, quam reliqui omnes, intulit.
Is solam vbi ambulantem me nactus fuit,
Bis sex me neruis illico vinctam illigat.

Sed

56. φρύνις Petau.

57. Ante Μιλήσιος videtur ἐστι, aut aliud aliquid, desiderari. *Xylander.*

58. οὕτως Petau.

59. Abundat βαδιζούσῃ. *Xyl.*

60. Quid

καὶ Ἀριστοφάνης, ὁ κωμικὸς, μνημονεύει Φιλοξένου, καί φησιν, ὅτι εἰς τοὺς κυκλίους χοροὺς μέλη εἰσηνέγκατο. ἡ δὲ μουσικὴ λέγει ταῦτα·

Ἐξαρμονίους ὑπερβολαίους τε ἀνοσίους
Καὶ νιγλάρους [60], ὥσπερ τε τὰς ῥαφάνους ὅλην
Κάμπτων με κατεμέστωσε.

καὶ ἄλλοι δὲ κωμῳδοποιοὶ ἔδειξαν τὴν ἀτοπίαν τῶν μετὰ ταῦτα τὴν μουσικὴν κατακεκερματικότων. ὅτι δὲ περὶ [61] τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰς μαθήσεις διόρθωσις, ἢ διαστροφὴ, γίνεται, δῆλον Ἀριστόξενος ἐποίησε. τῶν γὰρ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἡλικίαν φησὶ Τελεσίᾳ τῷ Θηβαίῳ συμβῆναι, νέῳ μὲν ὄντι, τραφῆναι ἐν τῇ καλλίστῃ μουσικῇ, καὶ μαθεῖν ἄλλα τε τῶν εὐδοκιμούντων, καὶ δὴ καὶ τὰ Πινδάρου, τά τε Διονυσίου τοῦ Θηβαίου, καὶ τὰ Λάμπρου, καὶ τὰ Πρατίνου [62], καὶ τῶν λοιπῶν, ὅσοι τῶν λυρικῶν ἄνδρες ἐγένοντο ποιηταὶ κρουμάτων ἀγαθοί. καὶ αὐλῆσαι δὲ καλῶς, καὶ

Sed et Ariſtophanes comicus mentionem facit Philoxeni, qui cantilenas in cyclios choros intulerit. Et muſica apud eum ſic loquitur:

Exharmonios, hyperbolaeos, niglaros:
Quibus me totam raphani in morem flexilem
Oppleuit. ——

Sed et alii comoediarum ſcriptores demonſtrauerunt eorum ineptias, qui poſtea temporis muſicam in minuta quaſi fragmenta conciderunt. Quod autem educationem et diſciplinam vel genuina, vel praua, artium tractatio ſequatur, Ariſtoxenus oſtendit. Nam Teleſiam Thebanum, qui ipſius aetate vixit, narrat, adoleſcentem in pulcherrima educatum muſica, cum aliorum nobilium poëtarum carmina didiciſſe, tum Pindari, Dionyſii Thebani, Lampri, Pratinae, et reliquorum, qui lyrico carmine praeſtiterunt: eundemque etiam tibia bene ceciniſſe, et in reliquis

60. Quid ſint νίγλαροι, apud Ariſtophanis ſcholiaſten inuenies in verſum *Acharnenſium*, qui habet νιγλάρων πυριγμάτων. Suidas *inanem verborum pulſationem et ſuperuacaneam* exponit, τερετίσματα. *Xylander.*

61. παρὰ Petau.

62. Κρατίνου Petau.

63. Poſt

περὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς συμπάσης παιδείας ἱκανῶς διαπονηθῆναι. παραλλάξαντα δὲ τὴν τῆς ἀκμῆς ἡλικίαν, ὅτω σφόδρα ἐξαπατηθῆναι ὑπὸ τῆς σκηνικῆς τε καὶ ποικίλης μȣσικῆς, ὡς καταφρονῆσαι [63] τῶν καλῶν ἐκείνων, ἐν οἷς ἀνετράφη, τὰ Φιλοξένȣ δὲ καὶ Τιμοθέȣ ἐκμανθάνειν, καὶ τȣ́των αὐτῶν τὰ ποικιλώτατα καὶ πλείστην ἐν αὐτοῖς ἔχοντα καινοτομίαν· ὁρμήσαντά τε ἐπὶ τὸ ποιεῖν μέλη, καὶ διαπειρώμενον ἀμφοτέρων τῶν τρόπων, τȣ͂ τε Πινδαρείȣ, καὶ Φιλοξενείȣ, μὴ δύνασθαι κατορθȣ͂ν ἐν τῷ Φιλοξενείῳ γένει. γεγενῆσθαι δ' αἰτίαν τὴν ἐκ παιδὸς καλλίστην ἀγωγήν. εἰ ȣ͂ν τις βȣ́λεται μȣσικῇ καλῶς καὶ κεκριμένως χρῆσθαι, τὸν ἀρχαῖον ἀπομιμείσθω τρόπον. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτὴν μαθήμασιν ἀναπληρȣ́τω, καὶ φιλοσοφίαν ἐπιστησάτω παιδαγωγόν. αὕτη γὰρ ἱκανὴ κρῖναι τὸ μȣσικῇ πρέπον μέτρον καὶ τὸ χρήσιμον. τριῶν γὰρ ὄντων μερῶν, εἰς ἃ διῄρηται τὴν καθόλȣ διαίρεσιν ἡ πᾶσα μȣσικὴ, διατόνȣ, χρώματος, ἁρμονίας, ἐπιστήμονα χρὴ εἶναι τῆς τȣ́τοις χρωμένης ποιήσεως τὸν μȣσικῇ προσιόντα, καὶ τῆς ἑρμηνείας τῆς τὰ πεποιημένα παραδιδȣ́σης ἐπήβολον.

liquis totius disciplinae partibus satis felici cum industria versatum fuisse. Aetate autem iam matura, adeo fuisse a scenica et varia illa musica deceptum, vt, contemtis pulchris iis, in quibus enutritus fuerat, Timothei ac Philoxeni ediscecet carmina, ac de his ipsis ea potissimum, quae maxime essent varia, plurimumque haberent nouitatis. Cumque se ad lyricum pangendum carmen contulisset, ac tam Philoxeni, quam Pindari, modum tentasset, in Philoxeneo ei rem non successisse: cuius causa fuerit pulcherrima illa primae aetatis institutio. Qui ergo vult musica recte et cum iudicio vti, is veterem modum aemuletur. Sed interim aliis quoque eam perficiat disciplinis, philosophiamque ei paedagogi loco praeficiat. Ea enim iudicare valet, quid musicam deceat. Nam cum musica vniuerse in tres diuidatur partes, diatonum, chroma, harmoniam: qui ad musicam se applicat, is necesse est gnarus sit hisce vtentis rebus poëseos, interpretationeque poëmatum praeditus. Principio itaque tenendum

63. Post καταφρονῆσαι addunt μὲν Turn. et Vulc.

64. φȣνε-

πρῶτον μὲν οὖν κατανοητέον, ὅτι πᾶσα μάθησις τῶν περὶ τὴν μουσικὴν, ἐθισμός ἐστιν, οὐδέπω προσειληφὼς τὸ τίνος ἕνεκα τῶν διδασκομένων ἕκαστον τῷ μανθάνοντι μαθητέον ἐστί. μετὰ δὲ τοῦτο ἐνθυμητέον, ὅτι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀγωγήν τε καὶ μάθησιν οὐδέπω προσάγεται τρόπων ἐξαρίθμησις, ἀλλὰ οἱ μὲν πολλοὶ εἰκῆ μανθάνουσιν, ὃ ἂν τῷ διδάσκοντι, ἢ τῷ μανθάνοντι, ἀρέσῃ· οἱ δὲ συνετοὶ τὸ εἰκῆ ἀποδοκιμάζουσιν, ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι τὸ παλαιὸν, καὶ Μαντινεῖς καὶ Πελληνεῖς. ἕνα γάρ τινα τρόπον, ἢ παντελῶς ὀλίγους, ἐκλεξάμενοι, οὓς ᾤοντο πρὸς τὴν τῶν ἠθῶν ἐπανόρθωσιν ἁρμόττειν, αὐτῇ τῇ μουσικῇ ἐχρῶντο. Φανερὸν [64] δ' ἂν γένοιτο, εἴ τις ἑκάστην ἐξετάζοιτο τῶν ἐπιστημῶν, τίνος ἐστὶ θεωρητική. δῆλον γὰρ, ὅτι ἡ μὲν ἁρμονικὴ, γενῶν τε τῶν τοῦ ἡρμοσμένου, καὶ διαστημάτων, καὶ συστημάτων [65], καὶ φθόγγων, καὶ τόνων, καὶ μεταβολῶν συστηματικῶν ἐστι γνωστική· πορρωτέρω δ' οὐκέτι ταύτῃ προσελθεῖν οἷόν τε, ὥστ' οὐδὲ ζητεῖν παρὰ ταύτης τὸ διαγνῶναι δύνασθαι, πότερον οἰκείως εἴληφεν ὁ ποιητὴς ὅμοιον εἰπεῖν ἐν μούσοις τὸν

dum eſt, omnem diſciplinam muſicam, adſuefactionem eſſe, quae diſcenti nondum ſimul oſtendat, cuius finis gratia vnumquodque praeceptum diſcatur. Deinde id cogitandum eſt, ad huiuſmodi inſtitutionem non eſſe adhibendam modorum enumerationem. Sed plerique temere docent, aut diſcunt, quae diſcipulo doctoriue placent. Prudentes inania reiiciunt: vt antiquitus Lacedaemonii, Mantinenſes, Pellenaei. Hi enim vnum aliquem modum, aut paucos omnino, deligentes, quos formandis moribus aptos iudicarent, ipſa muſica vſi ſunt. Hoc manifeſtum euadet, ſi quis ſingulas ſcientias examinans, diſpiciat, cuius vnaquaeque rei conſiderationem tractet. Liquet enim, harmonicam de concinno genere, diaſtematibus, ſeu interuallis, ſyſtematibus, ſonis, tonis mutationibuſque ſyſtematicis cognitionem habere: vlterius non progredi. Itaque id genus quaeſtiones non ſuſcipit, an proprie poëta ſumſerit, ſimilia eſſe haec, ſi quis

64. φανερῶς Petau.

65. καὶ συστημάτων] Haec duo vocabula a Petau. abſunt.

66. Hic

ὑποδώριον τόνον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, ἢ τὸν μιξολύδιόν τε καὶ Δώριον ἐπὶ τὴν ἔκβασιν, ἢ τὸν ὑποφρύγιόν τε καὶ Φρύγιον ἐπὶ τὴν μέσην. οὐ γὰρ διατείνει τῇ ἁρμονικῇ πραγματείᾳ πρὸς τὰ τοιαῦτα, προσδεῖται δὲ πολλῶν ἑτέρων. τὴν γὰρ τῆς οἰκειότητος δύναμιν ἀγνοεῖ[66]. οὔτε γὰρ τὸ χρωματικὸν γένος, οὔτε τὸ ἐναρμόνιον, ἥξει ποτὲ ἔχον τὴν τῆς οἰκειότητος δύναμιν τελείαν, καὶ καθ' ἣν τὸ τοῦ πεποιημένου μέλος, ἦθος ἐπιφαίνεται, ἀλλὰ τοῦτο τοῦ τεχνίτου ἔργον. Φανερὸν δὲ[67], ὅτι ἑτέρα τοῦ συστήματος ἡ φωνὴ τῆς ἐν τῷ συστήματι κατασκευασθείσης μελοποιΐας, περὶ ἧς οὐκ ἔστι θεωρῆσαι τῆς ἁρμονικῆς πραγματείας. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῶν ῥυθμῶν. οὐθεὶς γὰρ ῥυθμὸς τὴν τῆς τελείας οἰκειότητος δύναμιν ἥξει ἔχων ἐν αὑτῷ. τὸ γὰρ οἰκείως ἀεὶ λεγόμενον, πρὸς ἦθός τι βλέποντες λέγομεν. τούτου δὲ φαμὲν αἰτίαν σύνθεσίν τινα, ἢ μίξιν, ἢ ἀμφότερα. οἷον Ὀλύμπῳ τὸ ἐναρμόνιον γένος ἐπὶ φρυγίου τόνου τεθὲν, παίωνι ἐπιβατῷ μιχθέν. τοῦτο γὰρ τῆς ἀρχῆς τὸ ἦθος ἐγέννησεν ἐπὶ τῷ τῆς Ἀθη-

quis initio carminis hypodorium, in fine mixolydium, aut Dorium, hypophrygium et Phrygium in medio adhibeat. Non enim harmonica eo vſque pertingit, ſed multis praeterea aliis opus habet. Vim enim proprietatis ignorat. Neque adeo chromaticum, aut enharmonium, genus vnquam ad proprietatis perfectam vim procedit, qua de ingenio carminis iudicatur. Hoc enim artificis eſt munus. Manifeſtum eſt ergo, quod vox ſyſtematis alia eſt a modulatione cantilenae in ſyſtemate: quam conſiderare, non eſt harmonicae tractationis. Eadem eſt rhythmorum ratio: nullus enim rhythmus in ſe perfectam proprietatis vim habet. Proprie enim, aut accommodate, aliquid dictum cum affirmamus, ad indolem, ſeu naturam, modi reſpicimus: eiuſque cauſam eſſe dicimus compoſitionem quandam, aut mixtionem, aut vtrumque: vt quod Olympus enharmonium genus in Phrygio poſitum tono cum paeone epibato miſcuit. Hoc enim initium in Mineruae nomo ſuam ei indolem conciliauit. Nam

66. Hic duo verſus ab ἀγνοεῖ inde vſque ad τὴν τῆς οἰκειότητος δύναμιν a Petauio abſunt.

67. Pro δὲ Petau. habet δή.

68. χρή·

νᾶς νόμῳ. προσληφθείσης γὰρ μελοποιΐας καὶ ῥυθμοποιΐας, τεχνικῶς τε μεταληφθέντος τοῦ ῥυθμοῦ μόνον αὐτοῦ, καὶ γενομένου τροχαίου ἀντὶ παίωνος, συνέστη τὸ Ὀλύμπου ἐναρμόνιον γένος. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ ἐναρμονίου γένους καὶ τοῦ Φρυγίου τόνου διαμενόντων, καὶ πρὸς τούτοις τοῦ συστήματος παντὸς, μεγάλην ἀλλοίωσιν ἔσχηκε τὸ ἦθος. ἡ γὰρ καλουμένη ἁρμονία ἐν τῷ τῆς Ἀθηνᾶς νόμῳ πολὺ διέστηκε τὸ ἦθος τῆς ἀναπείρας. εἰ οὖν προσγένοιτο τῷ τῆς μουσικῆς ἐμπείρῳ τὸ κριτικὸν, δῆλον, ὅτι οὗτος ἂν εἴη ὁ ἀκριβὴς ἐν μουσικῇ. ὁ γὰρ εἰδὼς τὸ Δωριστὶ ἄνευ τοῦ κρίνειν ἐπίστασθαι τὴν τῆς κρίσεως [68] αὐτοῦ οἰκειότητα, οὐκ εἴσεται, ὃ ποιεῖ· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἦθος σώσει. ἐπεὶ καὶ περὶ αὐτῶν τῶν Δωρίων μελοποιϊῶν ἀπορεῖται, πότερόν ἐστι διαγνωστικὴ ἡ ἁρμονικὴ πραγματεία, (καθάπερ τινὲς οἴονται τῶν Δωρίων) ἢ οὔ. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῆς ῥυθμικῆς ἐπιστήμης πάσης. ὁ γὰρ εἰδὼς τὸν παίωνα, τὴν τῆς χρήσεως αὐτοῦ οἰκειότητα οὐκ εἴσεται, διὰ τὸ αὐτὴν μόνην εἰδέναι τὴν τοῦ παίωνος ξύνοισιν [69].

Nam adſcitis modulatione et rhythmi confectione, artificioſeque eo tranſſumto, et trochaeo in paeonis recepto locum, Olympi enharmonium genus eſt conditum. Et tamen enharmonio genere et Phrygio tono totoque ſyſtemate manentibus, magna mutatio genio carminis accidit. Quae enim in Mineruae nomo dicitur harmonia, procul diſtat ab experimenti indole. Si ergo muſicae peritiae accedat facultas iudicandi, his praeditum conſtat perfectum fore muſicum. Qui enim nouit Doricum tonum, neque tamen iudicare quit, vbi is proprie et conuenienter vſurpetur: non ſciet, quid faciendum ſit, neque genium eius ſeruabit. Nam de ipſis Doriis cantilenis quaeretur, an harmonica ſcientia diiudicet, vt Doriorum quidam putant: necne. Eadem eſt ratio etiam vniuerſae rhythmicae ſcientiae. Qui enim nouit paeonem, is proprietatem eius neſcit: tantum hoc ſcit, vnde paean componatur. Nam quandoquidem de ipſis paeonicis rhythmo-

68. χρήσεως Petau.

69. ξύνοισιν] Vox ſuſpecta; ſi genuina eſt, σύνθεσιν ſignificat, *conſtitutionem*, a futuro verbi φέρω. Ego etiam in vertendo multa diſſimulaui, rem non inexplicabilem quidem, ſed tamen obſcuram et difficilem, in medio

ἐπεὶ καὶ περὶ αὐτῶν τῶν παιωνικῶν ῥυθμοποιιῶν ἀπορεῖται, πότερόν ἐστι διαγνωστικὴ, ἢ ῥυθμικὴ πραγματεία τούτων, (καθάπερ τινές φασιν) οὐ διατείνει μέχρι τούτου. ἀναγκαῖον οὖν, δύο τοὐλάχιστον γνώσεις ὑπάρχειν τῷ μέλλοντι διαγνώσεσθαι τό τ' οἰκεῖον καὶ τὸ ἀλλότριον· πρῶτον μὲν τοῦ ἤθους, οὗ ἕνεκα ἡ σύνθεσις γεγένηται· ἔπειτα τούτων, ἐξ ὧν ἡ σύνθεσις. ὅτι μὲν οὖν οὔθ' ἡ ἁρμονικὴ, οὔθ' ἡ ῥυθμικὴ, οὔτ' ἄλλη οὐδεμία τῶν καθ' ἓν μέρος λεγομένων, αὐτάρκης αὐτὴ καθ' αὑτὴν τοῦ ἤθους εἶναι καὶ γνωστικὴ καὶ τῶν ἄλλων κριτικὴ, ἀρκέσει τὰ εἰρημένα. τριῶν δ' ὄντων γενῶν, εἰς ἃ διαιρεῖται τὸ ἡρμοσμένον, ἴσων τοῖς τε τῶν συστημάτων μεγέθεσι καὶ ταῖς τῶν φθόγγων δυνάμεσιν, ὁμοίως δὲ καὶ ταῖς τῶν τετραχόρδων, περὶ ἑνὸς μόνου οἱ παλαιοὶ ἐπραγματεύσαντο, ἐπειδήπερ οὔτε περὶ χρώματος, οὔτε περὶ διατόνου, οἱ πρὸ ἡμῶν ἐπεσκόπουν, ἀλλὰ περὶ μόνου τοῦ ἐναρμονίου, καὶ αὖ τούτου περὶ ἕν τι μέγεθος συστήματος, τοῦ καλουμένου διὰ πασῶν, περὶ μὲν τῆς χρόας [70] διεφέ-

rhythmorum confectionibus dubitatur, disceptatiuane sit, an rhythmica, earum tractatio: aut, vt quidam dicunt, non eo vsque se proferat. Oportet igitur eum qui velit de his rebus iudicium ferre, ad minimum duo haec posse perspicere: proprium, seu domesticum, et alienum: primum eius affectionis, ob quam facta est compositio: deinde eorum, ex quibus ea facta est. Proinde neque harmonicam, neque rhythmicam, neque vllam aliam, quae vt species musicae subiiciuntur, ipsam per se sufficere ad intelligendum carminis genium, ac caetera iudicandum: satis puto dictum esse. Iam cum tria sint genera, in quae harmonicum, seu concinnatum illud, distribuitur, cum systematum quantitate, tum sonorum vi, atque etiam quatrichordorum aequalitate conuenientia: vnum duntaxat eorum veteres tractauerunt. Etenim qui nos aetate anteiuerunt, neque de chromate, neque de diatono, disputauerunt: sed de solo enharmonio: atque adeo etiam de huius vnico systemate, siue complexu, quod est diapason. Controuersia quidem eius fuit de vsu: sed quin haec

vnica

medio relinquens, cum non esset pertractandi locus. *Xyl.*

70. περὶ μὲν τῆς χρόας] Illud χρόας nihil huc facit. Malim

χρεί-

ϱοντο, περὶ δὲ τοῦ μίαν εἶναι αὐτὴν τὴν ἁρμονίαν σχεδὸν πάντες συνεφώνουν. οὐκ ἂν οὖν ποτε συνίδοι τὰ περὶ τὴν ἁρμονικὴν πραγματείαν ὁ μέχρι αὐτῆς τῆς γνώσεως ταύτης προεληλυθώς, ἀλλὰ δηλονότι παρακολουθῶν ταῖς τε κατὰ μέρος ἐπιστήμαις, καὶ τῷ συνόλῳ σώματι τῆς μουσικῆς, καὶ ταῖς τῶν μερῶν μίξεσί τε καὶ συνθέσεσιν. ὁ γὰρ μόνον ἁρμονικὸς περιγέγραπται τρόπῳ τινί. καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν, ὁμοδρομεῖν δεῖ [71] τήν τ' αἴσθησιν καὶ τὴν διάνοιαν ἐν τῇ κρίσει τῶν τῆς μουσικῆς μερῶν, καὶ μήτε προάγειν, ὃ ποιοῦσιν αἱ προπετεῖς τε καὶ φερόμεναι τῶν αἰσθήσεων, μήτε ὑστερίζειν, ὃ ποιοῦσιν αἱ βραδεῖαί τε καὶ δυσκίνητοι. γίνεται δέ ποτ' ἐπί τινων αἰσθήσεων καὶ τὸ συγκείμενον ἐκ τοῦ συναμφοτέρου, καὶ ὑστεροῦσιν αἱ αὐταὶ καὶ προτεροῦσι διά τινα φυσικὴν ἀνωμαλίαν. περιαιρετέον οὖν τῆς μελλούσης ὁμοδρομεῖν αἰσθήσεως ταῦτα. αἰεὶ γὰρ ἀναγκαῖον, τρία ἐλάχιστα εἶναι τὰ πίπτοντα ἅμα εἰς την ἀκοὴν, φθόγγον τε καὶ χρόνον καὶ συλλαβὴν, ἢ γράμμα. συμβήσεται δ' ἐκ τῆς μὲν κατὰ τὸν φθόγγον πορείας τὸ ἡρμοσμένον γνωρίζεσθαι, ἐκ δὲ τῆς

vnica eſſet harmonia, in id omnes fere conſenſerunt. Non ergo harmonicam quiſquam perſpexerit tractationem, qui vſque ad cognitionem eius fuerit progreſſus. Sed oportebit, vt liquet, eum perſequi particulares etiam quas vocant ſcientias, totumque muſicae corpus, et partium mixtiones atque compoſitiones. Qui enim tantummodo eſt harmonicus, is circumſcriptus eſt certo modo. Vt autem vniuerſe dicam, ſenſum et intelligentiam oportet concurrere in iudicandis muſicae partibus: vt neque praeeant ſenſus, quod accidit praecipitibus: neque a tergo relinquantur, quod vſu venit tardis. Contingit aliquando in ſenſibus vtrumque, vt ob naturae inaequalitatem et antecurrant et tardius aequo veniant. Hoc ergo adimendum eſt ſenſui: vt poſſit aequali curſu comitari intellectum. Semper enim eſt neceſſe, tria haec vna in auditum incidere: ſonum, tempus, et literam, vel ſyllabam. Fiet autem, vt e ſono eiuſque ingreſſu harmo-

χρείας: etſi et hoc lubrice. *Xylander.*

71. Pro δεῖ Petauius exhibet δή.

κατὰ χρόνον, τὸν ῥυθμόν· ἐκ δὲ τῆς κατὰ γράμμα, ἢ συλλαβὴν, τὸ λεγόμενον. ὁμȣ͂ δὲ προβαινόντων ἅμα τὴν τῆς αἰσθήσεως ἐπιφορὰν ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο φανερὸν, ὅτι ȣ̓κ ἐνδέχεται, μὴ δυναμένης τῆς αἰσθήσεως, χωρίζειν ἕκαςον τῶν εἰρημένων, παρακολȣθεῖν τε δύνασθαι τοῖς καθ' ἕκαςα, καὶ συνορᾷν τό θ' ἁμαρτανόμενον ἐν ἑκάςῳ αὐτῶν, καὶ τὸ μή. πρῶτον ȣ̓͂ν περὶ συνεχείας γνωςέον. ἀναγκαῖον γάρ ἐςιν, ὑπάρχειν τῇ κριτικῇ δυνάμει συνέχειαν. τὸ γὰρ εὖ καὶ τὸ ἐναντίως ȣ̓κ ἐν ἀφωρισμένοις τοῖσδέ τισιν γίνεται φθόγγοις, ἢ χρόνοις, ἢ γράμμασιν, ἀλλ' ἐν συνεχέσιν· ἐπειδὴ μίξις τις ἐςὶ τῶν κατὰ τὴν χρῆσιν ἀσυνθέτων μερῶν. περὶ μὲν ȣ̓͂ν τῆς παρακολȣθήσεως τοσαῦτα. τὸ δὲ μετὰ τȣ͂το ἐπισκεπτέον, ὅτι οἱ μȣσικῆς ἐπιςήμονες πρὸς τὴν κριτικὴν πραγματείαν ȣ̓κ εἰσὶν αὐτάρκεις. ȣ̓ γὰρ οἷόν τε τέλεον γενέσθαι μȣσικόν τε καὶ κριτικὸν, ἐξ αὐτῶν τῶν δοκȣ́ντων εἶναι μερῶν τῆς ὅλης μȣσικῆς, οἷον ἔκ τε τῆς τῶν ὀργάνων ἐμπειρίας καὶ τῆς περὶ τὴν ᾠδὴν, ἔτι δὲ τῆς περὶ τὴν αἴσθησιν συγγυμνασίας· λέγω δὲ τῆς συντεινȣ́σης εἰς τὴν τȣ͂ ἡρμοσμένȣ ξύνεσιν, καὶ ἔτι τὴν

harmoniam, e tempore rhythmum, e litera, aut ſyllaba, id, quod dicitur, intelligas. Quae cum ſimul procedant, ſimul etiam ſenſus ea excipere debet. Simul et hoc euidens fit, vbi horum quodque ſenſus a reliquis ſeparare non poſſit, ac ſeorſim perpendere: eum non poſſe diſcernere vitioſum a recto. Enimvero principe loco de continuatione eſt cognoſcendum: quae apprime ad vim iudicandi requiritur. Bene enim, an ſecus, habeat carmen, non deiunctis a ſe inuicem ſonis, temporibus, literiſue cernitur, ſed in continentibus. Eſt enim commixtio quaedam partium, quae in vſu non ſunt compoſitae. Ac de aſſequendo intelligentia carmine haec ſint dicta. Secundum haec conſiderandum enim, muſicae ſcientes non eſſe ſatis ad iudicandi ſcientiam a ſe inſtructos. Fieri enim non poteſt, vt abſolutus omnibus numeris ſit muſicus et criticus, ſiue cenſor, is, qui complexus cognitione ſit eas, quae cenſentur muſicae partes totius: peritiam inquam inſtrumentorum et cantilenarum, ac exercitationis ſenſu, quod attinet videlicet ad harmoniae et rhythmi

τοῦ ῥυθμοῦ. πρὸς δὲ τούτοις, ἔκ τε τῆς ῥυθμικῆς καὶ τῆς ἁρμονικῆς πραγματείας, καὶ τῆς περὶ τὴν κροῦσίν τε καὶ λέξιν [72] θεωρίας, καὶ εἴ τινες ἄλλαι τυγχάνουσι λοιπαὶ οὖσαι. δι' ἃς δ' [73] αἰτίας οὐχ οἷόν τ' ἐξ αὐτῶν τούτων γενέσθαι κριτικὸν, πειρατέον καταμαθεῖν. πρῶτον ἐκ τοῦ ἡμῖν ὑποκεῖσθαι τὰ μὲν τῶν κρινομένων τέλεια, τὰ δ' ἀτελῆ. τέλεια μὲν αὐτό τε τῶν ποιημάτων ἕκαστον, οἷον τὸ ᾀδόμενον, ἢ αὐλούμενον, ἢ κιθαριζόμενον· ἢ ἡ ἑκάστου αὐτοῦ ἑρμηνεία, οἷον ἥ τ' αὔλησις, καὶ ἡ ᾠδὴ, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοιούτων· ἀτελῆ δὲ τὰ πρὸς ταῦτα συντείνοντα, καὶ τὰ τούτων ἕνεκα γινόμενα. τοιαῦτα δὲ τὰ μέρη τῆς ἑρμηνείας. δεύτερον ἐκ τῆς ποιήσεως. ὡσαύτως γὰρ καὶ αὐτή [74]. ὑποκρίνειε γὰρ ἄν τις ἀκούων αὐλητοῦ, πότερόν ποτε συμφωνοῦσιν οἱ αὐλοὶ, ἢ οὔ, καὶ πότερον ἡ διάλεκτος σαφὴς, ἢ τοὐναντίον. τούτων δ' ἕκαστον μέρος ἐστὶ τῆς αὐλητικῆς ἑρμηνείας, οὐ μέντοι τέλος, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ τέλους γινόμενον. παρὰ ταῦτα γὰρ αὖ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα κριθήσεται τὸ τῆς ἑρμηνιίας ἦθος,

thmi perceptionem: tum e rhythmica et harmonica tractatione, et conſideratione pulſationis atque elocutionis, et ſi qua ſunt alia huc pertinentia. Cur autem haec omnia non poſſint praeſtare perfectum cenſorem, ſic conabimur expedire. Primo id nobis extra controuerſiam poſitum eſto, eorum, quae iudicio ſubiiciuntur, alia perfecta, alia imperfecta eſſe: perfecta ſunt, cum carmen vnumquodque, quod vel voce, vel tibia, vel cithara, canitur: tum eorundem expreſſio, vt tibiae, vel vocis, cantus, et caetera imperfecta, quae huc conducunt, et propter iſta fiunt, vt expreſſionis, ſeu interpretationis illius partes: deinde e poëſi: eodem enim modo et ipſa habet. Audiens enim aliquis tibicinem, dubitare poſſit, an conſonent, vel diſſonent, tibiae: et elocutio perſpicua ſit, necne. Horum autem quoduis pars eſt interpretationis tibicinae, non finis ipſe, ſed finis cauſa ſuſceptum. Nam ſecundum haec et id genus alia omnia iudicium fieri debet

72. λέξιν τε καὶ κροῦσιν Petau.
73. Pro δ' idem habet καί.
74. αὐτὸ idem.

εἰ οἰκεῖον ἀποδίδοται τῷ παραποιηθέντι ποιήματι, ὃ[75] μεταχειρίσασθαι καὶ ἑρμηνεῦσαι ὁ ἐνεργῶν βεβούληται. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ ἐπὶ τῶν παθῶν τῶν ὑπὸ τῆς ποιητικῆς σημαινομένων ἐν τοῖς ποιήμασιν. ἅτ' οὖν ἠθῶν μάλιστα Φροντίδα πεποιημένοι οἱ παλαιοὶ, τὸ σεμνὸν καὶ ἀπερίεργον τῆς ἀρχαίας μουσικῆς προετίμων[76]. Ἀργείους μὲν γὰρ καὶ κόλασιν ἐπιθεῖναί ποτε Φασὶ τῇ εἰς τὴν μουσικὴν παρανομίᾳ, ζημιῶσαί τε τὸν ἐπιχειρήσαντα πρῶτον τοῖς πλείοσι τῶν ἑπτὰ χρήσασθαι παρ' αὐτοῖς χορδῶν, καὶ παραμιξολυδιάζειν ἐπιχειρήσαντα. Πυθαγόρας δ' ὁ σεμνὸς ἀπεδοκίμαζε τὴν κρίσιν τῆς μουσικῆς τὴν διὰ τῆς αἰσθήσεως. νῦν γὰρ λεπτὴν[77] τὴν ταύτης ἀρετὴν ἔΦασκεν εἶναι. τοιγάρτοι τῇ μὲν ἀκοῇ οὐκ ἔκρινεν αὐτὴν, τῇ δ' ἀναλογικῇ ἁρμονίᾳ· αὐταρκές τ' ἐνόμιζε μέχρι τοῦ διὰ πασῶν στῆσαι τὴν τῆς μουσικῆς ἐπίγνωσιν. οἱ δὲ νῦν τὸ μὲν κάλλιστον τῶν γενῶν, ὅπερ μάλιστα διὰ σεμνότητα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐσπουδάζετο, παντελῶς παρῃτήσαντο, ὥστε μηδὲ τὴν τυχοῦσαν ἀντίληψιν τῶν

bet de expreſſionis, ſeu modulationis, genio, an is accommodatus ei poëmati, cui muſice accinitur: an ſcilicet eam, quae petebatur, placidam animi commotionem efficere poſſit. Eadem eſt etiam grauiorum animi perturbationum ratio, quas poëmata affectant. Verum enimuero veteres, qui tantum placidos animi motus curarent, maieſtatem et ſimplicitatem priſcae muſicae primo coluerunt loco. Equidem Argiuos etiam multam definiuiſſe traditur iis, qui muſicam violauiſſent: eamque ab iis exegiſſe, qui primus fuiſſet auſus pluribus, quam ſeptem ab ipſis receptis fidibus, et ad mixolydium tonum alludere. Sed et Pythagoras, grauiſſimus ille philoſophus, improbauit iudicium muſicae a ſenſibus profectum: ſolaque mentis acie eam examinari voluit, et proportione harmonica, non auditu. Idem iudicauit, intra diapaſon debere contentam eſſe muſicam. Noſtrae aetatis homines pulcherrimum illud genus, cui ob maieſtatem antiqui maxime ſtuduerunt, ita omnino repudiauerunt, vt plerique nullam harmo-

75. Poſt ὃ Petau. indit καί.
76. Idem dat ἐτίμων ſimplex.
77. Pro νῦν γὰρ λεπτὴν Petau. dat νῷ γὰρ ληπτήν.

ἐναρμονίων διαστημάτων τοῖς πολλοῖς ὑπάρχειν· οὕτω δ' ἀργῶς διάκεινται καὶ ῥαθύμως, ὥστε μηδ' ἔμφασιν νομίζειν παρέχειν καθ' ὅλου τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πιπτόντων την ἐναρμόνιον δίεσιν, ἐξορίζειν δ' αὐτὴν ἐκ τῶν μελῳδημάτων. πεφλυαρηκέναι τε τοὺς δόξαντάς τι περὶ τούτου, καὶ τῷ γένει τούτῳ κεχρημένους. ἀπόδειξιν δ' ἰσχυροτάτην τοῦ τἀληθῆ λέγειν φέρειν οἴονται, μάλιστα μὲν τὴν αὑτῶν ἀναισθησίαν, ὡς πᾶν, ὅ τι περ ἂν αὐτοὺς ἐκφύγῃ, τοῦτο καὶ δὴ πάντως ἀνύπαρκτον ὂν παντελῶς καὶ ἄχρηστον· εἶτα καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ληφθῆναι διὰ συμφωνίας τὸ μέγεθος· καθάπερ τό τε ἡμιτόνιον καὶ τὸν τόνον, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ τῶν τοιούτων διαστημάτων. ἠγνοήκασι δ', ὅτι καὶ τὸ τρίτον μέγεθος οὕτως ἂν καὶ τὸ πέμπτον ἐκβάλλοιτο καὶ τὸ ἕβδομον· ὧν τὸ μὲν τριῶν, τὸ δὲ πέντε, τὸ δὲ ἑπτὰ διέσεών ἐστι. καὶ καθόλου πάνθ', ὅσα περιττὰ φαίνεται τῶν διαστημάτων, ἀποδοκιμάζοιτ' [78] ἂν ὡς ἄχρηστα, παρ' ὅσον οὐδὲν αὐτῶν διὰ συμφωνίας λαβεῖν ἐστι. ταῦτα δ' ἂν εἴη, ὅσα ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης διέσεως μετρεῖται περισσάκις. οἷς ἀκολουθεῖν

harmonicorum interuallorum habeant rationem. Atque eo proceſſum eſt ignauiae, vt dieſin harmonicam putent nullum ſui ne indicium quidem ſenſui praebere quidam, eamque e cantilenis exterminent, dicantque, nugatos eſſe, qui de ea aliquid ſenſerint, aut iſtud muſicae genus probauerint. Suae ſententiae validiſſimum ſcilicet hoc firmamentum habent, ſuorum hebetudinem ſenſuum: opinanturque, ſi quid ipſi percipiant, id plane iam nihil eſſe, neque vllam habere vtilitatem. Alterum hoc, quod conſonantiae opera eius quantitas non poſſit expreſſa percipi: ſicut ſemitonii, toni, et reliquorum interuallorum. Sed ignorant iſti, eadem ratiocinatione ſe tertium, quintum, et ſeptimum interuallum exturbare: quae dieſes habent tres, quinque, ſeptem. Denique omnia in vniuerſum interualla, quae impari notantur numero, neceſſe fuerit, vt inutilia, reiici. Nullum enim eorum conſonantiae adminiculo poteſt percipi: omnia inquam, quae minima dieſi inaequali metitur numero. Hinc ſeque-

78. ἀποδοκιμάζητ' ἂν Turn. et Vulc.

ἀνάγκη καὶ τὸ μηδεμίαν τῶν τετραχορδικῶν διαιρέσεων χρησίμην εἶναι, πλὴν μόνην ταύτην, δι᾽ ἧς πᾶσιν ἀρτίοις χρῆσθαι διαστήμασι συμβέβηκεν. αὕτη δ᾽ ἂν εἴη ἥ τε τοῦ συντόνου καὶ διατόνου, καὶ ἡ τοῦ τονιαίου χρώματος. τὸ δὲ τὰ τοιαῦτα λέγειν τε καὶ ὑπολαμβάνειν, οὐ μόνον τοῖς φαινομένοις ἐναντιουμένων ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς μαχομένων. χρώμενοι γὰρ αὐτοὶ τοιαύταις τετραχόρδων μάλιστα φαίνονται διαιρέσεσιν, ἐν αἷς τὰ πολλὰ τῶν διαστημάτων ἤτοι περιττά ἐστιν, ἢ ἀνάλογα. μαλάττουσι γὰρ αἰεὶ τάς τε λιχανοὺς καὶ τὰς παρανήτας· ἤδη δὲ καὶ τῶν ἑστώτων τινὰς παρανιᾶσι φθόγγων, ἀλόγῳ τινὶ διαστήματι προσανιέντες αὐτοῖς τάς τε τρίτας καὶ τὰς παρανήτας. καὶ τὴν τοιαύτην εὐδοκιμεῖν μάλιστά πως οἴονται τῶν συστημάτων χρῆσιν, ἐν ᾗ τὰ πολλὰ τῶν διαστημάτων ἐστὶν ἄλογα, οὐ μόνον τῶν κινεῖσθαι πεφυκότων φθόγγων, ἀλλὰ καί τινων ἀκινήτων ἀνιεμένων, ὡς ἔστι δῆλον τοῖς αἰσθάνεσθαι τῶν τοιούτων δυναμένοις. χρῆσιν δὲ μουσικῆς προσήκουσαν ἀνδρὶ ὁ καλὸς Ὅμηρος ἐδίδαξε. δηλῶν γὰρ, ὅτι ἡ μουσικὴ πολλαχοῦ χρησίμη, τὸν Ἀχιλλέα πεποίηκε τὴν ὀργὴν πέττοντα τὴν πρὸς

ſequetur, nullam quatrichordorum diuiſionem vtilem eſſe, demtis his, quorum omnia interualla pari numero definiuntur, qualis erit ſyntoni, diatoni, et toniaei chromatis Atqui huiuſmodi ſententia eorum eſt hominum, qui non modo iis, quae in ſenſum incurrunt, ſed etiam ſibi ipſis ipſi repugnent; quippe cum notum ſit, eos talibus quatrichordorum diuiſionibus praecipue vti, quae vel imparibus numeris notentur, vel proportione reſpondentibus. Molliunt enim ſubinde lichanos, paranetas; atque etiam ſtantium ſonorum quodam interuallo, quod ratione explicari nulla poſſit, remittentes, tertiaſque etiam et paranetas. Atque hunc maxime vſum ſyſtematum probari putant, in quo multa ſint interualla, quorum ratio numeris enunciari nullo modo poſſit: neque tantum mobilium ſonorum, ſed etiam immobilium, remiſſione facta. Non poſſunt haec ignorare ii, qui ſenſu iſtiuſmodi rerum ſunt inſtructi. Vſum vero muſicae conuenientem Homerus docuit. Oſtendens enim, muſicam multis in rebus eſſe conducibilem, introduxit Achillem, qui iram aduerſus

τὸν [79] Ἀγαμέμνονα, διὰ μȣσικῆς, ἧς ἔμαθε παρὰ τȣ̃ σοφωτάτȣ Χείρωνος.

Τόνδ' εὗρον [φησὶ] φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ,
Καλῇ, δαιδαλέῃ· περὶ δ' ἀργύρεον ζυγὸν ἦεν.
Τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων πόλιν Ἠετίωνος ὀλέσσας.
Τῇ ὅ γε θυμὸν ἔτερπεν, ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.

μάθε, (φησὶν Ὅμηρος) πῶς δεῖ μȣσικῇ χρῆσθαι. κλέα γὰρ ἀνδρῶν ᾄδειν καὶ πράξεις ἡμιθέων ἔπρεπεν Ἀχιλλεῖ, τῷ Πηλέως τȣ̃ δικαιοτάτȣ. ἔτι δὲ καὶ τὸν καιρὸν τῆς χρήσεως τὸν ἁρμόττοντα διδάσκων Ὅμηρος, ἀργȣ̃ντι γυμνάσιον ἐξεῦρεν ὠφέλιμον καὶ ἡδύ. πολεμικὸς γὰρ ὢν καὶ πρακτικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς, διὰ τὴν γενομένην αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα μῆνιν, ȣ̓ μετεῖχε τῶν κατὰ τὸν πόλεμον κινδύνων. ᾠήθη ȣ̓̃ν Ὅμηρος, πρέπον εἶναι τὴν ψυχὴν τοῖς καλλίστοις τῶν μελῶν παραθήγειν [80] τὸν ἥρωα, ἵν' ἐπὶ τὴν μετὰ μικρὸν αὐτῷ γενησομένην ἔξοδον παρεσκευασμένος ᾖ. τȣ̃το δ' ἐποίει δηλονότι μνημονεύων τῶν πάλαι πράξεων. τοιαύτη ἦν ἡ

ſus Agamemnonem ſuam concoqueret muſicae opera, quam didicerat a ſapientiſſimo Chirone.

Inuenere illum mentem cithara oblectantem
Affabre facta, iugum erat ſolido ex argento:
Eëtioneae e ſpoliis quam ceperat vrbis.
Hac animum mulcens, clarorum facta virorum
Inclyta cantabat. —

Diſce, inquit Homerus, vbi ſit vtendum muſica. Achilles, quod dignum ipſo erat, filio iuſtiſſimi Pelei, canebat egregia facta virorum et ſemideorum. Ac praeterea tempus idoneum vſui docens, in otio degenti exercitationem vtilem iucundamque reperit. Bellicoſus enim homo Achilles, et gerendis rebus factus, ob iram, in Agamemnonem conceptam, aberat a proeliis. Cenſuit itaque, eius herois animum pulcherrimis carminibus exacuendum eſſe, vt paratus eſſet ad eruptionem, quam erat paulo poſt facturus. Idque fecit, commemorandis veteribus hiſtoriis. Talis

79. τὸν abeſt a Petau.

80. παραθήγειν Petau.

ἀρχαία μουσική, καὶ εἰς τοῦτο χρησίμη. Ἡρακλέα τε γὰρ ἀκούομεν κεχρημένον μουσικῇ, καὶ Ἀχιλλέα, καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὧν παιδευτὴς ὁ σοφώτατος Χείρων παραδέδοται, μουσικῆς τε ἅμα ὢν καὶ δικαιοσύνης καὶ ἰατρικῆς διδάσκαλος. καθόλου δὲ ὅ γε νοῦν ἔχων, οὐ τῶν ἐπιστημῶν ἔγκλημα δήπου θείη, εἴ τις αὐταῖς μὴ κατὰ τρόπον χρῷτο, ἀλλὰ τῆς τῶν χρωμένων κακίας ἴδιον εἶναι τοῦτο νομίσειεν. εἴτ᾽ οὖν τις, τὸν παιδευτικὸν τῆς μουσικῆς τρόπον ἐκπονήσας, τύχοι ἐπιμελείας τῆς προσηκούσης ἐν τῇ τοῦ παιδὸς ἡλικίᾳ, τὸ μὲν καλὸν ἐπαινέσει τε καὶ ἀποδέξεται, ψέξει δὲ τὸ ἐναντίον ἔν τε τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τοῖς κατὰ μουσικήν, καὶ ἔσται ὁ τοιοῦτος καθαρὸς πάσης ἀγεννοῦς πράξεως· διὰ μουσικῆς τε τὴν μεγίστην ὠφέλειαν καρπωσάμενος, ὄφελος ἂν μέγα γένοιτο αὑτῷ τε καὶ πόλει, μηθενὶ μήτ᾽ ἔργῳ, μήτε λόγῳ, χρώμενος ἀναρμόστῳ, σώζων αἰεὶ καὶ πανταχοῦ τὸ πρέπον καὶ σῶφρον καὶ κόσμιον. ὅτι δὲ καὶ ταῖς εὐνομωτάταις τῶν πόλεων ἐπιμελὲς γεγένηται φροντίδα ποιεῖσθαι τῆς γενναίας μουσικῆς, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μαρτύρια παραθέσθαι ἐστί. Τέρπανδρον δ᾽ ἄν τις παραλάβοι, τὸν

Talis ergo fuit, et tales commoditates attulit veterum musica. Namque et Herculem musica vsum fuisse audimus, et Achillem, et alios multos: quorum magister fuit Chiron sapientissimus, musicae simul, et iustitiae, et medicinae doctor. Denique vt in summa dicam, non hoc vitio dabitur scientiae, si quis ea non, vt par est, vtatur: sed propria abutentis ea culpa censebitur. Proinde si quis musicae eum modum, qui ad probe instituendam adolescentiam conducit, labore industriaque consecutus, in prima aetate accuratione conueniente fuerit formatus: is pulchra quidem laudabit et amplectetur, vituperabit autem his aduersa, non in musica tantum, sed et aliis in rebus: eritque is homo vacuus omnis turpis actionis, maximum hunc fructum e musica consecutus, et cum sibi ipsi, tum ciuitati, plurimum proderit, nullo neque facto, neque verbo, inconcinno vtens, sed vbique decorum modumque seruans. Caeterum ciuitates, quae optimis legibus vterentur, maximam ingenuae musicae curam gessisse, multis testimoniis doceri potest. Nobis satis sit, Terpandrum produxisse,

τὴν γενομένην ποτὲ παρὰ Λακεδαιμονίοις ϛάσιν καταλύσαντα, καὶ Θαλήταν τὸν Κρῆτα, ὅν φασι κατά τι πυθόχρηϛον Λακεδαιμονίȣς παραγενόμενον διὰ μȣσικῆς ἰάσασθαι, ἀπαλλάξαι τε τȣ̃ κατασχόντος λοιμȣ̃ τὴν Σπάρτην, καθάπερ φησὶ Πρατίνας. ἀλλὰ γὰρ καὶ Ὅμηρος τὸν κατασχόντα λοιμὸν τȣ̀ς Ἕλληνας παύσασθαι λέγει διὰ μȣσικῆς. ἔφη γȣ̃ν·

Οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο,
Καλὸν ἀείδοντες παιήονα κȣ̃ροι Ἀχαιῶν,
Μέλποντες ἑκάεργον· ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκȣ́ων.

τȣ́τȣς τȣ̀ς ϛίχȣς, ἀγαθὲ διδάσκαλε, κολοφῶνα τῶν περὶ τῆς μȣσικῆς λόγων πεποίημαι, ἐπεὶ φθάσας σὺ τὴν μȣσικὴν δύναμιν διὰ τȣ́των προαπέφηνας ἡμῖν· τῷ γὰρ ὄντι τὸ πρῶτον αὐτῆς καὶ κάλλιϛον ἔργον, ἡ εἰς τȣ̀ς θεȣ̀ς εὐχάριϛός ἐϛιν ἀμοιβή· ἑπόμενον δὲ τȣ́τῳ καὶ δεύτερον τὸ τῆς ψυχῆς καθάρσιον καὶ ἐμμελὲς καὶ ἐναρμόνιον σύϛημα. ταῦτ' εἰπὼν ὁ Σωτήριχος· Ἔχεις (ἔφη) τȣ̀ς ἐπικυκλίȣς περὶ μȣσικῆς λόγȣς, ἀγαθὲ διδάσκαλε. ἐθαυμάσθη μὲν ȣ̃ν ὁ Σωτήριχος ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσι· καὶ

xiſſe, qui Lacedaemone coortam ſeditionem pacauit: et Thaletam Cretenſem, quem Pythii Apollinis oraculo accitum a Lacedaemoniis, muſica peſtem tum graſſantem ſedaſſe Pratinas ſcribit. Sed Homerus etiam Graecos peſtem muſica depuliſſe ſcribit, qua infeſtabantur. Sic enim canit:

Ergo die tota placabant carmine Phoebum,
Formoſum Paeeona Achaica turba canentes,
Et magni laudes modulantes arcitenentis.
Illius auditu pertentant gaudia pectus.

Hos ego, bone magiſter, verſus, pro colophone mei de muſica ſermonis attuli, cum tu eos ante ad vim muſicae indicandam allegaſſes. Re enim vera, primum hoc eius eſt et pulcherrimum officium, grata aduerſum deos remuneratio: proximum, animae pura et concinna ſibique conueniens conſtitutio. Haec locutus Soterichus: Habes, inquit, bone magiſter, circularem de muſica diſputationem. Admirationem autem ſui excitauit ſua oratione, cum

γὰρ ἐνέφαινε διὰ τοῦ προσώπου καὶ τῆς φωνῆς τὴν περὶ μουσικὴν σπουδήν. ὁ δ' ἐμὸς διδάσκαλος· Μετὰ τῶν ἄλλων (ἔφη) καὶ τοῦτο ἀποδέχομαι ἑκατέρου ὑμῶν, ὅτι τὴν τάξιν ἑκάτερος τὴν αὑτὸς αὑτοῦ ἐφύλαξεν. ὁ μὲν γὰρ Λυσίας, ὅσα μόνον χειρουργοῦντι κιθαρῳδῷ προσῆκεν εἰδέναι, τούτοις ἡμᾶς εἱστίασεν· ὁ δὲ Σωτήριχος, ὅσα καὶ πρὸς ὠφέλειαν καὶ πρὸς θεωρίαν, ἀλλὰ[81] γὰρ καὶ δύναμιν καὶ χρῆσιν μουσικῆς συντείνει, διδάσκων ἡμᾶς ἐπεδαψιλεύσατο. ἐκεῖνο δ' οἶμαι ἑκόντας αὐτοὺς ἐμοὶ καταλελοιπέναι. οὐ γὰρ καταγνώσομαι αὐτῶν δειλίαν, ὡς αἰσχυνθέντων κατασπᾶν μουσικὴν εἰς τὰ συσσίτια. εἰ γάρ που καὶ χρησίμη, καὶ παρατετονὼς ὁ καλὸς Ὅμηρος ἀπέφηνε· Μολπὴ (γάρ που φησὶν) ὀρχηστύς τε, τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός. καί μοι μηδεὶς ὑπολαβέτω, ὅτι πρὸς τέρψιν μόνον χρησίμην ᾠήθη μουσικὴν Ὅμηρος διὰ τούτων· ἀλλὰ γὰρ βαθύτερός ἐστι νοῦς ἐγκεκρυμμένος τοῖς ἔπεσιν. εἰς γὰρ ὠφέλειαν καὶ βοήθειαν τὴν μεγίστην αὐτοῖς καιροῖς παρέλαβε μουσικὴν, λέγω δ' εἰς τὰ δεῖπνα καὶ τὰς συνουσίας τῶν ἀρχαίων. συνέβαινε γὰρ

cum suum musicae studium et vultu et voce demonstrasset. Magister autem meus: Vna cum reliquis, inquit, id mihi vtriusque vestrum probatur, quod suum vterque ordinem seruauit. Lysias enim ea tantum nobis proposuit, quae citharoedum, manibus opus facientem, scire conuenit. Soterichus vero liberaliter admodum, quae ad vtilitatem, contemplationem, vimque etiam et vsum musicae pertinent, attulit. Puto autem, eos hoc, quod dicam, volentes ac studio mihi reliquisse. Non enim hoc illis timiditatis impingam crimen, vt veritos pronunciem musicam in syssitia, seu conuiuia, detrahere. Nam si alicui in iis sit vsui, Homerus diserte id docuit, sic dicens:

Cantusque, et choreae, dulcis donaria coenae.

Neque velim quenquam suspicari, id voluisse Homerum significare, duntaxat ad delectationem conducere musicam. Sed altior latet sensus in illis verbis. Adsciuit enim vtilitatem et auxilium musices opportunissimo loco, in coenas inquam et conuiuia veterum. Ideo quippe eam his adhiberi receptum fuit,

81. ἄλλα Turneb. Vulcob. et Bong.

I. Πλου-

εἰσάγεσθαι μουσικὴν, ὡς ἱκανὴν ἀντισπᾶν, καὶ πραΰνειν τὴν τοῦ οἴνου ὑπόθερμον δύναμιν· καθάπερ που φησὶ καὶ ὁ ἡμέτερος Ἀριστόξενος· ἐκεῖνος γὰρ ἔλεγεν, εἰσάγεσθαι μουσικὴν, παρ' ὅσον ὁ μὲν οἶνος σφάλλειν πέφυκε τῶν ἄδην αὐτῷ χρησαμένων τά τε σώματα καὶ τὰς διανοίας· ἡ δὲ μουσικὴ τῇ περὶ αὐτὴν τάξει τε καὶ συμμετρίᾳ εἰς τὴν ἐναντίαν κατάστασιν ἄγει τε καὶ πραΰνει. παρὰ τοῦτον οὖν τὸν καιρὸν ὡς βοηθήματι τῇ μουσικῇ τοὺς ἀρχαίους φησὶ κεχρῆσθαι Ὅμηρος. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ μέγιστον ὑμῖν, ὦ ἑταῖροι, καὶ μάλιστα σεμνοτάτην ἀποφαῖνον μουσικὴν παραλέλειπται. τὴν γὰρ τῶν ὄντων φορὰν, καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κίνησιν, οἱ περὶ Πυθαγόραν καὶ Ἀρχύταν καὶ Πλάτωνα, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, οὐκ ἄνευ μουσικῆς γίνεσθαι καὶ συνεστάναι ἔφασκον. πάντα γὰρ καθ' ἁρμονίαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ κατεσκευάσθαι φασίν. ἄκαιρον δ' ἂν εἴη νῦν ἐπεκτείνειν τοὺς περὶ τούτου λόγους· ἀνώτατον δὲ καὶ μουσικώτατον, τὸ παντὶ τὸ προσῆκον μέτρον ἐπιτιθέναι. ταῦτ' εἰπὼν ἐπαιώνισε, καὶ σπείσας τῷ Κρόνῳ, καὶ τοῖς τούτου παισὶ, θεοῖς πᾶσι, καὶ Μούσαις, ἀπέλυσε τοὺς ἑστιωμένους.

fuit, quod animum reuellere et vim caloris vini mitigare valeret. In quam ſententiam etiam Ariſtoxenus noſter dixit, muſicam introductam in coenas eſſe, quod, ſicut vinum nimio ipſo vtentium et animos et corpora labefactat; ita muſica ſuo ordine et concinnitate in contrarium ſtatum abducit atque ſedat. Ea igitur occaſione Homerus ait priſcos muſica tanquam remedio quodam vſos. Sed maximum, o ſocii, et quod maxime muſicae dignitatem maieſtatemque demonſtrat, a vobis omiſſum eſt. Etenim motus rerum, et ſtellarum circuitiones, Pythagoras, Archyta, Plato, reliquique antiqui philoſophi, ſine muſica neque fieri, neque conſtare, affirmauerunt: omnia enim a deo ſecundum harmoniam fuiſſe inſtituta. Verum intempeſtiuum eſſet nunc de ea re diſputationem protrahere. Summum eſt, et muſicae convenientiſſimum, omnibus rebus ſuum modum imponere. Haec ille fatus, paeanem cecinit: cumque Saturno, eiuſque filiis, diis omnibus, ac Muſis libauiſſet, conuiuas dimiſit.

ΠΛΟΥ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ[1]

ΠΕΡΙ ΠΟΤΑΜΩΝ ΚΑΙ ΟΡΩΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑΣ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ.

PLVTARCHI

DE FLVVIORVM ET MONTIVM NOMINIBVS, ET DE IIS, QVAE IN ILLIS INVENIVNTVR.

INTERPRETE

PHILIPPO IACOBO MAVSSACO.

NOMINA FLVVIORVM, DE QVIBVS AGIT PLVTARCHVS.

HYDASPES.

1. Πλουτάρχου] Huius libelli nullum aliud exemplar in Europae bibliothecis exstare, praeter illud, quod in instructissima illa serenissimi Electoris Palatini bibliotheca visitur, ex quo concinnata fuit editio Basileensis, quam emendandam suscipimus,

῾ΥΔΑΣΠΗΣ.

Χρυσίππη [2] διὰ μῆνιν Ἀφροδίτης εἰς ἐπιθυμίαν ἐμπεσοῦσα τοῦ γεννήσαντος Ὑδάσπου, καὶ μὴ στέγουσα

HYDASPES.

Cum Chrysippe Veneris ob iram in parentis Hydaspis desiderium incidisset, et amorem, quo praeter naturam

pimus, vel ex eo solo patet, quod immanis illa lacuna, et defectus, qui est in *Thermodonte*, et qui totum hunc agrum, per quem labuntur haec flumina, quasi denormat, non potuerit hactenus sanari, aut ex alia membrana restitui. Quaedam praeterea verba, quae desiderabantur sparsim in textu, et mendum illud solemne, quod Hebri parum celeres cursus in ipsis ostiis paene remorabatur, idem euincunt omnino. Frustra igitur e MSS. Codd. opem emendicare tentauimus, cum nulli, aut saltem paucissimi, exstent. Soli coniecturae nobis standum fuit, quae si non semper certa sit et vera, quid mirum? Mortales sumus, et aliquid humanitus pati cogimur. Neque tamen omnibus in locis, quibus licitum fuit coniectare, nobis susseni fuimus: φιλαυτίαν enim ac αὐθάδειαν cane peius et angue odimus, nec nimis nostri iuris ac nostrae sententiae esse amamus, sed in his solum, vbi veritas ita se exserit, vt non alio indigeat lumine. Quod si vbique opinationibus nostris subscripsissemus, numnam opus erat in hac epigraphe statim post vocem Πλουτάρχου addere Χαιρωνέως. Noluimus tamen quicquam mutare, quia fieri potest, vt alius sit hic Plutarchus a Chaeronensi, praesertim cum, praeter alia multa, nos addubitare maxime faciant scripta Ioannis Stobaei, et fragmentum ὑποβολιμαῖον, quod legitur in fine libelli περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. Ille Stobaeus, licet ab hoc Plutarcho, sermone 98. *de morbis et in eis solutione*, sua mutuatus sit, nunquam tamen illic eius nomen celebrat, imo potius eosdem auctores, ex quibus Plutarchi narrationes petitae sunt, producit, spreto Plutarchi nomine. Ita in fragmento spurio Aristotelis, in quo multa congesta sunt, quae hinc auulsa et excerpta fuere, nullam mentionem factam videas Plutarchi huius. Quod mirum certe videri queat. Sed his omnibus notae et emendationes nostrae satisfacient, in quibus tam liber philosophi περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων, quam sermo ille 98. Ioannis Stobaei, illustrabuntur. *Maussacus.* Et hic Maussacus etiam auctor est reliquarum huius opusculi notarum, quae adhuc sequuntur, omnium, quare nomen eius singulis notis addere non fuit necesse.

2. Χρυσίππη] Ne tempus teramus

τοὺς παρὰ φύσιν ἔρωτας, νυκτὸς βαθείας, τῷ προειρημένῳ συνῆλθε, τῆς τροφοῦ συνελθούσης. οὐκ εὐτυχήσας δὲ περὶ τῶν συμβεβηκότων ὁ βασιλεὺς, τὴν μὲν ἐνεδρεύσασαν αὐτὸν γραῦν ζῶσαν κατέχωσεν [3]· τὴν δὲ θυγατέρα σταυρώσας, διὰ λύπης ὑπερβολὴν ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν

ram tenebatur, nequiret cohibere, profunda nocte eum, nutrice comite, conuenit. Rex vero ob ea, quae contigerant, infelix, anum, quae inſidias ſibi parauerat, viuam ſepelire iuſſit, et filia in crucem ſublata, prae moerore extremo ſe praecipitem dedit

ramus in recenſendis variorum auctorum fabulis, narrationes de Valeria Tuſculanaria, et Smyrne, quae non tantum apud Plutarchum Chaeronenſem in *Parallelis*, ſed et apud Antoninum Liberalem, exſcriptae ſunt, et alias, quas Parthenius in Eroticis habet, erudito lectori legendas proponimus. In his ſimiles offendere eſt filiarum erga parentes, dolis nutricum conceptos, fotos et conſummatos amores, et alia multa, quae ad πραγματικὸν et λεκτικὸν τόπον ſpectant. Haec ſi inter ſe comparentur, exprimi non poteſt, quantum luminis ſint ex ſe inuicem acceptura. Meminerit tantum, quiſquis haec leget, nos hunc auctorem emendare, et quaſi aliud agendo, quae ſunt obſcuriora, annotare: verboſos edere commentarios in animo nunquam habuimus.

3. Ζῶσαν κατέχωσεν] Si addidiſſet λίθοις, longe diuerſum fuiſſet ſupplicii genus: nam ζῶσαν κατέχωσεν ſimpliciter eſt *viuam ſepeliri iuſſit*, at καταχῶσαι λίθοις, *lapidibus petere*. Ita locutus eſt Comicus, pater venuſtatum Atticarum, Acharnenſ. κατά σε χώσομεν τοῖς λίθοις. Homerus: λάϊνον ἕσσο χιτῶνα. Hyperides ἐν τῷ κατ' Αὐτοκλέους, κατέλευσαν dixit, quam vocem Harpocration interpretatur per κατέβαλλον λίθοις. Euripides καταφονεύειν πέτροις, vel paſſiue λευσίμῳ πετρώματι θανεῖν, aut πετρούμενος θανεῖν, aut λευσθῆναι πέτροις. In Euangelio Ioannis c. 8. λιθοβολεῖσθαι, id eſt *lapidibus cooperire*, vt loquuti ſunt Cicero et Liuius. Hic ζῶσαν κατέχωσεν nihil aliud eſt, quam *viuam obrui iuſſit terra*, vt apud Plutarchum Parallelis in narrationibus de Brenno, Gallorum rege, et Tarpeia virgine, Capitolii cuſtode, quae depromtae ſunt ex Clitophontis *rerum Gallicarum* primo, et Ariſtidis Mileſii *Italicis*: ὑπὸ τῆς δαψιλείας τοῦ χρυσοῦ ζῶσα κατεχώσθη, id eſt *auri cumulo obruta periit*, et ζῶσαν κατέχωσαν, *viuam obruerunt*. Iamblichus in Babylonicis, ſiue in amoribus Rhodanes et Sinonis, apud Photium ſimiliter dixit, καταχώσας τὸ ὑπόλοιπον τῆς κόρης σῶμα, de puellae exſtinctae cadauere.

4. Σαρω-

εἰς ποταμὸν Ἰνδὸν, ὃς ἀπ' αὐτȣ̃ Ὑδάσπης μετωνομάσθη. ἔςι δὲ τῆς Ἰνδίας νεανικῶς καταφερόμενος εἰς τὴν Σαρωνιτικὴν Σύρτιν [4]. γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος Λύχνις καλȣ́μενος [5].

dedit in fluuium Indum, qui ab eo postea denominatus est Hydaspes. Indiae autem fluuius est vehementius influens in Syrtem Saroniticam. Porro nascitur in eo lapis Lychnis vocatus, qui

4. Σαρωνιτικὴν Σύρτιν] Ego puto legendum Σαρωνικὴν: nam quid sit *Syrtis Saronitica*, non intelligo, nisi a Saronico sinu Σαρωνιτικὴν formari et deduci posse admittatur, quod fieri posse verissimum est. Strabo de Saronico sinu, lib. 8. εἶθ' ὁ Σαρωνικὸς, οἱ δὲ πόντον λέγȣσιν, οἱ δὲ πόρον, καθ' ὃ καὶ πέλαγος λέγεται Σαρωνικόν. Ergo et Σαρωνικὴ σύρτις, non Σαρωνιτικὴ, dicendum videtur. Sed quamuis hoc ita esset, ideone verum, quod hic refert Plutarchus, Hydaspem praecipiti vado ferri in Syrtim Saronicam? Minime; nam si fides adhibenda est auctoribus naris non obesae, et fabulas non narrantibus, Hydaspes potius labitur in Acesinem, cui committitur, et simul nomen suum amittit. Acesines vero, Hydraote et Hyphasi in se receptis, proprioque nomine retento, in Indum, et tandem Indus in Oceanum Indicum versus austrum, originem ducens ex Parapamiso, vel Caucaso monte. Quid autem cum India, aut fluuio Indo, Sinui Saronico, aut Syrti Saroniticae. Fabula haec est et gratum mendacium, sed non ferendum. Patimur quidem nos auctorem hunc, Indum cum Hydaspe confundentem, et ex duobus vnum efficere conantem, propter fabularum iucunditatem, et quia Graeci amant ψεύδεσθαι γλώσσης χάριν, sed nimis rancida et putida non gustamus. Vibius Sequester: *Hydaspes Indiae, vrbis Mediae defluit Indo et Caucaso.* Aethicus Cosmograph. *Fluuius Hydaspes nascitur in campis Indorum tribus crinibus. Hic se cominus adunans vnus efficitur, et inundans omnem regionem Indorum currit millia* DCCCXIII. *et immergit se Oceano Orientali.* Modus loquendi non vulgaris per transennam notandus, *nascitur tribus crinibus*, vt cum de Danubio ait, ex eo septem fluminum crines procedere.

5. Λύχνις καλȣ́μενος] Mallem Λυχνίτης, quamuis Λύχνις ferri possit. Iuuabit autem breuiter hunc locum enarrare, et vna docere, valde delusos esse summos viros, qui Lychnim lapidem eundem esse existimarunt cum Selenite. Fundus eorum fuit Eustathius ad illa Dionysii Afri:

— λύχνις τε πυρὸς φλογὶ πάμπαν ὁμοίη.

Qui illic confuse hos lapides miscere videtur. διὸ καὶ λυχνίτης ὁ λίθος λέγεται, (vnde ego colligo, potius dicendum esse λυχνίτις,

ἐλαιώδης [6] δέ ἐςι τῇ χρόᾳ, καὶ ζεςὸς πάνυ, σελή-

qui olei colorem prae ſe fert, valdeque feruidus eſt. Inuenitur

λυχνίτις, quam λύχνις, quod latius poſtea confirmabo ex Solin. Polyhiſt.) οἱ δὲ καὶ Σεληνίτην καλοῦσι τοῦτον λίθον, ἐπειδὴ συμπαθῶς, φασὶν, ἔχει πρὸς τὴν σελήνην. Errabant toto coelo, vt ego quidem iudico, illi, qui (vt refert illo loco Euſtathius) Lychnitem eundem eſſe lapidem cum Selenite exiſtimabant, quod ſympathiam quandam cum Luna haberet; nam hoc a nemine, quod ſciam, antiquorum de Lychni, aut Lychnite, proditum eſt. Plutarchus quidem hic Lychnim, augeſcente Luna, ad cantum tibiarum reperiri aſſeverat, ſed non augeſcere, quod quamuis admitteremus, non ſequeretur tamen, confundi debere Lychnim et Selenitem, quia multi ſunt lapides, iique diuerſiſſimi generis, qui cum Luna non tantum accreſcunt, ſed decreſcunt. Interpres anonymus Tetrab. Ptol. ad prim. ὁρῶμεν γὰρ καὶ τὰ θαλάττια ζῶα συναυξανόμενα καὶ συμμειούμενα τῇ σελήνῃ, καὶ ἡμῶν δὲ αὐτῶν τινὰ μέρη τοῦ σώματος, οἷον ὄνυχας, καὶ τρίχας. ἦν δέ τι καὶ ἱερὸν ζῶον ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ταῦρος ἀνακείμενος τῇ θεῷ, οὗ ἡ σοβὴ συνηύξανεν αὐτῇ καὶ συνεμειοῦτο· εἰσὶ δὲ καὶ νῦν συμφθίνοντες καὶ συναυξοῦντες λίθοι τινὲς τῇ θεῷ. Praeterea in Indo fluuio, qui in India eſt, reperitur Lychnis lapis, Selenites vero in Arabia, vt teſtantur Plinius, Dioſcorid. et Dionyſ. loco citato, vel in Perſide, vt docet D. Auguſtinus lib. 21. de *Ciuitate Dei*, cap. 5. *in eadem* (inquit) *Perſide gigni etiam lapidem Selenitem, cuius interiorem candorem cum Luna creſcere atque deficere.* Deinde alios habet Lychnis colores, alios Selenites, hic candido et melleo colore eſt, vt vidimus ad Pſellum, vbi plura de Selenite; ille vero olei colorem prae ſe fert. Tandem Lychnis inuenitur tantum ad repercuſſum Lunae maxime plenae, (vt de Carchedonio loquitur Plinius) Selenites autem et creſcit, et decreſcit cum ea. Nonnus Dionyſ. 5.

— Τῇ δὲ Σελήνης
Εἶχε λίθον πάλλευκον, ὃς εὐκεραοῖο θεαίνης
Λειπομένης μινύθει καὶ ἀέξεται, ὁππότε μήνη
Ἀρτιφανὴς σέλας ὑγρὸν ἀποστίλβουσα κεραίης
Ἠελίου γενετῆρος ἀμέλγεται αὐτόγονον πῦρ.

Quae nolim accipias de Lunenſi marmore, ſed de Selenite lapide; tantum enim inter Lunenſe marmor et Selenitem diſcriminis eſt, quantum inter Lychnim et Selenitem.

6. ἐλαιώδης] Si oleacei coloris eſt Lychnis, ergo diſtat ab eo Lychnites; nam ex Plinio et Solino purpuram et coccum colore refert. Et in hoc diſcrepantia; at ſimilitudo in eo, quod Lychnitem inter ardentes

νης δ' αὐξομένης, εὑρίσκεται, πρὸς μελῳδίαν αὐλῶν [7]. χρῶνται δὲ οἱ ἐν ἐξοχῇ [8] τυγχάνοντες αὐτῷ. εὑρίσκεται δ' αὐτῷ παρὰ τὰς καλουμένας Πύλας [9] βοτάνη, παρόμοιος Ἡλιοτροπίῳ. ταύτην λειοτριβοῦντες, τῷ χυλῷ τοῖς καύμασιν ἀλείφονται, καὶ φέρουσιν ἀκινδύνως τῆς περισσοτέρας θερμασίας τὴν ἀναθυμίασιν. οἱ δ' ἐγχώριοι, τὰς ἀσεβῶς ἀναστρεφομένας παρθένους σταυροῖς προσηλώσαντες [10], εἰς αὐτὸν βάλλουσι, τῇ σφῶν δια-

nitur ille, adolescente Luna, ad cantum tibiarum, et vsui excellentioribus. Occurrit ibidem prope Pylas, quas vocant, herba similis *Heliotropio*, cuius contritae succo contra solis aestus vnguntur, et sine periculo quantumuis magnae caliditatis exhalationem ferunt. At indigenae virgines, quae non caste vixerint, clauis cruci affigunt, et in hunc fluuium deiiciunt, diale-

tes gemmas numerent auctores illi, Lychnis autem omnino ζεστὸς sit, vt loquitur auctor noster, vel πυρὸς φλογὶ πάμπαν ὁμοίη, vt Dionys. Afer, et ὁμοῖος, si Eustathio credimus: conuenit siquidem ei et masculinum et foemininum genus, et non tantum δασύνεσθαι, sed est potest βαρύνεσθαι. En tibi Eustath. verba: τὸ δὲ λυχνὶς τινὲς καὶ βαρύνουσι, καὶ ἀρσενικὸν εἶναι λέγουσιν ὄνομα γράφοντες· λυχνὶς φλογὶ πάμπαν ὁμοῖος.

7. πρὸς μελῳδίαν αὐλῶν] Ita in Phasi virga Leucophyllus inueniri dicitur πρὸς πανισμὸν ἔνθεον, et Carchedonius, vt vidimus ex Plinio, ad repercussum Lunae.

8. οἱ ἐν ἐξοχῇ] Turnebus vertit *artifices;* ego malui *excellentiores*, vel *eminentiores;* nam vel de diuitibus hic loqui voluit, vel de egregiis tibicinibus, sed prima interpretatio melior. Ita enim ipsemet Plutarchus in Pactolo scripsit: οἱ ἐν ἐξοχῇ τυγχάνοντες τῶν Λυδῶν: quae quid aliud volunt, quam *Lydorum ditiores*, vel *potentiores*?

9. Πύλαις] *Pylae* portae sunt, siue loci angustissimi, vt docent ferme omnes Magistri Graeci, et nominatim Eustath. ad Perihegeten. Vnde Latini, Cicero, Plinius, *Portas Armenias*, *Caspias*, *Cilicias* dixere.

10. σταυροῖς προσηλώσαντες] Negari non potest, quin σταυροῖς προσηλοῦν hoc loco sit *clauis cruci affigere*, vt nos vertimus, sicut simplex προσηλοῦν apud Demosthenem in Midiana, *clauis affigere*. Veteribus Indis igitur non fuit incognita Romanorum crux, cuius notae οὐσιώδεις sunt claui. Hoc dico, quia dissidium est inter eruditissimos viros, Card. Baronium, Iust. Lipsium, et Isaacum Casaubonum, quibus hactenus crux Romanorum mera crux fuit. Illorum vnus in

λέκτῳ τὸν Ἀφροδίτης ὕμνον ᾄδοντες. κατορύσσουσι δὲ κατ' ἐνιαυτὸν γραῦν κατάκριτον, παρὰ τὸν ὀνομαζόμενον

dialecto vernacula Veneris hymnum canendo. Defodiunt et vetulam condemnatam quotannis iuxta verticem Therogonum.

Annal. tom. p. anni 34. nu. 92. et alter cap. 11. lib. pr. de *cruce*, existimarunt, cruces Romanas veteribus Iudaeis fuisse notas, et apud Gentium plerasque fuisse vsitatas, apud Syros nimirum, Aegyptios, Persas, Afros, Graecos. Hic vero exercit. 16. in Annal. Ecclesiast. cap. 77. contra contendit, vix tandem sero Hebraeis, Persis et aliis nationibus crucem Romanam fuisse cognitam, et auctoritates omnes, quibus magni illi viri vtuntur, vt probent, Hebraeos veteres, Persas, et alios populos, crucem Romanam nouisse, intelligi vult de aliis suppliciorum generibus, quae ipse acutissime enumerat. Denique voces has, *crux*, σταυρὸς, σκόλοψ, ἀνασταύρωσις, ἀνασκολόπισις, κρεμᾶν, et alias, non solum ab auctoribus classicis, Herodoto, Thucydide, Ctesia, Iosepho, sed etiam ab Ecclesiasticis, Philone, et a veteribus vtriusque testamenti interpretibus, vsurpatas fuisse docet, quoties actum ab illis est de suppliciis variis a cruce Romana distantibus et discrepantibus; ita vt non incidisse illum in haec verba auctoris nostri facile credendum sit, aut admittendum, veteribus Indis crucem Romanam non fuisse incognitam. Quibus, vt verum fatear, crucis Romanae cognitionem idem praestantissimus vir non denegat praecise, sed Hebraeis veteribus tantum, et Persis ac Aegyptiis. Maneat itaque, quod supra posuimus, veteribus Indis notam fuisse crucem Romanam, quia eius notae οὐσιώδεις, vt diximus, sunt claui. Atqui clauis virgines intemperantes ab illis Indis affigi crucibus fuisse solitas refert auctor noster ex Chrysermi, scriptoris perantiqui, rebus Indicis, et Archelai libris de fluminibus. Igitur Indis veteribus nota crux Romana: verba fidem faciunt, σταυροῖς προσηλώσαντες, quae nemo bonus potest cauillari. Scio, quid obiici possit, de veteribus Indis haec non debere forte intelligi. Sed Chrysermus, rerum Indicarum auctor, antiquissimus est, ab ipso Plinio et Plutarcho et Plutarcho Chaeronensi in *Parallelis* laudatus. Porro, vt hoc dicam aliud agendo, multa in exercitationibus illis contra Annales Ecclesiasticos legi, quae miram properantiam arguant, nemo, qui eas legerit, dubitabit. Nos homunciones inter legendum parorama vnum deprehendimus, de quo Christianam iuuentutem monendam esse existimauimus, quia pertinet ad cogitationes nostras. Exercitat. 16. cap. 21. ad annum 34. num. 34.

λόφον Θηρόγονον [11]. ἅμα γὰρ τὴν πρεσβύτιν ἑρπετῶν πλῆθος ἐκ τῆς ἀκρωρείας ἐξέρχεται, καὶ τὰ περιϊπτάμενα τῶν ἀλόγων ζώων κατεσθίει, καθὼς ἱστορεῖ Χρύ-

gonum. Illuc enim reptilium multitudo ad vetulam ex cacumine statim accedit, et quae circumuolant muta animalia deuorat, vt narrant

34. pagina 485. haec leguntur: *Gamaliel, vetustissimus magister, de quo multa Zachutus in hoc argumento citatur, cum in Kalendario Hebraico, tum ab aliis Rabbinis. Huius scripta quia hodie nusquam fortasse exstant, commentitia tamen non meliore iure a Baronio appellantur, quam nominaret aliquis commentitios libros Papiniani Responsorum, vel Pauli ad Sabinum, vel Marciani ad Edictum, quorum hodie nihil exstat, praeter paucas sententias, in Pandectas Iustiniani relatas.* Manca παραβολὴ illa est; nam nec Marcianus libros ad Edictum composuit, quod notum erat, priusquam Theognis nasceretur, vt est in Proverbio, nec verum est, paucas e libris Papiniani responsorum, et Pauli ad Sabinum sententias in pandectas fuisse relatas, cum e singulis decem et nouem Responsorum Papiniani libris collectae sententiae fuerint, quas Clarissimus Cuiacius commentariis illustratas reliquit, et e libris Pauli ad Sabinum sexdecim multae leges in pandectis decerptae legantur, imo et pluribus; nam lex 31. de vsurpat. et vsucap. est e lib. 32. Pauli ad Sabinum, et l. 10. de obligat. et actionibus e lib. 47. Pauli ad Sabinum. Vnde, si aeque bono iure quis Gamalielis scripta commentitia diceret, ac Marciani libros ad Edictum, certe optimo iure id de scriptis illis Gamalielis pronunciaret, quia Marcianus lib. ad Edictum non composuit. Et haec dicta sint in transcursu. Velim autem scias, (lector beneuole) me nullo vanae laudis aures mortalium titillantis desiderio haec in magnum illum virum pro Card. Baronio et Lipsio obseruasse, sed amore veritatis tantum incensum, et cupidine Ecclesiae Romanae, quae vera Ecclesia est, auctoritatem defendendi, quam vltimo illo scripto suo vehementius praeter morem impetiisse videtur. Ingenium, mores et doctrinam illius viri semper magni feci, religionem nunquam gustaui, absit in eius carissimos manes insultandi mihi fuerit animus, quinimo, vt eum viuum tanquam διδάσκαλον colui, ita μακαρίτην amare pergo.

11. Θηρόγονον] Nomen proprium est, siue vocabulum verticis, qui forte dictus ita fuit ob ferarum multitudinem: epithetice Homerus de Gargaro:

Ἴδην δ' ἵκανεν πολυπίδακα μητέρα θηρῶν
Γάργαρον.

σερμος [12] ἐν π΄ Ἰνδικῶν· μέμνηται δὲ τούτων ἀκριβέστερον Ἀρχέλαος [13] ἐν ιγ΄ περὶ ποταμῶν. Ὑπόκειται δ᾽ αὐτῷ ὄρος Ἐλέφας καλούμενον δι᾽ αἰτίαν τοιαύτην. Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος μετὰ στρατεύματος εἰς Ἰνδίαν ἐλθόντος, καὶ τῶν ἐγχωρίων κρίσιν ἐχόντων ἀντιπολεμεῖν αὐτῷ, Πώρου, τοῦ βασιλέως τῶν τόπων, Ἐλέφας αἰφνιδίως οἰστροπλὴξ γενόμενος, ἐπὶ τὸν Ἡλίου λόφον ἀνέβη, καὶ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ χρησάμενος εἶπεν· Δέσποτα βασιλεῦ, τὸ γένος ἀπὸ Γηγασίου [14] κατάγων, μηδὲν ἐξ ἐναντίας Ἀλεξάνδρου ποιήσῃς· Διὸς γάρ ἐστι Γηγάσιος. καὶ τελέσας τὸν λόγον ἔθανεν. ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Πῶρος, ψοφοδεὴς τοῦ Ἀλεξάνδρου γόνασι προσέπεσεν, εἰρήνην αἰτούμενος. τυχὼν δὲ, ὧν ἤθελε, τὸ ὄρος Ἐλέ-

narrant Chryſermus libro *rerum Indicarum* octogeſimo, et Archelaus, qui diligentius de his egit libro XIII. de *Fluminibus*. Adiacet vero huic fluuio mons Elephas, qui ob hanc cauſam vocatus fuit. Cum Alexander Macedo in Indiam veniſſet cum exercitu, et indigenae ei totis viribus reſiſtere decernerent, Elephas Pori, illius regionis regis, derepente oeſtro percitus Solis collem adſcendit, et vocem humanam depromens in haec erupit: *Domine Rex, qui a Gegaſio familiam ducis, ne quicquam contra Alexandrum ſuſcipias: Iouis etenim eſt Gegaſius:* et abſoluto ſermone, occubuit. Quibus auditis, Porus ſupplex Alexandri genua amplexus eſt pacem expetens, quam cum conſecutus eſſet, montem illum Ele-

12. χρύσερμος] Chryſermus, vt opinor, hic eſt, cuius Hiſtorica, Peloponneſiaca, et libri de fluminibus, cum apud Plutarchum in Parallelis et Plinium, tum apud hunc auctorem, in medium producuntur. Corinthius fuit, vt patet ex Inacho et Euphrate. Eum octoginta libros rerum Indicarum ſcripſiſſe, non alibi legi.

13. Ἀρχέλαος] Non ſunt mihi noti libri de fluminibus Archelai, nec, quis iſte ſit Archelaus, certo ſcio. Quatuor nobis commemorat Archelaos Diogenes Laërtius. Vtrum libri de fluminibus Chorographo tribui debeant, dubitari poteſt.

14. Γηγασίου] At quis iſte Gegaſius? Verſ. 10. Διὸς γάρ ἐσ. Et quia Alexander Iouis filius eſt, nihil aduerſus eum efficies. Hic eſt ſenſus auctoris, ni fallor, aliter non capio mentem.

15. Δέρκυλ-

φαντα μετωνόμασεν, καθὼς ἱϛορεῖ Δέρκυλλος [15] ἐν γ´ περὶ Ὀρῶν.

ΙΣΜΗΝΟΣ.

Ἰσμηνὸς ποταμός ἐϛι τῆς Βοιωτίας κατὰ πόλιν Θήβας [16]. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρότερον Κάδμȣ πȣ̃ς ἀπ᾽ αἰτίας τοιαύτης. Κάδμος, τὸν κρηνοφύλακα Δράκοντα [17] τοξεύσας, καὶ εὑρὼν ὥσπερ πεφαρμακευμένον φόβȣ τὸ ὕδωρ, περιήρχετο [18] τὴν χώραν ζητῶν πηγήν· γενόμενος

Elephantem nominauit, vt teſtatur Dercyllus libro III. de *Montibus*.

ISMENVS.

ISMENVS fluuius eſt Boeotiae iuxta Thebas, qui prius fuit nuncupatus Cadmi pes hac de cauſa. Cum Cadmus ſagittis confixiſſet Draconem, qui fontem cuſtodiebat, veritus, ne aqua veneno infecta eſſet, circuiuit regionem, alium fontem, quo ſitim leuaret, quaerens. Appulſus vero ad antrum Corycaeum Palla-

15. Δέρκυλλος] Huius Dercylli Satyrica, libri de lapidibus, res Aetolicae, et libri de montibus, laudantur variis in locis huius libelli. Plutarchus etiam *Parallelis* Dercylli κτίσεις et res Italicas celebrat. Clemens Alexandrinus Stromat. I. *Dercylum* hunc vocare videtur, Euſebius vero *de praeparat. Euangel. Cercylum*, ſed forte inter ſe diſtant.

16. Θήβας] Thebas illas intelligit, quae vocatae fuere ἑπτάπυλοι. Iohannes Zetzes Chil. 9. hiſt. 331.

Ὁ Ἰσμηνὸς, ὁ ποταμὸς Θηβῶν τῶν
ἑπταπύλων.

17. κρηνοφύλακα Δράκοντα] Si velis ſcire nomen fontis, en tibi Ἄρεος κρήνη, *Martis fons*. Hunc Draco, quem Cadmus occidit, cuſtodiebat, et, vt rem paucis expediam, ideo draco ille a Cadmo occiſus fuit, quia duo praeſtantiſſimi eius amici, Deiocleon et Seriphus, ab illo exſtincti fuerant. Plutarchus a Cadmo hunc Draconem ſagittis fuiſſe confoſſum teſtatur, Zetzes vero crebris lapidum ictibus fuiſſe interfectum, Chil. 9. hiſt. 332.

Δύο τῶν φίλων ἔϛειλεν, ὥσπερ αἱ
κλήσεις αἵδε,
Δηϊοκλέων τῷ ἑνὶ, Σέριφος τῷ
ἑτέρῳ,
Ὕδωρ ἐκ κρήνης Ἄρεος κομίσας
τῇ θυσίᾳ.
Ἄμφω δ᾽ αὐτȣ̀ς ἀπέκτεινε Δράκων,
τῆς κρήνης φύλαξ.
Λίθων βολαῖς ἀνεῖλε δὲ τὸν Δράκοντα ὁ Κάδμος.

18. περιήρχετο] Propertius de Hercule expreſſit:

δὲ κατὰ τὸ Κωρύκιον ἄντρον, κατὰ πρόνοιαν Ἀθηνᾶς, τὸν δεξιὸν πόδα βαθύτερον εἰς πηλὸν ἤρεισεν[19]. ποταμοῦ δ' ἀναδοθέντος ἐκ τοῦ τόπου, ὁ ἥρως βουθυτήσας[20], Κάδμου πόδα προσηγόρευσεν αὐτόν. μετὰ δέ τινα χρόνον, Ἰσμηνὸς, Ἀμφίονος καὶ Νιόβης παῖς, ὑπ' Ἀπόλλωνος τοξευθεὶς, καὶ ἀλγηδόνι συνεχόμενος, ἑαυτὸν ἔβαλεν εἰς τὸν προειρημένον ποταμὸν, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Ἰσμηνὸς ὠνομάσθη· καθὼς ἱστορεῖ Σώστρατος[21] ἐν β' περὶ ποταμῶν. Παράκειται δ' αὐτῷ Κιθαιρὼν ὄρος, ὀνομαζόμενον δὲ πρότερον Ἀστέριον δι' αἰτίαν τοιαύτην. Βοιωτοῦ[22] τοῦ Ποσειδῶνος ἐκ δυοῖν γυναικῶν τῶν ἐπισήμων θέλοντος γῆμαι τὴν

Palladis beneficio, dextrum pedem altius in limum defixit, vnde exortum eſt flumen, quod a Cadmo, poſtquam ſacrificia peregiſſet, Cadmi pes vocatum fuit. Pauco poſt tempore Iſmenus, Amphionis et Niobes filius, ab Apolline ſagitta confoſſus, cum dolore opprimeretur, ſe in id praecipitem dedit, et ab ipſo Iſmenus tandem dictum fuit, vt narrat Soſtrates in ſecundo de *Fluminibus*. Adhaeret vero ipſi mons Cithaeron, prius Aſterius ideo vocatus, quod, cum Boeotus, Neptuni filius, ex duabus nobilibus mulieribus eam, quae ſibi vtilior videbatur,

Fontis egens erro, circanſque
ſonantia lymphis.

19. εἰς πηλὸν ἤρεισεν] In Marſya dixit ἥψατο τῆς γῆς: quod idem eſt.

20. βουθυτήσας] Haec intellige de boue, quem emere admonitus fuerat Cadmus a caula cuiuſdam Pelagontis, vt volunt fabulae. Zetzes auctor Chil. hiſt. 9. quem conſules. Si ἐν πλάτει haec accipias, errabis; nam neceſſario ſunt reſtringenda et coarctanda ad ſacrificium bouis illius, quo mactato, Cadmea ſola a Cadmo aedificata eſt, non Thebae.

21. Σώστρατος] Praeter libros de fluminibus Soſtrati, laudat in Tigri auctor noſter librum collectionis fabuloſae primum. Caeterum de hoc Soſtrato non habeo, quod dicam; non enim certus ſum, vtrum cum Phanagorita illo, de quo Stephani mutilator voce Μυκάλη, idem ſit. Plutarchus *Parallelis* Soſtratum ἐν δευτέρῳ Τυρρηνικῶν citat.

22. Βοιωτοῦ] Neſcio, cur hic Boeotium nobis comminiſcantur interpretes et Poſidonem, cum aperte loquatur auctor de Boeoto, Neptuni filio.

23. ἀπο-

ὠφελιμωτέραν, καὶ ἐν ταῖς ἀκρωρείαις λόφου τινὸς ἀνωνύμου νυκτὸς περιμένοντος ἀμφοτέρας, αἰφνίδιος ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθεὶς ἀστὴρ ἔπεσε τοῖς Εὐρυθεμίστης ὤμοις, καὶ ἀφανὴς ἐγένετο. Βοιωτὸς δὲ, τὸ σημαινόμενον νοήσας, τὴν μὲν κόρην ἔγημε, τὸ δ' ὄρος ὠνόμασεν Ἀστέριον ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος. ὕστερον δ' ἐκλήθη Κιθαιρὼν δι' αἰτίαν τοιαύτην. Τισιφόνη, μία τῶν Ἐριννύων, εἰς ἐπιθυμίαν ἐμπεσοῦσα παιδὸς εὐπρεποῦς, Κιθαιρῶνος τοὔνομα, καὶ μὴ στέγουσα τὴν ἐπίτασιν τῶν ἐρώτων, λόγους αὐτῷ περὶ συνόδων ἀπέστειλεν. ὁ δὲ τὸ καταπληκτικὸν τῆς προειρημένης φοβηθεὶς, οὐδ' ἀποκρίσεως αὐτὴν ἠξίωσεν. ἡ δ' ἀποτυχοῦσα τῆς [23] προαιρέσεως, ἐκ τῶν πλοκάμων ἕνα τῶν δρακόντων ἀπέσπασεν, καὶ ἐπὶ τὸν ὑπερήφανον ἔβαλεν. ὁ δ' ὄφις τοῖς κόλποις περισφίγξας αὐτὸν, ἀνεῖλεν, Ἀστερίου ποιμαίνοντος [24] ἐν ταῖς ἀκρωρείαις. κατὰ

tur, ducere vellet, et in cacumine collis cuiusdam innominati nocte vtramque exspectaret, derepente stella de coelo delata cecidit in humeros Eurythemistes, et euanuit statim. Ille vero praeuidens, quid illud portenderet, puellam duxit, et montem Asterium ab illo casu denominauit, quem postremo Cithaeronem vocarunt ob hanc causam. Cum Tisiphone, Erinnyum vna, Cithaeronis, pulcherrimi pueri, amore correpta esset, et eum occultare nullo modo posset, illius congressus ausa est petere. At Cythaeron furiae horrorem exosus, ne quidem dignatus est ei responsum dare: vnde vana spe delusa e crinibus serpentum vnum auulsit, et in superbum iuuenem proiecit, quem serpens nexibus suis constringens interemit in Asterii montis cacuminibus greges tunc temporis pascentem. Diis autem

23. ἀποτυχοῦσα τῆς] Ita etiam loquitur in Hebro, vnde coniecimus nos in iudicio, quod de parente huius libelli scripsimus, Plutarchum Chaeronensem haec scripsisse. Eadem enim ille in *Parallelis* vtitur phrasi, cum de Hippolyto et Phaedra agit.

24. Ἀστερίου ποιμαίνοντος] Si legas ποιμαίνοντος, vertendum est: *Asterio tunc in montibus gregem pascente:* sed melius est, et rationi magis consentaneum, vt scribatur ποιμαίνοντα, quia de Asterio monte paulo ante mentio facta est. Deinde sensus ita perfectissimus est: *Serpens* (inquit

δὲ κατὰ τὸ Κωρύκιον ἄντρον, κατὰ πρόνοιαν Ἀθηνᾶς, τὸν δεξιὸν πόδα βαθύτερον εἰς πηλὸν ἤρεισεν [19]. ποταμοῦ δ' ἀναδοθέντος ἐκ τοῦ τόπου, ὁ ἥρως βουθυτήσας [20], Κάδμου πόδα προσηγόρευσεν αὐτόν. μετὰ δέ τινα χρόνον, Ἰσμηνὸς, Ἀμφίονος καὶ Νιόβης παῖς, ὑπ' Ἀπόλλωνος τοξευθεὶς, καὶ ἀλγηδόνι συνεχόμενος, ἑαυτὸν ἔβαλεν εἰς τὸν προειρημένον ποταμὸν, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Ἰσμηνὸς ὠνομάσθη· καθὼς ἱστορεῖ Σώστρατος [21] ἐν β' περὶ ποταμῶν. Παράκειται δ' αὐτῷ Κιθαιρὼν ὄρος, ὀνομαζόμενον δὲ πρότερον Ἀστέριον δι' αἰτίαν τοιαύτην. Βοιωτοῦ [22] τοῦ Ποσειδῶνος ἐκ δυοῖν γυναικῶν τῶν ἐπισήμων θέλοντος γῆμαι τὴν

Palladis beneficio, dextrum pedem altius in limum defixit, vnde exortum eſt flumen, quod a Cadmo, poſtquam ſacrificia peregiſſet, Cadmi pes vocatum fuit. Pauco poſt tempore Iſmenus, Amphionis et Niobes filius, ab Apolline ſagitta confoſſus, cum dolore opprimeretur, ſe in id praecipitem dedit, et ab ipſo Iſmenus tandem dictum fuit, vt narrat Soſtrates in ſecundo de *Fluminibus*. Adhaeret vero ipſi mons Cithaeron, prius Aſterius ideo vocatus, quod, cum Boeotus, Neptuni filius, ex duabus nobilibus mulieribus eam, quae ſibi vtilior videbatur,

Fontis egens erro, circanſque
ſonantia lymphis.

19. εἰς πηλὸν ἤρεισεν] In Marſya dixit ἥψατο τῆς γῆς: quod idem eſt.

20. βουθυτήσας] Haec intellige de boue, quem emere admonitus fuerat Cadmus a caula cuiuſdam Pelagontis, vt volunt fabulae. Zetzes auctor Chil. hiſt. 9 quem conſules. Si ἐν πλάτει haec accipias, errabis; nam neceſſario ſunt reſtringenda et coarctanda ad ſacrificium bouis illius, quo mactato, Cadmea ſola a Cadmo aedificata eſt, non Thebae.

21. Σώστρατος] Praeter libros de fluminibus Soſtrati, laudat in Tigri auctor noſter librum collectionis fabuloſae primum. Caeterum de hoc Soſtrato non habeo, quod dicam; non enim certus ſum, vtrum cum Phanagorita illo, de quo Stephani mutilator voce Μυκάλη, idem ſit. Plutarchus *Parallelis* Soſtratum ἐν δευτέρᾳ Τυῤῥηνικῶν citat.

22. Βοιωτοῦ] Neſcio, cur hic Boeotium nobis comminiſcantur interpretes et Poſidonem, cum aperte loquatur auctor de Boeoto, Neptuni filio.

23. ἐπι-

ὠφελιμωτέραν, καὶ ἐν ταῖς ἀκρωρείαις λόφου τινὸς ἀνωνύμου νυκτὸς περιμένοντος ἀμφοτέρας, αἰφνίδιος ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθεὶς ἀστὴρ ἔπεσε τοῖς Εὐρυθεμίστης ὤμοις, καὶ ἀφανὴς ἐγένετο. Βοιωτὸς δὲ, τὸ σημαινόμενον νοήσας, τὴν μὲν κόρην ἔγημε, τὸ δ' ὄρος ὠνόμασεν Ἀστέριον ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος. ὕστερον δ' ἐκλήθη Κιθαιρὼν δι' αἰτίαν τοιαύτην. Τισιφόνη, μία τῶν Ἐριννύων, εἰς ἐπιθυμίαν ἐμπεσοῦσα παιδὸς εὐπρεποῦς, Κιθαιρῶνος τοὔνομα, καὶ μὴ στέγουσα τὴν ἐπίτασιν τῶν ἐρώτων, λόγους αὐτῷ περὶ συνόδων ἀπέστειλεν. ὁ δὲ τὸ καταπληκτικὸν τῆς προειρημένης φοβηθεὶς, οὐδ' ἀποκρίσεως αὐτὴν ἠξίωσεν. ἡ δ' ἀποτυχοῦσα τῆς [23] προαιρέσεως, ἐκ τῶν πλοκάμων ἕνα τῶν δρακόντων ἀπέσπασεν, καὶ ἐπὶ τὸν ὑπερήφανον ἔβαλεν. ὁ δ' ὄφις τοῖς κόλποις περισφίγξας αὐτὸν, ἀνεῖλεν, Ἀστερίου ποιμαίνοντος [24] ἐν ταῖς ἀκρωρείαις. κατὰ

tur, ducere vellet, et in cacumine collis cuiusdam innominati nocte vtramque exspectaret, derepente stella de coelo delata cecidit in humeros Eurythemistes, et euanuit statim. Ille vero praeuidens, quid illud portenderet, puellam duxit, et montem Asterium ab illo casu denominauit, quem postremo Cithaeronem vocarunt ob hanc causam. Cum Tisiphone, Erinnyum vna, Cithaeronis, pulcherrimi pueri, amore correpta esset, et eum occultare nullo modo posset, illius congressus ausa est petere. At Cythaeron furiae horrorem exosus, ne quidem dignatus est ei responsum dare: vnde vana spe delusa e crinibus serpentum vnum auulsit, et in superbum iuuenem proiecit, quem serpens nexibus suis constringens interemit in Asterii montis cacuminibus greges tunc temporis pascentem. Diis autem

23. ἀποτυχοῦσα τῆς] Ita etiam loquitur in Hebro, vnde coniecimus nos in iudicio, quod de parente huius libelli scripsimus, Plutarchum Chaeronensem haec scripsisse. Eadem enim ille in *Parallelis* vtitur phrasi, cum de Hippolyto et Phaedra agit.

24. Ἀστερίου ποιμαίνοντος] Si legas ποιμαίνοντος, vertendum est: *Asterio tunc in montibus gregem pascente:* sed melius est, et rationi magis consentaneum, vt scribatur ποιμαίνοντα, quia de Asterio monte paulo ante mentio facta est. Deinde sensus ita perfectissimus est: *Serpens* (inquit

δὲ πρόνοιαν θεῶν τὸ ὄρος ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη Κιθαιρών, καθὼς ἱστορεῖ Λέων ὁ Βυζάντιος [25] ἐν τοῖς Βοιωτιακοῖς. Ἑρμησιάναξ [26] δὲ, ὁ Κύπριος, ἱστορίας μέμνηται τοιαύτης. Ἑλικὼν καὶ Κιθαιρὼν, ἀδελφοὶ τυγχάνοντες, διαφόρους ἔσχον τῶν τρόπων τὰς διαθέσεις· ὁ μὲν γὰρ Ἑλικὼν, πραότερος ὑπάρχων καὶ προσηνὴς, συμπαθῶς γηροβοσκεῖ τοὺς γονεῖς· ὁ δὲ Κιθαιρὼν, πλεονέκτης τυγχάνων, καὶ θέλων εἰς ἑαυτὸν μεταστῆσαι τὴν οὐσίαν, πρῶτον μὲν ἐφόνευσε τὸν γεννήσαντα, τὸν δ'

autem ita volentibus, mons ille ab eo vocatus eſt Cithaeron, vt auctor eſt Leo Byzantius in libris *rerum Boeoticarum*. At Hermeſianax Cyprius hanc hiſtoriam refert. Helicon et Cithaeron fratres diuerſis erant moribus praediti: Helicon enim, dulcis et benignus, parentes ſeniores humaniter nutriebat, Cythaeron vero, paulo auidior, et corradere omnem ſubſtantiam percupiens, primum quidem occidit patrem, deinde fratrem

quit Plutarchus) *eum nexibus ſuis conſtringens in Aſterii montis cacuminibus greges paſcentem interemit.* Et huic lectioni videtur adhaeſiſſe magnus Turnebus, nos tamen in textu veterem non mutauimus.

25. Λέων ὁ Βυζάντιος] Duos nominatim Leones, alterum Philoſophum Peripateticum, et Sophiſtam, Platonis diſcipulum, aut, vt voluere quidam, Ariſtotelis, alterum vero rhetorem, olim viguiſſe ſcribit Suidas. Hic Alabandenſis erat, et *rerum Caricarum* quatuor libros compoſuerat, vt et *rerum Lyciacarum* duos, artem περὶ στάσεων, et ſacrum bellum Phocenſium et Boeotorum. Ille Byzantius, cuius haec opera numerantur a Suida; τὰ κατὰ Φίλιππον καὶ τὸ Βυζάντιον βιβλίοις ζ. Τευθρανικὸν, περὶ Βησάλου, τὸν ἱερὸν πόλεμον, περὶ στάσεων, τὰ κατ' Ἀλέξανδρον. Eius vitam Philoſtratus ſcripſit. An res Boeoticas et libros de fluminibus, quos profert auctor noſter cum in Iſmeno, tum in Tigri, reliquerit, non eſt certum; nam et ſacri belli et περὶ στάσεων artis quis verus auctor ſit, an Byzantius, an Alabandenſis Leo, non patet ex verbis Suidae. Hoc ego ſcio tantum certiſſimum eſſe, plures alios auctores libros eiuſdem argumenti compoſuiſſe, ſcilicet res Boeoticas, vt Cteſiphontem, auctore Plutarcho in *Parallelis*, et Meryllum, cuius Boeotica etiam illic laudantur.

26. Ἑρμησιάναξ] De Hermeſianacte paulo poſt agam.

27. Μου-

ἀδελφὸν ἐξ ἐνέδρας κατακρημνίζων, καὶ αὐτὸς συγκατηνέχθη. κατὰ δὲ θεῶν πρόνοιαν εἰς ὁμώνυμα ὄρη μεταμορφωθέντες ἐγένοντο· Κιθαιρὼν μὲν διὰ τὴν ἀσέβειαν, Ἐριννύων μῦθος· Ἑλικὼν δὲ διὰ φιλοστοργίαν, Μουσῶν ἐνδιαίτημα [27].

ἝΒΡΟΣ.

Ἕβρος ποταμός ἐστι τῆς Θράκης, προσηγορίαν εἰληχὼς ἀπὸ τῆς συστροφῆς [28] τῆς καταφορᾶς τοῦ ὕδατος. Κάσανδρος δὲ, ὁ βασιλεὺς τῶν τόπων, γήμας Κροτωνικὴν, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν Ἕβρον. ἀποταξάμενος δὲ τῇ συμβιώσει τῆς προτέρας γυναικὸς, ἐπέγημε [29] τῷ τέκνῳ Δαμασίππην, τὴν Ἄτρακος, ἥτις εἰς ἐπιθυμίαν

trem ex insidiis praecipitem dedit, sed cum eo ipsemet decidit. Vnde deorum prouidentia versus vterque fuit in montem cognominem. Cythaeron propter impietatem furiarum fabula factus est, Helicon vero ob humanitatem Musarum sacrarium et domicilium.

HEBRVS.

HEBRVS fluuius est Thraciae, denominationem nactus ab aquae interlabentis vorticibus. Casander, illius regionis Rex, ducta Cratonice, genuit ex ipsa filium Hebrum, et repudiato prioris vxoris conuictu, Damasippen, Atracis filiam, superduxit

27. Μουσῶν ἐνδιαίτημα] Plinius libr. quarto capite septimo: *Et Musis natale in nemore Heliconis assignant; datur et his Thebis saltus Cithaeron, amnis Ismenus.* ἐνδιαίτημα non est *natale*, sed *mansio*, aut *sedes*, *le seiour* dicunt Galli. Nos vertimus *sacrarium*, quia Vibius Sequester ita loquutus est: *Helicon Aoniae Boeotiaeque Musis sacer.*

28. ἀπὸ τῆς συστροφῆς] Peccarant operae, et pro ἀπὸ hic ὑπὸ excuderant, [scil. in Ed. Francf.] sed leue mendum istud, maior oscitantia illa Natalis a Comitibus, qui somniabat sine dubio, cum haec vertebat; nam quid amabo te Latina illa sibi volunt, aut quid simile cum Graecis habent? *Quod aquarum cursum aliquando continuerit.* Debebat *a vertigine aquae interlabentis*, vel *a vortice vehementis impetus aquarum*, vt placuit magno Turnebo.

29. ἐπέγημε] Vertimus nos *superduxit* eleganter, Turnebus non

γενόμενος, καὶ ἀθυμίᾳ συσχεθεὶς [36], ἔδραμεν εἰς Καρμάνιον ὄρος [37], διὰ λύπης ὑπερβολὴν σπασάμενος τὸ ξίφος, ἑαυτὸν ἀνεῖλε· κατὰ δὲ πρόνοιαν θεῶν ὁ τόπος μετωνομάσθη Παγγαῖος. γεννᾶται δὲ ἐν αὐτῷ τῷ προειρημένῳ ποταμῷ βοτάνη, παρόμοιος Ὀριγάνῳ, ἧς τὰ ἄκρα δρεψάμενοι Θρᾷκες, ἐπιτιθέασι πυρὶ μετὰ τὸν κόρον τῆς δημητριακῆς τροφῆς, καὶ τὴν ἀναφερομένην ἀναθυμίασιν δεχόμενοι ταῖς ἀναπνοιαῖς, καρῦνται, καὶ εἰς βαθὺν ὕπνον καταφέρονται. γεννᾶται δὲ καὶ ἐν τῷ Παγγαίῳ ὄρει βοτάνη, Κιθάρα καλυμένη, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. Διασπαράξασαι [38] τὸν Ὀρφέα, τὰ μέλη τῦ προειρημένυ εἰς ποταμὸν ἔβαλον Ἕβρον [39]. καὶ ἡ μὲν

et idcirco dolore premeretur, aufugit in Carmanium montem, et ob incredibilem triſtitiam, qua afficiebatur, enſem euaginans, ſibi ipſi manus intulit violentas. Diis vero deinde ita volentibus, locus ille cognominatus eſt Pangaeus. Naſcitur itaque in praedicto fluuio herba, ſimilis origano, cuius extrema decerpentes Thraces igni admouent, poſtquam cereali alimento ſatiati ſunt, et exhalationem, aut ſuffitum, qui hinc oritur, crebris reſpirationibus haurientes inebriantur, et in profundum ſomnum coniiciuntur. Naſcitur et in Pangaeo monte herba, *Cithara* nuncupata ob hanc cauſam. Illae, quae Orpheum diſcerpſerunt, eius membra in fluuium Hebrum proiecerunt, et

36. ἀθυμίᾳ συσχεθεὶς] Nunquam mutat phraſim, et ita ferme ſemper loquitur vbique.

37. Καρμάνιον ὄρος] In Pactolo de monte Carmanorio mentio.

38. διασπαράξασαι] Cicones, mulieres Threſſae, illae ſunt, quae Orpheum diſcerpſere. Rationem reddit poëta Latinus 4. Georg.

— *Spretae Ciconum quo munere matres*
Inter ſacra deum nocturnaque Orgia Bacchi
Diſcerptum latos iuuenem ſparſere per agros.

39. εἰς ποταμὸν ἔβαλον Ἕβρον] Falſum eſt, Cicones illas mulieres membra Orphei dilacerati in Hebrum fluuium proieciſſe, quinimo ſolum caput in illum fluuium proiectum fuit cum lyra, Ouid. 11. *metamorph.*

Membra iacent diuerſa locis, caput, Hebre, lyramque excipis.

Virgil. 4. Georg.

Tum quoque marmorea caput a ceruice reuulſum
Gurgite cum medio portans Oeagrius Hebrus volueret.

Conon

κεφαλὴ τȣ̃ θνητȣ̃ κατὰ πρόνοιαν θεῶν εἰς δράκοντα [40] μετέβαλε τὴν μορφὴν τȣ̃ σώματος [41]· ἡ δὲ λύρα κατεστηρίχθη [42], κατὰ προαίρεσιν Ἀπόλλωνος. ἐκ δὲ τȣ̃ ῥεύσαντος αἵματος ἀνεφάνη βοτάνη, Κιθάρα καλȣμένη. τῶν δὲ Διονυσίων τελȣμένων, αὕτη Κιθάρας ἀναδίδωσιν ἦχον. οἱ δ' ἐγχώριοι νεβρίδας περιβεβλημένοι καὶ θύρσȣς [43] κρατȣ̃ντες, ὕμνον ᾄδȣσιν·

et capite mutato, integrum corpus mortui Draconis formam aſſumſit: Lyra vero ex Apollinis decreto non mutauit ſtatum. At ex ſanguine fluente orta eſt herba, *Cithara* vocata, quae, dum peraguntur Bacchi ſacrificia, ſonum emittit Citharae: Indigenae vero, nebridibus, id eſt, pellibus hinnulorum, induti, et Thyrſos tenentes, hymnum canunt, cuius haec ſunt verba:

Tunc-

Conon tamen longe diuerſa refert narrat. 45. vt videre eſt apud Photium.

40. εἰς δράκοντα] Imo in lapidem, vt Seruius docet ex Ouid. ad 4. Georg. *Sane* (inquit) *alludit ad id, quod dicit Ouid. quia, cum caput eius ad ripam delatum mordere voluiſſet, eſt conuerſus in lapidem.*

41. μετέβαλε τὴν μορφὴν τȣ̃ σώματος] In Acheloo infra etiam ita locutus eſt.

42. ἡ δὲ λύρα κατεστηρίχθη] Graeca hic non eſt interpretatus Natalis a Comitibus, ſed fabulam ſibimet finxit. κατεστηρίχθη nullo modo ſignificat *inter aſtra relata eſt*, nam κατηστερίσθη dicendum eſſet, niſi me mea Grammatica fallit, et Latine *peruenit in aſtra*; vt de Argo naui libro quarto Manilius, nec, vt putauit Turnebus, *lugubrem cantum edidit*, imo potius *firmata eſt, et in eodem ſtatu remanſit*, aut *non mutauit lyrae formam*. P. Apoſtolus Epiſt. ad Rom. c. 1. ἵνα τι μεταδῶ, dixit, χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, *ad vos confirmandos*. καταστηρίζομαι *fulcior* et *innitor* ſignificat, et στηριχθῆναι de arboribus dicitur, cum radices agunt et firmantur. Pollux cap. 12. l. 1. tmemat. 10.

43. καὶ θύρσȣς] Poſt vocem θύρσȣς ſtatim poſuimus vocem κρατȣ̃ντες, quae paululum deſciuerat a ſua ſede, et poſt ὕμνον ᾄδȣσιν legebatur in praecedente editione. Deinde quae ſequuntur, inquinatiſſima et corruptiſſima, reſtituimus in priſtinum nitorem hoc modo:

Καὶ τότε φρονήσεις, ὅταν ἔσῃ μάτην φρονῶν.

Verſus eſt Iambicus ex hymno illo, quem ab indigenis, thyrſos tenentibus, et nebridibus, ſiue pellibus damarum, praecinctis recitari retulerat Clitonymus tertio de *rebus Tragicis*. Elegantiſſime autem dicunt Graecorum

Καὶ τότε φρονήσεις, ὅταν ἔσῃ μάτην φρονῶν·
καθὼς ἱστορεῖ Κλειτώνυμος [44] ἐν τῷ γ' τῶν Τραγικῶν.

ΓΑΓΓΗΣ.

Γάγγης ποταμός ἐστι τῆς Ἰνδίας, τὴν προσηγορίαν λαβὼν δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἰνδῷ τὶς Καλαυρία νύμφη ἐγέννησεν υἱὸν κάλλει περίβλεπτον, τοὔνομα Γάγγην. οὗτος καρηβαρήσας, τῇ μητρὶ κατ' ἄγνοιαν συνεγένετο, τῇ Διοπιθούσῃ [45]. ὁ δὲ μεθ' ἡμέρας παρὰ τῆς τροφοῦ

Tuncque ſapies, cum eris in vanum ſapiens.
Vt refert Clitonymus lib. III. *rerum Tragicarum.*

GANGES.

GANGES Fluuius eſt Indiae, ita vocatus hac de cauſa. Ex Indo Calauria quaedam virgo genuit filium pulchritudine conſpicuum, nomine Gangem, qui ſomno vinoque ſepultus cum matre Diopithuſe concubuit per inſcitiam, ſed interdiu cum

corum filii μάτην φρονεῖν pro *inſipere*, vt βλέπειν μάτην pro *non videre*, et *coecutire.* Aeſchylus Prometh. vinct.

Οἱ πρῶτα μὲν βλέποντες ἔβλεπον μάτην.

Certa eſt igitur haec reſtitutio, cuius primus parens eſt Claudius Salmaſius, vir ſtupendae eruditionis, qui, cum locum hunc a me tentatum in notis ad Harpocrationem voce νεβρίζων obſeruaſſet, amiciſſime poſtea communicauit, quid de eo ſentiret. Senſum ego aſſecutus eram, ſed paululum verba immutaueram. Nihil verius autem pro reſtitutione huius loci produci poſſe quis non videt?

44. Κλειτώνυμος] Clitonymi Italica et Sybaritica laudat Plutarchus *Parallelis*; an Tragica, quae hic citantur, ad eundem Clitonymum pertineant, non patet; alios quidem Tragica etiam compoſuiſſe apparet ex Strymone auctoris noſtri, vt Iaſonem Byzantium, qui illic ἐν τοῖς Τραγικοῖς laudatur.

45. τῇ Διοπιθούσῃ] Mirum eſt, hoc nomen proprium mulieris Diopithuſae noſtros interpretes exercitos habuiſſe. Natalis a Comitibus ſicco pede hac tranſiuit, quae tamen fida interpretatione opus habebant. Magnus Turnebus tanta eſt vſus circumlocutione in vero hoc nomine explicando, vt plane eum ab ſcopo aberraſſe nemo bonus negare audeat: *qui per ebrie-*

μαθὼν τὴν ἀλήθειαν, διὰ λύπης ὑπερβολὴν ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς ποταμὸν, Χλιαρὸν καλούμενον, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Γάγγης μετωνομάσθη. γεννᾶται δὲ παρ' αὐτῷ βοτάνη, παραπλησία Βουγλώσσῳ [46]*, ἣν λειοτριβοῦντες* [47]*, τὸν χυλὸν αὐτῆς τηροῦσι, καὶ νυκτὸς βαθείας τοὺς φωλεοὺς τῶν Τίγρεων περιῤῥαίνουσιν. αἱ δὲ διὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐκχυθείσης πρασίας, προχωρῆσαι μὴ δυνάμεναι, θνήσκουσι, καθὼς ἱστορεῖ Καλλισθένης* [48] *ἐν γ' τῶν Κυνηγετικῶν. παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, Ἀνατολὴ καλούμενον δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἀναξιβίαν νύμφην Ἥλιος θεασάμενος χωρίοις προσευκαιροῦσαν, εἰς ἐπιθυμίαν αὐτῆς*

cum a nutrice rei veritatem didicisset, ob dolorem extremum se ipsum coniecit in fluuium Chliarum, qui ab eo Gangis nomen assumsit. Nascitur autem apud ipsum herba, *Buglosso* similis, quam conterunt, et ex succo expresso, quem sedulo seruant, profunda nocte Tigridum latibula circumlinunt, quae cum progredi nequeant ob vim effusi humoris, intus moriuntur, vt refert Callisthenes in tertio de *venatione*. Adhaeret vero ipsi mons Anatole, id est, oriens, dictus ob hanc caussam. Sol, visa Anaxibia virgine, in agris opportune degente, eius desiderio corre-

ebrietatem (inquit) *inscienter matrem duorum quempiam esse existimantem cognouit.* Vt concedamus, Διοπιθούσῃ hic non esse nomen proprium, tamen Graecis non conuenit haec interpretatio Latina: vertendum enim esset simpliciter: *Iouem eum esse credentem:* sed hoc est nugari. Διοπιθούσῃ nomen verum est Diopithusae.

46. παραπλησία βουγλώσσῳ] In Indo mentio etiam fit cuiusdam herbae, Buglosso simillimae.

47. ἣν ἀεὶ τριβοῦντες] Ita legebatur ante nostram editionem. Nos restituimus λειοτριβοῦντες, vt in Hydaspe ταύτην λειοτριβοῦντες, et in fine Phasis συλλέγουσα καὶ λειοτριβοῦσα, et in Tanai τοῦτο λειοτριβοῦντες.

48. Καλλισθένης] Inuenio eiusdem nominis auctorem apud Plutarchum in *Parallelis* metamorphoseon libros composuisse, res Macedonicas et Thracicas. Praeterea in Arari auctoris nostri producuntur res Gallicae Callisthenis Sybaritae, vt hic libri de venatione. Vtrum idem auctor illorum omnium operum parens sit, affirmare nequeo. Multos quidem alios auctores de venatione egisse possum docere, vt Xenophontem, Arrianum, et Synesium, qui epist. 100. et 153. Cynegeticorum suorum meminit.

ἐνέπεσε, καὶ μὴ στέγων τοὺς ἔρωτας [49], ἀπεδίωξε τὴν προειρημένην βιάσασθαι βουλόμενος. ἡ δὲ περικατάληπτος γενομένη, κατέφυγεν ἐπὶ τὸ τῆς Ὀρθίας [50] Ἀρτέμιδος τέμενος, ὅπερ ἦν ἐν ὄρει, Κορυφῇ καλουμένῳ, καὶ ἀφανὴς ἐγένετο· κατόπιν δ' ἀκολουθήσας ὁ θεὸς, καὶ μηδαμοῦ τὴν ἀγαπωμένην εὑρὼν, διὰ λύπης ὑπερβολὴν ἐκεῖθεν ἀνέτειλεν· οἱ δ' ἐγχώριοι τὴν ἀκρώρειαν Ἀνατολὴν μετωνόμασαν ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος, καθὼς ἱστορεῖ Καιμάρων [51] ἐν δεκάτῳ Ἰνδικῶν.

correptus eſt, et cum amores ſuos tegere non poſſet, hanc vitiare volens perſecutus eſt. Quae vndique comprehenſa aufugit in templum Dianae Orthiae, quod erat in monte vocato Coryphe, id eſt, apice, et euanuit. Deus vero, qui a tergo ſequebatur, cum dilectam ſuam non nanciſceretur, prae moerore illinc ortus eſt, vnde indigenae montem Anatolen, id eſt, Orientem, a caſu denominarunt: vt narrat Caemaro decimo *rerum Indicarum.*

PHA-

49. καὶ μὴ στέγων τοὺς ἔρωτας] Repoſuimus hic τοὺς ἔρωτας. Erat male antea τῶν ἐρώτων, niſi ἐπίτασιν, aut ſimilem vocem, addere libeat.

50. Ὀρθίας] Lepidus eſt Natalis a Comitibus, cum Ὀρθίαν Ἄρτεμιν *rectam Dianam* eſſe exiſtimat. Verum quidem forte eſt, illam dictam fuiſſe *Orthiam*, quod recta eſſet, vt *Orthriam* a matutino tempore, ſed tamen *recta* nominari non debet, vt nec *matutina*, verum *Orthia.* Deinde Heſychius, Graecor. Magiſtrorum probatiſſimus, hanc ita dictam contendit ab Arcadiae quadam regione, in qua eius templum erectum fuit, quod confirmat Pauſanias Corinthiacis. Orpheus initio Dianae:

Ὀρθία, ὠκυλόχεια βροτῶν κουροτρόφε δαῖμον.

Vbi male vulgaris interpretatio habet *recta*, non melius etiam altera ter maximi Scaligeri *porrima.* Nam Ὀρθία non eſt epithetum Dianae, imo cognomen eius. Vide Plutarchi Laconic. Inſtit. et Lil. Greg. Gyrald. Syntag. 12. hiſt. Deorum.

51. Καιμάρων] Caemaronis nomen mihi incognitum, vt et eius rerum Indicarum libri, quos nuſquam inueni laudatos.

52. Σκυ-

Φ Α Σ Ι Σ.

Φάσις ποταμός ἐςὶ τῆς Σκυθίας [52], παραῤῥέων πόλιν [53]. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρότερον Ἀρκτȣ̃ρος, τὴν προσηγορίαν εἰληφὼς διὰ τὴν χωροθεσίαν τῶν κατεψυγμένων τόπων· μετωνομάσθη δὲ δι' αἰτίαν τοιαύτην. Φάσις, Ἡλίȣ καὶ Ὠκυῤῥόης [54] τῆς Ὠκεανȣ̃ παῖς, τὴν μητέρα μοιχευομένην ἐπαυτοφώρῳ [55] καταλαβὼν, ἀνεῖλεν. κατὰ

P H A S I S.

PHASIS eſt fluuius Scythiae praeterfluens vrbem, prius Arctурus denominatus, huiuſmodi denominationem a ſitu frigidorum locorum nactus, qui ideo mutauit nomen. Phaſis, Solis et Ocyrrhoës, Oceani natae, filius, matrem in flagranti adulterii crimine deprehenſam occidit, et furore propter

52. Σκυθίας] Armeniae volunt eſſe fluuium Phaſim Geographi veteres. Strabo lib. II. ποταμοὶ δὲ πλεῖȣς μέν εἰσιν ἐν τῇ χώρᾳ, γνωριμώτατοι δὲ Φάσις μὲν καὶ Λύκος, εἰς τὴν Ποντικὴν ἐκπίπτοντες θάλατταν. Vib. Sequeſter libello de *fluminibus*. *Phaſis in Colchide, qui de monte Garamante fluit.* Hoc verum.

53. πόλιν] Quaenam illa ciuitas eſt, quam alluit Phaſis? Dic, eſſe Phaſim cognominem ciuitatem. Strabo auctor li. II. καὶ πόλιν ὁμώνυμον ἐν αὐτῷ καὶ λίμνην πλησίον. Euſtath. poſt illum ad Dionyſ. de ſitu orbis: ἐπίκειται δὲ καὶ πόλις ὁμώνυμος. Vide Plin. li. 6. c. 4.

54. Ἡλίȣ καὶ Ὠκυῤῥόης] Videntur hic etiam ſponte dormitaſſe interpretes; cur enim non verterunt: *Phaſis, Solis et Ocyrrhoës, Oceani filiae, natus?* Credo, quia a Graecis diuertere potius, quam ea vertere, in animo habebant.

55. μοιχευομένην ἐπαυτοφώρῳ] Similiter D. Ioannes in Euangel. cap. 8. dixit: Αὕτη ἡ γυνὴ κατειλήφθη ἐπαυτοφώρῳ μοιχευομένη: quo loco Scribae et Phariſaei Saluatori noſtro mulierem exhibent, quae in ipſo veneris furto deprehenſa fuerat, vt ipſi aiebant, eamque ex praecepto Moſis lapidibus cooperiendam contendunt. Obſerua autem diligenter voces illas, κατειλήφθη ἐπαυτοφώρῳ μοιχευομένη: nam noſter ita loquutus eſt: μοιχευομένην ἐπαυτοφώρῳ καταλαβὼν. Galli *ſuprenant ſa mere ſur le fait.* Iuriſconſulti dicerent *in ipſa turpitudine,* in ipſis rebus veneris, vel, vt Solon et Draco, ἐν ἔργῳ, vt eſt in l. 23. quod ait D. ad l. Iul. de *adulteriis, in ipſo facinore,* vt ait l. 96. D. de *verbor. obligat.* vel ἄρθρα ἐν ἄρθροις, vt Luciani

 loquen-

δ' ἐπιφάνειαν [56] Ἐρινύων οἰστροπλὴξ [57] γενόμενος, ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς τὸν Ἀρκτοῦρον. ἀπ' αὐτοῦ δὲ Φᾶσιν [58] μετωνομασμένον. γεννᾶται δ' ἐν τῷ ποταμῷ ῥάβδος, ὀνομαζομένη Λευκόφυλλος [59]. εὑρίσκεται δὲ τοῖς μυστηρίοις τῆς Ἑκάτης περὶ τὸν ὄρθρον, πρὸς πανισμὸν ἔνθεον, αὐτοῦ περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος, ἣν οἱ ζηλότυποι τῶν

pter Erinnyum praesentiam agitatus, se ipsum praecipitem dedit in Arcturum, qui ab eo Phasis nomen assumsit. Nascitur in hoc fluuio virga, *Leucophyllus* dicta, quae, dum celebrantur Hecates mysteria, inuenitur circa diluculum ad diuinum Panis dei afflatum, in ipso veris initio, quam postquam hominum zelo-

loquendi modum vsurpem, vel ἐπὶ τῶν ἀφροδισίων, quae non tam eleganter dicuntur, quam ἐπαυτοφώρῳ. Ducta enim est metaphora a furtis. *Manifestus fur ille est, quem Graeci ἐπαυτοφώρῳ appellant*, (ait Imperator) titul. primo lib. 4. Institut. vnde, cum de furtis veneris et de furtiua venere saepe Poëtae loquantur, quis tam blennus, qui non videat vocis ἐπαυτοφώρῳ elegantiam. Tibull. lib. 1. eleg. 2. *Celari vult sua furta venus.* Et: *Illa docet furtim molli decedere lecto.* Catullus: *Furtiuos hominum vident amores.* Ouid. *Excipe furtiuas et refer ipsa notas.* Et mille alia, quae praetermittimus; sufficit enim demonstrasse elegantiam illarum vocum, ἐπαυτοφώρῳ μοιχεύεσθαι.

56. ἐπιφάνειαν] Proprie ἐπιφαίνεσθαι dicuntur dii, cum apparent; ἐπιφάνειαν *praesentiam* vertit Cicero. Auctor noster Nilo: Ἴσιδος δ' αἰφνιδίως ἐπιφανείσης.

57. οἰστροπλὴξ] Furiis enim agitari impios parricidas, credidere veteres, vel vnico Oreste luculentissimo teste. Lege Aeschyli *Diras*, et Eurip. *Orestem.*

58. ἀπ' αὐτοῦ δὲ Φᾶσιν] Verum est, Phasim nomen dedisse fluvio Phasi. Eustath. ad Periegeten: καλεῖται δὲ οὕτως (inquit) ἀπὸ Φάσιδος, οὗ υἱὸς Κόλχος ἱστόρηται.

59. Λευκόφυλλος] Totidem verbis ferme similia narrantur de virga Leucophyllo apud Aristotelem in fine libelli περὶ θαυμασ. ἀκουσμ. Ἐν τῷ Φάσιδι ποταμῷ γεννᾶσθαι ῥάβδον, ὀνομαζομένην Λευκόφυλλον, ἣν οἱ ζηλότυποι τῶν ἀνδρῶν δρεπόμενοι ῥίπτουσι περὶ τὸν παρθένιον θάλαμον, καὶ ἀνόθευτον τηροῦσι τὸν γάμον. Sed spurium et nothum fragmentum illud est, quod assutum legitur illi libello; nam hinc inde collecta esse apparent, quae illuc relata sunt. Ego non dubito, quin, quae de Leucophyllo virga illinc descripsimus, ex hoc auctore petita sint, vt et alia multa, de quibus agemus procedente opere.

60. ἐμβε-

ἀνδρῶν δρεπόμενοι, ῥίπτουσι περὶ τὸν παρθένιον θάλαμον, καὶ ἀνόθευτον τηροῦσι τὸν γάμον· ἐάν τις προπετέστερον ἀποστραφῇ τῶν ἀσεβεστέρων διὰ μέθην, καὶ εἰς τὸν τόπον εἰσέλθῃ, τῶν σωφρονούντων ἀφαρπάζεται λογισμῶν, καὶ εὐθὺς ὁμολογεῖ πᾶσιν, ὅσα παρανόμως ἢ ἔπραξεν, ἢ μέλλει πράττειν. οἱ δὲ παρατυγχάνοντες συλλαμβάνοντες, ῥίπτουσιν ἐμβεβυρσωμένον [60] εἰς τὸ καλούμενον Στόμιον τῶν ἀσεβῶν. Ἔστι δὲ στρογγυλοειδὲς, φρέατι παραπλήσιον [61], ἐκδίδωσι δὲ τὸ βληθὲν μετὰ λ´ ἡμέρας εἰς τὴν Μαιῶτιν λίμνην σκωλήκων γέμον. Γῦπες δ᾽ αἰφνιδίως ἐπιφανέντες ἀόρατοι, τὸ μὲν

zelotypi collegerunt, circa thalamum virginalem iaciunt, vt puras conferuent nuptias. Quod ſi quis impurus ob ebrietatem inſolentius acceſſerit, et ad hunc locum peruenerit, alienatur a mente, et ſtatim confitetur coram omnibus, quaecunque illegitima aut fecit, aut facturus erat. Qui vero prope adſtant, eum corripiunt, et aſſutum corio proiiciunt in *Stomium*, id eſt, paruum os impiorum, quod rotundum, et puteo ſimillimum eſt, et proiectum corpus poſt triginta dies in Maeotidem paludem eiicit vermibus refertum: vultures autem ex tempore a nemine antea

60. ἐμβεβυρσωμένον] Corio aſſutum, vel culleo inſutum, vt in poena parricidii, de qua imperator tit. vlt. lib. 4. Inſtit.

61. φρέατι παραπλήσιον] Paruum illud os, in quod coniici ſolitos impios ait hic auctor noſter, puteo ſimillimum erat, vt idem teſtatur recte. Ita Romanis Puticuli, vel Puticulae, ſunt loca, in quae cadauera proiiciebant. Varro lib. 4. de ling. lat. *Extra oppida a puteis puticulae, quod ibi in puteis obruebantur homines, niſi potius, vt Aelius ſcribit, quod puteſcebant ibi cadauera proiecta, qui locus publicus extra Exquilias.* Gloſſae Iſidori. *Puticuli, quo cadauera proiiciuntur.* Apparet, eum hoc ex Varrone habere. Στόμια igitur puticuli ſunt, quod φρέατι παραπλήσια ſint. Auctor noſter στόμιον illud στρογγυλοειδὲς facit, et puteo ſimillimum. Romani in *Puticulos*, Athenienſes in *Barathrum*, Lacones in Καιάδας maleficos homines coniiciebant: intemperantes et impios hic Scythae in *Stomium*, ſiue paruum os puteo ſimile.

κείμενον διαρπάζουσιν, ὡς ἱστορεῖ Κτήσιππος [62] ἐν β' Σκυθικῶν. Παράκειται δὲ τὸ Καυκάσιον ὄρος. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρότερον Βορέου κοίτη δι' αἰτίαν τοιαύτην. Βορέας δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν Χλῶριν ἁρπάσας, τὴν Ἀρκτούρου θυγατέρα, κατήνεγκεν εἴς τινα λόφον, Νιφάντην [63] καλούμενον, καὶ ἐγέννησεν ἐκ τῆς προειρημένης υἱὸν Ὕρπακα, τὸν διαδεξάμενον Ἡνιόχου τὴν βασιλείαν. μετωνομάσθη δὲ τὸ ὄρος κοίτη Βορέου. προσηγορεύθη δὲ Καύκασος διὰ περίστασιν τοιαύτην. Μετὰ τὴν γιγαντομαχίαν Κρόνος, ἐκκλίνων τὰς Διὸς ἀπειλὰς, ἔφυγεν εἰς τὴν ἀκρώρειαν Βορέου κοίτης· καὶ εἰς κροκόδειλον μεταμορφωθεὶς, ἕνα τῶν ἐγχωρίων ποιμένα, Καύκασον, ἀναπαύων [64], καὶ κατανοήσας αὐτοῦ τὴν διάθεσιν [65] τῶν

antea percepti iacens cadauer difcerpunt, vt teftatur Ctefippus fecundo *rerum Scythicarum*. Vifitur et prope mons Caucafius, qui prius hac de caufa Boreae lectus vocabatur. Boreas amoris defiderio inflammatus, cum Chlorim, Arcturi filiam, rapuiffet, in collem quendam eam duxit, Niphantem appellatum, et ex ea habuit filium Harpacem, qui regno Heniochi fucceffit. Mons autem Boreae lectus dictus eft, et poftea ob hanc caufam Caucafus. Poft Gigantum pugnam Saturnus, Iouis minas declinans, in fummum Boreae lecti verticem fugit, et in crocodilum transformatus, paftorem vnum ex indigenis, Caucafum, interfecit, cognitaque vifcerum eius conftitutione, praedixit,

62. Κτήσιππος] Scythica etiam Agathonis Samii in Tanai citantur. De Ctefippo nihil legi.

63. Νιφάντην] Vibius Sequefter de *montibus: Niphates Armeniae in Perfide.*

64. ἀναπαύων] Ne putes, hic ἀναπαύειν fignificare fimpliciter *requiefcere* cum Turnebo; nam ἀναπαύων πρὸς ἕνα τῶν ἐγχωρίων Καύκασον dicendum fuiffet. Imo exiftima, ἀναπαύειν hic nihil aliud effe, quam *difcerpere*, aut *interficere, mori:* ficut *quiefcere* aliquando apud Latinos, *occumbere*, vt apud Ouid.

Longa quiefcendi tempora fata dabunt.

Transformatio in Crocodilum, et vifcerum infpectio, interpretationem noftram confirmant. Qui enim vifcerum difpofitio dignofci poteft, nifi poft mortem?

65. τὴν διάθεσιν] Interpretes non moror hic, quia nec verba Graeca verterunt, nec eorum fenfum

σπλάγχνων, εἶπεν, ȣ̓ μακρὰν εἶναι τȣ̀ς πολεμίȣς. ὁ δὲ Ζευς ἐπιφανεὶς, τὸν μὲν πατέρα δήσας πλεκτῷ ἐρίῳ, κατεταρτάρωσε [66]· τὸ δ' ὄρος εἰς τιμὴν τȣ̃ ποιμένος Καύκασον μετονομάσας, προσέδησεν αὐτῷ τὸν Προμηθέα, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν ὑπὸ σπλαγχνοφάγȣ ἀετȣ̃ βασανίζεσθαι, ὅτι παρηνόμησεν εἰς τὰ σπλάγχνα [67],

dixit, non procul abesse hostes. Iupiter vero cum apparuisset, patrem lana textili ligatum detrusit in Tartarum, et monti, in honorem pastoris Caucasi nuncupato, alligauit Prometheum, eumque tormentis affici voluit ab aquila internorum deuoratrice; quod in viscera peccasset, vt Cleanthes narrat

sensum assequuti sunt. Turnebus: *is cogitationibus animi eius intellectis.* Natalis Comes: *cognitisque eius fibris.* Debebant verbo ad verbum: *et cognita viscerum eius dispositione:* vel per circumlocutionem: *et ex eius extorum situ, aut dispositione, quae contingere debebant, praeuidens.* Alludit enim hic auctor noster ad genus illud divinationis, quod ex extorum et viscerum inspectione futurorum scientiam promittit. Aelianus l. 8. de Animalib. c. 5. multorum nomina refert, qui in eo excelluere, et quia eius verba ad rem maxime faciunt, ea non pigebit hic exscribere: σπλάγχνων ἄρα φύσεις καὶ θέσεις καταγνῶναι δεινοὶ ἦσαν καὶ Σιλανοὶ, καὶ Μεγιςάνοι, καὶ Ἀκλεῖδαι, καὶ ἐπὶ τȣ́τοις πολὺς κατάλογος. Plutarch. σπλάγχνων διάθεσιν dixit, Aelianus autem θέσεις καὶ φύσεις. Vides, quam haec recte conueniant. Ex situ igitur, vel natura, viscerum fiebat haec diuinatio, vel ex habitu et colore, vt nos docet Cicero 1. de *diuinat. Democritus autem censet, sapienter instituisse veteres, vt hostiarum immolatarum inspicerentur exta, quorum ex habitu atque ex colore, tum salubritatis, tum pestilentiae, signa percipi, nonnunquam etiam, quae sit vel sterilitas agrorum, vel fertilitas, futura.* Habitum atque colorem extorum dixit Cicero, Aeschylus autem σπλάγχνων τελειότητα καὶ χροιάν.

66. κατεταρτάρωσε] Phurnutus de natura deorum cap. περὶ Κρόνȣ: ὁ μὲν γὰρ Ζεὺς ἐκβαλὼν αὐτὸν τῆς βασιλείας κατεταρτάρωσεν.

67. παρηνόμησεν εἰς τὰ σπλάγχνα] Saturnus ille est, qui Caucasi Pastoris viscera inspexerat, vt vidimus, cur igitur hic Caucaso monti religatum fuisse Prometheum lana textili a Ioue refert auctor noster, quod in viscera peccasset? De Caucasi visceribus non puto haec intelligenda esse; nam Saturnus solus in ea peccauit; sed de visceribus in vniuersum, aduersus quae peccasse et iniurius

ὡς ἱστορεῖ Κλεάνθης [68] ἐν γ΄ Θεομαχίας γεγραφώς. γεννᾶται δ᾽ ἐν αὐτῷ βοτάνη, Προμήθειος [69] καλουμένη, ἣν

narrat tertio *Theomachiae*, id eſt, de deorum pugna. Naſcitur autem in ipſo herba, quam *Promethion* vocant. Ea, vt idem

fuiſſe videtur Prometheus, cum diuinationis illud genus inuenit, quod fit per eorum inſpectionem. Aeſchylus *Prometheo vinct.*

Σπλάγχνων τε λειότητα καὶ χροιὰν τίνα
Ἔχοντ᾽ ἂν εἴη δαίμοσι πρὸς ἡδονήν.

Nemo ante Prometheum τὴν διὰ σπλάγχνων σκέψιν nouerat. Primus igitur diuinandi artem per inſpectionem viſcerum homines docuit Prometheus.

68. Κλεάνθης] Cleanthes hic ex Athenaeo, Diogene Laërtio, Suida, et fere ex veteribus omnibus Scriptoribus notus, vt et eius περὶ θεῶν et θεομαχίας libri. Vtrum libri περὶ ὀρῶν, qui in Nilo laudantur, ad hunc pertineant, non eſt certum.

69. προμήθειος] De promethia herba omnium optime et elegantiſſime egit Apollonius Rhodius Argonaut. 3. Repetenda ergo ex eo eſt huius radicis deſcriptio:

Ἡ δὲ τέως γλαφυρῆς ἐξείλετο φωριαμοῖο
Φάρμακον, ὅῤῥά τε φασὶ Προμήθειον καλέεσθαι,
Τῷ εἴκ᾽ ἐννυχίοισιν ἀρεσσάμενος θυέεσσι
Δαῖραν μουνογένειαν, ἑὸν δέμας ἰκμαίνοιτο,
Ἦ τ᾽ ἂν ὅγ᾽ οὔτε ῥηκτὸς ἔοι χαλκοῖο τυπῇσιν,
Οὔτε κεν αἰθομένῳ πυρὶ εἰκάθοι. ἀλλὰ καὶ ἀλκῇ
Λωΐτερος κεῖν᾽ ἦμαρ ὁμῶς κάρτει τε πέλοιτο.
Πρωτοφυὲς τόγ᾽ ἀνέσχε καταστάξαντος ἔραζε
Αἰετοῦ ὠμηστέω κνημοῖς ἔνι Καυκασίοισιν
Αἱματόεντ᾽ ἰχῶρα Προμηθῆος μογεροῖο.
Τοῦ δ᾽ ἤτοι ἄνθος μὲν ὅσον πηχύιον ὕπερθε,
Χροιῇ κωρυκίῳ ἴκελον κρόκῳ ἐξεφαάνθη,
Καυλοῖσιν διδύμοισιν ἐπήορον· ἡ δ᾽ ἐνὶ γαίῃ
Σαρκὶ νεοτμήτῳ ἐναλιγκίη ἔπλετο ῥίζα.
Τῆς οἵην τ᾽ ἐν ὄρεσσι κελαινὴν ἰκμάδα φηγοῦ,
Κασπίῃ ἐν κόχλῳ ἀμήσατο φαρμάσσεσθαι.
Ἑπτὰ μὲν ἀενάοισι λοεσσαμένη ὑδάτεσσιν,
Ἑπτάκι δὲ Βριμὼ κουροτρόφον ἀγκαλέσασα,
Βριμὼ νυκτιπόλον χθονίην ἐνέροισιν ἄνασσαν,
Λυγαίῃ ἐνὶ νυκτὶ σὺν ὀρφναίοις φαρέεσσι.
Μυκηθμῷ δ᾽ ὑπένερθεν ἐρεμνὴ σείετο γαῖα
Ῥίζης τεμνομένης Τιτηνίδος· ἔστενε δ᾽ αὐτὸς
Ἰαπετοῖο πάϊς ὀδύνῃ περὶ θυμὸν ἀλύων.

Ex quibus videre eſt, vnde ſic dicta fuerit haec herba, quo in loco

Μήδεια συλλέγουσα καὶ λειοτριβοῦσα, πρὸς ἀντιπαθείας [70] τοῦ πατρὸς ἐχρήσατο, καθὼς ἱστορεῖ ὁ αὐτός.

ἌΡΑΡ.

Ἄραρ ποταμός ἐστι τῆς Κελτικῆς, τὴν προσηγορίαν εἰληφὼς παρὰ τὸ ἡρμόσθαι [71] τῷ Ῥοδανῷ. καταφέρεται γὰρ εἰς τοῦτον, κατὰ τὴν χώραν τῶν Ἀλλοβρόγων. Ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Βρίγουλος, μετωνομάσθη [72]

idem refert, excerpta et in farinam redacta aduersus contrarias patris affectiones Medea vsa est.

ARAR.

ARAR fluuius est Galliae Celticae, qui denominationem accepit ex eo, quod immisceatur Rhodano; in eum enim labitur iuxta regionem Allobrogum. Brigulus primum dictus fuit, mutauit

loco nascatur, quos sortiatur effectus, et quomodo aliter ῥίζα Τιτηνὶς vocetur, id est *Titanea*, quia, vt optime enarratores ad illa verba, e Titanum numero fuit Prometheus. Ex eo autem nascitur et appellatur haec planta, vnde ingeniose simul et portentose fabulatur Poëta, Prometheum dolore affici, cum ea colligitur.

70. πρὸς ἀντιπαθείας] Quid hoc est? quae illae antipathiae fuere? De doloribus paternis loqui auctorem nostrum putauit Natalis Comes, sed quaeram adhuc, quinam illi dolores? Altum de his in veterum monumentis silentium. Forte de senectute Aesonis haec intelligenda, cui Medea ope magicarum incantationum et herbarum iuueniles annos restituit. Sed nec hoc verum, quia primo πατρὸς non dixisset, sed ἑκυροῦ, vel πενθεροῦ. Aeson enim eius socer erat. Nec ἀντιπαθείας addidisset, nullo siquidem dolore affectus fuit Aeson, cum a Medea prius occisus, deinde vita donatus est. Superest igitur, vt haec intelligantur de contraria patris voluntate. Eo enim inscio, Iasonem Medea muniuit herba promethia, vt vellus aureum consequeretur. Lege 3. Argonauticorum Apoll. Rhodii, et hoc videbis esse verum.

71. τὸ ἡρμόσθαι] Graeci magistri ita argutantur, et Brigulum fluuium Ararim dictum volunt, quod immisceatur Rhodano. Vbi enim confluens est, siue συμβολὴ Saonae et Rhodani, ibi proprie Arar παρὰ τὸ ἡρμόσθαι dici potuit. Qui ergo Brigulus ab initio, postea Arar, tandem dictus est Saona; tempore enim Ammiani Marcellini ita vocari coepit.

72. μετωνομάσθη —Ἄραρ] Fabulosa haec est nominis Arar de-

δὲ δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἄραρ κυνηγεσίας χάριν εἰς ὕλην προχωρήσας, καὶ εὑρὼν τὸν ἀδελφὸν, Κελτίβηρον, ὑπὸ θηρίων ἀνηλωμένον, διὰ λύπης ὑπερβολὴν ἑαυτὸν καιρίως πλήξας[73] ἔβαλεν εἰς τὸν ποταμὸν Βρίγυλον, ὃς ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη Ἄραρ. γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ μέγας ἰχθὺς, Σκολόπιδος[74] προσαγορευόμενος ὑπὸ τῶν ἐγχω-

mutauit vero poſtea nomen ob hanc cauſam: Arar, venationis cauſa ſiluam ingreſſus, cum fratrem Celtiberum a feris dilaniatum offendiſſet, ob extremum dolorem ſe ipſum letaliter feriens, decidit in fluuium Brigulum, qui ab eo Araris nomen ſumſit. Naſcitur in ipſo magnus piſcis, ab indigenis *Clupaea* vocatus, qui ſecun-

riuatio, altera Grammaticam ſpectat.

73. καιρίως πλήξας] Plutarchus *Parallelis* in narratione de bello Punico contra Romanos, duce Fabio Maximo, καιρίως τρωθεὶς dixit, quod idem eſt.

74. Σκολόπιδος] Interpretes *Scolopidus* vertunt. Sed quis ille piſcis *Scolopidus?* Nemo veterum, aut recentiorum, quod ſciam, eius meminit. *Scolopax* quidem piſcis eſt corpore rotundo, vt narrant auctores omnes, qui de piſcibus diligenter tractarunt, quos conſules, ſed paruus, quod facit, vt credam, Plutarchum hoc loci de eo noluiſſe loqui; nam *Scolopidum* magnum piſcem eſſe aſſeverat. *Scolopendra* etiam piſcis eſt procerae magnitudinis, teſte Aeliano libr. 4. cap. 22. et 7. cap. 26. et 13. cap. 23. Sed cete marinum eſt adeo magnum, vt a maris tempeſtatibus in litus expulſum nemo audeat adſpicere. De piſce fluuiatili deinde hic mentio fit, non de marino. Quare diſquirendum eſt diligentius, an de *Scolopido* quid certi proferri queat. Ego corruptum eſſe vocabulum exiſtimo, et donec me docuerit aliquis, quid *Scolopidus*, vnde, et quis veterum eius meminerit, ſententiam non mutabo. Ex *Scolopido* igitur mihi et omnibus procul dubio incognito *Clupaeam* facio, idque auctoritate Ioannis Stobaei, apud quem ſermone 98. περὶ νόσου, etc. integriora referuntur Calliſthenis Sybaritae e decimo tertio *rerum Gallicarum* verba, quam hoc loco deſcripſerit auctor noſter: Γεννᾶται (inquit) δ' ἐν αὐτῷ μέγας ἰχθὺς, Κλουπαία καλούμενος. E voce Κλουπαία finxere nobis librarii imprudentes Σκολόπιδος, quem piſcem ne nomine quidem, non dicam re, nemo novit. *Clupaeam* ſcio etiam paucos eſſe qui nouerint, ſed nomen tamen vulgare, et omnibus in propatulo. Ioſephus Scaliger cap. 3. lib. 1. Auſonian. Lectionum, poſtquam hanc Calliſthenis

ρίων. οὗτος, αὐξανομένης τῆς σελήνης, λευκός ἐστι· μειουμένης δὲ, μέλας γίνεται παντελῶς· ὑπεραυξήσας δ' ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀκανθῶν. εὑρίσκεται δ' ἐν αὐτῷ λίθος ἐν τῇ κεφαλῇ χόνδρῳ παρόμοιος ἁλὸς [75], ὃς κάλλιστα ποιεῖ [76] πρὸς τεταρταίους νόσους [77], τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι τοῦ σώματος προσδεδημένος [78], τῆς σελήνης μειουμένης, καθὼς ἱστορεῖ Καλλισθένης ὁ Συβαρίτης [79] ἐν

ſecundum aucta lunae albus eſt, ſecundum damna vero omnino niger, et cum in extremam creuit magnitudinem, a propriis ſpinis confoditur. Reperitur et in eius capite lapis grumo ſalis ſimilis, qui, ſeneſcente luna, ſiniſtris corporis partibus applicatus, febres quartanas ſanat, vt docet Calliſthenes Sybarita XIII. *rerum*

nis auctoritatem ex Stobaeo recitauit: in auctoris enim noſtri verba nondum forte inciderat: titubando coniectat, *Clupaeam* Calliſthenis aliam fuiſſe a *Clupaea* Plinii, ſicut *Silurum* Auſonii a *Siluro* veterum et Plinii, et *Echeneida* Ariſtotelis ab Oppiani *Echeneide*, et tandem *Muſtellam* Auſonii a veterum ſcriptorum *Muſtella*. Plinii Clupaea piſciculus eſt, Calliſthenis vero ingens piſcis. Praeterea Plinii *Clupaeam* quidam volunt eſſe *Aloſam*, vel *Alauſam*, quod ſi verum ſit, κλουπαῖα Graece dici non poteſt, ſed θρίσσα, vel τριχίας. Alia eſt igitur Calliſthenis *Clupaea*, alia Plinii, ſed de vtraque eadem quaeſtio eſt, idem dubium: ignoratum enim hactenus fuit, cuinam hodiernorum piſcium conueniat haec denominatio. Celtica vox haec eſt, qua neſcio quis piſcis deſignetur.

75. χόνδρῳ παρόμοιος ἁλὸς] Obmutuere hic interpretes, quia vox ἁλὸς, quae de nouo acceſſit, deerat in praecedenti editione. Eam nos reſtituimus ex Stobaeo, et haec ita vertimus: *lapis grumo ſalis ſimilis:* cum Plinio.

76. ὃς κάλλιστα ποιεῖ] Galli verbo ad verbum *fait grand bien*. Aliter dicunt Graeci ἄριστα, et *bene*, aut *recte*, vel *facile*, exprimunt per καλῶς pro ἀγαθῶς.

77. τεταρταίους νόσους] Stobaeus τεταρταίας habet, quod melius eſt.

78. προσδεδημένος] Legit Stobaeus προσδεσμευόμενος.

79. Καλλισθένης ὁ Συβαρίτης] Hunc laudare maluit Stobaeus ſermone 98. quam auctorem noſtrum, ex quo ſine dubio ſua habuit. Calliſthenes adeo vetus auctor eſt, vt eius *rerum Gallicarum* libros non exſtitiſſe Ioannis Stobaei tempore probabile ſit.

80. παρ'

ιγ΄ Γαλατικῶν, παρ᾽ οὗ τὴν ὑπόθεσιν[80] εἴληφε Τιμαγένης ὁ Σύρος[81]. παράκειται δ᾽ αὐτῷ ὄρος, Λούγδουνος καλούμενον· μετωνομάσθη δὲ δι᾽ αἰτίαν τοιαύτην. Μώμορος καὶ Ἀτεπόμαρος[82], ὑπὸ Σεσηρονεως τῆς ἀρχῆς ἐκβληθέντες, εἰς τοῦτον κατὰ προσαγὴν τὸν λόφον[83] πόλιν κτίσαι θέλοντες· τῶν δὲ θεμελίων ὀρυσσομένων, αἰφνιδίως κόρακες ἐπιφανέντες[84] καὶ διαπτερυξάμενοι, τὰ πέριξ ἐπλήρωσαν τὰ δένδρα. Μώμορος δ᾽, οἰωνοσκοπίας[85] ἔμπειρος ὑπάρχων, τὴν πόλιν Λούγδουνον[86]

rerum Gallicarum, a quo ſumſit argumentum Timagenes Syrus. Iuxta ipſum adſtat mons, dictus Lugdunus, qui hac de cauſa mutauit nomen. Cum Momorus et Atepomarus, a Seſeroneo regno deiecti, in eo colle, ex oraculi praecepto, vrbem aedificare vellent, iactis iam fundamentis, corui ſubito apparentes, expanſis alis, arbores, quae circa erant, repleuere. Momorus autem, augurii callentiſſimus, ciuitatem Lugdunum vocauit;

80. παρ᾽ οὗ τὴν ὑπόθεσιν] Similiter Plutarchus Chaeronenſis *Parallelis* in narratione de Aſdrubale, Siciliae rege: καθάπερ ἱστορεῖ Ἀριστείδης ὁ Μιλήσιος ἐν πρώτῃ Σικελικῶν, παρ᾽ οὗ τὴν ὑπόθεσιν ἔμαθε Διονύσιος ὁ Σικελιώτης. Quis non odoretur, haec ex eadem manu procedere?

81. Τιμαγένης ὁ Σύρος] De hoc Timagene Syro luculenter Ammianus Marcellinus libr. 15. *Ambigentes ſuper origine prima Gallorum ſcriptores veteres notitiam reliquere negotii ſemiplenam, ſed poſtea Timagenes, et diligentia Graecus et lingua, quae diu ſunt ignorata, collegit ex multiplicibus libris.* Strabo l. 4. ὡς εἴρηκε Τιμαγένης, qui a Plutarcho Syrus, ab Ammiano Marcellino Graecus vocatur. Hic a Calliſthene Sybarita multa deſumſit, imo integram librorum de rebus Gallicis hypotheſim, vnde colligere licet, vetuſtiſſimum eſſe illum Calliſthenem. Timagenes enim illum, Strabo vero Timagenem laudat.

82. Ἀτεπόμαρος] Ex Ariſtidis Mileſii primo *Italicorum* narrationem de hoc Atepomaro, Gallorum rege, hauſit Plutarchus *Parallelis*, quem conſules.

83. λόφον] Recte, quia in vertice montis Lugdunum aedificatum eſt. Strabo, l. 4. Λούγδουνον ἐκτισμένον ὑπὸ λόφῳ.

84. αἰφνιδίως κόρακες ἐπιφανέντες] In Phaſi eodem modo dixit: γῦπες αἰφνιδίως ἐπιφανέντες.

85. οἰωνοσκοπίας] Quia de Coruis antea loquutus eſt, quibus in auguriis maxime vtebantur.

86. Λούγδουνον] Voluit dicere Λουγόδουνον, aut Λούγδουνον, ita ſaltem

προσηγόρευσεν. λȣ̃γον γὰρ τῇ σφῶν διαλέκτῳ τὸν κόρακα καλȣ̃σι· δȣ̃νον [87] δὲ τὸν ἐξέχοντα· καθὼς ἱςορεῖ Κλειτοφῶν [88] ἐν ιγ´ Κτίσεων.

vocauit: *Lugum* enim dialecto sua coruum vocant, *Dunum* vero montem, aut locum eminentem, vt refert Clitophon XIII. *de vrbium aedificationibus.*

PACTO-

tem debuit. Male prior editio Λȣγδαλον habet. Nam si verum est, quod subiungitur, Λȣ̃γον lingua Celtica *coruum* significare, δȣ̃νον vero *montem*, et ex his duabus vocibus compositum esse nomen Lugduni, quis non videt, scribendum esse necessario Λȣγόδȣνον?

87. δȣ̃νον] Ita etiam scripsi, non δȣ̃λον, vt mendose praecedens editio. Magnus Turneb. hic coecutiuit; nam haec δȣ̃νον δὲ τὸν ἐξέχοντα vertit, *dunum vero excellentem;* debebat potius, *eminentem locum*, aut *montem*, interpretari. Caeterum *Dunum* veteri lingua Celtica, et hodierna Belgica, locum editum, aut montem, significare, vulgare est, vnde fit, vt omnia fere Galliae oppida, quorum appellationes in *dunum* terminantur, in montibus, aut eminentibus locis, sita sint, vt Lugdunum conuenarum, ex cuius reliquiis fanum D. Bertrandi, vbi hodie sedes episcopalis est, constructum fuit, et Lugdunum Segusianorum, Laudunum clauatum, Vxellodunum, et infinita alia, quae omittimus. Graeci, teste Herodoto, loca illa edita βȣνȣ̀ς dixere, quamuis Grammatici existiment, vocem hanc esse Libycam. Diodor. l. 5. Biblioth. de Hetruria eleganter: καὶ βȣνοειδέσιν ἀναςήμασι τόπων διείληπται γεωργησίμοις, h. e. *cliuosos colles habet arationi idoneos.* Ab hac voce βȣνὸς non valde distat δȣ̃νος, vox Celtica, et quemadmodum hodie Belgae vocem δȣ̃νος retinent, vt monticellos et colliculos exprimant, ita etiam nostri Galli protuberantes et tumentes extremitates *bouis, ou boutons*, vocant, et eadem significatione, *but, ou bute, de terre*, a voce βȣνὸς, a qua veteres agrorum finalia signa *bonnes* appellarunt, vnde finium regundorum actio dicebatur *plet des bonnes*, botontonum scilicet, vel botontinorum, aut bodonum; hanc enim vsurpat vocem Paulus li. 5. Sentent. ex restitutione Clarif. Cuiacii. Lugdunum igitur dictum est, quasi *Lugodunum*, i. e. *Corui mons*, ex auctoritate Clitophontis. Equidem *Lugodunum* prius dictam fuisse hanc ciuitatem, apertissime docet Dio: τὸ Λȣγόδȣνον μὲν ὀνομασθὲν, νῦν δὲ Λȣ́γδȣνον λεγόμενον. Et in veteribus epigrammatis saepius *Lugodunum* legitur. Glossae Isidori: *Lugues, Lugdinenses;* forte *Lugoes* a λȣ́γος, id est *coruus*, lingua Celtica. Ita interpretamur locum illum Isidori. Caeterum de

ΠΑΚΤΩΛΟΣ.

Πακτωλὸς ποταμός ἐςι τῆς Λυδίας κατὰ πόλιν Σάρδεις· ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Χρυσοῤῥόας [89]. Χίος, ὁ

PACTOLVS.

PACTOLVS fluuius eſt Lydiae iuxta ciuitatem Sardes, qui antea Chryſorrhoas dictus eſt. Chius, Apollinis et

de aliis vocis *Lugodunum*, aut *Lugdunum*, deriuationibus conſule Pauli Merul. Coſmograph. part. 2. l. 3. c. 24. de Lugdunenſi tractu, vbi multa.

88. Κλειτοφῶν] Rhodii Clitophontis Indica adducuntur in Indo, et apud Chaeroneum Plutarchum Parallelis *res Gallicae* Clitophontis. Forte et hic Clitophon, qui Κτίσεις ſcripſit, non diſtat ab illis. Hoc veriſimile tantum, ſed veriſſimum eſt, plures eſſe, qui Κτίσεις compoſuerint. Plutarchus *Parallelis* Triſimachum ἐν τρίτῳ Κτίσεων, et Dercyllum ἐν πρώτῳ Κτίσεων citat. In Pactolo etiam auctoris noſtri cuiuſdam Clitophontis mentio fit. Apud Harpocrationem v. ἡραῖον τεῖχος et ἡφαιςία laudatur Dionyſius Chalcidenſis ἐν πέμπτῃ Κτίσεων, et ἐν τρίτῃ Κτίσεων. Adducit et Athenaeus in medium plures Κτίσεων auctores, vt li. 10. Hellanicum ἐν Κτίσεσι. Stephani mutilator voce Καριμᾶται eundem Hellanicum laudat ἐν Κτίσεσιν ἐθνῶν καὶ πόλεων. De originibus et primis vrbium conditoribus agebatur in omnibus illis operibus. κτίζειν, κτίσαι *aedificare* eſt, aut *condere*, aut *conditores*, ſed κτίζειν latius patet. Nam non ſolum de ſolo, ſed etiam de ſuperficie, dici poteſt, vt κτίζειν ἔθνη, χώραν, regiones et prouincias, colonias: *condere* vero de ſuperficie duntaxat: non enim poteſt dici *condere inſulam*, aut *regionem*, aut *prouinciam*, ſed *vrbes in prouincia*, aut *in inſula*. Quamvis *condi colonias* Varro, togatorum doctiſſimus, dixerit, lib. 4. de ling. Latin. *et Ideo* (inquit) *coloniae noſtrae omnes in literis antiquis ſcribuntur, vrbes, quod item conditae, vt Roma, et ideo Coloniae, vt vrbes conduntur, quod intra pomoerium ponuntur*. Et Diuus Hieronymus Chron. Euſeb. numero DXCIV. *Bithynia condita a Phoenice*, et numero MCCCI. *in Sicilia Cherſoneſus condita*, et numero MCCCCXV. *Perinthus condita*. *Condere* vox ſterilis eſt, pro qua Ennius *creare* vſurpauit in Euhemero ſuo, vnde in Sacris κτίσις *creatura* eſt, vel *conditio*, vt Tertulliano de *corona militis*. Et Gloſſae veteres hinc explicandae: κτίσις, *Creatura*, aut κτίζω, *creo, condo*, aut κτιςὴς, *conditor, creator*.

89. Χρυσοῤῥόας] Non vna ratio eſt, cur Pactolus dictus fuerit

Ἀπόλλωνος καὶ Ἀπαθίππης παῖς, τὴν μηχανικὴν τέχνην ἀσκήσας, καὶ σπάνει βίον συνεχόμενος, νυκτὸς βαθείας τοὺς θησαυροὺς Κροίσου τοῦ βασιλέως ἀνέωξε, καὶ τὸν χρυσὸν ἐκκομίζων διεδίδου τοῖς οἰκείοις. καταλειφθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φρουρῶν, καὶ καταληπτος γενόμενος, ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς ποταμὸν, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Χρυσοῤῥόας [90] μετωνομάσθη· Πακτωλὸς δὲ μετεκλήθη διὰ τήνδε τὴν περίστασιν. Πακτωλὸς, ὁ Εἰόλιος καὶ Λευκοθέης παῖς, ἐν τοῖς Ἀφροδίτης μυστηρίοις Δημοδίκην, τὴν ἀδελφὴν, κατ' ἄγνοιαν βιασάμενος, καὶ περὶ τῶν συμ-

et Apathippes filius, cum mechanicam artem exerceret, et tenui victu sustentaret vitam, Croesi regis thesauros profunda nocte aperuit, et aurum inde exportans familiaribus suis distribuebat: captus autem a custodibus, et vndique circumuallatus, se ipsum coniecit in fluuium, qui ab eo Chrysorrhoas fuit nuncupatus, Pactolus vero ideo tandem dictus est. Pactolus, Iolis et Leucotheae filius, in seclusis Veneris sacris Demodicen sororem inscius depudicauit, et superatus a casu, cum vehe- menti

rit Chrysorrhoas, sed plures. Fabulosa est, quam tangit hic auctor noster, vt mox videbimus, duae aliae, quae ab Eustath. Dionys. Afri interprete, afferuntur, probabiliores videntur. χρυσοῤῥόας γὰρ (inquit) ἱστορεῖται ποταμὸς ὁ Πακτωλὸς, ἢ ὡς αὐτὸ τοῦτο χρυσοῦ κατασύρων ψήγματα, ἢ ὡς λιπαίνων τὴν ἐγχωρίων γῆν, καὶ πλουτοποιὸς τοῖς ἐκεῖ γινόμενος. Prima, quod auri ramenta secum trahat, secunda, quod pingues reddat finitimas terras et possessiones. Ob hanc vltimam rationem Chrysorrhoae nomen conuenire soli Nilo, manifeste probat Athenaeus libr. 5. Dipnosop. μόνος γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁ χρυσοῤῥόας καλούμενος Νεῖλος, μετὰ τροφῶν ἀφθόνων καὶ χρυσὸν ἀκίβδηλον καταφέρει ἀκινδύνως γεωργούμενον, ὡς πᾶσιν ἐξαρκεῖν ἀνθρώποις, δίκην Τριπτολέμου πεμπόμενον εἰς πᾶσαν γῆν. Ob primam vero multi sunt, tum in Asia, tum in Europa, fluuii, qui Chrysorrhoae dicti fuere, vt Tagus in Hispania, Padus in Italia, Hebrus in Thracia, Ganges in India. Ita vt non Pactolus duntaxat Chrysorrhoas dictus sit, sed et alii.

90. Χρυσοῤῥόας] Non video, quomodo a nomine proprio Chii fluuius appellari potuerit Chrysorrhoas: vel Chrysorrhoas dici debuit filius ille Apollinis et Apathippes, vel fluuius Chius a Chio; aliter inepta et impudens fictio haec est.

91. περὶ

βεβηκότων κατηχηθεὶς [91], διὰ λύπης ὑπερβολὴν ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν εἰς ποταμὸν Χρυσοῤῥόαν, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Πακτωλὸς προσηγορεύθη. γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ ψῆγμα Δαρείου χρυσίου [92], καταφερόμενον εἰς τὸν εὐδαίμονα κόλπον. γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ καὶ λίθος, Ἀρουραφύλαξ καλούμενος· ἔστι δ' ἀργύρῳ παρόμοιος· εὑρίσκεται δὲ δυσχερῶς τῷ καταφερομένῳ ψήγματι συναναμιγνύμενος· ἔχει δὲ δύναμιν τοιαύτην. Οἱ ἐν ἐξοχῇ τυγχάνοντες τῶν Λυδῶν συναγοράζουσιν [93] αὐτὸν, καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν θησαυρῶν τιθέασι, καὶ διαφυλάττουσιν ἀκινδύνως τὸν διατιθέμενον χρυσόν. ὁσάκις γὰρ ἄνω φῶρες [94] ἐπέλθωσιν,

menti opprimeretur moeſtitia, ſe ipſum coniecit in fluuium Chryſorrhoam, qui ab eo Pactolus denominatus eſt. Naſcitur in ipſo ramentum auri Darici, quod fluit in felicem ſinum. Creſcit et ibidem lapis *Aruraphylax*, id eſt, terrae ſeruator, argento ſimillimus, qui difficulter inuenitur, quod labenti ramento commixtus ſit: eius haec eſt vis. E Lydis qui potentiores ſunt, ipſum coëmunt, et ante theſaurorum ſuorum limina ponunt, ſicque ſecure illinc repoſitum ac reconditum aurum cuſtodiunt: cumque fures eo peruenire volunt, lapis hic tubae

91. περὶ τῶν συμβεβηκότων κατηχηθεὶς] Non mutat phraſim, vt ſaepiſſime alibi, quod aduertimus paſſim.

92. ψῆγμα Δαρείου χρυσίου] Vibius Sequeſter de *fluminibus: Pactolus Lydiae, qui decurrens aurum trahit.* Non aurum, ſed ramentum auri, aut ramentam, vt Plautus, dicere voluit, vel ſcobem, aut raſamen, aut raſuram. Aliud eſt χρυσὸς, aliud ψῆγμα χρυσοῦ: Ita aliud *aurum*, aliud *ramenta auri*, vel *ſcobs*, aut *raſamen auri.* Themiſt. orat. περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοῖς τόποις, ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσι, προσέχειν: Ἀλλὰ κἂν ἐκ τοῦ Πακτωλοῦ δίδως αὐτῷ, καὶ τοῦ ψήγματος, ὃ ῥεῦσαι τὸν Πακτωλὸν ἐπὶ Κροίσου φασί. Herodotus: Πακτωλὸς ψῆγμα χρυσοῦ καταφέρων ἐκ τοῦ Τμώλου εἰς τὸν Ἑρμὸν ποταμὸν ἐκδιδοῖ. Athen. lib. 5. ἢ Πακτωλὸν ἔχουσα χρυσοῦν ψῆγμα καταφέροντα. Vtuntur omnes illi auctores verbo καταφέρειν, vt noſter, qui καταφερόμενον dixit εἰς τὸν εὐδαίμονα κόλπον.

93. συναγοράζουσιν] Vertimus αὐτολεξεὶ *coëmunt* cum Gloſſarum veterum auctore: *Coëmit*, συναγοράζει.

94. φῶρες] Habent Latini ex hac voce integram ſuam *fures*, quod et ipſi pueri didiciſſe debent ex 4. Inſtit. Iuſtin. tit. 1. Sed quae hic de lapide Aruraphylace prodigioſa narrantur, neſcio,

σάλπιγγος ἦχον ἀναδίδωσιν ὁ λίθος. οἱ δὲ, ὡς ὑπὸ δορυφόρων διωκόμενοι, κατὰ κρημνῶν φέρονται. καὶ καλεῖται ὁ τόπος τῶν βιαιοθανατησάντων [95] Πακτωλȣ φρȣρά. γεννᾶται δὲ βοτάνη πορφυράνθεμος, καλȣμένη Χρυσοπόλη· πρὸς αὐτὴν γὰρ αἱ ἀςυγείτονες πόλεις τὸν ἀκέραιον [96] χρυσὸν δοκιμάζȣσιν. ἅμα γὰρ αὐτὸν

tubae clangorem emittit, illi autem, tanquam a ſatellitibus abacti, per praecipitia feruntur: Vnde locus, in quo violenta morte occubuerunt, *Pactoli cuſtodia* vocatur. Rurſus illic creſcit herba purpureis floribus *Chryſopole* dicta, cuius examine vicinarum vrbium incolae purum aurum probant. Nam ipſo tempo-

neſcio, an quadam alia ſcriptoris antiqui auctoritate confirmari queant. Non memini, me quid ſimile vnquam legiſſe, imo contrarium obſeruaui de Magnete: eum nimirum tantum furibus fauere, quantum Aruraphylax eiſdem nocet. Marbodeus Gallus in Dactyloth. cap. 42. de Magnete:

Si fur, clauſtra domus ſpoliis gaziſque referta
Ingrediens, prunas ardentes per loca ponat,
Et ſuper adſpergat magnetis fragmina prunis,
Vt per tetragonum fumi vapor alta vaporet,
Mentibus euerſis velut impediente ruina,
Defugient omnes in ea quicunque manebunt,
Et fur ſecurus rapiet, quaecunque libebit.

95. τῶν βιαιοθανατησάντων] Forte καθολικῶς loquitur de his, qui violenta morte occubuerunt. Nos autem haec intelleximus de furibus, qui a cuſtodibus abacti ope lapidis Aruraphylacis, et per praecipitia delati, violenter moriuntur.

96. ἀκέραιον] Aurum ἀκέραιον proprie aurum incommixtum eſt, et purum, vt vertimus, ſed elegantius dicunt Latini *putum*, aut *ſincerum*. Vox *putum* a Graeca πυςὸς deducitur, vnde putum aurum eſt, aurum exploratum, et non adulterinum, ſed purum. Nam Graeci χρυσὸν πεύθεσθαι, vel πεύθειν, dicunt. Theocrit. χρυσὸν πεύθονται ἀμοιβοί. Vox *ſincerum* prius vſurpata duntaxat fuit de melle, et poſtea metaphorice tracta fuit ad alias res. Mel defaecatum dicitur *ſincerum*, quaſi *ſine cera*. Nam haec eſt vera originatio vocis *ſincerum*, quidquid contra contendat Laurentius Valla lib. 6. Elegant. cap. 37. cum negat, praepoſitionem *ſine* componi, ſane ſine iudicio; vnde enim hae voces *ſimplex*, *ſinciput*. Donatus *ſincerum* (inquit) *quaſi ſine cera, mel ſimplex, et purum, et ſine ſucco*: vt ἀκέραιον

χωνευθῆναι ἅπτουσι τὴν βοτάνην, καὶ ἐὰν μὲν ἀνόθευτον τὸ χρυσίον ᾖ, τὰ φύλλα χρυσοῦται, καὶ διατηρεῖ τῆς ὕλης τὴν οὐσίαν· ἐὰν δ' ἐφθαρμένον ὑπάρχῃ, τὴν ἠλλαγμένην ὑγρασίαν ἀποπτύει, καθὼς ἱστορεῖ Χρύσερμος ἐν γ' περὶ Ποταμῶν. Παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος Τμῶλος, παντοδαπῶν θηρίων πλήρης· ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Καρμανώριον [97], ἀπὸ Καρμάνωρος, τοῦ Διονύσου καὶ Ἀλεξιρροίας παιδὸς, ὃς κυνηγετῶν ἀπέθανεν, ὑπὸ κάπρου πληγείς· ὕστερον δὲ μετωνομάσθη Τμῶλος [98] διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Τμῶλος, Ἄρεως καὶ Θεογόνης υἱὸς, βασιλεὺς Λυδίας, ἐν Καρμανωρίῳ [99] κυνηγετῶν ὄρει, καὶ θεασάμενος Ἀρρίπην παρθένον τῇ Ἀρτέμιδι συναναστρεφομένην, εἰς ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἔπεσε, καὶ πλεονεκτούμενος ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ἐπεδίωκεν αὐτὴν βιάσασθαι βουλόμενος· ἡ δὲ περικατάληπτος γινομένη ἀπέφυγεν εἰς

tempore, quo id conflant, hanc herbam admouere solent, cuius folia, si adulteratum non sit aurum, inaurantur, et materiae substantiam seruant, sed si corruptum sit, immutatam humiditatem respuunt, vt refert Chrysermus III. *de fluminibus*. Adhaeret ipsi mons Tmolus, omnigenis belluis refertus, quem prius dixere Carmanorium, a Carmanore, Bacchi et Alexirrhoeae filio, qui inter venandum mortuus est, ab aprino porco vulneratus, et tandem Tmolus idcirco dictus fuit. Tmolus, Martis et Theogenes filius, Lydiae rex, cum in Carmanorio monte venaretur, et Arrhipen virginem Dianae adiunctam conspexisset, coepit eam deperire, et ab amore superatus violandi animo persecutus est. Quae cum nequiret euadere, confugit

ραιον, quasi τὸ μὴ κιρνάμενον, παρὰ τὸ κεραννύω. ἀκέραιον ὕδωρ, ἢ καθαρὸν, dixit Aristot. aqua *incommixta, simplex*.

97. πρότερον Καρμανώριον] Plin. c. 29. l. 5. hunc montem Tmolum prius dictum Timolum vult, non Carmanorium. Sed licitum est auctori nostro fabulas narrare.

98. Τμῶλος] Vibius Sequester de *montibus: Tmolus Lydiae, vino insignis.*

99. ἐν Καρμανωρίῳ] Si Tmolus dictus antea fuit *Carmanorius*, ergo hic legendum Καρμανωρίῳ, nihil certius. Praecedens editio tamen male habet Καρμανίῳ.

100. κατα-

τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Καταφρονήσας δὲ τῆς δεισιδαιμονίας [100] ὁ τύραννος, ἐν τῷ τεμένει τὴν κόρην ἔφθειρεν· ἡ δ' ἀθυμίᾳ συσχεθεῖσα βρόχῳ τὸν βίον παρέτριψεν [1]. ἀναξιοπαθήσασα δ' ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν ἡ θεὸς, οἰστροπλῆγα [2] τῷ προειρημένῳ ταῦρον ἐπέσκηψεν, ὑφ' ᾧ ῥιφεὶς εἰς ὕψος, καὶ εἰς σκόλοπας κατενεχθεὶς, μετὰ βασάνων ἔθανε. Θεοκλύμενος δὲ, τοῦ προειρημένου παῖς, τὸν γεννήσαντα θάψας, τὸ ὄρος ἀπ' αὐτοῦ μετωνόμασε. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος Κισήρει [3] παρόμοιος, καὶ σπανίως εὑρίσκεται· τετράκις γὰρ τῆς ἡμέρας ἀλλάσσει τὴν

fugit in templum Dianae; ſed cum religionem omnem, aut ſuperſtitionem, rex contemneret, in ipſomet templo virginem vitiauit. Haec autem prae triſtitia reſti finiuit vitam. Indignata vero ob regis inſolentiam Diana Taurum in eum immiſit furore exagitatum, a quo iactus in aſtra, et in palos praeacutos delatus, obiit in tormentis ac cruciatibus. At Theoclymenus, Tmoli filius, eo tumulato, montem poſtea a patre denominauit. Naſcitur illic lapis *Pumici* ſimilis, qui infrequentius inuenitur: quater enim in die mutat colorem, conſpiciturque ſolum

100. καταφρονήσας δὲ τῆς δεισιδαιμονίας] Ita locutus eſt in Eurota.

1. βρόχῳ τὸν βίον παρέτριψεν] Aliquando περιέγραψεν dixit, vt Maeandro.

2. οἰστροπλῆγα] Quamuis οἶστρος *aſilus* ſit, ſiue inſecti genus, quod *Tabanum* vocant, tamen Taurus οἰστροπλὴξ hic non eſt *aſilo taurus agitatus*, vt putauit Natal. Comes, ſed *furore* potius, quemadmodum in Hydaſpe Elephas οἰστροπλὴξ, *furibundus*.

3. Κισήρει] Melius ſcribes Κισσήρει cum duplice σσ, licet vulgo afferant duo exempla, vt probent, poſſe per ſimplex σ ſcribi, ex Epigramm. nimirum et Theophraſt. cum quibus coniungenda eſſet huius ſcriptoris auctoritas, niſi probabilius videretur, omnibus illis in locis forte reſcribendum eſſe per duplex σσ, Κίσσηρις. Certe apud Ariſtot. in fragmento illo ſpurio, vbi ex hoc loco de lapide illo, qui pumici ſimilis eſt, eadem repetuntur, Κισσήρει per duplex σσ manifeſte ſcriptum eſt. En verba: Ἐν ὄρει δὲ Τμώλῳ γεννᾶσθαι λίθον παρόμοιον Κισσήρει, ὃς τετράκις τῆς ἡμέρας ἀλλάσσει τὴν χρόαν, βλέπεσθαι ὑπὸ παρθένων τῶν μὴ τῷ χρόνῳ φρονήσεως μετεχουσῶν. Rectiſſime hic eſt μετεχουσῶν, noſter non bene habet ſimpliciter ἐχουσῶν: nam φρόνησιν, non φρονήσεως, eſſet dicendum.

 4. Ἴδας

χρόαν· βλέπεται δὲ ὑπὸ παρθένων τῶν μὴ τῷ χρόνῳ φρονήσεως ἐχουσῶν. αἱ δὲ ὥραν ἔχουσαι γάμων, ἐὰν ὁρῶσιν αὐτὸν, οὐδὲν ἀδικοῦνται παρὰ τῶν ὑβρίζειν θελόντων, καθὼς ἱστορεῖ Κλειτοφῶν.

ΛΥΚΟΡΜΑΣ.

Λυκόρμας ποταμός ἐστι τῆς Αἰτωλίας. μετωνομάσθη δ' Εὔηνος δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἴδας [4], ὁ Ἀφαρέως παῖς [5],

solum a virginibus, qui propter aetatis imbecillitatem sapientia praeditae non sunt. Quod si, quae plenis sunt nubiles annis, eum conspexerint, nequicquam laeduntur ab eis, a quibus earum pudicitia attentatur, vt auctor est Clitophon.

LYCORMAS.

LYCORMAS fluuius est Aetoliae, quem ea de causa Euenum denominauere. Idas, Apharei filius, amoris deside-

4. Ἴδας] Praecedens editio Εἴδας habebat. Nos maluimus Ἴδας, et ita frequentius in veterum libris scriptum inuenitur. Dositheus primo Italicorum hanc fabulam narrauerat. Ex eius reliquiis, quae habet Plutarchus in *Parallelis*, concinnata sunt. Vetustissimus Homeri interpres, Didymus, rem ab ouo ita repetit: Εὔηνος, Ἄρεος παῖς, βασιλεὺς Αἰτωλίας, ἔχων θυγατέρα εὐπρεπεστάτην, Μάρπησσαν τοὔνομα, τοὺς μνηστευομένους αὐτὴν προεκαλεῖτο εἰς ἁρματηλασίας ἀγῶνα, λέγων, ἐκδώσειν τῷ διαφυγόντι αὐτὸν διώκοντα, τοὺς δὲ λειφθέντας καρατομῶν, ἐπετίθει τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τοῦ τείχους τῆς οἰκίας, εἰς κατάπληξιν τῶν λοιπῶν. πολλῶν τοίνυν ἤδη ἀνῃρημένων, Ἴδας, λόγῳ μὲν Ἀφαρέως υἱὸς, τῇ δὲ ἀληθείᾳ Ποσειδῶνος, τελευταῖος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἵππους ποδωκεστάτους, ἥρπασε τὴν κόρην χορεύουσαν ἐν Ἀρτέμιδος. Εὔηνος δὲ, ὡς οὐκ ἠδύνατο καταλαβεῖν, ἀποσφάξας τοὺς ἵππους, οὓς εἶχεν, ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν εἰς τὸν Λυκόρμαν ποταμὸν, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Εὔηνος προσηγορεύθη. Non exscribimus reliqua, quae tute ipse consules, vt breuitati consulamus.

5. Ἀφαρέως παῖς] Apud Plutarchum excusum est Ἀφάρητος, sed male. Habitus autem est pro Apharei filio Idas, cum tamen Neptuni vere filius esset, vt ex Schol. illo didicimus. Ita apud Harpocrationem Aphareus dicitur re ipsa esse filius Hippiae, opinione vero Isocratis. Ἀφαρεὺς (inquit) οὗτος Ἱππίου μὲν ἦν υἱὸς, ἐνομίζετο δὲ Ἰσοκράτους. Quae nos diligenter in notis nostris interpretati sumus.

6. Μάρ-

δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν Μάρπισσαν [6] ἁρπάσας, ἀπήνεγκεν εἰς Πλεύρωνα [7]. κατηχηθεὶς δὲ περὶ τῶν συμβεβηκότων ὁ Εὔηνος, ἐπεδίωκε τὸν ἐπίβουλον τῆς ἰδίας θυγατρός· γενόμενος δὲ κατὰ [8] Λυκόρμαν καὶ τῆς συλλήψεως ἀπελπίσας [9], ἑαυτὸν εἰς ποταμὸν ἔβαλεν· ὃς ἀπ' αὐτοῦ Εὔηνος μετωνομάσθη [10]. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη Σάρισσα, λόγχῃ παρόμοιος [11], ποιοῦσα πρὸς

desiderio Marpissam captam in Pleuronem duxit. Quem raptum cum Euenus aequo animo ferre non posset, filiae suae insidiatorem persecutus est, et cum iuxta Lycormam peruenisset, nec fugitiuum speraret se adsequuturum, in fluuium se coniecit, qui ab eo Euenus dictus est. Nascitur in ipso herba *Sarissa*, hastae similis, quae vtilissima est ad sanandum

6. Μάρπησσαν] Alii volunt Μάρπισσαν, vt nos excudendum curauimus. Homerus Iliad. α.

Κούρη Μαρπίσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης
Ἴδεω θ'.

7. Πλεύρωνα] Vrbs est Aetoliae Pleuron, teste Hermolao Byzantio.

8. κατὰ] Male in quibusdam exemplaribus excusum inuenies μετά: peccatum hoc est operarum.

9. καὶ τῆς συλλήψεως ἀπελπίσας] Natalis a Comitibus haec ita vertit: *nullamque spem fugiendi reliquam videret.* Male: nam Euenus non fugiebat, sed potius Idam, filiae Marpissae raptorem, fugabat. Ergo vertere ita debuit: *et iam raptorem assequi desperasset.*

10. Εὔηνος μετωνομάσθη] Qui prius *Lycormas*, tandem dictus est *Euenus*. Strabo lib. 7. καὶ ὁ Εὔηνος ὁ Λυκόρμας πρότερον καλούμενος. Stephani mutilator: Λυκόρμας, ποταμὸς, ὅν τινες Εὔηνον φασι. Archelaus apud Stobaeum sermone 243. περὶ νόσου καὶ τῆς etc. Λυκόρμας, τῆς Αἰτωλίας ποταμὸς, μετωνομάσθη δ' Εὔηνος.

11. Βοτάνη Σάρισσα λόγχῃ παρόμοιος] Vitiosissimus erat hic locus ante nostram editionem. Quare nihil mirum, si ab interpretibus non fuerit perceptus. Manca enim oratio, quam ita suppleuimus: βοτάνη Σάρισσα λόγχῃ παρόμοιος. Herba illa, quam dicit esse lanceae similem, *Sarissa* est. Archelaus libr. I. de fluuiis: Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη, Σάρισσα (ita lege, non Ζάρισσα) προσαγορευομένη, λόγχῃ παρόμοιος, ποιοῦσα πρὸς ἀμβλυωπίας ἄριστα. Vltima litera η vocis προσαγορευομένη sola adhaeserat textui, reliquae deerant; quo solo argumento probari euidentissime potest, mancum fuisse et truncatum hic auctorem nostrum. Optime autem herbam Sarissam lanceae

 similem

ἀμβλυωπίας ἄριςα. Παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, Μύηνον καλούμενον, ἀπὸ Μυήνου, τοῦ Τελέςορος καὶ Ἀλφεσιβοίας παιδός. οὗτος γὰρ ὑπὸ τῆς μητρυιᾶς φιλούμενος, καὶ μὴ θέλων μιαίνειν τὴν κοίτην τοῦ γεννήσαντος, εἰς Ἄλφιον ὄρος ἀνεχώρησε. Τελέςωρ δὲ, ζηλωτὴς τῆς γυναικὸς συσχηματισθεὶς[12], τὴν ἐρημίαν μετὰ τῶν δορυφόρων κατὰ τοῦ τέκνου ληψόμενος ἐδίωκε. Μύηνος δὲ, φθάσας[13] τοῦ πατρὸς τὰς ἀπειλὰς, κατεκρήμνισεν ἑαυτόν. τὸ δ' ὄρος κατὰ πρόνοιαν θεῶν ἀπ' αὐτοῦ Μύηνον μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ Λευκόϊον[14] ἄνθος, ὃ,

dum oculorum obtuſiones. Non longe etiam vſitur mons Myenus, a Myeno, Teleſtoris et Alpheſiboeae filio, ſic dictus, qui dilectus a nouerca, patrisque lectum temerare nolens, receſſit in Alphium montem. Teleſtor autem, coniugis factus zelotes, deſertum inuaſit, et cum ſtipatoribus filium fugauit. At Myenus, parentis praeueniens minas, ſe praecipitem dedit, vnde mons deorum prouidentia ab eo Myenus vocatus eſt. Creſcit in ipſo flos *Leucoium*, id eſt, alba viola, qui, pronunciato nouercae

ſimilem facit: Sariſſa namque haſta longa eſt, vel εἶδος ἀκοντίου Ἑλληνικοῦ, aut σπάθη βαρβαρικὴ apud Macedones, teſte Heſychio. Hinc reſtituere debes, quae corrupte leguntur in fragmento illo ſpurio, quod additum eſt libello περὶ θαυμασ. ἀκουσ. παρὰ Λυκάρμῳ ποταμῷ γεννᾶσθαι βοτάνην, λόγχῃ παρόμοιον, συντελοῦσαν πρὸς ἀμβλυάριςα. Legendum Λυκόρμα, et πρὸς ἀμβλυωπίας ἄριςα. Vocabulum herbae Sariſſae etiam hic deeſt, vnde coniicio, a vitioſis auctoris noſtri codicibus illa deſcripta fuiſſe.

12. Ζηλωτὴς τῆς γυναικὸς συσχηματισθεὶς] Simpliciter putaui vertendum: *coniugis factus zelotes*. Niſi nobiſcum mutes interpunctionem, errabis omnino cum interpretibus, qui hic quam longiſſime a ſenſu auctoris diſceſſerunt. Natalis Comes *animo inflammato* dixit: Turneb. vero *mutato habitu*, ſed συσχηματισθεὶς aliud eſt. Gloſſae: *conformat*, συσχηματίζει. Vnde ζηλωτὴς συσχηματισθεὶς, *zelotes conformatus*, id eſt *factus*. Afferant meliora, qui poterunt.

13. Μύηνος δὲ φθάσας] In Caico dixit: ὁ δὲ φθάσας κατέφυγεν.

14. Λευκόϊον] Nomen floris *Leucoion* eſt proprie, non debet aliter vocari, ſed ſi vim nominis velis denotare, *alba viola* vocandus erit. Plin. *viola*

μητρυιᾶς ὀνομασθείσης, μαραίνεται, καθὼς ἱστορεῖ Δέρκυλλος ἐν γ΄ περὶ Ὀρῶν.

ΜΑΙΑΝΔΡΟΣ.

Μαίανδρος ποταμὸς τῆς Ἀσίας, ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ἀναβαίνων[15]. μόνος γὰρ[16] ἐκ πάντων τῶν ποταμῶν, ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόμενος πηγῶν[17], εἰς ἑαυτὸν πα-

nouercae vocabulo, ſtatim marceſcit, vt teſtatur Dercyllus III. de *montibus*.

MAEANDER.

MAEANDER fluuius eſt Aſiae, qui prius vocatus eſt *Anabaenon*, id eſt, retrogradus. Solus enim ex omnibus fluminibus ab ipſa origine in ſe ipſum recurrit. Dictus autem eſt

la candidum colorem ſentiens auſus eſt dicere. Adeo autem huic leucoio flori nouercae nomen contrarium eſt, vt, quamvis diutius duret, teſte Plinio lib. 21. c. 11. *Eius enim vita longiſſima trimatu eſt*: tamen, prolato nouercae nomine, marceſcat, auctore Dercyllo, 3. de *montibus*. Vide caput 44. ἱστοριῶν θαυμασίων Apollonii.

15. Ἀναβαίνων] Appoſite Maeander dictus eſt Anabaenon, quia ita ſinuoſus flexibus eſt, vt ſaepe credatur reverti, ait Plinius cap. 29. lib. 5. Vibius Sequeſter de *fluminibus*: *Maeandros Cariae, gentis Aſiae. Hic tam flexuoſus eſt, vt in ſeſe recurrat.* εἰς ἑαυτὸν παλινδρομεῖ, dixit Plutarchus. Hinc flexuoſa omnia et in ſe remeabilia Maeandros dixere. Strabo lib. 13. ὥστε ἐξ ἐκείνου τὰς σκολιότητας ἁπάσας μαιάνδρους καλεῖσθαι.

16. μόνος γὰρ] Falſum hoc eſt; nam Neda recurrentibus ripis etiam flexuoſa eſt, vt de Maeandro Solinus loquitur. Pauſanias *Arcadicis*: Ποταμῶν δὲ ὁπόσους ἴσμεν, Μαίανδρος μὲν σκολιῷ μάλιστα κάτεισι τῷ ῥεύματι, ἔς τε τὸ ἄνω καμπὰς, καὶ αὖθις ἐπιστροφὰς παρεχόμενος πλείστας. δευτέρα δὲ ἑλιγμῶν γε ἕνεκα φέροιτο ἂν ἡ Νέδα. Non igitur ſolus ex omnibus Maeander flexuoſus et ſinuoſus eſt, vt exiſtimat auctor noſter.

17. ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόμενος πηγῶν] Non eſt vertendum *cum a propriis fontibus incipiat*, vt Natalis Comes, neque *ad fontes ſuos*, *vnde ortum habet*, vt Turneb. quia non eſt verum, Maeandrum recurrere ad ſuos fontes, ſed tantum, ob varios, quos ab ipſa origine habet, flexus, adeo ſinuoſum eſſe, vt reuerti ſaepe credatur. Eſt ergo ἀπὸ τῶν

λινδρομεῖ. προσηγορεύθη δὲ Μαίανδρος ἀπὸ Μαιάνδρου, τοῦ Κερκάφου καὶ Ἀναξιβίας παιδὸς, ὃς πρὸς Πεσσινουντίους πόλεμον ἔχων, ηὔξατο τῇ μητρὶ τῶν θεῶν, ἐὰν ἐγκρατὴς γένηται τῆς νίκης, θύσειν τὸν πρῶτον αὐτῷ συγχαρέντα ταῖς ἀνδραγαθίαις, τρόπαια φέρων. Ὑποστρέψαντι δὲ τῷ προειρημένῳ πρῶτος συνεχάρη συναντήσας ὁ παῖς Ἀρχέλαος, μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς. ὁ δὲ τῆς προειρημένης δεισιδαιμονίας ἀναμνησθεὶς, κατ᾽ ἀνάγκην, βωμοῖς κατήγαγε τοὺς προσήκοντας. ἀθυμήσας δ᾽ ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν, ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν εἰς ποταμὸν Ἀναβαίνοντα, ὃς ἀπ᾽ αὐτοῦ Μαίανδρος προσηγορεύθη, καθὼς ἱστορεῖ Τιμόλαος ἐν α´ Φρυγιακῶν [18]. μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ἀγαθοκλῆς ὁ Σάμιος [19] ἐν τῇ Πεσσινουντίων πολιτείᾳ. Δημόστρατος δὲ ὁ Ἀπαμεὺς ἱστορίας μέμνηται τοιαύτης. Μαίανδρος ἀκμηστρατηγὸς [20] χει-

est Maeander a Maeandro, Cercaphi et Anaxibiae filio, qui, moto contra Pessinuntios bello, matri deorum pollicitus est, si victoriae tropaea reportaret, eum, qui primus sibi congratularetur ob praeclare gesta, sacrificaturum. Accidit autem, vt ei reuerso primi occurrerent Archelaus filius, eius soror et mater, quos ex necessitate, licet proximos iure sanguinis, pollicitationis suae non immemor, ad aras ducendos mactandosque curauit. Sed cum ob ea, quae gesta erant, vehementer doleret, praeceps decidit in fluuium *Anabaenonta*, quem ab eo postea dixere Maeandrum, vt docet Timolaus decimo de *rebus Phrygiis*. Horum etiam meminit Agathocles Samius in *Republica Pessinuntiorum*. At Demostratus Apamensis hanc historiam narrat. Maeander, belli contra Pessinuntios denuo dux electus,

ἰδίων ἀρχόμενος πηγῶν, *ab origine ipsa* Galli exprimerent: *a commencer despuis sa source*.

18. Τιμόλαος ἐν α. Φρυγιακῶν] Hermesianactis etiam, Alexandri Cornelii, Aretazis Cnidii, et Agatharchidis Phrygica ab auctore nostro adducuntur, Marsya, Sagari, Tigri.

19. Ἀγαθοκλῆς ὁ Σάμιος] Alter est Agathocles Milesius, cuius libri de fluminibus in Inacho celebrantur. Quendam etiam Agathoclem ἐν α´ περὶ Κυζίκου laudat mulitator Stephani voce Βέσβικος.

20. ἀκμηστρατηγὸς] Propriam huius vocis significationem non expri-

ροτονηθεὶς ἐξ ἐναντίας Πεσσινουντίων, καὶ παρ' ἐλπίδας τῆς νίκης ἐγκρατὴς γενόμενος, τὰ ἀναθήματα τῆς μητρὸς τῶν θεῶν διέδωκε τοῖς στρατιώταις. κατὰ δὲ πρόνοιαν τῆς θεᾶς, τῶν σωφρονούντων λογισμῶν αἰφνιδίως ἀπαλλοτριωθεὶς, προσαπέκτεινε τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱόν. ὀλίγον δὲ σωφρονήσας, καὶ εἰς μετάνοιαν [21] ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι χωρήσας, ἑαυτὸν ἔβαλεν εἰς ποταμὸν, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Μαίανδρος προσωνομάσθη. γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, κατ' ἀντίφρασιν Σώφρων [22] καλούμενος, ὃν ἐὰν βάλης τινὸς εἰς κόλπον, ἐμμανὴς γίνεται, καὶ φονεύει τινὰ τῶν συγγενῶν· ἐξιλασάμενος [23] δὲ τὴν μητέρα τῶν θεῶν, ἀπαλλάσσεται τοῦ πάθους· καθὼς ἱστορεῖ Δη-

electus, et praeter ſpem hoſte profligato, donaria matris deorum aſſignauit militibus. Cum autem deae voluntate a mente ſana alienatus eſſet, vxorem et filium enecauit: verum recuperata mente, non multo poſt poenitens facti ſe ipſum in flumen coniecit, quod ab eo Maeander denominatum eſt. Creſcit in ipſo lapis, per antiphraſim *Sophron*, id eſt, ſapiens, dictus, quem ſi in alicuius ſinum proiicias, ſtulteſcit ſtatim, et e cognatis quendam occidit; placata vero deorum matre, liberatur ab hac paſſione, vt refert Demaratus III. de *fluminibus.* De

exprimunt interpretes. Nos vertimus: *denuo dux exercitus electus.*

21. ὀλίγον δὲ σωφρονήσας καὶ εἰς μετάνοιαν] Cum Suetonio in Vitellio diximus: *non multo poſt poenitens facti.*

22. σώφρων] Dictus eſt hic lapis per antiphraſim *Sophron*, quod eos, in quorum ſinus iactus fuerit, furentes et homicidas reddat; ἄφρων debuiſſet dici potius, ſi ab effectu nomen eum ſortiri velimus, ſed quia per antiphraſim appellatio ei indita eſt, non male *Sophron* vocatus eſt. Peſſime apud Ariſtotelem excuſum eſt ἄφρων. Locus eſt in fragmento illo ſpurio, quod eſt additum libello de Mirabil. ἐν δὲ τῷ Μαιάνδρῳ, ποταμῷ τῆς Ἀσίας, λίθον φασὶν, Ἄφρονα καλούμενον κατ' ἀντίφρασιν. ὃν ἐάν τις εἴς τινος ἐμβάλῃ κόλπον, ἐμμανὴς γίνεται, καὶ φονεύει τινὰ τῶν συγγενῶν. Lege σώφρονα: hoc enim ipſamet verba κατ' ἀντίφρασιν poſtulare videntur. Ita a contrario ſenſu, Manes, Eumenides, et bellum dicta ſunt.

23. ἐξιλασάμενος] Reliqua deſunt apud Ariſtotelem.

μάρατος[24] ἐν γ′ περὶ Ποταμῶν. μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ἀρχέλαος ἐν α′ περὶ Λίθων. Παράκειται δ᾽ αὐτῷ ὄρος Σίπυλον[25], τὴν προσηγορίαν ἔχον ἀπὸ Σιπύλου, τοῦ Ἀγήνορος καὶ Διωξίππης παιδός. οὗτος γὰρ μητροκτονήσας κατ᾽ ἄγνοιαν, καὶ ὑπ᾽ Ἐριννύων οἰστρηλατηθεὶς, εἰς τὸ Κεραύνιον ὄρος ἦλθε, καὶ διὰ λύπης ὑπερβολὴν βρόχῳ τὸν βίον περιέγραψε. τὸ δ᾽ ὄρος κατὰ πρόνοιαν θεῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ Σίπυλον ὠνομάσθη. Γεννᾶται δ᾽ ἐν αὐτῷ λίθος, παρόμοιος Κυλίνδρῳ[26], ὃν οἱ εὐσεβεῖς υἱοὶ, ὅταν εὕρωσιν, ἐν τῷ τεμένει τῆς μητρὸς τῶν θεῶν τιθέασι, καὶ οὐδέποτε χάριν ἀσεβείας ἁμάρτουσιν[27]· ἀλλὰ φιλοπά-

De his etiam mentionem fecit Archelaus primo de *lapidibus*. Nec procul distat mons Sipylus, a Sipylo, Agenoris et Dioxippae filio, dictus. Hic etenim, occisa matre per ignorantiam, et a furiis vexatus, in Ceraunium montem peruenit, praeque doloris vehementia se suspendit: mons autem, diis ita volentibus, ab eo Sipylus vocatus est. Generatur in eo lapis, Cylindro similis, quem vbi pii filii inuenere, in templo matris deorum ipsum recondunt, nec vnquam impie peccant, imo parentes

24. Δημάρατος] Plutarchus *Parallelis* Demarati cuiusdam res Arcadicas citat. Forte libri de fluminibus, qui hoc loco laudantur, ad eum pertinent; libri etiam de Phrygia eidem tribuuntur in fine huius fluminis.

25. Σίπυλον] Sipylus vel mons est, vel vrbs. Homeri vetus enarrator Lydiae, aut Magnesiae, eum vult esse montem, cui subscribit Vib. Sequester de *montibus*. *Sipylus Lydiae*. Eustathius Phrygiae, dictumque eum affirmat sua tempestate Κουζινᾶν. Qui igitur ab initio *Ceraunius*, postea dictus est *Sipylus*, tandem vero *Cuzina*.

26. Κυλίνδρῳ] De Cylindro lapide ad Alpheum agemus; obserua tantum, haec repeti apud Aristotelem in fragmento illo spurio. Περὶ τὸ Σίπυλον ὄρος γίνεσθαί φασι λίθον, παρόμοιον Κυλίνδρῳ, ὃν οἱ εὐσεβεῖς υἱοὶ, ὅταν εὕρωσιν, ἐν τῷ τεμένει τῆς μητρὸς τῶν θεῶν τιθέασι, καὶ οὐδέποτε χάριν ἀσεβείας ἁμαρτάνουσιν, ἀλλ᾽ ἀεὶ φιλοπάτορές εἰσι.

27. ἁμάρτουσιν] Melius est apud Aristotelem ἁμαρτάνουσιν, vel, si hanc lectionem retineas, scribi debet ἁμαρτοῦσιν.

28. Ἀγα-

τορες ὑπάρχουσι, καὶ πρὸς τοὺς προσήκοντας συμπαθοῦσιν, ὡς ἱστορεῖ Ἀγαθαρχίδης [28] ὁ Σάμιος ἐν δ΄ περὶ Λίθων. μέμνηται δὲ τούτων ἀκριβέστερον Δημάρατος [29] ἐν δ΄ Φρυγίας.

ΜΑΡΣΥΑΣ.

Μαρσύας ποταμός ἐστι τῆς Φρυγίας, κατὰ πόλιν Κελαινὰς [30] κείμενος. προσηγορεύετο δὲ πρότερον πηγὴ Μίδου [31], διʼ αἰτίαν τοιαύτην. Μίδας, βασιλεὺς Φρυγῶν, ἐρχόμενος τὰ ἐρημότερα τῆς χώρας, καὶ ἀνυδρίᾳ συνεχόμενος, ἥψατο τῆς γῆς, καὶ χρυσῆν ἀνέδωκε πηγήν. Τοῦ ὕδατος χρυσοῦ γενομένου, καὶ ὑπόδιψος ὤν,

rentes diligunt, et cognatis suis morigeri sunt, vt scribit Agatharchides Samius IIII. de *lapidibus*. Quorum etiam meminit diligentius Demaratus lib. IIII. de *Phrygia*.

STRYMON.

MARSYAS fluuius est Phrygiae, iuxta ciuitatem Celaenas fluens, quem prius fontem Midae ob id dicebant. Midas, Phrygum Rex, cum ad remotiora Regionis loca deuenisset, et aquae penuria laboraret, pede pulsauit terram, e qua exortus est aureus latex. Verum cum aurea flueret aqua, et siti

28. Ἀγαθαρχίδης] Hic Agatharchides Samius non tantum de lapidibus scripserat, sed et de *rebus Phrygiis*, vt auctor noster testatur Marsya, et de rebus Persicis, vt Plutarchus *Parallelis*. Alius, vt opinor, est Agatharchides Cnidius, quem quidam Agatharchum dixere, vt Photius te docebit, qui de eius operibus disputauit.

29. Δημάρατος] Editio praecedens Δημάρετος habebat. Ego malui Δημάρατος.

30. Κελαινὰς] Legebatur antea Κεληνὰς, sed reposuimus Κελαινάς. Vrbs haec mutauit nomen, et *Apamaea* dicta fuit ab Apamaea, sorore Seleuci Regis, vt recte Liuius libr. 38. *Nouaeque vrbi Apamaeae nomen inditum ab Apamaea, sorore Seleuci Regis*. Non satis caute Solinis Polyh. cap. 43. Apamaeam dictam fuisse hanc ciuitatem existimat a Seleuco rege.

31. πηγὴ Μίδου] Male in veteri editione erat excusum Μίδα bis. Nos Μίδου vtrobique restituimus. Marsyae prior denominatio haec fuit: πηγὴ Μίδου.

32. με-

καὶ τῶν ὑποτεταγμένων θλιβομένων, ἀνεκαλέσατο τὸν Διόνυσον. γενόμενος δ' ἐπήκοος ὁ θεὸς, δαψιλὲς ὕδωρ ἀνέτειλε. Κορεσθέντων δὲ τῶν Φρυγῶν, Μίδας τὸν ἐκ τῆς κρήνης καταῤῥέοντα ποταμὸν Μίδου πηγὴν ἐκάλεσε. μετωνομάσθη δὲ Μαρσύας [32], διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Νικηθέντος ὑπ' Ἀπόλλωνος Μαρσύου καὶ ἐκδαρέντος, ἐκ τοῦ ῥεύσαντος αἵματος [33] ἐγεννήθησαν Σάτυροί τε, καὶ ποταμὸς ὁμώνυμος, Μαρσύας καλούμενος· καθὼς ἱστορεῖ Ἀλέξανδρος Κορνήλιος [34] ἐν γ' Φρυγιακῶν. Εὐημε-

ſiti premeretur, afflictis militibus, Bacchum inuocauit, qui, exauditis eius precibus, aquae copiam porrexit. Saturatis autem Phrygibus, Midas fluuium, qui ex hoc fonte fluebat, Midae fontem vocauit, qui mutauit poſtea nomen, et idcirco Marſyas eſt cognominatus. Victo et excoriato ab Apolline Marſya, ex fluente ſanguine orti ſunt Satyri, et fluuius cognominis Marſyas, vt narrat Alexander Cornelius tertio *rerum Phrygiarum.* Eueme-

32. μετωνομάσθη δὲ Μαρσύας] Euſtath. ad Dionyſ. Periegeten: ἔπεσεν εἰς τὴν Μίδου καλουμένην κρήνην, καὶ αὐτὴ μὲν μετεκλήθη Μαρσύας.

33. ἐκ τοῦ ῥεύσαντος αἵματος] Ex fluente Marſyae ſanguine orti ſunt Satyri, et fluuius cognominis Marſyas. Palaephatus libro περὶ ἀπίστων: εἶδον ἐγὼ ποταμὸν ἐν Φρυγίᾳ, Μαρσύας ὄνομα τῷ ποταμῷ, καὶ ἔλεγον οἱ Φρύγες, ὅτι τὸ ῥεῦμα τοῦτο ἐξ αἵματός ἐστι τοῦ Μαρσύου. Ouid. ſexto Metamorph. vult, Marſyam fluuium ortum eſſe non e ſanguine Marſyae Satyri, ſed e lacrymis Faunorum, Satyrorum et Nympharum, quae Marſyae caſum defleuere.

— —: *Madefactaque terra caducas*
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis.
Quas vbi fecit aquas, vacuas emiſit in auras.
Inde petens rapidum ripis decliuibus aequor
Marſya nomen habet Phrygiae liquidiſſimus amnis.

34. Ἀλέξανδρος Κορνήλιος] Hic eſt Alexander Cornelius, quem Stephani mutilator vocibus Ἄραξα et Ἀσσὸς laudat ἐν τῷ περὶ τῶν παρ' Ἀλκμᾶνι τοπικῶς εἰρημένων. Eiuſdem liber περὶ Φρυγίας tertius citatur in Φαρνακία. Quamvis enim illic tantum Alexander nominetur, tamen non dubito, quin loqui voluerit Stephanus de Alexandro Cornelio. Plures fuere Alexandri cognomines ſcriptores, vt Alexander, Aſclepiadae filius, qui orationes 42. ſcripſerat περὶ παντοδαπῆς ὕλης, Alexander Epheſius, cuius *Aſia* et *Libya* citatur ab Stephani epito-

ρίδας [35] δὲ ὁ Κνίδιος ἱϛορίας μέμνηται τοιαύτης. Ὁ ἀσκὸς Μαρσύου [36] τῷ χρόνῳ δαπανηθεὶς [37], καὶ κατενεχθεὶς ἔπεσεν ἀπὸ τῆς γῆς, εἰς τὴν Μίδου κρήνην [38], καὶ κατ' ὀλίγον καταφερόμενος ἁλιεῖ τινι προσηνέχθη. κατὰ δὲ χρησμοῦ προςαγὴν Πεισίϛρατος ὁ Λακεδαιμόνιος [39], παρὰ λείψανα τοῦ Σατύρου πόλιν ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος κτίσας, Νώρικον αὐτὴν προσηγόρευσε. Νώρικον δὲ οἱ Φρύγες [40] τῇ σφῶν διαλέκτῳ τὸν ἀσκὸν καλοῦσι. Γεν-

Euemeridas vero Cnidius hanc ſcribit hiſtoriam. Vter Marſyae exeſus tempore, et delatus e terra in Midae fontem decidit, paulatimque fluendo a piſcatore quodam repertus eſt. At ex oraculi praecepto Piſiſtratus Lacedaemonius iuxta Satyri reliquias ab euentu vrbem condidit, eamque Noricum denominauit. *Noricum* autem Phryges idiomate ſuo vtrem vocant. Creſcit

epitomatore in Χαονία, Alexander Polyhiſtor, cuius varia opera, vt librum de Cilicia, et Lyciacorum volumina idem Stephanus variis locis laudat, tandem Alexander noſter Cornelius, cuius hic res Phrygiae celebrantur.

35. Εὐημερίδας] Non Euemeridam inuenio laudatum in veterum monumentis, ſed Euemeros multos, vt Mileſium apud Etymol. auctorem, Tegeatem apud Theodoretum, et Agrigentinum apud Clem. Alexandrinum.

36. ὁ ἀσκὸς Μαρσύου] Euſtathius ad Periegeten iisdem paene verbis hanc hiſtoriam narrat.

37. τῷ χρόνῳ δαπανηθεὶς] Non habet Euſtathius δαπανηθεὶς, ſed tantum κατενεχθείς. Mira tamen elegantia eſt huius vocis δαπανηθεὶς, quaſi *exeſus et conſumtus tempore*; nam tempus edax dicitur.

38. Μίδου κρήνην] Hic etiam reſtituimus Μίδου κρήνην, cum male eſſet antea Μίδα.

39. Πεισίϛρατος ὁ Λακεδαιμόνιος] Eadem recitat Euſtath. commentariis ad Dionyſ. Afrum: καὶ Πεισίϛρατος (inquit) ὁ Λακεδαιμόνιος κατὰ χρησμὸν ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος πόλιν κτίσας Νώρικον προσηγόρευσεν, ὡς ἂν εἴποι τις ἀσκόν.

40. Νώρικον δὲ οἱ Φρύγες] Verum eſt; ſed ſcribendum per ω, Νώρικον, non, vt in praecedenti editione, per ο. Euſtath. ad eundem Dionyſ. τινὲς δὲ ἱϛοροῦσιν, vt Euemeridas Cnidius, καὶ ὅτι Νώρικον οἱ Φρύγες τὸν ἀσκὸν καλοῦσι. Vox igitur *Noricon* Phrygia eſt, et *Vtrem* ſignificat, vnde vrbs illa Piſiſtrati ab vtre Marſyae Noricon dicta fuit.

41. Βερε-

νᾶται δ' ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ βοτάνη, Αὐλὸς ὀνομαζομένη, ἣν ἐὰν πρὸς ἄνεμον σείσῃ τις, μουσικὴν ἔχει μελῳδίαν· καθὼς ἱστορεῖ Δέρκυλλος ἐν α' Σατυρικῶν. παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, Βερεκύνθιον [41] καλούμενον· τὴν προσηγορίαν ἔχον ἀπὸ Βερεκύνθου [42], τοῦ πρώτου ἱερέως γενομένου τῆς μητρὸς τῶν θεῶν. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, καλούμενος Μάχαιρα [43]. ἔστι γὰρ σιδήρου παραπλήσιος, ὃν, ἐὰν εὕρῃ τις, τῶν μυστηρίων ἐπιτελουμένων τῆς θεᾶς, ἐμμανὴς γίνεται, καθὼς ἱστορεῖ Ἀγαθαρχίδης ἐν τοῖς Φρυγιακοῖς.

Creſcit in illo fluuio herba, *Aulus*, id eſt, tibia, dicta, quae ſi ad ventum moueatur, dulce melos reſonat, vt refert Dercyllus libro primo *Satyricorum*. Finitimus illi eſt mons Berecynthius, nomen ſortitus a Berecyntho, primo deorum matris ſacerdote. Naſciturque in eo lapis, *Machaera* vocatus; eſt enim ferro valde ſimilis; quem ſi quis inueniat, dum deae myſteria peraguntur, ſtatim furore corripitur, auctore Agatharchide in *rebus Phrygiis*.

STRY-

41. Βερεκύνθιον] *Berecynthium* vocat hunc montem. Latini *Berecyntum*; ita enim ſcribendum eſt ex Seruio ad 9. Aeneid. *Mater deum a monte Phrygiae, Berecynto, cuius vltima ſyllaba caret aſpiratione, quam addimus, quotieſcunque montem Deli, Cynthum, dicimus. Eſt autem tenuis iſta diſcretio, quibus nominibus ſubtrahi debeat aſpiratio; nam ecce Ripaei montes Arcadiae non ſcribuntur cum aſpiratione, quam addimus, cum Riphaeos montes Scythiae ſignificamus.* Vnde apud Vib. Sequeſtrum de montibus non Berecynthus legi debet, vt excuſum vulgo eſt, ſed *Berecyntus Phrygiae, vnde mater deum Berecynthia.*

42. ἀπὸ Βερεκύνθου] A Berecyntho, primo Cybeles ſacerdote, dictus mons eſt Berecyntus, et a Berecynto monte mater deum Berecynthia.

43. Μάχαιρα] De hoc lapide Machaera etiam agitur in fragmento ſpurio. ἐν ὄρει Βερεκυνθίῳ γεννᾶσθαι λίθον, καλούμενον Μάχαιραν, ὃν ἐὰν εὕρῃ τις τῶν μυστηρίων τῆς Ἑκάτης ἐπιτελουμένων, ἐμμανὴς γίνεται, ὡς Εὔδοξός φησιν. Duo in his obſeruo, primo haec ab Eudoxo peti, cum tamen ſua auctor noſter habeat ab Agatharchide Samio. Secundo de Myſteriis Hecates loqui fragmenti auctorem, Plutarch. vero noſtrum de myſteriis Cybeles, aut matris deum.

44. Ἠδο-

ΣΤΡΥΜΩΝ.

Στρυμὼν ποταμός ἐςι τῆς Θρᾴκης, κατὰ πόλιν Ἠδονίδα [44]. προσηγορεύετο δὲ πρότερον Παλαιςῖνος, ἀπὸ Παλαιςίνου τȣ̃ Ποσειδῶνος. ȣ̃τος γὰρ πρὸς τȣ̀ς ἀςυγείτονας ἔχων πόλεμον, καὶ εἰς ἀσθένειαν ἐμπεσὼν, τὸν υἱὸν Ἁλιάκμωνα ςρατηγὸν ἔπεμψεν, ὁ δὲ προπετέςερον μαχόμενος, ἀνῃρέθη. περὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων ἀκούσας [45] Παλαιςῖνος, καὶ λαθὼν τȣ̀ς δορυφόρους, διὰ λύπης ὑπερβολὴν ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς ποταμὸν Κόνοζον, ὃς ἀπ᾽ αὐτȣ̃ Παλαιςῖνος [46] ὠνομάσθη. Στρυμὼν δὲ,

STRYMON.

STRYMON fluuius eſt Thraciae, iuxta ciuitatem Aedonidem, qui prius Palaeſtinus a Palaeſtino, Neptuni filio, vocabatur. Ille enim cum aduerſus conterminos bellaret, et graui morbo detineretur, filium Haliacmonem exercitus ducem praefecit, qui, cum temerario pugnam commiſiſſet, occiſus eſt. Cuius infortunii certior factus Palaeſtinus, clam ſtipatoribus prae graui dolore ſe dedit praecipitem in fluuium Conozum, quem ab eo poſtea dixere Palaeſtinum. Strymon autem, Martis

44. Ἠδονίδα] Melius leges Ἠδωνίδα. Sed quae illa ciuitas Hedonis? Nullam noui praeter Antandrum, quam ex auctoritate Ariſtot. Ἡδωνίδα dictam, et Cimmeriorum ſedem fuiſſe, teſtatur Hermolaus Byzantius. Forte *γαῖαν* pro *πόλιν* dicere voluit. Terra Hedonis Thracia eſt, et in Thracia Strymon. Aeſchyl. Perſis.

Βόλβης θ᾽ ἕλειον δόνακα, Παγγαῖόν τ᾽ ὄρος
Ἠδωνίδ᾽ αἶαν.

Et ſtatim — '— :

Πήγνυσιν δὲ πᾶν
ῥέεθρον ἁγνȣ̃ Στρυμόνος.

45. περὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων ἀκούσας] Solet dicere *κατηχηθεὶς*, ſed, vt mutaret phraſim, *ἀκȣ́σας* hic dixit.

46. Παλαιςῖνος] *Conozus* prius dicebatur hic fluuius, ſed poſtea a Palaeſtino, Neptuni filio, qui ſe in eum praecipitem dedit, audita Haliacmonis, filii ſui, morte, Palaeſtinus vocatus fuit, et tandem Strymon ab Strymone, Martis et Helices filio, qui, audita quoque Rheſi filii morte, ſe proiecit in eundem fluuium. De morte Rheſi quae narrantur, obſeruo ego, vera eſſe; ex tribus enim, quos habuit Strymon, filiis, vnus Rheſus dicebatur, alius Brangas, alius Olynthus. Hic Rheſus pro Priamo

Ἄρεως παῖς καὶ Ἡλίκης, ἀκούσας περὶ τῆς Ῥήσου τελευτῆς, καὶ ἀθυμίᾳ συσχεθεὶς, ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς ποταμὸν Παλαιστῖνον, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Στρυμὼν μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, Παυσίλυπος καλούμενος, ὃν ἐὰν εὕρῃ τις πενθῶν, παύεται παραχρῆμα τῆς κατεχούσης αὐτὸν συμφορᾶς· καθὼς ἱστορεῖ Ἰάσων ὁ Βυζάντιος [47] ἐν τοῖς Τραγικοῖς. Παράκεινται δ' αὐτῷ ὄρη Ῥοδόπη καὶ Αἶμος. οὗτοι ἀδελφοὶ τυγχάνοντες, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἀλλήλων ἐμπεσόντες, ὁ μὲν αὐτὴν Ἥραν [48] προσηγόρευσεν, ἡ δὲ τὸν ἀγαπώμενον

tis et Helices filius, cum Rhesum occubuisse intellexisset, tristitia oppressus se ipsum coniecit in fluuium Palaestinum, a quo transnominatus est Strymon. Crescit in ipso lapis, quem *Pausilypum*, id est, dolores sedantem, vocant; hunc si quis affectus moerore offenderit, ab eo liberatur statim, vt docet Iason Byzantius in *Tragicis*. Adstant prope montes Rhodope et Haemus, qui cum fratres essent, et inuicem diligerent se, hic sororem suam Iunonem ausus est dicere, illa vero amasium suum Iouem,

Priamo ad Ilium militans Diomedis manu occisus fuit. Vnde forte postea Strymon, eius pater, prae moerore se proiecit in fluuium illum Palaestinum, quem ita vocatum fuisse testatur auctor noster; at Conon narrat. 4. veteres eum prius Ioneum dixisse asseuerat. ἡ τοίνυν (inquit) τετάρτη διήγησις τὰ περὶ Ὀλύνθου τῆς πόλεως, καὶ Στρυμόνος, τοῦ Θρακῶν βασιλεύσαντος, ἀπαγγέλλει, οὗ καὶ ὁ πάλαι Ἰωνεὺς ποταμὸς ἐπώνυμος. Vide reliqua apud Photium.

47. Ἰάσων ὁ Βυζάντιος] Forte hic idem Iason est, qui quatuor libris Ἑλλάδος βίον scripserat, teste Stephani mutilatore in Ἀλεξάνδρεια et τῆλος.

48. ὁ μὲν αὐτὴν Ἥραν] Boeus in Ornithogonia apud Antoninum Liberalem narrat. xi. docet, Iunonem moleste tulisse, quod Aëdon et Polytechnus gloriarentur, plus inuicem diligere se, quam Iuno et Iupiter se mutuo diligant. ἐπεὶ (inquit) δὲ λόγον ἀχρεῖον ἀπέῤῥιψαν, ὅτι πλέον ἀλλήλους Ἥρας καὶ Διὸς φιλοῦσιν· καὶ Ἥρα μεμψαμένη τὸν λόγον, ἔριν αὐτοῖς ἔπεμψε. Digni quidem temerarii illi amantes supplicio huiusmodi et vindicta, quod amorem, quo se prosequebantur, mutuo Iunonis et Iouis amori praetulissent. Sed indigni profecto Rhodope et Haemus seuera illa castigatione et metamorphosi, qua a diis plexi finguntur. Non enim insolenter, vt alii, de amoribus

Δία, μισοπονήρως. οἱ δ' ἀτιμούμενοι θεοὶ τὴν πρᾶξιν βαρέως ἐνεγκόντες, εἰς ὁμώνυμα ὄρη μετέβαλον ἀμφοτέρους. Γεννῶνται δ' ἐν αὐτοῖς λίθοι, Φιλάδελφοι λεγόμενοι, κόρακος τὴν χρόαν [49], *ἀνθρωπόμιμοι* [50]. *οὗτοι τεθέντες χωρὶς ἀλλήλων, καὶ ὀνομασθέντες, διαλύονται παραχρῆμα καὶ ἰδίᾳ* [51], *καθὼς ἱστορεῖ Θρά-*

Iouem, non ſine impietate. Quam cum non pati poſſent dei, in cognomines montes vtrumque transformarunt, in quibus naſcuntur lapides *Philadelphi*, id eſt, fratres amantes, dicti, coracino colore, humani generis imitatores, qui, ſi, cum disiuncti et ſeparati ſunt, nominentur, diſſoluuntur ſubito et ſeorſim:

bus Iunonis et Iouis loquuti erant, ſed tantum amore coniugali ſe vocauerant inuicem Iunonis et Iouis nomine. Coniugum omnium ſimilis amor eſt: viros ſiquidem videas apud veteres, qui mulieres ſuas Iunones vocent, mulieres vero, quae viros ſuos Ioues. Stalino ſenex ita alloquitur Cleoſtratam, vxorem ſuam, apud Plautum *Caſina*:

Eia, mea Iuno, non decet te eſſe tam triſtem Ioui tuo.

Et iterum: *quia iuſſit haec Iuno mea.* Inepte puto finxiſſe hic auctorem noſtrum, Rhodopen et Haemum a diis punitos fuiſſe, quod ſe inuicem Iunonem et Iouem vocaſſent: cum vere coniugalis ille amor eſſet.

49. κόρακος τὴν χρόαν] Interpretum vnus *atro colore*, alter *nigro colore* vertit. Sed vterque non ſat bene: debuiſſent potius dicere *coracino colore*. Paulus in l. *Quaeſitum* 78. §. coccum D. de Legat. 3. *Quin minus porro coracinum, aut Iſginum, aut melinum ſuo nomine, quam coccum purpuraue deſignatur.* Vitruuius libr. 8. cap. 3. *Prodeant aliis locis leucophaea, aliis locis pulla, aliis coracino colore.* Strabo libr. 12. κόραξιν χρόαν dixit, vel κοραξιχρόαν vna voce, vt tentat reponere magnus Caſaubonus. Sed non plus inſolentiae in vocibus illis κόραξιν χρόαν Strabonis, quam in iſtis auctoris noſtri κόρακι τὴν χρόαν, niſi κόρακος legendum ſit, vt paulo poſt ad Inachum, vbi male etiam excuſum eſſe animaduertimus τὴν χρόαν κόραξος pro κόρακος.

50. ἀνθρωπόμιμοι] Ita de lapide quodam, Cryſtallo ſimili, in Tanai locutus eſt: ὢν ἀνθρωπόμιμος, ἐστεμμένος.

51. διαλύονται παραχρῆμα καὶ ἰδίᾳ] Haec ſatis intricata ſunt. Prior editio male paſſim habebat diuiſis vocibus παρὰ χρῆμα. Nos ſemper excudendum curauimus παραχρῆμα, vt hoc loco. Interpretes non conueniunt in-

συλλος [52] Μενδήσιος ἐν γ΄ περὶ λίθων· μέμνηται δὲ τούτων ἀκριβέστερον ἐν τοῖς Τραγικοῖς [53].

ΣΑ΄ΓΑΡΙΣ.

Σάγαρις [54] ποταμός ἐστι τῆς Φρυγίας, προσηγορεύετο δὲ πρότερον Ξηραβάτης [55] ἀπὸ τοιούτου συγκυρήματος. τῷ γὰρ θερινῷ καταστήματι ξηρὸς ὁρᾶται

seorsim: vt testatur Thrasyllus Mendesius tertio de *lapidibus*: qui diligentius in *Tragicis* horum meminit.

SAGARIS.

SAGARIS Phrygiae fluuius est, prius ab hoc casu Xerabates dictus, quod aestiuo vt plurimum tempore siccus sit, Sagarim

ter se. Natalis Comes vertit: *continuo coniunguntur, et coalescunt.* Adrianus Turnebus vero: *confestim dissoluuntur.* Omisere duas vltimas voculas καὶ ἰδίας, quia medicina egebant. Legendum indubie καὶ ἰδίᾳ. Sensus: *dissoluuntur statim et seorsim*, vel *separatim.* Attici ἰδίᾳ vtuntur, quod gaudet genitiuo, cum aliquid excludere volunt, vt comicus in *Ranis* bellissime:

Γλῶτταν δ' ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός.

Vbi ἰδίᾳ *seorsim* significat. Vox autem *dissoluuntur*, qua hic vtimur, non simpliciter accipitur pro *disiungi* ac *separari*, sed pro *perire*, aut *dissipari;* aliter enim nullum haberent sensum verba auctoris nostri, cum ex hypothesi dissoluti iam et separati fingantur illi lapides Philadelphi.

52. Θράσυλλος] Aegyptiaca Thrasylli in Nilo laudantur; vtrum ad Mendesium pertineant, non patet.

53. Τραγικοῖς] Sed horum Tragicorum quis auctor? an Thrasyllus Mendesius, an Iason Byzantius, qui paulo ante laudatus est. Natalis Comes huic Iasoni Byzantio illa tribuit, quod non potuit facere, quin ante voces, ἐν τοῖς Τραγικοῖς, reposuerit Ἰάσων ὁ Βυζάντιος, quae forte desiderantur.

54. E Graecis auctoribus pauci sunt, qui hunc fluuium Sagarim vocent; alii enim eum Σαγγάριον, vt Homerus, et post eum Strabo, Pausanias, Dionys. Afer, alii Σάγαρον, vt Ptolemaeus, dixere. Vnicus auctor noster Σάγαριν, quem secuti sunt multi Latinorum, Ouid. Marc. Capell. Hyginus, et Vib. Sequester. *Sagaris* (inquit) *Phrygiae ad castellum Berecynthium.* Solinus Polyhist. cap. 45. *Sangarim*, et cap. 44. *Sangarium* dixit.

55. Ξηραβάτης] Sagarim prius dictum *Xerabatem* nusquam legi; docuit quidem me Plinius, *Coralium* a quibusdam eum vocatum

πολλάκις· ἐκλήθη δὲ Σάγαρις δι' αἰτίαν τοιαύτην. Σάγαρις Μυνδώνιος καὶ Ἀλεξιῤῥόης, πλεῖςα μυςήρια τῆς μητρὸς τῶν θεῶν ἐξουθενίζων, τοὺς ἱερεῖς καὶ Γάλλους αὐτῆς ὕβρισεν. ἡ δὲ μισοπονήρως ἐνεγκοῦσα τὴν πρᾶξιν τῷ προειρημένῳ μανίαν ἐνέσκηψεν. ὁ δὲ τῶν φρονίμων λογισμῶν ἐκςὰς [56] ἑαυτὸν ἔβαλεν εἰς ποταμὸν Ξηραβά-

rim vero eum vocauere hac de caufa. Sagaris, Myndonis et Alexirrhoës filius, fpretis faepius matris deorum myfteriis, Sacerdotes et Gallos eius iniuriis affecit, quae cum molefte haec ferret, furorem immifit ipfi. Demens autem hic factus fe coniecit

catum fuiffe: c. 1. l. 6. his verbis: *Idem Sangarius a plerifque dictus Coralius.* Quae repetiit Solinus c. 45. Polyhift.

56. ἐκςὰς] Quamuis non fuiffent adhibitae hae duae voces, φρονίμων λογισμῶν, illud ἐκςὰς fimpliciter idem tamen fignificaffet. Nam ἐξίςημι *extra me fum* valet, vnde apud Phauor. ἐξέςηκε per μαίνεται explicatur, et Marci cap. 3. v. 21. ἐξέςη vulgo volunt effe *in furorem verfus eft.* Verba Euangeliftae haec funt: καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέςη, *et cum audiffent fui, exierunt tenere eum: dicebant enim, quoniam in furorem verfus eft.* Alii vertunt: *quod extra fe effet:* quod idem eft. Durior eft hic fenfus, et blafphemia videtur in Chriftum. Viri doctiffimi ex verfione Arabica aliam interpretationem attulerunt, quae rationi magis eft confentanea: *Et cum audiffent fui, exierunt fuftentare eum, vel prehendere, auxilii ferendi gratia; dicebant enim, quia malum eft illi cor.* Vox κρατῆσαι hic non fignificat *tenere*,, aut *vincire*, quae de homine furibundo, aut extra fe pofito, proprie vfurpantur, fed ex fententia Arabicae paraphrafeos, ruentem fuftentare, vt Matthaei c. 9. 25. ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, de Chrifto puellam mortuam excitaturo, vbi ἐκράτησε fignificat *prehendit, vt fuftentaret*, vel *fufcitaret.* Cum ergo vox κρατῆσαι, in qua fieri aliqua vis poterat, quaeque huic interpretationi fauere videbatur, non pro *vincire*, aut *tenere*, fed pro *auxiliari*, aut *fuftentare*, hic accipiatur, reftat, vt ἐξέςη illud fignificet, *cor illi malum eft.* Arabs paraphraftes ita interpretatur, et vt loquerentur Latini, *patitur deliquium cordis*, Galli *le coeur luy fault*, non *in furorem verfus eft*, aut *extra fe eft*, quae cadere non poffunt in Saluatorem noftrum. Hanc interpretationem primum ex Arabica paraphrafi eruiffe Stephanum Hubertum Regium, dum

viuebat,

την, ὃς ἀπ' αὐτȣ̃ Σάγαρις μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, Αὐτόγλυφος καλούμενος. εὑρίσκεται γὰρ τετυπωμένην ἔχων τὴν μητέρα τῶν θεῶν. τȣ̃τον τὸν λίθον ἐὰν εὕρῃ τις, σπανίως εὑρισκόμενον, ἀποτεμνομένων [57], ȣ̓ ξενίζεται [58], ἀλλ' ἐμψύχως [59] φέρει τῆς πα-

iecit in fluuium Xerabatem, qui ab eo tandem eſt dictus Sagaris. Naſcitur in ipſo lapis, nomine *Autoglyphus*, id eſt, ſponte ſculptus; inuenitur enim cum expreſſa matris deorum effigie, quem ſi praeciſorum aliquis, admodum difficilem inuentu, reperiat, non nouus eſt, aut ſtupet, ſed intrepido vultu ea, quae praeter

viuebat, Arabicae linguae profeſſorem, Lutetiae audiui, quae tantopere Magno Caſaubono poſtea arriſit, vt eam capit. 17. exercit. 14. in Annal. Eccleſ. repetierit.

57. ἀποτεμνομένων] Non eſt mirum, ſi iſta Natalem Comitem torſerint; nam vox haec ἀποτεμνομένων paululum deſciuit a ſuo regimine. Prior huius periodi pericope ita concipienda videtur: τȣ̃τον τὸν λίθον ἐὰν εὕρῃ τις ἀποτεμνομένων σπανίως εὑρισκόμενον. Id eſt: *ſi quis Gallorum, aut exciſorum, hunc lapidem, qui difficulter inuenitur, offenderit.* Obſeruo tamen, auctorem hunc gaudere ſimilibus tranſpoſitionibus, vt Tigri, vbi de Mauſoro monte mentio.

58. ȣ̓ ξενίζεται] Graeci vnica voce exprimunt, quod Latini multis. Hi *non ſtupet*, aut *non nouus eſt*, dicunt. Ita enim vetus quidam Poëta:

Dum ſtupet, ac nouus eſt, et adhuc non nouit amorem.

Illi ȣ̓ ξενίζεται, quae vox illa omnia comprehendit. Senſus autem auctoris noſtri forte eſt huiusmodi: Si quis exciſorum lapidem Autoglyphum, inventu difficilem, repererit, non ſtupet, aut nouus eſt, ſed fit ſapiens in poſterum. In Sapientem non cadit admiratio, vt voluere Stoici. Galli ergo illi et exciſi, matris deorum Sacerdotes, qui vt furentes et ſtulti finguntur, poſtquam illum lapidem inuenerint, non amplius ſtulteſcunt, ſed ſapiunt: nulla enim in eos cadit admiratio. Subtilis haec interpretatio, ſi non vera.

59. ἀλλ' ἐμψύχως] Poteſt etiam legi εὐψύχως. Vtut velis, tamen non poſſum admittere, Magnum Turneb. haec cepiſſe, cum vertit: *ſed viuam naturae opificio inditam faciem repraeſentat.* Graeca ita habent: ἀλλ' ἐμψύχως φέρει τῆς παρὰ φύσιν πράξεως τὴν ὄψιν, quae αὐτολεξεὶ ita ſunt explicanda: *ſed conſtanter reſpicit, quae praeter naturam aguntur.*

60. Ἀρε-

ϱὰ φύσιν πϱάξεως τὴν ὄψιν, καθὼς ἱςοϱεῖ Ἀϱετάζης [60] ἐν τοῖς Φϱυγιακοῖς. Παϱάκειται δ' αὐτῷ ὄϱος, Βαλληναῖον καλούμενον, ὅπεϱ ἐςὶ μεθεϱμηνευόμενον βασιλικὸν [61], τὴν πϱοσηγοϱίαν ἔχον ἀπὸ Βαλληναίȣ, τȣ̃ Γανυμήδους καὶ Μηδησιγίςης παιδός. ȣ̃τος γὰϱ τὸν γεννήσαντα θεασάμενος ἀποτηκόμενον [62], τοῖς ἐγχωϱίοις καὶ Βαλληναῖον ἑοϱτὴν κατέδειξε μέχϱι νῦν καλȣ́μενον. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, καλȣ́μενος Ἀςὴϱ [63]. ȣ̃τος εἰώ-

praeter naturam geruntur, conſpicit, vt narrat Aretazes in *rebus Phrygiis*. Iuxta ſitus eſt mons Ballenaeus, hoc eſt *regius* Phrygum lingua, nomen habens a Ballenaeo, Ganymedis et Medeſigiſtes filio, qui cum patrem tabe paene confectum videret, indigenis feſtum Ballenaeum ita huc vſque vocatum inſtituit. Naſcitur in ipſo lapis, *Aſter* dictus, qui lucere media nocte

60. Ἀϱετάζης] Apud Plutarch. Chaer. Parall. bis corrupte legitur Ἀϱετάδης ὁ Κνίδιος. Legendum, vt apud hunc noſtrum auctorem, Ἀϱετάζης. Compoſuerat hic Aretazes Cnidius, praeter res Phrygias, Νησιωτικῶν libros, et res Macedonicas. De eo quaedam in iudicio.

61. βασιλικὸν] *Ballen* et *Ballenaeus* voces Phrygiae ſunt, haec *Regium* ſignificat, illa *Regem*. Euphorion apud Scholiaſten Aeſchyli in *Perſis*, Thuriorum vult eſſe dialectum. Εὐφοϱίων δέ φησι, Θȣϱίων εἶναι τὴν διάλεκτον, ὅθεν καὶ βαλλιναῖον ὄϱος, ὅ ἐςι βασιλικόν.

62. ἀποτηκόμενον] *Mortuum* vertit Natalis a Comitibus, ſed ἀποτήκω, aut ἀποτήκομαι, non ſignificat *deceſſiſſe*, aut *mortuum eſſe*, imo potius *in eum incidiſſe morbum*, ex cuius *diuturnitate tabeſcit quis*. ἀποτηκόμενον hic igitur eſt *paene tabe confectum*; Galli dicerent *etique*. Magnus Turnebus maluit vertere *ſenſim exſtingui*, quia, qui tabeſcunt, non ſtatim moriuntur, ſed paulatim et ſenſim exſtinguuntur.

63. Ἀςὴϱ] *Aſter* vocari debet hic lapis, non ſtella, vt male vertit Natalis Comes. Sed de Aſtere quis veterum locutus eſt? Nullus, quod ſciam, praeter hunc auctorem. De Aſterio quidem et Aſterite multi; Dionyſ. Afer de Aſterio:

Φύεται Ἀςέϱιος καλὸς λίθος, οἷά τις ἀςὴϱ
Μαϱμαίϱων.

Ptolemaeus Hephaeſtion l. 7. τῆς εἰς πολυμαθίαν καινῆς ἱςοϱίας, de Aſterite: Πᾶνα δέ φησιν ἰχθὺν εἶναι θαλάσσιον κητώδη, ὅμοιον τῷ Πανὶ κατὰ τὴν ὄψιν· ἐν τούτῳ λίθον εὑϱίσκεσθαι τὸν Ἀςεϱίτην, ὃν εἰς ἥλιον τεθέντα ἀνάπτεσθαι, ποιεῖν

θε νυκτὸς βαθείας πυρὸς δίκην λάμπειν, τȣ̃ φθινοπώρου τὴν ἀρχὴν λαμβάνοντος· προσαγορεύεται δὲ τῇ διαλέκτῳ τῶν ἐγχωρίων Βαλλὴν [64], ὅπερ μεθερμηνευόμενόν ἐστι βασιλεὺς, καθὼς ἱστορεῖ Ἑρμησιάναξ [65] Κύπριος ἐν β΄ Φρυγιακῶν.

nocte inſtar ignis ipſo autumni initio conſueuit. Indigenarum dialecto *Ballen* vocatur, quod ſi interpreteris, *regem* ſignificat, teſte Hermeſianacte Cyprio ſecundo *rerum Phrygiarum*.

SCA-

ποιεῖν δὲ καὶ πρὸς φίλτρον. τȣ̃τον δὴ τὸν εἶχεν Ἑλένη γλυφὺν ἔχοντα αὐτὸν τὸν ἰχθῦν τὸν Πᾶνα, καὶ ταύτῃ ἐκέχρητο τῇ σφραγῖδι. Suidas ferme eadem refert voce ἰχθῦς: Αἴσωπος, ὁ Μιθριδάτου ἀναγνώστης, ἔγραψε περὶ Ἑλένης, ἐν ᾧ φησι, Πᾶνα ἰχθῦν καλεῖσθαι κητώδη, ἐν τούτῳ δὲ τὸν Ἀστερίτην λίθον εὑρίσκεσθαι, ὃς ὑπὸ τῷ ἡλίῳ ἀνάπτεται, ποιεῖ δὲ πρὸς φίλτρα. Vnde forte apud Plinium libr. 37. cap. 9. quo loco eſt *Aſtroitem*, et quo loco *Aſtrios* eſt, legendum *Aſterios* et *Aſteritem*. De Aſteria idem Plinius illic quaedam monuit, de Aſtere ne verbum quidem, niſi cum de altera e terris Samiis, quae *Aſter* vocatur, agit, ſed alius eſt Aſter lapis.

64. Βαλλὴν] Veriſſimum eſt, lingua Phrygia *Ballen* regem denotare; nam apud Aeſchylum in *Perſis* haec ita debent exponi: ἠὲ βαλὴν ἀρχαῖος βαλὴν, et apud Sophoclem ἰὼ βαλλήν. Sextus Empiricus cap. 17. l. 1. contra mathem. οὔτε γὰρ ἐκ τέχνης τινὸς μεμαθήκασιν, ὅτι οἱ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ ποιμένες, ἰὼ βαλλὴν λέγοντες, ἰὼ βασιλεῦ λέγουσι φρυγιστὶ, ἀλλὰ παρ' ἄλλων ἀκούσαντες. Heſychius: βαλλήν, βασιλεὺς Φρυγιστί. Sed quid ait auctor noſter lingua indigenarum, id eſt Phrygum, vocari *Ballen?* an lapidem illum aſterem? Ita puto.

65. Ἑρμησιάναξ] Ter eſt laudatus hic auctor in hoc opere, Iſmeno ſcilicet, Tigri, et hoc loco. Praeterea eius meminere Antoninus Liberalis et Parthenius, ſed eius res Phrygias non alibi reperi laudatas; apud Plutarchum quidem *Parallelis* res Libycae cuiuſdam Heſianactis adducuntur, ſed nos putamus, illic debere legi pro Ἡσιάναξ aut Ἡγησιάναξ, aut Ἑρμησιάναξ. Hegeſianax Grammaticus notiſſimus eſt; ſaepius enim de eo Athenaeus. Stephani mutilator voce Τρωϊὰς monet, eum librum vnum de Democriti dictione compoſuiſſe, et de poëticis dictionibus ſcripſiſſe. Hermeſianax iſte Cyprius non ita notus eſt.

66. Ho-

ΣΚΑΜΑΝΔΡΟΣ.

Σκάμανδρος ποταμός ἐςι τῆς Τρῳάδος. ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ξάνθος [66], μετωνομάσθη δὲ δι' αἰτίαν τοιαύτην. Σκάμανδρος, Κορύβαντος καὶ Δημοδίκης παῖς, τῶν τῆς Ῥέας μυςηρίων τελȣμένων, αἰφνιδίως θεασάμενος [67], ἐμμανὴς ἐγένετο, καὶ μεθ' ὁρμῆς ἐπὶ Ξάνθον τὸν ποταμὸν ἐνεχθεὶς, ἑαυτὸν εἰς τȣ̃τον ἔβαλεν, ὃς ἀπ' αὐτȣ̃ Σκάμανδρος μετωνομάσθη [68]. Γεν-

SCAMANDER.

SCAMANDER Troadis fluuius eſt, quem prius Xanthum dicebant, et hac de cauſa mutauit poſtea nomen. Scamander, Corybantis et Demodices filius, dum Rheae myſteria celebrarentur, derepente conſpectus, furere coepit, et cum impetu in fluuium Xanthum delatus, ſe ipſum in eum dedit praecipitem, vnde Scamander tandem dictus eſt. Naſcitur in ipſo herba,

66. Homerus Scamandrum vocauit *Xanthum*, quod flauas oues redderet; teſtis Ariſtot. lib. 3. de hiſt. animal. cap. 12. Didymus ad Iliad. φ. vult, Scamandrum ideo dictum fuiſſe *Xanthum*, quod Troadum mulierum comas flauas efficeret, Etymologus autem, quod deae, de quarum pulchritudine tulit iudicium Paris, in eo comas ſuas, quae flauae erant, abluiſſent. Plin. c. 3. lib. 2. Ariſtot. ſequitur: *ruffuſque iuxta Ilium Xanthus, vnde et nomen amni.* Ergo *Xanthus* idem, ac *rufus.* Vibius Sequeſter mauult *flauus. Xanthus* (inquit) *Troiae, Ilio proximus, ex Ida monte defluens, Symoënti iunctus in Propontidem funditur; hunc Scamandrum incolae vocauerunt. Xanthus ſcribitur, flauus latine dicitur.*

67. αἰφνιδίως θεασάμενος] Si ſequamur interpretationem Natalis a Comit. μυςήρια τελούμενα legendum erit; vertit enim: *cum Rheae ſacrificia celebrari repente conſpexiſſet*: ſed ſi vulgarem lectionem retineamus, quae procul dubio non eſt torquenda, vertendum erit: *dum peragerentur Rheae myſteria, derepente conſpectus.*

68. ὃς ἀπ' αὐτȣ̃ Σκάμανδρος μετωνομάσθη] Ab Scamandro ſcilicet, Corybantis et Demodices filio, qui correptus furore ſe in Xanthum fluuium praecipitem dedit, vt hic fabulatur Plutarchus. Sed ſi audiamus veterem Homeri interpretem ad Iliad φ. ob aliam plane cauſam Xanthus Scamander dictus eſt, ὅτι (inquit) ὁ Ἡρακλῆς ποτε δίψει κατασχεθεὶς ηὔξατο

νᾶται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη, Σίϛρος[69] καλουμένη, παραπλήσιος ἐρεβίνθῳ, κόκκους δ' ἔχει σειομένους, ὅθεν τὴν προσηγορίαν ἔλαβε· ταύτην οἱ κατέχοντες οὔτε Φαντασίαν, οὔτε θεὸν ὀφθέντα φοβοῦνται· καθὼς ἱϛορεῖ Δημόϛρατος ἐν β' περὶ ποταμῶν. Παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος Ἴδη, τὸ πρότερον δ' ἐκαλεῖτο Γάργαρον[70], ὅπου Διὸς καὶ Μη-

herba, quam *Siſtrum* nominant, erebintho ſimilis, acinos ſe mouentes habens, vnde nomen ſortita eſt. Hanc qui poſſident, nec phantaſmata, nec deorum praeſentias timent, vt docet Demoſtratus ſecundo de *fluminibus*. Adhaeret ipſi mons Ide, qui prius vocabatur Gargarus, vbi Iouis et matris deorum altaria

ηὔξατο τῷ πατρὶ Διῒ, ἐπιδεῖξαι αὐτῷ νᾶμα. ὁ δὲ μὴ θέλων αὐτὸν τρύχεσθαι ῥίψας κεραυνὸν ἀνέδωκε μικρὰν λιβάδα, ἣν θεασάμενος Ἡρακλῆς καὶ σκάψας, ὡς εἰς τὸ πλουσιώτερον μετεισφέρεσθαι, μετωνόμασε Σκάμανδρον, οἱονεὶ Κάμανδρον γενόμενον, καμάτου ἄκος ἑαυτῷ. Quam etiam Etymologus tangit, alia in medium producta; exiſtimat enim, Xanthum dictum fuiſſe *Scamandrum* ab Scamandro, filio Teucri, qui Cretenſis fuit.

69. Σίϛρος] Si verum eſt, herbam hanc ita fuiſſe vocatam, quod habeat σειομένους κόκκους, id eſt grana, aut acinos trementes, et ſe mouentes; nam quid ſibi velit ille, qui *acinos obſcuros* vertit, neſcio. Nihil dubii ſupereſt, quin hic legendum ſit Σεῖϛρος, quamuis apud Ariſtotelem in ſpurio illo fragmento toties a nobis laudato vulgaris lectio confirmari videatur. Ita enim illic legitur: Ἐν δὲ τῷ Σκαμάνδρῳ γίνεσθαί φασι βοτάνην, Σίϛρον καλουμένην, παραπλησίαν ἐρεβίνθῳ, κόκκους δ' ἔχειν σειομένους, ὅθεν τὴν προσηγορίαν ἔλαβε. Ταύτην τοὺς κατέχοντας, μήτε δαιμόνιον, μήτε φαντασίαν ἡντιναοῦν φοβεῖσθαι. Sed non male etiam hic legi debere Σεῖϛρος, coniecit Iſaacus Caſaub. qui Ariſtotelis editionem adornauit, vt ex breuibus et eruditis notis, quas margini addidit, animaduertimus.

70. Γάργαρον] Non Ida, ſed eius acumen, aut faſtigium, *Gargarus* dictum fuit. Heſychius, Grammaticorum princeps: Γάργαρον, ἀκρωτήριον ὄρους Ἴδης. Strabo lib. 13. Γάργαρον, ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι τῆς Ἴδης, ita dictum, quaſi κάρκαρον, id eſt caput capitis, vt ſomniant Grammatici. Vib. Sequeſter de montibus: *Gargarus in Phrygia, Idae montis cacumen.* Macrob. cap. 20. lib. 5. Saturnal. *Ex his liquido claret, Gargara cacumen Idae montis appellitari.* Conſulendus Seruius ad prim. Georg. Lat. Poëtae.

71. Ἰδαίους

πρὸς θεῶν βωμοὶ τυγχάνουσιν. Ἴδη δὲ μετωνομάσθη δι' αἰτίαν τοιαύτην. Αἰγέσθιος, ὁ γεννηθεὶς ἐκ τῆ Διοσφόρου, κόρης Ἴδης ἐρασθεὶς, συνῆλθε τῇ προειρημένῃ, καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τὰς εἰρημένους Ἰδαίους Δακτύλους[71]. Γενομένης δ' αὐτῆς ἄφρονος ἐν τῷ τῆς Ῥέας ἀδύτῳ, Αἰγέσθιος, εἰς τιμὴν τῆς προειρημένης, τὸ ὄρος Ἴδην μετωνόμασε, Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος Κρύφιος, ὃς μόνος τοῖς μυστηρίοις τῶν θεῶν φαίνεται· καθὼς ἱστορεῖ Ἡράκλειτος Σικυώνιος[72] ἐν β' περὶ Λίθων.

ΤΑΝΑΙΣ.

Τάναϊς ποταμός ἐστι τῆς Σκυθίας. ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ἀμαζόνιος[73], διὰ τὸ τὰς Ἀμαζόνας λούεσθαι

altaria occurrunt. Ide autem ob id dictus est ille mons, quod Aegesthius, a Diosphoro trahens originem, Idae puellae amore flagrans, cum ea congressus sit, et Idaeos quos vocant Dactylos procrearit. Nam cum demens ea facta esset in Rheae adyto, Aegesthius monti nomen Idae indidit in eius honorem. Crescit in ipso lapis *Cryphius*, id est, occultus, qui solet tantum apparere in deorum mysteriis, vt scripsit Heraclitus Sicyonius secundo de *Lapidibus*.

TANAIS.

TANAIS fluuius est Scythiae, Amazonius antea dictus, quod in ipso lauarentur Amazones, mutauit autem nomen ob hanc

71. Ἰδαίες Δακτύλες] Idaei Dactyli ita dicti sunt, vel propter numerum, quia quinque, vel quia omnino Rheae inseruiunt, et ministrant; manus enim digiti omnium rerum sunt artifices. Auctor Pollux. Vide Arnob. lib. 3.

72. Ἡράκλειτος Σικυώνιος] Heraclitum Sicyonium de lapidibus scripsisse, non legi. Democritum quidem idem argumentum tractasse, constat mihi ex Pselli libello nondum vulgato de potentia lapidum. Τούτων δὲ τῶν παρὰ τοῖς λίθοις δυνάμεων αἰτίας πολλοὶ ἐθάῤῥησαν ἀποδοῦναι, τῶν μὲν ἀρχαιοτέρων σοφῶν Ἀναξαγόρας, καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ Δημόκριτος.

73. Ἀμαζόνιος] Ab hoc solo auctore didici, Tanaim prius dictum fuisse Amazonium; quaero adhuc alium, qui id confirmet.

ἐν αὐτῷ· μετωνομάσθη δὲ δι' αἰτίαν τοιαύτην. Τάναϊς, Βηρωσσοῦ καὶ Λυσίππης, μιᾶς τῶν Ἀμαζόνων, παῖς, σωφρονέστατος ὑπάρχων, τὸ γυναικεῖον γένος[74] ἐμίσει, μόνον Ἄρει σεβόμενος· ἐν ἀτιμίᾳ δ' εἶχε καὶ τὸ γαμεῖν. ἡ δ' Ἀφροδίτη ἐπιθυμίαν αὐτῷ τῆς μητρὸς ἐνέσκηψεν. ὁ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντεμάχετο τῷ πάθει, νικώμενος δὲ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῶν οἴστρων, καὶ εὐσεβὴς διαμεῖναι βουλόμενος, ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς τὸν Ἀμαζόνιον ποταμὸν, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Τάναϊς[75] μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ φυτὸν, Ἁλίνδα καλούμενον· παρόμοια δ' ἔχει τὰ φύλλα Κράμβης. τοῦτο λειοτριβοῦντες οἱ τὴν χώραν κατοικοῦντες, ἀλείφοντες τῷ χύλῳ[76], καὶ θερμαινόμενοι, τὸ

hanc causam. Tanais, Berossi et Lysippes, Amazonum vnius, filius, muliebre genus, cum esset continentissimus, oderat, et solum Martem, spretis contemtisque nuptiis, in honore habebat. Venus vero propriae matris ei desiderium immisit, cuius ab initio amorem ille viriliter respuit, sed ab oestrorum necessitate superatus, et cupidus in eadem pietate et continentia permanendi, se ipsum coniecit in fluuium Amazonium, qui ab eo Tanais denominatus est. Nascitur in ipso planta, *Halinda* dicta, folia Crambae simillima gestans, quam illius regionis incolae postquam contriuerunt, eiusque succo se vnxerunt, calefacti

74. τὸ γυναικεῖον γένος] In Araxe Mithram etiam mulieres odio prosequutum esse refert. Sed Tanais hic continentissimus erat, Mithras vero spurcissimus, vt videbimus.

75. Τάναϊς] A Tanai, Berossi et Lysippes filio, dictum fuisse fluuium Tanaim, qui antea dicebatur Amazonius, docet auctor noster. Sed Graeci Magistri aliter sentiunt. Tanaim enim dictum autumant διὰ τὸ τεταμένως ῥεῖν. Vox Graeca igitur est Tanais. Barbari incolae *Silis* dixere. Eustath. ad Periegeten Dionys. ἱστέον δὲ, ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος, διὰ τὸ τεταμένως ῥεῖν Τάναϊς Ἑλληνιστὶ καλούμενος, Σίλις, ὥς φασί τινες, παρὰ τοῖς παροικοῦσι βαρβάροις ὠνόμασται. ὅτι δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ, ἐν βαρβάροις ῥέοντες, ὅμως ἐξελληνίζονται τῇ κλήσει, δῆλον, vt Nilus, Thermodon, Araxes, Eridanus, et alii multi.

76. χύλῳ] Praecedens editio manifeste habet τῷ ξύλῳ, vnde Magnus Turneb. *vertit: incolae lignum oblinunt.* Sed error est, qui corrigi debet; legendum enim est χύλῳ, vt nos excu-

ψύχος εὐρώςως καρτεροῦσι. καλοῦσι δὲ τῇ σφῶν διαλέκτῳ Βηρωσσοῦ ἔλαιον. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ καὶ λίθος, Κρυςάλλῳ παραπλήσιος, ὢν ἀνθρωπόμιμος, ἐςεμμένος. ὅταν δ' ἀποθάνῃ βασιλεὺς, ἀρχαιρεσίας παρὰ τὸν ποταμὸν τελοῦσιν, καὶ ὃς ἂν εὑρεθῇ τὸν λίθον ἐκεῖνον ἔχων, παραχρῆμα βασιλεὺς γίνεται, καὶ τὰ σκῆπτρα παραλαμβάνει τοῦ τελευτήσαντος, καθὼς ἱςορεῖ Κτησιφῶν [77] ἐν γ' περὶ Φυτῶν· μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ἀριςόβουλος [78] ἐν α' περὶ Λίθων. Παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, τῇ διαλέκτῳ τῶν ἐνοικούντων προσαγορευόμενον Βριξάβα [79], ὅπερ μεθερμηνευόμενον Κριοῦ μέτωπον. ὠνομάσθη δὲ διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Φρύξος [80] ἀποβαλὼν

facti frigus constanter perferunt; vocatur ab eis propria dialecto *Berossi oleum*. Crescit et in ipso lapis, Crystallo proximus, humanam figuram referens, et coronatus; hunc qui inuenerit, dum calant comitia juxta fluuium, post regis mortem, statim rex creatur, sceptraque defuncti suscipit, vt narrat Ctesiphon tertio de *Plantis*: meminit et horum omnium Aristobulus primo de *lapidibus*. Adhaeret eidem fluuio mons, indigenarum vernacula lingua *Brixaba* vocatus, quae vox significat Arietis frontem. Dictus autem ita est hac de causa. Phryxus, amissa in

excudendum curauimus; aliter non ἀλείφοντες τῷ ξύλῳ dicendum esset, sed τὸ ξύλον.

77. Κτησιφῶν] Ctesiphontis libri de Plantis et de Arboribus hoc opere laudantur in Inacho et Araxe; Plutarchus *Parallelis* auctor est, eum etiam composuisse res Boeoticas, si tamen de hoc Ctesiphonte illa accipienda sint, Κτησιφῶν ἐν τρίτῳ Βοιωτιακῶν, in narratione de Epaminonda, Thebanorum duce. Plura de hoc Ctesiphonte vide ad Araxem, aut Inachum.

78. Ἀριςόβουλος] Hunc etiam Aristobulum citare videtur Plutarchus *Parallelis* ἐν τρίτῳ Ἰταλικῶν, in narratione, cuius initium est: διὰ τοὺς ἀςυγείτονας. Libros huius Aristobuli de lapidibus non memini me alibi laudatos inuenisse.

79. Βριξάβα] Vox barbara est *Brixaba*, quam significare ait auctor noster Arietis frontem, Κριοῦ μέτωπον. Ita vocatur mons quidam.

80. Φρύξος] Potest etiam scribi Φρίξος, vt prior editio habuit. Sed si verum est, quod me docuit vetus enarrator Comici ad *Nubes*, Phrygiam

παρὰ τὸν Εὔξεινον πόντον [81] Ἕλλην, τὴν ἀδελφὴν, καὶ διὰ τὰ δίκαια τῆς φύσεως συγκεχυμένος, ἐν ταῖς ἀκρωρίαις λόφου τινὸς κατέλυσε. βαρβάρων δέ τινων θεασαμένων αὐτὸν, καὶ μεθ' ὅπλων ἀναβαινόντων, ὁ χρυσόμαλλος Κριὸς προκύψας, καὶ ἰδὼν τὸ πλῆθος τῶν ἐπερχομένων, ἀνθρωπίνῃ φωνῇ χρησάμενος [82], διεγείρει τὸν Φρύξον ἀναπαυόμενον, καὶ ἀναλαβὼν τὸν προειρημένον, μέχρι Κόλχων [83] εἰσήνεγκεν. ὁ δὲ λόφος ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος Κριοῦ μέτωπον προσηγορεύθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη, τῇ διαλέκτῳ τῶν βαρβάρων Φρίξα καλουμένη, ὅπερ μεθερμηνευόμενόν ἐστι μισοπόνηρος· πηγάνῳ δέ ἐστι παρόμοιος, ἣν οἱ πρόγονοι κρατοῦντες, οὐδὲν ὑπὸ μητρυιῶν ἀδικοῦνται· μάλιστα δὲ φύεται παρὰ Βορέου προσαγορευόμενον ἄντρον, συλλεγο-

in Ponto Euxino Helle ſorore, et, vt naturae ius poſtulabat, conturbatus, in cacumen montis cuiuſdam ſolus diuertit. Quem cum barbari quidam vidiſſent, et cum armis illuc adſcendiſſent, aries aurei velleris erumpens, et foras proſpe-ctans, aduenientium multitudinem conſpexit, exprimenſque vocem humanam Phryxum requieſcentem excitauit, et excitatum Colchos vſque detulit, vnde collis a caſu *frons Arietis* dictus fuit. Prouenit in eo herba, quae a barbaris *Phryxa* vocatur, id eſt, ſi vocabulum illud velis interpretari, malos odio proſequens. Rutae ſimilis eſt, et ſi a priuignis poſſideatur, nequaquam eis nouercae officere poſſunt. Maxime vero prouenit in antro, quod vocant Boreae, collectaque niue frigidior eſt;

giam ab hoc Phryxo nomen accepiſſe, vt Helleſpontum ab Helle, eius ſorore, melius ſcribetur per υ, Φρύξος. Integram de Phryxo et Helle, Athamantis ex Nephele Heroina liberis, fabulam repete ex vetere comici interprete ad *Nubes*; taedet enim haec inculcare.

81. παρὰ τὸν Εὔξεινον πόντον] Scholiaſtes Comici vult, Phryxum Hellen ſororem amiſiſſe non παρὰ τὸν Εὔξεινον πόντον, ſed dum τὸν ἐν Ἀβύδῳ πορθμὸν transirent ab Ariete portati.

82. ἀνθρωπίνῃ φωνῇ χρησάμενος] Eadem habet Scholiaſtes.

83. μέχρι Κόλχων] Et ibi arietem, cuius vellus a diis aureum factum eſt, Mercurio, aut Marti, ſacrificauit.

84 τὰς

μένη δέ ἐςι ψυχροτέρα χιόνος· ὅταν δέ τινι ἐκ μητρυιᾶς ἐπιβουλὴ γένηται, φλόγας ἀναδίδωσι· καὶ τοῦτο σύσσημον ἔχοντες οἱ φοβούμενοι τὰς ἐπιγεγαμημένας[84], ἐκκλίνουσι τῶν ἐπικειμένων φόβων τὰς ἀνάγκας, καθὼς ἱςορεῖ Ἀγάθων[85] ὁ Σάμιος ἐν β΄ Σκυθικῶν.

ΘΕΡΜΩΔΩΝ.

Θερμώδων ποταμός ἐςι Σκυθίας, τὴν προσηγορίαν εἰληφὼς ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος. ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Κρύςαλλος[86]. ἐκεῖνος γὰρ καὶ θέρει πήσσεται[87],

est; at cum cuidam parantur insidiae a nouerca, flammas edit; quod indicium qui superductas vxores timent, habentes, imminentis timoris necessitatem euitant, vt testatur Agathon Samius secundo *rerum Scythicarum*.

THERMODON.

THERMODON Scythiae fluuius est, denominationem a casu nactus. Hunc prius Crystallum dicebant, quod ipsa aestate con-

84. τὰς ἐπιγεγαμημένας] Nouercae proprie sunt ἐπιγεγαμημέναι: de eis enim dicitur ἐπιγαμεῖν, *superducere*, vt docuimus.

85. Ἀγάθων] Laudat hunc Agathonem Samium Plutarch. *Parallelis*. Praeter res Scythicas composuerat et libros de *fluminibus*, quos citat noster Inacho.

86. Κρύςαλλος] Thermodon Crystallus primo dictus fuit eo, quod aestate ipsa congeletur, ob quam etiam causam, vt opinor, Aeschylus Persis Strymonem κρυςαλλοπῆγα πορον vocauit. Στρατὸς (inquit) περᾷ κρυςαλλοπῆγα διὰ πόρον: quae de Strymone intelligenda esse dici a vetere enarratore. Dionys. Afer de Thermodonte:

Κείνου δ' ἂν ποταμοῖο περὶ κρυμώδεας ὄχθας,
Τέμνον Κρυςάλλου καθαρὸν λίθον, οἷά τε πάχνην
Χειμερίην.

Interpretes Apollonii volunt, hunc fluuium prius vocatum fuisse *Araxem*, nescio, qua freti auctoritate. ὁ αὐτὸς δὲ οὗτος, inquiunt illi ad 2. Argonaut. Ἀράξης ἐκαλεῖτο τὸ πρότερον ὁμωνύμως τῷ ἐκ τῆς Ἀρμενίας ῥέοντι.

87. θέρει πήσσεται] Repetiit haec Eustathius ad Periegeten; non dubito, quin ex hoc fonte biberit.

88. τῆς

τῆς τοποθεσίας τὴν ἰδέαν διεξαγούσης [88]. μετωνομάσθη δὲ δι' αἰτίαν τοιαύτην.

* * *

ΝΕΙΛΟΣ.

Νεῖλος [89] ποταμός ἐστι τῆς Αἰγύπτου, κατὰ πόλιν Ἀλεξάνδρειαν. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρότερον Μέλας [90]

congeletur, loci ſitu in hoc habitu et forma permanente. Ideo autem mutauit nomen.

* * *

NILVS.

NILVS Aegypti fluuius eſt iuxta Alexandriam ciuitatem, qui dicebatur antea Melas a Melane, Neptuni filio, tandem vero

88. τῆς τοποθεσίας τὴν ἰδέαν διεξαγύσης] Prior editio τὴν ἰδίαν διαγύσης habet, et interpretes hanc lectionem ſecuti ſunt. Natalis Comes vertit: *quod et loci ipſius regionis eſt proprium.* Turnebus vero: *peculiari natura regionis, per quam delabitur.* Sed haec omnia fruſtra; nos enim veram lectionem eruimus, quae ita habet: τὴν ἰδέαν διεξαγύσης. Euſtathius ad Perieget. eam ſeruauit, vtinam reliqua, quae in hoc fluvio deſiderantur, pari facilitate reſtitui poſſent. Κρυμώδεις (inquit) δὲ τὰς τῦ Θερμώδοντος ὄχθας καλεῖ, διότι, ὡς οἱ παλαιοὶ φασι, καὶ θέρους πήσσεται, τῆς τοποθεσίας τὴν τοιαύτην ἰδέαν διεξαγούσης, διὸ φασὶ, καὶ Κρύσταλλος ποτὲ Θερμώδων ὗτος ἐκλήθη.

89. De Nilo dicturus, quamvis in re crepera afferam non vulgaria, omiſſis, quae ab Herodoto, Arriano, Pauſania, Stephani mutilatore, Procopio, et recentibus omnibus ſcriptoribus, relata fuere, auctori meo tamen et quibuſdam aliis, vt Heſychio et Suidae, lucem aliquam ferre conabor, ea enarrans, quae hactenus non inueni intellecta, aut ſaltem a quoquam interpretata.

90. Μέλας] Verum hoc eſt, auctore Thraſyllo in libris rerum Aegyptiacarum, cuius etiam verba retulit Stobaeus, ſed ex auctore noſtro, licet eum non laudet, vt alia multa, ſermone περὶ νόσου etc. vbi ita loquitur: Ἐν Νείλῳ, ποταμῷ τῆς Αἰγύπτυ, πρότερον δὲ οὕτω καλυμένῳ Μέλας. Euſtathius ad Periegeten: ἀλλὰ δὲ ὅτι Μέλας πρότερον καλούμενος, μετεκλήθη Νεῖλος, ἀπό τινος Νείλου, βασιλικῦ παιδὸς, ἐκεῖ ῥίψαντος ἑαυτόν. Hinc exaudienda illa Heſychii: Μέλας

ἀπὸ Μέλανος τοῦ Ποσειδῶνος. ὕστερον δ' Αἴγυπτος[91] ἐπεκλήθη δι' αἰτίαν τοιαύτην. Αἴγυπτος, Ἡφαίστου καὶ

vero vocatus fuit Aegyptus ob hanc causam. Aegyptus, Vulcani

Μέλας μέλανος, βαθὺς, ἢ ποταμὸς, id est vox μέλας, quae in genitiuo habet μέλανος, *profundum* significat, aut fluuium, scilicet Nilum; prius enim, vt diximus, Nilus *Melas* dictus fuit, profundum vero, quia, quod profundum, nigrum est, vnde mentes αἱ ἐν βάθει κείμεναι, vocantur μέλαιναι, quasi *altae*, *profundae*. Quamuis Hesychii verba alio posse trahi non dubitem; nam Melas fluvius etiam Boeotiae est. Pausanias Boeoticis: Ἐνταῦθα τοῦ ποταμοῦ Μέλανός εἰσιν αἱ πηγαὶ, καὶ ὁ Μέλας ἐς λίμνην, καὶ οὗτος τὴν Κηφισίδα ἐκδίδωσιν. Caeterum *Melanem* dictum fuisse Nilum a Melane, Neptuni filio, non Polidonis, vt quidam commentator libror. Procop. de aedif. Iustin. existimauit, testatur etiam idem Pausanias, qui nominatim Melanem et Angelum Neptuni filios facit. Huic denominationi valde conuenit Latinorum vocabulum Melo. Nilum enim Romani *Melonem* vocarunt, non *Nilum*, quae vox Graeca est, vt mox explicaturi sumus.

91. Αἴγυπτος] Qui prius dicebatur *Melas*, dictus postea fuit *Aegyptus*, et tandem *Nilus*. Multifariam igitur Graeci denominauere huuc fluvium. De prima denominatione actum iam a nobis est, de secunda agamus, et simul doceamus, cur Αἴγυπτος dictus fuerit Nilus. Auctor noster ex Thrasylli Aegyptiacis, putat, Aegyptum fuisse dictum ab Aegypto, Vulcani et Leucippes filio, Aegypti rege, qui in eum se coniecit. Sed haec commenta sunt fabulatorum. Homerus, et eius commentator verbosus, Αἴγυπτον semper vocant Nilum. Hic ad Odyss. δ. pagina 1499. edit. Rom. quosdam veterum censuisse refert, Nilum *Aegyptum* dictum fuisse, vt et regionem Aegyptnm, ex eo, quod capras pinguefaciant, aut saginent. καὶ ὅτι τὸν εἰρημένον Αἴγυπτον, καὶ αὐτὴν δὲ Αἴγυπτον παρὰ τὸ αἶγας πιαίνειν ἐτυμολογοῦσί τινες τῶν παλαιῶν. Aliae quoque possunt afferri etymologiae, sed omnes rancidam antiquitatem redolent. Veram attingamus. Hebraei primi omnium Nilum שִׁיחוֹר *Schior* vocauere, vt est Ierem. cap. secund. vers. 18. et multis aliis sacrarum pagin. locis, id est *nigrum*, aut *turbidum*; illic enim Diu. Hieronymus *turbidam* interpretatur מֵי שִׁיחוֹר Vulgaris autem et communis editio *Gehon* habet ab alio nomine Hebraico גִּיחוֹן quod legitur Genes. I, 13. Quia vero Nili aquae nigrae

Λευκίππης παῖς, βασιλεὺς ὑπῆρχε τῶν τόπων· δι' ἐμ-

cani et Leucippes filius, Aegypti imperium tenuit; cum autem

grae et turbidae sunt, ideo Hebraei eum *nigrum* appellarunt, et post eos Graeci vocabulo ἰσοδυνάμῳ Αἴγυπτον, id est *nigrum*; nam αἰγυπτῦναι est μελᾶναι. Fallitur itaque magnus Scaliger, cum in castigat. suis ad S. Pomp. Festum voce Aegyptinos, docet nos, Aegyptios Nilum *Sichor* vocasse, et post eos Pelasgos Αἰγύπτιον. Nam sine dubio Αἴγυπτον voluit dicere, vt est apud Homerum et omnes classicos auctores: et pro Hebraeis Aegyptios posuit, qui Nilum non *Sichor* vocauere, sed Νοῦν, vt probabo apertissime. Attendat quaeso eruditus lector. Aegyptii Nilum dixere Νοῦν. Orus Apollo Hieroglyph. lib. I. cap. de Nili anabasi: Νείλου δὲ ἀνάβασιν σημαίνοντες, ὃν καλοῦσιν Αἰγυπτιστὶ Νοῦν, ἑρμηνευθὲν δὲ σημαίνει νέον. Vnde soleo ego explicare difficillimum locum apud Hesychium, qui ita debet corrigi: Νοῦς, ψυχὴ, ποταμὸς, καὶ ἡ μονάς: id est: vox Νοῦς *animam* significat aliquando, vt et *fluuium*, et *vnitatem*. Quare fluuium? Quia Aegyptiace Nilus Νοῦς dictus fuit. Elegans profecto interpretatio, nec vulgaris, aut paedagogica. Scio, ab Eustathio in Odyss. α. pagin. 1392. edit. Romanae, de flumine quodam, quod vocatum fuit Νοῦς, haec referri: Παυσανίας γοῦν φησιν, ὅτι Κέσκος λιμήν που, ᾧ παράκειται ποταμὸς Νοῦς καλούμενος, quae a me apud Pausaniam non fuere inuenta: incidi enim tantum in locum Arcadicorum, qui ita concipitur: ἐπὶ δὲ αὐτῷ Νοῦς, καὶ Ἀχελῷος, καὶ Κέλαδός τε καὶ Νάφιλος. De Nu flumine hic quidem mentio, sed ipsum prope Cescum paludem labi, non innuunt illa verba. Scio, inquam, de hoc Nu flumine posse intelligi Hesychii verba, sed arridet magis alia interpretatio de Nilo, quia remotior, et minus accommodata imperitorum menti. Miror autem, quomodo voci Hebraeae *Schior* Aegyptii tam dissimilem, qualis est *Nus*, formauerint; nam Aethiopes propius accedunt, ni fallor, Nilum siquidem dixere Σῖριν. Vox haec Aethiopica est, descendens a voce Hebraea *Schior*. Periegetes de Nilo: Σῖρις ὑπ' Αἰθιόπων κικλήσκεται. Eustath. ad haec: Τὸ δὲ Σῖρις οἱ μὲν βάρβαροί φασιν εἶναι ὄνομα, ἤτοι Αἰθιοπικὸν κατὰ τὸν Διονύσιον, hoc est Periegeten. Hinc exaudienda illa Suidae, quae meo iudicio facilia non sunt: Σῖρις, ὄνομα ποταμοῦ, Nili scilicet, qui Aethiopice sic dictus est: itaque interpretari debes illa Hermolai Byzantii voce Σίρις. πόλις Ἰταλίας πλησίον τοῦ Μεταποντίου, καὶ ποταμὸς, id est Nilus ab Aethio-

φύλιον δὲ πόλεμον [92] μὴ ἀναβαίνοντος τοῦ Νείλου, καὶ λιμῷ συνεχομένων τῶν ἐγχωρίων, ἔχρησεν ὁ Πύθιος τὴν εὐφορίαν, ἐὰν ὁ βασιλεὺς ἀποτρόπαιον θεοῖς τὴν θυγατέρα θύσῃ. θλιβόμενος δὲ ὑπὸ τῶν κακῶν ὁ τύραννος, τοῖς βωμοῖς Ἀγανίππην προσήγαγε. τῆς δὲ διασπασθείσης, ὁ Αἴγυπτος δι' ὑπερβολὴν τῆς λύπης ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν εἰς ποταμὸν Μέλανα, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Αἴγυπτος μετωνομάσθη. προσηγορεύθη δὲ Νεῖλος δι' αἰτίαν τοιαύτην. Γαρμαθώνη, τῶν κατ' Αἴγυπτον βασίλισσα τόπων, ἀποβάλλουσα τὸν υἱὸν αὐτῆς, Χρυσοχόαν, ἀκμῇ ἔφηβον, μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐθρήνει συμπαθῶς τὸν προειρημένον. Ἴσιδος δ' αἰφνιδίως ἐπιφανείσης, τὴν λύπην πρὸς καιρὸν ὑπερέθετο [93], καὶ

tem ob ciuile bellum non retrocederet Nilus, et fame prementur indigenae, respondit Pythius, fertilitatem tunc demum futuram, cum rex auerruncatricem deis natam sacrificasset. Aganippen itaque hic ad altaria duxit miseriis et calamitatibus oppressus. Sed ea immolata, tantum animo Aegyptus dolorem concepit, vt se ipsum in fluuium Melanem praecipitem dederit, qui ab eo vocatus est Aegyptus. Sumsit vero postea nomen Nili ea de causa. Garmathone, Aegypti regina, amisso Chrysochoa filio, nondum pubertatis annos ingresso, eum cum domesticis amare lugebat, cum, Iside ei subito apparente, moerorem

Aethiopibus sic dictus. Quare per me non stat, quin apud Vitruuium libr. 8. cap. 2. quo loco est *Dyris*, legas et corrigas *Siris*; nam *Dyris*, vt testantur Strabo l. vltimo, Plin. lib. 5. cap. pri. Solinus 37. mons est sic dictus a Barbaris, cum alias a Graecis *Atlas* vocaretur.

92. δι' ἐμφύλιον δὲ πόλεμον] Aliud est bellum ciuile, aliud intestinum: hoc a Graecis dicitur πόλεμος μεταξὺ συγγενῶν, illud πόλεμος ἐμφύλιος. Glossae: bellum ciuile, πόλεμος ἐμφύλιος, eaedem: bellum intestinum, πόλεμος μεταξὺ συγγενῶν.

93. τὴν λύπην πρὸς καιρὸν ὑπερέθετο] Solebant veteres tum, cum maxime dolore premebantur, si aduentaret nouus aliquis hospes et peregrinus, laeto eum excipere vultu, et dolores ac tristitias omnes in aliquod tempus differre, de quo more quia multi multa, addemus nos tantum, illuc allusisse auctorem nostrum, cum hic dixit: λύπην πρὸς καιρὸν ὑπερέθετο. Euripides Alceste:

προσποιητὴν χάριν σκεψαμένη, τὴν θεὸν ὑπεδέξατο φιλανθρώπως. ἡ δὲ τὴν διάθεσιν τούτων ἀμείψασθαι βουλομένη τῆς εὐσεβείας [94], Ὄσιριν παρεκέλευσεν, ὅπως ἀγάγῃ τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐκ τῶν καταχθονίων τόπων [95]. τού-

moerorem ad tempus remittere coacta fuerit. Deam igitur humanissime excepit, fingens, praesentiam illam sibi gratissimam esse, quae cum debitas eius pietati gratias reddere vellet, Osiridi praecepit, vt filium ex infernalibus locis reduceret. Eo autem

— — οὐ πρέπει θοινωμένους
Κλύειν στεναγμῶν, οὐδὲ λυπεῖσθαι ξένους.

Porro et illud obseruandum maxime, ὑπερτίθεσθαι de luctu et moerore dici, metaphora sumta a iudiciis, in quibus cum ampliationes et dilationes fiebant, ὑπερτίθεσθαι dicebatur. Quod in leg. 12. tabul. est *diffindere*, idem est ὑπερτίθεσθαι apud Graecos, id est *ampliare* et *differre*. Vnde postea de qualibet re vsurpatum fuit, vt ὑπερτίθεσθαι λύπην, *differre*, et, si liceat ita loqui, *diffindere luctum*, et non lugere, quamdiu noui hospites adsunt, sed postquam abiere, iterum lugere.

94. τῆς εὐσεβείας] In Tigri dixit: ὃς εὐσεβὴς ὢν πρὸς τοὺς θεοὺς τῆς ἀμοιβαίας ἔτυχε χάριτος. Latini eleganter dicunt *pro pietate sua*, idque ex veterum superstitiosa iactatione. Catullus:

O dii, reddite mi hoc pro pietate mea.

Virgilius Ciri:

Illi pro pietate sua, nam saepe tepenti
Sanguine Taurorum supplex resperserat aras,
Saepe deum largo decorarat munere sedes,
Reddidit optatam mutato corpore vitam.

Ita hic Isis Garmathonae, Aegypti reginae, filium, Chrysochoam, ex infernalibus locis restituit, pro pietate sua, ἀμείψασθαι βουλομένη τῆς εὐσεβείας, vt loquitur auctor noster, quod idem est.

95. ἐκ τῶν καταχθονίων τόπων] Osiridis ergo haec fuit potestas, vt mortuos ex Auerni faucibus dias reuocare potuerit in auras, quod valde singulare est et notatione dignum. Plutarchi in lib de Iside et Osiride verba apposite a nobis huc afferentur. Huius enim Plutarchi mentem valde perspicuam et claram reddunt. Ita ille de Osiride: Καὶ τοῦτο, ὅπερ οἱ νῦν ἱερεῖς ἀφοσιούμενοι καὶ παρακαλυπτόμενοι μετ' εὐλαβείας, ὑποδηλοῦσιν, ὡς ὁ θεὸς οὗτος ἄρχει καὶ βασιλεύει τῶν τεθνηκότων, οὐχ ἕτερος ὢν τοῦ καλουμένου παρ' Ἕλλησιν ᾅδου καὶ Πλούτωνος, ἀγνοούμενον, ὅπως ἀληθές ἐστι,

τȣ δὲ ταῖς δεήσεσι τῆς γυναικὸς συμπεριενεχθέντος [96], Κέρβερος, ὃν ἔνιοι καλοῦσι Φοβερὸν [97], ὑλάκτησε· Νεῖλος δὲ, τῆς Γαρμαθώνης ἀνὴρ, αἰφνιδίως ἔνθεος γενόμενος, ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν εἰς ποταμὸν καλούμενον Αἴγυπτον, ὃς ἀπ᾽ αὐτȣ Νεῖλος μετωνομάσθη [98]. Γεννᾶται δ᾽ ἐν αὐτῷ λί-

autem ad mulieris preces ſe conformante, Cerberus, quem aliqui *Phoberum*, id eſt, tremendum, appellant, allatrauit, vnde Nilus repentino percitus furore in fluuium Aegyptum decidit, qui ab eo Nilus eſt denominatus. Producitur in ipſo lapis, fabae

ἐςι, διαταράττειν τȣ̀ς πολλȣ̀ς ὑπονοοῦντας ἐν γῇ καὶ ὑπὸ γῆν τὸν ἱερὸν καὶ ὅσιον, ὡς ἀληθῶς Ὄσιριν οἰκεῖν, ὅπου τὰ σώματα κρύπτεται τῶν τέλος ἔχειν δοκούντων.

96. συμπεριενεχθέντος] Vocis συμπεριφέρομαι energia iamdiu a magno Caſaubono explicata eſt erudite et ſubtiliter, cap. 26. l. 4. et cap. 1. libr. 7. animaduerſ. in Athen. et in Sueton. Sicut autem apud Graecos συμπεριφέρομαι a corpore ad animum traducitur, ita *ambulare* apud Latinos, quod proprie de corpore, transfertur ad animum, maxime apud Iuriſconſultos, apud quos emtiones, ſtipulationes, actiones, voluntates, poſſeſſiones, conditiones ambulare dicuntur.

97. ὃν ἔνιοι καλȣ̃σι φοβερὸν] Haec videntur Gloſſematica, ſed tamen non ab alio ſunt, quam ab auctore. Cerberum autem a quibuſdam dictum fuiſſe *Phoberum*, non eſt inauditum. Libanius προσφωνητικῷ ad Iulianum, eum ἀλλόκοτον vocat: ὥσπερ Ἡρακλῆς (inquit) ἐπὶ τὸν ἀλλόκοτον κύνα: ad quae Scholion: ξένος τῆς φύσεως, τȣ̀ς μὲν καταβαίνοντας εἰς τὸν ᾅδην ἔσαινε καὶ ἐκολάκευε, τȣ̀ς δὲ ἀνιόντας ἔδακνε, καὶ ȣ̓κ εἴα ἀνελθεῖν. Ideoque hic ait auctor noſter, allatraſſe Cerberum, quod Chryſochoam Oſiris, Garmathones filium, ab inferno liberaret. Virgilio Cerberus dicitur *ingens*, *immanis*, quod idem eſt, ac ἀλλόκοτος, φοβερός.

98. Νεῖλος μετωνομάσθη] Haec eſt vltima denominatio, qua inſignitus fuit hic fluuius. Vnde autem ſic dictus fuerit, controuerſum eſt. Alii enim, vt auctor noſter, a Nilo, Garmathones, Aegypti reginae, marito, qui ſe in illum coniecit, Nilum dictum fuiſſe volunt. Alii a Cyclopis filio, Nilo, Aegypti rege, cuius Tantalus fuit paternus auus, vt Hecataeus. Alii a Nileo, Aegypti rege, vt Diodor. Sicul. Alii a Nilo quodam, regio filio, qui in eum ſe dedit praecipitem; alii a Nilaſio quodam; quos omnes redarguit Arrianus. Graeci Magiſtri παρὰ τὸ νέαν ἰλὺν ἄγειν, id eſt, a

Ccc 2 nouum

θος, Κυάμῳ παρόμοιος[99], ὃν ἂν κύνες ἴδωσιν, οὐχ ὑλακτοῦσι. ποιεῖ δὲ πρὸς τοὺς δαιμονιζομένους· ἅμα γὰρ προστεθῆναι ταῖς ῥισὶν[200], ἀπέρχεται τὸ δαιμόνιον. Γεν-

bae ſpeciem referens, quem ſtatim atque canes viderint, non allatrant. Iuuat a daemone poſſeſſos; vbi enim admotus eſt naribus, expellitur ſubito daemonium. Reperiuntur et illic alii

nouum limum, aut faecem, ferendo. Recte Seruius ad 9. Aeneid. νέαν illud nouum interpretatur; nam vox Aegyptiaca νοῦς ſignificat etiam νέον, teſte Orapolline, ſiue Philippo, cuius eſſe, quae circumferuntur, Graeca exiſtimantur; Aegyptiace namque Orapollo ſcripſerat. Non probo Graecos, qui νέαν explicarunt per ἐνιαυσίαν, et alias vocis Νεῖλος tradidere originationes, tum apud Euſtath. in *Perieget.* tum apud auctorem Etymol. Nilus igitur vltimo dictus eſt hic fluvius a Graecis. Primo Oceanus, (barbare *Oceames*) poſtea αἰετὸς, id eſt *aquila*, deinde Melas, tum Aegyptus, tum Trito, et tandem Nilus, quae omnes denominationes Graecae fuere, teſte Diodor. Siculo, libr. I. Bibliothec. Barbarae a nobis ſupra ſunt allatae, Latinam nunc damus vnicam, Melo. Romani Nilum vocauere *Melonem*, teſte Ennio, vt docent Seruius et Feſtus. Auſonius *Melonis albam paginam* dixit, id eſt *Nili*.

99. Κυάμῳ παρόμοιος] Audi Stobaeum ſermone περὶ νόσου etc. ſimilia omnino ex eiusdem Thraſylli rebus Aegyptiacis recitantem. Ἐν Νείλῳ, ποταμῷ (inquit) τῆς Αἰγύπτου, πρότερον δὲ οὕτω καλουμένῳ Μέλας, γίνεται λίθος, κυάμῳ παρόμοιος, ὃν ἂν κύνες ἴδωσιν, οὐχ ὑλακτοῦσι. ποιεῖ δ' ἄριστα πρὸς τοὺς δαιμονιζομένους· ἅμα γὰρ προστεθῆναι αὐτὸν ταῖς ῥισὶν, ἐξέρχεται τὸ δαιμόνιον. Haec ſi videantur ſubleſtae fidei, addo Ariſtotelis auctoritatem, quam eruo ex fragmento illo ſpurio, quod adiunctum eſt vulgo libello de Mirabilibus: Ἐν τῷ Νείλῳ ποταμῷ γεννᾶσθαι λίθον φασὶ, κυάμῳ παρόμοιον, ὃν ἂν κύνες ἴδωσιν, οὐχ ὑλακτοῦσι. συντελεῖ δὲ καὶ τοῖς δαίμονί τινι γενομένοις κατόχοις. ἅμα γὰρ τῷ προστεθῆναι ταῖς ῥισὶν, ἀπέρχεται τὸ δαιμόνιον. Adiungo et Euſtathii in Dionyſ. de ſitu orbis auctoritatem: καὶ ὅτι, inquit ille pag. 34. edit. H. Steph. λίθος ἐν τῷ Νείλῳ γεννᾶται κυάμῳ παρόμοιος, ὃν ἐὰν ἴδωσι κύνες, οὐχ ὑλακτοῦσι.

200. ταῖς ῥισὶν] Vertit Natalis Comes: *quoniam ſi manibus eorum apponantur.* Legit ergo χερσὶν, non ῥισὶν, cuius libri auctoritate, neſcio. Melius eſt, ſi dicas *naribus*, quam *manibus*, quia omnes auctores a nobis laudati ῥισὶν habent.

νῶνται δὲ καὶ ἄλλοι λίθοι, Κόλλωτες [1] καλούμενοι. τούτους κατὰ τὴν ἀσέβειαν [2] τοῦ Νείλου, συλλέγουσαι χελιδόνες, κατασκευάζουσι τὸ προσαγορευόμενον Χελιδόνιον τεῖχος [3], ὅπερ ἐπέχει τοῦ ὕδατος τὸν ῥοῖζον, καὶ οὐκ ἐᾷ κα-

alii lapides, *Collotes* dicti, quos hirundines aduerſus Nili alluvionem colligunt, vt ex eis murum, quem *Chelidonium* vocant, aedificent, ad cohibendos aquarum impetus, et vt regio perpetuo

1. Κόλλωτες] A re nomen habent lapides illi.

2. κατὰ τὴν ἀσέβειαν] Dici non poteſt, quam longe aberrauerit a vero hoc in loco Natalis Comes. Nam quid illa, *in Nili honorem colligentes*, ad haec Graeca, κατὰ τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νείλου συλλέγουσαι? Indubie εὐσέβειαν debuit legere, ſed male; ἀσέβειαν enim optime hic eſt, et hoc ſibi voluit Plutarchus, lapides illos, quo tempore inundat Nilus, hirundines colligere ſolitas. Magnus Turnebus *contra impetum Nili* vertit, quod pace tanti viri dictum ſit, ſi hoc ita procederet, legendum eſſet κατὰ τῆς ἀσεβείας: atqui manifeſte κατὰ τὴν ἀσέβειαν excuſum eſt. Nos etiam non ſatis bene vertimus *aduerſus Nili alluuionem*. Praeſtantiſſimus, et praecellentis ingenii vir, Gilbertus Gaulminus, vellet κατὰ τὴν ἀσθένειαν, erudite ſane et acute; probabilius ſiquidem eſt, hirundines lapides illos Collotes colligere ſolitas, quo tempore non abundat aquis Nilus, quam cum inundat. Verum ſuſtineri etiam poteſt vulgaris lectio, κατὰ τὴν ἀσέβειαν, quia non ipſo temporis puncto, quo Nilus inundat, ſed paulo ante, vel poſt inundationem lapides illos, qui ſine dubio in limo, quem peperit inundatio, repeririuntur, hirundines colligere veriſimile eſt. Poteſt etiam κατὰ mutari in μετὰ, ſed mihi vtraque lectio proba.

3. Χελιδόνιον τεῖχος] Thraſyllus in libris, quos fecerat de rebus Aegyptiacis, ſi fides adhibenda eſt auctori noſtro, docuerat, murum illum, ſiue aggerem, quem ſtruere ſolent hirundines aduerſus Nili cataclyſmum, Chelidonium ab eis vocatum fuiſſe. De nomine non mihi conſtat, de re certus ſum, qui Plinium auctorem habeam l. 10. cap. 33. *In Aegypti Heracleotico oſtio* (inquit) *molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt ſtadii fere vnius ſpatio, quod humano opere perfici non poſſet: in eadem Aegypto iuxta oppidum Copton inſula eſt ſacra Iſidi, quam ne laceret amnis idem, muniunt opere, incipientibus vernis diebus, palea et ſtramento roſtrum eius firmantes, continuatis per triduum noctibus, tanto labore, vt mul-*

τακλυσμῷ φθείρεσθαι τὴν χώραν, καθὼς ἱστορεῖ Θράσυλλος[4] ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς. παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, Ἄργιλλον καλούμενον ἀπ' αἰτίας τοιαύτης. Ζεὺς δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν, ἐκ Λύκτου, πόλεως Κρητικῆς, Ἄργην νύμφην ἁρπάσας, ἀπήνεγκεν εἰς ὄρος τῆς Αἰγύπτου, Ἄργιλλον καλȣ́μενον· καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν, καλούμενον Διόνυσον, ὃς ἀκμάσας, εἰς τιμὴν τῆς μητρὸς τὸν λόφον Ἄργιλλον μετωνόμασε. στρατολογήσας δὲ Πᾶνας καὶ Σατύρους, ἰδίοις σκήπτροις Ἰνδοὺς ὑπέταξε· νικήσας δὲ καὶ Ἰβηρίαν, Πᾶνα κατέλιπεν ἐπιμελητὴν τῶν τόπων, ὃς τὴν χώραν ἀπ' αὐτȣ̃ Πανίαν μετωνόμασεν, ἣν οἱ μεταγενέστεροι παραγώγως Σπανίαν[5]

tuo diluuio non corrumpatur, aut deuastetur: vt docet Thrasyllus in *Aegyptiacis*. Adhaeret ipsi mons Argillus ob hanc causam vocatus. Iupiter amoris desiderio perculsus ex Lycto, Cretae ciuitate, Argen Nympham rapuit, eamque in montem Aegypti, Argillum, duxit, vbi filium sustulit, quem dixere Dionysum. Verticem ille, cum ad aetatis florem peruenisset, in honorem matris Argillum vocauit, coactoque Panum et Satyrorum exercitu, sceptro suo Indos subiecit, deuictaque Iberia, Panem illorum locorum praesidem reliquit, qui regionem a se ipso Paniam nominauit, vnde posteri sumta deriuatione, Spaniam

tas in opere emori constet. Post eum Apuleius Metamorph. 2. *Adepta Coptica* dixit, nec torquenda illa lectio, aut in *adyta*, aut *adypta chomata*, mutanda; nam *adepta* illic sunt connexa et colligata; vnde non male Κόλλωτες illos lapides vocauit auctor noster, quibus adepta illa conficere solidas hirundines constat. Cur autem *Coptica*, patet ex praecedenti Plinii loco.

4. Θράσυλλος] Thrasyllus hic, vt opinor, Mendesius ille est, cuius libri περὶ λίθων et Tragica Strymone laudantur.

5. Σπανίαν] Regio illa, quae hodie *Hispania* vocatur, prius *Iberia* fuit dicta, deinde post Bacchi praeclare gesta, et Indos debellatos, ac Iberiam imperio subiectam, a Pane, quem vicarium et τοποτηρήτην suum illic Bacchus reliquit, Pania; tandem a posteris παραγώγως *Spania*. De attributione vocabuli Ἰβηρία, et de antiquorum super hac voce dissensione plura videre est apud Strabonem libro tertio, Polybium et alios. Caeterum antiquitus Hispaniam denominatam fuisse *Spaniam*, verissimum

προσηγόρευσαν, καθὼς ἱστορεῖ Σωσθένης[6] ἐν ιγ´ Ἰβηρικῶν.

ΕΥΡΩΤΑΣ.

Εὐρώτας. Ἵμερος, Ταϋγέτης νύμφης καὶ Λακεδαίμονος παῖς, διὰ μῆνιν Ἀφροδίτης κατ᾽ ἄγνοιαν ἐν παννυχίδι τὴν ἀδελφὴν Κλεοδίκην βιασάμενος ἔφθειρε. τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ τῶν ἡμερῶν κατηχηθεὶς περὶ τῶν συμβεβηκότων, καὶ ἀθυμήσας, διὰ λύπης ὑπερβολὴν ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν εἰς ποταμὸν Μαραθῶνα, ὃς ἀπ᾽ αὐτοῦ Ἵμερος μετωνομάσθη. ὕστερον δ᾽ Εὐρώτας ἐκλήθη δι᾽ αἰτίαν τοιαύτην. Λακεδαιμονίων πρὸς Ἀθηναίους πόλεμον ἐχόντων, καὶ τὴν πανσέληνον[7] περιμενόντων, Εὐρώτας, ὁ τῶν προειρημένων

Spaniam eam tandem appellarunt, vt refert Sosthenes XIII. *rerum Ibericarum.*

EVROTAS.

EVROTAS. Himerus, Taygetae nymphae et Lacedaemonis filius, ob infensam sibi Venerem inscius in peruigilio sororem Cleodicen vitiauit, sequenti autem die comperta rei veritate, in extremam tristitiam redactus, prae moeroris violentia praeceps delatus est in fluuium Marathonem, qui ab eo dictus est Himerus, postea vero Eurotas ideo vocatus est. Cum Lacedaemonii contra Athenienses bellum gererent, et plenilunium exspectarent, Eurotas, illorum imperator, spreta omni super-

mum est, vel ex actis Apostol. Diui Lucae, et Diui Pauli Epistol. ad Roman. cap. 15. et aliis multis auctoribus non spernendae fidei, qua Latinis, qua Graecis. Paeanius, Eutropii perpetuus deprauator, de Adriano: Ἰταλικοῦ μὲν γένους τεχθέντα μὲν ἐν Σπανίαις. Glossae Graecolat. elegantissime: Σπάνη, Ibera, Σπανία, Hispania. Vetus Enarrator Iuuenalis non vno loco Spaniam dicit. De denominatione *Pania,* quae a Pane, nihil legi.

6. Σωσθένης] Est et hic Sosthenes in Eurota laudatus. Cnidius fuit, et res Ibericas scripsit.

7. Graecos olim fere omnes actiones suas ad Lunam dirigere solitos, vulgare est omnibus doctis. Hoc testantur monumenta, qua veterum, qua recentiorum: vnde Comicus in *Acharnensibus* ironice in morem illum exclamat:

ϛρατηγὸς, καταφρονήσας πάσης δεισιδαιμονίας, συνέβαλε τὴν παράταξιν, καίπερ ὑπ' ἀςραπῶν τε καὶ κεραυνῶν κωλυομενος· ἀποβαλὼν δὲ τὸ ϛράτευμα, καὶ λύπῃ σχεθεὶς, ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν εἰς τὸν ποταμὸν τὸν Ἵμερον, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Εὐρώτας μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, περικεφαλαίᾳ παρόμοιος, Θρασύδειλος [8] προσ-

superstitione, instructum exercitum commisit in pugnam, licet obstarent fulmina et fulgura. Sed amisso exercitu, et vehementi cruciatus moerore, se ipsum coniecit in fluuium Himerum, qui ab eo nuncupatus est Eurotas. Nascitur illic lapis, galeae similis, *Thrasydilus* dictus, quasi audax vna et timi-

Πόσου δὲ τὸν πρωκτὸν χρόνου ξυνήγαγεν
Τῇ πανσελήνῳ, κᾆτ' ἀπῆλθεν οἴκαδε.

Lacedaemonios autem huius praecipue moris religiosos obseruatores fuisse, comperio. Auctor enarrator antiquus, qui ad verba Comici refert, Datidem et Antiphernem, Regis Persarum duces, Marathonem missos plenilunium spectasse, vt postea pugnarent, et ab Atheniensibus victoriam fuisse reportatam, priusquam illi venissent, eumque morem ab Aristophane irrideri. Certe Lacones religioni duxere, aliquid incipere ante plenilunium, aut nouilunium, vnde vulgari veriloquio factum est, vt Λακωνικαὶ σελῆναι dictae fuerint. Arcades e contra, quia ante plenilunium et nouilunium vt plurimum bella, aut alia negotia sua seria, aggrediebantur, nec huic superstitioni dediti erant, προσέληνοι dicti sunt prouerbiali conuicio, quam conuicii caussam ipsi Arcades iucunda interpretatione elusere, et probrum in laudem conuersum fuit. Nam antiquiorem illo sidere gentem suam esse, postea gloriati sunt, et ad originis suae vetustatem subsannationem illam retulerunt. Variae apud Enarrat. Comici ad vocem βεκκεσέληνε de hac re narrantur sententiae. Adi ad illum.

8. Θρασύδειλος] Facta est huius lapidis denominatio ad irrisionem Eurotae, qui adeo temerarius fuerat, vt ante plenilunium contra Athenienses pugnare ausus sit. Sicut igitur florem Leucoion supra relatum est, pronunciato nouercae nomine, statim marcescere, ita hic docetur, lapidem Thrasydilum, Galeae similem, pronunciato Atheniensium vocabulo, in profundum fluminis Eurotae mergi, licet, audita tuba, ante ad ripam magna cum audacia prosilierit.

9. Χαλ-

ἀγορευόμενος· ἅμα γὰρ σάλπιγγος ἀκούει, ἐπὶ τὴν ὄχθαν προχωρεῖ· τῶν δ' Ἀθηναίων ὀνομασθέντων, καὶ εἰς τὸν βυθὸν ἅλλεται. κεῖνται δὲ πολλοὶ καθιερωθέντες ἐν τῷ ναῷ τῆς Χαλκιοίκου [9] Ἀθηνᾶς, καθὼς ἱστορεῖ Νικάνωρ [10] ὁ Σάμιος ἐν β' περὶ Ποταμῶν. Παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, Ταΰγετον [11] προσονομαζόμενον, τὴν προσηγορίαν εἰληφὸς ὑπὸ Ταϋγέτης νύμφης, ἣν ὁ Ζεὺς βιασάμενος ἔφθειρε· τῇ δὲ λύπῃ συσχεθεῖσα, βρόχῳ τὸν βίον παρέγραψεν ἐν ἀκρωρείαις ὄρους Ἀμυκλέου, ὅπερ ἀπ' αὐτῆς Ταΰγετον προσωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ

timidus; nam ſtatim atque tubam audit, proſilit ad ripam, at Athenienſium pronunciato vocabulo, mergitur in profundum. Exſtant non pauci ex illis lapidibus conſecrati in templo Palladis Chalcioecae, vt teſtatur Nicanor Samius ſecundo de *Fluminibus.* Non longe diſtat ab eo mons Taygetus, ſic dictus a Taygete nympha, quae a Ioue vitiata, et vi doloris ſuperata, reſti finiuit vitam in cacuminibus montis Amyclei, qui ab ea Taygetus fuit denominatus. Naſcitur in ipſo planta, *Chari-*

9. Χαλκιοίκου] De Chalcioeco Minerua Comicus in fine *Lyſiſtratae*:

Καὶ Χαλκίοικον Ἀθάναν.

Et paulo poſt:

Καὶ τὰν σιὰν δ' αὐτὰν κρατίσταν
Χαλκίοικον ὕμνει
Τὰν παμμάχον.

Chalcidicam eandem dixere. Vide animaduerſ. Ioſephi Scaligeri in Chronolog. Euſeb. pag. 186. ad haec verba Hieronymi: *Minerua Chalcidica* anno MMCV. Vbi de hac Minerua et eius templo Chalcidico multa.

10. Νικάνωρ] Hic eſt Nicanor Samius, cuius hic adducuntur libri de fluminibus: Alius eſt Nicanor Alexandreus Grammaticus, qui tempore Hadriani imperatoris vixit, vt teſtantur Hermolaus Byzantius, voce Ἄθλιβις, et Suidas. Alius eſt etiam Nicanor Cyprius, de quo Arnobius lib. 4. vbi pro *Nicanore Cyprio* aliquando legitur *Nicagora Cyprio.*

11. Ταΰγετον] Vibius Sequeſter de *montibus* habet *Taygeta Laconices.* Optime autem hic auctor Eurotam fluuium, Taygetum montem, Mineruam Chalcioecam coniunxit. Nam de tribus his etiam ſimul mentio fit in fine *Lyſiſtratae* Ariſtophanis. Apud Ariſtotelem in fragmento illo ſpurio corrupte legitur Ἡψέτῳ pro Ταϋγέτῳ. Verba nos paulo poſt, vt a nobis redintegrata ſunt, recitabimus.

βοτάνη, καλȣμένη Χαρίσιον [12], ἣν γυναῖκες, ἔαρος ἀρχομένȣ, τοῖς τραχήλοις περιάπτȣσι, καὶ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν συμπαθέςερον ἀγαπῶνται, καθὼς ἱςορεῖ Κλεάνθης [13] ἐν α΄ περὶ Ὀρῶν. μέμνηται δὲ τȣ́των ἀκριβέςερον Σωσθένης ὁ Κνίδιος, παρ' ȣ̃ τὴν ὑπόθεσιν εἴληφεν [14] Ἑρμογένης.

ΙΝΑΧΟΣ.

Ἴναχος ποταμός ἐςι τῆς Ἀργείας χώρας. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρότερον Καρμάνωρ. Ἁλιάκμων δὲ, τῷ γένει Τιρύνθιος, ἐν τῷ Κοκκυγίῳ ποιμαίνων ὄρει, καὶ κατ' ἄγνοιαν τῇ Ῥέᾳ συγγινόμενον τὸν Δία θεασάμενος, ἐμμανὴς ἐγένετο, καὶ μεθ' ὁρμῆς ἐνεχθεὶς, ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς ποταμὸν Καρμάνορα, ὃς ἀπ' αὐτȣ̃ Ἁλιάκμων μετωνομάσθη· προσηγορεύθη δ' Ἴναχος δι' αἰτίαν τοιαύτην.

Charisium dicta, quod idem est, ac munificentia, quam mulieres, ineunte vere, collo appendunt, et vehementius ita a viris amantur, vt auctor est Cleanthes primo de *Montibus*: meminit et horum diligentius Sosthenes Cnidius, a quo sumsit hypothesim Hermogenes.

INACHVS.

INACHVS Argiuae regionis fluuius est, Carmanor antea dictus, deinde Haliacmon hac de causa. Haliacmon, Tirynthius genere, cum in Coccygio monte pasceret, et per inscitiam Iouem cum Rhea rem habentem vidisset, furiosus euasit, et cum impetu delatus se ipsum in fluuium Carmanora praecipitauit, qui ab eo Haliacmon vocatus est: Inachus autem dictus tandem est

12. Χαρίσιον] Aristoteles habet χαρισίαν in fragmento illo spurio: Ἐν ὄρει τῷ Ταϋγέτῳ (ita legimus, non Ἡψέτῳ) γίνεσθαι βοτάνην, καλȣμένην Χαρισίαν, ἣν γυναῖκες, ἔαρος ἀρχομένȣ, (non, vt male hodie est, ἔρωτος) τοῖς τραχήλοις περιάπτȣσι, καὶ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν συμπαθέςερον ἐρῶνται.

13. Κλεάνθης] De hoc Cleanthe supra egimus.

14. τὴν ὑπόθεσιν εἴληφεν] In Arari idem dixit de Timagene Syro, eum nimirum librorum suorum argumentum sumsisse a Callisthene Sybarita, vt hic Hermogenem a Sosthene Cnidio.

15. Κύȣ-

Ἴναχος, Ὠκεανοῦ παῖς, φθαρείσης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, Ἰοῦς, ὑπὸ Διός, τὸν θεὸν βλασφήμοις λοιδορίαις ἐπέπληττε, κατόπιν ἀκολουθῶν· ὁ δ᾽ ἀναξιοπαθήσας, ἔπεμψεν αὐτῷ Τισιφόνην, μίαν τῶν Ἐριννύων, ἀφ᾽ ἧς ἐξοιστρηλατούμενος, ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς ποταμὸν Ἁλιάκμωνα, ὃς ἀπ᾽ αὐτοῦ Ἴναχος μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ᾽ ἐν αὐτῷ βοτάνη, Κύουρα [15] καλουμένη, πηγάνῳ προσόμοιος, ἣν αἱ γυναῖκες, ὅταν ἀκινδύνως ἐκτρῶσαι θελήσωσιν, ἐν οἴνῳ βεβρεγμένην τοῖς ὀμφαλοῖς [16] ἐπιτιθέασιν. Εὑρίσκεται δ᾽ ἐν αὐτῷ καὶ λίθος, Βηρύλλῳ παρόμοιος, ὃν ἐὰν κρατήσωσιν οἱ ψευδομαρτυρεῖν ἐθέλοντες, μέλας γίνεται. Κεῖνται δὲ πολλοὶ ἐν τῷ τεμένει τῆς Προσυμναίας [17] Ἥρας, καθὼς ἱστορεῖ Τιμόθεος [18] ἐν τοῖς Ἀργολικοῖς· μέμνηται

est ob hanc caufam. Inachus, Oceani filius, vitiata a Ioue filia fua, Io, deum iniuriis et contumeliis increpabat a tergo fequens, cum, non potis talia pati Iupiter, Tisiphonen, Erinnyum vnam, ad ipfum mifit, a qua ftimulatus fe ipfum coniecit in fluvium Haliacmona, quem ab eo poftea vocauere Inachum. Nafcitur in ipfo herba, *Cyura* dicta, rutae fimilis, quam mulieres, cum fine periculo volunt abortire, vino irriguam vmbilico imponunt. Inuenitur et in ipfo lapis, Beryllo aequalis, qui niger efficitur, fi, qui falfo teftari volunt, eum tenuerint. Horum lapidum multos exftare in templo Iunonis Profymnaeae refert Timotheus

15. Κύουρα] Stobaeus fermone 98. περὶ νόσου καὶ τῶν κατ᾽ αὐτὴν ἀνιαρῶν λύσεως, ex Agathone Samio haec habet: Ἴναχος ποταμός ἐστι τῆς Ἀργείας χώρας. γεννᾶται δ᾽ ἐν αὐτῷ βοτάνη, Κύουρα καλουμένη, πηγάνῳ παρόμοιος, ἣν αἱ γυναῖκες, ὅταν ἀκινδύνως ἐκτρῶσαι θέλωσιν, ἐν οἴνῳ βεβρεγμένην τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιτιθέασιν.

16. ὀμφαλοῖς] Stobaeus habet ὀφθαλμοῖς, fed melius eft, vt legatur ὀμφαλοῖς: loquimur enim hic de partu abortiuo. Quid autem oculi ad partum?

17. Προσυμναίας] *Profymnam* vulgo vocant hanc Iunonem; *Profymnaea* debet appellari a Profymne, ciuitate Argiuorum. Papin. Stat. Thebaid. lib. 4. — *huic celfa Profymne.* Strabo etiam ab hac ciuitate nomen fumfiffe *Iunonem Profymnaeam* docet. Vide Paufaniam *Corinthiacis*, et confule Lil. Gregor. Gyrald. Syntag. 3. hiftor. Deorum.

18. Τιμόθεος] De hoc Timotheo fupra egimus ad Hebrum. Vide et quae de Timotheo Milefio

δὲ τούτων καὶ Ἀγάθων ὁ Σάμιος ἐν β′ περὶ Ποταμῶν· Ἀγαθοκλῆς [19] δὲ Μιλήσιος ἐν τοῖς περὶ Ποταμῶν φησὶ, τὸν Ἴναχον διὰ πανουργίαν ὑπὸ τοῦ Διὸς κεραυνωθέντα, ξηρὸν γενέσθαι. παράκειται δ᾽ αὐτῷ ὄρη, Μυκῆναί τε, καὶ Ἀπαισαντος [20], καὶ Κοκκύγιον, καὶ Ἀθηναῖον, τὰς προσηγορίας εἰληφότα διὰ τοιαύτην αἰτίαν. τὸ μὲν Ἀπαίσαντον ἐκαλεῖτο πρότερον Σεληναῖον. Ἥρα γὰρ, παρ᾽ Ἡρακλέους δίκας βουλομένη λαβεῖν, συνεργὸν παρέλαβε τὴν Σελήνην· ἡ δ᾽ ἐπῳδαῖς χρησαμένη μάγοις, ἀφροῦ κίστην ἐπλήρωσεν, ἐξ ἧς γεννηθέντα λέοντα μέγιστον Ἶρις ταῖς ἰδίαις ζώναις ἐπισφίγξασα, κατήνεγκεν εἰς ὄρος Ὀφέλτιον· ὁ δὲ ποιμένα τινὰ τῶν ἐγχωρίων, Ἀπαίσαντον, σπαράξας ἀνεῖλεν· κατὰ δὲ θεῶν πρό-

theus in *Argolicis*, et Agathon Samius, qui de his mentionem fecit in secundo de *fluminibus*. Agathocles vero Milesius in his, quae de *fluminibus* scripserat, narrat, Inachum ob calliditatem a Ioue percussum fulmine fuisse exsiccatum. Adhaerent ipsi montes, Mycenae, Apaesantus, et Coccygius, et Athenaeus, qui ita appellati fuere ob hanc causam. Apaesantus prius Selenaeus dicebatur; Iuno enim, cum ab Hercule poenas sumere vellet, Lunam in auxilium conuocauit, quae arte magica vtens cistam spuma repleuit, vnde progenitum immanem Leonem Iris proprio cingulo irretitum in montem Opheltium deduxit, vbi ille pastorem quendam indigenarum, nomine Apaesantum, dilaniauit, ex quo deorum prouidentia locus deinde Apae-

lesio Hermolaus Byzantius in Μίλητος refert.

19. Ἀγαθοκλῆς] Alter est Agathocles Samius, de quo ad Maeandrum quaedam a nobis dicta fuere.

20. Ἀπαίσαντος] Papinius Statius hunc montem *Aphesanta* vocat 3. Thebaid.

Mons erat audaci seductus in aethera dorso,
Nomine Lernaei memorant Aphesanta coloni,
Gentibus Argolicis olim sacer.

Placidus Lactantius, eius vetus interpres, ad illa: *Mons est Tarso Siciliae, vnde se Perseus miserat ad volandum, cum ad exstinguendum Gorgonem Libyam peteret*, ἀπὸ τοῦ ἀφεῖναι *Aphesanta nomen accepit.* Si eum cum auctore nostro *Apaesantum* dicas, aliunde sortitus erit denominationem. Nam ab Apaesanto pastore ita vocatum fuisse, nominatim hic docet Demodocus.

21. Δημό-

νοιαν ὁ τόπος Ἀπαίσαντος ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη, καθὼς ἱστορεῖ Δημόδοκος [21] ἐν α' Ἡρακλείας. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη, Σελήνη καλουμένη· τὸν δὲ καταφερόμενον ἀπ' αὐτῆς ἀφρὸν, περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους οἱ ποιμένες αἴροντες, ἀλείφουσι τοὺς πόδας, καὶ οὐδὲν ὑπὸ τῶν ἑρπετῶν ἀδικοῦνται. Μυκῆναι δ' ἐκαλοῦντο τὸ πρότερον Ἄργιον, ὑπ' Ἄργου τοῦ πανόπτου. μετωνομάσθη δὲ Μυκῆναι δι' αἰτίαν τοιαύτην. Περσέως Μέδουσαν ἀποκτείναντος, Σθενὼ καὶ Εὐρυάλη, ὡς τῆς προειρημένης ἀδελφαὶ, τῆς πεφονευμένης, τὸν ἐπίβουλον ἐπεδίωκον· γενόμεναι δὲ κατὰ τοῦτον τὸν λόφον, καὶ ἀπελπίσασαι τῆς συλλήψεως, διὰ τὴν συμπάθειαν μυκηθμὸν ἀνέδωκαν· οἱ δ' ἐγχώριοι τὴν ἀκρώρειαν ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος Μυκήνας μετωνόμασαν, καθὼς ἱστορεῖ Κτησίας [22] Ἐφέσιος ἐν α' Περσηΐδος. Χρύσερμος [23] δὲ ὁ Κορίνθιος

Apaesantus dictus fuit, vt scribit Demodocus in primo *Herculeidos*. Nascitur in ipso herba, *Selene*, id est, Luna, dicta, cuius spuma circa aestatis initium collecta pastores pedes vngunt, nulloque modo a reptilibus laeduntur. Mycenae dicebantur prius Argius ab Argo oculatissimo; mutarunt autem nomen, et Mycenae dictae sunt ob hanc causam. Perseum, postquam interfecisset Medusam, Stheno et Euryale, eius sorores, tanquam insidiatorem insequutae sunt, et ad hunc verticem cum peruenissent, nullaque eas obtentaret spes illius capiendi, prae mira animorum conuenientia, qua sororem diligebant, mugitum ediderunt, indigenae vero cacumen illud a casu Mycenas appellarunt, vt docet Ctesias Ephesius primo *Perseidos*. Caeterum Chrysermus

21. Δημόδοκος] Scripserant multi περὶ Ἡρακλείας praeter Demodocum. Herodorus ἐν τοῖς περὶ Ἡρακλείας, et Nymphis ἐν τῷ περὶ Ἡρακλείας ab enarratoribus Apollonii Rhodii multoties laudantur. Pindari Scholiastes ad od. 3. Pyth. Panyasim citat ἐν τρίτῳ Ἡρακλείας, quod opus versibus constabat; fragmentum ex illo tibi habe:

Καί ῥ' ὁ μὲν ἐν κόλποιο τροφοῦ θόρε ποσσὶ Θυώνης.

22. Κτησίας] Hic est Ctesias Ephesius, cuius *Perseis* et libri de *fluminibus* in hoc opere celebrantur; alter est Cnidius, qui de montibus scripserat, vt patet ex Caico.

23. Χρύσερμος] Peloponnesiaca etiam huius Chrysermi laudat Plutarchus *Parallelis*.

24. Περ-

ἐν α΄ Πελοποννησιακῶν ἱςορίας μέμνηται τοιαύτης. Περσέως Φερομένȣ μετεώρȣ[24], καὶ κατὰ τὸν λόφον γενομένȣ τȣ̃τον, ἐξέπεσεν αὐτȣ̃ τῆς λαβῆς τȣ̃ ξίφȣς ὁ μύκης. Γοργοφόνος[25] δὲ, ὁ βασιλεὺς Ἐπιδαυρίων, ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς, ἔλαβε χρησμὸν, ἐμπεριελθεῖν τὰς Ἀργολικὰς πόλεις, καὶ ὅπȣ ἐὰν εὕρῃ ξίφȣς μύκητα, ἐκεῖ κτίσαι πόλιν. Γενόμενος δὲ κατὰ τὸ Ἄργιον ὄρος, καὶ εὑρὼν τὴν ἐλεφαντίνην λαβὴν, πόλιν ἔκτισεν[26], ἣν ἀπὸ τȣ̃ συγκυρήματος προσηγόρευσε Μυκήνας. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, Κορύβας καλȣ́μενος, τῇ χρόᾳ κόρακος[27], ὃν ἐὰν

ſermus Corinthius primo *Peloponneſiacorum* huius hiſtoriae meminit. Cum Perſeus in ſublime ferretur, et ad hunc montem appuliſſet, decidit forte gladii, quem ferebat, capulum. Gorgonophono autem, Epidauriorum regi, ab imperio pulſo, reſpondit oraculum, vt Argolicas circumiret ciuitates, et ibi demum vrbem conderet, vbi gladii capulum offenderet. Cum ergo ad montem Argium deueniſſet, ibique capulum eburneum reperiſſet, ciuitatem condidit, quam ab euentu Mycenas nominauit. Prouenit in eo lapis, *Corybas* dictus, coracino colore, quem ſi inueniat

24. Περσέως φερομένȣ μετεώρȣ] Papin. Statius 3. Thebaid. his verſibus expreſſit eleganter:

— Inde ferebant
Nubila ſuſpenſo celerem temeraſſe volatu
Perſea.

25. Γοργοφόνος] Alii volunt Γοργονοφόνος, et hunc volunt eſſe Perſea.

26. πόλιν ἔκτισεν] Quis hanc vrbem aedificauit? Gorgophonus ille, Epidauriorum Rex. Ita videtur opinari auctor noſter, quod verum quidem erit, ſi de Perſeo haec intelligantur; aliter ſubſiſtere non poſſunt. En tibi Pauſaniam, ex cuius Corinthiacis integram de Mycenarum aedificatione hiſtoriam diſces. Exſcribo ego tantum haec paucula: Περσεὺς δὲ, ὡς ἀνέςρεψεν ἐς Ἄργος, (ᾐσχύνετο γὰρ τȣ̃ φόνȣ τῇ φήμῃ) Μεγαπένθη τὸν Προίτȣ πείθει οἱ τὴν ἀρχὴν ἀντιδȣ̃ναι. παραλαβὼν δὲ αὐτὸς τὴν ἐκείνȣ, Μυκήνας κτίζει. τȣ̃ ξίφȣς γὰρ ἐνταῦθα ἐξέπεσεν ὁ μύκης αὐτῷ, καὶ τὸ σημεῖον εἰς οἰκισμὸν ἐνόμιζε συμβῆναι πόλεως. ἤκȣσα δὲ, καὶ ὡς διψῶντι ἐπῆλθεν ἀνελέσθαι οἱ μύκητα ἐκ τῆς γῆς. ῥυέντος δὲ ὕδατος πιὼν, καὶ ἡσθεὶς, Μυκήνας ἔθετο τὸ ὄνομα χωρίῳ.

27. τῇ χρόᾳ κόρακος] Male erat ante κοραξὸς, nos κόρακος reſtituimus. De coracino colore ſupra quaedam attulimus.

28. τὸ

εὕρῃς καὶ ἔχῃς ἐν τῷ σώματι περικείμενον, κατ' οὐδὲν φοβῇ τὰς τερατώδεις ὄψεις. Τὸ δ' ὄρος, Ἀπαίσαντος[28] τοῦ Ἀκρισίου. κυνηγετῶν γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καὶ πατήσας ἑρπετὸν δηλητήριον, ἐτελεύτησεν· ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν υἱὸν θάψας, λόφον Ἀπαίσαντον μετωνόμασε, καλούμενον Σελινούντιον. Ὄρος δὲ Κοκκύγιον διωνομάσθη δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ζεὺς, Ἥρας τῆς ἀδελφῆς ἐρασθεὶς, καὶ δυσωπούμενος τὴν ἀγαπωμένην, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς ἄρρενα[29]· τό γ' οὖν καλούμενον ὄρος, Δυκήϊον, ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος Κοκκύγιον ὠνομάσθη, καθὼς ἱστορεῖ Ἀγαθώνυμος ἐν Περσίδι. Φύεται δ' ἐν αὐτῷ δένδρον, Παλίνουρος καλούμενον, ἐφ' ᾧ ἄν τι καθίσῃ τῶν ἀλόγων ζώων[30], ὡς ὑπ' ἰξοῦ κατέχεται, πάρεξ Κόκκυγος· τούτου

niat quis, et corpori innexum habeat, horrendas haudquaquam timebit viſiones. Mons autem Apaeſantus Acriſii; nam cum prope locum illum venaretur, et venenatum protriuiſſet pedibus ſerpentem, occubuit. Rex vero, tumulato filio, collem Apaeſantum ex eo vocauit, cum prius Selinuntius diceretur. At mons Coccygius ob hanc cauſam ita eſt appellatus. Iupiter, Iunonis, ſororis ſuae, laqueis irretitus, cum amatam exoraſſet, ex ea marem ſuſtulit, mons autem, Diceius dictus, ab euentu denominatus poſtea eſt Coccygius, vt narrat Agathonymus in *Perſide*. Naſcitur in eo arbor, nomine *Palinurus*, cui ſi mutorum animalium quoddam inſederit, tanquam a viſco detinetur, excepto cuculo; ei

28. τὸ δ' ὄρος Ἀπαίσαντος] Videntur iſta a praecedenti de Apaeſanto monte narratione male auulſa et truncata huc irrepſiſſe: nam cur de Apaeſanto monte iam repetit, quae ſuperius, dum de eo agebat, narrare debuiſſet. Vtut ſit, manca hic oratio eſt, verba auctoris non ſunt ſana. Legendum ſine dubio: Τὸ δ' ὄρος Ἀπαίσαντος ἀπὸ Ἀπαισάντου, τοῦ Ἀκρισίου.

29. ἄρρενα] Inepte excuſum eſt in priori editione ἄρρεν. Nos maluimus ἄρρενα. Turneb. Ἄρη legiſſe videtur; vertit enim: *Martem progenuit.*

30. ἀλόγων ζώων] Muta animalia voluimus eſſe ἄλογα ζῶα, vt ſupra ad Hydaſpem. Quintilianus lib. I. cap. 10. ita locutus eſt: *et muta animalia mellis illum inimitabilem humanae rationi ſaporem vario florum ac ſuccorum genere perficiunt.* Ita poſt eum locutus eſt Macrob. Saturnal. 7. cap. 5. Interpres ſapientiae: *Immiſiſti illis multitudinem*

γὰρ φείδεται, καθὼς Κτησιφῶν [31] ἐν α΄ περὶ Δένδρων. Ἀθηναῖον δ' ὄρος ἔλαβε τὴν προσηγορίαν ἀπ' Ἀθηνᾶς. μετὰ γὰρ τὴν τῦ Ἰλίυ πόρθησιν, Διομήδης εἰς Ἄργος ὑποςρέψας, εἰς τὸν Κεραύνιον ἀνέβη λόφον, καὶ τέμενος Ἀθηνᾶς κατασκευάσας, τὸ ὄρος ἀπὸ τῆς θεᾶς Ἀθηναῖον μετωνόμασε. Γεννᾶται δ' ἐν τῇ ἀκρωρείᾳ ῥίζα, παρόμοιος πηγάνῳ, ἣν ἐὰν γυνὴ φάγῃ τις κατ' ἄγνοιαν, ἐμμανὴς γίνεται. καλεῖται δ' Ἀδράςεια, καθὼς ἱςορεῖ Πλησίμαχος [32] ἐν β΄ Νόςων.

ei enim parcit, vt teſtatur Cteſiphon primo de *arboribus*. Caeterum mons Athenaeus a Minerua nomen accepit: poſt Ilii namque excidium Diomedes Argos reuerſus in Ceraunium collem adſcendit, et ibi aedificato Mineruae ſacrario, montem a dea Athenaeum nominauit. Creſcit in eius cacumine radix, rutae ſimilis, quam ſi per ignorantiam forte mulier quaepiam comederit, euadit furiata: nomen autem illi radici eſt *Adraſtia*, vt docet Pleſimachus ſecundo *Noſtorum*, ſiue Redituum.

ALPHE-

tudinem mutorum animalium in vindictam.

31. Κτησιφῶν] De hoc Cteſiphonte paulo poſt ad Araxem agemus.

32. Πλησίμαχος] Non mutavimus hanc lectionem, quae tamen ſtare non poteſt, ſi Suidam, veteres Apollonii enarratores et Pindari Scholia audimus. Illi omnes auctores non Pleſimachi Νόςυς laudant, ſed Lyſimachi, non Pleſimachum, ſed Lyſimachum. Alexandrinus fuit hic Lyſimachus, vt docent interpretes Apollonii Rhodii. Sunt et alii, qui Νόςυς compoſuerant, vt Steſichorus, vt patet ex Phalaridis epiſtola ad ipſum: et quidam auctor incertus, vt docet Apollodorus Biblioth. lib. 2. ὁ τὺς Νόςυς γράψας inquit. Scripſerat et Νόςυς Anticlides, vt teſtantur Athenaeus, Clemens Alexandrinus, et Suidas, qui nominatim vult argumentum illorum Noſtorum fuiſſe reditum in patriam, vel euerſa Troia Graecorum, vel Argonautarum e Colchide, vel ſimilem hiſtoriam. Vide cap. 14. lib. 4. animaduerſ. Iſaaci Caſauboni in Athenaeum.

33. κατὰ

'Α Λ Φ Ε Ι Ο Σ.

Ἀλφειὸς ποταμός ἐστι τῆς Ἀρκαδίας, κατὰ Πίσαν τῆς Ὀλυμπίας[33]. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρότερον Στύμφηλος ἀπὸ Στυμφήλου, τοῦ Ἄρεως καὶ Δορμοθέας παιδός· οὗτος γὰρ τὸν φίλιππον τὸν υἱὸν Ἀλκμαίωνα ἀποβαλὼν, καὶ ἀθυμίᾳ συσχεθεὶς, ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν εἰς ποταμὸν Νύκτιμον, ὃς καὶ ἀπ' αὐτοῦ Στύμφηλος μετωνομάσθη. Ἀλφειὸς[34] δ' ἐκλήθη δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἀλφειὸς, εἷς τῶν τὸ γένος ἀφ' Ἡλίου καταγαγόντων, ἁμιλληθεὶς Κερκάφῳ, τῷ ἀδελφῷ, περὶ ἀρετῆς, ἀνεῖλε τὸν εἰρημένον, καὶ ὑπὸ ποιμένων ἐλαυνόμενος, ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς ποταμὸν Νύκτιμον, ὃς καὶ ἀπ' αὐτοῦ Ἀλφειὸς

A L P H E V S.

ALPHEVS Arcadiae fluuius eſt iuxta Piſam Olympiae, qui prius Stymphelus dictus eſt a Stymphelo, Martis et Dormotheae filio. Hic enim, amiſſo Alcmaeone Philippo filio, et animo conſternatus ſe ipſum proiecit in fluuium Nyctimum, qui ab eo dictus eſt Stymphelus, poſtea vero Alpheus ob hanc cauſam. Alpheus, vnus ex his, qui a Sole originem ducunt, cum de virtute cum Cercapho fratre contenderet, eum interfecit, et a paſtoribus abactus ſe ipſum in fluuium Nyctimum coniecit, qui ab eo

33. κατὰ Πίσαν τῆς Ὀλυμπίας] Iuxta Piſam Olympiae fluere fluuium Alpheum ait Plutarchus, quem Stephani Epitomator voce Ἀσέα ex Aſea, Arcadiae oppido, originem ſumere aſſeuerat, et ex ea vocatum Aſeatem. Videndum autem, vtrum hic pro Ὀλυμπίας legi debeat Ὀλύμπου: Euſtathius ad Periegeten mallet Ὀλύμπου, quia Piſam vult eſſe fontem inter Oſſam et Olympum, montes Peloponneſiacos, cognomines Macedonicis et Theſſalicis, de quibus Homerus. Stephani mutilator Ὀλυμπίας, quia Piſam ait eſſe ciuitatem, aut fontem, Olympiae, aut locum, in quo Iouis templum viſitur, et Olympicus agon celebratur.

34. Ἀλφειὸς] Aliter cenſet omnino Euſtathius in commentariis ad Dionyſ. Afrum. Contendit enim, Alpheum fluuium ita dictum fuiſſe a quadam aqua, quae leproſos ſanat. ὕδωρ δέ φασι (inquit) περί που τὸν Ἀλφειὸν εἶναι, ὅπερ ἄλφους ἰᾶται. ὅθεν τάχα καὶ ὁ ποταμὸς ἐκλήθη πλεονασμῷ τῆς ει διφθόγγου, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀλφειὸς, καὶ τῶν ὁμοίων.

μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ βοτάνη, Κεγχρίτις προσαγορευομένη, Μελικήρῳ παρόμοιος, ἣν οἱ ἰατροὶ καθέψοντες, πιεῖν διδόασι τοῖς ἀπηλλοτριωμένας ἔχουσι τας Φρένας, καὶ ἀπαλλάττουσιν αὐτοὺς τῆς μανίας [35], καθὼς ἱστορεῖ Κτησίας ἐν α' περὶ Ποταμῶν. Παράκειται δ' ὄρος, Κρόνιον καλούμενον ἀπ' αἰτίας τοιαύτης. Μετὰ τὴν Γιγαντομαχίαν [36] Κρόνος, τὰς Διὸς ἀπειλὰς ἐκκλίνων, εἰς ὄρος παρεγένετο Κτοῦρον [37], ὃν ἀπ' αὐτοῦ Κρόνιον [38] μετωνόμασεν· λαθὼν δὲ πρὸς ὀλίγον καιρὸν,

eo poſtea denominatus eſt Alpheus. Naſcitur in hoc fluuio herba, *Cenchritis* dicta, faui ſpeciem referens, quam decoctam medici iis, qui alienata ſunt mente, potandam praebent, et ab inſania eos liberant, vt docet Cteſias primo de *fluminibus*. Iuxta ſitus eſt mons Cronius, id eſt, Saturnius, ea de cauſa ita vocatus. Poſt Gigantomachiam Saturnus, Iouis minas declinans, ad montem Cturum peruenit, quem a ſe denominauit Cronium: cum autem

35. τῆς μανίας] De Cenchrite, lapide illo, quem auctor noſter in Alpheo reperiri ait, nunquam ſimilia me legiſſe venit in mentem. De ipſiſmet Alphei fluminis aquis haec in praeſens ſuccurrunt: ἀγαθὸν δέ ἐστι τὸ τοιοῦτον ὕδωρ καὶ εἰς λεύκας καὶ λειχῆνας, Μελάμποδος χρησαμένου, φασὶ, τούτοις τοῖς ὕδασιν εἰς καθαρμὸν τῶν τοῦ Προίτου θυγατέρων, ὅταν ἐμάνησαν. Euſtathius auctor eſt in Commentariis ad Dionyſ. de ſitu orbis.

36. Γιγαντομαχίαν] In Phaſi ſupra eiſdem paene vſus eſt vocibus.

37. Κτοῦρον] Non eſt igitur verum, quod nos docet Pindarus od. 10. Olymp. Cronium hunc collem, ſiue Saturni petram, antequam hoc nomen ei impoſitum fuiſſet, nullum nomen habuiſſe:

— — Καὶ πάγον
Κρόνου προσεφθέγξατο· πρόσθε γὰρ
Νώνυμος, ἇς Οἰνόμαος ἆρχε,
Βρέχετο πολλᾷ νιφάδι.

Nec quod Scholia confirmant, cum aiunt: ἐπωνόμασέ τε τοῦτον τὸν τόπον πάγον Κρόνου. τὸ πρότερον γὰρ, φησὶν, οὐδεμίαν εἶχεν προσηγορίαν, ἕως ἐβασίλευσεν ὁ Οἰνόμαος, ἀλλὰ κρημνὸς οὖσα καὶ ἀοίκητος ἐξέκειτο τοῖς πολλοῖς ὑετοῖς καὶ ὄμβροις. Haec omnia, inquam, falſa, ſi Cronius ille mons, de quo agimus, ex opinione Plutarchi *Cturus* prius vocatus fuerit. Conſule Lycophronis enarratorem ad illa Caſſandrae:

Κρόνου παρ' αἰπὺν ὄχθον, ἔνθα γηγενοῦς
Ἵππων ταρακτὴς ἐστιν Ἰσχένου τάφος.

38. Κρόνιον] Vocatur hic mons a Dionyſ. Halicarnaſſeo lib. 1. Κρόνιος

καὶ ἀφορμῆς δραξάμενος, διήρενεις Καύκασον τῆς Σκυθίας. Γεννᾶται δ' ἐν τῷ ὄρει τούτῳ Κύλινδρος [39] καλούμενος λίθος ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος· ὁσάκις γὰρ ἂν ἀςράψῃ Ζεὺς, ἢ βροντήσῃ, τοσαυτάκις ἀπὸ τῆς ἀκρωρείας διὰ φόβον κυλίεται, καθὼς ἱςορεῖ Δέρκυλλος ἐν α' περὶ Λίθων.

ΕΥΦΡΑΤΗΣ.

Εὐφράτης ποταμός ἐςι τῆς Παρθίας, κατὰ Βαβυλῶνα πόλιν· ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρότερον Μῆδος ἀπὸ Μήδου, τοῦ Ἀρταξέρξου παιδός. οὗτος γὰρ δι' ἐπιθυμίαν τὴν Κορδύου θυγατέρα βιασάμενος, Ῥωξάνην, διέφθειρε, τῇ δ' ἐπιούσῃ τῶν ἡμερῶν ζητούμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως

autem per aliquod tempus latuiſſet, rapta occaſione, diuertit in montem Caucaſum Scythiae. Prouenit in eo monte lapis, quem ab euentu *Cylindrum* vocant; nam quotieſcunque fulgurat, aut tonat, Iupiter, toties a cacumine prae timore voluitur, vt narrat Dercyllus primo de *lapidibus*.

EVPHRATES.

EVPHRATES Parthiae fluuius eſt iuxta Babylonem vrbem, qui antea dictus eſt Medus a Medo, Artaxerxis filio. Hic enim, cum prae amore Rhoxanen, Cordyi filiam, rapuiſſet et vitiaſſet, ſequenti die a rege, vt poenas lueret, quaeſitus, et metu perculſus,

Κρόνιος λόφος, a Pindaro od. 10. Olymp. πάγος Κρόνου, a Ptolemaeo epigrammatario lib. I. Anthol. cap. 46. epig. 6. ὄχθος Κρόνου, a Lycophrone ſimiliter Κρόνου ὄχθος. Dionyſ. Halicarnaſſ. verba valde faciunt ad rem: Κρόνιος (inquit) λόφος ἐςὶν ἐν τῇ Πισάτιδι γῇ ποταμοῦ πλησίον Ἀλφειοῦ, καὶ αὐτὸν ἱερὸν τοῦ Κρόνου νομίζοντες Ἠλεῖοι θυσίαις καὶ ἄλλαις τιμαῖς συνιόντες γεραίρουσιν ἐν ὡρισμένοις χρόνοις.

39. Κύλινδρος] De Cylindro lapide eleganter Gellius l. 6. c. 2. *Huius deinde rei exemplo non hercle nimis aliene, neque illepide, vtitur. Sicut, inquit, lapidem Cylindrum ſi per ſpatia terrae prona atque deruta iacias, cauſam quidem ei et initium praecipitantiae feceris, mox tamen ille praeceps voluitur, non quia tu id iam facis, ſed quoniam ita ſeſe modus eius et formae volubilitas habet.* In Maeandro ſupra de lapide quodam, Cylindro ſimili, mentio fit.

40. μετὰ

πρὸς κόλασιν, καὶ φόβῳ συσχεθεὶς ἑαυτὸν ἔβαλεν εἰς ποταμὸν Ζαράνδαν, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Μῆδος ὠνομάσθη· προσηγορεύθη δ' Εὐφράτης δι' αἰτίαν τοιαύτην· Εὐφράτης, Ἀρανδάκου παῖς, τὸν υἱὸν Ἀξούρταν εὑρὼν μετὰ τῆς μητρὸς [40] ἀναπαυόμενον, καὶ ὑπολαβὼν, ὑπάρχειν τῶν πολιτῶν τινα, διὰ ζήλου μισοπονηρίαν σπασάμενος τὸ ξίφος, ἐλαιμοτόμησεν αὐτόν. τῆς δ' ἀνελπίστου πράξεως γενόμενος αἴτιος, διὰ λύπης ὑπερβολὴν ἑαυτὸν ἔβαλεν εἰς ποταμὸν Μῆδον, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Εὐφράτης μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, Ἀστιγὴς [41] καλού-

culſus, ſe ipſum dedit praecipitem in fluuium Zarandam, quem ab eo poſtea vocauere Medum: Euphrates autem tandem dictus eſt ob hanc cauſam. Dum Euphrates, Arandaci filius, Axurtam filium cum matre requieſcentem offendiſſet, et quendam a ciuibus eum eſſe exiſtimaſſet, diſtricto gladio ob zelotypiam ipſum jugulauit. Cuius inſperatae actionis cum ſe vidiſſet auctorem, prae moerore extremo decidit in fluuium Medum, qui ab eo appellatus eſt Euphrates. Naſcitur in illo lapis, *Aſtiges* dictus, quem

40. μετὰ τῆς μητρὸς] Ita loquitur in Acheloo, cum de Calydone, Theſtii, Martis et Piſidices filii, nato, verba facit.

41. Ἀστιγὴς] Puto, legendum eſſe Ἀετίτης. Auctorem habeo Stobaeum ſermone toties citato περὶ νόσου etc. Ἐν Εὐφράτῃ, ποταμῷ (inquit) τῆς Παρθίας, γεννᾶται λίθος, Ἀετίτης καλούμενος, ὃν αἱ μαῖαι ταῖς δυστοκούσαις ἐπὶ τὰς γαστέρας ἐπιτιθέασι, καὶ παραχρῆμα τίκτουσιν ἄτερ ἀλγηδόνος. Hoc adeo verum, vt et ab ipſo Marbodeo Gallo in Dactylotheca confirmetur, cap. 26. de Aëtite lapide:

Continet hic alium praegnantis more lapillum,
Creditur ergo potens praegnantibus auxiliari,
Ne vel abortiuum faciant par- tuue laborent,
Appenſus laeuo ſolito de more lacerto.

Dioſcorides lib. 5. cap. CLXI. Ἀετίτης λίθος, ὃ ἐν τῷ κινεῖσθαι ἦχον ἀποτελῶν, ὡς ἑτέρου ἐγκύμων λίθου ὑπάρχων, κατόχιον ἐμβρύων ἐστὶν, ὅταν ὀλισθηραὶ ὦσιν αἱ μῆτραι, περιαπτόμενος ἀριστερῷ βραχίονι. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς ἀποτέξεως ἄρας ἐκ τοῦ βραχίονος, περίαπτε τῷ μηρῷ, καὶ ἐκτὸς ὠδίνων τέξεται. Hinc ſua deſcripſit Marbodeus. Vides ergo, quam certum ſit, legendum hoc loco, pro ἀστιγὴς, ex reſtitutione noſtra Ἀετίτης. Interpretes ſecuti ſunt vulgarem lectionem, quam in textu ego etiam nolui reiicere.

42. Ἐξαλ-

μενος, ὃν αἱ μαῖαι ταῖς δυστοκούσαις ἐπὶ τὰς γαστέρας ἐπιτιθέασι, καὶ παραχρῆμα τίκτουσιν ἄτερ ἀλγηδόνος. Γεννᾶται δ᾽ ἐν αὐτῷ καὶ βοτάνη, Ἔξαλλα [42] καλουμένη, μεθερμηνευομένη θερμόν. ταύτην οἱ τεταρταΐζοντες, ὅταν ἐπὶ τοῦ στήθους θῶσιν, ἀπαλλάττονται παραχρῆμα τῆς ἐπισημασίας, καθὼς ἱστορεῖ Χρύσερμος Κορίνθιος ἐν ιγʹ περὶ Ποταμῶν. παράκειται δ᾽ αὐτῷ ὄρος, Δρίμυλλον καλούμενον, ἐν ᾧ γεννᾶται λίθος, Σαρδώνυχι [43] παρόμοιος, ᾧ οἱ βασιλεῖς ἐν ταῖς βασιλείαις χρῶνται· ποιεῖ δ᾽ ἄριστα πρὸς ἀμβλυωπίαν εἰς ὕδωρ θερμὸν βαλλόμενος, καθὼς ἱστορεῖ Νικίας [44] ὁ Μαλλώτης ἐν τοῖς περὶ Λίθων.

quem obſtetrices mulierum, quae difficulter pariunt, ventri imponunt, et ſtatim ſine dolore parturiunt. Prouenit et in eo herba, quae *Exalla* dicitur, id eſt, calidum, quam ſi, qui quartana laborant, in pectore poſuerint, ipſo paroxyſmo ſtatim liberantur, vt teſtatur Chryſermus Corinthius XIII. de *fluminibus*. Adhaeret ei mons, Drimyllus dictus, vbi naſcitur lapis, Sardonychae ſimilis, quo vtuntur reges in imperiis ſuis. Multum autem confert, ſi in aquam tepidam coniiciatur, oculorum hebetationi, vt docet Nicias Mallotes in his, quae de *lapidibus* ſcripſit.

CAICVS.

42. Ἔξαλλα] Legit Stobaeus Ἄξαλλα eodem loco: εὑρίσκεται (inquit) δ᾽ ἐν αὐτῷ καὶ βοτάνη Ἄξαλλα, μεθερμηνευομένη θερμόν. ταύτην οἱ τεταρταΐζοντες, ὅταν ἐπὶ τοῦ στήθους τιθῶσιν, ἀπαλλάσσονται παραχρῆμα. Deſunt haec verba poſtrema, τῆς ἐπισημασίας, quae noſter ſeruauit.

43. Σαρδώνυχι] Stobaeus loco iam citato eadem narrat: Ἐν ὄρει Δρίμυλον καλουμένῳ τῆς Παρθίας γεννᾶται λίθος, Σαρδώνυχι παρόμοιος. ποιεῖ δ᾽ ἄριστα πρὸς ἀμβλυωπίας εἰς ὕδωρ θερμὸν βαλλόμενος.

44. Νικίας] Laudat et hunc Niciam Stobaeus, ſed poſt auctorem noſtrum, ni fallor, et poſt Plutarchum, qui in *Parallelis* ex eodem Nicia narrationem de Hercule, Iolae coniugium petente, mutuatus eſt. Sed illic hodie legitur Νικίας Μαλεώτης. Forte corrigendum Μαλλώτης. Praecedens editio habet Μαλιώτης. Mihi magis placuit Μαλλώτης, quamuis apud Varronem lib. I. de re ruſtica cap. I. Ariſtophanes quidam *Maleotes* celebretur. Athenaeus Arcadica Niciae citat.

ΚΑΙΚΟΣ.

Κάϊκος ποταμὸς τῆς Μυσίας. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρότερον Ἀστραῖος ἀπ' Ἀστραίου τοῦ Ποσειδῶνος. οὗτος γὰρ, παννυχίδος Ἀθηνᾷ τελουμένης, Ἀλκίππην, τὴν ἀδελφὴν, κατ' ἄγνοιαν βιασάμενος ἔφθειρε, καὶ ἀφείλετο τῆς προειρημένης τὸν δακτύλιον [45]· τῇ δ' ἐπιούσῃ τῶν ἡμερῶν ἐπιγνοὺς τὴν σφραγίδα τῆς ὁμαίμου, διὰ λύπης ὑπερβολὴν ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς ποταμὸν Ἄδουρον, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Ἀστραῖος μετωνομάσθη· προσηγορεύθη δὲ Κάϊκος δι' αἰτίαν τοιαύτην. Κάϊκος, Ἑρμοῦ καὶ Ὠκυρρόης παῖς νύμφης, Τίμανδρον, ἕνα τῶν εὐγενῶν, φονεύσας, καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτῷ φοβούμενος, ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς τὸν Παυραῖον [46], ὃς ἀπ' αὐτοῦ Κάϊκος μετωνο-

CAICVS.

CAICVS, Myſiae fluuius, prius dicebatur Aſtraeus ab Aſtraeo, Neptuni filio. Hic enim, cum in Mineruae peruigilio Alcippen ſororem inſcius vi compreſſiſſet, et eius annulum abſtuliſſet, ſequenti die, agnito conſanguineae ſignaculo, prae doloris vehementia ſe dedit praecipitem in fluuium Adurum, qui dictus ab eo eſt Aſtraeus, tandem vero Caicus denominatus eſt hac de cauſa. Caicus, Mercurii et Ocyrrhoës nymphae filius, occiſo Timandro quodam nobili, cum parentes eius et cognatos formidaret, ſe ipſum proiecit in Pauraeum fluuium, quem ab eo poſtea

45. δακτύλιον] Idem accidit Cyanippo Syracuſio, cui, poſtquam filiam compreſſiſſet, detractus eſt ab ea annulus, traditusque eſt nutrici ſeruandus in agnitionis argumentum. Plutarchus *Parallelis* ex Doſithei 3. *rerum Italicarum*: ἡ δὲ τὸν δακτύλιον περιελομένη ἔδωκε τῇ τροφῷ ἐσόμενον ἀναγνώρισμα. Lege et ſequentem narrationem de Aruntio et Medullina, quae excerpta eſt ex Ariſtidis 3. *rerum Italicarum*.

46. Παυραῖον] Lege meo periculo Ἀστραῖον, licet verterim cum interpretibus *Pauraeum*. Nam *Adurus* prius dictus eſt Caicus, deinde *Aſtraeus*, tandem vero *Caicus*. In Aſtraeum ſe coniecit Caicus, a quo poſtea dictus eſt Caicus. Cur igitur Παυραῖον nobis hic intruſere librarii? Manifeſtus eſt error, aut inepta haec ficta ſunt.

47. λίθον

μάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν τῷ ποταμῷ μήκων, ἔχων ἀντὶ καρπȣ̃ λίθον [47]· ἐκ τȣ́των μέλανά τινα τυγχάνει παρόμοια λύραις, ἅπερ οἱ Μυσοὶ ῥιπτȣ̃σιν εἰς ἠροτριωμένην χώραν, κἂν μὲν ἀφορία μέλλῃ γίνεσθαι, μένει τῷ τόπῳ τὸ βληθὲν, ἐὰν δ' εὐκαρπίαν σημαίνῃ, τα λιθάρια δίκην ἀκρίδων ἅλλεται. Φύεται δὲ καὶ βοτάνη, Ἠλιφάρμακος [48] καλȣμένη, ἣν οἱ ἰατροὶ ταῖς αἱμοῤῥοȣ́σαις [49] τιθέασι, καὶ τῶν φλεβῶν μεσολαβȣ̃σι την ἔκκρισιν [50], καθὼς ἱςορεῖ Τιμαγόρας [51] ἐν α' περὶ Ποταμῶν. παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος Τεύθρας ἀπὸ Τεύθραντος, τȣ̃ Μυσῶν βασιλέως, ὃς κυνηγεσίας χάριν εἰς Θράσυλλον ὄρος ἀναβὰς, καὶ θεασάμενος ὑπερμεγέθη κάπρον, ἐδίωκεν αὐτὸν μετὰ τῶν δορυφόρων· ὁ δὲ φθάσας κατέφυγεν, ὡς ἱκέτης, εἰς τὸ τῆς Ὀρθωσίας [52] Ἀρτέμιδος ἱερόν·

poſtea dixere Caicum. Prouenit in ipſo papauer, quod fructus loco lapides producit. Ex his nigra quaedam exiſtunt lyris ſimillima, quae Myſi in aratam terram proiiciunt, et ſi ſterilitas futura ſit, manent in eodem loco, in quem coniecta fuere, at ſi fertilitas, lapilli locuſtarum inſtar proſiliunt. Naſcitur et illic herba, *Elipharmacus* dicta, quam ſolent praebere medici mulieribus menſtruatis, vt venarum excretionem intercipiant, vt refert Timagoras primo de *Fluminibus*. Adiacet huic fluuio mons Teuthras, ſic dictus a Teuthrante, Myſorum rege, qui cum venationis gratia in montem Thraſyllum adſcendiſſet, et immanem aprum percepiſſet, cum ſtipatoribus eum inſecutus eſt; ſed venatores praeueniens aper ſupplex confugit in Dianae Ortho-

47. λίθον] Ego legerem λίθȣς.

48. Ἠλιφάρμακος] Ita reſtituimus, cum male antea eſſet in praecedenti editione φάρμακος. Stobaeus loco citato: Κάϊκος ποταμός ἐςι τῆς Μυσίας. Φύεται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη, Ἠλιφάρμακος καλȣμένη, ἣν οἱ ἰατροὶ τοῖς αἱμοῤῥαγȣ̃σιν ἐπιτιθέασι, καὶ τῶν φλεβῶν μεσολαβȣ̃σι τὴν ἔκρυσιν.

49. αἱμοῤῥοȣ́σαις] Lege αἱμοῤῥοȣ́σαις, licet Stobaeus αἱμοῤῥαγȣ̃σιν habeat.

50. ἔκκρισιν] Stobaeus legit ἔκρυσιν, ſed ἔκκρισις quid aliud eſt.

51. Τιμαγόρας] Ex hoc Timagora etiam affert ſua Stobaeus poſt auctorem noſtrum.

52. Ὀρθωσίας] Dicta haec Diana eſt, vel ab Orthoſio, Arcadiae monte, teſte Heſychio, vel

βιαζομένων δὲ πάντων εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν, ὁ σῦς ἀνθρωπίνῃ φωνῇ χρησάμενος ἐξάκουστον ἀνέκραγεν· Φεῖσαι, βασιλεῦ, τοῦ θρέμματος τῆς θεᾶς· μετεωρισθεὶς δὲ Τεύθρας ἀνεῖλε τὸ ζῶον. Ἄρτεμις δὲ μισοπονήρως ἐνεγκοῦσα τὴν πρᾶξιν, τὸν μὲν κάπρον ἀνεζωπύρησε· τῷ δὲ παραιτίῳ τοῦ συγκυρήματος ἀλφὸν μετὰ μανίας [53] ἔπεμψε· δυσωπούμενος δὲ τὸ πάθος ἐν ταῖς ἀκρωρείαις διέτριβε. Λυσίππη δὲ, τοῦ προειρημένου μήτηρ, κατηχηθεῖσα περὶ τῶν συμβεβηκότων, εἰς τὴν ὕλην ἔδραμε, συνεπισπωμένη μάντιν τὸν Κυράνου Πολύϊδον, παρ' οὗ πᾶσαν πολυπραγμονήσασα τὴν ἀλήθειαν, βουθυσίαις τῆς θεᾶς ἐξιλάσατο τὴν μισοπονηρίαν, καὶ ἀπολαβοῦσα τὸν υἱὸν σωφρονοῦντα, βωμὸν ἱδρύσατο Ἀρτέμιδος Ὀρθωσίας· κατεσκεύασε δὲ καὶ κάπρον χρύσεον, προτομὴν [54]

Orthosiae templum, quo cum omnes vi conarentur ingredi, vſus eſt ille humana voce, et alte exclamauit: *Parce, o Rex, alumno deae.* Teuthras vero ſublimi vultu ſuſpenſoque corpore animal interfecit. Verum Diana, cum, quae geſta erant, moleſte ferret, aprum ſuſcitauit, et caſus auctori impetiginem cum furore immiſit, quos morbos cum ille abhorreret, in cacuminibus montium commorabatur prae pudore. Lyſippe autem, eius mater, cum ea, quae contigerant, didiciſſet, ſiluam celeriter petiit, vatem Polyidum, id eſt, multiſcium, Cyrani filium, ſecum ducens, a quo curioſe veritatem omnem edocta, ſacrificiis deae iram placauit, et recuperato filio, ſana, vt erat ante, mente praedito, Dianae Orthoſiae altare conſecrauit, et aureum aprum curauit

vel παρὰ τὸ ὀρθοῦν, id eſt ab erigendo et ſubleuando, quod parturientibus ferat auxilium. De ea Sextus Philoſophus lib. 3. Pyrrhon. hypotypoſ. cap. 24. ex verſione Henrici Stephani: *At Lacedaemonii in ara Orthoſiae Artemidis flagris acerrime caeduntur, vt multus in aram deae defluat ſanguis.* Conſule Lil. Greg. Gyral. Syntag. 12. hiſtor. Deorum.

53. ἀλφὸν μετὰ μανίας] Apud Perſas, referente Herodoto, ſi quis vitiliginem, aut lepram, haberet, eum εἰς τὸν ἥλιον ἁμαρτόντα τι ταῦτ' ἔχειν ſuperſtitioſe creditum eſt. Fingitur hic, Teuthrantem hunc in Dianam, eius ſororem, peccaſſe. Quare nihil mirum, ſi dicat, immiſſam ei fuiſſe lepram cum furore.

54. προτομὴν] In homine προτομὴ ſectio eſt humeris tenus, aut

ἀνθρώπȣ ἠσκημένον. ȣ̑τος μέχρι νῦν διωκόμενος ὑπὸ κυνηγῶν εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν, φωνὴν ἀναδίδωσιν [55] ἰδέσθαι. Τεύθρας δὲ παρ' ἐλπίδα τὴν ἀρχέτυπον μορφὴν ἀναλαβὼν, τὸ ὄρος μετωνόμασε Τεύθραντα. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, Ἀντιπαθὴς [56] καλȣ́μενος, ὃς κάλλιςα ποιεῖ πρὸς ἀλφȣ̀ς καὶ λέπρας δι' οἴνȣ τριβόμενος, καθὼς ἱςορεῖ Κτησίας Κνίδιος ἐν β' περὶ Ὀρῶν.

Α Χ Ε Λ Ω Ο Σ.

Ἀχελῷος ποταμός ἐςι τῆς Αἰτωλίας, ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Θέςιος [57] δι' αἰτίαν τοιαύτην. Θέςιος, Ἄρεως καὶ Πεισιδίκης παῖς, διά τινα περίςασιν οἰκειακὴν ἀπο-

curauit faciendum humanam faciem referentem, qui ad hoc aeui a venatoribus abactus, et templum ingredi et vocem emittere videtur. Teuthras autem, priori praeter ſpem forma reſumta, montem a ſe denominauit Teuthranta, in quo naſcitur lapis, *Antipathes*, id eſt, reſiſtens, dictus, qui cum vino attritus ſanat vitiligines et lepras, vt docet Cteſias Cnidius ſecundo de *Montibus*.

A C H E L O V S.

ACHELOVS fluuius eſt Aetoliae, Theſtius ob id prius nuncupatus. Theſtius, Martis et Piſidices filius, poſtquam ob quandam affli-

aut cubitis, vt ſunt imagines imperatorum in nummis: in aliis animalibus ad armos vſque. Heſychius: προτομὴ, εἰκὼν βασιλικὴ ἕως τȣ̃ ὀμφαλȣ̃. Eſt et προτομὴ *facies*, aut πρόσωπον, in homine proprie, vt hoc loco.

55. φωνὴν ἀναδίδωσιν] Ariſtot. in fragmento ſpurio: Ἐν Ἀρτέμιδι (lege Ἀρτέμιδος) Ὀρθωσίας βωμῷ Ταῦρον ἵςασθαι χρύσειον, ὃς, κυνηγῶν εἰσελθόντων, φωνὴν ἐπαφίησιν. Auctor noſter vult eſſe aprum, non taurum.

56. Ἀντιπαθὴς] Stobaeus ſermone a nobis ſaepius laudato haec ex noſtro deſcripſit. Quis enim credat, eum ex Cteſia Cnidio, quem etiam laudat, ſua habere? Ὄρος ἐςὶ τῆς Μυσίας, (inquit) Τεύθραν καλȣ́μενον. γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, Ἀντιπαθὴς προσονομαζόμενος, ὃς κάλλιςα ποιεῖ πρὸς ἀλφȣ̀ς καὶ λέπρας, δι' οἴνȣ τριβόμενος, καὶ τοῖς πάσχȣσιν ἐπιτιθέμενος. Dioſcoridi *Antipathes* corallium eſt ſpecie tantum diſtans, cap. 140. lib. 5.

57. Θέςιος] *Axenus* primo, deinde *Theſtius*, tandem *Achelous* dictus eſt hic fluuius. *Theſtium* et *Axenum* eum prius vo- catum

δημήσας εἰς Σικυῶνα, καὶ ἱκανὸν χρόνον διατρίψας ὑπέστρεψεν εἰς τὸ πατρῷον ἔδαφος· εὑρὼν δὲ τὸν υἱὸν, Καλυδῶνα, μετὰ τῆς μητρὸς ἀναπαυόμενον, καὶ μοιχὸν εἶναι δόξας, κατ' ἄγνοιαν ἐγονοκτόνησε. τῆς δ' ἀνελπίστου πράξεως αὐτόπτης γενόμενος, ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς ποταμὸν Ἄξενον, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Θέστιος μετωνομάσθη· προσηγορεύθη δ' Ἀχελῶος ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας. Ἀχελῶος, Ὠκεανοῦ καὶ Ναΐδος νύμφης παῖς, τῇ θυγατρὶ Κληστορίᾳ κατ' ἄγνοιαν συνερχόμενος [58], καὶ ἀθυμίᾳ συσχεθεὶς ἑαυτὸν ἔβαλεν εἰς ποταμὸν Θέστιον, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Ἀχελῶος [59] μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ βοτάνη, Ζάκλον [60] καλουμένη, παρόμοιος ἐρίῳ. ταύτην τρίψας ἂν εἰς οἶνον βάλῃς, ὕδωρ γίνεται, καὶ τὴν μὲν

afflictionem domesticam peregrinatus esset in Sicyonem, et longum satis tempus ibi commoratus esset, in paternum solum reuersus est, vbi cum filium Calydonem simul cum matre concumbentem forte offendisset, eum moechum esse existimans occidit inscius. Quod insperatum et inopinatum facinus cum ipsemet vidisset, se ipsum coniecit in fluuium Axenum, quem ab eo nuncupauere Thestium: Achelous vero postea dictus est hac de causa. Achelous, Oceani et Naidis nymphae filius, habita cum filia Clestoria per inscitiam re, tristis et abiecto animo se ipsum praecipitauit in fluuium Thestium, qui vocatus ab eo est Achelous. Nascitur hoc in flumine herba, quam *Zaclum* vocant, lanae omnino similis, quam postquam triueris, aut despueris, si in vinum proiicias, statim fit aqua, et odorem quidem, non

catum fuisse, non legi apud alium auctorem, sed *Thoam.* Strabo lib. 10. ἐκαλεῖτο δὲ Θόας ὁ Ἀχελῷος πρότερον. Hermolaus Byzantius in Ἀχελῷος: ἐκαλεῖτο δὲ Θόας ὁ ποταμός.

58. συνερχόμενος] In Hydaspe dixit τῷ προειρημένῳ συνῆλθεν, et in Scamandro συνῆλθε τῇ προειρημένῃ: in Ismeno et Hebro λόγους ἐπέστειλε περὶ συνόδων. Voces συνέρχεσθαι et σύνοδος de re turpi et venerea vsurpantur, vt *venire* apud Latinos. Propert. libr. 2. eleg. 15.

Mi formosa satis, si modo saepe venis.

Rursus:

Sic hodie veniet, si qua negavit heri.

59. Ἀχελῷος] Stephani epitomator Acheloum fluuium vult dictum ab Acheloo, qui ex Thessalia cum Alcmaeone rediit.

60. Ζάκλον] Legendum forte Ζάγκλον. Sed nihil pertendo.

61. Αἰτω-

ὀσμὴν ἔχει, τὴν δὲ δύναμιν οὐκ ἔχει. εὑρίσκεται δὲ καὶ λίθος πελιδνὸς τῷ χρώματι, Λινουργὸς καλούμενος ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος· ἐὰν γὰρ βάλῃς αὐτὸν εἰς ὀθόνιον, δι' ἔρωτος ἕνωσιν, τὸ σχῆμα λαμβάνει, καὶ ἄργιον γίνεται, καθὼς ἱστορεῖ Ἀντισθένης ἐν γ' Μελεαγρίδος· μέμνηται δὲ τούτων ἀκριβέστερον Διοκλῆς ὁ Ῥόδιος ἐν τοῖς Αἰτωλικοῖς [61]. παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, Καλυδὼν καλούμενον, τὴν προσηγορίαν εἰληφὸς ἀπὸ Καλυδῶνος, τοῦ Ἄρεως καὶ Ἀστυνόμης παιδός· οὗτος γὰρ κατ' ἄγνοιαν λουομένην ἰδὼν Ἄρτεμιν, τὴν μορφὴν τοῦ σώματος μετέβαλεν εἰς πέτραν. κατὰ δὲ πρόνοιαν θεῶν τὸ ὄρος, καλούμενον Γυρὸν, ἀπ' αὐτοῦ Καλυδὼν μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη, ἡ Μύωψ [62] προσαγορευομένη, ἣν ἐάν τις εἰς ὕδωρ βαλὼν, νίψηται το πρόσωπον, ἀποβάλλει τὴν ὅρασιν, Ἄρτεμιν δ' ἐξιλασάμενος ἀνακτᾶται τὸ φῶς, καθὼς ἱστορεῖ Δέρκυλλος ἐν γ' Αἰτωλικῶν.

non autem vires, conſeruat. Inuenitur etiam illic lapis colore liuidus, *Linurgus* ab euentu dictus; eum enim ſi in linteolum proieceris, ob ſimilitudinem et conſenſum, formam recipit et figuram lintei, albuſque fit, vt narrat Antiſthenes tertio *Meleagridos*. Horum etiam meminit diligentius Diocles Rhodius in *Aetolicis*. Viſitur prope mons, Calydon dictus, cui denominationem hanc dedit Calydon, Martis et Aſtynomes filius. Hic enim, cum ex improuiſo Dianam ſe abluentem conſpexiſſet, forma corporis mutatus eſt in lapidem, mons vero deorum prouidentia, qui antea Gyrus vocabatur, appellatus eſt tandem Calydon. Naſcitur in ipſo herba, quae *Myops* vocatur: eam ſi quis in aquam iecerit, et faciem deterſerit, viſum amittit, quem, ſimul ac Dianam placauerit, recuperat, vt teſtatur Dercyllus tertio *rerum Aetolicarum*.

ARAXES.

61. Αἰτωλικοῖς] Dercylli quoque res Aetolicae in fine huius fluminis celebrantur.

62. Μύωψ] Nomen habet a re.

63. τοῦ

ἈΡΑΞΗΣ.

Ἀράξης ποταμός ἐςι τῆς Ἀρμενίας, τὴν προσηγορίαν εἰληφὼς ἀπ' Ἀράξȣ τȣ̃ Πύλȣ[63]. ȣ̃τος γὰρ πρὸς Ἄρβηλον, τὸν πάππον, ὑπὲρ σκήπτρων ἁμιλλώμενος, αὐτὸν κατετόξευσε· ποινηλατȣ́μενος δὲ ὑπ' Ἐριννύων, ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν εἰς ποταμὸν Βάκτρον, ὃς ἀπ' αὐτȣ̃ Ἀράξης μετωνομάσθη, καθὼς ἱςορεῖ Κτησιφῶν ἐν α' Περσικῶν. Ἀράξης, Ἀρμενίων βασιλεὺς, πρὸς τȣ̀ς πλησιοχώρȣς Πέρσας πόλεμον ἔχων, καὶ τῆς παρατάξεως παρελκομένης, χρησμὸν ἔλαβεν, αὐτὸν ἔσεσθαι τῆς νίκης ἐγκρατῆ, ἐὰν θεοῖς ἀποτροπαίοις θύσῃ δύο τὰς εὐγενεςάτας παρθένȣς. Ὁ δὲ διὰ φιλότεκνον εὔνοιαν, τῶν ἰδίων θυγατέρων φεισάμενος, ἑνὸς τῶν ὑποτεταγμένων κόρας περιβλέπτȣς τοῖς βωμοῖς προσάγων ἀνεῖλε. Μνησάλκης δὲ, ὁ τῶν φονευθεισῶν πατὴρ, βαρέως ἤνεγκε τὴν πρᾶξιν, πρὸς καιρὸν ςέξας τὴν ὕβριν· ἀφορμῆς δὲ δραξάμενος, ἐξ ἐνέδρας τὰς τȣ̃ τυράννȣ θυγατέρας ἀπέκτεινε· καὶ καταλιπὼν τὸ πατρῷον ἔδαφος, εἰς Σκυ-

ARAXES.

ARAXES Armeniae fluuius eſt, ita dictus ab Araxo, Pyli filio. Hic etenim, cum de imperio aduerſus Arbelum, auum ſuum, pugnaret, eum ſagitta confodit; ſed cum a Furiis vexaretur, proruit in fluuium Bactrum, qui ab ipſo deinde dictus eſt Araxes, vt refert Cteſiphon primo *rerum Perſicarum.* Araxes, Armeniorum rex, aduerſus finitimos Perſas bellum gerens, cum acies adhuc in proelia committi non deberent, ab Oraculo didicit, victoriam ſe fore reportaturum, ſi diis Auerruncatoribus duas nobiliſſimas virgines ſacrificaret. Parſit igitur ille propriis filiabus ob paternum in filios amorem, et virgines conſpicuae pulchritudinis, cuiuſdam e ſubditis ſuis progeniem, ad aras curauit adducendas, vt mactarentur. Quod cum non poſſet pati aequo animo Mneſalces, mactatarum pater, ad tempus iniuriam texit quidem, verum rapta opportunitate, regis filias enecauit, relictoque natali ſolo, in Scythiam transfretauit.

63. τȣ̃ Πύλȣ] Natalis Comes inepte vertit: *ab Araxo Pylo.* Debuit: *ab Araxo, Pyli filio.*

64. τῇ

θίαν ἔπλευσεν. Ἀράξης δὲ, περὶ τῶν συμβεβηκότων κατηχηθεὶς, καὶ ἀθυμίᾳ συσχεθεὶς, ἑαυτον ἔῤῥιψεν εἰς ποταμὸν Ἄλμον, ὃς ἀπ' αὐτῦ Ἀράξης μετωνομάσθη. γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ βοτάνη, Ἀράξα καλυμένη τῇ διαλέκτῳ τῶν ἐγχωρίων, ἥτις μεθερμηνευομένη λέγεται μισοπάρθενος· ἅμα γὰρ εὑρεθῆναι την προειρημενην ὑπὸ παρθένων, αἵματος ποιησαμένη καταφορὰν μαραίνεται. καὶ λίθος δὲ γεννᾶται, Σικύωνος καλύμενος, μελάγχρυς. ὗτος, ὅταν τὶς χρησμὸς ἀνθρωποκτόνος ἐμπέσῃ, τοῖς βωμοῖς τῶν ἀποτροπαίων θεῶν ὑπὸ δυοῖν ἐπιτίθεται παρθένων· τῦ δὲ ἱερέως αὐτῦ τῇ μαχαίρᾳ θίγοντος [64], αἵματος ἔκλυσις γίνεται δαψιλὴς, καὶ τύτῳ τῷ χρόνῳ τὴν δεισιδαιμονίαν τελέσαντες μετ' ὀλολυγμῶν ἀναχωρῦσι, τὸν λίθον πρὸς τὸν ναὸν προσενέγκαντες, καθὼς ἱςορεῖ Δωρόθεος ὁ Χαλδαῖος ἐν β' περὶ Λίθων. παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, Δίορφον καλύμενον ἀπο Διόρφυ τῦ

fretauit. Araxes autem, cum, quae gesta fuerant, audiuisset, contristatus conturbatusque se ipsum proiecit in fluuium Halmum, qui ab eo dictus est Araxes. Nascitur illic herba, quam indigenae lingua sua vocant *Araxam*, id est, si hanc vocem interpreteris, virgines odio prosequentem; simul ac enim a virginibus inuenta fuerit, emittens sanguinis copiam marcescit. Nascitur et ibidem lapis, *Sicyonus* dictus, nigro colore, qui, si quando accidat, vt de homine mactando moneat oraculum, in aris deorum alexicacorum solet deponi a duabus virginibus, Sacerdos autem eum vix cultro attingit, vt oriatur sanguinis ingens copia, tuncque recedunt cum vlulatibus, qui huic superstitioni addicti sunt, relato in templum lapide, vt narrat Dorotheus Chaldaeus secundo de *lapidibus*. Adhaeret ipsi mons Diorphus, sic dictus a Diorpho, terrae filio,

de

64. τῇ μαχαίρᾳ θίγοντος] Sacerdotes vel ipsimet victimas percutiebant, et tunc vocabantur *Agones*, vel ipsis tenentibus, alter cultrum impingebat, et tunc *Victimatores*. Ideo dixit Stat. Thebaid. 4. *In vulnus cecidere greges:* et Virgilius: *Supponunt alii cultros.* Ad hos ritus videtur alludere auctor noster, cum ait μαχαίρᾳ θίγοντος.

65. πέτρυ

γηγενοῦς, περὶ οὗ φέρεται ἱστορία τοιαύτη. Μίθρας, υἱὸν ἔχειν βουλόμενος, καὶ τὸ τῶν γυναικῶν γένος μισῶν, πέτρᾳ τινὶ προσεξέθερεν[65]. ἔγκυος δὲ ὁ λίθος γενόμενος, μετὰ τοὺς ὡρισμένους χρόνους ἀνέδωκε νέον, τοὔνομα Δίορφον, ὃς ἀκμάσας, καὶ εἰς ἅμιλλαν ἀρετῆς τὸν Ἄρη προκαλεσάμενος ἀνῃρέθη· οὗτος κατὰ πρόνοιαν θεῶν εἰς ὁμώνυμον ὄρος μετεμορφώθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ δένδρον, ῥοιᾷ παραπλήσιον, καρπὸν δ' ἄφθονον τρέφει μήλων, τὴν γεῦσιν ἔχοντα σταφυλῇ παρόμοιον[66]. ἐκ ταύτης τῆς ὀπώρας πέπειρον ἐάν τις καθελὼν ὀνομάσῃ τὸν Ἄρη,

de quo haec hiſtoria narratur. Mithras, cum filium habere percuperet, et muliebre genus odio proſequeretur, petram quandam concubitu ſuo calefecit, quae praegnans poſt ſtatutum tempus iuuenem progenuit, nomine Diorphum; hic aeui integer et aetate vigens, Martem in gloriae certamen prouocauit, et occubuit, vnde prouidentia deorum transformatus eſt in cognominem montem. Naſcitur in eo arbor malo punicae omnino ſimilis, quae malorum copiam praebet, ſimilem vuis guſtum habentium. Ex hoc mollioris corticis fructu, ſi, qui maturus et concoctus eſt, ab aliquo decerpatur, et Mars ab eo nuncupetur,

65. πέτρᾳ τινὶ προσεξέθερεν] Plus eſt προσεκθέρω, quam ſimpliciter θέρω, hoc *calefacere* ſignificat, illud *inſuper calefacere*, quaſi concumbendo, vt hic de Mithra refertur, qui cum ſaxo rem habuit, petram calefecit, vt filium procrearet. Caeterum locus hic elegans eſt. Vult Plutarchus Mithram illum arguere paedicationis: πέτρᾳ enim προσεκθέρειν nihil aliud eſt, quam *ſaxum ſarrire*, vt Martialis loquitur lib. 3. epigram. 93. in vetulam. *Quid, ſarrire ſi velit ſaxum?* Vnde Lucianus, vir facetiſſimus, in *Amoribus* paedicones ita traduxit: κατὰ πετρῶν δὲ, φασὶν, ἀγόνων σπείραντες, ὀλίγης ἡδονῆς ἀντικατηλλάξαντο μεγάλην ἀδοξίαν. Dicuntur igitur paedicones κατὰ πετρῶν σπείρειν, quia ἄγονα ſunt ſaxa, et nihil etiam ex nefanda illa venere, aut horrendo concubitu, naſcitur. Rabbi Aben Eſra in praeceptum illud decalogi, *non moechaberis*, ita commentatus eſt:

וַתִּנְאַף אֶת הָאֶבֶן וְאֶת הָעֵץ חֶדֶל

Id eſt, vt vertit Sebaſtianus Munſterus, *et fornicata eſt cum lapide et ligno.* Paroemia hinc orta eſt, κατὰ πετρῶν σπείρεις, quae fuit vſurpata in eos, qui inaniter laborarent, et in caſſum.

66. τὴν γεῦσιν ἔχοντα σταφυλῇ παρόμοιον] Turnebus haec non vertit.

67. Κτησι-

γίνεται κερατούμενος χλωρὸς, καθὼς ἱστορεῖ Κτησιφῶν [67] ἐν ιγ΄ περὶ Δένδρων.

ΤΙΓΡΙΣ.

Τίγρις ποταμός ἐστι τῆς Ἀρμενίας [68], τὸν ῥοῦν καταφέρων εἴς τε τὸν Ἀράξην καὶ τὴν Ἀρσακίδα [69] λίμνην· ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πρότερον Σόλλαξ [70], ὅπερ μεθερμηνευόμενόν ἐστι κατωφερής. ὠνομάσθη δὲ Τίγρις δι' αἰτίαν τοιαύτην. Διόνυσος [71] κατὰ πρόνοιαν Ἥρας ἐμμανὴς γενό-

cupetur, virescit decerptus, vt docet Ctesiphon XIII. de *Arboribus.*

TIGRIS.

Tigris fluuius est Armeniae, defluens in Araxem simul et Arsacidem paludem; qui prius Sollax vocabatur, id est, si hanc explicaueris vocem, ad ima tendens. Dictus autem Tigris est ob hanc causam. Bacchus, Iunonis ob iras furiata mente praedi-

67. Κτησιφῶν] Libri de arboribus Ctesiphontis bis laudati sunt a Plutarcho, et in Inacho, et hoc loco. Porro de arboribus similiter scripserant multi, tum Graeci, tum Latini. Servius ad 2. Georgic. Apuleii libros de *arboribus* in medium adducit. Fecerat et librum de siluestribus arboribus Oppius, quem Macrobius virum doctum appellat, lib. II. cap. 14.

68. Ἀρμενίας] Maioris scilicet, vt volunt Plinius et Solinus. Vibius Sequester Tigrim in Parthia collocat. *Tigris* (inquit) *Parthiae, qui sub terra means rubro mari miscetur.* Herodotus, historiae pater, *Terpsichore* tres fluuios Tigres esse contendit, primum ex Armenia fluere, de quo hic loquimur, secundum ex Matienis, de tertio nihil addidit; sed Xenophon quendam nobis Tigrim Paphiagonicum commemorauit τρίπλεθρον instar Thermodontis et Alyos: et Hesychius Persicum.

69. Ἀρσακίδα] *Arsene* et *Thonitis* vocatur haec palus ab Strabone et Dionysio Afro. Plinius *Thespitem* lacum dicit, sed forte legendum apud illum *Thonites.* Falsum autem est, quod docet hoc loco auctor noster, Tigrim in Araxem defluere. Falsi arguere potes ex Strabone et innumeris aliis auctoribus.

70. Σόλλαξ] Eustathius ad Periegeten habet Σύλλαξ. μυθεύεται (ait) γάρ, ὅτι Σύλλαξ ποτὲ καλούμενος οὗτος ὁ ποταμὸς, ὅ ἐστι κατωφερής. Quae lectio praeualere debeat, iudicent eruditi.

71. Διόνυσος] Audi fabulam eandem

μενος, περιήρχετο γῆν τε καὶ θάλατταν, ἀπαλλαγῆναι τοῦ πάθους θέλων· γενόμενος δ' ἐν τοῖς κατ' Ἀρμενίαν τόποις, καὶ τὸν προειρημένον ποταμὸν διελθεῖν μὴ δυνάμενος, ἐπεκαλέσατο τὸν Δία· γενόμενος δ' ἐπήκοος ὁ θεὸς, ἔπεμψεν αὐτῷ Τίγριν, ἐφ' ἧς ἀκινδύνως προσε-

praeditus, circumdedit terram et mare, vt ſe ab hoc morbo liberaret. Cum autem ad Armeniam deueniſſet, nec fluuium hunc tranare poſſet, Iouem inuocauit, qui, exauditis eius precibus, Tigridem ad ipſum miſit, a qua ſine vllo periculi diſcrimine

eandem ex Euſtathio ad Periegeten: Μαίνεται Διόνυσος Ἥρας προνοίᾳ, καὶ φοιτῶν, ὅποι τύχοι, γίνεται καὶ πρὸς τῷδε τῷ ποταμῷ, καὶ θέλων εἰς τὸ πέραν διαβῆναι, ἀπόρως ἔχει. οἰκτίζεται δὲ αὐτὸν ὁ πατὴρ Ζεὺς, καὶ πέμπει ζῶον τίγριν, ὃς τοῦ πόρου τῷ Διονύσῳ καθηγησάμενος, αὐτῷ μὲν ποιεῖ τὸ θυμῆρες, τῷ δὲ ποταμῷ ἀφ' ἑαυτοῦ καλεῖσθαι ἀφίησι. Habet Euſtathius fabuloſam hanc narrationem ex noſtro, noſter autem ex Theophilo, qui de lapidibus ſcripſerat. Cum dico, fabuloſam eſſe hanc narrationem, non intelligo, fabuloſe et aniliter dictum hunc fluuium Tigrim a Tigride bellua; vere enim Tigris a Tigride fera ita vocatus eſt, διὰ τὸ τοῦ ῥεύματος ὀξύ. Tigris adeo viribus praepollet, vt non tantum ſuperet Elephantem, ſed etiam διὰ τὴν ὠκύτητα aequiparari nequeat. At volunt Scriptores antiqui, non a Tigride fera dictum fluuium Tigrim, imo a velocitate ſimpliciter, et ab impetu, quo fertur; ποταμῶν enim eum ὤκιστον ἁπάντων vocat Dionyſ. Periegetes, vnde interpretanda ſunt illa Heſychii: Τίγρις, ποταμὸς Περσῶν, καὶ ὁ ποταμοῦ ῥοῖζος: vt fluuii impetus Τίγρις dicatur, vnde Tigris fluuius ſortitus ſit nomen ſuum. Quod vero Tigris a velocitate, qua fertur, ita denominatus ſit, patet ex eo, quod ſagittae cognomini ſit, Medi ſiquidem Sagittam *Tigrim* vocant. Strabo libro 11. ἄμικτον φυλάττων τὸ ῥεῦμα διὰ τὴν ὀξύτητα, ἀφ' οὗ καὶ τοὔνομα, Μήδων Τίγριν καλούντων τὸ τόξευμα. Euſtathius ad Periegeten: διὸ, φασὶ, καὶ Τίγρις καλεῖται, ἤγουν ταχὺς, ὡς βέλος· Μῆδοι γὰρ τίγριν καλοῦσι τὸ τόξευμα. Plin. *Qua tardior fluit Diglito, vnde concitatur, a celeritate Tigris incipit vocari; ita appellant Medi ſagittam.* Quint. Curtius lib. 4. quod omnes illi auctores Medis tribuunt, ſolus Perſis auſus eſt dare: ait enim: *Itaque a celeritate, qua defluit, Tigris nomen eſt inditum, quia Perſica lingua Tigrim ſagittam appellant.* *Medica* debebat dicere. *Tigris* enim et *Diglito* voces Medorum ſunt.

72. Τίγριν

νεχθεὶς, εἰς τιμὴν τῶν συμβεβηκότων τὸν ποταμὸν Τίγριν μετωνόμασε [72], καθὼς ἱστορεῖ Θεόφιλος ἐν α΄ περὶ Λίθων· Ἑρμησιάναξ δὲ ὁ Κύπριος ἱστορίας μέμνηται τοιαύτης. Διόνυσος ἐρασθεὶς Ἀλφεσιβοίας νύμφης, καὶ μήτε δώροις, μήτε δεήσεσι, πεῖσαι δυνάμενος, εἰς τὴν προειρημένην Τίγριν μετέβαλε τὴν μορφὴν τοῦ σώματος, καὶ φόβῳ πείσας τὴν ἀγαπωμένην, ἀνέλαβεν αὐτὴν, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ κομίσας, ἐγέννησεν υἱὸν Μῆδον, ὃς ἀκμάσας εἰς τιμὴν τοῦ συγκυρήματος τὸν ποταμὸν Τίγριν μετωνόμασε, καθὼς ἱστορεῖ Ἀριστώνυμος ἐν γ΄ [73]. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, Μυνδὰν [74] καλούμενος, πάνυ λευκὸς, ὃν ἐὰν κατέχῃ τις, οὐδὲν ὑπὸ θηρίων ἀδικεῖται, καθὼς ἱστορεῖ Λέων ὁ Βυζάντιος ἐν γ΄ περὶ Ποταμῶν. Παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, Γαυρὰν [75] καλούμενον, ἀπὸ

mine portatus, in eorum, quae contigerant, memoriam fluuium Tigrim denominauit, vt ſcribit Theophilus primo de *Lapidibus*. Hermeſianax vero Cyprius hanc hiſtoriam narrat. Bacchus, Alpheſiboeae nymphae correptus amore, cum nec precibus, nec muneribus, eam delinire poſſet, corporis ſui formam in Tigridis, de qua locuti ſumus, figuram mutauit, et metu perſuaſam dilectam ſuam aſſumſit tranſque fluuium portauit, ſublato ex ea filio Medo, qui, cum maturam attigiſſet aetatem, in eorum, quae acciderant, memoriam fluuium Tigrim appellauit, vt retulit Ariſtonymus in tertio. Naſcitur in ipſo lapis, *Myndan* dictus, omnino albus, quem ſi habeat quis, non poſſunt ei ferae beſtiae officere, vt narrat Leo Byzantius tertio de *Fluminibus*. Adiacet prope mons Gauranus, a Gaurano Rhoxanis Satra-

72. Τίγριν μετωνόμασε] Manet igitur illud ſemper verum, Tigrim fluuium a Tigride fera ita dictum fuiſſe, ſed diuerſa narratione.

73. ἐν γ΄.] Deeſt hic epigraphe librorum Ariſtonymi.

74. Μυνδὰν] Ariſtoteles habet Μωδῶν in fragmento illo ſpurio, et ita a barbaris vocatum fuiſſe hunc lapidem aſſeuerat, non Μυνδάν. ἐν δὲ τῷ Τίγριδι (inquit) γεννᾶσθαί φασι λίθον, Μωδῶν κεκλημένον βαρβαρικῶς, τῇ χρόᾳ πάνυ λευκὸν, ὃν ἐὰν κατέχει τις, οὐδὲν ὑπὸ θηρίων ἀδικεῖται.

75. Γαυρὰν] Forte melius legeretur Γαυρανὸς, vt paulo poſt ἀπὸ Γαυρανοῦ τοῦ Ῥωξάνους σατράπου, quae bifariam poſſunt intelligi, a Gaurano ſcilicet, Roxanis regionis Satrapa, dictum fuiſſe

Γαυϱὰν τȣ῀ Ῥωξάνȣς σατϱάπȣ, ὃς εὐσεβὴς ὢν πϱὸς τȣ̀ς θεȣ̀ς, τῆς ἀμοιβαίας ἔτυχε χάϱιτος, μόνος ἐκ πάντων τῶν Πεϱσῶν τϱιακοσίοις ἔτεσι ζήσας [76], καὶ ἄτεϱ νόσȣ [77] τινὸς τελευτήσας, ἐν ταῖς ἀκϱωϱείαις τȣ῀ Γαυϱάνȣ ταφῆς ἠξιώθη πολυτελȣ῀ς· κατὰ δὲ πϱόνοιαν θεῶν

Satrapa ſic dictus, qui cum pietate erga deos excelleret, pari gratia ab eis remuneratus eſt. Solus enim ex omnibus Perſis trecenteſimum annum attigit, et ſine morbo vllo vitam cum morte commutans, in cacuminibus Gaurani montis magnifice et ſplendide ſepultus eſt, deorum vero voluntate mons

hunc montem, vel a Gaurano, Roxani Satrapae filio. Tu ſaniorem elige interpretationem.

76. τϱιακοσίοις ἔτεσι ζήσας] Cum monuit, Gauranum ſolum ccc. annorum ſpatio vixiſſe, optime ἐκ πάντων τῶν Πεϱσῶν addidit; inueniuntur enim alii, qui eum vitae terminum attigerunt apud alias gentes. Vide Plinium cap. 48. libro 7. et Phlegontem Trallianum in libello πεϱὶ θαυμασίων καὶ μακϱοβίων, et Lucianum in μακϱοβίοις.

77. ἄτεϱ νόσȣ] Hoc ad Perſas etiam reſtringendum eſt, alios ſiquidem vitam finiuiſſe referunt veteres ſcriptores ſine morbo, aut corporis aegritudine, apud alios populos. Plin. cap. 50. lib. 7. *Ergo pro miraculo, et id ſolitarium reperitur exemplum. Xenophilum Muſicum centum et quinque annis vixiſſe ſine vllo corporis incommodo.* Si Gauranus apud Perſas ſine morbo obierit, fallitur Plinius, quod putet, ſolitarium eſſe Xenophili medici exemplum. Sed ſi verum ſit quoque, Xenophilum illum ſine corporis incommodo in tantam vitae longitudinem perueniſſe, quantam vult Plinius, eodem plane modo errat Plutarchus noſter, quod doceat, ſolum Gauranum ccc annis vixiſſe ἄτεϱ νόσȣ τινὸς, niſi hoc ad ſolam Perſarum gentem referat. De Xenophilo quod retulit Plinius, confirmatur a Valerio Maximo, libro 8. cap. 12. *his biennio minor Xenophilus Chalcidenſis* (de Gorgia iam locutus erat) *Pythagoricus, ſed felicitate non inferior, ſiquidem, vt ait Ariſtoxenus Muſicus, omnis humani incommodi expers in ſummo perfectiſſimae doctrinae ſplendore exſtinctus eſt.* In eo differt Plinius, quod ſolitarium huius Xenophili exemplum voluerit eſſe. De Zenone Diogenes Laërtius: ὀκτὼ γὰϱ πϱὸς τοῖς ἐνενήκοντα βιȣ̀ς ἔτη κατέστϱεψεν, ἄνοσος καὶ ὑγιὴς διατελέσας. Ita Galenus centum et quadraginta annos vixit, et ſola ſenectute, quae et ipſa, vt comicus ait, morbus eſt, laborauit, quod nihil crudum vnquam guſtaſſet, et odoriferum anhelitum ſemper ſpiraſſet.

78. Μαυσω-

τὸ ὄρος ἀπ᾽ αὐτοῦ Μαυσωρὸν μετωνομάσθη [78]. Γεννᾶται δ᾽ ἐν αὐτῷ βοτάνη, ἣ κριθῇ ἐστι παρόμοιος ἀγρίᾳ [79]· ταύτην οἱ ἐγχώριοι θερμαίνοντες, ἐλαίῳ καταλειφόμενοι, οὐδέποτε νοσοῦσι μέχρι ἀνάγκης τοῦ θανάτου, καθὼς ἱστορεῖ Σώστρατος ἐν α΄ μυθικῆς ἱστορίας συναγωγῆς.

mons Mauforus ab eo nomen accepit. Crefcit in eo herba, quae hordeo agrefti fimilis eft; hanc indigenae folent calefacere, eiusque poftea oleo inuncti nullo morbo laborant, donec eos premit mortis neceffitas, vt docet Softratus prima *hiftoriae fabulofae* collectione.

INDVS.

78. Μαυσωρὸν μετωνομάσθη] Nifi illud Μαυσωρὸν ftatim poft τὸ ὄρος fubiungas, ifta non poffunt intelligi; mons enim ille non potuit aliter dici, quam Gauranus a Gaurano. Quomodo ergo vis, Mauforum fuiffe denominatum, vt videntur indicare Graeca auctoris noftri verba? Si ita legas, vt nos corrigimus, nihil repugnabit: κατὰ δὲ πρόνοιαν θεῶν τὸ ὄρος Μαυσωρὸν ἀπ᾽ αὐτοῦ μετωνομάσθη: nam eiufmodi fenfus elicitur: Mons, qui ante *Mauforus* dicebatur, deorum prouidentia mutauit nomen, et a Gaurano Rhoxanis fatrapa dictus fuit *Gauranus*. Gaudet tamen, vt fupra monuimus, hic auctor tranfpofitionibus. Vox Μαυσωρὸν hic tranfpofita eft, aut admittendum, legendum effe Γαυρανόν. Si hoc non vides, coecus es.

79. κριθῇ παρόμοιος ἀγρίᾳ] Stobaeus fermone toties laudato eadem refert: Ἐν Τίγριδι, ποταμῷ τῆς Ἀρμενίας, γεννᾶται βοτάνη, παρόμοιος κριθῇ ἀγρίᾳ. ταυτην οἱ ἐγχώριοι θερμαίνοντες ἐν ἐλαίῳ καὶ ἀλειφόμενοι οὐδέποτε νοσοῦσι μέχρι τῆς ἀνάγκης τῆς θανάτου. Auctorem primum huius narrationis laudat etiam cum Plutarcho noftro idem Stobaeus Softratum in primo μυθικῆς ἱστορίας ἀγωγῆς. Ita infcribebatur liber ille Softrati, ἀγωγὴ, vel potius συναγωγὴ μυθικῆς ἱστορίας, id eft *collectio fabulofae narrationis*, vt Antonini Liberalis μεταμορφώσεων συναγωγή. Et apud Plutarchum in Parallelis citatur quidam Ariftodemus ἐν τρίτῃ μυθικῇ συναγωγῇ.

ΙΝΔΟΣ.

Ἰνδὸς ποταμός ἐστι τῆς Ἰνδίας, ῥοίζῳ μεγάλῳ καταφερόμενος εἰς τὴν τῶν Ἰχθυοφάγων γῆν, ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Μαυσωλὸς [80], ἀπὸ Μαυσωλοῦ τοῦ Ἡλίου· μετωνομάσθη δὲ δι' αἰτίαν τοιαύτην. Τοῦ Διονύσου μυστηρίων τελουμένων, καὶ τῶν ἐγχωρίων τῇ δεισιδαιμονίᾳ προσευκαιρούντων, Ἰνδὸς, τῶν ἐπισήμων νέος, τὴν Ὀξυάλκου τοῦ Βασιλέως θυγατέρα, Δαμασαλκίδαν, κανηφοροῦσαν [81] βιασάμενος ἔφθειρε· ζητούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ τυράννου πρὸς κόλασιν, διὰ φόβον ἑαυτὸν ἔβαλεν εἰς ποταμὸν Μαυσωλον, ὃς ἀπ' αὐτοῦ Ἰνδὸς μετωνομάσθη. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος προσαγορευόμενος [82], ὃν ὅταν φορῶσιν αἱ

INDVS.

INDVS fluuius eſt Indiae, in Ichthyophagorum terram rapido impetu fluens. Vocabatur prius Mauſolus a Mauſolo, Solis filio, mutauit autem deinde nomen ob hanc cauſam. Dum Baccho ſacra fierent, et indigenae ſuperſtitioni ac religioni intentos animos haberent, Indus, iuuenum nobiliſſimus alter, Oxyalci regis filiam, Damaſalcidam, Ciſtigeram, raptam vitiavit. Quaeſitus vero a Tyranno, vt lueret poenas, prae metu ſe dedit praecipitem in fluuium Mauſolum, qui ab eo dictus eſt Indus. Naſcitur in eo lapis * dictus, quem cum geſtant virgines,

80. Μαυσωλὸς] Trifariam igitur appellatus fuit hic fluuius, primo Mauſolus, ſecundo Indus, tertio Hydaſpes, vt in Hydaſpe docuit hic auctor. Sed haec fabuloſa ſunt; longe enim differt Indus ab Hydaſpe, et in hoc tantum conuenire poſſunt, quod Indiae flumina ſint, et Hydaſpes Indo commiſceatur. Iunius Philargyrius ad 4. Georgic. *Apud omnes ſatis conſtat, Hydaſpem flumen Indiae eſſe, non Mediae, ſed poſt videri poëta Hydaſpem Medum dixiſſe iure belli, quod Medi, duce Alexandro, vicerint Porum, Indorum regem, et in ſuam redegerint poteſtatem. Oritur autem Hydaſpes ex Caucaſo, et miſcetur Indo.*

81. κανηφοροῦσαν] Plutarchus in amatoriis narrationibus de Ariſtoclea virgine, Theophanis filia: ἔμελλε γὰρ τῷ Διῒ τῷ βασιλεῖ κανηφορεῖν. Vox haec eſt, quae ad ſacra pertinet, vt nemo neſcit; *Ciſtigeram* dicunt Latini.

82. προσαγορευόμενος] Deeſt nomen

παρθένοι, κατ' οὐδένα τρόπον τοὺς φθορέας φοβοῦνται. Φύεται δὲ καὶ βοτάνη[83] Καρπύκη, Βουγλώσσῳ παρόμοιος· ποιεῖ δ' ἄριστα πρὸς ἰκτερικοὺς μεθ' ὕδατος χλιαροῦ διδομένη τοῖς πάσχουσι, καθὼς ἱστορεῖ Κλειτοφῶν ὁ Ῥόδιος ἐν ί Ἰνδικῶν. Παράκειται δ' αὐτῷ ὄρος, Λιλαῖον προσαγορευόμενον ἀπὸ Λιλαίου ποιμένος. οὗτος γὰρ δεισιδαίμων ὑπάρχων, καὶ μόνος σεβόμενος τὴν Σελήνην, νυκτὸς βαθείας ἐκτελεῖ τὰ μυστήρια τῆς προειρημένης· βαρέως δὲ οἱ λοιποὶ θεοὶ ἀτιμίαν φέροντες, ἔπεμψαν αὐτῷ δύο λέοντας ὑπερμεγέθεις, ὑφ' ὧν διασπαραχθεὶς τὸν βίον ἐξέλειπε. Σελήνη δὲ τὸν εὐεργέτην μετέβαλεν εἰς ὁμώνυμον ὄρος. Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ λίθος, Κλιτορὶς ὀνομαζόμενος, ἔστι δὲ λίαν μελάγχρους,

virgines, haudquaquam ſtupratores timent. Creſcit et ibidem herba *Carpyce*, Bugloſſo ſimillima, quae laborantibus regio morbo exhibita cum aqua tepida, eos liberat, vt refert Clitophon Rhodius primo *rerum Indicarum.* Adhaeret ipſi mons Lilaeus dictus a Lilaeo paſtore. Hic enim cum ſuperſtitioſus eſſet, et ſolus Lunam reuereretur, profunda nocte eius myſteria celebrabat, quem contemtum cum inique ferrent reliqui dii, ad ipſum duos immanes Leones miſerunt, a quibus dilaniatus periit. Luna vero euergeten ſuum mutauit in montem cognominem. Naſcitur in eo lapis, *Clitoris* dictus, qui omnino niger eſt, et ornatus gratia ab

nomen lapidis, de quo hic loquitur auctor; nam *aparthenophthorum*, quem nobis fingit Natalis Comes, reiicimus. Meliori non eſt vſus ille codice, quam nos. Hariolatus eſt igitur, et lapidis nomen ad libitum finxit.

83 βοτάνη] Addidi Καρπύκη. Mirum fuerat, Natalem Comitem hic quoque non eſſe vaticinatum. Nos docemus, herbam illam, de qua hoc loco Plutarchus, *Carpycen* vocari, quae vox in omnibus excuſis deſideratur, et in manuſcripto Bibliothecae Palatinae. Stobaeus ſermone ſaepius a nobis laudato ex Clitophontis Rhodii libr. decimo *rerum Indicarum*, quem etiam hic citat auctor noſter: Ἐν Ἰνδῷ, ποταμῷ τῆς Ἰνδίας, φύεται βοτάνη, Καρπύκη καλουμένη, βουγλώσσῳ παρεμφερής. ποιεῖ δ' ἄριστα πρὸς ἰκτέρους διὰ ὕδατος χλιαροῦ διδομένη.

ὃν κόσμου χάριν οἱ ἐγχώριοι φοροῦσιν ἐν τοῖς Σωτηρίοις [84], καθὼς ἱστορεῖ Ἀριστοτέλης [285] ἐν δ' περὶ Ποταμῶν.

ab indigenis geſtari ſolet in Soteriis, vt docet Ariſtoteles quarto de *fluminibus*.

84. Repoſui ego Σωτηρίοις, vt ſit ſenſus, Indigenas Indos lapidem hunc Clitorim ferre ſolitos in Liberalibus. Σωτήρια enim ſunt ſacrificia, quae fiunt poſt acceptam ſalutem. Natalis Comes, quid eſſet τὸ Σωταρίοις, non intellexit, ideoque obmutuit. Adrianus Turnebus autem vocem Graecam retinuit, ſicuti nos fecimus.

285. Ἀριστοτέλης] Si exſtarent opera Hermippi, Callimachi Smyrnaei, Andronici Rhodii Peripatetici, et Adraſti Aphrodiſaei, qui omnes Ariſtotelis libros collegiſſe et in ſyllabos digeſſiſſe dicuntur, pateret aperte, vtrum libros ille de fluminibus compoſuerit, vt teſtatur hic Plutarchus. Sed quia periere illa omnia, fides habenda eſt auctori noſtro, licet Diogenes Laërtius hos libros non retulerit in ſyllabum illum, quem ſatis diligenter librorum Ariſtotelicorum confecit; niſi fateamur, alium hunc eſſe Ariſtotelem ab Stagirita, cuius diuina opera manibus doctorum teruntur, quod non veriſimile puto; imo ita cenſeo, libros hos de fluminibus Philoſophorum principi tribuendos eſſe; quid enim vetat, eum opus illud peregiſſe, ſi verum ſit, et de Nilo ſcripſiſſe eum et de piſcibus? Franciſcus Patricius, temerarius ille criticus, qui in *Diſcuſſionibus Peripateticis* ſyllabo Ariſtotelicorum librorum a Diogene Laërtio compoſito quoſdam de nouo a ſe inter legendum repertos ambitioſe addidit, et de omnibus, quos numeraſſe putat et collegiſſe, inſulſe iudicium tulit, libros hos de fluminibus non commemorauit, nec παράδοξα eiuſdem Philoſophi, quae a Plutarcho Chaeronenſi in *Parallelis* nominatim laudantur, nec quicquam commune habent cum libro de Mirabilibus. Fiat igitur locupletior ille index ex hac acceſſione.

FRAGMEN-

FRAGMENTA DVO
PLVTARCHI

E CODICE REGIO PARISINO 1955
EDIDIT

IOANNES BAPTISTA CASPARVS
D'ANSSE DE VILLOISON

REGIAE INSCRIPTIONVM ET HVMANIORVM
LITERARVM ACADEMIAE PARISIENSIS
SOCIVS.

I.

ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΗΡΩΙΚΟΥ ΜΕΤΡΟΥ.

Τοῦ ἡρωϊκοῦ μέτρου διαφοραί εἰσιν ἑπτά· Κατενόπλιον, Περιοδικὸν, Σαπφικὸν, Βουκολικὸν, Ὑπόρυθμον, Τέλειον, Πολιτικόν.

Κατενόπλιόν ἐστι δύο δάκτυλοι καὶ σπονδεῖος, οἷον·

Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος [1].

Σαπφικόν ἐστιν οἷον τὸ ἄρχον ἀπὸ σπονδείου, καὶ λῆγον εἰς σπονδεῖον, οἷον·

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ (sic) (βραχὺ) ἀνέρες ἱπποκορυσταί (βραχὺ) (sic) [2].

Βουκολικόν ἐστι τὸ μετὰ τρεῖς πόδας ἀπαρτίζον εἰς μέρος (τέλος) (sic) λόγου, οἷον·

Ἐξ ἐπιδιφριάδος πυμάτης ἱμᾶσι δέδεντο [3].

Ὑπόρυθμόν ἐστι τὸ καθ' ἕκαστον πόδα εἰς μέρος λόγου ἀπαρτίζον, οἷον·

Ὕβρεως εἵνεκα τῆσδε· σὺ δ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν [4].

Τέλειόν ἐστι, τὸ ἔχον τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου·

Πρὸς δ' ἐμὲ τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέησον [5].

Πολιτικὸν δέ ἐστι τὸ ἄνευ πάθους ἢ τροπῆς γινόμενον, οἷον·

Ἵππους δὲ ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα [6].

Στίχος ἐστὶ τάξεως διαλεκτικῆς σύμμετρον μέγεθος. Εἴδη στίχων εἰσὶν ἐννέα· Ἰσόχωρος, Ἀπηρτισμένος, Ἀκέφαλος, Μείουρος, Λαγαρὸς, Τραχὺς, Μαλακοειδὴς, Κακόφωνος, Λογοειδής.

1. Il. Α, 1. Ceterum hic omissa est a librario oscitante definitio metri περιοδικοῦ.
2. Il. Β, 1.
3. Il. Κ, 475.
4. Il. Α, 214.
5. Il. Χ, 59. vbi ἐλέαιρε pro ἐλέησον.
6. Il. Λ, 679.

Ἰσόχωρός ἐστιν ὁ καὶ τὰ μεγέθη τῶν συλλαβῶν καὶ τοὺς πόδας ἀπὸ πρώτου μέχρι τοῦ ἐσχάτου τοὺς αὐτοὺς ἔχων, οἷον·

Τὼ δ' ἐν Μισκώνι [7] ξυμβλήτην ἀλλήλοιιν.

Ἀπηρτισμένος, ὁ τὴν δόξαν πᾶσαν ἔχων ἐν ἑαυτῷ, οἷον·

Ὣς εἰπὼν πυλέων ἐξέσσυτο Φαίδιμος Ἕκτωρ [8].

Ἀκέφαλός ἐστιν ὁ ἀπὸ βραχείας ἀρχόμενος·

Ἐπεὶ δὲ νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκοντο [9].

καὶ τὸ·

Ὃς ἤδη τά τε ὄντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα [10].

Μείουρός ἐστιν, ὁ τὴν παρατέλευτον βραχεῖαν ἔχων, οἷον·

Τρῶες δ' ἐῤῥίγησαν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν [11].

πυῤῥίχιος γάρ ἐστι.

Λαγαρός ἐστιν, ὁ κατὰ τὴν μέσην συμφωνίαν τὴν σύνθεσιν μείζων·

Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης [12].

Τραχύς ἐστιν ὁ τὸν ῥυθμὸν τῶν φθόγγων φθογγὴν συνιστάς, οἷον·

Τριχθά τε καὶ τετραχθὰ διατρυφὲν ἔκπεσε χειρός [13].

Μαλακοειδής ἐστιν ὁ ὁμαλῶς καὶ οὐ βιαίως ἐμπίπτων ταῖς ἀκοαῖς, οἷον·

Αἵματί οἱ δεύοντο κόμαι χαρίτεσσιν ὁμοῖαι [14].

Κακόφωνος, ἐν ᾧ πολλὰ φωνήεντά εἰσιν, οἷον·

Ἀντὶ τοῦ ἔφη· βραχὺ. δυϊκῶς

Φῆ (sic) ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ Φαιδίμω (sic) ὤμω [15].

Λογοειδής ἐστιν ὁ ἐνταῦθα ἀποίκιλος, οἷον·

Ἵππους δὲ ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα [16].

7. Lege Μεσσήνῃ, vt Od. Φ, 15.
8. Il. H. 1.
9. Il. Ψ, 2.
10. Il. A, 70.
11. Il. M, 208.
12. Il. Ξ, 1.
13. Il. Γ, 363.
14. Il. P, 51.
15. Od. Λ, 127.
16. Il. Λ, 679.

II.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΝ ΣΤΙΧΟΙΣ ΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΘΩΝ.

Τομαὶ τῶν ςίχων εἰσὶ τέσσαρες· Πενθημιμερὴς, Ἑφθημιμερὴς, τρίτη Τροχαϊκὴ, καὶ τετάρτη Βȣκολική. Πενθημιμερὴς δέ ἐςιν, ὅτ᾽ ἂν μετὰ τȣ̀ς πρώτȣς δύο πόδας τȣ͂ ςίχȣ συλλαβὴ ἀπαρτίζηται εἰς μέρος λόγȣ, ὡς ἐν τῷ·

Μῆνιν ἄειδε θεά —

Ἑφθημιμερὴς μὲν ȣ̓͂ν ἐςιν, ὅτ᾽ ἂν μετὰ τȣ̀ς πρώτȣς τρεῖς πόδας τȣ͂ ςίχȣ συλλαβὴν ἀπαρτίζῃ εἰς μέρος λόγȣ, ὡς ἐν τῷ·

Πολλὰς δ᾽ ἰφθίμȣς ψυχάς —

Τρίτη δὲ τροχαϊκή ἐςιν, ὅτ᾽ ἂν ὁ τρίτος πȣ͂ς τροχαϊκὸς ὢν ἀπαρτίζῃ εἰς μέρος λόγȣ, ὡς ἐν τῷ·

Ἡρώων αὐτȣ̀ς δέ —

Τετάρτη δὲ βȣκολική ἐςιν, ὅτ᾽ ἂν ὁ τέταρτος πȣ͂ς δάκτυλος ὢν ἀπαρτίζῃ εἰς μέρος λόγȣ, ὡς ἐν τῷ·

Οὕνεκα τὸν χρύσην ἠτίμασε — sic

Βȣκολικὴ δὲ κέκληται, παρ᾽ ὅσον οἱ τὰ βȣκολικὰ ποιήματα γράψαντες ταύτῃ κέχρηνται τῇ φωνῇ.

ΠΕΡΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.

Σχήματα ςίχων εἰσὶ τρία, Μονόσχημον, Πεντάσχημον, Δεκάσχημον. Μονόσχημοι μὲν εἰσὶν, ὅσοι ἀπὸ δακτύλων μόνων, ἢ ἀπὸ σπονδείων μόνων σύγκεινται. Συμβαίνει γὰρ, τὸ ὅλον σχῆμα τȣ͂ ςίχȣ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι, τȣ͂ αὐτȣ͂ ποδὸς διοδεύοντος τὸν ὅλον ςίχον. Καὶ ἐςὶ μονόσχημος ȣ̓͂τος·

Λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ᾽ ἀπερείσι᾽ ἄποινα.

Πεντα-

Πεντάσχημοι δέ εἰσιν, ὅσοι μὲν ἔχουσιν ἕνα μὲν σπονδεῖον, τοὺς δὲ λοιποὺς δακτύλους, ἢ τὸ ἀνάπαλιν ἕνα μὲν δάκτυλον, τοὺς δὲ λοιποὺς σπονδείους. Διοδεύων γὰρ ὁ εἷς ποὺς ὁ διάφορος τὰς πέντε χώρας, πέντε ἀποτελεῖ σχήματα· ὡς οὗτος·

Ἀτρείδης, ὁ γὰρ ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.

Δεκάσχημοι δέ εἰσιν, ὅσοι ἔχουσι δύο μὲν σπονδείους, τοὺς δὲ λοιποὺς δακτύλους, ἢ τὸ ἀνάπαλιν δύο μὲν δακτύλους, τοὺς δὲ λοιποὺς σπονδείους. Οἱ γὰρ δύο πόδες, διοδεύοντες τὰς πέντε χώρας, δέκα ἀποτελοῦσι σχήματα, ὡς οὗτος·

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοί.

ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ.

Πάθη τῶν στίχων εἰσὶ τρία· Ἀκέφαλον, Μεσόκλαστον, Μείουρον. Ἀκέφαλοι μὲν οὖν εἰσὶν, ὅσοι ἀπὸ βραχείας ἄρχουσι συλλαβῆς, ὡς οὗτος·

Ἐπεὶ δὲ νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκοντο·

καὶ·

Ἐπειδὴ Διὸς υἱὸς ἀφίκετο —

τὸ γὰρ ἡρωϊκὸν μέτρον ἀεὶ ἀπὸ μακρᾶς βούλεται ἄρχεσθαι. Μεσόκλαστοι δέ εἰσιν, ὅσοι κατὰ τὸ μέσον πάθος τι ἔχουσιν, ὡς οὗτος·

Βῆν εἰς Αἰόλου κλυτὰ δώματα —

ἐνταῦθα γὰρ ὁ δεύτερος ποὺς τροχαῖος ἐστίν. Μείουροι δέ εἰσιν, οἱ τὴν οὐρὰν, τοῦτ' ἔστι τὸ τέλος, μεμειωμένον, ὅπερ ἐστὶ ἐλλεῖπον, ἔχοντες, ὡς οὗτος·

Τρῶες δ' ἐῤῥίγησαν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν.

ὁ γὰρ τελευταῖος πυῤῥίχιός ἐστιν. Οἱ δὲ μηδὲν τῶν παθῶν τούτων ἔχοντες στίχοι, ἀπαθεῖς καλοῦνται. Περὶ μὲν οὖν τομῶν καὶ σχημάτων καὶ παθῶν ἀρκεῖ ταῦτα.

